PARAC

OPER

AVR. PHILIP. THEOPH.

PARACELSI

BOMBAST AB HOHENHEIM,

MEDICI ET PHILOSOPHI CELEBERRIMI,
Chemicorúmque PRINCIPIS,

Operum

VOLVMEN TERTIVM,

CHIRVRGICA OPERA COMPLECTENS:
Duabus Sectionibus distincta,

QVARVM PRIOR CHIRVRGIAM MAGNAM,
Posterior verò BERTHEONEAM *siue* CHIRVRGIAM
MINOREM *cum Libris adiectis continet.*

EXTAT IN VTRAMQVE PRÆFATIO,
singulæ Librorum ELENCHO & INDICE
generali sunt instructæ.

QVOD TIBI
FIERI NON
VIS, ALTERI
NE FECERIS.

GENEVÆ,
Sumptibus Ioan. Antonij, & Samuelis De Tournes.

M. DC. LIIX.
CVM PRIVILEGIO.

FRIDERICVS BITISKIVS
LECTOREM DENVO' SALVTAT.

SI laudes à laudatis promeruisse viris gloriosum, ac easdem è reluctanti inimicorum eripuisse ore summum gloriæ culmen semper fuit æstimatum: omnem profectò imparem censeo laudis cumulum gloriæ PARACELSI, *è Chirurgiis suis, & à viris omni exceptione maioribus, & ab ipsis aduersariis, lætam amplissimamque melioris famæ segetem metentis. Nec immeritò illæ prima & præcipua ingenij eius à plurimis habentur monumenta: cùm prior, buccinæ instar, auditores Basileam conuocando nascenti famæ non mediocre incrementum dederit, posterior Imperatori dedicata, imperium in Chirurgica Medicina ipsi acquisiuerit. Quid? quod ipsemet* PARACELSVS *non eat inficias, se huic præcipuè parti, vt pote certiori & euidentiori, sensu teste & iudice, animum adhibuisse, & singulari cum felicitate eam exercuisse. Non excurro in horum operum laudes, ne pretium culpâ deteram ingenij: quin & quamcunque orationem excellentiæ rerum æquandæ imparem experietur doctrinam in iis contentam praxi explorans. Spatiosissimum foret emetiendum pelagus amplissimæ Facultatis Medicæ vniuersas lustraturo plagas, ac pro* PARACELSO *aut contra Galenicos facientia adnotaturo. Præcedentibus in præfationibus iam forte, nimis audax, papyraceâ hâc cymbulâ altum temerè petij, & communi refragans opinioni tot scopulis syrtibusque nomen exposui, vt naufragij euitandi nisi spirante Diuini fauoris & beneuolentiæ tuæ, ô Lector, aurâ, excitatasque à maleuolis tempestates dissipante, vix spes vlla supersit. Contractis igitur velis littora hìc lambere grauioris momenti suadent rationes, & veluti in Tabulâ Geographicâ itineris commodiori tempore suscipiendi tractus ducere ac notare præcipiunt. Mens erat hac præfatione Medicamentorum Galenicorum compositiones intentiori oculo lustrando examinare an in comparationem cum Chymica arte, absque fraude, præparatis venire queant. Absque fraude dico, quia, dolendum! & huic præclarissimæ præuaricatores se immiscent arti, quæ tamen non propterea nigro notanda calculo penitusque abominanda, vt liuidi inferunt, nisi cum Iurisprudentiâ,*

[Margin: Paracelsi ab aduersariis laudatur.]

[Margin: Infudauit multũ Chirurgiæ.]

[Margin: Non satis laudanda hęc opera.]

[Margin: Periculosum receptæ opinioni se opponere.]

[Margin: Quæ restabant hac pręfatione examinanda.]

[Margin: Præparationes pharmacorum Galenic.]

Fraus in Iurecon-sultis. *rabulas alente sempiterna in liquidissimo iure litium spargere atque fouere semina doctos, & Medicinâ morborum artifices habente* Fraus in Medicina. *repullulantem in exanguibus ægrotorum corpusculis sanitatem intempestiuis pharmacis deprimentes, aut saltem lenta subleuantes manu, quò diuturnior morbus copiosiorem producat mercedem. Adiecta* Vnico remedio omnes morbi curabiles. *volebam euidentia argumenta, remedio vnico vniuersali omnes in vniuersum demeti morbos conuincentia: illo scilicet naturam excitante ac confortante, vt hæc in morbos insurgens quemcunque inimicum, siue calidum, siue frigidum, è finibus suis exterminet; confirmeturque illud Hippocratis (iure nobis magni æstimati) dictum: Naturam morborum esse medicatricem. Fatemur quidem ex multis millibus vix vni huius Thesauri copiam fieri: at* PARACELSVM Paracelsus dono hoc remedium in septẽtrionalibus oris accepit. *nostrum dum in septentrionalibus plagis adhuc iuuenis peregrinaretur eo donatum fuisse constat; nimirum postquam sub initium regni Christiani* II. *Daniæ Regis relictâ Sueciâ, in qua fodinas æris ferriq; lustrauerat, in Moscouiã profectus & in finibus à Tartaris captus cum Chami filio Constantinopolim venit, in hoc inquam itinere & peregrinatione tanti medicaminis possessor factus in Germaniam rediit, & illo, non solum in desperatis vulgo medicorum morbis miranda effecit, verum etiam, quamplurimos ex mortis ferè faucibus eripuit. Tertiò tractanda erat Controuersia, in quâ totum* An morbi contrariis vel similibus curentur. *Methodi Medendi caput consistit, nimirum, an morbi contrariis, vt Galenici volunt; vel similibus, vt Theophrastus, curentur; quorum vtrumque cum micâ salis accipiendum. Adiecissem quædam de* Medicus debet esse Physiognomus. *Physiognomia (cuius cognitionem* PARACELSVS *in Medico requirit) summè necessaria ad Pathologiæ notitiam, cum non tantũ omnia per corpus hominis diffusa exundent in vultum, & certis in partibus præsentiæ suæ præbeant indicia, verum etiam cuncti corporis animique affectus in oculis solis, tanquam in purissimis speculis, sint conspiciendi. Mirabilis videlicet in operibus suis Deus, latè patentem Vniuersitatem in hominem contraxit, & huius iterum stupendam epitomen orbes oculorum fecit; adeò vt in illorum consideratione temperamenti rationem, morborum minas vel assultus, vitia* In oculis omnia patent. *virtutesque, ingenij aciem pathemata animi, cordisque singulos affectus, tanquam ex pellucida Momi fenestra, contemplari liceat. Exhibuissem quoque rationem quomodo & quatenus vtraque Medicina coniungenda. Verùm hæc & plura alia, non vna præfatione comprehendenda, aliàs faciente Deo enucleatiùs à me discutientur, magnis nunc curis manum etiam ab hoc opere necessariò abripientibus, sibiq; vendicantibus. Quapropter, Lector amice, dum pollicitis defungar meis, tuam interim obsecro humanitatem ac æquitatem, vt illapsa typothetarum errata benignus condones & emendes. Vale.*

AD SERENISSIMVM, POTENTISSIMVMQVE PRINCIPEM, DIVVM FERDINANDVM Romanorum, Hungariæ, Bohemiæ, &c. Regem, Archiducem Austriæ, Dominum suum clementissimum,

D. THEOPHRASTVS PARACELSVS.

CVM Clementissime Cæsar, Deus Opt. Max. nullo personæ respectu habito, omnes æquo iure naturæ legibus incluserit, vt iam summi ac infimi, potentes simul & debiles vnâ omnes morbis, ipsiq; morti subesse cogantur. Ipsius tamen prouidentia ante humani generis creationem cùm præuidisset futuros morbos, miserta huius labis, medicum ac medicinam ad præcauendos ac curandos morbos creauit etiam. Hinc Sapiens medicum ac medicinam colendam, suspiciendam, honorandam propter necessitatem præcipit: nam væ illi, qui necessitatis tempore, auxilio destituitur. Relinquitur ergo, medicinæ legibus neminem exemptum esse.

Harum difficultatum magnitudine permotus ego, Princeps Potentissime, studio iuuandi genus humanum, hoc Chirurgicum opus conscripsi: nam vulneribus cùm nemo non expositus sit, neminem ab eorum curatione addiscenda liberum esse patet. Quamobrem cùm singulis ista solicitudo incumbat, summum inter mortales ac primarium caput subditis eam deferre ac publicam facere decuit. Quo nomine ego quoque sub Augustæ Maiest. tuæ titulo in publicum prodire volui, non dubitans, T. Maiest. gratum me fecisse, qui hunc tantum laborem, non solùm huic ætati, sed & toti posteritati vtilem futurũ, subire non dubitauerim. Etsi enim & alij quoque simili labore defuncti sunt, quid tamen ego præstiterim, quid alij commiserint, tua Maiest. dijudicabit facilè. Nam hoc de tua Maiest. certò mihi polliceor, Patrem patriæ eam fore, ac in errores medicorum, qui tanta multorum pernicie regnant, grauiter animaduersuram, veræq; medicinæ patrocinium contra Pseudomedicorum calumnias suscepturam. Nam cùm bestiis hoc

natura ingenerauerit, vt prolem ſuam à ferarum iniuriis tueri conentur, quis dubitet, T. M. ſubditorum ſuorum corpora à peſtilentibus medicorum erroribus tutam eſſe cupere? Quare cùm T. M. ad errores expurgandos ac vera dogmata plantanda diuinitùs ſuſcitatam perſuaſum habeam, veræ medicinæ fundamenta, quæ ab antiquis medicorum coryphæis ad nos vſque pertinuerunt, pauca ipſa quidem, ſed aſſidua nouarum inuentionum acceſſione mirificè à me locupletata, excolere animum induxi. Nam cùm Deus Opt. Max. per naturam vberrima plurimarum rerum experientia ſupra reliquos mortales omnes me donauerit, vt iam Empiriæ veræ titulum per varios caſus, per tot diſcrimina rerum, bello, inquam, pace, egeſtate, miſeria comparatum, mihi legitimè vſurpare poſſim, diu iam ſuppreſſos labores, vſu, exercitio, varia ac multiplici experientia comprobatos ac confirmatos, tandem in publicum proferre non dubitaui. Quo in opere cùm ea prima mihi cura fuerit, vt certa, vera, probata omnia eſſent, altera T. M. ſolicitudo nunc erit in tuenda propagandaq; veritate, ne ea malignitate pſeudomedicorum denuò obſcuretur, vel ab ipſis, tanquam labor ſuus eſſet, vſurpetur, quanquam mea nil admodum refert, quis eo fruatur, modò fideliter, verè ac piè tractetur. Neque interim aduerſariorum calumnias admodum exhorreſco, Cl. Cæſ. nam quantus quantus eorum numerus eſt, minima tamen eorum experientia, fides, ac in curando infelicitas me conſolantur, ac ſatis confirmant. Adhęc cùm T. M. experientiæ tutelam ſuſceperit, non dubito illis ruinam imminere: etenim ſi chirurgica noſtra hoc opere deſcripta præcepta vſu ſuam veritatem comprobauerint, vt probatura non dubito, ipſos palmam mihi conceſſuros vel inuitos oportebit. Itaque in bonam ſpem venio, me T. M. imò toti orbi hoc meo labore in perpetuum (donec ex cœli huius conuerſionibus noua omnia renaſcantur) non mediocre commodum conciliaſſe. Interim me ſub T. M. tutelam recipi humilimis votis expoſtulo.

Datum in Munchrath VII. Maij, anno CIƆ IƆ XXXVI.

Tua Rom. Reg. Maieſt.
ſubditus

Theophr. ab Hohenheim,
Vtriuſq; Med. Doctor.

DOCTIS-

DOCTISSIMO VIRO D. DOCTORI WOLFGANGO TALHVSERO, AVGVSTANÆ REIPVBLICÆ MEDICO ET PHYSICO.

THEOPHRASTVS PARACELSVS S. P. D.

TRES *ſunt cauſæ, Wolfgange amiciſſime, quæ ad opus Chirurgicum conſcribendum me impulerunt maximè, vt ambitionem, quæ omnibus ferè Medicis, quoſcunque videre, vel ex ſcriptis cognoſcere potui, familiaris eſt, interim omittam. Primaria cauſa ea eſt, quòd omnia omnium medicorum, qui ante me fuère ſcripta, tam ruinoſis innitantur fundamentis, vt in ſummis periculis, nulla planè ſalutis ſpes expectari ex illis poſſit. Altera, immenſum ac intolerabile damnum, quod paſſim ex chirurgicorum imperitia ægris quotidie conciliatur. Tertia cauſa eſt ſymptomatum, quæ vulneratis accidunt, varietas, in quibus præcauendis ac curandis, cùm theſaurus medicinæ lateat, mirum tamen ne verbo quidem veteres eorum meminiſſe. His, inquam, cauſis permotus ego, multiplicem meam experientiam publici commodi cauſa non vlterius ſupprimere, ſed ſtudioſis fideliter potius communicare volui. Hoc onus dum mihi ipſi impono, iam meorum antagoniſtarum cogitationes, quales ſint futuræ, auguror. Sed nil me iſta permouent, ad iſtos clamores iam dudum aures meæ occaluerunt. Te ego arbitrum ac ſequeſtrum hac in cauſa exopto, quem ſcio iudicio pollere, nullarumq́ partium ſtudia ſequi, ſed ex æquo & bono omnia ponderare. Potuiſſem hoc opus meum ſecretioribus remediis, longo vſu à me comprobatis, refertum ac exornatum in publicum emittere: verùm quia ferè ab imperitioribus hoc æuo Chirurgia tractatur, ad illorum ingenium & captum me accommodare malui. Maiora illa remedia ſeparato opere de Morbo Gallico, tum in Chirurgia noſtra minore deſcripta inuenies, quæ tibi probata iri non dubito. Deum precor, omnium vt medicorum vnà tecum mens fiet: multo namque melius ægrotis conſultum foret, nec tam malè forſan audiret ars noſtra. De te ego hoc mihi polliceor, arbitrum huius cauſæ æquiſſimum me habere. Vale feliciter in Chriſto.*

Auguſtæ, Pridie Calendarum Auguſti,
Anno M. D. XXXVI.

THEOPHRASTI PARACELSI,
IN CHIRVRGIÆ MAGNÆ
TRACTATVS

PRÆFATIO.

AB inæunte ætate, Lector humaniſſime, in indagandis ſacræ medicinæ fontibus, accuratiorem ſemper diligentiam adhibui, vt qualis quantaque ea eſſet, atque an Artis nomen mereretur cognoſcerem: quod vt facerem, variæ exciterunt cauſæ. Mouebat me in primis operationum incertitudo, qua alij malam, alij planè nullam artis opem ſentiebant, quidam etiam omnino ex ea morerentur, idque non vni alicui morbo peculiare erat ſaltem, ſed omnibus in vniuerſum commune. Adeò vt noſtro ſeculo ne vnicus medicus quidem eſſet, qui vel Odontalgiam, imò quod in prouerbio eſt, reduuiam curare poſſet. Ad hæc tanta in veterum ſcriptis apparebat ſimplicitas, tantus contrà in aulis principum ac potentioribus rebuspublicis medicorum faſtus cum ſumma ignorantia coniunctus, vt dum purpura, gemmis ac auro ornati iſti incedunt, tamen ditiſſimos quoſque, qui vim maximam auri pro redimenda ſanitate offerebant, planè deſperatos relinquerent &c.

Iſtis ego inductus rationibus, altius de hac re cogitare cæpi; ſubibat nonnunquam in mentem opinio, fabuloſa omnia eſſe quæ de hac arte circumferrentur, ac excogitatas ſaltem emungendarum pecuniarum technas, quin ſolam fidem, ſeu ſuperſtitionem,potius omnia efficere non rarò perſuaſum habui. Itaque ſæpius iſta ſtudia reliqui,recepi ſæpius, meæ quoque imperitiæ mihi conſcius, non quid mihi videretur ſentiendum eſſe, ſed quid alij ſentirent, addiſcere oportere, colligebam. Quamobrem omnibus Germaniæ, Galliæ, ac Italiæ Academiis peregrinando inſpectis ipſorum dogmatibus aſſentiri planè multis de cauſis inconſultum videbatur: verùm vlterius quoque Hiſpania, Potugallia, Anglia, Boruſſia, Lituania, Polonia, Pannonia, Valachia, Tranſſyluania, Croatia, Illyrico, imò omnibus totius Europæ nationibus peragratis, vndique non ſolùm apud medicos, ſed & chirurgos, tonſores, aniculas, magos, chymiſtas, nobiles ac ignobiles, optima, ſelectiora, ac ſecretiora, quæ vſpiam extarent remedia, inquiſiui acriter. Sed hoc effeci ſolùm, vt denuò medicinam artem incertam inconſtantem ac veritam eſſe crederem, eamque Dæmonum ſaltem illuſionem quandam eſſe opinarer, totamq; relinquerem, alia capeſſens ſtudia; donec tandem perlecto Euangelico illo Chriſti dicto, Sani medico non indigent, ſed ægri: intelligere cœpi, non poſſe non artem hanc, iuxta Chriſti verba, conſtantem certam, perpetuam & veracem eſſe, nihilq; hîc caſui, nihil ſuperſtitioni, nihil dæmonibus adſcribendum. Itaque iterum reſumptis ac relictis ijs quæ olim audiueram à profeſſoribus, tum quæ ab antiquis in re medica memoriæ tradita erant, intellexi veram ac genuinam medicinæ radicem à nemine illorum vnquam intellectam vel deſcriptam,ſed circa riuos omnes,circa fontes neminem occupatum fuiſſe, & quòd ipſi quæ docerent in ſcholiſmet non intelligerent, quodq; in ſuis apud ægros conſultationibus neque morbum, neque morbi aptum remedium cognoſcerent: ſed vnius ambitionis ac ſuperbiæ ſtudium dominari apud omnes perſpexi: vt rectè cum Apoſtolo parietes dealbatos eos appellandos cenſeam.

Quare ad inquiſitionem nouam veræ medicinæ fontium detruſus, eius in chirurgia periculum feci, quòd eius certitudinem hactenus accuratius, quàm vllius alterius medicinæ partis vſu didicerim.

Quamnis

Quamuis autem de repurganda penitus Medicina hoc ſeculo certi quid polliceri mihi non poſſim : nam veteli iſti canes, errores ſuos mordicus retinere, proque iis ceu pro aris & focis decertare ſuſtinebunt, tamen non dubiam de futuris temporib. ſpem concepi, fore vt aliquando næniis, nugis, fabulis, erroribuſque iſtis relictis, poſterior ætas veram medicinam capeſſat. Huius quoque hîc admonuiſſe vtile videtur, eam conſuetudinem, quam in conſultando Medici, Chirurgi, Tonſores, &c. obſeruant, friuolam ac inanem eſſe. Siquidem omnibus luce meridiana clarius eſt, nullum hoc tempore extare Doctorem medicum, qui vel ſimpliciſſimum vulnus curare poſſit, cùm tamen interim magno cum faſtu vtriuſque medicinæ doctores ſe ſcribant, ac ſalutari velint. Itaque cùm ars ipſa per ſe perfecta ſit, aio, nil opus eſſe iſtis medicorum conſultationibus : nam quemadmodum architectus artem perfectè diſcere, non de ea conſultare debet, etenim niſi artem calleat, quantumcunque conſultet, nunquam ædificium parabit. Sic Medicus ſola artis peritia, non de ea conſultationibus ægros curare poterit. Eam ego artem hoc libro complexus ſum, in quo etſi horrido dicendi genere vtor, nil refert. Medicina enim ars ſanandorum morborum eſt, non Rhetorica. vos de verbis parum ſoliciti, rem vt intelligatis ſtudete.

Itaque hunc noſtrum laborem medicis in vniuerſum omnibus dedico, doctis ac indoctis. Doctos enim quoſdam eſſe, quique ſingularia quædam remedia habeant, non ignoro, nec eos me docere velle preſumo, ſi verò quandoque acrius in quoſdam inuehor, vt nil doctos illud remorabitur : ſic indocti ſe notari ſtatim ſentient. Itaque vniuerſos ac ſingulos denuò ad excolendam medicinam hortor, & vt velint, ex animo precor. Moneo etiam vt in timore Domini ambulent : nunquam enim illos tum remediorum copia deſtituet. In ſumma, perfectionem capeſſite artis veſtrę : nam eam perfectam creauit Dominus, ſicque veſtra opera cedent ad laudem & gloriam diuini nominis, Amen.

ELENCHVS

ELENCHVS SECTIONIS PRIMÆ LIBRORVM IN TERTIO Volumine Operum THEOPH. PARACELSI contentorum ideam CHIRVRGIÆ MAGNÆ exhibens.

V. *Chirur-*

ELENCHVS SECTIONIS I. VOL. III.

PETRVS RAMVS
DE
PARACELSO.

THEOPHRASTVM PARACELSVM Basiliensis Academia Medicinæ lingua Germanica Professorem habuit, qui in intima naturæ viscera sic penitùs introiuit, metallorum stirpiúmque vires & facultates tam incredibili ingenij acumine explorauit ac peruidit, ad morbos desperatos & hominum opinione insanabiles percurandum, vt cum Theophrasto nata primùm medicina perfectáque videatur. Tanta Asclepiadi fama Romæ in populo militiæ studiis dedito contigit, vt totam veterem medicinam abrogaret, nouámque sectam conderet, qua sæpe vino, aliàs abstinentia cibi viníque, fricatione corporis, ambulatione, gestatione, morbi omnes curarentur. Itaque cùm ea fama excitos Mithridatis regis legatos & pollicitationes spreuisset, hominémque è funere relatum seruasset, vniuersum propè hominum genus in se conuertit. Theophrastus nempe Germanicus hîc Asclepiades fuit, quem Adamus Abodestenius Basileæ suscitat, sicuti tota Germania plerique excellentes Medici.

Sequitur SECTIO PRIMA *siue* CHIRVRGIA MAGNA.

CHIRVRGIAE MAGNAE PHILIPPI AVREOLI PARACELSI, vtriusque Medicinæ Doctoris,

PARS PRIMA

DE VVLNERIBVS.

Tractatus Primus, de iis quæ ad Chirurgum pertinent.

Caput Primum.

Quid ad primum Vulneris intuitum Chirurgum & scire, & indicare oporteat.

INTER plurima quæ Chirurgum nosse decet, primum ac præcipuum illud est: vt quocunque tandem oblato vulnere, primo statim intuitu, quale nam illud sit, cognoscat: quo de curationis possibilitate, ac fine, certi quid prædicere queat: ne forsan magno suo attisque dedecore ac incommodo, aliquid quod naturæ impossibile sit, polliceatur: vel agendo citra id quod natura præstare poterat, non sine ægri magno malo subsistat: omnino enim naturæ vim ac virtutem prædictionum normam constituere medicum decet. Siquidem omnes conatus irriti euadunt, ac oleum & opera luduntur, si quid attentemus naturę viribus superius: sin minus quàm natura possit promittamus, duplex est periculum: nam vel ægri damno, naturæ non, vt decet, auxiliamur: vel nostram ipsorum ignorantiam detegimus, dum naturæ potentiam nos non cognouisse ipsi prodimus. Itaque vt & Artis & Naturæ, tum sui ipsius rationem habeat Medicus, necessariũ est, quod tria hæc non nisi simul subsistant, ac vno deficiente, reliqua statim corruant quoque.

Cognitio. Prædictio.

Naturæ vis norma prædictionũ

Memineris itaque Naturam sic comparatam esse, vt sui similis semper permaneat, nunquam vim sibi fieri à medico patiatur: sed sic arti præesse, vt ad ipsius nutum ac voluntatem, te & artem tuam mutari necesse sit. Curabis ergo, vt talia illi remedia adferas, quæ ipsa non respuat: constitutum enim iam hoc est, te naturam, non ipsam te imitari ac sequi oportere, artis itaque summum mysterium erit in naturæ & remedij conuenientis cognitione: hæc enim celerem efficiunt curationem. Membrum in totum resectum, nunquam agglutinabis: abscissum, non tamen plane, nemo est qui sic reponere possit, vt nihil supersit incommodi: paralyseis ex neruorum vulneribus nunquam tolluntur, quemadmodum & læthalia vulnera curationem non admittunt. Istiusmodi ergo curationes caue aggrediaris, quòd earum pollicitationes ridiculæ & sint, & habeantur: sufficiat tibi, inspecto vulnere quid per naturam fieri possit, cognoscere, ac artis beneficio efficere: cuius particulares præceptiones, vt sunt quæ ad glutinationem pertinent, quòd eæ vsu ac experientia quàm ex scriptis cognoscantur rectius, scribere intermitto: hoc tamen obseruues velim, ne tua inscitia naturæ damnum inferas. Sæpius enim Chirurgos ac tonsores iactabundos audias, qui nasum triduo ante abscissum, & sero tandem in niue repertum: digitos etiam præsectos, & alia portentosiora quoque, glorientur se restituere posse. Ego quoque memini, cùm apud Forum Iulij essem, me tonsorem vidisse, qui magna omnium admiratione, cuidam, cui auris præsecta erat, eam cemento adglutinarit, verum gloria ea breuis ac inanis fuit: nam altero post die suppurata, statim decidit, ipséque vulgi fabula factus est. Huiusmodi iactantiam quis probet? Ego in medico veritatis studium, industriam, grauitatem, præ omnibus aliis virtutibus requiro: orationem quoque naturæ congruentem, quæ apud rerum peritos fidem mereatur, gloriosam esse medico notum esse puto.

Vulnerũ generalia prognostica.

Signorum præterea cognitio, ac symptomatum quæ vulneribus quotidie superueniunt, peritia, admodum necessaria est: vt quid ea mali portendant ac designent, cognoscas: & symptomatum difficultates præcauere possis: etenim si sanorum corpora tot casibus sunt exposita, quid in ægro sperandum putas? vbi syderatio, atrophia, apoplexia, comitialis morbus, vulneribus superuenire sæpissime conspiciuntur: quæ nisi tu cognoscas, & præuideas, tua inscitia magnum & tibi & ægro conciliabis malum: quoniam maius sæpe damnum videmus

Signorum ratio.

videmus ex incuria medici, ac ſymptomatum, contemptu, quàm ab ipſomet vulnere naſci, quæ mala facile auertes, ſi & ſignorum & ſymptomatum glorioſam habueris cognitionem. Cognitionem non ſimplicem, qualis fabrorum & cerdonum eſt in ſua arte: ſed abſolutam, & ſcientificam: quam niſi habeas, artis operationem ne aggrediaris: in qua non opinio, non iactantia, non contentio, non ſuperbia, ſed vna, ac ſola ſcientia & cognitio dominatur: ſed antiqua eſt hæc artium peſtis, quòd earum praxin theoriæ præponunt plerique, & ferè apud chirurgos coniugio artis magiſterium comparatur.

Erga vulneratos verò indulgentia quàm ſit noxia, non admodum ſcribere opus eſſe puto, cùm & optima remedia infamari, & diligentem operationem confundi, ægrorum inobedientia experiamur quotidie, quemadmodum viciſſim ægrorum obedientia medicum magno ſollicitudinis onere leuari quandoq; videmus. Itaque ſemper videris vt tu imperium in ægrum obtineas: præſtat enim illum quàm te dolere: quod niſi facias, cogeris quandoque illi blandiri, ac concedere quæ non careant periculo, & propter quæ inſcitia ab aliis argui poſſis. Accedit ad hæc, quòd homo occultas multorum morborum cauſas in ſe continet, quæ leui indulgentia in actum deduci facile poſſunt, in quibus cauendis, in exceſſu quàm in defectu peccata leuiora ſunt: cùm tot ſint vulnerum ſymptomata, vt eorum ratione omnia penè vulnera læthalia pronunciare auſim. Nam & tempus, & natura, & temperamentum in ægrotis, ſingula ad interitum declinant. Itaque primum omnium circumſpicies de omnibus quæ ad operis perfectionem pertinent methodicam: ad quam rem plurimum iuuabit ſequentis capitis lectio, ex quo ſymptomatum rationem, antequam curationẽ aggrediaris, addiſces: nolo enim te, vbi iam vulnus offertur, tum demum diſcere velle, ſed vt antea quæ vtilia, quæque noxia occurrere poſſint, cognoſcas: nam in ægrotantibus experiri, diſcere, remediorum periculum facere, ſemel licuit, & vni licuit, à quo te diſcere decet, non denuo experiri: ne forſan, quod ille ait, Per mortem experimenta feciſſe dicaris.

Vulnera omnia ſymptomatum ratione lęthalia.

CAPVT II.

De Methodo curandorum Vulnerum, ac de Iuuantibus & Nocentibus.

PRimum itaque ſcire oportet, quænam ſit efficiens cauſa curationis vulnerum: ea enim conueniens remedium indicare poteſt. Scias ergo naturam corporis, carnis, oſſium, neruoſarumque partium radicalem ac congenitum Balſamum in ſe continere: qui vulnera, puncturas, omnemque continui ſolutionem curandi facultate præditus ſit, quod ſic intelliges: Balſamus naturalis fracta oſſa conglutinat: balſamus naturalis in carne reconditus, carnoſum vulnus ſanat: ſicque omnis humani corporis pars curationis efficientem cauſam, id eſt, naturalem medicum in ſe continet, qui ipſius continuitatem ſolutam denuo coniungat. Quapropter meminerit Chirurgus, non ſe, ſed Balſamum, qui in corpore conſiſtit, vulnera curare: non enim leuis error eſt, ſi medicus ſibi curationem adſcribat. Hoc ſolum namque chirurgi officium eſt, ac chirurgiæ opus, Naturæ curam gerere in loco affecto: ne ſcilicet vulnus à cauſis externis irritetur, ac Balſami curatrix facultas impediatur: ſed vt ipſa abſque impedimento ſuo munere fungi poſſit, medici induſtria adiuta: vt iam rectè dicatur, bonus Balſami cuſtos, bonus Chirurgus eſſe. Definiemus itaque Chirurgum cuſtodem naturæ (balſami radicalis) ab actionibus externorum elementorum. Elementorum ſiquidem ea natura eſt, vt naturæ, vbi ea debilitata eſt, vim facere conentur: quorum actiones ſi per medicamenta impediat medicus, ſuo munere defunctus eſſe ritè dicetur; atque interim natura in ſuo Balſamo non impedita fœliciter actionem perficit (maximè ſi decenti ac induſtri deligatura adiuuetur) perficit autem, dum carnem aut neruum, aut id in quo vulnus conſiſtit, generat. Exemplo res illuſtrior fiet. Carnem, adipem, axungiam, ſanguinem, medullam, &c. non ſane hominem generare quiſque eſt qui dicat: neq; à cibo generari conſentaneum eſt, ſed natura vim obtinet nutritiuam, ac augmentatricem, qua idipſum perficit: iſtæ tamen facultates cibo & potu conſeruantur, quemadmodum nec pluuia, nec terra lignum generare dicuntur, ſed arbor: nec tamen ipſa ſine terra vel pluuia durare poteſt. Exemplo itaque terræ vulnerũ curationem declaremus: Balſamus vulnera curat, quam tamen actionem, niſi nutriatur, nunquam perficere poteſt. Nutritionis ergo neceſſitas Dieteticen medicinæ partem fecit. Eſt & alia nutritio Balſami, per medicamenta vulneri impoſita, qua & melius & celerius curat: eſt enim & medicamentum aptum Balſami nutrimentum. Adeò vt in hoc tota ars conſiſtere videatur, ſi medicus naturæ conueniens nutrimentum offerat: quo ſi ipſa deſtituatur, ſtatim vulnus peius euadit, omniſque generis ſymptomata ſubito ingruunt: vulnus putreſcit, ac fœtidum exhalat, quæ duo ſigna nutrimenti errorem certò teſtantur: nec verò nutrire ſolum, ſed & mundum conſeruare vulnus oportet, quòd in putredine Balſami vires deperdantur. Notabis quoque hic duplicem puris differentiam: pus enim in vulneribus detentum aliud à putredine eſt vulneris, aliud à nutrimento medicamentoſo, quod excrementitium pus dicitur. Balſamus enim ex medicamento vbi nutrimentum attraxerit, reliquum ceu fæces & ſtercora depellit: nam ipſum vti omnis cibus excrementum in ſe continet. Hinc diſcat Chirurgus in vulneribus, non pus, non putredinem, ſed excrementum generari debere: vt hinc etiam pateat, quàm noxium dogma ſit illud, quo vulnera obſtruere, & ad ſuppurationem deducere iubemur. Monitos quoque Chirurgos volo, vt in poſterũ vulgatum ſuendorum, ac albumine oui oblinendorum vulnerum morem abijciant, tanquam naturæ aduerſiſſimum: ſtultum namque eſt (quod multis rationibus comprobare poſſem) iſtis incumbere, cùm hoc ſolum requirat natura, vt à putredine libera ſit, atque medicamentis eo quo dictum eſt modo iuuetur, ac ab excrementis, ſingulis deligaturis exoneretur. Hæc nunc dixiſſe ſufficiunt

Balſamus radicalis.

Chirurgi officiũ.

Balſami cuſtos Chirurgus.

Nutritio Balſami duplex.

Puris in vulneribus differentia.

Vulnera non ſunt conſuenda.

ſufficiunt de efficiente cauſa curationis vulnerum, ac de iis quæ iuuant: cætera omnia extra hunc catalogum, inter nocentia referentur.

Excrementa vulnerum.

Medicamenta autem ea (vt & hoc moueamus) quæ non generant excrementa, non ſunt medicamenta dicenda, ſed venena potius, quare ſi medicamento aliquo adhibito nulla excrementa appareant, iam periculū imminere ſcias: imprimis autem ſi ea prodeant, in dignoſcendis illis te exerceto. Non raro enim Chirurgos vidi, quibus fœtor ac putredo vulnerum in deliciis eſſent, & ex quibus optima ſibi pollicebantur: verum exitus acta probabat. Tu hoc præceptum ex me habeto: quandocunque contigerit vulnus aliquod fœtere, inſtar vlceris putridi: neque te nec medicinam tuam, neque vulnus ipſum proficere. Quare cognitio medicamentorum neceſſaria eſt medico: vt quæ excrementa generent, quæ minus, quæ bona, quæue mala ſit, ſciat: niſi enim horum peritiam habeat, caſu agit, quocunque tandē euentu agit. Quod ſi fors cura proficiat, iam omne id arti ſuæ tribuunt iſti homines, & in multos annos id prædicant, Excrementa & Saniem deblaterant, cùm præter voculas iſtas ſciant nihil. Hoc potius ſtudeatis moneo, vt & vulnus cognoſcatis, & eius curationis internam cauſam intueamini: exterius verò ipſum & mundum ſeruetis, & ab iniuriis tueamini. Hæc namque vera eſt curandorum vulnerum methodus.

Cognitio ſimplicium neceſſaria.

CAPVT III.

Quæ Vulnera Lethalia ſint, quæ minus: tum vbi Paralyſis metuenda ſit.

Conuenit verò etiam & de vulneribus mature iudicare poſſe, num ea lethalia ſint futura, nec ne: ac an reſolutio membri ſecutura ſit, pronunciare: tum quatenus in priſtinum ſtatum membrum affectum reduci queat circumſpicere, cuius rei ſequentia capias documenta.

Vulnerū prognoſtica.

Primùm, quicquid perfectum eſt in totum, vel ſic vt ex cute tantum adhuc pendeat, hoc nunquam curari poſſe certiſſimum eſt. De profundioribus verò vulneribus tale erit iudicium: brachii, exempli cauſa diameter in decem partes diuidatur, nunc quicquid vltra nonum punctum perfectum fuerit, etiamſi rurſus agglutinetur, nullum tamen eius vſum fore ſperes. Si verò vulneris profunditas citra nonum punctū ſubſiſterit quantò puncta pauciora erunt, tantò confidentius de ſalute pronunciabis.

Vulnera carnoſa.

Vulnera in partibus carnoſis, niſi arteriarum ac muſculorum ratione id fiat, periculo ſemper vacant: horum tamen ratione vel reſolutio, vel mors aliquando ſubſequi poteſt. Vulnera quoque tranſuerſim facta, niſi ſtudioſè percurentur, reſolutionem minantur.

Vulnera tranſuerſa.

Neruorū Vulnera.

Neruoſarum verò partium vulnera, niſi medicorum errore id accidat, non efficiunt paralyſin: nam nec neruus, nec ligamentum, nec tendo præfectus, quà neruus eſt, ligamentum vel tendo reſolutionem facit: ſed quia vel in medicamentis, vel diæta, vel in aliis caſibus error commiſſu eſt.

Articulorum vulnera.

Articulorum autem vulnera, deperdito oſſe, vel patella aliqua, vti periculum non mediocre minantur: ſic ſi nihil horum abſciſſum ſit, facile reſtituuntur, cauendum tamen vnicè erit, ne phlegmone incidat: hæc enim ſi accidat, ſpes nulla curationis integræ ſupereſt: ſic ſi in locum oſſis deperditi caro ſuccreſcat, deſperatum malum eſt, ac membrum ipſum neceſſario reſolui tur.

Vulnera artuum.

Atque vt ſummatim dicam, artuum vulnera omnia, ſeu punctim vel cęſim illata, longa, tranſuerſa, profunda, facilè à reſolutione & contractura liberantur, ſi conuenientes medicinæ in promptu ſint: tales autem non ſunt eæ, quæ in æreis chirurgorum theculis ac capſis latent, quibus ipſi ſæpius plus damni dant, quàm commodi adferant: vnde ego non immeritò ipſorū relicta medicina, aliam ac meliorem, qua iſtis malis occurrere poſſim, ſequor.

Capitis vulnera.

Capitis præterea vulnera grauia quandoque adferunt ſymptomata: apoplexiam, mortem ſubitam, epylepſiam, ſenſuum ac loquelæ imminutionem ac abolitionem: non quidem in omnibus, ſed pro natura eorum qui affecti ſunt. Horum itaque curatio pro tempore, ſexu, complexione, natura, & proprietatibus patientium variatur: medicamenta etiam quæ præ manibus habentur, curationem immutant: ſunt qui mania, ſunt qui phreneſi corripiantur, quibus & ſua ſingularis curatio competit.

Oculorū & auriū & [illegible] vulnera.

Notandum quoque organa ſenſuum, ac linguæ vulnerata, nec apoplexiam nec paralyſin cauſare, ſed ſimplicitate eſſe vulnera, quæ curationem non admittāt, niſi admodū exigua ſint.

Veſicæ vulnera.

Veſicæ vulneratio lethalis eſt, quòd ipſa glutinationem non admittat.

Cordis & pectoris vulnera

Corde etiam ac pectore vulnerato, ſalutis omnis ſpes adempta eſt. Inteſtinorū verò vulnera quamuis curationem nullā admittant, non tamen lethalia putantur, quòd ope peritorum artificum ipſorum actio aliò transferri poſſit. Diſtinguenda tamen ea ſunt ratione ſitus, quòd ipſe aliquantiſper iudicium mutet.

Splenis vulnera.

Splenis vulnera ac puncturæ nec lethales ſunt, nec periculoſæ, ac quicquid ibi mali ſubeſſe poſſet, hoc omne venæ ſectione præcaueri poteſt.

Veſicæ bilis vulnera.

Veſiculæ bilis vulnera contrario modo ſe habent: nam & indubitatam ac miſerandam mortem adferunt.

Pulmonum vulnera.

Pulmonum verò vulnera quamuis lethalia non ſint, curationem tamen nullam accipiunt, ſed in phthiſim, tuſſim, diſpnæam, & ſimiles affectus tranſmutantur.

Ventriculi vulnera.

Ventriculo autem vulnerato, etſi mors certa conſequatur, vita tamen quandoque in longum tempus adhuc protrahitur: ſitus verò ratione alia aliis velocius interimunt: ea namque quæ à latere ac dorſi regione infliguntur, peſſima quidem ſunt, ſed anteriora magis lethalia habentur. Hepatis vulnera ſequuntur, quæ etiamſi curari impoſſibile ſit: nam ſemper ad deterius inclinant, diuturnos tamen magis morbos faciunt, quàm vt lethalia habeantur: ferè enim totius corporis conſumptio, ea excipit.

Hepatis vulnera.

Renum vulnera.

Renum vulnera Hepaticis reſpondent, niſi quòd ſalubriora exiſtant, facultatem inſitam renum deſtruunt tamen.

Vulnera in emūctoriis.

Obſeruare verò & illud conuenit, vulnera ad radices & emunctiora partium principū facta,

lethalia esse, celerius verò vel tardius interficere, pro dignitate partis cui ministrant.

Latentia vulnera.

Latentia autem vulnera (si intus ad radices sunt) difficillimè iudicantur, ob id quod sensibus non sunt exposita. Contingit etenim non rarò miranda vulnera sanari: contrà, quæ extra periculum esse credebantur, necem adferre, cuius rei causa est locorum ac partium dignitatis diuersitas: nam vulnera tum pectoris, tum ventris profunda ac penetrantia quandoque lethalia non sunt, quòd forsan in obtusum ferantur.

Capitis vulnera.

Vulnera capitis, siue ea magna sint, siue parua, periculosa sunt omnia: caput namque, cùm variorum morborum irritabiles causas in se contineat, quid mirum eas per vulnera exacerbari, maximè verò si & ægrotantis natura ac vires, tum medicamentorum malignitas concurrant? Sin ad cerebri substantiam vulnera penetrauerint, omnis iam curationis spes præclusa est.

Cerebri vulnera.

Vulnera etiam quæ extentis ac porrectis artubus accidunt, iis quæ flaccidis vel pendentibus membris infliguntur, & curatu difficiliora, & magis lethalia existunt, quin & præsentaneam mortem non rarò adferunt. Præter iam memoratas vulnerum differentias, aliæ plures species inueniuntur, quas peritus Chirurgus ex iam dictis signis facile dignoscet ac iudicabit. Sed experientiæ stulta persuasio multis turpiter imponit, à quibus cauere tutum est: horum namque opinio ægrorum est perditio.

Vulnera placida cur fiant lethalia.

Ad hæc tempus, horæ, cœlestium corporum influxus, motus & natura, vulnera aliàs curatu facillima, lethalia efficiunt: homo enim singulis horis mille casibus expositus est, quorum cognitio non subitò, sed paulatim comparari potest.

CAPVT IIII.

Chirurgo quid præcipue metuendum in vulneribus: ac quid influxus cœlestium corporum noceat.

Scire verò & Chirurgos conuenit, quid maximè in vulneribus metuendum veniat. Nam vt maximè videantur quandoque salubres esse plagæ, tamen quia pluribus casibus expositæ sunt, periculum ferè subest: vulnera siquidem iratis inflicta, & periculosa, & curatu difficillima existunt, methodicamque curationem inuertunt, quòd iræ nullum (præter consumptionem) existat remedium, bilis verò feruor difficilimè contemperetur.

Iratorũ vulnera.

Sic mulieres prægnantes vulneratæ, de abortu & partus doloribus periclitantur: quin conuulsiones & tormina non rarò superueniunt. Iisdem quoque malis expositi sunt iracundi, infidi, odiosi, Saturnini, ac Martiales.

Prægnãtiũ vulnera abortũ faciunt

Sunt qui solo venenoso intuitu vulneribus mala symptomata conciliare possunt: vti in mulieribus apparet, quæ intuitu inficiunt, quemadmodum & à sudore & afflatu quoque venena ac morbos communicari videmus: isthæc itaque omnia, antequam curationem auspiceris, tollas oportet.

Intuitu solo quidam nocent

Vulnera præterea recens pastis ac potis illata: maximè si fuerint cibi concoctu difficiles, vti suilla caro &c. curationem retardant: nam quia & concoqui, & distribui in vniuersum corpus eos oportet, vulneribus nocere manifestum est.

Suilla vulneratis noxia

Cæterùm, quia quandoque hæreditariis vel periodicis morbis, vulnerati obnoxij sunt: Conuulsioni scilicet, Epilepsiæ, & similibus: huiusmodi certè mala principio studiose præcauere oportebit, quòd iis ingruentibus, natura obruta nisi adiuuetur, vel plane concidat, vel curationem longiorem efficiat.

Hæreditarij ac Periodici morbi.

Quemadmodum & vulneribus, quibus alij morbi complicantur: vt Atrophiæ, Fistulæ, Cancri, vlcera, curatio nulla adhibenda est, nisi istis (quæ omnem curationem ad se pertrahunt) prius sublatis. Itaq; & morbum ipsum, & symptomata considerabis, ne & te & ægrum perdas: nisi enim ista præuideas, summum tibi conciliabis malum. Neq; enim suprà quàm natura ferat, quidquid in istis attentandum erit, ne ex vulnere non vulnus, sed difficilius quoddam morbi genus conficias.

Fistulæ & cancri in vulneribus.

Cœlestium verò corporum influxus, ac impressio, quàm efficaciter operetur in istis, iam ostendendum erat: sed quia disputatio ista & prolixa & difficilis est, Astronomis eam relinquemus. Certè si pestilentiam superiora efficere possunt, quis dubitet cœlestia vulneribus sua influentia nocere posse?

Cœli influentia in vulneribus cõsideráda.

Quamobrem studiosus ac diligens Chirurgus cœli situ inspecto, si eum infaustum viderit, & ægro periculum pronunciare poterit: de cætero verò sic iudicabit, vt cum astris pugnare temerarium putet, nisi mutatis eorum dispositionibus: nam medicinæ (quemadmodum & in peste accidit) nisi hoste superiores sint, parum proficiunt, quare & hostium vires, & medicamentorum potestatem acuratè conferet medicus, quòd ob subiecti (hominis scilicet) inconstantiam ac mutabilitatem iudicia periculosa existant.

Chyrurgus cœli situm inspicere debet.

Contingit præterea vulnera ipsa malignitatem quandam contrahere, quemadmodum lutum, non debito tempore effossum, cicadas producere, ligna cæsa cariem extrahere videmus; quod si accidat, memineris huiusmodi dispositiones, non nisi singularibus Arcanis tolli posse, quæ sic se ad vulneris naturam habeant, vti herbas quasdam ac semina cicadis & cariei aduersari nouimus. Hisce ergo Arcanis supra vulgatam medendi rationem vteris: nam sæpissime accidit aptis etiam adhibitis remediis, vulnera in deterius prolabi (veluti quandoque cæsa ligna, vel factas incisiones non regerminare ob temporis iniurias) cuius rei causa solis cœli conuersionibus rectissimè tribuitur.

Vulnerũ ingenita malignitas solis Arcanis curatur.

Ista quamuis rarò accidant, accidunt tamen aliquando, horum itaque gratia in Astronomicis exerceri Chirurgi officio consentaneum esse iudico: ne ei quod sutoribus quibusdam euenit, contingat, qui cùm calceamenta omnis generis suere nouerint probè, ea tamen inuertere nequeunt.

Astronomiæ peritia Chirurgo necessaria.

CAPVT V.

Recentibus vulneribus tum inueteratis, quæ & quales Medicinæ conueniant.

DEligandorum autem vulnerum rationem nouisse decet, tum in recentibus, cùm in inueteratis plagis: apta namque ligatura vti inueteratis mirifice prodest: sic inconcinna recentibus

Deligatura vulnerũ apta quid efficiat.

centibus etiam officit. Recentia itaque vulnera à symptomatis primùm præcauenda sunt, quod nisi fiat, non mediocre malum ægro conficies. Hoc autem singulari capite admonere placuit, propter ineptos quosdam Chirurgos, quos subinde gloriari audias, se huiusmodi admonitionibus posthabitis, etiam felici successu vulnera curasse: esto ita sanè, sed illi interim quantis doloribus ægros excruciarint, quantos errorum aceruos cumularint, reticent. Curandi ratio illorum talis est: vulnere oblato, ipsum albumine oui emplastrant, sicq; tertium diem expectandum præcipiunt, qui error ipsorum primus est, & neutiquam tolerandus: tu verò hunc vt deuites, vulnus plane ne consuas, sed iuxta doctrinam secundi tractatus, ipsum suo nutrimento alito. Sin inueteratum & sordidum occurrat vulnus, à pure & fœtore ipsum mundabis prius: hoc enim solo differunt, curatio sordidi ac mundi vulneris. Vulnus itaque vel mundum antea, vel iam demum mundatum, singulis diebus bis deligabis, præcisè semper duodecim horis interpositis: horas autem studiosè obseruabis, quòd post duodecimam horam cuiusuis medicamenti & actio, & nutritio elanguescat, ex quo vulnus ipsum postea paulatim in deterius prolabitur: nam ab externis elementis non amplius tutum existit: hac ergo methodo ad finem vsque curationis progredieris: vbi tamen iam ad cicatricem ducendam perueneris, sufficiet forsan viginti quatuor horis semel deligare: ne nimium autem confidens sis, moneo. Secundus Chirurgorum error est, quòd elapso triduo, & albumine consumpto, pice, cera, seuo, oleo, inuicem mixtis, adiectis quandoque thure, mastiche, viridi æris, gummi, & similibus, vulnus implent: quæ remedia quia nimium calefaciunt, vulneribus non conueniunt: ad hæc tam pueriliter cocta sunt, vt ne vel minimum quidem nutrimenti vulneri adferri possint: taceo quòd naturales facultates nimia sua attrahendi potentia inuertunt, vnde phlegmones, tumores, erysipelata, calores vehementes, punctorij dolores, atque infinita alia contrahuntur. Quare si his malis obrutum vulnus tibi offeratur, statim illi medicamentis mũdificatiuis vocatis impositis, aptam deligaturam adhibebis: dicta autem medicamenta talia quoq; sint, quæ partis temperiem conseruent: hac ratione lethalia nedum periculosa vulnera percurabis. Vulnera verò cùm pro sexus, temperaturæ, temporis, ac symptomatum ratione, nunc lethalia, nunc curabilia existant (videas enim non rarò idem vulnus in hoc salutare, in illo lethum afferre) ego rectissimè omnia lethalia potius quàm salutaria dicenda esse existimo, quòd propter ea quæ dixi, de salute difficillimum iudicium existat: nam symptomata omnia ferè latenter subeunt. Lethalia tamen vulnera sine exceptione dico, quæ cerebro, cordi, ventris orificio, vesicæ, intestinis exilibus, occipitio, ac tracheæ arteriæ infliguntur: reliqua quæ pulmonibus, epati, & similibus visceribus accidunt, lethalia quoque existunt quidem, sed perdurãt longius, & ferè aliis morbis tandem complicantur. Eodem modo diuturna & mortalia sunt vesiculæ bilis, ventriculi, arteriarum, & venæ portæ vulnera: tum ea quæ transuersim musculis incidunt, & quæ extentis membris infliguntur, quamuis ista minus periculosa esse non inuitus concesserim. Ii quoque quorum venæ, nerui, arteriæ, ac viscera (quod non rarò accidit) à naturali situ euariant, vulnerati peius habent, difficiliúsque sanantur. Morbi etiam lethales, vt apoplexia, & similes vulneribus coniunctæ, præsentaneam inducunt necem. Quinetiam cœlestes influentiæ, terrores subiti, & negligentia medicorum, tum temporum mutationes mortis sunt concausæ.

Recẽtia vulnera vt tractanda.

Error vulgariũ chirurgorum.

Vulnera inueterata vt sint tractanda.

XII. horę in ligaturis obseruãdæ.

Alius error.

Mundificatiua medicamenta.

Vulnera omnia lethalia rectè dicuntur.

Notandum interim est, capitis vulneribus phrenitim, opticis neruis oblæsis cœcitatem, organorum auditus transpunctionibus surditatem succedere. Generationis verò membrorum vulnera si non lethalia sint, sterilitatem tamen inferre. Articuli autem transuersim dissecti, resolutionem faciunt, alio modo læsi, conuenientibus remediis non difficulter restituuntur. Ligamentorum verò ac tendonum Balsamus si pereat, membrorum resolutionem facit: vti & atrophia si vulneribus complicetur, idem mali genus inducit. Sunt præterea multa vulnerum genera, quæ paralysin efficere possint: vt ea quæ ad radices ligamentorum consistunt, aliáque infinita, quæ etsi ex sui natura talia non sint: tamen temporis, horarum, ac symptomatum adminiculo talia euadunt: quibus etsi Medicum quandoque resistere impossibile sit: tamen harum rerum cognitione exercitari necesse est. Contrà resolutiones multæ remediis aptis præcauebuntur quandoque, si phlegmoni oxyrrhodino imposito, deligationẽ aptam feceris, medicamentis mundificatiuis adhibitis, & stictico emplastro superimposito, ad finem vsque curationis progressus fueris, abiecto tonsorum vnguento albo.

Vulnerũ partium propria symptomata.

Genitalium vulnera.

Paralysin quæ vulnera faciant.

Est & tertius Chirurgorum error, quo Soniæ, id est, albi glutinis fluxiones concitant: quod vbi accidere videris, tum eorum medicamenta cum theculis æreis per fenestras deijcito: tempus enim & necessitas aliam medicinam expostulant. Itaque vulnus aceto rosaceo abluito statim, ad calorem temperandum: emplastrum sticticum superimponito, ad fluxionem sistendam: fluxione & intemperie sublatis, mundandum vulnus suscipe, ac tandem iuxta rationem iam commemoratam cum emplastro stictico curationem perfice. Sunt præterea errorum multæ centuriæ, imperitis Chirurgis ac medicis familiares. Nos ex iis paucos, præcipuos tamen, annotare voluimus, quo eos propter periculi magnitudinem deuitare studiosius possis, nostramque methodum cognoscere accuratius. Huius etiam certum te esse volo, nullam curationem putrefactione perfici posse, vel debere: per ea etenim vulnera curari debent, quæ putredini resistunt maximè: nam remedia curandis vulneribus destinata, Sal referunt. Sal enim Balsamus quidam externus est: is autem balsamus ex ijs parari debet, quæ partis vulneratæ, vt visceris, nerui, ossis, articuli, &c. nutrimentum in se continet. Hæc est illa nostra diuina methodus, sine qua nullam gloriam in medicina consequi datum est.

Tertius error.

Putrefactio cauenda in vulneribus.

CAPVT VI.

Vulnerum accidentia Temporis ac Cœlestium motuum ratione euenientia, &c.

MAnifestum illud est, ac præter demonstrationem fidem meretur, cœlorum conuersiones varia morborum genera in nobis causare: nam sanorum etiam corpora infici ac defœdari ab iis, nil refert commemorare, adeò vt illius actiones declinare impossibile videatur: nam admirandi sunt cœlestium effectus, quos si sani non effugiunt, quis dubitet vulneratos ijs subiectos quoque esse? sed hæc à quibusdam, nisi experientia conuincantur, incredibilia habentur. Notabis ergo, cœlum quemadmodum in sanis febrium efficiendarum vim habet: sic in vulneribus febres excitare posse, & tales quidem febres, quæ statis periodis rigore & calore paroxismum perficiant, quæ quotidianarum ac tertianarũ typos obseruent, quæq; non prius ægrum relinquant, quàm vulnus ipsum coaluerit: hasce ergo affectiones, Chirurgus non symptomata vulnerum, sed veras febres esse pronunciabit. Contigisse etiam hominum memoria scimus, grassante peste, vulneratos (qui præter vulnus plane nil incommodi sentiebant) sine bubonibus ac carbunculis tamen, peste correptos fuisse, alios biduũ tantum, alios paulò diutius superuixisse. Sunt vulnera quibus causonicę febres superueniunt, quæ ferè lethalia conspeximus. Vidimus in castris, cùm milites ex febribus ardentibus epidemicis linguarum asperitate laborarent, vulneribus asperas cuticulas superuenisse, similes iis quæ linguas molestabant, ita vt fauces & vulnera inuicem referrent. Hæc & alia vt non infrequenter eueniunt, sic curationem non admittunt, nisi per ea remedia quæ morbis ipsis specifica habentur, vt pestilentialia vulnera pestilentialibus, causonica causonicis remediis (id est, quæ pesti & causoni adhibentur aliàs) percurari obseruabimus. Obseruatum & illud aliquoties est, hæmorrhagiam vulneribus superuenisse, non quidem genuini sanguinis, sed materiæ cuiusdam quæ sanguinem referret, qui nullis remediis curari poterat. Sed cum eo tempore Dyssenteriæ epidemicos grassarentur, quarum deiectiones illum sanguinem referrent, eosdemque periodos vtrumq; malùm seruaret, tandem exhibitis Dyssenteriæ specificis remediis, & vulnerum hæmorrhagia sanata est. Istiusmodi casus Chirurgum sedulo obseruare decet: mihi non raro occurrerunt, occurrerunt olim, occurrent & postea. Oblatus mihi aliquando est quidam seruus ex eorum numero qui metallis effodiendis destinati sunt, qui ex vulnere quotidie ter quaterque rigore corriperetur, aderat & spasmus, qui membrum nunc in hanc, nunc in illam partem conuelleret: huic ego exhibito vitrioli liquore (quòd epilepticum quiddam subesse videretur) sanitati restitui. Hanc historiam ob id narrare volui, vt ostenderem, in huiusmodi casibus medicos à Chirurgis in consilium aduocari debere. Etsi enim Chirurgos decebat istarum quoque rerum peritiam habere: sed vt ob horum inertiam à periculo tuti simus, præstat medicos quoque in consilium adhibere. Superueniunt ad hęc vulneribus affectiones quædam, quorum radix non in ipso vulnere, sed in toto corpore continetur (vt sunt phreniti-des, epilepsiæ, & similes passiones) has iam non vulnerum symptomata, sed verè morbos apellabimus, quòd percuratis etiã vulneribus permaneant. Istis itaque malis consilium ex medicina quærendum erit: quorum quia pauca vel nulla adhuc reperta sunt, omni studio in id incumbendum erit, vt ea inueniamus, si modo ægris consultum velimus. Et certè Chirurgos chirurgorum nomen vsurpare non decebat: nisi hæc & vidissent & curassent aliquoties, ne subinde ad medicos recurrere cogerentur: etenim cùm ex vulnere originem duxerint hi morbi, Chirurgorum erat eos tollere posse. Nam Chirurgus dicendus non est, qui solum suere, deligare, carnem secare, rodere, ac radere didicit: sed qui omnia ea quæ vulnus circumstant, cum ipso mali fonte tollere potest.

Febres in vulneribus à cœlo fiunt.

Pestis in vulnere.

Prunella

Dyssenteria vulnerum.

Historia memorabilis.

Epilepsię in vulneratis vnde.

CAPVT. VII.

De morbis Internis, qui Vulneribus complicantur, ex quibus Cancer, Fistula, & Syreon &c. generantur.

CAusas ac radices ex quibus paulatim Fistulæ, Cancri, vlcera depascentia erysipelata, gangrænæ ac phagedenæ nascantur, in corporibus absconditas detineri sciendum est. Quæ si in aliquem locum decubuerint, & iam erũpere conentur, accedente plaga, vel cæsim vel punctim illata: tum demum se produnt manifestè, ac cum vulnere complicantur. Vnde summa vulneris malignitas oritur, nullis, etiá, nobilissimis vulnerariis remediis superabilis, nullásque cicatrices agnoscens. Itaque quia vulnus non simplex est, sed fistulosum, cancrosum, &c. non simplex medicamentum, sed fistulas, cancros &c. curare valens adhibendum erit. Est in quibus medicamenti vis, antequam hæc mala perfectè elaborata appareant, ipsa absumat. Quòd si iam in statu sint, vulnere relicto, ista tractanda veniunt: vtrisque enim simul incumbere non licet, quòd contraria requirant remedia: difficilius itaque prius curandum. Quare vellem Chirurgos non simplicia tantum vulnera, sed & tumorum, & vlcerum: vt Cancri, Fistularum, Phagadenæ ac Syrei curandi rationem callere: ne & suo dedecore, & ægrorum malo, turpiter inchoatam iam curationem intermittere cógerentur: vel saltem vt meminissent in huiusmodi casibus relicto vulnere, curationem inuertendam esse. Obseruandum præterea est, vulneribus luxuriantibus sæpius carnem increscere, fungorum ac spongiarum instar, quam dum imperiti Chirurgi (qui rarissimè sine damno operantur) nunc corrodentibus medicamentis tollere, nunc sectione aufferre, conati sunt: Lerneæ hydræ capita repullularunt, vt sine dolore scribere etiã nequeam miserias, quibus ægros affixerunt. Causam harum spongiarum paulò altius repetere libet. Verrucarum quoddam genus est, quod abscissum subinde maius ac copiosius prorumpit, & quò sæpius vel abscissum, vel arrosum fuerit, eò luxuriat magis: ex quo genere & fungos, & spongias, de quibus iam diximus, esse putandum est. Etenim huiusmodi verru-

Fistulosa & cancrosa vulnera vt curanda

Spongiæ ac fungi vulnerũ.

Verrucæ fungos creant.

verrucarum radice vulnerata, consentaneum est fungos & spongias tales, à luxuriante natura protrudi. Accidit & illud, sed rarius, ex cicatricibus iam olim ductis, similem carnem enasci, vtut sit, verrucarum ratione id accidere manifestum est. Idem mali genus non raro scyrrhi & œdematis specie se prodidit, quæ quamuis minus periculi habeant, tamen sedulum ac diligentem requirunt artificem, vt & dignoscere, & expertis remediis malo subuenire possit. Hæc eo nomine hîc dico, vt singuli sibi ab istis asinis cauere possint: qui cùm morbum nunquam viderint antea, gloriantur tamen se curare posse, ad quam rem pestiferis planè vtuntur remediis. Ista autem mala vulneribus complicata tam sunt varia, ac aspectu miseranda, tantam in curando requirunt sedulitatem, vt verbis explicare vix queam. Itaque tu qui te Chirurgum profiteris, isthæc curare scias: sin nescis, adhuc Laureatis annumerari te ne pigeat: es enim semidoctor saltem.

CAPVT VIII.

De Vulneribus quæ Venenata tela inferuntur.

TEla quamuis venenis inficere omnium memoria turpe habitum sit: tamen hominum malignitas hoc flagitij genus subinde non intermittit, vnde & vulnus ipsum, & venenosa materia intolerandis affligunt cruciatibus: quare istis quæ auxilia competant, scribere conuenit. Inficiendi genera varia sunt, quæ silentio præterire præstat. Inficiuntur ab hostibus enses, gladij, hastæ, tela: domesticis verò vsibus venenum contrahunt instrumenta mechanica: vt falces exempli gratia, quę vsus tempore dum incalescunt naturam eorum quæ secant vt herbarum rubetarum, serpentum, aranearum, murium, ac locustarum, facile recipiunt: sic vomeres à terra quam secant, veneni quiddam contrahunt: ista itaque sedulo considerando, & ab ijs studiose cauendum: nam quamuis ex attritu, & dum acuuntur, aliquod rursus veneni deperdant, nunquam tamen ipsũ totum perit. Dissimilis ratio est eorum instrumentorum quibus fabri lignarij vtuntur, vt securis & dolabræ: isthæc namque salubritatis quiddam contrahunt potius, ex lignis quæ secant. Vitrum quamuis venenum sit ex sui natura, tamen nisi intra vulnus permaneat, ipsum inficere nequit. Fusorum verò ac aliorum instrumentorum, quæ frequenter manibus versant homines (mulieres præcipuè) virus admodum pestiferum vulneribus existit, quod ea ex frequenti vsu venenum in se recondant vehementissimum. Lapides ac metalla veneni nihil habent, quamuis non negauerim ferri quandoque essentiam à Dyphrige non probe purgatum, inficiendi vires seruare. Venena huiusmodi quomodo extrahere conueniat, quia secundo tractatu suis locis remedia scribemus, nil opus est hîc commemorare: illi itaq; remediis fac instructus sis si nisi enim ea cognoscas, sed vulgatis vti pergas, sero tandem summo cum dedecore ad ista confugere cogeris. Obseruare quoque acuratè oportet, num huiusmodi symptomata, ex veneni communicatione orta sint, vel an ab alia aliqua causa originem duxerint: nam ob signorum similitudinem difficilis est dijudicatio. Sed telorum studio, quàm casu infectorum, maiora existunt nocumenta. Calores vrentes, phlegmones, decoloratio partis, laterumque punctiones, (præcipuè in sclopetorum globis) accidunt, quibus mitigandis, frigidum aliquod oleum vulnerarium infundes. Reliquorum verò symptomata mitiora sunt; nisi casu vel aranearum vel buffonum venenum conceperint, vulneriq; communicauerint: ea itaque iuxta canones tertij tractatus curabis, reiectis ærearum theculorum inutilibus vnguentis.

Tela ratione modis inficiuntur.

Instrumentorũ mechanicorum vulnera venenosa quæ sunt.

Vitri vulnera.

Instrumenta muliebria venenosa

Veneni symptomata.

CAPVT IX.

Cibo Potu, Venere, exercitiis, &c. quomodo ægri seipsos perdant.

SEd Medico omnia secundum rationem operanti, ægrorum tamen inobedientia quandoque omnem curationem confundit, vt non raro accidat: vulnera salubria aliàs, in paralysin abire: membra vulnerata atrophia consumi, innumeráque alia huiusmodi symptomata euenire, ne dicam mortem quandoque subsequi: in ista ergo intentum medicum esse conuenit, vt causam mali declarare possit. Libertate namque ægrorum videmus naturam sic irritari ac concitari, vt nunquam postea suo munere fungatur, sed extra suos limites exspatietur, nec se contineat amplius. Exemplo sit venereorum vsus, quo membrum passum sic inflãmatur, vt ad omne morborum genus dispositionem acquirat, maximè si situs vulneris concurrat. Itaqua quo pacto istis malis subuenire possis, distinctione cognosces, Vidimus veneris vsų membrum sacro igne correptum, syderatum, ac gangræna affectum resecari oportuisse: alios statim mortuos, alios lethalibus febribus, alios conuulsionibus, quosdam erysipelate captos obijsse. Quare in huiusmodi casibus, memineris libidinem hanc nullis remediis extirpari posse: sed donec à seipsa sedata fuerit, relinquendam, ac tum demum acuratiore medicatione vulneri inuigilandum. Sic immodicum exercitium vulnerati membri, quamuis nõ tam grauibus periculis subiaceat, non tamen periculo res vacat: nam & phlegmones, ex quibus successu temporis gangrænæ, vel febres symptomaticæ, vel atrophiæ, vel resolutiones nasci possunt, concitari solent quandoque. Curabis itaque ægro quietem illius membri, ne ex cõtemptu leuis mali, aliud maius oriatur. Similiter in diætæ legitima administratione, hoc est, cibi ac potus ordinaria quantitate aliquid studij ponendum est, ne forsan repletione, quæ vulneribus nocentissima existit, aliquid damni ægro concilies: nam natura vbi aliquo morbo grauata est, non vult ab eo abstrahi, sed modum & auxilium desiderat, quo morbum euincere possit: quod si impediatur, ad quandã iracundiã concitata, toto corpore furere incipit, à quo furore consequenter tabes, febres, phlegmones, aliíq; ingentes dolores concitantur. His ergo de causis horũ inquã periculorũ metu, conuenit medicum, nõ quod ægri petulantiæ libuerit, sed quod salus & ratio iusserint, sibi licere putare. Meminimus quoq; præter prædicta mala, maiora sæpius, à veneris intempe-

Intemperantiæ ægrorũ fructus.

Venere vti vulnerato interdictum.

Febris à venere facta.

Exercitium immodicũ improbatur.

Natura à morbi curatione non abstrahenda.

intemperantia accidisse, Apoplexiam puta, syncopen lethalem, epilepsiam, hydropem, quibus nulla medicina sufficeret, sed certissima mors subsequeretur. Præterea in cibo & potu legitimis exhibendis magnam requirunt ægri medicorum diligentiam: nam si vulnerariis cibis ac potionibus vulnera glutinantur quid prohibet, ipsis vulneribus aduersantibus exhibitis, rem deteriorem effici? cùm semper vltrò in deterius ruat natura. Itaque flagris ac cruce digni sunt Chirurgi, qui contempta Diætæ regula ac norma, quiduis ægris licere sinunt, cùm tempus & occasio tantum periculi tamen in se contineant, vt summa quandoque prudentia ac diligentia non sufficiant, ad præcauenda symptomata, quibus ægri expositi sunt.

Delectus ciborum

CAPVT X.

De Symptomatis quæ ægri Temperaturam seu complexionem sequuntur.

Alij aliis facilius curãtur.

Medici verò rationes & in id intentas esse oportet, vt meminerint homines alios εὐελκεῖς esse, alios δυσελκεῖς: ista enim consideratio medici, curæque velocitatis scopum continet. Nam quemadmodum, vt exemplo rem declaremus, lignum aliud alio secatur, sculpiturque facilius: aliud alio durius, pluribusque germinibus ac ramis præditum est, omne tamen fabri ac artificis industria tandem euincitur, ac perpolitur (sic quoque de gemmis ac lapidibus intelligas licet) Eodem modo de hominum corporibus iudicare conuenit: etenim cùm ex terra omnes pronati simus, ipsa autem & durum & molle, & crassum & gracile &c. in se contineat, simile autem generet simile: nos quoque inuicem diuersos esse, pro ratione eius ex quo orti sumus, quis dubitet? Quapropter istis animum aduertere Chirurgos decet, vt an facile vel ægrè curationem admittat subiectum corpus, cognoscant, similiter ac fabri tiliæ lignum quàm abietis nodosos truncos facilius subigi ac secari norunt. Sunt qui admodum tenera ac subtili natura præditi inueniuntur, vt ijs vel minima vulnera (quæ aliorum corporibus nihil negotij facesserent) lethum adferant, naturarum itaque ista diuersissima diuersitas sedulitatem maximam requirit.

Remedia antiquorum repudiata.

Quare hæc non minima causa est, quæ me coëgit, vt vulgatis medicamẽtis relictis, noua quæsierim: nam, etsi ea vni quandoque salubria existant, tamen postea vix decimo vsui sunt: moneo itaque vt repudiatis istis, formulas sequenti tractatu annotatas recipiatis: habebitis namque calipodium singulis calceamentis aptũ (quod aiunt.) Nam etiamsi quandoque videbuntur dysepulotica esse vulnera, omnia tamen tandem istis remediis nostris curari cognoscetis.

Trãsitus ad similia Empyricorum.

Ad hæc iubeo Chirurgos præparata medicamenta singulis partibus conuenientia asseruare. Empyricorum enim transitus ille ad similia mirè medicinam conspurcauit: sed boni isti homines, hoc solo se defendunt, dum contemptis meis remediis, obiiciunt, iam olim antequam ego extitissem, vulnera curata esse. Esto ita sanè: nam vulnera ante me curata esse non inficior, hoc tamen dico, meis remediis, in magnis cladibus ac oppugnationibus, me (quantum natura ferebat) ex mille non vnum spe sua frustrasse, vel perdidisse, cùm ipsi interim vix vigesimum quemque restituerent, quare meum institutum cuiuis prudenti probari mihi persuadeo. Volui autem hoc loco ista cõmemorare, quò hominibus ostenderem differentiam veræ ac fucatæ medicinæ: nam veræ medicinæ tantus olim honos habitus est, quantus & iam habetur: falsæ verò tam omnes fuerunt infensi, quàm iam sunt, sed non dignoscunt eam homines: non enim antiquitas hanc illa meliorem facit, alioquin & lolium tritico æquiualeret: vnà enim oriuntur, nemo tamen tam stupidus est, qui lolium quàm triticum malit. Ista hominibus patefacere mihi propositum est, vt tandem (cùm æquè facile rectum ac falsum addiscatur) veræ medicinæ studio flagrare incipiant aliquando.

Antiquitas ad commẽdandam artẽ non sufficit.

CAPVT XI.

De Vulneribus quæ Mulieribus menstruis laborantibus accidunt.

Symptomatum magnitudo & varietas, quam huiusmodi in casibus accidisse memini, admonet de istis scitu & iucunda & necessaria quædam annotare. Vidi cuidam vulneratæ, sanguinem menstruum non per consueta loca, sed per vulneris sinum effluxisse: alias vidi, quibus Epilepsiæ, conuulsiones, aliaque symptomata superuenirent, neque intermitterent, donec Menstrua fluere desinerent, ac vteri anarhopia & katarhopia sedarentur. Quibusdam phlegmones, cephalalgiæ, dyspneæ, nausea accidunt, vnde vulneris curatio impeditur ac difficilior redditur: hisce ergo malis si mederi velis, menstruorum inordinationem prius tollas necesse est, quò medicamenta suas actiones perficere rectius possint.

Sanguis mẽstruus per vulnus effluere visus

Iracundiæ muliebris symptomata.

Obseruare & illud conuenit, mulieribus singularem quandam iracundiæ speciem accidere, qua si correptæ vulnerentur, omnia iam dictis grauiora euenire: conuulsionibus namque totius corporis corripiuntur: vnde vterus molestatur quoque, sicq; duplex malum nascitur: quorum vtrumque sua habet grauia symptomata: nam conuulsionibus paralysis, vterinis malis matricis suffocatio succedit. Sciendum itaq;, quoniam istiusmodi mala circa vulnus ferè sæuiunt accerrimè, primùm omnium de sedanda matrice & tollendis conuulsionibus consilium quærendum esse: quæ res autem apud medicos, non qui Doctoris titulo superbiunt (venalis namq; est) sed longo rerum vsu peritos. Remedia hic scribere decebat, sed nostra lingua difficulter redduntur, & singularem tractationem requirunt: hîc igitur negotium hoc intermittamus. Illud hîc obseruemus potius, iam dicta mala tum hemorrhagiæ ac phlegmones, si concurrant cum memoratis malis, si non lethalia, certè curatu difficillima efficere vulnera: ista itaque studiosè præcauebis prius, vel si præcaueri impossibile est, ne in prædictione à scopo aberres obseruato.

CAPVT XII.

Signa vulnerum, eorumque Significationes.

Symptomata omnia vulneribus superuentura præcedentibus quibusdam signis cognoscuntur. Quamobrem chyrurgici offi-

cij erit, quibuscunque signis apparentibus quid ea præmonstrent ominari posse. Medici enim est quidem, vulnus clementer, tuto, ac celeriter curare, quod si omnibus ritè administratis, id non eueniat, argumentum certissimum est, aliquid mali superuenturum esse: quod quomodo arte dignosci possit, hoc capite aperiemus. Simiotikin namque medicinæ partem ego summum secretum existimo, de qua neque medici, neque chirurgi veteres quidquam fide dignum memoriæ prodiderunt, nos quæcunq; longa exercitatione experientiaque comprobauimus, ea fideliter depromemus: laudabile namque videtur, neque cuiquam vitio dandum, veterum inuentis sua superaddere velle.

Simiotiki medicinæ pars sūmum est secretū.

SIGNA.

Artuum vulnera, quibus ex dolore, phlegmone est concitata, si circa axillæ articulum (vulnere in brachio existente) vel coxendicem (si pes vulneratus sit) noctu, vesperique ac in mutationibus tempestatum: tum si Luna noua vel plena fuerit, dolores ac fluxiones augeantur, iudicabis ea membra, vulnere clauso, in tabem abitura.

Artuum atrophia vt præuideatur.

Similiter vulnere ad glutinationem apto apparente, si circa ipsum versus membrorum extremitates, vel retrò ad articulos tumores fiant, qui paulatim indurescant, nec digeruntur, sed glutinato iam vulnere persistunt, id est, si singularis sit affectus factus, periculum est, ne abscessus colligatur, vulnere ipso longè deterior, ex quo vlcus fiat: imò syderatio ac caries ossium, totiúsque membri subsequatur. Ichores quoque (seu cambium) si fluere incipiant tabes membri certissima subsequitur, quæ curationem nullam admittit, nisi iusta quantitate eius quod defluxit, regenerata, alioqui membrum ipsum cæsæ arboris instar exarescit, fitq; membrum aridum vocatum.

Abscessus vulneri superueniens.

Vulnera præterea quæ somnum impediunt, vigilias ac inquietudines inducunt: item quæ punctionibus assiduis molestant, maximè vbi sitis inexhausta accesserit, lethalia sunt, nisi forsan medicamentorum malignitate id accidat, quod excipio: loquor enim hîc de naturæ impotentia, non de medicorum erroribus. Item vbi oculi conuelluntur, vbi lingua balbutiunt, auditúsque deprauatus est, atque vbi loquuntur tardius, lethale est. Sin vulnera humida subinde sint, nec pus generent, nec glutinari pergant, sed subsistant (si nec cordis palpitatio, nec membrorum debilitas coniungantur: hæc enim lethalia sunt) certum est hoc indicium, ea in Cancrum, Fistulam vel aliud vlcus malignum abitura. Sic vbi vulnus ipsum curationem libenter receperit, corpus autem tristetur, id est, si vulnus benè, corpus autem malè habeat, signum hoc est lethale. Phrenitidem in vulneribus superuenturam, minantur trux aspectus, oculorum inuersiones, loquela audax & vehemens, membrorum agilitas, febris, maximus circa caput æstus, hæc eadem signa Maniam, vel aliam aliquam rationalis animæ læsionem, pro subiecti varietate, minantur. Stridor autem dentium (nisi id à verminatione fiat) si cum mentis ab alienatione contingat, minatur lethalem aliquem casum superuenturum. Vbi verò spuma circa os appa-ret, spiritus difficulter ducitur, stertor adest, oculi conuelluntur, artus spasmantur, iudica vel conuulsiones, vel Epilepsiam in propinquo esse. Si in somnis vulnerati membrorum apprehensiones sentiant, nisi ab insomniis vel terroribus id accidat, puris collectionem ostendit. Vbi verò tumores fiunt, qui tardę curationem admittunt, ostendit membrum mox sensum amissurum esse. Quod si ventriculi supinitas superueniat, vomitus ac nausea, cum siti immodica, signum est venas ac neruos abscissos loco & officio motos esse. Huiusmodi signa alia permulta restant enumeranda, sed horum capita enumerasse sufficiat: sufficiant quoque ista ad omnia symptomata superuentura præcognoscenda, sed discere & experiri, totius huius considerationis fundamenta sunt.

Vigiliæ quid portendant.

Oculorū conuersio quale signum.

Phrenitidis futuræ signa.

Stridoris dentium significatio.

Epilepsię futuræ signum.

CAPVT XIII.

Vulnera Desperata, vel Perperam curata, quomodo tractanda sint.

QVamuis præsenti tractatu recentia tantum vulnera expedire propositum fuerat: tamē cùm inueterata plura occurrant, de iis etiam proprio capite disserere placuit. Nam si quis tonsorum ac veterinariorum istorum artes inspiciat, mirari subeat, quomodo lentiginem, nedum grauiora vulnera ipsos curare possibile sit. Istis itaque in vulneribus hoc primùm considerabimus, an medici errore, an à morbo quodam vel symptomate vulnus ipsum deprauatum sit: isti duo enim sunt deprauationis modi: vbi à morbo malum est, & Chirurgus id non agnoscit, sua imperitia ægrum perdit: sin absque morbo, rursum suæ artis incertitudine damnum conciliatur: quod vbi contigerit, erroris causam inquire. Si à morbo complicato vulnus deprauatum fuerit, eius curandi rationem ex aliis nostris chirurgicis libris addisces. Potes quoque, si placet, alios scriptores ac pseudomedicos inspicere, in quibus tamen spei parum ponendum existimo, quòd effectu rarissime potiantur, cùm tamen Deus Opt. Max. medicinæ effectum constituerit curationem ipsam, quam illi non consequuntur. Vnicum est quod hic docere placet, à nullo vnquam veterum proditum (cuius quoque gratia præsēs caput scribere instituimus) quodque ex nostra schola primum extitit: vnum scilicet esse medicamentum vniuersale, in omnibus istis malis, quæ à morbis complicatis oriuntur: vt sunt, Cancer, Fistulæ ac similia, Realgaris scilicet sal, vti Alkali, cuius conficiendi rationem hic docere nolo, sufficiat meminisse, si eam desideras, suo loco reperias descriptam, quo omne genus Fistularum ac Carcinomatum, Phagedenarum, Syreon tum Fungorum cum vulneribus complicatorum extirpare funditus, tandemq; vulnus ipsum cicatrice claudere potes. Cuius remedij inuentor primus quia ego extiti, meritò proprio capite illud cōmemorare libuit. Gloriari enim non præter decorū possum, de mea multiplici rerum experiētia, qua omnes qui extiterunt ante me superare me scio. Vnde nō immeritò id iuris mihi sumpsi, omnia scil. naturæ secreta publicandi. Cogit verò me ad iactantiam summa experiētia mea; dum

Realgaris salis vsus à Paracelso inuentus.

dum Doctores istos, Chirurgos ac tonsores nulla experientia, minimo vsu, summa infelicitate morbos curare, imò ægros perdere video: multos malleos habent isti fabri, vim tamen & vsũ eorum ignorant, at quid porco magarita prodest, cùm nil sciat quàm vorare? Ego Alchymiam prædico; quę secretas medicinas conficit, quibus omnia desperata mala sanantur: hanc ipsi cùm ignorent, nec Chymistæ, nec Medici dicendi sunt. Nam aut remedia penes Alchimistas sunt, vel penes Medicos: si penes hos, ea ipsi ignorant: si penes illos, ijdem ea non didicerunt: quomodo igitur laudem aliquam merentur isti homines? Eum ego summis laudibus euehendum iudicauerim potius, qui naturam eò deducere potest, vt ad auxiliandum apta sit, hoc est, vt extractis salubribus inutilia eiicere sciat, tum qui ipsius efficaciam cognoscit: nam præparatio & scientia, id est, Chymia & Medicina, vt à se inuicem separentur, impossibile videatur: quod si quis ea se iungere instituerit, nil nisi meras tenebras in Medicinam introducet, ac vera sanè stultitia foret, quòd hac separatione omnia medicinæ fundamenta ruerent. Vt autem mearum rationum certitudinem cognoscatis, non multum laborandum mihi puto: hoc vnum moneo, vim remediorum istorum pseudomedicorum inspicite, quibus vulnera primùm perdunt, vbi iam deprauata sunt, nunc hoc, nunc illo experimento adhibito, miserè ægros excruciant, tandemque vbi omnia nihil profecerint, omni salutis spe adempta, ad mortem miseros adigunt. Sed de complicatis morbis satis. Nunc medici errores intueamur. Vulnera à Medico deprauãtur, remediis inconuenientibus adhibitis, sectione scilicet, vstione, lotionibus, vnctione, medicamentis erodentibus, aliisque hoc genus pestiferis artibus, quas tu cum omnibus aliis Chirurgorum venenosis remediis (quibus subinde in deterius abire solet malum) reiicies, obseruatis interim cautelis secundi tractatus de purgandis & claudendis vulneribus. Sed Deo Opt. Max. (cuius beneficio medicinas hasce inueni, laus sit in sempiternum, cui quoque pro iis gratias ago, quacunque tandem ratione eas nactus sim. Verum quia latrochymista sum: vtrumque enim scio & Medicinam & chemiã, liceat mihi errores qui committuntur detegere, ac pestifera remedia ista repositis in eorum locum salubrius reiicere, quod vt faciam lubentius, ardens iuuandi studium ac prompta voluntas iubẽt. Sed de istis & aliis malis ac deprauatis vulneribus curandis, Deo dante, secũdo huius operis libro vtilia documenta tradam, quibus ad eminuendam istorum doctorum ac pseudomedicorum iactantiam vti possitis: plura enim ab illis perperam curata vulnera, & quæ desperata habebantur, ego persanaui.

Alchymiæ laus.

Alchymia à medicina non separatur, vti nec præparatio à sciẽtia.

Paracelsus latrochemista est.

CAPVT XIIII.

Suendorum vulnerum ratio: ac suturas non acu sed medicamentis fieri debere.

PRodere vero ipsorum & in consuendis vulneribus stultitiam, imò reiicere conuenit, itaque reiectis acubus, aliisque quibus ad rem hanc isti vtuntur, ne pigeat meliora discere. Vulnera consuendi mos antiquus est, adeo vt primus eius author ignoretur, aiunt isti, firmam hanc rationem videte, stultitia tam antiqua est quàm prudentia: ergo non reiicienda, quis non rideat? Frigidum argumentum est, cùm antiquitate errores excusantur. Stultitia tam est antiqua quàm sapientia: nihil hoc ad virum sapientem pertinet, filius an ne sequatur parentis fatuitatem? Sed pergamus, si vulnus consuas, scias ipsam suturam inutilem esse: quia putrescit mox & decidit: quod si rursum consuas, denuò decidit, & cogeris tandem dehiscere sinere vulnus ipsum: nam semper in idem recidit siue suturam facias, siue intermittas, hoc saltem interest, quòd illa vulgata ratione magis excrucientur ægri, quare stultitiam istã ex qua malorum tanti aceruì oriuntur (quæ omnia iã scribere non vacat) vt dolores, phlegmones, defluxiones ad partem affectam &c. intermittatis quæso. Vt autem consuendi meliorem ac certiorem rationem teneatis: ista vos fundamenta obseruare vellem. Nimirum naturam ipsam tantum quantum singulis diebus glutinat suopte marte intrinsecus contrahere ac suere, sicque progredi paulatim, donec ad labia & extremitates ipsius vulneris peruentum sit, totumque glutinetur, fabrorum instar, qui duos asseres glutino iungunt. Cicatricem vero æquè angustã facit ac si sutorio filo consuisses. Memini me interfuisse vulnerũ curationibus, vbi tonsores audiebam, qui filo sutorio ac porcinis setis vulnus consuendum esse consulerẽt, quòd metuendum putarent, ne sericum filum non sufficeret, hinc videre liceat stupiditatem horum hominum. Sed tu hoc facies, cura vt remediis bonis instructus sis, iuxta nostros canones, quibus obseruatis, neruos, ligamenta, tendones, cutem, carnem, legitimis remediis adhibitis, (sine errore) naturæ suenda ac glutinanda relinques. Hoc nisi feceris, chirurgi nomen nunquam meteberis, sed eius qui naturæ aduersari studeat: adeo vt nisi Diuino magis quàm tuo auxilio iuuarentur ægri, nunquam sine damno tuo vterentur consilio tuaque opera. Natura enim sic comparata est, vt iucundã & quæ sine dolore fiat curationem ipsa desideret: nouit enim talem præstari posse, exhorrescit verò ad tortorum istorum ingressum. Hinc ego suendi rationem non solum vt ab arte alienam, sed & vt dolores & fluxiones concitantẽ improbo, & doleo tam inartificiosam operationem inter artis secreta numerari: sed de his idẽ est cum vrinarum inspectione iudicium, vbi lucri quàm salutis ratio maior habetur, quòd si non spectaretur, facilè ab arte exularent suturæ istæ miserandæ. In quarum locum si substituerẽtur pulueres glutinatorij, ac aquæ colleticæ, de quibus sequenti tractatu disseremus, quarum & artificiosa est præparatio, & admirabilis efficacia, non vulnera solùm, sed maiora quoque mala curarentur facillimè, quæ isti incurabilia proclamant. Sed errorum semper plus quàm verorum canonum extitit, quos ij loquacitate tegunt, sub qua vulgus artem latere existimat, sicque tandem in verorum locum falsa substituuntur remedia.

Antiquitas errores non excusat.

Suturarum vulgarium incommoda.

Natura ipsamet vulnus suit ac glutinat.

Lucrum errores fouet in Medicina.

CAP.

CAPVT XV.

Deligandorum Vulnerum Ratio.

QVamuis ſecundo tractatu cuiuſuis remedij adhibendi rationem,ab initio ad finem vſque curationis, deſcribemus, hic tamen loci commoditate illecti deligandorum vulnerum modum annotabimus. Deligaturus initio vulnus primum omnium ipſum Oleo vel Balſamo vel vnguento vulnerario tepidis, vna cùm his quæ in iis intabuerint, implebis, dein Emplaſtro ſtictico impoſito accuratè deligabis, circa vulneris autem regionem eadem ipſa adhibebis,vel ſi mauis oxyrrhodino ipſum membrum irrigabis. Et iſtud continuabis in nouem vel octo dies, prout vulnus ipſum magnum vel paruum extiterit:immutabis autem ſeu iterabis ſingulis XII. horis. Iſtis ritè perfectis, maiore cura nil opus eſt, niſi vulnus admodum amplum ſit,vel in quo tendo vel ligamentum aliquod vulneratum, maiora ſymptomata minetur: tum enim pro tua induſtria maiorem adhibebis diligentiam. Vbi vulnus punctim factum eſt ſyphone, oleum aliquod ex prædictis injiciendum erit, vulnuſque vt dictum eſt curandum.Semper autem prima deligatio accuratiſſima eſſe debet, quòd tum neceſſitas maximè poſtulet. Capitis autem vulnera curandi ratio hæc eſt: petiam lineam vel cottum imbue calido oleo vulnerario(à Balſamo autem,id eſt, deſtillatis oleis abſtineto) pòſt herbis ac floribus, qui oleo intabuerunt, imple, impletam in vulneris profunditatem immitte, deuitatis tamen menyngibus (quas tangere piaculum eſt) quo facto,emplaſtrum ſuperimpone, ac tandé deliga. Capiti autem ea maximè emplaſtra conueniunt, quæ Gummina & Lythargirum, non autem Reſinam, vel Colophoniam, vel Camphoram recipiunt, huiuſmodi remediis & curandi methodo ferè circa nonum diem vulnera omnia tertia parte ſanantur, nam curam in tres partes diſtingue, initium, medium, & finem. Vbi autem vulneratus iam vires recollegerit, omiſſo oleo, Balſamum ſubſtitues, tanges verò vulnus penna in Balſamum intincta,poſtea emplaſtro impoſito, curam continuabis, donec nerui,articuli,&c. antea nudati,iam tecti apparuerint. Vltima poſtea deligatura ſubſequetur,quæ ſolis emplaſtris ſticticis abſoluetur ad cicatricem vſque hæc curandi ratio mihi familiaris eſt,in vulneribus oſſium, neruorum ac ſimilium, in quibus de curatione deſperant alij. Sin vulnera non admodum periculoſa ſint,ſufficiet vno ex prædictis modis, aſſumpto vulneris curationem perficere: nam ſi in iſtis initio ſtatim recta deligatura fiat, commodumque remedium adhibeatur, nil periculi amplius metuendum erit. Superſunt alia remedia,vulnerarij pulueres, potiones vulnerariæ,ſublimata,deſtillata & ſimilia,de quorum vſu ſuis locis copioſè diſſeremus.

Deligaturę vera ratio.

Tempus legitimum.

Capitis vulnera vt curentur.

Emplaſtra capitalia.

CAPVT XVI.

De quibusdam Moris qui Vulneribus curatis ſuccedunt.

VVlnus curare artis eſſe facilè concedo,perfectioris tamen artis opus eſſe affirmo,& vulnus ipſum curare, & ne morbus aliquis curato vulneri ſuperueniat, diætæ legitima ratione præſcripta præcauere poſſe. Exempli cauſa, ſcarificatio vel venæſectio naturæ oppreſſæ ſubuenit, quæ niſi adhibeatur,alij morbi ſuccedunt:ſic in magnis vulneribus,vbi non ſcarificatio ſeu phlebotomia ſed profundiſſ. vulnus ſpectatur, cauendum ne alicui morbo occaſio præbeatur,cauebitur autem, ſi per vulnus ipſum naturam exonerauimus (quemadmodum venæſectione futuros morbos præcauemus) id autem quo pacto fieri debet,pro tua induſtria cognoſces, temporis,loci, occaſionis ſemper habita ratione: fere namque aliàs tumores ac abſceſſus interni fiunt. Notandum etiam, magnam ſanguinis profuſionem aliquando diſpnæam, quandoque hydropem efficere,alióſque tumores,non raro quoque complexionis ſeu temperaturæ mutationis cauſam exiſtere in ægris, ſuccedunt quandoque etiam vulneribus vertigo, ventriculi imbecillitas, ſimileſque paſſiones à quibus vt ſibi ægri curati caueant,admonebis, vbi diætæ formulam præſcribes. Iſta quamuis ad medicos pertineant, nil tamen de iſtis memoriæ ab ipſis proditum eſt, fruſtráque ipſorum ſcripta conſuluntur. Tu iſta vt præcaueas, & ſcarificatione & phlebotomia, prout ſitus vulneris expoſtularit, vteris & ad purgandum ſanguinem Aquam Cichoreæ & Camædryos exhibebis: hæ enim omnem ſanguinis noxam tollere aptæ ſunt. Obſeruatione præterea dignum eſt, vulnera inflicta, magnorum morborum qui iam generabantur medelam eſſe maximè vbi magna venarum vaſa aperta fuerint: nam ſi phlebotomia tantopere commendatur, quid prohibet iſta vulnera phlethoræ curam nominare? Ego agreſtem hominem noui; qui cum à multis annis ſurdaſter fuiſſet, tandem cùm caſu in tumultu quodá auris illa cum mala parte abſciſſa eſſet, auditum recuperauit: ſic debilitate viſus, diuturnas quartanas, quæ nullis remediis obedirent,curatas eſſe,meminimus. Vidi quoque in præliis, quibus peſtes ac febres ardentes ſucceſſerunt, eos qui in prælio vulnus accepiſſent,euaſiſſe,cùm reliqui perirent. Sic eryſipelati obnoxios obſeruauimus poſt vulnus acceptum ab hoc malo liberatos eſſe. Quin & Arthritide moleſtatos vidimus, poſt vulnera nil mali aliquot annis ſenſiſſe. Quamobrem medicum tam vſum quàm noxam vulnerum obſeruare decet:nam non raro accidit, per ſe peſtiferum, ex accidenti tamen vtile ac ſalubre effici.

Sanguinis profuſio immodica quæ mala faciũt.

Camædryos & Cicoreæ vſus ad purgandum ſanguinem.

Vulnera ſunt remedia imminẽtiũ morborum.

Surditas à vulnere curata.

Quartana per vulnus curata.

Arthritide poſt vulnus curata.

CAPVT XVII.

In Vulneribus quid Locorum ratione obſeruandum ſit.

PRæter ea quæ ſuperius commemorauimus loca, genitalium locorum vulnera omnium periculoſiſſima ſunt, quòd ſummis ea doloribus affligant. Iſtorum tamen deligandorum eadem eſt ratio quæ ſuperius dicta eſt, niſi quo ob intenſiſſimos dolores ac phlegmonum vehementiam anodyna ſeu paregorica remedia requirant, conficientur autem ex farina fabarum, in vino & aceto cocta, quam ſubinde recalefactam cataplaſmatis inſtar impones,

Genitalium vulnera periculoſiſſima.

impones, donec dolor mitigatus remittat, vel loco fabaceæ farinæ lutum furnarium, eodem modo præparatum adhibebis, tum doloris sedandi, tum defensionis (quam ista loco desiderant maximam) gratia. Quod si istis dolor non acquiescat, tum ℞ *fl. camomillæ, verbasci ana M. 1. olei q. s. coquantur & fiat cathaplasma, imponatur calidum.* Si nec istis dolor mitegetur, ad Ebulum in vino coctum & cathaplasmatis forma præparatum, tamquam ad sacram anchoram confugies. Sin Oseus (id est, scrotum) exeat, tum difficulter retinetur, retinetur tamen per terram sigillatam, non eam vulgatam officinarum, ex quouis luto confectam, sed nobis singulariter notam. Sunt præterea intestinorum ac pæritonei vulnera, quæ quia glutinationem vti diximus non admittūt, argenteis fistulis cōtinuanda rursus erunt, quod si præstari potest, vt aliquando contingit, salus speranda est, quo pacto autem id fieri debeat, exercitatione, quàm ex scriptis disces melius. Recti quoque intestini exitus à vulneribus causatus, eodem modo non difficulter sanatur. In huiusmodi casibus miram quandoque chirurgorum ac tonsorum audias iactantiam, qui non ista saltem, sed & membra, aures, nasum, digitos, &c. triduo ante abscissa se restituere velle gloriantur. Sed quia nugandi tempus habent: non enim aliis occupantur, quis non illis ignoscat? Verùm cùm minora non curent, de maioribus fabulosa eos dicere mihi persuadeo. ego experientia edoctus, quantam fidem ista mereantur, scio, sed pergamus. Capite vulnerato ocymum in vino coctum imponitur, magno successu, similiter Lauendula, Maiorana, Saluia, propter mentis alienationem ac vertiginem, atque syncopas adhibentur. Similiter de Pulmonibus, Epate, Splene, ac Renibus sciendum isthæc, viscera Auro potabili sustentari ac nutriri debere, quod præparatum omnes medici asseruare debent, quòd nullius pretij medicus sit, qui illud non habet. Ego quidem & pręparationem noui, ipsúmque habeo, sed iam non publicari præstat, tempus forsan reuelabit.

Cataplasma ad phlegmonas genitalium. Ebuli vsus. Osei exitus per terram sigillatã retinetur. Intestinorum vulnera vt curentur. Ocymi vsus in capitis vulneribus. Aurum potabile Paracelsi.

Peroratio primi Tractatus.

CVm hactenus omnia theoremata medicæ artis, quæ extra remediorum formulas chirurgum nouisse oportet, ac sine quibus minimum vtilitatis ex Rescriptis seu Receptis, quæ vocant, reportaturus est medicus, oratione explicuerim, repetere denuo debet quod in proæmio scripsimus, memini enim ibi, quomodo aliquando cum persuasione ductus putauerim vulgata medicorum theoremata vera ac absoluta esse, ipsam artem fastidire ceperim, Verum ego tandem, eorum imperfectione cognita, nil prius, nil iucundius habui, quàm hanc sentinam expurgare, ac medicinam suo nitori restituere. Sed meum propositum dum considero, sentio illud pseudomedicis istis nunquam probatum iri, at contrà dum video nil spei in illis ipsis cū fructu poni, illos me impedire non patiar. Non inficias eo, præclara esse quorundam Germanorum nostrorum ingenia, quæ si huic arti excolenda inuigilarent, non inutilem operam præstituta forent. Et doleo certè, ea studiis iis corrumpi & frangi, quorum minimus in hominū conuersatione vsus existit. Isti viri si vsum Medicinæ accuratius considerarent, plus operæ in ea ponerent. Si enim charitatem proximo præcipuè debemus, an ne maius dilectionis opus est, quàm si proximo id quod ille charissimum habet (sanitatem scil.) restituamus? Eos ego ad medicinam capessenda adhortor, quo eam ex istorum Thessalorum manibus, qui eam tam fœdè conspurcarunt, tandem eripiāt, istaq; inutilia studia, nec à Deo nec à natura imperata relinquant, sed discant Christianæ charitati magis consentanea exercere: quid enim ista studia (quæ illi humaniora appellant) aliud sunt nisi vanitas, quorum nec vsus nec fructus vllus, neque in seipsos, neque in alios redundat, sed nil nisi sonus quidam tibiæ agrestis sunt, qui dum auditur aliqua ratione animos afficit, at vbi desierit, nullius momenti amplius habetur? Sed fucatis studijs semper inuigilamus accuratius, quòd popularem applausum mereantur. Hinc medicinæ studium tot sæculis incultum remansit, quòd nemo sine conteptu ei vacare posset: quin & ipsum Deum Opt. Max. qui diuino ore suo ægros medico opus habere protulit, ludibrio habent, totamque Euangelij doctrinam contemnunt irrisores isti. Quamobrem in eam denuo sententiā deuenio, Medicinā non in cuiusuis eruditione stabiliendam esse, quòd eruditi ferè omnes Cathedram Pestilentiæ possideant, loquor autem hîc de vulgata illa, & fucata scholastica eruditione. Me interim illud scripturæ testimonium consolatur, quod expresse innuit Medicum à Deo creatum esse, itaque ego istorum blateronum loquax auxilium, non desidero amplius, ad expurgandam Medicinam, sed opera perfecta cordatorum hominum, quibus integritas cordi sit, mihi sufficiant,

Veruntamen intelligo quemadmodum plures se ministerio Euangelij immiscent, & nemo est qui non de Deo loqui præsumat, eos tamen qui in vineam vocati sunt cum fructu eam colere solos, reliquos vero Sues & bestias esse, quæ diruta macerie in vineam domini irruerunt, eamque diruerunt, qui suo tempore quoque meritas pœnas daturi sunt. Sic magnū esse Medicorum aceruum, peritorum autem ac fidelium minimum numerum: nullus enim porcus est qui non hanc vineam diruerit. Hinc Apostatæ monachi, qui desidiæ, crapulæ, scortationi assueti erant, cùm viderent ad faciendam medicinam (vulgaris vsus) præter loquacitatē, artis parum desiderari, quo suo ventri prospicerent, Medicinæ se immiscuerunt, atque sic Medicinæ sacratiss. scientia, fertilis ager fuit omnibus iis qui laborum pertæsi, otium captabant. Nec verò apostatæ soli, sed & carnifices, cæterique eius farinæ homines, quibus probum virum annumerari pudeat, hanc lucri fœcundam artem captarunt. Istis tamen Medicum animo frangi non decet: nam si Prophetæ pseudoprophetas, Apostoli pseudoapostolos iuxta se tolerarunt, medicum quoque pseudomedicos ferre non iniquum erit, sedulo autem illud dictum Christi, medico obseruandum est, cum inquit: Nemo venit ad me nisi quem traxerit pater meus cœlestis, eadem namque ratione Medicum

Germanorum commēdatio. Humaniores vocatæ literę vanitas sūt. Medicinæ contemptus vnde sit. Medicinæ ager otij fertilis.

Medici & ægri duplices.

Medicum à Deo creatum, æger consulit, quem eò deduxerit Dominus: nam & Medicorum & ægrorum duplex genus existit, iustorum & iniustorum, sui ægri itaque suos medicos quærunt, & vicissim, interim tamen inuicem permixti omnes viuunt, quemadmodum nunquam triticum sine vicia vel lolio accreuisse videmus. Sed isthæc iam sufficiant, properemus iam itaque ad sequentem tractatum.

FINIS LIBRI TRACTATVS I.

PHILIPPI PARACELSI PRIMAE PARTIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ TRACTATVS SECVNDVS.

Proœmium.

Barbarorum scripta qualia sint.

CHARITAS *proximi iubet, vt qui in publicum quid emittunt, scripta sua, sine fuco & præstigiis, sed certissima experientia nixa aliis legenda præbeant, ea quoque obseruata conditione, ne nimia copia luxurient, vel penuria frigeant, sicuti & agros planè incultos, vel nimium cultos fructum non ferre videmus. Quamobrem, commendandis scriptis accommodatissimum est excessum & defectum cauere, quod istis non obseruatis, vel inutilia vel pestifera euadant opera, cuius rei argumentum manifestissimum sunt Barbarorum quorundam scripta, qui cùm de omnium morborum curationibus à capite ad calcem disseruerint, tamen interim nihil egerunt, quàm vt vera eum falsis iungerent, omniaque confunderent: nam cùm non publici commodi, sed popularis auræ captandæ gratia scripserint, ea operibus suis inseruerunt, quorum ne decimam quidem partem experientia comprobarunt. Sunt qui mihi vitio vertant, quòd non vtar authoritatibus scholasticorum medicorum, quasi verò ob id minus docti viri nomen merear. (Cùm tamen omnes isti quotquot sunt, siue Germani, siue Itali, non digni sint qui corrigiam calceamentorum meorum mihi soluant.) Ego vero hoc testor, nil me scribere, nisi quod Deo teste aduocato, comprobare possim, hoc mearum vigiliarum fundamento posito, mirum quot crabrones irritauerim, volunt vt illorum scriptis citatis res comprobem, cùm hoc medio nunquam optato fine potiri queam: quia enim ipsorum libri mendis scatent, quomodo non nisi mendacia scriberem? vix enim vnicum theorema apud illos inuenias, quod fuco vel contradictione careat. Atque vt scribam quod sentio, sic ego iudico omnia ipsorum scripta, dubiæ consultationes sunt, nulla hic demonstratione, nulla experientia quidquam comprobatur, ac vel cæcus videre queat Auicennæ magnos Canones, Mesuei atque reliquorum Barbarorum commentarios (quos tamen vulgus quasi sanctos habet) mendaciorum plurimum, veritatis nimium continere. Multi morborum centurias describunt, cùm tamen vix decuriam viderint, nedum curarint, istis ne ego nitar istos mihi imitandos proponam: quorum asseclas, video ex centum vix decem curare, & consultationum centuria descripta vix quinque ægris prodesse posse, ac qui vna garrulitate ac superbia, quarum fœcundissima altrix est Italia, nituntur, vnde id quoque iuris sibi sumunt, vt quiduis, quod ad exornandas suas nenias facere possit, pro vero ac certo scribere audeant. Sed dæmone præceptore vtuntur, qui cùm Rhetor sit, quomodo non orationis illecebra ipsorum phantasias exornaret sed væ fatuo, qui hæc pro Euangeliis reputat. In omnibus quamobrem scriptis non Medicis solum sed Chronicis atque Historicis summa ac vnica virtus est veritatis studium, quod si non adsit, non scripsisse præstiterit, sed mentiendi occasio ampla est, & vulgus tenebras quàm lucem mauult. De hac difficultate rescindenda tale meum est iudicium. Spiritus viuificat, litera interficit, inquit scriptura. Spiritus & literæ diuersa ratio est: Spiritus vnicam veritatem continet, hinc qui veritatem saltem scribit, non literas pingit, sed veritatem per se quidem inuisibilem, sed quam scripto vel voce percipere possumus. Litera verò (scripturæ) est cùm quis veritatem non scribit, sed per consequens mendacium: hinc sequitur literam, id est, mendacium interficere, quare qui scribunt, veritatem scribant, alioqui hominem interficiunt, homicidij verò pœna à Deo constituta est æternum supplicium. Imitandos itaque nobis proponamus Prophetas & Apostolos, qui fœcunda breuitate veritatis fontem descripserunt, qui nil nisi quod Diuino ore notare iussi erant, scripto prodiderunt: horum exemplo & nos veritatem, cuius simplex est oratio, proponamus, nec patiamur inanis gloriæ studio in loquacitatis vitium nos detrudi: nam si illi summum bonum sine orationis pigmentis describere potuerunt, nec nobis difficile erit in tenuiori materia idem præstare. Non sum etiam ignarus eius, quod Christus dicit: Vbi receptus fuero ex hoc mundo, mittam vobis Spiritum sanctum, qui omnia docebit vos. Qui si nos (vti non dubitandum est) docebit, certè præter veritatem nil docebit, veritas autem tenui oratione contenta est, quæ mundo qui pompam spectat non sufficit. Itaque si loquacitatem spiritui sancto tribui audieritis, ne credite: nam si sermonis prolixitas veritatem efficeret, fateri cogeremur, Christum non omnia quæ necessitas requirebat dixisse. Ista scripturæ loca eo nomine citaui, vt ostenderem Medicinam iam sola loquacitate ac interficiente litera descriptam haberi, vt præter casum nil certi in ea habeatur amplius. Hanc literam dum à spiritu separare conor, stultus ab omnibus habeor, nec forsan immeritò: Oceanus enim immensus est, ex quo enatare impossibile videatur. Margaritas porcis non proiiciendas, neque sanctum canibus porrigendum aiunt, ac consequentiam faciunt: ergo veritas scripto non est publicanda, bene dicunt: nam ipsi porci sunt ista margarita indigni, quorum vnicum fundamentum est, litera mendax & interficiens, quasi vero non imitandus nobis esset Christus, qui veritatem ab Euangelistis scribi, ab*

Authoritatibus cur non vtatur Paracelsus.

Veritas in omnibus scriptis spectanda.

Apostoli in scriptis breues sunt.

Apostolis vniuerso orbi annunciari ac prædicari voluit, cui si baptisati fidem habeamus saluabimur. Itaque si porcos ab ouibus separauerimus, porcos nos deterrere non patiemur, quin cæteris veritatem scribamus. Sequitur ergo secundus operis nostri tractatus, Medicamenta & remedia continens, quibus omnia vulnera tam cæsim, quàm punctim facta (quantum natura patimur) curare docebimus. Quod si nostras compositiones cum veterum rescriptis, quandoque concordare videritis, nolo vos ea isthinc exscripta putare, sed quia Medicina à mundi origine vsque, certißimo semper fundamento innixa est, nos illud tenere, cæteros vero fabulis ac fucis, si non vndique certè plerisque in locis conspurcasse iudicabitis: nam vbi illi quod tamen rarißimum est, Medicinam incorruptam reliquerunt, nil mirum erit, si inuicem concordemus. Mihi itaque multiplici experientia exercitato, liceat medicinæ imperfectionem sarcire, vel aliorum in ea errores notare, tu interim sequentia remedia & disce & exerce, posthabita omni loquacitatis pompa, quæ nihil ad artem facit: Et eris, perfectus Medicus.

Argumentum secundi tractatus

VVLNERATORVM DIÆTA, seu victus ratio.

Diæta curat vulnera.

Rerum non naturalium administrationem indebitam, vulneratis periculosam esse extra dubium omnia esse puto, cùm eandem sanis nedum ægris noxiam esse quotidiè experiamur, itaque cùm videamus diætam curare vulnera, victus rationem inconcinnam vulneribus nocere negare non possumus, neque tamen vera victus ratio sine remediis aptis, vel optima remedia absque legitima diætæ ratione, quidquam laude dignum postulabunt, sed semper ista coniuncta esse oportet. Quam pseudomedici in ptisana, alica, iusculis diætam obseruant, explodenda est, quòd ab istis natura integra abhorreat, nedum læsa quamobrem digestiuæ virtutis facultas in præscribendo victu inspicienda erit, sic si ebrius aliquis vulneratus sit, ante sobrietatis tempus nil ferè offeres, sed vsque in tertium & quartum diem, sola tenui victus ratione, ptisana scilicet, &c. contentus eris. Sobrius vero si vulnus acceperit, huic certe euchymis, & plurimi alimenti cibis succurres, quod in eo concoctrix facultas integra adhuc sit, ebrius vero dupliciter læsus sit, continui scilicet solutione, & naturalium facultatum noxa. In victu vero offerendo varietatem captabis, quòd ea ægris grata sit, quibus quandoque gratificari licet paulò deteriore victu, cauendum tamen à carne suilla, ansere, anate, & volucribus aquatilibus, &c. quos cibos quiuis vulneratis obesse nouit. Vnice autem illud obseruandum erit, vt & sæpe & modicum offeras, repletionem nimiam, famẽ ac sitim caueas. Sitis etenim (vt reliqua taceam) Epatis ratione euenit, quod cùm vulneri alendo sanguinem mittat, ad attractionem humidi incitatur, quare vulneratis potus non prohibendus, quòd eius tanta sit necessitas: sitis enim medicina quædam est, & propter medicamenta euenit ferè, neque etiam siue vehementer siue leuiter vulneratus, quisquam ad cibum vel potum capiendum cogendus est, nisi vbi ventriculus refrixit, vel appetentia ob frigiditatem illam concidit: tum enim victum calidum, vt ius carneum vel auenatum offeres. Præter iam dicta in vsu alimentorum quędam pauca considerantur, vt puta, ætas & natura ægri, ciborum bonitas ac malignitas, temporísque ratio. In potu autem vulneratis exhibendo accuratior quædam ratio obseruanda erit: nam siti quàm fame magis molestantur ęgri. Epar siquidem (sitis origo) magis, quàm ventriculus (in quo fames residet) afficitur: hæmorrhagia enim Epati communicatur maximè non sic ventriculo: quamuis enim ventriculi actio ferè debilitetur in vulneratis, cui & epar postea consentit, tamen cùm potus nil admodum in ventriculo commoretur, de eius offensa nil metuendum, tum etiam Epar inde iuuari certò cognoscimus: nam potus in vulneris nutritionem alteratus, ab Epate ad vulnus transmittitur: quòd si potus multum sanguinis generet, minus damni inde metuemus. Itaque quiuis Chirurgus potionum delectum habeat, iis in locis in quibus Medicinam facit. Cætera quod attinet, ægri membri, ægro quietem imperabis præcipue, & vt ab ambientes aëris mutationibus sibi caueat monebis: quòd si contingat vulnus cum morbo alio, scilicet conuulsionibus, Epilepsia, colico dolore, complicari, (vti primo tractatu admonuimus) caprinam, in Febribus oua deuitabis, & similiter de aliis. Cibos vero condimentis, aromatis, destillatis cinnamomi ac caryophyllorum aquis condire ac temperare licebit. Quin & carnes sine aqua in duplici vase coquere vtile erit, potes si placuerit, ad Epatis & ventriculi confortationem carnes cum vino vel aqua, cinnamomo ac caryophyllis eodem modo decoquere. Notandum quoque est inter initia humido quàm sicco victu magis iuuari ęgros: nam Epati tum temporis potius, quam ventriculo prospicere oportet Nec illud ignorandum, in magnis capitis vulneribus potiones fortes, vinum sublimatum & similia intermittenda esse, vtendum vero aqua in qua panis maduerit, mixta cum succo cinnamomi.

Vulneratis diuersus cibus cõpetit.

Suilla vulneratis nocet

Potus vulneratis quis sit præscribendus.

Quies membri affecti.

Carnes vt ægris sint coquendæ.

ALVVS ASTRICTA, VRINÆ suppreßio, & vomitus, in vulneratis, quomodo curentur.

Vlneratis aluus dura redditur variis de causis: quandoque enim natura nimio sanguine profuso, ad expulsionem impotens redditur, quandoque constipatio ex diuturno decubitu oritur, præterea quoniam appetitus deperditur, atque concoctio vitiatur, pauca excrementa generari manifestum est, quin & febres ac phlegmones, quæ superueniunt, excrementa dissipant. Adhæc & illud patet, in multa siti pauca excrementa fieri. His de causis si aluus adstricta sit, ante tertium vel quartum diem nil admodum eam soluere laborabis, nisi pectoris quandam angustiam senserint ægri, atque

Quinque de causis aluus supprimitur in vulneratis.

atque tum etiam glande vti sufficiet, quod si glandes nil promoueant, Cassiæ medullam, electuarium de succo rosarum, Diaphænicon vel Benedictam laxatiuam exhibebis, neque verò planè contemnenda sunt, apozemata & diluta, vt foliorum senæ, polypodij & similium, quorum descriptiones vt vulgo notas iam prætereo. Nunquam tamen naturam ad excretionem cogere, Clysteri vel simili aliquo remedio attentabis: neque enim vnquam tantum cogendo proficies, quantum natura per se efficere potest, viribus non plane destituta, itaque ne nimium præceps sis, in aluo mouenda moneo. Vomitus praterea vulneratis superuenit quandoque, qui quoniam & periculi minimum habet, & ferè vbi natura vires recollegerit soluitur, nullam curationis indicationem propriam habet verum ne plane sine remedio sis, ℞ *fermenti* M.I. *succi menthæ cum aceto extracti q.s. coquantur in formam cataplasmatis vel Emplastri, calidum imponatur ventriculo, vbi refrixerit eodem succo rursum calefiat, finatur per tres horas a pastu.* Similiter vrinæ suppressio ægris accidit, *quam vt tollas*, ℞ *lap. cancrorū, exhibe in succo vel aqua raphani*, quòd si nō perficiant, ℞ *croci q.s. factus sacculus imponatur inguinibus vel daglandes siccatas in pul. redactas in potu, &c.* Verū de istis, ista scripsisse sufficiat, quod ea vna cum curatione vulneris per se abeant.

Vomitus vulneratorum.

Vrinæ suppressio.

SECVNDI TRACTATVS CHIRVRGIÆ MAGNÆ PARACELSI, DE REMEDIIS VVLNErum, telorum, & Scloppetorum componendis.

CAPVT I.

DE COMPOSITIONE REMEDIORVM præcepta generalia.

ABSOLVTIS hactenus iis, quæ ad cognitionem ac theoriam curandorum vulnerum pertinebant, præscripta quoque generali diætandi formula, tum quo pacto symptomatis vulnerum succurrendum sit ostenso, tempus postulare videtur, vt tandem quibus remediis curatio absoluēda sit aperiamus, quod priusquam aggrediamur, hanc generalem componendorum quorumuis remediorum methodū obseruare conueniet. Quemadmodum in homine anima, qua tamen homo, homo est, inuisibilis existit, sic in medicamento, & corpus est medicamenti, & eius veluti anima, quædā actio seu energia, quæ etsi sine corpore nō existit, (nā per corpus necessario agit) corpus tamen ipsum ad sanandū nihil cōducit, nisi quòd actioni subest. Verum cùm aliquod corpus necessario adsit, videtur cuiusque medicamenti duo corpora cōstituēda esse, purum alterū, alterum impurū (hoc illius quasi subictum) in quorū separatione, ars componendorū medicamentorū vniuersa constituta est. Separatio autem fit, non sine corruptione eius, quod est corporis, quā subtilis deinde præparatio (suo loco dicenda) cōsequitur. Obseruandum tamen, quædam medicamenta esse, quæ absque separatione, vel corporis corruptione adhiberi postulāt, quibus singularis quoque mistio conueniet. Sunt & tertij generis medicamenta, quæ actionem suam in alieno corpore melius quàm in proprio perficiunt: horum ergo corpora permutanda erunt. Vltimum genus est, eorum quæ per se nullam vim vel actionem obtinent, subtiliore tamen præparatione adhibita, admirandas facultates nanciscuntur. Hæc noua videntur, ab antiquitate non recepta, magno damno & dedecore tamen ignorata: dum enim non considerant veteres, medicamenta quædam separatione, quædam subtiliore præparatione, quædam alienorum corporum inductione actiones meliores habere, imò omnino habere, duorum, trium, pluriúmue compositione, pueriliter defectum suū sarcire conantur, quod tamen nunquam quisquam consequetur, manente eo quod est impuro corpore. Generalissimum itaque hoc sit medico in medicamentis considerandum, quanam præparationis formula medicamentum ad summum actionis suæ deduci possit, quod qui ignorat, subulcus non Medicus habendus est. Isto igitur canone obseruato, notandum deinceps est, CALORIS multas esse differentias: CALOR ENIM EST INSTRVMENTVM OMNIVM PRÆPARATIONVM, atque ob id singulariter contemplandus. Caloris differentiæ sunt ignis, sol, fimus, calidum innatum, &c. differentia autem in actione consistit: nam medicamento aliquo in cucurbita ad solem posito, alia erit eius vis, quàm si vel igne, vel carbonibus, vel in fimo præparatum fuisset, & viciſsim. Sic aqua, sic arena, etsi ambo extrinseco calore agant, diuersimode tamen agunt quamobrem vt cuiuis medicamento competentem adferas calorem, hasce differentias studiosè notabis quas veteres medici dum contemnunt, vnico calore contenti, omnia permiscent, summa cum imis confundunt: tu caue sic agas, imò quæ ad solem pertinet, ad solem præpara: sic quod in Reuerberatorio parari debet, illic præpara. Sunt ex antiquis medicis, qui ab Alchymistis edocti, isthæc non planè intermittunt, sed quia fundamentis Chemicæ artis destituuntur, pauca suo loco agunt, nos in præsentiarum quantum ad curationem vulnerum pertinebit, commemorabimus, reliquia suis locis non omissuri, monentes interim, vt stultas pharmacopæorum præparationes abijciatis

Actio est anima medicamenti

Actio medicamenti in separato corpore. I. In suo proprio corpore. II In alieno corpore III. Ex præparatione nata. IIII.

Calor est instrumentum omnium præparationum.

Caloris differentiæ.

CAPVT II.

POTIONES VVLNERVM QVOmodo parandæ ac corrigendæ.

VVlnerariarum potionum vis ac facultas ea est, vt auxiliante natura, intrinsecus omne vulnus tā cæsim, quàm punctim illatū percurare possint. Etsi enim natura per se morbos curat, tamen si confœderati medicis auxilijs adiuuetur (auxilia autem naturæ cognata sint oportet) facilè opus perficiet. Huiusmodi ergo auxilia potionum forma màximè commendantur: nam cùm natura vegetalia quædam habeat, quæ si in alia corpora redigantur & applicentur: vulnera curant, certè nulla meliore forma, quam in potiones redacta actionem perficient: etenim potionem natura ceu alimentum recipit, cui quæ inest medicamentosa vis

Potionē natura ceu alimentum recipit.

vis non respuitur à natura etiam. Vulnerariæ istæ potiones, quamuis omni ætate in vsu fuerunt, tamen pauci veterum ex legitimis simplicibus legitimè eas confecerunt, sed ferè pro more suo sordide ac oscitanter pararunt. Sciendum quoque huiusmodi potiones, non solum medicamenta, sed & alimenta esse, itaque eadem ratione licebit cibos vulnerarios parare, scilicet vt ea ipsa remedia, vna cum cibis percoquantur: verum quia tardius distribuuntur, & ferè ventriculi aliqua imbecillitas subest, omittuntur, mihi sanè non displicent, si ventriculus eos concoquere possit. Varietas potionum vulnerariarum ex ingredientium diuersitate desumitur, huius generis simplicium ferè centum numero sunt, quorum v. vel vi. circiter ad vnam potionem assumuntur, quarum vires in aliud corpus, vinum exempli gratia, traducendæ sunt, ante omnia tamen delectu opus est, quòd alia melius, alia celerius, alia deterius, alia tardius suam operationem perficiant. Est vero & alius quoque harum potionum vsus, quod ingruentibus malis ea occurrant: conseruant enim naturale temperamentum, omnemque intemperiem corrigunt: adhæc naturam sic alunt, vt planè nil ipsa præterea desideret, quod nullo extrinsecus adhibito medicamento quisquam effecerit, quamobrem huiusmodi cognoscendis, & legitimè comparandis, sedulam operam nauabit medicus. Vidi præter inferius notata, mirandos effectus consecutos esse huiusmodi medicamenta. Belgradi cum essem memini me vidisse Thracem seu Vualachum quendam, qui vnico haustu exhibito quoduis vulnus curaret, ego tamen cùm eius periculum facerem pro locorum ac temporis varietate non pepetuo valere didici. Sic in Croatia Zygum quendam (vulgo Zyginer) vidimus, qui cuiusdam herbæ succo in potu exhibito omnes puncturas, in quibus symptomata grauia nulla adhuc essent, sanaret. Stockholmij quoque in Dania erat matrona quædam nobilis, quæ omnia vulnera (neruorum vulneribus & iis in quibus ossa fracta essent exceptis) tertio haustu dato glutinaret, sed istis (quia ferè in simplicibus tantùm ac carnosarum partium vulneribus prosunt) medicus contentus ne esto, sed certiora inquirat. Obseruauimus veruntamen exorcistam seu Magum quendam ossium fracturas ac neruorum vulnera huiusmodi potionibus curasse, sed vbi rem penitus inspeximus, non potione, sed extrinsecus adhibitis remediis (suo loco dicendis) id eum effecisse cognouimus. Priusquam autem potionum formulas præscribo, simplicia ex quibus eæ parantur ordine annotare placet, notabo autem ea saltem, quorum ope omnis generis vulnera, quocunque tandem modo facta, curare possis.

Cibi vulnerarij. — *Potionũ vires.* — *Historiæ aliquot memorabiles.* — *Magi cuiusdam mirandæ curationes.*

Sanicula alba.
Sanicula syluestris.
Alchimilla.
Dracunculus.
Ophioglosson.
Sapo.
Senecta Serpentis.
Trifolium.
Consolida media.
Telephium.
Pastinacæ satiuæ alterius herba.
Limonium vtrunque.
Mumia.
Sperma ceti.
Noctua.
Terra sigillata vera.
Rhabarbarum.
Buxi folia.
Cyclamen.
Peryclimenum.
Tuber.
Aristolochia.
Agrimonia.
Symphitum.
Persicaria.
Beta vtraque.
Pauonis pennæ.
Polytricum aureum siue Apuleij.
Lilium conuallium, id est, Ephemeron non lethale.

Præter cõmemorata simplicia, etsi plura sunt, sufficiunt tamen ista, quin hoc scire sat sit, inter iam dicta tria esse, quorum succo epoto, omnia vulnera ac puncturæ curentur. Item duo notata esse, quorum vtrunque prius aquæ intinctum, si vulneri imponatur, ipsum vulnus prius glutinari, quàm herbæ computrescant. Est & vnum ex his, quod ter potum vulnera, omniaque vulnerum symptomata glutinare, ac tollere efficax est sed ista admiranda naturæ cognitio non nisi laboribus cõparatur, estque secretior quàm quæ scriptis publicanda sit. Sunt & ex commemoratis, quædam quæ intestinorum vulnera non aliter quàm carnosarum partium vulnera glutinãt. Discendum itaque ac experiendum, strenueque laborãdum in horum inquisitione, quòd si ego ista omnia tibi communicarem, iniurius tibi forem. Sed ad descriptiones ac formulas potionum progredior, quibus si instructus fueris, Medici nomen magno ægrorũ cõmodo tuleris, &c.

Notandas. I. II. III.

PRÆPARANDI MODVS ANTIQVORUM, tum recentium.

SOlenne fuit antiquis potiones hasce ex vino ad tertias cum remediis cocto parare, stulta ac insulsa ratione, quòd scilicet gustus, facultas, & natura vini, huiusmodi coctura planè deperdatur: quod vt præcaueamus, vinum in cantharum cum remediis imponemus ac commissuris vasis, probè circumlitis in duplici vase decoquemus: sic enim de vini substantia, ac viribus non solum nil perditur sed & in illud omnis facultas herbarum decoctarum transit. Nostra hæc pręparandi ratio eo nomine gratior esse debet, quòd eo modo paratæ potiones, non vt reliquæ tormina ac nauseam concitent: maximè si ex austeris vinis, qualia Kelhamium Tigurinum, ac Brigantinum sunt, parentur. Diligendum autem ad hanc decoctionem erit vinum antiquum, album, tenue. Vitandum vero rubrum ac crassum, quòd alienæ facultatis non facilè particeps fiat. Possunt vindemiarum tempore, sine coctura, potiones tales parari si herbæ

Error Medicorum. — *Potiones vulnerariæ vt coquendæ.*

herbæ enumeratæ in musto deferbuerint, ac post tertium mensem, aliæ recentes impositæ fuerint, vt vinum omnem eorum qualitatem induat, quoddeinde absque vlteriore præparatione, potionis vulnerariæ loco dari poterit. Contingit quandoque vino nos destitui, vel patientes abstemios esse, vel aliàs vino facilè lædi, vti vbi caput grauiter vulneratum fuerit, in huiusmodi casibus parabuntur potiones ex herbis contusis & in cantharo, vt dictum est, in diplomate coctis: fundunt námque de se liquorem qui potionis vulnerarię loco esse potest, quia tamen fere ingratus est liquor, cinnamomum adiiciemus, tum gustus commendandi, tum restaurandarum virium gratia. Tres iam commemorati modi singulares, in omnibus casibus sufficere possunt, est tamen & quartus non minus elegans, cùm herbarum loco succi eorum in duplici vase, cum aromatis decoquuntur. Simili ratione alimenta vulneratis parabimus, si carnes vel pullos ac gallinas, &c. cum aqua quantum sufficit adiectis herbis vulnerariis in duplici vase decoxerimus, vel si aqua displicuerit, in vino decoques, ac gelatinam parabis: huiusmodi enim alimenta mirum in modum vulnerum glutinationem adiuuant.

Potionũ sapor ingratus vt emendetur.

Gelatinę.

FORMVLÆ POTIONVM VVLnerarium.

℞ Saniculæ, Vincæ peruincæ, Centaureæ Bethonicæ ana M. 1. Consolidæ regalis M. ß. Agrimoniæ M. 2. decoquantur vt præscriptum est.

ALIA.

℞ Ophioglossi M. 3. Alchimillæ M. 2. Vincæ peruincæ minoris M. 1. Periclimeni M. 1. ß. Rhabarbari ℥ 1. Rhapontici ℥ 3. coquantur vt dictum est.

ALIVD.

℞ Angelicæ ℥ ß. Mummiæ ℥ 1. Spermatis Ceti ℨ 2. glandium ℥ 2. Telephij M. 2. Ciclaminis ℥ 2. Limonij vtriusque ana M. 3. Vini quantum sufficit, fiat decoctio in duplici vase, potes si placuerit tertiam partem aquæ assumere.

Sunt & alij præparationum modi, si herbæ in aquis destillatis intabuerint, ac postea in duplici vase coquantur.

VT.

℞ Aenæ Limonij sextarium vnum, herbarum Limonij M. 1. Diapensiæ M. ß. Vincæ peruincæ M. ß. fiat decoctio eo quo dictum est modo in cantharo.

Nobilissimæ vero huius generis potiones arte Chemica parantur, simili modo quo oleum arceutidum album conficitur, nimirum si iisdem herbę vulnerariæ iungantur: est namque in baccis iuniperi, singularis ac secretior quædam facultas vulnera respiciens, hic modus elegantissimus est, sed cùm hîc chemica docere non sit propositum, faciliorem, ac simplicem rationem parandi potiones ex baccis iuniperi præscribemus.

Baccarũ Iuniperi virtus.

VT.

℞ Baccarum Iuniperi contusarum lib. 2. Limonij vtriusque, periclimeni radicis Diapensiæ albæ ana M. ß, Ophioglossi M. 1. ß. Symphiti aristolochiæ ana ℥ 5. Persicariæ ℥ 4. destillentur arte chemica, aquæ destillatæ rursus immergantur, herbæ dictæ tum Baccæ Iuniperi cum cinnamomo; & fiat decoctio in diplomate vase bene occluso.

Similiter ex floribus vulnerariis cum Spica (vti oleum de Spica) paratur pinguedo quædam quę parua dosi, tam in cibo, quàm in potu sumpta, vulneribus prodest.

EXEMPLI CAVSA.

℞ fl. spicæ M. j. hyperici M. iiij. fl. Verbasci M. ij. fl. Bethonicæ, centauri minoris, Prunellæ ana M. ß. fiat more solito.

ALIVD VNIVERSALE.

℞ Rad. Symphiti ℥ ij. aristolochiæ ℥ iij. Calami aro: ℥ j. Ireos ℥ ß. herbæ vincæ peruincæ M. iij. Saniculæ albæ M. ß. pennarum extremitatis caudæ pauonis ℥ ij. Myrrhæ, Masticis, Thuris, Mummiæ ana ℥ ß. Rhabarbari ʒ vj. coquantur in vino vel aqua destillata, vel succo Limonij, vel aqua communi, prout necessitas postulauerit. Hæc de formulis potionum vulnerariarum dicta sufficiant, quarum etsi apud quosdam plurimæ asseruentur, tamen præparandi inscitia in vsum non veniunt. Vix enim vllum remedij genus minus vsurpant Chirurgi istis potionibus, partim ob negligentiam, partim componendi ac præparandi inscitiam, cùm tamen tam certa ex iis speranda sit salus in puncturis. Dosis harum potionum ex viribus laborantis, tum ea ipsarum vehementia diiudicatur.

CAPVT III.

Vnguentorum vulnerariorum parandorum ratio.

VVlneribus curandis, vnguenta omni ætate adhibita esse experientia didicimus: nam vnguentorum mentionem apud antiquos fieri audias, cùm omnium reliquorum ne verbo quidem meminerunt remediorum. Istorum namque vsus vulgatus, & domesticus fuit semper: antiquitus enim nemo non ea domi suæ, ad vsum subinde asseruabat præparata. Illis autem temporibus ea, quæ corpus dabant duo tantummodo fuêre, Mel scilicet & Butyrum: ea autem vulgus, eo nomine præcipue delegerunt, quòd Apes ac Boues omne genus florum ac herbarũ exugere & depascere viderent, existimantes (nec sine consilio) iis varias herbarum facultates communicari. Verum successu temporis, cùm sophistica Medicinam quoque inuasisset, isthæc quasi rustica & nimis simplicia contemni cœperunt: atque horum loco alia fucata magis, minus tamen vtilia substitui. Ego vero candide hortor medicos, hæc ne contemnant, quæ veteribus in vsu fuerunt, ac pseudomedicorum istorum fucatas compositiones, vt summas pestes defugiant. Et vt (quantum in me est) veterum compositiones in vsum reuocentur, ipsorum aliquot rescripta seu formulas in medium adferam, quod si non Græcorum, Arabum, Mauritanorum, ac Ægyptiorum vtar ingredientibus, nòn statim ea abiici velim: erunt enim illis, si non superiora, saltem viribus paria, & talia quæ vulgo succedanea vocantur. Ea autem quæ corpus constituunt promiscue assumere licebit, vt pro melle butyrum, & viciſſim, vti occasio & tempus iusserint.

Vnguentorum vsus antiquus.

Corpus vnguentorũ quę dent.

Antiquorum inuenta commédantur.

Quid pro quo.

EXEMPLA.

Recipe Butyri maialis recentis lib. j. Arnoglossæ, Limonij vtriusque, Betæ, cum radicibus ana: M.j. Ophioglossi M.iij. contundantur & permisceantur cum Butyro, & insolentur per menses aliquot, pòst percolentur, ac seruentur ad vsum.

ALIVD.

Recipe Butyri maialis lib. iij. Rad. Symphiti maioris lib. j. Ophioglossi lib. j. ß. intestinorum terræ mundatorum lib. ß. Aristolochiæ rec. quartarium vnum, contundantur omnia & fiat pulticula, quam vel insolare, vel in fimo digerere, vel frigido aliquo loco, ad humiditatis separationem reseruare poteris. Huiusmodi compositiones plures passim existunt, sed istæ duæ ad quoduis vulneris genus curandum sufficient: quò autem diutius à putredine tuta sint vnguenta ista, butyrum aliquoties in aqua salsa lauare, vel salis modicum toti compositioni adiicere conueniet. Licebit etiam ex vnico medicamento vnguentum parare, vt ex Melle & Ophioglosso, vel floribus Hyperici, Butyro & Rad. Aristolochiæ, vel Symphiti maioris: in istis autem delectus adhibendus pro regionum & cœli varietate. Hactenus antiquitatis monumenta protulimus, sequitur recentior modus non minus elegans, à nobis primum inuentus & vsurpatus. ℞ *radices & herbas ex commemoratis, quæ placuerint, eas adhuc virides contunde in formam pulticulæ, postea affunde vini, tantum vt paululum supernatet, coque in duplici vase canthаro inclusa, per horas decem, dein exempta rursus commisce, & percola, ac adiectu mellifici apum recentis vel Butyri, quantum sufficit mixtisque omnibus imponantur in cantharum, & coquantur vt prius, cocta iterum percolentur, ac prælo exprimantur, denique Alembico indita insolentur, vsque ad iustam consistentiam, ac reseruentur ad vsum, & habebis vnguentum, in quo confidere possis, in summis difficultatibus: deligere autem poteris, vt efficacissima Rad: Symphiti, Aristolochiæ, Ophioglossum Limonium, & intestina terræ.*

Vnguenta ne putrescant

Vnguento.ū noua compositio Paracelsi

Collectica præstantissima.

Admiratione insuper digna est hominum antiquorum industria, in indagandis humanæ naturę conseruantibus remediis: nam singulis suarum regionum peculiaria simplicia in vsum adhibuerunt, hinc quidam Melle & Butyro relictis, Gummina & Resinam, pro vnguentorum corporibus receperunt. Resinæ autem cum diuersæ sint, alia aliis magis minusúe placuit. Quamobrem vt horum quoquē rationem diuersitatemq; ue cognoscas, paucas quasdam formulas exempli gratia describemus.

Vnguenta ex Resinis pręparata.

Resinarum nobilium apud Germanos duo tantum genera reperiuntur, Laricea & Abiegna, ex Laricea paratur vnguentum tale, vt.

Recipe Resinæ Laricеæ lib. j. albumina ouorum numero 20. agitentur benè, ac subigantur, fiat vnguentum colore subflauum, cui permisce pul. Rad. Symphiti maioris ℥ ß. aristolochiæ rotundæ ℥ j. farinæ hordei ℥ vj. subigantur omnia, & fiat vnguentum perfectum in omnia vulnera.

ALIVD EX RESINA ABIECTIS.

Recipe Resinæ abiegnæ lib. j. liquefiat paulatim, & à sordibus perpurgetur: pòst adiice medullæ vituli parum, radicis symphiti, vel intestinorum terræ, tantundem, vel quantum sufficere videbitur: contundantur omnia, & permisceantur in mortario calido, & imponantur vulneri.

Alij quibus ista non sufficiebant, vnguenta parabant ex resina & cera, cum oleo temperatis, adiectis herbis, ac radicibus, omnibusque inuicem mixtis, sed ista quia vulneribus magis prosunt, alium in locum reseruabimus: tum etiam quòd cera ad corpus constituendum minimum virium habeat, eam libenter omittimus. Quę hactenus de istis vnguentis diximus, non paucos mouebunt scio: nam hoc mirandum est, Medicos minus quàm idiotas curando proficere, sed pseudomedici sunt non Medici, quos subtilitas seducit, cum simplicitate non minus efficere possimus: hinc rustici felicius curant, quòd simplicibus contenti sint, Medici verò dum subtiliora scrutantur, ex vno errore, in alium prolabuntur, maximè verò in præparatione peccant isti homines, quæ tamen vnica ferè in medicamentis consideranda venit.

Cera non dat bonū corpus.

CAPVT IV.

De oleis & balsamis vulnera curantibus.

OLeorum quàm Balsami vsus antiquior, compositioque simplicior existit: nam Balsami confectio Chemiæ singularem peritiam requirit, & ab Alchymistis primum inuenta est. Olea vero vulneraria ab antiquis dudum ante in vsum recepta sunt: nam cùm quibusdam vnguentorum forma ac mellis, corpus non vsque adeo placeret, de commodiore forma remediis cogitarunt, & an oleum facultates florum, radicum, ac herbarum, sic quoque combiberet periculum fecerunt, nec sine successu quidem: nam experientia edocti sunt, commodius hic quàm illic fieri posse, breuique tantum creuit horum oleorum vsus, vt omnia reliqua remedia in desuetudinem, ac contemptum venirent. Vbi ea in vsum adhibebantur, lauandum prius vulnus erat, pòst infundendum oleum, ac demum deligandum, huius curandi rationis Christus in Euangelica parabola, de vulnerato & Samaritano, meminit quoque, magno argumento huius artis antiquitatis & pręstantiæ. Posterioribus seculis Chemistæ cùm destillatis oleis, plus quàm simplicibus tribuendum putarent, reiectis simplicibus, destillata pararunt, & ob artificiosam præparationem Balsami nomine appellarunt: Quibus etsi plus virium tribuam quàm simplicibus, experientia tamen diuturna didici vulgaram Chemistarum destillandi rationem, per laterum commixtionem reprobādam esse, & eam vsurpandam, qua sine omni admixtione aliorum corporum per Retortam destillantur: in quo opere perficiendo, accuratè spectandum, vt vbi Spiritus progredi, vel color olei in magis rubicundum mutari cœperit desistamus, ne alieno colore, vel sapore, aut odore ipsum imbuamus. Eadem ratione Chemistæ in olei Terebinthinę extrahendo peccarunt: nam illorum more paratum, calidius est, quàm vt carnis generationem in vulneribus promouere possit. Itaque si tu id parare velis, vti de oleis monuimus, destillabis, & habebis Balsamum nobilissimum pro

Balsami compositio ab Alchymistis primum reperta.

Oleorū vsus vnde tantopere creuerit.

Olea vt adhibenda.

Balsami nomen vnde.

Chemistarum error in præparatione Balsami.

Oleum Terebinthinę vulgare improbatur.

neruorum

neruorum vulneribus curandis.

Attentatum quoque idem est in Gummi, cera, Resina, &c. destillandis, sed sine successu. Itaque huius formæ remediorum, quatuor sunt differentiæ: oleum scilicet simplex. & destillatum: item Terebinthina simplex & destillata, nos singularum specierum, quasdam formulas selectiores exempli causa annotabimus.

OLEVM ET TEREBINTHINA simplex pro vulneribus, quæ & destillari possunt.

Recipe Corporis, id est, olei vel terebinthinæ lib. j. fl. camomillæ Rosarum rub. prunellæ ana M j. fl. Hypericonis M. iij. fl: centaureæ, chelidoniæ ana M. ß. mixta omnia ponantur ad solem per duos menses. Hoc oleo seu Balsamo mira præstantur in vulneribus præter omnem dolorem, si placuerit poteris sequenti anno, eosdem flores in eodem oleo denuo macerare, & habebis medicamentum nunquam satis laudatum.

ALIVD.

Recipe Herbarum Ophioglossi, Limonij minoris, Agrimoniæ, Saniculæ ana M. j fl. Hyperici M. ij. rad. Symphiti M. ß. vermium terrestrium mundatorum numero 100 olei vel terebinthinæ, quantum sufficit pro maceratione omnium, sistantur ad solem, ad tempus legitimum digestionis, & vtere. Possunt istis oleis imponi quoque Mummia, Mastiche, Thus & Mirrha, sed in istis modus seruandus est (quòd olea flores lubentissime recipiant: maximæ verò facultatis sunt flores Hyperici.) Quidam viride æris, limaturam ferri & similia (quæ tamen suis de causis mihi displicent) iniiciunt: ab istis vt tibi caueas moneo.

Fl. Hyperici commendantur

Notare & hoc conuenit, semina earum plantarum, quæ oleis iniiciũtur, si contusa per hyemem calidiore in loco in oleis macerentur, ea multo efficaciora reddere.

Semina.

BALSAMI VVLNERARII FORMVLA.

Recipe olei oliuarum liq. ß. Terebinthinæ quartam j. flor. Hyperici quantum sufficit ad implendum, florum Verbasci tertiam partem ad fl: Hyperici, Vini albi generosiss. sextarium vnum & simul decoquantur ad consumptionem vini, postea ad tempus legitimum insolentur, Hoc Balsamo nunquam re sine mirando successu vsum tibi persuadeas. Quemadmodum diuersis temporibus varia remedia inuenta sunt, sic vernicis preparatio singulare remedium humano generi aperuit. Namque ij qui Fernicem parabant, eius experimentum valde in Mammarum inflammationibus, & aliis vlceribus malignis, fecerunt: a que hinc vlterius progressi, enumeratis herbis ac floribus impositis, ad vulnerum curationem felicissime adhibuerunt hęc formula quia crassior, diuturniorem insolationem requirit: nihilo tamen reliquis deterior est, si Mastiche, thure ac Myrrha adiectis digeratur: & vbi aliquandiu in digestione perstiterit, Mumia quoque ei adiiciatur. Obiectuandum quoque, Fernicem, si ex oleo vulnerario, cum vino, Carabe, ac Mastiche percoquatur, multò generosiorem reddi.

Fernicis vsus in vulneribus.

Mãma rũ inflãmationes.

Progressu quoque temporis, nec istis contenti homines, medullas quoque cum dictis herbis permistas, ad solem in oleosam quandam formam reducere conati sunt, quod dum faciunt, alter alteram pręfert aliis, tandem experientia edocti, humanam optimam esse, post hanc ceruinam, in harum defectu vitulinam præferendam didicerunt. Sic & axungiam seu pinguedinem animalium, simili ratione in olea resoluere optimo successu tentarunt, atque in hoc genere humanam primas tenere, pòst caponis & gallinæ non inutiles esse cognouerunt: inter pisces tamen nullius axungiam præter quàm Thymalli vtilem repererunt, ex qua præstantiss. oleum vulnerarium parari consueuit. Fernicem, cuius superius meminimus, si ex oleo vel Terebinthina destillatis confeceris, nobiliorem experieris, quod & hîc monere placuit. Formulas Balsamorum ac oleorum plures non describo, quòd sciam me præstantissimas omnium proposuisse, tu si alias desideres: obseruatis superioribus canonibus, facilè necessitate postulante eas conficies.

Humanæ medullæ vsus.

Axungia humana

Thymalli piscis axungia.

CAPVT V.

De vulnerum curatione per Medicamenta expurgantia (vulgo mundificatiua dicta.)

Quandoquidem natura ipsa, Balsamum qui vulnera curat, interius in se reconditum circumfert, vt nihil præter mundationem, ad vulnus curandum deesse videatur: de ea quoque pauca admonere non inutile forsan fuerit. Videmus enim canes lingendo vulnera sua curare, nulla alia ratione, quàm quòd ea expurgent, quos imitati prisci homines, vulnera sua, manuum præcipuè, frequenti linctu pulcrè curarunt: verum successu temporis delicatiores facti, à linctu abhorruerunt, ac vrina vulnera lauare cœperunt: sicq; e carnosa vulnera facile curauêre: sed quia fœtorem vulneribus conciliabat, & frequentem deligationem requirebat, pigritia ducti, & hanc reliquerunt, ac ad vinum confugerunt, quod etiamsi non contemnendum esset, tamen in magnis vulneribus sufficere non poterat, tandemque ad aquam salsam progressi, eam vtiliter cum hominibus, cum bestiis adhibuerunt: verum ne hæc quidem diu durauit etiam, sed in eius locum successerunt sequentia mundificatiua.

Canes linctu vulnera sua curant.

Mundificatiua Varia. Vrina.

Vinum.

Aqua. salsa.

Primum, in vino decoxerunt aliquas herbas vulnerarias, modico salis adiecto, eoque decocto, vulnus ipsum lauarunt, tandemque emplastri loco fauos contusos imposuerunt.

Alij aluminata aqua, adiecto pauco attramento, vulnera curarunt. Quidam succo plantag. ac Chelidoniæ pauco sale adiecto vulneribus medicari solent: sunt enim non paucæ herbæ, quæ solo succo vulnera glutinãt. Arabum vulgus sale cum melle ad vulnera sananda vtitur. Istiuismodi curationes etiamsi

iamſi tardè fiant, tamen, quia periculo ferè vacant, vulgò gratiores exiſtunt, contempta interim pſeudomedicorum curandi ratione. Sunt & alia, quæ ſecretiore quadam natura vulnera expurgandi prædita ſunt, vti Perſicaria, quæ ſi in aqua lota vulneri imponatur, ipſum ſanat ex inſita ſalis facultate, ſed de ea plura in capite de operationibus cœleſtium dicere animus eſt.

Perſicaria occulta vi vulnera expurgat

Huiuſmodi vilia remedia videntur, viles tamen operationes non habent, ſed plus iſtis effeceris quandoque, quàm magnificis illis ac prolixis pſeudomedicorum deſcriptionibus. Huius tamen te meminiſſe volo, hoc capite, notatam curandi rationem in iis tantum vulneribus ſufficere, in quibus nulla grauiora ſymptomata ægros moleſtant, vel quæ nō nimis magna ſunt, niſi ſorſā æger optima ſit corporis cōſtitutione.

CAPVT VI.

De Emplaſtris pro vulneribus, & puncturis curandis.

EMplaſtrorum compoſitio, etſi ferè exotica ſimplicia requirit, nihilo minus tamen præſtātia apud nos fieri poſſunt emplaſtra, quod Diuina gratia, ſic regiones omnes totius orbis inter ſe cōparatæ ſint, vt altera alterius defectus facile reſtituat, ac cōpenſet. Horum ergo compoſitionem in præſentiarū docere placuit, quòd etſi iam antea enumeratæ medicamentorum formæ, ad omne vulneris genus tollendum ſufficiant, tamen ſingularem quandam vim contra ingruentia ſymptomata emplaſtris ineſſe cognouerimus. Quoniam verò & noſtratia quædam ſimplicia ſymptomatis non minus occurrunt, ea nos ſingulari libro paruæ Chirurgiæ deſcripſimus: hîc de Emplaſtris ſolum ſticticis locuturi. Inuentionem & originem multorum remediorum, vti ad mechanicos artifices ſuperius retulimus, ſic in Emplaſtrorum inuentione plurima illis accepta ferimus: namque figuli Lythargiri vires, fabri ferrarij Crocū Martis, ærarij fabri Squammam æris primum docuerunt, ac huiuſmodi documenta, Experimenta vocarunt. Alchimiſtæ quoque mira iſtis in rebus didicerunt, ac docuerunt, expertique ſunt, vt in Minio ac Ceruſſa, aliiſque quæ hîc ſcribere nil opus eſt. Hos ſecuti philoſophi, qui horum ſimplicium vires deſcribêre, & compoſitionem machinari auſi fuerunt: ac primum quidem ex cera & oleo ſimplicia parauerunt emplaſtra, quibus deinde (quod minimum efficaciæ iis ineſſe perſpicerent) alia, vt Minium, Ceruſſam, rubiginem ferri, Squammam æris, ac Lythargirum, cæteráque ſimilia adiecerunt, cerotaque confecerunt: poſtea cùm ne his quidem contenti eſſent, Gummina & Magnetem, quod attrahendi vi prędità ſcirent, cum ſarcoticis pulueribus: vt Thure, Maſticha, Myrra, ſimilibusque admiſcuerunt, ſicque paulatim progreſſi, ſubinde meliora confecerunt, donec miraculoſas etiam curationes iſtis emplaſtris præſtarent. Verum ſophiſtarum ac pſeudomedicorum malitia hæc quoque tandem corrupta ſunt & adulterata, quorum vt nequitia prodatur, antiquorum emplaſtra conficiendi rationem in publicum proferemus, indigna enim ſunt, quæ diutius lateant: nam medicum à Deo ad ſalutem ægrorum, non pro theſauris reponendis, (quod pſeudomedicis iſtis peculiare eſt, creatum ſermus. Sed iam ad emplaſtra pergamus.

Emplaſtra Germanica.

Sticticum emplaſtrum aliàs pro punctura Germ. & in Stickpflaſter.

Experimēta Mechanicorum artificum.

Vulgatiſſimus emplaſtra conficiendi modus, apud antiquos fuit talis. *Recipe Ceræ lib. j picis Græcæ quartarium j. colliquatis inuicem, & adhuc modice calentibus inſperge pul. rament. lap. Carneolæ, Corallij vtriuſque Magnetis, Molybdenæ ana ℥ß. Carabe, Maſtiches, Thuris ana ʒ vj. Myrrhæ, Mumiæ ana ℥ß. poſt adiectis ℥j. Terebinthinæ agitentur, dum refrixerint omnia, tandem malaxentur, pinguedine thymalli piſcis, ac reponatur ad vſum.* Poteris hoc emplaſtro vti optimo ſucceſſu, non in vulneribus ſolum, ſed etiam in quibuſuis vlceribus malignis.

Emplaſtra antiquorū, vt parari ſolita.

ALIVD.

Recipe Ceræ virgineæ lib. j. picis Græcæ tantundem. Terebinthinæ quartar. j. colliquatis ad ignem inſperge pul. Maſticis ℥iij. ſuccini ℥ ß. ſtent ad lentum ignem quarta horæ parte, poſtea adiiciantur pul. Myrrhæ, Thuris ana ℥ ß. Mummiæ ℥ij. Aloes Epaticæ ℥j.ß. Camphoræ ℥ ß. agitentur probe, donec refrigeſcant omnia, tandemque iam dicta pinguedine malaxentur, ac reponantur ad vſum. Valet mirifice ad puncturas curandas. Aliud quod glandes, tela, ac armorum fragmenta extrahit. *Recipe autem Ceræ lib j. colophoniæ, picis ſutorum ana quartar. j. liquefactis adiiciuntur Gummi Ammoniaci ℥. ij. Bdellij ℥j. Magnetis ſubtiliſſime pulueriſati ℥ v. ſuccini ℥ iij. mixta omnia malaxantur cum oleo ouorum, ac reſeruantur ad vſum in extremis, tum pro vulneribus perperam curatis glutinandis.* Præter iam dictam rationem, alius eſt emplaſtra conficiendi modus, ſcilicet, cum cerotis alia medicamenta adiiciuntur, eaque in emplaſtra rediguntur: vt ſequitur.

Alius cōponendi modus.

Recipe Ceræ, Lythargiri, olei communis, ana lib. j. fiat Cerotum, cui adiice.

Ammoniaci, Bdellij ana ℥ ß. Galbani oppoponacis ana ʒ. vj. diſſoluantur in aceto, ac percolata, rurſus ad iuſtam ſpiſſitudinem recoquantur, & cum ceroto, ſuperius vnitis ac permixtis iniice, pul. Molydbdenæ, Corallij vtriuſque, Magnetis ana ℥ j.ß. Thuris, Maſtiches ana ℥j. Terebinthinæ ℥ iij. olei anethini ℥ ß. fiat emplaſtrum ſecundum artem. Vel.

Recipe Oppoponac. quart. j. perpurget' (vt dictū eſt) ac cum Ceroto miſceatur: tum ℞ *Mummiæ ℥ iij. Ariſtolochiæ ℥ij. Maſtiches, Thuris, Myrrhæ ana ℥ ß. Terebinthinæ quartar. j. Olei Laurini ℥j. Camphoræ ʒ ij. malaxentur oleo camomillæ, & fiat emplaſtrum.* Vel. *Recipe Ammoniaci perpurgati ℥ v. ſang. draconis ℥ ij. Colophoniæ ℥ iij. picis naualis ℥j. Thuris, Maſtiches ana ʒ vj. Myrrhæ ℥j. Terebinthinæ ℥iiij. malaxentur oleo laurino.*

Hactenus proſecuti ſumus emplaſtrorum, tum inuentionis modum, tum duplicem componendi rationem, ea facilitate, tantoque compendio, vt iam cuiuis promptum ſit, reiectis erroneis pſeudomedicorum compoſitionibus, alias præſtantiores excogitare. Ego certe præter dicta emplaſtra, longo vſu hoc quod ſequitur comprobaui efficaciſſimum eſſe.

Recipe Ceræ virgineæ, olei vulnerarij noſtri ana lib. j. ß. Lythargiri auri lib. j. plumbi loti lib. ß. fiat Cerotum, cui adiice Fernicis cum herbis parati (de quo ſupra) lib. ß. Terebinthinæ quartarium j. gummina ac pulueres ſuperiorum deſcriptionum.

Emplaſtra Paracelſi vlualia.

ptionum quæcunque placuerint, malaxentur cum Balsamo vulnerario, ac fiat emplastrum secundum artem. Alia præterea stictica emplastra, multa experientia comprobaui, quorum descriptiones, in secundum nostri operis tractatum de vlceribus reseruabimus, quòd ea non tam vulneribus quàm vlceribus curandis prosint. Decebat quoque emplastra pro deprauatis, ac perperam curatis vulneribus sanandis describere: sed quia de iis copiose in minori chirurgia disseruimus, eò studiosum lectorem ablegamus. Cæterum obseruandum, mala, quæ istis non vincuntur remediis, alio modo possibile sit: namque ad impossibile non extendit medica ars, vt exempli causa, latentes tormentarios glandes, latentiaque tela, nec emplastris, nec aliis remediis extrahi posse scimus: ab istis ergo abstinendum. Hæc itaque de emplastris dicta sufficiant: nam de istis hoc certò polliceri possum, eorum vsu nunquam non optato fine potiri posse Medicum. Illud quoque in more positum habeo; vt emplastrum compositurus, prius Lythargiri satis magnam copiam cum Fernice ad horas 10. decoquam in massam, quæ in puluerem redigi possit, ex eaque Cerotum parem, hincque emplastra, eo quo meminimus modo.

Nota.

CAPVT VII.

De pulueribus traumaticis.

TRaumatici pulueres, olim in vsum recepti sunt, à serpentum exemplo; quos quandoque dissectos, cùm semetipsos rursum conglutinare herbis quibusdam homines viderent (quas deinde ab effectu SERPENTARIAS vocarunt.) Eas herbas dein in puluerem redactas, ad glutinandas etiam abcissas corporis partes vsurpandas putarunt, puerili certè ratione, quòd rem male distinguerent: nam hominis partes, motus, atque vitæ principium non seorsim obtinent, quemadmodum in reptilium diuersis partibus fieri videmus. Ad hæc serpentes seipsos vel linctu, vel masticatis huiusmodi herbis impositis, curare suspicio est: mirandis enim virtutibus à natura donati sunt. Quos etiam si Empirici studiosè imitari sunt conati, operam tamen luserunt: etenim viuum cum mortuo nullam planè communionem recipit: interim tamen dum in istorum inquisitionem intenti sunt homines, hoc repererunt Senectæ anguium mirificam quandam vim inesse ad vulnerum curationem: vt hinc non dubiam coniecturam facere liceat, serpentes magis senecta sua se curare, vel aliqua insita vi, quàm herbis, cùm id ante receptum sit, naturalem Balsamum vulnera curare. Hoc argumento ducti Empirici, Senectæ anguium (quod nullas alias huiusmodi herbas cognoscerent) suendorum vulnerum vim tribuerunt: nec istis contenti, alia quoque experimenta fecerunt: ea enim ætate, nullus erat fili & acus vsus in suturis faciendis: verum cùm & hanc suendi formam recepissent, nec ea tamē vtilis esset, perrexerunt alia, quibus labia vulnerum contrahendi vis esset, inquirere, tandemque voti compotes facti, pulueres ac succos tales repererunt, qui vulnerū labia cōtrahendo sibi contigua redderent, naturamque in glutinando adiuuarent. Eo autem nomine pulueres isti potiores sunt habendi, quòd vna opera, summum, imum, ac mediū vulneris, per eos natura glutinet, quod in potionibus, oleis, vnguentis, ac emplastris non præstare potest, sed saltē ab imo, & intrinsecus exteriora versus facere cogitur. Notandum vero, in vsu horū puluerū illud est: Quòd etsi eorū operatio velocissima existat (nulla enim alia remediorū forma citius glutinat) ab iis tamen abstinendū esse, vbi symptomata aliqua grauiora vrserint, vtputa phlegmone, febris tumor durus, hæmorrhagia, &c. quòd istis scilicet actio medicamēti impediatur: vel igitur intermittēdi pulueres sunt, vel istis symptomatis prius incumbendū. Pulueres isti in triplici differētia sunt: vel enim ob siccitatē constringūt, vt Bolus Armenus: vel alia de causa, vt Acatia, id est, succus prunorum agrestium immaturorū: astringunt, vel glutinis instar coniungūt labia vulnerū, vt Tragachantū. Nec verò bases solū harū compositionū considerādæ veniūt: sed & alia corrigentia & ingredientia, quæ naturali balsamo nutrimentum suppeditant. (Sequuntur formulæ triplices.)

Serpentariæ herbæ.

Senectæ anguiū.

Puluerū præstātia.

Puluerū differentia triplex.

I.

Recipe Boli armeni veri quartariū j. dissoluatur in aqua Aluminis, quantū sufficit, destilletur, dein alia superfundatur aqua, ac denuo elābicetur, iteretur que toties, donec Bolus in oleū degeneret, qui ad Solē dein exiccatus, ac in puluerem redactus misceatur cum ℥j. Thuris, ℥ß. lap. Carneoli ʒij. Mumiæ: omnia in pul. redacta, bis quotidie vulneri inspergatur, ac emplastrū sticticū superimponatur. Valet ad vulnus sanandū, & præcauēda symptomata supradicta. Oleū iam dictū, quemadmodū, & oleū Saturni, & oleū de croco Martis, ac de ære vsto tātæ sunt efficaciæ, vt verbis exprimere non possim, præcipue in cauendis symptomatis.

II.

Alius: *Recipe Acatiæ, succi Gallarū immaturarū ana partes æquales, coquātur ad cōsistentiā Electuarij, pòst insperge pul. rad. Symphiti maioris octauam partē, coquantur in aqua aluminis, deniq; ad Solem exiccētur, redigaturque in puluerem.* Hoc puluere nunquam vteris sine emplastro: quòd de Symptomatis superuenturis periculum sit.

III.

De Tragagāto quod diximus, exempli causa, verius diximus: nam in huiusmodi puluerē redigi nō potest. Ego nō raro & certe optimo successu, latomorum lutū linimēti instar vulnerib. adhibui, lutum autē Ægyptio more paratū esse debet, scilicet, vt in humore actionē suam perficere possit. Soleo loco olei lini, oleū traumaticū ex oleo lini paratū, tum loco calcis, Corall. alb. vstum recipere. Sunt & alij pulueres, qui etsi nō admodū artificiosi sint, tamen quia in aliorū defectu vsurpari possunt, aliquas paucas eorū formulas describā: non enim delector copiosis Receptarū descriptionib. *Recipe Thuris, Myrrhæ, Masticis ana ℥ß. Corall. rub. ʒij. aloës Epat. ʒij descriptionis superioris pul. ad pondus omniū fiat puluis.* Alius.

Lutum lapicidarum.

Recipe Acaciæ, succi Gall. immaturarū, succi Saniculæ, succi Clematidis, succi Ophioglossi ana ℥v. exsiccentur ad solē, interim dum siccātur, adiice Gūmi Ammoniaci perpurgati ℥ij. ōnia exiccata redigantur in puluerem.

In vsu puluerū horum præscribenda erit ęgris diæta ad siccū declinās, cum pauco potu. Cætera simplicia quæ vulnera cōstringunt, quia ferè arte Chemica parātur, ad suū locū reseruabimus.

Victus ratio.

CAPVT

CAPVT VIII.
DE VVLNERVM CVRATIONE per cœleſtes operationes.

ARtes quædam Chirurgicæ, à primis Aſtronomiæ cultoribus inuentæ ſunt, quibus admiranda (virtute ætherea) in vulneribus præſtabant. Verum eæ poſt obitum antiquorum Magorum ſic deperditæ ſunt,vt vix aliqua veſtigia ſuperſint amplius. Ars autem cœleſtium impreſſionum erat, vt actionem influentem in corpoream aliquam ſubſtantiam deducerent, in qua deinde vigeret. Res exemplo declaretur. Semen Roſæ, virtutem & naturam roſæ obtinet, nec tamen Roſa adhuc eſt, ſed vbi ipſum in terram coniectum germinauerit tum demum Roſam producit. Eadem ratione cœleſtes quædam virtutes ac actiones exiſtunt, quæ in gemmas, quæ Peantides & Gammahij (alias gemmæ huyæ) vocantur à priſcis Magis ſunt ſeminatæ, hincque ortæ poſtea, non ſecus, ac ſemen quod ex arbore decidit ac regerminat. Hæc illa veterum Ægyptiorum, ac Perſarum Aſtronomia extitit, qua gemmas cœleſtibus virtutibus ornarunt. Neque vero iſta ſtatim adynata reputanda ſunt: namque ſi cœlum peſtem aliosque morbos nobis immittere credimus, cur non benignitas eius virtutes nobis communicari ſperemus: Similiter ſi in hominum corpora agit cœlum, cur non in lapides quoque tela ſua torquere putemus? Huiuſmodi cœleſtibus ſpiculis plurimi tanguntur, quæ Magus qui firmamenti perititiam habet, facile ſi noxia ſint deuitabit: vel ſi benigna fuerint, poſito aliquo corpore eidem communicabit, vt iam illud corpus vim illius teli, ſeu influentiæ plane in ſe obtineat. Hinc reperti ſunt apud Ægyptios lapides, qui geſtati morbos quoſdam efficerent: viciſſim vero alij, qui eoſdem morbos perſanarent. Sic Gemmas Huyas, id eſt, Peantides vidimus, quibus ſagittarij inſculpti eſſent aduerſus tela, quibus Enſes aduerſus vulnera valuiſſe. Magos etiam lapides, ad curandum febres efficaces reddidiſſe ſcimus: nec contra morbos ſolum, ſed & vulnera, eorumque ſymptomata, hæmarhagiam ſcilicet, Sinoniam, conuulſiones ac Epilepſiam, pugnantes feciſſe. Sed vt illa ætate, horum vſus frequens, & authoritas magna fuit, ſic paulatim pſeudo-philoſophorum ſophiſticè adaucta, in deſuetudinem ac contemptum venerunt, aliaque puerilia in horum locum ſunt ſubſtituta.

Magica experimẽta antiquitus excelluerunt.

Ægyptiorũ virtuosi lapides.

Peantides lapides contra vulnera vtiles.

Lapides autem iſti, qui adhuc extant ab antiquis parati (quòd alius plane iam ſit cœlorum ſitus ac influxus, quàm olim fuerit) non amplius tam ſunt efficaces, quàm tum erant, quamobrem conuenit eos de nouo præparare.

Extant quidem magni veterum Centones in Medicina, Aſtronomia, rebuſque naturalibus, ſed nil niſi meræ nugæ ſunt, & verba ſine ratione: in horum locum præſtabat, hanc artem maioris vſus ac certitudinis ſubſtituere: verum ſurdis fabula.

Ars magica quòd ſecretior eſſet, nec vulgaribus philoſophis cognita, tum quòd non ſolum lapidibus, ſed & verbis huiuſmodi vires mirabiles ingenerabant, Magi, odioſo vocabulo Præſtigiatrix appellari cœpit. Nam imperiti harum rerum homines, qui tamen artis titulum ſibi vſurpabant, ad artificioſas operationes Cruces, ac Exorciſmos addiderunt: hinc deinde vulgus Magicę artis imperitum Exorciſmis, characteribus, preculis, ſignaturis, ✕ aliiſque friuolis rebus, eam vim tribuere cœpit. Verum aliter ſe res habet: nam conſtellatio, ſub qua parantur lapides, ac verba, vires inducit, non Exorciſmus. Hoc quoque errore ductæ Sagæ ac Striges, mulieres in eum, in quo adhuc verſantur, errorem inciderunt. Exemplo, Deum naturaliter variis modis, facultates ac operationes rebus concedere docebimus. Quædam terræ naſcentia præparatione adhibita, ad omne morborum genus Catholica remedia effici poſſint, quæ deinde in ſubſtantia applicantur. Simili modo medica vis ineſt cœlo, quæ & ipſa tripliciter nobis communicatur. Primo per corpora terreſtria, vt Perſicariam vel Gemmas, vt Peantides vel Gammahy. Secundo per verba, vel ſcripta, vel pronunciata, non tamen ſcriptura verbo efficaciam dat, ſicut nec terra Perſicariæ, ſed ſola cœleſtis influentia. Tertio operantur ſydera per Fidem noſtram, ſi cum cœlo ea concordet, nec de Incantatione hic aliquid ſuſpiceris: naturalis enim cœli hæc eſt actio, diuerſa tamen ab actionibus Elementaribus. Sed de omnibus iſtis copioſe in noſtro libro Magico deſſeruimus. Admirari itaque amplius tantopere non debemus, cùm iam naturaliter iſta fieri non negemus vltra, manifeſtum etiam eſt, Carneoli virtutes non à terra ortum ducere, ſed cœlitus implantari, ſic Saphyri, ſic vngulę Onagri, ſic cornu Monocerotis, plurimorumque aliorum corporum vires ſolummodo cœleſtibus influentiis tribuendæ veniunt. Hinc illa dubitatio diſſolui poteſt, cur idem remedium in morbo, diuerſis corporibus non ſimiliter efficax ſit. Nam nõ omnes morbi cœleſtes ſunt: itaque vbi Elementares morbi ſunt, Elementaria remedia, vbi cœlitus demiſſi, cœleſtia adhibenda erunt. Patet ex hoc loco etiam, cur cùm tot aduerſus peſtem Experimenta habeamus, in pauciſſimis tamen ea proſint. Etenim vel cœlum adeo vehementer, ac quaſi violenter agit, vel remedium eſt, quod contra cœlum non pugnet, ſed tantum agit ſolummodo, quantum ex Elementorum craſi agere natum eſt. Opera igitur danda eſt Chirurgo, vt vires Gemmarum, herbarum, Radicum, ac ſeminum cœlitus infuſas accurate cognoſcat: nec horum ſolum, ſed & characterum ac verborum quoque iſtis namque & glandes ſcloppetorum latẽtes, tum telorum ferramenta, quæ nullis aliis remediis cedunt, extrahuntur mirabili plane artificio. Nec quemque deterreat vulgi de iſtis opinio quòd præſtigiatricem ſuperſtitioſam, ac prohibitam hanc artem proclamat, non inficias eo, exorciſmos, cruces, &c. odium mereri: nam & ego ea ab arte exulare iubeo. Nam in Radicula operationem perfici ſine exorciſmo manifeſtum eſt. De iſtis hæc hactenus publici cõmodi cauſa admonere placuit: quæ etiamſi paradoxa ſunt vera ſunt tamen & perfecta: omne enim Perfectum à Deo, à quo omnia ſunt creata, & ſine quo nihil exiſtit.

Ars Magica cur male audiat.

Exorciſmi improbãtur

Perſicaria eſt Catholicum remediũ.

Magicus liber Paracelſi.

Peſtis cur tot antidotis non euincatur

DE

DE SVBLIMATIS QVIBVSDAM AC *destillatis ad vulnerum curationem pertinentibus.*

CAPVT IX.

Chemiæ præstantia & necessitas.

CHemicam artem ad naturę defectus satciendos inuentam esse, nemini dubium esse putamus. Nam natura etiamsi præstantissima plurima suppeditet remedia, quædam tamen produxit imperfecta, ac cruda, quibus perficiẽdis separatio adhibenda est, qua purum ab impuro libetatur, vt tandem vires suas perfectè ostendere possit. Hanc artem sic callere Chirurgum volumus (vti sutorem rationem atramenti parandi scire oportet) quam nisi sciat, Chirurgi nomen nunquam merebitur. Plurimum namque refert quomodo medicamenta præparentur, vtque ad summum actionis gradũ perducantur: etenim non quemadmodum res est, sed vti esse debet (id est, perfectiss.) vsurpanda venit. Deus enim non vult tam oscitanter Medicinam tractari, ipse quidem Remedia creauit, sed à nobis præparari voluit. Siquidem in labore ac sudore faciei pane vesci nos iussit. Itaq; ars Chemica non repudiãda erit Chirurgo.

Posito nunc eo, medicamentis præparationem adhibendam esse. Notandum, quòd etsi præparationis modi plurimi sint, duos tamen Sublimationem ac Destillationem ad vulnera curanda sufficere. Nam etsi Reuerberatione, Calcinatione, ac Dissolutione magna vis medicamentis accedat, Arcana tamen illa, quia ad alias curationes referuntur, alibi scribenda sunt. Paucas harũ descriptiones hic annotaturus sum quòd paucus earũ hactenus vsus fuerit, & apud vulgus ieiuna experientia. Nam donec Medici, pharmacopæorum præparationibus contenti erunt, nil laude dignum vnquam proferent. Et Alchymistæ (nam) isti admiranda experiuntur) dum morborum cognitionem sibi comparauerint, nil suis remediis etiam præstantissimis, efficient. Omnino enim coniunctas artes esse oportet Medicinam & Chemiam, si modo fructum aliquem inde speramus. Sequentibus igitur verbis sedulo animum aduerte. Antimoniũ itaq; miranda virtute pollet in sanandis vulneribus quibus Carcinomata, Fistulæ, ac Syreon, &c. complicantur. Cuius secretũ quia penes me est (non enim puto extare in istis casibus, præstantius, nobilius, certius aliquod remedium) publicare non dubitaui, verum quoniam praxis difficulter scripto profertur, moneo vt præparandi modum apud Chemistas addiscas: nam te indignum foret, præmansum mandere. Videbis illic ex lib. j. parari ℥ ij. olei Antimonij. Recipiũt autem illi Antimonij lib. iij. Salis gemmæ in calcem redacti tantũdem, destillant per Retortam, in Athanar, id est, igne fortissimo per 3. dies, & 3. noctes, & prodit oleum rubicundũ Antimonij præstantissimũ, artis Chemicæ secretũ nunquã satis laudatũ, in desperatis vulneribus. Ab huius tamẽ vsu abstinendũ, vbi non cõplicata fuerint, Carcinomata Fistulæ, &c. Similiter Venerẽ sublimatione tãtas vires acquirere experti sumus, vt iam cũ Antimonio de præstantia certare audeat. Eius præparatio talis est: Venus cũ Mercurio, in calcem redigitur, calx deinde aquæ fortis aliquantum cõbibere sinitur, pòst denuo exiccatus, cum duplo salis communis in Reuerberatorio sublimatur, & ascendet puluis viridis, leuis ac subtilis, qui in vulnera inspersus emplastro stictico imposito, omnia vulnera curat, quibuscunque tandem malis ea grauata sint. Huiusmodi virtutes pluribus aliis Metallis, ac Mineralibus insunt, quæ sola præparandi ignorantia ignorantur: quàm vero Medico turpe sit, ista ignorare, quilibet ipse iudicet. Hinc certè medicinæ contemptum originem duxisse certum est: hinc Medici præstigiatores ac improbi homines habiti sunt. Incumbendum igitur omnibus in id est, vt suæ artis perfectionem sibi proponant, quam studio, opera, ac sedulitate se cõparare posse sibi persuadeant. Ante omnia verò experientiam comparent, qua si destituantur, & artem & Artificem contemni sciant: comparabunt autem eam non in anilibus artibus, sed in præstantibus illis, quales de Venere & Antimonio annotatæ iam sunt, tum in iusto adhibendi modo: nam ridiculum est præsentibus nobilissimis remediis eorum genuinum vsum ignorare.

Alchymiã Medici, Medicinam Alchymistæ discant.

Destillatio Antimonij.

Sublimatio Veneris.

DE SANGVINE SISTENDO *in vulneratis.*

CAPVT X.

Quæ cõsiderãda antequã sangui. nẽ sistas.

SAnguinis fluxum prohibiturus, ante omnia ægri complexionem, naturam, venarum situm, tempus, horam, iram, vulneris dispositionem, &c considerabit, nam si in sano corpore, quanto magis in ægro hæc cõtemplanda erunt: siquidem quandoque contingit, vt huiusmodi fluxum sistere impossibile sit: quod si quis eum violenter supprimere conetur, symptomata aliquod accerset, hemorrhagia lõgè grauius, quamobrem in istis casibus naturalis virtus omnino spectãda erit. Cõmune itaque axioma Medico obseruandũ: quòd sublata causa, tollatur effectus. Quare si ex IRA vel VENERE hemarrhagia concitata sit, cùm in huiusmodi dispositionibus natura remedia respuat, Iracundiam ac appetitum prius sedare necesse habemus. Si motus causa, sit quies, sit repletio, inanitio imperãda erit, sicque semper contraria dispositio inducenda, quemadmodum si cælestis constellatio in causa sit, eam prius finiri oportet. Nisi enim ista prius curentur, lethales fieri possunt hemarrhagiæ. Nemo eum curabit, qui ipse curari non vult: nemo cuiusquam iram sedabit, nisi ipsa remittat, & sic de aliis: res exemplo clarior fiet. Ebrius si vulnus accipiat, vapores tum magis caput petunt, capitisque venas replent, & ipse sæuit magis: Ebrietatem tamen nemo est, qui interim curare possit. Et per consequens hemarrhagiam ab Ebrietate natam curare difficile erit. Ista Chirurgos obseruare decet, ne impossibilia & arti & naturæ polliceãtur. Ex dictis colligitur sanguinem nunquam sistendum, vel sistere attentandum, vbi ex commemoratis causis fluxerit: nam hic nec amuleta, nec characteres, nec cauteria, nec deligaturæ quidquã prosunt. Et etiamsi nonnunquam sistatur sanguis, vel grauiora symptomata ingruere, vel tabem, aut paralysin mẽbri subsequuturam esse sciendũ erit. Si enim in sanis venæsectio inconcinna, paralysin, tabẽ, atrophiã, &c. efficit, an nõ in vulnerib. idem fieri credamus? Vulnere vero sanguinem profundente, vbi ista mala non adsunt, sistere ipsum licebit, nec tamen prius, quàm iustam aliquam sanguinis copiam profuderit: ea autem quanta

Hemarrhagiæ lethales.

Sanguis in quibus sistẽdus, vel minus.

quanta esse debeat, diuturna experientia te docebit. Et vt summatim dicam, quando & quomodo sanguis sistendus sit, scias, omnem eam mensuram, in medicamento, vulnus curante sitam esse, siue oleum, siue vnguentum, siue emplastrum, siue tandem Balsamus illud sit: nam ipsum si legitimum sit, sanguinem tum demum fluere prohibet, vbi eius quantum satis est profluxerit. Nam omnia quæ hic fiunt suo marte salubria, quæ coacte, periculosa putanda sunt.

Plethoricorum euacuatio per fluxum sanguinis.

Accidit quoque non raro, vbi corpus plethoricum est, non prius sanguinem sisti, quàm plenitudo ad vasa euacuata sit: item in calidiore temperatura, idem quandoque euenit. His in casibus, supprimere nec difficile, nec periculosum est, quod si non succedat, cogere etiam licebit, quòd inter duo mala, mortem scilicet & periculum minus malum deligendum sit: facilius enim remedium contra symptomata, quàm contra mortem reperitur. Ante omnia verò membra calida seruare, & ambientem frigidum deuitare, semperque Emplastro stictico tectum seruare vulnus conuenit: ipsum enim & symptomata præcauere, & sanguinem, vt facilius sistatur temperare efficax est. Notandum quoque si casu varices, aut alioqui intortæ venæ aperiantur, nil admodum de sistendo sanguine cogitandum esse, quòd huiusmodi euacuatione plurimum prauorum humorum natura deponat. Memoratis conditionibus obseruatis, si ars iubeat hæmorrhagiæ occurrere, etiamsi plurima sanguinem sistentia ad manus sint, tu tamen vt summam spem in Sticticis emplastris reponas moneo. Cæterum (vt & hoc moneam) in temperatis corporibus, nunquam sollicitum de istis esse oportere, cùm natura per se sanguinem vtilem reseruet, extra dubium esse putamus.

Varices si sanguinem fũdãt quid agendũ.

SEQVITVR SIMPLICIA SANGVInem cohibentia.

1. Crocus Martis subtilissimum: Reuerberatus.
2. Æs vstum instar Croci Martis paratum.
3. Farina volatilis inspersa, vt cum sanguine mixta obstruat.
4. Pili leporini, & præcipue sub cauda.
5. Muscus craniorum cadauerum.
6. Carneolus suspensus vel in manu detentus.
7. Cinis Ranarum.
8. Hæmatites lapis.
9. Dysenterica remedia.
10. Lana seu Xylon in putamine nucis alligatum vulneri.

Caracteres sanguinem sistunt.

Qui istis remediis non cohibetur sanguis, præcipue vero duobus prioribus, difficulter vel nunquam sistitur: quamobrem tum nil tentandum vlterius, sed expectandum donec vltrò fluere desinat.

Neque interim contemnenda erit cœlestis operatio, quæ characteribus perficitur, quam in extremis tentare quoque licebit. Obseruandum & illud est, si dum sistitur sanguis ad interiora confluere velle videbitur, statim à proposito discedendum esse, ne forsan abscessus circa interiora fiant. Hæc hactenus de hæmarrhagia sistenda dicta sufficiant, quam facile colleticis remediis consequi licet, etiam cõsentiente natura.

DE SINONIA SEV FLVXV GLVtinis albi sistendo.

CAPVT XI.

Fluxus iste duabus de causis in vulneribus accidit: vel enim ægrorum libidine ac inobedientia concitatur, vel Chirurgi errore, tum in medicamentis, tum in deligaturis cõmittitur. Hasce ergo causas si vel prohibuerimus, vel emendauerimus, fluxus iste facillime præcauebitur: sin iam adsit instar sanguinis fluentis, de quo iam dictum est, sistetur: si enim commodis remediis adhibitis apta deligatura fiat, facilè natura ad officium redit, ac ad pristinum statum reducitur: Hinc discas licet quæ medicamenta Chirurgici remedij nomen mereantur: nempe ea saltem, quæ non solum vulnus glutinare, verum & omne genus symptomatum, ac fluxionum arcere possunt. Experimenta ac formulas remediorum, quibus fluxus iste cohibetur, quia passim descripta reperiuntur, annotare intermitto, tum quòd plerunque fallacia sunt, tum quod ego plus spei in traumaticis oleis, vnguentis, ac emplastris ponendum putem. Quod ad causas & symptomata huius fluxionis attinet, idem de iis iudicium est, ac de fluxu sanguinis: itaque similis consideratio naturalis potentiæ tibi incumbit. Cætera quæ ad hunc locum pertinent, alibi copiosius descripsimus. Prognosticon fluxus Sinoniæ, nisi ante statum sistatur, atrophiam, ac paralysin membri facit. Quod succinctius de hisce scribam, nec operandi modum mihi notum ac familiarem ostendam, ne mireris: nam res non periculo vacat, siquidem enim omnis salus in medicamentis sita est illa, vt tibi compares moneo: nam illis omnia effeceris, sin his destituaris, malum ægro conciliabis. Itaque non de singularibus experimentis, quæ fluxum hunc sistant sollicitus sis, sed de iis tibi prospicito, quæ præter hoc, & vulnus ipsum curare queant.

Deligatura a ptalchorum fluxũ curat.

DE CALORE, FRIGORE, phlegmone, tumoribus, duritia, decoloratione partis, carne supercrescente, vulnerum scilicet symptomatis compescendis.

CAPVT XII.

Frequens admodum hactenus facta est mentio symptomatum, quæ vulneribus superueniunt: ea itaque quomodo declinanda vel compescenda sint, præsenti capite edocere proposui. Vulnera siquidem placidissima, & aspectu laudabilia, etsi imperitis medicis periculo vacare credantur, talem tamen semper diathesin obtinent, à qua facilis ac præceps in deteriora lapsus fit. Etenim vniuersali corporis harmonia oblæsa, certe speciales integras manere incredibile est: nam exempli causa, si quis sympotas plures irritet, is & totum conuiuium dissoluit, & compotorum quemque ad iram concitat: sic gladius tum totius corporis, tum singulorum membrorum harmoniam ac tẽperiem corrũpit: nam & hic, vti in exemplo diximus,

diximus, ſingulæ partes per ſe fremunt. Sed vt-ut ſit, cuique vulneri malitiam coniunctam eſſe, etſi plane aliàs ſymptomatis vacare credatur, putandum eſt. Quia ergo vulneribus ex huiuſmodi agitatione congenita quaſi malitia communicatur, de ea breuiter quædam admonere haud inutile fuerit, quo vulneri ab ea cauere poſſitis, huius itaque malignitatis, etſi variæ ſint ſpecies, nil tamen artificioſa diſtinctione opus eſt, generaliter ea cognouiſſe ſufficiat. Cognoſcitur autem multa obſeruatione ac inſpectione: aliam enim cognitionis formam meliorem nullam ſcripto exprimere poſſum. Symptomatum ſumma genera tria ſunt, ad quæ omnia cætera tanquam ad capita referuntur: Phlegmone, Spaſmus, ac Caro luxurians, ea vero non ſolum per vim illatis vulneribus, ſed & ſtudio factis, vt quæ à Lythotomis in Hernia, ac calculo veſicæ curando fiunt, (quin iſtis maxime propter loci, ac partis naturam ac ſitum) ſuperueniunt. Ad * Phlegmonem tanquam ad caput, & calor & frigus referuntur, quibus dein durities ac decoloratio ſubſequuntur, omnibus iſtis vnica curatio competit, quæ in generalem vulneris ſanationem includenda venit. Curatio horum etſi multifariam ab aliis pertractata fuit, ferè tamen erroribus ſcatet. Noſtra ratio excellentiſſima eſt, quæ per luſquiamum abſoluitur, vel papauer, aut Lolium. Etſi enim Hyoſciamo plurimum tribuam, nil refert tamen eius loco iſta ſumere, pro conditione ſcilicet & occaſione ægri, ac remediorum. Scio hæc noſtra mitigantia paucis placere, ſed alios ego non curo: experientia enim didici, ſine iſtis non placari naturam.

*Intemperieſ forſan rectius.

Intéperiei calidæ curatio.

Nam huiuſmodi in caſibus natura parum admodum, præter quietem, ac doloris ſedationem poſtulat, itaque vt naturam adiuues, ægro ſomnum procurabis: is enim dolores compeſcit, vti & in ebriis ebrietatem edormiri videmus. Canon curationis huius eſt, vt membro quies, corpori ſomnus concilietur. Formula vero remedij talis.

Somnus dolores cópeſcit.

Epythema anodynum.

Recipe Rad. Hyoſciami quantum ſufficit digeratur in aceto roſaceo ad Solem, fiat epythema, in eo madeant petiæ lineæ, imponantur loco dolenti tepidæ, donec dolor quieuerit. Ego luſquiamum cuius vires mihi perſpectæ ſunt, maxime commendo, poſſunt qui volunt eius loco alia anodyna recipere.

Spaſmus inſuper (cuius meminimus) frequentiſſimè vulneribus complicatur, quem per ea quæ neruos confortant pellere poteris, inter quæ primum locum obtinent oleum Terebinthinæ, (quod primò profluit) tum oleum oliuarum quibus locus affectus & partes adiacentes perungi ſedulo debent.

Spaſmus vt curetur.

Olei Terebinthinæ vſus.

Luxuriantis præterea, ſeu ſupercreſcentis carnis memini ſuperius, non quòd ei ſingularem curationem deberi putem, ſed vt aliorum ea in re errorem detegerem: cum enim illa non permanentem diſpoſitionem habeat, ſed vltrò ſiue ob medicamenti vim, ſiue ob ægri plethoricam conſtitutionem fiat, abeat ac abſumatur, nil opus eſt, eam ſingularibus remediis abſumere, quod tamen pſeudomedici ſtulto propoſito attentant, per Corrodentia medicamenta, quorum cùm maligna natura ſit, actio quoque violenta & naturæ inimica exiſtit. Quidam alumine vſto, alij vitriolo, nonnulli Auripigmento, ſunt qui Mercurio ſublimate ad eam rem vtuntur. Sed hoc efficiunt iſti carnifices, vt dum carnem arrodunt, tantam malignitatem vulneri concilient, vt poſtea vel nunquam, vel difficillimè curationem recipiat. Ego de his hoc præceptum do, vt vbi huiuſmodi caro, vel Sireon ortum habuerit in vulneribus, ſiue ex plethora, ſiue alia de cauſa, iuxta receptas hoc libro annotatas, eam tollatis: ſic enim nec dolore, nec periculo ægrum cruciabitis. Cætera ſymptomata vel ſub iam dictas regulas referuntur, vel iuxta canones x. & xj. capitum curantur.

DE MEDICAMENTORVM Delectu, & adhibendi modo.

CAPVT XIII.

Medicamentorum vſus non ſolum in legitima adhibendi ac deligandi ratione, ſed & in optimorum aptorumque artificioſo delectu conſiſtit, de quo etſi ſæpius hactenus, nunquam tamen ex profeſſo dictum ſit, pauca quædam ſcribere conſtitui.

Obſeruabis itaque remediorum profectum, hunc in modum. Si ex impoſito medicamento, dolor ac alia ſymptomata, præter ea quæ vulneribus neceſſario ſuperueniunt, accreſcant, ſtatim illud amouendum ſcias, verum diſtinctione hîc opus eſt: accidit enim frequentiſſime ex inconcinna deligatura, dolores ac ſymptomata excitari: quare tum non medicamentum abiiciendum erit, ſed expectato deligandi iuſto tempore (quod ferè xij. horarum eſt,) ligatura emendenda. Dolores enim ſi quid aliud ſtudioſè præcauere Chirurgum decet: ſemper namque mali quid portendunt.

An vtile ſit remediũ quomodo cognoſcatur.

Dolores ſemper ſunt malum ſignum.

Sæpius etiam monuimus hactenus, puris generationem, ac fœtorem in vulneribus prohiberi debere, quod certè non niſi per medicamenta fieri poterit. Itaque ſi iſta generari videbimus, medicamenti vim intendendam eſſe coniiciemus: nam pus ac fœtor eo generatur, quòd ipſum medicamentum à malo ſuperetur ac euincatur. Quinetiam ſi in deterius prolabi vulnus videatur, de immutando medicamento cogitandum erit, namque mutationes eiuſmodi ſi fiant in vulneribus, certiſſimum ſunt ſuperuenturi ſymptomatis ſignum: hinc niſi medicamentum proſpere agat, mali quid ſuſpicari poſſumus. Quapropter obſeruandum, quòd oleis traumaticis confidenter vti liceat, quòd eorum vſum fœliciſſimus in huiuſmodi malis conſequatur ſucceſſus, ſimilis quoque efficacia eſt potionum traumaticarum, maximè vbi eæ ex iis ſimplicibus paratæ fuerint, quæ omnia membra reſpiciunt, ac anodyna ſunt. Vnguenta operationes quoque non vulgares obtinent, verum in iis deligandi tempus xij. ſcilicet horarum obſeruandum erit, ſed viij. horæ quandoque ſufficiunt etiam. Catholicum autem hoc eſto in omnibus remediorum formulis, vt ea quæ vulneri aduerſari videbuntur, remoueantur, atque ſi refrigeratione vulnus opus habebit, vt refri-

Pus ac fœtor in vlceribus vnde ſint.

Refrigerátia remediis omnib. adiungenda.

refrigerantia ipsi remedio admisceantur. Nam etsiamsi (quod verè dicere possum) omnium præstantissima remedia hoc tractatu descripta sint, qualia vix tota Europa inueniatur: tamen tam vniuersalia esse non possunt, quin quandoque vulneri aliquid accidat, quod ipsa compescere nequeant: maximè vero in omnib. refrigerantia desiderari manifestũ est. Quin nec illud negauerim, alios oleis, alios vnguentis, alios Emplastris, alios potionibus, alios balsamis, alios sublimatis ac destillatis, alios cœlestibus impressionibus magis obedientem naturam obtinere: atque hinc singulas singulorum naturas spectandas esse, nec statim pronunciandum istis hoc profuit, ergo huic conducet: nam quemadmodum, hominum varia temperatura existit, sic Deus Opt. Max. multa remediorum genera creauit, quibus medicum animum aduertere oportet. Idem intelligendum de iusto medicamentorum exhibendorum tempore, tum ægrorum ad perferenda medicamenta dispositione, in quibus omnibus consideranda morbi cum remedio, tum nutrimenti cum medicamento conuenientia ac vnitio, vti & puris, fœtoris, ac verminationis generatio prohibita, mirificam in operando fœlicitatem præstant. Cætera hanc rem concernentia suis locis commodè absoluentur: hîc tria Capita obseruanda. I. Ægri cum medicamento conuenientia. II. Deligandi ratio respectu excrementi. III. Puris, fœtoris, doloris, ac similium præcautio: ista tria namque rem totam absoluunt, vt negotium nulla iam vlteriore declaratione indigeat. Vnum restat notandum, si in profundioribus punctionibus ac vulneribus, pus colligatur, Lauamento illud expurgandum esse: parato scilicet ex vino, Myrrha, & Sale coctis, ac per syringam iniectis: iniecto autem lauamento, vulneratum membrum pronum æger habebit vt pus effluere possit, ne forsan interiora rodat: verum artificium hoc, experientia artium magistra docebit.

In remediorum adhibitione tria spectanda.

Lauamenta.

SALVBRIA AC INSALVBRIA Vulnera, quomodo cognoscenda sint.

CAPVT XIV.

QVid casus ac fortuna in vulneribus possint, non alienum esse à Chyrurgia consideratione putamus. Fortunæ enim rota, cœlestibus motibus, signis, ac astris subiecta est, sic, vt omnes ipsorum operationes excipiat, siue ea à retrogrado, siue progrediente motu, siue bonæ, siue malæ imprimantur. Vicissim nos in terrestri globo, motu, illi motui aduerso mouemur, occurruntque nobis varia atque diuersa, à quibus alteramur, motus autem iste alius est à vulgari illo Astronomorum motu.

Fortunæ rota.

Itaque si quis vulneratus sit, si mala aliqua fortuna superueniat, vulnus magis infortunatum efficietur: nam quemadmodum ventum morbosis magis noxium videmus quàm sanis, sic constellationes vulneratis quàm sanis plus obesse iudicandum est. Vocamus autem huiusmodi constellationum aduentum, FORTVNAM, vel INFORTVNIVM: nam ista non necessariò, sed quasi casu eueniunt, quòd scilicet bonum bono, malum malo vel bonum malo, fortuito iungatur. Itaque vulnera sub Geminis, Virgine, Capricorno inflicta, deterrima sunt: minus noxia quæ sub Tauro & Leone, pòst sub Ariete, inde sub Aquario, Piscibus ac Cancro accidunt. Omnium verò saluberrima sunt sub Libra, Scorpione, ac Sagittario accepta.

Fortuna quid Paracelso.

Signa cœliquæ salubria, insalubria, & neutra sunt effectu.

Sic horę planetariæ, siue inæquales quæ vocantur diuersæ sunt, salubritatis respectu: nam Solis hora omnium saluberrima est, pòst Iouis, hinc Veneris, dein Mercurij, postea Martis: insaluberrima autem Lunæ ac Saturni horæ existunt.

Planetariæ horæ.

Vulnera verò quæ post Nouilunium fiunt, si sub Hypochondriis sint, deteriora sunt, quàm quæ Luna plena accidunt: quæ verò supra diaphragma sunt, meliora sunt crescente, quàm decrescente Luna. Sic nocturna diurnis, pomeridiana antemeridianis periculosiora habentur. In mensibus, Martio, Aprili, ac Augusto malignitas summa, Maio ac Iulio salubritas primaria, reliquis omnibus mediocritas tribuitur. Istæ conditiones eo nomine accuratè notandæ sunt, quòd per eas vulnera etiam placidissima, læthalia euadant. Infortunia hæc tamen facilè deuitabuntur, legitimo vsu nostrorum remediorum, quæ præsenti tractatu annotauimus. Sin vulgatis pseudomedicorum formulis vti pergas, non solum non declinabis isthæc mala, verum maiora etiam capiti ægri accerses. Itaque fortuna ac infortunium ratione temporis quomodo accidat, exemplo disce. Viator, dum in itinere est, malis simul ac bonis expositus est, quæ vel nolens si occurrant, recipit, quæ si non iter faceret, nunquam occurrerent. Similiter astra, tempus, ac motus nobis occurrunt, prout nos sub iis versamur ac deprehendimur, vnde dolores, symptomata, aliáque mala oriuntur: quibus omnibus Chirurgum intentum esse oportet, ne res inter se confundat, remediaque præstantissima aliàs, contemptui exponat. Non solum enim is Medici nomen meretur, qui simpliciter curare nouit vulnus, sed is potius, qui omnia quæ vulneri accidere possunt, futura præcauere, vel facta tollere potest. Sed istis dum vulgus animum non aduertit, in facultatem medicam ea relata sunt, vt iam omnia ista penes Medicos esse, vel ad Medicos pertinere credantur, verùm tantum abest, vt hæc cognoscant isti medici, vt nec scripto, nec opere Medicos se esse testentur, vt Chirurgos & Tonsores taceam interim.

DE CLAVDENDO VVLNERE, ne aperiatur amplius.

CAPVT XV.

VVlnus simplex, quod in carnosa tantum substantia consistit, glutinare facillimum est, paulò difficilius glutinantur, quę in neruosis ac osseis sunt partibus. Id verò difficillimum est, quæ vulnus comitantur eique superueniunt, curare ac præcauere posse: hinc enim perfecti Medici titulum consequi licet. Quoniam verò multa hactenus symptomatum mentio facta est, præsenti loco ea quæ vulneris ad cicatricem perductionem impediunt, vel consequuntur, commemorabimus.

Artis enim est, vulnus sic claudere posse, ne fungi, atrophiæ, vel rupturæ subsequantur, de quibus malis præcauendis, (quoniam nihil à quoquam hactenus perscriptum est) nostra secreta publici commodi gratia proferemus. Imprimis igitur quædam obseruanda erunt in medicamentorum administratione, quibus obseruatis nil horum malorum amplius metuendum erit. Ac fungorum generationem quod attinet, superius monuimus, fungorum causas in verrucarum radicibus contineri, ex quibus ad aliquot pondo vsque fungos enasci vidimus, quibus qualis curatio conueniat, & alibi multis in locis, & in Chirurgia minori singulari capite pertractauimus. Verum quia & præsenti opere & vulnera, & vulnerum symptomata curare docemus, de iis regulam quoque præscribere decet. Itaque si vulneratus quispiam sit per vel iuxta varices: earum radices lauamento quodam eluere, pòst puluillos in eo madefactos imponere, sicque vulnus deligare conueniet. Parabitur autem lauamentum ex Sale Armonico aliquoties per Tartarum sublimato, ac super Marmore in aquam soluto. Nec est quod salis Armoniaci acrimoniam atque malignitatem hîc verearis: namq; sic paratus omnem acrimoniam deponit, fitque singulare huius mali remedium, quo si vtaris, optimo successu vulnus claudes. Monendi etiam mihi hic veniunt Chirurgi, vt subinde si occasio dederit, imò semper vulnus inspiciant, quò certiores fiant, quæ & qualia mala illis succedere possint. Nam quod sæpe hactenus diximus, Medica ars non simplici curatione, sed & præcautione ac prognostico absoluitur.

Fungorū generalia vt curanda ac præcauenda.

Lauamētum pro fungis.

Præcautio prædictio & curatio Medicū absoluunt.

Frequens & illud est, vulneribus glutinatis ea denuo rumpi, iisque postea Carcinomata, Syreon, ac Fistulas subsequi, sed hæc facile antequam radices agant, extirpantur, si vulnus priusquam primò deligetur, viridi oleo Vitrioli abluatur: illud enim mali originem per pus expurgat, ac omne genus carcinomatum, Phagedenarum, ac Herpetum radicitus euellit: verum origo mali, aliquanto difficilius discernitur, non tamen diutius periti medici iudicium defugere potest. Viride vero Vitrioli oleum non est, cur expauescas: ipsum enim vnicum est, ac sacrum curandorum carcinomatum, Fistularum ac Phagedenarum remedium, id est, secretum, cuius virtutes qui ignorat, indignus est qui Medici titulo gaudeat. Quinetiam vulneribus curatis defluxiones typicæ (id est, quæ tempestatum ac motus Lunæ ratione periodicè infestant) succedunt, quæ nisi deriuentur, membri vulnerati atrophiam, paralysin, forsan etiam arthritin efficiunt. Sed quia hæc mala superuentura, manifestis signis in curatione deprehenduntur (nam ferè pro motu Lunæ crescunt, ac imminuuntur) ea facile declinabimus, facta euacuatione per pilulas Artheticas, habito personæ quoque respectu, tum oleo laterino in vulnus infuso, si scilicet dolores succrescant.

Viride oleum Vitrioli.

Typici catarrhi.

Vniuersam symptomatum rationem (quantum eius ego experientia didici) mihi oratione prosecutus esse videor, nihil enim hactenus scripto prodidi, quod non diuturno vsu verissimum esse comprobauerim, præsenti tamen capite præcipue illud tractauimus, quo ne cicatrix denuò rumpatur precauendum putamus: nam non raro Chirurgos, ac tonsores monui, ista vt præcauerent: sed ferè responderunt, sua parum interesse, se nouo vulnere facto, nouum præmium cupidiss. expectare: sicque stultè in sua nequitia gloriabantur.

CAPVT XVI.

Telorum vulnera quomodo tractanda, & quid à cæteris differant.

QVamuis abundè hactenus de puncturis dictum à nobis sit, tamen cum telorum vulnera, hoc quoque singulare habeant, vt ob nimiam eorum profunditatem, imá vulneris difficulter sub visum se proferant: isti quoque difficultati, quomodo occurrendum sit, declarare conuenit: nam etsi magna vis est emplastrorum sticticorum: tamen cùm magna sit horum diuersitas casuum, distinguere hîc non inutile fuerit, siquidem non minimum periculi hinc oriri possit.

Telorum vulnera profunditate à cæteris differūt.

Itaque si sors tale vulnus offerat, duplici remedio ei succurrendum erit: primò per Emplastrum ac potionem vulnerariam: deinde per lauamentum per syringam iniectum, quod ex melle, vino, aqua, alumine & sale commode parabitur: dosim singulorum ingredientium, si medicus es, tu pro rei varietate immutabis commode, itaque nil opus est, eam multis verbis exprimere. Lauamentum autem toties iterabitur, donec illud purum rursus effluat, quo absoluto opere, oleum aliquod traumaticum, eodem modo per syringam iniicere vtile erit, tandemque emplastro stictico deligare. Obseruatione autem dignissimum est, quòd lapides astacorum (siue cancrorum fluuialium) poti, mirandam in istis efficaciam habeant, nec in istis solum, sed in omni etiam inflatione præcauenda. Hac (quàm scripsimus) methodo in omnibus tum puncturis, tum telorum profundis vulneribus, siue ea in carnosa substantia, siue etiam in ossium iuncturis sint, progrediendum tibi esse memineris. Verum omnia ista Characteres iuxta cœlestes influentias confecti, multò facilius curabunt, si vel in intestina penetrassent vsque. Decubitus verò in huiusmodi vulneribus, vel maximè spectandus venit: nam si membrum supinum teneat æger, gurgitem purulentum faciet, qui in prono situ non fieret. Itaque semper membra vulnerata prona tenenda, hoc est, vt fundus sursum, labia verò vulneris deorsum spectent: namque sic facillimè curationem recipient, eo tamen dempto, vt si Balsamum vel oleum vulnerarium infunderis, supinum membri decubitum ægro imperes. Aliud adhuc præter iam dicta in telorum vulneribus (supra communium vulnerum symptomata) symptoma est, debilitas scilicet vitalium facultatum, quę in istis multo maxima existit: quamobrem accuratiore tum in victu præscribendo, tum in restaurandis viribus, diligentia opus erit, maxime si fœtor aliquis, vel principia gangrænæ, vulnerisque labiorum decoloratio apparuerint: vel vbi vlceris cum vulnere complicatio-

Lauamētum pro teli vulnere.

Lapides astacorū.

Characteres iuxta cœli influētias confecti.

Situs membrī affecti.

Virium lapsus præcauendus.

nem metuemus. Quamobrem in ſanguine grumoſo diſſoluendo, ac aluo lenienda ſedulam operam nauabis. Quæ porrò ad vulnerum profundorum curationem requiruntur, ex generali vulnerum curandorum Methodo petenda erunt, qua obſeruata, omnia vulnerum genera percurabis facile: namque tam perfecta eſt à Deo creata ars Medica, quàm quæuis ars alia ſit, verum quòd non ſemper fine potitur, non artis, ſed ſubiecti defectu hoc accidit: quemadmodum cùm nodoſum lignum enormiter ſecatur, non artis ligni cauſa id accidiſſe dicimus.

CAPVT XVII.

De telorum ferramentis latentibus extrahendis.

Tela duobus modis extrahũtur.

EXtrahendorum telorum, quæ infixa corporibus intus hærent, duplex eſt modus: vnus quidem per attractionem, alter per protuſionem ſeu impulſionem, quæ ambæ indicationes ex telorum forma petuntur: nam vbi teretes ac oblongæ telorum formæ ſunt, per attractionem ea eximuntur: vbi vero hamis prædita tela fuerint. (quæ nunc vulgò barbulata vocantur) quia quo pacto ea retrò extrahantur, nondum inuentum eſt, per impulſionem ea protrudere in aduerſam partem cogimur, ſimiliter de ſcloppetorum glandibus, quæ in oſſa ac oſſiũ articulationes penetrarunt, extrahendis. cùm nihil adhuc repertum in rerum natura ſit, ferè ad occultas herbarum, ac radicum proprietates recurritur: ſed quia eæ ſaltem valent, vbi extractio non per contrarium nixum impeditur, vulgatam medendi rationem tenere praſtiterit. Nam quæ autor Herbarij de viribus radicum ac herbarum (quæ videlicet ſeras recludant, ac clauos extrahant, tum de gemmis,)prodidit, fabuloſa ſunt: nam horum omnium attractio ſimilis eſt ei,quæ in Herculeo lapide conſpicitur, qui ferrum liberum attrahit quidem,non ſic fixum: itaque hic diſtinctè loquendum erit. Etenim non inficias eo ſeras iis recluſas eſſe, clauos extractos, aliaq; ſimilia perpetrata.Verum hæc arte Magica præſtita ſunt, qua Magnes terreſtris,cum Magnete Firmamenti coniunctus fuit, ſicque per eum non iſta ſaltem, ſed & hamata telorum ferramenta retrorſum educta ſunt. Eadem ratione vires attractrices herbis, ac radicibus à Magis implantatæ ſunt, dum ij ſimplicia ea cœleſtibus aſtris ſubiecerunt. Quamobrem perperam ex iſtis concluditur, hoc huius ſpeciei indiuiduum id præſtitit: ergo omnia iiſdem viribus pollent: nam niſi arte Magica conſtellentur, fruſtra eum effectum ab illis expectabis, quin & hoc obſeruandum eſt, conſtellatas huiuſmodi facultates ſucceſſu temporis deperditas iri.

Telorum differentia.

Herbarii autor notatus.

Magnes vt attrahit ferrum.

Magnes Firmamẽti cũ terreſtri, arte Magica iunctus.

Veruntamen vt tandem de educendis hoc genus telorum ferramentis, ac ſcloppetorum glandibus aliquid in medium adferamus. Sciendum vnicum reſtare iis de rebus remedium, quod in quibuſdam verbis conſtellatis conſiſtit, quibus præſentibus nullo negotio, omnia telorum genera duobus digitis ex vulnere eximere licet. Sed Sophiſtarum inuidẽtia hanc artem obſcurauit,vt quam ſub pœna anathematis, ac ignis ſupplicij, exercere interdictum eſſet: cùm tamen nullæ hîc plane ſubſint præſtigiæ, nulli exorciſmi,nihil necromanticum, ſed omnia ſint naturalia, ac ex iis rebus, quas Deus ad vſum hominum creauit, parata: per quæ Diuina miracula palam fiunt, ſed ea eſt Ignorantiæ labes,vt Diuina opera Dæmonibus: & viciſſim, aſcribat.

Conſtellata verba tela extrahũt.

Iamdictum remedium ſi contemnas,ægrum neceſſariò excarnificabis: nam vel circumiacentes partes putrefacere prius oportet, vel ſecare (quo vel retroſum educas vel propellas) neceſſe eſt, vel ipſa tela intus per quædam inſtrumenta confringere (quo per partes eximi poſſit) cogeris, verum quantis iſta doloribus proficiantur, ij ſciunt, qui in horum manus aliquando inciderunt. Ego certè non minus,quàm iſti hypocritæ, Diuinæ voluntati obedire ſatago, nil tamen detereor, quin iis quæ illi execranda putant, vtar, vt quæ non prohibitá eſſe ſciam. Denique ad huius tractatus concluſionem illud admonendum puto. Si præſentis tractatus canones obſeruentur, ac eiuſdem præſcripta remedia adhibeantur, telorum extractionem plus quàm Chirurgorum inſtrumentis adiuuari, maxime ſi dolores ac phlegmones fieri prohibeantur,quę tamen mala concitantur ab huiuſmodi inſtrumentis.

III Modi extraneorũ telorum vulgares.

Peroratio ſecundi Tractatus.

QVod in præſentis tractatus procemio monuimus,eum,ſcilicet qui ſcripta in publicũ emittere velit, ſic de artis quã docet certitudine,veritate,cõſtantia, ac perpetuitate ſcribere, ac certum eſſe debere,vt nullũ hic dubiũ, nullá opinionem,nullam ſpem,vel perſuaſionẽ dominari, ſed meram veritatem præcellere ſciat. Hoc ipſum ſine iactantiæ nota noſmetipſi de nobis gloriari poſſumus. Et enim quæcunq; præſenti hoc noſtro Chirurgico opere prodidimus, omnia ea longo vſu certaq; experientia comprobata eſſe, vel eorum quoque teſtimonio, qui noſtra ope adiuti ſunt, teſtatum facere poſſemus. Itaque ſcripta noſtra non tam ex noſtra authoritate, quàm operum præſtantia fidem merentur, quæ laus, Diuina gratia, nunquam ea, quod ſpero,deſtituet, quantumcunque æmuli ac obtrectatores noſtri contra tumultuentur. Namque doctrinam noſtram nõ quaſi cereo naſo præditam effinximus, vt pro libito eam cuiuis torquere liceret, ſed certam ac conſtantem: etenim non quod placeret: ſed quod res ipſa doceret, ſcribendum nobis propoſuimus, quòd ea docendi ratio vel maxime Medica, id eſt, certa eſſet: Medicina enim non cerea eſt, non iuncea, vel quæ loquacitate comparetur, ſed talis, quæ experientia & vſu nitatur ac conſtet,iiſque comprobanda ſit. Quamobrem de experientia, & quod ea fideliter à me ſcriptis mandata ſit, iure gloriari poſſum, nec quiſquam eſt, qui mendacij vel erroris hic nos arguere queat, cum non quà nobis videretur, ſed quà ars & experientia iuberet, omnia direxerimus, quod à paucis aliis obſeruari videas. Et quamuis quod vulgo fertur, Margaritas non proiiciendas

Paracelſum nemo poteſt erroris conuincere.

ciendas porcis esse, nos à scribendi munere deterrere poterat: maiorem tamen rationem publici commodi habere oportuit: nam etsi eorum qui ista contemnent, ingens erit numerus, erit tamen aliquis etiam eorum, qui ea amplectentur: etenim quemadmodum sanitas non omnib⁹, sic ars quibusdã nec competit, nec contingit: non enim qui speciosos oculos, vel aures habet, statim videt vel audit bene: sed Deus est, qui isthæc bona quibus vult, impertit, qui quibus Medicinam concesserit, eos quoque perfectos efficiet: contrà qui sine Diuino permissu Medicinam sibi vsurpant, produntur non ita multo pòst. Qui non rogat, non accipit: qui non quærit, non inuenit: non pulsanti non aperitur, inquit scriptura: itaque ab iis qui non orant, quærunt, pulsant, id quod habent auferetur, hoc est, nequitia illorum vltione diuina tollitur.

Memoratas ergo ob causas secretiora, longo vsu tamen & experientia à me comprobata, remedia hoc tractatu publica feci, non ignarus, quosdam pseudomedicos, hypocritas, & pharisæos in simili scripti genere laborasse, ac indies adhuc expecto empyricum huiusmodi scriptum ab Empyrico ac hypocrita non vulgati nominis consarcinatum. Verum illi experimenta sua mirè paltiant, ac ad multa extendunt, iisque suam hypocrisin celant. Mira sanè res est hypocrisis, quæ non in aliquo mechanico artificio, sed in solis scientiis phantasticis locum habere potest: nimirum quòd hic laborum nimium, lucri plurimum suppetat. Sic in medicina Empyrici hypocritæ sunt, qui vno experimento ad omne morbi genus vtuntur. Cauendum itaque in omni artium genere ab hypocrisi erit: hæc enim vnica omnium artium pestis est, quæ apud plurimos arti præualet, quemadmodum & Hypocritas semper maioris quàm Christum & Apostolos habitos esse videmus, & scortatorem scortum publicum ardentius, quàm coniugem amplecti experientia docemur, qui error donec durabit, difficulter vera Medicina clarebit.

Empyrici cuiusdã liber Chirurgicus.

Interim lubens fateor, non exotica, sed domestica ferè remedia à nobis prodita esse, tamen hoc polliceri possum, ad vulnerum, tam cæsim, quàm punctim factorum, tum telorum ac glandium, perfectam curationem nihil hîc desiderari: nisi forsan tuos proprios defectus, inexperientiam nimirum, experientiæ stultam persuasionem, opinionum portenta, nobis ascribere velis. Sed ab istis cauendum tibi est, vtpote de quibus sit in extremo iudicio ratio reddenda.

Domestica remedia à Paracelso descripta.

FINIS SECVNDI TRACTATVS.

PRIMAE PARTIS CHIRVRGIAE
MAGNÆ PHILIPPI PARACELSI
TRACTATVS TERTIVS.

DE MORSIBVS VENENOSIS, ET OSSIVM FRACTVRIS; aliisq; ad vulnerum Chirurgiam pertinentibus.

PRÆFATIO:

PRÆTER *armorum ac telorum plagas, hucusq; pertractatas, aliæ supersunt adhuc vnitatis solutiones, quæ nullibi rectius quàm sub vulneribus collocantur: nam Morsus Canis, vel alterius bestiæ: item ossis fractura, etsi vulnera verè non sint, tamen aliquid vulneribus simile obtinent. Sic quoque ambustâ, cutis excoriationes, atque sanguis concretus (siue ex plaga, vel casu ex alto fiat) partiumq; refrigeratio, ad Chirurgiam referuntur. Non sic gangræna, pestis, Antrax, Carbunculus, &c. ea enim mala rectius ad tumorum, ac vlcerum curationem, quàm ad vulnerariam Chirurgiam accommodantur. Quæ itaque præsenti tractatu docebo, ea omnia vna cum punctionibus & vulneribus absolutissimè cognosci à vulnerario medico, præcipio: nam horum obsolutiore m notitiam, quam Gangrænæ, Apostematum, Carbunculorum, &c. consequi datur, vt quæ omnia in naturæ possibilitate constituantur: nam omnia ea quæ extra hanc posita sunt, suis locis annotabimus. Hîc vero ea saltem commemoraturi, de quibus astantes etiam iudicare possint, an ad medicinæ possibilitatem accedant, nec ne, (hoc est, an salutaria vel lethalia, curabilia vel curatu impossibilia sint.) Nã in cæteris quibusdam etiam lethalia quandoque salutaria videntur, & vicissim: nam iis omne malum Medicamentis tolli posse falso persuasum est, vnde postea artem contemptui habent Centauri isti. Verum hic obseruandum, in impossibilibus frustra laborari: itaque possibilitas Medicinæ norma constituenda erit, in qua tamen vita & mors æquè dominantur, itaque hanc præcauere, illam conseruare Medici officium erit.*

Fractura & morsus ad vulnera quaten⁹ referantur.

Possibilitas est Medicinæ norma.

Hoc itaque tertio tractatu Remedia pro affectibus iis, quos commemorauimus, ad vulnerariam Medicinam pertinere, scribemus: quæ quomodo ad nos peruenerint, ostendere tempestiuum videtur: isthæc enim vlterius clam habere publici commodi causa nolui. Remediorum omne genus ab hominibus successiuè inuentum esse, sine dubio est: aliud enim casu, aliud inquisitione, ac industria repertum, ac publicum factum est, ad quos duos inuentionis modus, LVMEN NATVRÆ *quoque accessit, adeo vt & canibus certum fieret, lingendo vulnera eorum curari, ac homines qui hoc Lumen suspicerent, mira in morbis fugandis cognoscerent. Verum Pharisaici hypocritæ ac literatores medici, omnia hæc remedia Lumine naturæ reiecto, ad se rapuerunt tandem, vt iam vulgus nil commodi amplius sperare posset. Quemadmodum Christus in Euangelica parabola vulnerati in Hiericho, idem ostendere voluit: ibi enim etsi Sacerdos ac Leuita etiam misericordiam exercere potuissent, vnus tamen Samaritanus præstitit, causa est, quòd illis* LVMEN NATVRÆ

Lumen naturæ.

conceſſum à Deo non exat, huic vero à Deo Opt. Max. donatum, itaq; ibi ſalus quærenda ægris, quo ea à Deo repoſita eſt, id eſt, ij ſoli curandi officium præſtare poſſunt, quibus Naturale Lumen datum eſt. Sic vbi Spiritus Domini non eſt, nihil ſpirituale efficitur: nam quæ ſine illo fiunt, Prodigia a Pſeudochriſto ſunt, vti & curationes extra Lumen Naturæ factas, à Pſeudomedicis fieri dicimus. Itaque vno verbo dicam, Remedia noſtra per Samaritanos, hoc eſt, veros Medicos ad nos perueniſſe.

Lumine naturæ prediti ſoli curarepoſsūt. Samaritani veri Medici.

Veruntamen hi quandoq; in vſu, & adhibendorum remediorum ratione non parum aberrant, ob exercitationis nimirum defectum. Medicina enim & diuturnam & diligentem exercitationem requirit: nam remedia non in vno, vel aliquibus, ſed in centum vel pluribus etiam ægris experta ac comprobata eſſe neceſſe eſt: qua in re ſumma diligentia ac obſeruatio requiritur, vt nimirum morbi natura, & ad remedium habilitas & diſpoſitio accuratè cognoſcatur, quam naturæ ac morbi cognitionem, qui ſibi comparauerit, iam medici nomen immeritò vſurpabit. Mihi ſane plurima huiuſmodi remedia, à vilibus ac imperitis hominibus communicata ſunt, qui ipſi cùm in adhibendis iis peccaſſent, ſine ſperato fruſtrabantur. Ego verò eorum vſum longa exercitatione edoctus, iis poſtmodum optimo ſucceſſu vtebar. Adeo vt non immerito me horum experimentorum Correctorem, ac examinatorem gloriari poſsim, quiq; eorum legitimū vſum oſtenderim: nam apud Pſeudomedicos, neque exercitio, neq; vſu ſatis comprobata extabant: cuiuſuis enim remedij comprobatio ſufficientem requirit numerum ægrorum, ij interim re non ſatis cognita, tumido ſpiritu ſcripturiunt, totosq; codices nugis ſuis replent, verum ô miſeram ſcriptionem, quæ ante ſufficientem experientiam prodit, nemo Chronica de factis ſcribit, quæ nondum contigerunt, ſic autores iſti nunquam tantos remediorum centones comportaſſent, ſi de iis ſaltem quorum vſum cognitum habuére, ſcripſiſſent: ſed ſtulti de rebus futuris ſibi ſcribendum putarunt.

Empyricorū corrector Paracelſus.

Antiqui ſtulte de rebus futuris ſcripſerunt.

Veruntamen quia diuturna experientia horum loquacitatem vſu longè ſuperat (nil enim verba inania ad ſanandum conferunt) hanc explodere, ac in eius locum experientiam ſubſtituere æquum videtur. Etſi enim plurimi hoc ægrè ferunt, me meis principiis per veterum autoritates fidem non conciliare, mea parū refert, cùm antea eam mihi rerum experientiam tribuam, qualem nemo veterum habuit. Etiam hoc experientia didici, ſpeculationes quibus iſti ſe macerant, nil ad Medici perfectionem facere, ſed artem ſolam. Ars autem iſta experientia eſt, non ſpeculatio, quæ ipſa Theoriam præcedit: nam vbi quid expertus fueris, tum demum eius naturam contemplari conueniet, & poſt hanc iterum experiendum. Hæc vera Empyria eſt, non Chirurgorum ac tonſorum vulgarium, ſed artificioſa Nam Medici Theoria Experientia eſt, &c. Sequitur iam deſcriptio eorum vulnerum, quæ ſiue telis inferuntur, quæ & Diætæ formulam ac curandi rationem continebit.

Ars medica experientia eſt non ſpeculatio Theoria eſt Medica Empyria.

DIÆTÆ RATIO HORVM VVLNERVM.

DEMORSORVM A CANIBVS *Diætæ ratio.*

VIctus ratio quā præſcribimus, etſi in omnibus morſibus obſeruandam eſt, Canum tamen rabidorum morſus eam accuratiſſimam deſiderant, Summe autem in hac ſpectandum erit, vt Bilis ſeu Choleræ rabiem attemperemus, ne ea radices agat. Namq; vt primum quis à cane demorſus eſt, ſtatim Caninæ rabiei natura occulta quadam vi, Choleræ communicatur, quæ furere incipiens, omne genus Bilioſorum morborum excitat. Verum hic nil admodum laborandum, quod in Bilioſis aliàs factitāt Medici, ſed ſufficit Frigidam frequenter propinaſſe, ac reuomuiſſe, tum à vini potu prohibuiſſe. Neque eſt vt metuas, ne potus altius venenoſam materiam deducat: nam vel iam deducta eſt, antequam diætā præſcriberes, vel nil amplius vereri opus eſt. Exhibebis itaque præter aquam, ſi ita videatur, Cereuiſiam, vel potiones paratas ex pomis prunis ſylueſtrib., vel oxyachanta. Cibus erit Braſſica, muria condita, & omnia refrigerantia, tanta copia oblata, vt reuomant.

Frigidæ vſus cholerā cōpeſcit.

Braſſica demorſis vtilis.

Vtile quoque fuerit folia Roſarum & Senæ, ad ſ.q. in ſero lactis incoxiſſe, ac addita pauca Benedicta Laxatiua in potu frigidè exhibuiſſe. Nil tamen eſt quòd vulgatum Medicorum dictum te remoretur, cùm dicunt, Senam Melancholiam educere, ſufficiat tibi ſcire, materiā peccantem in hoc affectu per eam deiici, ſiue ea Melancholia eſt, ſiue quid aliud. Acetaria quoq; cum multo oleo, Acetum roſaceum, in quo cōſeruæ Roſarum modicum diſſolutum ſit, proſunt maxime vbi ſæuit malum. Cauendum etiā vnice erit, ab aromatum ac odoramentorum vſu, maxime vbi ea calida fuerint. Vbi febris creſcere inceperit, Acetum roſaceū cum ſucco oxyacanthæ in potu: dabis nam tū de rabie ingruēte metus eſt. Sciendum quinetiam eſt, hoc modo vulneratos Caninam planè naturam induere, itaque duram illis medicinam competere: optimum igitur erit eos aliquandiu in frigidam immerſos continere.

Sena quid purget.

Acetaria.

Aceti Roſacei potus.

Obſeruandum prætetea, demorſos non omnes rabioſos fieri, ſed aliis quibuſdam morbis corripi aliquos, maxime qui natura Bilioſi non ſunt: intentum ergo medicum eſſe oportet in ægri complexionem, vt qui morbi illi ingruant, diſcernat.

Rabiem non omnes demorſi ſentiunt.

A Serpente, Vipera, lacerta, vel alia venenoſa beſtia demorſis, quæ victus ratio præſcribenda.

Venenum beſtiarum, ſiue punctione, ſiue morſu, caſu vel ira, quod peius eſt, peſſimum per exorciſmos communicatum, deletur ſi in cibo offerantur ea, quæ cordi, Epati, ac Ventriculo confortandis appropriata ſunt: nam cùm Venena principes maxime partes petant, eas munire ac confortare, ad frangendam illorum malitiam neceſſe erit. Quare vbi venenum Cor petere ex ſignis cognoueris, exhibebis Oleum in quo calybs candens aliquoties reſtinctus ſit, ad lib. j. pondus, cum pulu̇er, Corall. rub. ℥. ij. El. de gemmis ʒ ſs. ſingulis verò dieb. quinquies bibet æger, prima vice tepidum, poſtea frigidum.

Venena principes partes petunt. Venenū vt à corde arceatur.

Potus aliàs erit Vinum rub. aſtringens calybeatum, cum modica Theriaca, ſingulis vero vini hauſtib. ʒ ſs. Corall. rub. admiſcenda, hocq; potu vtendum, donec ſalutaria ſigna appareant. Quod ſi inter Olei vſum ſitis inexhauſta excruciarit, Lac calidū cum pl. Corall. dabis Laudanū vocatum

Laudanū Theophraſti.

vocatum Arcanum nostrum, quod omnia ista superat, vbi mors in propinquo est, suo capite, describemus. Nos, quidquid aliis videatur, Philonium Persicum dum oleum bibitur, datum, mirifice caput aliasq; principes partes tueri testamur. Sciendum etiam, sitim immensam, quę crescentis & cor petentis veneni certiss. argumentum est, quia potu restinguere non datur, extrinsecus adhibito Epythemate ex aceto Rosaceo cum Camphora, & Sandalis parato, attemperandam esse. Quæ ad victus rationem pertinent vltra, suo capite annotabuntur, hîc scire sat est, Tenuitatem victus primarium scopum esse.

Philoniũ Persicũ.

Fractis ossibus ac Sanguini concreto qualis diæta conueniat.

POtus & cibus in fracturis indicationem singularem non habent, saltem hoc cauendum in hoc malo, ne calida victus ratio calores ac febres faciat & augeat: frigidiori ergo diætæ intendendum, quæ & modica sit, & ad roborandas vires comparata.

Frigidus victus in fracturis vtilis.

Grumoso vero ac intus concreto sanguini dissoluendo, cibus conuenit, cui aliquid purgantium medicamentorum adiectum sit, vt Ptisana cum Rhabarb. vel rad. Asclepiadis, aut fol. Senę, Terebinth. vel Lacca. Sic cibariis Mummiam ac Rheon Ponticum vtiliter incoquemus. Verum medico prudenti ac prouido, moderabitur mali magnitudo, vt præterea specialibus regulis nil opus habeamus.

Purgantia in cibo exhibita

Ambustis quis victus exhibendus.

VBi adustio lethalis non est, nil admodum necesse habemus accuratiore diæta ægros macerare. At vbi mortis periculum imminet, ea contemnenda non erit. Itaque extrinsecus imponenda non erit. Itaque extrinsecus imponenda, quæ calorem extra attrahant. Sin malum in tantum auctum est, vt ea non sufficiant, per intrinsecus exhibita, is quoque restinguendus erit, dabimus itaque succum Sedi cum aqua mixtum, vel succum cancrorum fluuialium extractum, cum aqua fl. tiliæ, aut simili, &c. Aceto quoq; rosaceo, vti dictum, est, vtemur, donec periculi magnitudo imminuta sit.

Succus sedi & astacorũ.

Refrigeratorum victus ratio.

QVi ob refrigerationem de gangræna periclitantur, adiuuantur maximopere Rosaceo aceto, & pipere longo, vna cum vino generoso, in potu datis: quin & ea conducunt, si cibaria iis quoque condiantur. Qui vero iam morti propinqui sunt, Aqua vitæ cum Theriaca & radice tussilaginis contemperatæ, sunt nutriendi, iisque in satis magna copia vtendum. Vbi ista ad manus non sunt, Zinziber. Garyophyll. Cardamom. Grana Paradisi, &c. vino incocta, ac calida pota, proderunt maxime, si dein ad sudandum se composuerint, quo frigus extrà ferri denuo possit.

Aqua vitæ cum Theriaca.

CAPVT I.

De morsu Canis rabidi.

CAnum morsus triplices sunt: Rabiosorum, Iratorum, ac Ludentium. Omnium periculosissimi Rabidorum sunt: nam rabies per morsum ad interiora fertur, sicq; duplex malum iunctum est. Post hos iratorum morsus periculosi sunt: nam & ira cum vulnere iungitur quoque, vnde venenum existit. Sine insigni periculo sunt, qui à ludentibus inferuntur: namq; curationem facillime recipiunt. Idem iudicium erit de morsibus Luporum, Aprorum, ac similium bestiarum, verum omnes ij ad Morsus iratos referendi erunt, eodemq; quo canini modo curandi.

Canum morsus triplices, Rabiosorum. Iratorũ. Ludentium.

Rabidi vero homines efficiuntur, ex morsu rabiosi canis, hac ratione. Canis rabiosi omnes cogitationes, omnisq; malignitas, dum mordet ad hominem, atque locum in quem morsum infert, intentæ sunt: vicissim homo dum mordetur, metuit, omnesq; speculationes ad eundem locum refert: iam morsus tempore eodem in loco sunt, ac iunguntur canis imaginatio, ac hominis speculatio, atque tum hæc ab illa per contagium inficitur, quemadmodum fumus seu exhalatio iucunda à fœtida corrumpitur: nam etsi imaginationes istæ tactiles non sunt, sunt tamẽ corporeæ, (id est, aëreæ, vti ventus) atque sic earum mixtio accidit. Imaginatrix seu phantastica facultas interim in homine, Magnetica quadam attrahendi virtute pollet, qua alias imaginationes (vt caninas in hoc casu) ad se attrahit, non aliter quàm colorem ac sonum, quem alter communi sensu percepit, alter per visum ac auditum in se recipit, eodemque reponit. Sic præsenti in casu Imaginatio humana, per vulnus attrahit caninam imaginationem venenatam, atque vicissim ab ea inficitur, eiusq; naturam induit. Nam quemadmodum aquam multam, pauco croco tingi videmus, sic hominis totam rationem, à canina phantasia corrumpi putandum est.

Rabies vt fiat in demorsis. Imaginationes corporeæ. Imaginatio Magnetica.

Hæc humanæ rabiei origo est, quæ his signis cognoscitur. Canum instar obuios mordent, canina appetentia corripiuntur, aliisque malis exagitantur, quæ à nulla causa intrinseca excitari possunt, sed à sola ista quam dixi praua imaginatione. Quamobrem morbus iste naturalis nullo modo dicendus erit, imò naturæ aduersiss. appellandus, neque morbus solum, sed & omnia eius symptomata, calor, phlegmone, intemperies, &c. Quin & ij qui superueniunt morbi, diuersiss. sunt ab iis, qui aliis vulneribus iunguntur. Itaque in curandi ratione, tantum à vulgato modo declinabimus, quantum hoc vulneris genus, cum suis symptomatis, ab aliis euariare videbimus.

Signa rabid.

Itaque in curanda rabie, primum scopum esse Bilis euacuationem superiora testantur: verum cùm cholera in tantum inficiatur in rabie, vt nisi eam detrahas, summum periculum metuendum sit. Eam non per aluum solum, sed & supra vacuare oportebit, quantò valentius, tantò melius: nam hic mediocritas nil promouet. Purgandum verò per ea quæ bilem solam, eamque potenter trahunt: vt sunt Rhabarbarum, Colocynthis, Agaricus, succus corticis sambuci, Esula, &c.

Curandi ratio. Bilem purgantia remedia.

Interim etiam dum Bilis ex toto vacuatur, parti prospiciendum quoque erit, quæ affecta est. Vtilissima autem ad hunc scopum erunt, ea quæ Paronychiis sanandis adhibentur: vt sunt de stupefacientium genere Sperniola, oleum Mandragoræ, &c.

Stupefacientia parti adhibenda.

Quibus tantisper vtendum erit, donec dolorem sedatum esse cognouerimus. Vulnus verò ipsum Emplastro stictico (cui tamen pix Græca admixta non sit) deligandum. Hisce tribus remediis, Catartico nimirum, Emplastro stictico, ac Anodynis quemuis canis rabiosi morsum percurabis; facile Obseruandum tamen, rabiem, quæ difficulter cedit, Opiatis exhibitis medicamentis (inter quæ Sulphur vitrioli chemico modo paratum, aliaque multa numerantur) sedandam atque curandam esse, quidquid deblaterent contrà vulgares Practici. Descriptiones purgantium opiatorum, ac stupefacientium remediorum, etsi plurimæ annotari possent, sufficit tamen simplicia, ex quibus ea componuntur, ostendisse: compositionem enim vsus ac exercitatio ipsa docebunt.

Sulphur vitrioli opii vim refert.

Iratorum vero canum morsus, sciendum intrinsecus assumptis medicamentis nil opus habere, sed extrinsecus iam commemoratis facile percurari. Ludentium autem morsus curabis vulneris simplicis instar, quemadmodum II. Tractatu iam ostendimus. Catholicum tamen in omnibus canum morsibus esto, Emplastra primum locum in iis curandis obtinere: dein Choleræ rabiem per opiata temperandam esse: tum cauendum maximè, ne vulnus siue morsus, in aliud genus morbi, vt vlcus &c. abeat.

Opiata Bilis furoré tollunt.

CAPVT II.

De Morsu Serpentis, Viperæ, Lacertæ, similiúmque Bestiarum.

Duum generu morsus venenosi sunt. Iratorum curatio.

Singularem quandam malignitatem obtinere, hoc genus vulnera obseruandum. Quæ omnia in duplici differentia reperiuntur. Nam vel ex ira, cùm irritantur: ex Rabie, dum coniurationibus, id est, Exorcismis vrgentur. Itaq; iratarum serpentum, ac viperarum morsus, quia ipsis & ira, & venenum à natura implantatum est, morsus seu vulnus quoque naturale habendum est. Verum quod à Coniurationibus ortum habet, longè est à natura alienum. Etenim nihil quod secundum naturam est, exorcismis vincitur: nam natura iis non subest, sed id quod coniurationibus cedit, incantatum est, & id quod ex incantatione adest, Exorcismis pellitur. Hinc venari licet causam, quamobrem quædam viperæ Exorcismis domentur, quædam non: & cur quidam serpentum domitores, optato fine potiantur, alij minus. Nam exorcismus vnionem spirituum desiderat, qui ex corpore non pelluntur, nisi per ieiunia & preces, id est, per Diuinam virtutem ac fidem, cui nihil denegatum est, sine qua quæ fiunt coniurationes, exorcismi veri non sunt, sed inutiles, quibus exorcista cùm multum tribuat, nihil tamen efficit. Sciendum ergo, viperas dum coniurantur, in rabiem agi, non aliter quàm porci in Euangelio, qui à dæmonibus obsessi erant, quos eo ablegauerat Christus: nam in Viperis dæmones habitant, qui per exorcismos fatigati, ipsas in rabiem agunt, ac exagitant: ex qua dein venenosissimi morsus oriuntur. Et vt summatim dicam, nil coniurationibus domatur, quod dæmone obsesso non sit, vel vt ipse exorcista dæmonium habeat oportet: habent autem serpentes dæmonia in se, quæ tractari se patiuntur, non ex vi Exorcismi, sed spe occasionis, ad maius malum comparandum.

Naturales morbi ab exorcismis non vincuntur.

Vnio spirituū in exorcismis necessaria.

Viperæ à coniuratione in rabiem aguntur.

Serpētes dæmonia habent.

Itaque obseruandum in rabiosis istis morsibus, (cùm demorsa pars colorem, figuram, &c. viperæ quæ momordit induat) præternaturalem quandam affectionem adesse, à dæmonibus coniuratis inductam, sic porci illi, qui à dæmonibus obsessi in mare se præcipitarunt, si aliquem momordissent, morsum inflixissent contra naturam, quemadmodum de serpentibus dictum iam est. Quin & hoc contradictione vacat, rabiosos canes à dæmonibus exagitari, vnde deinde homines demorsi rabiem incurrant: quia enim canibus non raro homines plus quàm pauperibus ac mendicis benefaciunt, ac misericordes sunt, non dubitandum est, ad vltionem huius peccati, Deum Opt. Max. canibus dæmonia immittere, hæc etsi capite priore annotanda fuerant, quia tamen illic naturalia tantum tractauimus, hunc in locum reseruare maluimus. Coniecturam itaque de tali dæmonio facere poteris, si præscriptis remediis nil concedat malum. Contingit etiam non raro Lupos inueniri, qui homines simul ac iumenta mordeant, lanient, ac deuorent, non Luporum more, sed plane dæmoniaca specie, vt iam dubium non sit, à dæmone obsessos esse: nam & reliqui lupi eos auersantur & fugiunt, quemadmodum & nos à dæmonibus obsessos homines deuitamus. Etenim cùm venationibus nimium indulgeant homines, animarum etiam salute posthabita, credendum est, Diuino permissu hæc accidere, quare in omnibus mediocritas obseruanda, & meliora semper priore loco absoluenda. Quæ istis in rebus dubitatio alicui succurrere posset, hoc argumento facile tolletur. Etenim cùm hominum corpora à dæmonibus obsideri videamus, quis dubitet, bestiarum, maximè Serpentum, quibus Deus suo ore maledixit, à spiritibus malis occupari? Itaque studiose cauendum ab obsessis istis animalibus: nam dæmones ea tractabilia, & hominibus morigera faciunt, quò ipsi tandem eorum imperio potiantur. Verum vt de naturalibus tandem iterum loquamur, considerandum quomodo venis læsis venenum in corporis intima penetret: nam aperta aliqua vena, per venenosum huiusmodi morsum, statim iuxta venæ rectitudinem, per cōtagium intro serpit venenum, quod si itaque caput ea vena respiciat, in cerebrum: sin pectus, in cor: sin hypochondria, ad hepar statim venenum fertur, vnde periculi magnitudinem dein metiri in promptu est. Quare malo huic præcauendo ac curando, vtile erit statim per assumpta, cor ac principes partes munire ac roborare: Extrinsecus vero vulneri attrahentia, ad oras vero vulneris Defensiua applicare, veneni inhærentis, ac phlegmones quæ accessit gratia. Cæterum vbi ea per malignos spiritus facta sunt vulnera, quomodo curanda sint, hîc à me non docetur, sed saltem vbi naturalia sunt, quæ experientia didici prodesse, propono.

Rabidi canes à dæmone exagitantur.

Lupi dæmonibus obsessi.

Cōiurationem cur ferat obsessæ bestiæ.

Venenū quomodo interiora pe tat.

Statim roborandum.

Medicamentum intrò assumendum tale est: ℞. *Metridatij ʒij. Theriacæ bonæ, ℥j. pul. Coralliorum rubeorum ℥j. ß. detur quantum necessitas postulare videbitur: nam vera dosis, non nisi experientia addiscitur.* Quod si hæc parum proficiant, dabis aurū

Diaphoreticum

Laudanum. Aurum Diaphoreticum. Materia Perlata. Gemma dissoluta.

Diaphoreticum, vel Laudanum, materiam perlatam, vel gemmam dissolutam : hæc namque summa sunt in istis malis secreta in quibus certam salutis spem ponere potes.

Exterius vulneri commodissimè impones, *℞. Emplastri stictici ex Lytargiro, gummi & mummia confecti quartarium j. gummi ℥ij. mixta demo coquantur in Emplastri formam.* Hoc Emplastrum iuxta communem canonem impones, ac deligabis, donec in melius inclinare vulnus videbitur:tum enim sufficiet simplex sine gummi adiectitio vsurpare. Optimum verò fuerit, celerrimè omnia adhibere, propter celerem veneni motum. Defensiuum quoque remedium, toti membro affecto impositum plurimum iuuabit, parabitur autem ex fl. Verbasci, hyperici, Ruta, Rosis, in aceto ad tempus maceratis in Sole, epithema hoc calidum lineis pannis imponetur,donec intemperies, phlegmone,&c. in totum recesserint.

Celeritas commendatur.

Spirituũ vulnera.

Quæ à spiritibus fiunt vulnera, curandi consilium apud me nullum inuenêre adhuc:vnum hoc scio & moneo, ab exorcismis abstinendum esse: nam etsi non inscius sim, non nisi naturaliter venena transire in corpus vulneratum, tamen interim ista persuasio apud paucos exoleuit. Itaque Deum propter superstionem istam, multa dæmonibus concedere credendum est. Nam vti Scortatori scortum, Aleatori talum, furi occasionem, prædoni viatorem : sic Exorcistæ spiritum suum offerri diuino permissu (ad induranda corda infidelium ac flagitiosorum) manifestum est. Verum ista opera suum quæque artificem iudicabunt, ac testabuntur in nouissimo die.

Superstitionem Deus superstitione vlciscitur.

CAPVT III.

De Araneorum, Rubetarum ac similium animalium Venenis.

PRæter hactenus memoratas bestias, alia supersunt animalia, quæ etsi vulnus facere non sufficiant, tamen veneni sui contractu aliquid huic simile efficere possunt. Itaque venenorum imprimis natura, ac diuersitas consideranda, tum in animalibus, tum in terræ nascentibus, quorum, cùm infinitam varietatem existere non inscius sim, aliquorum vt Rubetarum ac Araneorum,&c.vt quorum natura mihi perspectior est, describere operepretium putaui : nam eorum quorum natura mihi incognita est, non meminisse præstiterit, quòd de iis nihil experientia didicerim.

Rubetarũ & araneorum

Hoc vnicum de venenis pronuntiare possum, nemini adhuc eorum naturam exquisitè cognitam esse, adeo vt dicere ausim, experientia me didicisse aliquod veneni genus existere, à Theriaca inuictum. Quid de ipsorum diuersitate dicam? Scorpio veneno inficit, sed sui ipsius mali remedium est, an vero aliquod huic simile inuenias. Arsenicum & idem interficit, non tamen seipsum curat. Sic Mercurius venenum est, multis tamen medicina, vt iam ista enumerare nil attineat,cùm impossibile sit omnia memorare : quoniam omnibus venenis, quæuis alexipharmaca non repugnant. Ego quæ vsu ac experientia addidici, contra Araneorum, Rubetarum, ac Salamandræ venena facere fideliter proponam. Verum Salamandram paulò aliam curationem obtinere puto: nam nullum vnquam ab ea demorsum vidi, sed Chemistas quosdam scio, qui cùm tincturam quandam, ad Rubrum ei inesse crederent, eam fictili cui canalis ferreus adhærebat inclusam igne vrgebant, denique per canalem illum Mercurium infundebant, vnde postea fœtor, seu halitus venenosissimus prosiliens, sic miseros illos auriquærulos inficiebat, vt quandoque cum facie totum corpus intumesceret, non raro etiam mors subsequeretur. Pro hoc mali genere quod expertus sum valere, breuiter & quantum Chirurgicum negotium patitur, annotabo. Ad hoc caput tamquam ad summum genus referendi erant omnes ij morbi, qui in aurifodinis, ac fusoriis tabernis ob metallorum venenosam vim, endemij habentur:verum quia singulari, & ad hoc deputato libro (de morbo metallico, seu subterraneo, Bergkranckheit) tum in minori Chirurgia, omnia huc pertinentia absolutissimè docuimus, eo diligentem lectorem remittendum putanimus.

Venenorũ natura nemini adhuc satis perspecta.

Salamandræ venenosus halitus.

Salamandræ tinctura ad Rubrũ.

Remedia itaque ad Aranei, Rubetæ, ac Salamandræ venena, præstantissima sunt Terra sigillata, & Solis axungia : hæc in Salamandræ, illa in Araneorum ac Rubetarum venenis, posterius remedium suo capite, id est, sub titulo de Arsenici ac Mercurij veneno tollendo annotatum reperies, hîc pauca quædam de terra sigillata obseruanda ostendemus. Terra Sigillata nostra, non ea est officinarum vulgaris, ex luto albo eloto parata, qua omnes totius Germaniæ ac Italiæ, imò Europæ officinæ scatent: non enim tam copiosa extat vera, vt omnibus vbique ac semper eam nancisci promptum sit. Nam hæc terra subtilis est, ac Mineralibus annumerata, metallorum instar subterraneos ductus, ac venas obtineus, inuentu difficilis, cognita paucis, multis prædicata, ea in trociscos minutissimos redacta sigillo notatur, ac TERRA SANCTI PAVLI nominatur: quæ quia etiam iam adulterari cœpit, ex præscriptis notis censenda erit. Bis mihi eam videre licuit, semel in Croatia apud Arabem quendam agyrtam : tum apud Siculum quendam rerum Metallicarum peritum, ad Mariam Lauretanam, quæ suos ductus, tanquam metallum obtinebat. Sed hanc nostram paucitas, ac pretium, illius vero copia obscurarunt, dolendum tamen, neque Germaniæ, neque Italiæ doctores Medicos, tantum adhuc didicisse, vt suum lutum, à vera sphragyde antiquis tantopere prædicata, discernere possint.

Terra sigillata est corpus Minerale.

Terra S. Pauli.

Terra sigillata vera rara est.

Vsus terræ sigillatæ nostræ est, vt ea cum sputo in pulticulam redacta, Aranei ac Rubetæ veneno imponatur, sanat sine periculo, non ista solum, sed & aliarum venenatarum bestiarum morsus, si initio statim adhibeatur. Axungia solis intrinsecus & extrinsecus vsurpatur, si Salamandra momordit vel læsit, exhibetur fere in vino dissoluta bibenda, &c.

Axungia solis.

CAP.

CAPVT IV.

De oſsium fracturis curandis.

Cauſæ fracturarum ſunt omnes Procatarticæ. Fracturarum differentiæ & origo.

CAuſas fracturarum oſſium, ſcribere nil admodum referre puto, cùm externas ac violentas eas eſſe omnibus manifeſtum ſit: nam quemadmodum calybis, ſic & oſſis fractura vehementem cauſam deſiderat. Fracturæ vero origo ea eſt, quòd oſſium ſubſtantia inſtar Talci vel Auripigmenti aſſellata ſeu foliata exiſtit, vnde ea non per tranſuerſum ſolum, vt calybs rumpuntur, ſed & per longitudinem finduntur. Verum de curatione potior nobis ſermo eſt, in qua conſiderandum læſa quoque ſit cutis: nec ne: nam vbi ea integra adhuc eſt, accurata operatione opus eſt, vt ſingula iterum ſuum in locum reducantur, quo facto, tum demum ad ea quæ oſſa conglutinant, progrediendum erit. Sin oſſi fracto vulnus quoque complicetur, Emplaſtris ac Oleis Traumaticis vnà cum fracturas glutinantibus medicamentis vtendum erit. Conſtitutæ ergo iam duplices fracturæ, earumque duplex curatio: ſimplex ſcilicet, & cum vulnere complicata. In omni vero fractura, bis in die deligandum eſſe præcipimus, omninoq; ſpleniis ac ferulis abſtinendum, verum noſtris vtendum inſtrumentis, circulo nimirum trochleæ incumbente, (quem modum quoſdam ex diſcipulis noſtris docuimus, aliàs ſcripto explicatu difficilem) quo commodiſſime omnem fracturam repoſitam ſuo legitimo in ſitu conſeruabis. Nam hoc Catholicum in fracturis putamus, ſiue ſint cum vulnere complicatæ, ſiue non, vt ſcilicet quotidie bis ipſa deligetur, (ad euentandum nimirum calorem) loco non moueatur, ferulis non cingatur, &c. Quæ ſi non obſeruentur, varia ſubſequuntur mala, phlegmone, putredo, poſt hanc gangræna, non raro etiam mors, pro loci nimirum diuerſitate, & morbi magnitudine, auctis & imminutis omnibus. Intemperies itaque omnium maximè præcauenda: nam eam ſubſecuta putredo difficulter ſoluitur, ſed ferè in Fiſtulas ac vlcera profunda, & fœtida abit, præcauebis autem commodiſſimè, ſi dietim bis malum inſpicias, nec tertio die deligaturam intermittas, quod Chirurgorum vulgus factitare ſolet: nam etſi aliquos eo modo curaris, præſtat tamen maioris mali deuitandi cauſa noſtram methodum ſequi.

Fractura cum vulnere. Fracturæ duplices.

Circulus Paracelſi pro curandis fracturis.

Ferulis cur abſtinẽdum.

Ferulis vero abſtinendum eo nomine præcipimus, quòd iis vti ſine commotione, ac repoſiti oſſis diſlocatione non poſſimus. Ad hæc ferularum vſus, fortem deligaturam requirit, faſciarum quoque copia, phlegmones atque intemperiem neceſſariò quaſi facit. Quin contingit non raro tumorem ex phlegmone ortum, mane in ſe reſidere, ex quo non poteſt non faſcia laxari, ac os repoſitum diſlocari. Itaque propter duo hæc incommoda, intemperiei nimirum phlegmones, ac putredinis concitationem, tum fracturæ diſlocationem, (ex qua claudicatio vel intortum membrum ſequitur) ferulas neceſſario reiiciendas putamus. Cætera quod attinet, ſcias, non vſque adeo excellentis artificij eſſe fracturam curare maxime in iuuenibus, in quibus vnica Symphiti radix contuſa, cocta & impoſita callum facit: ſic Ariſtolochia, ſerpentariæ, ac Traumaticæ herbæ quæuis vino incoctæ ac impoſitæ ſufficiunt.

Symphiti radiorum cõtuſa fracturas curat.

Herba Sophiæ.

Eſt præterea herba quædam, Herba Sophiæ dicta nobis, quæ tam cruda, quàm cocta omnem fracturam ſanat. Idem de noſtris Oleis, Balſamis, Vnguentis, Emplaſtris, Traumaticis tibi confidentiſſime polliceri poteris, ſaltem vt præſcriptos canones obſerues: namque natura leuiſſimo auxilio adiuta, plurimum per ſe efficit. Duo præterea in fracturis ſtudioſe ſpectanda erunt, nimirum vt vulnus cum fractura complicatum poſt oſſis repoſitionem demum curemus, ſic vti vulnus curandum præcepimus, dein agamus per Symphitum, Ariſtolochiam, &c. vti diximus: ſemper vero mane ac veſperi deligemus. Tum vt Ecchymoſin (de qua capite ſequenti) ſi quæ fiat, ex qua Tuſſis, Sternutatio, Punctorius dolor, &c. oriuntur, quàm citiſſime ſoluatur, ac ex corpore depellatur. Sciendum quinetiam eſt, naturam in locandis ac reponendis quibuſdam oſſibus, vt coſtis, &c. noſtra ope minimum indigere, in aliis, vt artuum, &c. noſtrum accuratum auxilium deſiderare. Symptomatum autem, vt caloris, tumoris, &c. ex quibus putredo, curandorum hæc ratio eſt, vt Oxyrrhodino calido reſtinguantur, ac oleo hyperici, vel florum Verbaſci, (quemadmodum in Oleis vulnerariis docuimus) ac ſimilium tumor diſcutiatur: nam cætera primarij ſcopi, vltrò ſecum trahunt, vt de iis multum diſſerere nil opus ſit. Sin, quod ob medicorum imperitiam frequentiſſimum eſt, Ignis ſacer, vlcus cacoëthes, vel fiſtula, &c. ſubſequatur, ſciendum nil ſpei amplius ſupereſſe, ſed vel membrum amputandum, vel certiſſimam mortem expectandam eſſe. Denique obſerua, idem plane quod de fractis oſſibus diximus, in comminutis ac contuſis iudicium eſſe, niſi quod hîc oſſa libera plane remouenda præcipiunt Chirurgi.

Vulneris cum fractura cõplicati curatio.

Repoſitio vbi neceſſaria.

Symptomatum fracturarum curatio.

CAPVT V.

De curatione ecchymomatis.

Ecchimomatis cauſæ & cauſata.

ECchymoſis ſeu Ecchymoma, cauſas catarcticas habet, ruptionem, contuſionem, caſum ab alto: nam iſtis de cauſis ſanguis extra vaſa effuſus, in parte dolente colligitur, in grumos abit, ac tandem putrefactus, vicinas partes erodit, ac vlcus facit, pro loci natura varium. Itaque Ecchymomatis primarias differentias nos ſtatuimus à partium diuerſitate, vt aliud ſit partium internarum, aliud externarum, vt artuum, &c. hincque duplex quoque naſcitur curandi ratio. Nos ambas ſeorſim paucis abſoluemus. Sanguis concretus exteriorum partium vti periculo plerumque vacat, ita in interioribus collectus, propter apoſtemata, quæ minatur, ferè mali maioris author eſt, itaque & propter hæc, tum propter impendentes obſtructiones, in omni etiam leuiſſima ecchymoſi interna, de diſſoluendo grumo, ſine mora cogitandum eſt. Sciendum quoque in contuſione tam artuum

Sanguis concret' duplex. Prædictio.

Sanguis purgandus & mundandus

artuum quàm viscerum, semper de mundando ac expurgando sanguine consilium ineundum esse: nam semper (nisi forsan in admodum iuuentibus) maius aliquod malum in propinquo est, nisi hoc fiat: sin præstetur, iam omne procul est periculum. Itaque semper primo grumi dissoluendi, fundendi, digerendi: nam iis manentibus, si curationem conficere pergas, Ignem sacrum putredines, inflammationes, &c. excitabis, malæque medicinæ, quæ ferro perficitur, autor eris.

Grumi vt dissoluantur.

Dissoluendorum autem grumorum duplex est modus: per interiora remedia alter, alter per extrinsecus admota, tam in interiorum, quàm artuum, ecchymosi.

Oleum ad Sanguinem concretum in artubus.

Recipe fl. Verbasci M. j. Fl. Hyperici M. iij. Rad. Asclepiadis M. ß. Mummiæ ℥ j. olei oliuarum recentis lib. ij. Terebinthinæ lib. j. Vini rub. opt. sextarios duos, coquantur omnia per horas vij. pòst vase vitreato probe occluso macerentur ad solem, ad tempus, ac exprimantur, & habebis oleum ad hoc malum incomparabile, si eo pars affecta vngatur manè & vesperi.

Puluis ad dissoluendos Grumos Sanguinis circa interiora collectos.

Recipe Rhabarbari electi ʒ ij. Mummiæ ʒ ß. Laccæ rub. Spermatis ceti ana ʒ j. Boli Armeni, Terræ sigillatæ ana ʒ ß. rad. hyrundinariæ ʒ iij. fiat pulus subtilis, exhibeatur ʒ j. in aqua fl. tiliæ vel consimili. Valet ad ecchymosin, tam intrinsecam quàm extrinsecam tollendam: nec est vt plura remedia requiras, duo hæc nunquam te, etiam in summo periculo, destituent, certò scio.

CAP. VI.

Ad Ambusta ex Lignorum flamma.

Vstionũ differentiæ.

ADustionis differentiæ variæ sunt, atque hinc eius curandi rationes diuersæ. Nam quemadmodum medicamenta ad solem cocta alias vires adipiscuntur, quàm ad ignem parata: alias ad flammam, alias in prunis cocta, vtque alia est sulphuris, alia aquæ vitæ, alia lactis, alia mellis flamma in præparandis remediis: sic adustiones à flamma simplici, lacte, aqua, puluere tormentario, sulphure, metallis, fulmine, fulgure, &c. aliæ sunt ab iis, quæ à vapore, metalli fusionibus, aqua salis, vitrioli Aluminis, &c. fiunt, imò omnes à se inuicem diuersæ putandæ sunt diuersamq; curationem requirunt, quam etiam commodioris doctrinæ gratia, suis distinctam capitibus proponemus. Et flammæ simplicis lignariæ curatio quidem talis est. Primum omnium calorem, ad exteriora attrahes hoc modo. Recipe Butyri recentis, quantum sufficit, calefiat, calidissimum aquæ frigidæ infundatur, ac agitetur, donec niuis instar inalbescat, pòst abiecta aqua seruetur ad vsum, in forma vnguenti, valet ad omnem adustionem simplicem à ligno, Lacte, Oleo, Butyro, Resina, &c. factam. Vsus tempore quotidie bis, ter, quaterue, aut pluries locum affectum eo perunges, studebisque semper pinguem ex butyro seruare partem affectã, nec vnquam patieris exiccari, donec plane percurata sit, hoc vnguento quamuis maximum calorem facillime extrahes: quin vbi adustio tanta fuerit, vt vlcera fiant, ipsum sufficiet si Emplastro stictico iungatur, nec opus est multum aliis insudare remediis inquirendis, hoc vnico, sed certissimo, tuto contentus eris. Obseruabis tamen in adustione per pingues res, vt Oleum, Butyrum, &c. factas, maiorem paulò Emplastri stictici vsum requiri.

Vnguentum ad ambusta.

Pinguiũ vstio vt curetur.

CAPVT VII.

De adustione ex metallis, aquis mineralibus, ac similibus curanda.

Metallicarum adustionũ curãdarũ vna Methodus.

METallica ac Mineralia, singularem quandam veneni communicandi rationem obtinent, ipsis à propria natura implantatam, atque hinc propriam quoque curandi methodum, quæ etsi ad omnia metalla generalis est, in particularibus tamen quandam diuersitatem obseruat: nam restinctio caloris diuersa est, in Mercurio, Sale, Vitreolo, ac Alumine, tum in rubigine, quibus etsi ea, quæ ad simplicem adustionem præscripta est (priore capite) etiam conuenire possit, tutior tamen est, quam pòst annotabimus. Venenum de quo diximus, metallis peculiare similem quodammodo pestem adfert, ac Rabiosi canis venenum itaque non solum de calore extrahendo, sed & de veneno extirpando, cogitandum, namque ipsum quod à Vitreolo, Alumine, Sale, ære, &c. generatur, fere vlcerum, quæ cachoëtæ vocantur, causa existit, non raro quoque lepram faciunt: Lepram non veram quidem, sed spuriam, legitimæ non absimilem, à qua totius temperatura dissoluitur. Ad extrahendum autem, ac restinguendum calorem, seu vstionem Metallorum, ℞. Adipis suillæ, id est, lardi quantum sufficit, liquefiat ac incalescat, pòst calidiss. infundatur in aquam Solani, agitetur dum consistentiam vnguenti nactus fuerit, hoc vnguento perunctum malum, sine aliorum remediorum accessione percuratur.

Lepra spuria ab vstionib. Alum. Vitrioli, Salis, &c.

A Mercurio vsti vt sanetur.

Vbi à Mercurio quis vstus est, locum affectum in lacte calidissimo intinctis pannis, vicies vel vltra fouere conuenit, sic vt vbi refrixerit semper immutetur, pòst vnguẽto ex Butyro parato calorem extrahere, Emplastro de Colophonia, cicatricem facere oportebit. Hic vstionis modus rarus est, contingit tamen si Amalgamata quæ vocant parentur. Singularia hic affectus symptomata habet, Odontalgiam ac Tremorem, quæ abstinentia à contactu Mercurij vsu Aquæ vitę in lotione manuum, tum gargarisatione seu oris collutione, cum aqua Lauendulæ, sine negotio curantur: frequentia hæc sunt iis, qui Cinnabarim parant, Mercurium per descensum præparant, Metalla separant, aliisque Metallorum artificibus, &c. Vstiones porro ab aquis salinarum, fontium Aluminis & Vitrioli, quocumque tandem modo eæ fiant, periculosissimæ sunt: nisi enim accuratè empyrenma, id est, calor extrahatur, grauissima subsequuntur mala. Nos pro his certissimum remedium, sub vnguenti forma proponemus. Habet autem Olei nucum, lib ß. Sæui ceruini, lib. j. Butyri præparati vti præcepimus, lib. j. ß. misce, fiat vnguentum, vtatur quotidie bis, mane & vesperi,

Symptomata huic vstioni singularia.

Empyreuma alis Vitrioli, &c vt tollatur.

vesperi, donec nihil doloris, phlegmones, ac caloris supersit. Denique si istis non plane cedat: Balsamo, vnguento, vel puluere traumatico, cicatricem facias, deliges autem medicamenta, quæ maculas quoque fieri prohibent. Hæc remedia iis quoque vstionibus, quæ tinctoribus accidunt non incommode adhibebis.

DE VSTIONE PVLVERIS TORmentarij, Salnitri, sulphuris, & aquæ regalis curanda.

CAPVT VIII.

Adustionis ista species, præter cœlestem vstionem, longe omnium periculosissima est, quemadmodum & ea quæ à vehementibus Chemicorum aquis, vt Mercureali, Gradatoria, Regali, &c. excitatur: hæc tamen magis ob Corrosionem, quæ à venenorum acrimonia excitatur, quàm alia de causa grauis est. Illa vero multis modis: nam & admodum penetratoria est, & restinctu difficilis, propter Salnitrum & Sulphur, quorum calor non nisi à seipsis consumi potest. Nos de istis singulari capite disserere non infrugiferum putauimus. Itaque vt primum quis à puluere tormentario vstus fuerit, vtile erit hoc vnguento locum passum perungere.

Tormē. tarii pul. vstio cur curatu difficilis.

Recipe Butyri lib. j. Ol. nucum, Seui ceruini ana lib. ß. Medullæ Tauri quartarium j. liquefacta ac feruida infundantur in aquam Nympheæ ter quaterue, agitentur probe & fiat vnguentum, quo vngatur æger, vbi incaluerit, renouare conuenit, donec dolor quieuerit, ac denique vt vulnus simplex curare.

Vnguētū pro vstionib. pyrici pulueris.

Sin à Chemicis aquis, vstio facta sit, præter hoc, oleis traumaticis, vel stictico Emplastro, Corrodentem vim frangere enitendum est, tandémque curare. Ego in huiusmodi casibus, si quis alius, remediorum varietate abundo, sed istis quæ scripsi, vim primariam tribuo, expertus.

Chemicarum aquarum vstio.

DE AMBVSTIS A FVLMINE & fulgure, curandis.

CAPVT IX.

Materia huius ignis ex qua Firmamentale Sulphur ac Salnitrum est: quemadmodum ex terra prodeunt Sulphur ac Salnitrum, ex quibus deinde in vnum coactis singularis oritur substantia: si cœlestes materias huic respondentes esse, omnino putandum est: si enim pluuia & nix in cœlo generantur, quid prohibet ignem quoque ac Salnitrum illic nasci? Itaque Fulmen eiusque ignem, cœlestem quandam compositionem esse ad exemplum huius terrestris, à syderibus comparatam pronunciamus. Quamobrem sciendum, quemadmodum cœlum elementa superat, sic huius ignis malignitatem longo post se spatio, omnes reliquas Elementarij ignis vstiones relinquere. Nam ferè vel præsentaneam mortem adfert, vel indubitatam alicuius membri iacturam: quidquid enim contigerit, vel destruit totum, vel corrumpit, ignis nostri exemplo, qui ligna vel omnino in cineres redigit, vel in carbones mutat: nunc vti ex carbone, nedum ex cinere, lignum fieri impossibile est, sic huiusmodi membra vix in pristinum statum reduci posse putandum erit, ne impossibilia polliceamur, ac in artis operibus aberremus. Duplex ergo fulminis curatio est: nam iis, quæ iam quasi in carbonem abierunt, omnimoda ablatio, reliquis quæ mediocriter se habent, alteratio, ac pristini status inductio competit. Hoc interim meminisse decet, quandam huius ignis speciem esse, quam extinguere ante Sulphuris & Salnitri consumptionem impossibile sit. Ego quæ quinta vice, (pluries enim huiusmodi casibus non interfui) expertus sum, fideliter proponam.

Sulphur & Salnitrum cœleste.

Similitudo pulchra.

Fulminis duplex curatio.

Medicina itaque in hoc malo sit, quæ antequam empyreuma extrahatur, vehementiss. refrigeret: nam nisi ea adhibeatur, vrendi nullus finis est, quemadmodum hoc ipsum in puluere tormentario sæpiss. experimur. Restinctorij illius medicamenti formula talis est: *Recipe Spermatis ranarum, succi Sedi, Astacorum fluuialium, ana partes æquales, Myrrhæ, Vitrioli modicum, mixta omnia, imponantur membro affecto, donec calor remittat, quo restincto, vnguentis præscriptis ad vstiones, curationem perficito.*

Refrigerans remedium optimū.

Sin eousque malum sæuiit, vt iam omnia instar carbonum vsta sint, hoc emplastro vtere, tum pars emortua à sana abscedet ac decidet.

Recipe lib. j. Colophoniæ, lib. ß. Picis communis, quartarium j. Ceræ olei, & Terebinthinæ modicum, malaxetur, & fiat Emplastrum, quod impositum, viuum à mortuo separat: tu dein ad curationem absoluendam Emplastro stictico contentus esto.

Vt pars emortua à sana abscedat.

DE EMPYREVMATE A GLANdibus tormentariis facto restingendo.

CAPVT X.

Empyreuma siue vstio hæc peciculosa existit multis modis nam eius calor diuturnus est, & metallicam quandam venenositatem comitem habet, tum ex violento ictu difficultatis quid contrahit. His curandis malis primum omnium ad refrigerandum glandem, restinguente medicamento vtendum erit, cuius etiam vsus erit, quamuis non in corpore amplius glans inhæreat. Huius generis autem sunt, Acetum rosaceum, Succi Solani, Nympheæ, Semperuiui, &c. succus Astacorum, tum Sperneolæ si per syringam iniiciantur sæpius, donec calor resederit, quo facto, vnguentis, balsamis &c. vulneratis, tamquam puncturam simplicem curare conueniet: verum tum propter ea, quæ vnà cum glandibus penetrarunt extrahenda, tum aliis multis de causis emplastrorum Sticticorum vsus comtemnendus non erit.

Glandis calor vt restinguēdus.

Verum refrigerantium magna vbique copia est, vt Limacum, Ranarum, Astacorum, intestinorum terræ, succus Sperneolarum, & similia. Succi tamen herbarum Nympheæ. Solanni, Semperuiui potiores habentur, neque contemnendum etiam atramentum sutorium.

Succi herbarū refrig.

Omnium

Omnium verò præstantissimum parabis, ex aceto rosaceo, & succo Astacorum inuicem mixtis: horum vero non hîc saltem sed & in pulueris tormentarij vstionibus vti licebit. Accidit quinetiam non raro vulneratos perterrefactos aquæ se immergere totos, vel frigida vulnus fouere, quod vbi factum fuerit, sufficiet vnguento ab ambusta superius præscripto curationem perficere. Sciendum denique hanc vstionis speciem interim lethalem fieri, si calor interiora ac principalia membra, vt cerebrum &c. petat, quo in casu salus nulla speranda amplius. Sin lethale adhuc malum non est, intrinsecus per potiones datas calorem restinguere enitendum est. Potiones autem in totum refrigeratoriæ sunto, aqua, lac, zythum, succus pomorum, præcipue vero commendatur aqua prunorum Cypricorum minorum (quæ Germani Cepartem vocant) pota à vino autem omnino arcendi erunt ægri.

Lethalis vstio.

CAPVT XI.

Aurium Tinnitus, Visus Hebetudo ex vsu Tormentorum Bellicorum nata, vt curentur.

MAiorum tormentorum fragor, Campanarum sonitus, Molendinorum tumultus, vtpote excellentia & vehementiora sensibilia audiendi facultatem corrumpunt, quandoq; & aurium quendam tinnitum efficiunt: nam auditus organi structura subtilissima, iucundos tantum, lenes & harmonicos sonos sine iactura cepit, à reliquis acutis nimiumque grauibus illæsum vix permanens. Simile de oculis est iudicium, qui cùm tantum luminis saltem requirent, quantum ad discutiendas tenebras sufficit, ab excellenti quoque fulgore, vt Solis & Ignis, &c. facilè destruitur. Hinc ignis subitus è tormentis erumpens, etsi corporaliter oculos non subeat, quia tamen subitus ac præfulgidus est, eos non potest non lædere. His itaque incommodis quomodo mederi oporteat, paucis aperiam. Vbi aures tinniunt, Auricularum frequentes scarificatus fieri, Luna inferiora signa percurrente, vtile erit, quibus si nil perfeceris, cucurbitulas post aures appones: quod si ne sic concedit malum, ad venæ sub lingua sectionem tamquam ad vltimum remedium confugiendum erit.

Auricularum scarificatio.

Oculis præterea affectis, conueniet frequens fomentatio ex viciarum vel hordei farina à furfuribus non mundata, vt nimirum ea in aqua coquatur, & calidus vapor in oculos recipiatur, donec lachrymas fundere desinant, quo facto in canthum maiorem, aliquoties mane guttam Olei laterini immitere haud infrugiferum fuerit.

Oculorũ affectorũ curatio.

Olei Laterini vsus.

Refrigeratorum Curandi Ratio.

CAPVT XII.

DVpliciter quis refrigerari potest: nam refrigeratio alia est ex diuturno vsu frigidarum rerum, vt inambulatione in aqua frigida, quæ non potest non consequenter defluxiones in artus concitare. Alia refrigeratio est, ex hyemalis frigidi ambientis gelu facta, quæ finita hyeme, fere in manifestum morbum degenerat.

Refrigerationis differentiæ.

Est & tertia species, quæ effectum suum statim prodit, vt cum mors statim eos apprehendit, vel membrum aliquod in totum perit.

De refrigerationibus, quæ vel hyeme, vel mora in aquis frigidis contrahuntur, quæque paulatim in alios morbos abeunt, quia Medicorum potius, quàm Chirurgorum opera sanantur, nihil hîc præcipere animus est. De ea tamen specie quæ manifestum malum statim facit, non tam medicis quàm Chirurgis propria, in præsentiarum quædam docere conuenit. Quoniam autem fere iis in locis, quibus morbi frequentius ac peculiariter quasi fiunt, optima mali remedia habentur, tamen in hoc affectu longe alia ratio est. Nam apud Alpinos, Helueticos, & Monticolas, rude hominum genus, hic affectus frequentiss. est, apud quos tamen nullum adhuc vtile reperias remedium, anilia, puerilia, stulta omnia sunt, quæ apud ipsos expiscari mihi licuit. Ego quæ iis in locis aliquandiu commoratus, expertus sum, proponam. Membrum ergo extremè refrigeratum, mortuum esse dubium non est: nam ad pristinum statum reducere illud impossibile est, sed putrescit ac decidit, quasi in lepra. Etenim sine controuersia constat, lepras frequentes ob refrigerationem fieri. Quamobrem ista membra cùm sui ablationem necessario ostendant, nil in eorum curatione sudandum erit, sed omni studio in id incumbendum, vt emortuum à sano separemus, ne pars syncera trahatur: quin hoc tentandum, vt quamprimum ad deperditi restitutionem properemus, si modo id restitui possibile sit: nam in digito vel simili membro, frustra hoc tentari quis ignorat.

Lepræ frequentes ex refrigeratione.

Medicamenti autem eius quo vtimur descriptio hæc est. ℞ *Piperis longi, Cardamomi, Granorum Paradysi ana ℥j. Euphorbij ʒ ij. Mastiches, ℥j. ß. redigantur in puluerem, ac coquantur in Vrinæ pueri, vel hominis Ruffi sextariis duobus, donec octaua pars supersit, post colentur, ac eo quod superest, membrum refrigeratum, ter quotidie vngatur, & abscedet mortuum à viuo.* Pòst per vnguenta vulneraria claudatur vulnus. Mira huic vnguento calefaciendi vis inest: nam eo aliqua parte perunctus, mirum si illa die frigus sentiat. In præcauenda vero refrigeratione, à variis, varia vsurpantur, pelles ab aliis, ab aliis corium, sed omnia ista longe superat, Papyrus complicata, calceamentis ac tibialibus imposita, omnem aëris inclementiam in extremo gelu arcet, omnes pelles, ac coria antecellit, sed ne humectetur, cauendum.

Vt viuum à mortuo abscedat.

Papyri vsus contra frig.

Quibus omnimoda refrigeratio ad mortem vsque penetrauit, iis Theriacam & Camphoram cum aqua vitæ mixtam exhibere, ac in stratis componere vtile est, Zinziber quoque & Calamus vino incocta mirifice pota prosunt. Item aqua vitæ, in qua crocus intabuerit. Aromata præmansa frigus arcent, &c. Præter hæc nil de refrigeratione curanda, vel præcauenda penes me est, sed sufficient ista sine dubio in omni casu. Notandum denique quandam refrictionis speciem esse, quæ tam periculosa, quàm ipsa est, esse non cernitur, sed ea detenti, plerumque per somnum extinguuntur. Membra denique refrigerata leprosorum instar insensibilia efficiuntur, ac magnis re-

Aromata frigus arcent præmansa.

frigerationibus ferè cutanea mala ſcabies ſcilicet, Pſora, &c. ſuccedunt.

CAPVT XIII.

De ſingularibus Quibuſdam Chirurgicis obſeruationibus.

ETſi ſumma fide, accuratiſſimaque diligentia, tribus his libris totum vulnerum curandorum negotium tradidimus, tamen quia & alij quidam idem ſtadium decurrerunt, ſua ſinguli placita proponentis, admonendum duximus, noſtrum ſcriptum, & certiſſimis fundamentis niti, & abſolutiſſima experientia contineri. Nam etſi Chirurgorum, quædam cautelæ nondum à nobis expreſſe ſunt, tamen nihil de operis perfectione detractum puto, cùm vſus, exercitatio ac experientia, quàm ſcripta de iis admoneant rectius. Nam quæ ex libris diſcuntur, verarum cautelarum, ſeu obſeruationum nomen non merentur, ſed quæ vſu & exercitio comparata ſunt. Ego quæ hoc ſeculo certiſſima, optima, nobiliſſimá ſunt, ſcripſi, non inſcius poſteriora ſecula plura obſeruatura eſſe. Nam hora, dies, annus, ſeculum, noua ſemper produnt, quę omnia ſcriptis mandari nequeunt, ſed ad obſeruationes referuntur. Itaque ſi tu illis noſtram Medicinam applicaueris commode, obſeruationum vſum cognoſces. Sic miranda ſæpe vulnera fiunt in cladibus, de quibus nil apud antiquos, vel recentiores ſcriptum inuenias, iis particulariter mederi etſi non docuerunt alij, generaliter tamen deſcriptam methodum, tu ſi ſpecialem feceris curandi modum inuenies. Nam hic artis vſus eluceſcit, ſi temporis, ægri, &c. imò omnium particularium ratione habita, medicinam feceris. Quin non raro vidi, adeo miranda vulnera, quæ nulla vnquam medici induſtria curari potuiſſent, niſi optima remedia præſto fuiſſent: verum ea eſt naturæ induſtria, vt ſi aptis remediis adiuuetur, ſic omnia diſponat, vt medici diligentiam plurimum ſuperet. Quare ſedula nauanda opera in præſtantibus remediis conquirendis, pòſt in experientia ac naturæ cognitione non minus laborandum. Obſeruandum etiam, hydropicorum, Ictericorum, Arthritide, ac Podagra laborantium vulnera exiccandæ aquæ, ac ſedandorum tumorum rationem requirere; nam vbi humiditas perſiſtit: nunquam ſperaueris vulneris glutinationem. Sic Paralyticorum, ac Podagricorum vulnera, magnam medici induſtriam requirunt: nam pro ſubiecti diuerſitate euariant. Nunc ſalubria ſunt, nunc noxia: nunc curatu facilia, nunc difficilia, quamobrem Medicos peritos in conſilium adhibere tutiſſimum fuerit.

Particularis methodus vt ex vniuerſali deducatur.

Humiditas glutinationi aduerſatur.

Hactenus omnia quæ ad Chirurgiam pertinent, abſoluiſſe mihi videor, tanta quidem diligentia, vt nihil deſiderare poſſis. Nam vſu, exercitatione, experientia, tantum nactus ſum peritiæ, vt plus nemo vnquam pauci tantundem adepturi ſint. Nil ergo te moueant, quæ Doctores bullati contra me eblaterant: nugæ enim ſunt & næniæ, ac de rebus illis inexpertis, inania verba, quibus nil niſi Doctoris titulum prætendere poſſunt: ſed de his ſatis.

PERORATIO.

ABſoluta iam nobis eſt Diuina gratia vulnerum Chirurgia, non quidem omnibus placitura: ſed eos ego qui meliora ſciunt, vt ea proferant, etiam atque etiam rogo. De meis ego ſcriptis, hoc vere pronuntiare poſſum, ſatis ſuperque ea vſu, ac exercitatione comprobata eſſe, & illum qui paria poſſit, videre vt liceat opto. Gloriari ac iactari familiare eſt, & promptum alios præ ſe contemnere: verum ſi rei natura, ac experientiæ magnitudo penſitentur, illis forſan non minor ero. Vnicum hoc ſtudium Deos teſtor mihi fuit, damna ægrorum præcauere, quod dum conor, variis me expono iniuriis, verum Phariſæorum, ac Hypocritarum iſtorum calumnias nil moror, quibus nil niſi controuerſias ſerere propoſitum eſt. Medicis præſenti opere me ſatisfeciſſe perſuaſum habeo. Etſi enim polito, ac arduo dicendi genere vſus non ſim, nil admodum refert, patria, ac vernacula lingua, quæ Heluetica eſt, quàm Rhetorico ſtylo vti malui, cùm non linguam ſed artem docere inſtitutum eſſet, tum quod ſufficeret ad experientiam meam, toto orbi proponendam, qua & Medicis & ægrotis innumeris adhuc prodeſſe animus eſt. Rogatos interim Medicos omnes velim, meam in illuſtranda medicina operam meliorem in partem interpretentur. Ego viciſſim illis omnia fauſta fœliciaque in Practico opere, tum veram veræ Medicinæ cognitionem ex animo precor.

Paracelſi ſtudia.

Paracelſus Heluetius fuit.

FINIS PRIMÆ PARTIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ Philippi Paracelſi, Medici & Philoſophi ſummi.

CHY-

CHIRVRGIAE MAGNAE

PHILIPPI PARACELSI MEDICI CLARISSIMI, PARS SECVNDA, DE VLCERIBVS COGNOSCENDIS, ET CVRANDIS.

SERENISSIMO AC POTENTISISIMO PRINCIPI, DIVO FERDINANDO, DEI GRATIA Romanorum, Vngariæ ac Boemiæ Regi, Archiduci Austriæ, &c. Domino suo Clementissimo.

CVM Deus optimus maximus nullo habito Personæ respectu, à mundi vsque origine, morbos earumq́; causas mortalibus omnibus communes esse voluerit. Hinc Iulium Cæsar. Augustæ Maiestatis tuæ antecessorem, grauiss. morbo conflictatum esse Historiæ testantur, eius successores omnes morbis, plerosque vulneribus extinctos esse, docent. omnes remediis indiguisse, neminem à Medicinæ ditione liberum fuisse legimus. Quia, inquàm, omnes sub iugum medicinæ missi sumus, imò ipsi quoque Medici ei subiecti sunt, rationi consentaneum est, Medicos maxime in morbis præcauendis, ac curationibus eorundem, occupatos esse debere. Quòd officium Medici cùm sit, REX INVICTISSIME, *Imitationem Medico, nisi vbi genuinæ Medicinæ fontes perspexerit, necessariam non esse, extra dubium eße puto: nam cùm opinionibus, contradictionibus, ac sectis Medica facultas abundet, interim autem de ægri corio res agatur, manifestum est, eam quæ vulgo in scholis traditur, ac in chartas refertur, veram medicinam non esse. His de causis ego hunc secundum Chirurgiæ nostræ librum scribendum suscepi: in quo absque omni errore, vel contradictione, & artis & naturæ possibilitas declaratur. Et quamuis non ignoro, qualia sint aliorum de istis iudicia futura, maxime vbi originem, & causas vlcerum quas nos assignamus, censebunt: nedum curationes quas plane non intelligent. Verum cùm considero erranti nil nisi suum dogma placere, & omnes sui similes fieri in votis esse, ipsorum nugas ne pili quidem fecero.*

Iul. Cæsar ægrotauit.

Omnes sub iugũ Medicinæ missi sumus.

Imitatio à Medicina exulari debet.

Ego Canones ac Methodum, aliaq́; Pseudomedicorum scripta, aliquando & colui, & honoribus prosequutus sum. Sed cùm & alios mecum viderem frustra sudare ac laborare, de alia ratione cognoscendæ, ac faciendæ medicinæ inuenienda cogitare cœpi, quam multis tandem laboribus ac vigiliis consecutus sum, quibus parcere maluissem, si vulgatam Medicinæ methodum certam ac firmam perspexissem. Verum enimuero, indulta ac priuilegia Medicis collegiis, iam olim ab imperatoribus concessa, iam ab iis vsurpantur, quos adhuc erroribus intricatos esse manifestum est, quos in ægrorum perniciem agere quotidie experimur, adeo, vt si iam certo constet, ægrum medici inscitia periisse, tamen Rescripto legis Aquiliæ excusetur Medicus. Priuilegia non damno, sed ab immeritis vsurpari doleo. Consulem Romanum quondam Medicos interfecisse, ac vrbe expulisse memoriæ proditum est, quòd impunè quemquam interficere nemini licere vellet: quod idem si & iam caueretur, de multis ægris melius ageretur. Verum donec huiusmodi immunitatibus imperiti gaudebunt, nemo ad Medicinæ perfectionem vnquam aspirabit. De meo scripto vt loquar iam, Clementissime Cæsar, nollem quemquam putare, me contradicendi studio, vel ex petulantia aliorum canonibus reiectis hæc scribere: sed hoc potius sibi persuadeant omnes cupio, me quem metipsum meorum operum rationem reddere oportet, quàm longissimè ab errorum labyrinthis, abesse cupere, tum pubici commodi gratia, meam diuturnam experientiam aliis quoque vtilem reddere conari. Hos autem labores meos, sub tuæ Augustæ Maiestatis nomine apparere volui vt meæ erga tuam Maiest. obseruantiæ pignus essent: tuq́; vicißim mei meorumq́; laborum patronum ageres. Sperans, me & T. M. & Respubl. laborem nec ingratum, nec inutilem sumpsisse. Datum Augustæ II. die Augusti, Anno 36.

Priuilegi Medici ab imperatoribus concessa, noxia.

Lex Aquilia.

Medici olim Roma expulsi.

T. Rom. R. Mt.

subditiss.

Theophrastus ab Hohenheim, vtriusq́; Medicinæ Doctor.

THEOPHRASTVS PARACELSVS

LECTORI BENEVOLO S.

QVIA ab ineunte ætate salutis ægrorum supra quàm dici possit, studiosiss. fui, quomodo illis impendentia pericula auerterem, semper meditatus sum, ac quo pacto salutis comparandæ rationem, quæ Diis ac mortalibus placeret, ostenderem cogitaui. Quo in labore dum versor, omnia omnium, qui ante me fuerunt

Antiquorum scripta cur reiiciat.

scripta relinquere coactus sum: nam nil vtilitatis ex iis consequi fas erat, quòd nullis certis inniterentur fundamentis, sed omnia rimarum ac ruderum plena essent. Nauseam forsan hæc tibi mouebunt amice Lector, sed mihi crede, omnia facile certiss. argumentis confirmarem, si tibi molestum non esse scirem. Ad hæc Medico cui ægrorum salus cordi sit hæc forsan auditu non ingrata sunt, vtpote vera. Iudica quæso L. beneuole, aduersarij mei quales sint, odij causam inquirere ne pigeat: neminem sanè inter omnes reperies, qui ægrorum salutis causa, me odio habeat. Deum precor meliorem illis mentem infundat, se metuo ne illorum corda indurare velit: tam enim bilis in illis turget, vt nil supra. Ego odij radices paucis exponam. Non medici isti, sed pseudomedici, si tantum lucri ex me haberent, quantum incommodi ex detectis à me illorum erroribus sentiunt, nunquam, mihi crede inuiderent, sed tamquam Dianam quandam colerent. Tu macte virtute Lector, ad laudem ac Medicam perfectionem summam enitere, ac nostra scripta sine stomacho iudica, inuenies quæ legisse non pigebit, Vale.

Paracelsus cum Medicis exulus.

THEOPHRASTI PARACELSI
IN VLCERVM CHIRVRGIAM.

Prœmium.

Contrarius Paracelsus.

DVM Chirurgica scribo, plerique me Medicis CONTRARIVM appellant, meque illis ex opposito semper constituunt. Ij quidem mea sententia bene dicunt: nam illis contrarius sanè sum, at naturæ interim familiaris, vestrum iam iudicium esto, an si naturæ familiaris sum, non immerito illis contrarius dicar. Malo ego tamen naturam me non accusare, quàm eos qui naturæ contrarij sunt. Verum ostendat quis, quomodo contrarij nomen mihi conueniat, Medicinam artium præclarissimam constituo, eam ex summis artibus, Philosophia, Astronomia, Chimia, Physica, ceu è fontibus petendam assero: an non hæc naturæ consentanea sunt? relinquitur igitur iis tantum me contrarium esse, qui non ex Lumine naturæ medici extiterunt.

Medicinæ veræ fontes.

Ad hæc illud frequentissimè mihi vitio verti audio, quòd permanentem mansionem nullam habeam, quòd scilicet non post fornacem, quod mei contrarij faciunt, domi desideam. Sed cùm à Cl. I. C. ac amico intimo Dn. Zacharia Piret intelligam, Medicum in Iureconsultorum libris perambulanum appellari, ex vi vocabuli colligere possum, medicos non intra mœnia nasci, sed peregrinationibus perfici. Itaque vt paucis dicam: tantum inter me ac illos interest, quantum inter nigrum & album. Ars hæreditate non comparatur, non sola lectione librorum, sed Ruminatione ac masticatione, hoc est, vsu ac experientia, quæ non domi, sed extrà fieri debet, perficitur. Quare si quis me illis contrarium dicat, ad alium iudicem non prouocabo, quòd tale iudicium mihi honori, illis vitio sit,

Medicus Perambulanus esse debet.

Dicat quis, rectè ne fecerim, an peccarim, quòd peregrinationibus meis didicerim morbos ac vlcera curare, ac quæ à meis aduersariis male curata sunt, restituere? Ista ne contemptum mereri quis putet? esto, contemnat quis, contemptum hunc non ex rei indignitate, sed inuidia ac scientiæ odio esse, quis non cum ipsorummet philosopho pronunciet? Qui scientiæ vnicum hostem esse ignorantiam prodidit.

Quamobrem cum Diuina benignitate, tantam rerum experientiam adeptus sim, quam & vtili proposito aliis communicare animus est, quis æquior iudex non meos conatus commendet, ipsorumque calumnias reprimendas iubeat? Verum illos nil moror amplius, si nostra non placent, suam pingant ac fingant sibi Lucretiam, vel si malunt, Troianam Helenam: sed cùm non scriptis saltem, sed & opere artis cognitionem testatam facere medicus debeat, nil illi impedient, quo minus vinum mihi sapiat. Te Lectorem monitum ac rogatum volo, rem, non verba: opus, non loquacitatem vt spectes, & eris nobis æquior.

THEORIÆ VLCERVM PARACELSICÆ FONTES.

Consuetudo nõ est Ars.

NOVA dogmata temerarij ingenij argumenta esse, omnibus decantatum est, nec mihi ignotum, sed æquitas in istis normæ loco esse debet: nam consuetudo ars non est, sed Ars illud verè dicitur, quod opere ipso demonstratur. Itaque consuetudine relicta, non statim ars repudiatur. Verum hîc mox nobis obiiciat quispiam, & ante me etiam vlcerum curandorum ac cognoscendorum rationem cognitam fuisse, nec medicinam solum mihi, sed ante hæc sæcula multis, ac nunc quoque pluri-

mis

nis cultam esse. Huic nos respondendum hac ratione ducimus, Originem & causas vlcerum a nemine vnquam ante nos ex veris fontibus traditam esse, quod consequenti sermone patebit. Ad hæc vlcera curata non negamus, at quomodo? vt ex decem vix vnus curaretur æger: ad hæc tanta temeritate in ægrorum perniciem, quiuis quoduis attentaret: quæ mala extirpare, nostra oratio sibi proponit. Præterea quæ de causis & origine vlcerum ab ipsis prodita sunt, tam pugnant cum eorum curandi ratione, vt nil supra. Verbi gratia, remedia quibus vtuntur, sunt Mercurius, Lythargyrum. Alumen, Vitreolum, Minium, Ærugo, Terebinthina, Resina, Gummi, &c. Ista quis mihi intueatur simplicia: Mercurius quomodo in Choleram, Pituitam, Melancholiam & sanguinem agit? (& similiter de reliquis.) Iterum, si Choleram cathartico deiicias, an vlcus curasti, edoce, quem vlcere laborantem, tuo Rhabarbaro, cortice sambuci, Clystere, Rosarum syrupo, &c. curasti? Quomodo ergo dicis, causam veram te ostendisse vlcerum, cùm iuxta tuos Canones, ac Regulas vlcus curare tibi sit impossibile? Purgas, sed causam non tollis: Clystere aluum soluis, at mali radicem non attingis: per podicem inutilia extrahis, interim noxio corpore ad vlcus confluente.

Causas vlcerum veras Medici ignorát.

Cathar-ticis vlcera non curátur.

Sed originem seu primum vlcerum fontem quem facis? Epar nimirum. At dicas nunc, si in Epate mali radix est, cur non illic vlcus fiat, vel in splene, si eò originem referas? verum vel sub axillis, vel ad inguina, &c. certo scilicet aliquo in loco? cur quæso si à capite humor defluit (pituita scilic. & bilis, vel alius, cur non potius in capite, quàm subiectis partibus vlcus facit? an ne inter desinendum eam nanciscitur acrimoniam? Sed respondes: sic scriptum in meo codice est: Ergo, &c. Item sic pro lectione professorem asserente audiui: itaque sic se habet. O miseram consequentiam, si sic res comparata est, vt in libro descriptam legis? quid causæ subest, quòd non sanentur ægri? Verum remedia vestra contra vlcera (vt tandem fucum aperiam) ab aniculis, rusticis, agyrtis, carnificibus, qui vestros Canones ne viderunt quidem, didicistis, emendicastis, suffarati estis. Si tam certò originem tenetis, cur non ex vestræ artis fundamentis formulas remediorum descripsistis? an emendicari oportuit? Sed quia fundamenta claudicant, illinc nil boni eruere potuistis. Vestros codices tantopere prædicatis, sed mihi credite: Si Lignum (nam totam ligneam fecistis artem) Si Mercurius non essent, tam rari essent Medici, quam est Asinus cæruleus rarus. Itaque si ista duo remedia sola artem perficiunt, quid tanto librorum aceruo opus est? D. Brandt, certe sæpissimè me vestrarum Bibliothecarum admonet, in sua ad Narragoniam nauigatione. Ridiculum sane est, propter duo hæc remedia Lignum, scilicet & Mercurium tot chartas commaculatas esse, cùm minimo libello tota ars vestra comprehendi potuisset.

Medicorum probationes ridiculæ.

Vulgares Medici vnde sua remedia habeant.

Guaiacū & Mercurius sunt Medicorum tota Medicina.

SECVNDAE PARTIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ PH. PARACELSI, TRACTATVS PRIMVS.

DE ANTIQVORVM MEDICORVM TAM VERORVM QVAM PSEVDOMEDICORVM AD VLCERA EXPERIMENTIS.

DE VVLNERARIORVM REMEDIORVM vsu inutiliter in vlceribus attentato.

CAPVT I.

POST inuentam vulnerum curationem, cùm & vlcera paulatim fieri inciperent, remedia vulnerum in vlceribus vsurpari cœperunt, secundo quandoque, quandoque improspero successu. Maxime vero potiones, olea, vnguenta, traumatica, ac Emplastra, in in vsum recepta sunt: inter omnia tamen plurimum valere Emplastra experientia docuit, vnde non mediocris laus illis conciliata est. Verum enim domesticum hoc semper malum fuit in Medicina, rerum causas & origines ignorari, quod & hic contigit. Eius mali causa fuit in Medicina, rerum causas & origines ignorari, quod & hic contigit. Eius mali causa fuit semper, oscitantia, lucri & voluptatis studium inter medicos, qui tibias, Cytharam, cantum, magis quàm ægrorum salutem sectati sunt, quod in aliis mechanicis artibus non contigit: eæ enim semper cultores habuêre, quibus virtus ac laus maiori quàm emolumentum curæ esset. Hic vero proximi dilectio statim extincta est, ac præceptum quo non tam nostræ quàm proximi salutis studiosi esse iubemur, omnino neglectum: cùm tamen hoc præceptum omnibus sanis inquirendi consilij pro ægris, necessitatem imponat. Quin ipsemet Deus naturæ huius author, quærere vt inueniamus præcipit, cùm inquit: Discite ex me, quia mitis sum, & humilis corde. Quamobrem diligens remediorum indagator nunquam desperare debet, sed eius quod quærit inuentionem sibi certò polliceri: nam nihil tam secretum natura habet, quod ipsi denegatum sit. Hinc in paucis quibusdam fraternæ charitatis scintillæ enituerunt, qui canum exemplo ægrorum vlcera lingere non exhorruerunt, ac sanitatem summum bonum posuerunt, omni pompa ac voluptatis studio posthabitis: diligens dein indagatio ista docuit, acriora ac vehementiora vlcerum, quàm vulnerum remedia esse debere: edocti quinetiam hinc sunt, magnam vlcerum varietatem esse, suamque singulas species curationem propriam desiderare: tandem per indicationem contrarij remedij, vlcerum putredinem, aqua salis, fabrorum ac similium, arcere tentarunt: non ita multo pòst Chelidoniæ, fol. quercus, ac musci, craniorum, resinæ, ac Tere-

Medicinæ domesticū malum.

Vulnera quidam lingere nō exhorruerunt.

Putredo vlcerum quibus arcenda.

binthinæ vsus innotuit. Verũ curationis perfectio semper desiderata adhuc est. Donec tandé adulterata ac Sophistica Medicina, nugis ac loquacitate, sic falsa remedia palliauit, vt passim pro veris haberentur: sed quia Sophistæ ventris ac gulæ tantum commodum quærebant, nil solidi indagare solliciti fuerunt, sed ruinosis fundamentis contenti, nescio quas nænias superstruxerunt. Isti tamen vt maxime vulgata remedia extenuare conati sunt, tamen Deus Opt. Max. ea tali effectu donauit, vt passim iis vti quàm fucatis (quæ medici falsarij obtrudebant) vulgus mallet.

CAPVT II.

Dolor vlcerum, quas inquirendi remedij occasiones dederit.

Mala Medicina.

DOloris magnitudo, malam medicinam, vt scilicet contrarium contrario, malum malo pelleretur, primum omnium induxit. Hinc illa per acres ac rodentes medicinas, Salem, Vitreolum, Lixiuium, ex herbis Radiculam & Chelidoniam, &c. curandi ratio orta, sed ferè vbi grauius aliquod malum erat, inutilis ea fuit, quamuis in vulgaribus non omnino contemnenda esset. Post hæc ad sectionem ventum est: verum quia radix mali resecari non potuit sua ipsorum explodenda temeritate cognita, mox eam abiecerunt, ad Vstionem se conuertentes, in qua tanta luserunt varietate, vt nil supra, alij candente Metallo, auro scilicet, argento vel ferro: alij liquefactis, Plumbo ac Stanno in vlcera infusis, mali radicem frustra exurere conati sunt. Et sane meo quoque tempore fuerunt, qui ipsum attentarent, sed frustra omnia, nam nisi quandoque Natura ipsis remediis efficacior vlcera curasset, nullus vnquam sanitati ab illis restitutus esset. Fuêre qui non irrito conatu, Mercurium calidum vlceribus infunderent, & sane non spernenda salutis spes in hoc remedio apparebat, nisi Tremor & odontalgiæ quæ sequebantur, curationis hanc rationem coëgissent. Atque sic subinde in eo laboratum est, quomodo minus malum, per maius incommodum tolleretur, sed à Medicinæ veris theorematis, hoc alienum esse, facile palàm fecero. Contrarietatis ista indicatio certe non malum remedium ostendit (nam malum malo simile potius est, quàm contrarium) sed bonum, clemens, benignum: nam iram patientia, non ira vincit: iram à maiore ira vinci ac pelli contrà dicunt illi ita sane: nam nec ego hoc inficiás eo, sed cruenta victoria est: etenim si fortis à forti vincatur, victoria non sine incommodo paratur: sic si malum vlcus à malo remedio superetur, talem hæc curatio memoriam post se relinquit, vt æger se non curatum mallet. Quamobrem omni studio in id incumbendum, quo pacto leni remedio malum euincas, qua in re quid ego præstiterim, sequentes tractatus testabuntur.

Rosio. Sectio. Vstio. Mercurii calidi infusio. Malum malo nõ rectè pellitur.

CAPVT III.

Alchymistarum in Medicina vlcerum labores & inuenta.

CVm Alchymistæ didicissent, Medicos per acria, ac rodentia medicamenta vlcerum curationem tentare, ipsi Chemico more remedia illa parare cœperunt, ac summas illis rodendi vires inducere, sunt conati. Sic salem communem, & salem petræ ac gemeum per Reuerberatorium in calcem redegerunt, Vitreolum quoque calcionatum, medicis vtendum exhibuerunt, qui deinde ad vsum adhibitis remediis, non parum virium ad sanandum inesse illis experti sunt, maximè vbi ea mali radicem attigissent. Verum cùm varietas quædam vlcerum appareret, istis particularibus relictis, ad vniuersalia animum adiecerunt, inter quæ Mercurius sublimatus palmam tulisset, nisi ob intensissimos dolores quos creabat, contemptui habere cœpisset. Secundum locum Arsenicum meruit: pòst Realgar aliaq; deinceps Corrosiua, quibus omnibus in quibusdam singularibus personis, suas vires non deesse obseruatum est. Atq; hinc Physici perspecta varietate ista, iuxta diuersitatem remediorum vlcerum differentias quasdam meditati sunt, sed omnia manca, ac mutila erant, quòd originem morbi non intelligerent: originem dico quam Astronomia ac Genealogia, non hominum modò, sed & cœli indicant. Nam cœlum (in cuius consideratione Medicum perpetuo versari decet,) subinde mouetur ac senescit, suasque operationes senis hominis instar, accuratius ac seuerius perficit. Humana vero Genealogia, semper in deterius abit, veneno per parentes communicato, vt iam posterior priore semper morbosior, sit & habeatur. Hæc huius secretioris philosophiæ ignoratio, omnium illorum errorum mater est.

Alchemistarũ præparationes. Mercurius. Arsenicum Realgar. Astronomia & Genealogiano-uorum morborũ causæ pũnæ.

Verum sciendum omnibus seculis Medicinæ vehementiam affectatam esse, hoc est, malo malum pellere attentatum, sed decebat considerasse iram nullam, quamuis maximam sibi opposita patientia non euinci. Etsi enim vlcera venenata esse, certum erat, non tamen ideo venenis ea curare statim oportuit, cogitandum potius erat, duo contraria, iram scilicet ac lenitatem in eodem corpore inesse posse. Sic in Mercurio, (qui in vlceribus curandis primas tenet) duas contrarias facultates, dulcem scilicet & corrodentem inesse videmus itaque per Mercurij dulcedinem non corrosionem curandum esse scire debebant, sed quia dulcedinem ignorabant: nil mirum est si hoc modo egerit. Scorpio item, veneni sui medela est, sed certe non qua venenosus est, sed quia duas diuersas naturas obtinet. Hæc in eum finem protulimus, vt ostenderemus, vulgatum illud quasi Axioma, Malum malo pellendum esse, in Medicina non valere: sed cum in quouis corpore bona & mala quædam natura insit, malam separandam ac bonam Medicinam faciendam esse.

Venenũ non statim veneno pellendum. Mercurio duæ aduersæ insunt qualitates. Scorpio sui met veneni est remedium.

CAPVT IV.

De compositis Medicinis ex Corrodentibus & vulnerariis, earumque vsu ac noxa.

COgnita iam ac perspecta corrodentium medicamentorum natura, quomodo scilicet ea Escharam facere nata essent: porrò illa vulnerariis medicamentis admiscere tentarunt, ac vtilissime ea Resinosis ac Emplasticis remediis, iungi & misceri didicerunt: vnde postea innumeræ Emplastrorum, ac vnguentorum descriptiones extiterunt. Sed quia nec ista vera Methodus erat, qua vlcera curari oporteret, varia & hic acciderunt aduersa seu mala, quæ curationem

Corrodentia Escharã faciunt.

tionem turbarent. Namq; immensus hic est errorum Oceanus, enauigari impossibilis etsi enim Eschara satis magna decidebat,nil tamen de radice mali adhuc ademptum erat. Nam in origine ac radice mali inquirenda ac tollenda,omnes,& Physici ac Medici à scopo aberrarunt,in quo tamen attingendo scriptores plurimi strenue laborarunt: verum quia ex iisdem fontib., argumenta sua (ex quibus & priores)haurirent, non minus quàm illi spe sua deiecti sunt. Interim si quando Naturam per se vlcus curare accideret, illi iam persuasum habebant, rem acu se tetigisse.

Vulneraria Corrosiuis vtiliter miscentur.

Sciendum porrò vulnerariam medicinam hic magnum vsum præstare, Corrosiuis dulcibus iunctam,sed semper ad originem respiciendum,quod nisi fiat,oleum & operam ludes: nã nulla plane medicina proficiet, fonte mali neglecto, sed si hic vlcus sanes, alibi aliud protrudet natura, priore longe peius. Itaque & illa quorundam persuasio stulta & ridicula est, qua quidam vlcus in vstionem, vel vulnus trãsmutare conati sunt, ipsumque dein tamquam vulnus vel vlcus curare:nam rosio, sectio,vstio, non sunt legitimi curandorum vlcerum modi, quemadmodum Physici ac Chirurgi nonnulli prodiderunt. Neque ea curandi Methodus: qua abstinentia & vsus Ligni Guaiaci imperatur, vera ac cum mali fontibus consentiens est: nam nisi vltrò iam natura curare velit (tum enim non contemnendum auxilium putamus) nil ea proficies.Hec eo nomine dicimus,vt admoneremus,curationem quæ tempore,occasione,ab ipsamet natura perficitur, non expectandam.Ea enim vera Medicina est, quæ & ipsam naturam celeritate præuertit.

Vlcus nõ recte in vulnus transmutatur.

CAPVT V.

Quomodo artifices quidam Studio sanitatis, varia remedia inuenerint, per quæ multorum morborum causæ innotuerunt.

VEterum Chemistarum tanta fuit in inueniendis ac inquirendis remediis diligentia & industria,vt eam non celebrare ac memoriæ mandare indignum videatur: nam etiamsi non semper quod sperabant consequebantur, tamen hac occasione Magnalia Medicinæ innotuisse manifestum est. Per ipsos enim metallorum viliorum transmutatio tentata est, quam etsi naturæ impossibilem esse non asseram, pluribus tamen difficultatibus obrutam constat. Nam ferrum in Cuprum, Venerem in Saturnum mutari, nemo est qui ignoret, &c. Illi ergo miranda hac specierum transmutatione obseruata, eam in medicum agrum transferre voluerunt:nam cùm Tincturas suas malè curatas, à gallinis domesticis deuoratas, id efficere casu obseruassent,vt plumæ deciderent, nouæq; succrescerent,(quod & ego testari possum.) Experiri placuit,an in humano corpore superflua,sic quoque absumpta irent, vnaque vlcerum radices tollerentur, & sanè, vti in tractatu de curatione vlcerum ostendemus, non plane irritus conatus fuit. Huiusmodi experimenta facere, naturæ non inconsentaneum est, sed maxime gratum: nam & illa ipsa quandoque hac ratione vires suas ostentat. Etsi autem per huiusmodi experimenta curatio vlcerum,non plane inuenta est: nam statim ea per sophisticam quatuor humorum commentationem, adulterata sunt,partim omnino contemni cœpta (etenim quamprimum loquacitas in medicina dominari cœpit,veræ Medicinæ fontes turbati sunt.) Tamen donec istis Arcanis inquirendis inuigilatum est, lumen quoddam naturæ illuxisse credere licet. Nam quid maius in tota medicina esse possit, ista expurgatione, qua omnes superfluitates totius corporis radicitus euelluntur, consumuntur, resoluuntur. Illa enim vulgata purgatio, an purgationis nomen meretur, cùm ea saltem detrahat, quæ paulo temporis momento regenerari possunt?In summa, si semen primarium mundum reddatur: tum iustam purgationem factam esse dicendum est. Nam etsi ab antiquis quæ singulos humores purgent, descripta inueniantur, scripta tamen inania, & sine pondere sunt, eo argumento, quòd etsi humores purgasse se glorientur, morbos tamen curasse testari non possint. Verbi gratia. In quartana, etsi Melancholiam vel Choleram adustam expurges, non tamen cedit febris. At si antiquatum sanguinem expurges, regeneres, nouum facias (quod in Liene effici oportet) iam quartanam curasti, quod nisi præstes, nunquam quartanarium quemquam sanitati restitues. Similiter Hydropis curatio contingit,si nouus sanguis generetur, qui deinde reliquum corruptum inueteratumque expellit. Sic dentes erosos,putrefactos, quo nullis remediis curare possibile erat, per huiusmodi Arcana ex aluolis extractos,ac nouas dentium radices regeneratas scimus, atque eadem ratione sciendum in quartana Lienem sic renouari debere, imò in omni morbo, maxime vero in vlceribus semen illud, in quo morbi radix latet,expurgandum esse: nam sine hoc medio curatio omnis irrita erit.

Metalla transmutati.

Expurgatio seu renouatio.

Purgatio quæ vera sit.

Quartanæ curatio quomodo fiat.

Hydropis curatio vt fiat.

CAPVT VI.

Causæ Vlcerum quam variis modis inuentæ: Et cur radices eorum quandoque loco cedant.

MAla illa Medicina de qua superioribus capitibus sermo fuit, quæ malum peiore malo pellit: etsi per se noxia esset, egregiarum tamen inuentionum ac experimentorum occasionem præbuit. Nam Aquæ Gehennæ & Mercuriales, cùm in vlceribus vsurpatæ essent, ob nimium quem faciebant dolorem, etiam vlcerum causas ac radices ad superficiem eduxerunt. Ea enim est Corrodentium medicamentorum (ob spirituum quos continent penetrationem,ac tenuitatem) vis, vt per vlceris occultos meatus intrò ferantur, illicque mali radices discutiant ac resoluant, extraque ad vlceris oras pellant. Sed quod sæpe hactenus monuimus, non mediocre periculum subest: nec nisi à rerum peritissimo artifice (qui superuenturis symptomatis resistere possit) ac in robustissimo corpore, iis vti licet. Ego sanè,qui periculorum illam multitudinem expertus sum, omnes,vt iis abstineant,hortor. Est insuper alia quoq; Naturæ actio,quę Magnetica quasi facultate perassumpta medicamenta,vlcera curat: nã assumpta medicamenta causas vlcerum intrò ad

Aquæ Gehenæ.

Corrodentium facultas.

ad se trahunt, vt postea leui admodum remedio cedant, sed pseudomedicorum ambitio, atque auaritia huic arti exitiosæ fuerunt. Quamobrem hortor, vt denuo omnes in recolendis huiusmodi remediis operam locent suam. Nam prodigij certe instar est, tales morbos exteriores per intrinseca pharmaca non aliter quàm alium aliquem morbum, Icterum scilicet, hydropem, aut similem alium, percurari posse, obscurata autem hæc medendi ratio est, per pestiferum illud medicorum dogma, quo extrinsecos morbos, exterius saltem adhibitis remediis curandos præcipiunt, quo dogmate recepto, vstio, sectio, corrosio, ac aliæ mille ægrorum carnificinæ, ac pestes introductæ sunt. Ad hæc in vsu corrodentium remediorum, alius adhuc intolerandus error dominatur, quo omnibus persuasum est, officinarum medicamenta non artificiosas Chemistarum præparationes vsurpandas esse, cùm tamen luce Meridiana clarius sit, pharmacopolia ista nil nisi pestifera medicamenta suppeditare. Sed sic res nunc sunt comparatæ, vt si quis medicamentum etiam præstantissimum habeat, nisi ipsum à pharmacopæo præparatum sit, pro veneno habeatur ac explodatur.

Error medicorum explosus.

Pharmacariorũ remedia pestifera.

CAPVT VII.

Nouorum morborum Origo, vt cœptam curandi rationem inuerterit.

NOuorum morborum, ac prius ignotorum ortus, tum ipsorum inter se complicationes seu syndromæ, nouorum remediorum inquisitionem cùm requirerent, variorum iterum errorum seminaria præbuerunt: quemadmodum enim humanum genus nouitatis studiosum est, & varietate delectationem capit: Sic facultates illæ morborum effectrices, noua subinde machinantur mala. Itaque similiter vt Mechanici artifices noua ac varia opera, quæ placeant & delectent architectantur: ita & Medicos, perpetuo in inueniendis nouorum morborum remediis occupatos esse decet: nouus enim morbus nouum desiderat remedium. Vt iam veterum scriptis nemo contentus esse possit ad medicum opus faciendum, nisi forsan in vulgato, ac antiquis noto morbi genere, sed ad initium redeat oratio nostra. In ortu nouorum morborũ Chemistæ ac empyrici homines diligentes ac laboriosi, quo pacto noua remedia experirentur ac inuenirent, operam dederunt: & certè institutũ eorum fructu non caruisset si non sophistica illa ac loquacitatis studiosa Medicina, vnà irrepsisset: sed de singulis effectus satis superque testatur.

Veterum libri ad cognoscendam & faciendam medicinam non sufficiunt.

Morbum Gallicum, iam verbi gratia, consideremus, vnde is originem duxerit. Ex coitu nimirum Leprosi Galli, cum scorto impudenti, Bubonibus venereis laborante, quod deinde scortum contagio omnes infecit, qui postea in eius amplexus venerunt, atque sic ex Lepra & Bubone venereo, Gallica ista Lues orta, per contagium totum perreptauit orbem, quemadmodum ex Equi & Asinæ coitu Mulorum genus extitit: Neque vero inter initia alio quàm per venereos amplexus contactu, malum contagiosum fuit. Luis venereæ exemplo, quis dubitet per coitum alios quoque morbos mixtos, ac complicatos extitisse? Cùm omnibus manifestum sit, veneris vsum multorum morborum hæreditariorum matrem ac radicem esse. Hos itaque morbos, si cum vlceribus complicentur, accuratè distinguere oportebit, quo facilius aptis adhibitis remediis curationem recipiant. Nam hoc iam experientia docuit, in omnibus vlceribus cum morbis venereis complicatis, Mercurium tamquam sacram anchoram ac Patronum esse, & vnicum Arcanum, de quo Venus gloriari possit.

Morbi Gallici prima origo.

Mercurius est Arcanũ Veneris.

CAPVT VIII.

Vniuersalia quædam veterum medicorum secreta pro vlceribus remedia, quomodo reperta.

DE vlceribus hactenus sermo fuit, cum quibus quia per venereos amplexus, Gallica lues complicata quandoque est, quidam luem gallicam iisdem cum vlceribus remediis curandum magno errore putarunt: cùm enim alia huius origo sit (venus nimirum) alia vlcerum reliquorum, non potest non diuersa remedia ab iis desiderare. Semper tamen Mercurius sublimatus in hoc casu pro vniuersali seu catholico remedio habitus est, quòd eius mirifica facultas omnibus nota esset. Hoc de eo experientia manifestum fecit quoque, illum per os assumptum ptyliasmo concitato malum curasse, non quòd causa morbi saliua esset, sed inerat in ea tamen, quemadmodum crocũ aquæ iniectum, aquam tingendi virtute donat: nec tamen aqua tingere dicitur, sed ex ambobus mixta essentia. Mercurij virtutibus hac ratione publicatis inuidum Sophistarum genus, vt eas obscuraret, correctiua quædam medicamenta, nil ad rem pertinentia (Nam in solo vnico Mercurio (mihi crede) totus curationis thesaurus conditus est, qui correctione nulla eget) adiecit: sicque eius vsum verum ex manibus medentium excussit, vt iam sola Gallicæ luis remedia in omnibus vlceribus vsurparentur, sed quanto malo norunt omnes: nam cùm venerea non essent, hoc remediorum genere iuuari neutiquam potuerunt. Hæc propterea admonere placuit, vt ostenderem, Gallicæ Luis curationem, tanto mortalium multorum incommodo in vlcerum chirurgiam introductã, rursus eiiciendam, ac intra suos limites pellendam esse. Etsi enim vlcera quoque variantur, commiscentur, ac cum aliis morbis complicantur: tamen nisi venerea aliqua concausa accesserit, neutiquam Luis Gallicæ curationem iis adhibendam esse manifestum est. Imò etsi veneris vsu vlcera quodammodo immutata viderentur: nullum tamen manifestum morbi Gallici signum apparet, Mercurio abstinere præcipimus. Gallica enim lues non solum ex naturalibus causis, sed Diuino permissu originem duxit: sicuti enim Pestis non solum naturaliter sæuit, sed pœnæ loco à Deo immittitur: sic luem veneream, diram Scortatoribus pœnam à Deo Opt. Max. constitutam esse putandum est, adeo

Lues Gallica alia quã vulgare vlcus curatione requirit.

Mercurii verus vsus & abusus.

Mercurio quando abstinendum.

Lues Gallica scortatorum est pœna.

adeo vt perſuaſum habeam, Sophiſtas ac Pſeudomedicos iſtos quoque ceu carnifices diuinæ pœnæ adiunctos eſſe, vt ſcortatores falſis ſuis curationibus magis adhuc excrucient ac torqueant. Verum in vlceribus aliis, ſolum naturales cauſas agere certum eſt, nihilque pœnarum adeſſe.

CAPVT IX.

Vlcerum cauſas minerales eſſe, nec humoribus adſcribendas.

BReuem hîc ac ſuccinctam cauſarum vlcerum explicationem, non prolixam diſputationem expectabis, amice lector, vberiorem omnium tractationem ſequenti libro accepturus. Corrodentem itaque quandam vim ipſi quoque ſenſui non abſconditam, in humano corpore conſiſtere, mirum quoſdam non animaduertiſſe: ego planioris doctrinæ gratia, eam quàm poſſum, dilucide exponam. Sudorem hominis ſalſum ſapore eſſe, nemo eſt qui ignoret: at ſudorem Sal non dixeris recte, Salis tamẽ excrementum ſi appelles, nil à vero abberraueris. Sal ille vbi lateat inquirendum vlterius eſt. nam ex eodem fonte, & vlcera fieri, & ſudorem emanare conſentaneum eſt: quia autem ex venis ſudor prodit, venas ſalis illius receptacula eſſe, vna & vlcerum primas origines continere manifeſtum eſt. Iam vero Salem iſtum in venis contentum, iuſtam multitudinis portionem, ad opus ſuum perficiendum obtinuiſſe, & quidquid ſuperfluum eſt, per ſudorem deponere, à natura edoctum eſſe, credibile eſt. Quoniam autem fatalis quædam ataxia ſeu inordinatio omnibus rebus ineſt, quæ ad corruptionem deducit, eam quoque Sali huic natura impoſuit, quam præcauere, vel factam immutare, medici officij fuerit. Iſta itaque inordinatio ſi humanum corpus apprehenderit, eius quandam efficientem cauſam adeſſe conſtat, quę aptam temperaturam deſtruat, eam autem ſanguinem eſſe, conuincere non difficile foret, ſanguinem dico ſalſum ac Mineralem, in quo Sal iam præualet, quamobrem non eſt, humoribus hanc actionem tribuamus, ſed Minerali corpori: quàm vero abſurdum ſit, Mineralia humores appellari, quis ignorat? non minus quoque temerarium eſt, cùm vnica ſit vlcerum cauſa materialis, quatuor tamen eorum differentias iuxta humorum diuerſitatem, conſtitui. Nam neque Melancholia, nec bilis, nec pituita, vlcerum cauſam continere comprobari poteſt, verum in ſale, qui per ſudorem ad locum effectum defluxit, eam reſidere ex iam dictis puto manifeſtum eſſe. Cur vero certum aliquem locum occupet Sal iſte, cauſa eſt, cùm per inordinationem illam quam dixi, Harmonia totius corporis diſſoluta eſt, Sal ille turgens in eum locum decumbit, qui propter excellentiorem inordinationem ad ſuſcipiendum aptiſſimus eſt. Quò vbi peruenerit, contra naturam pugnans, ſi ſuperior euadat, iam in illius loci venas ſe inſinuans, illic radices agit, vnde poſtea paulatim illius loci temperie corrupta ſe prodit, vixque tandem à natura, niſi præſenti auxilio, euincitur iterum.

Sudor eſt Salis excrementum.

Sudoris & vlcerũ eadem eſt materia.

Salis corruptio fatalis.

Vlcerum vnica cauſa materialis.

Vlcera quomodo fiant.

CAPVT X.

De Semine Senij cauſa efficiente, quodq; ad futuros morbos faciendos prædeſtinatum eſt.

STatim in primo noſtro ortu, ipſaque etiam conceptione ad mortem nos prædeſtinari, notum omnibus eſt. Ex quo ſequitur, nos in morbos incidere, qui non ex noſtra natura, ſeu eſſentia proueniant, ſed extrinſecus nobis ingenerantur. Verbi gratia, Peſtilentiam contra ac præter naturam eſſe ſcimus omnes, itaque ſemen eius ab extrinſeco nobis, contigiſſe patet, ſicque de reliquis morbis iudicandum quoque, ſingulos ſcilicet à ſuis colonis, quorum infinitus numerus exiſtit, nobis implantari. Homo enim ad Dei imaginem ſanus ac perfectus creatus primo eſt, in qua perfectione cùm non perſtitiſſet, tantum miſeriarum ſibi contraxit, vt Deum etiam, quòd eum creaſſet, pœnituerit: poſt illum ergo lapſum, Deus hominibus omne morborum genus inſeminauit, vt iam quiuis homo in ſuum morbum prædeſtinatus oriatur ſeu naſcatur.

Ad mortem omnes ſum' prædeſtinati.

Coloni morborũ

Cùm ergo ortus ille, morbum ſeminarium fato quodam ſecum adducat, illum primam omnium morborum cauſam, hunc finem ac terminum vitæ rectè dicemus. Hæc autem nil ad eum morbum, circa quem medicina verſatur, pertinent: nam morbus is quem medici obiectum facimus, ortus ſui cauſam, extra iſtam prædeſtinationem habet, ſeminaturque à noſtra corruptibilitate. Sed vt & in materia vlcerum, negotium teneatis, ſciendum eſt, nullam ἀταξίαν in humano corpore eſſe, quàm quæ à ſemine primo excitatur, quod tamquam ſeditioſus in republica, ſic ipſum in humano corpore, agit: nam quemadmodum ſeditionum origo inſenſibilis eſt, ſic vlcerum primam cauſam videre impoſſibile eſt: nam vti conceptus mentis ſenſibus, ſic & naturæ iſtæ operationes nobis incognitæ ſunt. Eſt ergo quiddam, quod nemo verbis exprimere poteſt, quod habilitatẽ illam ad actiones ſuſcipiendas efficit, verbi gratia, Sal, quid in ſanguine continetur, habilitatem habet, ad cutem & carnes erodendas. Itaque quantum Lumen naturæ de iſtis colligere concedit, in eam ſententiam deuenio; interiorem quendam hominem in nobis eſſe, à Deo Opt. Max. ea induſtria donatum, vt nocendi varias artes calleat: vult enim Deus variis nos calamitatibus affligi. Vtut ſit, hoc indubitatum eſto, aliter quàm demonſtratum eſt, primas morborum cauſas indagari non poſſe, hocque certum eſſe, ex Sale vlcera naſci. Vnde vero illam habilitatem Sal nactus ſit, vt hoc vel illo modo agat, aliter explicare neſcio, quàm quòd occultos quoſdam harum actionum architectos imaginari oporteat: nam & in ſemine ex quo arbor naſcitur, quis illum certæ formæ ſculptorem, aliter quàm imaginatione concepit vnquam? Itaque intrinſecum quid omnium rerum habilitatum præſtans in homine, mente concipiendum eſt.

Morbus qualis Medici ſit obiectum.

Homo internus nos deſtruens.

Architecti occulti.

CAP.

CAPVT XI.

De Elementis, corumque in humano corpore actionibus.

IN humano corpore quatuor humorum harmoniam antiqui ſomniarunt: iſtam autem commentationem vanam eſſe, multis argumentis conuincere promptum eſt. Etenim cùm humanum corpus ad exemplum maioris illius mundi creatum ſit, quatuor elementa non humores in ſe continere manifeſtum eſt. Elementum dico non calidum, humidum, frig. ſicc. &c. qualitatem ſcilicet, ſed veram ſubſtantiam, quæ non vnicam tantum qualitatum ſyzigiam obtinet, ſed omnes vnà comprehendit. Vt verbi gratia, Elementum terræ voco, non quod frigidum & ſiccum ſaltem in ea eſt, ſed & quod, frig. & hum. cal. ſiccum: calid. & humidum eſt, omnia ſcilicet quæ terra continet, Elementi terræ nomine veniunt. Sic, aqua, quæ ex aqua fiunt, quæque in aquam reſoluuntur, aquæ Elementum dicuntur. Aër, ventus, &c. aëris elementi nomen ferunt, non complexionis ſolius, ſed totius ſubſtantiæ ratione habita. Item ignis elementum voco Firmamentum, & quæ in eo inſunt omnia: calidam ſcilicet, & frigidum, vt Sol ac Luna: humidum item ac ſiccum, vt nix, aqua, &c. Idem de homine iudicandum eſt, ex quatuor ſcilicet Elementis ipſum compoſitum eſſe. Vt verbi gratia. Ignis in homine eſt anima: Terra, quidquid è ſicco corpore naſcitur. Quòd vero ex Liquore naſcitur, Aquæ eſt Elementum: ſic quod ex vacuo, vbi nulla ſubſtantia eſt, oritur. Aëris Elementum voco, ex quo ſequitur colicam ab aëre fieri, & Melancholicos rectius Lunaticos, Cholericos Martiales, Phlegmaticos Aquarios appellari, ſicque de reliquis, quæ in præſentiarum memorare nil refert: ſufficiat quæ vlcerum negotium attinent tetigiſſe. Sciendum quoque, Epatis morbos Epati, Capitales capiti, Spleneticos Lieni, non Bili, Pituitæ, Melancholiæ, Sanguini, &c. aſſcribendos eſſe: ſiquidem multi iſtis in partibus morbi accidunt, nullo iſtorum humorum præſente. Quamobrem phantaſtica illa humoralis Morborum origo explodenda eſt. Longè alia etenim cauſarum morbificarum ratio eſt, quàm hæc in iſtorum cerebro enata phantaſia. Siquidem in confeſſo quaſi iam eſt, Stellas Morbos inducere poſſe, & quidem omnes, valeant ergo humores illi: nam Morbi ex hominis corpore, tamquam plantæ ex terra exiſtũt, quomodo ergo ex Melancholia, &c. morbũm eſſe dicis? Intolerandus eſt error dogmatis illius apud medicos, quo ex temperaturæ ſimilitudine morborum cauſas arguunt, verbi cauſa, Morbus iſte Melancholicus eſt, inquiunt, cauſa: quia frigidus & ſiccus, eiuſdem ſcilicet cum Melancholia temperamenti. O inſignem philoſophiam, quaſi vero Elementi, & Elementari diuerſa non ſint temperamenta. Flammulam ex terra natam, quis quæſo dixerit frigidam? filium diuerſi à parente temperamenti eſſe, quis non ſexcenties obſeruauit? Itaque ſic ego iudico ex terræ, quod in homine eſt, elemento, calidum, ex Aquæ Elemento ſiccum (exemplo lini paluſtris in maiori mundo) morbum naſci poſſe. Similiter quæ rationis oblæſionem in homine efficiunt, ex ſuo Firmamento veniunt: nec eſt vt quiſpiam dicat ab aliqua quatuor qualitatum malum extitiſſe, ſed diuerſitas ex ſtella effectrice auguranda erit, Luna ſcilicet vel alia aliqua, quare in curando non humores purgare, ſed contra ſtellas pugnare intentio eſto. Nam quemadmodum ferrum vulnerat, non quòd ipſum frigidum calidúmue eſt, ſed quia acutum, ac ad vulnerandum prædeſtinatum: vel ſicuti lapis, inter volucres aut canes coniectus, eos ad fugam vel iram concitat, non qualitatis ratione, ſed quia lapis eſt: ſic de morborum cauſis tam internis, quàm vlcerum externis iudicandum erit, neque quidquam Humoribus acceptum ferendum.

Elemẽta non humores in noſtro corpore ponẽda.

Terræ Elementũ quid.

Ignis Elementũ.

Lunatici. Martiales. Aquarii.

Stellæ morbos inducũt.

Error Medicorũ explosus.

Curatarus cum ſtellis debet pugnare.

CAPVT XII.

Empyricorum Secretiora, per fidem ac imaginationem, tum naturalium facultatum conſiderationem, inuenta.

QVia experientiæ in conſtituenda medicina primas me tribuere non ſemel profeſſus ſum, tempeſtiuum fortaſſe iam fuerit, eorum qui idem ſenſere, ſententias adducere: itaque artes illas per quas illi ſibi rerum experientiam comparãrunt, breuiter enarrare inſtituo. Superiori capite antiquorum dogmaticorum experientiæ adulteratos fontes, ſatis ſuperque aperuimus, vt iam in illis confutandis, nil operæ amplius ponendum eſſe videatur. Quare experientiam liberam à rationis imperio eſſe debere, cùm iam oſtenſum ſit, modos comparandæ eiuſdem hos tenete. Primum omnium magna in iſtis Fidei autoritas eſt, hinc quidam viſiones per lapides, Berillum ſcilicet & ſimiles affectarunt. Verum ſciendum hic quid illud ſit, quod in huiuſmodi viſionibus apparet. Nil hic contra naturam eſt ſanè, neque quidquam contra creaturarum eſſentialem proprietatem: at num ſic ſe res habeat, vel minus, ipſorum Fidei relinquitur. Tantum hic admonuiſſe ſufficiat, quòd conſtellatus aſſcendens, eius qui ſecreta naturæ (quæ Dei opera ſunt, ſtudioſe inquirit: quia cum ipſo artifice (ſi modo bonus artifex ſit) cognationem habet, iam omnia illi ſecreta aperit, pro cognationis magnitudine nimirum, hinc ſummi ac integerrimi artifices, qui experimenta per Berillos, Specula, vngues, volucres, &c. inquiſiuerunt, quia excellenti fide præditi fuerunt, ſuos viciſſim Aſcendentes habuerunt, qui fidem ipſorum præclariſſimis inuentionibus remunerarunt. Hic modus varia, ſalubria ac inſalubria, certa ac incerta remedia ſuppeditauit, iuxta cuiuſuis artificis, ad ſuum aſcendentem, genituram. Hæc qui intelligit, non iam ignorat pſeudomedicorum experientiam, vtpote matri experientiæ oppoſitam repudiandam eſſe. Quinetiam & ipſamet natura per Anatomiam, Chiromantiam, Phyſiognomiam, ſeipſam ſatis ſuperque contemplandam propoſuit, dum hoſtem eiusque victorem ſemper coniungit: nam nullus morbus eſt, quin ſuam formam

Viſio per lapidem.

Aſcendẽs eſt ſpiritus coniuratus.

formam habeat, quæ forma suum quoque remedium ostendit statim. Exempli gratia: Oculorum Anatomia, & Euphragiæ herbæ anatomia similem plane rationem obtinent: nam ex eodem plane semine oriuntur, soloque visu discernuntur, quæ cognatio iam ostendit Euphragiam omnia oculorum vitia præcauere ac curare. Quamobrem sedula opera nauanda erit medico, in Anatomiæ studio cognoscendo ipsa enim cuiusuis morbi remedium ostendit cognationem hominis cum exteriore natura innuens. Nam quiuis morbus cum suo remedio similem Anatomiam, Physiognomiam, ac Chyromantiam obseruat. Quod nisi quis consideret, oleum & operam in inquirendo ludet. Etenim si inuenire propositum est, certe per medium id fieri necesse est, medium autem illud Lumini naturæ cognatum sit oportet, siue Astronomicum illud sit tandem vt Fides, siue naturale per formarum similitudinem: nam propter istos duos inueniendi modos, nullus artificialis superest, nisi casum (de quo sequentibus capitibus docebimus) etiam annumerare placeat.

Obscura hęc sunt, atque ex anatomicis Paracelsi discenda. Euphragiæ & Oculorũ similis est Anatomia.

Duo saltem sunt inueniẽdorũ remediorũ modi præter casum.

CAPVT XIII.

Remedia vt Mirabiliter inueniantur, & quomodo is qui ea prodit, ignotus lateat.

PSeudomedicorum, in gradibus medicamentorum inueniendis, de quibus multa Dioscorides, Auicenna, Serapio &c. conscripserunt commenta; etsi ad ostendendam vlcerum curationem non plane nullam coniecturam continere videantur: tamen si quis penitius rem introspiciat, artis fundamenta ridicule ab ipsis tractata cognoscet: nam per illorum gradationes quibus diu noctuque defatigantur, nemo vnquam artis opem sentiet, cùm & arti & naturæ aduersissimæ sint. Qua de causa ego aliam inueniendorum remediorum rationem ostendere permotus sum, & quidem de iis quæ casu inueniuntur, sic sentiendum existimo, à summo bono ea proficisci, quod tamen pro ditore (liceat sic loqui) haberi non vult. Quemadmodum enim eius, qui eleemosynam dat, sinistra nescire debet, quid faciat dextra (hoc est, prædicari beneficium suum, à nemine debet) sic huius præcepti autor Deus, idem quod iussit obseruat, hoc est, clam beneficia impertit, ex quo patet hypocrisin vitandam esse. Nam & Deus secreta sua, ac natura mirabiliter, sed clanculum hominibus patefacit: hinc quosdam Chemistas vidimus, qui nec vsu, nec eruditione præditi, sed vnica spe, ac simplicitate, nixi admirandorum operum innentores fuêre: quorum dein vsum alij excoluerunt. Hæc eo nomine prolixius proponere placuit, vt ostenderemus pseudomedicorum, in remediorum experientia comparanda, errorem, tum vt nostræ methodi certitudinem testatam faceremus. Quamobrem, cùm Deus Opt. Max. clam remediorum inuentionem largiatur, omni studio in id incumbendum erit, vt ea quocunque tandem modo id fiat, experiamur: vt iam & Astrologiam ac Geomantiam non omnino repudiandas horum causa putem, etsi enim artes ipsæ per se ridiculæ sunt, si tamen iis mediantibus vtile aliquid præstari possit, quis eas plane contemnendas dicat?

Gradus Medicamentorũ à Dioscoride & Auicenna male sunt diuisi.

Casu quomodo inueniantur remedia.

Spes Chemistarum.

Astrologia & Geomantia remediorum inuẽtionem adiuuant.

CAPVT XIV.

Medico ante omnia morbos creaturarum maioris mundi, post humani corporis inquirendos esse.

CVm omnes medicorum scholæ, in vlcerum causis explicandis, ad vnam Humorum πλεονεξίαν suam recurrant, quæ tamen nunquam ad radices mali ostendendas sufficere potest, aliam illis viam monstrare (Per Philosophiam scilicet exteriorum terræ nascentium) haud inconcinnum fuerit. Nam & illa terrestria suos morbos habent, humani corporis affectionibus respondentes, vt iam in eo solo, Philosophi ac Medici differentia consistat, quòd ille in cognoscenda exteriorum natura & affectione, hîc in homine morbos & naturas indagando occupatus sit. Quamobrem qui bonus Medicus esse volet, philosophiæ cognitione instructus sit oportet: idem enim quod ligna, herbas, frutices, &c. lædit, in homine idem causare putandum est. Verum quemadmodum in herbis, &c. nemo humores inesse recte dixerit, sed vnica illic humiditas adest, quam nos liquoris nomine afficimus. (namque omne corpus ex liquore, Sale, & Sulphure constructum est, neque ipsorum vnum abesse, neque quartum aliquod superaddi posse manifestum est.) Sic in homine Liquor, non humor aliquis inesse dicetur, qui cum reliquis duobus, quæ totum corpus constituunt, omnium morborum interna causa constituendus erit. Atque hæc de morborum materia in præsentiarum dicta sufficiant. Quæ vero ipsorum efficiens causa ponenda sit, primum Philosophicis, pòst Physicis rationibus indagandum veniet: etenim nisi per Physicas rationes, ad veræ Medicinæ fastigium euadere datum est, quòd si alia via in Medicam artem quis ingrediatur, irruisse, non venisse: furtiuè ac clanculum, non precario eam occupasse dicemus. Quare philosophiæ ante omnia studendum erit: nam quemadmodum is causas putredinis, cariei, &c. in ligno explicat, sic Medicus in Microcosmo, hoc est, in homine morborum efficientes causas ostendit.

Philosophus quid à Medico differat.

Liquor non humor recte dicitur.

Physica ad Medicinã necessaria.

Itaque Philosophicis rationibus manifestum est, vlcera alia à Sale fieri, alia ab astris imprimi. Illa philosophus, hæc Astronomus considerat, sed quoniam Medicus non vnice speciali, sed omnibus vniuersalibus causis inhiat, præter philosophiæ peritiam, Astronomiæ quoque cognitionem eum habere decet. Hæc paucis proponere placuit, tum vt fontes veræ Medicinæ monstrarem, tum vt Humorariam illam Medicinam, nullis principiis veris innixam, explodendam meritò esse ostenderem, quæ hîc præterea dicenda fuerant, ex Philosophicis nostris libris, ad quos te remittimus petes.

Astronomiæ peritia medico necessaria.

Medici

CAPVT XV.

Medici Generationem, vt Rationalis ex irrationali esse.

HOminem sine vllo sapientiæ, intellectus, artiumque habitu in hanc lucem prodire mirabilium tamen operum autorem ac effectorem fieri, atque in artibus, tum vtilibus, cùm noxiis (omnes enim æquè ex ratione proficiscuntur) mirum in modum proficere manifestum est. Contrà tamen pseudomedici hoc nobis persuasum volunt, nullas deinceps inuentas iri posse, sed eas, quæ iam extant, saltem excolendas esse iubent. Verum rectius sentientes Medici, subinde in requirendis nouis versantur, non ignari posteriora secula prioribus semper aliquid superaddere posse: nam pictores modernos primo pictore, &c. præstantiores esse pronunciare quis dubitet. Sed nihil horum admittit Medicorum vulgus, imò hoc vrgent, Auicennam eiusque sequaces, sic in Medicina suspiciendos esse, vt vel latum vnguem ab iis discedere nefas habeatur. Verum quia nobis constat illorum doctrinam imperfectam esse, iam tandem fundamenta humanæ sapientiæ, eiusque doctores declarare tempestiuum videtur. Cœlum ac terra homine mediante, hominem generant: nam terra corpus, cœlum mentem suppeditat: corpus, vt ex terra est, sic in eam rursus abit: at Mens, quia cœlestis est, & in firmamento consistit, ac in idem mutatur. Veruntamen propter ista tertium adhuc superest, Diuinum scilicet donum, quo homo non iuxta firmamentum, sed per illud viuit. Verum de naturalibus nobis hìc sermo est. Etsi enim Dei Opt. Max. dona ista sunt, tamen interim ex naturæ præscripto quodammodo fieri intelliguntur. Nam homo artes discit, ac fallitur vicissim ab astris: namque & ab astris homo sic procreatus est, vt ad artes, vel non artes, ad sapientiam vel stultitiam inclinatus videatur. Ex quo manifestum fit, quamobrem homines alij plurimarum artium inuentionibus inclaruerint, atque adhuc clareant, alij Sophisticis nugis se intricauerint. Nam Firmamenti natura bona vel mala, hoc ipsis suppeditauit. Sic Christus ad bene faciendum natus est, Iudas ad proditionem, sed his non nasci melius erat: nam ex malis astris nati sunt, quorum instinctu scribunt quoque, docent, omniaque iustorum exemplo faciunt. Sed Christi regula nos ipsos discernere docet, qua iubemur ex operibus illorum ipsos iudicare. Quamobrem (vt iam de Medicis loquamur) eum Medicum imitandum (ceu iustum) nobis proponemus, qui opera sua ad verum finem deducit, prædestinationemque consequitur: namque ex his iudicabimus, ex bonis astris eum natum esse: vti contrà ex malis astris ortum esse dicemus, cui contrarium acciderit. Sed sciendum, virum sapientem, omnia astra siue bona sint, siue mala, cùm ex Deo sit, superare, solique Theodidacti, non etiam naturæ periti, hoc præstare possunt. Nam qui à Deo docti sunt, doctissimi sunt, multoque spatio post se relinquunt eos, qui ab astris instructi fuerint: medio inter hos spacio sunt, qui ex LVMINE NATVRÆ Docti euaserunt. Tres itaque modi discendi sunt, seu vt rectius dicam, Doctores, à quibus discimus. Iis tamen semper à latere adhærent falsarij, à quibus Pseudomedicos suam artem edoctos esse, pronuntiare non dubito: nam nec de astris, nec de Lumine naturæ quidquam, paucissima verò de Deo in ipsorum scriptis inuenire possis.

Auicenna non est Medicinæ princeps habendus.

I. Deus docet.

II. Astra docent.

III. Lumen naturæ docet.

CAPVT XVI.

Antiquis Medicis insignioribus, quomodo multorum remediorum vsus innotuerit, absq; principiorum etiam cognitione.

ASTRA sic medicos in Lumine naturæ constitutos genuerunt, vt suopte marte, cogitando ac ratiocinando varias artes indagare non desisterent, in vlceribus curandis præcipue. Primus autem fons inuentionum istarum, in constellationibus ac influentiis erat, qui in Alchymiam deriuatus, non mediocri accessione artem Medicam locupletauit. Est autem Alchymia Pyrotechnia quædam Medica, qua mirandæ præparationes, transmutationes, transsubstantiationes, &c. rerum medicarum artificiose producuntur. Hac itaque ratione inuentis remediis, accessit quoque dispositio quædam remedij inuenti, cum ipso vlcere. Talis enim est Firmamenti constellationis, cum terrestrium corporum natura, cognatio, vt is qui cœlesti doctrina instructus sit, terrestrium rerum cognoscendarum studio non destitutus sit: quibus coniunctis, tandem cœlitus influentia illa copulatur, sicque ex tribus istis simul iunctis, verus medicus existit: quo modo si Medicus generatus sit, numquam illum remedia etiam subitò, ac in rem præsentem necessaria, destituent. Sed aliud genus Medicorum iam ad artis gubernacula sedet, quod sophismatis inani loquacitate, magnis conscriptis centonibus, suas nugas tuetur, verum ij Astronomiæ nullam nisi voluptatis causa operam impendunt, cùm tamen præ omnibus aliis artibus illi studendum esset. Ea enim ars, si quæ alia, certissima est, maximumque ad communem vitæ vsum, commodum præstat: ipsa namque cuiusuis hominis siue senis, siue recens nati, naturam ac inclinationem monstrat, cuius respectu postmodum ad quasuis actiones aptitudinem suam cognoscunt homines. Et sanè si nostro seculo (nam priscis temporibus hoc præstitisse astronomos, testantur tot admirandæ magnorum ingeniorum inuentiones) accuratius Astronomiæ cognoscendæ inuigilaremus, multo sapientiores, doctiores, ingeniosiores homines euaderent, quàm fiant aliàs: nam si quis ad suæ inclinationis, ac naturæ contrariam artem detrudatur (quod non potest non sæpissime accidere ex Astronomiæ ignorantia) peruersus, hebes, stupidus potius, quàm artificiosus, seu ingeniosus euadet. Atque hæc omnis mali in omnibus Religionibus, Facultatibus, Artibusque radix,

Astra medicos genuerunt.

Alchymia quid.

Origo veri Medici.

Astronomiæ vtilitas

atque

atque origo ſemper extitit, cuius mali deuitandi gratia, maiore certe ſtudio in Aſtronomiam incumbendum eſt: hæc enim vnicus theſaurus totius orbis exiſtit, ſed hominum oſcitantia, magno malo iſta in deſuetudinem venerunt.

CAPVT XVII.

De nouorum remediorum inter Medicos vero vſu, ac abuſu.

MEdici vulgares non ita pridem repudiatis antiquorum, ac ſuorum præceptorum remediis, alia in eorum locum receperunt reſcripta, Ligni nimirum, vnctionum, fugimationum, ac lotionum vſum. Sed non quemadmodum verè geniti (vt priori capite monuimus) medici, ſed vt ſpurij re male conſiderata, hoc perpetrarunt. Nam quaternitate humorum propoſita, iuxta eam ſua remedia partiti ſunt; veruntamen cùm cauſam mali non ad humores, ſed ad Sales referenda ſit, ipſos toto cœlo erraſſe, non poſſumus non pronunciare. Hinc & ſuis remediis, vel nouos induxêre morbos, vel illos ipſos longe grauiores efficêre. Remedia ipſorum primaria ſunt Guaiacum & Mercurium, qui non iuxta humorum differentias, ſed pro Salium varietate diuiſionem ſortiuntur. *Itaque* Salium diuerſitate conſiderata, iam *dicta* remedia ſuis ſingula ſpeciebus applicata proderunt, atque Medicina à calumniis libera reddetur, quibus illa iam pridem notata fuit, ob inconcinnam curationem, quæ non aliunde, quàm ex Humorum quaternione orta eſſe videtur. Quamobrem tandem Humoribus repudiatis, vlcerũ differentias pro Saliũ diuerſitate conſtituamus: hinc enim cognoſcemus, quæ vlcera vſum ligni, vel in aquæ vel in liquoris forma, eumq; cum vel ſine abſtinẽtia poſtulent, quæ Mercurio per ſuffumigia, vnctiones, loturas, &c. hoc vel illo modo iuuentur. Hæc in medium adduximus, vt Pſeudomedicis peruerſam ſuam mentem aliquo modo emendaremus, quo abiecta ſua Humoraria quaternitate, aliquando reſipiſcerent, ac noſtram diuidendorum morborum, tum præparandorum remediorum rationem, æquiore iudicio cenſerent: nam ea vnica eſt, quæ certam ſalutem polliceri ægris nos patitur.

Humorũ quaternitas.

Remedia iuxta ſalium diuerſitatẽ ſunt patienda.

CAPVT XVIII.

Non qualitatum contrarietatem, ſed actiones, in curando ſpectandas eſſe.

CVm morbus omnis non ex Elementi qualitate, ſed ab actionibus eius, curationem recipiat, quid opus eſt frigidus ne vel calidus ſit morbus, multum inquirere? Exempli cauſa Febris calida eſt, quam tamen frigus non pellit, ſed Medicamenti actio potius, in hanc igitur inquirendum accuratius erit: nam frigus in calido morbo, calor in frigido, potius ad diætam, quam ad ipſum medicamentum referri debet. Itaque in omni morbo Medicus virtutes, ac actiones primum omnium conſiderabit: eæ namque ad curandum ſufficient. Atque idem ſpecialiter in vlceribus præſtabit quoque: etenim quòd antiquitus ipſorum alia frigida, humida, calida, ſicca, &c. iudicata, ac per contrarias qualitates curata ſunt, quàm ſit inconcinnum, curationis ipſius finis teſtatum facit. Quamobrem ſi vlcus calore exuperet, non ipſum vlcus, ſed Salem, qui vrticæ inſtar vrit, calidum dicemus, cuius actio ſi euicta ſit, iam vlcus curatum erit. Sic humiditas non per ſiccitatem tollitur, ſed coagulatione curatur. Sciendum ergo, Exiccationem à coagulatione non parum diuerſam eſſe: nam illa ſaltem ad riuos, non vt hæc, ad fontes (liceat enim hoc exemplo vti) penetrat. Iterum, ſiccitatis curatio non in humectando, ſed in diſſoluendo nobis conſtituitur. In ſumma, omnis curatio virtuti ſeu facultati, non qualitati accepta ferenda eſt. Quo falſo dogmate, dum medicina imbuta eſt, plurimorum errorum occaſiones non deerunt. Quis autem tam ſtupidus fiet, qui non humiditati potius quàm frigori, vim extinguendi ignis tribuat? Simili ratione nec Incarnandi, Purgandi, &c. vim quiſque ad frig. cal. hum. ſicc. retulerit. Itaque omnibus modis Medicos admonitos velim, ne multum in qualitatum contrarietatibus inquirendis operæ ponant, vel maxime tamen in vlcerum curatione eam auerſentur: etſi enim iſtis quandoque aliquid moueant, nil promouent tamen, verbi cauſa, Camphora in vlceribus, quibus phlegmone iuncta eſt, calori auerſatur quidem, verum non extinguit, quemadmodum Atramentum ſutorium, Myrrham, Thus, &c. id efficere videmus, quare omni ſtudio in id incumbendum erit, vt non qualitatum ſaltem reſpectu habito, medicamenta conficiamus: imò potius vt vbique vniuerſalia remedia adhibeantur, efficiamus, quæ & Salium acrimoniæ primum reſiſtere, tum incarnationem promouere nata ſunt, quibus procuratis, omne genus ſymptomatum ſine negotio, poſtea tollemus. Quæ dicta hactenus ſunt, de morbis, non ſymptomatis intelligi volumus: nil enim prohibet ad mitigandum calidum dolorem frigidis, ad frigidum calidis vti: ſic phlegmonas quæ vulneribus, fracturis, &c. ſuperueniunt, tantum abeſt, quòd curare prohibeamus, vt etiam refrigerantibus mitigari non ſemel præceperimus hactenus. Diſtinguendum quamobrem inter morbum, & ſymptoma erit. Nam Morbi per ſe elementa ſunt, pugnant autem inuicem ignis & aqua, aqua & aër, aër ac terra, &c. Itaque in morbis ipſa elementa, non qualitates inuicem opponi debent, at in ſymptomatis quæ morborum (vt fumus ipſius ignis) excrementa ſunt, qualitates non omnino aſpernamur. Quemadmodum autem fumus ignem, ſic ſymptoma morbum oſtendit: atque vt nemo ignem reſtincturus de fumo ſollicitus eſt, ſic nemo de ſymptomate curando laborare debet.

Febrem frigus nõ pellit

Coagulatio humiditatẽ curat.

Coagulatio ab exiccatione differt.

Diſſolutio ſicci curatio.

Cãphoræ vſus.

Morbi ſunt Elementa p ſe.

Symptoma & morbus vt differant.

CAPVT XIX.

Singularia quædam in vlcerum cognitione obſeruanda.

SImultates quæ mihi cum pſeudomedicis exercentur, cùm hinc ortæ ſint, quòd faſtu ac ſuperbia, quibus ſuam velabant inſcitiam, manifeſtatis, ipſorum reditus non parum imminuerim (cùm tamen ipſis præmia laborum non inuideam, ſed id agam potius, vt virtutis, quàm inſcitiæ præmia malint.) Hoc præſenti

libro veterum, de vlceribus sententiam commemorare: sequenti verò, ex Astronomiæ ac Philosophiæ fontibus demonstratam postliminio in scholas medicorum reducere propositum est. Itaque quòd sæpius antea, & iam quoque monendum putamus, sine cognitione Philosophiæ, (quæ Elementorum ac Elementatorum Maioris mundi contemplatio est) neminem in perfectum medicum euadere posse. Eam itaque primum quis sibi comparabit, pòst per Physicam (physiologia aliàs) humani corporis absolutam cognitionem, quæ illi exteriori mundo, omni ex parte respondet, venabitur, verum quia & vtriusque cognationis scientia ad curandos morbos mirificè conducit, hanc quoque (quam Astronomiæ nomine nos afficimus) ad Medici perfectionem pertinere, affirmare non dubitamus: nam altera hominis pars terrea, ex terra per Physicam, alter cœlestis ex cœlo per Astronomiam cognoscenda est. Verum vt de Physica (quæ vna ad Medicinæ cognitionem plurimum facit) dicamus, ea quadruplex est, iuxta Elementorum numerum: vna eius species Hydromantia, id est, aquatilium corporum, Philosophia est. Altera Pyromantia de igneis corporibus, Astronomia est. Tertia species, quæ de terræ nascentium naturis solicita est, Geomantia dicitur. De quarta parte quæ Aërearum rerum contemplationem continet, nil admodum ab antiquis annotatum innenias, nihilo minus tamen reliquis addiscenda. Hic autem non possum non animaduertere, in quorundam sophistarum ridiculam physiologiam, qui Geomantiam in punctis, Hydromantiam in aquatilium sortilegiis, Pyromantiam in igneis quibusdam Auguriis constituerunt, hisque nugis magnum Philosophiæ malum conciliarunt, contempto plane NATVRÆ LVMINE. Sed istis nugis Medicus nil moueatur moneo: hoc illi curæ potius sit, quomodo Deo suam artem, omnesque actiones (quæ certe de huiusmodi rebus friuolis esse non debent) comprobet. Cùm enim Deus nos ratione, atque intelligentia præditos voluerit, rerum optimarum) qualis humanæ naturæ est) cognitione nos exerceri vult, &c.

Philosophiæ definitio.

Physica.

Physica quadruplex.

Hydromantia.

Pyromantia.

Geomantia,

Sine Lumine naturæ crassissimi errores committuntur.

CAPVT XX.

Adhortatio ad nouam hanc Medicinam vlcerum capescendam.

MEdicinam descripturo, quot, quantæque difficultates obstent, vel vnica ista quam iam attulimus Philosophiæ quadripartita diuisio manifestum facit: etenim nulla eius pars hactenus (ne vel minima quidem) sine erroribus tradita esse inuenitur, cuius rei causam nos omnem ad LVMINIS NATVRÆ contemptum referimus, quòd nisi nobis scopum proponamus facillime in summos errores impingemus: illius ergo tenebras discutere, si Deus faueat, animus est. Scio tamen, quantam impatientiam quorundam subire cogar, in istarum quatuor partium declaratione, sed nil istis permoueor. In hunc quaternionem medicæ perfectionis, Chemiam refero quoque multis de causis: ipsa namque est, quę vera, simplicia, Magnalia, Arcana, Mysteria, Virtutes, Vires, imò omnia, quæ ad Remediorum scientiam pertinent, suppeditat, multò quàm vulgata Pharmacopœia pefectius. Sed apud omnes Alchimia male audit, obiicis: bona verba quæso: aliæ quoque artes, Astronomia sc. Philosophia &c. contemptæ sunt, nihilo tamen ob id imperfectiores. Ad hæc de illa saltem Chemia, quæ in præparationibus Magnaliũ, extractionibus Mysteriorum & Arcanorum, tum in separationibus puri ab impuro consistit, sermo hîc est, per quam Medicinam habere datur, omnibus modis absolutam, puram putam perfectamque. Nam etsi Deus Opt. Max. omne genus medicamentorum de terra creauit: non tamen statim ea perfecta voluit, sed illi placuit, vt in illis perficiendis, & nos aliquam operam poneremus. Nam vt panem quotidianum, quem oramus subinde, largitur: non tamen sine nostris sudoribus colenda terra est, serendum, metendum, molendum, pinsendum, &c. sic medicamenta nobis præstat, quæ nos ad perfectionem dein, ad quam prædestinata sunt, deducere tamen vult. Perficiet itaque medicus remedia sua, ope Alchimię nõ Pharmacopœię, quæ vile tantum ac inutile Medicinæ seruitium est. Nec est vt mihi quis vitio vertat, quòd tam varias artes, facultates, scientias ad Medicinam refero. Si enim in medico vniuersarum rerum scientia requiritur, certe Philosophiam, Physicam, Chemiam, vt potissimas artes Medicum callere necesse erit: nam omnium hominum in rerum natura, naturæque Lumine, medicus perfectissimus existit, tum consilio, tum auxilio.

Sine Lumine naturæ crassimi errores committuntur.

Chemiæ præstantia

Chemiæ contemptus.

Deus nos remedia perficere voluit.

Cur tot artium peritiam in Medico requirat.

Peroratio.

QVæ hucusque præsenti de vlceribus opere à nobis commemorata sunt, prima huius Medicinæ incunabula, tum theorica, tum practica, continet. In eo vero qui mox subsequitur tractatu, Causas atque originem omnium vlcerum copiosius describemus, in quo si ab aliis dissentire visus fuero, ne mirere: nam vt maxime virulentis in me conuiciis detonare soleant antagonistæ mei, manifestum tamen faciam, illorum istis de rebus scripta nil solidi continere, sed mera figmenta, erronea dogmata, hominumque pestes esse. Etenim cum Exitus acta probet (quod aiunt) haud difficile mihi erit, nostra tum dogmata, tum remedia ipsorum nugis potiora esse demonstrare. Quamobrem, humane lector, ne præcipiti iudicio in censendis nostris scriptis, vt sis, oro, sed opera quæ de scriptis abunde testari possint, expecta ac inspice. Cæteros qui vel rerum ignari, vel ex desidia, vel auaritia artem conuiciantur, nil moror: cum enim non in ea palestra, in quã nati sunt, se exerceant, indignos iudico qui responsum mereatur. Itaque Lector optime sine bile ac stomacho ista legas velim, amore potius erga ægros permotus ista intelligere ac discere, in votis sit tibi, quo si præditus sis omni superbiæ, odio, inudię, auaritiæ valedices.

Argumentum sequentis tractatus

FINIS PRIMI TRACTATVS SECVNDÆ PARTIS.

DE ORIGINE ET CAVSIS VLCERVM, D. PARACELSI TRACTATVS II.

PRÆFATIO.

Duabus in rebus qui de vlceribus scripsere deficiût.

QVAMVIS *multi multa hactenus de origine, causis, materia, essentia, ac curatione vlcerum scriptis tradiderint: tamen cùm duabus præcipuis in rebus mihi non satisfaciant, nostrum laborem inutilem fore non mihi persuadeo. Alterum est, quòd iis fundamentis, quibus Medicina nititur, vt sunt Philosophia, Chemia, Astronomia, &c. destituti penitus, penitusque fuerint, fidem dictis faciunt nugæ illorum, quas in chartas retulerunt. Alterum vero, cur in vlcerum medicina seueriorem censuram non sustineant, est illud, quòd nulla plane rerum experientia præditi, magnos centones ex tonsorum, ac veterinariorum tantum placitis deblaterarunt, in quibus si forte quid insit laude dignum, non ex seipsis, sed ex aliis suffurati illud habent: fuit enim hoc ab liquot seculis scriptoribus solenne, vt alienis plumis corniculas suas ornarent. Verum non tam hoc detestandum, quàm illud admirandum est, tanto tempore neminem extitisse, qui fucum subolfaceret: nam vnanimi consensu ab omnibus in horum verba tanquam ad sacra Euangelia iuratum erat interim non inficias eo, quædam ab ipsis (quorum tamen parum semper extitit) recte intellecta, bona fide proposita fuisse. Omnium vero maximè medicinæ nocuit illud, quòd Imperatorum etiam edictis, ad horum Magistrorum placita, discipuli astringebantur, atque istis canonibus ea authoritas tribuebatur, vt quæ iuxta eos administrata essent, etiam in ægrorum perniciem, rata rectaque haberentur. Verum sic ego iudico, quòd magis ex re Medicæ artis foret (siquidem Euangelia non sunt, quæ de ea scripta inueniuntur) si in inquirenda veritate, cuilibet laborare licitum esset, atque nouis ad vetera subinde adiectis artem locupletare. Etsi enim quod Christus inquit: Discipulus non est supra magistrum, tamen cùm vnicus sit Magister, pater scilicet qui in cœlis est, nec isti Magistri nobis (quos superare conari non liceat) habendi erunt: imò in Medicina sic agendum, vt ipsemet Christus præcepit, cum inquit: Exemplum dedi vobis, vt sicut ego facio, sic & vos faciatis. Si ergo Christus nobis imitandus est, dicta cum factis iungenda erunt: nam & ipse, & verba, & opera adhibuit simul. Itaque qui inani loquacitate sophisticis disputationibus, nullo adhibito opere, tempus terunt, Christi imitatores non sunt: hinc nec veri Medici habendi, ac plane relinquendi. Alia quinetiam Medici ac Theologi ratio est: nam qui diuina loquitur, etsi diuina non faciat, Theologus tamen habetur. At Medica qui dicit, nisi medica faciat, Medicus dicendus neutiquam erit. Ars ipsa perfecta est, nos vt perfecti simus, vt & pater noster cœlestis, studeamus quòd si ob nostram naturæ corruptionem, neque ab hominibus, neque ex Lumine Naturæ consequi eam possumus, ab eo discamus, qui dixit Discite a me omnes, quia mitis sum, & humilis corde. Hæc hactenus.*

Preuilegia Medicinæ nocuerunt.

Christus in Medicina imitandus.

Medicus à Theologo vt differat.

DVPLEX ADDISCENDÆ MEDICINÆ METHODVS: HINC DVVM GENERVM Medici existunt.

CAP. I.

DVPLEX via seu Methodus addiscendarum omnium artium est: altera quæ ad certitudinem, altera quæ in errores deducit. Errorum causæ mens ac ratio aberrantes existunt: aberrant autem, si nimium sibi tribuant. Certitudinis causæ sunt, ea quæ experimentorum nomine veniunt, quæque naturæ consona habentur, talesque actiones producunt. Hinc alij Medici autodidacti sunt, alij à natura edocti. Atque his duobus modis omnia quę in Philosophia, Medicina, Astronomia, &c. scripta sunt, tractantur. Vtriusque methodi originem ac causas ostendimus, quò manifestum faceremus, Medicinam, quæ & ipsa Methodo tradenda est, non phantasmais ac speculationibus, sed per experientiam docendam discendamque esse: non enim decet, vt homo qui ad Dei imaginem factus est, Medicinam quæ & ipsa diuinum opus existit, pro libito ac rationis suæ iudicio torqueat. Expellendi itaque ex medicorum scholis erunt, qui animi rantum gratia de Medicina disputare, ac pro & contra arguere solent: cætera nil opus est, eos refellere, cùm suammet insci-tiam celare non possint. Sunt præterea quemadmodum Methodi, duo discipulorum genera alij enim phantasmatis se sedunt, alij Empyriam sectantur, quæ sanè vnica veritati, perpetuo iuncta est, quòd vero ratiocinatio colligit, non raro vacillat. Sensibilibus namque obiectis solis natura cognosci vult ac potest, nil ratione indigens. Exempli causa: in montis visceribus quid contineantur, neutiquam ratiocinatione, sed sensibus cognoscimus, qui manifestè ab obiectis mouentur, rerumque naturas nobis patefaciunt. Sic in religionis quoque negotio beatitatis, seu vitæ sempiternæ negotium aures à Christo hauriunt, nec opus est nostra vt ratio plura confingat. Similiter in cœlestium motuum doctrina, sane nil nisi quod experientia manifesto sensu prodidit (reiectis ratiocinationibus) dominatur. Itaque quidquid homo dicere, vel scribere vult, vt alios doceat, illud non nisi mediante experientia facere debet quod vt in aliis omnibus, sic maxime in iis, quæ vitam ac sanitatem concernunt, obseruandum erit. Constat itaque naturam non rationem nos artes docere. Exemplo rem manifestiorem reddamus. Scripsit

Certitudinis artiũ causæ.

Medici autodidacti.

Disputationes medicorum explosæ.

Empyrię laus.

Astronomia experientia nititur.

Aristotelis Meteorologici libri mendaces.

Aristoteles de cœlestibus impressionibus librũ, quem de Meteoris inscripsit, in quo à capite ad calcem vsque nil nisi mera mendacia, anilibus ratiocinatiunculis confirmata, prodita inuenias: quorum Mendaciorum cultores habuit, Petrum Tartareum, &c. & sexcentos alios, huius farinæ philosophastros, ne dicam fatuos. At certè si ex naturæ penetralibus Meteororum causæ, vt sunt: pluuiarum, niuis, tonitrui, &c. eruantur, multò aliæ eæ apparebunt, quàm ab Aristotele proditæ sint. Huius generis phantasmata Astronomicam quoque scientiam inuaserunt, eiusdem cum Aristotelicis Meteoris valoris, vt sunt quæ de Auguriis, Geomanticis, aliisque id genus sortilegiis prodita habentur. Sic de Metallorum generatione Albertus: sic de morborũ causis Auicenna disputarunt, ratiocinationibus nimirũ, cum experiẽtia ex diametro pugnantibus vsi. Quamobrẽ cum Medici subiectum sit corpus humanum, animæ sc. domicilium, consideranda illi erit eius nobilitas: nam cùm ipsum Deus crearit, Medicoque subiecerit (vt & sanitatem sc. & morbos in eo conseruet, vel depellat) nihil opus est, nouis excogitatis phantasmatis ac ratiocinationibus id perficere, siquidem ars Medica non in contemplatione, sed in actione potius constituta est. Ideoque nõ tam rationibus, quam experientia firmanda. Cùm enim medicina instar omnium actiuarum artium, per experientiam natã sit, Experientia duce perfecta opera in ea efficere, & quæ de eius veritate testentur, conueniet. Est itaque primus iam Medicinæ Magister, corpus ac materia naturæ, ex quibus non ex temetipso discendum, si discere animus sit. Sic etiam in rebus metallicis, per experientiam admirandæ artes innotuerũt, quas nemo vnquam ratione consecutus esset: hinc ex ipsis metallis, plurimæ artes extiterunt. Itaque cùm Medicina in natura consistat, sic vt natura ipsa sit Medicina, sane illa ipsa nullibi, quam in natura disci ac inquiri debet: nam quemadmodum ex luto & igne figulorum ars: ex ferro & igne fabrilis (per malleum) extitit: vt inquam ex igne, ac cineribus vitriarorum artificium, ex lana & fuso textrina, ex argento & igne aurifabrorum ars nata est: sic per experientiam natura Medicinam, omnesque artes absque ratiocinationum adminiculo produxit. Hæc Sophistæ, qui repudiata experientia, suis rationibus quoduis confingunt, accuratius considerent velim, vt tandem Lumini naturæ tenebras offundere desinant. Meminerintque Medicum à natura per ignem generari: nam ignis & in igne labor, naturam manifestam faciunt: itaque vt Fusores ex ære aurum & Argentum, sic & Medici mediante igne ex corporibus Arcana, Mysteria, Magnalia, essentias, &c. producere debent, per separationem aliaque vulcania opera. Quin & Microcosmus ad medici generationem plurimum quoque confert: nã per ignem resolutio, ex quibus ille (tribus primis videlicet) compositus sit, manifestum facit. Ex igne ergo Medicus quid homo, quid medicamentum sit, discit, & extra ignis disciplinã nulla alia schola est, per quam Medicinam addiscere liceat. Quare non immerito forsan ad operis nostri, limen duplicem discẽdę medicinæ methodum explicemus: contemplandi enim ac cogitandi ansam, de repurganda ab erroribus medicina, Medicis nos dedisse persuasum habemus.

Astronomia corrupta.

Albertus de Metallis.

Medicina per experiẽtiã nata.

Medicinæ primus magister.

Medicus ex igne generatur.

Microcosmus ad Medici generationẽ valet.

CAPVT II.

De omnium morborum generalibus causis.

IN morborum, vlcerum vero precipue causis indagandis, multi variis rationibus laborarunt, multorumque erroneorum dogmatum semina sparserunt, cùm tamen vnica omnium sit causa Corruptio, quàm Deus Opt. Max. omnibus Elementaribus, ac sublunaribus corporibus sic implãtauit, vt omnia corrumpi, interire, morte dissolui, experientia doceat. Huic corruptioni cum homo assidue subiectus sit semper occurrere debemus: quod si ea ingruat, Morbus iam à Medicis appellatur. Itaque corruptio ista, quæ ineuitabilis contrarietatem consequitur; omnium morborum mater dicenda erit. Ea autem quibus modis fiat, Anatomia plurimarum partium, ex quibus hominis compages constat, edocet: partes illæ, quia temperaturas cõtrarias inuicem obtineant, non possunt nõ corruptionis seminaria fouere: nam omnes vnica cutis mẽbrana cõclusæ, certã, tum qualitatem, tũ quantitatẽ obtinent quidem, sed complexione, essentia, actionibus, mirum quàm inuicem pugnent. Aliud Epatis, aliud Pulmonum, aliud ventriculi, aliud vesicæ munus est, aliaque substantia, alia humoris, alia partis ratio est, alio loco hoc, alio illud continetur ac subsistit: hæc tanta diuersitas, quomodo non corruptionem aliquando moliatur? Cæterum non ista solum, sed & hæreditaria à parentibus seminaria per generationem communicata, ac subinde in natos propagata, Morborum manifestas occasiones præbent: nam semper nati parentibus, quod sanitatem attinet, deteriore fuerunt conditione. Sic Abelus & Cain, minus quàm Adamus & Eua, illi filiis magis, hi nepotibus plus valuerunt. Adeo vt nisi Deus auertat, coniiciam fore, vt aliquando futuri sint morbi (ex ista hæreditaria veneni communicatione) plane incurabiles, suspicionem Pestilentia auget: hanc enim iam crebrius fieri, pluresque quàm olim corripere apparet, sic vt iam quinto ferè anno recurrat, cùm olim vix quinquagesimo repetere visa sit: tum mille iam eo corripi videas, quorum vix 110. antiquitus correpti fuissent. Accedunt ad hæc tot morbi Epidemij, tantaque vlcerum frequentia.

Corruptio omniũ morborum causa.

Morbus est corruptio.

Parentum seminaria morbi.

Quamobrem cùm ea sit humani corporis conditio, vt tum generationis, tum creationis ratione perpetuo ad corruptionem declinet, adeo vt si õnes actiones optime quis proficiat, sibique probè valere videatur, corrumpi tamen pergat, necessario tamen morbũ aliquãdo incidit, hinc nõ inconcinne OPORTET, omniũ morborũ causã, dixerit quispiã: nam tam ea quæ intrinsecus insunt, quàm ea quæ extra ipsũ corpus circũstãt, sic in corruptionẽ cõspirant omnia, vt vnica Medicina excepta illis resistẽdi omnis spes adempta sit. Itaque Medici officium erit, corruptionis modum, & differentias, & ad curandũ, & ad præcauendum necessarias memoria tenere: discet autem eas quemadmodum faber ignẽ ac ferrum per ignem addiscit, hoc est, per sensũ

Oportet est omniũ morborum causa.

Medici officiũ.

&

& experientiam, sine omni ficta & fucata Physicæ iactatione. Ex quo sequitur, cùm nimirùm corruptio, tam sensu percipi possit, quàm ignis calor tactu percipitur, vlterius naturam Microcosmi inquirendam esse, vt quomodo morborũ causas effectrices in se contineat, sciamus: nam cum contra illas medicaméta pugnent necessariò cognoscendæ erunt. Sic vbi morbi ab Astris facti sunt, ex astris eorum cognitionem venabimur, ex eo nimirum corpore in quo insunt: est enim hoc in omnium rerum scientia comparanda vniuersale, vt illinc vbi res inest, petatur: sic Piscationem aqua docet, cœlum cœlestia, terram terrestria, morbum morbosa, iustitiam iusta, ignem ignea ostendunt, quidquid verò aliter, vel docetur, vel discitur, stultum est, ac repudiandum: nam nemo qui ex Diabolo est, de Deo loquitur, nec infernales de vita beata disserunt, sed ex eo omni in quo est, addiscitur. Patet ergo duo esse, ex quibus generetur medicus: Morbum & Medicamenta: Morbum per morbum cognoscit, Medicamenta verò per Medicamenta: hoc est, vnumquodque ex eo quod est. Cognoscit autem Anatomiæ ope: hęc enim apertum illi hominem, Corpus physicum scilicet omnibus suis partibus absolutum proponit, quod corpus Physicum si cognoscat, iam verè Medico-philosophus erit. Atque tum vbi philosophus desinit, ibi incipit Medicus, hoc est, vbi morbum cognoscit, philosophus adhuc est: at si morbum curet, iam verè Medicus practicus appellabitur. Hi ergo duo modi sunt comparandæ Medicinæ, ad quorum priorem Anatomia mundi, ac Astronomia: ad alterum, Alchymia & virtutum naturalium cognitio referendi sunt. Nam quòd alij de rebus medicis scripserunt, cùm in Theoria solos humores, in Praxi solum Macrum cum Lumine Apothecariorum sciant ac proponant, nec fidem nec laudem vllam merentur.

Anatomię vsus

Vbi Philosophus desinit, ibi incipit Medicus.

Lumen apothecariorũ.

CAP. III.

De Causis Naturalibus Corporis Ægri.

Corpus nostrum ex Mercurio, Sulphure & Sale compositum.

VT autem aliquando naturam corporis ac materiæ, ex qua vlcera oriuntur, quantum eius in Physico corpore natura, ac experientia nos docuerunt, aperiamus. Sciendum hominis corpus eiusque singulas partes, ex tribus corporibus, Liquore, Sulphure & Sale cõponi. Ex quibus Sulphur siccarum rerum, Liquor humidarum est, & vtrorumque coagulatio per Salem facta, Physicum corpus continet. Atque hæc cuiusuis corporis, tam animati quàm inanimati compositio est: humidum scilicet Liquor est, quod ardet Sulphur, quod verò post vstionem remanet Sal, omnia iusto pondere, quouis in corpore creata à Deo, quæque Vulcani beneficio, qui quidquid in Physico corpore est, eruit, ad oculum demonstrari possunt, siue ex igni, siue aqua, seu aëre, vel terra sit: nam in vniuersum omnium corporum tria ista prima materia, vltima materia, initium, medium, finisque sunt. Hæc etsi philosophica magis quàm medica sunt, tamen quia omnium vlcerum causam Salem constituimus, de eo breuibus disserere oportuit. Cùm autem omne corpus, siue viuum sit, siue mortuum, vt à putrefactione tutum sit, causam requirat, Balsamus quidam omnibus rebus perfusus à Deo creatus est, qui si non esset, statim putrefactio subsequeretur. Sic in cadaueribus quæ Balsamo peruncta sunt, putredinem arceri videmus: sicque in Physico corpore naturalem quendam ac congenitum Balsamum esse augurámur, qui si homini non inesset, viuens integerque à putrefactione tutus non foret. Balsamum hunc nemo nisi mors aufert: differunt autem inter se Balsamus iste, ab illo verè vocato Balsamo, quòd alter viuorum, alter mortuorum conseruationi inseruiat. Quò autem rectius Balsami huius naturam sciamus, intelligendum est, Salem de quo diximus, vitę necisque Balsamum esse, cuius dein variæ species iuxta corporum diuersitatem existunt. Itaque quemadmodum carnes Sale conditæ à corruptione immunes esse videmus, à Balsami virtute, qui in Salis naturam abire solet: sic intrinsecus in nobis Sal gustu percipitur: cuius beneficio à putredine conseruamur. Hæc de Sale vlcerum causa dixisse sufficiat, quæ Corollarij vice in vnam summam colligemus. Tria corpus nostrum constituunt: Sal, Sulphur, & Liquor, quorum hæc ad vlcerum generationem nil præstant. Sal vero Balsamus corporis Physici, vlcerum causa hoc loco constituitur. Est tamen & hoc notandum, Salem coagulare, duritiemque conciliare omnibus corporibus, metallis, scilicet lapidibus, lignis, homini, omnibus nimirum iuxta coagulationis mensuram. Verum cùm nil tam præstans in rerum natura inueniatur, quod labe ac vitio careat. Huic quoque Balsamo duo inhærent non vulgaria mala: vnum quòd ipse interitui, ac corruptioni æquè ac alia sublunaria (quorum nullum suæ corruptionis terminum transgredi potest) subiectus sit. Itaque si corruptio illi Balsamo accidat, iam causam vlceribus præbet: namque vt primum ille alterationem senserit, illius membri seu corporis putredo sequitur, membri dico: nam Balsami variæ species sunt, quemadmodum & partes varię, hinc Epar, hinc pulmones sine aliarum partium detrimento putrescere quandoque videmus. Alterum Balsami vitium est, quod ipse Sal est, Sal inquam diuersus, nunc dulcis Sacchari vel mellis instar, nunc acer & acetosus, in summa, tam multiplex quam sunt sapores varij, quæ temperamentorum diuersitas in causa est, vt Balsamus iste Corrodendi nonnunquam facultatem adipiscatur, quam dein calor, febris, phlegmone, &c. consequuntur, pro natura scilicet salis peccantis. Hæc generalis theoria est causæ ac peccantis materiæ in vlceribus, ex qua particularia multa, eaque vtilia documenta haurire licet, verbi causa: vlcerum diuersitas, in forma, figura & imaginibus magnam Salium differentiam innuit, eamque in Physico corpore, accuratè à Medicis discendam & inquirendam monet, vt ex formæ habitu de materia peccante pronuntiare possint. Sed de istis in singulorum generationis modo, specialiter & accuratius disseremus postea. Hic notabis, vti aquarum variæ species sunt, omnes tamen aquæ generaliter dicuntur, sic hominum

Liquor quid. Sulphur. Sal quid.

Balsamus à Deo creatus.

Balsamorum differentiæ.

Sale à putredine tuti sumus.

Balsami vitium. I.

Balsami vitium alterum.

num varia genera inueniuntur, quę tamen omnia hominum nomen merentur, ita vlcerum varia genera existere, quæ ex naturæ diuersitate formam, ex Physionomiæ differentia alios mores habent: nam alia figura aliam significationem, alia forma aliam essentiam, alia imago aliam proprietatem ostendit.

Physionomia vlcerum.

His quæ de Salibus dicta sunt, non sine vsu excrementorum rationem subiunxero fortasse. Itaque sciendum, Liquorem sua excrementa per Poros, Sulphur per intestina, Salem per vrinam deponere. Vrina itaque si in terra nitrescat, Salem nitri efficit percocta: hoc quidem in animatis Salis excrementum est, in animatis vero Salis excrementum dicitur Alkali: extrahitur autem Alkali hoc ex eo quod post Salis, Sulphuris, Mercurij separationem residuum mansit corpore. Hæc ad ostendendam Salis & Balsami naturam in medium adduximus, quæ multis aliis adhuc rationibus confirmare non difficile fuerit. Nam cùm in nutrimento & nutrito similitudo quædam insit, omnia autem nutrimenta ex Sale, Liquore, pinguedine seu sulphure constent, manifestum est, illud quod nutritur ex similibus compositum esse. Simile enim simili nutritur, itaque Sulphur Sulphure, Sal Sale, Liquor Liquore nutriri dicimus: fit autem nutritio, cùm ingesto in ventriculum alimento, Archeus vi Vulcani coctam materiam digerit, & ad sua loca transmittit.

Liquor vt excrementa deponat Sulphur. Sal.

Alkali est Salis excrementũ.

Nutritio vt fiat.

CAP. IV.

Remedia Quomodo à Formæ & imaginum similitudine ostendantur.

VLcerum generationis modum, etsi aliqua ex parte in Physico corpore ostendat philosophia, sciendum tamen alios adhuc duos modos, quibus vlcera fiunt superesse: Impressionis sc. & Fontis, quos sic intelliges. Homo variis externis iniuriis expositus est, corporalib. Spiritualibus, Elementis, Firmamentis, visibilibus & inuisibilibus, ex quibus facile corrodens influentia sequi potest, à Firmamento & syderibus exagitata. Etenim si Solis calorem in tantum augeri quandoque vidimus, vt nemora & segetes adureret, & in flammam converteret: si conspicillis cutis cauterisari, ac pustulæ excitari possunt: certe & ab astris hominum corpora sic affici per influxum cogitandum est, quasi actuali cauterio cutis vsta esset. Et sane huiusmodi impressiones consideratione dignæ sunt: nam quemadmodum fulmen turrim, vel arborem, vel (quod non raro accidit) hominem tangit, sic & huiusmodi impressiones fieri solent, quę ob id Metaphoricè fulmina, ac fulgura dici poterunt.

Impressionis vlcera.

Corrodens influentia.

Cutis cauterisatio per conspicilla.

Fontis vlcera quę vocauimus, vt fiant, exemplo, & analogia declarabimus. Fontes ex petris quemadmodum erumpere videmus, sic in humano corpore fluxionem oriri posse, quæ aliquem in locum decumbens, tandem erumpat, cuius fons & origo nemini nota sit, atque hinc seminaria, ac radices mali eruere impossibile habeatur, credibile vtique est. Atque vt verorum fontium alij calidi sunt, alij frigidi, alij Sulphurei, alij Aluminosi, &c. sic & in humano corpore factas fluxiones analogia quadam partiri licebit. Sunt autem & præter iam dictas, ac superius commemoratas, vlcerum causæ aliæ, quæ in corruptione Salis ac Balsami radices habent, adeo vt ex seipsis malitiæ suam causam habeant, huius generis tres sunt: Pestis, Bubo, & Pleuritis.

Fontis vlcera.

Pestis, Bubo, Pleuritis, quam causam habeant.

Alia insuper vlcera sunt, quæ Balsamo vim faciunt, cuiusmodi ea quæ à bestiarum morsibus, vulneribus, & Erysipelate fiunt. Superest & sextum genus, quod ex raucedine ortum habet. Vltimo denique loco vlcerum duo adhuc habentur genera, Gangræna scilicet: & Elephantiasis. Atque hæ in vniuersum sunt vlcerum differentiæ, quæ extrinsecus apparent. Sunt qui & viscerum vlcera his annumerare velint, Hepatis puta, Pulmonum, Renum, Vesicæ, Oesophagi, &c. verum istis, quia accuratior eaque medica magis curatio competit, nil admodum immorabimur, cùm hîc exteriora tantum, & quæ Chyrurgi opera curentur, tractemus, verum ne nihil de iis dixisse videamur, vnico saltem capite ea edisseremus.

Viscerũ vlcera ad Chirurgiá non pertinét.

Notandum insuper ad vlcera cognoscenda, maximopere conferre ipsius affectus, operationem, formam, figuram & imaginem accuratè contemplari: nam nihil in rerum natura sine forma generatum, perfectumque est, nihil est, quod operatione careat: itaque per formam ac operationem cuiusuis corporis, suam essentiam expiscamur, sic omnia quæ terra marique generantur, suas essentias per formam ac operationem produnt. De operatione exemplum tale esto. Salia corporis Physici exterioris vnam eandemque cum salibus Microcosmi (si ea ad vlcerum generationem pergant) operationem habent, atque ob id similitudo operationum, inuisibilem ex visibili indicat, hoc est, exterior figura, interiorem quandam præfigurat, vt salia exteriora, internorum indicationem habent. Atque sic quæuis exterior figura imaginationem, id est, æqualem formationem de interiore quadam ostendit. Per hasce ergo operationes, earumque signa cuiusuis vlceris differentiæ manifestæ fiunt, vt scilicet ex quo genere salium, vitriolato scilicet, Aluminoso, &c. vlcus ipsum sit, cognoscamus, ad quam cognitionem mirificè quoque conducit formarum contemplatio: nam qualis forma salium exteriorum à coagulatione fit, talis quoque in homine efficitur, sed tamen in forma resoluta: est enim formæ ad formam sua similitudo, ac coagulata forma significatur à forma resoluta, itaque cuius generis fuerit forma exterior coagulata, eius generis censebitur forma interior resoluta: coniunges ergo formarum syzigias cum operationum similitudinibus. Hæ namque concordantiæ expeditam atque ab erroribus tutam habent dignotionem, nec vlla phantastica indigent ratiocinatione: sunt enim hæc (formam & operationem puta) ex lumine naturæ desumpta: imò ipsũ lumen naturæ sunt, iuxta quod iam tandẽ morbis nomina impones, nimirum

Affectus ipsius forma.

Sales corporis Physici & Microcosmi eandem operationem obtinet.

Figuratú cognatio

Obscura sunt hęc.

Nomina morbis vt imponenda.

nimirum qualem formam ac operationem inuenies in physico corpore, tale nomen tibi confinges, atque sic ab omnibus erroribus te liberum constitues.

De ARTE Signata.

Obseruandum autem & hoc sedulo est, nihil plane naturam produxisse, cui non suæ effectionis signum impressit, pro exemplo hominem sumamus, huic nulla inest facultas animalis, naturalis vel vitalis, quæ non exteriore aliquo vel gestu vel habitu, vel mēbro, lingua scilicet, oculis, auribus &c. consignata sit: sed ista iam relinquo, vt de quibus in libro de Proportionibus Physiognomiæ disseruerim, tum quòd hunc ad locum non omnia pertineant. Quæ diximus, etsi in homine appareant manifestissime (est enim homo pluribus affectibus refertus) non desunt tamen in aliis quoque corporibus. Sic plantago quæ neruis referta est, suam virtutem ostendit. Sic Sauinæ forma vsum ipsius prodit. Atque etiamsi in homine visus manifestissime de appetitu, aures animi voluptate, Lingua de cordis agitatione ac affectu testentur: tamen hæc omnia, & in floribus, & iis, quæ linguarum loco sunt, inueniuntur. Quamobrem qui in Medicina experientiæ titulum ambiunt, ij studeant hanc artem, qua natura in exterioribus interna designat, addiscere: hæc enim sunt Medicæ artis Scholasticalia quibus si quis principio destituatur, verum ac optatum artis finem nunquam consequi poterit.

Plantaginis forma. Sauina forma.

CAP. V.

De Morbis qui ex temporum alterationibus fiunt.

ANtequā particulares vlcerum descriptiones aggrediamur, pauca quædā ad rem facientia præmittere visum est. Itaque notandum, naturam in omnibus metallis producendis, antequam ea perficiat, alteratione temporis florida reddere, sicuti arbores antequam fructus producant, florere videmus, hoc & omnibus mineralibus, commune est, & à Salis generatione non alienum: nam & ipse dum generatur, ante perfectionem floret, quod illius tempus studiose medicis est obseruandum. Quod de exteriore mundo dictum est, in homine similiter se habet: cùm ergo talis in homine minera contineatur, ea si floreat (quod tempestatem hîc appellat) certe agitata, ad corruptionem inclinat, quod tamen in exterioribus non accidit: nam ea si floreant, fertilitatem potius quàm corruptionem portēdunt: nam ea hominis cum maiore mundo cognatio non semper materiata est, sed ferè spiritualis, qui spiritus etsi corpus contineat, differt ab illo tamen, vt caro à ferro, quorum vtrumque corpus quidem est, diuersa tamen existunt. Ex quo sequitur, si hominis minera effloreseat, corpus concuti (concussio illa accidit tum propter sensum, tum ea ratione, quòd in tam minuto corpore, vniuersæ maioris mundi proprietates conclusæ sunt,) itaque si homo tum obstructionibus laboret, rigores ac horrores fiunt. Vbi itaque talis tempestas ingruit, frigus sentitur (nam omnis tempestas cum frigore incipit) quod totum corpus peruadit, similiter vt Boreas aërem refrigerat: hinc itaque horrores oriuntur, qui eousque durant, donec huius venti omnis essentia absumpta sit; qua absumpta, tandem ex ea quæ in rigore facta est, agitatione, calor corpus apprehendit, isque etiam totum corpus peruadens, non prius remittit, donec omnis materia absumpta sit. Quòd si supra modum corpus incalescat, fumi ad caput feruntur, atque quandoque rationem oblædunt, quandoque soporem faciunt, maximè vbi illa tempestas stupefacientе natura participet. Vt autem tandem quomodo vlcera fiant ostendam: obseruandum est, vbi ventus ille vehementissime materiam exagitarit, in eum eam locum decumbere, vnde locus statim in tumorē attollitur, phlegmone accedit, rubedo accrescit: quòd si tantum virium nondum habeat, vt erumpere possit, locum relinquit, ac turgens huc illucque fertur, rubicundo colore se prodens, quare si tempestas illa adhuc debilis sit, solutu facilis est: sin iam radices egerit, aliquo loco fixa hæreat, negotium medico facessere solet, atque fere sub hypochondriis firmari solet, & illic partem aliquam rodere ac exulcerare. Tempestates hæ ferè in sanguine consistunt ac fiunt primum, sed paulatim etiam in solidiores partes agere incipit, ibique venas neruosque erodens, tumorem facit, ac vlcus, sæpe cum vento totum corpus peruadens. Eius varia nomina apud Germanos sunt, Latini Erysipelata appellare solent.

Mineralium florescētia. Florescētiæ interioris ab exteriori differentia. Rigor & horror vt fiant. Febris vt fiat. Sopor & paraphrenitis vt fiant in Febre. Erysipelas.

CAP. VI.

De Signis ac Generatione Fistularum.

EST vlcerū quoddam genus, quod ex Sale Petræ oritur, is Sal clemens est, nec vsque adeo acris ac erodens: nascitur autem in hunc fere modum. Terra Salis Balsamum in se continet, quæ si purum ab impuro separet, & excrementa deponat, contingit ea quandoque foras erumpere, atque tum ab aëre & sole exiccantur, & in nihilum abeunt: sin in terræ meatus ac venas detrudantur, quâ nec aër, nec calor, nec Solis radij penetrant, tum formam quādam turbinatam, & oblongam deorsum propendentem nanciscuntur, indurantur, ac in Salem Petræ mutantur. Itaque Sal petræ terræ excrementum est, ex Sale & Balsamo natum. Simili ratione in homine Sal (qui Balsamus est) existit, qui corpus conseruat, cùm excrementa sua per poros deponere diximus: quòd si pori illi obstructi sint, vel natura non excernat, corruptio quædam subsequitur: nam illa excrementa intrinsecus in lacertorum cauitates decumbunt, ac cum iis in locis propter calorem coagulari in turbinem non possint, resoluuntur, & ab intrà exteriora versus redunt, ac depascuntur circumiectas partes, donec ad cutem peruenerint, ibi demum vlcusculum, vel pustulam faciunt, quod sensus indicio leuem curationem requirit: vbi curationem aggressus fueris, tum demum morbus se prodit, intus basim extra conum ostendens, non aliter quàm de Sale petræ

Fistulæ ex Sale petræ fiūt. Sal petræ quid.

petræ diximus: nisi quòd Salpetræ corpus est, hoc cauitas. Verum loca in quibus generari possunt, multa sunt, verbi gratia iuncturæ omnes, contiguæ diuersæ partes, (id est, vbi ligamenta, nerui, tendones, &c. carnem contingunt) nares, oculi, aures, costæ, malleoli, in summa, nullibi ferè non generatur. Vbi ergo iam aliquo in loco vlcus factum est, subinde excrementa eo deponuntur, non solum naturalia, sed & quæ ex inconcinna diæta auctiora fiunt, perpetuoque madet locus, ac ferè vbi iam confirmatum malum est, nullo dolore amplius molestat. Hoc mali genus à Fistulę similitudine Germani cum Latinis Fistulam appellant.

Fistulæ quibus in locis fiant.

Fistulæ dolore carent.

CAPVT VII.

De Vlceribus quæ ex Sale nitri corporis fiunt.

SVperioribus capitibus monuimus Salem sua excrementa per vrinas deponere (eum Salem nimirum, qui principium partium conseruationi subseruit). Excrementum hoc, vrina scilicet, vbi in terra copiosum collectum fuerit, in pultem abit, qui Nitrum Latinis appellatur, quod si coquatur, Salem quendam ex se fundit, quem Salemnitri dicunt, eius prima origo ex Balsamo animati corporis est: iis enim Balsamus cùm subinde se expurget per vrinam, causa est illius Salis, qui acrimoniam Balsami obtinet. Quamobrem sciendum, cùm necessario corruptio nobis incumbat, & huius excrementi non debitam euacuationem destructionis causam fieri: nam nisi per vrinam deiiciatur, in carnosas partes decumbit, illicque paulatim alienam naturam contrahit (quemadmodum de Nitro ostendimus) donec tandem ad effectum suum perueniat, quem antequam contingat, Scyrrhosos multos tumores excitat, qui paulatim magis magisque indurantur, ac attolluntur, non aliter quàm in nitri præparatione conos fieri, & magdaleones apparet. Itaque vbi iam aliquandiu hic detenta ista excrementa fuerint, & sua ipsorum acrimonia, tum insiti caloris accessione rodere incipiunt, donec tumores illi singuli, in singula caua vlcera abeant, quæ omnia coaceruata videntur, quemadmodum & Salnitri gleba plura tubera ostendit. Familiare istis vlceribus est, vt nunc humida, nunc sicca sint, pro symptomatum nimirum varietate: hoc tamen à prioribus differunt, quòd hæc non vt illa perpetuo madeant, sed ferè vbi humectata fuerint, ad exiccationem se iterum accingunt. Hoc mali genus Schrophulas Latini nuncupāt, sed rectius quis forsan Nitri vlcera ea quis vocauerit, à materia scilicet, quæ illa facit.

Nitrum ex vrina fit.

Schyrrhi vt fiant.

Vt ab aliis vlcerib⁹ differant.

Schrophulæ.

Vlcera Nitri.

CAPVT VIII.

De Vlceribus quæ dolore nullo molesta sunt.

QVamuis acris & calida Salium natura est, tamen quandoque calor ipsorum superatur: nam cùm ad summum suæ malignitatis peruenerint, nec vltra progredi possint, ipsamet emoriuntur, maximè vbi ea ad Salis Gemmæ naturam accesserint: horum namque ea est proprietas, vt vires suas non exerant, nisi vbi iam interficere volunt: itaque eorum actio non vitalis, sed lethalis est, & quod dolore perficere debebat, hoc insensibilitate efficit. Huius rei ea causa est, quòd Salis spiritus vt animalia noxia, semper negotium differunt, quò tandem subito ingruentes: ægrum opprimere possint. Sed cùm ex improuiso mors accidat, nec ipsi quod propositum erat, efficere possunt. Sciendum quapropter est, vlcera hæc ex morte eiusque operatione (quæ putrefactio est) originem ducere: non quòd totus homo moriatur, sed vnum solummodo membrum emoritur, quemadmodum manus abscissa sine totius corporis interitu, emori videtur. Quapropter obseruandum medico erit, vt omnium rerum quæ in homine sunt, scientiam habeat, vt si contingat aliquod membrum ad interitum suum inclinare, nec per vitales actiones, sed per lethales corrumpi, sciat in huiusmodi casibus nil contra vitales actiones attentandum, si vitales sint nec contra lethales si lethales sint: in hoc enim vlcerum curationes differunt maximè. Sed huiusmodi vlcerum causas manifestius declaremus. Coquitur in nobis suopte marte quidam sal, quem gemmæ salem vocant, qui purgandi tum sui ipsius, tum aliorum humorum facultate pollet: in quam actionem dum non satis intendit, ab aliis euincitur, quæ victoria ipsius interitus, ac mortis causa euadit, qua occasione ex Sale gemmæ fit Alumen scissum, quod si emoriatur, Entali appellari solet. Veruntamen etiamsi operatio ipsa emortua sit, non tamen ab operationibus statim quiescit omnino: nam mortua æquè ac viua, quadam actione participant: nam donec aliquid plane in nihilum abierit, ipsum nunquam à generando quiescet. Etenim mors nil nisi primum vitæ spiritum aufert, manente interim secundario spiritu, qui pro sua natura agere non desistit.

Salis spiritus corpus destruere conātur.

Putrefactio est mortis operatio.

Sal gemmæ in homine.

Sal Entali.

Itaque in humano corpore ad huiusmodi generationes vlceratio sequitur, quæ sensu omni vacat: nam ferè illic colligitur, vbi tangendi vi minimum homo pollet, verbi causa: sub genu, & intra cubitum: quia autem Sal gemmæ naturam Grandulationis obtinet, pluribusque lapillis, & angulis scatet, idem ergo & in hac resolutione fieri videmus, vt nimirum ad exemplum grādulationibus sparsim per totum membrum vlcera parua fiant. Quapropter in curatione sedulo obseruanda erit ista mortis differentia, quæ neglecta multis imposuit, multis grande malum conciliauit: nam etsi lethalis aliqua operatio ingruat, nihilominus tamen operatio alia non quiescit: nam mors primæ operationis vires frangit quidem, statim tamen alias generat: mors enim nullam morbi causam aufert, morbi propositum si frangat, è vestigio aliam producit causam. Hæc ratio etsi Sali gemmæ singularis, ac propria non est, sed & omnibus Salibus communis, tamen quia reliqui Sales, hoc modo affecti, non vnam aliquā partem, sed simul vniuersū corp⁹ occupāt hîc vni Sali gēmeo eam facultatē tribuere placuit. Istorum vlcerum nomina

Grandulatio.

Mors causam morbi non aufert.

nomina cùm tam varie in medicina vsurpĕtur, hic reticemus, sufficiat tibi ea vlcera ex Sale gemmæ orta nuncupare: hæc vera nominis ratio est: nam ipsa ex Sale gemmæ per putrefactionem generata sunt, cùm ipse in summo gradu, sua operationis morte præuentus esset.

Salis gemmæ vlcera.

CAP. IX.

De vlceribus ex Physico Vitriolo.

FIunt etiam vlcera, quæ & forma & operatione sua Vitriolum referunt. Est autem vitriolum minerale corpus, ex coctura ad eam quam refert consistentiam percoctum, maioris vsus gratia. Huius inquam similitudine vlcera in humano corpore oriuntur, in tibiis ferè firmata: nam si Sal ille Vitriolatus corrumpatur, ista in loca decumbens, primum varices facit, quæ Vitrioli domicilium factæ ipsum retinent, donec ex seipso Erodentem vim nanciscatur, quam vbi nactus fuerit, paulatim partes illas in tumorem attollit, dein tumores illos erodens, caua vlcera facit, quæ postea instar Vitrioli circum iacentes partes depascuntur. Et notandum hic, vitriolum raro absque dolore agere, nisi forsan vbi iam ex corpore effluxerit, quod etsi factum sit, tamen statim iterum coacervatur, nec prius æger intermittit, quàm vniuersam tibiam in vlcus conuerterit, ac si quid vlceratione effugiat, illud ipse stupidum reddit: nam omne vitriolum Sulphur stupefactiuum in se continet.

Varices vitrioli domicilia.

Vitrioli stupefactiuum. Sulphur.

Euenit tamen non raro, huiusmodi Salia & Vitriolum ad Erosionem non peruenire, propterea quòd ad tantam acrimoniam, quæ corrodere possit, non euadant: quòd si fiat, facile Spasmi ac punctiones accidunt, Vitreolum enim intus conclusum Sinoniam inflammat, quæ inflammatio postea Spasmos, ac puncturas causare efficax est. Quin non raro accidit, Vitriolum superiora versus per illas venas ferri, donec ad earum radices peruenerit, vbi dein consistens lethale vlcus facit. Ad hæc cum ea Vitrioli forma, fit, vt in lapillos concrescat, etiam in humano corpore multas strumas, ac scyrrhos lapillorum similes & forma, & duritie efficit: quorum dein alij, qui corrodendi vi pollent, in vlcera abeunt: alij qui ea destituuntur, integri permanent. Operatio Vitrioli sequitur quæ numquam non (ob prohibitam euentationem) putredinem ac fœtorem facit: ea enim omnium Salium natura est, vt quò calidiore ac humidiore loco sunt, eò citius putrescant: contrà in loco calido, sicco, accidit, vt ut sit, Vitrioli ea semper natura est, vt caua vlcera facere ac fluere desideret.

Vitriolũ conclusũ Sinoniã inflammat.

Scyrrhi à Vitriolo efficiuntur.

Similis plane vitriolo, in carabe operatio existit, eo saltem differens, quòd pauciorem inflammationem, nullumque spasmum, maiorem vero dolorem efficiat: cognoscuntur vlcera hæc ex defluente aqua citrina, cui quandoque sanguis concretus copulatur: aqua enim illa sanguinis grumos vnà educit secum. Peculiare huic vlcerum speciei est, quòd ea laborantes, acerrimo visu, capiteq; integerrimo sint, antequàm tamen ea aperiantur vlcera, capitis dolores, ac visus debilitas ægros habent, cuius rei causa non ad decumbentes fluxiones, sed ad sursum elatos vitrioli vapores referenda est: at vbi iam apertum vlcus est, vapores non ascendunt amplius, itaque morbi soluuntur. Atque hinc patet, vlcera hæc claudenda non esse, nisi prius omnis vitrioli substantia radicitus euulsa sit.

Succini albi operatio.

Vitriolata vlcera non sunt claudenda.

CAP. X.

De vlceribus aluminosis.

SVnt porrò vlcera quæ primũ cum tumore, ac inflatione sine calore & erosione se produt. Primum enim tibiæ in tumorem humidum attolluntur, humor is facile exiccationem admittit, successu tamen temporis putrescere incipiẽs, ex qua putredine postmodum fœtor, ac fluor, vlceraque oriuntur: vlcera hæc Alumini comparantur: etsi enim per illud neque tumor, neque putredo causatur: imò ad eorum curationem non mediocre auxilium præstat: tamen eatenus, qua calore quodam participat, putredinis causa fieri per accidens potest: omnis namque putredo à calido est, & rectè calor Mater putredinis nuncupatur. Vlcera quæ tractamus hic, raro dolore molesta sunt, insignem tamen tumorem, humiditatemque præ se ferunt, non in schyrrhos vel œdemata excrescunt, sed potius ex diuturna putredine inuicem ortus causam præbent: ampla & profunda sunt, non raro totum crus occupantia, diuturna omnium vlcerum maximè sunt, ac si non debitam victus rationem præscribas, fere in hydropem vniuersalem conuertuntur: at vbi diæta legitima obseruata fuerit: prospera admodũ valetudine homines sunt, his vlceribus laborantes: ad hæc magnam quoque in Peste, Pleurisi, ac Lue Venerea, præseruationem præstant.

Alumen vlcera curat per se, facit per accidens.

Calor mater putredinis.

Aluminosa vlcera in hydropẽ abeunt.

Vlcera quinetiam inueniuntur (vt iam antea meminimus) quæ diuturnitate temporis in syderationem abeunt, quam intensissimi dolores consequuntur, frequens hoc est in vitriolatis: etenim vbi Alumen, ac Vitreolum semet ipsa in calcem redigerint, vi insiti caloris, aliam plane quàm antea adipiscuntur essentiam: at moram requirit hæc calcinatio, qua humor omnis absumitur, solumque alumen siccum relinquitur, non aliter quàm Alumen & Vitriolum vi ignis in calcem redacta, acriora, rodentiora, magisque dolorifica fieri videmus: sic & hîc intrinsecus vitreolum calcinatum, subter cutim cauitatem facit, ossa arrodit quæ omnia mala primum quidẽ à fluxione fiunt, at ea postea exiccata, exarescunt vlcera, nisi quando ex improba victus ratione, collecta excrementa illac euacuantur: tum enim & humida apparent. Similiter de Alumine in calcẽ redacto iudicandũ, quòd si iuxta calcinationis suæ naturam agat, hyderũ non facit, sed exiccat potius, sitimq; inexaustã efficit. Huius generis vlcera à Sale communi fiunt quoque, si ipse corrumpatur, humida ea primum apparent, mox intrinsecus exiccãtur, maiore quàm Aluminosa dolore affligunt, calore vero nullo participant. Causa horum vlcerum est corruptio Salis communis, à calore humido, quem natura dum expellere conatur, in artus detrudit, vbi si exitum inuenerit, à fonte ipsius, vsq; ad ostium illi natura viam præparat, per quam subinde effluere solet. Salium horum non vnum genus est,

Sitis inexhausta ab Alumine. salis cõmunis vlcera.

est, omnes tamen communes appellantur, eodem omnes modo agunt, eodemque curantur. Qui si suopte marte (vti illis peculiare est) exiccentur, facilem curationem faciunt: sin calcinentur omnium difficillime sanari solent. Considerantur itaque vlcera Aluminis, vitrioli, ac Salis communis bifariam: vel cruda enim sunt, vel calcinata.

CAP. XI.

De vlcerum pessimo genere, quod difficillimè restinguitur.

SVnt præterea Sales quidam, qui in principibus humani corporis partibus consistunt, quemadmodum in Auro & Luna Arsenicum, Sales isti, si sua ipsorum virtute à partibus, quibus insunt, segregantur, (vti per ignem Realgar ab Auro) tum spiritus Microcosmi vitales, eos, in exteriores partes propellunt, ceu ventus à Deo excitatus, fumum (qui & ipse mobilis est) exagitare solet: sunt enim Realgaria hæc simili quoque natura prædita, vt à corde ad exteriores artus facile se propelli patiantur: imò vltro ferantur, tot tantisque affectionibus, ac periculis expositus homo est, vt vel eo nomine iustissimè Microcosmum illum appellemus, vt qui omnia maioris mundi pathemata in se contineat. Atqui Realgaria ista in homine creata substantialiter esse putandum non est: nam postmodum in eo generari contingit, vt exempli causa: Realgar, Aurum, Chymus, tria hæc æs vnum sunt, quorum quoduis singularẽ virtutem, obtinet, quam tamen dum vnà consistunt omnia, neutrum exerit. Similis planè in in homine Orizon est, substantia non viribus. Sed ad exemplum redeo. Homo itaque à diuina prouidentia, ac prædestinatione per artem impellitur, vt Aurum per suum Fulmen, Chymum in Scoriam, Realgar sub forma fumi in sublimatum corpus separet, vt iam Aurum, Realgar, Chymum, loco viribus, substantiaque separata ante oculos constituat. Quæ de exterioribus dicta sunt, de internis etiam accipienda sunt, vt scilicet intelligamus, intrinsecus in nobis esse aliquem, qui corruptionis huius efficiens causa fiet: hunc nos destructorem Archeum vocamus, nouo vocabulo & inaudito hactenus: nam nunquam adhuc vsque Medicina per Philosophiam adoleuit, vt destructorem hunc, quisnam esset, intelligeret ac agnòsceret. Notandum itaquẽ hunc Archeum intrinsecus in homine omnia Vulcania artificia disponere, facere, ac perficere, ac quamuis rem in vltimam suam materiam deducere. Vltimam autem alicuius rei materiam voco, si ipsa ad suam iubilationem, ac exaltationem perueniat, vt in superiore exemplo, Aurum in suam virtutem, à reliquis duobus separatum in vltimam materiam deductum esse dicimus. Hac ratione per Archeum in igne Vulcani, ab orizonte Realgar quoddam separatur, quod dein pro ea qua pollet natura vlcus facit: sunt namque variæ Realgaris species: nam præter dictũ, aliud est Realgar Lunæ, aliud Mercurij, aliud Iouis, aliud Veneris, aliud Saturni, itaque quot Realgaris species, tot sunt horum vlcerum differentiæ, diuersis proprietatibus præditæ: sunt quæ bulimiam quandam congenitam habeant, adeo vt carnes ipsas in quibus consistunt, vel etiam alias exterius admotas, aliaque edulia depascantur: alia corrodentem venenosam materiam nacta, pro eius veneni natura agunt, quasi exterius admotum Realgar esset. Quinetiam sunt Realgaria quæ ex Salibus fiunt, simili modo, ac in artificialibus seperationibus Sales produci videmus: nam dum illi expurgantur, sordes suas à se expellunt: itaque aliud Realgar à sale communi, aliud à vitreolo, aliud ab Alumine se expurgante generatur. Realgar ergo hoc singularia quædam vlcera producit, quorum symptomata pro materiæ diuersitate euariant: nam vlcus à Realgare vitriolato factum bulimiam: ab aluminoso, corrosionem comitẽ habet. Quare quamcunque partem Archeus præparauerit ac separauerit, ea excellit, atque in operationem erumpit, realgarinum vlcus pessimum ac venenatũ efficiens, cui nemo vnquam per officinarum putidas compositiones auxiliabitur: nam antiqui cùm originem mali non intellexerint, nec remedia iis adhibere docere potuerunt, &c.

Realgaria in homine substantialiter non insunt.

Archeus destructor corporum.

Realgaris plures species.

Bulimia à Realgare vitriolato causata.

CAP. XII

De vlceribus faciei, aliarumque partium arsenicalibus.

ADmirabuntur scio, & ridebunt non pauci, si viderint me in Microcosmo fusorem (quem Archeũ appello) ac fusoriam officinam constituere, ij admirari quæso desinant: nam ista in ægrorum commodum (cuius omni ętate studiosissimus fui) facilius probauero omnia, quàm mei antagonistæ vel vnicum, de humoribus ac sex rebus naturalibus dogma confirmare queant: qui cùm tot sectas, hæreses, Schismata, inter se alant, mirum si quid certum constansque apud illos fit: sed missos istos, qui contra ius fasque in Apollinis cathedra sedent, faciamus. Vlcera de quibus hic nobis sermo instituitur, variis modis Medicorum vulgus partitur, variisque nominibus insignita profert: sed nullus istarum distinctionum vsus est: vos isthæc signa obseruate potius, quæ Realgarinorum vlcerum patognomonica sunt. Dolor intensissimus si vexet, si comparatione aliorum vlcerum maxima deformitas adest, si caro, cutis, ossa, nerui, ligamenta, &c. exeduntur, si statim ac aliquem locũ materia occupauerit, varij colores apparent, iudica Realgarinum vlcus esse, quod omnibus veterum remediis resistit. Quamobrem ego, qui à natura ab istis Hæresibus separatus sum, atque ad desperata restituenda donatus, per vulcanicam pharmacopœiam istorum auxilia inquirere vt queam, omnem mouebo lapidem, vti infra apparebit.

Fusor & fusoria officina in homine.

Apollinis cathedra.

Signa vlcerũ Arsenicalium.

Post signorum explicationem tempestiuum fuerit locum affectum quoque ostendere: itaque sciendum vlcera hæc variis in partibus consistere ac enasci posse: nam quæ à Realgare Lunæ ac Veneris fiũt, faciem ferè occupãt, labia, nasũ, mẽtum, malas, &c. nõ raro oculos auresque depascentia: quæ vero à Realgare Iouis fiunt, & Mercurij, omoplatas & sternõ exedũt: Martis realgar in dorso ac ventre vt plurimũ sæuit: Saturni deniq; ab inguininib. ad plãtas vsq; tota cruraobtinet. Vlcera hęc etsi omnia periculosa sunt, & nõ nisi

Locus affectus varius.

nisi artis auxilio pelluntur, alia tamen aliis remedio magis obediunt faciliora curatu sunt ergo, quæ à Mercurij. & Solis & Iouis existunt: quæ vero à Veneris, Lunæ, Saturni, & Martis realgare facta sunt, accuratissimam artificis industriam requirunt: alioquin spiritus vitales inficiunt, mortemque ineuitabilem inducunt: Generationis modus, quo hæc vlcera fiunt explicandus adhuc superest, qui talis vt plurimum est. Primum, si Realgar per caminum Vulcani euadere conatur, nec exitum inuenit, pustulas paruas, cum perpetua scalpendi necessitate excitat, quæ nunc tardius, nunc celerius ad maturitatem perueniunt, prout vel scalpendo, vel inconcinnis remediis magis minusque irritantur: quòd vbi factum fuerit, illo loco centrum suum nanciscitur, cui adhærescens dein Realgar incipit partes exulcerare, vrere, dolore torquere, ac vel in latum, vel profundum depascere, pro suæ nimirum essentiæ proprietate, vnde quoque horum vlcerum differentiæ constituendæ sunt. Itaque quæ in facie & collo sunt, Syreia appellantur: quæ inter clauiculas & inguina, ante & retro sunt, Cancrum vocare solent: quæ vero sub hypochondriis sunt omnia Malum S. Ioannis nuncupant Germani, forsan ex eo, quòd diuinam potius quàm humanam opem requirant. Atqui non raro euenit, verrucas ac dura tubercula eadem ex causa oriri, quæ tamen vtilia potius quàm noxia putanda sunt, itaque non vt vulgus Medicorum facit, Corrosius irritanda sunt, sed relinquenda: siquidem tentata statim efferantur: est enim ea Realgaris ex Salibus natura, vt ab huiusmodi externis obiectis inflammetur ac sæuiat, non secus ac de Realgare metallorum iam dictum est. Vltimo loco sciendum, præter iam dicta Realgaria speciem adhuc existere, quæ nunc ex Antimonio, nunc Plumbagine, nunc ex Margasita, vel Thalco, vel Kakimia, aliisque huius generis Mineralibus ortum ducat: verum cùm ab ea effecta vlcera, eandem cum superioribus curationem requirant, nil opus est multum de ea laborare.

Caminū Vulcani.

Syreon quid.

Malū S. Ioannis.

CAP. XIII.

De vlceribus transmutatio.

ITerum quoddam vlcerum genus explicandum est, quod exemplo hoc innotescere poterit. Cùm homo in exteriori mundo, tam variis artibus instructus sit, vt etiam ipsas rerum formas transmutare possit, cuius rei locupletissimum testimonium in melle crudo & præparato, quæ & substantia, & viribus, ex diametro quasi pugnant, habemus. Si, inquam, in exterioribus talia perficit homo, quantò magis intrinsecus in minori mundo, in quo omnes thesauri reconditi sunt, & ex quo omnia quæ exterioribus efficit, proficiscuntur, talia præstare ipsum posse putabimus? Si itaque homo extra se naturas contra naturam transmutare potest, & illa ars ab intra procedit, quæ in attentando consistit, quam dein experientia comitatur. Sic enim artes inueniuntur: primùm dum homo ex se attentationem, ex maiore mundo experientiam assumit, atque tam diu laborat, donec vtriusque similitudinem comprobarit: quare nemo vitio mihi vertat, quòd hominem intra corpus ad transmutationem naturarum tantum, quantum extra, laborare dicam: nam de interioribus quàm de exterioribus maior mihi sollicitudo est. Ad hæc sciendum, hominem dupliciter agere: in exterioribus corpore, in interioribus spiritu: illic externarum rerum, hîc humani corporis decorem ac vsum respiciens. Spiritum interius agentem distinctionis causa, Adech vocare soleo.

Mel crudu cum præparato viribus pugnat.

Remedia vt inueniantur.

Adech spiritus in homine laborans est.

Itaque sunt in exterioribus Sales quidam, magno artificiò compositi, vt Alkalia, & Sales sublimati, hi sales ad naturæ defectus sarciendos, necessario ab arte fiunt: nam natura non omnia simplicia perfectè creauit, sed aliqua etiam arti perficienda reliquit, pro libito, & ad eum quem desiderat finem, consequendum, vt iam ars rectè altera natura sit, & dicatur. Hæc si in maiore mundo fiunt, etiam argumento sunt, in minore, mundo, ab Adech huiusmodi transmutationes tentari: atq; hac ratione quandoque vlcera non simplicia, sed composita (nam ad transmutationes compositionem molitur natura) oriuntur, de quibus meritò hoc loco paucis edisseremus. Itaque (vt iam dictum est) si homo in exterioribus bona malaque, vtilia & noxia efficit, quid prohibet, idem intrinsecus fieri, dicere? quare si ita intrinsecus laboret Adech pro loci natura simplex vel compositū, mite vel corrosiuum vlcus facit, cuius dein forma, formam illius Salis, à quo factum est, imitatur. Formas hasce nil opus est hic multis depingere, atque ab inuicem distinguere: infinitus namque labor foret, parumque ad curandum vtilis. In hoc genere mali describendo antiquitas (pro more quem in obscuris rebus semper tenuit) mira verborum inutilium profusione multis paginis disseruit. Ego negotium paucis expediam. Artifices interni, dum ad opus aliquod se accingunt, loca sibi deligunt, in quibus simplicia compositis suis idonea inueniant, quæ vbi nacti fuerint, talibus formis exornant, quales & ipsorum naturæ, & instrumentorum habilitas ferunt. Spirituales isti artifices variis arcanis ornati sunt, bonis scilicet ac noxiis, quę pro loci natura diuersa fabricant. Operum horum iam prognostica paucis aperiantur. Si itaque contigerit homines multo quàm ipsorum ferant prudentia, mores, ac naturæ, morosiores euadere (quod fieri non raro animaduertimus) variisque morbis incognitis antea conflictari, Cœlum malè dispositum iudica, à cuius peruersa operatione non ita multò pòst Pestem causatam iri, metuendum. Quod de vniuersalibus dictum est, in particularibus quoque considerationem meretur itaque si vlcera cacoëthe appareant, internos artifices in opere aberrare scias: etenim quandocunque exterioris mundi negotia claudicant, interiorem periclitari non potest non verum esse. Hæc de morbis transmutatis hactenus dixisse sufficiat, in quibus non tam vniuersaliter, quam de vlceribus specialiter admonendi mihi fuistis

Natura non omnia perfecte producit

Artifices seu fabri in homine.

Pestis à cœli infausto positu oritur.

CAPVT XIV.

De vlceribus quæ cœlitus imprimuntur, ac influunt.

COelum eiusque influxus contemplari, (propter eos morbos quos à Firmamento imprimi omnibus in confesso est,) Medicum debere, non minus quàm simplicia ea, quæ ad remediorum compositionem adhibet, ex eo manifestum est, quòd cùm quatuor sint, quæ Medicum perfectum reddunt, Philosophia, Astronomia, Alchimia & Medicina: Astronomia, quæ circa cœlestium versatur contemplationem, eam nobis ad Medicinæ perfectionem necessariam ostendat. Sunt qui tribus repudiatis vnà, Medicina contenti esse velint, eo argumento, quòd nusquam Galenus de cœlestibus impressionibus (etiam in Pestis consideratione, quæ tamen omnibus ad cœlum refertur) verba fecerit. Quasi vero non vitio potius quàm virtuti tribuendum sit, eum, qui principatum Medicinæ affectarit ac vsurparit, ista ignorasse, sine quibus in Medicum perfectum euadere non datur. Sed noxium hoc artis Medicæ dogma est, quod vni homini tantum tribuitur, atque imitationem rationibus præfert: ex eo enim accidit, vt omnes impunè Medicos se esse profiteantur, ac ex arte rem faciant, qui alias artes vel desidia, vel ignorantia relinquere coacti fuêre. Verum iam tandem ostendam, quomodo cœlum vi sua attractrice multorum vlcerum efficiens causa sit. Magnetem, Succinum, Mastichem, Resinas, aliaque huius generis: ferrum, sordes ac similia attrahere videmus. Sic in cœlo stellæ plurimæ existunt, quæ in homine recondita, ac sibi familiaria (siue humores sint, siue quid aliud) ad exteriorem corporis regionem educunt atque attrahunt: certum enim est, nihil in hoc sublunari globo esse, quod non Stellis aliquid de sua natura communicare cogatur magno suo malo: vti enim solem ex humidis humida extrahere eaque arefacere videmus: sic quælibet stella ex suo corpore cui dominatur, attrahit quædam, quibus deperditis, ipsum corpus ad interitum inclinare apparet. Huc respicere manifestum est eos, qui non nisi inspecto prius cœli situ, ligna cædunt, ac lutum fodiunt: quippe non ignari, catiem, aliaque vitia à superioribus accidere. Quin & illud experientia docuit, Saphirum gemmam Anthracem aperire attrahendo, donec vlcus fiat manifestum: quod si ea lapidis natura est, eaque in astris quoque tribuere, vt scilicet ab ipsis Carbunculum, Anthracem, Apostema, &c. fieri dicamus, cùm Gemmæ eam virtutem non nisi ab astris habeant. Longè alias harum affectionum causas adferunt pseudomedici, verum quia omni occultioris naturæ cognitione destituuntur, quid mirum cœlestium influxionum effectus illos non intelligere? Iterum, cùm angelicam vrsinam iis quos Radiis suis apprehenderit, omnem virtutem subtrahit, non video quomodo non Firmamento illam quoque vim tribuamus: siquidem iam constitutum sit, nil in Elementari orbe esse, quod non in Firmamento existat quoque. Quamobrem notandum, si vlcera fiant lethalia, vel quæ methodicam curationem non admittant, curandi rationem inuertendam esse, aliaque remedia vsurpanda: nam in iis cœli influxum prędominari certissimum est, in hoc ergo vlcerum genere nil sane spei in vulgatis medicorum libris ac pharmacopœorũ officinis ponere licet: putida enim ac inutilia sunt, quæ ipsi præscribunt, ac componunt remedia. Itaque ad Astronomicæ Medicinæ canones recurrendum erit, illicque remedia petenda. Quæ diximus hactenus, vberiore explicatione non indigent: vnicum enim argumentum à maiore omnem dubitationem tollit nam si cœlum pluuiam, niuem, tonitru, fulgur, &c. efficit: si cœli tempestas alterationem corporibus inducit, vt iuxta eam magis minusque valeamus: manifestum est, cæterorum quoque morborum, maximeque vlcerum efficiendi potestatem ei tribuendam esse, quidquid Galenus eiusque sequaces deblaterent.

Medicũ quatuor artes perficiũt

Galenus cœlestiũ impressionum non meminit.

Cœlum quomodo vlcera faciat.

Stellę ab inferioribus nutriuntur.

Saphirus Anthracem aperit.

Angelica Vrsina est Cardo patia seu Carlina.

Astronomica Medicina.

CAPVT XV.

De Vlceribus fontis (appellatis.)

VLceris hoc genus, quod fontis appellauimus superius, explicaturus, exempli loco adducam illud. Fontium calor frigusúe, siue ex cœlo sunt, siue à terra, à calido & igneo fonte sub tera latente, suasque actiones perficiente, consistunt, augenturque. Atqui nihil in his inferioribus, vel calidum, vel frigidum est, quod non caloris frigorisue sui causam cœlum agnoscat: at terram interim ceu concausam istarum qualitatum augmentum ac decrementum procurare non negauerim, Radix tamen, vt dixi, in cœlo est, quæ in prima rerum creatione sic vt apparet, est segregata, iterumque terrestribus mutua cognatione iuncta. Simili plane ratione, de fluxionibus humani corporis iudicandum est, eas scilicet à cœlestibus operationibus dependere, vt dirimi facile non queant. At vt maximè difficulter ab iis alienentur, atque medelam accipiant, tamen hominem coactè illas impressiones ferrre non fatemur, sed per Astronomicam Medicinam resistendi præsidiis confirmari posse, contendimus. Generationis quoque horum modus fontibus aquarum omni ex parte respondet: nam quemadmodum illæ ex Petris scaturiunt, ortus tamen sui rationem, ac semina manifesta non habent, sed perennes fluunt semper, sic & istæ fluxiones humani corporis, ex nullo, vel saltem obscuro semine emanantes, perennes quasi sunt. Istis sanè singularem curationem adhibendam esse, differentia horum ab aliis vlceribus (quæ ortus sui manifesta seminaria habent) innuit. Homo cùm ex terra ortus sit, terrę quoque naturam refert, atqui terra Flammulam, Linum Aquaticum, &c. caustica & pustulas excitantia producit. Ergo in homine similia quædam germina nasci possunt, quæ huic sensu molesta sunt, illi ob crassitiem insensibilia.

Caloris frigorisque cœlum causa est.

Catharrhi à cœli influxu dependent.

Flámula vim causticam habet.

Itaque fontium hac analogia constituta, notandum deinceps est, quemadmodum fontium varia genera sunt, temperie, actionibus, accidentibus variis inuicem differẽtia, sic & harum fluxionum non vnam esse distinctionem, sed plurimas, quas curandi ratio studiosè obseruandas

uandas innuit: nam frigida, stupefaciensque defluxio à calida longè aliam curandi methodum requirit (CVRATIO.)

Etsiamsi autem istis fluxionibus curationem adhibere,& impossibile sit, & inconueniens: (nam nemo fluminis impetum in fonte suo remorari potest, vti radicitus ex semine ortam plantam euellere licet)tamen non desunt ad sustentationem remedia, neque Medicum est, statim de curatione desperare. Et si enim pseudomedicorum decreta incurabiles istas fluxiones pronuncient, tamen eæ consultationes,quæ cœli influxum præsupponant(quas neque apud Galenum, neque alios eius farinæ logodædalos inuenias) aliquid spei adhuc superesse quandoque ostendunt.

Cautio in prædictione obseruãda.

CAPVT XVI.

De Vlceribus Quæ cum Vulnere, fractura, ac morsu complicantur.

Causæ.

VLcerum quæ vulneribus, fracturis, morsibus, aliisque non bene curatorum vulnerum symptomatis superueniunt, hinc fere radices trahunt, quòd dum illis medicamur, nisi probè ab externis iniuriis ea muniamus, ex sua natura, vulneris scilicet in alienam abeunt, ac in vlcera transmutantur. Veluti ouum cuius putamen confractum est, facile quoque putredinem contrahere apparet. Sic & homo si ab extra illius corpus apertum fuerit (id est,vnitas soluta) tum externa elementa, ac aër circumstans in interiora agere incipiunt, eaque corrumpere: est enim exteriorum multo quàm interiorum natura durior, adeo, vt inter ea similis ac inter Silicem ac Carbunculum gemmam comparatio sit, itaque corruptio facilis existit, ac studiose præcauenda. Etenim cùm ea sit immundorum natura, vt mundis semper quoque labem aliquam inferre conantur,summo sane studio in tuendam mundiciem incumbendum erit, maxime si à Firmamento alterata esse Elementa intellexerimus. Ex quo sequitur, humani corporis continuitate soluta, siue per Arma, morsum, vstionem, fracturas, &c. ipsum corpus externorum & circumstantium Elementorum iniuriis expositum esse, & in vlcerosam dispositionem facile prolabi. Quamobrem Medicamenta parietis instar collocanda inter corpus & circumstantia,Elementa erunt: quod nisi & ipsa medicamenta sint ritè præparata, sed æquè ac externa elementa immunda, facilior multò erit ad vlcus transitus. Atq; hinc nata putredo corruptionis vehementis causa euadit, quam auferre, nisi tota ea parte, quam ipsa occupauit, ablata, impossibile est. Actiones istæ Elementorum externorum summa diligentia propter curandi rationem obseruandæ sunt: nam ab impressionum ac Salium actionibus non parum diuersæ apparent, quas quia Humoristæ illi medici ignorarunt, non est vt multum vtilitatis ex ipsorum lectione reportaturos nos speremus. Etsi enim non negauerim, ipsorum curationes confirmari posse, si eæ essent causæ quas illi assignant: verum illi eas indemonstratas assumpserunt,atq;hac sumptione totam artem fœdissime conspurcarunt.Vos hoc axiomatis instar habete. Quemadmodum

Corpus vulnerarium Elementorũ iniuriis est expositum.

Causas non demonstratas Humoristæ assumũt.

Paracelsi Chirurgia Magna. F

respiratione ac inspiratione corrupti aëris, hominis interiora inficiuntur, sic & per vulnera non probè munita, venenum ambientis aëris communicari nobis posse. Atque hoc vt in quauis vnitatis solutione catholicum est, sic in venenatis morsibus, ac vulneribus ab intoxicato telo factis, vnicè considerandum:etenim veneno cum ambientis intemperie conspirante, celerrima ingruit destructio. Quin & in fracturis, (vbi eæ perperam curatæ fuerint) cum vlcere complicatio admodum periculosa existit, ac fere curationis spem adimit. Itaque vbi tale vlcus oblatum fuerit,sciendum, curationem per Elementa (id est, ipsorum Elementorum remedia) faciendam esse: semper enim ex eadem classe, è qua morbus est, remedium petere conuenit,quod qui non intelligit, sed semper contrario remedio cogitat, is vt à curatione abstineat, admoneo.

Curatio per Elementa.

CAPVT XVII.

De Vlceribus qui ex propria constellatione generata sunt.

ACcidunt quandoque vlcera, quorum infectio ex sua ipsorummet constellatione originem ducit, nulla accedente vel cœlesti vel Elementari causa procatarctica, huius generis sunt vlcera mammarum, quæ ab vtero oriuntur,verbi gratia, Cor suam constellationem habet, habet & suam vterus quarum sicut Archeus interior ad exteriorem se habet vtraque. Vteri itaque Syderea virtus si à vero tramite aberret, totam illius regionem, quanta ea est, ad destructionem disponit,ac inficit, haud aliter quàm Anthracem à cœlo accendi videmus: nam & sic quoque vterus,hìc ex intrinseca illa sua influentia vlcera creat, putredinem in lacte vberibus &c. efficiens. Simili ratione Bubones fiunt, corrupta scilicet Osei constellatione. Nam Osei operatione suummet Sydus corrumpente, ac quasi efferata destruente, Pesti simile hoc malum oritur:etenim quemadmodum cœlestis illa influentia partem sibi cognatam inflammat, sic radios Syderis Osei hìc se habere cogitandum est.Pesti simile malum dixi:nam sunt quædam singularia loca, in quibus frequenter Bubones pestilentiales fiunt, cuius generis & Osei regio est, Quin & sydus Osei interna quædam pestilentialium stellarum constellatio est: verum superiori tandem constellatione accedente, tum demum exterioris Osaicæ Pestis causa euadit (obscura omnia sunt.)

Cordis constellatio.

Bubones Venerei vt fiant.

Osaicã Pestis.

Itaque quod supra monuimus, scilicet in Physico corpore totum contineri Firmamentum, ipsumque iuxta cœli Physici regiones diuidi, hic denuo memoria reddendum est, ac obseruandum præterea. Quod si ex cœlesti constellatione pestis fiat, suo ad quem eam influxus destinauit loco,eaque lethalis non sit,sed loco cædat ac soluatur,nec plane tamen,quòd, inquam, nisi ea concinne ritis adhibitis remediis, percuretur, vlcerosa ac fistulosa sequatur dispositio:ac dein interiore destructo sydere alia superueniat pestilentialis constitutio, ab illa diuersa quidem, ex ea tamen orta. Quamobrem moneo in pestis curatione sedulo in consolidatione laborandum esse, quòd sine

Bubones pestilentiales in Fistulas abeunt.

sine ea nulla curatio absolui possit. Pauca hæc exempli quasi loco ad ostendendam constellationis vim, in medium attulimus, monentes interim, & huius generis alia innumera existere, & istis consideratis facile cognosci, quid Æther Olympius, ac Physicum sydus possint. Hæc scio Medicos Firmamenti ignaros non intelligere, sed ipsimet huius inscitiæ causa sunt.

Æther Olympius.

CAPVT XVIII.

Vlcera quædam Per incantationem à Lamiis fieri.

VLcera per incantationem à Sagis fieri posse, vel facta deteriora effici, etsi vulgo incredibile ac fabulosum putetur, sapientioribus attamen non plane fictum videtur. Et sane duo omnino modi sunt quibus ista fiunt: vel enim à spiritibus, vel ex incredulitate accidunt, quæ ambo cùm extra LVMEN NATVRÆ posita sint, naturaliter, seu ex naturæ fontibus, de iis disserere nemo poterit. Spiritus autem quomodo huiusmodi operationes perficiant, scitote, quòd Sacræ literæ admonent de hoc casu in Historia Iobi: is enim antequam à diabolo tentaretur, integra & fortuna & sanitate fuit, sed potestati diaboli subiectus, toto corpore vlcerato esse cepit, à satana nimirum percussus. Hæc si concedamus, vt certè inficiari nefas est, quis dicat iam tum huiusmodi tentationes desiisse, nec ad hæc vsque tempora, imò ad finem seculi durare ac duraturas esse? Sane non contemnenda Satanæ potentia est, vt qui mille fallendi ac tentandi artibus præditus sit, & qui, Scriptura teste, semper rugiens obambulat sicut leo quæreus quem deuoret. Quamobrem firmiter credendum, non tantum animæ, sed & eius domicilio, corpori sc. nostro ipsum acriter insidiari, cum & experientia constet, & Euangelium doceat, ipsum corpora nostra obsidere, ac miris modis deformare posse. Stat itaque sententia, Satanam diuino permissu omnis generis plagis humanum genus afficere posse. Atque quemadmodum homines variis artibus præditi sunt, quas omnes ex rebus à Deo creatis, ac per sensum & rationem cognitis, faciunt, exercent, perficiunt. Sic Spiritus homines longo interuallo superare constat: ij namque simplicia ac species suas non ex corporeis, sed ex incorporeis, cœlestibus, ac Firmamentalibus, quibus æque ignis, sulphur, ac Salpetræ inest, ac istis Elementaribus corporibus desumunt. Quod si ergo vt hominibus, sic & Satanæ scientiam componendi largitus Dominus Deus est, certum est ipsum ventum excitare, ignem accendere, ex salepetræ & sulphure grandinem ac fulmina efficere, quibus omnibus nos fortunis exuat, posse: nam quò ars à Deo reposita est, illic ipsam vigere probabile est. Sic ergo Iob, sic alij, in tentationem induci Deus permisit, à Satana afflicti, tractati, percussi sunt. Sciendum itaque est, eam quorundam hominum peruersitatem esse, vt cùm toto corde, & ex tota anima Deum diligere deberent, ad satanam conuersi, eius mancipia euadant, ac odio proximi flagrare incipiant. Qua dein maleuolentia cum malis spiritibus iuncta, eorum sibi scientiam vsurpat: atque sic spirituum ministerio conceptum odium in proximos euomit. Sed præmium huius nequitiæ æquale cum Iuda proditore ferent omnes ij, & sanè quicunque tales sunt, sub exitum vitæ huius rei manifestissima indicia produnt: est enim æqua cum labore ipsorum merces. Veruntamen nec in illis quibus mala à spiritibus infliguntur, sine diuino permissu quidquam proficit hostis maleuolentia: at ille ipse qui proprio Filio non pepercit, nobis quoque crucem ac afflictionem à proximo imponit, ac conciliat, &c.

Spiritus quomodo vlcera faciant.

Imaginatio seu incãtatio vt lædat.

Iudæ proditoris præmium.

Porrò nunc incredulitas, quæ horum malorum causa altera nobis constituta fuit, expedienda superest, qua de re dilucidiss. Christi verba in Euangelio extant, cùm inquit: Si fuerit fides vestra, sicut granum sinapis, & dixeritis huic arbori, &c. Ex istis enim consequitur, si fidem habuerimus in Christum, fore, quæ ille pollicitus est: sin fidem in Satanam habeamus, itidem illius promissorum participes futuros: vtroque enim modo Diuina operatur potentia, teste Christo, cùm loquitur de Pseudoprophetis & Antichristo. Signa & miracula facient (inquit) per Satanam, & ego Satanæ scientiam ac potestatem tribuam, vt ipsorum miracula de illis testentur: nam propter fidem ipsorum Satan talia perficiet miracula per ipsos. Quapropter, in Satanæ potestate asserenda, nemo nimium sit incredulus: nam quemadmodum Deus de piis testimonium perhibet per miracula, sic de impiis Satan. Itaque non immerito de incantatione & similibus, per quæ vlcera quandoque infliguntur, hoc loco disseruimus.

Incredulitas est vlcerum causa.

CAPVT XIX.

De Vlceribus quæ ex Elementis duobus, igne & glacie fiunt.

VLcera quæ ex Elementorum manifestis qualitatibus, (id est, intempetie) oriuntur, cùm singularem curationem requirant, singularem quoque theoriam non immerito sortita sunt. Quapropter quod initio diximus, hominem tribus è rebus compositum esse, quarum vna Sulphur est, sciendum, hoc genus vlcerum in Sulphure radices suas habere. Itaque si Sulphur inflammetur, iam operationem suam auspicabitur, ac in igneam degenerabit naturam, igneasque actiones producit, hoc est, caustica sua vi pustulas excitat quandoque membrum, non raro totum corpus adurens. Neque est, vt quis admiratione ducatur, si audiat Sulphur me in humano corpore constituere. Etsi enim ad oculum non apparet, inest tamen in omnibus suis facultatibus in corpore Physico, non aliter quàm de Salibus dictum est hactenus, quorum essentia quoque etsi conspicua non est, tamen virtus & actio latere nequit. Sic etenim in prima rerum creatione comparata sunt omnia, vt Sulphur quandoque caro sit, quandoque lignum, &c. Sed omne id quod ab igne euincitur, Sulphur putandum est: reliqua vero duo (Sal scilicet & Mercurius) igni resistunt, ac in vltimam materiam reducuntur. Quia ergo ex carne, ossibus, & similibus Sulphur generari diximus, quod dein inflammatum vlcera faciat: Scitote, quod corpus ab initio omne Sulphur fuit, à quo dein

Sulphuris inflãmatio.

Sulphur quid in homine.

Corpus primo sulphur fuit.

Caro & sanguis media materia corporis fuit.

Caro & sanguis media materia corporis sunt.

dein in mediam materiam perductum est, vt iam caro, sanguis, &c. esset, vnde illæ partes corruptibiles effectæ, intrinsecas concitarunt incommoderationes, vt iam homini suæmet ipsius substantiæ aduersentur, ac subinde appetant rursum reductionem ad primam materiam: nam media creatio primæ omnino inimica est, ambæque mutuam corruptionem satagunt, atque prima alterius in se reductionem machinatur, qua facta, homo denuo in terram ac puluerem, ex quo (media creatione) factus erat, redit. In quo puluere etsi manifeste Sulphur non apparet, nil refert: nam & ex terra lignum fit, cùm tamen terra lignum nec sit, nec dicatur. Itaque omnibus modis primum corpus, in quo morbus inhæret, cognoscendum est: pòst, causa morbi, & quæ rursum ad primam materiam corpus reducere cogitat, contemplanda: sic namque omnes prædestinati sumus, vt variis modis corrumpamur, ac in primam materiam relabamur, corruptionis inquam: huius quædam species Sulphuri quoque inest, qua à media creatione ad primam inclinat, ac Elementariam inflammationem contrahit, vt rectè ignis isto in casu corruptionis materia dicatur.

Affectus locus & causa primum cognosci debent.

Ignis ergo iste per quem Sulphur hoc accenditur, variis modis nascitur, quemadmodum & externi ignis ortus varios esse conspicimus: hic ex silice excutitur, alter per speculum adurens concipitur, tertius ex motu (quod in funiculis apparet) nonnullus alia ignifera arte comparatur. Eodem dico modo ignis interior inuisibilis exoritur: nam silicum ignem refert is, qui fit per cœlestes impressiones, Solis interioris, qui Sulphur accendit. Solem illum, vt qui nec diem nec noctem faciat, Galenici medici non intelligunt, quippe cuius naturam numquam didicerunt. Verum si sol externus lignorum Sulphur accendere potest, rectè interiori nostro soli eandem vim tribuimus. Sunt porrò in homine motus quidam, qui pro natura sua Liquorem exiccare valent, ac Salia in calcis formam adurere, à qua postmodum membra in Sulphuream naturam deducta, vi caloris inflammantur. Accensionum genera etsi plura existunt, iam commemorata duo tamen præcipua quasi sunt, & reliqua in se continent omnia. Quæ ambo (vt summatim omnia quæ diximus colligam) corpus primum inflammant, & ad primam materiam retrudere conantur (vnde postea ad conspiciendam flammam aptum redditur, &c.) Quòd hominem ab igne consumendum pono, non vsque adeo insolens putandum est: nam & huius rei terra quoque documenta manifesta prodit: quoties enim terrestres ignes emicant? qui sane medicum commonefaciunt de hominis igne. Etsi enim non eadem ratio est primæ ac mediæ creationis, ac materiæ, terræ scilicet & hominis, ignis scilicet terrestris, ac humani, attamen eorum æquales Operationes esse, experientia docuit: nam vt maxime ignis terrestris, qui corporeus est, ac visibilis, interno hominis igni (qui soli ei in quo est sensibilis, omnibus inuisibilis cognoscitur) æqualis non videatur, est tamen iuxta hanc differentiam amborum essentias metiri facile. Verbi causa, Montes plurimi sunt perpetuo igne deflagrantes, alij non perpetuo quidem, sed eousque durante, donec omnimoda ad primam materiam reductio facta sit. Sic in Styria vidimus ex male curato igne nocturno totos campos deflagrasse, cùm ad ignis restinctionem frustra concurreret plebs, verum istas ignis externi causas indagare philosophos relinquimus, sufficiat nouisse hæc quandam ad Medicam artem præfigurationem habere. Simili ratione igneas operationes quæ in Adoptis fiunt Chemiæ (cuius Medicum peritum esse volumus, antequam ad artem accedat,) considerandas volumus. Harum conflagrationum exemplo, contingit in humano corpore, post diuturnas vlcerationes, Sales quandoque calcinari, atque Sulphurea corpora in primam materiam reduci tandemque accendi. Quin & idem ex inconuenientibus adhibitis remediis accidere videmus, maxime à Mercurio viuo: itaque Medicos hortor, vt Chemico studio ipsius venenositatis scintillas tollere discant. Ad hęc post diuturnas ægritudines huiusmodi inflammationes accidere possunt, verum vbi in sanis factæ fuerint, atque vbi nulla in remedio culpa est, sciendum mali causam eam esse, Sydus illac influere, ac impressionem facere velle: sumus enim superiorum influxibus recipiendis non aliter subiecti, quàm elychnium ad ignem è silice excussum excipiendum, quæ dico noua ac impossibilia non sunt: etenim si arbores, ædificia, &c. cœlo fulmine tanguntur, an non & nostra corpora huiusmodi ignes excipere queant? hoc saltem interest, hîc inuisibiliter fieri, illic omnia ad sensum apparere.

Ignis internus variis modis exilit. Sol in homine internus.

Alter modus inflámationis Sulphuris.

Historia.

Operationes in Adoptis.

Mercurij venenosi scintillæ.

CAPVT XX.

De causis & Generatione Lepræ.

Ad vberiorem Lepræ intellectum, ante omnia Leprosæ putredinis, à quauis alia differentiam obseruare conuenit. Est enim Leprosum corpus putridum, omni Balsamo ac Sale priuatum, vita tamen, Sulphure, & liquore non destitutum. Reliquæ vero putredines sine Balsami vel Salis interitu accidunt, quamobrem minus periculosæ habentur. Sciendum itaque, vbi in Balsamo vita non inest amplius, iam & Salem quoque deperdi, quo deperdito, reliqua duo, Liquor scilicet & Sulphur, pro sua natura, ac conditione agere incipiunt, & sic sine Sale generant, quod generatum nos LEPRAM appellamus: quæ etsi in putredine consistat, omnis tamen adeo diuersa est, vt nunquam in duobus similis appareat. Diuersitas hoc se modo habet, artifex manuarius iuxta varias dimensiones opera diuersa producit, ex insita sua virtute. Sic putredo hæc pro varietate complexionum ac conditionum, diuersi generis venenositates concipit: sunt enim corruptionis nostræ causa miris modis differentes, veneni diuersitas omnis ad insitam refertur dispositionem, quarum omnes quidem vnam causam habent, sed variis modis se produnt. Dicimus itaque Lepram fieri per putredinem sine Sale & Balsamo causatam, ab operationibus Sulphuris

Leprosi corporis descriptio.

Lepra quid sit.

II. Sulphuris & Liquoris: duo enim hæc si tertio (Sale scilicet) destituantur, non possunt nisi Lepram efficere. Neq; vero hoc saltē modo Lepra generatur, sed & si sal naturam suam deperdat, quod per cœlestes quandoq; influentias accidit, Lepra quoq; fit omnium pessima. Quin & vbi

III. Balsamus per magnas corporis refrictiones congelatus corrumpitur, Lepra fieri potest, vti & in vino per magna frigora abeunte, corruptionem quandam inemendabilem fieri videmus.

IV. Lepræ quæ incurabiles. Lepræ denique nonnullæ fiunt in generationi subseruientibus partibus, quæ si in posteros propagetur, omnino incurabilis est. Nam vbicunque Balsamus corrumpitur, vel absumitur, nulla amplius sanationis spes superest: nam quemadmodum cinis, non amplius in ligneam substantiam reduci potest, sic nec vllum corpus cuius Balsamus assumptus est, pristinæ sanitati restituere Medicus poterit: etenim sine eo tanta est reliquorum trium corporum malignitas, vt eo absente, viuum corpus sic putrefaciant, vt cadauera post mortem putrescere solent. Itaque magna huius morbi varietas & malignitas existit, quandoque vniuersim corpus, quandoque vnicum membrum, sæpius solos pulmones, vel manum solam inuadens. Ea tamen malignitate est, vt etsi vnica in parte consistat, integram tamen corpus inficere, sensu priuare, ac stupefacere queat, atque hoc in

Lepræ futuræ signum. correptis infallibile signum futuræ in aliqua parte lepræ est, si illa pars stupore corripiatur, deinde sensum paulatim amittat. Sciendum tamen Balsamum (qui lepræ causa dictus est) corpus suum non amittere, sed vim saltem, id est, formam solum abire per putrefactionem) cùm autem forma quæuis à Salis corpore fiat, Salis corruptionem fieri debere manifestum est, ex qua vlcera, pustulæ, duri tumores &c. oriun-

Lepra soli homines corripiunt. tur, omnia pro loci & temperaturæ diuersitate euariantia. Est autem Lepra talis affectus, qui etiamsi pro sua natura omnibus animantibus accidere queat, vni tamen homini euenire solet, vel quia vnus homo ad talem corruptionem constitutus est, vel quia ciborum quorundam talis effectus est: hinc videmus porcos qui temperie ad humanam naturam bestiarum omnium proxime accedunt, ab hoc malo non vsque quaque tutos esse. Sed plura de lepra hominis, vt quæ nec præcaueri, nec curari possit, scribere supersedeo. Attamen quæ ex perfrictione fiunt, tum ex cœlestibus influentiis, lepræ per Medicinas cœlestes curationem admittere videntur: illæ vero quæ vel hæreditario factæ sunt, vel diuinitus immissæ (vt immitti non dubitamus) ad mortem ferè comitantur.

V. Lepræ interiores. Denique non ignorandum, intrinsecas quasdam lepras esse, quæ vix post duodecimam generationem se prodant, ac si prodeant, finiuntur, & in perfectam sanitatem abeunt: veruntamen frequenter raucedinem, scabiem, mala vlcera efficit, quæ quia ex lepra (etsi imperfecta ea erat) originem habent, curationem non admittunt. Itaque Medico accurata consideratio adhibenda est, in huiusmodi incerti iudicij occultis morbis, ne forsan sanabiles pro incurabilibus, & vicissim pronunciet, cuius generis erroribus multas occasiones præbent falsa & inconcinna Pseudomedicorum, de Lepræ iuxta humores differentiis scripta, itaque ab illorum lectione abstinendum iubeo.

CAPVT XXI.

De Vlceribus quæ Chaos intrinsecus in nobis generat.

Chaos est Aër. Flatuum ac aëris retentionem (est autem aër chaos quoddam, corruptionis causam continens) vlcera facere, exterioris mundi theoria ostendit. Aër namque exterior Firmamento circumscriptus, intra eius circumferentiam coactus est, ibique omnia quæ sunt peruadens, etiam in hominem agit: nam cum ipse corruptionis causa sit, imò ipsemet corruptus venenum concipit, quod dein omnibus corporibus, quæ ipse contigerit, communicat: hinc in pomis putredines, in arboribus caries, in homine vlcera oriuntur.

Cutis hominis est firmamentum Microcosmi. Sic in homine cutis exterior firmamentum est mundi minoris, in quo chaos æquè ac in maiori mundo insunt, & ex seipsis, & à maiore mundo corrumpi idonea, ex qua corruptione interiorum partium vlcera nascuntur, multò quàm in exterioribus frequentiora, ac grauiora: nam illic sensus vegetior est, & facilius immundicies colligitur. Generatio putredinis in hunc ferè modum contingit: vbi pars aliqua venenum illud concepit, iam inflammari incipit, ac suppurari, vnde vlcus oritur, quod interius saltem consistit, nec vnquam extrà fertur, hinc morbi isti periculosi, ac lethales habentur. Et quò maior partis dignitas ac cum corde cognatio est, tanto periculosius malum est: nam dignitatis partis ratione morbi Acuti, Chronici lethales ac sanabiles euadunt. Porrò quæ de generatione ac virtutibus ventorum alibi diximus, ad hominem quoque hic referenda sunt: nam & in ho-

Venti in homine generantur vt in maiore mundo. mine venti generantur, qui cum ventis maioris mundi cognationem habent: hinc sequitur, exterioribus corruptis, interioribus quoque illam corruptionem communicari, neque tamen exterioribus ventis vim generandorum vlcerum tribuimus, sed interioribus solum: verum nisi hi ab illis irritarentur, nec isti operarentur, perinde ac Silicis ignis, igni pulueris pyrici iunctus, flammam facit, hoc est, in silice ignis est, est & in puluere tormentario, attamen nisi ille in hunc coniiciatur, ignis non fiet, simili plane ratione de ventis iudicandum est. Notandum etiam, ventorum quamuis multæ differentiæ sint, vnicam tamen saltem esse vlcerationem, cuius tamen differentiæ ex hoc petendæ, quòd alia aliarum partium substantia ac essentia est. Verum quòd ventus ille externus non omnibus ex æquo nocet, causa est diuina prouidentia, quæ membraneam cutem pro propugnaculo opposuit, tum quod regiones earumque situs magnam diuersitatem habent, vt in vnica nostra Germania centuplex & vltra in-

Mundus iuxta cōstellationū diuersitatem partiendus. ueniatur, omnis à cœlestibus constellationibus dependens. Quamobrem Medicus iuxta constellationum diuersitatem Astronomicis rationibus mundum partiri debet, totiusque mundi, iuxta easdem descriptionem conficere. Nam in populosis vrbibus cœli cum hominibus conspirationem videre est, vt iam vbi venti illi climata illa persuaserint, eos homines

nes inficiant: sin nulla conspiratio illic sit, sine noxa illas regiones transit. Atque hæc de vlceribus internis, earumque ex Chao ortu dixisse sufficiat.

Peroratio.

QVÆ hactenus de causis ac generatione vlcerum prodita à nobis sunt, quàm difficulter locum apud plerosq; inuentura sint, non me latet: tam enim mordicus tot seculorum consensu confirmatam quatuor humorum in vlceribus theoriam, plerique retinere conantur, vt satis mirari nequeam, neminem hactenus extitisse, qui fucatam illam, ac Sophisticam humorum quaternitatem accuratius censeret. Sed mali causa ea est, quòd cùm ad capessendam Medicinam maximopere necessaria sit Philpsophiæ cognitio, passim omnibus persuasum sit, ex Aristotelicis eam libris hauriendam esse, cùm tamen pro Græcorum more, quibus mentiri non insolens est, nil nisi meras nugas, ac mendacia in libros effuderit Aristoteles ille. Ad hæc Astronomiæ imperitia, ac Alchymiæ ignoratio, eiusdem malis causam præbuêre: nam sine Alchymia Medicinam facere velle, perinde est, ac si Architectus sine norma, & perpendiculo ædificium construere animum inducat. Fundamenta itaque nostræ Medicinæ experientia iam confirmata sunt, nimirum quòd Salium corruptio, & ex ea corrodens nata virtus omnium vlcerum causa existat, adeo vt si plane ferreus homo esset, hac corruptione facta, ab vlceribus tutus non foret. Etenim tanta, vel non minor huius Salis resoluti malignitas est, ac illa Aquæ fortis ex alumine & Salenitri præparati, nec vllus Sal calcinatione, præparatione, vel sublimatione vehementior parari potest, Sale corporis Physici: hinc tanta vlcerum diuersitas, tot distinctionibus ab inuicem discreta, quæ tamen ad pauciora capita facile contrahi posset, curationis descriptionem diu multum ex antiquis me haurire posse persuasum fuit, sed in cassum omnia. Itaque stultum est, quòd tantum scientiæ antiquis tribuitur: nam si docta iuuentus fuisset, forsan erudita senectus iudicanda foret, sed quale senium rudem iuuentutem consequatur, omnibus manifestum est: hoc ego verè pronunciare possum, omnes antiquos iis rebus ætatem triuisse, quæ scientiæ ac sapientiæ primaria sunt impedimenta. Quamobrem vos iuuenes senesq; iam tandem labia comprimite, & me audite de morborum causis, ac curatione præsenti opere disserentem.

Humoraria vlcerum theoria. Aristoteles pro more Græcorũ mendax. Salium corruptio omnium vlcerum causa. Antiquorum inutilia studia.

FINIS SECVNDI TRACTATVS.

PH. PARACELSI

DE VLCERVM CVRATIONE

TRACTATVS TERTIVS, IN TRES PARTES DIVISVS: QVARVM PRIMA EST.

DE VNIVERSI CORPORIS RENOVATIONE.

Procemium.

SVMMVM mysterium ac pretiosissimum thesaurum in hac corruptibili vita esse Medicinam, quæ in tollendis humani corporis morbis consistit, ex eo manifestum est, quòd post summum bonum (quod in dilectione Dei consistit) nil maius sit Dilectione proximi: an vero quidquàm est in hoc mundo, quo proximo tuo magis gratificari, ac commodare queas, quàm si auxilio artis Medicæ, dolores ac morbos illi molestos, & tantum non iamiam vitam eripientes depellas? Itaque cum huius dilectionis nos moneat Deus, imò eius gratia creauerit, summo studio manibus pedibusq; enitendum medico erit, vt in officio sit, hoc est, morbos ab ægrorum corporibus pellere discat. Ægri vero magnitudinem huius doni diuini, quo mediante à pœnis peccatorum ipsos liberari permittit, metiantur (esse autem morbos ac vlcera peccatorum pœnas, Morbus Gallicus argumento est,) nam Deus Opt. Max. dissimulata peccatorum labe, Medicinam humano generi largitus est, quo Lazari rediuiui instar, è faucibus Erebi eripiantur: hinc rectè proximus illorum Medicus, Medici Deus habetur. Medici ergo cùm ægrorum proximi sint, exemplo Samaritani in Iericho, qui non solum vinum & oleum vulnerato infudit, sed iumentum, pecuniamq; suppeditauit, ac pro ipso fideiussit, ægros vt semetipsos diligant, quod nisi fecerint, rationem non præstiti officij, in nouissimo iudicio reddere cogentur.

Medicina præciosiss. thesaurus. Morbi sunt pœnæ peccatorũ. Medici ægrorum proximi.

CAP. I.

De Tincturis Sanguinem gubernantibus, ac renouantibus.

Philosophorum antiquorũ studia.

ANtiquorum Philosophorum in indagandis causis longæ vitæ, quantum studium, quantúsue labor fuerit, ex ipsorum in rerum natura indaganda collocata opera colligere licet, quo omnia omnium generũ remedia, eorumq; vsum indagarunt, atque eo nomine sapientiæ studiosi appellati fuêre. Verum perfecta componendorum, ac præparandorum medicamentorum scientia destituti, eam ab Alchymistis petere non sunt veriti, atq; sic vtrorumque coniunctis laboribus, tandem genuina præparandorum remediorum scientia exorta est, quæ dein variis Chemicis experimentis, in Medicinam transfusis, mirificè aucta propagataque est. Ante omnia vero Tinctura, quam vocant, excelluit, cui tamen deinceps non mediocrem infamiam

Tinctura summi remediũ.

De Chrysopœia Paracelsi iudiciū.

infamiam conflarunt Aurifices ac Chrysopœi, qui eam ad metallorum transmutationem imprimis vtilem censuerunt:sed quantum & quid de istis quiuis sibi polliceri possit, ac debeat, ex Naturæ lumine demonstratum nobis alibi est, itaq; hîc sicco pede transeundum. Tincturam illos confecisse, qua metallorum colores transmutarent, sordes purgarent, &c. satis constat, vnde deinde de ea in Medicinam transfundenda cogitare cœperunt:sic & Metallorum flores maioribus quàm ipsa Metalla virtutibus præditos videntes, eos Medicis vtiles facere sunt conati. Itaque illis temporibus, siue ex cœli conuersionibus benignis, siue ex ingeniorum fœcunditate hoc accidit, Tincturæ illæ inuentæ excultæq; sunt: quarum quanta fuerit efficacia, antiqui ea de re codices testantur, quos diu à pseudomedicorum turba suppressos, nos publicos facere non dubitauimus, nobis sane experientia cognitum est, ad sanguinem purgandum mirificam illis facultatem inesse. Verum cùm ego de vlceribus curandis in præsentiarum agere constituerim, non præter rationem erit, si remedia nostra, vnde ea sumpserimus, ostendamus. Itaque ex Chemistarum ea scholis prodiisse fateri non dubito, attamen quæ in Chrysopœia, & Argyropœia conspexi vtilia ad renouationem corporis esse, sola, (repudiatis inutilibus) prodidi. Et quoniam Chemica ars infinitis erroribus scatere visa est, qui vel ex transpositione, vel omissione inuidiosa irrepserunt, vnde postea artifices, dum scripta sequuntur, seducti, alias semitas, prioribus relictis, ingredi coacti, varia, noxia ac innoxia, & vtilia inuenerunt, illud quoque Augiæ stabulum repurgandi pro virili nobis laborem sumpsimus. In quo eò facilius mihi versari licuit, quòd ab ineunte ætate, magno artis studio captus, summa diligentia sub excellentissimis præceptoribus, adeptæ Philosophiæ peritissimis, arte huic studuerim. Præceptores fuerunt primum Vuilhelmus Hohenhemius, parens meus fidelissimus aliiq; infiniti, qui ea qua debebant fide nil me cælabant. Ad hæc plurimorum doctiss. hominum scriptis non mediocriter adiutus sum, Settgahij nimirum Episcopi, Erhradi Lauentalij, Nicolai Hipponensis Episcopi, Matthæi Schachtij, suffraganei Phreisingensis, Abbatis Spanhemij, aliorumque doctiss. Chemistarum. Quin & Chemistarum variis experimentis locupletior factus sum, inter quos honoris causa nominandus mihi venit, nobilissimus vir Sigismundus Fueger Schvvatzensis, qui magnis sumptibus pluribus ministris sustentatis, magna artem Chemicam accessione locupletauit, alios, ne longior sim, enumerare omitto. Quamobrem cùm experientia primū, pòst philosophiæ cognitione, tum Vulcanicæ artis, ac corporis Physici scientia non fucata, præditus sim, corrigendi hosce errores mihi non immerito partes sumpsi. Laboris nostri specimen ac rudimentum in Tincturis hîc proponimus.

Metallorū flores.

Remedia Paracel. Chemica sunt.

Chemia medica à Paracelso repurgata.

Vuilhelmus Hohenhemius Paracelsi pater. Paracelsi in Chemia præceptores.

Sigismūdus Fuegernobilis Chemista.

SIMPLICIA EX QVIBVS TINCTVRÆ præparantur, sunt hæc.

AVRVM.
MERCVRIVS.
ANTIMONIVM.
SAL PHILOSOPHORVM.
BALSAMVS.
CORALLI RVB.
MVMIA.
MELISSA.
CHELIDONIA.
VALERIANA.
GAMANDRÆA.
CICHOREA.
HYRVNDINARIA.

Omnium horum (ab auro initium facientes,) Tincturæ vt sint extrahendæ, breuiter ac methodice docebimus, quo labore, si nos leuassent antiqui, quibus nugas quàm seria tractare semper magis arrisit, magnas illis gratias deberemus: verum cùm illi deficiant, nos defectum restituere conabimur.

CAPVT II.

Tinctura Auri pro Curandis vlceribus vt separetur.

Tincturam auri voco, ipsius corporis colorem, quem si à corpore separauerimus, vt corpus album remaneat perfectum opus erit. Sunt enim color ac corpus res ab inuicem differentes, atq; ob id separari se patiuntur, hoc est, purum (quod color est) ab impuro, (id est, corpore) seiungi, quod nisi primum fiat, omnis labor inutilis euadit. Separatione ergo facta, statim ad coloris clarificationem, ac ad summum gradum exaltationem, properandū erit. Gradus autē ad quem tinctura exaltari potest, quinquies duplus est, id est, quinquies in bis xxiiij. nā sublimior non euadit. Tinctura hæc summum in expurgando, renouando, restituendo, tum mēbro affecto, tum vniuersi corporis sanguine, mysterium continet, cuius administrationem docebimus infra, iam præparationem dixisse sufficiat.

Tinctura quid sit.

Color est accidens corporeū separabile.

Summus auri gradus.

PRAXIS.

Corpus auri primum per aquam Salis, à Malleatione, ac natura Metallica remoueatur, id est, corrumpatur, dein residentia per Aquam dulcem abluatur, color per Spiritum vini extrahatur, spiritus denique à colore eleuetur, & in fundo remanebit tinctura quam optas. AQVÆ SALIS COMPOSITIO. ℞. *Salem (absq; artis accessione ab ipsa natura) albißimum, quem aliquoties fundes, pòst in puluerem tenuißimum redactum, cū succo raphani mixtum agitabis, pòst resolutionem destillabis, destillatum cum aqua portione succi Sanguineæ, destillabis adhuc quinquies. In hac aqua laminæ solis per Antimonium repurgatæ in puluerem facile resoluuntur. Puluis deinceps hoc modo præparatus, aqua dulci destillata abluendus eousq; est, donec nullum amplius Salem resipiat: nam Sal cùm in ipsius substantiam non penetret, facile lotione abluitur* SPIRITVS VINI COMPOSITIO. ℞. *vini generosißimi sextarium vnum, infundatur in vas circulatorium iustæ magnitudinis (hoc est, in quo vinū facile agitari poßit) ponatur in Balneum Maris, ad profunditatem quam vinum occupat, ac fiat decoctio ad dies 10. commissuris vasis optimè circumlitis, ne quid expiret: dein cucurbitæ indatur, ac lento igne Spiritus abstrahatur, qui vt primum transierit (quod ex suis signis cognosces) vrgere desine: nam reliquum nil nisi vnum sublimatum est.* Hunc itaque spiritum superiori pulueri, qui instar Alcool esse debet, infunde, vt palmum superet, ac vitro inditum, probeq; munitum in Balneo calido per mensem digerito, & separabitur color, ac Spiritui commiscebitur, atq; in fundo remanebit

Aqua Salis vt fiat.

Spiritus vini vt fiat.

nebit pulnis albus, his omnib. separatis funde pulnerem, ac transmutabitur in aquam Metallicam, cuius spiritus iuxta artem euaporentur, & residebit in fundo liquor optatus. Cuius deinde gradationem auspicaberis, quam in Retorta iustæ magnitudinis quinquies, hoc est, ij. iiij. o. facies, fiet autem commodissimè per eleuationem, quæ valde attenuat.

CAP. III.

Tincturæ Corallorum pro mundificatione sanguis extractio.

Corallorum tinctura sanguinem purgat.

CORallorũ seu tinctura mundãdi sanguinis, tam secretam ac arcanã continet facultatẽ vt cui eius vsus perspectus sit, Lepræ præcauendæ ac curandæ maximum teneat mysterium: tanta namq; illi virtus est, vt ne vel minimum vlcusculum generari patiatur, sed omnem omnium venarum sanguinem exquisitissime perpurget. Tincturæ autem corallorum extractio, sic attenTinctura & corpus differũt. tanda, vt solum id vnde coloratæ sunt, separare conemur: nam illud tincturam dicimus, non ipsum corpus. Itaq; studiose considerandum medico, vt tincturas iis ex rebus quærat, quæ excellentibus coloribus præditæ sunt: eæ namque summam mundificãdi sanguinis vim obtinent, quod in corallis facturus sic procedes. Primum omnium ex Corallis in subtiliss. Alcool redactis, per spiritum vini color abstrahitur, dein præparetur ad summum suæ bonitatis gradum.

PRAXIS.

Corallorum color simili vt Auri ratione extrahitur, qui deinceps sedecim vicibus igne aperto, ascendat, ac denique in Balneo M. sexies à fæcibus oleum abstrahatur, serueturq; vsui, Exhibetur scrupuli instar cũ ℥ j. Aquæ Theriacalis.

Dosis.

AQVA THERIACALIS.

℞. Spiritus vini ℥ v. Theriacæ bonæ ℥ i j. ß. Myrrhæ Romanæ rubeæ ℥ j. ʒ ij. Croci Orientalis ʒ ij. mixtis omnibus fiat destillatio, per alembicum, &c. Hac ratione exhibita Corallorum tinctura, seu mysterium, omnis generis Fistulas, Cancros, Syreia, Phagadenas, &c. radicitus curat.

CAPVT IV.

De Tinctura Balsami extrahenda & præparanda.

Vlcera in Lepram degenerant.

ACcidit non raro vlceratos vbi longo tẽpore vlcera perstiterint, vel male curata fuerint, in affectis partibus Lepræ similem quãdam dispositionem contrahere, vnde nullũ dein restaurans vel renouans remedium, propter summam putredinem, proficere videmus, in quo casu omnis deinceps spes in Arcano Balsami constituenda erit: ipsum enim solum, & hoc genus mali, & alia corrodentia vlcera, percurare potens est. Itaque Balsamo mirificam facultatem inesse, si vt docebimus administretur, dubitandum non est.

Arcanũ Balsami

PRAXIS.

℞. Balsami ℥ ß. Spiritus vini lib. j. ß. ℥ ij. circulentur in vase circulatorio ad mensem vnum, dein alembicum (qui in hoc remedio Retortæ præstat) destilletur, ac denuo cum ℥ ß. Balsami commixta digerantur, commissuris vasis probe curatis. Et orietur mixtum quoddam a priore corpore alienũ (hoc enim in omnibus reb. Gradualis catholicũ est, vt sui corporis naturam ac essentiã amittant.) Idq; quater reiterandum erit, si ipsum volatile factum sit.

Medicamentum hoc Balsami tanta penetrandi facultate pollet, vt nulla sit humani corporis particula, quam non penetret, nullus morbus, nullaue corruptio quam non curet: corruptio enim necessario accidit, ac medici subiectum est: nam Deus est qui corrumpit, Medicus qui restituat: vult enim Deus hoc medio nos ad secreta naturæ perquirenda instigare, &c.

CAP. V.

De Tinctura Antimonij Restaurante ac renouante.

INueniendorum remediorum, eorumq; naturæ indagandæ rationẽ, vel vnius Antimonij, exemplo, quis facile addiscere possit. Quẽadmodum enim primum arte Chemica, ipsi soli virtutem repurgandi Auri inesse, ac perfectam, quæ nullas relinquat sordes inesse cognitum est. Sic Medici eiusdem vires in humano corpore experturi, illius Arcana inquirere non sunt veriti. Atque hinc didicerunt tincturam, quæ illi inest, extrahendam esse, quæ idem in humano corpore expurgando præstet, quod in Auro mundificando efficere ipsum apparet. Exempli gratia, Vrticæ, Flammulæ, Cantharides, vi caustica pollete videntur, qua pustulas excitant, at Chemica arte si præparentur, non solum aquam in pustulas: sed cettum quemuis humorem attrahent. Sic Magnes arte Chemica præparatus, ferramenta telorum è vulnerib. attrahit, hinc stictica emplastra ex eo præparanda præcepimus. Atq; sane huiusmodi subtilib. secretis primã nostræ chirurgiæ partem ornare animus erat, sed Alchymiæ contẽpt⁹, ac Pseudomedicorum Sophismata à proposito nos absterruerunt: at ne quid indictum nobis abiret, in minorem Chirurgiam ea reseruauimus.

Mercuriũ Sol purgat.

Caustica per Chemiã parata meliusagũt.

Sciendum præterea est, quemadmodum Antimonium solum aurum purificat, reliqua metalla omnia consumit, (adeo vt argento adhibitum, eius pondus mirum in modum minuat) sic solum humano corpori expurgando dicatum esse, non ità reliquis. Homo enim quoad vires ac perfectionem maximã cum auro similitudinem habet, atq; hinc Stibium Aurum tantum & hominẽ ad summum vsq; puritatis gradum euehit, reliqua omnia absumit: instar ignis enim est, qui quædam purgat, penitus absumit. Antimonij huius itaq; natura cathartica est, sine fæcum ac excrementorum reiectione: etenim illud solum pellit (supra omnia reliqua Arcana) quod immundum hominem reddit, eumq; expurgatis omnium morborum ac vlcerum causis ad summam sanitatem reducit. In elaborando illo summi Philosophi desudarũt, sed in cassum omnia: nostra tandem ætate, nostra inquam opera elaboratus. perfectusq; est. Itaq; istud secretũ est, quo omnis curatio auspicanda erat: multorũ namq; perditio per illud præcaueri posset, quam Pseudomedici ac Opinionistæ nostri ægris conciliant. Eius præparandi rationem Chemiæ peritis: (nam iuxta vulgatas pharmacariorum regulas tradi nequit) nos impertiemur.

Antimonium auro excepto omnia metalla corrumpit.

Mercurii natura purgatoria. & qualis.

PRAXIS.

Tincturæ Antimonii præparatio.

℞. Antimonij in subtilissimo Alcool redacti quantum sufficit, in clauso reuerberatorio, ad spacium vnius mensis reuerberetur, & euadet volatile leue, primò album, mox luteum, dein rubrum, postremò purpureum, seu violaceum: quo facto, ab ipsius Lilio essentia sua per spiritum vini, qui viginti digitis superemineat, extrahatur, dein separetur: separatus iste vini spiritus namq; nobilissimam

Paracelsus Antimonii tincturá primus inuenit.

bilissimam, pretiosissimam, & tantum non diuinam Lilij essentiam ad omnes morbos percurandum præsentissimam continebit. In quo perquirendo remedio omnium qui ante me vixerunt Philosophorum ac Artistarum labores vani fuêre.

CAPVT VI.

De Tinctura Salis Philosophorum.

PHilosophi veteres quàm indefesso studio in perquirendis Arcanis naturæ, ad sanitatem facientibus, laborarint, omnibus manifestum esse puto, sed an ij ad optatum finem vsq; peruenerint, apud plerosque dubium est, præparationis sane ignorantiam intra metas ipsos continuisse certum est: itaque ad nos vsque perfectionis finis pertinuit, quamobrem nobis acriter in perficiendis ipsorum principiis incumbendum est: neque est vt quisque de Humoristis me loqui existimet: ipsorum namque ars (si modo artis nomen meretur) iam dudum inuenta perfectaque fuit. Ad priores nostra iam redeat oratio: illi, inquam, quàm in excolenda Medic. sudarint, (quia oscitantia illius seculi annotatum non est,) nobis satis non constat. Ingentium tamen laborum certissima argumenta in Salibus habemus. Hos etenim cùm viderent, quicquid vspiam est, à putredine tutum asseruare, non temere ratiocinati sunt, ad humani corporis putredines præcauendas quoque vtiles futuros. Itaque Sales præparauerunt, ex primariis Arcanis inuicem, ac cum Sale mixtis, vt Florib. Auri, Antimonij, & Corallorum, &c. (quos à se Philosophorum sales appellare placuit,) eosque ægris cum cibo exhibuerunt. Quin non ita multo pòst ex omnibus rebus, Sales istos conficere didicerunt, quorum singulorum vires, cùm illis perspectæ non essent, plures inuicem miscuerunt, ac ægris exhibentes eorum effectus obseruarunt: huius generis sunt Sales Valerianæ Melissæ, Chelidoniæ, Angelicæ, Eryngij, &c. de quibus mox plura.

Sales antiquorũ Philosophorum.

Quoniam autem inuentiones variæ fuerunt, variæ quoque descriptiones ac formulæ Salium istorum sparsæ sunt, in quibus deligendis accurato iudicio opus est, nec sufficit ad commendandum remedium, Salis philosophici titulum habere. Salomon loquaci homini peccatum non deesse pronunciauit, per peccatum Mendacia intelligens, itaque si aliqua huiusmodi formula occurrit, verborum lenocinijs fucata, Mendosam illam esse iudicabis: siquidem simplex est veritatis oratio. Verum quod superius monuimus, optima quæque Salium composit: adhibita esse præcipuè vero Flores Antimonij, admonitos tamen vos velim interim, Fl. Antimonij vulgatam præparationem, vt & quintæ essentiæ Auri, à Rupecissa loquacissimo Monacho proditam, & à Raimundo Lullo haustam, genuinam non esse: nam vt verum fatear, nulla eorum descriptio ad me pertinuit, quam vsurpandam consulam, nisi ea quam nos inuenimus, forsan alicui arrideat: sed ad Sales redeo, quorum ex nostra correctione ac præparatione duas formulas proponemus. Vt,

Loquacitas Mẽdacii argumẽtũ est.

Rupecissa Monachus. Raimũdus Lullus.

Sal 1.

Recipe Salis Auri, Salis Antimonij, Salis Melissæ, ana ℥ ß. Salis communis ℥ viij. misceantur, ac singulis matutinis cum mica panis torrefacta modicum vtere. Ne mireris quòd Salem Solis, & Salem Antimonij dicam, cùm tamen Sales non sint, si scires quæ scire debebas, admirari desisteres. Alius.

Sal II.

Recipe Salis Gamandreæ, Salis Cichoreæ, Salis Valerianæ, ana ℥j. Salis absinthij, ʒ ij. Salis Vitrioli, ʒ j. Salis communis lib. j. misce ac vtere, vt supra. Reliqua quæ supersunt in administratione docebimus.

CAPVT VII.

Curista arcana Prodiderit Paracelsus.

Tincturæ vt iuuenẽ facere dicantur.

TIncturas reiuuenescere facere, dictum iam aliquoties est, quod quidam sic intelligentes putabant, vti Gallinis ac volatilibus pennæ deciduæ fiunt, sic cutem, pilos, vngues, &c. hominis abscedere ab earum vsu debere: verum non sic accipiendum erat, sed potius id eas pellere, quod pennis volatilium in homine respondet, humores puta, vlcerum causas effectrices. Itaque humores istos, tamque noxios ac superfluos à tincturis pelli credendum est: nam ridiculum foret, de partibus corporis nostri, quæ aliqua functione ac vsu non carent, quales sunt cutis, pili, vngues, &c. intelligere velle. Etenim natura interim non paucis in locis quid in hoc casu in homine possit, testatum facit, vt in Serpentibus senectas exuentibus apparet, (sed hæc præsentis loci non sunt.) Sic Ispida auis, cuius cutis quotannis post mortem etiam, nouas plumas producit, argumentum huius renouationis esse potest. Sic etiam Merulæ, Turdelæ, aliæque aues, araneis vescuntur ad corporis sui renouationem ac restaurationem.

Ispidæ auiculæ miranda natura.

Quia ergo in homine, qui & ipse eiusdem cum bestiis (quoad materiam substantię est, aliquid hisce respondens inesse, extra dubium sit, (nam satis superq; hoc testatũ fecimus hactenus) quod scilicet à tincturis istis edometur, dico illud residuam humiditatem esse à Sale resoluto (nam de vlcerib. nobis sermo est) pronatam: humor namq; iste humori pennarum similis plane existit, quod ex eo innotuit, quòd eodem Medicamento, & ista humiditas in homine, & gallinarum pennæ deciderent ac eiicerentur. Hęc etsi ridicula plurib. videbuntur, quia tamen sensu & experiẽtia confirmata sunt, fidẽ merebuntur. Nã si in effectu Medicinæ perfectio cõsistit, necesse est Medicũ per exteriora obiecta rerũ causas venari: huiusmodi ergo experimẽtis mirifice locupletatus, ergo aliã Medicinæ cõstituendæ rationem ingressus sum, quàm in Medicorum scholis hactenus factitatum sit, quam etiam tueri mihi facile erit, cùm vel Cæsare iudice, saltem per effectus, facta, signa &c. non verbis inanibus causam tueri, & actor & reus cogatur.

Tincturæ quid in homine efficiant.

Quamobrem præsentis huius tertij Tractatus primam partem, quæ curationibus consecrata est, eo direxerimus: vt quo pacto vniuersali ratione quorumuis vlcerũ causæ ex suo loco radicitus euellantur ac noua substantia generetur, ostenderemus, confidentes, omnibus cordatis medicis rem gratam nos fecisse: inscios enim ac ignaros non moramur.

CAP.

CAPVT VIII.

De Virtutibus ac Operationibus Tincturarum.

Homo solus Aurum est.

CVm inter omnia animalia, homo solus aurum sit, hoc est, Auri similitudinem gerat, rationi consentaneum est, ipsum vt aurum tractari debere, ex quo sequitur, quemadmodum Aurum à suis sordibus perpurgatur, sic & hominem à suis excrementis emundandum esse. Quod si analogiam istam deserat Medicus, ac per solos Clysteres, syrupos, potiones, &c. humanum corpus expurgare instituat, iam in crassissimo versatur errore: nam non causam morbi, sed stercora sola pellere tentat. Cùm enim duo sint in homine, quæ morbos efficiunt, corruptio nimirum trium primorum corporum, quam nos destructionem vocamus, & Stercorum collectio, inter vtraque accuratè distinguendum erit: nam vt stercora euacuentur, omnes omnium Humoristarum Medicorum libri scatent: at Destructionem quomodo tollere oporteat, nemo discere nedum scribere, vel per somnum cogitauit, cùm tamen hoc vnicè in omni morborum genere considerandum sit. Verbi causa, Laboret quis vlcere, quid prodest singulis diebus stercora euacuari? quid confert tenuem diætam præscribi, an ne stercora morbum fouent? an crapula morbum fecit? minime gentium, itaque aliò se conuertit medicus, vt nimirum per tincturam expurgare animum inducat: ea enim genuina curatio est, & vtilis. Itaque cùm destructio quàm stercorum collectio causa vehementior sit, magis quoq; in renouatione quàm purgatione Medico laborandum erit. Atq; hæc præcipua causa fuit, qua permoti destructiones omnes accuratius pertractauimus: hinc quoque manifestum euadit, purgationem, clysterem, abstinentiam &c. genuinas curationes vlcerum non esse: nisi enim Tincturæ renouatio fiat, curatio nulla dicenda est: nam quæ aliàs fiunt curationes, fortuitæ sunt, verbi causa: si ea in illud tempus incidat, quo ipsamet natura renouationem moliebatur (vt in Serpentibus & Merula: &c apparet fieri) tum enim expeditiorem curationem fieri non inficior, si stercora subtrahantur: at huic euacuationi curationem acceptam ferendam esse plane pernego. Exempli nobis loco Mercurius esse potest, qui omne vlcus, etiam à morbo Gallico factum, curat radicitus: ipse enim purgat, ipse reiuuenescere facit, ipse inuertit, ipse renouat, atque propter has causas ipsum curare dicimus, non quia virtus incarnatiua illi insit: illam namque Balsamo naturæ acceptam ferimus, sed quia illum ipsum purificat, renouat, ab omnibus sordibus expurgat: quo expurgato, purificato, renouato, vera sequitur curatio, vti de curatione morbi Gallici manifestius patebit.

Destructio & stercorũ collectio duæ omniũ morborum causæ.

Renouatio quã purgatio maius opus.

Mercuri? quomodo omnia vlcera curare dicatur.

Necessaria itaque Tincturarum consideratio est: ex enim non hominem, hominem faciunt, id est, ægrum sanum efficiunt: nam qui excrementitiis ac noxijs humoribus scatet, iam homini vero non æquipollet. Quemadmodum ergo Aurum si ipsum finum non sit, per Antimonium expurgatur, donec ad summum suæ bonitatis gradum perueniat: sic Medico hominum corpora consideranda veniunt, distinguendum scilicet illi est, quoto gradu sanitatis quisq; constitutus sit: eo enim cognito, facile per Antimoniales Tincturarum virtutes quemuis hominẽ ad summam sanitatem exaltare poterit. De gradibus istis à nemine hactenus quidquam proditum est, nos de iis scitu dignissima in nostris Archidoxicis paragraphis annotauimus, ista sane consideratio & vtilis, & necessaria admodum est, nisi parum referre dicamus, quantum quis ab optimo statu declinarit nouisse. Immundities illæ, de quibus iam antea locuti sumus, in duplici inueniuntur differentia: aliud enim ab aurea natura hominis, aliud à nutritione excrementum prouenit: etenim quemadmodum in auro sordes quædam sunt, quæ ab optimo gradu ipsum declinare faciunt, quæque per Antimonium expurgari debent: sic in homine excrementa quoque ab Auro, (liceat perpetuam analogiam obseruare) prouenientia latent. At cum homo in hoc aurum superet, quòd nutritione opus habeat, insuper, aliud quoque excrementi genus colligere necesse habet. Hac itaque excrementorum differentia obseruata, facilis erit superioris dubij solutio: vbi enim minerale excrementum fuerit crapula, morbi causam augebit: atq; hinc curatio per abstinentiam ac purgationẽ inutilis erit: nam in Minerali excremento expurgando, Mineralis medicina, quę in solis tincturis, vtputa, Sole, Mercurio, & Antimonio, &c. consistit, necessaria est, quo expurgato, sponte reliqua stercora euacuantur. Tincturarum autem operatio (vt & illud aliquando annotemus) in hunc ferè modum fit. Veluti ignem videtis, ligna ac similia corpora, quæ nullam vt aurum &c. hominis figuram gerunt, in vniuersum facit absumere: sic & tincturas operari credendum est. Sic & quemadmodum Antimonium omnes auri sordes expurgat, ipsumque perficit, ad summum gradum exaltat per cementationem. Similiter cementi similem naturam Tincturas ipsas obtinere manifestum fit, ex eo quòd huius ac ignis plane similes operationes perficiat. In tincturis cum igne coniungendis mire defatigarunt se antiqui artistæ: videbant enim ex istorum coniunctione plane sacra Medicinam prodituram, sed frustra omnia.

Hum nũ corpus, vt à Medico considerandum.

Excrementa duplicia auri & nutritionis.

Tincturæ quomodo operentur.

Tincturarũ cementatio.

CAPVT IX.

De Tincturarum Vsu & Administratione.

VSVS TINCTVRÆ AVRI.

ADministratio tincturæ Auri, ad tollendam vlcerum radicem huiusmodi ferè est: ʒ eius cum ℥ Theriacæ optimæ commiscetur, mixturæ huius ℈ j. ieiuno exhibetur, & in lectum composito sudor imperatur. In administrationibus obseruandum, vbi eæ factæ fuerint, noxios humores statim per ipsum vlcus, vel per hæmorrhagiam, vel alium fluxum effluere, adeo vt in ipsomet vlcere tincturæ operationem videre liceat. Sciendum tamen tincturam

Sudor.

non

non diutius exhibendam, quàm donec humores per vlcus effluere desinant, quod ferè x. vel xij. die accidit, atque tum curationẽ vlceris leuissimo quouis remedio perficere promptum est.

De administratione Tincturæ Corallorum.

Arcani Corallorum vsus is est, vt in ℥ x. aquæ Cichorij vel Chamædrios ℥ j: ß. tincturæ Corallorum dissoluantur, ac vbi vsus expostularit, eius mixtura ʒ ij. ſ. horis ante prandium, ac ſ. à cœna exhibeantur, continuando per 6. vel 7. dies. Interim tamen accuratè cibandus æger est, eduliis Euchymis, à potu vel planè arcendus, vel sola aqua Cichorij, vel fumi terræ sitis compescenda. Cætera quod attinet sciendum, si ex vlcere subito copiosus humor effluat, ac ipsum deinceps exiccetur, ac dolere desinat, iam ab exhibitione tincturæ desistendum esse. Sedulo verò mali magnitudinem considerabis: nam iuxta illam dosim tincturæ attemperare oportet.

Victus ratio.

Administratio tincturæ Balsami.

Balsami tinctura exhibetur in substantia, dosi v. granorum, aliàs vino albo veteri permixta exhibetur, bis quotidie à sumpto cibo: vsus eius continuandus est, donec plane exaruisse ac exiccata vlcera videamus: nam fonte mali sublato, tanta varietas vlceribus accidit, vt in contrarium plane statum transiisse videantur, atque illius operationem ab intra extrorsum fieri apparet, cuius obseruandum etiam, Balsami tincturam solam ad vlcera curanda exhibitam sufficere, & leui remedio extrinsecus imposito, ad tegendum saltem vlcus, curationem perfici posse.

Administratio tincturæ Antimonij.

Vindemiarum tempore, ℞. *musti boni, quantum sufficit, ac singulis xx. sextariis, impone ℥ ß. tincturæ Antimonij, deferbeant omnia, ac reseruentur ad vsum.* Atque vbi necessitas postulauerit, ægros ad Mensis spacium hoc potu sustentato, nec quidquam bibant præterea. Miram illius in repurgando, mundificando, incarnando, ac claudendo vlcere virtutem experieris: nam vlcus ceu vulnus ipsum esset, instar potionis vulnerariæ perfectè consolidat, nec opus est extrinsecus, nisi vulgato emplastro vti. Optarim sane omnium Receptarum ac compositionum vulgarium, hanc vnicam potionem substitui, forsan non tam malè audiret Medicina, minusque periclitarentur ægri.

Tincturæ Salis philosophorum administratio.

Sal quomodo agat.

Salis nomen meruit hæc tinctura, quod Sal sit, & Salis instar vsurpanda veniat, itaque eo cibi omnes qui ægro exhibentur, condiendi erunt: nam eius vsu radix ac origo mali penitus extirpatur, ipsumque vlcus ab omni veneno repurgatur, vt deinceps recens sanguis, qui affluit paulatim, ipsum consolidare possit. Paulò diuturnior ista, quàm reliquarum Tincturarum curatio existit: tam vero certa ea est, vt nec Cancer, nec Fistula, nec Syreon, &c. ipsi diutius resistat, sed vt primum mali radix extirpata fuerit, sine negotio consolidatio ac incarnatio subsequuntur.

CAP. X.

Vt post curationem factam sanitas conseruetur.

CVm sanorum ad morbum prolapsus in procliui sit: multò magis eorum qui neutra sunt constitutione præditi: morbis accommodæ naturæ habentur, itaq; præcautionem seu prophylacticen illis præscribere officij Medici erit. Itaque sanitatis conseruatio in iis qui vlceribus obnoxij sunt, vel fuerunt, hoc ferè modo fit. Sole in primum punctum Arietis ingrediente, tincturæ (quamcunq; tandem eligere placuerit) dosim præscriptam ea quo in administratione docuimus ratione adhibe, non secus ac si iam ex vlcere laboraret æger, idque quotannis itera, & erit ab omni vlcerum genere tutus. Et si autem præter enumeratas tincturas aliæ plures habeantur, vt Asclepiadis, Mumiæ, Camedrios, Mercurij &c. eas tamen certis de causis describere omisimus: etenim Mumiæ eadem cum Balsamo præparatio est, Irundinariæ verò, Gamandreæ &c. Melissæ, Antimonij, vel Salis Philosophorum tincturam referunt. Ad hæc cùm illorum operatio minus efficax sit, eas consulto reticuimus. Veruntamen Mercurij tincturæ summum secretum, etsi hic commemorandum fuerat, propter vlcera, tamen commodior de ea tractandi occasio in vlceribus morbi Gallici offeretur.

Neutra dispositio in morbum est prona.

Æquinoctiorum obseruatio.

Tincturæ aliæ cur non pertractatæ.

Mercurii Tinctura.

EPILOGVS.

FVndamenta artis extrahendarum tincturarũ ex Sole, Corallis, Balsamo, Antimonio, & Sale philosophorum, omnibus cognoscenda esse, vel ex vsu ipsorum excellenti manifestum est, quæ etiam pro eo ac potuimus dilucidissime proponere studuimus. Etsi autem non sint defuturi, qui nostram in his obscuritatem calumnientur: tamen cùm Medicis scripserimus, medicos autem ista intelligere deceat. Atqui si nil aliud sciant, quàm in Medicorum scholis hinc inde didicerunt, nil mirum, etsi ista non intelligẽt, multò minus Chirurgi ac Veterinarij vsum ex istis percipient, si saltem æreas suas theculas variegatis coloribus pueriliter exornare sciant. Summa hæc est, eritq; semper Medicinę pestis, quòd Doctoris titulus omnium rerum scientiã perficere creditur, cùm tamen illi nugas tantum per omnem vitam didicerunt: quemadmodum & Chirurgos artis suæ magisteriũ consecutos vulgus persuasum habet, si æream suam pyxidem vnguentis vario calore distinctis implere didicerint. Proinde si quis Medicus perfectus esse velit, plura scire, discere ac cognoscere eum oportebit, quàm ij omnes, à quibus ipse didicit, sciuerint, ac cognouerint: quod si fieri debeat, ante omnia illis persuasum esse debet, Pharmacopœiam ancillam saltem esse veræ illius præparandorum remediorum artis, ipsumque Auicennam in censura seueriore Medici, nedum Principis nomen sustinere non posse. Sed erunt plures, quib. hoc paradoxum videatur, Pharmacopœiam verã componendi medicamenta

Obscuritas vnde.

Pharmacopœia vulgaris est Chemiæ ancilla.

camenta artem non esse,ac Sophistas illos pseudomedicos dici: verum illi meminerit, solos ignorantes scientiam hostes habere. Ignorantes dico, qui de scientia sibi cognita falsò gloriantur: nam nisi illis persuasum esset negotium se tenere, de addiscendo vlterius solliciti essent, nec tantopere in defendendis suis fucis laborarent. Sed Magistratum aliquando seuerius in istos socios animaduersurum confido: quòd si & huius quoque negligentia omnia, omnibus in posterum, vt hactenus licebunt, mirum si non deteriora ægris accidant. Ego summum bonum in istis pono, integritatem ac puritatem conscientiæ.

FINIS PRIMÆ PARTIS TERTII TRACTATVS.

PH. PARACELSI
DE CVRANDIS VLCERIBVS,
TRACTATVS TERTII PARS II.

Procœmium.

ETSI *ab illa prima curandorum vlcerum per Tincturas ratione,vtpote longe omnium tutissima ac certissima,ne latum vnguem quidem discedere decebat:tamen quia difficilis ea est,& à paucis hactenus cognita,tum quòd non raro contingit, radicem vlceris non intra corpus latere,sed eo ipso loco quo vlcus est, consistere,(vnde illa tincturæ exhibitio frustranea esse poterat)particularem iam tandem omnium specierum,eo quo præcedenti tractatu enumeratæ sunt ordine,proponemus: ac quia sine morbi cognitione curatio inutilis est, paucis quoq,signa singularum vlceris specierum prosequemur.In qua tractatione,si non ea Methodo vtar,qua antiqui parum refert:nam & de iis reb.tractare me videbitis,quarum ne verbo quidem mentionem fecerunt illi,nedum vt perfectè descripserint:ad hæc cùm nulla in ipsorum scriptis certitudo insit,Medicina autē certis innitatur fundamentis non immerito istas partes mihi sumpsi.Etsi autem tantum oneris me perferre posse non mihi tribuo, spero tamen non defuturos homines cordatos,qui auxiliares operas mihi sint locaturi,difficile esse conceptam de pseudomedicis opinionem ex hominum animis euellere scio, maximè cùm tantam nostræ Medicinæ amplitudinem perspexerint:nam eius cognitionem intra 24.ætatis annum nemo facile sibi comparauerit,quod in ipsorum Medicina soleune est:nam illic oportet intra 24. annum Doctoralia insignia consequi, quia autem oportet Doctorem fieri, sine & nihil scire Doctorem oportet: nam ij. iij. vel vtannis omnes Medicinæ partes, vel per transennam inspicere, nedū penitus cognoscere impossibile est:nā quomodo tantulo tempore Philosophiam, Astronomiam, Alchymium, Physicam,&c.quis addiscatur?vt interem illud omittam,·quòd Parabolanum esse,plurimasq́,regiones, peragrare ac perquirere illum oporteat. Proinde omissis illis,nostra de vlceribus experimēta depromamus.*

Tincturæ vbi inutiles. Curationem dignotio vtilem acit.

Medicina Paracelsi longo tempore addiscitur.

CAP. I.

De Primo vlcerum genere (iuxta diuisionem secundi tractatus) curando.

SI æger tibi occurrat,qui vlcus,vel plura etiā vlcera ostendat:primum omnium de inuasione inquires:quod si respondeat,Primum omnium rigorem,mox æstū(idq;aliquoties) inuasisse,ac nunc hoc,nunc illo loco ruborem excitasse,tandem certo loco constitisse, phlegmonem, duritiem,vlcusq; effecisse,hoc responsum si feras, iudica vlcus efflorescens seu tempestuosum esse. Curandi illius rationem tripartitam facimus, alia namque tumori, alia vlceri, tertia conseruationi deputata est. I.Si rigor corripiat, etsi pestilentiali simillimus sit, nullam manum admoue, sed expecta, donec calor ingruat, ac quem in locum videris materiam decumbere velle,& morbi Centrum facere, eum hoc Epithemate fouebis: quod *Recipit Myrrhæ rubeæ ℥ ß.Thuris albiss.tantundem, singula seorsim duob.sacculis in puluere redacta includantur, ac in aceti opt.sextario semis,vini albi opt. sextario vno, percoquatur,linei panni in eo calido madefacti,subinde imponatur Centro,donec calor omnis remittat,* præstantissimum est in omni efflorescentia remedium,ac quod vnicum ad perfectā curationē sufficere possit:nam sic calorem omnē extrahit, vt de cætero nulla amplius sollicitudo supersit. II. Quòd si iam factum ex tumore vlcus sit, eodem remedio phlegmonē,si quæ adsit,remouebis, ac dein an sordidum illud sit, considerabis,quo ipsum si necessitas expostulet repurges, ad quod sequens mundificatiuū conuenientissimū erit.℞.*Aluminis vsti aceto restincti ℥ j.ß. Aloes hepat.℥ j. mellis ℥ v. puluerisatis,puluerisandis fiat mixtura ad modum Emplastri,imponatur mane & vesperi.*Sin iam inueteratum vlcus fuerit,Calcinati modicū adiicies, & repurgabitur optime, fietq; ad consolidationem aptissimum,quæ fiet in hunc modum.

Videlicet cap. 5.secundi tractatus

Efflorescēs vlc.

Centrū morbi.

Mundificatiuum

℞. *Emplastri stictici lib.j. cui malaxando commisce, Calcinati ℥ ß. croci Martis ℥ j.* ß.deligetur vlcus bis quotidie,donec perfectè curatum sit, &c. III. Curato deniq; vulneri,ne recrudescat prospiciendum erit, quod fiet,si quotannis aliquoties venæ varicosæ, siue in suris eæ sint,siue in malleolis, aperiantur. Quin & curationis tēpore,si efflorescentes venæ putridæ ac leprosæ apparuerint,frequenter eas secare vtile fuerit.

Præcautio.

CAPVT II.

De Fistularum Curatione.

SI æger quispiam foramen paruum,seu strictam cauitatem,perpetuo madētem,in corpore ostendat,eam initio immisso syphone explorato si namq;cauitatem intrinsecus ampliorem sentias,quàm extra appareat,porrò interrogandus æger erit, an ex vlcusculo aperto primū extiterit:si enim affirmet,certò scias fistulā esse.

Fistularū exploratio.

Quod

Fistulæ nullæ à natura sanatur.

Quod mali genus cùm nec prisca nec præsens ætas, suopte marte coaluisse meminerit, solis Medicamentis iisque præstantissimis curatio perficienda erit. Nos remedia eius in intrinseca & exterius admota partiemur, intrinsecus exhibito potu, exterius admota aqua, vel emplastro, vel linimento &c. nos fistulas curare solemus absque omni victus ac diætæ accurata obseruatione. Sequitur forma potionis.

Potio.

Recipe Ciclaminis M. ij. Saniculæ alb. M. j. consolidæ mediæ M. ß. fiat decoctio in vino albo, vase duplici occluso, dein adiice ol. Caryophyllorum, per Alembicum præparati ℥ j. ß. bibat æger ter singulis diebus, iusta olei diuisione procurata, hoc solo potu recentes Fistulæ curantur penitus: inueteratis verò præsens quoque linimentum adhibendum, quod recipit.

Oleum.

Olei laterini ℥ iij. ol. Terebinthinæ, lib. ß. olei Caryophyllorum ℥ j. ß. Thuris, Mastiches, Myrrhæ ana ℥ ß. Mummiæ, ℥ iij. vrgeantur omnia igne fortiss. ac destilletur oleum, quod per syringam quotidie bis iniiciatur, ac cauitas vino, vel aqua Salis subinde eluatur. Extrinsecus impones Emplastrum ex Calcinato præparatum. Sunt præterea & alia præstantissima, ac certiss. in Fistulis curandis remedia, oleum Saturni & Mercurij, cum aqua Mercuriali, &c. aliaq; plura.

Notandum insuper est, vbi loci incommoditas Emplastrum non fert, vt vel ibi gratia: si in oculis vel auribus fistulæ fiant, potionem & iniectionem illam sufficere. Nec est præterea vt aliis remediis sollicitus sis, omnia ea præsenti capite descripta sunt, qui nescit, discat.

CAPVT III.

De Vlceribus nitrosis curandis.

Signa. Dignotio Scyrrhi nô sunt curatione irritandi.

SI in ægro vlcera caua coaceruata vnum in locum plura occurrant, eaque siccâ sint, cum modico pure, originem eorum inquirito: nam si primum in pustulæ minutæ fuêre, deinceps autem in Scyrrhos transmutatæ sunt, paulatímque in vlcera degenerarunt, hoc qui sequitur modo curabis. Obseruandum tamen ante durationem est, ne Scyrrhos curare attentes, siue per digeréția, siue per corrodéția: periculo enim recidiuæ ambo nô vacant, sed potius expecta, donec ex ipsis vlcera percoquantur à natura.

Consolidandum vnà & mundificandum est hoc remedio. ℞. *Vnguenti de vitellis ouorum, quartarium j. olei de Mercurio ℥ j. misce, vtere de horis xij. in xij. donec absoluta penitus curatio sit: vel si mauis, loco olei recipe duplum, id est, ℥ ij. Calcinati maioris: imò si sticticum Emplastrum magis arriserit, eo vti poteris: omnia enim æquè conducunt.*

Forma affectus huius.

Forma horum vlcerũ plurimum euariat, tum & situs: quandoque enim in ventre cinguli instar corpus ambiunt, quandoq; in artubus colliguntur, sed ista curatiuas indicationes non immutant, si omnia ex Scyrrhis extiterint: istud enim quàm illud considerare potius oportet. Quæ de istis vlceribus antiqui prodiderunt, ridicula, friuola, ac planè puerilia putanda sunt, qui si nostra remedia tenuissent, non tam in distinguendis illis lusissent: tot enim species eorum quilibet numerauit, quot remedia inutilia confic. re potuit, &c.

CAPVT IV.

De Vlceribus emortuis curandis.

SI æger quispiam vlcus ostendat, eiusq; generationem, ac symptomata enumeret, ac dicat inter cætera, nunquam antehac, nec in præsens etiam dolorem se sensisse, curationem vt sequitur aggredieris. Primum mundandum vlcus, dein incarnandum, vltimo claudendum: mũdabis per Calcinata, incarnabis per Emplastrum sticticum simplex, claudes croco Martis: istis tribus curandi modis ac remediis, nullum vlcus est, quod resistere queat, nos vberioris doctrinæ gratia specialius omnia docebimus. Mũdificatio.) ℞. Vnguenti de melle, quantum sufficit, Calcinati modicum, deligetur vlcus, donec nullus fœtor, nullaque putredo supersit amplius, quod fere intra vj. diem accidet, quo facto consolidationem cum Emplastro Stictico de Lythargiro vel Colofonia auspicare, ac continua, donec consolidatum sit, renouando Emplastrum quinto quoquo die: quod si interea temporis maiore mundificatione opus fuerit consolidationem aliquamdiu suspendes, ac eius loco mundificatiuo vteris. Tandem vbi claudendum vlcus erit. Recipe Crocum Martis per reuerberationem præparatum, eumq; quotidie bis insperge, quando autem secunda vice eum inspersurus es, locum eluere sequenti lauamento conueniet. ℞. *Aquæ fontis ℥ j. Aluminis ℥ j. salis communis ℥ ß. mixtis omnibus lauetur locus, ac denuo insperge Martis crocum, donec cicatricem feceris.* Denique victum ægris præscribere accuratissime conueniet, sanguinis missionem, ac Thermarum naturaliũ vsum imperare.

Curationis scopi 3. — I. — II. — III. — Lauamentũ.

CAPVT V.

De pedum Vlceribus manantibus curandis.

SI sub genu in tibia magnus tumor appareat, cum multis fumis, ad hęc plurima vlcera serpentia ac erodentia cum duritie, aliisq; in figura affectibus, quæ mali prima origo fuerit, interrogabis: si ex pluribus pustulis coaceruatis, atque paulatim auctis primum extitisse audieris, talem curandi rationem ingredi properabis: nã malum hoc à seipso numquam curatur, sed subinde peius euadit. Curandi ratio quinq; capitib. absoluitur: fumigatione, tumoris ablatione, mũdificatione, consolidatione, & cicatricis inductione, non ignorandum tamen, si forte ex peccato in victu, fluxio quoq; complicetur, aliam curandi viam, de qua deinceps tractabimus, ingrediendam esse. Fumigatio.) *Recipe rad. Asclepiadis ℥ ij. Saniculæ, Potamegeti, Musci lapidum, & fl. Sambuci, ana M. j. coquantur in aqua fontis, & excipiatur fumus, non tamen lauandum esse ægrum memineris,* quod si efficacius remedium desideres, adiicere poteris fl. Camomillæ M. ij. stercoris columbini, M. iij. Gallinarũ M. ß. fumigandum quotidie bis, mane & vesperi, antequam deliges.

Curationis scopi quinque. — I.

Vt autẽ pes detumescat. ℞. *fl. tapsi, hyporicon is ana M. ij. fl. Sãbuci M. iij. fl. camœmeli M. ij. fiat decoctio in vini & aceti, ana partib. æquis, exprimatur materia, ac cataplasmatis instar calida imponatur eousq;, donec de expurgando consilium capere tempestiuũ fuerit.* Mũdificaturus deinceps vlcus, ℞. *vnguenti de vitellis ouorum quantũ sufficit, acuatur cũ Calcinato, ac quotidie bis imponatur, sordesq; studiose detergantur, dũ in fundo recens caro appareat,* quo facto, ad consolidationem progredieris, in hunc modũ. ℞. *Emplastri stictici de Colofonia quartariũ j. de Lithargyro lib. ß. Resinæ mũdatæ ℥ j. ß. coquãtur lẽto igne, ac cũ croco Martis malaxetur, fiatq; magdaleon: poteris, si ita visum fuerit calcinato acuere:*

II. — III. — IV.

vsus

vſus eius eſt, vt quotidie bis renouetur, omiſſa fumigatione, &c. Denique vbi claudendū ratio iuſſerit. *Recipe putaminum ouorum vſtorum ℥ ß. Aluminis vſti cū aceto reſtincti, ℨj. Croci Martis ℨj. ß. Thuris, Mirrhæ, Maſticis, ana ℨß. fiat puluis ſubtilis, inſpergatur, donec vera cicatrix fiat.* Quoniam autem nō raro accidit, vt pes tumere nō deſinat, ſed perpetuo morbus in magnitudine ſit, nil adeo de eo laborandum conſulo: nam diuturnitate morbi hoc accidiſſe certum eſt. Interim tamen ſubinde ægri monendi ſunt, vt tempore conuenienti phlebotomia vtantur. Deniq; obſeruandum, ſi ex intemperantiore victu cum vlcere fluxio complicata fuerit, curationem euariare. Exihbenda ergo tum erit theriaca de Corallinis, vt ſupra infraque deijciant, ac confortandi ægri cum Electuario Diacubebe, ſingulorum doſim ex ægri natura, habitu, ac temperatura ipſemet metieris. Ad hæc vt acuratiſſima victus ratione vtantur, præcipies.

Veneſectio imperanda ægris.

CAPVT. VI.
DE PVTRIDO AC FOETENTE Vlcere curando.

SI ægrotus offeratur, cuius pes putreſcat, cū magna fluxione, ſine tamen Errodentis alicuius materiæ ſignō, adſint quoque phlegmone, tumor, fœtor, ac ſordes, eum de principio mali interrogabis, ſi ex violenta aliqua cauſa, vt vulnere, punctura, contuſione, &c. primum contigiſſe cognoſces, hoc modo curationem aggredieris. Mundabis primum, pōſt conſolidabis: in iſtis namque duobus tota curādi ratio conſiſtit. Mundificatio hunc in modum fit.

Curationis Scopi duo.

I.

Recipe Concrum ſeu Locuſtarum abietis recentium, Maio menſe, adhuc humore turgentium, collectarum, numero xxx. fiat decoctio, donec reſina omnis exierit, tum fiat expreſſio. ac reiectis inutilibus, coquatur reſina reliqua, vſque ad aqua conſumptionem. Reſina remanens cum ouis aliquot redigatur in formam vnguenti, cui prout res poſtularit, calcinati adijcere poteris, & ſic pro mundificatiuo adhibere. Mundato vlcere, ad conſolidationem procedendum.

II.

Recipe ergo Ceræ lib: j. Colophoniæ lib: ß. picis ſuperioris, quartarium j. liqueſactis ad ignem, inſperge Ariſtolochiæ, ſymphiti maioris ana ℥ ß. Maſticis ℨij Myrrhæ ℨv. Succini ℥j. ß. Fernicis ℥ij. fiat vnguentum, quo vngatur pars affecta bis quotidie. Sin inter conſolidandum mūdificatione rurſus propter collecta excrementa indigebis, omnino illam nō intermittendam ſcias: niſi enim fundus vlceris ſemper mundus ſeruetur, fruſtra conſolidationem molieris. Sic vbi alia vlcera complicata fuerint, diſtinctione quoque opus erit, & ſua quoque ſingularis cura proprio capite deſcripta adhibenda. Denique curatione abſoluta, vtile fuerit, ægro balneū Salinarum imperare, ad putredinis reliquias (quæ ex humida aluminis frigiditate prouenerant) abſumendas.

Fundus vlceris mundus ſeruandus.

Salinarū balneū.

CAPVT VII.
DE VLCERE CACOETHE curando.

VLcerum hoc genus nullo alio ſigno, quām ipſius met ægri relatione optime cognoſcitur. Proinde ſi æger de perpetuis, ſummiſque doloribus, quales in Phagedena, cancro, &c. fiunt, conqueratur, curationem à mitigante remedio auſpiceris: cūm enim ob intenſiſſimos dolores impoſita medicaméta nulla ferat affectus iſte, manifeſtum eſt, dolorem ante omnia mitigandum eſſe, quod non conſiderantes nonnulli, turpiſſimo errore iſta vlcera incurabilia pronunciarunt: nam cūm nec remedia tenerent, nec doloris cauſam ſcirent, vt ſuę inſcitiæ tegumentum haberent, Medicæ arti hanc notām inurere non ſunt veriti. Sed ad mitigationis formam pergo, quæ *Recipit, Garyophylorum quartarium j. baccarum iuniperi quartariū ß. ſulphuris vitriolati ℥ j. ß. deſtillentur, vaſe probe occluſo, oleum, cui adde olei laterini dimidium, trium mitigantium maiorum ana duodecimam partem, deſtilletur iterum.* Oleo hoc quemcunque dolentem locum oblinieris, omnem dolorem ſtatim remittere ſenties. Mitigato dolore, ad renouanda vlceris interiora properandū, quod vt efficias, *Recipe olei de Arſenico fixo ℥v. olei de Cariophyllis ℥ iiij. Realgaris clari, perſpicui cryſtallini ℨ j. miſceantur omnia, in mixtura intingantur petiæ, ac loco paſſo imponantur, renouando poſt duodecimam horam, idque ter iteretur,* & videbis Eſcharam abijci à natura, ſub qua carnem viuidam inuenies, in qua quoniam ſordiū aliquid ferè adhuc ineſt, mundificatiuo cum calcinato ſuperius deſcripto, ter, quaterue vlcus deligabis, & ſic ad conſolidationem deſcendes, quam ſimplici Emplaſtro ſtictico facile abſoluere poteris. Obſeruandum tamen frequentiſſime, peſſima ſymptomata hiſce vlceribus ſuperuenire: nam ferè venæ ac nerui eroduntur, oſſaque cariem contrahunt: ſi itaque huiuſmodi oſſa carioſa occurrant, caue ne lima vel alio inſtrumento ea atterere vel frangere, iuxta carnificum tonſorū vulgatum modum, attentes: ſufficiat tibi ea mundaſſe, & ſi vſta vel inflāmata fuerint, extinxiſſe: nam facile deinceps carnem oſſi ſuperinducere tibi erit, nec eſt vt ſic miſeros ægros excarnifices. Remedium noſtrum quo oſſa eroſa, inflammata, &c. reſtituere ſolemus, *Recipit olei de Camphora, per albumen oui præparati, olei Caryophillorum, ana ℥ ß. mixtis inuicem, iuxta reliqua remedia, vtor feliciſſime.*

Mitigatiuum præſtantiſſimum.

Fundi vlceris renouatio

Oſſa carioſa vt ſint tractanda.

CAPVT VIII.
De Vulnere depaſcente Curando.

SI æger quiſpiam vlcus oſtendat in facie, omoplata, pectore, coſtis, vel ſimili aliqua humani corporis parte, quod circumiacentes partes carnoſas omnes depaſcitur, atque ad aures, dentes, maxillas, coſtas, ſcapulas, &c. vſque penetrat, omnium vlcerum peſſimum genus eſſe iudica. Quæ duobus præcipue remediis euincere poſſibile eſt, oleis ſcilicet Metallorum, ac dulcedine Mercurij: iſtis namque quotidie bis ſi perungatur vlcus, Salem morbi cauſam radicitus extirpati obſeruauimus. Præcipua autem virtus eſt olei Saturni, dehinc Lunæ, poſt Martis, deinceps Veneris, vltimo loco Iouis: omnia autem iſta longis interuallis ſuperat dulcedo Mercurij, & ipſa olei formam referens. Sunt tamen & alia remedia, quæ iſtis malis medeātur quoque, vt Arcanum Regis,

Olea Metallorū. Dulcedo Mercurij

Arcanũ Regis.

gis, Aquæ mercuriales,&c. ſed ea vt recentia vlcera curant, ſic in inueteratis ſola non ſufficiunt, ſed vt morbus magnus eſt, ſic vehemẽs requirit remedium. Proinde Medicos adhortatos volo,iis comparandis animum adiiciant. Sed præparatio ſubtilior eſt, & magnam laborantis induſtriam requirit,quam quia iſti Medicaſtri faſtidiunt, explodendam è Medicorum Scholis vociferantur, at vt primum nomen talis remedij audiunt, Alchimicum eſt,clamitant, reiicite: quaſi vero eorum non interſit iſta nouiſſe: ſed an iſti Medicorum nomen mereantur, ſuum cuilibet relinquo iudicium. Præparandi rationem breuibus aperiam: Metallorum Arcanum fit, ſi ipſorum eſſentia deſtruatur, quemadmodum de Auri tinctura præparanda ſuperius admonuimus. Mercurij vero dulcedo, quæ oleitatem quandam omnis roſionis expertem refert,vt extrahere conueniat, poſterioribus libris oſtendemus.Realgaris vero ac Aquarum Mercurialium compoſitionem, vtpote vulgo decantatam, nil refert commemorare.

Arcanũ Metallorum.

CAPVT IX.

De Vlceribus Tranſmutatis curandis.

SI æger conqueratur, vlceris ſui formam primo talem fuiſſe, mox aliam factam, iterumque aliam, ſicque perpetuo mutari, nec vnquam ad priſtinam formam redire, ſed nouam ſemper ſemperque fieri, iam ſufficiunt iſta tibi ad affectus ſpeciem cognoſcendam. quamobrem ſtatim ad id quod iam ſub ſenſum cadit, non ad id quod olim fuit, curandum animum adiicies. Curationem Mercurio ac Colophonia,Lythargiro ac Gummis perficies iſta enim perfecte conſolidant, ille vero ex centro etiam vlcus mundificat, ac ad recipiendam conſolidationem aptum reddit. Itaque Mercurium coagulato per aquam Aluminis, coagulatum in tenuiſſimum puluerem conterito, eccum vnguento fuſco permiſceto, atq; vlceris totam interiorem regionem perungito, donec interiora viuida plane appareant, tum ℞ *Emplaſtri de Lythargiro lib.j. olei communis, Ceræ ana lib:j. Colophonia tantundem liqueſiant ad ignem, liquefactis inſperge pul.Thuris albi ℥j.ß. Vernicis ℥ij.ß. malaxentur,& fiat magdaleon de quo pro more vulgato emplaſtra facies,& impones*, nec ſollicitus vlterius ſis de curatione: iſta enim ritè adhibita, facile eam perficiunt: nam & ipſum vlcus è ſua natura curationem facile recipit: vt maxime autem tuta ſint vlcera hæc, tamen cùm de vna forma in aliam ſubinde degenerent, niſi præcaueamus, impoſſibile eſt illa non tandem in Lepram abire: itaque hic Medicum ſui officij ſtudioſe meminiſſe decet.

Mercurij præparatio.

Lepræ periculũ præcauẽdum.

CAPVT X.

De Curandis vlceribus à cœleſti influentia impreſſis.

VLcera hæc non niſi Aſtronomica ratione cognoſcuntur,itaque ab ægro annus, mẽſis, dies, ac hora inuaſionis perquirantur,& ad illud tempus thema cœleſte erigatur,atque tũ apparebit, num ab aliqua cœleſti impreſſione vlcus factum ſit: quod ſi cœleſtis impreſſionis vi effectum eſſe vlcus apparuerit, de curando illo cogitandum erit. Itaque vel influxio à cœli iniquitate,vel tranſiit ac deſiit iam,vel durat adhuc ſi illud ſit, vt ſimplicis vlceris curatione m inſtitues: ſin hoc remedium indagandum tibi erit,quod iuxta cœleſtes impreſſiones comparatum ſit. Apparet itaque duplicem curandi methodum eſſe: naturalem ſcilicet, & ſupernaturalem, naturalis conſolidã do ac mũdificando perficitur:itaque hoc genus vlcerum ad aliud quoddam caput referes,ac iuxta illius canones percurabis. Si vero impreſſio adhuc duret,per ea operandum eſt, quæ occulta quadam vi(vulgus incantationem eſſe putat) agũt, vt ſunt Perſicaria, Serpentaria ſyueſtris, Conſolida media, id eſt ſophiæ herba) adhibentur autem in hunc modum:primum eas frigidas abluas, poſt vlceri imponas, dein ſub fimum ſeu terram pinguem ſepelias, ac lapide contegas,vt cito putreſcant: nam vt primum putreſcere incipiunt,vlcus quoque curationem auſpicatur: vbi autem iam plane computruerint, & ipſum vlcus percuratum erit. Neque per incantationem iſta fieri quiſque credat,ſed virtute potius cœleſti,quam Deus Optimus Maximus ſic diſpoſuit, verum iſtis curationibus malum nomen conciliarunt Pſeudomedici,qui cum Aſtronomiæ ac Magiæ ignari penitus ſint,iſta quomodo intelligerent?

Aſtrologica vlceris dignotio.

Duplex curandi ratio.

Perſicariæ ſuper naturalis actio.

CAPVT XI.

De Fluxionibus Humani corporis curandis.

VLcera ex defluxionibus nata ſic diſtingues: ſi quis à parentibus hæreditario malum contraxit,à defluxione factum pronuncia: itidem ſi æger aliàs humida complexione fuerit, iudicandum: contra vero ſi diuerſum appareat De horum curatione longe quam de reliquorũ aliter cogitandum: nam quemadmodum fontem nemo ſupprimere, niſi in ipſa ſcaturigine poteſt, ſic etiam in hoc caſu aliquid nobis deeſſe credendum eſt. Atqui ſicuti ſæpius à ſole fontes exſiccari videmus, adeo vt plane nullus humor effluat, eodem modo ſoles quidam ſunt,(id eſt Medicinæ) qui harum fluxionum exſiccandarum vim ſimilem cum Sole habent. Adhæc ſunt quorundam hominum conſtitutiones admodum ſiccæ, vt facile iſtas humiditates diſsipent, ſicque vlcerum cauſas tollant. Duo itaque modi ſunt exſiccandarum fluxionum, à Sole alter, alter à propria natura, de quo nihil in præſentiarum. Curaturus ergo vlcera à cauſa iſta pronata, ante omnia tenuem victum præſcribendum ſcias: quid enim proderit ſolem exſiccare, ſi ſtatim pluat iterum? deinceps exſiccandum per crocum Martis erit: is enim naturalem Solis operationem in homine perficit:præter illum in huiuſmodi fontibus exſiccandis nil cognitum habeo: at ſufficiet iſte, ſcio, ſaltem eo procurato, vt ſubinde vlcus mundũ ac apertum ſeruetur, pro fluxus euacuatione, ſiue fluat, ſiue minus.

Vlcerum ex fluxione ortorum dignotio.

Fluxiones duobus modis exſiccantur.

Supereſt & alia curandi ratio,per deriuationem ad alia loca,ſed ferè ſtabilis ac diuturna non eſt: imò ſæpius priore malo peius aliquod naſcitur.Quin & purgationes ad exſiccandos hoſce fluxus non improbarem,niſi ea alio loco damnum forſan darent, priore peius.

Fluxionum deriuatio.

Curatio

CAPVT XII.

Curatio vlcerum cum fractura, vstione, Vlcere, &c. complicatorum.

VLcerum istorum causæ, quià manifestæ sunt, facile ex ægri relatione cognoscuntur: generationis tamen modus ferè ab inscitia Chirurgorum prouenit, qui vulnera, fracturas &c. dum inconcinnis adhibitis remediis curare tentent, in vlcera pessima ea transmutant. Membrum proinde affectum, vel os ipsum fractum, an restitui suæ integritati possit, ex iis quæ in vulnerum curatione dicta sunt, diiudicabis: quod si ob corruptionem nequeant, sanum ab ęgro, mundum ab immundo, iuxta pręcepta primæ partis separabis, ac tãdem eius impressionem per Sophiæ herbam, Persicariam &c. vt monuimus, curabis.

Causa.

Prædictio.

Curatio

CVPVT XIII.

Vlcera ex Constellatione nata vt curentur.

COgnoscendorum vlcerum huius generis hæc vnica ratio est, vt si nullis naturalibus remediis, qualia sunt, Mumia, Consolida, Emplastra, vnguenta, &c. ea obediant, Constellata esse, ac huiusmodi quoque remedia desiderare cognoscas. Remedia hæc à suamet natura constellata esse debent: verbi gratia: vt Chelidonia, Folia quercus, Plantago, &c. hæc enim certiss. ac tutissime curant: quodsi in substantia adhibita non prosint statim, tum *Recipe Chelidoniæ M. iij. fol. quercus M. ij. contundantur, & putrefiant in fimo, destilleturque oleũ, quo vlcus abluatur, atque vt incarnetur, etiam eorundem exsiccatorum puluerem insperges, donec curatio absoluta sit.*

Constellata remedia.

Peroratio.

IN curandis vlceribus quibusuis quatuor summa capita obseruanda esse monuimus: primo Doloris scilicet sedationem, secundo mundificationem, tertio consolidationem, ac quarto clausionem, eaque omnia absoluta nobis hactenus sunt, quorum rationem si Chirurgi teneret, nullum plane vlcus esset, (nisi forsan diuinitus inflictum) quod curationi ipsorum non obediret. Verum cùm auaritia, superbia, inuidia, aliisque vitiis laboret, non illis, sed ægris potius ista scripsisse volumus, quos etiam monẽdos duxi, ne temere ab huius farinæ hominibus remedia recipiant, etsi sub meo nomine circumferantur: cùm enim eorum præparatio sit artificiosa, non facile nisi à rerum istarum peritiss. hominibus ea confici posse sciendum est. Doctis itaque hæc, non rudibus ac tyronibus scripsisse nos meminerint omnes.

Quatuor sunt qui bus omnia vlcera curãtur.

FINIS SECVNDÆ PARTIS TERTII TRACTATVS.

Ph. Paracelsi

DE CVRANDIS VLCERIBVS, TRACTATVS TERTII, Pars vltima.

Procemium.

QVAMVIS *secunda huius Tractatus parte, omnia ad vlcerum curationem pertinentia abunde satis explicata nobis sunt, tamen cùm ea subtiliora ac difficiliora sint, quam quæ vulgus medicorum assequi possit, ad ipsorum me captum accommodare, amore ægrorum per motus, ac periculorum quæ illis ex perperam facta curatione imminent, territus, placuit, non quòd ipsorum hac in re pigritiem ac inertiam fouendam duxerim, sed quia intelligo hebetiora ac rudiora quorumdam ingenia illis, quæ supra dicta sunt, percipiendis non sufficere. Proinde si qui sunt Medicinam exercẽtes, qui ante dicta non intelligunt, ij iuxta subsequentes canones opus Medicum faciant, quo, si non omnino, ex parte tamẽ ægri leuamen ac curationem sentiant.*

Quas autem descripturus sum remediorum formulas, ab antiquis quandoque mutuatas, magno iudicio delectas, multa ac diuturna experientia a me comprobatas, artificiosa mixtione locupletatas scias velim: nam cùm ab antiquis quondam prima ætate mihi communicatas, & ego & non pauci alij in vsum adhibuissemus, tam periculosas, inutiles ac putidas eas experti sumus, vt de alia componendorum pharmacorum ratione cogitandum mihi putarim: itaque ad illam animum adijciens, immutatis plerisque, sic excolui, & experientia comprobaui, vt eorum vsu, quantum natura fert, ad omnia vlcera percuranda, non mediocre auxilium Medicis, ægrisque acc essurum sit. Quia autem magni quidam morbi, vt Cancer, Fistulæ Syreon, Mordax, Phagedena, &c. vniuersalia Arcana ac Mysteria requirunt, (nam ista particularia ferè contemnunt) moneo vt vel ab eorum curatione desistant Chirurgi, vel Remedia secundi Tractatus preparare ac adhibere discant.

Paracelsus antiquorum formulas excoluit.

Itaque sciendum, quæ deinceps descripturi sumus, particularia omnia esse, atqui vt particularia describerem, vestra me coëgit ignorantia. Duplici autem ratione vti placuit: quarum prior omnibus vlceribus curandis communis est: altera particularium quorundam malorum, vt Cancri, Fistulæ, &c. curationem ostẽdit, quibus eo modo vtaris hortor ac moneo, vt si non lubet, vel licet difficiliora illa cognoscere, iuxta hos tamen canones procedendum tibi putes, ne si illa vulgata medicorum via incedas, contra naturam in ægri perniciem laborasse videaris.

Particularia remedia.

CAPVT I.

De Vlceribus per mundificatiua curandis.

ANtequam autem cuiusquam morbi, seu vlceris curationem aggrediaris, distinguendum tibi sedulo, inter morbos & remedia erit, ne quod vulgus medicorum factitare solet, dum varia, tibique incognita adhibes, vel damnum inferas, vel, si forte succedat, casu curasse dicaris. Quamobrem si vlcus Corrodentem Salem, causam non habuerit, hoc remedij genus adhibere tempestiuum erit: quod *Recipit, Terebinthinæ lib.j. vitellorum ouorum, numero xx. agitentur, ac cum aqua portione mellis coquantur ad ignem, fiat vnguentum. quo mane ac vesperi deligetur vlcus, & mundabitur ab omnibus sordibus*: quia vero non solum mundare, sed & perfectè cōsolidare, ac claudere vlcus oportet, sequenti quoque remedio ad operis perfectionem vteris: quod *Recipit, Vnguēti prioris lib.j. Terebinthinæ lotæ, ac agitatæ lib.ß. calidè (ne feruеant tamen) coquantur ad ignem ac iniiciātur Galbani, Opoponacis, Bdelij in aceto dissolutorum, ana ℥j. pul. Aristolochiæ ℥j. ß. fiat mixtura quæ omnia vlcera, sine Corrosione facta, curare promptum est.*

Mundificatiuū.

CAPVT II.

De curatione per calcinata.

CAlcinata (ea intelligo, quę corrodente vi carent) singulari curandorum vlcerum, ex ipsis fontibus, facultate prædita sunt. Atqui in eorum vsu distinguendū prius inter vlcera est: nam iis solum conducunt, quæ à Sale Corrosiuo, iā olim emortuo, facta ac relicta fuēre. Apparet enim non raro nimborum instar, in aliquem locum materiam quandam irruere, ac subitò vlcus amplum, ac latum efficere, quod si indebitis remediis quis curare attentet periculo non vacabit, ne Sal Balsami inflammetur & aduratur, fiatque vlcus diuturnum. Tu, si simile occurrat, per Calcinata in hunc modum curabis. *Recipe vitellorum ouorum, numero x Terebinthinæ ℥ vij. ß. fiat vnguentum, cui adiice Calcinati ℥ ß. deligetur hoc vnguento bis quotidie, & mirandū successum experieris.* Atque vbi iam claudendum vlcus est, Emplastro sequenti vteris: quod *Recipit, Resinæ lib:j. ceræ lib. ß. picis Græcæ quartarium j. liquefactis accommixtis adiice Calcinati ℥j. vtere.* Hoc Emplastro omne genus vlcerum recentium, ne ita profūdorum, facillimè curatur: atqui vbi in latum ac profundum serpere visa fuerint, superius vnguentum in puluillis quoque adhibere vtilissimum fuerit. Sciendum quinetiam est curationem non aggrediendam, nisi materia furere ac turgere desierit: etenim videas vulgares Medicos, dum initio statim curare volunt, doloriss. ac maximè diuturna vlcera efficere. Proinde Canonem hunc studiosè obseruabunt Medici.

Calcinata quib⁹ vlceribus conueniant.

Vnguentum ex Calcinato.

Emplastrum ex Calcinato.

Non curandum dum materia adhuc turget.

CAPVT III.

De Curandis Vlceribus per Corrodentes Sales Calcinatos.

EST & tertia curandi ratio, per Corrodentes Sales Calcinatos, cuius generis sunt, Alumen, Vitriolum, &c. quorū vsus ferè est, in perperam facta ante vlcerum curatione restituēda: cum enim absque fundamento viuido, nullum vlcus curari possit: (nam si eo destituatur, cui rei caro increscat?) de deprauato illo restituendo per isthæc remedia cogitandum erit. Obseruandum quinetiam est, hoc genus vlcera frequenter curata facilia apparere, nullis tamē interim remediis obedire, in quo casu inspiciēdus quoque vlceris fundus erit: nam ferè putridus est, atque sui ablationem ostendit: quamobrem nisi illum antea remoueris, ab istis remediis abstineto: nam tantum abest (eo persistēte) aliquid vt proficias, vt etiam officias plurimum. Remedij formula cum correctione hæc est.

Quando vtendum Calcinatis rodētibus.

Fundus vlceris mundādus.

Recipe Aluminis vsti aceto extincti, Olei de Arsenico à propria resolutione facti, ana quantum sufficit, misceantur. Iterum fiat vnguentum ouorum cum alumine mistum: vel, ℞ *Calcinati, Vitrioli ana quātum sufficit, misceantur cum vnguento de Cerussa, vtere.*

Quia vero plerumque de vlceris profunditate putrida non constat, curationem ab vnguento de alumine calcinato auspicari vtile fuerit: quod nisi intra quatriduum ad curationem inclinare vlcus videbitur, ad vnguenti de oleo Arsenici & Aluminis vsum descendes: sin ne istis concedat malum, tandem vnguento, de Vitriolo vtēris: neq; verò putes ordinē hunc, ob id quod posteriorum quàm priorum curatio velocior est, inuertendum esse: vt maximè enim cito cures, tuto tamen vt cures potiore loco reponendum erit, &c. Sciendum porro est, si necessitas posterioris vsum imponat, Escharam fieri, quam vt proiicias oleo Laterino, post hoc Butyro (ad dissolutionem) vteris: veruntamen etsi statim non abscedat, nō tamen ab vsu Calcinati desistendum erit, sed pergendum, donec Eschara vltrò decidat, quo facto, nil nisi cicatricem ducere superit ampli⁹. Sunt huius generis Corrosiua alia, vt Mercuri⁹ sublimatus, Arsenicum, &c. verum ab eorum vsu, ac carnificina omnes, vt abstineant, moneo.

Eschara vt decidat.

Neque vero clam te habere possum, tutiorem vtiliorem, ac magis artificiosam curationem horum vlcerum superesse, quam etiā publici commodi causa supprimere diutius nolo: modus est, vt absque eschara fundus putridus abscedat, quod bifariam accidit: vel enim putrefacere, vel si venenosa materia illi insit, eam extrahere sine carnis oblæsione licet: Putrefactionem hoc remedio percurabis.

Putrefactio. I.

Recipe aluminis vsti, aceto extincti ℥ß salis armoniaci ℥j, vitellorum ouorum numero iiij. mellis cochleare vnum, farinæ hordei ℥ß. misceantur omnia ad formā vnguenti, quo singulis viginti quatuor deligetur vlcus, ac impleatur, & ne denuò effluat, vnguentum panno crassiore caueatur, idque iteretur quarto, & abscedet omne, quod putridum est, relinquetúrue in fūdo caro viuida, quā incarnantibus cuti adęquare deinceps licebit. Alter modus sic habet. *Recipe succini in pollinem redacti quantum sufficit, vase occluso, ad lenium ignem liquescenti tertia pars terebinthinæ infundatur, misceatúrque toties iteretur, donec pro singulis ℥ß. succini, Terebīthinæ ℥ij. habeas: huic materiæ si crassior videatur, aliquantulum olei lini adiicies, vt linimenti formam acquirat,* vsus eius est, vt cum puluillis adhibeatur, & extrinsecus vlcus emplastro sticico de colophonia contegatur, & absolues curationem in diebus quatuordecim: poteris, si ita videbitur, post quintū curationis diem aliquid calcinati adiicere, sed illud tuæ industriæ relinquimus.

II.

CAP.

CAPUT IV.

De Curatione vlcerum per Tartari Balsamū

Balsami vsus obscuratus duobus erroribus

PRæstantißimi huius remedii vsum, nō mediocri infamia ac suspicione onerarūt duo præcipuè errores: alter, quòd tempore, & loco indebitis, rerum ignari eum usurparunt: nam cùm saltem curat vlcera, quorum radix in ipso loco (non intrinsecus in corpore) existit, frustra quis eo vtatur, si alibi mali origo consistat. Alter error in præparatione eius commissus est: pauci enim vt illū natura desiderabat, conficiebāt, id est, solum calcinabant, calcinatum in olei formā resoluebant, & hoc sufficire putabāt.

Balsami Tartari vires

Præparati certè legitimè Balsami huius mirifica facultas est, (si cuius alius remedii) in abmendis superfluis humiditatibus, phlegmonis, carne supercrescēte, &c. ante omnia verò in pedum putridis ac manantibus vlceribus excellens remedium est: vt maxime enim tumeant, putrida, antiqua, caua, atque erosa ea sint, vnico tamen hoc remedio perfusa, vncta, illita, &c. ex ipsa vsque radice longè latéque percurantur: nam tumorem laxum primo absumit, ac miranda sua exsiccandi facultate morbum in vniuersum enecat, adeo vt nullus Sal tam vehemeus sit: qui illi resistere queat, sed omnia ab eo exsiccantur, non secus ac solem paludes maximas quandoque combibere videmus.

Etsi autē multa passim ab antiquis remedia descripta inueniuntur, ad ista vlcera sananda, opinione hominum, ac prædicatione illorum, qui ea describunt, vtilia: tamen quia nec illi ipsi, multo minus ipsorū discipuli in iis curandis, vtilem aliquam operam ponunt, satis constare puto, ipsos rerum fontes non intellexisse, sed saltem, vt de omnibus scripsisse viderentur, mendacissimo ore effudisse, vel quia de rebus incertis consultandum sibi putabant, hunc laborem suscepisse. At quia consultationes saltē sunt, non demonstrationes, licebit nobis, relictis illorum nugis, meliora inquirere. Itaque de Balsamo nostro hoc verè affirmo, ipsū, si vlcus pedum manans sit (nam de cæteris non tā certa est mihi experientia) non tantum superficie tenus, sed ex ipso fonte percurare. Pręparatur autem in hunc ferè modum. *Recipe salis petræ lib. j. Arsenici* ℥j. *calcis viuæ* ℥iij. *tartari, quartaria iij. puluerisentur omnia minutissime, & vase non vitreato calcinentur, calcinata soluantur, ac per filtrum destillentur, solutum illud deinceps vratur tribus vicibus, quod fiet ipso coagulato, & cum æqua portione Salis petræ calcinato, idque tertia vice: vltima calcinationi affunde aceti destillati quantum sufficit, abstrahatur igne fortissimo ad dulcedinē vsque.* dein-

Balsamus Tartari vt fiat.

Recipe olei huius quātum sufficit, aluminis calcinati aceto extincti tantundem, misceantur, & fiat pulticula, quæ (fomentato prius pede) imponatur ac deligetur, post circa duodecimam horam locum considera, qui si rubeat admodum, caue ne properes: imò sufficiat tibi viginti quatuor horis semel deligare: continuabis autē huius vsum, donec rubedo ac phlegmone vltro remittāt: quo facto.

Recipe olei superioris quantum sufficit, tragaganti in aqua rosarum dissoluti pro libris ij. camphoræ ℥ß. *mixtis omnibus vngatur, ac perfundātur vlcera, eorūque cauitates, ac sine dolore ac periculo videbis pedem suæ pristinæ formæ restitui ac exsiccari.* Quod si caua quoque adsint ulcera. quæ incarnationem desiderare videbuntur: tum *Recipe olei præcedentis* ℥v. *Mumiæ* ℥j. *croci Martis* ℥j. ß. *olei ouorum* ℥x. *misce, ac vtere, donec clausum fuerit.* Penitus absoluta curatione, iubeo, vt adhuc ad spacium decem dierū quotidie semel præseri Balsamo (sine adiectione pes vngatur: quin singulis annis poplitis vel malleoli venam (ex consilio periti medici) incidere. atque semel vnctione vti, magnum ad pręcautionem auxilium præstat.

Venæ sectio.

De Curandis vlceribus per præsectionem neruorum & venarum.

FRequenter hoc in ægris euenit, vt superiores partes excrementa sua inferioribus trāsmittant, hinc quandoque in tibiis vlcera eueniunt, mali origine in superioribus existente. Si ergo Saltes non venenosa qualitate, sed sola quantitate peccare contingat. nimirum quia copiosi in alieno loco continentur, manifestum est, alio in loco, quàm in quo consistunt, curationem faciendam esse. quia autem curationis intentio est, ne in partem affectam defluant āplius humores, primi rerum inuentores considerato eo, quòd in affecto loco non ita in superioribus partibus materia peccaret, secundū eos ductus retrogredientes supra affectum locum, venas & neruos per ac iuxta quos defluxiones fieri animaduetterunt, non inutili inuēto præciderunt.

Sciendum tamen, hoc curationis genere vtēdum non esse, nisi in defluxionibus quæ supra affectam partē, nulla venenosa qualitate participant: etenim aliâs vsurpata, duplex periculum exoritur: námque vel alio suprâ loco denuo erumpit, atque tum cordi propinquius malum est, quòd natura fortior antehac in distātiores partes detruserat, vel si forsan efflorescentiæ Paroxismus ingruat, si non ad necem vsque, certe ad summum periclitabitur æger. Quamobrem distinctio illa sedulo obseruanda erit, ne tuum Medicari sit potius dicendum Latrocinari.

Vbi hæc curatio conueniat.

Paroxismus efflorescentiæ.

Modi huius curationis varij sūt. ferè supra genu venę cōmodissimè se produnt, vbi eas scalpello, cauterio, vel corrosiuo medicamento diuidere, ac vulnus amplum facere, atque inter vtrasque vulneris oras callum generare solent, qui fluxioni viam pręcludat. Atqui frequenter hoc contigit, fluxiones in alias venas decubuisse, vel alterum latus, non raro vtrumque occupasse, vel intro pulsas, cachexiam fecisse, ventriculū, Epar: &c: oblæsisse: imo ipsam quādoque mortem attulisse. Proinde monitos Chirurgos volo, meminerint ab inueteratis, atque consuetis fluxionibus omnino abstinendum esse, recentibus vero magna sollicitudine prospiciendum atque vtilem phlebothomiā pręscribendam.

Tres modi præsecandarū venarū.

Incisionis modum nil opus est præscribere, cùm nullo artificio perficiatur, quemadmodum & vstionis rationem vt quę rusticis quoque nota sit: hoc potius notandum, cauendum ne reliquo malo paralysin quoque membri superaddas, quod in incisione frequenter accidisse

Incisio.

Vstio

memini. Corrosiuorum tādem vsum(inter quę Mercurius sublimatus primas tenet) quibus Escharam generant, quid opus est annotare? cùm carnificinæ istæ plus satis Chirurgis notæ sint, nec nisi summa necessitate vrgente, vsurpandæ. Quæ si iis vti cogat, ad curationē perficiēdam meo cōsilio exhibebis potionem traumaticam vulgaris vsus, quæ rursus per vlcus emanare apparebit: si ergo incorruptam eā iterum effluere obseruaueris, scito fontē ab vlcere non ita multum distare: itaque in propinquo venas præcidendas esse: nam quò proptius, eò res habet melius: & ferè præstat sub genu quàm supra eas præcidi, quo facto, vnguentum parti vulneratæ impones, dum callum faciat, qui quarta siue quinta perficietur hebdomade.

Potio vulneraria vulgaris exhibenda

Istis absolutis ad ipsius vlceris curationem descēdendum erit, quæ Emplastro stictico, aliòue vulgati quouis remedio facile perficitur. Quin non raro vidi absque vllius medicamenti vsu quandoque vlcera sanata esse, at aliis inlocis denuo erupisse, quæ facile quoque Martialibus remediis postea curarētur. Sed de isti omnibus docti Medici iudicabunt accuratius, an ex morbi benignit., vel naturę efficacia acciderit.

Martialia remedia.

CAPVT VI.

Vt Per Balnea Aerea Aquæ Dulcis, & pedilotia vlcera curentur.

Particularis huius remedij ea est natura, vt si illud vlceribus adhibeatur, quibus hoc curationis genus non competit, ea multò deteriora efficiat, atque multo periculosissimam hæmorrhagiam concitet. Proinde accurato iudicio opus est, ne in remedij huius delectu aberremus. Sunt enim sub hanc curationem, ea saltem vlcera referenda, quæ sub poplite sūt, ampla, putrida, carne luxuriante abūdantia, ac crebra hæmorrhagia(quæ leuissimo quoque contractu exasperatur) molesta, neque in tibia saltem, sed & alio quocunque loco si fuerint, hāc curationem admittunt. Cognita ergo affectus specie sciendum quid remedium hoc præstet, nimirum putredinem omnem, ac sanguinem superfluum extrahit, neque quidquam pręterea efficit, itaque statim ac ab eius vsu desistemus (quod fiet vbi iam bonus ac vtilis sāguis fluere inceperit) consolidandum erit. Remedij formula hæc est. *Recipe conorum abietis recentium, ac succi plenorum M.ij. locustarum iuniperi, corticum fagi arboris, ana M.j. Chelidoniæ, potamogeti, fol. quercus ana M.ß. rad. Asclepiadis, Aristolochiæ, ana lib.ß. fiat decoctio sufficiens, in eo lauentur pedes mane & vespere quotidie.* Aliud:

Balnei natura.

Balnei formula.

Recipe Saniculæ, Limonij, Opioglossi, fol. quercus ana M.ij. rad. Vincæ toxici M.j. symphiti, Aristolochiæ ana M.ß. conorum abietis M.j.ß. fiat decoctio. in qua per triduum lauentur pedes. Absoluta lotione, Emplastris consolidantibus ad operis perfectionē laborandum: non enim simplex lotio sufficere potest. Interim dū lotionibus vtemur, curabimus, vt ad manus sint sanguinem sistentia remedia aliáque ad hanc rem facientia, quo in omnem euentum præparati simus.

Cōsolidatio.

CAPVT VII.

De Vlcerum Curatione per Destillata Olea, gummi, & aquas.

Est vlcerum quoddam genus punctorio dolore supra modum molestum, in quo curando, nulla nec corrodentia, nec calcinata remedia, vt Vitriolum, vt Alumen &c. sufficiunt: quin nec vnguentis, oleis, emplastris, cæterisque hoc genus remediis cedit, sed medium, quod aiunt, digitum porrigit, ac subinde deterius euadit. Huic ergo solis destillatis remediis auxiliari possumus, nec iis solum, sed semper consolidantia præstantissima cōiungere oportet: nam sola destillata cùm saltem vlcus ad curationem suscipiendam habile efficient, hoc meminisse te volo, ea saltē vlcera sub hæc remedia pertinere, quæ aliis non obediunt remediis, sed calore, pūctione, summisque doloribus, die noctuque affligunt.

Destillata quid in vlceribus efficiant.

Remedia destillanda pauca sunt, inter quæ excellunt oleum commune, Petroleum, Terebinthina, Caryophilli, Zingiber, Nux Muscata, &c. Ad hæc faciunt quoque omnia ea, quæ fluxum Sinoniæ sistunt, quęque ad Solem destillata habentur olea: omnia namque hæc mirifice dolorem sedant, atque ad curationem suscipiēdam aptitudine inducunt.

REMEDIORVM FORMVLÆ aliquot.

Recipe Cariophyllorum ℥v. Zinziberis ℥j. Nucis Moschatæ ℥ß. destillentur per Alembicum, fiat separatio per gradus, & pro magnitudine doloris alterentur.

Aliud.

Recipe Olei cōmunis lib.j. Thuris albi ß. ℥ß. Caryophillorum ℥ij.ß. fiat destillatio per alembicum, & separentur per gradus.

Aliud.

Recipe Terebinthinæ lib.j. Petrolei quartarium ß. destillentur in Alembico, iuxta gradus.

ALIVD PRÆTEREA INCARNANS, consolidans, & claudens.

Recipe Thuris, Mastiches ana ℥j.ß. Caryophillorum ℥j. Mummiæ ℥ij.ß. Bdellij, ʒij. Galbani ℥j. destillentur, & inter destillandum fiat separatio per gradus, dein destilletur oleum oliuarum quoque per gradus, ac mutui singuli oleorū gradus commisceantur. ac floibr Hyperici vasa impleantur, seruenturque ad vsum. Vtendi ratio est, vt cum penna oleo intincta totum vlcus, ac circumiacentes partes tingantur quotidie bis, mane ac vesperi, quod si interea temporis dolor, ac calor recrudescant, nil prohibet remedium iterare. Extrinsecus autē imponendum erit Emplastrum de Calcinato, primo cap. descriptum: sufficiunt namque ista ad curationem perficiendam. Sciendum ergo, cū hæc vlcera nulla Attractiua (ne Terebinthinā quidem) Emplastra, vnguenta, &c. sine anodyna ac paregorica ea sint, siue minus, perferre, exceptis per destillationē paratis: itaque nō immerito in Medico Chemiæ peritiam requiro, vtsiquidem pharmacariorum cocturæ nō sufficiunt, ipse defectum sarcire queat.

Vlcerum horum malignitas.

Sunt pręterea Colliria, quę cùm ad oculos parata sint, tamen excellentem vsum in istis vlceribus persanandis præstant: nam cum pinguia ac destillata sint(ea enī præcipue cōmēdo) Corro-

Colliria.

Corrosiui Salis compescendi vim obtinent. Quinetiam Balsama nonnulla ex Corrosiuorũ destillatione composita, mirifica in hoc casu virtute pollent: etsi enim corrosiuam vim non plane exuunt, tamen diuturnitate temporis eã mirum in modum temperatam acquirunt.

Balsama Corrosiua.

CAPVT VIII.

Vt per Thermas Vlcera Sanentur.

THermis seu aquis natura calidis, magnam ad humanæ vitæ sustentationem vim inesse nemo est qui dubitet: etsi enim aquæ nulla pene autoritas est, tamen eius vsu certe quàm vini, meliora omnia conseruari animaduertimus: sic potus ceruisiæ quàm vini salubrior habetur quoque, vt qui non tam frequentium morborum causa existat. Quòd si vulgaris aquæ tanta virtus existit, quantò maiorem efficaciam iis tribuemus, quibus aliquam manifestam qualitatem impressit natura? quales sunt Calidę, Sulphureæ, Vitriolatæ, acidulę &c. Experientia sanè docuit, quemadmodum terræ nascentium variæ ad humanæ naturæ morbos curandos virtutes existunt: sic Aquarum, & quæ illis insunt, salium varias facultates haberi, illis quasi respondentes, verum negligẽtia Medicorum (qui ea quę maximè cognoscere debebant, flocci pendunt) aquarum virtutes, hactenus ferè incognitæ latuerunt. Nos de thermis, quantum ad pręsens negotium facere videbitur, breuissime differemus. Itaque sciendum, eos solum vlceratos ad thermas mittendos esse, qui vlcerum radicem non intrinsecus in visceribus, sed in ipsa affecta parte habent, hac distinctione, vt Aluminosum vlcus, Aluminoso balneo &c. curare velimus: nisi enim ista concordantia obseruetur, frustra omnis curatio attentabitur. Veruntamen istud quoque remedij genus tum recentibus (nam ea statim curat) tum inueteratis plane, non incommode adhibebitur, maximè vbi illic nulla fluxio, nullumque vehementius symptoma adfuerit. Cùm autem ipsæmet thermę, Incarnandi. Consolidandi, &c. vires satis manifestas faciant, non difficile erit Medico diiudicare, quę cuiuis commodissimæ sint futuræ. Sciendum quoque vt maximè quis euelcis sit, tamen nisi in ipso vlcere origo consistat, à balnei vsu eum plane arcẽdum esse, nisi mortem quàm vitam malit. Sed ne ille auxilio plane destituatur, inspice an typicum malum sit, quod si cognoueris, frequentes ac tempestiuas illi venæ sectiones ad præcauendam recidiuam imperabis.

Ceruisię quàm vini potu salubrior est.

Vlcerati qui sint ad thermas mittendi.

Thermarum delectus.

CAPVT IX.

Quomodo tempus, Quod Ipsum Medicus est, vlcera curet.

QVemadmodum (quod aiunt) post nubila Phœbus redit, sic quãdoque vlcera apparent, quæ cùm diu multùmque sęuierint, tandem desęuiunt quoque, atqui non plane remittunt: etsi enim tempus diuturnum, causam vlceris tollat, vlcus tamen ipsum plane curandum Medico relinquit. Proinde in hoc casu vnica hęc consideratio relinquitur, quomodo vlcus ipsum consolidetur, siquidem de causa sollicitum esse, nil refert amplius. Huius rei ignorantia ducti Medici quidam sexcenta in vlcerum curatione experti sunt, sine fructu tamẽ omnia: siquidem tempus legitimum nondum præterierat, quibus deinde succedentes alij ęque imperiti leuissimis remediis, fumigio scilicet, vnguento, lotione, vsu ligni, alisque huius farinæ medicamentis adhibitis, vlcera illa percurarunt: hinc videmus quoque leuissima vlcuscula ab accuratiss. ligni vsu non euinci: vicissim maximos morbos anili remedio sanari, temporis scilicet ratione curationem cõcedente vel prohibente. Vbi ergo tempus elapsum de curatione monuerit, leuibus saltem remediis vteris, vnctione scilicet, fumigiis, ligno; prę omnibus autem vnguenta traumatica, ac stictica emplastra commendantur: ea namque vbi vlcus sęuire desierit, quale illud sit, curare sufficiunt. Dignotio sic ferè in hoc casu habet. Si videris vlcus antea dolorosissimum ac peruicacissimum à doloribus & malitia sua subito desistere, tum curationem aggredi tempestiuum erit: habebis enim auxiliantem naturam, quod si succedat, ne statim de quouis vlcere curando glorieris: in omnibus siquidem singulare quiddam inest.

Temporis consideratio.

Dignotio

CAPVT X.

De Vlcerũ curatione per Sparadrapum.

VLcera quæ in tibiis consistentia, causam fouentem intrinsecus in corpore latentẽ, illac tamen effluentem, habent, singularem quandam curationem obtinuerunt, quæ pręsectioni venarum superius explicatæ, quodammodo respondet: impediuntur namque deligaturis arte factis fluxiones, ne ad vlcus decumbãt, atque sic vni vlceris curationi inuigilatur: verum fucata quædam Medicina hæc est, & in paucis vsurpanda: etenim ferè periculum est, ne alibi erumpat iterum, priore longè deterius malum. Itaque sciendum Sparadrapi vsum solummodo conferre, si à manifesta, ac procatartica aliqua causa fluxio concitata fuerit, vt à scalpendo, contusione, &c. atque si hinc fluere illuc humores incipiant. Sparadrapi vsus modernus, qui per tenias seu fascias simplices fit, antiquitus incognitus fuit, & penitus omni artificio caret: antiqui namque pręparabant ex sanguinem & Sinoniam sistentibus remedijs: nos vt ea in vsum reuocentur, vnicam descriptionem dabimus. *Recipe putaminum ouorum vstorũ, testarum cochleæ vstarum ana ℥v. lap. hæmatitis ℥j.ß. Boli Armeni ℥iij terræ sigillatæ. ℥ij.ß puluerisentur, ac cum tragaganto in rosacea dissoluto commisceantur in formam pulticulæ, qua fascia inducta vbi fuerit, fiat deligatura ab infernis sursum versus, iuuat mirum in modum.* Facta deligatura quia necessario supra eam humores colliguntur, de iis educendis cogitandum erit, siue per purgationes, siue abstinentiam, siue vsum ligni, &c. id fiat, exsiccari certe oportet, nec antea fascias dissoluere: quàm omnis humor absumptus sit, omniáque pristinæ sanitati restituta: verum hoc numquã sperare licet, si fluxio à toto corpore fuerit, quamobrem moneo, vt antequam curationem aggrediaris, de prima ac fouente causa cogites;

Sparadrapum quibus conueniat.

Purgatio.

Epilogus.

DEſcripſimus hoc tertio tractatu vlcerum remedia,quibus ferè vulgus medicorum abutitur,eo fine, vt ſublato abuſu,cuiusq;remedij genuinũ vſũ oſtenderemus,monẽtes,ne vno remedio omnia vlcera curari poſſe ſibi perſuaderent: ſed vt ſingula ſingulis conuenientia adhibere diſcerent,ne ſibi ignominiam,ægro damnum(ſi ſine delectu operentur) concilient. Sunt particularium horum remediorum x.quibus etſi plura quis adiungere poſſet,tamen quia commodiore locò(quarto nimirum de curatione morbi Gallici libro) deſcribi poſſunt,eò reiecimus.Optarim ſane,omnes qui Medicinam facere cogitant,in iſtis Particularibus ſtudioſè exerceri,forſan melius & ægris & medicis conſultum foret,Rogatos quoque medicos omnes volo,ſi modo exorari ſe patiuntur)ne ipſos pigeat,ea quæ ſcribimus,perlegere ac diſcere: ſiquide hoc ſolo fine ſcripſimus,vt ex ipſorum animis falſo conceptos errores euelleremus.

Decem particularia Paracelſi.

FINIS SECVNDÆ PARTIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ.

CHIRVRGIAE MAGNAE
THEOPHRASTI PARACELSI,
PARS TERTIA.

DE VLCERIBVS ET TVMORIBVS præter naturam, ſeptem libris abſoluta.

LECTORI BENEVOLO THEOPH. Paracelſus S. D.

CVM æquum ſit, omnes medicos ea quæ ipſi experientia didicerint,in aliorũ quoque vſum publica facere,ſiue eam multam habeant,ſiue parcam.Hos de tumoribus præter naturam libros deſcribere eadem cauſa permotus ſum : maximè cùm Medicus,niſi ſingulari ingenio præditus,in ſolis aliorum ſcriptis fidẽ ponere nequeat:nam non nuda litera,ſed praxis,multarũque rerum experientia, in arte noſtra fidem facere ſolent. Ad hæc praxis quàm theoria in Medico prior eſſe debet:ad illam nã- que hęc conſequitur,non in Medicina ſolum,ſed in philoſophia etiam:ad hæc igitur principia ſequentes libri,vt artis noſtræ initia,perfectionémque oſtendant,conſcripti à me ſunt.In quibus ſi breuior ſum,(nam quæ antiqui ſæpe triginta,quadraginta,imò infinitis capitulis deſcripſerunt, ea ego vno atque altero capite abſoluo)cauſam ſcias eam eſſe,quòd confuſionem deuitauerim: verbi cauſa:vlceratio ex Abſceſſu ſeu Apoſtemate facta,vlcus verum non eſt.itaque ſub vlcerum deſcriptionem non referenda.Sic Peſtis,Antrax,&c. non ad vlcera,ſed ad peſtilentiæ deſcriptionem referenda eſt.Similiter ex Hydrope facta vlcera,ad ſuum caput reſeruanda. Quamobrem ſequentibus libris titulum fecimus, de vlceribus,quæ æquè ac peſtis ſingularis morbus exiſtũt. Et quemadmodum arbor quæuis ſingularem,tum theoriam,tum praxin requirit:ſic vlcera ſuam ſingularem Theoriam & praxin hoc libro ſortita ſunt:quámque eſt inconcinnum lapides,& ligna eadem theoria deſcribi,tam eſt inconueniens vlcerationes priores cum vlceribus iſtis coniungi.Etſi enim in praxi quodammodo concurrunt,tamen in theoria neceſſario diſiungẽdæ mihi fuerunt.Vlcera autem præſenti opere appellabo eas ſaltem continui ſolutiones,quæ ex Corroſiuis tam viuentibus quàm emortuis,támque ex ſuo ſemine enatæ ſunt:nam non ſecus, ac ex ſemine ſuo Maiorana,ex flore ſuo Anthera exiſtit,de morbis iudicandum quoque eſt,vt ſcilicet ex ſeminibus ſuis deſcribantur. Porrò monitos Medicos velim,ne intricatis ſpeculationibus poſthac ſe inuoluant,ſed ſimplici Theoria,quæ ex empyria primum extitit, contenti ſint,qua vtilia,noxia,præſentia,pæterita & futura,inſtar naturalis Prognoſticatoris,non tam in morbis(id eſt,philoſophia)quàm curatione(id eſt,Medicina)ipſorum diiudicare facile erit. Neq; quiſquã cogitet Neotericus vel Moderniſta,qui ex antiquis hauſta profundunt ſolũmodo,vel autoritate antiquorum,vel contradictionũ reconciliatione litem noſtram dirimi poſſe nam in ipſa radice diuerſi ſumus:ipſi namque cæcam Theoriam faciunt, hoc eſt, vt vno verbo dicam,Sophiſticã: ego verò ſenſibus prędita m,id eſt,quæ à ſenſu ac experientia rationes producit.Medicinæ enim fundamenta ſine ſenſu ac experientia nulla ſunt:nam ſine illis veritas conſiſtere nequit.Differimus præterea in eo,quod ipſi Praxim ex theoria architectentur:nos viciſsim ex Praxi theoriam. Requirimus etiam in Medico non ſolum naturæ Microcoſmi,ſed & vniuerſæ naturalis philoſophiæ cognitionem,non ex phantaſmatis ac ſpeculationibus,ſed ſenſuum ac experientiæ iudicio exortam:hæc enim veritatis,illa Sophiſmatum ſtudioſior apparet.Itaque ſi meæ Medicinæ ab illorum medicina differentiam intelligere placet,quantum ſomnia à rebus veris abſint,conſiderate: ſimilis namque plane inter nos diuerſitas exiſtit.Quamobrem Lectores humaniſſimi, quæ vel breuitate,vel obſcuritate difficilia in hoc opere vobis videbuntur, vberius in opere de Apoſtematibus explicata inuenturos vos,pollicear mihi vobis.Interim rogatos omnes volo, ne ſine experientia diuturna quiſquã de iſtis iudicare præſumat:nam Sophiſticis illis medicis quàm ingrata ſint futura bonorum de noſtris ſcriptis iudicia,animus præſagit:ſed nil iſtos tenebriones ac im-

Paracelſus cur libris breuior ſit.

Vlceris nomine quid hic intelligat.

Paracelſus recõciliationem non admittit.

Praxis, theoriã præcedit.

Medicinarum duarum differentia.

ac impostores, qui nil nisi nugas ex suis cathedris, instar canum (qui noctu expergefacti latrant causam latratus ignorant) detonare solent, moror: siue Doctores sint, siue Magistri, parum refert. Experientiam & candorem non inanes titulos triente redemptos, desidero. Vale. Colmariæ 8. Iulij. Anno 1528.

Pseudomedici canibus comparati.

PRVDENTISIMO VIRO D: CONRADO VVIKRAMIO, VRBIS Colmariensis Cos: Dn: suo obseruantissimo,

THEOPHRASTVS PARACELSVS S. D.

EXCELLENDI *ac dominandi studium diuinitus hominibus implantatum esse, neminem puto inueniri qui dubitet: cum enim sibi soli nemo natus sit, nulla ratione pluribus prodesse quis potest, quam si ipse ad Reipublicæ gubernacula constitutus, publicum primùm commodum, postea singulorum ciuium honore ac emolumentum procuret. Atqui vt hoc præstet, iuuandi ardens studium requiritur, quo antiqua & noua, præsentia, præterita, & futura omnia considerando, quid quoquo loco conueniat, curet, ac promoueat. Quo studio quia tuam dominationem mirificè excellere animaduerti, eam hoc loco alloqui visum fuit. Functiones varias à Deo Opt. Max. mortalibus demandatas esse in eum finem constat, vt quisque dilectionis præcepto cõmodius obedire possit: sic pauper à mendico beneficium non sentit, sed à diuite, nudus solius vestimẽtarij, æger vnius Medici opera indiget, vt iam quicunq; functione ac officio careat, ei benefaciendi facultatem deesse certum sit. Cùm itaque omnia in vsum proximi accõmmodanda veniant, manifestum est, Medico etiã vt excellat studendum esse: is enim vnicus artis nostræ triumphus est, vt quod Deus à nobis requirit, præstemus. Triumphus iste in tribus potissimum emicat: in Politia nimirum, Medicina, & Theologia: hanc suis patronis, illam tibi, viro scil. Politico commendo. Medio loco constitutam, in quã ego natus sum, qua vnica, dilectionis præceptũ abunde præstare occasio est, ego pro virili excolere semper studui. Diligentiæ itaq; eius testimonia hos septẽ de vlceribus libros cõstitui in quibus experientiæ potius quàm veterũ auhtoritati studui: vnde forsan non mediocri odio me onerari continget: verũ T. D. ego testem aduoco, de nullius contemnendi studio sed iuuandi ægros, tum abusus ac errores, qui in Theoriam ac Praxin irrepserunt, detegendi causa permotum ista scripsisse. Quod si inuidiæ stimulis exagitentur, cuiuis iudicandum relinquam, an immerito crassissimos illorũ errores detexerim. Etsi enim non ignoro, lolium infœlix, ac Zyzania ex tritico penitus extirpari non posse, quemadmodum T. D. in Repub. administrãda, idem experitur quotidie, tamen aliquid præstare si non potui, certè volui. T. D. spem mihi facit, se pro viribus vera dogmata propagaturam, errores ac Zyzania extirpaturam (hoc enim viri Politici officium esse nemo ignorat) cui me commendatum etiam atque etiam cupio. Datæ Colmariæ 8. Iulij. Anno 1528.*

Dominandi studiũ diuinitus datũ.

Functionum varietas vnde.

Medicinæ Triũphus.

Paracelsi studium.

TERTIÆ PARTIS CHYRVRGIÆ MAGNÆ PARAcelsi de Vlceribus.

LIBER I.

CAVSAS corruptionis sanitatis, in continui solutionibus, quę ad Chirurgiam pertinent, externorum corporum exẽplo discere licet: illic enim Erucæ, vermes blattæ, aliq; sexcentę pestes, quomodo continuũ soluatur, ostendunt. Etenim nisi in ligno (verbi causa) corrosiua quædam vis inesset, ipsúque ex tribus primis compositum constaret, nũquã morbus fieret. Nam putredini vlcerationẽ acceptã ferre quàm sit inconueniens, hinc patet, quod putredo nullum plane dolorem humano corpori inferre possit, cùm omnia putrescentia sensũ destruãt. Itaque vbi dolor, ac Erosio persistunt, virtute Salis operãtis, qui in parte dolẽte plurimus collectus est, omnis putredo arcetur. Atqui si liuida, nigra, fœtentia, &c. putrida quis dicere forsitan velit, is Medicè nõ loquetur: siquidem etiãsi admodũ à Corrodente Sale pars decoloretur, nisi tamen sensu omni plane priuetur, putrida dicenda neutiquam erit, cùm nec illud putredinis veræ nomen mereatur, vbi omnis omnino vita euanuit: verum late patens putredinis significatio est, ac ferè pro cuiúsque arbitrio vsurpatur. Ego vero vlcera nullo modo à putredine origiñẽ duxisse, dicẽda puto, vt maximè quidam contendant dolorem illũ, qui ea comitatur, putredinis principiũ esse: at illi Salis permixtionem esse non intelligũt: posset quidem putredinis rudimentũ dici: propterea quod õnis huiusmodi contrarietas mortẽ efficere queat, cui postea putredo subsequeretur: sed artẽ caret ista loquendi ratio. Exulare ergo ab vlcerũ theoria putrefactiones, à Praxi putificationes ac mundificationes iubeamus. Consideremus potius cõcordantiã ac cõtrarietatem Salium ac remediorum, ex quibus noua temperies dolore ac calore lõge expulsis inducitur. Veluti enim igne lignũ depascente, aqua affusa restinctio fit, ac vlterioris corruptionis causa præcauetur: sic in Microcosmo hîc accidere putandũ est: imò quanto homo ligno pręstat tantum perfectius omnia effici. Proinde cũ veteres causam & effectum in vlcerũ theoria omnino ad putredinem referant, eoque in Praxi omnia dirigant, iuxta suas scilicet Choleræ, Melancholiæ, &c. acidæ, salsæ, adustæ, & c. distinctionum rationes. Ego nil horum credendũ penitus affirmo: siquidem & ratio & experientia docent, omnia cùm sensibilia, tum vegetabilia corpora ex Sale, Sulphure, & Mercurio, tanquam principiis initio extitisse. Ex ijsdẽ his tribus sanitas ac morbus diuersimode causãtur: itaq; omnia theoremata Medica ac Philosophica, iuxta ternariũ hunc metienda sũt, repudiatis quatuor humoribus, quos etiãsi speciosa quadã ad numerum ac temperaturã Elementorũ analogia palliant, tamen à Philosophia ac arte Medica plane abhorrẽt, ac aliena sũt, cùm iuxta eã morbos

Causam vlcerum Corrosionem esse.

Vlceratio non fit à putredine.

Putredinis ampla significatio.

Omnia ex Sale Sulphure, & Mercurio cõposita.

morbos partiri impossibile sit: quod enim de calido frigido,&c.dicunt illi, inconueniens omnino est: nam quomodo Salem cal. sicc.Sulphur calidum siccum, Mercurium cal. siccum, vicissim verò Mercurium, Sulphur, Salem, frigidum & humidum, iuxta eos dicemus? quamobrem Elementa quæ in suo gradu fixa consistunt, nec augentur, neque decrementum suscipiunt, in assignandis morborum causis omittamus. Siquidem non secus, ac Sol omnia corpora eodem calore afficit, sic & Elementa in omnibus hominibus æqualiter se habere constat. Verum quod complexiones attinet, duæ sunt: Calida, scilicet, & frigida: hæc constans ac immutabilis, ceu nix: illa vt ignis permanet à quibus omnium rerum vita existit, nullaque ægritudo causari potest. Friuolum ergo est, morborum causas ex iis desumere, vt videlicet dicamus, hunc hominem illo frigidiorem vel calidiorem esse, cùm omnes æqua caliditate ac frigiditate participemus: quin multò magis temerarium illud est, iuxta hunc calorem, vel frigus hoc morborum gradus metiri velle, sicque morbos ipsis Elementis subiicere, cum tamen in eo vitam ac sanitatem posuerim antea: quomodo ergo ægritudinem tu illis cōstituis? Sane, sanis omnibus æquus complexionum gradus est, ægris vero (vt qui iam à natura & calore declinant) admodum inæqualis: sunt enim in alia iam dispositione, orta à prima materia. Itaque sanum corpus Elementis non sine ratione contulerit quispiam (si complexionem spectet) non ita ægrum, quod ab horum essentia diuersum factum est. Quis enim ignē Persicum, ex igne ortum dicat, cùm eo loco ignis nullus sit? sed morbus saltem, qui absque igne venit, & quo veniente, ignis Elementum aufugit. Cedunt enim morbis Elementa ipsa, & vbi morbus est, ibi nullum Elementum superesse scimus.

Elementa in suo gradu sunt fixa.

Complexiones duæ solū

Complexio omnibus vna & æqualis est.

Ignis, Persici ignis est Sal nitrum Sulphuris, ex eo ceu ex silice erumpens, & instar ignis artificialis nostri omnia depascens, imò ipsum omni ex parte referens. Quemadmodum namque ignis ex silice excutitur, in silice tamen non esse constat, sic ex corpore morbi existūt: item veluti ignis, è silice erumpens, Elementū non est, sed arte factus ignis, illiusque tantum imaginem ac ideam referens: * at corruptibilis interim contra elementorum naturam, cum nullum Elementum intereat, ante cœli terræque dissolutionem quod Maris exemplo addiscere potes: ipsum siquidem nō consumitur, ac etsi in cacabo eius portionem concoquas, donec nil supersit amplius, non tamen absumptam rectè dices: nam per cocturam in Chaos, ex hoc iterum in aquam transmutatur. Sic terra, lapides &c vsta, frixa, &c. quocunque tādem modo tractata, semper in se redit. Similiter & aëris elementum consumi nequit, quamque est impossibile elementum consumi, tam quoque difficile est de nouo fieri. Verum lignorum ignis corrumpitur, quia Elementum non est, sed Sulphureum corpus, vento quàm simillimum: qui & ipse aër verè non dicitur, sed generatum quoddam corpus corruptibile. Elementum namque ignis illud verè est, quod Firmamento excepto nemo nec corrumpere potest. Sic Sol cum suis astris Elementum est: nam illius calorem nemo augere, vel minuere potest. Itaque toto cœlo aberrant medici, cùm Elementa quæ nil nisi vitam tribuunt, corporaliter nobis inesse imaginantur. Quia enim sine calore, ac frigore vita non consistere potest, siue in sensibilibus, siue in vegetabilibus, mirum eos, sic delirare vt in iis ipsis morbos constituere velle, variisque nominibus humorum, qualitatum, complexionum &c. afficere considerandum erat, morbos omnes corruptibiles esse, ac instar flammæ vel scintillæ consumi, manentibus interim Elemētis ac complexionibus illæsis. Elementa enim vt in hominem ingressa sunt: sic ex eo rursus abeunt, terra scilicet in terram, aqua in aquam, chaos in aëra, ignis in Solis calorem, ibique perstant, donec cœlum ac terra dissoluētur. Ista inquam vera Elementa sunt, quibus friuole admodum morbos adscribitis, iuxta ea morbos calidos, frigidos, humidos, siccos &c. dicentes. Atqui non hæc, sed id quod euanescit, morbum efficit: imo morbus ipse est Elementorum insensibilitatem efficiens.

Ignis, ignis Persici.

Digreditur à proposito pro more

Mare nō cōsumitur.

Redit ad propositum.

Ignis nostri cum vento similitudo

Sol est Elementum.

Elementa perpetua sunt.

Quod si omnino quis vrgeat, omnem morbum calidum, vel frigid. vel humid. vel sicc. &c. esse, hoc est, cum complectione seu natura Elemētari consistere: ei sic responsum volo: ea quæ frig.& cal &c.sunt, vera elementa non esse, alioqui nil sub cœlo esset, quod Elementum nō foret. siquidem cōstat omnia Sublunaria corpora, seu vita prædita sint, seu eadem destituta, necessariò vel frig: vel calida esse. Interim non inficias eo, in corporibus nostris quatuor Elementa consistere, verum in sanis hoc est, non perinde in ęgris: nam præsente morbo calor ac frigus, &c. aufugiunt, sicque corpus Elemento destitutum Mortis imperio subiectum est. Calor natiuus qui in nobis est, ignis Elementarius est, non sic calor præter naturam. Caro ergo quæ iam corroditur, viuit adhuc, ac tum demum vbi abscedit à corpore, id est, quod vos illam facitis. Sin illa erosa caro alia carne restituatur, ei calorem naturalem, seu Elementarium inesse non rectè quis dixerit, cùm calor ille non consistat, non nisi in iis quæ ex spermate generata sunt, sed calorem, si quem habet, aliunde ex vicinia mutuatur. Atqui vt de calore ac frigore præter naturam, seu morbido loquamur, sciendum variis modis accidere: primo ab exercitio vehementi, quandoque ab oppilationibus seu obstructionibus vehementibus, alijsque multis modis: verum istos calores, &c. nec complexiones, nec Elementa esse cogitabis: si enim complexiones forent, complexionem leui momento immutari posse contingeret, quod impossibile esse ostensum est. Perinde se ac in putrefactionibus res habet: illic enim stercus, etsi duplo calidius euadat (vt incalescere apparet) quàm ab æquo reiectum sit, nemo tamē calorem illum Elementum appellat, &c. sed digestum solummodo. Hæc pauca protheoremata ad vestibulū operis de vlceribus præmittere placuit. Sunt & alij errores, qui incautis facilè impo-

In ægris corporibus 4. Elementa non insunt.

Calor natiuus est Elemētaris.

Calor præter naturam variis modis fit.

Sales solam vitã ab Elementis habent.

imponunt, verbi causa, Sales Elementum in se habent, cum tamen iuxta illud non operentur, non recte quis Elementum illis curandis administrauerit: nam virtutibus Sales vacui sunt, solamque vitam, non operationem ab Elemetis habent: quæ enim illis differentia inest, exempli gratia: quòd Alumen Roche à Plumoso, Sal Armoniacus à Sale Maris differt, non superabundantis Elementi ratione hoc fit, cùm omnibus æqualis insit, imò potius propter acerbas, dulces, acres, salsas, &c. qualitates. Itaque salsedo, amaritudo, dulcedo, ponticum, acerbum, acetosum, &c. inter qualitates, non inter complexiones numerari debent: qualitates enim æquè sunt, ac in homine pulchritudo qualitas est, quam, quis est, qui ad Elementa referat? Sic Sal gemmæ acrior est, quàm Sal Anathron, eoque pulcrior quoque, ceu homo homine, lingua linguâ acrior conspicitur, etsi in vtrisque eadem forma eademque insit materia. Hinc apparet cur diaphanes sit: cùm enim in sua sit exaltatione, necessariò quoque purum ac pulcrum est. Discere quoque hinc licet, cur Sal Sale, homo homine fortior ac acrior existat, Camphoræ quis frigiditatem inspiciat, ea ab elemento certe non est, sed à qualitate: item, Cantharidum caustica vis an elemento asscribenda? minime vero, cùm hi grij quidem ignis plus habeant, quàm camomilla. Sic vrtica vrit non elementi ratione, sed propter formæ subtilitatem. Hæc, hęc, illa diuina mysteria ac Magnalia sunt, quæ si ex veræ Philosophiæ fontibus hauseritis, facile vobis morborum originem, ac causas assignare fuerit. Atqui, illa Philosophia non est, quam Aristoteles, Auerrhoës, Albertus, &c. docuerunt, qui Medicinæ nil, vel minimum tenuerunt: imò quæ in chartas effuderunt, omnia absque experientia eblaterarunt. Itaque verum illud dictum nostrum esse apparet, cum Philosophũ ex Medico (non autem vicissim) generari debere pronunciamus. Sed fidem dictis faciunt ars vestra, opera vestra, facultates vestræ.

Sapores sunt qualitates non complexiones.

Camphora cur frigida.

Philosophus ex Medico generatur.

THEOPHRASTI DE VLCERIBVS

LIBER. II.

Salium differentiæ.

EX iis proinde quæ præcedenti libro dicta sunt, manifestum euadit, vlcerum causas non complexionibus, non Elementis, non qualitatibus, sed Salibus, quorum differentiæ sunt, Corrosiuum, acutum: acerbum, acetosum, &c. adscribendas esse, ea obseruata ratione, quòd cùm nullum plane vlcus absque corrodente virtute consistere posse dicamus, Corrosio autem extra Sales nulla sit, omne vlcus Salibus acceptum ferendum esse: neque tamen putandum est, Sales seipsis meliores, vel deteriores euadere (quemadmodum de suis complexionibus fabulantur pseudomedici) sed certò sciẽdum, pro cuiusque Salis natura, atque mixtionis varietate, nouum subinde vlcus, ante incognitum oriri. Itaque obseruandum, corporis sani constitutionem seipsa meliorem numquam euadere, sine naturæ propriæ corruptione, verum deteriorem facile fieri, propter congenitum corruptionis seminarium, quod dum Microcosmus separatus nõdum est, in optima cõcordantia consistit: verum vbi separatus fuerit, à sua temperatura alienum euadit, hæc ergo causa est, cur morbo ingruente totum corpus horreat: propter dissolutam nimirum illam corporis concordiam: nam vt primum aliqua species separata est, iam viribus suis integra existit, quas in illa harmonia ostendere non poterat. Illud itaque quod separatur, Salis species necessario est, (si de Chyrurgicis istis morbis, ac vlceribus loquamur) cùm ergo constet, Sales vlcerum causas existere, eorum plus cẽtum species in corpore nostro inesse, ignorãdum non erit, ex quorum malignitate ac mixtione vlcera diuersa euadunt, alia curatu faciliora, alia difficiliora, ista hac, illa alia forma ac natura prædita: quemadmodum enim alia est Salis Vrinæ, alia ferruginis, alia Aluminosi, &c. natura: alius Vitrioli, alius Salis communis, Nitri, Aluminis, &c. sapor: sic alius aliorum dolor est, si à concordantia vniuersi Sales separati fuerint, instar Salis mineræ. Obseruandum tamen, antequam Sales separentur, talem illorum temperiem esse, vt salem gustu diiudicare nequeas, non secus ac variis succis inuicem permixtis, de certa aliqua saporis specie pronunciare impossibile est: at vbi ad separationem inclinare cœperit, quò fini propior, eò facilior diiudicatio apparebit: tandẽ verò separatione absoluta, manifestissime Salis sapor apparet: etenim in omnibus tam terreis, quàm aqueis corporibus, integra manente compositione, vt certa species animaduerti non potest: ita facta separatione illa, latere nequit: separatio enim species Metallorum, Gẽmarum, Salium, &c. prodit. Quæ hactenus de Salibus dicta sunt, ad omnes Catholica sunt: iam ad specialia descendendum. Sales ex Realgare progredientes, quales sunt Arsenicalis, Auripigment. Vsneæ, Perreus, Aluminosus, Vitriolatus, Maris & huius generis alij, pro sui veneni malignitate tumores & punctiones vehementiss. in vlceribus excitant, quos omnes sales in humano corpore existere ignorandum non est: tot namque Microcosmus Salium species obtinuit, quot maior mundus ostendere potest. Sic quemadmodum per proprium Salem Venus in viride æris conuerti cernitur, eodem modo Sales separati corpus destruentes, extrinsecus vlcera faciunt: verum ceu in ære argentum, plumbum, bona, mala, vtilia, inutilia, &c. nemo ante separationem discernit: facta autem separatione, Arsenicus, Realgar, Auripigmentũ, Antimonium, Sulphur, &c. ad oculum apparent, quę in composito venenum non erant, resoluta autẽ, vel pisi magnitudine lethale venenum existunt, (sic Sales ante & post separationem se habere intelligendum.)

Sanum corpus seipso melius non euadit.

Salium plus centum species.

Sale, ante separationem quales sint.

Separatio quasuis species producit.

Quamobrem iam tandem separationis (quę vlcerum antecedens causa est) modum ostendamus. Sunt Sales quidam subtiles ac liquorosi, qui in corpore consistentes cũ reliquis, ex sua ipso-

Peparatio Saliũ vt fiat.

ipsorũ subtilitate corruptionẽ efficiunt : quod exemplo vini clarum euadit, Vinum integrũ, salso omni sapore destitutum, sed insigni dulcedine gustui adplandiens apparet, quod tamen diuturnitate temporis Tartarum accerrimum, scilicet Salem generat: simili modo in humano corpore cutis dolium est, liquores verò vinum, qui si Salem (qui Tartaro respondet) deponant, is ad vsque cutis membranam decurrit, cuius cùm non tanta (quæ lignorum in dolio est) durities sit, ab illis erosio oritur, sicque vlcus. Iterum vinum acescens consideremus, quod amisso spiritu acorem contrahere scimus, at acetosum saporem quis animaduertit prius? nemo: vnde ortus antem? ex separatione nimirum: consimile ergo plane de liquoribus corporis nostri iudicium est, quorum cum sit infinitus numerus, aliquo tamen eorum acescente, corrosiua facultas exoritur. Sed tantum salium numerum admirabitur. forsan aliquis: verum mirari desinet, si vlcerũ varietatem intueatur, quam ab vna aliqua Salis specie extitisse impossibile est. Phagede. nam quis inspiciat, ea si in viginti hominibus sit, viginti Salium instar ab inuicem different, quam diuersitatem stultum ac puerile est, ad Choleram, Melancholiam, complexionem, &c. referri: tam enim cholera ac melancholia non sunt, quàm inconueniens est ad lupum transferri, varietas illa aliò referenda est. Auri variæ species sunt, Arabicum, fluuiatile &c. sic ferrum, sic stannum aliud alio durius ac malleo magis obediens: huius diuersitatis causam si cognoueris, vnde tam varia vlcera sint, scies etiam. Corrosiuorum itaque salium separatio quomodo vlcera efficiat, exemplo Tartari & aceti dignoscere facile fuerit: velut enim vinum vino actius ac durabilius est, sic Sal Sale tardius vel citius, acrius, vel remissius ad suam exaltationem peruenit: atque vt Minerale vnum alio velocius perficitur (quemadmodum in opere de generationibus demonstrauimus) sic morbus morbo citius maturescit. Cùm itaque nil vlcus faciat, nisi corrosiuum sit: nil corrosiuum sit, nisi ipsum & sal existat: quomodo non istis potius fundamentis, quàm inanibus Auicennæ & sequacium deliramentis Medicus fidem adhibeat?

Tartari Sal acerrimum.

Cutis hominis est doliũ

Phagadena in omnibus est dissimilis.

Liber Paracelsi de generationibus naturalium.

Ne pigeat quæso, naturæ operationes in ipsis elementis considerare. Aquam primo tibi propone, ac considera obsecro, quot Sales illa producat: Alumina scilicet, Vitriola &c. Terram dein inspice, quàm varios Sales illa ostendat in Pipere, Zinziberes Arona &c. vt interim de Tereniabin & Nostoch nil dicam. Atque isti Sales, horumque Salium species, tam ab inuicem diuersæ sunt, vt vnam ab alia differre, & in quo different, dijudicare promptiss. sit: non secus enim se habent, ac omne hominum genus: ceu enim illic vnum ab alio facile dignoscere est, sed duos inuicem omni ex parte similes inuenire impossibile: sic & Sales, ab ijsque procreati mobi dignotionem facillimam obtinent, similitudinem verò plus quàm difficile. Consideretur etiam, corpus omnes elementorum formas in se continere: quod si est, vt verè est, quomodo licet ergo in calidis, frigidis, humidis, siccis morbos fingere? hoc eò dictum est, vt meminerit quiuis in corpore vim producendi fructus, ac Mineralia bona, mala, vtilia, noxia, non secus ac reliqua Elementa obtinere, vti luculentiss. in lib. de sanat & ægritud. Microcosmi & Elementorum demonstrauimus. Aurum fructus sui Elementi est, Smaragdus item sui, atque hi fructus sunt sanitatis, perinde in homine res habet: alius enim alio longioris vitæ est, ob id quòd fructus sanitatis huic crescant, ille vero nulli. Sic aurum dicimus Lepram curare, aurum illud fructus sanitatis est eorum, qui Lepram non patiuntur. Eodem modo si dicã: hic Elixir habet, pro vita longa, in eo Smaragdus crescit, non lapis, sed Smaragdus tamen. Medici ergo officium fuerit, horum fructuum (si alicubi sit) defectum resarcire: cõtra vero generationem prohibere, vbi morbosi fructus generentur: nam & illos corpus producit. Verbi causa, Arsenicum maior mũdus habet, quod & in homine est: illud ergo si separetur, mors superuenit, vt in Prunella: eodem modo qui Ictericia laborat, eius crocum Auripigmenti generatum dicimus. Quia ergo corpora quædam exterioris mundi incorruptibilia quasi sunt (velut aurum) quis non eũ cui fructus talis nascatur, longioris vitæ futurum pronunciet? Vicissim si veluti in Elementatis, vt in ferro rubigo, & lephanteo caries, sic in corpore similis fructus nascatur, sanitatem quis hic polliceatur? Atque sic in vniuersum de omnibus Elementis iudicandum est, quòd scilicet & noxia & vtilia producunt: ipsa tamen per se noxam non sentiunt, propter singularem suam Anatomiam, quâ insensibilia corpora existunt. verum quia corpora nostra sensu prædita sunt, non ita horum fructuum venenum latere potest, sed vbi separationis tempus aduenerit (quod exemplo Tartari & Aceti cognoscere potes) morbi subito prorumpunt, haud aliter quàm quandoque ex Elemento quopiam vnico die Mineram prodire videmus, quæ vti se prodant, sic & morbi proueniunt, itaque hos iuxta illorum ortum artificiose distingues: si enim cognoscas tempus efflorescentiæ Mineræ alicuius, facile morbos ex ea oriri solitos prognosticabis, quæ efflorescentia quia ex separatione oritur, manifestum est, morbos quoque ipsos ex separatione existere. Nisi enim separatio in maiore mundo esset, nullum Metallum: in minori vero si nõ esset, nulla nec sanitas, nec morbus oriretur, sed omnium æquabilis, ac perpetua temperatura foret. Ex quo patet, quantam operam Medicus in separationis recta cognitione ponere debeat.

Sales Sales. terræ.

Liber Paracelsi de sanit: & morbis Microcosmi & Elementorum.

Aurum fructus sui Elementi.

Aurum vt Leprã curare dicatur.

Prunella est ex Arsenico separatio.

Anatomia Elementorum.

Separatio si nõ esset, nullus morbus, nec vllum Metallũ foret.

Porrò nũc ostendendũ superest, quomodo homo Elementum esse, ac quatuor Elementorum formas in se cõtinere dicatur: ea enim de causa ipse quintũ cœlũ, ac quintũ esse appellatur, nõ quòd hac vel illa complexione præditus sit: nã complexiones Elementum non constituunt, & proinde nec quintum cœlum. Mineralia vero quæ inde nascuntur, ea inquã sunt, quæ Elemẽtum constituunt. Atque sic homo Elementum dicitur, cuius Mineralia sũt, sanitas & ægritudo, quæ ex corpore ceu ex matrice producuntur:

Homo quintũ cœlum dicitur.

semen

Sanitas & morbus sunt Mineralia hominis. Aristotelis Lyra.

semen autem matricis illud est, ex quo omnia Mineralia existunt: sed de semine hîc tractare omitto, quòd ad Philosophiam quàm Medicinam pertineat rectius. Etsi autem non Aristotelis ac Artistarum lyra hîc cano, parum refert, natura mihi potior testis est, quæ vti hæc fiant, manifestè ostendit: verum exemplo sequenti diuisio manifestior euadet. Elementum aquæ corpus suum in aqua habet, ac sua Mineralia ex se in aliud Elementum, terram videlicet producit. Similiter & terræ Elementum sua Mineralia ex se in aëra protrudit. Atque sic Elementum corporale sua quoque Mineralia in alia educit Elementa, vt iam quæ ex Elemento aquæ prodeunt, consistant in Physico Elemento corporeo: quæ vero in isto, ea iam in lucem prodeant. Stante ergo eo quòd vlcera Mineralia sint, sciendum, quòd veluti in terra, quę Mineralium corpus est, (materia rectius) hîc Aluminosa, illic Vitriolata, alio loco Salia, non nullo loco nihil produci apparet. Sic in humano corpore facta Elementorum separatione, sanitatem vel morbum fieri: corpus enim instar Elementi terræ est, suscipiendis reliquorum trium Elementorum actionibus subiectũ.

Omnes homines vnum corpus fiunt.

Sumus itaque vniuersum nos humanum genus, vnum corpus morborum, in quod pro regionum varietate Mineralia variè diuisa sunt. Atqui vt in vno homine solo non consistunt, sed in variis diuisa, sic sciendum, tot diuisiones eorum esse, quot venæ sunt in hominibus: itaque prout in venam aliquam inciderit, eatenus sanus, vel æger homo videbitur. De quibus omnibus vberius in Philosophia de Generationibus naturalium dísseruimus, quam consules.

THEOPHRASTI DE VLCERIBVS.

LIBER III.

Apostemata quid sint veterib.

ANTEQVAM ad Morborum diuisionem descendamus, docendi ratio postulare videtur, vt antiquorum de istis rebus scripta & placita producantur. Sciendum itaque, vlcera veteres Apostemata appellare solitos fuisse, magno sane errore: nam ex illo deinde innumeri alij pullularunt, vt vere dicere iam possim, hanc primam omnium qui in Receptis illorum sunt, errorum radicem esse. (Admonendus mihi lector es, vlcus hîc Paracelso esse, quod alibi aperturam cutis, nouo apud Latinos Chyrurgos vocabulo appellat: etsi autem hîc vlcus ab apertura Germanis offner schaden distinguat: tamen cùm vlcus non raro hucusque appellauerit, hanc continui solutionem nos quoque per totam hanc tertiam partem, vlceris, quàm aperturæ nomine vti maluimus, quod semel admonuisse sufficiat.) Quapropter si istis nominibus confuse forsan vsus fuero, scias causam in libro de suppuratione à nobis redditam esse. Nam alioquin apostemata sub vlceribus pertractare animus non est, ne forsan in eam difficultatem me quoque coniiciam, in qua omnes tum antiqui, tũ recentiores inextricabiles hærent. Quinetiam sunt quæ sub vlcera retulerunt antiqui, quæ nos sub Syronibus maluimus comprehendere: vicissim de nodis quædam habemus, quæ ad Apostemata ipsi referunt. Quamobrem etsi contingat, quandoque nomina veterum excidere, seu studio à me poni, memineris hac sola causa id fieri, quòd plerique vestrum illorum nominibus vti assueuerint: itaque ne in nominibus remora esset, cauere studui. Alioquin illa nomina non vsurpo, quòd ea tueri velim, vel defendi posse existimem, cùm non me fugiat, nomina ipsorum quandoque cum rebus conuenire, vt album cum nigro: namque ea perpetua sunt, cùm interim infinitis vicibus morbus mutetur. Ad hæc ex variis linguis, Arabica, Syriaca, Caldaica, Hebræa, &c. consarcinata, quarum hæc isto, illa alio nomine eundem morbum exprimit: cuius rei simile quiddam inter Germanos accidit, vbi eiusdem morbi nomina in locis etiam proximis inuicem varia existunt: vt interim taceam, Rusticos quandoque morbis nomina imponere, nulla similitudinis, causæ, vel curationis habita ratione. Quamobrem omnia peregrina nomina repudianda nobis duximus, & ea solum vsurpanda, quæ latina sunt, & vel ex curatione, vel causa, vel similitudine ad alium aliquem morbum extiterunt: nam reliqua quæ antiqua fuerunt, quia alia nunc morborum ratio est quàm olim, cùr reseruari oportuerit non video? qui eorum Patronos agunt, ipsi viderint quomodo defendant. Sane, si Astronomí eam sibi merito licentiam sumunt, vt pro libito signis cœlestibus nomina, ab hominibus & bestiis desumpta imponant, cùm tamen sola figuræ similitudinę, non ratione formæ substantialis inuicem conueniant: quid prohibet in re medica morbis nomina affingere, iuxta suas cum Mineralibus, quæ ex quatuor matricibus sunt, similitudines? cum non hîc formas seu corpora intelligam, sed saltem cognationem quam in operando videntur obseruare. Etenim in Microcosmo huiusmodi formas ac corpora non rectè quis constituat, cum ipsorum tantum naturæ & affectiones insint. Itaque Corrosiua Microcosmi Salibus, Vitriolatis, Aluminibus, Arsenicis, &c. similia nomina rectissimè obtinebunt.

Nominibus antiquorũ cur vtatur.

Germanorum consuetudo.

Vlcus & apertura Paracelso differunt & non differunt.

Astronomorum licentia in fingendis nominibus.

Diuisionum varietas.

Sciendum itaque, primam morborum diuisionem ratione materiæ instituendam esse, dein ratione loci, post iuxta motus diuersitatem subdiuidendum. Hinc enim similitudinem morborum cum motu, ac natura exteriore cernere licebit. Alia enim vlcera vt ventus fiunt, & abeunt: item quemadmodum signa Firmamentum percurrunt, sic quædam mineralia totum corpus peruadunt: item veluti quidam fructus statis anni temporibus florent ac crescunt, sic non pauca vlcera certo tempore florent, sed hæc loci ferè ratione accidunt, itaque Anatomia sedulo Medicis perdiscenda est, vt motu illo durante, vbi vlcus futurum sit, præiudicare queant: ex anatomia enim Medicus discit morborum metas, semitam, motũ, &c. vt in sua arte Nauta, tabellio, venator. Ad hęc augmenta & declinationes morborum, tã frigidè ab antiquis distincta sunt, vt ex eorum scriptis

Anatomia cur sit discenda.

ſcriptis te extricare nequeas: nam cæcum principium faciunt, ſtatum & decrementum oculatum, hoc eſt, illud ſola coniectura, hoc ipſo ſenſu manifeſtari aſſerentes. Sed ad mineralium materiam progrediamur tandem, & oſtendamus quomodo ea cum Mineralibus exterioribus conſentiant. Si ergo dicam: hoc vlcus ex Realgare eſt, progrediendum vlterius erit, & quot eius ſpecies ſint, indagandum. Et apparebit Realgaris exterioris quatuor ſpecies reperiri: nam terreſtre Realgar ſpongia eſt, aqueum Arſenicus, aëreum ſeu ex Chaos Tereniabin quarta, Igneum coniunctio Saturnina: his itaque quatuor Realgaria Microcoſmi reſpondere neceſſarium erit, itaque ſpecies diſtinguere facile. Quæ de Realgare dicta ſunt, ad alias quoque Mineralium ſpecies transferre licet. Diſtinctio originis morborum in duobus capitibus conſtituta fuit: in materia nimirum, & in materiæ motu: prior iam explicata, poſterior adhuc explicanda ſupereſt. Quamobrem obſeruandum, morbos quandoque fieri inſtar Venti, adeo vt vlcera quandoque centrum faciant in loco, in quo cauſa multò, quàm in radice debilior exiſtit: cauſa huius rei eſt, quia morbus Elementi eius, in quo eſt, verbi gratia, ignis, motum ac materiam repræſentat: motum inuaſione, materiam conſiſtentia. Ex quo manifeſtum euadit, cur quædam luſtra in Microcoſmo Nymphalem curſum (ſeu motum) aliquot tempora terreſtrem, quidam Menſes igneum, nonnulla minuta, ipſius Chaos obſeruent: itaque in prædictionibus ac inquiſitionibus morborum, non iuxta vnum aliquod Elementum, ſed iuxta omnia quatuor pronunciandum eſſe conſtat, ſiue de præſentibus, ſiue de futuris ſententiam feras: etenim motus ac impreſſiones in multiplici ſunt differentia, quemadmodum & coniunctiones: ſed quò & ante dicta, & pòſt diceda de ſeparatione rectius intelligas, Exemplum adducemus. Ferrum inſpiciamus, quo pacto diuturnitate temporis, Elementa rubiginem ex illo extrahant, quæ poſt ſeparationem manifeſtè ſe prodat: cauſa huius eſt, Motus quo ex non ente ens factum eſt: ſimiliter, inquam, in humano corpore, ſi talis motus ingruat, accidens quoddam ſuperuenit, à quo corpus exceditur (vt à rubigine ferrum) veluti in Noli me tangere, accidere videmus. Iterum aquam intueamur, quæ perpetuò ipſa decurrit, corpore aquæ perſiſtente, ac veluti fluxus ille creſcit, ac decreſcit: eadem ratione illud Elementum in Microcoſmo, moueri, augeri, minui, &c. putandum eſt. Sic & Chaos varie alterari videmus, varieq; agere: iam labia findit, iam cutim, vt in leoninis, &c. huic itaque exteriori actioni, interioris ac ſibi correſpondentis actio ſimilis apparet. Atque quemadmodum terra aëris iniuriis, pluuiæ, niui, pruinæ, &c. ſubiecta eſt: ſic humanum corpus ſui quoque Liquoris actiones ſuſcipere cogitur. Iſta exempla abunde oſtendere cauſas, ac originem, loca & principia vlcerum mihi perſuaſum habeo: proinde Medicum decet, ex quatuor Philoſophiis, & natura Microcoſmi expertum loqui, vt vbi ad curationem ventum fuerit, proprietates matricum perſpectas habeat. Sequitur ergo iam tandem vlcerum diuiſio, non ab Elementis, ſed à materiarũ proprietate deſumpta. Sunt itaque Materiæ tres in vniuerſum, Materia ſcilicet Salis, Materia Realgaris, & Materia Kakimiæ: hæ inquã omnes omnium vlcerũ ſubiectæ materies ſunt, quæ & alias iam ſubdiuiſiones ſortiuntur, nam Sales ſunt tres, Alumen, Vitreolum, Sal. Realg. duo, Arſenicum & Auripigmentum. Kakimiæ itidem tres ſpecies habentur, Marchaſita, Thalcum, & Kakimia: harum ſpecierum deinceps aliæ habentur magis ſpeciales, verbi cauſa, ſub Vitriolo ſunt Cuperoſum viride: album, ſub Alumine, Rochum, crudum, plumoſum, entali &c. Sales itidem varij ſunt, vt Sal gemmæ, Petræ, Nitri, Alkali, quemadmodum & Arſenicum aliud Rubrum eſt, aliud album, flauum, &c. Thalci ſpecies ſunt Aureum, Argenteum: Marchaſitæ, Aurea, Argentea, Mineralis, Granatoſa, &c. Ad hæc ſpecies iſtas, tam multipliciter inuicem complicari contingit, atque pro loci ac regionis varietate alterari. Itaque pro iſtius diuiſionis trimembris ratione, iam deinceps tres libri ſequuntur, cauſas ſigna, & curationem ſingulorum vlcerum continentes, in quibus oſtendemus quoque rationem, quamobrem alia Mineralia Metallica, alia Diaphona appareant: iſta enim explicatio ad cognitionem cauſarum vlcerum, non mediocre adiumentum præſtabit. Etſi autem vlcerum diuiſionem, iuxta doloris rationem inſtituere potuiſſemus, vt alia doloroſa, alia dolore carentia conſtitueremus: tamen quia Corroſiuorum natura, operatio, motus, &c. ferè diatheſin ad mortem obtinent, imperfecta fore videbatur huiuſmodi diuiſio. Notandum præterea de Corroſiuis hoc eſt, ea ex quibuſdam ſimplicibus fieri, quæ ſua natura aliàs non rodunt, vt Alkali: cauſa eſt, quod cùm omnia in tribus primis conſtituta ſint, nequeant tamen abſq; ipſius ſimplicis deſtructione ſeparari: nam in ſeparatione, virtus Mercurij, Sulphuris, Salis euaneſcit, ac retrò in primam Materiam abit, vti extra Microcoſmum videtis, Mercurium in fuliginem, Sulphur in oleitatem, Salem in Alkali tranſmutari: nam Oleum, Fuligo & Alkali, à tribus primis differunt: materiam enim primam, in vltimam materiam, ſine medio nõ tranſire manifeſtum eſt. Quamobrem non tã primam quàm vltimam materiam contemplari medico incumbit, quod ex exemplo patere perſuaſum habeo.

Vbi itaque prima Materia trium primorum in vltimam eorundem materiam in Microcoſmo abiturire cœperit, fiet hoc iuxta naturam Elementorum, hoc eſt, Alkali corporis ceu terra, Alkali liquoris inſtar aquæ, Alkali Chaos inſtar Tereniabin, & Alkali ignis velut grãdo: nam omne corpus, quod ex materia prima fit, in vltimam abire tandem cogitur. Itaq; vltima Magna materia principium ſuum habet in fine augmenti primæ materiæ: proinde ſi corpus Microcoſmi in ſuam materiam tranſeat, tum vlcera fiunt ex tribus primis Salibus, qui tribus primis inſunt, quæ quidem virtus diatheſis dicitur: ſic ſi liquor Microcoſmi alteretur, ſuum Alcali facit, Chaos & ignis itidem ſuum: nã veluti Æthna terram in Alcali reducit, Elementum ſuum Diaphanon incinerat: Chaos ſuam

Mannam:

Realgaris quatuor ſpecies.

Nymphalis curſus.

Noli me tangere.

Chaos varie alteratur.

Diuiſio vlcerum à Materia.

Salis ſpecies.

Kakimiæ ſpecies.

Thalci ſpecies.

Mercurius vt in primam Materiã abeat.

Vltima magna materia.

Minnam ignis suum Crystallum in calcem redigit: sic de inuisibilibus istis finalibus operationibus iudicandum quoque est. Hucusque proposita diuisio vlcerum, quæ in Mineralibus Corrosiuis magnam quoque differentiam inesse innuit: nam Saccharum dulce est, Acetosa acerba, Gentiana amara, Piper acre, Vitriolum rodens, &c. ista tamen omnia Sales sunt, ob id corrodendi facultate prædita. Veruntamen hæc posterior diuisio, vt in Theoria, propter distinctiones necessaria est: sic in praxi non vsque adeo singularem vsum habet. Cæterum obseruare quoque conuenit, non pauca vlcera in desuetudinem venire aliis insuper nouis ac superiori ætati incognitis superuenientibus: cuius rei ratio, etsi ab elementis nulla adferri potest, sufficit tamen Microcosmi sensus & experientia, qui in generationibus omnes reliquas coniunctionibus suis longo interuallo superat: nam vegetabilia ac sensu carentia corpora impossibile est, tantas vires continere, quantas Microcosmus obtinet. Etenim vt de morbis recens ortis ac exoletis dicamus, sciendum Microcosmi virtutes aliorum corporum efficaciam longè anteire: nam Elementa duo (vt exemplo res clarior fiat) extra *Microcosmum* coniungi, nedum, generare simul impossibile est: nam singula per se seorsim manent, ac seminum suorum diaræses seruant, at non perinde in Microcosmo res habet: nam is non solus, sed alio accedente generat. Ex hac autem coniunctione, duo elementa in suo procreato vnum elementum producunt: hæ ergo, ac huiusmodi aliæ mixtiones nouorum morborum causæ euadunt. Nam contradictione hoc omnino vacat, ex duorum coniuncta operatione, procreari tertium ac nouum aliquod. Etsi non inficior quosdam morbos Elementis implantatos esse: sed illud nil attinet, istam de causis morborū ex coniunctionibus tractationem. Ista quę diximus magnam ad intelligendū diligentiam requirunt: sunt enim abstrusiora.

Microcosmi excellentes virtutes.

Morbi aliqui elementis sunt implantati.

Atqui iam tandem quid Sal sit, Realgar, vel Kakimia explicare tempestiuum fuerit. Sunt itaque Realgar & Kakimia, sales quoque & Salium nomine veniunt: etenim quòd paulo aliter superius ea distinximus, illud propter curationem fieri oportuit. In summa, quæcunque in vlceribus, ac carnis erosionibus, causę vim obtinent, omnia Sales vocantur. Sic salium quoque nomine appellantur iā dictorum species, vt Sal petrę, gemmæ, &c. Arsenicum, Marchasita. Verum omnes ab inuicem ferè differunt, ratione accidentium: nam quod formam Arsenici refert, Sal Saturni vel metallorum est: quod acido gustu præualet, Aluminosum dicitur. Sic Marchasita, Sal Sulphuris nuncupatur &c. Atque sic de reliquorum dignotione Iliadus docet. Denique notandum ex tribus primis quoque singulos sales produci: est enim Sal Mercurij alius à Sale Sulphuris, hic rursus alius à Sale Salis corporalis, ex quibus singulis singulæ quoq; vlcerum species existunt. Istam prolixā theoriam, non semper opus est in Praxi obseruare: sufficit quandoque ad solam vim corrodentem, qualis qualis ea sit, respexisse. Cæterum si cui forsan nomina Realgaris, Thalci, Kakimiæ, &c. negotium facessant, vel odiosi fuerint is hoc suæ inertię, non nostræ obscuritati tribuet. Quæ præterea ad Medicinam vlcerum pertinent, sequentibus libris accuratè describentur.

Arsenicū & Marchasita sunt Sales.

Sales triū primorū diuersi.

THEOPHRASTI DE VLCERIBVS

LIBER IV.

IAm porrò de operationibus Salium differere necessitas postulat septem modi operationis ac dolorum in illis obseruati in vniuersum sunt, iuxta nimirum saporum diuersitatem: etenim doloris ac saporis specierum numerus vnus idemq; est: itaque ab amaro & acerbo diuersi dolores, ab acido & acri itidem dissimiles fiunt: atqui quemadmodum sapores linguæ aduersantur, sic & reliquæ carni: etsi enim reliqua caro gustu non vt lingua prædita est, attamen dolorum perinde ac illa differentias dijudicat. Intelligendum proinde est, Morbos sub Sale acido (cu Alumen est) comprehens s, quales sunt Syreon, Fistula, Esthiomenos, Polypus &c. astrictorum quendam dolorem repræsentare. Quæ vero mala à Salibus acribus fiunt, vt sunt Ignis Persicus, Prunus, Cancer, Antrax, &c. aquis fortibus ac Mercurialibus æquiparantur. Vicissim quæ ex vrentibus Salibus existunt vlcera, velut Formicæ, Esseræ, malum S. Ioannis. S. Quirini, &c. dolorem faciunt, qualis à Cantharidibus, & Vrtica excitantur: contra vlcera Rodentia, perinde ac Arona, & Zingib. doloris speciem efficiunt. Vlcera dein putrida, & perpetuo manantia, quia à Sale amarifs. fiunt, sub gustum Colocynthides & amarissæ referuntur. Quæ vero sub Salibus corrodentibus continentur vlcera, Erisipelas scilicet, Cancrena, Cambucca (ex parte) Lupus, vlcera cum magno tumore & adustione, &c. Realgaris & Colchotaris instar dolorem inferunt. Denique si quę sunt vlcera quæ ex dulci Sale fiunt, vt sunt Scrophulæ, Fistulæ, vlcera ex Scythis, &c. facta, tū dolore carentia, Liquiritiæ ac Polypodij saporibus comparantur. Dolorum hasce species sic diiudicabis, qualem scilicet dolorem res illa, si in vlcus coniiciatur, fecerit: eiusmodi dolor à re illa nomen accipit: verbi causa, Liquiritia quia sapore nullo molesta est, sic vlcera quoq; dolore carentia sub eam referuntur, ac ab eadem nomen accipiunt: è contra Corrosiua vehementiora vti crura integra depascantur, sic à Salibus corrodentibus nomina sua meruerunt, in omnibus scilicet similitudine obseruata.

Dolorū septem species.

Dolores ad gustuū seu saporum differentias accommodantur.

Sales acres.

Sales vrentes.

Sales dulces dolorem non faciunt.

Notandum pręterea est varias ipsorum in vlcerum effectione operationes existere, quemadmodum & coloris, formæ, ac proprietatum ratione magnam quoq; differentiā animaduertimus: nam colorem & formam omnino à Salibus effici putandum est: nam vbi Sal non est, color nullus esse potest, quod in colorū ac tincturarum extractione manifestissimè patet Etenim perinde ac à Sale, color, herbarū, lapidū, aliorumq; corporum differentias sortitur, sic in

Forma vlcerum à sale earum ducit.

Color à Sale est.

in homine ſiue ſano, ſiue ægro, à Sale prædominante colorem cauſari neceſſarium eſt. Quamuis autem nonnunquam ex putredine coloris alteratio accidere videatur, tamen illic non de vlceribus ac morbis, ſed de ſola putredine contentio eſt, quod ex fœtore teſtatum euadit: nam vbicunque fœtor eſt, ibi & putredo, vt in ſtercore: ipſum enim vbi a colore inteſtinorum putrificatum eſt fœtorem ac colorem contrahit, quo antea dum in ventriculo adhuc eſſet, omnino carueat: atque veluti homines, inter ſe variis modis differunt, ſic fœtor & color diuerſiſs. euadunt. Formæ autem quod ex natura Salis prædominantis variç ſint, Cryſtallus, Citrinolus: Saphirus, Granatus, &c. variis & ab inuicem differentibus formis præditi oſtendunt: ſicuti & Alumen, Vitreolum Sal: &c. humida, ſicca, granuloſa, &c. formis, à Sale donantur. Exemplo horum in corpore, vlcera alia longa, lata, rotunda, anguloſa, &c. euadunt, formam diſponente Sale prædominante. Sed formarum non adeo neceſſaria deſcriptio eſt, cùm doloris ſpecies peccantem materiam ſatis ſuperque demonſtret. Ad hæc Salis natura incorruptibilis eſt, ſimili ratione, ac in Elementis apparet, ex quibus quæ prodeunt omnia ab inuicem differunt, adeo vt in Elemento terræ non liceat oſtendere duas plantas, omni ex parte inuicem æquales, in Elemento aquæ nunquam duos lapides omnino ſimiles inuenias, &c. Omnia namq́; ſuam proprietatem à Sale ſuo ſibi implantatam retinent, vt in externis, ſic etiam in homine.

Optarem ſane, vt ex Pſeudomedicorum aliquo liceret mihi colorum ac formarũ cauſas audire. Si Melancholia eſt ſi Phlegma eſt id, vnde color eſt, oſtende quæſo colorum cauſas in generatione Metallorum, arborum, herbarum ac ſimilium: color enim in homine, & aliis quibuſuis corporibus ab vna communi cauſa efficitur. Vnde humores prodierunt, vt formam, colorem, proprietatem, &c. tribuant? ex prima certe materia iſta prodeunt, & ex vltima materia mores: quomodo ergo proprietates ex poſteriori deſcribentur, cùm poſteriora ex prioribus dependeant? namq́; omnis vltima materia ex prima operatur. Exempli cauſa: vinum ſui generati vltima materia eſt, cuius prima materia, Sulphur, Sal & Mercurius ſunt. Ex quo ſequitur, Ebrietatem faciendi vim, non vino ſed Sali Mercuriali adſcribendam eſſe, qui & Lupulo eandem facultatem communicat. Item Aqua quod humectat, certe Sali Reſoluto hoc acceptum fert. Itaque tam inconuenienter Vino & Aquæ, ſine tribus primis quis iſta tribuat, quàm inconcinnè vos vlcerum radices humoribus adſcribitis.

Humores innumeri ſtatuẽdi.

Atque ſi omnino humores conſtituendos vrgeatis, ſequeretur certe tot humores conſtituendos eſſe, quot ſunt morborum ſpecies: ſiquidem pro confeſſo habetur, quemuis morbum ex ſuo ſingulari ſemine prodire, vno eodemq́ue hoc argumento concidit quoq; dogma illud veſtrum, quo Chyrurgicales morbos inſtar aliorum morborum, ex iiſdem internis cauſis deducitis: verum errorem iſtum aliis ſcriptis libellis nos refutauimus, ad quos lectorem ablegamus.

Cæterum accidit non raro Sales inuicem diuerſimode miſceri ex quo dein formę, colores, dolorum ſpecies, omnia ſcilicet mirabiliter permiſcentur: itaque in cauſarum diſtinctionem ſedulo tunc Medico intendendum erit, maximopere autem conducit doloris ſpeciem animaduertere. Etenim vbi dolores punctorij accidunt, quibus ægri ſe ceu cultro ſecarentur, vel pungerentur, affici dicunt, certiſſimum argumentum habebis permixtorum Salium: dum enim inuicem permiſcentur, in ſe mutuo agunt etiam, ac furere incipiunt, ex quo furore ebullitio, ex hac dolor ille punctorius exiſtit. Hinc ergo illa vlcerũ inæqualitas, quæ iam in profundum, iam in latum ſerpunt, nec vllam certam vlceris ſpeciem referunt, oritur: pugnantia enim illa nullam certam admittit generationem. Etenim perinde ac Mineraliũ, ſic & vlcerum magna varietas exiſtit: quod ſi omnia Mineralia in idem centrum concurrere contingeret, neceſſe eſt cuiuslibet ſpeciei proprietates in forma, dolore, colore, &c. cũ congenitis ſibi rumore, calore, ariditate, humiditate, &c. vnà apparere. Itaque deteſtandus error eſt, quo tam graues morbus ex Sale ortu, ſub putridos humores referunt: quos tamen ad eum finem peruenire impoſſibile eſt, ad quem illi eos cogere conantur. Siquidem corporis regiones ante omnia partiri oportet, ex qua partitione deinceps manifeſtum euadit, qualiã Sales Corroſiui in qua iis regione generari ac conſiſtere queant, namq́; veluti orbis regiones aliæ, alios fructus producunt, ſic & corporis partes aliæ aliis abundãt. Atque quot in mũdo Salium differentiæ notantur, tot quoq; in Microcoſmo oſtendere licet: itaq; formam vlcerum humorum differentiis plane non reſpondere credendum eſt.

Punctorij dolores Sales permixtos arguunt.

Vlcera non ſunt emunctoria.

Præterea ſciendum, vlcera non eſſe Emunctoria ſtatuenda, ſeu loca quędã appellanda, per quæ corpus exoneretur. Nam non aliter hic ſe res habet, ac ſi corrodẽte medicamento os ſanum excaues ac erodas, in quo, donec corrodens virtus operatur, omnis curatio inutilis eſt. Iam porro de foraminibus ſeu vlceribus aluminoſis, quorum in profundum ſerpere proprium eſt, dicere conuenit. Horum ergo radices in generibus Aluminum figũtur: atq; velut Aluminum variæ ſpecies ſunt, ſic & horum vlcerum magna varietas exiſtit. Namq; ſi Alumen à ſuo corpore ſeparetur, iam ſtatim corrodentem facultatẽ aſciſcit, qua (iuxta Saliũm corrodentium naturã) carnem ſubiacentẽ depaſcitur. Separatio hæc quomodo fiat, ſic intelligendum eſt, cum nil tam noxium ſit, quod non ſuum quoque ſingularem vſum obtineat: veluti Araneam videmus, præter ſuam venenoſitatem, mirificam quandam vim ad omnes Febres chronicas percurandas obtinere: ſimiliter Creticum vinum, (ſaluberrimus alias potus) ſumme corrodens acetum, quod nil niſi Alumen eſt, in ſe continet, &c. Cum inquã ſic à natura comparatum ſit, ſciendum eſt, ſemper ad Arcani conſtitutionem bonũ æquè ac malum requiri: tã enim venenũ quàm antidotus, tam dulce quàm auſterum corpori ineſt: nam corpori colores omnes, omnesq́; ſapores ineſſe demonſtratum eſt. Etenim quemadmodum

Separatio vt fiat.

Maluaticum vinum acetum acerrimũ habet.

Saturno

Saturno tres colores insunt, flauus, albus, ruber: in Marte itidem tres, purpureus, ruber & niger neque tamen Saturnus vel Mars color est, Sic de Salium coloribus per separationem iudicandum est: atque veluti rubedo Saturni, rubro, flauedo, flauo colore tingit, virtute scilicet separationis: eodem modo Alumen, vt Alumen, Sal, vt Sal hîc in vlceribus agit. Quod si admirari subeat, quomodo sic inuisibiles Sal, Alumen, &c. in corpore subsistere queant, statim ad acetum recurres: illud enim dubium tibi soluet. Quis enim in vino incorrupto acetum inesse sensu iudicauit vnquam? attamen quis inesse dubitauit? Similiter in Venere Calchantum inest, imò ipsa Calchantum est, atque separatione in Calchantum reducitur, nemo tamen Venerem Vitriolum esse rectè dixerit. Quamobrem sic de separatione iudicandum est, eam formæ esse non speciei, quin & illa alia separatio, Veneris, qua Venus in Sal, (quod Vitriolo multò vehementius rodit) conuertitur, non speciei, sed formæ quoque est, & dicitur. Sed separationem iam tandem missam faciamus. In eum itaque (quem diximus) modum separatione facta, constat pro natura separationis corrosionem diuersam esse, aliúdque dolorem, aliud vlcus (seu foramen) dici. Itaque *Aluminis* à viridi æris, ipsius crudi, ac vsti differentias consideres velim: perinde enim ac in his vlcerum differentiæ se habent, Veruntamen hoc omnibus commune existit, vt in profundum serpant. Quod si malignitate sua Saturnina vlcera superare videantur, iam certo statuendum est, symplocin quandam variarum causarum subesse, à qua non raro Lupum, Esthiomenum, Fistula, Scrofulas, aliáque huius farinæ vlcera exorta esse animauertimus.

Separatio non est speciei sed formæ.

Sales porro qui transmutationem à corporibus aliorum mineralium suscipiunt, similem ferè ac prædicti dignotionis rationem habent, verbi causâ: Sales qui corporibus Metallicis extrahuntur, magnam cum Alcali cognationem habent. Sic in ægritudinibus quibusdam in quibus Sola Planetarum loca obsidentur, vt in Noli me tangere, in Ærugine &c. prima causa Sal est: at talis Sal, qui Martis naturam sequatur. Atqui quemadmodum ex Marte tres vel quatuor Salis species extrahi arte possunt: sic plures vna tentiginis (puto ferruginis legendum esse) species occurrere constat. In hoc itaque vlcerum genere curando (si quidem vulgata curandi ratio non sufficit) sedulo loca Planetarum in homine, tum ægritudines quæ illis in locis fieri possunt distinguere medicus debebit. Nos propter sequentes curationum canones breuiter loca & ægritudines planetarum distinguemus, Mars faciem occupat, Sol vmbilicum eiusque circumiacentes regiones, Luna spinam dorsi, Venus genitalia ac in mulieribus vterum, Iupiter occiput, ac posteriora cranij, Mercurius interiora viscera, Saturnus vero artus. Præter vmbilicum autem, obseruandum Solem quoque suo imperio complecti collum, pectus, hypochondria, & quidquid inter inguina & clauiculas continetur. Lunam verò præter spinam costas quoque scapulas & lumbos obtinere. Martem autem cum facie omnes reliquas partes carnosas faciei respondentes: vt sunt manus interiora, plantæ pedum &c. vna cum vulua muliebri sibi vsurpare. Saturno insuper tribuuntur etiam, canales omnes, ligaméta, nerui, medulla, iuncturæ, occiput, nucha, cranium, frons ac oculorum cauitates cum superiore nasi parte. Venus tamen præter pudéda Osseum & quæ generationi subseruiunt mébra nil admodum singulare habet. Mercurio denique sine exceptione interiora omnia subseruiunt, Lingua gingiuis ac paucis aliis, quæ Marti tribuuntur, exceptis: quamobrem autem Mars interiora quædam sibi vsurpet, suis locis in cu rationibus non indictum nobis abibit. Iam enumerata partitio maiorem in praxi, quàm in theoria vsū habet. Itaque si cui ex arte opus medicum facienti (iuxta scilicet superiorem Salium simplicium partitionem) res successu careat, certò statuendum esse, à Sale transmutato, qui à corpore Metallico separatus, certum locum occupauerit, malum originem duxisse. Sic hæmorrhoides, sic Saphenam, sic Saluatellam, &c. aliis quàm suis locis vlcera causare obseruatum est: imò sanguis quandoque, ac Liquor carnis (corpus Metalli non soluens) alius apparet quàm esse debebat: itaque ista distinctio non floccipédenda à quoquam est: nam sanguis, medulla, Sinouia, cæterique Liquores respectu Metallorū diuersa ratione, causæ sunt. Etenim Morphea quandoque naturam Metallicam referre videtur, cùm tamen reuera eiusmodi non sit. Verum praua tentigo plane Martialis sanguinis est. Non raro Hydrops in vlcus mutatur, atque sic curationem suscipit, non sine opinione concurrentis virtutis Metallicæ. Ad hæc Ictericiam sæpius vidimus virtute Mercurij sæpissimè per poros cutis expulsam in scabiem & pruritum abiisse, cuius rei causam quoque rectissimè ad Metallicam vim Mercurij retulimus. Atque sic in pluribus vlceribus Physica curatio cum Chirurgica coniungenda erit, maximè vbi morbus Physicus in Chirurgicum transmutatus fuerit: itaque Medicus primum Physicum morbum, post Chirurgicum expellere tentabit, semper Sales transmutatos in Remediorum delectu, ac compositione præ oculis habens: etenim in hoc maximè curandi ratio differt, quòd aliam methodum curandi Alkalia, ac Sales Metallorum requirant, veluti sequentibus libellis manifestum euadet.

Planetarum regiones in homine distinguuntur. *Solis regio.* *Lunæ regio.* *Martis regio.* *Saturni regio.* *Veneris regio.* *Mercurij regio.* *Morphea metallica.* *Ictericia Mercurialis.*

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS.

LIBER V.

VT causas sanationis vlcerum cognoscamus, sciendum ante omnia est, corpori nostro Balsamum inesse, cuius virtute ipsum à putredine tutum existat. Balsamum illud singulare omnibus corporis partibus inest: aliud namque in sanguine, aliud in medulla, aliud in arteriis, ossibus, &c. ostendere licet. Balsamo hoc integro & incorrupto permanente, impossibile est cutis apertionem fieri: at vbi per Salium separationem (veluti iam ante monuimus,)

Balsami officium in homine.

nuimus) ipsum corrumpi contigerit, iam corrosionis principia iacta sunt. Itaque in curatione hoc vnice, vt id quod de Balsamo corruptione absumptum est, restituamus, studendum erit: hæc námque totius curationis summa existit. Balsamum per quod iacturam illam resarcimus quia nostro corpore insufficiens inest, ex aliis Elementatis corporibus extrahere necesse habemus, illuc inquàm Balsamum in exterioribus Elementis reperitur, estq; id, à quo & reliqua generata se à putredine tuentur. Quamobrem rectè quis Mummiam exterioris Elemētorum corporis, (id est, suorum fructuum,) ipsum appellauerit: itaque vbi Balsamum Microcosmi ad curanda sua vlcera non sufficerit, ad Balsama corporum Elementarium recurrendum erit, quæ in radicalibus quorumcunque nascentium Matricibus congenita inueniuntur: omne námque vita præditum corpus, ex Balsamo hoc, vitale est. Quocirca in Balsami extractione primum hoc spectandum erit, quantum scilicet eius in subiecto corpore insit: etenim non corpus, non forma, sed vnicum Balsamum in corpore delitescens, ex quo ipsum viuit, inquirere animus est.

Mūmia Elementorum est Balsamus.

Extractio horum Balsamorum ferè separatione absoluitur, nimirum dum Arcanum à corpore, quod ipso Balsamo sustentabatur, aufertur. Sciendum autem, Balsamum Elementare nil aliud esse, quàm quod in tribus primis Liquorem Mercurialem appellare solemus, ex quo consequitur, omnem curationis vim in Mercurio inesse, Mercurius huiusmodi manifestissimè in Thereniabin, & Nostoch apparere solet, tum in Mineralibus aquæ, fructibus terræ, atque in astris. Hinc ratio elucescit quoque, quamobrem tantam vim ad vlcera percuranda Antimonium contineat, nimirum quia Liquore Mercuriali magis, quàm reliquæ Marcasitarum species abundat. Hinc itidem Auri vis curatoria spectatur, etenim nullum corpus ex aquæ Elemento productum copiosiorem, ac subtiliorem Liquorem Mercurialem obtinuit. Sic ex terræ nascentibus non est secretius remedium, Liquore Mercuriali Realgaris Cheirini, atque Similiter de Chao ac Firmamento, pro ratione suarum operationum iudicandum erit. Ad cognitionem autem cuiusuis Liquoris Mercurialis, scire oportet, metalla in huiusmodi quandam materiam transmutari, vt Ferrum in Crocum Martis, Venus in florem æris, Stannum in spiritum Iouis, &c. atqui isthæc veri Liquores non sunt, sed accuratiore iuxta suos canones separatione opus est, qua ad vlcera quęuis persananda ea apta reddas. Balsamorum variæ formæ, ac descriptiones iuxta classes Mineralium quatuor Elementorum, apud antiquos extant: alij sub Emplastri, alij sub pulueris, alij sub olei aquæ & impressionis, &c. forma describere solent. Verum illas ego descriptiones vt ineptas, artificio omni carentes, & naturæ plane repugnantes, atque vnica diæta (seu vt vocant regimine) obsignatas (quæ tamen naturæ hostis verè est, & dicitur) omnino reiiciēdas putaui, quid enim opus est tanta cōfusione, & ægrum & lectorem spe sua fallere? cùm vnius Balsami vsus, id quod separatum est, perfectè expurget ac remoueat, ac corpus accessione noui Balsami, in pristinam dispositionem reducat. Quæ commemorata sunt hactenus omnia, quomodo præparare, ordinare applicare, &c. conueniat, tum addiscemus, vbi Generata omnia, quæ Balsami specie ornata ac dotata sint, cognouerimus, ac separandi modum genuinum tenuerimus: veluti consequentibus exemplis abunde manifestum euadet. Itaque Balsamum Solis extracturus, ipsum absque spiritu Salis, Realgare: & similibus in puluerem, oleum vel aquam transmutabis, id est, vt ex natura Metallica in corpus Resinæ, seu Mirobalano simile conuertatur curabis. Eadem plane ratione aliorum Metallorum corpora tractanda erunt. Etenim sine hac transmutatione, id est, ex sua natura in maturam mediam, inter primam & vltimam Materiam reductione, impossibile est aliquod Minerale perfectam operationem, suæ naturæ conuenientem, perficere: etsi enim quandoque ad speciem actionem suā perfecisse videantur, tamen non ex veris causis ac fundamentis ea progreditur. Quia enim omne generatum ad suam prædestinationem pergit, necesse erit Medicum illud ipsum ex sua prædestinatione in ARCANUM deducere. Quamobrem Aurum per Crudum Thereniabin in succum quendam reducitur absque omni destillatione: etenim per destillationem Sal exaltatur, qui in Auro neutiquā prædominari debet, vel in puluerem, &c. sic vt Metallicam essentiam amittat, nec in primam vel vltimam Materiam conuertatur, sed in vtrarúmque medio consistat, in hunc modum. *Recipe Solis foliati ℈ iij. Alcool vini de Pino; de Melissa, ana ℥ ij. digerantur ad spacium vnius mensis, post Butyrum abstrahatur, ac per mensem digestum, tempore balnei destilletur, & prodibit Balsamum Solis, etiam vlceribus grauiores morbos persanans.*

Extractū balsam.

Liquor Mercurialis.

Metallorum mutationes.

Balsami Solis extractio.

Prædestinata in Arcana sunt reducenda

Quòd si forsan precium remedij nimium accusent aliqui, eos nil moror: etenim fucum, si ita velint, minoris facere possunt: verùm vbi ægritudo ac necessitas postularint, neminem laborum, ac sumptuum pigeat, pœniteátue, quo ægro (qui absque Balsamo sanitatem consequi non potest) certum ac indubitatum auxilium præstare possit: maximè cùm æque magni sumptus quandoque pro Albo cocto, Oxycroceo, & similibus inutiliter expendantur.

Simili ratione ex ferro balsamum extrahemus, ipsum cum aceto destillato reuerberantes in crocum, & ab illo croco octies vel nouies Salem Armoniacum abstrahentes, donec in oleum abeat, quod dulce efficiemus arte. Vsus balsami Solis & Martis eiusmodi est, vt illud singulis septimanis ter, hoc post duodecimam subinde horam vlceri imponatur. In cupro deinceps eiusmodi quoque balsamū reperitur: si ipsum in vitriolum, hoc in aquam, huius colcothar in oleum rubicundum reducatur, ambo hæ miram in quibusuis difficilioribus morbis Cancro, Lupo, Fistula, (in quibus pro speciei proprietate nil reliqua proficiunt remedia &c.) percurandis efficaciam præstant.

Balsamus ferri vt fiat.

Plumbi quoque spiritus ex cinere eius per acetum destillatum extractus, ac in oleosam dulcedinem reductus, non in vlceribus solum, sed & in vulneribus & apostematibus mirifice conducit.

conducit. Similiter ex Argento viuo oleum extractum, Balſamo auri viribus plane reſpondet. Ad hæc coagulatum à colchotar, & cum aqua Parthenionis adhibitum, reliquorum mineralium Balſama longo ſpacio ſuperat: Quinetiam ipſo in florem vel Crocum conuerſo in horum vlcerũ curatione non infeliciter vteris. Sanè ſi pſeudomedici qui ſcientiam Metallicæ artis ſibi ſolis aſcribunt, iſta penitus introſpicerent, intelligerent forſan maius in fabrorum officina quam Francofordianis Myropoliis, commodum (ad curandum) ineſſe; verum cõpatriotæ, affines, veteres Pharmacopœorum conſodales, ac amici ſunt, nec facile amicitiam hanc ſibi relinquendam putant, cùm tamen fuſoria fornax tinnitu mortarij longè præſtaret.

Balſama Mercurij.

Crocus ac flos Mercurij

Superioribus remediis viliora non ſunt, quæ ex Realgaridibus præparantur: nam Arſenici ea virtus eſt, vt omne vlcus qualecũnque illud tandem ſit, percurare ſolum poſſit, verum acrimoniam veneni ſui prius auferre oportet in hunc modum: nimirum vt per Salem vrinæ fixetur, tum enim vltro in Oleum reſoluetur, ea qua diximus virtute præditum. Antimonium quoque aqua Vitrioli in pultem coctum, ac per Salem armoniacum purificatum: craſſum, ac purpureum, ſeu fuſcum liquorem fundit, ſuperioris viribus parem. Ne mireris huiuſmodi ſimplicibus vlcera perſanari, vt quæ virtutes ſuas ab ipſamet natura compoſitas acceperint, nam Auro ſupra lx. virtutes, Cupro xx. Realgari xxx. &c. natura conceſſit, vt iam meritiſſimo iure Pharmacariorum inutilia Remedia, à Medicis ſtupidiſſimis compoſita, repudianda duxerint: nam & naturam ipſammet Compoſitorem eſſe ignorantes, naturæ defectus reſarcire conati ſunt, & ex ſuis, thecis arculis, & pyxidibus, ea depromere voluerunt, quæ natura in ſuis Arcanis recondiderat.

Oleum Arſenici. Antimonij oleũ.

Simili modo Sales in vlceribus vſurpati, curatoriam facultatem ſibi ineſſe oſtendunt. Itaq; ſi Aluminis corroſiuum demantur, & abſq; ſtipticitatis corruptione non tamen per calcinationem) in liquorem reducantur: Vitriolum non in liquore, ſed in oleum tranſmutetur, Salis viriditas reiectis reliquis extrahatur, eam quam diximus virtutem illis vſus teſtabitur, qui regiminis Thermarum omni ex parte reſpondet, nam & Thermæ ex huiuſmodi Salibus ſeparatis primum extiterunt: hinc per virtutes haſce aquæ frigidæ incaleſcunt, ac ad curanda vlcera efficaciſſimæ euadunt: latet enim hîc cauſa ob quam Thermæ calidæ ſentiuntur.

Aluminum ſtipticitas. quid faciat.

Modus extractionis Balſamorum, ex generatis Elementi aquæ, Metallis ſcilicet, reliquiſue mineralibus Antimonio, Granatis, &c. ad generata Elementi terræ, commode quoque adoptari poterit nam Liquor Mercurialis hic æque, ac in Auro, ſerpentinam ac Conſolidam facit, producitque. Atque quemadmodum Ceſius Balſamo ſuo, reliqua in ſuo genere (seu & Aurum in ſuo) ſuperat, ſic iuxta Ceſij naturam omnia tranſmutare opus erit, conſolidam ſcilicet ſerpentinam, &c. Etſi autem Ceſius extra ſeparationem quoquè vlcera perſanare ſolet, nihili tamen ea eſt ratione ſuæ latentis naturæ: cum in deſperatis vlceribus eius vſus certiſſimus, ac indubitatus plane ſit, at non perinde in mediocribus. Quamobrem neceſſe quoque habebimus hic ex prædeſtinatione in Arcana naturas cogere: in Arcanis enim herbæ exaltantur. Modus tranſmutationis ſic ferè habet, vt ſæpius per calidam reiterentur aquã ac perfundantur, donec liquor à fæcibus ſeparari ſe patiatur, tum enim exiccari ac ſub pulueris forma reſeruare vtiliſſ. fuerit. Atque hic generalis modus eſt, quo omnes ſerpentinæ, ac conſolidæ, quæ ſub forma Herbæ ſunt, in ſuam potentiam reducuntur. Modus in radicibus ac ſeminibus conſimilis plane eſt, niſi quod prius ad tempus ea digerere oportet.

Herbæ in Arcanis exaltantur.

Ex lignis autem ſic extrahes, ligna in ſuum Alcali reducito, cuius Sulphur aſſeruato, latet enim in eo Mercurialis Liquor, quem ſeparare impoſſibile eſt. Itaque obſeruandum quantum Balſami in huiuſmodi conſolidis inſit, ne pro Mercuriali alium forſan Liquorem aſſeruetis: verbi cauſa, ſi quis Buxum pro Botin accipiat, hoc ei eueniet. Reſinæ verò, Gummina, & ſimilia per digeſtionem, vt correctionem ſuſcipiant, ſimiliter tranſmutari debent: ſed iſtis nemo nimium tribuat, ſiquidem perfectum Balſamum non contineant. Elementi aeris generata perinde ac terræ, præparari volunt: verum cùm iis Thereniabin eiuſque ſpecies deſint, difficulter myrobalanus extrahitur. Generatorum inſuper ex igne (eâ puto quæ materialiter ex ipſo generantur) operationes difficillime tranſmutationem accipiunt: itaque vt in Arcana conuertas, fruſtra tentaueris. At quæ materiatæ ſunt, non ita inobedientes ſe artificis induſtriæ præbere ſolent, & facile ipſorum Arcana ad potentiam quiuis deducat, veluti in impreſſionibus manifeſtum euadit: verbi cauſa, ſi vlcus Lentiginoſa conſpergatur, ipſa dein ſub lapide putrefacta curationi occaſionem præbeat, hanc curationem, Impreſſionem ſuper cæleſtem vſurpant, & ignis Elemento plerique tribuunt, admirationem iſta forſan alicui mouebunt, ſed maiora his, ignis præſtare obſeruatus eſt. Eſt & ſupercæleſtis alia impreſſio, qua ægro non animaduertente, abſque omni remediorum vſu, per (coniunctionem ſcilicet ſupercæleſtem) morbi curantur, perinde vt de Lentiginoſa dictum eſt. Coniunctionum harum peritiam ſingularem nos in medico requirimus, ne forſan ſuperſtitionibus tribuere velit, quę illas non attinent: hinc enim fontes ſunt Figuratorum & Signaculorum, quibus vlcera curantur: ad hæc preculæ hinc confirmantur, quæ immeritò à quibuſdam ſuperſtitionis calumniam ſuſtinent, cùm Cabala precularum & Signaculorum, tum Lentiginoſæ, de qua diximus, operationes neutiquam Magicas eſſe, ſed naturaliter ab Elemento ignis proficiſci comprobet. Operationes hæ à Medico cognoſci debebant, ſed plerique quia incorporea iſta ſunt, in his hallucinantur, vel planè cæci ſunt. Hactenus tradita de præparationibus Balſamorũ quatuor Elementorum, accuratè à Medicis perpendenda & excolenda ſunt, &

Lentiginosa.

Signaculorum virtus

Cabalæ vſus.

& ad specialiora accommodanda, vti in sequentibus magis elucescet.

Natura autem Balsami, quod extrahitur dulcis, & temperata nullâque excellenti qualitate prædita esse debet: nam in curationibus vlcerum ridiculum est, per siccam qualitatem, humiditatem: per frigidam, caliditatem curare velle: cum ista potius impedire quàm curationem promouere animaduertatur. In vlcerum curationibus enim, Balsami temperies & dulcedo, frigus, calorem, humiditatem, siccitatem, dolorem, omnia omniaq; mulcet & curat. Itaque summum in hisce curationibus est, vt Medicus verum Balsamum extrahat, ac superantes qualitates corrumpendo attemperet: nisi enim hoc fiat, omnis curatio inutilis futura est. Ad hæc attractiua vis Balsamo inesse nulla debet, cum attractio summum sit venenum in istiusmodi curationibus: atque materia peccans in centro abscondita, per purgantia non attrahentia pelli debeat. Itaque si aliqua talis attrahens virtus, vel etiam corrodens vis, tuo Balsamo inesset, eam destrues: verbi causa, Arsenicum ac Mercurius sublimatus primaria consolidantia sunt, atqui eorum Corrosiuam vim prius corruptam iri oportet, ne scilicet vrant, tumorem vel puncturas excitent, sed æquabili temperie lactis vel mellis instar mitescant ac dulcescant. Quocirca moneo in præparatione Balsami, solam illius virtutem consolidatiuam spectandam esse, cui nulla insit virtus Diaphoretica, nulla caustica vel rodens facultas, vel ab Elementis orta complexio. Atque hæc temperies in causa est, quamobrem tantum Auro ac Lentiginosæ tribuamus: sic Consolida crassa, quàm rotunda ad incarnationem aptior est, etsi vtrique vnus, idemque Balsamus insit: itidem Mumia sicca Mastiche in curatione præstat (quod non vt hæc calore excellat, etsi ambo parem Balsamum obtineant. Itaque hoc vniuersale in omnibus nostris formulis remediorum esto, etsi non semper moneamus, nullam hic complexionem, nullam virtutem (siue ea attractiua sit, siue alia aliqua) considerari debere, sed in omnibus corruptionem machinandam, quo absque omni qualitate sola dulcedo ac temperies applicari possit.

Balsamū dulce esse debet.

Balsamos vis attrahēs ne insit.

In Balsamo vis consolidatiua spectatur.

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS.

LIBER VI.

De Syronum Ozenarum & Fistularum ortu, & curatione.

SI in faciei ea parte, quæ Marti subiacet, naso puta, labiis, genis &c. vlcus fiat: Ferrugo nuncupari malum solet, nimirum quod instar ferruginis in metallo, ab extra introrsum, non autem contra subiectas partes depascatur, vbi scilicet per poros cutis materia peccans expulsa, diutius illi adhæserit. Malum hoc faciei solum, non item reliquis Marti subiectis partibus, volæ scil. ac plantis pedum, &c. propter singulare quoddam venarum genus accidit. Causa mali est coniunctio duarum diuersarum essentiarum, liquoris scilicet Metallici, qui Sal sanguinis est, & liquoris Martialis, qui Sal Martis dicitur: ex istis inquam duobus Salibus coniunctis, huiusmodi malum existit, in hunc ferè modum incipiens. Si nares sanguine abundent, vel ipsum copiosum gingiuæ profundant, vel denique sanguine caput repletum sit, eiusq; fluxus supprimatur, tum sanguis ille in Martis partem decumbens, illic erosa vena, morbi centrum facit. Alia quoque occasione fieri quandoque conspeximus, cùm nimirum inscitia medicorum, verrucę labiorum, nasi, faciei, &c. erosæ essent, radice verrucarum in venis existente, venas illas in morbi centrum degenerasse.

Ferrugo.

Locus affectus.

Causa.

Distinguendum inter ista hoc ferè modo est: si enim ex regione nasi progrediatur, Cancer nasi, sin è genarum medio, Fistula, sin prope aures fiat, Syreon appellatur: ferè tamen in omnibus istis ad labia, & nasum vsque extenditur malum: sunt enim illic locustæ illarum venarum, quę hoc morbi genus efficere aptæ sunt. Si itaque ex immodico fluxu vena erodatur, (vti monuimus) scitote illud à Sale Colcotharino fieri: namque vbi iste cum Sale Martis iunctus fuerit, vnà operantur ac ferruginis initia faciunt. Operatio eius vbicunque tandem fiat, semper sui similis est: perpetuo námque Sal Colcotharinus per poros extruditur: ac ab exteriore ambiente nos aëre, cui cùm interno nunquam vel raro conuenit, irritatus furere incipit, ac pro quantitate & acrimonia vtriusque Salis, tum natura affectæ partis, ac sanguinis copia, cutem, carnem, omnésque subiectas partes erodit, quemadmodum in affectis sensus optime diiudicat. Furor iste ac rosio durat, donec omnia quæ Martis imperio suberant abolita fiunt, quod si huius quoque limites serpendo transgrediatur, iam lethale malum est. Lethale quoque, vbi aures occupauerit: nam ea eius natura est, quod si nil in superficie quòd depascatur supersit amplius, interiores quoque Mercurij partes subingrediatur, ac dentes cùm gingiuis erodat, vbi scilicet iam nasum, labia, genas, &c. deuorauerit antea. Subiecto dein omni absumpto, Salis quoque acrimonia & venenositas perit tandem, ex quo sequitur, quòd vbi Sal Colcotharinus & Martis suam venenositatem non exerunt amplius, retro iuxta venarum rectitudinem ipsa feratur & mortem efficiat. Sæpissime quinetiam accidere solet, vt huiusmodi coniunctio tardè & occultè admodum fiat, nex vllis certis signis, sed sola eschara, pustula, &c. se prodat, atque tũ hunc Syronem periculosissimũ & curatu difficillimũ pronunciabis, nam horrẽda symptomata ob Sales se mutuo pellẽtes expectare oportet.

Cancer nasi. Fistula. Syron.

CVRATIO.

Curandi scopi duo potissimum sunt: alter vt furorem illum temperemus, vt facto iam affectui medeamur. Ille duobus modis perficitur: vel enim Salium malignitas (perinde ac Arsenici virulentia per butyrum tollitur, vel ignis ab aqua restinguitur) compescenda est, vel venæ illæ præsecandæ. Prior modus

Pinguedines pro ferrugine.

modus hisce quinque pinguedinibus Oleo de Camphora, liquore corallorum alborum, Liquore Lithargirij, Resina de Marte & axungia cupressi, perficitur, si nimirum illarum vna affecto loco imponatur ac deligetur, donec dolor omnis remittat. Posteriori modo perficiendo necessario Anatomiæ peritiam præficimus: hæc namq; venarum ductus ostendit, quibus cognitis quæ vena, quo loco præsecāda veniat quod ipsum variis quoque modis fieri potest, cauterio, sectione, Escharæ procuratione & similibus modis, quos iam velut & Anatomiæ rationem in præsentiarum non doceo, cùm lectorem requiram iam in artis principiis abunde edoctum.

In facto iam affectu curando, ista potissimum obseruanda veniunt: primum absumptā iam partem restitui, & adimpleri amplius non posse: dein reliquum quod adhuc superest per Oppodeltoch, vel aqua n. vnguentum, puluerem &c. eidem adic iptum, curandum esse. Notandum tamen remedia aliq a existere, quæ vtrumq; scopum adimpleant: huius generis sunt Realgar fixum Operimenta fixa, Aquila fixa, quibus obuiandis maximopere studere medicus debet, propter ingentia pericula quæ priori modo frequenter iuncta sunt: nam venas præcare, earum impetum diuertere, iuxta Anatomicos canones maioris certe & difficilioris artificij est ipsamet curatione. Obseruandum denique est, curationem istorū vlcerum diuturnam esse, si quorum alio um: nam ratione ætatis vel eris ferè curatio longa existit: itaq; festinare nullo modo consultum videtur: nisi forsan Balsamo Solis, Mumia Mercurij &c. remediis quæ radicitus Syrones curare possunt, instructus sis. Remedia reliqua quibus Syrones percurantur, sunt Emplastrum quod *recipit, Resinæ abietis, Colofoniæ, Terebinthinæ, ana lib. ß. Ceræ virgineæ lib. jß. Armoniaci, Mirrhæ ana ℥ij. Realgaris fixi ℥iij. fiat emplastrum pro more*, quod quotidie bis renouatum ad finem vsque curationis impones. Quod si debile nimis sit, & tardius agere videatur, sequenti vnguento vteris quod habet. *Olei Realgarini, de aquila fixa, ana ℥jß. olei de vitellis ouorum ℥j. Terebinthinæ lotæ ℥ij Litargirij acetosi ℥ß. fiat vnguentum subtile.* Sequens quoque puluis quemuis Syronem qui intra suam regionem consistit procurare sufficiens est. *Recipit autem Croci Martis, florum æris ana ℥ß. Operimenta fixa tantundem fiat puluis.* Similiter aqua Lentiginosa ab Aquila vel Realgare destillata mirifica expurgandorum vlcerum facultate pollet si quotidie locus affectus semel ea lauetur. Verum præstat in omnibus speciebus iuxta Anatomicas rationes venas præcidere, ad præcauendam recidiuam &c.

Realgar. Operimenta Aquila fixa.

Emplastrum Oppodeltoch.

Aqua Lentiginosa.

De Carcinomatum ortu & Curatione.

Si in mulierum mammis, vel virorum scapulis, ampla rubedo, cum apertione, pure fætida, magno calore, multisq; cauitatibus ac fistulis intrò pertinentibus, tumoribus, Scyrrhis, &c. appareat, ægerq; de punctionibus conqueratur, Cancrum appellabis vlcus hoc, à similitudine Cancri fluuialis cocti. Atque etsi non omnino ista statim loca occupentur, sed lumbi, brachia, venter, costarum regio, spina, &c. similiter vt dictum est, afficiantur, nil prohibet affectum Carcinoma quoque appellare. Hoc tamen ab inuicem differunt, quod quæ in mammis & scapulis fiunt Carcinomata, Lethalia semper sunt: at non perinde de reliquis pronunciandum statim est, cùm illic salutis spes non omnis præclusa sit. Carcinomata quæuis pro sexuum varietate causas diuersas obtinent, nam quæ viris accidunt, hæmorrhoidalem sanguinem causam agnoscunt, & posteriora corporis occupant, vt sunt spina omoplatæ &c. quin non raro in artubus conspiciuntur. Quæ vero Mulieres affligunt, ferè in anteriore corporis parte resident, à sanguine menstruo originem ducentia. Obseruare quoque conuenit, occultos quandoque Cancros fieri, quales sunt, qui vterum, anū, mammarum interiora affligunt, atque eos fore Lethales, esse meminimus. Sed vt de Cancri materia aliquid admoneamus, sciendum vtrúmque ex Realgarino sanguine fieri, menstrualem tamen hæmorrhoidali venenosiorem esse: est enim Sal Mercurialis, qui in mulieribus frequentiùs quàm viris conseruatur. Et sane cuiuis mulieri ratione menstrui Carcinoma fieri potest, cùm ob hæmorrhoides quæ rariores appareant, in viris paucissimis Cancri generentur.

Mulierū carcinomata.

Principium Cancri ferè ex redundantia, quam natura Mineralium expellere conatur, oritur: quod si expulsio per oppilationes impediatur, iam sanguis ille retro fertur (virtute expulsiua alium exitum quærente) & pro natura Salis Mercurialis, rodere incipit, ac dictis signis, quæ omnia Mercurialis salis naturam sapiunt, se prodit: accidit tamen quandoque oppilationes istas Cancrum non producere, maximè vbi illud Realgar Mercuriale non excelluerit, verum vel Colcotharinum, Aluminosum, Sal Zuccharinum, &c. primas tenuerit, ex quorum deinceps naturæ varietate, clementia vel periculosa vlcera existunt. Quamobrem sciendum ab oppilatione Cancrum, Lethalem euadere, vel non euadere. Etenim si hæmorrhoidalis vel menstrui sanguinis retentio fiat, Lethalis est, Lethale quoque vbi in partem aliquam incubuerit, illiusque viæ, seu meatus obstruantur: retrò enim tum fertur, & aliis locis vlcera facit: quod si in mammis & scapulis ea fiant, præsentissima mors est. Itaque summo studio enitendum erit, vt congenita vis expulsiua, ab oppilationibus liberetur: nam virtus ista seu naturaliter, seu præter naturam agat, certis periodis recurrit: quod si ergo tempore motus illius ea per oppilationes impediatur, illa certè impeditio mater mortis euadit: nam virtus expulsiua non quiescit donec mors finem ei faciat. Quocirca sedulo ista in curatione consideranda sunt, maxime vbi morbi magnitudo dilationem non concedit. Sciendum autem Carcinomata in mulierum mammis à lacte prouenire, siue album illud sit, siue rubeum: quæ verò in ventre fiunt, non ab hoc, sed à Menstruo illarum venarum sanguine nasci: omnium autem periculosissima sunt, vteri ac pudendorum

Causæ & origo carcinomatum.

Oppilatio in cancro quid faciat.

Lac causa cancri in mammillis.

Cancri descriptio.

Cancri nomen vnde.

pudendorum Carcinomata, nimirum omnibus menstrui speciebus ad illius generationem concurrentibus. Possibile tamen etiam est, antequam cancer fiat, multo retrò tempore scyrrhos, chærades aliosque tumores duros extitisse, qui sero admodum aperientur, atq; hoc genus Carcinomatum omniũ tutissimum esse solet: nec est quod aliis nominibus mala hæc (vbicunque in corpore ea sint) nominanda putes quàm Carcinomatis: nam omnium vna eademq; causa, sanguis scilicet, seu Sal hæmorrhoid. & menstru. est, omnibusque vna curatio conuenit.

CVRATIO.

Summum quod in curatione spectare conuenit, illud est, vt hæmorrhoidum ac menstrui fluxus in suam potentiam deducatur. Etenim menstruum quod in sua potẽtia non consistit oppilationes efficit, sic & hæmorrhoides agũt: itaque horum Salium legitima temperies procuranda erit, certis quibusdam remediis: nam sanguis menstruus, sicut & hęmorrhoides, dum sua n essentiam obseruant, nullius mali effectrices esse possunt. Curátio etsi duplex est, Physica altera, altera Chyrurgica: tamen vtrãq; Chyrurgum tenere conuenit, tam eam quæ in suam temperiem humores reducit, quàm illã quæ ei quod iam à corrodentibus absumptum est restituere intendit. Itaque remediorum duo quoque genera constituenda erant, vt sint quæ intrinsecus incommoderationem emendent, & quæ foris adhibita, curent: hęc tamen non agunt, absq; interioris Medicinæ accessione: ad hæc non adeo difficile foret, hanc quoque Medicinam sic comparare, vt perinde ac illa insensibiliter ageret. Curaturus itaque Cancrum, ante omnia hæmorrhoides, ac menstrua in suas potentias deduces, atque nihil constrictionem, fluxum album vel nigrum, spissum vel tenue curabis, neque multum de aperiendis oppilationibus sollicitus eris: etenim illis ad suam potentiam deductis, ista vltrò euanescunt. Post hæc ad restitutionem eorum, quæ Corrosio absumpsit descendendum erit, sed ferè vt in Syronibus, sic & hoc loco procedere conueniet, itaque parum de illa sollicitum esse necesse est. Atqui hoc non inficior, in Carcinomate quædam Arcana esse, quæ in Syronibus venenorum instar sint. Ad hæc sciendũ, exteriora Arcana interioribus nihil conferre, itaque de solis internis sollicitum esse oportet, quod iis procuratis à quauis deinde Serpentina, Cancer curetur. Quamobrem interna Medicina, non solum potentias duarum interiorum causarum roborare potis esse debebit, sed vna quoque vt consolidatiua sit necesse erit. Sic namq; in re medica comparatum est, vt vbicunque morbus ab erosione est, illi specificum consolidatiuum opponatur, hinc nos non immerito reiicimus ea medicamina, quæ solum deopilant, probamus vero quæ vna & consolidare possunt. Ex hoc sequitur in externis remediis, nos vulgatis contentos esse debere. Verum interna, menstrua & hæmorrhoides attemperare debebunt, Veluti est Resina auri, quæ non solum eos, qui in artubus, sed etiam qui in scapulis & mammis fiunt Cancros, simpliciter absque vllius alterius medicamenti admixtione curare sufficiens est. Verum si dicto remedio destituamur, eius loco vsurpabimus gluten aquaticum, vulgo Sperma de piscibus nuncupatur, nimirum cum Spermate de aquatico ipsum in aquam redigentes, & epithematis loco parti adhibentes: omnes namque Cancri malicias tollit, nisi vbi puncturæ molestant, hæ enim si adsint, Lethale malum pronunciandum erit.

Curatio duplex.

Hæmorrhoides & Menstrua in suam potentiam deduci debent.

Resina auri.

Gluten aquaticum.

Sperma de aquatico.

De Reliquis Vlceribus & Aperturis in vniuersum.

Sunt insuper plus viginti aperturæ species, variis nominibus appellatæ, variisq; causis attributæ, ab antiquis, quas tamen omnes cùm ab vnica causa proficiscantur, vno nomine afficere, vnoq; remedio curare nihil prohibet. Principio ergo nil sollicitum esse oportet, æqualis ne vel inæqualis vlcerationis forma sit, profunda ne vel superficialis tantum: nam ista pro loci natura euariant: ad hęc etsi Salium omnium variæ species existunt, omniumtamen vna eademq; origo est. Cùm itaque formæ ac signa vlcerum tam diuersa sint, neque considerandum admodum, Aluminis ne, Nitri, Vitrioli, Plumosi, Entali, &c. sint nec ne, vel an sub Euforbio-Pipere, Flammula, Vrtica, &c. comprehendantur, vel denique an iuxta Metallorum, vel Marchasitarum species diuidi oporteat: nam hæc Theorica magis sunt, eoq; de causa suis Paragraphis descripta: sed sufficiat cuiusque generis species vnis iisdemque signis dignosci, verbi causa: quemadmodum Mineralia cum quatuor Elementis efflorescunt, sic & quatuor Alumina, &c. constituuntur: quibus tamen omnibus dignoscendis, communia quędam signa sufficiunt, sicq; in reliquis Plumosi, Entali, &c. vlcerum speciebus agendum quoque erit. Neque admodum anxium esse conuenit, in præcedentibus & coincidentibus signis cognoscendis, fallacia namq; sunt, & ex accidente originem ducunt: accidente dico, quod antea locum passum occupauerat, vt si Apostemate, duritie, Sephyro, vel Sclyrosi ea parte molestatus antea fuisset, eaque mala iam tandem in aperturam, seu vlcus abirent, constat enim necessario vlcerationem fieri, itaque anxie de istis inquirere, nil opus erit, cum in Theoria nil admodum conducant, minimum vero in Praxi.

Morbi antegressi.

Vlcerationes istæ vbicunque in corpore consistant: consistunt autem frequentissimè in capite, Scapulis, humero, brachio, lateribus &c. initio magno calore ac rubore apprehenduntur, mox minutiss. cauitates exoriuntur, quæ successu temporis in vnum amplum vlcus degenerant: vlcus hoc siue in brachio, tibia, lumbis, spina, capite sit, perinde est: veluti & causa, Sal nimirum etsi multiplex existit, nulla admodum distinctione indiget: nam sufficit in theoria nouisse, Salem causam esse, nec refert an gemmę, Nitri, Perę &c. sit, nec ne: verum Sales iuxta suam acrimoniam partiri non vsq; adeo inutile in opere practico foret, vt scil. primum Sal salis, dein Sal gemmę, pòst Sal nitri, vltimo loco Sal vrinę cõstitueretur: nam iuxta hos gradus de calore dein iudicare facile fuerit,

fuerit, vt ſcilicet poſtremo ſummum calorem tribuamus.

Exoriuntur quoque vlcera Plumoſa: his ferè ſignis dignoſcenda, ſcalpendi deſiderium adeſt, calor, rigor, puſtulæ, ſimiles iis quæ ab Vrticis fiunt, ingruunt: quæ vbi ad tempus perſtiterint in vlcera caua tranſmutantur, multò quàm antea calore magis moleſta: ſicque ex Alumine Roche, Iameno &c. vlcera, non tamen perinde vt ex Plumoſo doloroſa: quæ denique ex alumine glaciali fiunt, omnium ſunt mitiſſima & clementiſſima. Huiuſmodi proprietates & ſigna in inquirendis ac dignoſcendis vlceribus ex ipſorum ſimplicibus & ſimplicium gradibus deſumes, caue tamen, putes, morbi quantitatem ex gradu te metiri poſſe: pugnant enim cum theorematicis Medicinæ principiis, vt ex humoribus eorundemque gradibus morbi magnitudinẽ deducamus, ſed cæcorum quorundã medicorum commentum hoc eſt, itaq; explodendum.

Simili modo ex Vitriolatis diuerſa oriuntur vlcera, quæ vbi aperta fuerint, copioſam aquam cum multa ſpuma ſubinde profundunt. Signa, quibus dignoſcantur, iſta fere ſunt, cauitas parua apparet, primùm profunda quidem, & vndiquaque ceu factis cuniculis ſubtus excauata, quam circa dein & alia oriuntur, ſimilia huic, à quibus deinceps & oſſa carioſa ac putrida redduntur, tandemque vlcerum labia decidunt, nouamq; figuram adipiſcuntur. Omnia huius formæ vlcera nos Vitriolata appellamus, omnibuſque æqualem curationem adhibemus: differunt ab inuicem non gradu, ſed colore, qui alius in Colcotharino quàm Glaciali ineſt Vitriolo, ruber ſcilicet ille, hic albus: cæteri colores qui ferè à pure & carne putreſcente cauſantur, cum diuerſis temporibus diuerſi incidant, in Theoria difficilem cauſarum aſſignationem habent. Omnium mitiſſima huius generis vlcera à ſale Zuccharino fiunt: nam ea rariſſimè dolorem comitem habent, Reliqua vlcera quæ vniuerſalia dicuntur, non facile ad certam aliquam normam partiri quiſpiã queat. perinde enim res habet ac ſi 1000. ſemina eiuſdem ſpeciei, quis in terram proiiciat, quæ certè inde enaſcentur plantæ, vix duæ inuicem ſimiles inueniantur: eodem plane modo vlcera quæ vniuerſalia vocantur, omnia eiuſdem generis ſunt, diuerſarum tamen interim ſpecierum, veluti malum & pyrus diuerſa ſunt quidem ab inuicem: at vnicam primam materiam obtinent: hac ergo ratione Medicum ſuam theoriam inſtituere oportebit, ſi de vlcerum curatione ex arte diſſerere velit: quælibet namque curatio ex vltima materia oriri debet, nec ex illis falſis ac inutilibus diſtinctionibus, quibus tota Medica ars turpiſſimè conſpurcata eſt producenda.

Vitriolata vlcera.

Succharini Salis vlcera.

Vniuerſalia vlcera.

Sed ad curationem pergamus, tandem in hac ſpectandum erit, vt remedium aquæ inſtar præparetur, quæ omnia ſuffocat inſenſibilia, qualiacunque ea tandem ſint, atqui veluti quædam aquæ ſubeſſe poſſunt, veluti lignum lapides, &c. quæ ab aqua non ſuffocantur, (id eſt, euincuntur:) ſic quædam arperturæ ſunt, vt cancer, Syrones, &c. quæ hiſce remediis itidem nõ cedunt: viciſſim quemadmodum lignum aquã putrefacit, ſic quædam vlcera ſunt exempli gratia, vt Lupus Heriſipyla, &c. quæ tantum abeſt, vt iſtis obediant, vt etiam longè deteriora ab vſu horum remediorum euadant. Quamobrem obſeruandum erit, quomodo aquæ potentia operetur, vt & ſic ſenſu carentia vlcera ad germina, inſenſibilia comparantes, ſciamus quæ vlcera ſub hanc curationis legem collocanda ſint. Nam ſi quid aliud hoc à Medico accuratè obſeruandum erit, vt virtutes exteriorum naturalium, ad internas comparet, (nam iſtæ iuxta naturam illorum diſponi volunt) atque miſerandam illam Humoriſticam Theoriam reiiciat. Etenim vlcerum Anatomia ſic comparata eſt, vt illas humorum diſtinctiones, approbationes plane reſpuat. Sed curationis leges, & remedia iam tandem ſcribere tempeſtiuum eſt. Vlcus ſub aliqua harum Salis ſpecierum conſtitutum, ſequenti Mundificatiuo primum omnium eluito. *Recipe ſucci Lentigino ſæ, lib. ij. Realgaris fixi ℥ ß. Croci Mercurialis ℥ j. ß. digerantur vnà per triduum.* Mundificatiuum Mercuriale appellamus, cuius vſus eſt, vt quotidiè bis mane, ſcilicet & veſperi eo vlcera lauentur, ac deinceps Oppodeltoch imponatur, donec ſatis mundum vlcus appareat, quo facto per Oppodeltoch, tandem curationem abſolues.

Lupi & Eryſipelatis malignitas.

Mundificatiuũ Mercuriale.

Oppodeltoch.

MVNDIFICATIVVM ALIVD.

Recipe Operimenæ fixæ, ℥ j. Aquæ Culiculæ lib. j. vtere vt prius. Quod ſi ſuſpicio adeſſet, alicuius ſuperuenturi mali, vel noui vlceris, ad priorem modum recurres: ea enim vlcerum ſingularis, quædam proprietas eſt, vt ſi ipſa non iam exiſterent, tamen tandem orirentur. ſi ergo talis caſus occurrat, tamquam verum vlcus non vt ſymptoma curabis. Accidit denique vlcus à natura vltro mundificari, proinde ſolo Emplaſtro vtendum eſſe manifeſtum euadit. Caue autem feſtines vel naturam cogere præſumas, nam vim ac coactionem natura non patitur, ſi verè curari vlcus debebat.

D. THEOPHRASTI DE VLCERIBVS

LIBER VII.

DE IGNE PERSICO.

IGNIS Perſici eiuſque ſpecierum explicationem inſtituturi conſiderationis principia paulò altius repetenda erunt. Fundamenta in duobus primis Sale & Sulphure inſunt: quod enim vrit & ardet Sulphur eſt, quod vero accendit, potentia Salis appellatur: ex hac namque potentia quoduis lignum accenditur: lignum enim ſua natura Sulphur eſt (illud intellige quod conflagrat) ſic ignis ex Silice, marmore, &c. excutitur, nimirum ex ipſorum Sale. Notandum ergo Salium diſcrimen, alius namque Alabaſtrinus eſt, & igne caret, alius Marmorinus ignem continens. Atq; veluti Salis durities ignem dat, non tamen vrit, ſed in ligno, id eſt, in Sulphure ſuam operationem perficit: itaq; quemadmodum ſi lignum flammam

Potentia Salis.

Sal Alabaſtrinus

Sal Marmoreus.

flammã conceperit, illud iam ad corruptionem suam properat: sic si in Microcosmo microcosmica huiusmodi inflammatio accidat, de corruptione corpus periclitatur: verum sicut lignum ligno, conflagrat velocius & vrit vehementius, vt faginum abietino, &c. sic pars vna corporis, quàm alia ad concipiendam inflammationem aptior existit: causa huius rei Coagulatio est, quæ in corporis partibus consistit: quiuis namque gradus ignis, ex coagulatione Salis omnes progrediuntur: etenim quãto Sal vehementior est, tanto Gangræna maior, quo tenuior ac purior eò calidior existit. Hinc ratiocinari licet, quamobrem ea quæ paucam coagulationem habent, paucam quoque flammam contineant, nam quæ ex puris consistunt Salibus, vt sunt Resina, Colofonia, &c. citissime flammam concipiunt, dant enim suum gradũ ex natura Salis Diaphani. Quòd autem Sal Petræ, Sal Nitri, Argentum viuum, &c. tantam habent tempestatem: causa est excellens perspicuitas Salis, & humiditas, quæ illi ægrè dissolubilis inest: ea enim cuiúsuis salis natura est, quod ex sua humiditate furorem illum habeat: atque hinc varij oriuntur vstionis modi, pro Salium nimirum diuersitate, sic Sal Petræ respectu Sulphuris furit, Sulphure quiescente, sic inquam in abiete Sal Petræ, & Sal Sulphureus in Fago inest. Quæ de Sale accensionis Sulphure, flammæ causa in vniuersum dicta sunt, specialiter omnia ad humanum corpus in Igne Persico adaptari poterunt.

Coagulationẽ multam multa flamma arguit.

Quemadmodum ergo Elementata exteriora ab igne exuruntur, sic de igne Persico in humano corpore accenso iudicandum est: nam quatuor Astra æquè in humano corpore, seu Microcosmo insunt, ac in maiori mundo conspiciuntur. Sunt autem accensionum duo modi, alter cum ex Silice ignem excutimus: huic modo respondet Ignis Persicus: qui causam extrinsecam habuit contusionem, fracturam, aut illegitimi remedij vsum. Altera accensio ex Astris est, id est, ex natura & fit in hunc modũ, vt si à sole quid exsiccatum ab ipsò accenderetur & exureretur, rarum hoc est, itaque raro quæ ab astris ignis Persicus excitatur, nam perinde vt de Sole dictum est: sic & Sulphur Microcosmi ab interiore Astro accenditur, accensio hæc pro diuersitate partium, intensior ac remissior esse solet.

Astra in homine

Sulphur Microcosmi ab Astro accenditur

Est & tertia inflammatio illi respondens, qua montes & saxa conflagrant, ignem à nostro igne inextinguibilem concipientes, in quo casu tamen aliqua Saltem pars (quæ subiectum est) ardet, reliqua illæsa: talis est cùm Esthiomenos & Carcinoma ex facili aliqua causa calorem præter naturalem concipiunt. Item quemadmodum, in fodinis Zinnabrij, Mercurij, Salis Nitri, &c. à vento quandoque illa Mineralia accenduntur, sic & per Chaos nostrum materia peccans aliquo in loco consistens inflammatur. De affecto loco inquirendo nil admodum sollicitum esse oportet, ferè in digitis pedum, iuncturis, medulla, carne, intrinsecus in iis regionibus, quæ suprà & infra Diaphragmati adiacent, non raro in capitis regionibus malum consistit. Hinc variæ ignis Persici species sunt: alius enim montano igni respondet, vt Lupus, qui verus Ethna est: alius cum pustulis & Erysipelate incipiens, sero admodum flammam concipit, respondens diuturno, at debiliori igni: tertius subito ingruit, & vnius horæ spacio totum membrum exurit, veluti Prunus: alius per contactum seu contiguitatem vrit, & ignis Persicus verè dicitur. Plures horum species antiqui Apostematum nomine affecerunt, atque ad portentosas causas retulerunt, sed res vt diximus se habet. Mirabuntur scio imperiti Medici, quo pacto Sol & Ethna in hominis corpore consistant, verum illi suos humores, quos fingunt, admirentur potius. Nostra sane Theoria, hæc principiorum firmamenta ex tribus primis certissima habet, ex illis namque omnia Mineralia perfectè continemus. Ad hęc cum quatuor quoque Elementa in nobis insint, ipsorum etiam potentias in nobis dominari manifestum euadit.

Ignis Persici species.

Lupus est Ethna.

Sol & Ethna in homine.

Sed vt de Gangræna aliquid dicamus, sciendum ipsam Anodynam quandam vstioné esse, inde ortam, quod initio partes Microcosmi à natura Narcotica stuporem contraxerunt, abolito sensu: his ergo membris si præternaturalis aliquis calor superueniat, iam ea Gangrænam habere dicuntur: huius nos ignis singularia remedia in curatione seu praxi describemus. Sed ad Theoriam reuertamur, in qua sciendum à calidis & vrentibus herbis ac simplicibus, Ignem hunc persicum excitari posse: remedia talia sunt, imò deleteria medicamenta, vrtica, flammula, Cantharides, Realgar, Arsenicum &c. Fit etiam ignis Persicus Iliado aliquod Minerale ex sua cathena protrudente, omnia namque mineralia in nostro corpore continemus. Itaque quicunque pedem seu tibiam prurientem habent, cum multis pustulis, eorum morbus virtutibus vrticæ respondet: quæ verò mala, pustulas aqua plenas habent, virtutibus flammulæ conferuntur. Si itaque flammula talia in corporibus nostris efficit, an non mineralibus quis easdem imò maiores virtutes tribuat? cùm omnia velut in theoria & praxi extrinsecus in maiore mundo, sic & in iisdem intrinsecus eadem eueniat: itaque reijcienda omnino erit illa fucata inutilis ac anilis humorum, coleræ, phlegmatis, & Melancoliæ theoria, vt quæ contra philosophiæ principia, contra naturam Microcosmi, contra ipsammet experientiam ceu ex Diametro pugnet.

Gangræna quid sit.

Ignem Persicũ efficiẽtia simplicia

CVRATIO.

In curando igne Persico illa in primis ratio tenenda erit, quæ in restinguendis exterioribus ignibus obseruari solet, vt nimirum quemadmodum in theoria illos restingui diximus, sic & in praxi hos extinguendos tibi proponas. Itaque ignem ex lignis suscitatum quam facile affusione simplicis aquæ extinguant homines, at eadem ipsa aqua non ita in igne Persico operari obseruata est, itaque penitus medico introspiciendum in aquæ essentiam erit, & cognoscet eam nil aliud esse, quàm Alumen resolutum dulce, ex quo eruitur Alumen ad restinctionem ignis Persici adhibendum esse: alia tamen ratione quàm in lignario igne, vt maxime eadem sit materia.

Aqua est Alumen resolutũ dulce.

Cognitum

Cognitum præterea est Ethnę ignem à nulla penitus aqua extingui posse: quòd si ergo similis passio in humano corpore foret, frustra sane Alumen Zuccharinum adhiberetur, itaque quia Sulfuris lacte Ethnæ ignis restinguitur, illud ipsum quoque ad ignem Persicum accommodari debebit. Itaque sedulo specierum ignis persici meminisse oportet: nam alius comparatur lignario igni, alius montano seu Ethnæo, tertius Salis Nitri, alius Resinæ, &c. Hac ergo ratione in extinguendo Sulfure Microcosmi progredieris, nec vlla alia compendia ex Medicinæ fontibus excogitare licebit illis ipsis exceptis quæ de Mineralibus annotata sunt. Itaque non mirum est, pseudomedicos ac chirurgos ignes istos non modo non extinguere posse, imò malum deterius sæpius efficere, adeo vt ex partis alicuius inflammatione, non rarò totum corpus in maximum discrimen deducant, cum veros medicinæ fontes legitimáque remedia tantum adest, vt affectent, vt auersentur etiam maxime. Denique obseruandum morem illum rescindendarum Gangrænosarum partium plane inartificialem esse, atque omnino cum Medicina pugnare, medicina dico non vestra ficticia, sed vera, certa, ac legitima: verum vt maximè cùm arte pugnet, tamen quandoque vbi *imperitia* Chirurgi malum conflatum est, Ense rescindendum est, ne pars sincera trahatur. Nos non serra vel instrumento, sed subscripti emplastri vsu emortuas partes ab integris separare solemus. *Recipe Colofoniæ lib. iij. Liquorum Myrrhæ ℥ vj. Ex quatuor Gummis lib. ß. fiat emplastrū, quod ea parte applicetur qua sanum emortuo contiguum est*: verum vbi os ex vstione nimium induruisse constaret, non præter rationem putarem, ipsum serra discindi, sed à sanis partibus sedulo cauendum & abstinendum. Hac ratione emortuæ partes auferuntur, integris etiam quandoque manentibus ossibus. Consolidatio denique per aquam Salis & Oppodeltoch auspicanda erit, sed inter omnia præstant quæ sequuntur. Aqua, sanans sanam partem, ægra iam remota. *Recipit aquæ Salis ex raphano ℥ j. ex Culicula ℥ ij. succi plantaginis digesti ℥ v iij. mixta mane & vesperi adhibeantur.*

Lac Sulphuris Ethnæū igni ex tinguit

Præcisio membrorum improbatur.

Vt pars emortua cadat.

ALIA.

Recipe Succi chelidoniæ, aquæ Aluminis Rochi, Iameni ana ℥ j. ß. Nitri resoluti ℈ ij. misce & vtere vt prius.

EMPLASTRVM.

Recipe Olei de frumento, de ouis ana ʒ ij. ß. de Glandulis ℥ v. Ceræ, picis communis, ana ad pondus omnium, fiat cerotum secundum artem, adhibeatur pro more vulgato. Gangrænæ autem Salnitrosæ per solum Vitriolum resolutum, quod curentur, ignorandum non est: Ethneæ deinceps per bituminis naualis, & Camphoræ resolutæ, ęqua pondera curari consueuerunt: Gangrænæ autem igni lignario respondentes Thure & Myrrha: Sulphureæ vero, ac Resinosæ, per Lac virginis ex Sulphure paratum curantur plerumque; in vsu autem omnium horum curandum est, vt subinde noua imponantur, nec vnquam pars sicca relinquatur, sed perpetuo humectetur. Verum vbi tarde nimis vocatus fueris, & iam malum inueteratum sit, procedes vt supra edoctus es.

Gangrænæ variæ species quibus remediis sanentur

Paracelsi Chirurgia Magna.

DE VLCERIBVS DEPASCENTIBVS.

Depascentia vlcera formam ac materiam ex Salibus habere, vt plerisque dubium non est, sic modus generationis paucissimis cognitus, explicandus nobis relictus est. Intelligendum ergo, generatum nullum absque Resina existere, dempta ea quæ Sulphuri adest pinguedine. Resina hęc liquor quidam est, generatis omnibus præter tria illa prima, congenitus. Atqui quemadmodum in non paucis arboribus, imò in quibusdam herbis etiam, Resinas erumpere videmus, cum interim in reliquis plantis latitent: Sic etiam in Microcosmo Emunctoria sua, quandoque transcisci, Resinas hasce contingit. Atque veluti isthic à forma specifica eruptio fit, eodem modo in Microcosmis formam quandam specificam dominari credendum est. Hinc ergo manifestum euadit, quamobrem Resina ista Salis, vbi ad suam exaltationem peruenerit, in aliis plantis sub forma picis, in aliis forma Resinæ, Gummi, Terebinthinæ, &c. erumpat. Nimirum similiter in Microcosmo res habet, vbi variâ quoque formâ vlcera huiusmodi prodeunt nonnullis scabiei, quibusdam pruriginis, aliis pustularum formæ, (quæ singula tandem in vlcera abeunt) proueniunt. Præterea quibusdam (quemadmodum de Resinis latentibus dictum est) Resinæ non erumpunt statim, nisi vbi ad exaltationem suam peruenerint, atque tum nulla (ex commemoratis) signa in illis inuenias: hæc ergo catholica horum vlcerum sunto. Porro autem ignorandum non est, quod in Resinis, Gummis, Terebinthinæ speciebus, &c. natura quædam seu proprietas Salis plumosi insit, qua de re considerandam vobis vrticam proponite, quæ acuitatem ac malitiam suam, non in profundo suæ substantiæ, sed extra eam obtinet: similis affectio in hoc vlcerum genere mente & imaginatione concipienda erit, cum differentiis quoq; iis, quæ in Iua Rubea, Pipere, Zinzibere, Cubebis, &c. (quorum omniū singularis quædam proprietas vrticosa in substantia mortua quasi, extra vero eam efficacissima existit) insūt. Sal itaque iste extraneus in Gummis & Resinis, peccans Materia cum sit, atque Microcosmus similes quoque extraneas passiones, pruritum scilicet, scabiem, tineam, aliásque similes, ad oculum ostendat: quis non Theorematis nostris, iam antea propositis fidem habeat? Etsi autem non inficior, isthæc Apostematibus aliisq; hactenus commemoratis vlceribus accommodari posse: verum cum finalis materia, in qua Medicus concludere debet, separationem faciat atque curationem, signa, materiam atque dictarum causarum concordantias distinguat, tādémque per vltimam materiam ea confirmet, quis non singulari huic affectui, singularem quoque causam tribuat? maximè cum hinc eximia illa ratio fidem mereatur, qua in depascentibus vlceribus Salem extraneum, quem rectè in hoc casu Plumosum quispiam dixerit, Vrticosum etiam esse, neque vllius alterius speciei asseritur.

Resina Microcosmi quid.

Sal Plumosū in Gūmis & Resinis.

Separatio fit à materia finali.

Sal extraneus est Plumosus.

Signa autem dignoscendorum vlcerum istorum vsu atque experientia potius quàm ex

ſcripto quis addiſcat: veluti & reſinam abietis à Botin & Pini, &c. ſenſu quàm ratione rectius dignoſcimus. Sed diuerſa paulò in Microcoſmo ratio eſt, ob ipſius formam corpoream, & naturalem, ac inſitum calorem, quo externa generata deſtituuntur. Signis iſtis ferè dignoſcuntur tamen, quod Eſtiomena gummata, vlcera reſinata, &c. naturam Colophoniæ, ac Picis repræſentare ſcimus: quæ vero puſtulas, vrticam, ſcabiem quæ, plumoſum, &c. ſequi, veluti & Iuæ Rubeæ ſua quoque peculiaria ſigna nemo ignorat. Atque ſic velut omnes Sales ærugines, &c. ac quidquid in vniuerſum virtutem Corroſiuam participat, in exterioribus agere conſpicimus, intrinſecus quoque vbi in Microcoſmo & in actum eruperint, ex forma, colore, calore, dolore aliiſq; ſymptomatis, facile dignoſcuntur.

Iua Rubea.

Neque vero eſt, vt ad vnum certum locum morbum alligemus, vel generali aliquo nomine à loco ſumpto appellandum putemus: nam nullum Chirurgicum nomen à loco ducitur, niſi vbi loca Planetarum morbus aliquis occupauerit, vti in Syronibus: atqui longa alia in Eſthiomenis ratio eſt: Veluti enim arbores variis locis Reſinas protrudunt, ſic & Liquores in Microcoſmo pelluntur, atque vt maximè & in arboribus, & in Microcoſmo certus quandoque erumpentis fluxionis locus exiſtit, nil tamen opus eſt noua nomina, noua remedia excogitare, vnum omnibus generale nomẽ, vnum omnibus Eſthiomenis, Catholicum remedium eſto. Etſi autem hic naturæ refragari difficile eſt, quæ (particulariter) non rarò vno aliquo ſimplici, Eſthiomenum cruris curat, eo ipſo vero brachij non curat: tamen cum Medici officium requirat, vt vno nomine appellatum morbum, vno remedio percuret, ſiue in ſupernis partibus ille ſit, ſiue in infernis, nil noſtris rationibus hanc obiectionem obſtare puto. Itaque nominum multitudinem cauſarúmque diuerſitatem ab Humoriſtis Medicis aſſignatam in hoc affectu, ab arte noſtra exulare iubeamus.

Chirurgica morborũ nomina non ducuntur à loco.

In Eſthiomenis vnũ eſſe debet remedium generale

Porrò quemadmodum exteriora generata videmus corpus noſtrum afficere, tum vbi illa in materiam peccantem abeunt verbi cauſa, ſi Arſenicus in corpus noſtrum agit, tum illud exulcerat, ſic alumen plumoſum, ſic vrtica longo vſu cutem exulcerant, velut omnia cætera corpora quæ ſalis naturam participant: ſimiliter de intrinſecis Mineralibus iudicandum eſt. Proinde ipſorum naturas accuratè diſtinguemus, quo ſi ea in actionem erumpant, illis perinde ac extrinſecis mederi poſſimus. Verumtamen externa generata ab internis differre, in eo quod illa ad tempus ſolum, hæc verò perpetuo agant, paucis incognitum eſſe puto: quin interna fixa eſſe, externa autem, mobilia perinde manifeſtum eſt. De vlceribus denique depaſcentibus, vberiore ſermone diſſerere, eorúmque ſigna, ac differentias aſſignare conueniebat: verum quia hæc materia nimis ampla, copioſa, & intricata eſt, nec niſi ſumma experientia præditis peruia, negotium hoc ad ſecretiorem quandam Philoſophiam remittimus.

Arſenici in corpus noſtrum actio Corroſiua.

Generata intranea vt ab externis differãt.

Curandi autem ratio hoc ferè modo ſe habet: Prima vt Sal exterior extrinſecus, non intrinſecus auferatur. Dein vt more Chirurgorum vulgato vlcus claudatur. Remedium anodynum, & reſtinguens pro doloribus ac vlceribus depaſcentibus, id eſt, Eſthiomenis tale eſto.

Curatio.

Recipe Salis Metallorum ℈ ij.

Aquæ de Bitumine veris ℥ vj.

Mixta digerantur per quatriduum. dein hoc remedio per quatuor vel quinque dies, ſeu donec dolor omnis remiſerit, vlcus lauetur, quo facto, ſequenti mixtura ad conſolidandum vteris (quæ ſic habet.

Recipe Cinerum de Saturno lib. ß. Olei oliue albi lib. vj. Lithargiri præparati in viſcum quartaria iij. fiat mixtura, coquatur in calidis cineribus ad horas xij. imponatur mane & veſperi.

ALIVD PRIORIS FORMÆ.

Recipe Salis vrinæ ℥ iij. Salis Metallorum è Saturno ʒ v. coquantur & digerantur in aceto deſtillato, donec fiat fermentum ſimile Elixiri, cui deinceps adiicies decimam ſextam partem Camphoræ liquefactæ, & vteris velut dictum eſt: poſt huius vſum ad claudendum vlcus recipies Oppodeltoch, vel Emplaſtrum pro Fiſtulis ſequenti capite deſcriptum.

Oppodeltoch.

DE FISTVLIS.

De cauſis & origine Fiſtularum varia, & fabuloſa ab antiquis memoriæ prodita inuenias, quæ recentiores quidam obſtinatè defendere non dubitant, & ea maximè quæ ad Fiſtularum differentias pertinent: quaſi vero Fiſtularum plures eſſent differentiæ, nec omnium eadem penitus natura, quamuis enim loco quodammodo à cæteris lachrymalis differant, tamen vna omnium eſſentia, ac originis ratio eſt. Itaque quod omnibus vlceribus cõmune eſt, hoc ipſum quoque ad Fiſtulas referemus, nimirum quod Salem Corroſiuum cauſam agnoſcant. Neque eſt quod doloris ratione aliquam differentiam ſtatuendam hic eſſe, quis ſibi perſuadeat: ſiquidem Sales etſi omnium formarum cauſæ ſunt, non tamen ſtatim dolores efficere quoque neceſſe habent, cum experientia edoceamur, Sales quoſdã ſine omni dolore corrodere poſſe: itaq; nil opus eſt de noua Theoria cogitare, vlcerationis ratio ſufficit, nec plura requiruntur.

De Fiſtulis antiqui fabuloſa ſcripſere.

Formæ à Sale dantur.

Sal itaque is qui Fiſtulas efficit, idem ille eſt, qui in Caſſia eſt, in arundine, &c. ac ex quo Conchilia, & Æthites lapides fiunt: eſt enim excauationis omnium corporum, vna quædam ac communis cauſa, quam tamen in curatione non admodum reſpicimus, cum dolor & natura Corroſionis, ferè curationem ad ſe pertrahant. Etenim quamuis vlceratio nulla fiat ſine forma, tamen ipſa ſola ad inuertendam curationem, inſufficiens eſt. Formarum quidem abſolutam cognitionem in Medico, quatenus Philoſophus eſt, ac Theoricus, omnino requiro, vt ſc. differentiam omnium formarum tam in vlceribus, quàm extern is generatis, Granato ſc. & Marchaſita, vnde ea ſit oſtendere queat, non tamen ſic in curatione procedendum. Sed ad exemplum redeamus. De Caſſia & arundine ſimilitudo nobis propoſita

Simile.

proposita fuerat, ex quo Fistularum Theoriam nos deducturos polliciti sumus, sc. vt materiam ac ipsorum cauitatis causam ostenderemus. Proinde scitote, quod veluti arundinum variæ differentiæ existunt, sic non vnum genus Fistularum esse, atque vt illæ variis de causis, varias formas nanciscuntur, sic Fistularum formas diuersas, diuersis à causis produci. Neque tamen præter Salem, alia aliqua causa afferri potest: qui cum omnibus communem formam largiatur, ex ea ipsa formarum æqualitate, non potest quod ipse materia primitiua sit semetipsum prodere. Quapropter Medicos hortor vt formarum differentias sedulo discernant, quo accuratiùs de morbi materia peccante pronunciare queant, namque (vt crasso exemplo rem confirmem) veluti nemo marem à fœmina distinguet, nisi formarum ratione, sic causas morborum nemo sine formarum diuersitatis cognitione internoscet, causam autem morbi necessario cognosci ad rectam curationem, quis est qui dubitet? Notandum porro est, quemadmodum formæ ratione arbor ab arbore, lignũ à ligno differt, quæuis vero arbor, ac quodius lignum ab igne absumitur, sic in curandis Fistulis, quæ varias quidem formas quandoque sortiuntur, tamen vnam communem curandi methodum sufficere. Curatio enim ignis consumentis instar se habere debet, qui velut in comburenda pyro alius non requiritur quàm in fago, pino, tilia, &c. sic curatio vna, omnibus Fistulis accommodari potest: itaque illa subtilis & accurata disquisitio, Medicum non vsque adeo sollicitum tenere debet: nam que qui huiusmodi subtilitatibus se exercent, nunquàm veræ Medicinæ absolutam cognitionem sibi comparabunt. Illud certe fateri omnino cogimur, sensus nostros non intra cutem hominis penetrare: at contra nimiis speculationibus indulgere, æquè cognitioni officit. Proinde rectè ego subinde moneo & inculco, vt in naturis quatuor Elementatorum indagandis (quæ vera experientia est) sedulo laboremus: illic enim experientiæ matrix quasi est, quæ sensuum iudicio penitus sese subtrahere nequit. Itaque cognatio hominis cum quatuor Elementatis obseruetur, sin & de locis sollicitus esse quis velit, is Cassia fistula, Aristolochia rotunda, Zuccharum &c. quatenus locis differant contempletur, & intelliget quomodo Fistulæ aliæ pone oculos, aliæ post aures, aliæ aliis in locis generentur: neque tamen quisquam cogitet, nouam ob id Theoriam, vel nouam curam excogitandam esse vna omnibus Theoria, vna Praxis sufficit & abunde est.

Sal est materia primitiua Fistularum.

Fistulæ omnes eodem modo curãtur.

Matrix experientiæ.

Sal autem quem diximus Fistularum causam esse, Sal petræ est: is enim non potest sine cauitate consistere: proinde si ipse ab Iliado separetur, intrinsecus in corpore, vel etiam extrà, perinde vt in Arundinibus, ac Aristolochia rotunda (quæ & ipsa intrinsecus caua est) cauitates efficere solet, quæ operationes Salis petræ etsi vniusmodi non sint, tamen à Medico distingui (quantum ad curationem attinet) necesse non habent. Quemadmodum autem in arundinibus contenti succi, alij dulces sunt, alij austeri: sic Humores qui per Fistulas effluũt, varios quoque sapores obtinent: humores verè illi nil aliud sunt, quàm nutrimentum medullarum, ad quas cùm ob affectum corpus peruenire nequeant, per Fistulas extrà deriuantur, in pus mutati. Quapropter sciendum quod vbi Sal in materiam peccantem abierit quòd Cuniculos agere incipiat, cui si deinceps præternaturalis calor copuletur, iam ad efficiendam putredinem nil amplius deesse. Sin calor externus nullus accedat, tum nulla fluxio nullumúe pus apparet, sed simplex cauitas existit. Itaque sciendum, calorem præternaturalem finalis formæ corruptorem esse, ac intentiones Salium, in operando impedire posse. Præterea loci ratione (quod sæpius iam monuimus) memineris, nullam in curandis Fistulis differentiam obseruari: est enim Salis natura à calore liquefieri, quod cùm omni corporis parte fieri possit, vbique quoque Fistulæ generari poterunt, verum quemadmodum in plantis, aliæ aliis plurem humiditatem requirunt, sic in Fistularum genere, pro loci varietate Humor copiosior, vel paucior fluere solet, pro Salis scilicet multitudine vel paucitate.

Sal petræ est causa Fistularum.

Humorum è Fistulis fluentiũ varietas.

Fistulæ in omnibus corporis partibus fieri possunt.

Quod si verò cui ista ratio non sufficiat, sed planiùs causas ac originem Fistularum sibi explicari velit, cum secretiore quadam Philosophia dotatum huc accedere volo, quo sequentia penitius introspicere possit. Itaque ceu quis eam teneret rem explicemus. Quemadmodum omnia quæ in rerum natura crescunt, ex suo semine crescunt: sic Fistulæ quoque suum ex quo crescant semen habent, semen illud materia peccans est: peccantem autem materiam non voco, omne id quod per cauitatem effluit, sed id quod intus latitans fluxionem causatur: idipsum verò (veluti omnium rerum semina) minutum admodum est. Proinde sciendum, morbum non esse omne illud quod ex semine nascitur, sufficit radicem ipsam quæ seminis naturam maximè seruat, morbum appellasse. Ex quo curatiua intentio oritur, in curatione radicem euelli debere. Cæterum quod ad causæ causam (hoc est ad seminationis rationem) inquirendam attinet, tam est Medico factu impossibile, quàm rationem reddere, cur si quis ex fractura fistulam contraxerit, cur ipsum crus fractum sit, sc. vtrinque occultæ causæ sunt, hic fortuitæ, illic fatales.

Omnia ex semine fiunt.

Radix mali in curatione est euellenda.

Ad curationem autem Fistularum progredientes, obseruabimus, primò Fistularum quoddam genus esse, quod vel membri affecti atrophiam, vel totius corporis consumptionem efficere natum sit: cuiusmodi est illud quod ex perperam facta curatione primitus natum est. In hoc genere curatio fere desperata est maxime si membrum intumescere inciperet, verum quid facto opus sit in symptomatis vulnerum explicatum est supra.

Curatio Fistularum.

At si Fistulæ legitimæ fuerint, tum *Recipe Olei de ferro, de Saturno ana ℥j. Olei Mercurialis ℈j ß. misce*, vngantur labra fistulæ per dies nouem & curabitur, nec sollicitus sis de fundo fistulæ: præstat medicinã eo peruadere quàm oculos tuos. Aliud simile sub forma emplastri. *Recipe Ceræ, Colophoniæ ana quartarium vnum, ex maioribus*

Vnguentum.

Emplastrum.

quatuor gummis ana ℥ j. ex quatuor Resinis ana ℥ ß fiat magdaleon, temperetur cum oleo Lauri & Terebinthina secundum artem.

Aliud sub forma Potionis.

Recipe Aquæ foliorum cerui, foliorum tinearum ana lib. ß. Aquæ sophiæ ℥ iij. misce, singulis diebus bis, mane & vesperi hauriatur vncia vna cum vino ad mensis spacium, & sanabitur. Plura remedia non desunt: verum ista mihi vsualia sunt & præstantissima quibus contentus eris.

Potio.

Peroratio.

CAusis ac curatione vlcerum ac aperturarum omnium absolutis, iam Medicos fideles monendos duxi, vt nostram Theoriam, quæ in causarum inquisitione, Praxim quæ in Remedij legitimi inuentione ac vsu descripta nobis est, sedulo legant ac relegant. Ego quidem non inficias eo, vicies pluribus dictis, & causas & remedia describi potuisse, ac debuisse. Verum prolixitas si in aliqua alia arte in Medicina certe locum non habet, verba pauca, sensus perfectus, remedia succincta, virtutes immensæ in arte nostra probantur, quæ omnia sane sedulo Medicos considerare decebat, vt ex paruis magna depromere possent: tantis enim nos thesauris donauit natura, vt nil supra, adeo vt ne Thymi, quidem (maiora iam prætereo) virtutes omnes describi possint. Quapropter præstare vnius herbæ virtutes absolutè cognitas habere, quàm omnium dotes per transennam saltem inspexisse, affirmo. Sed plerique Medicorum nostros labores corrugata fronte inspicient, non quòd artem veram proditam videant, sed quod suam nequitiam detectam doleant. Verum illos rubros & nigros Galeros nemo sic suscipiat moneo, vt ipsorum superbia se seduci patiatur.

Loquacitas à Medicina debet exulare.

FINIS TERTIÆ PARTIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ.

Aureoli Theophrasti Paracelsi

CHIRVRGIAE MAGNAE PARS QVARTA,

DE

TVMORIBVS, PVSTVLIS, AC VLCERIBVS MORBI GALLICI, CONTINENS Chyrurgiam Minorem.

In decem libros distincta.

CLARISSIMO AC PRVDENTISSIMO VIRO HIERONYMO BONERO, vrbis Colmariensis Dictatori Theophrastus P. S. D.

EXPERIENTIA, omniumque magnarum rerum, quæ inde à protoplasto ad nostra vsque tempora exstiterunt, cognitio, quàm grata sit, quámque iucunda Deo, hominibus, & cuiusuis propriæ ac singulari memoriæ atque menti, nemo vt existimo est, qui ignoret: maximè si quis mente recolligat, quantis donis genus humanum Deus Opt. Max. ornarit: etenim Prophetarum scripta euoluentibus, manifestum euadit, quibus secretis Spagyros donarit. Reliquæ verò historiæ lectio docet, quibus virtutibus Monarchæ ab ipso dotati fuerint: quanta enim virtus bellica in Alexandro Magno, Iulio Cæsare, & Machabæo enituit? quàm perspicax Augusti ingenium fuit? nec in istis solum, sed & inferiorum quoque Politiarum contemplatione mirificè mens hominis exercetur, dum quomodo singulæ virtutes, artes, &c. à singulis artificibus inuentæ, excultæ, ac propagatæ sint, cogitat: quod si à terrenis istis dein animum quis ad cœlestia illa & supernaturalia conuertat, tum demum præstantissimorum, innumerabilium, ac penè fidem excedentium Arcanorum atque Magnalium contemplatione sic afficietur, vt miraculorum diuinorum non possit non recenti subinde voluptate reminisci. Verum Clariss. ac Sapientiss. vir, quid istis commemorandis te detineo, quin potius ad artem Medicam, artium omnium maximam, & plus quàm præstantissimam, nostra decurrit oratio? Eius siquidem vnius beneficio omnium antedictorum bonorum cognitio & vsus nobis contingit, confirmatur fide, excolitur obedientia, perficitur summo illo erga proximum dilectionis præcepto, imò medicinam ipsissimam esse Dilectionem rectè quis dixerit: etenim si vsus magnitudo etiam apud Deum præualet in actionibus nostris: quid quæso vtilius, quid magis necessarium, quid ad laudem & gloriam comparandam accommodatius Arte medica quis inueniat? vt iam extra controuersiam sit, Magnalium Dei præstantiss. esse Medicinam, & ipsam pluribus quoque magnalibus abundare. His ergo rationibus C. V. (tum quòd intelligam te secretioribus Medicis studiis libenter vacare) permotus ego, hos decem libros de causis morborum recentium cognitu maximè necessarios, sub tuo nomine in publicum prodire volui, sperans me Deo Opt. Max. laborem non ingratum, Reipub. verò vtilissimum; quique æquiora hominum iudicia meritus sit, sumpsisse. Interim diligentiam meam atque indefessum pro excolenda medicina studium toti orbi beneuolus offero. Vale.

Historiarum cognitio.

Medicinæ laus.

Colmariæ II. *Iunij*. *Anno* 1528.

LECTORI BENEVOLO

D. Theophrastus ab Hohenheim Salutem dicit.

Paracelsi studium.

AD refrenandam ac compescendam audaciam eorum, qui magno fastu, insano clamore, atque insolentibus titulis, Medicinæ gubernationem sibi stolidè tam ab aliquot seculis vsurparunt, Lector beneuole, Errores qui in morbi Gallici dignotione ac curatione inter illos accumulati sunt, infinitos, prodere animum induxi: etsi verò ipsorum merita atque fatuitas sic omnibus cognita est, vt vel me non scribente, nemo illis fidem adhibeat amplius, tamen vt legitimam cognoscendi ac curandi morbi Gallici methodum rectius ostendere queam, in illorum erroribus redarguendis non inutiliter aliquando commorabor.

Nominis ratio.

Morbi hanc speciem, Gallicum morbum aptissimo nomine à patrio solo, in quo primùm extitisse hominum memoria annotatum est, appellare soleo: nam magnarum rerum nomina à natali loco confingere non infrequens scriptoribus esse memini. Pustularum nomine si forsan quis contendat malum appellari debuisse, is certè & suam in arte medica inscitiam prodet, & quod Generalius illud nomen sit, se non intelligere ostendet. Accedit ad hæc, quòd nouum morbum (qualis Gallicus est) inconcinnum foret antiquo nomine notari, mihi quoque non competebat nouum nomen, antiquato eo quod vsitatum erat, substituere: itaque imitatione Latinorum, qui malum hoc SEMEN GALLICVM *appellant, secundum Gallos, à quibus originem duxit, Gallicum morbum nuncupare placuit. Cætera quæ ad instituti nostri explicationem pertinent, sic breuiter accipe. Remediis vtor vulgo vsitatis, tum etiam mihi peculiariter notis, in quibus tamen assequendis paucissimi scopum contingent. Germanica lingua dein vtor, nimirum quia tanta nostrorum medicorum eruditio est, vt ne hanc quidem sint assecuturi, nedum si Latina vel exoterica aliqua scriberem. Stylus ad hæc inusitatus est: atqui talem requirit Experientia nostra. Remediis præterea ac simplicibus exotericis, ac singulari artificio præparatis, vti necessitas cogit: siquidem vulgata omnes nostras spes frustrantur. Denique noua quandoque vsurpo vocabula, non tamen sine causa. Medicinæ enim varietas hoc iubet, subiecti nouitas cogit: namque nouus morbus cum nouo nomine, nouum remedium, nouumq́; Medicum parit.*

Semen Gallicū — *Germanicè scripserit.* — *Exoterica remedia cur vsurpentur.*

Quæ dicta sunt hactenus, omnia ad eum scopum à me referuntur, vt Morbi hoc genus absque omni errore percuretur: nam perinde ac in teli iactu, sic in curatione res se habet: illic etenim non qui orbem tetigit, sed qui scopum attigit, artifex habetur: sic & in arte medica non is qui amplum malum curans, & iuxta illud paruum quoque curandum existimans Medicus dicitur, sed is qui vtrumque suo modo curare potest. Quod si non initio statim cuiuis satisfactum fuerit, is sciat in progressum omnem defectum resarciri: interim monitos Lectores volo, noua nomina, noua simplicia, nouósque morbos, noua diligentia addiscere ne dubitent: etsi enim spero quosdam fore, quibus nouitas ista molesta futura non sit, tamen interim cæteri excitandi ac confirmandi mihi sunt: nam cùm non omnes similiter ad artem medicam instructi accesserint, diuersa oratione in ipso statim operis limine compellare placuit. Itaque rogatos omnes volo, si qua in re meam requirent vlteriorem fidem, vel explicationem, de ea candidè moneant, relaturi sine dubio expectatiss. responsum. Vale. Colmariæ.

Simile.

THEOPHRASTI PARACELSI

DE TVMORIBVS, PVSTVLIS, ET Vlceribus Morbi Gallici

LIBER PRIMVS

IN QVO

Errores Theorici & Practici antiquorum Medicorum deteguntur.

CAPVT PRIMVM.

Naturæ quanta benignitas.

NATVRÆ ea est benignitas, atque erga humanum genus clementia, vt si quã ipsa pauperiem fecerit, de recompensatione statim sollicita sit, si quod naufragium fecerit, eidem portum in quem se recipiat, subitò offerat. Huius inquam naturæ suæ memor optima parens nostra, Natura, cùm primum morbum Gallicum produxisset, ex suo ipsa Lumine Medicos curandi mali gnaros progerminare voluit. Verum ea est rerum humanarum infelicitas, vt nunquam sine zizania atque infelici lolio triticum proueniat: simili itaque malo inter medicos illos ex chemicis fornacibus prognatos, pestis quædam, pigritia, arrogantia, & auaritia defœdata prorepsit, ex quo factum deinceps est, vt horũ hominum iniquitate & sceleribus pressa sanctissima ars magnam ruinam traxerit: etenim fucata & palliata speciosis quibusdam nominibus remedia, etiam à cerdonibus, rusticis, fullonibus, alijsq́; huius farinæ hominibus nequissimis circumferrentur. Græcos, Arabes, Latinos, ac Barbaros sectantes medici, vt aliquid supra

Latrochemitię

ſupra vulgus ſcire putarentur, non diſſimili fraudis genere vnguentorum, fumigiorum, ac ligni Guaiaci vſum introduxerunt, abſque quorum notitia nemo Doctoris, vel Magiſtri titulum ſibi vſurpare auderet: ipſis verò cognitis, Medicus abſolutiſſimus quis diceretur.

Doctorū abuſus.

Cùm ergo natura Microcoſmi fato quodam hiſce Medicis (qui de morbi eſſentia etiam cum ipſa rerum natura pugnantem Theoriam exædificauerant) ſubiiceretur, ipſorum aſtutia, imò nequitia factum procuratumque eſt, vt ipſorum opinionibus contradicere capitale haberetur, cùm tamen eo ipſo quòd opinionibus nituntur, contradicendi occaſiones in manus tradant, & ſatis ſuperque teſtatum faciant, ſuam Medicinam fucatam penitus penitúſque eſſe, ipſiſque veriſſimis Medicinæ ac Philoſophiæ fontibus contradicere, vt iam huiuſmodi Medicinam tam Theoricam, quàm Practicam, nil niſi Carnificinam, emungendarum pecuniarum officinam, atque ægrorum certiſſimam perniciem, quæ etiam naturæ vim faciat, pronunciare non dubitem. Et quod peius eſt, eo dementiæ progreſſi ſunt ſtupidiſſ. homines, vt de errore admoneri nolint, imò pertinaciſſimè, tanquam pro aris & focis contendant, ſuam artem medicam veram eſſe, ſua remedia certa, & vſu comprobata, ab omnibus eſſe amplectenda, cùm interim ipſi naturam cogere, Microcoſmum pro arbitrio excarnificare non deſinant, hanc ſuam tyrannidem quia ipſi acriter tuendam putant, ego contrà viriliter oppugnandam publici commodi gratia mihi ſumpſi, quod dum facio, nemo mihi vitio vertat, ſi quando virulentiore calamo in illos inuehor: ſiquidem ea eſt cauſæ turpitudo, vt clementem non ferat accuſatorem.

Medicina vulgaris eſt carnificina.

CAPVT II.

PRincipio itaque, cùm in eum modum de morbi eſſentia diſputaretur, ad Remediorum quoque inquiſitionem tranſgredi cœptum eſt. Morbum nullus eorum viderat antea, quem vt cognoſcerent, varij varios codices perlegebant. Hic Galenum, ille Auicennam, alius P. de Argillata conſulebant, ſi forſan aliquid cum ſuo morbo conſentiens illic deſcriptum inuenirent: ſicque ex diutina lectione varia variorum iudicia extiterunt, dum alius Serpiginé, alius Lepram, tertius Eſthiomenon eſſe pronunciat. Primum ergo illinc exportatum eſt vnguentum de Ceruſſa (aliáque à veteribus pro ſcabie vſurpata) atq; in vſum adhibitum, cuius impotentiam poſtquam cernerent, atque naturam neque calefieri, nec ſiccari velle intelligerent, ſuaipſorum ignorantia conſiderata, criſtas paulatim demittere cœperunt. Sed ne nihil planè agerent iuxta Auicennæ & Galeni canones, ad digerentia, laxantia, & cathartica decurrerunt, neque illic eadem omnes vſurpabant, aliis Fumariam, aliis Senam, aliis Mannam, quibuſdam Rhabarbarum præferentibus: quin inuenti etiam ſunt, qui ab Elleboro, Colocinthide, Eſula, Cataputia, Vitriolo, atque Scammoneatis non abſtinerent verum hanc curandi rationem frequentia funera, manufactæ Paralyſes, aliáque huiuſmodi dira mala, non ita multò pòſt inuerterunt. Atque iam parum ſpei in arte ſupererat, niſi Diuus P. de Argillata miſeris iſtis ſociis vnguentum contra ſcabiem, pruritum &c. ſuppeditaſſet. Vnguenti forma & præparatio operoſa admodum erat, in qua nec ipſimet conſentiebant: Lullianis namque Mercurius, Empyricis Euforbium, & Staphiſagria. Dogmaticis Lythargirum & Sandali præferebantur. Denique qui omnium peritiſſimi ſibi videbantur, ij Zinnabarin decantabant, iamque paſſim huiuſmodi ſchedæ circumuolitabant. *Recipe Euforbij, Staphiſagriæ, Lythargirij ana, Mercurij cum ſputo extincti ad pondus omnium, aruinæ quantum ſufficit*: ex iſtis inquam ſimplicibus, ſimplicia, id eſt, quæ nullam penitus artem ſaperent, vnguenta conficiebant, donec tandem & ruſtici linguæ latinæ ignari intelligerent, Remedium ſic ſe habere. *Recipe Lythargiri pro ſex cruciatis, Axungiæ porcinæ Maſſam dimidiam, Manubria cultellorum ex ſandalo numero ij. Zinnabari ℥ ij. ß. Mercurij ℥ v. agitentur benè & fiat vnguentum quo vngantur partes optimè*: & ſanè niſi calida & aurei annuli eorum prodidiſſent, neutiquam Crœſi diuitias conſecuturi fuerant. Vnguenti vſus huiuſmodi erat: primùm pars affecta, & quæ vicinæ illi circumpoſitæ erant vngebantur, vſque dum etiam per os erumperet cum malo ipſum remedium: bone Deus, quantus terror eos occupauerat, cùm cernerent ægros in cœmiterium confugiſſe. Attamen quo pacto hanc defluxionem auerterent, ſpeculari non deſierunt, qui Doctores titulo ſuperbiebant, ſemen plantaginis maſticandum præcipiebant, Chirurgi Mel roſatum & Alumen decoquentes, malo mederi conabantur. Monoculi medici aquam mororum præſcribebant. Tandem ex Herbario Prunellæ vſus innotuit. O præclaros medicos.

Diſſentiones medicorum de ſpecie morbi.

Simplicia quæ curando malo sūt adhibita

Vnguenti forma vulgariū medicorū contra ſcabiem Gallicā.

Ruſtici fucum ſentiunt.

Prunella

CAPVT III.

CVm ergo iſtiuſmodi vnguentis parum admodum proficerent, aliam interim curandi rationem, æquè ac prior fuerat, naturæ contrariam ingreſſi, quo pacto fluxionem à dentibus purgatione auerterent, cogitabant: ſed circulo iſto abſoluto, ſemper priores recurrebant vnctiones. Interim tamen frequentiſſimi ſepeliebantur ipſorum ægri: itaque ne forſan propter vnius funera alterius quoque Remedium contemneretur, paulatim in ſectas ſciſſi ſunt. Quarum hi illos incuſabant, quòd Mercurium non rectè extinguerent: iſti viciſſim hos, quod coagulandi artem non callerent: quidam tranſmarina ſimplicia ſua declamabant (poſt caulam ſcilicet, & in plateis paſſim naſcentia) nonnulli qui ſe Alcumiſtas appellant, neſcio quam coagulationem per herbas profitebantur. Hos dein ſubſecuti alij in locum vnctionum Tenuem victum ſubſtituerunt, mira ieiunia, Quadrageſimas, Aduentus, &c. confingentes, omnia nimirum in eum euentum, vt ſi vnius remedio non reſpondiſſet euentus, alter à calumnia liber eſſet, interimque pecunias ab ægris tuto emungeret, verùm exitus ſeu opus, quod de artifice teſtatur, non admodum diuturnam hanc curandi normam paſſum eſt: itaque & hîc ſpe ſua deiecti, ad fumigationes confugerunt, atque vndique quâ corporis aliquis

Sectarū occaſio.

Tenuis diæta inſtituitur.

meatus patebat, fumigantes, miror quomodo culum ac cunnum prætererint. Basis fumigiorum erat Mercurius, quem ne omnes similem haberent, miris formis eum repræsentare anniximi sunt: alius in calcem redactum ostendebat, alter axungia vrsina enectum, sed vulgus maturè admodum fucum sensit, ac remedij hoc genus repudiare cepit, atqui malo quodam fato Cinnabaris tandem emersit, cuius virulentia cùm initio vulgo incognita esset, huic aucupio ad tempus accommodata esca fuit, multósque orco demisit. Omnium istorum in locum tandem lotiones successere: nam hoc illis peculiare est, deteriora fere melioribus substituere: deteriora dico ipsorummet iudicio: breui etenim, at nimis maturè tamen, quis huius remedij vsus esset, ægrorum periculo didicerunt. Itaque & hoc repudiato, ad Corrosiua progressi sunt, eo successu, vt dum sanas partes læderent, ægras relinquerent, ex simplici malo duplex existeret, atque ægri præ nimio pruritu ac dolore inuiti saltare ac tripudiare cogerentur. Remedia forsan requiris, audies, sed (ob dictas causas) diuersa: alius namque alumine vsto, alius Rubro henricho (quem vocant) alius Sale Armoniaco, vt Mercurium sublimatum, & Realgar non dicam, negotium suum exequebatur: sudatoria, stuffas, clibanos, & id genus pecuniosas ipsis artes, iam breuitatis causa omitto.

Mercurius basis fumigiorum.

Cinnabaris violentũ remedium.

Lotiones.

Corrosiua.

Tandem cùm in omnibus istis næniis nil spei amplius superesset, alia quæsita sunt homicidiorum excusandorum remedia, itaque alij Ecclesiasticas dignitates ambiuerunt, alij institorum ac mercatorum se negotiis immiscebant, maximè quæ ad Lignum sanctum pertinebant, scilicet & illic aliqua adhuc lucelli spes emicabat, Mercatores illi non sanitatis, sed lucri causa Lignum importarant: quippe non ignari, ne in natali solo quidem hoc malum curandi vim ligno inesse: nam & illic passim in plateis & compitis infinitum viderant ægrorum numerum. Sed quid multa, idem hic quod alibi illis euenit, atqui non planè sine specie erat hoc remedium: etenim vt commendatius esset, tenuem diætam eius vsui coniunxerunt, eamque sex septimanis continuandam præscripserunt. O ieiunium, ô miserum pascha, scilicet per dies quadraginta omnia ex voto successerant: sed heu post Dominicam Palmarum hic angor perpetuus incipiebat, & boni illi fratres cum Dominica tertia cantassent Lætare Ierusalem, in Paschate re male considerata, pro Resurrexit, canebant Requiem æternam, &c. & suos ægros mittebant in Emaus. Tantum scilicet in vniuersum est, quicquid in huius curatione ab illis attentatum est hactenus, quod si suo modo pergere velint, monitos eos volo omnibus modis considerent, quantum naturæ in istis possibile sit: namque quicunque non considerata prius Natura, ex suo cerebro Medicinam facit, vel manifestè naturæ repugnat, vel casu curat, quæ dein curatio Mercurio, non Medico accepta feretur.

Lignum cur à mercatoribus allatum.

Requiẽ pro resurrexit Ægri in Emaus abeunt.

CAPVT IV.

Maiorem sanè apud nostros atque Italos Medicos prudentiam sperassem, quàm illi re ipsa præstiterint. Nam dum omnia inuertunt, & lumine naturæ se destitutos ostendunt, & suarum formularum bonitatem suspectam reddunt: etenim ex iis manifestum euadit, illos nulla de morbi causa habita contemplatione, statim ad ipsam curationem properasse, sicque Praxin Theoriæ præposuisse, verum non ignoratis forsan ex Praxi Theoriam primùm extitisse, scilicet cùm ex experientia progrederetur: atqui aliud est experientia, quàm vsus vestrorũ remediorum, vnctionum dico, Lotionum, Corrosiuorum, Ligni, &c. ista namque multorum periculo abundè comprobarunt, cuiusmodi ipsa experimenta sint: itaque & vos omnésque qui vos sectantur, plurimum à scopo deuiatis, cùm vel vestro ipsorum testimonio experientia vestra incerta sit, atque putida, quod si Praxis huiusmodi est, qualem Theoriam hinc exædificari quis cogitet? Sin isthæc remedia vestra authoritate scholarum & Doctorum, à quibus toti dependetis, defendere conemini: quid aliud erit hoc, nisi inanis sermo, ad ægrorum perniciem comparatus? Istud potius ex me scitote, Theoriam non minus quàm Praxin actionem quandam esse: est enim Theoria cuiusuis rei, nil nisi speculatiua quædam praxis, veluti & ipsa praxis est actio operatiua: quid ergo vos effecturos putatis, si speculatio operi seu actioni non respondeat? vtraque sanè vel vera, vel falsa sint oportet. Architectum intueamini, is in mente domum exædificat, vnde verò illud ædificium assumit? vtique ex practica operatiua, quæ nisi prius existeret, nunquam speculatio ipsa foret. Itaque vtramque praxin ex experientia progredi iam demonstratum est, vos quomodo vestræ speculationes cum demonstrationibus conueniãt, ipsi videritis. Verùm sic res vestræ comparatæ sunt, vt solo habitu ac titulis à rusticis differatis, cætera per omnia similes, adeò, vt mirari subeat alicubi in rerum natura Academias existere, quæ tales suppeditent Medicos, qui à rusticis, quàm à suis præceptoribus plura didicisse se fateri cogantur. Sed perinde vobis ac Cherioni euenit, qui pro pernis rosas in fumo exsiccare volebat: nam gladium quem natura nobis in manus tradidit, ad vsum accommodare imperiti estis.

Theoria ex Praxi primum extitit.

Theoria est etiam actio.

De ideis

Titulis à rusticis differunt pseudo medici.

CAPVT V.

Neque verò ignarus sum, quosdam Italos ac Germanos editis libris de pustulis disseruisse, veruntamen quibus rationibus illi nitantur, sic breuiter accipite. Sunt qui Choleræ pustularum Gallicarum generationem tribuant, suæque opinionis rationem requisiti respondent, Paragrapho siquidem, &c. Atqui quis vnquam in medica arte autoritatem tanti æstimabit, vt ex paragraphi allegatione dubia decidi posse cogitet? experientia potius, demonstratio, atque veritas ipsa præualeant. Cętera istorum hominum mendacia tacitus prætereo, qui cùm non vereantur antiquorum authorum authoritates ad nouos, atque antiquitati incognitos morbos vi quadam traducere: quomodo non quiduis sine iudicio ad confirmandas suas opiniones producent? Nunquam sanè mihi persuaderi

Scripta aliorum de lue Gallica censentur.

deri passus essem,eos qui partim Realistę partim Moderni nuncupantur, tam omnis philosophiæ atque transmutationum ignaros esse, nisi reipsa experirer. Parisiensium, Montispessulanorum, Coloniensium, ac Viennensium, etsi tanta ruditas non existit, talis tamen est, vt quis iurè in illis maiorem eruditionem requirat.

Realistę & Moderni.

Atque vt tandem quod sentio proferam,sic liberè ego pronuncio, Humorum illam quaternitatem merum figmentum contrà omnem naturam excogitatum esse, tantùm abest vt pustulas Gallicas ex illis deduci confirmari possit. Admittam, siue Paragraphum, siue Sparagraphum contrà alleges, parum mea interest: tam miserè enim vestros tractatis humores, vt & ipsamet natura hac in parte vos reformidet:iam sale conditur humor,estque vobis phlegma salsum, iam aceto perfunditur, & euadit phlegma acetosum, atque huiusmodi sexcentas nugas fœcundissima vestra capita cōminiscuntur.Subtilitates istas (liceat vestra bona venia sic appellare) Artistæ primùm in medicam artem transfuderunt, qui cùm secundum olidam suam Logicam medicinam distinguendam præciperent, fœdissimè artem pulcherrimam conspurcarunt, adeò vt iam non quod veritas iuberet, sed phantasia deliraret, rectum putaretur. Accesserunt insuper authoritates huiusmodi, Hęc dixit Isaac, hæc Hugo, &c. quid ista ad Hugonem, Trusianum, Sillanum, Azararium, &c. an illorum aliquis Gallicum morbum cognouit, vel curauit? scilicet Gentilis & Iacobus de Partibus tuam contegent ruditatem: tute te consule, an istæ authoritates sufficiant. Sed vt paucis rem concludam, sic de omnium eorum qui Morbum Gallicum descripserunt centonibus iudico, nullum penitus Theorema vel Medicamentum vtile totis illorum libris descriptum inueniri. Itaque si quisquàm est Medici nominis studiosus, is ab istis allegationibus (quibus nec Coloniæ, nec Parisiis honestè vti licet) abstineat. Siquidem iam demonstratum est, omnium tum Germanorum, quàm Italorum scripta authoritatibus antiquorum innitentia; inutilia, putida, pestifera, atque explodenda esse.

Ex humoribus pustularum causa demonstrari neque unt.

In Logicam inuehitur.

Authoritates in medicina ni: probant.

Cap. VI.

IAm ergo documentum vniuersale, ac vtile vobis tradere instituo, scilicet vt humorum illum quaternionem, quem tantopere Medica ars (eam dico quæ pontificum diplomatis munita stultè superbit) prædicat ac vrget, tamquàm pestilentissimum dogma abiiciatis: dictis meis scio tum demum fidem adhibebitis, vbi cognitis ægrorum, tam salutis quàm insalubritatis causis, dogmata ista naturæ plane contraria esse, neque vlla ratione defendi posse obseruabitis,atque tum quoque quātum signis, atque dignotionibus scribentium, tribuendum sit, manifestum euadet.

Humorarius quaternio reiicitur.

Quod si humani corporis cognitionem quis affectet, is non istis perpetuo inhærebit, sed vlterius progressus, cuiuuis lapidis, ligni, &c. atque omnium quas natura produxit rerum virtutes addiscere non subterfugiet. Virtutes illæ, non sane ex humore aliquo, vel aliquo quatuor Elementorum (ad quod Aiylum perpetuo recurrunt illi) referentur. Quin & illud in Mespilo non ignorandum quamobrem ille contra ac pyra formatus, ac vicissim quamobrem horum putredo secus ac illius in vitio sit. Sed istarum differentiarum causas; quonam referri debere putas? ad Melancholiam vel Choleram dices: quasi verò rerum omnium causæ in quadratura illa lateant. Circulum mihi considera, an ne ille cùm trigono vel tetragono aliquam habeat similitudinem? maiore sane prudentia Medicinam vestram, omni experientia destitutam, tractare nos decebat.

In humani corporis naturam quaternus sit inquirendum.

His ergo quæ diximus mente comprahensis, iam deinceps omni scientia vos destitutos esse,non amplius vrgebo: nam ista Medicinæ fundamenta sunt, sed ea tam in mundo exteriore, quàm in ipsomet homine æquè sunt consideranda: amborum námque eadem est ratio, eandémque vtraque admittunt vel respuunt in quaternionem illum diuisionem?verum exterior mundus, quàm homo prius est considerandus: nam nisi penitus perspectis; quarumuis terrarum aquarum, ignium atque aëris cuiusuis, naturis, contentis, generibus & speciebus, nemo vnquàm Medici nomen sibi vsurpare poterit. Terram nobis exempli causa proponamus, primum quot eius species toto orbe sint, post quomodo & quamobrem hæc pinguis, illa sabulosa, hæc lenta, illa friabilis, hæc tali, illa alio colore prædita sit, an non tibi cognoscendum putas? vtique, nam ex istis conceptionibus carnis, dein natura innotescit, Atqui ista cognitio non inanibus vestris contēplationibus, sed veræ Philosophiæ beneficio comparatur. Similiter de aquarum diuersitate iudicandum: nam perinde ac huius variæ species existunt, sunt enim aquæ aliæ salsæ, aliæ acidæ, nonnullæ dulces, &c. sic & in humano corpore liquores diuersi reperiuntur.

Mundus exterior æque ac homo est considerandus.

Terrarū differentiæ.

Aquarū differentiæ.

Eodem modo in lapidum naturis res se habet, nec in istis solum, sed & plantarum, arborum, Metallicorum corporum, & quidquid vspiam natura ex superioribus quoque Elementis, Tereniabin & Nostoch produxit, sic in te recondita habeas,veluti in Iliado illa cōsistunt: in hoc enim singulæ species singulæ separatim compræhenduntur. Vbi denique ista omnia mente complexus fueris, tum demum ad Anatomiam Microcosmi progredieris, vbi si didiceris, Morbos non ex humoribus, sed veluti poma in arboribus, sic eos ex hominis corpore germinare: iam in verum Medicum euadere poteris.

Aëris & ignis diuersitas.

Anatomia Microcosmi quando sit tentanda.

Cap. VII.

ASsumpto proinde eo quod iam demonstratum abundè est, quod scilicet in humano corpore omnes maioris mundi species insint: iam altius in illum quaternionem, quem vos Medicinæ fulcrum cōstituitis, inquiramus. Cum sanitas ac ægritudo corporum in partium ipsarum dispositione consistat, partes autem plus centuplices inueniantur, quōmodo consistere posse humorarium illum quaternionem putas? Sane nisi Mineralium partes intueamini, numquàm vel leuissimæ diariæ febris causam reddere, vobis possibile erit, nisi Vitriolatum

Mineralium cōsideratio necessaria.

triolatum aliquem humorem magno vestræ artis dedecore confingere velitis. Verum nil istis meis argumentis etiam firmissimis, permoueri Germanos ac Italos Medicos, tribus ex rationibus intelligo: alij namq; eorum iam senes ac laboribus fracti, quietem quærunt, Alij crumenæ quàm ægris medentur accuratius meaque scripta, ob id parui pendunt: Vltimi nouitatis pertæsi, tam pigri ac vecordes sunt, vt vix seipsos loco moueant. His inquam de causis perpetuo dominabuntur in arte vestra errores: interim tamen non dubito fore aliquos, qui meis vestigiis insistentes, acriter vestris Mendaciis contradicant. Primum enim naturæ imperitos esse, eique manifestè contradicere cum vitiosum non putetis: dein, morborum descriptionibus (etiam inuita Minerua cōsarcinatis) quia vnà antiquitate comendantur, sine iudicio pertinaciter fidem adhibeatis, cur non ad detegendos vestros errores me compelli pateter.

Tribus de causis Paracelsi scripta negligūtur.

Calumnias, conuitia, atque blasphemias quibus me petituri sunt isti, (eos dico qui corpus ac animum cùm mihi debeant furtiuè ea mihi abstulerunt) non tam metuo, quàm vereor, ne illi ipsi magna multorum hominum iactura, imò vitæ periculò nostris remediis abutantur, quod vt magis metuam, facit ipsorum cum reliquis suæ farinę nequam hominibus inita familiaritas, in quam nunquam (mihi crede) descendissent, si vel scintillam pietatis adhuc reliquam haberent. Veruntamen silentij nostri causa non ea est, quòd illos pertimescam, sed quia scio plagiaros ac fures istos, crimen ac inscitiam suam non posse non vultu ac opere prodere, à respondendo supersedeo. Huius generis nebulones plurimos Basiliensis Academia cùm illic Medicinam profiterer suppeditauit, qui cùm ad tempus coniunctissimè mihi conuixissent, cognitis quibusdam nostræ artis secretioribus remediis me deseruerunt, atque pro officiis meis erga ipsos infinitis, tantum abest vt aliquam gratitudinis significationem dederint, vt etiam manifestè mihi contradicere, mendaciis atque conuiciis me petere non dubitarent. Sed quod ad initium operis in prooemio polliciti sumus. Theoricos errores & remediorum abusum quæ magno ęgrorum incommodo apud vos radices egerunt, quantum in nobis est præcauere, tollere, abolere, omnibus neruis atque viribus conabimur: nam ista prius expurgata sentina omnia posthac erunt faciliora ac magis peruia. Quod si forsan ob virulentiorem stylum, maledicentiæ crimen, quis mihi obiiciat, atque scurrilitatis accusare velit, ei si candidus est, (nam cæteros nil moror) sic breuiter respondeo: si ipsi tam perspecta essent, quàm mihi cognita sunt istorum hominum scelera, duplò vehementiore calamo ea persequenda præciperet. Neque tam sum rudis rerumque imperitus, vt non facile coniectura assequi possim, me à paucissimis intellectum iri, à pluribus verò contemni: quippe non ignarus, falsum cum vero neutiquam consistere posse. Denique quod fortunæ ac virtutis comitem esse intelligo, omnes omnium calumnias facile contempsero.

Basileæ Medicā professionem Paracelsus sustinuit.

Errores tollere est Paracelsi studium.

Stili vehementia defenditur.

CAP. VIII.

QVò autem errores vestros tam theoricos quàm practicos facilius homines cognoscant, occasiones quibus in eos illapsi estis aperiendæ mihi iam sunt. Principio ergo ab agyrtis ac experimentatoribus edocti, Mercurium in istis morbis summum misterium esse omnem in illum spem vestram coniecistis, & sane vt quod res est fatear, vni Mercurio omnis curatio debetur: namque sola vis Mercurialis curare apta est, siue in plantis ea sit, siue in aliis rebus, verum in præparandi ratione error vester latet, in qua cum rectè intelligatis, extingui illum primum debere, non tamen quemadmodum id præstari debeat cognoscitis: etenim donec suam in apprehendendo Auro naturam conseruat, integer est: itaque hinc manifestum euadit, axungiam vrsinam ac sputum ad illud præstandum non sufficere, cùm verò alios extinguendi modos, neque in Galliæ vel Italiæ academiis didiceritis, ipsi iudicate, qua fronte Doctoris titulo superbiatis: maximo certe damno vos ægros afficere constat, cùm eos non rectè præparato Mercurio vltro qualituros aliàs si non enecatis, certe paraliticos facitis, cæteros veterinarios iam prætereo, quibus forsan talia non sunt æque ac vobis virio danda. Inscitiam quoque vestram hîc non commemorabo, quam ipsi celare non potestis, dum soli Argento viuo mineralem illam vim tribuitis, quasi vero non singulis ea plantis congenita foret, sed vnico huic minerali implantata, quis quæso eam in Tereniabin desiderat? quis in Locustis? quis in Galbano? Cætera quæ Mercurij vim attinent, in ipsius præparatione dicentur: iam ad cæteros errores pergamus, inter quos primus sese offert in laxatiuarum medicinarum abusu consistens, quæ dum Mercurio commiscentur, in morbi quoque declinatione tantum abest vt proficiant, vt etiam nouum morbi augmentum, ipsamque denique mortem inducant, est namq; ea vis Euforbij ac Scammoneæ, vt sensim in corporis intima penetrantes, facultates vitales dissoluant, vt successiuè imminutis viribus tandem mors consequatur, neque istis contenti quidam, Arsenicum ausi fuere laxatiuis iungere, cuius vt venenositatem corrigerent, species de gemmis adiecerunt quos vsus ipsi sciunt. Similiter in vnguentis aberratum turpissimè à plerisque est, dum scilicet Axungiam porcinam, cerussam, Minium, Lythargirium, & alia huius generis simplicia, etiam natura contradicente commiscuere: nam hoc solum ab iis effectum esse obseruabimus, vt oppilatis cutis spiraculis morbi fucatam quandam repræsentarent curationem, quæ tamen vltra subsequens plenilunium non duraret. Sed errorum omnium illa radix est, quod Mercurij minerali virtute incognita difficile est inquirere, quibus correctiuis eius venenositas sit tollenda: quo ignorato, qualia euadant composita quilibet Practicorum ac Theoricorum canonum gnarus facile iudicabit. Consequitur ad hæc & illud etiam quod affecto loco incognito qua parte remedium applicandum sit difficile assequamur, adeo vt iam optimis præsenti-

Mercurij vlus in lue Venerea.

Mercurij inepta extinctio.

Mercurius omnibus ebus inest

Euforbij Scammoneæ malignitas.

Arsenici practici correctio.

Mercurij virtus vniuersalis est cognoscenda.

bus remediis nil efficiatur, nisi vt si non mors, certe paralysis curationé absoluat. Nõ secus de fumigiis actum est: námque Montispessulani ac Salernę Medici cinnabrio in fumigiis adhibito iam perfectam se curandi morbi rationem assecutos esse opinantes, præpropero concepto gaudio subsequentem calamitatem grauiorem reddiderunt: ô lepida capita, istos ne quis homines dignos iudicat, quibus contradicat? cum simplicia nondum dignoscere didicerint? námque illi cinnabarim à Mercurio alienum esse opinantur, cùm tamen eadem plane sint: sed ista iam ommittamus. Stante verò eo quod Cinnabaris Mercurius sit, sequitur duobus tãtum ligamentis ipsum posse ac debere accommodari, vestrámque vulgatam administrandi rationem (qua Thuri, Aliptæ, sulfuri &c. permixtum fumigando intra corpus impellitis) friuolam ac Mercuriali naturæ plane aduersam esse. Verum ista detegere forsan me non debuisse contendent quidam, parcendúmque fuisse existimationi primùm ipsorum, tum coniugum ac liberorum incommodis, sed bone Deus, quasi non liberis & coniugibus, ægrorum potius, quàm vestris prospiciendum fuerit.

Montispessulanorum & Salernitanorũ error.

Cinnabaris duobus tantum adhibetur ligamentis.

In lotionibus deinceps perinde ac in istis mira nouitatis affectatione ludunt impostores Medici, sed ferè secunda consilia deteriora sunt, quòd in Mercurij ac Arsenici vsu manifestum euadit: in lotionibus namque adhibiti crudam quidem superfluitatem absumunt, sed ea certis periodis deinceps recurrere non desistit, cùm locus recipiens aliunde superfluitates influentes, ab istis vehementibus remediis debilitetur.

Lotionũ abusus.

CAP. IX.

SEd iam tandem in Corrosiua animaduertere tempestiuum est. Primum, Colcothar adhibito non inficior corrodi partes: nam non ægras solum, sed & sanas absumere ipsum vltrò confiteor. Sed an curandi vim participet, hoc est, quod in dubium reuoco, & sane cùm Mercurialis non sit, nemo conuincet eam illi virtutem tribuendam esse. Quis non Asinam vestram admiretur stoliditatem, quòd cùm ipsamet natura Liquorem curationis opificem crearit, nondum tamen tanto tempore eoúsque progressi sitis, vt quisnam ille esset, vobis inquirendum putaretis? Atqui vt vestram inscitiam vulgus quoque intelligat, curandi methodos vlterius prosequar. Arsenicum, Calcinata, & Sublimata magno animo adhibetis, at priusquàm tempus appetat, quo absolutam medicamenti operationem pollicemini, iam in Elysiis campis versantur ægri, ipsimet de vestris canonibus censuram ferte quæso: si morbus quadrifarlam se habet, quamobrem simplicia adhibetis? cur non & ipsa medicamenta in quatuor classes partimini? Verum Mercurius & Cinabaris satis testantur, ac edocent, cuiusmodi componendorum medicamentorum artifices sitis: imò & vos ipsi egregiè vobis conscij, ne nimia ac subita noxa sit venenum, per partes adhibere didicistis, &c. Atqui Nouerca certe natura esset, & iniquus pater Deus, si non alia pellendi mali remedia, præter venena constituissent. Adhæc in illo non mediocriter peccatur, cùm Corrosiua non integræ adhuc cuti (namque huic aperiendæ ipsa destinata sunt) sed apertæ iam adhibentur, vnde dein ipsa facile ad interiora penetrare queant. Itaque obseruandum hîc discrimen est inter apertam & aperiendam cutim: nam illa in Corrosiuis differentia, qua solis coloribus diuersa repræsentantur remedia, puerilis, friuola atque inanis est, & digna quę explodatur.

Colcothar partes arrodit sine vsu.

Liquor est curationi opifex.

Ægri in campis Elysiis.

Error in vsu Corrosiuorum.

CAP. X.

VErum plenius vestram comprobemus inscitiam atque inertiam, Medica arte ad hunc modum ab agyrtis ac impostoribus occupata. Doctores qui præter purgationem parum admodum intelligunt, vt aliquo modo eam vindicarent, sibiq; restituerent, pontificio diplomate muniti, curandi rationem ex Auicennæ, Galeni, ac Rasis canonibus deductam, in digestionem, purgationem, laxationem, ac mortificationem retulerunt: atque perlectis omnibus Regulis (iuxta iniurandi tenorem) ex Platearij centonibus, copiosissimas simplicium ac compositorum classes, ac descriptiones effuderunt, côniuentibus imò approbantibus Philosophis, Theologis ac Iurisconsultis, qui ex præscripto legis Corneliæ, homicidia non difficulter tuebantur. Remedia posthæc vt morbis aptius adhiberentur, in causam accuratius inquisitum est, quam alij Coleræ, alij Sanguini, alij Melancholiæ, alij Phlegmati acceptam ferrent: tandem consensu Montepessulanorum ac Parisiensium veterinariorum (non contradicentibus quoque Germanis) sententia obtinuit, quod Morbus Gallicus à phlegmate, Turbetho ac Hermodactilis transmatinis: à Sãguine, Cassia & Manna: ab atro humore, lapide Lasuli (asini dicere volebam) curaretur: an ne in stercore morbus Gallicus est, quod purgationi curationem tribuitis? sed scio ad digestionem recurretis, & ad vestram Cichoream, cuius exemplo à mane ad vesperam vsque (vt illa solem imitatur) numquã delirare desistitis, confugietis. Sanè si digerendo & purgando malum hoc curandum est, vel alia ægrorum testimonia vobis proferenda erunt, vel alia simplicia inquirenda: etenim si Diacridium, si Scãmonea, si Esula, &c. aliæq; species iuxta Dominum Platearium, & D. Doctorem de purgandis, vniuersales in morbo Gallico Medicinæ sunt: si inquàm tantum purgatio conducit, ægros à vobis sanitati restitutos producite, & vestræ subscribam opinioni, sed heu stercorariorum silentium: contra ergo ex me hoc habetote, quod Morbi Gallici, ARCANVM, sit Remediũ.

Plateariús.

Lex Cornelia de homicidiis.

Humores singulos purgantia medicamẽta.

Esula & Diagridium in Lue Gallica nil profunt.

Arcanũ morbi Gallici est Remediũ.

CAP. XI.

TAndem vero ægris omnibus de salute desperantibus, neminéque amplius vobis nummos subministrante Lignatũ profecti partim, partim Cardinalitio Galero ornati, pristino statui restituti estis: ô superbenedictam Syluam quæ victum suppeditat, sed væ lignorum baiulis, vah quam vtile lignum hoc quot peregrinationum laboribus Medicos leuauit? nam cur Romam quis iret petitum indulgentias, cùm præ foribus vænales prostent, cur non potius in proximum Iubileum, quis iter differat? noua audite, cùm illa regione vnde

Medici lignatũ profectí.

vnde lignum hoc conuehitur obambularem, passim in plateis sparsos ægros cernere erat: si ergo tàm nobile lignum est, cur non sanitatem recipiunt ægri? si raritas virtutem adauget, væ pauperibus: sin multitudo & copia vires imminuit, væ Theophrasto: sed breuibus concludam, quoniam solius ligni fama, omnes vestros præceptores Hyppocraté dico Galenũ, &c. ex manibus vobis excussit, cur non ego cum ipsis, vos atque lignum vestrum reijciam? námque cum multis annis hinc inde in Academiis ac Gymnasiis Medicinæ insudaueritis, tamen tandem ad lignum, támque ad sacram Anchoram confugitis, ista ne vestra Doctoralitas est? iste ne vestrorum studiorum finis? siccine forum lignarium, vestras Scholas superauit, vt plus illinc lucri expectandum vobis putetis, quàm ex vastis Hyppocratis, & Galeni codicibus? Atqui quoniam lignum importatum in officinas nostras est, non tamen virtutes quibus illud commendatur obtinet, condimento illud tingere, vt Carpobalsamum referret necesse habetis, nisi vestras execrandas in Mercurio, Cinnabari, purgationibus, æstuariis, vnctionibus, Corrosiuis, &c. nequitias antea intelligerem, non possem non admirari vehementer vestras lances, quod non æquè à querno ligno deprimantur, quódque repudiatis aromati: Mineralibus transmarinis, &c. lignum omnibus istis præferre conemini. Sed rusticos plurimos noui, qui ex ligno, non eius virtutibus, perinde ac vos rem facerent.

Galenũ æiusque sequaces cur reiiciat.

Lignum quernũ pondere pugnat cum Guaiaco.

Cap. XII.

SEd ad præparationem ligni pergamus, Eius quinta essentia, an in ligno, vel in cerebro nostro consistit, quod tam difficulter eam ostendatis? vbi eius separatio est? ô Philosophos, ô miseram Empyriam, quamobrem ieiunia instituitis, ac tenuem diætam si ligni tanta vis est? scilicet eadem in Buxo, Terebotin & Robore non existit. Si in Guaiaco tria prima insunt, quid decoctione opus est? Sin virtus ac forma specifica sunt, inutilis rursus decoctio erit: sin Arcanum, quid prodest componere? veruntamen lucri cupiditas omnibus istis facile medetur: sed quid lucrum dico, vel pecuniæ iacturam, aliud maius damnum est, quod vt vobis contradicam me cogit, scilicet quod tam male mulctantur ægrorum corpora.

Ligni vulgatus vsus improbatur

Præterea, quis est, qui eam vim Ligno inesse ostenderit? vel vnde eius virtus vobis innotuit? an color? pondus? durities? sic excellunt? nihil minus: nam contra afferri possunt, quibus hoc facile cedat, atqui forsan occulta illi facultas inest, concedo: at quid tum correctione ac compositione opus est? Sed lubet iam quid mihi olim contigerit commemorare. Cùm inter Transsyluanos agerem, atque Oppodeltoch meum paulatim contemptui haberi inciperet, de Aquarum virtutibus commentari cœpi, atque sic vulgus Aquarum efficaciæ tribuere volebat, quæ tamen ego ab Oppodeltoch meo proficisci non ignorabam, perinde itaque iam vestræ res habent: etenim vulgo persuasum est, at non perinde vobis, quamobrem in id iam vobis incumbendum sedulo erit. Itaque vt tandem concludam, vnicum hoc exquirere ex vestrum aliquo optarim, vnde nam virtus illa quam tantopere effertis (adeo vt Microcosmicam eam esse pronunciare non dubitetis) vobis innotuerit? atque quamobrem tam accurata ipsum indigeat decoctione, sed iam responsum tale audire mihi videor. Sic aiunt qui illud ad nos conuehunt, bene habet, intelligo, propediem sc. vbi præ copia ipsum vilescere incipiet, quernum lignum de primatu certabit.

Oppodeltoch Paracelsi

Ligni virtus Microcosmica.

Cap. XIII.

VT tamen in omnibus hactenus commemoratis erroribus res sese habeat, veniam facile impetrabitis, si hoc vnicum vos præstitisse video: ne sc. post absolutam curationem, primogenio affectu duriora atque grauiora subsequantur symptomata. Quod dico expertus dico: namque remedium quod vel symptomata non cum morbo plane tollit, vel symptomata ipsis morbis peiora creat, non remedium, sed venenum, & huiusmodi Medicus non medicus, sed Carnifex dici ac proclamari debet: quomodo enim medicus quis dicatur? quomodo remedij nomine veniet illud? à quo non cum morbo symptoma tollitur, vel antea præcauetur? quasi tam nuda esset natura, vt non queat vno eodémque remedio, vna eadémque operatione ambo præstare? non sane natura tam pauper est, sed vos adeo rudes estis, non natura symptomata generat, sed vos arte facitis: sic nimirum multos conspeximus, vestra inscitia intumuisse, syderatos esse Phtisicos euasisse, ac tandem extremum diem clausisse, lucro vestro interim non imminuto: nam siue quis euadat, siue succumbat, præmiũ vos accipitis: nam támque in desperatos vestram operam vos contulisse astute infertis: adhæc tam excæcatum vulgus est, vt vltro pro homicidio pecuniam numeret: nam Vir bonus est, inquiunt, laboribus nullis pepercit, fecit quod potuit, scilicet, hoc est, curare, vel si maius curuare. Hactenus prologi instar errores pseudomedicorũ notauimus, quem prologum, etsi textui cõnumerari nolim, textu tamen non minorem haberi velim: etenim non minoris operæ est, quid falsum quàm quid verum rectumque sit ostendere: etsi enim ad curationem istud propriè non pertinet, tamen vsu non caret, cùm ęgros cautiores efficiat, nos sane vbi cum ætate eruditio accreuerit, in hoc scripti genere accuratiorem operam posituros pollicemur.

Remedia non dicenda sunt quę non perfecte curant.

Malaquę incon cinnam sequũtur curationem.

Prologi instar se habet hic primus liber.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS, TVMORIBVS AC VLceribus morbi Gallici,

LIBER SECVNDVS, OSTENDENS

QVEMADMODVM IVXTA ANAtomicas rationes in omnium morborum causam materialem inquirendum sit.

Caput I.

PRopter singularẽ in omniũ morborũ inquisitione, Anatomię vs^9, incõueniẽs duxi antea quã de causis morbi Gallici sermonem

Editus hic Liber aliàs à Bodenstenio est, sub titulo Anatomiæ.

Anatomiæ vsus.

sermonem instituam, de Anatomia verba facere: quandoquidem quod nobis hoc loco scitu dignum est, oculis quoque percipi debeat, id quod in primis ad Chirurgiam pertinet. Nam hinc planè sequens prodit, quæ ad illarum originem respicit ratio. Extra enim primam materiam nihil nobis incumbit aliud, quàm quod hæc sola indicat. Quoniam autem eò res Anatomica rediit, vt existimatum sit hactenus, ex hominis mortui cadauere omnia quæ ad Anatomiam pertineant: abunde demonstrari posse, (vnde deinceps illud de quatuor Humoribus pestilentissimum dogma pullulauit quoque) ego tamen hoc secandorum corporum studium plane puerile existimo, si ad illa maiora artis mysteria conferatur: etsi interim non pauci sint, qui maximi illud faciunt, & ad morborũ dignotionem plurimũ facere contendant. Qua quidem ex re Medicina in Theoricam deducta, neque sine magnis erroribus adhuc suffulta est. Quædam enim rationes idipsum agnoscunt, nempe multo alia quàm corpus mortuum esse dissecanda: localem namque etsi Anatomiam intelligam, nondum tamen Icteritiam, Hydropisim, aliósue morbos agnosco. Quamobrem, (quia Anatomiam Medicum perficere constat) Anatomiam duplicem constituimus Localem alteram, alteram essentialem seu essatam. Cùm itaque Localis vna esse debeat, qua ratione in cadauere deprehendi possit, non video, nisi præcedente Anatomiæ exterioris cognitione, quam demum extincti corporis Anatomia sequi debet. Quòd si quantulacumque saltem in vobis esset artis Medicæ ratio, ipsi profecto fateri cogemini, nullam in eo neque naturam, neque essentiam reperiri vnquam posse, quemadmodum & vestrum nonnulli hoc quoque admirantur, quod corpus mortuum rationis loco proponi debeat, vnde aliquid quod viuenti conducat depromi queat, non expendentes, Essentiam proprietatem, ac virtutem omnem, quæ Anatomiæ præcipua sunt desiderari in eo, ac plane simul esse defuncta. Proinde vos admonitos velim si tantisper vobis viui corporis conseruatio curæ est, eius in mortuo salutem nullam quæratis. Altera vero quæ Essentialis est, hactenus quidem intacta permansit, præcipuum tamen ac professionis Medicæ summam plenè intra se continet. Verum quemadmodum communis iam consuetudo inoleuit, vt omissis melioribus, deteriora studiosè excolantur, sic & in hac artis Medicæ parte torpor & ignauia præualuerunt. Optima quæque etenim contemptui habentur, ac vobis ea vatiniano odio prosequi solenne à multis iam annis fuit, vnde etiam quasi actis cuniculis iste error vester, omnes tam Theoricos quàm Practicos canones perreptauit.

Anatomia morborũ ex locali nõ addiscitur.

Anatomia Essata.

Optima sunt odiosa.

CAPVT II.

PRincipio ergo propter animi vestri caliginem, Localem anatomiam accipite in hunc modum, vt ex hac nonnihil quod sequenti rationi conueniat intelligatis: quod quidem aduersus eos est, qui huic tantummodo student, & abunde sufficere arbitrantur, scire pulmonis ac epatis aliarumq; humani corporis partium situm atque cum aliis connexionem. Nam si in huiusmodi rebus medica ratio versaretur, fieri non posset, quin aliquis hinc in vos redundaret vsus. Atqui cum corpus quidem viuum viuam quoque è regione Anatomiam obseruari desideret, viua certe corpora atque huic quidem æquilibrio conuenientia accipienda declarat. Quod si Anatomiam hinc inde probè contemplemini, locum mihi detis necesse est, quo par pari comparem: habitus enim ac cuiusque membri substantia di tantum signo conuenit in quo minimum delitescit. Quocirca Anatomiam vos quærere decet, vltra eam quam cadauer præscribit. Neque hoc mihi vitio vertatur, quasi vero Diaphragma nesciam, aut vestris adstipulari nugis cogar: nam euidens est ratio quod multo plura ostendit vitæ Anatomia ad aliam vitam, quàm si in defuncto inquirere velim, id quod ad vitam attineat. Quapropter in hoc potius Anatomia obseruanda est, quo pacto morbi in hac se spargant, quique loci aut regiones suis peculiaribus morbis conueniant aut non: cuius quidem Anatomiæ rationem si habueritis, gloriari haud immerito poteritis, aliquo modo philosophiæ vos nomina dedisse: probe nimirum & exactè indagando id, quod ad Medicum pertineat proximè, nec non & pomorum quoque contemplari generationem, quæ in peculiaribus suis nascuntur locis, similiter vt cupressi, atq; ea in aliis locis. Nam qui hoc, an nõ ex Anatomia proficiscitur? proinde obseruandum quo pacto se ita confluentia iungat vt eius exactam cognoscatis & rationem & originem. Viuam igitur Anatomiam vobis proponite, non illam quæ cum laruis est lucta, ex qua nihil elicere potestis aliud quàm quod natura extrinsecus repræsentauit. Quare hoc opus, hic labor est, vt maiori nunc quàm hactenus studio in eam incumbatis. Vbi enim primum in hoc erratum fuerit, actum planè, nisi forsan præsens vobis ac propitius suppetias tulerit Mercurius. Ad hunc igitur modum Anatomia Microcosmi dignoscenda est, vnà cum suis locis & regionibus in dictis morbis, non quod morbos locis accommodem, verum quo & vobis officium finam, & res clarius appareat eadem toties inculco, saltem vt Anatomia quo pacto in flore suo ac suis exaltationibus pergat non omittatur.

Viuum corpus viuam Anatomiã requirit.

Verus vsus Anatomiæ.

Viua Anatomia discenda.

CAPVT III.

PRæterea vero & in specie Anatomia dignosci debet, veluti de Auro quod Anatomiam suam exhibet, hoc est, membro suo, in tot regiones, nihilo tamen secius vniuersum in vno est corpore, tametsi multis milliaribus à se inuicem distent ac longe lateque dispersum sit. Quemadmodum igitur aurum sic sparsum iacet, membra tamen eius candore diuisa, ita quoque Anatomia cognoscenda venit. Sicut totus mundus est vnum corpus, ita & omnium hominum morbi vnum corpus existunt. Sed quemadmodum diuisio extenditur, nempe quod in vna quidem vena sæpe aurum latet, vltra tamen hanc minime, eodem modo & morbi sese habent. Veluti quoties homo, toties item eiusdem venæ minera. Hinc impossibile esse satis claret, vt vno eodemq; morbo vniuersi homines laborent, non

Auri Anatomia.

Anatomiæ multitudo.

ſecus atque impoſſibile eſt omnia terrarum genera auri eſſe feracia:Eius rei hoc ſit exemplum. Quotquot enim ſunt loci & regiones in quib. ſe metalla produnt, idque variè quemadmodum omnes procreationes ſuum habent exitum, ſimiliter & in homine euenit. Sicut ergo nec bolus nec lephanteus auro poteſt eſſe conſperſus,ita nec idem ille habitus in homine exiſtens Cardiacæ obnoxius eſſe poteſt. Neque hoc mihi malignè interpretandum quod in Anatomia vos tam diu detineo: nam eò me veſtra cogit ignorantia, ac immenſæ veterum ſcriptorum nugæ,quod ſi peculiariter de ſola hac (quẽadmodum inſtitueram) ſermo nobis eſſet, errores veſtros clarius in medium producerem, ac plane vlcus vobis, vbi maxime doleret aperirem. Cæterum hinc non alius tantopere colligendus eſt fructus, quàm vt aliquando relicta mortua hac Anatomia conſideretis ac rem æqua quod aiunt lance pondetetis,quàm falsè quamque ineptè hactenus ſcriptitarint, quicunque ad noſtra vſque tempora de Anatomia ſermonem texere ſunt conati, qua quidem & vos & illi, ſic profeſſionem conſpurcaſtis medicam, vt tantum non in vniuerſum extincta ſit,tametſi nihil vobis reſtat amplius quàm vt de Ferrarienſium columnarum ſtructura ac Pariſienſibus tantiſper hiſtrionibus gloriemini. Verum huiuſmodi præſtigiis Itali frequentiſſime vtuntur, quibus perpetuus eſt ac indefeſſus ad fucum faciendum animus, quibusque nos Germani ceu Barbari nummum (quod aiunt) contemplandum ſubinde ac non difficulter porrigimus, non conſiderantes, quidquid cum laruis negotium habet laruam quoque eſſe. Quocirca non tam Medicina quàm nefandus quidam fucus ac impoſtura hæc eſt merito nuncupanda.

Lephanteus non eſt auro conſperſus.

Anatomicorũ ſcripta cẽſentur.

Italorum præſtigiæ.

CAPVT IV.

QVapropter non immeritò eiuſcemodi differentias Anatomiæ adſcribendas eſſe cenſeo, ſed & eandem Medicæ profeſſionis baſim eſſe exiſtimo, quandoque tam varia terrarum genera ſunt, quod nihil aliud oſtendit, niſi tam varias eſſe hominum quàm terrarum diuiſiones:è diuerſo quoque, quemadmodum quæuis tellus peculiari quadam fertilitate pollet, & alia aliud producit, ſic etiam ex hominibus quiuis proprium ſuum ac peculiarem morbum profert, id quod in hanc ſententiam accipiendum eſt, quod eadem ratione corpus humanum in tam varias diſpoſitum eſt naturas & eſſentias. Vnde tam impoſſibile ex aliquo corpore in quo eiuſmodi natura fuerit profluuium procreari,quàm lutum producere aurum poſſe. Et quemadmodum vnicuique terræ peculiares ſunt deſtinati fructus ſimiliter & tam varia ſunt in Microcoſmo corpora, tamque varij ſubinde producuntur morbi.Cæterum quidquid corpori æquale eſt exhibet item æquales morbos non aliter, atque æquale quidem ſolum æqualia poma. Atque hæc quidem Anatomia eſt, cui vos & fidem & ſtudium adhibere conueniens eſt, non ſolum conſiderantes quia hîc pirus naſcatur,al ibi malus, ac rurſum alio loco aut quercus aut fagus, verum potius quo pacto confluentia huiuſmodi quidem ſimul atque vnà propagari permittat. Summum enim ac præcipuum hoc eſſe in Medico duco, vt confluentiam Anatomiæ probè intelligat, quo ſc.pacto loca & morbi inter ſe conueniant, non quia id citra exteriorem Anatomiam fieri debeat,verum potius vt per eandem in confluẽtiam deducatur, cuius quidem rationem, ac intellectum vbi habueritis, haud difficulter in veſtram me ſententiam deducetis. Nam vt apparet, quatuor ſunt eſſentiæ quæ vnicuique ſemini ſuum dant profectum, ſic eodem ipſæ vniuerſam Anatomiam conflent,neceſſe eſt,nec vllam poſthac mentionem faciatis vel corruptionis, vel putrefactionis, vel eiuſmodi ſomniorum, quibus hactenus ita fuiſtis obruti, vt peſſima quæque pro optimis nulla habita ratione delegeritis. Porro tametſi poſſet fortè Anatomiæ diuiſio contingere, vt altera Chirurgiæ tribueretur, altera vero Phyſicæ, rem tamen ipſam non vſque adeo ad vnguem attingere ea diuiſio videtur. Anatomiæ ſiquidem Geometria intellectum, alia ratione præbet. Sed & Iliadi habitus idipſum aperit, præſertim cum vnum corpus exiſtat.

Terrarũ diuerſitas conſideranda.

Morbi ſeu fructus ex Microcoſmo prodeũt.

Semina ſingula à quatuor eſſentiis fiunt.

Anatomia alia Phyſica eſt, alia Chirurgica.

CAPVT V.

POrro eſſentiarum Anatomiam intelligere potiſſimum eſt, idque tantum influentiæ gratia. Quid enim ex omnib.,quæ ad Medicum attinẽt,hunc confluentiç intellectum æquipollet? cum præſertim citra Anatomiam natura ferè protulerit nihil, hinc eſt quod omnia genera,& ſpecies ſeparauit in ſemetipſa. Quonam igitur pacto, mortuum cadauer ſecantes, extendentes, ac miſerè laniantes, quidquam ex eo conſequentur, quod viuenti vtile futurum ſit? cùm hîc quod captatis nuſquàm adſit amplius? Veruntamen quemadmodum decem ſunt pomorum genera, decem item genera pirorum, idque vniuerſum ſub vna ſolum Anatomia: ſimiliter quoque & totidem Ictericiæ genera ſunt, ac item paralyſeos & omnium præterea aliorum morborum. Atque eius generis morbos, vnum & vos in veſtra Anatomia reperitis? an hac ratione (niſi forte quod coniicio vobis Gallis, ita Germanos deludi volupe eſt) plures quærere languentes conamini? quin potius id quod dudum hinc aufugit peruestigatis? quamque & hoc, & omnes alij morbi ſub vna eademque conſiſtunt Anatomia. Hæc duntaxat aduerſus quatuor Humores dicta ſint, qui nullum neque locum, neque rationem Anatomiæ pati queunt, neque vlla via, quemadmodum feruntur, ex his morborum origines contingere poſſunt. Cur igitur tantiſper de veſtris humoribus gloriamini? quid ſic ampullas ac ſeſquipedalia verba ſubinde proiicitis? quandoquidem non aliter, atque poma in ſuis locuſtis prodeant morbi, & perinde vt illic ſic etiam in morborum generatione ſanguinem, aut phlegma conſiderare ridiculum eſt. Nam hoc loco ſinapium ſummam rei, & quidquid tandem hîc ſcire conuenit abundè proponit. Hoc itaque ſi caueritis quiſnam à vobis tandem fatuum abiget, cùm tam profundè radices egerit,vt euelli à quoquã vllo pacto nequeat,quin & hoc certum eſt, eum qui pomis ſuos dare & adimere nucleos poteſt, eum non minus & morbis

Anatomiæ eſſ. latæ vera ratio.

Pomorũ decem genera.

Humores quatuor nullã ferunt Anatomiam.

Sinapi.

morbis quoque, non tamen consultis prius quatuor humoribus dominari posse. Harum igitur ægritudinum ratio ex sola debet Anatomia ferre iudicium, non autem ex Humoribus. Contemplemini quæso vos vel mespila poma, crescunt enim ea neque ex colera, neque ex Melancolia, verum potius ex confluentia Anatomiæ. Hùc huc adhibete nares, & olfacite, quidnam sit specificum, quod hunc fructum in radice adoriatur, idque etiam his comparate ægritudinibus. Nam & eodem pacto morbi nascuntur, non secus atque ex tellure fructus, quapropter corpus ipsum omnium ægritudinum quasi fundus est, ex eo namque non aliter quàm ex terra fructus procreantur. Cùm igitur corporis fructus morbi sint, circumspicite vbinam inuestigari debeat Sinapi, quod pro Eruca hactenus, sed falsò accepistis. Verum quemadmodum soletis vtilissima quæque spernere, ita etiam hac in re pristinam obseruastis consuetudinem. Cosmographiam quæso Anatomiam esse finite, nec non Tropicum Cancri & Capricorni, & lineam Meridionalem, &c. Similiter quo pacto quatuor matres in suapte sint Anatomia sitæ, contemplemini. Has enim si exactè cognoueritis, Microcosmum in suo esse, integrum habebitis. Contemplamini Anatomiam, quàm concinnè in ipsa tum manus, tum pedes sint: quinetiam considerate quid in hac sint digiti, quid membra principaliora, atque his similia. Et tametsi non omnia confestim ad peragendum iter, vel etiam tactum composita sunt, nihilo tamen minus eius Elementi membra sunt. Sicut enim manus & pedes suis peculiaribus funguntur officiis, ita idipsum & fructibus iniungitur, quæque eorum regiones sunt eodem quoque pacto, & in terra regiones percipiuntur. Aquæ porro Anatomia quale corpus habeat vide, quemadmodum enim eius membra sunt Mineralia, sic quoque & Tereniabin Chaos membrum est, & Galaxia spina ignis.

Mespila vnde oriuntur. *Astronomica quædam* *Simile.*

CAPVT VI.

PRincipio obserua quod ex Elemento aquæ procreentur gemmæ, hoc est sui Elementi membrum, metalla quoque, idque aliud est membrum, mineræ porrò aliud membrum demum & lapides & hoc ipsum aliud membrum, &c. Sicut igitur ea membra in suis regionibus ab aliis differunt, ita etiam in homine se res habet: proinde totum mundum sui Elementi corpus esse considera. Veruntamen vt se metallorum membrum spargit in suis nimirum regionibus dissectum, nonnunquam centum milliaribus æres ab ære distans, interdum aliquot stadiis saphyrus à Saphyro situs, similiter sulfur à sulfure, marmor à marmore longè lateque dissitum, nihilo tamen secius vnumquodque hoc vnum est membrum. Eodem modo & in corpore obseruanda sunt eiuscemodi loca, nempe quemadmodum Mineralium, fructuum, vel impressionum loca inter se confluūt, simili pacto & in corpore eius generis loca nonnullis ægritudinibus destinata sunt, vt omnes quidem homines, similiter vnum corpus sunt, inter hos tamen multæ ac variæ regiones existunt. In alia quidem regione hydrops cadit, quæ est impressio ignita, in nonnullis hominibus Cardiaca prodit, hoc est, Manna Chaos, in aliis erumpit febris, & est impressio terræ. Similiter quoque Anatomia cuiusuis hominis potissimum per se in eiusmodi regionibus sic se habet, quemadmodum regionum aliquot centuriæ sunt, in quibus mineralia latitant, ita & in corpore aliquot centum partes existunt, in quibus vlcera corrosiua continentur: Et quemadmodum nec extra illas regiones prædictæ mineræ, ita neque vltra has partes corrosiua vlcera vspiam amplius reperiuntur. Nam vt hac in parte Bolus siue lutum corpus est, in quo nullum minerale locum habet, simili quoque pacto & principaliora membra in seipsis tale quid minimè patiuntur.

Gemmæ ex aqua fiunt. *Saphyrus.* *Homines omnes vnū corpus sunt.* *Manna Chaos.* *In Bolo nullum inest Minerale.*

CAPVT VII.

QVum autem Medicinæ ad amussim iuxta Anatomiæ rationem expertum esse conueniat aliquem, quid tandem eximij fructus cadauer vobis in vestris gymnasijs, quiduè selectioris iudicij daturus sit? & tamen ob id tam male in me affecti istis, quod viuam Anatomiam tantisper commendo, id quod à me dictis rationibus non immerito fit, quare corrosiua in principalioribus membris non perinde vt in exterioribus exulcerent. Hoc ipsum si vt vos arbitramini, ex solo loco capere possem, haud iniuria gloriaremini vagabundum ac erronem me nuncupantes, meamque experientiam sinistrè vt cætera omnia interpretantes, cui tamen in hoc potissimum hactenus incubui, ne philosophia in vniuersum destitueret, & mundana Anatomia clarior aliquanto magisque perspicua redderetur. Possum quoque haud immerito huc vos in nostrum ordinem vocare, vt à fundo vsque altius quàm sunt vlli putei cognitionem habeatis, possitisque vnum quodque lutum ab alio probè discernere, quamlibet item tellurem ab alia, quę videlicet mineralium plus composit quā alia, quæue sit ea tellus in qua cedrus locum habeat & alio in loco pinus, aut vbinam ex Elemento aquæ Adamas producatur, vel vbi se Iaspis exaltet. Hanc cosmographiam si non secundum literam solum, verum iuxta normam naturæ apprimè cognoueris, qui dicere queam non esse te Medicum, quo tamen nomine hactenus plerosque indignos habui. In hanc autem nassam me haud vnquam pellicietis, vt aliam credam esse in physico corpore Anatomiā loco eius quæ mundana est, aut non posse comparari impressiones ægritudinibus: & quemadmodum hactenus non permisistis inexpostulatam membrorum chaos fixationem, ita nec hunc mihi fomitem vnquam extinguetis. Quod si vero nullam apud vos spem habuero reliquā qua pedibus in meam sitis ituri sententiam: in causa est, quod vos intus & in cute obsidet nequam, facitque vt perinde animo sitis affecti ac mendicus aliquis, cui valetudo prosperior odiosa sit. Quemadmodum autem localem prius Anatomiam posui, vt in hanc sententiam intelligas velim quod ad ægritudinum loca attinet, quęnam in vno morbo consonent membra: veluti quæ in pruritu patiantur, quęuè in Alopecia, quæ in hydropisi quæ in Ascite &c. intelligendum:

Anatomia cadauerum improbatur. *Adamas ex aqua producitur.* *Alopeciæ differentia.*

gendū: similiter etiā quæ vermes & Ascaridas foueant: itē quæ loca vitæ & quæ sint mortis, quib. in locis Mumia delitescat, in quibus caducus lateat, vbinam paralysis gubernet, vbi letargicus morbus vbi reliqui deniq; omnes, quod quidem vniuersum idcirco indicatū volui, vt hoc pacto localem Anatomiam intelligatis: quemadmodum Aurum in sua delitescere minera scitis, ita è regione calybis quoque ac ferri inter se differentiam probè dignoscatis, & quonam corpore Rubinus floreat, aut quo se Berillus abscondat, quoue pacto Karabe & coralli exoriantur, quemadmodum sua vbique corpora non indifferenter habeant: & in hanc sententiam conclusum volo, quot, quamque variæ sunt ægritudines totidem quoque esse corpora & loca, sicuti externæ Anatomiæ vnicuique procreato suum corpus idque proprium ac peculiare conferunt, vt enim Duelech argentum non producit sic nec hydropisim epar. Quocirca mortuum cadauer haud iniuria reiici sperniq; potest, ceu ad hanc rationem capessendam minimè idoneum, quandoquidem cognitio ista non ex physico corpore proficiscitur, verum potius ab externo eius quod intrinsecus est corporis, agnitionem capias necessum est.

Caducus vbi lateat.

Berillus.

Duelech non producit argentum.

CAPVT VIII.

CÆterum & de Essata Anatomia nonnihil dicendum est, quod cur fiat, hæc est qua mouemur ratio: quod multa subinde in subiecto inquirere conamini. An hactenus non tantum in vobis habuistis iudicij, quod nunquam vllum in vita subiectum fuit? Quidnam in eo quæritis, cùm sciatis maius aliquod esse à quo subiectum pati oporteat. Respicite quæso terram, ea pino velit nolit suum exitum cogitur concedere Quid igitur Epar tandem prohibere possit? an quidquam iudicij habet vestra medendi ratio, cùm subiectum perinde ac morbum contemplemini, putetisq; cognito subiecto rem (si diis placet) optimè gestam. Iam opinor rationem scitis. An non vos pudet tam crassa Minerua præditos, quod subiectum pro materia & causa morbi accipitis? Nunquam nè vobis suboluit an præ vini copia subolere non poterat, quod vnumquodq; subiectum accidenti sit obnoxium? id si concedatur quid quæso in subiecto remanet, quando adhuc accidens superest? hæc ob id dico, quia quod quodlibet accidens Essata Anatomia existit, quantumuis in subiecto circum volutemini, id quod vestris præceptoribus acceptum feratis, cùm nec ipsi à vobismet melius quid reperire possitis, illorum tantum verbis addicti. Hoc igitur ita se habente, quod subiectum operiri accidens oportet, quò se vestræ quadripartitiones conferent? quorsum vestra cholera? quorsum vestri humores? quorsum qualitates? quorsum etiam sex res naturales & totidem innaturales? Hæccinne Medicæ professionis ratio esse debet? Itaque iam tandem tantam passim ægrorum ac languentium copiam admirari desinam. Quomodo quæso tam impudenter humores, complexiones, qualitates &c. considerandas in morbis clamatis, cùm ista ad morbos nihil attineant? Namque nemo mihi vnquam persuadebit, sufficere, signis aduersum me si agatur, quibus solis hactenus innixi estis: respondebitis enim ac concedetis tandem, Theoriam vestram ac difficiles illas vestri fundamenti subtilitates præter subiectum nihil esse aliud. Vbi igitur permanebit Essata Anatomia vnde morbus exorietur? Negotium profectò vobis non paruum incumbit, cum omnibus vestris codicibus quibus tantopere confiditis, vt cuius Microcosmum insimulatis, re ipsa sic habere conuincatis, qui tamen hoc? Nam codices vestros & autores, vobis, vestris vxoribus ac liberis, popinæ ac cellario vtiliores esse quàm vel me, vel mea scripta lubens concedo. Verum hinc vel vobis honoris aliquid, vel malè affectis corporibus nonnihil commodi accedere, hoc est, quod ego nego. Summatim autem & conclusiuè rem expediendo, semel dico præter mera mendacia nihil esse aliud, nec vlli sinceræ Medicinæ veritati vllo modo finitima quæcunque vobis hactenus tantopere arriserunt, huic nostræ rationi contraria. Tametsi vos modo corpori & culinæ prospectum sit, quo pacto & animæ consulatur parum torquemini. Præcipuum autem quod me de vobis Experimentatoribus malè habet, est quod sic vno eodemque ephippio (quod aiunt) ad omnes vtamini equos. Quod si alicui Franco equiti vsu ueniret, vocaretur planè insulsus ac suæ artis parum expertus. Atqui vos Pileones? sic enim vocare vos libet, cùm rubris tantisper pileis gloriemini) multo estis insulsiores magisque inepti, quod vbi semel res prosperè cesserit, vbique sic procedendum citra omnem rationem arbitramini: id vero quàm ridiculum est!

Essata Anatomia consietur.

Complexiones improbantur.

Simile.

CAPVT IX.

VErum quo tandem Essatam Anatomiam aggrediamur hoc summum ac præcipuum rei argumentum est, quod corpus Physicum nullo modo considerari oporteat ad morbi originem, nec in subiecto quidquam agi, neque in eo morbum inquiri. Sed perinde est, vt de pomo, quod vndenam crescat, promite quæso, si quid habetis. Num ex terra dicitis? erratis, primum est enim subiectum: an ex ligno? neque hoc verisimile, nam rei subiectum est. Non aliter profecto hac de re loquimini, quàm si caput per fenestram protendente aliquo, dicat quis ex domo eum vel fenestra nasci. An quia Gallinæ pullus ex testa caput rostro exerit, ex ouo eum procreari statim dicetis? toto certè quòd dicitur cœlo erratis: quamquàm rudiores rerumque naturalium ignari, haud difficulter vobis adstipulari forsan soleant. Verum vos egregij Domini Doctores, omnia & credere, & agere vobis probè licere putatis. Neque Aristoteles quidem mecum sentit, neque hi mihi credunt, aut vnquam credituri sunt, qui me toties deceperunt, quíue id adhuc conantur, quique suæ tantum rei student. Sed ij duntaxat fidem mihi habent, à quibus vtraque Anatomia dignoscitur, plus quidem eruditionis in vestris esse Bibliothecis existimassem, quàm vt idiotas demum vestræ causæ testes adducere cogeremini: si quis ex specu aliquo prodeat, inde eū procreatum esse statim hominibus persuadetis. Dicite obsecro vndenam

Physicū corpus quatenus sit considerandum.

Poma vnde crescant.

Vrina & stercus vnde proueniant.

nam vrina prouenit? vnde stercus? vtrum ab Epate vrinam produci ais? quo pacto sic esse probabis? an ex renibus? tum enim profecto admones me militis cuiusdam, Mantua Neapolim proficiscentis, dicentisque se venire à Capua. Cæterum de stercore, vtrum ipsum ex stomacho venire dicis? quo ergo tandem pacto habet stomachus, aut quale nam est vas illud, in quo tantum subinde est stercoris? vtrum ex intestinis? hæc esse eius hospitium nequeunt, vt ne dicam interim huiusmodi generationem Anatomiæ Essatæ conuenire, non Cosmographiæ, Neque vero miror, quandoquidem dicitis puerum in matrice nasci, nec aliam habere causam, quàm vt per pudendum muliebre egrediatur, tam insulsa vos in medium argumenta producitis. Quid tandem de plasmate isto vobis videtur? vtrum ex subiecto proficiscitur an ex Essato? aut quonam pacto in matrice nascitur? an hactenus numquam animo volutastis, quod quidquid ingreditur suum quoque habere exitum oporteat? Sic igitur poma nascuntur, sicque nascuntur & morbi. Dispicite ergo qui morborum sit parens, nempe Anatomia.

Puer an in matrice nascatur.

CAPVT X.

VT autem sciatis vnde vrina & stercus proueniant; ex patina nempe & poculis, vnde autem puer? ex Oseis, vnde vero poma? ex centro seminis: Hæ res omnes sunt inuisibiles, solum enim corpus subiectum est. Itaque consultemini quìnam pomum in arboris truncum & ramos perueniat: quiue arbor ex terra prodeat, & quo pacto in matricem puer? Quando si præmansum in os vobis inferatur, nullis plane dentibus opus habebitis. Nisi enim per os ingrediatur, vnde quæso aut vrinam accipias, aut stercus? quidnam igitur tibi cum subiecto negotij est, cum tam nullam prorsus habeas Essati notitiam? Id vnum à vobis scire percupio, vndenam est in vesica lapis? An ex loco cui inest eum prouenire dicitis, tum corpus iam quidem mortuum, quod in vita satis firmum efficere non poterat, in tumulo plane perficiet. Vndenam Tartarus prouenit? vnde arena? vtrum à renibus, aut regionibus suis? quinam hoc accidit? edissere quæso. Aut si hoc non vultis, vel à me edoceri non pudeat, quod nisi pes os ingrediatur, aut inde Mineralia separentur, numquam fore vt vel Tartarus, vel Arena, vel Lapis generentur. An non miramini cur eiusmodi vobis argumenta proponam: adigunt huc me tam immensa vestra mendacia, quod adeo obliuiscimini, quænam corpora Mineralia in cibo delitescant multoque minus animaduertitis, quo pacto separationes Tartari in Microcosmo contingant. Numquid igitur tales vos doctores estis? Atqui vt tandem rem expediam & summatim dicam: omnes sanè morbi, ab extrinseco veniunt in subiectum, ex quo sequitur, quot poma, quot nuces, quotquot fructus alij, totidem etiam esse morbos, interim tamen vos non pudet omnia quadrifariam partiri, sc. hoc Melancholia est, hoc cholera &c. Considerate elementum ignis ex quo tam nix quàm calor prouenit, tam frigus quàm calor. Similiter etiam quotquot huiusmodi accidentia sunt ignitarum impressionum, totidem sunt etiam ægritudines in Microcosmo, & quotquot Mineralia totidem etiam morbi. Quid igitur vos de humoribus, putrefactionibus, corruptionibusque philosophamini: nunquid satellites estis, qui ad hunc modum corrumpitis? Quando morbos tam studiose indagare curiositas est, edocete me quæso vnde Sauina nascatur: vm quid ex cholera dicitis? tum certe tellurem afficitis iniuria. Si enim omnes quatuor ex terra nasci posse affirmatis, tum & vosmetipsos & vestros languentes decipitis, vt taceam quod mihi forsan obiicere poteratis, quis Calcedonio suos tribuat colores? vtrum Melancholia an sanguis? Quis Melissæ suas virtutes? num phlegma? nequaquam. Sed forsan obiiciat quis, quid hæc ad humores: respondeo non minus vos, vel illud latere, quàm morborum quorumcumque originem. Nam in vtrisque idem est intellectus. Sed quia nec extrinsecum quidem cognoscitis, quisnam illo vnumquodque disposuerit, qualecumque tandem vestræ ignorantiæ operculum phantasia suppeditat ex quatuor videlicet humoribus. Item vos quàm estis scilicet probè instructi.

Præmansum studiosis nō est ingerendum.

Tartarus fiat.

Morbi omnes ab extrinseco veniunt.

Nix ex igne generatur.

Melissæ virtus vnde.

CAPVT XI.

NVnquam ne intellexistis cur Astronomus astrum declaret, cum de natura planetarum loquitur, & ascendentium, deque coniunctionibus, cometis & his similibus. An existimatis de corpore eum loqui, hoc est, de eo quod nomenclaturam habet? nequaquam hoc: proponit enim sibi suum Essatum, veluti de Sole, cuius pulcritudo colorem non dat, neque Lunæ rubedo eandem tribuit naturam, perinde atque flaua Cæsaries aut citrina nullum corpori calorem, aut emolumentum adiicit, ita etiam hoc Essatum iuuat. Quod si corpus assumerent vbinam permaneret earundem natura? Naturam ergo assumunt & corpus missum faciunt. Quum vos igitur in Microcosmo aliter agendum ducitis quàm eiusmodi processus indicat, in omni vestro conatu errore vos circumduci (id quod certè fit) necesse est. Contemplemini hominem qui viuit, an ipsum caro foueat an ipse carnem, vtrùm vita & corpus vnum sunt an duo? quodnam igitur illorum sustentat alterum? An non hoc verum est, id quod amittimus nec vnquam amplius visuri sumus, hoc ipsum est quo de loquimur. Alterum enim quod manibus contrectamus quidnam habet quod in vsum Medicum venire queat? quemadmodum cum Antrax nascitur, quid eum perficit num sanguis & caro? quonam igitur pacto in Antracem ingrediantur audire vellem. Vbinam suum est tempus? vnde eius proficiscuntur signa? Si autem neglecto corpore diceretis, prouenire eum ex spiritibus vitæ tum demum rem acu tangeretis. Verum huius rei vniuersæ summa hæc est, quod ex morte id agnoscimus in hanc sententiam, quia hoc quod nobis effugit vtramque & prosperam & aduersam præstat valetudinem. Proinde non est quod miremini cur in cœlo cancer sit, quotue præditus pedibus, nec qui in cœlo est caper, viridibus ne sit cornubus insignis an lazuriis,

Sol calorem quomodo dat.

Antrax vt nascatur & perficiatur.

Signa cœlestia vnde.

zuriis, quin potius vitam eorum expendite quæ formas illas excellit omnes. Hinc enim & sanitas proficiſcitur & infirmitas. Quod ſi vero quoquam pacto bonos medicos vos eſſe nauaretis operam, id quod tamen veſtra ſcripta & receptorum deſcriptiones minimè declarant, tum haſce differentias etiam in ſimplicibus obſeruaretis, ita vt relinqueretis corpus ſolamq; eximeretis virtutem. Nam vtrinque tam in Microcoſmo quàm in profeſſione Medica, vtrinque dico, corpus nullius eſt vſus, verum potius vita in vita. Atque hæc eſt Anatomia, de qua nobis in præſentiarum ſermo eſt.

CAPVT XII.

SEd quid hoc ſibi vult, quod Iuriſtas, Theologos, Artiſtas, Sophiſtas & eius farinæ homines in me irritare contenditis? quid enim mihi cùm illis, aut illis mecum negotij eſt? quod ſi mihi vt Medico eſſent ſimiles, ſat profectò à me reſponſionis quod ſuffecturum eis eſſet acciperent: tametſi fateor, omnes profeſſiones quandam habere in ſe artem Medicam induſtriam, non tamen alia ratione, quàm nonnullis vetulis inhæret: alius enim perlegit, alius auſcultat, & quo quiſque ſtudio ducitur, eo & hanc fingi debere exiſtimat. Verum vos ipſi circumſpicite quo pacto hanc clauam mihi è manibus extorqueatis. Neque enim terrebitis me, quia peregrinis quibuſdam vocibus vtar, ex quibus tamen plus honoris quàm ignominiæ adepturum me non diffido, non enim aliam ob cauſam peregrinæ vobis ſunt, quàm quia nunquam cœlum mutaſtis, domi perpetuo inſtar teſtudinum deſidentes, ſi quid à quotidiano vſu paulisper diſcrepet, aut præter conſueta ſingulis ſeptimanis negotia quid contingat, extemplò, neque hircos, neque capras inter ſe dignoſcitis. Quin ſemel nundinas accediitis Franckfordianas, ac cathedram apud Moſchouitas inſpicitis, quidque toto penitus orbe remoti agant maris incolæ? Tum enim veſtrum prouerbium facile vobis excidet, quo ſubinde vtimini: ego neſcio: non eſt in vſu: ego numquam audiui, neque legi. Hæc enim omnia vbi primum experti fueritis, quàm à Galeno ſeducti hactenus, ac perditi ſitis facile animaduertetis, nec tamen idcirco magis quàm vetulus aliquis canis lori impatiens ad meliorem frugem reducemini: tantum ſcilicet in erroribus adoleſcere diſpendium eſt Nam vt meliorem à me inſtructionem, non dico poſtuletis, ſed expectetis tantum, pudor prohibet, ac ridiculum planè foret, nec præter ignominiam, ſi veſtrum à Vienna ſceptrum, nec non tam pulcre diſpoſitum Montis peſſulani ordinem ſic negligatis. Meum autem conſilium perpetuo fuit, neglectus & nominis & colorum, idque quo minor fraus eſſet. Tametſi probè ſcio vos à veſtris ægrotis liberalius & longè melius munerari, quàm à vobis ipſis. Hinc enim facilè coniicio, rem veſtram ſolum ob id inſtitutam eſſe Proinde cum tantiſper veſter animus reſpiciat eò, ad æs nimirum & crumenam, non hinc planè retrahere vos conſilium eſt: quandoquidem fateor, non parum vobis inde frugis acquiri, nempe ex apparatu illo ædium, veſtimentorum, aulæorum, tam pretioſo & ambitioſo, pulpitis item omni genere codicum refertis, ac lingua denique tam fœliciter eloquente. Veruntamen hinc accidit vt minus mirer, lenones, carnifices, profugos ac deploratos apoſtatas, aduocatos & quidquid tandem eius eſt generis, quod præ ſegnitie victum vltra quærere nequit, in veſtrum ſe conferre ſodalitium, cum vtrorumque ratio tam veſtra quàm illorum ita pulcrè conueniat vt fermè ſit eadem. Eloquar hoc ingenuè magis ex vſu reipublicæ fore Medicos huiuſmodi è medio tolli, quàm ſic impunè tolerari, cum conſeruato vno atque altero ſexcentorum mors procuretur languentium. Quàm proſpere eius farinæ fex commiſta eſt, vt Arabes, Græci, Chaldæi, Latini quoque tam pulcrè conueniant, ô quàm aures mihi tinnient, ſimul ac hæc mea ſcripta pellecturi ſunt: poteratis vel purpuram potius quam eiuſcemodi viles contexuiſſe pannos, ac ita Centones oſtentare, tametſi ne ſic quidem alicuius momenti futuri.

Vocibus peregrinis cur vtatur.

Medici vulgares è medio tollendi.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS, Tumoribus ac Vlceribus morbi Gallici.

LIBER TERTIVS.

QVI EST DE TRANSPLANTATIONE.

Cap. I.

POST explicatam Anatomiam, iam deinceps de tranſplantatione ſermo nobis commodiſſimè inſtituetur: namque ad puſtularum dignotionem ac Theoriam maximopere conducit noſſe tranſplantationis rationem, perinde namque ac ex ligno, tinea: ſic & ex corpore Morbus Gallicus tranſplantatur. Atque etſi & alij non deſunt morbi, qui & ipſi ex tranſplantatione originem ducunt: tamen quoad originem, interim differunt: namque in Lue Venerea à Luxu ſemper incipit tranſplantatio, non perinde in reliquis: itaque tranſplantatio in ſimplicem: ac in Luxalem diuidetur, quæ in Morbo Gallico omnino neceſſaria eſt. Interim tamen obſeruandum eam eſſe huius mali naturam, vt in nullum corpus tranſplantetur, niſi ipſum iam ad alium aliquem morbum diſpoſitum ſit, ſiue is externus ſit, vt Æſtiomenos, Cancer, Morphea, Alopecia: ſiue internus, vt Febris, Arthritis, Paralyſis, &c. neque vero abſolutum perfectum morbum eſſe neceſſe eſt, ſufficit enim vel ſcintillula vnica. Etenim cum primum accedente Luxu ab eodem, ille prior morbus in actum deducitur: hinc ergo puſtulæ aliæ Æſthiomenæ ſunt, aliæ Paralyticæ. Verum antequàm de tranſplantatione corporis diſſerere incipiam, prius tranſplantationes quatuor matricum explicare, haud inutile fuerit: nam harum exemplo etiam illæ generari ſolent. Nam veluti plurimæ herbæ, ac plantæ repe-riuntur,

Morbus Gallicus tranſplátatur.

Luis Venereæ tranſplátatio, quid à reliquis differat.

Morborū differentiæ.

Puſtularū differentiæ.

riuntur, quæ primum non ex ſemine extiterunt, ſic plurimæ hominum formæ ſunt, quæ ſuo protoplaſti caruerunt. Atque hæc omnia quidem aptiſſimè tranſplantationi accepta feruntur, quod & in puſtulis manifeſtum: ipſæ enim non ſecus ex alterius morbi tranſplantatione extiterunt prius: ac quandoque per inſitionem ſalicem in perſicum arborem degeneraſſe obſeruauimus.

CAPVT II.

NAturam autem tranſplantationis in hunc modum intelligere promptum erit. Primum cum natura omnia quæcunque ipſa produxit vnquam formis ſimilibus in eadem ſpecie ornauit ſemper: ſic ſemen quodlibet ſui ſimilem fructum Mineram ſuæ naturæ corpus ſemper & perpetuo generare videmus: identidem in Tereniabin aliiſque impreſſionibus cernere eſt, vbi non ætas, non tempus, non intempeſtas vlla à ſuo tramite naturam detrudit. Veruntamen coniunctio ſupereſt, quæ iſtum naturæ decurſum interrumpere potis eſſe cernitur. Namque primum protoplaſtum intueamur, atque dum illo varias creaturas conferamus, apparebit certè ipſas ab illo non parum euariare. Item aſtrorum impreſſiones contemplemur, quàm formis inuicem ipſæ, tum ab illis euarient? ſic herbarum ingens multitudo apparet, quam ſemina in prima creatione habuiſſe credibile non eſt. Denique quot ſunt beſtiarum genera, quæ in prima creatione non extitere? ſed deinceps in natura rerum apparuerunt, vt de Monſtris interim nil dicam. Si ergo tranſplantatio nouarum huiuſmodi formarum cauſa ſtatuatur certè Tranſplantationis cauſam, Coniunctionem haud immerito ponemus, cuius ea eſt conditio, vt ipſa ex duobus contrariis eiuſdem generis, inuicem mixtis, (extra corpus animatum tamen) naſcatur, neque vero duobus ſaltem ſed & tribus, quatuor, quinque & deinceps: namque quò magis varia ac multiplicia ſemina inuicem commiſcentur, eò magis compoſiti fructus emergunt. Ex hoc ſequitur Medicum non ſolum eorum morborum cognitionem habere debere, qui ex ſuis propriis ſeminibus oriuntur, veluti in herbaceo genere, Ocymum ac Maiorana, ſed & eorum qui ex tranſplantatione oriuntur, ſicuti in eodem genere Spica & Angelica: Atque quemadmodum quandoque duo ſemina non vſquadeo ab inuicem diuerſa commixta fructum aliquem ſingularem producunt, ſic duos congeneres morbos inuicem mixtos, tertium producere, cui dein ſingula ſua Theoria adaptanda ſit, non ignorandum. Etenim veluti Mulus, Equi vel Aſinæ naturam non refert, ſic nec tertius ille ex tranſplantatione natus morbus reliquorum ſimilis exiſtit, vnde dein quoque is ſingulare ex ſe ſemen fundit. Veluti autem in monſtrorum genere, alia dein ſui ſimile generant, vt Rhinoceros, alia pereunt vt Mulus, ſic de morbis hîc, & de quatuor matricibus iudicandum erit. Quin & poſſibile illud putamus, vt illa tranſplantatio in tertiam vel quartam iteretur vicem: nam hoc medio Gigantes primum extitiſſe coniectura eſt, nam tempore mutantur non ſolum colores, ſed & formæ & fructus aliæque impreſſiones, ſanæ, ægræ, rationales & irrationales. Hæc hæc illa naturæ Magnalia ſunt, quæ tempus ipſum vel producere, vel abolere gaudet. Hominem primum nobis contemplandum proponamus, is ex ſe totum humanum genus tranſplantauit, in quo cùm tanta formarum varietas exiſtat, Tranſplantationem inuerſam conſtituere neceſſe habemus, niſi enim ea eſſet, nulla ratione formarum varietatem ſaluare poſſibile foret, tantum abeſt, vt diuerſitatem ſubſtantiarum demonſtrare poſſemus. Tranſplantatio vero præter naturam, (ex ipſa tamen natura ducta) ea eſt qua à tramite ſuo declinans natura, monſtra, Cyclopes, Gigantes, Mulos, &c. producit.

Coniunctio naturæ vim frangit.

Monſtra ſunt ex tranſplãtatione.

Coniunctio quid.

Spica & Angelica ſunt plãtæ tranſplãtatæ.

Gigantes ſunt ali-

quoties tranſplãtati homines.

Tranſplantatio inuerſa.

Tranſplantatio præter naturã.

CAPVT III.

SCiendum autem inſenſibilia ſemen ſuum, ſiue duo ſint, ſiue plura, non niſi adiumento ſenſibilium commiſcere poſſe: itaque inſenſibilium Tranſplantationes plantante aliquo ſenſibili neceſſario perficientur, quod dico de duobus Globi Elementis, terra, & aqua intellectum volo, nam ex duobus reliquis, hoc Cometas, illo Loram, coniunctione quadam produci ſcimus, quod ipſum ea ratione euenit: illa enim duo Elementa liquida ac fluida ſunt, itaque non ſecus, ac tres quatuor pluréſue Liquores inuicem commiſcentur, ſic & iſta inuicem iungi poſſunt, vt tertium aliquod corpus repræſentent, quod in reliquis duobus Elementis, in ſicco conſiſtentibus, contingere neutiquam poteſt. Atque veluti commixtis variis liquoribus variorum ſaporum potus emergunt, ſic & in præſentiarum magna illa corporum, ac formarum diſſimilitudo cauſatur, accedit ad hoc quod in aëre quandoque hominum formæ appareant: nam in aëre homines quoque ſunt, ſiquidem omnes ex eodem facti ſumus. Quin & in cæteris quoq; Elementis ſimile quiddam accidit quandoq;: hinc enim ex tranſplantatione Nymphæ terreſtres extiterunt. Hæc etſi ad morborum praxim non pertinent, tamen in Theoria vſu non carent, itaque quicumque Medici nomen aſſumere volet, iſtarum prius rerum cognitionem ſibi comparabit, atque ab ineunte ætate in diſcernendis generationũ modis verſabitur, ſecus enim ſi quis in medicam vrbem veniat irruiſſe, non precario veniſſe dicendus eſt, itaque qui ex triuiis, Myropoliis, Muſicorum collegiis, &c. in Medicinam iruũt, quomodo Medici dicentur? Sed ille vnicus fons eſt corruptæ medicinæ, ad quem expurgandum omnes qui reipublicæ conſultum volunt adhortor. Namque cum Medicus naſcatur, quis illas ſubito tranſmutatas beſtias Medici nomine dignè afficiet? etenim quàm eſt impoſſibilis ſpecierum tranſmutatio: quàm difficulter ex malo, pyrus efficitur, tam præter omnem veritatem eſt, huiuſmodi neque homines in bonos Medicos euadere.

Senſibilia ad tranſplãtationẽ requiruntur.

Homines ſunt in aëre.

CAPVT IV.

SEd ad fundamenta propoſiti negotij accedamus. Elementa ſingula, multas ſub

Elementorum ſpecies.

ſub ſe ſpecies ſpecierumque genera habere conſtat, Conſtat & illud, ægritudines inuicem, & ſpecie, & genere diuerſas inueniri, tamque latè patere ſanitatem, quàm ipſe morbus pateat. Conſequens ad iſta eſt, quod vbicumque ſpecies inueniuntur: illic compoſita fieri ope tranſplantationis poſſe: quin & illud indubitatum eſt, quamuis ſpeciem in ſemetipſa compoſitum tranſplantatum efficere poſſe. Hinc ſingularis quædam ſanitas eſt Pini ad Cupreſſum, Cedri ad Libanotidem, foliorum ad flores, & viciſſim, itaque tot ſanitatis ſpecies ſunt, quot in vnoquoque genere rerum differentiæ. Sic & de Morborum ex tranſplantatione originem ducentium natura inquirendum, quod non fiet, niſi ab incunabulis qui naturæ vim ac ſpecierum exaltationem addiſcat. Quamobrem non ſufficit ad ſingulos morbos ſingula nouiſſe experimenta: ſiquidem tranſplantatio iſta, morbos in eodem ſemper gradu conſiſtere non ſinit: Verum vt laboribus parcatis variis ad elabendum elenchis vtimini. Atqui longè alia philoſophia ad artem medicam adferenda eſt, explodendaque veſtra ſunt ſomnia. Sed ad tranſplantationes ex terra factas properamus, vbi ſciendum, Lauendulam primum quoddam ſemen eſſe, ſed ex proprij ſui Liquoris tranſplantatione, Spiculæ herbæ rudimenta ponere, eaque deinceps confirmare: ſic Oſtrucium primum quoddam ſemen eſt quoque, ex cuius tranſplantatione Angelica (ſuo dein ſingulari ſemine prædita) emergit: itidem Graphoij tranſplantatio Rhaphonticum ſuppeditat: Gariophylli denique flore & radice ex Aquilegiis tranſplantantur, accedente ſucco Vrticæ vel Meliſſæ. Atque huius generis ſexcenta naturæ peritis cognita ſunt, veluti in Arboreo genere, pini cum iuniperi ſemine tranſplantatio, tertium quiddam ab vtriſque diuerſum producit: ſic Terebotin & Zirbus commixti, Terebinthum rub. efficiunt: ſic Sauinæ & ſpicæ tranſplantatio, Roſmarinum: ſic Liquoris terræ cum frumento commixtio Cyanum: cum Zizania papauer producit. Similiter de Raphano ac Napo iudicandum, quorum alter ex Rapo, alter ex Paſtinacta tranſplantatis extitit primùm. Atque de ſpeciebus tranſplantationis hactenus.

Sanitatis multæ differentiæ.

Lauendulę tráſplátatio.

Gariophyllorũ tranſplátatio.

Cyani tranſplátatio.

CAPVT V.

IAm deinceps de tranſplantatione ex putrefactione eueniente, ſermonem texere tempeſtiuum videtur. Ex putrefactione quaſdam inſolentes formas exiſtere, lignorum caries & ex ſtercoribus prognati vermes ac inſecta oſtendunt, atque pro putrefactionis varietate, diuerſas tranſplantationes fieri, putrefacta in fimo ligna, commiſtæ cum ſtercoribus vrinæ, indeque generati lumbrici manifeſtum efficiunt. Similiter ex putrefactis in terra ſeminibus, inſolentes, ac nouæ plantarum formæ exoriuntur, vt in Agalia videre eſt, quæ ex degenerante ob putrefactionem Aquilegia generatur, atque velut Zizania & infelix lolium ex putrefactis Leguminibus naſcentia teſtantur. Quamobrem reprehenſionem merito incurrunt ij, qui herbarum virtutibus deſcribendis occupati, non etiam vnà earundem generationis modum declarant. Lolium etenim ad minus ex ſex Leguminum degenerantibus ſpeciebus fieri poteſt, atque hinc tot virtutes ſtupefactiuę ei quoque inſunt, licet vnica eius forma tantum exiſtat. Terræ igitur omnis ea vis tribuenda eſt, qua per putrefactionem formæ tranſplantari poſſunt. Verùm quæ ex pluribus ſpeciebus generari debent formæ non niſi accedente ſenſibilis alicuius operatione, fieri poſſunt, nam veluti hoc forma ab illa differt, ſic & aliam eius ſubſtantiam efficit. Iſta theoremata Medicum ad vnguem intelligere ſingulare artis ornamentum eſt: niſi enim iſtis quis incumbat ſed vulgatis illis contentus ſit, nil planè à Monacho qui nil niſi dixit dominus domino meo, &c. boare nouit, vel Sophiſtica cui ſemper in ore eſt, eſt, non eſt, differet. Inſolens ſcio iſte meus ſtylus pleriſque videbitur, & ſane pluribus plebeiis qui Medicinam affectant admirationem quoque commouebit. At hoc ex te quæro, cur quandoque Cerui, corui, monedulæ albo colore ſint? an cauſa eſt caſus aliquis cum ipſa tranſplantatione coniunctus? An non & eodem modo Ictetitia alba ac Morphea praſſina exiſtere poſſet? ſc. non ſemper iuxta veſtri præceptoris præcepta decidendum, qui naturæ ne vel minimam habuit ſcientiam. Quoties quęſo Bronchocale fit? quoties vertebrarum luxatio? an non & iſta mala cum Aſcite iungi poſſent? Sæpe in partu errores fiunt, vt proles hominem non referat, an non ſimiliter morbi quidam fieri poſſunt, quorum ſimiles nulli in veſtris codicibus ſint deſcripti? Sanè pro Aſcaride quandoque inſectum aliud generari, aut per os lumbricum Lazurium reiici impoſſibile non eſt, hoc ego pro certo affirmare poſſum, tantam in noſtris corporib. eſſe ſentinam, vt cuiuſcunque ſpeciei, cuiuſcunque etiam coloris, beſtiolas in nobis generari poſſe impoſſibile haud ſit, verum veſtro more ſemper ſtercus, vrinam, Choleram vel Melancholiam pro cauſa aſſignare oporteret. Atqui ſi tráſplantationum aliquam haberetis notitiam, non ſic ſubinde veſtros humores prætenderetis, non etiam Caducum, Phreneſin, Maniam mala ſimplicia conſtitueretis, cùm à quouis accidente tranſplantari queant.

Agalia ex Aquilegia fit.

Lolii virtus ſtupefactiua ſextuplex.

Aſcaridũ multiplex generatio.

CAPVT VI.

SImiliter ac de terreſtrib. tranſplantationib. explicatum iam eſt, ſic & de iis, quæ in Elemento aquæ contingunt, paucis diſſeremus. Tranſplantatio itaque in aquis facta ſemper accedente extractione conficitur: ſunt enim perinde vt in homine, ſic & extra ipſum Matrices quatuor. Neque eſt vt quiſquàm putet vnius ſaltem generis eſſe huiuſmodi extractiones, variæ enim ſunt atque ſingulæ nouis repręſentandis formis deſtinatæ. Sic ergo intelligendum, Laſurium lapidem nil eſſe niſi tranſplantatum Argentum, vel extractionem ab Argento tranſplantatam: nam argenti naturam amiſit, & ab argento iam aliud atque diuerſum quiddam exiſtit. Topaſius extractio eſt ex Minera Martis, eſtque ferrum tranſplantatum. Saphyrus vero ex quinta Lazurij tranſplantatione facta eſt gemma. Adamas autem ex ſecunda Saturni tranſplantatione. Smaragdus denique

Gemmæ vnde ſint tranſplátatæ.

deniq; cuprũ transplantatum est, vt de reliquis iã verba non faciã, quæ ex fructib. Elementi aquæ, extractiones sunt. Veluti Aurũ quod Sulphuris, Argentũ quod Mercurij, Argentũ viuum; quod similium Metallorũ extractum existit. Sic Cinnabaris extractũ è Saturno & Marte per Mercurium est, Chalcedonius ex Sale, extracta gemma. Sed species iam omnes, quia ad Medicam artem non pertinent, enumerare superuacaneum videtur. De Mineralibus etiam paucis explicemus. Marchasita, Kakimiæ extractum est, Kakimia Thalci, Carabe extractio est Resinæ sui Elementi, Sulphur Marcasitæ, Asphaltum succini nigri, Marmor & Chalcedonius ex Amethisto: singulæ vero tres gemmæ ex Sale extracta sunt, veluti silex ex mucilagine Salis quoque extrahitur. Omnia iam dicta etsi vnam eandemque materiam nacta sunt, tamen pro diuersitate separationis multas inuenerunt differentias, vt iam extractio huius, illa alterius coloris appareat. Quærendum iam vlterius est, num & & simili ratione Pustularum origo, atque causa ex Mineralibus Microcosmi deduci ac demonstrari queat. Et sanè cum tria prima. Mercurius, Sulphur & Sal, curationem pustularum ostendant (nam formæ ac colorum in pustulis varietas ex illis dependent) hinc eam comprobare non admodum operosum fuerit. Sunt enim quatruplices matrices tam extra quàm intra Microcosmum, ex quibus quomodo Cambuccæ vlceratio ex Bubone, & Cambucca extractio quædam sit, manifestum euadit, sic Morpheosæ pustulæ ex Morphea extractæ sunt, sic ex tentigine praua Pustulæ prauæ extractæ quædam sunt, cum dictis affectionibus magnam cognationem habentes.

Gemmarum variæ extractiones.

CAPVT VII.

PORrò autem, quemadmodum in Mineralibus Aurum ab ære, sic in humano corpore morbum à vita separari sciendum est vicissim veluti non raro in huiusmodi separationibus Mineralium, purum ab impuro omnino non secedit, sic quandoque ægritudines cum vita ad mortem vsque complicatæ permanent. Denique perinde ac artifex, in separationibus, naturæ impotentiam, ac defectum arte resarcit, dum purum ab impuro perfectè separat; sic & Medicus quod natura in Microcosmo imperfectum reliquit, perficere debet. Itaque Medicus non solum vt Mineralia, Martialia, Vitriolata, &c. cognoscat, sed & separare queat, operam dabit. Hinc euenit vt quandoque natura suo marte, pustulas protrudat, Escharam faciat, eamque tandem abiiciat, solaque malum perfectè curet, veluti nonnunquam integra auri ramenta ex ære decidunt, vel Mercurius à Cinnabrio abscedit, aut fulgur ex Saturno emicat, in huiusmodi casibus, vt tua opera nil opus est, sic ea maximè requiritur, vbi ad actionem perficiendam natura ipsa non sufficit. Sed in istis nil admodum laboratis vos, sin vltrò natura curet, hîc omnis in vestrum lignum, suffumigium, vnguentum, &c. magno fastu, ac clamore laus confertur. At melius ego de vestris curationibus sentirem ac loquerer, si veluti Metallorum fusores impurum à puro perfectè separant, sic & vos post curationem absolutam perfectè sanum hominis corpus repræsentare possetis. Sed quod antè diximus, si vltrò morbus curetur verba vos deficiunt, in Guaiaco extollendo, cùm interim si verum fateri velitis, ipsimet negare non possitis, citius absq; vestra opera curatum iri morbum, quàm ea accedente.

Morbus vt à vita Æs ab auro separatur.

Cur medicis cõtradicat.

CAPVT VIII.

OBseruandum præterea est in Mineralibus aquæ; duas, tres, pluresuè species vt Antimonium, Marchasitam ac talcum, quandoq; Arsenicum, Realgar & Auripigmentum in vna simul consistere malitia, quæ singula accuratè Medico inquirenda erunt, vt huiusmodi compactionem relaxare queat. Quod si istiusmodi mineralia duo, tria quatuorue in vnum concurrisse vos videatis, iam choleram, iam Pituitam, iam Bilem, iam Melancholiam esse statim pronunciatis, cùm tamen origo pustularum satis superque testatum faciat, non ab Humoribus sed à Mineralibus malum procreari, atque ad corpus Elementatum aquæ referri debere. Esto autem concedamus, Choleram vt mali causam dicatis, si iam ego contra Plumosum, ac vitriolum dicam an reprehensione dignus sermo meus erit: vtrum quæso recto magis consonum est, vt Sal dicamus vel Choleram? sane si medico dignum est, non quòd opinio ac phantasia iubet, sed quod Philosophia verè docet proferre, vtique non Choleram (quod phantasticum est) sed Salem, iuxta philosophicas rationes pronunciabitis. Hæc eam saltem ob causam monuisse voluimus; vt quoniam Microcosmus corpus habet substantialibus Elementis refertum, medicus intelligat, sibi hoc corpus perfectè cognitum esse debere: verùm quia vestris propositis successus non respondet, argumento hoc esse potest, naturam Microcosmi nunquam penitus vobis perspectam fuisse. Nam quod Choleram; quòd Melancholiam in humano corpore constituitis, qualisnam ista philosophia est? Salem videre oculis, contrectare manibus possum, non ita vestros humores. Salem dico, Phlegma dulce & salsum quem aliquando vos appellatis. Præterea Choleræ portentosas diuisiones in Prasinam, Vitellinam, &c. facitis; quasi verò differentiæ à colore & non à forma petendæ sint, taceo quod trium primorum in quibus tamen fundari Medicinam oportet, ne verbo quidem mentionem, facitis. Microcosmi naturam pro modulo vestrarum speculationum dirigere conamini, cùm interim ipsius vim ex Globulo, & Testa addiscere vos ipse velit: nam quemadmodum in istis sic & in Microcosmo omnia comparata sunt.

Humores repudiantur.

Sal pro Cholera.

Similiter in tertio Elemento obseruandum, quonam locorum Chaos suum Thereniabin reponat, quàm absque vlla lege Thereniabin cadat, adeo vt planè nullam constantem in illo naturam inuenire detur: cùm nunc laxandi, modò confortandi, aliàs stupefaciendi, modo penetrandi, modò mundificandi facultatem participet, vt non dicam quandoque aromaticum, quandoq; dulcem, pinguem, acrem,

Saporum differentiæ vt distinguatur.

acrem, austerum, &c. saporem repræsentari. Istas certè Mannæ, seu Thereniabin differentias studiosè perpendere Medici debent, vt quamobrem non eadem semper facultate, vt Opponacum & Camphora, &c. polleat: sed nunc hæc, nunc illa excellat. Itaque cùm Chaos ad constitutionem Microcosmi concurrant, pro diuersitate eius pustulas variare dubitandum non erit, nam perinde vt Mannæ iam hæc, iam illa qualitas præcellit, sic pustularum symptomata diuersa enadunt, quædam cum Laxatione, quædam cum vi Diaphoretica, quædam cum Anodina virtute, multis cum in colore, tum primis qualitatibus differentiis comitatæ ingruentes, vti manifestius deinceps patebit.

CAPVT IX.

QVapropter pustulas quæ quandam cum impressionibus cognationem obseruant contemplari conuenit. Verbi causa hyemalibus infestantibus pustulis per Solem, id est, per Medicinas resoluentes curationem aggrediemur: è conuerso æstiua ingruente influentia, per hyemalia, id est, Coagulatiua remedia malum tollere adtentabimus. Sin aliæ forsan intempestiuæ ingruant impressiones, vt sunt grandines, ros, pruina, &c. nil admodum laborare oportet, cùm vltrò successu temporis aboleantur. Quod si verò astrali Elemento generaretur quodpiam Cristallo ac Berillo simile, tum ipsum quod generatur ferè fixum est, nec tam facilè loco mouetur, nisi illa coagulatio in tantum infringatur, vt nunquam deinceps ad coagulationem peruenire queat: namq; eiusmodi Elementi ignis proprietas est, talemq; naturam quandoq; Pustulæ referre cernuntur: namque sic corpus penetrant, vt sine negotio nunquam deinceps euellantur, sed omni ex parte Berillorum naturam referant. Simili planè ratione, nimirum ventorum instar, dolores, punctiones, vectigationes &c. contingunt, itaque in curandis illis obseruandum, ne quidquam attentemus nisi prius exitu qua erumpere possit præparato. Quamobrem si (ad eum comparatis pustulis) suffocando curationem perficere quis vellet, tantum abest vt optatum contingeret scopum, vt etiam repulsa ad centrum suum materia omnimodam corruptionem, ipsam sc. mortem procuraret, quod cùm non raro vobis accidat, mirum tamen quàm concinnis rationibus vos excusare possitis. Verum ista nostra Philosophia exterioris atque interioris mundi elementorum proprietates ostendens propediem si quid benè ego iudico Montagnanam ac Sauanarolam ex Medicorum scolis explodet.

Sol est Medicina resoluta.

Ignis proprietas.

Curatio per suffocationem improbatur.

CAPVT X.

IStis quæ hactenus commemorata sunt maximam considerationem deberi, atque longè extra artis nostræ pomeria, præstigias, nugas, atque næuias vestras quibus artem conspurcastis, expellendas esse. Denique si modo Medicorum nomen non indigne vsurpare velitis, ne in Aristotelis Platonis, Scoti, Alberti cæterorumque hoc genus hominum scriptis, (exquibus nil nisi meras nugas haurire licet,) tempus teratis, conuenire: omnes sanè, qui integra sunt ratione non inuiti fatebuntur, nam nisi quis studiose perlectis saniorum medicorum scriptis, atque per iudicium ignis tamque ad Lesbiam regulam experimentis comprobatis, ad reliqua illa Theoremata accedat ac quemadmodum illa cum Anatomia, Physica ac Philosophia conueniant accuratissimè ponderet, sed in salebrosis illis scholasticorum speculationibus ac opinionibus volutari pergat, nunquam sanè Medici nomen mereri poterit. Siquidem qui aliorum autoritatibus nituntur, non ipsi suam experientiam produnt, sed suam inscitiam aliorum nominibus palliare student, honestius certe ac vobis magis dignum erat, ipsorum scripta exquisitiore trutina censere, nec sic absque iudicio vestris sententiis confirmandis adaptare: Thomistarum namque hoc, non Medicorum scholis conuenit: neque enim Medicus cuiusquam autoritate niti potest, nisi ipsi æquè ac authori res cognita perspectaque sit. Siquidem pictores quoque videmus, (licet nunc eos in exemplum adducere) eos qui in mente concepta operis sui idea fœlicius pingere, quàm eos qui aliorum etiam artificiosissimas picturas imitantur: nunquam enim is qui imitatur ad illam quam antecessor habuit perfectionem, euadere potest.

Aristotelis & Platonis lectio prohibetur.

Autoritates in Medicina non valent.

Imitatio perfecta nunquã esse potest.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS, Tumoribus ac Vlceribus Morbi Gallici.

LIBER QVARTVS, DE MORBORVM TRANSMVTATIONE.

Cap. I.

ANTEAQVAM de morborũ transmutatione sermonem instituamus, haud infrugiferum fuerit, de tempore quatenus ipsum salubritatis vel insalubritatis causa existere potest, paucis disserere, non tamen vltra quàm impressiones exteriores requirere videntur, nam ex supradictis demonstrationibus omni iam contradictione vacat: similiter ac in cœlo Cometæ generantur, ac messis tempus causatur, sic & intrinsecus in hominum corporibus idem euenire. Sed cœlum iam inspiciamus, omnesque quæ in illo sunt stellas, & intelligemus nullam penitus esse, quæ non ratione sui motus, bonum aliquid, vel malum in istis inferioribus, efficiat: ad quam tamen actionem non potest non tempus concurrere, hinc itaque dierum varietatis, & nostræ in illis alterationis, causas eruere promptum est: namque omnibus iis quæ astra attingunt mutationem quandam adferre manifestum est, Quinto nostro cœlo excepto, cui illud dominari non assero: illud vero concedo, perinde vt in exteriore mundo, sic & in nostris corporibus, nostra

Stella singula suos effectus habent.

Stella quinto nostro cœlo nõ dominatur.

ſtra Aſtra nouas ſubinde mutationes efficere. Namque nil in rerum natura creatum eſt, quod in ſummo faſtigio fixum maneat, ſed omnia æquis legibus ſub defluxum ad corruptionem natura concluſit. Quamobrem Medicos adhortor, vt per Aſtronomiam interiora iuxta externa diiudicare diſcant, vnà cum reliquis tribus artibus ad Matrices pertinentibus, nam quemadmodum externus mundus in quatuor Matrices diſtributus eſt, ſic eædem ipſæ intrinſecus in noſtris corporibus conſtitutæ ſunt: itaque hîc Philoſophiam quæ in naturis ſubſtantiarum conſiſtit, ab Aſtronomia, in qua prognoſticationi potiſſimum ſtudemus, diſtinguere oportet. Similis conſtitutio Elementati corporis terræ eſt: ipſum enim ſemina ſuppeditat, ex quibus deinceps arbores fructusque generentur. Atqui quæ eſt rerum creatarum infelicitas, vix decima quandoq; pars ad frugem peruenit: nimirum tot caſib. expoſita ſunt omnia vt non ſolum generanda impediâtur, ſed ipſa quoq; generata non rarò penitus corrumpantur: iam calor, iam frigus, iam ventus, iam pruina, pluuia, &c. obſunt: pars putreſcit, pars à vermib. arroditur, & ſexcentæ huius generis peſtes infeſtant. Quia ergo in Microcoſmo quatuor illa corpora ſubſiſtunt, *ſimilibus planè ſymptomatis intrinſecus* expoſitus eſt: namque generatum ipſius corporis, non ſecus à grandine, pruina, &c. interioribus, corrumpitur, vt ipſum iam putridum, iam carioſum, iam alio modo malè affectum reddatur. Non enim conuenit dicere corpus ſuo generato deſtitui, nam ſuppeditat æquè meſſem, vindemiam, niuem, æs, aliaque ac exterior mundus: vnde dein ab iſtis intra cutim concluſis, morbi efficiuntur, ſic vt vnicum exemplum adferam. Pleuriſis pro morum putrefactionem refert. Hinc ergo accidit, vt aliis aliisque temporibus, alij atque alij prodeant morbi: namque quemadmodum certis temporibus fruges, de pruina ac grandine periclitantur, ſic & generatum humani corporis,

Ad aſtronomiæ ſtudium exhortatio.

Pleuriſis refertpro morũ putredinẽ.

CAPVT II.

HOc idem in tertio corpore aquoſitatis ſcilicet obſeruandum eſt, quod nimirum ipſius generata Mineralia, ab aliis matricibus ac caſibus, incidant in coagulationem, reſolutionem, calcinationem, &c. iam in Sulphur abeant, iam in Realgar, pro varietate nimirum actionum. Elementorum namque quatuor illa, etſi niſi vnà conſiſtere non poſſunt, tamen in ſe mutuo agere non deſinunt. Pro numero ergo quatuor Elementorum, quatuor ſumma morborum genera conſtituimus. Itaq; vbi Salia vel alia corpora Aquoſitatis Microcoſmi, ab aliis corporibus exacerbata fuerint, iam ipſa in actionem erumpunt, & ſubito morbus exiſtit, hinc in exteriore mundo, inſtar horum morborum aliquando inauditæ formæ æris Salium ac Gemmarum reperiuntur.

Elementorum actiones neceſſariæ.

Sales exacerbati morbos efficiunt.

Similiter in Tereniabin obſeruandum, quod is quamuis ſemper eodem modo cadat, non tamen ſimiles ſubinde virtutes habeat: nam Mannam atque Chaos, ſuum nunc diaphanum, nunc alio quodam modo inſignem proiicit. Eodem planè modo intrinſecus ſemper in periculo verſamur: nam vbi Chaos actiones ſuas ſupra modum exerere incipit, ſingulis horis noui quid producit, & ſanè niſi hoc foret, ſemper omnia eodem modo ſe haberent, neque ſanus in morbum incidere periclitaretur, neque æger ſalutem ſperare vnquam poſſet. Verum ſic res comparatæ ſunt, vt nil in eodem ſtatu (neque in homine, neque extra ipſum) perpetuò conſiſtere ac permanere queat, ſed neceſſario antequam penitus corrumpatur, aliquid aduerſi perpetiatur. Cum ergo in exterioribus Elementatis, huiuſmodi fiant tranſmutationes, quis dubitet ſimiles in noſtris corporibus accidere poſſe? quis non vltrò concedat corpora noſtra ſuopte ingenio noua quædam architectari poſſe? Itaque vt de morborum deſcriptione quid ſentiam ediſſeram, ſic ego iudico nullum penitus morbum deſcribi certò poſſe, ſiquidem non datur morbus etiam ſpecie idem, qui non aliqua ſaltem in re à priori differat, quocirca omnes quotquot veræ Medicinę cognitionem affectant, ex animo hortor, vt Philoſophiæ Mineralium ſedulam impendant operam, quò omnium nouarum generationum cauſas (quæ illinc hauriuntur) reddere addiſcant. Contrà autem quomodo non cæteros Doctores vilipendam, qui harum rerum cognitionem nec poſſunt, nec volunt aſſequi, ſed ſimplici autorum allegatione contenti ſunt, quique non ſecus ac mendici, ruſticos liberales ſimilacium vel ſincomiſtum panem, carnes vel caſeos miniſtrantes commemorare, ſic ſuos paragraphos, folia, capitula, &c. allegare ſolent.

Morbus nullus certo poteſt deſcribi.

Philoſophia Mineralium nouarum generationum cauſas oſtendit.

CAPVT III.

SI itaque iam deinceps mihi ceu Medico, cauſas ac originem Luis Venereæ aperire licet. Ex natura Microcoſmi (ad quam tamquã ad ſcopum ſemper collimare ſoleo) atque veris veræ Medicinæ fontibus, ſic ego pronuncio, Morbum Gallicum quemadmodum ſingulos reliquos morbos, à tempore primitus procreatum fuiſſe accedente tamen ſpermatis corruptione: tum temporis enim varij generis Mineralia quandam à ſpermate corruptionem contraxerunt. Fidem dictis facit, quod inde à prima vſque mundi creatione, nulla vnquam ætate maior luxus maiorq; in rebus Venereis, licentia, turpitudo, atq; commixtio fuerit, quàm illo ſeculo, quo primum in hominum corporibus hoc mali genus apparere cœpit: illud tempus incidit in annum reparatæ ſalutis, 1478. & circiter, quo ratione temporis, illa tranſmutatio contigit.

Morbus Gallicus à tempore eſt procreatus.

Anno 1478. primũ extitit morbus Gallicus.

Sanè, luxum huius mali cauſam eſſe, nemo niſi qui experientiæ contradicere velit inficiabitur. Itaq; hoc in præſentiarum, tamq; futuræ diſputationis fundamentũ certiſſimum & nos conſtituamus Morbum Gallicum ex Venerearum rerum intemperantia tamq; à cauſa ſine qua non, primum extitiſſe: cui dein fundamento, Medico ſtylo, hoc eſt, modeſto, & naturæ lumini conſentaneo reliqua attexemus.

Venus Morbi Gallici cauſa ſine qua non.

CAPVT IV.

APpetitus rerum venereorum in muliebri vtero, partim in virilis membri Oſeo conſiſtens, ille eſt, qui prima huius morbi rudimenta

Appetit' coitus eſt in vtero & Oſeo.

dimenta posuit, qui cum annotato supra tempore tam vehemens tamque frequens & inordinatus grassaretur, omnes morbi tamquã coniuratione facta in hunc vnum conspirarunt. Proinde in actu venereo sciendum est, vterum qui tamq; ager hîc se habet, omne id quidquid in viro venenosum, infectum ac contagiosum est, attrahere, atque sic attracta illa materia in se reseruata eo loco morbi primitias facere, cum qua dein fœmina si quis alius congrediatur, in ipso attractione forti existente, contrahit & ille contagium. Contagij enim communicatio sic se habet, veluti in amphoram aquæ modicum croci coniectum totam aquam tingit, sic illa parte contracta lues paulatim in totam corporis substantiam subintrans grassatur, integrumq; corpus depascitur. Verum hic quis mihi obiiciat, & ante hæc tempora per venereas commixtiones, contagiosos quoque morbos inuicem communicasse viros ac mulieres, neque tamen vnquam Morbo Gallico, simile malum comparuisse, huic ego sic breuiter respondeo, ab nulla vnquam hominum memoria tantam fuisse in veneris vsu intemperantiam, quæ tantum malum excitare potis fuisset, quàm illo ipso seculo, quo Pustulæ Gallicæ primum exstiterunt. Quocirca extra dubium esto, Morbum Gallicum, malum esse ex omnis generis contagiosis affectibus conflatum, non secus ac pictores quandoque plures inuicem colores commiscere, ex quibus tandem vnicus oriatur, cernimus. Quod si vero quis Diuinitus immissum hoc mali genus hominibus esse dicat, huic non vsque adeo contradixero, verum de naturalibus causis, hic agimus non de illis, quæ supra naturam sunt.

Vterque in Venere tamqu ãager se habet.

Contagium vt serpat.

Obiectio.

Responsio.

Morbus Gallicus ex omnib. contagiosis est conflatus.

CAPVT V.

Atqui temporis contemplationem iam omittamus, atque ad negotium ipsum accedamus propius. Verum vt Theoriam nostram rectius intelligatis, scitote hunc mihi primarium scopum propositum esse, vt ostendam, Morbum hunc nouum esse, ex variis tamen antiquis, accedente luxu compositum, veluti iam prioribus capitibus abundè demonstrasse me persuasum habeo. Quia vero ex aliis eum morbis componi concessum iam est, ex hoc manifestum euadit, neminem illo affectu corripi posse, qui sano sit corpore, sed vt is morbosus sit necessario requiri, neque necessum est tamen eo ipso pustularum morbo quéque affectum esse: sufficit enim quilibet alius morbus qualiscunque ille tandem sit: nam luxu accedente facile illa complicatio per contagium efficitur, morbusque transmutatur. Paucis adductis exemplis negotium clarius reddamus. Esto podagricus quispiam qui eum affecta iam in vtero muliere congrediatur, is tum dum in actu est, illud venenum ab antecessore suo immissum in se attrahet, ex quo dein tophi ac paralyses fiunt, atque symptomata ea quæ podagram prius comitabantur, iam morbi Gallici fæturæ fient, quod si interim plus minusuè signa podagræ perdurent, ad transmutationis magnitudinem causam referemus. Sic si Esthiomeno quis confl.ctetur, & cum infecta commisceatur, quia Esthiomeni operatio, vlceratio est, vlcera Gallica generabuntur. Similiter Colica in paralysin abit cum Morbo Gallico, scabies in pustulas &c. Vicissim si per illum congressum alius contagiosus morbus, vt materia podagrica, Esthiomeni salsedo, dulcedo aliaq; huius generis communicetur, iam compositum euadet malum ac variis symptomatis pustulis, vlceribus tophis &c. comitatum prodibit. Similiter & de Morphea ac Lepra iudicandum: omnes namq; materiæ pro varietate luxus transmutantur. Etenim spermatis infectionem siue ea à Physicalibus siue Chirurgicalibus morbis facta sit, necessario constituere oportet. Etsi enim quandoque pruritus, Erysipelas, gonorrhæa, vel cambucca primum videatur saltem esse, tamen per seminis resolutionem tandem illò degenerant. Per illam namq; resolutionem ac commixtionem coniunctione quadam in suum medium, hoc est pustulas transmutantur, manentibus tamen semper illius transmutati affectus signis, forma, natura, &c.

Sani absolute contagiũ nõ suscipiunt.

Podagra in luem venereã vt abeat.

Vlcera Gallica vnde fiant.

Spermatis infectio necessaria est ad huius mali generationem.

CAPVT VI.

Obseruandum ergo est quod vbi luxus ac libido suam iam matrici nequitiam impresserint, sic vt ex illa compositione nouus morbus generetur: de triplici in vniuersum morborum genere periclitentur ægri. Etenim qui defluxionibus obnoxij sunt, ij vnà cum pustulis, paralysin, stuporem, podagram, arthritim, tumores, tophos aliudue aliquod simile malum, ne interim Guttam omittamus, contrahunt, quibus dein defluxionibus per luxum à matrice dolores complicantur, Morbusq; gallicus copulatur. Hinc illa specierum morbi Gallici varietas existit, vt vix duos eodem modo affectos inueniri possibile sit. Similiter de internis morbis iudicandum est, verbi causa, in hydrope quædam internorum viscerum corruptio est, cui tamen si pustulæ gallicæ complicentur, pro ipsarum more actiones suas exerere solennè ac peculiare est, huiusmodi namque morbi, (nisi iam in sua iubilatione ac exultatione consistant) nihil præter dolorem mali vlterius inferre possunt. Secundò si materia spermatis à scabie, pruritu, cicatricibus, malo mortuo &c. infecta fuerit, tum istæ finales ostensiones cum suis coæqualibus, in similis naturæ pustulas abeunt. Denique si ab Esthiomeno, Cancrena, vndimia, sclyrosi, infectum semen sit, tum Corrodens natura in hexin abit, quod ipsa sua natura vlceratiua fuerit, tum vlcus facit: sin minus, nullum vlcus fiet. Hæc ergo causa legitima est, propter quam tumores, tophi, vlcera pustulæ, herpetes, paralyses & similia in Morbo Gallico fiunt, quæ tamen omnia cum mille modis eueniant, pro varietate eorum morborum qui cum contagione in vtero concepti sunt, distinguenda erunt. Quamobrem quicunque ex huius morbi curatione laudem affectant Medici, omnibus modis in id incumbent, vt primum species accuratè à se inuicem distinguere, tum suis certis signis internoscere addiscant: ad quam considerationem

Defluxionum fæturæ.

Varietas Luis Callicæ vnde.

II.

III.

Species Luis Gallicæ vt distinguantur.

Liber Paracelsi de morbis inueteratis.

nem apprimè vtilis erit lectio libelli nostri, cui titulum fecimus de morbis inueteratis.

CAP. VII.

CVm itaque pustularum (meo iudicio) peculiaris aliqua origo non sit, nisi quatenus ex resolutis in sperma morbis, commixtio quædam facta, dein vniuersum corpus perreptauit, (nihil enim perinde per totum corpus, ac ipsum sperma permeabile existit) non inconueniens videtur omnium reliquorum morborum signa, antequam ad huius inquisitionem quis accedat, cognitione perquirenda esse. Atque etiam si morbus qui significatur, non statim in oculos incurrat, indubitatum tamen esto, nullum penitus esse morbum qui non multò ante malignitatis suæ fundamenta iecerit. Sunt namque morbi, qui cùm ante viginti annos non dubiis signis se prodiderint, postea tandem ab ipsis ægris, atque medicis contempti, plenè eruperunt: alij verò etsi diu latuerint, tamen nunquam penitus sub conspectum se dant, sed vltrò ab ipsa natura absumuntur. Itaque si hoc genus morbi ingruat, ex Medici officio erit, vt iuxta illins signa illud dignoscere queat. Processus autem resolutionis illius de qua diximus in hunc ferè modum habet. Cùm in illo actu Luxus quis est, tum morbi qui in hominis illius corpore insunt, per appetitum resoluuntur, atque vnà cum spermate in aliud muliebre scilicet corpus transeunt: verum non nisi vi, eos resolui posse, ignorandum non est. In hunc ergo modum in sperma, seu quod ex spermate generatum est, propagato morbo, ipse, donec per multas generationes paulatim absumatur, perpetuò hæreditarius est, absumi paulatim dico, quia nihil à corruptione immune est, nec morbus, imò ne ipsa quidem mors. Obseruandum ergo in semine latere sperma cum omni sua malignitate, atque ex eo causam omnium ægritudinum ac impressionum prouenire. Hinc in prole morbi seminarium est, ob eán que causam in liberis morbi fiunt qui debebant parentes afflixisse. Vt iam lepra, lues Gallica, asthma, peripneumonia, distortio, aliáque sexcenta mala (quæ vix calamus fundere potest) liberos affligentia, sanitatis parentum certissima signa existunt. Verùm de hoc pustularum genere, in praxi copiosiùs edisseremus, nam cum illic in signorum explicatione prolixior sim futurus, commodius quàm in Theoria omnia addiscentur. Sed quemadmodum illo modo venenum communicatur, sic hoc loci multò vehementius, adeò vt quandoque à parentibus totum abscedat, solíque fœtui implantetur. Quin & possibile est, vt etsi à parentibus abscedat, nil tamen incommodi proli adferat; maximè vbi admodum calidi veteri sunt, vt venenosam illam materiam dissipent, vel si fortè in ipsum vteri fundum, in quo fœtus receptaculum est non pertingat. Denique ob nobilitatem suam quandoque à maligna illa materia separatur, atque tum malum in parentibus remanens fœtum non affligit, quemadmodum & vbi essentia illa malitiæ in vtero subsistens ad prolem non penetrat, quod ferè fit vbi biliosi vteri sunt: namque post sperma nihil est, quod æquè celeriter corpus vniuersum peruadat. Quod si præterea & ipsa pars imbecillis sit, fieri vix potest, quin mulier, illa morbo Gallico corripiatur; veluti è contra, si vir illud ad se attrahat, periculum est ne eodem morbo capiatur.

Sperma totum corpus facillimè permeat.

Morbi xx. annis latere possunt.

Hæreditarij morbi ex contagiosis.

Contagium quandoque plene quandoque penitus non proli communicatur.

Bilis celeriter corpus peruadit

CAP. VIII.

VBi itaque materia ex matrice absoluto actu cum natura effluit, non ignorandum iam per totam corporis substantiam materiam dispersam esse: in illa tamen abscessione singulares aliquas partes, præ cæteris occupari, atque deinceps exedi, in tumorem attolli vel exulcerari, pro natura scilicet materiæ priorem morbum causantis: namque quilibet morbus suum peculiarem locum obtinet, in quo exaltetur. Ad hæc in pustuloso affectu nulla vis inest, qua ipse per se sine adiumento & accessione alterius morbi, vlcera, tumores, tophos, &c. efficere possit: itaque si aliquis talis affectus erumpat in hunc modum procedendum erit. Si ipse in paralysin abeat, argumento est prius defluxionem quandam fuisse à qua morbus seu dolor excitatus sit, atque cum nec pustulæ, nec tumores fiant, dulces defluxiones esse pronunciandum.

Morbi omnes singularibus in locis exaltantur.

Paralysis defluxionis est argumétum.

Sin Pustulæ, Phlictenes, ac Herpetes erumpant, sciendum ipsas extrinsecus coagulari virtute morborum antecedentium, id est, extra locum suum obtinere, non tamen sine luis Gallicæ dispositione, qua à reliquis morbis discernuntur. Denique quæ in vlcera abeunt affectiones, inueteratum morbum Chirurgicalem arguunt commixtum esse: quorum sanatio facilis vel difficilis ex natura ipsius morbi diiudicanda erit. Verbi causa, si lepra commixta spermati quémque infecisset, iuxta eius malignitatem pronunciandum foret, atque incurabilitas prædicenda, similitérque de podagra prognosticandum, nisi forsan quispiam Lepram ac Podagram, seorsim subsistentes curare posset. De Lethalibus quoque morbis simile penitus iudicium esto, veluti in reliquis quoque morbis agendum diximus. Quò autem prædictiones certiores fiant, omnes qui ei rei student admonitos volo, vt quintum librum nostrum de signis morbi Gallici sedulò legant & relegant: non enim fœliciter prædicent saltem sed & optimo successu Medicinam facient. Iudicium dein confirmabit quoque lectio libri de vlceribus, in quo quemadmodum singula vlcera primo exoriantur, ac in se mutuò transmutentur ostensum est, ad eos itaque libros sedulum lectorem remittimus, ne hîc actum agere videamur.

Lepra & Podagra cum Lue Gallica complicatæ non curantur

Liber Paracelsi de vlceribus.

CAP. IX.

QVemadmodum itaque nos hactenus de causis & origine præsentis mali disseruimus, sic omnino volumus & iubemus, vt quicunque de huius morbi causis etiam disputationem instituere volunt, priùs omnium reliquorum morborum causas ad vnguem teneant: dein vt quomodo per luxum transmutatio fiat in Gallico morbo ex ipsa rerum natura petitis principiis, edisserant: nam de iis qua diuinitus immittuntur, morbis in præsentiarum nobis sermo non est. Atqui aliam quàm natura-

Causa luis Gallicæ solùm est naturalis.

lem huius mali causam esse nostram sc. in rebus venereis intemperantiam, non possum non affirmate, cum ipsa experientia edoceat neminem hac lue corripi nisi qui immmoderatius res venereas sectetur. Ad hæc cum Medicina nos penitus non destituat, sed mali curationem largiatur, certissimum est, si quo modo curationi euentus non respondeat causam non præstiti auxilij nequaquam Deo, sed inscitiæ Medici adscribendam esse: námque etsi Medicus remedium teneat, nisi tamen accuratè morbos distinguere sciat, neutiquam rectè curare poterit. Quocirca non immeritò quispiam in hoc genus Medicastros inuehatur, qui cum Linguarum Græcæ ac Hebraicæ nonullam cognitionem habeant, ob id quoque in medica arte ptimatum sibi vsurpare conantur sc. vt sic miseræ plebeculæ tutius imponere queant, nam eo saltem nomine, Doctoris vel Licentiati nomen ambiunt, ac nationes plurimas peruagantur, vt omnes impunè excarnificare audeant, verum quanta artis Medicæ pestis illa sit, quod plerique medicorum sola lectione contenti nullo prius adhibito vsu, quemuis morbum curare aggrediuntur, paucos esse puto qui non intelligant: nam etsi remedium qualenam sit sciant: tamen nisi quoque qua forma, qumodo, quando, quibúsue illud conueniat experientia prius didicerint plus damni dabunt, quàm ægris tolerandum sit. Summum certe illud in empyrica Medicina malum est, quod ferè cui affectui remedium conueniat ignoratur. Quàobrem nos deinceps ea quæ in Practica Medina hactenus desid eratasunt, summo studio, & quanta possumus fide conficiemus: namque quæ hactenus alij de facienda Medicina conscripserunt volumina, nil nisi ad emungendas pecunias, non autem ad curandos morbos faciunt. Hucúsque vero à nobis commemorata, támque Prodromos quosdam ac Prolegomena Practicæ Medicinæ esse volumus: itaque de principiis nil admodum solliciti erimus amplius, cum tempus ac natura subinde varia atque diuersa, tam sensibilia quàm insensibilia, producere non desinant, quæ cùm inter homines Adamum, Abrahamum, Dauidem, atque ipsum ex parte Christum diuersissimo ingenio præditos produxerint, quis dubitet, in morbis etiam nouas ac diuersas formas effici posse: namque omnes sectæ, substantiæ, partes & quicquid vspiam in rerum natura existit, sic inquam omnia compatata sunt, vt subinde noui aliquid producere, nulli prohibitum denegatúmue sit. Atque perinde vt ingenià variis modis immutantur, iam illis delectantur, iam ista amplectuntur, sempérque posteriora, recentiora habentur: sic in transmutationibus essentiarum, formarum, colorum, in morbis res se habet. Sed ista ad librum de signis reseruemus.

Morbi nisi discernant' etiam optimis remediis non cedunt.

In remediorum vsu legitimo quæ sint consideranda.

Nouos morbos vt hominex natura producit.

Cap. X.

Mineralium diuisio. Corrosiua Mineralia.

Itaque ante omnia omnium morborum Minerales naturas, tam Physicas, quàm Chirurgicas distinguemus, in eum qui sequitur modum. Minerales naturæ, vel sunt Corrosiuæ, vel Mellifluæ: quæ Corrosiuæ sunt, illæ in depascentes nouásque formas abeunt, Pustulas, Phlyctenas, Escharam, Herpetem, vlceráque his similia efficientes. Quæ verò Melliflua sunt Mineralia, nihil horum penitus producunt. Etsi enim quandoque Melliflua Corrosiua ipsa imitantur, tamen in huiusmodi casibus Corrosiua mortua, ac viua in sua operatione esse intelligendum est. Itaque Melliflua ea dicantur, quæ in defluxiones, dolores articulorum, Paralyses ac Tophos transmutantur. Ex quo sequitur duplicem curandi rationem existere: Physicalem Mellifluis, Chirurgicalem Corrodentibus destinatam, proinde cauendum ne hanc cùm illa & vicissim confundamus, nisi forsan Melliflua cum Corrosiuis complicata duplicem curationem requirere viderentur, tum & illud sedulò cauendum, ne ea quæ fixa iam sunt in transmutationem deducere conemur, siquidem omnia transmutata in membris, non autem in Mineralibus subsistunt, quantum ad fixa attinet. Veluti enim duo Mineralia vnà sunt, aliud dulce, aliud austerum, sic & duæ fixæ essentiæ se mutuò comitantur, quæ nisi resoluantur, omnem curationis spem præcludunt.

Melliflua Mineralia.

Curatio Mineralis duplex.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE TVMORIBVS, PVSTVLIS AC VLCERIBUS MORBI GALLICI,

LIBER QVINTVS.

DE *SIGNIS MORBI GALLICI Ex Chirurgicis morbis nati.*

Cap. I.

Absolutis itaque iam tandem transmutationum modis, ad Signorum contemplationem tam Theoriæ quàm Praxi Morbi Gallici cõsentaneã, descendemus. Signorũ siquidem is vsus singularis existit, quod per ea externorũ internorumq; morborũ, tum à se inuicem, tum à morbo Gallico, dignotio petatur. Sciendum proinde, infectionem seu contagium tribus modis accidere, itaque signorum rationem trifariam quoque sese habere. Primus modus quo Pustulæ Gallicæ concipiuntur, per Luxum fit: alter cum hæreditario iure in sobolem propagatur: teritus quando ex contactu corporum infectorum ac contagiosorum malũ communicatur. Primus modus explicatus iam nobis est, sequitur nunc alter, in quo (veluti ex proximo libello patet) obseruandum, etsi iuxta naturas parentũ iudicentur liberi: tamen quandoq; tam præstans semen esse, vt non statim venenũ illud concipiat, liberiq; à morbo immunes euadant. Sin ex contactu nascantur Pustulæ, vt vestimentorũ, stragularũ, vasorum, instrumentorum, vel quod in eodẽ lecto cùm contagioso quis recubuerit, tũ ferè ante anni spatium Morbus Gallicus non iudicatur, nisi forsan Chirurgicus aliquis morbus occasionem præberet, vt æquè

Signorũ vsus.

Contagium tribus modis fit.

I. II. III.

Contagium ex hæreditate.

Contagium ex contactu

æquè ac per luxum subitò vniuersum corpus inficeretur: Aliàs enim ante elapsum anni spatium, de malo certi quid non pronunciatur, nánque natura à solo contactu, tam subitò corrumpi nequit. Quòd si Cossi in corpore lateant, ij tum protruduntur aliàs multo quoque tempore non prodituri. Quamobrem etsi ex huiusmodi luxi Cossi nascantur, non tamen Pustulæ Gallicę appellari merebuntur: veluti si Podagra vel Paralysis, (quę aliquandiu latuissent) à luxu proritatę erumpant, non statim Morbi Gallici, sed suo potiùs nomine afficientur. Si huiusmodi morbi Remediis lui Gallicæ destinatis, intra anni spatium non curentur, vel saltem repellantur, tum non amplius Cossi, Podagrę, Paralyses, &c. Sed Gallici Morbi, vocabuntur. Itaque non nisi prędiatè ad curationem pustularum accedendum est, sedulóque inquirendum, ex quo modorum genere affectus existat. Etenim pręter tres modos commemoratos quartus aliquis non datur. Quin ea naturę benignitas est, vt etiamsi quis ad morbum dispositus sit, imò eo iam quasi laboret, non tamen statim morbum sequire vel adaugeri patiatur: non enim omne quod ruinam minatur ipsa deiicit, sed omnibus modis suffulcire conatur. Quocirca nolim quemque existimare me sic categoricè pronunciasse, vt quicunque vel luxu, vel contactu, vel parentum vitio, morbi primitias posuerit, statim contagiosus proscribatur. Siquidem naturam constat vbicunque possibile est, corporis nostri structuram sartam tectamque seruare conari, in aliis tamen atque aliis fœliciùs, pro temperamentorum scilicet bonitate.

Cossi.

Naturæ in nos clemen. tia.

CAP. II.

QVo autem fœlicius in signorum explicatione versemur, obseruandum erit Morbū Gallicum, non vnius modi esse, sed omnino varium, variisque formis insignitum, quas nos breuitatis gratia in quinque omnino differentias retulimus, quę sunt. Herpetes, Pustulę, Paralysis, Tumores, Vlcera, &c. quę singulę deinceps in varias iterum dispescuntur species: varij namque Herpetes sunt, varię Pustulę, varię Paralyses, varij tumores, variáque vlcera, nimirum quia multi morbi existunt, qui herpetas, vlcera, tumores, & similia producant. Quod si ergo pro illorum morborum diuersitate ista distinguuntur, quomodo non ratione Luis Gallicæ quoque separari debebunt? Singulas itaque differentias quàm fieri poterit breuissimè in suas species subdiuidamus. Herpetes sub se continent Serpiginem, Guttam rosaceam, Cicatrices, & similia. Pustulæ, species habent, Exanthemata, Pruritum scabiem, &c. Tumorum genere comprehenduntur Podagra, Tophi, Scyrrhi, &c. Sub Paralyses autem referuntur à defluxionibus nati morbi, Arthritis. Ischias, fluxus mensium inordinatus, mineraliumq; fluxus. Vlcera denique diuiduntur, in Esthiomenon, Phagadenam, Ignem Persicum, & his similia mala. Hasce differentias accuratè in medendi ratione obseruare conuenit, siquidem pro horum affectuum ratione curandi, rationem immutari contingit. Verbi causa, si quis vlcere Gallico laboret, considerandum iam est, cuius generis illud sit: ponamus Esthiomenon esse, hinc vtique manifestum euadit, cum vlceris Gallici remedio, medicamentum Esthiomeno sanando destinatum, commiscendum esse. Hinc etiam causam cognoscere licet, quamobrem vno eodemque vnguento Herpetes, Pustulæ, vlcera, Tumores &c. non curentur: cùm tamen omnia morbus Gallicus sint: nimirum singulis speciebus, singulæ remediorum formæ conueniunt: & veluti in simplicibus vlceribus, Phagadena Esthiomeni, vlcus sordidum, Lupi remedio non curantur, sic in Gallico morbo suas quasdam differentias esse intelligendum est. Sic quoque tumorum remedia cum podagricis medicamentis commiscenda sunt, si aliqua participatio subesse intelligatur. Sic exanthemata cum Serpigine, pustulæ cum Alopecia confusæ, mixturam remediorum indicare cernuntur. Summa itaque cura in distinguendis Luis gallicæ speciebus adhibenda erit, & quæ species cum quo genere implicetur inquirendum sedulò: nam Gallicam luem esse, ad curationem non sufficit scire, nisi etiam quænam species sit cognoscatur. Itaque non immeritò vulgaribus Medicis huius mali curationem nimis arduam affirmamus, siquidem illi sua remedia non vni alicui speciei destinata, sed omnibus in vniuersum, sub eodem genere consecrata adhibent.

Morbi Gallici quinque summa genera.

Herpetis species. I.

Pustularum species. II.

Tumorū species. III.

Paralyseos species. IIII.

Vlcerum species.

Remedia vt sint permiscēda.

CAP. III.

QVo autem differentiæ quibus à se inuicem quinque species euariant rectiùs intelligantur, ab Herpete auspicari aptissimo ordine singulas definitione explicabimus. Est itaque Herpes, Morbus Pustulosus, cuius tres sunt differentiæ: quandoque enim cutem depascitur, quandoque instar exanthematum apparet, sine tamen cutis noxa: nam non per poros cutis, sed per ipsam cutis substantiam erumpit. Hinc euenit quod Herpetes sæpe crustas faciant, sæpe verò vomicas excitent, (nimirum quia crustosa aliqua materia iuncta est) sæpius Rhagades, pruritum, &c. generent, ídque certis quibusdam & ad generationem aptis locis. Quamobrem de Herpete sciendum, ipsum cum intra corpus operationem nullam perficere possit, per cutem erumpere, ibique rubiginis instar consistere, atque non secus ac rubigo solet, exteriores partes depascere, quod non ipsi solum, sed & omnibus exanthematis commune est: itaque ad exprimendam illius naturam cum nomine Gallico, ipsius speciei nomen coniungatur.

Herpes quid

Herpetis differentiæ.

Herpes est instar rubiginis.

Tumores verò Gallici non rarò verrucarum similes fiunt: hinc si illarum materia commisceatur Condylomata fiunt, in anno & pudendis aliisque corporis partibus: differunt tamen à Condylomatis & Verrucis reliquis, quatenus contagij quædam signa habent. Sunt dein tumores, qui in altū attollunt affectas partes, veluti sunt ij qui in Arthritide & Podagra fiunt, quique à defluxionibus corpus inuestantibus, attolluntur: hi inquam signis quoque Lui Gallicæ propriis distinguuntur.

Tumores.

Pustulæ autem, per se suáque natura, nil nisi crustæ, seu Escharæ sunt: ex vna enim eadem

Pustulæ.

materia ista fiunt, quamobrem cum Cossi, Saphati, &c. similiter se habeant, ipsorum naturam quandoque Pustulæ imitantur: nam ex natura Salis, ex qua omnes crustæ fiunt, singula ista generantur, differentiæ verò ac proprietates quibus singula insigniuntur, ex spermatis ac Mineralium variis corruptionibus ortum habent.

Paralysis quid?

Paralysis deinceps est dolor quidam ossium, nam fluxiones solummodo istis in partibus (articulis scilicet) sæuire solent, quòd si in contracturam abeat membrum, vel aliud quippiam aduersi illi accidat, ab alio quodam externo Liquore, vt verbi gratia in Lue Gallica, tum naturalis illa materia, per se conficit quandam venenositatem, veluti manifestum est duo contraria nunquam secum conuenire, (non complexionis tamen causa) vt in Tartaro & Alumine apparet.

Vlcera quid sint

Vlcera denique sunt nihil aliud quàm erosa Minerarum emunctoria, sed num ea Gallica sint, singularibus quibusdam signis manifestum euadit, obseruandum tamen quæ ex Physicalibus morbis fiunt, clementiora esse iis quæ ex Chirurgicalibus morbis generantur. Ad hæc quæ ex resolutis, quàm quæ ex coagulatis rebus fiunt, mitiora quoque solent esse. Sed de signis Physicalium ac Chirurgicalium morborum sequentibus duobus libellis accuratiùs pertractabimus.

CAP. IV.

Quia verò ad Praxim iam propiùs accedere ordinis instituti ratio iubet, atque ad praxin quibusdam hactenus constituta Theoremata, sufficere non possent, omnibus notum esse cupio, aliam nullam Theoriam mihi probari præter eam quæ Praxi ceu certissimo fundamento innitatur. Iterum, quoniam non pauci erunt qui deuitata prolixitate rem ipsam breuiùs sibi explicari cupiant, iis hoc loco gratificari proposui. Quodsi itáque breuitatem spectans, quandóque quorundam consimilium morborum mentionem nullam fecero, omnes vt in æquiorem partem studium meum interpretentur rogatos volo: non enim inscitiâ sed breuitatis studio quædam sicco pede transiliemus, aliàs enim non ignarus sum. Quod si singulos morbos pro eo ac res requirit sermone prosequi vellemus multæ chartæ non suffectura essent, néque nostrum propositum est, ex quouis Apostata vel exule, Medicum facere: quamuis non desint, qui suo vitæ genere relicto nostris scriptis nequitiosè abutentes Medicorum titulos sibi vendicent. Itáque ad ipsum centrum radicémque morbi idiotis incognitam accedamus, atque morbos quantum in se sunt explicemus: nam si quæ extrinsecùs morbis ipsis aduenientia intacta prætermissa fuerint, sic singulos æquos lectores iudicaturos existimo, tantam esse Morbi Gallici varietatem, atque malignitatem, vt verbis totam comprehendere vix possibile videatur. Verbi gratia, si de tenrigine praua loquamur, quatenus ea faciem occupare solet, ea autem præter hanc & crura vel brachia molestare cognoscatur, sufficiat hîc partem prosequutos esse, cùm illa in practico negotio nobis non reticeantur. Accedit ad hoc quod quiuis affectus quacunque corporis parte consistens, alias quoque partes in consensum trahat, adeò vt supra vires humanas sit, omnia methodo comprehendere velle. Quoties enim tentigo praua, dum in itinere est, vt in malas irruat, pedes, crura, brachia, &c. infestat? has tamen partes aliter quàm consorti lege ac per accidens affici quis affirmet? Sícque de augmento etiam morborum iudicandum, nam si praua tentigo per se drachmæ instar sit, si ipsa cum pustulis copuletur, iam decuplo maior, ac vehementior euadet, vbicúmque tandem in corpore consistat. Quod si ergo alij morbi signa sua pathognomonica non statim obseruent, non est vt quis nouum statim morbi genus fingat: vnica enim Gallicæ luis complicatio adhibita facile nodum ac dubium tibi eximet, sed illud vobis disceptandum iam relinquamus, ne dum nos publici ac ægrorum commodi gratiâ, desudamus: vos otiosi domi desideatis, ad quam rem vnicè conducent in vtráque medicina scripti libelli nostri, ex illis námque absolutam signorum cognitionem petere licet, quæ nos propter horarios Medicos & nummorum Doctores silentio præterimus.

Theoria vera ex Praxi proficiscitur.

Morbi Gallici mira varietas.

Exemplum.

Morbi per consensum.

Libelli Paracelsi de signis

CAP. V.

Vt ergo considerationis huius fundamenta intelligatis: primùm leuissimam morbi Gallici speciem contemplandam nobis proponamus: nam iuxta hanc & de grauiore pronunciare promptius erit. Apparent itáq; quandóque pustulæ Gallicæ à pruritu & scabie non ita multùm differentes, non raró squamarum instar apparent alio atque alio loco copiosiores, eas primùm pro scabiei variis generibus distinguere addiscas: nam hæ cū suprà id quod scabies sunt, Lues, seu contagium quoque sint necessariò quàm saphati, furfures, tineæ, pruritus, squamæ, &c. deteriores quoq; erunt. Quocirca priùs quid saphati, quid furfures, &c. sint, inquirendum, & quia eas in sua natura non contigisse certum est, non ignorandum maiorem illis malignitatem communicatam fuisse, adeò vt iam per se veri morbi non sint, sed saltem præsagia quædam futuræ Lepræ, Morpheæ, ac similium passionum.

Pustularum differentiæ.

Sin Lues Gallica illis complicetur, per contracturas, tumores, herpetes, & alia id Morbi Gallici peculiaria symptomata, tum ad inquisitionem speciei, istis quinque quasi capitibus veteris, Contractura scilicet, Pustulis, defluxionibus, vlceribus seu abscessibus, febribus, tumoribus, cutis exesionibus. Ea enim sunt quæ quémcunque morbum, qualisnam sit, certissimè indicant. Itaque si contractura, Pustulæ, Tumores, Vlcera, &c. istis complicentur, iam indubitata de Lue Venerea sententia pronunciari potest. Verbi gratiâ, si saphati, furfures, tineæ, squama, pruritus, istis concomitantibus signis incidant, de Pustulis Gallicis certissimum indicium erit. Sin squammæ decidant, vel pruritus quasi turgente materia hinc inde replet, furfures, tineæ, saphati, tumores, herpetes, aliáque id genus simpliciter habeant, ad sua genera morborum Chirurgicorum facile referentur. Hæc autem in eum finē præsenti loco commemoro, vt pro ratione

Morbi Gallici peculiaria symptomata.

Saphati.

ratione complicatorum morborum Luë Gallicam curatu faciliorem, vel difficiliorem euadere intelligatis. Dehinc notandum quoq; Pustulas in multiplici differentia inueniri: nã perinde vt formis sic & symptomatis, infinitis modis à se inuicem distinguuntur. Sic variæ ex Esseris natæ Pustulæ sunt, aliæ turbinatæ, aliæ albicantes, vtræq; tamen dolore carentes. Aliæ verò ex Formicis generatæ rubicundæ sunt, calore summo molestæ. Quæ verò ex Cossis fiũt, amplæ sunt, duræ, ac robustæ, inuicem tamen vt ipsamet Cossi multis modis euariantes. Similiter ex Tuberibus plurimæ differentiæ emergunt, quarum aliæ sublimes, aliæ tumidæ, aliæ rubicundæ, omnes tamen per summam superficiem crustosæ sunt. Denique Variolarum instar, quædam Pustulæ sunt, caput, pectus, ac pudenda maximè occupantes, hæ nigræ Gummosæ ac pruriginosæ ferè sunt, ac diuturnæ. Eũ itáq; in modum si Pustulæ sese habentes occurrant, licèt non omnino concordantes, pro ratione signorum ad aliquod genus iam enumeratorum morborum, eas tam quã in suam classem referes: in quibus autem contractura quoq; inuenietur, quia omnimodam primiriui affectus corruptionem ostendit, eas simpliciter sub Luë Veneream collocabis: aliæ enim sine hac subsistere possunt, istæ autem non possunt non illam ceu causam & matrem agnoscere. Proinde in contemplationem signorum sedulò incumbendum, quo in opere practico, singula à se inuicem mala accuratè distingui possint.

Pustulæ ex Esseris natæ. *Ex Cossis natæ Pustulæ.* *Ex Tuberibus natæ pustulæ.* *Pustulæ Gummatæ.*

CAP. VI.

SVnt dein Pustulæ Gallicæ, quæ secus ac cicatrices, Herpetes, impetigines ac panni se produnt, veluti sunt exanthemata, quæ iisdem ac illa locis erumpere solent, (quemadmodum & cicatrices quæ toto quandoque corpore apparent.) Sin ea infecta contagio fuerint, tum durioribus symptomatis vt sunt, contractio, tumor, vlcus, &c. conflictantur. Nullus enim omnino morbus, qui si cum hac Lue complicetur, non maiorem subitò contrahat malignitatem. Itaque si cicatrices in corpore appareant, quib. contractura complicata sit, de Morbo Gallico pronunciato, similitérque in Herpete, impetigine, serpigine ac pannis agito: sin contractura non concurrat, iámque simplices morbos curato. Hinc cum argentum viuum ad istos morbos curandum quandam virtutem participet, ignobiles quidam agyrtæ magnam illi remedio laudem conciliârunt, cùm hoc genus mala pro pustulis gallicis curanda suscepissent. Quò autem Herpetem ab Exanthematis distinguere queas, primum ad morborum descriptiones recurrito, quibus si crustæ copulentur, etsi nullũ præterea signum adsit, præter fissuras seu Rhagades manuum, pedum, labiorum ac auricularum, tum audacter pronunciabis Pustulas Gallicas esse, ex Herpete, impetigine, serpigine, panno, cicatricibus, hisque similibus malis natas. Quin hoc catholicum esto quod vbicúmq; aliquis affectus, supra id quod talis est, aliquid amplius est, (id est, malignior existit) statim ad Morbum Gallcium referri debeat, inter omnia autem auctæ malignitatis signa, vel vnæ Rhagades maximè excellunt.

Morbi omnes si cum Lue Gallica complicentur maligniores euadunt. *Agyrtæ Mercurio magnam laudem per accidens cõciliârũt.* *Herpes vt ab Exanthematis distinguatur.* *Canon.*

Præterea Morbus Gallicus nonnumquã formam suam miris modis transmutat, iam vt verruca, iam ceu bronchocale, iam vt varix, iam vt vlcus sclitoticum, iam vt scrophulæ sese repræsentans, atque huius sanè speciei, dubia & tardè prodeuntia signa sunt, suis tamen modis discernenda, quandoque enim bothor, porros, polypum, nactam, natam, naptam, formicas, Chiolos, medenas, exituras vel aliud quidpiam his simile referunt. Veruntamen quemadmodum monuimus, in prædictione is modus esto, vt si (verbi causâ) varices appareant, signa tamen & proprietates varicum omnino non obseruent, sed non obscuram malignitatem comitem habeant, Pustulas Gallicas ex Varicibus natas esse pronuncies. Sic Pustulas Gallicas, verrucas repræsentantes, ex Verrucis natas dices, sic de nodis sicc; de callis iudicandum quoque. Ad hæc in Gallica Lue frequenter tumores duri, ac Scirrhosi reperiuntur, magnitudine multũ ab inuicem differentes, Malignitate apostemata simplicia admodum excellentes. Formarũ differentiæ ferè istæ sunt, quod nunc glandulas, modo schrophulas, modo testudines referunt: quarum omnium distinctio vt & ipsius morbi Gallici, ex primaria morborum partitione petenda erit. Multitudinem harum distinctionũ miraberis scio, verum re vera varietas Chirurgicalium morborum quæ singulorum affectuũ ferè singularis est, non saltem hasce distinctiones, imò absolutissimam atque omnibus modis perfectam cognitionem requirit. Itaque non cuiuis Medicastro Luem Gallicã tractare proprum esse manifestum euadit, cum tantum subsit periculi vt centies etiam quandoque desperet peritus medicus antequam optatũ contingat portũ. Quocirca non immerito toties moneo atq; inculco, vt morborum omnium causas inquiratis, vt vnde porri, nacta, nata, napta, furunculus, chiadus, bothor, polypus &c. generentur, intelligatis: nã singuli isti morbi in matricẽ deriuari ac accedentibus pustulis tumorib., vlcerib. herpetib. & in morbũ gallicũ transmutari possunt, &c. quemadmodum iam & antea abundè demonstratum fuit.

Formarũ varietas in Lue Gallica. *Varices vt malũ portendant.* *Tumorũ differentiæ.* *Causæ morborũ sedulò sunt inquirendæ.*

CAP. VII.

VEluti autẽ notũ vobis est, vlcera alia corrodentia esse, alia virulenta: & illa rursũ, ambulantia, lata cancrosa, cauernosa, esthiomena &c. Sic eadẽ ipsa quo pacto sub Gallicæ luis classem referenda sint non est ignorandũ. Itaq; vbi illa vlcerũ corrodentiũ species, præter signa pathognomonica, aliáq; longa experientia obseruata, adhuc maiorẽ aliquam malignitatem cum contractura ostenderint, tum sine cunctatione Luem Gallicam esse pronunciandũ erit. Namq; vbi materia illius morbi ad concipiendam luem hanc, dispostia iam est, tum centuplo vehementiùs meatus illos per quos aliàs fertur, afficit, adeò vt vbi vlcus corrosiuũ est, corrosio vsq; ad xxxv. gradum extendatur. Sin ambulatiuum sit, centuplo maiore dolore (accedentibus signis morbi gallici) partes subiectas erodere solet. Similiter vbi lata, cancrosa, esthiomena aut cauernosa fuerint, iisq; lues gallica copulata sit, & dolorem maiorem esse, & curationem ex simplici componendam fore intelliges. Proinde si in hunc modum vlcus Gallicũ generetur,

Corrosio in Lue Gallica ad xxxv. gradum extenditur.

sciendum relicta illius antiquari morbi causa, aut proximam quæ vlcerationem fecit, tollendam accedes.

Vicissim Elephantiasim contemplem', quo pacto ea si in Luẽ Gallicã abeat internoscenda sit. Principio ergo si in Luẽ Gallicã degenerare incipiat Elephantiasis, tum variæ pustulæ ac contracturæ fiunt, quæ pro more Elephantici morbi (cui tardè increscere peculiare est) tardè augentur, corpus exsiccant, & sideratum reddunt.

Lues Gallica ex Elephantiasi vt cognoscat'. Elephas tardè increscit.

Proinde antequam contagium in Elephantiam abeat, hoc est, priusquam Gallicus morbus perfectè factus sit, difficilis est prædictio, quemadmodum & de Lepra, Elephantiasi, similibusque diuturnis morbis periculosæ sunt prædictiones, sed vbi iam Elephantiasis per totum corpus serpsit, ac in locustas decubuit, vel vbi Elephantica lues iam in pustulas abiit, tum de confirmato malo, non vsque adeò difficile est pronunciare. Nam in hoc affectu quanta miseria sit, explicari verbis vix potest: etenim cum per se morte grauior morbus sit Elephantiasis si eidem supra id Lues Gallica copuletur quoque iam centuplo cumulatior miseria euadit. Siquidem manum, pedem, latus vel aliam aliquam partem occupans exsiccando, erodendo, in tumorem attollendo, vlcerando (instar lepræ) tam miserè excruciat vt Elephantia iam exoptanda foret. Quin in tantam quandoque magnitudinem locustas ab hoc malo excreuisse obseruauimus, vt qua corpus aliàs naturaliter se habens maximum existat, mole hac multis modis superaretur.

Mirum.

Cap. VIII.

Similiter de Morphea quæ solam faciem aliàs occupare consueuit, iudicandum. Atqui quoniam Morphea non nisi vitio totius corporis fieri potest, & facies minimum ad eius generationem confert, manifestum euadit quòd si Morpheã recipiat Gallica Lues, non possit nõ, antequã in suum Centrũ decumbat, totũ prius corpus perreptasse. Etenim perinde vt omnia membra peruadit Morpheæ materia, sic & Luis Gallicæ totum corpus peragrat, proinde si illis in locis pro ipsorum natura, contracturæ vlcera, tumores, & c. fiunt, facilis curatio existit, quia propria morbi sedes illic non est, ac in facie, hoc opus, hic labor. Quia itaque totum artificium in Morphea faciei versatur, scias ante omnia signa Morpheę (ante dicta) cum signis Luis Gallicę conferenda ac ponderanda esse, atque colligendum an curatio facilis, vel impossibilis futura sit: nam pro eo ac signa te docuerint, in curatione deinde procedendum erit. Similiter de Gutta Rosacea iudicandum, sed interim hęc ab illa accuratè propter curationem distinguenda. Quin & Fistulæ ac Carcinomata, vbi patognomonica sua signa non tenuerint, commodè sub Luem Gallicam referentur, & proinde quia venenum auctarij loco cõcepisse intelliguntur, singulari seu peculiari methodo sub curationem venient. De tentigine praua verò sic ego iudico, quoniam per se singularia signa pauca habet, si tamen dolores omoplatarum dorsi, ac spinæ, contractiones artuum, tumores tandem in vlcera ac pustulas abeuntes eam comitentur, tum omnibus modis Gallicæ Lui annumerandam & adscribendam eam esse: neque hîc scrupulosa aliqua distinctione opus est, sufficiat in arte Medica naturam nobis imitandam proposuisse, quæ & ipsa nullam hîc distinctionem adhibuit.

Morphea. *Fistulæ & Cācer* *Tentigo praua.*

Denique de Syreo sic res habet, vt etsi morbus hic in Gallicum abeat, suam tamen peculiarem curandi rationem requirat. Similiter Phagadena si in Morbum Gallicum his vulgaribus signis degenerâsse cognoscatur, sub Gallicam curationem, cui tamen specificum Lupi remedium coniunctum sit, referetur, huius mali malignitas, etsi quandoque tam vehemens non sit, vt statim accuratam curandi rationem requirere videatur, tamen quia subinde in circumiacentes partes occultè grassari non desinit, celerem curationem indicare solet.

Syreon. *Phagadena.*

Prunus autem & Ignis Persicus, etsi rudimenta quædam suæ malignitatis posuerint, tamen prius non erumpunt, quàm Lues Gallica aliqua ex parte imminuta esse videatur, atque hac occasione illis malis causa suppeditata: verum vtut sit in Medendi ratione, harum passionum specificum remedium cum curatione Gallica coniungendum esse manifestissimum est. Simili planè ratione Gangræna nisi Pustulæ adsint numquam accidit: hæc hactenus: vos autem quod attinet, omnes & singulos monitos velim, vt istis quinque generibus contenti, quemuis morbum specialem, qualis ille sit, ad aliquod horum referre discatis, qua in re accurato iudicio multáque lectione opus est, ne forsan ex deprauato iudicio, ægro damnum, mihi, nobísque ignominiam concilietis.

Prunus & ignis Persicus. *Gangræna.*

Cap. IX.

Deniq; quod hæmorrhoides attinet, quacúmque corporis parte erumpentes, si Pustulæ ac contractiones eas comitentur magna contagij suspicio est: itaque inspiciendum an quâ illæ erumpunt, vlcera efficiant, hoc enim si sit de Lue Gàllica hæmorrhoidibus complicata audacter pronunciabis. Curatio vtrorúmque eadem est, idémque morbus, sub duabus tamen formis. Secus paulò de condylomatis iudicandum est, ipsarum namque locus specialior est, Gallicæque illæ pustulæ in illo saltem loco consistere solent verrucis implicatæ. Similiter in vteri seu vuluæ Rhagadiis seu scissuris, quia ad communicandum contagium aptissimę sunt, signa Morbi Gallici nobis clã haberi difficulter possunt. Quib. Cambucca respondet quoq. nam nisi & ipsa simili modo extitisset, haud talis apparere posset, multò verò magis Bubo, verùm quia intestina inhabitat, atque ipsis emunctoriis tam vicinus est, tum quia vt Anatomicæ rationes ostendunt, difficulter vlteriùs serpere potest, ferè vltrò euanescit, nisi forsan intempestiuè adhibitis repellentibus medicamentis, vi quadam in alienum locum depulsus sit: tum enim si sæpius iam assignata Luis Gallicæ signa, ipsum comitarentur, aptissimè ad Morbũ Gallicum referri poterit. Singulare huic speciei est, vt formis ac loco multum euariet, quandóque sub Herpetis forma, locum Buboni proprium obtineat, nonnunquam alia forma, hunc vel alium aliquem humani corporis locum occupans; sed ferè in proprio loco increscente malo, alibi ipsum diminuitur, aliàs si terminum suum trans-

Hæmorrhoides quando Luem Gallicã ostendēt *Rhagadiæ cum Lue Gallica. Cambucca.* *Bubo.*

transgrediatur, properare nil prodest.

Panaritius vt morbum Gallicũ transiẽs.

Porro & Panaritius si ex luxu exacerbetur, in Gallicum morbum transmutari potest, veluti & Zimiæ, Vndimia, Atrici, Mora, atque omnis generis Condylomata, nam si ista, vel vnico saltem Morbi Gallici signo comitata appareant, non amplius suam singularem curationem requirunt, sed cum Gallico vnus morbus (sub duabus tamen formis) facta, vnà cum Morbo Gallico curatione extirpari desiderant. Quòd si verò Pustulæ vno aliquo peculiari loco erumpant, vt in Alopecia, vbi solum caput infestatur, tum Alopeciam esse prædicendum est, nullis etiam apparentibus adhuc Pustulis. Quamuis non inficiar sæpius aliquem morbum, sic in Luem Gallicam transmutari, vt ipse penitus non agnoscatur ampliùs, sed mera Lues fit, quæ quandòque in solo capite consistens, nec vlterius reptans, quia Alopeciæ quædam signa habet, non inconcinnè eius nomine afficietur. Simili ferè ratione malum mortuum in Luem veneream degenerare putatur, sed rudimentum Lepræ potiùs quàm Lues venerea dici meretur, propter noxæ magnitudinem. Lepra verò vbi in Luem hanc transmutata fuerit, membrorum stuporem, ac efflorescentiam efficere solet, sempérque res in deterius inclinare cernitur. Proinde, Luis venereæ, quæ ex hoc genus morbis magnis ac contagiosis oritur, naturam addiscere conuenit: nam ferè vbi Lepram in Luem Gallicam abiit, ipsa quasi euanescit, manentibus adhuc signis ipsius, vlceribus scilicet, tumoribus, maculis, hydrophorbia aliisque similibus, nec vllum deperditur signum, præter ea quæ ad examen lepræ pertinent, ea namque cùm sub iugum huius Luis veniant, deperduntur, & ipsius magnitudine obscurata, Lepram esse pronunciare non in procliui fit. Itàque in examine Leprosorum Medici cauebunt, ne, vbi Lues Gallica Lepræ complicata est, solis signis confidant, sed potiùs ad operationes medicamentorum, Realgaris Corrosiuorum ac Oppodeltoch frustraneas respiciant. Etenim cum malum hoc genus remediis non euincitur, vel irritatur saltem, tum certissimum Lepræ signum adest, itàque huiusmodi Lues Gallica veluti & Lepra pronunciari debet. Interim tamen non rarò accidit, Pustulas non sic omnino istis remediis inobedientes esse, sed curari se patiuntur: verùm non ita multò post recrudescunt, & aliquoties curatæ subinde tamen reuertuntur, proinde accurato iudicio opus est, ne pro lepra Luem veneream, vel pro hac illam pronunciemus esse. Sed iam tandem enumerationi finem facio, nam omnia genera morbi Gallici, quæ ex morbis Chirurgicalibus pronascuntur sermone prosequutus esse mihi videor. Quod si forsan aliquis omissus foret morbus, eum vos ex Chirurgicis nostris libris facilè restituetis.

Alopecia

Malum mortuũ in morbũ Gallicum trãsiens.

Cautela in examine leprosorũ obseruãda.

Paracelsi Chirurgia Magna.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE PVSTVLIS, TVMORIBVS AC Vlceribus Morbi Gallici,

LIBER SEXTVS.

IN QVO SIGNA MORBI GALLICI EX MORBIS PHYSICALIBVS facti explicantur.

CAP. I.

DESCRIPTIS hactenus Chirurgicalibus morbis, atque quo pacto per signa in cognitionem morbi Gallici inde nati deueniamus, rationibus demonstratis, ordinis ratio postulare videtur, vt deinceps de Physicalibus morbis sermonem instituamus, nimirum quibus rationibus ex ipsis Lues Gallica generetur ostendentes. Ad quam tractationem antequàm ingrediamur, prius differentiam inquirere qua à præcedentibus signis ista separentur non inutile fuerit. Itaque hoc genus morborum quod internorum nomine afficimus in hoc maximè à Chirurgicis differt, quod ipsum ferè lethum adferat, hæc verò in multum tempus protrahantur, proinde in curatione accuratiùs animaduertendum in internos morbos tanquam periculosiores. Atqui iuxta vulgata Medicinæ theoremata mihi quis hîc obiciat forsan Febres quæ & ipsæ inter morbos internos numerantur rarò lethales esse, verùm breuiter sic ego contra, vt maximè lethales per se non sint, tamen huius mali accessione non posse non periculosas euadere, atque etiamsi quandoq; lethales morbi salutem inueniant, tamen non de casu sed de morbi materia quidue ea in corporibus hominum efficere queat, vobis sermo institutus est. Veruntamen vt de eo quod in Physicalibus morbis primum locum obtinet signo, primùm dicamus, Mensium fluxum ante omnia contemplari conuenit. Itaque si mulier in actu Venereo cum vno vel pluribus (fere tamen plures requiruntur: nam Lues Gallica non ab vno sed à pluribus morbis prouenit, siquidem iuxta Cambuccosam vtrinque existentem dispositionem ea accidit, hinc etiam patet prius præparatum luis Venereæ venenum esse debere antequam morbus exoriatur &c.) perpetrato, mensium fluxum inordinatum hoc est, qualitate vel quantitate peccantem, patiatur: vel maiores quàm pro more dolores sentiat, atque contractura, herpes, tumor, vlcus vel simile quidpiam subsequatur, tum pronuncia, eam in Luxu Venereo menstruum suum infecisse, illúdque contagium retrò per meatus illos quà menses defluunt serpsisse. Quòd si ergo serpendo ad ossa vsque penetrauerit, tum symptomata iam enumerata omnium vehementissime sæuire cernuntur: nimirum quia omnia mineralia in menstruo recondita latent, maxime verò Sales: hinc itàque pruritus quandóque euenit, quandóque scabies, pustulæ, vlcera &c. infestant, non rarò alcola, serpigo, & scyrrhus fiunt. Quin & hoc

Argumentum huius libri.

Physicales morbi vt à Chirurgicalib. differãt.

Febres cum Lue Gallica sunt periculosæ.

Mensiũ fluxus.

Menstruum in Luxu inficitur.

Mineralia omnia in menstruo latent.

peculiare est, quod ferè Paroxismus subsequitur vbi fluxerūt menses, pro temporis nimirum dimensione, quòd si verò periodos certas non obseruet defluxio illa, certū est corruptorū mēsium indicium: sin certis periodis menses fluāt, corrupti tamen sint, tum herpetes aliæq; corruptorum mensiū soboles generantur. Ad hęc si eius acuitas exaltatióq; multa vel pauca, dulcis vel corrodens appareat, tum vel pustulæ fiunt, propter salsedinem, vel vlcera, ob audactam corrosionem, omnia tamen iis locis erumpere videntur, quib. menses, vel naturaliter vel præter naturam suū emunctorium habuerint. Cæterum cùm omnib. notum sit menstruum sic dispositum esse, vt cuiuis morbo occasionem prębere possit, manifestum hinc quoq; euadit, ipsū siue in iuuenculis sit, siue in vetulis, nisi probè clarificetur ac mundetur nullam vnquam absolutam sanationem admittere morbi eius quem causauit. Itáq; non iuuenib. altè, sed & iis quib. fluere iam desierunt, semper in illum paroxismū intendendum est. In quo negotio à chirurgicis regulis non digredior, sed ad illos vos remitto, sufficit mihi si quæ illic descripta sunt, eorum certas causas hìc reddere queam.

Corruptorum mensiū signum. *Mensiū emunctorium.* *Paroxismus mēstrualis obseruādus.*

CAP. II.

Similiter de hernia iudicandum, etenim perinde ac Menstruum solis mulieribus, sic hernia soli virili sexui conuenit. Etsi autē hernia morbus antiquus sit, atque cum Lue Venerea nunquam comparatus, neque vicissim hæc cum illo comparetur attamen signa non pauca sunt quæ magnam affectuum cognationem testentur: ad hæc & illud est. quòd Curatæ lui gallicæ hernia succedat, quod certissimum signum est, chronicos huiusmodi morbos, causam habere venenum, ab illa lue contractum: licèt nullum amplius testet aliud indicium. Herniæ verò signū exquisitum est, quod malū subinde increscit, neque vnquam locū mutat: nam Hernia præter quam quod genitales partes in tumorem attollit, signum pathognomonicum aliud nullum habet. Sin ipsa cum lue gallica complicetur, tum mixta sunt, ac fluctuantes aquas, tumores, vlcera, verrucæ, &c. superueniunt, hæc inquam, signa sunt, quæ herniam cum morbo Gallico implicitam esse ostendunt, quandóque omnia illa quinque supra commemorata adsunt quandoque aliqua. Sin intrinsecus ea consistant per penem lacteus succus vel pus redditur, accedentibus iisdem quæ memorauimus signis.

Hernia solis viris accidit. *Hernia post Luem Gallicā.* *Herniæ signum Pathognomonicum.* *Herniæ internæ signum.*

Potiò autem etsi hernia, atque corrupta illa vrina alios quosdam vrinariorum meatuum ac vasium morbos ostendere possint, tamen non curato eo; semper herniam pustulosam esse dicito: etenim istis signis in pustulis apparentib. scito morbum hunc iam transmutatum esse, nec nisi curata lue Gallica medelam recipere. Eodem planè modo in nón paucis aliis affectibus, extra ipsorum Centra; vlcera vel dolores fiunt; & quamquam morbi illius locus ille planè non est, tamen efficacia Luis Gallicæ illic procreantur, siquidem tanta huius mali virulentia est, vt si vsquā aliquid est, quod omnib. modis sanum perfectúmque non sit, illud inuadat atque exulceret. Sic Hernia etsi suâ naturâ saltem in genitalibus fiat, tamen si reliquo corpore aliquod ex annotatis quinq; Luis Gallicæ signis appareat, iam Gallica appellabitur, non secus ac herniam ventosam, humerosam, carnosam &c. aliàs appellare solemus. Curandi modus est, vt specificis depellantur, aliàs enim ferè perpetuò durant.

Hernia Pustulosa. *Hernia quando Gallica sit dicenda.* *Specificorum vsus necessarius in Hernia.*

CAP. III.

Quin etiam vehementissima quandoq; lues ex podagricis defluxionibus concitari solet, vbi illæ quod non vsque adeò difficile est, in Gallicum morbum transierint. Etenim cùm vtrumque malum hęreditarium sit, hic morbus omnium maximè contagiosus proinde efficitur, atq; cùm tumores ac tophi in podagra frequentes sint, in hoc genere vehementissimè quoque sæuire hæc lues solet. Nam vlcera, ac herpetes, cùm de essentia podagræ non sint, hìc procreari nequeunt: itaque dictis saltem modis affligere potest. Species hæc omnium, quotquot vspiam sunt, dolorosissima est, multo calore magnisq́ue tumoribus comitata. Namque omnes morbi qui ex liquoribus naturæ fiunt inter quos podagra primas tenet, si à spermate corruptionem aliquam concipiant, paroxismos nanciscuntur non secus ac in podagra videre licet. Proinde si podagra à luxu in morbum Gallicum transplantetur, tum vehementissima symptomata eueniunt, quæ ab influentiis cœlorum ac intemperantia in otio, cibo, potu, luxu, ac venere, (veluti in podagra accidit) augmentum assumunt: non enim cœlum solum suas influentias habet, verum & quilibet potus immoderatior defluxiones concitare potest. Si itaque Podagra ex vini immoderatiore ingurgitatione primum extitisset, tum à vini temporibus (non secus ac aliæ quæ à cœlestibus influxibus natæ illorum periodos obseruant) ipsa gubernatur. Quapropter ante omnia influxus à quanam causa fiat considerandum, dein prædictio ac curatio subiungendæ, sic in podagra in Luem Gallicam transmutata initio signa, quæ vinum vel influentiam cœlestem indicant perquirentur, quo facto facilis, causæ morbi Gallici dignotio subsequetur. Ex quo sequitur, tumores illos multò quàm natura podagræ ferat, vehementiore dolore affligere: ad hæc podagræ destinatis locis non contenta, lues hæc, omnes cæteras totius corporis partes dolore ac tumoribus diuexare conatur.

Tophi Podagrici. *Lues Gallica ex Podagra summū dolorem comité habet.* *Potus immoderatior fluxiones concitat in Podagra.*

Quod si podagræ corrosiua aliqua vis coniuncta sit, coniuncta autem est, vbi ea simplex non manet, sed aliis morbis complicatur, tum Herpetes generantur, qui dein si materiæ multitudo & acuitas tanta sint, in vlcera degenerant. Namque ex Podagra omnes quinque Luis Gallicæ species germinare possunt, (sic tamen vt non morbi sed symptomata tum dicantur.) Etenim podagra talis affectus est, qui cum omnibus aliis morbis complicari queat. Curationem quod attinet, sedula opera danda est, vt curandæ podagræ rationem ante omnia teneamus: namque hoc genus morbi Gallici nemo vnquam curabit, nisi podagræ curationem aliquoties præstiterit: nam podagra cùm suapte natura curatu difficillima existat, an quisquam putet aucta illis per luem, malignitate non difficiliorem reddi?

Podagræ quando vis corrosiua iūgatur. *Podagræ curatio necessaria.*

di? Itaque diſcamus, vel morbum morbo, vel quemuis affectum per ſe depellere: vterque enim modus neceſſarius eſt. Quamuis non inficior, Podagram & Luem Gallicam eodem in corpore, locis ſaltem diſtinctas conſiſtere poſſe ac ſolere: veluti quiſpiam podagricus, cum contagioſa concumbens non ſtatim etſi contagium contrahat, vnico ſaltem morbo laborabit: namque ſeorſum à lue Gallica, alium morbum conſiſtere poſſe impoſſibile non eſt. In quo caſu, duplici curatione, non vt aliàs mixta vtetur, cuius hìc lectorem admonere neceſſarium duxi.

Podagra & morbus Gallicus, idē corpus locis tamen diuerſis occupare poſſunt.

CAP. IV.

Catarrhus in corpus Luis Gallicæ transmutatus.

SImili modo ſi catarrhus in corpus Luis Gallicæ tranſmutetur, per ſigna ipſius naturam cognoſcere poterimus. Itaque contingit non rarò contracturam accidere iis membris, in quæ aliàs decumbere Catarrhus ſolebat, cauſa huius ſymptomatis eſt, quod Lues Gallica vnà cum Catarrho mouetur, augmentum ac decrementum ſuſcipit, atque niſi Catarrhus eſſet, contractio illa neutiquam accideret: quod eo argumento fidem meretur, quia Catarrho deſinente, vltrò illa contractio aboletur. Puſtulæ quæ in hac ſpecie erumpunt mites ſunt & ferè aquoſæ, niſi vbi ſalſus Catarrhus eſt: tum enim pruriunt Puſtulæ. Sed ad ſigna pathognomonica huius affectus progrediam, inter quæ primum locum obtinet, gargareonis ac faucium inflammatio ac exulceratio, dein eroſio oſſis Baſiliaris ad palatum ac nares vſque, ſic vt quandoque per nares cibus potúſq; reddantur, poſt hæc, parulides ac epulides, atque muſculorum laryngis inflammationes exoriūtur. Vbicumque ergo huiuſmodi eroſa vlcera apparuerint, cum ſignis propriis Luis Gallicæ, Catarrhum cum Lue Gallica complicatum eſſe prædicito: quamuis enim ſucceſſu temporis in ſubiectas capiti partes quoque graſſetur, tamen ſigna oris, faucium & laryngis, ad prædictionem ſufficiunt, nam huius ſpeciei natura ea eſt, vt ferè ſua regione deſideat. Quod ſi alias quoque occupare contingat, aliam ſpeciem huic complicatam eſſe, potius quàm hanc aliò migraſſe dicemus. Quandóque cum ſquinantia, aliàs cum branca, nonnunquam cum folio (prout Reuma ipſum ceciderit) cognationem habere videntur, nullúmque planè morbi Gallici genus exiſtit, quod celeriùs ac vehementiùs putreſcat, quàm Reumaticum hoc. Quapropter in curationis modo, neceſſitas poſtulare videtur, vt vnà cùm puſtulis Catarrhum ipſum depellamus. Accidit præterea quandòque, lachrymæ oculos, venenoſi Humores aures, vt erodant ac exulcerent, adeò vt Fiſtulæ fiant: eas proinde iuxta ſigna Morbi Gallici diſtingues, & ſi aliqua illorum concurrant, tum Medicamentis non Fiſtulis appropriatis, ſed quæ Luē Gallicam curare valeant vteris: ſin nulla adſint, ſuo eas modo curari nil prohibet. Quamuis nō rarò obſeruauimus, Luis Gallicæ remedia huiuſmodi ſimplicibus Fiſtulis adhibita, non mediocre commodum attuliſſe: eſt enim in curandi ratione magna Luis Gallicæ cum grauiſſimis quibúſque morbis cognatio, quæ res multis in arte Medica erroribus occaſionem præbuit. Etenim cum hoc genus morbos Luis Gallicæ remediis curari cernerent pſeudomedici, promiſcuè deinde quibuſuis affectibus ea adhibere cœperunt. Simili ratione ſi quid in gingiuas decumbens eas exulceret, erodat ac abſumat, dentéſque mobiles faciat, vel planè proiiciat, ſufficier, medicamento putredinem illam prohibente vti. Verùm non rarò, naturæ benignitate hæc Luis Gallicæ ſpecies vltrò curatur, quod non intelligentes Medici curationem ſuis remediis magno faſtu tribuunt.

Puſtulæ aquoſæ à Catarrho.

Symptomata huius ſpeciei.

Squināntia.

Catharrhi cum Puſtulis curatio.

Luis Gallicæ curatio cum grauiorum morborū curatione cognationē magnam habet.

CAP. V.

AD eum modum ſi hydrops eiúſque ſpecies in Morbum Gallicum tranſplantentur, qualis qualis eius ſpecies ſit, omnes eodem modo dignoſcere licebit: rumor enim quilibet, etſi pro hydropiſi non definiatur, ſi particularis ſit huius mali indicium eſſe poteſt, ſic tumefacta crura, membra grauata, vlcus ſerpens, color faciei pallidus, labia decolorata, puſtulæ curatu difficiles, amplæ, humidæ, aquoſæ: atque vbi in vlcera degenerârint, multam aquam fundentes: ſi complicatum aliquod ſignum ex iis quæ Lui Gallicæ aſcribimus habeant, certum efficiunt Medicum, corpus huius Luis ex hypoſarca primitus originem duxiſſe: ſin ex Aſcite ortum habeat, eiuſdem ſigna perinde ac iſthinc manifeſtum facient, ſimiliterque de reliquis hydropis ſpeciebus in Gallicam Luem tranſmutatis ſentiendum. Cognita itàque hunc in modum affectus ſpecie, altera iam conſideratio Medico incumbit, nimirum vt inquirat, num huiuſmodi Morbus Gallicus lethalis ſit necne? Namque qui ex hypoſarca originem duxit, mortem certiſſimam minatur, etſi enim hydrops, acceſſione Luis Gallicæ malitiam ſuam, aliqua ex parte amittat, tamen aditum ad mortem ſubinde machinatur. Proinde Medicus ſemper in eum ſcopum intendat, vt in lethalibus morbis, veluti hydrops eſt cum Gallico complicatis, certiſſimā mortem expectet, niſi aliàs ſimpliciter ſubſiſtentem illum morbum curare valeat: tum enim ſalutis ſpes omnino præcluſa non eſt: tamen vtut ſit, ſi contagioſorum iſtorum hominum vrina pauca ac rubra ſit, atque malum pro motu lunæ, nunc increſcere nunc decreſcere videatur, admodum præſens mortis periculum eſſe ſcias. Quapropter in ſignis prognoſticis ſedulò ſe medici vt exerceant hortor, quò quantum ipſis artíque poſſibile ſit intelligant, nec quámquā luem támquā curabilem aſſumant, vel ſuſcipiant: nam qui ſecus medicinam facit, ſolo caſu nititur, veluti cæcus qui quandoque caſu rectam viam attingit, vt non immeritò quandoque admiratio me capiat, quomodo veſtro ligno veſtríſque vnguentis, dum nullam obſeruatis diſtinctionem non dico aliquid præſtare, ſed non omnes qui fidei veſtræ ſe credunt orco demittere poſſitis.

Hydrops cum Luē Gallica complicata vt dignoſcatur.

Aſcites.

Lues Gallica ex hydrope quæ & quando lethalis.

Vrina pauca & rubra malum ſignum.

CAP. VI.

ICteritia dein ſuis quoq; colorib. in luē Gallicam tranſmutata ex ſolo ferè colore ſignorū ad internoſcendū abundè ſatis ſuppeditat. Itaq; ſi puſtulæ, tumores, vlcera, herpetes &c. cum croceo vniuerſi corporis colore appareant, Morbum Gallicum ex Icteritia pronatum eſſe dicito. Quin etſi toto corpore color luteus non ſtatim

Lues Gallica ex Icteritia vt cognoſcatur.

statim fit, sed vel solæ pustulæ croceæ sint, vel cutis qua malum grassatur tincta, vel denique vlcera flauam aquam solummodo funderent, nullis accedentibus aliis Icteritiæ signis, nil te moueat, quò minus idem pronunties: namque Icteritia quæ ante toto corpore apparuerat, omnis ad locum contagio affectum confluxit, atque eum Lue commixta est. Quod si curata huiusmodi Lue Gallica, non omnino quoque Icteritia abiisset, sed aliqua adhuc corporis parte fixa hæreret, periculum est de recidiua, atque signum certissimum. Verum hoc Icteritiæ peculiare non est, sed omnibus complicatis morbis commune: nisi enim radicitus vterque morbus euellatur, subinde remanes, alteri recrudescendi occasionem præbet.

Icteritia ex vniuersali specialis.

Recidiuæ impendentis signū.

Obseruandum præterea est, quod si hunc in modum affectum corpus, tabe absumatur, fistisque increscat, lethale malum pronunciandum sit, maximè si vrinæ lethales appareant, ac contractura remittens vlceribus occasionem præbeat, hoc inquam certissimum mortis signum est, ostendit enim Icteritiam ad cor vsque peruasisse, atque vitalem spiritum inquinasse. Quapropter quid icteritia sit, quomodo ea increscat, quóue pacto si ipsa Luem procreârit, ipsius sulphur (acuitatis ac Corrosionis causa) absumendum sit, ante omnia addiscer Medicus, siquidem istis ignoratis impossibile est mortem deuitari posse, quidquid tuo Guaiaco ac vnguentis mendax tribuas interim.

Tabes lethale signum.

Sulphur in Icteritia absumi debet

CAP. VII.

AB ineunte ætate mirari subiit, vos qui & titulis & galeris rubris tam splendidè ornati estis, tanto opere quo artem exercuistis, nondum tamen cuiusuis speciei Luem Gallicam curandi rationem inuenisse, verum cum dein cernerem vos non vt extrà, sic in mente ornatos esse, sed intus, magnam inscitiam, ruditatem, ac stultitiam alere, mirari desij, intelligens vestram medelam, dignum esse vasi operculum, nam ligno medemini lignei stipites. Quando tandem resipiscere animum induceris? an non naturæ satis refragati estis? an nondum satis damni dedistis ægris? nondúmue vestram ipsi agnoscitis ruditatem? ô tempora ô mores. Febres distinguere, ac infinitis chartis commaculatis describere nouistis? Pustulas verò quas intelligere pluris interest nondum scitis? in hoc malo omnis vestra opera collocanda erat, hîc laus quærenda: sed vtrimque eadem eruditio est, hîc muti estis, illic blaterones: studia vestra sæpius puerorum me admonent, qui euoluendo libros, picturas, asteriscos, ac rubricas solum spectant iisque delectantur: consimili planè ratione vestra studia se habent. At si hæc Doctorem decent, non video quid inter Doctorem & Calfactorem intersit. Itaque si modò veritas cordi vobis est, omnibus modis symiotikin amplectemini, vt ex hac de corpore ac morbo sententiam ferre possitis, verum metuo ne si ista addiscere demum oporteret, ad triuiales scholas vobis redeundum esset, magno certè animi dolore: Gonorrhæa ergo exempli loco contemplanda proposita esto: quid hîc considerandum venit primò? scilicet an ipsa Pustulosa esse queat, dein si possit, quatenus cum Lue Gallica consistat, quibus locis, qua forma, &c. Hæc si vos audiatis, heu quantus terror vestra pectora occupat? Similiter in stranguria, Ischuria, mictu sanguinis, aliisque huiusmodi cum Lue Gallica complicatis, quàm accurata distinctione quàm sedula præcautione in curando opus esse putas? ne pigeat ergo Theoriam hanc nostram addiscere, cùm aliter paulò maioréque experientia ac diligentia, quàm vestri codices descripta sit, sed stultis ac pueris sua semper placent. Si vestra Theoremata vera sunt, cur non fœlix praxis subsequitur? Contemplando hæc innotescere non inficior, hoc verò est quod contendo, Theoriam ex praxi non ex inanibus phantasmatis hauriendam esse. Theoriam singularem ac specularíuam habetis, quā præclara illa, scilicet in syrupis & purgationibus praxis sequitur. Vel cæcus vestram stultitiam animaduertere possit, verùm in corradēdis pecuniis sat sapitis. Quotquot vnquā Gallica Lue infectos, curandos suscceperitis, nōdum tamen symptomatum rationem, ac signorum vsum in præsenti malo addidicistis. Si itaque signa non intelligitis, quomodo morbos qui à singulis signis demonstrantur dignosceris? Signa, signa inquam distinguite, ne audiatis hanc vocem sæpius D. Doctor vos ægros multos conficitis.

Lignei Medici ligno medentur.

Gonorrhæa quatenus Pustulosa esse possit.

Theoria ex praxi haurienda.

Signorū vsus adhuc ignotus.

CAP. VIII.

SVnt denique morbi Gallici nonnullæ species, quæ varios secum morbos auferunt, quarum corpora per se ac singulariter non agnosci possunt. Verbi gratia, vbi ex paralysi factus morbus est, ibi paralysi abolita ne minimum quidem eius signum amplius superest. Proinde summo studio in signorum cognitione laborandum est, vt si de huiusmodi morbis suspicio oriatur, paralytica membra suo modo curare possimus, atque ne Lue Gallica corripiantur præcauere. Reliquæ verò passiones articulorum, vt arthritis, sciatica, cum vnà cum membri extenuatione, grauissimos dolores excitent, non sic occulrè præter nostrum iudicium labi possunt. Itaque si in aliquo membro vlcus, tumor vel contractura vltrò fiat, scito ex hoc genus morbi originem duxisse, vel à paralysi eò decubuisse, vnde dein morbus Gallicus prognatus sit. Sin Lethargus in luem Gallicam abeat secus res se habet: nam primò lethargus per se curandus est, dein passio ipsa, hoc est, cōiunctim ambo depellantur: nam Lethargus vbi in Luem hanc transmutatus fuerit medelam recipit. Sic de Caduco sciendum est, quod vbi meatus illi in quibus causa morbi subsistit, Lue Gallica correpti fuerint, magna capitis vlcera fiant, quibus mederi non liceat, nisi ipso quoq; caduco morbo in curationem deducto. Signa huius mali sunt, spasmus, tremor, mentis oblæsio aliáq; Epileptici morbi Symptomata. Quocirca quæ de signis dicta sunt hactenus ante aggressionem operis Medici, sedulò cognitione sunt inquirenda. Quin si epidemicæ febres, pestis atque horum similia accidant, pro locorum varietate, de salute pronunciandum erit, atque de curatione cogitandum. Etenim veluti iam sæpius monuimus vnà cum Lue Gallica auferri debent, namque si singulis

Lues Gallica multos morbos abolet.

Lethargus in Luem Gallicā.

Caducus in Luem Gallicā transmutatur.

Pestis cū Lue.

gulis singulas curationes, quis adhibere vellet, accidere posset, vt altero sublato, alter adhuc restaret: verbi gratia abolita Lue, pestis adhuc subsisteret. Denique accidit non rarò, vt dum Chronicis morbis detinentur homines, alij atque alij superueniant morbi, adeò vt in eodem corpore plures vnà grassentur aliquando, quod si accidat, sedulò ab inuicem eos distinguere studebis. Nam Asthma, tussis, fœtor oris, diabetes, hemoptoe, lethales sunt morbi, nisi quis arte eos eò redigere valeat, vt cum Lue Gallica in vnum corpus coalescant, atque tandem per commune aliquod Emunctorium propellantur. Mulieres verò ex Mola, suffocatione, præparatione, retentione, profluuio, &c. similibus in casibus maximè periclitantur: namque ferè corpus ad tabem redigitur. Itaque antequam curationem aggrediaris, per signa ista, Luem Gallicam ab omnibus cæteris morbis segregabis, sic vt vnicum Gallicum malum, obiectum tuum sit: neque cogites te priùs Luem auferre velle, dein reliquos: præposterum namque illud foret, & illi morbi interim tale venenum conciperent, quod non nisi summo præsidio, expelli non sine periculo posset.

Chronicorum morborum cum Lue Gallica complicatio. Lethales morbi Chronici qui sunt.

Mulieres affectus.

CAP. IX.

IAm tandem finem symiotices faciamus, quod si signa omnia descripta à nobis non sunt, vestræ industriæ hoc tribuendum putauimus: interim vnumquemque admonitum volo, vt corpus ipsum morbi eiusque in matrice generationem cognoscere sedulò addiscat, vt inde quemadmodum contagium communicatum sit colligere queat. Quin & hoc accuratè obseruandum, num aliquid fixum redditum sit nec ne: nam pro temporis ratione curationis possibilitas decerni solet. Proinde non sufficit Practicos nos esse, Physices quoque cognitio requiritur, nec interni solum corporis, sed ex externorum natura cognita nobis esse debet. Cogitandum quoque horam producere morbos prout Astra ipsa disposita fuerint, itaque non morborum saltem signa, sed & cœlorum ac Elementorum impressiones spectandæ sunt: hæc namque quid in illis attentandum sit admonent, normæque instar sunt. Quoniam autem signa à tempore immutari contingit, illius quoq; meminisse decebit, namque istis in rebus perinde vt coniunctio, oppositio vel aspectus se habet: quod si ergo signa ista in deterius vergant, non admodum multam salutem exinde sperare poterimus. Verbi causa, Ictericia in Cardiacam, alius quiuis morbus in Cachexiam transiens, maius periculum ægro conciliant, quod si secundarij isti morbi Fixi fiant, iam & de ipsa Lue melius aliquid sperare similiter non licet, & ferè mors in olla est. Ex Renib. quoq; lethale signum habetur, si cum ipsorum arenis vel calculo Lues Gallica complicet'. Quemadmodū & vbi aliquis morbus antea cum Lue commixtus denuò in suam essentiam, ac propriam formam regreditur: verbi gratia, si hydrops vel Caducus antea cū Lue compositi, iā ad suos proprios paroxismos redeāt, tū de morte certissima audacter pronūciabis, maximè si penitus remiserint dolores Gallici morbi. Quæ præterea de huiusmodi signis explicanda supersunt, ea ex vestris scholis facilè supplebuntur, vel successu temporis (si errores forsan ingruant) appendicis loco à me describentur.

Corpus & generatio cuiusque morbi cognoscenda.

Astrorū vires in morbis.

Ictericia in Cardiacum cum periculo transmutatur.

Ex Renibus lethale signum.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE TVMORIBVS VLCERIBVS AC PVSTULIS MORBI GALLICI,

LIBER SEPTIMVS.

VIAM STERNENS AD CVRATIONEM EIVS AFFEctus, ex morbis tam externis quàm internis prognati.

CAP. I.

PRIMO propositi operis libro, errores vestros in opere practico, tum contradictiones vestras, quibus ipsi naturæ repugnatis, quanto potuimus candore deteximus: verum maiore vestro cum dedecore quàm commodo, nimirum cum tantus vestrûm numerus sit, nullam tamen adhuc in Lue Gallica receptam seu compositionem ostendistis, quæ iuxta vestros canones concinnata, aliquam in opere practico præstiterit vtilitatem. Proinde non immerito cum tantopere libris vestris confiditis, nec tamen spe vestra potimini alia præsidia, quib. hominib. fucum faciatis: inquiritis, vt interim reliquā turbam medicorū, pharmacopœorū, xyloiatron, &c. mentionē nullā faciam, qui præcario impetratis à me quorundam vnguentorum, Cerotorum, Emplastrorum, &c. descriptionibus, meo primùm nomine dein ipsis remediis turpiter abutentes, perinde ac venator apro, sic illi rusticorum crumenis laqueos ac insidias ponebant, nulla sanitatis ægrorum, vel suæ ipsius virtutis, existimationis, vel salutis habita ratione. Sed medica arte ceu mercibus quibusdam, vitam sustentant isti agyrtæ, qua ægris ceu adulterato aromate, imponentes, magnas passim strages faciunt. Interim quanta turpitudo sit, quémq; vestrum (nullum enim excipio) ne id quidem quod ante pedes modo est non agnoscere, vt de secretioribus ad Physicam pertinentibus nihil dicam. Sed in pompa, iubilatione, speculis, atque tinnitu pilæ ac mortarij omnis vestra ars sita est, quam dein simiæ imitantur, tonsores, hos rustici, adeò vt etiam vsq; ad ambitiosos Monachos, (inter quos sanctimoniæ specie Carthusiani & Obseruantes excellere volunt) pestis illa propagetur, qui dein vbi aliqua remedia emendicati fuerint, ea mendaciter sua vendicant, & quò fauorem sibi concilient, ac donaria consequantur, Pharisæorum instar expendunt, hoc saltem efficientes, vt cum remedia aliàs per se damnanda non sint, ipsa tamen contemptui habere vulgus incipiat. Sanè si imposturæ ad Medicam artem faciunt, Andouerpiæ ac in Frankfordianis nundinis, potius quàm in libris vestris studendum esset, optimúmque comparandæ huius Medicinæ medium

Paracelsi apostatæ

Monachi notantur

medium foret, existimationis propriæ nullã habere rationem: hoc vnico námq; fundamento iacto, vltrò aduolant remedia. Neque opus est addiscendæ Medicinæ gratia exteras Academias adire, sufficit cum Agyrtis illis Theriacam rusticis vendentibus ad tempus hinc inde migrasse. Hinc non immeritò in vestra tribu numerantur, Monachi, Apostatæ, Iudæi, Nebulones, carnifices, atque ferè qui de vestro sodalitio sunt, vel Pharisæi sunt, vel Nequam, dij velint ne vtrumque vnà sint. Sed Mechanici artifices restant, qui laborum pertæsi in Medicum agrum, perfricta fronte irruunt, & homines ceu bestiæ essent reputantes, in quosuis nullo respectu suis remediis grassantur. Eos ego satis admirari nequeo, tanta omnis honestatis atque humanitatis obliuione captos esse. Sed pancis rem expediam, si quis virtutis amor in illis esset, in sua arte gloriam quæsiissent.

Pseudomedicorum tribus.

CAP. II.

Guaiaci vsus incertus.

QVidnam subtilitatis Guaiaco inest quod dicitis illud promittere quibusuis morbis adhibetis? de hoc sanè omnibus constat, eos qui semel curam ligni subierint, pristinæ sanitati nunquam penitus restitui posse: etsi enim videatur morbus curatus esse, nihilo tamen tutius viuunt ægri: namque vel de præpropera recidiua periclitantur, vel si diutius ea differatur, capitis affectus aliaque mala paulatim radices agunt ac ingrauescunt, morbúsque priore duplo peior erumpit tandem. Verum si rem accuratius expendam, patebit vosmetipsos virtutes ligni ignorare. Quid Pandectarius vester & Herbarius dicunt, an experimentum est? vbi ergo Philosophia remanet, ex qua experientia operatur? Siccine in Academiis eruditi estis vt à Mercatoribus artis vestræ summa mysteria addiscenda vobis sint? vt præceptores Cardinales agnoscatis? qui sine dubio de hac re pauca, obliuioni tradidere? Similis planè in sectionibus vestra prudentia elucet, in qua integri lacerti quandoque præsecantur: ô malam medicinam: caro illa si bona est, atque aliquam adhuc corpori vtilitatem præstare potest, quamobrem abscinditur? sin plane putrida & inutilis euasit, cuius quæso culpa nisi vestra hoc accidit? verum nouacula optimus vester Medicus est, quis tamen vsus qualis sanitas subsequatur ipsimet decernite. Fumigia deinceps perpendamus, an non merito præstigiæ à me appellentur. Mercurius si alia ratione quàm instar cibi adhibeatur, nil nisi venenum est: hoc tamen de aqua Mercuriali nostra non dico, sed de vestro sublimato correcto. Veluti enim vinũ bibi, non per vapores in corpus humanum impelli desiderat, vtque caro deuorari non fumo excipi vult; sic quoque Mercurius in cibum præparari, non fumigij instar adhiberi debet. Summum certe in arte Medica mysterium est, scire qua forma quodlibet simplex corpori adhibendum sit, quo ignorato, non possunt non illa grauia symptomata quæ tantopere vos subinde in ægris vestris terrent, euenire. Veruntamen cùm vulgus decipi velit, vosque ceu Deos veneretur, bona quandoque fortuna Argentum viuum vobis supra captum vestrum successum largitur. Denique si forsan quis occurrat, qui veterum in hoc affectu remedia vsurpanda esse contendat, cum meminisse velim, cum illa ad luem Gallicam præscripta non sint, haud posse quoque illum scopum contingere. Sin quid pro quo ponere velitis quod vobis vsitatum est, merdam pro musco recipietis. Verum boni medici estis, vbi vltro morbus declinat. Sed hoc ex me scitote. Omnem curandi morbi Gallici virtutem in vnica & sola VIRTVTE MERCVRIALI reconditam esse, non in vestro Argento viuo suppositio. Quomodo autem vis Mercurialis omnium rerum Guaiaci, cupressi, Buxi &c. cognoscatur, non nisi per digestionem ac separationes virtutum mercurialium innotescere potest. Itaque per separationes istas non in Guaiaco solum, sed & in Abiete & Pino ligni Guaiaci virtutes reperiuntur. Proinde qui vim Mercurialem ex rebus quibusuis extrahere non nouit, pro tritico stipulam ægtis porrigit.

Sectiones improbantur.

Nouacula bonus Medicus.

Mercurius in suffumigiis adhiberi non debet.

Veterum remedia in Lue Gallica non prodesse.

Virtus Mineralis.

CAP. III.

HAsce ergo separationes cum aliquando animum induxissetis addiscere, atque virtutes corporum exaltare, bona à malis separando cogitaretis, cùm omnem viam vobis præclusam esse, nisi eam quæ per Artem Chemicam patebat intelligeretis ad Alchymistarum scholas vos contulistis: in quibus quidquid attentabatis, Asini eratis ad Lyram, ô præclaros Alchymistas qui cum alembicum cucurbitæ nondum agglutinare didicerint, summa artis mysteria tractare audent, si iactantia curandis morbis sufficeret, vel si coram cæcis Alchymia tractanda foret, iam optimi Medici & Chemistæ essetis. Si Philosophia eloquentia est. Rebis ori tuo imponamus, sed ad rem. In Mercurij præparatione mirum quanta formatum varietate ludant, hic assat, alter elixat, hic rubrum alter chrystallinum Mercurium ostendit: scilicet vterque inutilem Fermentum ostendant, Elixir depromant, tum eos Artistas esse dicam: Mercurium arcanum morbi Gallici esse scire vos non inficior; at cũ nec ipsum morbũ cognoscatis, nec Mercurij præparandi rationem teneatis, in perpetuũ vos Medicos esse nõ pronunciabo, nam quod vbi planè desperatum malũ est ad Aquam regalem, cæteráq; corrosiua confugitis: carnificina est nõ Medicina. O inexplicabilẽ vestrã sapientiam, quã in Capite mortuo, florib. Iouis, croco Martis &c. ostenditis, sc. illa artis secreta & mysteria sunt. Ea ego si quis alius magni facio, ad luem Gallicam quoq; non nihil facere confiteor, sed componendi primùm rationẽ, dein adhibendi modũ quo vtimini non probo. Si praxis ex Hermeris codicib. Reymũdi & Nequam Rupecissæ libris ac Quinta essentia addiscenda esset, hoc tamen pro certo affirmare ausim, neminem vestrûm adhuc proferre posse quidnam quinta essentia sit, etiamsi vita illi hoc responso redimenda esset. Multa quæritis, sed inuenitis pauca, ad hæc inania Macri, Plinij, ac Dioscoridis nugamenta (experimenta dicere volebam) non libenter deseritis. Miror sanè tantopere vos antiquorum authoritates defendere, cùm tamen ex ipsis vestras actiones & operationes nullo modo penitus tueri possitis. Ad hæc in Hypo-

Mercurij variæ & inutiles præparationes.

Reimundus & Rupecissa notatur.

Quinta essentia quid sit medici ignorant.

Hypocratem medici non legunt.

Hypocrate qui tam frequens vobis in ore & lingua est (non autem in cerebro) nondum tantum profecistis, vt si ille reuiuiscat, vel ad abiectissimas operas vestro seruitio vsurus esset: parum namque honoris illi ex vestra commendatione ac allegatione accedit. Si medicina noua est ad quid antiquorum codices euoluitis? ô quàm vtilis vobis ad præstigias vestras eloquentia est? quæ artem non secus ac Philomelæ cantus coruum exornat. De Plinio vestro eloquentiss. hoc iudicium est meum, ipsum cum omnibus artibus ac experimentis cum tegulario Ehrestettano neutiquam comparandum esse, qui si idiotam non superat, vt certe non superat, vos ergo qui illo nitimini cui comparabo? quem vtut legatis sic tamen intelligitis, vt maximè necessaria vos obliuioni tradere non animaduertatis. Itaque iam tandem vos Experimentatores qui hostiatim emendicatis remediis Medicos se profitentur esse pronuncio & proclamo, ac artem perinde vt remedium, hoc est, vtrumque præposterè intelligere: nam qui morbo alicui medetur morbi autem causam, essentiam ac naturam perspectam non habet, is Experimentator est, quod cum & vos faciatis, quomodo non eodem nomine vos compellabo? Experimentatores ergo estis, non Doctores, quidquid interim vulgus, quod vobis decipere facile est, de vobis sentiat.

Plinius notatur.

Experimentator quis sit dicendus.

CAPVT IV.

VEruntamen omissis iam istis ad curationem ex qua omnes Medici Theorici æquè ac Practici nascuntur, accedamus, quam nos duplicem statuimus: altera est quæ intrinsecus in corpore radices & causas euellit: altera quæ exterius facta, vlcera, tumores, herpetes, contracturas &c. tollit. Quod vero medici cæteri cuiuis curæ suam abstinentiam annectunt, id nos penitus in lue gallica reiicimus, & profitemur præscriptam in hoc morbo abstinentiam certissimũ imperitiæ medici argumentum esse. Est enim omnis diæta per se vel Medicina vel venenũ. Itaq; si Medicina aliqua tam efficax non est, vt maliciam ventris seu partium naturalium non præcaueat, tum sanè legitimum morbi remedium inuentum nondum est: namque omnis recta medicina sine diætæ præscriptione suum cui deputata est, morbum absolutè curare valet. Et sane si quid ego iudico, diæta saltem in eum finem in artem introducta est, ne dum quid facto opus sit ignorant, medici nihil agendo in contemptum venirent: proinde si cætera mutus sit medicus, de ciborum ac potus delectu apud ægros disserere incipit. Ad hæc sciẽdum morbos per abstinentiã curatos, recrudescere, nisi ea deinceps perpetuo obseruetur, verum non sic de recidiua periclitãtur curati, si curatio per conuenientia remedia sine abstinentiæ accessione facta sit. Itaque de curatione sic agere mihi propositum est, vt remediũ & morbo & cibo ac potui aduersum sit, adque omnia quæ insalubria esse poterant medicinæ subiecta sint.

Curatio duplex morbi Gallici.

Abstinẽtia ad curationem non pertinet.

Diætæ regulam cur præscribant Medici.

CAP. V.

ANtequam autem curationis modum auspicemur, necessarium videtur esse admonere vt simplicia quibus morbi curantur, cognoscere addiscatis, veluti & quemuis morbum singulariter cognosci debere iussimus: nam morbo qui cum lue Gallica complicatur cognitio, componendorum simplicium ratio manifesta euadit. Itaque in furfuribus & squamis Radices vrticæ ac Thapsi singulariter prosunt, atqui furfures & squamas accuratè à cæteris morbis consimilibus discernere oportet, ne effectus non respondeat. In Saphatis Rad. hermodactylorum & Satyrionis commendantur, In scabie & pruritu Acetum, Sulphur, & sem. Plantaginis conferre creduntur. Verum externa remedia hæc sunt, & ad Chirurgiam pertinent, proinde ab iis quæ sequente libro describentur separanda. Si itaque iam commemorati morbi cum Lue Gallica complicarentur, iam enumeratis quoque remediis curandi forent, adiecto tamen Realgare purpureo, non autem Mercurio, Zinnabari, vel aliis hoc genus vehemẽtibus remediis, quib. vulgus medicorũ vti cõsueuit. Simili ratione in Cossis vapor Flãmulæ, in Variolis, aqua rutæ, in Tuberibus aqua Canapi, in Esseris & Formicis liquor aluminis, adiecto Mercurio nõ extincto prosunt. Sin Serpigines & Cicatrices aliaque hoc genus mala apparerẽt, in Brioniæ radice summã spẽ collocabimus: atqui cum complicata cum Lue isthæc mala fuerint, Mercurius Christallinus adiicietur maxime cum fructu. In Herpete, Panno, Impetigineque, aqua Cyclaminis cum Realgare rubro (propter luem) proderit. In varicibus, Nodis (Verrucis, &c. ex Sigillo) polygonato) remedium petetur. Callus vero, Sephyrus, Schlyrosis, &c. Resina Locustarum Abietis curabuntur. In Scrophulis autem ac Glandulis Oppoponacum magnam curandi vim obtinet, quemadmodum & Salem gemmæ in Testudinibus, ac Bothor, non sine magno successu quidam vsurpant. Denique in Furunculo, Chiado & Nacta simplicibus, Vitriolum per se, cum Lue vero complicatis, adiecta Aquila rubra prodest. Simili modo Melli & Aloe epaticæ, quæ in vlceribus aliàs curandis sufficiunt, vbi morbi Gallici signa quoque aderunt, Realgar Crystallinum commiscebimus. Atque ista in omnibus affectibus catholica sunto, nimirum vt intelligamus cuiuis affectui duplicem competere curationem, vnam quæ morbum auferat, alteram quæ membrum affectum pristino statui restituat, verbi gratia, in cauo vlcere aliud remedium ad implendum adhibemus, aliud quod membrum suæ naturæ ac essentiæ planè restituat.

Simplicium cognitio necessaria.

Realgaris purpurei vsus.

Brioniæ vsus.

Realgar rubrum.

Vitriolũ.

Aquila rubra.

Realgar christallinum

CAP. VI.

SImilis planè de internis affectibus cautio obseruanda erit, veluti, in Icteritia, Perula summum quidem arcanum est, at nisi Aquila rubea ei adiiciatur, nunquàm ipsa ad euellendas morbi Gallici radices sufficiet: in Catharrhosis pustulis, Cardo cum aquila non mutata radicitus malum euellere potest: sic in Caduco, Camphora: in Paralysi, Liquor, Auri: in Gamorrheis Balsamus, cum Colchotar rubeo ex Calybe præparato remedia salutifera sint: componi tamen isthæc simplicia inuicem debent,

Perula.

Aquila non mutata.

quod neutrum eorum seorsim, vtrumque affectum persanare valeat. Stultè itaque nonnulli purgationibus, vnctionibus, vsu decocti ligni sancti, aliisque his similibus ad Elephanticas pustulas, vtuntur, cum ista non arcana sint, neq; quemque vsum præstant, sed potius certissima ægrorum pernities sint. Atqui forsan in Squinantia, vuula, Catarrho &c. certiora quàm nos remedia tenetis. Esto ita sanè, iã ego mea vobis non obtrudo, vestris vtamini licet, sed male metuo ne & nostra non intelligatis, nec vos quoque singularia habeatis. Sane nisi mensium ciendorum ac sistendorum absolutissimam rationem quis calleat, numquam nisi oleum & operam ludere velit, ad Luem Gallicam cum mensium inordinato fluxu complicatam, curandam accedet. Lignum Guaiacum intueaminini quæso an per se seu specifica quadam facultate Elephantiasim, Icteritiam, Hydropisin, aliosque affectus curet, vel minus, quod si ita sit, quid prohibet ipso in Lue Gallica quoque vti? Sic vnguenta vestra qua quæso virtute morbos curant? siccine vno ephippio omnes equos integere conuenit? Sed stultitia ac superbia occæcati plures species esse pustularum noncernitis?.

Guaiaci vsus improbatur

CAP. VII.

Antequam autem ad Luis Gallicæ curationem quisquam accedat, consideret prius moneo, an illud corpus seu illum morbum ex quo primum Lues extitit, vel cum quo primum complicata fuit, curare possit, nec ne nam si illud teneat, iam omnino spe vacuus non accedet ad mali huius curationem. Sin curare corpus illud nesciatis (quod fore non dubito) à morbi quoque Gallici curatione abstinebitis, nisi marsupij tumorem, quàm honorem vestrum malitis. Verum alia insuper signa ac symptomata quandoque apparent & ingruunt, quorum rationes cum non calleatis, non miror, vestros discipulos vobis eruditione vel pares vel superiores esse. Sed ista vt vt sint, Medicus, (qui medici nomine abuti non vult) Experimentis (experimenta autem voco cuiusuis generis remedia multo vsu comprobata) ne temerè vtatur moneo, sed prius quatenus se ad morbi causam habeant perpendat, ad quam rem illi signorum ratio magnum auxilium præstabit: nec hoc solum, sed ostendet etiam num morbus in medici potestate sit nec ne. Proinde ad symioticen Medicinæ partem cognoscendam omnes adhortor: ea enim docebit quantum spei in curatione ponendum sit, nolo enim quemque magna sibi de meis Practicis scriptis sibi polliceri, nisi ipse signorum absolutam cognitionem, ad lectionem adferat. Itaque sciendum quasdam Luis Gallicæ species non nisi certis temporibus curari posse: aliàs vero nullo non tempore curationem admittere, verbi causa, Lues cum Hyposarca complicata, in morbi augmento: cum Icteritia, Gutta, catharrho, &c. commixta, sub augmenti initia curari vult, cum interim reliquæ species Cossi, Formicæ, &c. in ipso statim principio persanari possint. Similiter Serpiginosæ pustulæ, antequam vehementi pruritu ægrum excruciarint, inutiliter curantur, quòd vel curari omnino non possunt, vel quod etsi curatæ sint, tamen subinde recrudescunt. Est namque temporis singularis quædam in curando virtus, adeò vt audacter pronunciare liceat: Fixam sanitatem vni tempori acceptam ferendam esse. Varices, porro Verrucæ, & quicunque alij Sclyrotici affectus apostemata & exituræ, omnium optimè vbi in sua exaltatione perstiterint, curari possunt. Vlcera vero priusquam sat multum puris effluxerit, atque malitia ipsorum attemperata fuerit, ferè sine vsu curare aggrediuntur indocti Medici. Exemplo res manifestior euadet. In Lue Gallica si abscessus vel vlcus fiat, velnti in Lupo, Cauernosis, &c. tum frustra omnia remedia adhibentur, quæ vel vlcus præcauere, vel morbum ipsum penitus percurare queant, sed oportet omnino vlcus fieri. Proinde in vsu remediorum sedulo obseruabit Medicus quâ natura expurgari velit, aut vbi ipsa emunctorium quærat, ipsius enim motum, si quis vi impedire velit, atque pustulas seu vlcera repellere conetur, is certe nouos morbos prioribus longè grauiores efficiet, velut sunt Paralyses Scyrrhi, vlcera maligna, &c.

Quid in curatione Luis Gallicę spectandum.

Signorũ consideratio necessaria.

Lues cũ Hyposarca complicata vt sit curanda.

Serpiginosę pustulæ quando commodè curãtur.

Tempus quid ad curationẽ faciat.

Vlcus fieri quãdo sit necessariũ.

CAPVT VIII.

Similiter obseruandum in Resolutionibus est, an ipsæ iuxta ambientis nos aëris alterationes mutentur, an pro motu Lunæ varientur, an denique aspectuum infaustorum tempore augeantur ac increscant: ista namque si appareant numquã confidas te penitus ac sine reliquis morbum curare posse, atque sic multò minus luem illi complicatam. Eodem modo si paralysis illa hæreditario iure ab aliquo homine incurabili morbo detento communicata esset, certum est absolutæ curationis spem omnino abiiciendam esse: potest enim semper quod huic aufertur alteri adiici, itaque in huiusmodi curationibus non eam modo quæ præ oculis est affectam personam contueri decet, sed etiam illam aliam quæ contagium cõmunicauit sedulo examinari debere præcepimus: est enim Luis Gallicæ curatio talis, vt restitutionem omnino requirere videatur. Sic si pustulæ ante paralysin curentur, ac euanescant, certissimum est reliquias morbi, numquam curabiles superesse. Sin paralysis ante pustulas curetur, iam certissimum argumentum habemus, fore vt pustulæ in vlcera manantia & fætida abeant. Perinde etiam de Scyrrhis ac vlceribus iudicandum est, vnà namque si consistant vlcus ac tumor, illud vero priusquam iste resedeat, curetur, incurabilis morbi certissimum signum esse pronunciabimus. Sin Herpes dein erumpat, siue paralysis, siue tumor: siue vlcus prius fuit, quidquid fuit illud mali, ne dubita Recidiuam prognosticare: nam certum est fore, vt malum recrudescat, etsi ad quartũ etiã lustrũ sanitas perdurasse videretur. Non secus in Cholera florida (quam vos insolẽti nomine sic appellatis) iudicandũ est, atq; omnino in istam signorũ rationẽ accuratè intẽdendũ, vt sine qua, curationẽ fœliciter aggredi numquã possis. Quòd si vero in vestro Valesco, ac Mesue illa signorũ series non descripta sit ne miremini, ieiuna namque illorum experientia eis ad hanc rem sufficere non potuit.

Resolutiones periodicæ desperatæ sunt.

Curatio Luis Gallicæ qualis.

Signum periculosum.

Cholera florida.

CAP. IX.

ACcidit quinetiam non rarò, vt illa paralysis seu lassitudo, non in exterioribus musculis sit, sed intrinsecus in ipsa medulla inhæreat, in quo casu non nisi post multum tempus futuram curationem polliceri licet. Veluti & vbi ex aliquo Luxu ea est, (quod intelligimus si à Veneris vsu increscat) non secus difficilem sanationem pronunciabimus. Itaque obseruandum in morbis,qui remediis aliis non cedunt, nec tolluntur, ad abstinentiam recurrendum esse. Abstinentiam dico à potu, cibo, Venere, &c. neque tamen abstinentia tamquã remedio, sed solummodo vt mitigatione quadam vteris. Perinde quoque in vlceribus desperatis, vbi à Crapula dolores increscere obseruauerimus, abstinentiam ægro imperare vtile erit. Est enim abstinentia Mitigatorium crapulosarum affectionum remedium, neque tamen abstinentia rectè dicitur, sed Diæta appelletur potius, quæ medium quiddam est inter Crapulam & omnimodam abstinentiam, & qua non ægri solum, sed & sani vti debent.

Lues quando à Luxu esse dicatur.

Abstinẽtia non est remedium sed mitigatorium saltem.

Diæta quid.

Vlcera porrò quæ non carnem solam, sed & ipsa ossa depascuntur incurabilia penitus sunt: malignus namque ille spiritus omnia exedens, vbi ad ipsas vsque medullas subierit, tantas illic subito radices agit, vt omnis statim curationis spes concidat. Proinde medicus si Fistulosa ossa illi offerantur, non nisi cum impossibilitatis præfatione curationem aggrediatur: potest enim quandoque spiritus ille exedens non genuinus esse sed extraneus atque aduentitius quod si sit, penitus non desperandum erit.

Malign9 spiritus depascẽs

Faucium dein vlcera & ipsa curatio difficilia sunt, quemadmodum & ea quæ in ligamentis consistunt,itaque si post tertiam curationem illa recrudescere videbis, insanabilia posthac ea pronunciato: signum enim adest totius corporis infectæ ac venenatæ constitutionis. Item si aluus inordinatè deiiciat, periculum aliquod subesse intelligimus. Vbi denique inusitata coeundi libido ægros exercere intelligetur, iudicandum Elephantiasim cum Lue Gallica complicatam magnum ægro malum cõciliaturam, quod si insuper & anhelitus fœtere, ac lacerti subtus cutem exedi videbuntur, nullam vnquàm medendi peritiam ad tollendum morbum, suffecturam pronunciandum.

Faucium vlcera. Ligamẽtorum vlcera.

Alui fluor malum signum in Lue Catharrali.

Accidit insuper non raro ter quaterue morbũ Gallicum regenerari, in eodem etiam corpore, iam forma Herpetis, iam paralyseos, iam tumorum, iam vlcerum, & itaque vbi post tertiam factam curationem recruderit, quarto malum à curatione ceu opere inutili abstinebis. Reliqua signa quæ ex coloribus petuntur omnia ad Physionomiam pertinent, proinde hic omittenda. Neque vero putes ex pulsu vel vrina de morbi Gallici essentia certum aliquod argumentum desumi posse: namque tam incomprehensibili modo Lues hæc in corporibus consistit, vt vrinam alterare vel tingere penitus nequeat: itaque mera stultitia est, si quis in hoc affectu manu in carpum missa vel inspecto vrinali prædicere quippiam conetur. Illud potius cognoscere studeamus, qualenam corpus morbi sit, an Lepra, an Elephantiasis, an alius aliquis huiusmodi affectus ex eo enim an curabilis incurabilisue morbus sit, certius quàm ex istis nugis prædicere poterimus. Insaniam vestram satis mirari nequeo, quod Theoriam ac Praxim huius affectus conscribentes nullam testari possitis experientiam, vnicum vnguentum habetis, & ipsum quoque putidum ac inutile. Atqui ægrè forsan feretis, quod ista vobis obiicio, ac quasi ex me vos discere, vellem me profiteri, at toto certè cœlo erratis: magnus enim numerus eorum, qui discipuli mei fuerunt (veluti Iudas Apostolus erat) effecerunt, vt ego vos doctiores efficere, nil admodum laborem: ex huius enim farinæ hominibus,qui intus & in cute nequam sunt, quis fructum aliquem speret? Plerosque vestrûm non dubito eruditionem excellentiorem exoptare, nec puderet forsan ex Theophrasto aliquid cognoscere, scilicet si vt alij ipsum fallere possent. O Phantasias vestras, ô miseram medicinam, vbi plus lucri ex morte, quàm salute ægri speratur. Sed surdis fabulam.

Tertia curatio si inutilis sit malum.

Vrina à Lue Gallica non tingi potest.

Quomodo cognoscendum an morbus curabilis sit.

Discipuli Paracelsi nequam.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE TVMORIBVS VLCERIBVS AC PVSTVlis morbi Gallici,

LIBER OCTAVVS.

DE CVRATIONE PHYSICAlium morborum Luis Gallicæ.

CAP. I.

VELVTI in Theoria antehac remedia vestra explosa à nobis sunt, Argentum viuum puta & Guaiacum, sic iam in Praxi eorum adhibendi rationem non possum non in ipso statim limine reprobare, quanta enim insania est vnguentis, non Luem Gallicam solum,sed & Hydropisim quoque percurare velle? Ipsi quæso vobiscum reputate, quantopere ista cum veris medicinæ fontibus pugnent: Confessum hoc apud omnes est, quemuis morbum per suum emunctorium expellendum esse: cur ergo per os hydropem pellere vultis Argento viuo? an illic hydropis emunctorium est? An hoc quoque modo vnctionibus podagram curari posse quis putet? Emunctoria itaque ante omnia inquirenda sunt, dein circumspiciendum quoque quã Medicamentum, ceu per emunctorium suas actiones exercere queat, denique si ambo hæc concordent, tum demum ad curationem progrediendum. Simile peccatum in Guaiaco committitis, dum Alcolam, Scyrrhos, ædemata, &c. eius vsu sanare conamini, non considerantes, huiusmodi tumores numquam absumi posse, interim nescio quam renouationem somniantes. Edocete quæso vnde illa regenerandi vis ei inest, vel tanta forsan non est, vt decidentes pilos, ac vngues regenerare queat? sed ne ad Kalendas græcas

Morbus quilibet per suum emũctorium expellẽdus

Guaiacum ad tumores absumẽdos frustra adhibetur.

cas quidem responsuri estis, si transmutationis illius causas quæram. Atqui non in Mercurio & Guaiaco solum errores committitis, imò quidquid vspiam conamini, errorem effugere præ ignorantia non potestis.

Mercurij Chaos non corpus vsurpãdum.

Mercurius operationem suam per Chaos suum efficit, quod vt vos adhibeatis non chaos solum sed totam eius substantiam recipientes ineuitabili damno egros afficitis: nam sic adhibere debet, ne corpus eius, humanum corpus subingrediatur. Hinc annulorum ex Argento viuo vsus primùm originem duxit, quorum, mira facultas fuit: nam ipsum metallicum effectum ac in annulum conformatum à gestante pituitam qnotidie expellebat, purgante scilicet humorem Chao ipsius annuli. Quin ab iis qui metallicum efficere Mercurium non poterant, sacculis saltem inclusis ac digitis circumligatus eandem vim reseruare obseruatus est. Denique à quibusdam extinctus ac in pomambra naribus adhibitus nihil de eadem facultate remisisse edocuit. Fuere etiam qui calefacti Mercurij fumum excipientes, copiosam ex articulis pituitam deiicerent. Errorum ergo summa in eo consistit quod corpore Mercurij in quo Leprositas quædam recondita est adhibito, ipsius chaos omiseritis, proinde nos sequentibus capitibus chaos mercurij pro varietate morborum quomodo variè vsurpandum, edocebimus.

Annuli ex argento viuo mira facultas.

Fumus Mercurij ad articulorum pituitam deiiciendam vtilis.

Leprositas quædã Mercurio inest.

CAP. II.

De Curatione Pustularum ex Hydropisi.

Duplex curandi ratio.

SI methodo à nobis superius descripta in cognitionem causæ morbi deuentum sit, atque cognitum corpus pustularum ex hydropisi originem duxisse, de duplici remediorum genere cogitandum erit interno scilicet & externo seu Chirurgico: de illo in præsentiarum: de hoc vero sequentibus libris sermonem instituemus. Initio sciendum qualis qualis Lues fuerit, sine cum paralysi, sine cum vlceribus, Herpete, tumoribus, &c. in omnibus vnam eandemque curationem sufficere. Itaque si corpus interius à pustulis liberatum, atque expurgatum fuerit, facilis tum erit per Chirurgica remedia externarum pustularum curatio. Prout autem pustulæ copiosę, venenosæ, virentesque fuerint, eatenus in administratione sequentis remedij modum augendum, minuendum vel seruandũ esse, memineris. *Recipe Liquoris tartari ℥j. Vitrioli ℈ ß. Aquilæ liquefactæ grana xv. mixta dentur potui:* expurgat pustulas per sua emunctoria, maximè vero per vrinam, iteretur quotidiè haustus hic donec omnia morbi Gallici signa ac symptomata euanescant. Obseruandum hîc obiter est, istis tribus remediis Liquori Tartari, Vitrioli & aquilæ, specificam quandam ad hoc genus pustularum percurandum, vim inesse. Itaque si his non eninicatur, malum nil admodum spei in reliquis ponere licet. Post horum vsum, si ita videbitur ac ægri constitutio ferat, poteris decocto Ebuli, sudorem prouocare in Laconico. Quòd si Herpes, tumor, vlcus, paralysis, vel aliud aliquid simile residuum permaneat, iuxta canones sequenti libro descriptos curationem absolues.

Tartari, Vitrioli, & Aquilę vis specifica.

Vsus decocti Ebuli,

CAP. III.

De Pustulis Podagricis curandis.

SI Lues Gallica cum Podagra complicata & permixta sit, vnicum saltem remedium, vnica per Mummiam versam (ac correctam) & Aquilam Hematinum, curandi ratio concessa est. Ista namque Luis species sic artus & articulos subiit, vt non nisi à vehementissimis remediis expelli possit. Atque illa quidem expulsio talis esse debet, vt vtrùmque affectum simul, neutrum vero seorsum tollat.

Mũmiæ versæ vsus.

Vehementia remedia necessaria.

Recipe Mummiæ versæ lib. ß. axungiæ vulpis, lib. j. fiat vnguentum per se, vngantur per biduum omnes artus: dein ℞ *Liquoris hermodactilorum, Ellebori foliorum ana ℥ ß. Aquilæ Hæmatini grana vj. bibat mane quinto quoque die, & præscripto vnguento vngatur, donec nullum morbi signum supersit amplius,* videbis morbi materiam retrorsum magno naturæ impetu per destinata emunctoria propelli. Quòd si vlcera quoque adsint, ea ex præscripto canonum subsequentis libri curabis. Vnicè vero in hac affectus specie cauendum ab vsu dulcium, tum vehementiorum catharticorum, qualia sunt Euphorbium, Scammonea, & lapis Lazuli: ista namque purgant eos humores solum quos in corpore reseruari præstat.

A Vehementib. purgantibus cauendum

CAP. IV.

De Pustulis ex Catharro curandis.

VBi paraliticæ pustulæ corpus occuparunt numquã sperabis te illud sanitati restituturum, nisi vsu Aquæ vitæ, Liquore Lauendulæ, Laudano & Mercurio corporali. Hunc vero (Mercurium corporalem intellige) ex Saturno extrahere oportebit. Sin vniones ad curationem adhibere forsan mauis, instar auri eas dissolues, vt sequitur. *Recipe Auri soluti ℈j. Mercurij corporalis hæmatini grana vj. mixta quinto quoquo die exhibeantur, idque tribus vicibus,* purgant corpus à Lue hac vt nihil penitus sordium remaneat. Interea temporis exhibebis in aqua vitæ, Landanũ vel Perlas, ad confortationẽ resolutorum membrorũ. Duplex namq; hîc indicatio est, altera qua membra affecta ac debilitata corroborare iubemur. Itaque ad horum simplicium præparationem addiscendam totum sese accinget medicus, præstat enim in istis anni spatio exerceri, quàm vel centum annis lectione nugacium vestrorum authorum defatigari.

Mercurius corporalis ex Saturno.

Indicationes duæ.

CAP. V.

De Pustulis ex catharrho curandis.

IN Lue vero Gallica Catarrhali, seu ex Catharro nata veluti in præcedentibus singulare quoddam remedij genus est, Mercurius nimirum corporalis ex Luna; huic namque super omnia cætera Mercurij genera specialis quædam vis ad hoc genus vlcera percuranda, congenita est, neque tamen solus per se,

Garyophillata composita essensificata.

se, sed cum Garyophillata composita essensificata vsurpandus. Est autem Garyophillata composita, liquor quidem ex Benedicta destillatus, in forma Aquæ vitæ. Vsus eius est, vt *Recipiantur illius Aquæ vitæ, ℈ ij. Mercurij corporalis ex Luna grana v. atque inuicem in Liquore misceantur, atque ad septimum vsque diem quotidie diluculo exhibeantur*: mira huius remedij vis in expellendis Catarrhalibus defluxionibus cernitur. Quòd si nullum amplius Catharrhi signum superſit, tamen idem remedium adhuc semel non inutiliter exhibebis, quò certior fias iam planè substitisse illam fluxionem. Hoc namque modo Catarrhus, Rheuma & quidquid est huius generis abundè percuratur, atque fons Luis Gallicæ radicitus euellitur, adeo vt iam solus Naturæ Balsamus ad perficiendam curationem sufficiat. Sin vlcera forsan adhuc subsistant, eaque celerius percurari exoptes, canones sequenti libro descriptos sequere. Proinde obseruandum quoque in omnibus Luis Gallicæ speciebus, nisi corpus prius totum expurgetur, frustra curationem attentari. Neque vero de vulgaribus digestionibus, laxationibus, &c. hîc me loqui putes, nostra namque iam annotata Medicamina, non vt illa certum aliquem humorem ducunt, sed id efficiunt potius vt peccantem materiam è corpore propellant: non immeritò ergo Syrupos, Pillulas, Diaphenicon, Benedictam laxatiuam aliaque huius classis medicamenta reiicio, cum morbum ipsum pellere nequeant, neque etiam aliquid singulare ab illis expectare liceat, etiamsi centum sedes moueant, cum materiam morbificam non aggrediantur.

Naturæ Balsam⁹.

Cathartica pustulas Catharrales nō curare possunt.

CAP. VI.

De Lue Gallica ex Icteritia curanda.

Asalliæ in Icteritia vtiles

VBi ab Icteritia Lues gallica originem duxerit, vtrumque malum subsequenti remedio depellere conabimur. Velut Asalliæ in Icteritia, sic Mercurius Martis in Lue gallica inde nata secretum quiddam obtinet. Atqui neutrum horum seorsum malum istud curare valet, itaque necessario ambo in vnum compositum seu corpus rediguntur, quod & Luem ipsam & Icteritiam curare queat, in hunc qui sequitur modum. *Recipe Asalliorum ℥ vj. Mercurij Martis hematini ʒ ij vitro imposita permittantur donec in oleitatem declinent, post colentur per pannum sericum, atque huius colati guttas iij ad quinque vel sex dies in ouo sorbili exhibeto*: videbis paulatim Luis signa euanescere, quod si fiat, præscripto remedio ad finem vsque curationis progredere: expellit namque per sudorem ac vrinas quidquid in corpore venenosum inest, memineris tamen normam remedij ex morbi magnitudine dependere, atque præter iam dictum medicamentum nullum præterea esse quod morbi Fixationem impedire possit. Denique si quæ superetunt vulgata symptomata, vlcera scilicet, tumores, pustulæ, herpetes &c. iuxta regulas subsequentis libri ea percurabis.

Morbi Fixatio.

CAP. VII.

De Pustulis cum Gonorrhea curandis.

SI gonorrhea, vel alia generationis partium affectio cum Pustulis Gallicis complicata sit, perinde vt in superioribus curationibus ad mali radicem euellendam Medicus omnes neruos intendet Scopum itaque omnium optime attinget, vsu Mercurij Veneris & Balsami Mumię, hoc modo *vt Balsami Mumiæ ℥ ß. cum ℈ j. Mercurij Veneris permisceantur, ac cum ℈ j. Aquæ raphani maioris exhibeantur, vsque donec neque foetor neque sanies neque sanguis per vrinas effluat amplius, neque quidquam præterea Leprosæ libidinis ægrum exerceat.* Tanta huius remedij vis ac energia est vt omne genus symptomatum atque ipsa etiam vlcera Gallica absque vlla accessione alterius remedij perfectè persanare possit. Non te moueat compositionis simplicitas, sufficit Remedium (quod de hoc certissimè polliceri tibi potes) morbum depellere qualis qualis tandem illius compositio sit. Alia insuper specialia remedia passim vsurpantur, atqui hoc super omnia excellit. Mirari non raro subit quid vobis in mentem venerit, quod hoc genus Luis Gallicæ vnctionibus ac stomachicis remediis curare animum induxeritis, nulla loci ratione nullo remedij Mercurialis respectu habito, sed pro vestro modulo omnia præposterè tractatis.

Mercurius Veneris.

Leprosa libido est satyriasis.

Stomachica remedia inutilia.

CAP. VIII.

De Lue gallica ex caduco curanda.

HVius Gallicæ luis speciei (hoc est, cum corpus pustularum ex epylepsia originem duxit) singularia ac specifica remedia sunt: Liquor Vitrioli maior, Sanguis separatus, Oleum camphoræ cum Mercurio Auri. Isthæc scilicet remedia Caducum absolutè curare cum valeant, adiectione Mercurij corporalis, pustulosum Caducum curare posse manifestum ex antedictis est: caue tamen putes iis simpliciter adhibitis finem te consequi posse: nam neque Mercurius corporalis per se, vel illa sine isto quod exoptas præstabunt. Vsus eorum talis est *Recipe Sanguinis separati ℥ j. vel olei Camphoræ ℈ j. vel liquoris vitrioli grana v. vtrum libuerit, dentur mane ac vesperi ad dies nouem vel decem, quo elapso tempore, cum alterutro horum Mercurij corporalis grana iiij. exhibeto, ad corpus pustulosum per sua emunctoria expellendum.* Quod si adhuc aliqua luis signa superesse videantur, easdem potiones iterabis, sic tamen vt in qualibet potione insint Mercurij corporalis grana duo. Nullis dein amplius signis apparentibus residuis tamen adhuc vlceribus ac tumoribus pro ratione canonum sequentis libri ipsorum curationem absolues, quamuis rarum sit, vt alterutrum sine altero curetur, nisi vbi admodum maligna & exedentia fuerint vlcera.

Sanguis separatus.

Oleum Cāphore.

Caducus pustulosus.

CAP. IX.

De Menstrualibus Pustulis curandis.

Menses quatenus ciendi in Lue isthinc nata.

VBi à mensium vitio pustulæ originem duxerunt, prima consideratio erit in fluxu mensium in ordinem reducendo, ac iisdem mensibus mundandis ac expurgandis: neque tamen quantum ad Luem attinet admodum sollicitus eris, an nimium vel minimum fluant, an rubra vel alba sint quæ emanant sufficiat tibi ad curationem omne illud vitium pro vnius morbi corpore assumere. Itaque ad vnam clarificationem menstrui se conuertet medicus, hac enim procurata iam res omnes saluæ erunt. Ad hæc cùm confortatiua mensium inordinationem corrigere sufficienter possint, constat nil constrictiuis vel prouocantibus opus esse, Liquor auri & Liquor Melissæ sufficiunt, si iis propter pustulas gallicas Mercurium Iouis adiungamus, hoc modo. *Recipe Liquoris Auri ℈ j. Mercurij Iouis liquefacti grana xv. liquoris Melissæ ʒ iij. misceantur, ac digerantur ad dies viij. dein singulis matutinis huius mixturæ grana iij. in aqua Pulegij adhibeantur*: ex huius vsu nimius fluxus restringitur, resistentes menses euocantur, discolorati ad suam genuinam temperiem redeunt. Ad hæc per illud ipsum emunctorium Lues hæc sic expellitur, vt posthac nil eius superesse cernatur: quin & omnes intrinsecas passionees, pustulas, exanthemata &c. absolute persanari huius vsu obseruauimus. Si vero peractis istis ob breuitatem temporis externa vlcera nondum curata essent, iuxta sequentes regulas curationem absoluere facile foret. Alia præter hæc remedia quæ mensium vitia corrigantur superesse non dubito, ea itaque suæ cuiusuis experientiæ relinquo.

Confortatiua mensiũ inordinationẽ corrigũt.

Mercurius Iouis.

Peremũctorium Mensiũ Lues Gallica expellitur.

CAP. X.

De Pustulis Erraticis curandis.

Mercurij Saturni vsus.

SI pluribus inuicem mixtis morbis lues Gallica, modo hac, modo illa forma se prodat, curationis tota ratio ad Mercurium Saturni referenda erit, tum ad confortatiua ac mundificatiua. Confortatiuum præstantissimum est essẽtia vini ex Chelidonia extracta: illa namque omnes Erraticas pustulas, si non penitus curare, certè ad curationem suscipiendam aptas reddere potest: etenim ipsa corpus primum renouat, vt Mercurius Saturni hæmatinis quaqua versum illud peruadere ac mundificare possit. Procedendum autem hunc in modum. *Recipe Essentiæ vini de Chelidonia ʒ ß. Mercurij Saturnini hæmatitico more præparati ℥ j & ℈ ß. altero quouis die exhibeantur*, & videbis quo pacto natura corpus morbi per sua emunctoria expellat. Obseruandum etiam tum erit, qua morbus pellatur: si enim per os exeat, signum est concomitantis Podagricę vel Paralyticæ defluxionis. Sin per vrinas exeat, Icteritiæ, Menstruorum, Hydropis vel Gonorrheæ simile quiddam concomitari coniicies. Si denique per sudorem prodeat, Caduci morbi concurrentis quædam suspitio erit. Ad hæc vbi frequens vomitus ægrum excruciauerit, signum erit illud, radicem, ac corpus morbi in Stomacho inhærere. Notandum præterea Luis Gallicæ reliquas species, quæ nunc cum Sciatica, nunc cum Arthritide, nunc aliis doloribus affligere solent, omnes ad hanc erraticarum pustularum classem referendas esse. Quod si Febres quoque concomitari contingat, eas vnà cum pustulis purgandas & auferendas esse memineris: nisi imperfectam curationem esse velis. Velut & ophtalmiæ, odonthalgiæ, othalgiæ, &c. nisi vnà (si adsint) cum pustulis abeant, futuræ recidiuæ minacia signa esse intelligntur.

Essentia vini ex Chelidonia.

Notabilia quædam signa.

Caduci morbi signum.

CAP. XI.

De Residuis Pustularum speciebus curandis.

Pustularum curatio.

SI autem (quòd sæpius accidere solet) post factam curationem iuxta præscriptos canones, aliquid adhuc superesse cernatur, vt verbi causa pustulæ aliquæ, si adhuc reliquæ sint, quarum extrema malitia euinci adhuc non potuisset, in hunc qui sequitur modum eas auferre tentabis. Recipe Olei Realgaris quantum sufficit, vngantur pustulæ singulis diebus ter quaterúe, & sine cicatrice, vel macula decident. Alia huius generis quoque sunt, vt Aquæ fortes, vnguenta, &c. quæ suo cuiusuis iudicio relinquo: hoc admonendum potius, si Cicatrices, maculæ, scissuræ, residuę fuerint, eas oleo Saturni vel Mercurij, semel atque iterum lotas vltro obliterari. Perinde quoque vt de Cicatricibus dictum est, Scyrrhos curare conabimur.

Cicatrices vt tollendæ. Tumorũ curatio.

Sin vlcera residua adhuc, iuxta vulgatam medendi rationem Emplastro de Gummis, vel de Cinnabari curationem absolues. Caue tamen putes vnctionibus, ligni Guaiaci vsu, vel aliis huius farinæ remediis reliquias istas extirpandas esse, cùm istis modis facta curatio vix diuturna esse possit.

Vlcerum curatio.

D. THEOPHRASTI PARACELSI, DE TVMORIBVS, PVSTVLIS, ET VLceribus morbi Gallici,

LIBER NONVS.

TRACTANS.

DE CVRATIONE CHIRVRGIcalium morborum Luis Gallicæ.

CAP. I.

QVAMVIS Physicalium ac Chirurgicalium Luis Gallicæ morborum, non nulla sit differentia, tamen tota illa diuersitas in hac vnica re solummodo consistit, quòd Physicales ferè intra corpus consistant, (licet accidere possit, vt extra corpus quoque appareant, veluti in Icteritia & Hydropisi, nemo tamen huiusmodi morbos Chirurgicales rectè dixerit.) Itaque differentiam talem

talem constituamus, quod Physicales morbi vbi vbi consistant intra corpus, Chirurgicales vero extra corpus in extima cutis superficie effectum suum exerant. Hinc patet horum quàm illorum aliam curandi methodum describendam esse. Etsi enim nullo habito internorum respectu, curationes fiant iuxta Chirurgiam minorem, tamen in hac magna Chirurgia, vnà cum externo morbo, internum quoque malum considerari necesse est. Nollem tamen quisquam putaret me hîc magnam Chirurgiam insolenti nomine appellare velle aceruum aliquem ac copiam Receptarum: sed sic quiuis sibi persuadeat, me ea de causa hoc nomine vti, vt ostendam magnam tam externorum quàm internorum morborum, considerationem probato medico incumbere: nolo enim vt (quòd hactenus ab aliis factitatum est) morbi hi, ab illis separentur, sic, vt quis alterutrum eorum genus seorsum curandum, existimet

Physicales & Chirurgicas morbi vt differūt.

Magna Chirurgia quid sit.

CAP. II.

VT autem ex Chirurgiæ fontibus, ac principiis sermonem contexamus, & genuinam differentiam huiusmodi curationum constituere possimus, obseruandum initio est, duas dispositiones intrinsecus in nostris corporibus consistere, ex quibus omne genus morborum ad effectum suum perueniat, atque proinde legitimè duplicem curationem constitui. Altera enim dispositio in corpore intus consistit, itaque illic inquiri vult, altera verò exterius permanet. Etsi vero quandoque in illa priore signa quædam cernantur, quæ innuere possent quandam Chirurgicam curationem, tamen nil illa vos moueant: namque quidquid ex illis extra corpus proruperit, iam lethale amplius non est. Sic vicissim illa altera, etsi quandoque intrinsecus aliquid non lædere videatur, tamen iterum extra corpus solum labor, dolor & periculum consistunt. Exemplum vtriusque adferamus. Hyposarca pustulosa, etsi exterius appareat, tamen radicem interius habens intrinsecus periculum conciliat. Sic Ignis Persicus interius malum facere putatur, periculum tamen exterius solum adferre potest Itaque manifestum euadit, cum duplex sit morborum genus, externum & internum, duplicem quoque curandi rationem constituendam esse. Variæ insuper virtutes in vtroque morborum genere sunt magna quoque sedulitate à Medico obseruandæ. Quandoque enim interiores variis modis extrà erumpunt, nunc ad locustas vsque progredientes, hinc paralysis: nunc vsque ad poros, hinc pustulæ: deniquead gluten album, atque tum Scyrrhi, ædemata ac vlcera fiunt. Non sic Chirurgici morbi agunt: quippe qui ab intra extrorsum peruadentes non quiescunt, donec exteriorem cutis superficiem attigerint. Stat ergo sententia, quemadmodum morborum duo genera sunt, sic curationis duplicem rationem constituendam esse, nil tamen impedit, me Chirurgum, de Physicis, quoque sermonem texere.

Dispositiones duæ omnes morbos creant.

Persicus ignis est morbus externus

Symptomata quatenus fiāt.

Morborumquia duo genera ob id quæ quoque curationes constituēdę.

Paracelsi Chirurgia Magna.

CAP. III.

POrrò autem quod curationem attinet, notandum initio est de Squamis Saphatis, Furfuribus, scabie, & pruritu, accuratam disquisitionem instituendam esse, vt causæ mali rationem rectè intelligamus: namque ea incognita, curatio sperari nequit. Quod si ergo in simplicibus affectibus ea difficultas est, quantam diligentiam adhibendam putas, vbi compositi illi fuerint. Itaque si Lues Gallica cum his complicata sit, considerandum erit quodnam in quouis affectu pellendo Arcanum sit, eo cognito, illud cum Mercurio Saturnino ad faciendam curationem commiscebimus, neque opus est porrò multum laborare de cæteris, quæ affectum ipsum concomitari quandoque solent, istis contentum esse præstat. Accidit tamen quandoque istos affectus, scabiem puta, pruritum, ac Saphatos lepræ quasdam soboles esse: proinde cauti sint medici in signis discernendis, ne forsan lepram stultè conentur curare, dum hunc simplicem affectum se oppugnare putant. Præter dictas rationes nil hîc opus est in istis affectionibus multa ad curationem inquirere cum causæ ac origines ipsarum abundè in libro de vlceribus à nobis describantur. Proinde simpliciter vt dictum est, (per Mercurium Saturninum) vel sequenti formula curationem absoluamus, quæ recipit. *Liquoris resinæ terræ, ℥j. olei Mercurij, Saturnini ʒj. fiat mixtura, qua vngantur semel, atque iterum furfures, Saphati, Squamæ, scabies, &c.* & absolues curationem. Multa alia hoc genus remedia annotari possent, verùm ista propter suam excellentiam sufficiunt.

Vide supra caput v. libri vij.

Cautela obseruada.

Oleum Mercurij Saturninum.

CAP IV.

VLcerum quæ calore, fœtore corrodendo ac depascendo molestiam pariunt, cuiusmodi sunt Cancrosa, Sordida, Esthiomena, curatio in eo consistit, vt initio cognoscamus ex quonam minerali illa origiginem duxerint: nullum etenim vlcus fit sine aliquo corpore (minerali.) Hinc patet Chirurgicos morbos quosuis ex aliquo Minerali originem ducere. Sic Cancer ex Colchotar: Tentigo praua ex ærugine, aliaque vlcera ex aliis veluti in libro de vlceribus abundè demonstratum est, oriuntur, quæ deinceps per Luxum in Luem gallicam transmutantur. Si itaque huiusmodi transmutationem fieri contingat, manifestum tum est, curandi modum (haud secus ac Physicalibus morbis annotatum fuit) compositum esse debere, hac tamen distinctione, vt quemadmodum illic Physicalia sic hoc loco Mineralia auferenda nobis esse intelligamus. Hoc itaque vlcerum genus etsi depascens sit, tamen remedia vlceribus esthiomenis destinata non recipit, ea nimirum de causa quod Luis Gallicæ complexus quidam adsit, itaque curationem depascentis vlceris in curationem Luis Gallicæ transmutare oportet. Proinde

Vlcus nullum fit sine aliquo Minerali

Curationes compositæ quando necessariæ.

Realgar sublimatum.

cum Realgar subfuscum, basis sit curationis depascentium vlcerum ipsum (vt Luem Gallicam curare valeat) in Mercurium Martis transmutare necesse habebimus, sicque eo vti: neque vero de visceribus internis in eius vsu multum sollicitos esse conuenit, cum Chirurgicum malum sit (id est externum), atque sufficiat eo ipso loco quo illud consistit, Mineralis malignitatem contriuisse. Etenim ea est Mineralium natura, vt dum intra cutem ipsa consistunt, incorrupta penitus maneant: at vbi apertæ ac erosa cutis fuerit, iam externum chaos cum interno iunctum affectus spacium circumscribunt. Proinde de symptomatis punctione scilicet lateris aliisque similibus ne sollicititus sis, cum ea per consensum saltem sint non primogenio affectu molesta. Nostri remedij formulam pro æstiomenis pustulis iam annotemus, cuius breuitatem ne miteris, sufficit namque ad omnem corrodentem malignitatem compescendam. *Recipe Liquoris Parthenionis ℥ vj. Spermiolæ ℥ ij. mixtæ imponantur loco pacienti per horas xij. quibus completis, per alias xij. horas Realgar subfuscum cum Mercurio Martis hæmatino superligabis, hancque vicissitudinem vbi ad tertium diem iteraueris, iam tuto cum Emplastro Oppodeltoch ad claudendum vlcus curationemque perficiendam accedes.* Hæc methodus ad omne genus Pustularum depascentium sufficit, itaque cætera quod attinet amplius nil sollicitus eris, cum huiusmodi pustulæ ab illis symptomatis, paralysi, herpete &c. immunes ferè sint.

Mala per consensum facta per se à medico non spectantur.

Liquor Parthenionis.

CAP. V.

LVpus deinceps & ea affectio quam NOLI ME TANGERE vulgo dicunt, vtut difficilè curationem subeant, tamen à perito medico Metallorum fumo facile persanantur. Verum cautio est ne Lues Gallica complicata sit: ea siquidem cum in hisce duabus passionibus, comites nullos habeat, paralysin puta, herpetes, tumores & alia his similia, difficulter cognoscitur: itaque accuratius inspicienda. Concesso autem eo ac cognito quod complicata inuicem mala sint cum specifico Lupi ac Noli me tangere, remedio, Mercurium Martis coniungemus, quod neutrum eorum seorsum, ad perficiendam sanationem sufficiat. *Recipiemus itaque Fumi metallorum ʒ j. Mercurij Martis hæmatini ʒ iij. Liquoris Bdellij ad pondus omnium, digerantur ac superfusa aqua Parthenionis ad lib. ij. vsque, in puluillis deinceps adhibeantur, renouando singulis duodecim horis remedium, tertio denique die Oppodeltoch id lib. de Vlceribus descripta adhibebis, donec omnis curatio absoluta perfectaque sit.* Hic genuinus modus curandarum pustularum Gallicarum, quarum corpus ex Lupo vel noli me tangere, originem duxit, tibi sufficiat.

Noli me tangere.

Fumus metallorum.

CAP. VI.

SI pudendi Vlcus, seu Cambuca tibi offeratur, quæ per Luxum ad Luis Gallicæ malignitatem vsque exacerbata accreuerint, tum mixtam curandi rationem, mixtaque remedia vsurpanda esse intelliges: itaque ad omnes genitalium partium affectus curandos, siue vlcera, tumores, paralyses, pustulæ, &c. coniungantur siue absint, Mercurium Veneris vsurpabis. Commiscebis autem oleo Vitrioli (non rub.) vigesimam quintam partem, corporis Mercurij ex Venere confecti, atque in Aqua Parthenionis haustibus duodecim exhibebis. Ex huius vsu ipsummet Sperma Curatiuam quandam vim nanciscitur, qua dein omnia vlcera, omnes tumores, omnesque Herpetes partium spermaticarum absolutè curare potest: interim tamen non infrugiferum fuerit, Oppodeltoch, vel vnguentum Mercurij hæmatini extrinsecus imponere, ac deinceps de siccando vel calefaciendo amplius sollicitum non esse. Etenim harum partium affectus calefieri vel siccari, nec volunt, nec desiderant, imò ex ipsa mali radice erui debent.

Cambuca cum Lue quomodo curanda.

Mercurius Veneris in omnibus genitalium partium morbis vtilis.

Spermatis vis curatiua vnde.

Simile planè iudicium de Bubone est, quem si Herpetes, Paralyses, tumores, &c. comitentur, omne id quidquid tandem fuerit Buboni ceu radici, ac causæ acceptum feremus. Causa itaque cognita, ad remedium quod ipsam tollere queat, inquirendum accedamus. Tale est Lapillus Vini, si cum Aquila ex Saturno commisceatur: neque est vt vnquam speres futuram curationem, si illis lapillis destituaris, vel illis præsentibus Aquila careas. Apparet ergo quàm stulto consilio, vnctionibus, fumigationibus, Ligni Guaiaci decocto, quidam ad hanc affectionem sanandam vtantur. Sed signorum rationem isti non curant, itaque Bubonem à Cambuca non discernentes, nil mirum si in curando aberrent.

Buborũ ratio

CAP. VII.

NE autem forsan quis existimet, me vestra Remedia non intelligere, quemque vestrum hæmorrhoides, quæ Mensium instar certis periodis fluunt, considerare iubeo: hæ namque non secus ac Menses suppressi vel inordinati, quandoque in Luem Gallicam transmutatæ, Herpetas, Tumores, Vlcera, Pustulas ac Paralyses producere conspectæ fuerunt: in quibus curandis, quales vos præstiteritis ipsi intelligitis, cum simplicium hæmorrhoidarum remedium nesciatis, quomodo ipsas complicatas vos curare posse, quis sibi polliceatur? Itaque rem apertius declarandam suscipiamus. In hæmorrhoidibus, Spodium specificum remedium est: in iisdem cum Lue complicatis, Mercurius Lunæ, vsurpandus. Hoc si vos iam pridem intellexissetis, melius sanè vestræ existimationi consultum fuisset. Namque cum nesciretis, ab Hæmorrhoidibus hoc pustularum genus originem ducere, Axungia porcina, Staphisagria, Euphorbio, ac Mercurio in vnctionibus adhibitis curationem absoluere attentastis, non animaduertentes sine Spodij vsu conatus omnes irritos esse. Similes errores in Condylomatis, Rhagadiis vuluæ

Hæmorrhoides fluunt quibusdam periodice.

Spodij vis specifica in hęmorrhoidibus.

vuluæ atque aliis hoc genus malis curandis, à vobis commissi sunt. Si Condyloma curare potes, adiice Mercuriũ Lunæ, & Luem isthinc natam curabis, sed malè metuo, ne & hoc destituaris, & illud non possis; sed ad rem ipsam. *Recipe Spodij ℥ iij. Mercurij Lunæ ℥ ß: mixta inuicem, in vino potui exhibeantur,* omnem hæmorrhoidum inordinationem penitus penitusque tollunt: si deinceps pustulæ supererunt, ex præscripto canonum præcedentis libri eas persanare attentabimus, similiterque cum vlceribus agendum. De Paralysi denique nil sollicitos esse necesse est, cùm vltrò abeat simul ac in suam ordinationem hæmorrhoides reductæ fuerint. De Condylomatis autem etsi similis ratio esse possit, tamen aliter rem se habere constat, vbi iam illa exulcerata ac excauata fuerint. Itaque tum eodem ipso remedio vteris quidem, at diuturnius: nam eo ipso tres hæ affectiones Rhagadiæ, Condylomata ac Hæmorrhoides, absolutè curantur, curatione quidem Chirurgica, etiamsi videatur Physicalis esse. Proinde longe abeant vestra decocta, vnguenta, suffumigia, & alia hoc genus puerilia nugamenta. Spodium, Spodium inquam, hoc est, quod omnia vestra superat remedia.

Mercurius Lunæ ad Condilomata vtilis.

Vno remedio tres similes affectus curantur.

CAPVT VIII.

IN Morphea & Rosacea gutta percurandis, quamuis exterior illa forma multo maiorem indicationem præbeat, quàm internum corpus, nil tamen extrinsecus imponendum esse scias: siquidem ea est mineralium illorum ex quibus ista duo mala nascuntur, malignitas ac virulentia, vt extrinsecus adhibitis remediis impossibile sit illam compesci. Quod si paralysis in fronte, nucha, ac omoplatis maximè affligere videatur, omnia sub vnam curandi rationem reduces. Sciendum tamen, si Paralysis in Gutta rosacea, ac Morphea curetur, manentibus ipsis secundariis affectibus, multò peius esse, quàm si ipsa adhuc præsens foret. Itaque in curatione spectandum, vt ea perfecta sit, nullamque post se relinquat sobolem, quod duplici potissimum ratione cauebimus. Primo, si Realgare Alcalizato nucham aperiamus, & attrahere non desinamus, donec nec color, nec humor supersint amplius. Altera ratio est, vt Mercurius Iouis cum Liquore Lilij Conuallij (qui singulare ac specificum in hoc affectu remedium existit) adhibeantur. Vsus autem ac componendi ratio huiusmodi est.

Paralysin videtur hic appellare defluxionem.

Vt curatio perfecta euadat.

Recipe Liliorum Conuallliorum lib. ß. Mercurij hæmatini prædicti ʒ j. digerantur ad Solem, ac per Alembicum destillentur, huius destillati ℈ j. diebus singulis exhibe, donec nulla morbi vestigia supersint amplius. Hæc remedia cum cura Cancri magnam cognationem habere videntur. Si nimirum Realgar Alcalizatum per triduum carcinomati imponatur, ipsum deinceps cum destillato præcedenti lauetur per viiij dies, tandemque cum Emplastro de Zinnabari percuretur. Huiusmodi curandi ratio Fistulis quoque quæ ex Lue Gallica originem duxerunt, non inutiliter adhibetur. Quamuis consultius videatur, perinde vt in Morphea, ac Gutta Rosacea potius quàm lotione vti: etenim præstat id omnibus hisce affectionibus intrinsecis quã extrinsecus adhibitis remediis vti.

Curandi ratio.

Fistularũ curatio.

CAP. IX.

NOn est vt Receptarum seu descriptionum nostrarum breuitatem miremini: etenim hoc sanctè affirmare possum, plurium compositione vires specificarum medicinarum obliterari potius, quàm ad actum melius produci, proinde vestrarum compositionum canones non immerito reiicio; cùm eos fructu carere constet. Ad hæc morbos hosce intrinsecus cum eorum radicibus præscindi, quàm exterius exacerbari præstat. Elephantiasin exempli causa nobis proponamus quantus quæso morbus hic est vbi in Luem hanc degenerauerit? an externis remediis ipsum sanari posse quis credat? sanè ne dolores quidem aliaque symptomata, nedum morbum ipsum istiusmodi remediis quis curauerit. Elephantiasis certe & Lepra consimilem curandi rationem obtinent, per Mercurium nimirum Solis, si ille in primam materiam redactus absque omni adiectione adhibeatur. Etenim in Elephantiasi ac Lepra summum specificum in pustulis inde natis, primarium Arcanum existit, si ipsum in suum Mercurium reducatur. Itaque ipsum in solidam seu consistentem reducemus materiam, atque singulis diebus scrupuli dimidij instar exhibebimus, veruntamen non ignorandum curationem quandoque vltra anni spacium protrahi, causante idipsum malignitate morbi, quam breuiori temporis interuallo euincere impossibile est. Proinde quoque abstinendum ab aliis remediis, vnguentis puta, emplastris allisque quæ extrinsecus adhiberi solent, quod ea frustra adhibeantur, & non nisi vsu Mercurij Solis hæc duo mala curari velint vel possint. Reliqua quæ ad hunc locum pertinere possunt, in libro de vlceribus descripta inuenies.

Compositiones multæ specifica vim obtundũt.

Elephas & Lepra similiter curantur

Mercurius Solis.

CAP. X.

ALopeciæ, Mali mortui, Cossarum, variolarum ac cęterarum hoc genus affectionum curationes, quamuis quantum ad morbi causam attinet (quæ Mineralis est) Chirurgicam curandi rationem (id est quæ extrinsecus adhibitis remediis perficitur) postulare videantur, tamen facilius intra assumptis medicamentis, curationem admittere videntur: non secus ac vulnerariis potionibus fœliciter vulnera curari animaduertimus. Proinde si malum mortuum vel alia similis cutanea affectio, Serpigo, Cicatrix, Pannus, Tuber, Esseræ, Fornicæ &c. cum Lue Gallica complicari videbuntur, de duplici curãdi ratione, vna extrinseca, alia intrinseca cogitãdum

dum erit. Interior eo fine adhibenda vt Minerale peccans alteretur, qua alteratione facta, vltrò Squamæ ac Escharæ decident. Notandum interim quoque ex iam commemoratis affectionibus nullam penitus esse, quæ non aliquã cum Lepra obtineat cognationẽ: proinde sine Mercurio solis desperata quoque erit ipsarum curatio. Atqui quamuis quandoque ex vnctionibus, Cossi, pustulæ, Serpigo, Cicatrices, &c. decidere videantur, tamen diuturnam sanitatem sibi polliceri nemo potest, cum interius adhuc immundum sit corpus: etenim fere isthæc mala grauius intra cutem quàm extra affligunt. Itaque velut diximus, isthæc mala perinde vt Lepra & Elephas curari debent, accedente quoque balnei vaporarij cum Galeolis præparati, quod singulis diebus bis mane scilicet ac vesperi adhibere licebit, donec pustulæ omnes euanescant. Quod si vlcuscula caua fiant, quod in Alopecia & malo mortuo frequenter accidit post vsum prædictorum non inutiliter pro incarnandis ac claudendis illis Emplastrum de gummis imponemus. Externam quidem curationem ad sensum ac decorem sufficere non inficior, verum ad carnem mundandam ea inefficax est, itaque necessarius est, velut antea quoque admonui, Mercurij Solis vsus: ipso namque adhibito adeo clarificatur ac nobilitatur corpus, vt nullum amplius in eo comparere queat. Non raro quoque accidit ex vsu Guaiaci, vnguentorum ac suffumigiorum palliatas huiusmodi affectionum curationes præstari. Verum morbi Paroxismum, cuius ego ablationem multò quàm illam palliationem maioris facio, non attingunt isthæc medicamina. Denique notandum Vndimiæ, Chondylomatum, Attrici, Moræque vnam eandemque cum superioribus curationem esse, nimirum vt isthæc mala intrinsecus poto, exterius vero inuncto Mercurio Solis persanentur.

Cautio.

Curanei morbi interius magis quàm extra affligunt.

CAP. XI.

Sephyrica dein ac Sclirotica & quæcunque est huius generis Gallica Lues, in hunc modum omnium optimè sanabitur, nimirum, vt initio locus affectus per Realgar Alcalizatum expurgetur ac mundificetur, dein Mercurius Martis Hematinus adligetur quatuor vicibus, deniq; curatio ceu in vulgaribus vlceribus absoluatur. Est namque ad omnes Varices, Verrucas, Glandulas, Polypos, Botios, hisque similes affectiones catholicum remedium Realgar illud Alcalizatum: hoc namque medicamento omnes defluxiones (etiam pustulosæ) Minerales diuertuntur vel exiccantur. Hic vero magna accurataque sedulitate in discernendis ac disponendis remediis opus est: nam velut Natha ad Bothor, sic Nacta ad Exituras se habet, sic quoque Chiadus ad Nactam refertur, omniũ interim vna eademque curationis methodo existente, quæ solo processu, solaque administrandi ratione differat. Atqui hæc in administrãdo industria difficulter calamo exprimitur, verum forsan opus non est, cum ex coruo cygnum facere impossibile sit, vicissim si quis cygnus sit, quid verbis opus est?

Sephyrica vlcera vt curanda.

Realgar Alkalisatum.

CAP. XII.

Accidit quandoque pustulas diuturnis doloribus excruciatas, vel multis defluxionibus infestatas virtute Mineralium fluxionum exacerbari succendi, atque in ignem Persicum transmutari. Quòd si fiat omni præscripta curandi per Mercurium (aliaque specialia) ratione relicta ad solam atque vnicam Curandi ignem Persicum rationem te conferes: est namque ignis Persici ea vis, vt Luis Gallicæ fluxiones, pustulas, & quidquid huiusmodi malorum est, penitus extirpare queat. Singulare hoc huic affectioni est, etiamsi idem videatur accidere in Lepra, verum longe aliter Lepra se habet: ea enim exaltata seipsa longè deterior euadit, quod in hoc casu non euenire solet: siquidem Ignis Persicus vnum eundemque malignitatis gradum perpetuo obtinere cernitur. Curatio tota in hoc consistit, vt ignis restinguatur, dein cataplasmate imposito, emortuum à sana carne separetur, quod si Arteriarum ac Ligamentorum constitutio nouæ carnis generandæ spem faciant. Sarcoticis id facile efficies. Sin spes nulla supersit, omne illud quidquid incendio defœdatum fuerit, penitus auferri præstabit. Cætera quæ ad horum absolutam curationem pertinent, in nostro de curandis vlceribus opere abundè demonstrata reperies.

Arteriæ & ligamenta vt spectãda

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE TVMORIBVS, PVSTVLIS, AC VLceribus morbi Gallici,

LIBER DECIMVS.

CONTINENS.

EXPERIMENTA QVÆDAM *extra præscriptos Canones obseruatu dignißima.*

Decimo ac postremo huius operis libro, amice lector, Methodicam capitum distinctionem nullam instituimus, simplici experimentorum commemoratione contenti. Namque experimentorum natura ea est, vt Theoricos canones ferè transgrediantur, ac quasi extra artis limites constituta videantur. Monitum proinde lectorem volumus, ne in horum causis inquirendis dogmaticas rationes speculetur, sed irrefragabili experimentorum natura contentus sit. Experimenta siquidem non secus, ac arma se habere cernuntur: veluti enim in horum genere hastilia ad punctiones, enses ac gladij ad vulnera cæsim inferenda apta solummodo sunt. Sic experimentum quoduis ad vnam aliquam actionem efficiendam destinatum esse intelligimus: atque velut claua ad punctionem, hasta ad vulnus faciendum inepta est, sic experimenta inutilia videtur, si extra suos limites educantur.

Experimentorũ natura.

Simile.

Summa

Summa itaque artis in eo consistet, vt cuiusuis Experimenti genuina virtus cognoscatur.

Experimentorũ sane vsus peritum ac exercitatũ hominẽ requirit, atque Experimentũ vt in manu periti medicina Dei manus est, sic in rudi venenũ præsentissimũ esse solet, stante proinde eo quòd experimenta correctionibus, ac separationibus non indigeant, manifestum euadit, morbi quoque naturam absolutè cognitam Medico esse debere, quo intelligat, quo remedij genere morbus pellendus sit, non secus ac statuarios necesse est variarum rerum materiei, instrumentorum, &c. cognitione instructum esse, antequàm ad opus faciendum accedat. Non inficias eo, sæpius me experimẽtis contradixisse: proinde si quis contradictionis me arguere vellet, is sciat me ad Experimentorum conuitiationem magno ipsorum abusu permotum esse: vidimus namque qui Ferrariæ, ac Lutetiæ Doctores creati sunt, cùm duo, tria, vel quatuor saltem experimenta tenerent. Adhæc dum experimentis suis singuli Diuinas virtutes tribuũt, nil amplius sibi discendum putant, sicque magno ægrorum incommodo passim in miseros patientes grassantur. Tertia denique causa est, quòd ij qui experimenta callent, etsi iis non vbique cum successu vtantur, non tamen ab eorum vsu desistunt, non intelligentes sola Experimenta ad absolutas curationes non sufficere. Hosce abusus si quis perpẽdat, quomodo non meritò eos qui experimẽta iactitant, reprehendẽdos ac coercendos putet? Itaque fateri cogor, me huius farinę experimentatoribus magnas peccandi occasiones præbere, veruntamen propter vnius vel aliquorum noxam, reliquos tam vtilibus inuentis priuari nolo, cùm sperem fore vt infelix istud lolium aliquando ex tritico excribretur præterea in non dubiam spem erigor, non sine fructu plerosque hæc nostra scripta lecturos ac vsupaturos.

Experimenta manus Dei. *Morbi natura cur cognoscenda.* *I.* *II.* *III.*

Experimentorum præterea hoc quasi singulare est, quòd subtiliter præparari non desiderent, non Spagyricas rationes, non quinti cœli artificia hîc requiruntur, (ipsamet enim ceu alimentum perfectè coctum absoluta sunt) non exquisita ratio, non matura ætas, non linguarum, Græcæ, Hebraicæ, Arabicæ, &c. cognitio, non multa lectio, sola sola Prexis sufficere potest: lectio etenim ad Medicum faciendum mediocre vel nullum adiumentum adferre potest.

Sed quòd sæpe hactenus mihi accidit, hoc & nunc mihi euenturum metuo. olim multos per Germaniam ac exteras nationes, ex omnium conditionum hominibus, medicos docendo ac profitendo effeci, quorum non pauci degenerarunt, nunc etiam in Praxi idem eueniet, si quispiam non vsum, sed solam lectionem adhibere velit: itaque obseruari volo, multum in coniunctionis Remedij & Morbi exercitatione situm esse, proinde & nostra scripta exercitatis, solummodo medicis dicata esse volumus. Hoc interim pronunciare non verebor, omnes quicunque ex meis scriptis aliquem fructum se consequuturos sperant, ante multorum annorum exercitationem nil admodum profecturos, vtut multi futuri sint, qui antequàm ego dicere desinam, perfectam praxin sibi sint polliciturí. Atque hic non possum non trium meorum discipulorum magno animi cum dolore reminisci, qui cum desperata cognitione, ac perfectione artis medicæ (quàm ex libris Galeni, Hippocratis, Rasis, Sauanarolæ, Auicennæ, Azararij, &c. nunquam se adepturos videbant) meæ se fidei commisissent, pauca experimenta à me edocti, ea dein subitò sine iudicio magno ægrorum discrimine passim languentibus exhibuerunt.

Paracelsus viua voce docuit. *Paracelsi discipuli perfidi.*

Quòd si isti de quibus ego tam bene sperabam, sic meam fidem fefellerunt, quid quæso de reliquis monachis Iudæis, apostematis, qui & ipsi illotis, quod aiunt, manibus in Medicum agrum irrumpent, mihi pollicear? verum an culpa mea hoc accidit? an ego pectora hominum inspicere possum? serui æquè ac discipuli nequam fuerunt, adeo vt de profectu ac fide omnium quis desperare posset: atqui interim boni nostris vigiliis defraudandi fuerant? minime. Itaque medicos hoc mihi vitio vertere nollem, quòd candidè aliorum fucos detego, interim tamen non cuiuis quæ experientia didici impertiar: etenim auaritiam ac inuidiam nostris laboribus fouere animus non est. Liberalibus non auaris scribere, mitibus non superbis inseruire placet, & vellem sanè vulgus quoque Medicinam intelligere, quo Thrasonum istorum arrogantia aliquantisper imminueretur, vel penitus euanesceret: dum enim lucri causa medicina addiscetur, numquam fucis ac næuis illa carebit, atque sanè magnum argumentum est, medicinam lucri causa constitutam esse, cùm omnes qui eam exercent priuati commodi sint solummodo studiosi. Proinde paruam mihi polliceor de vobis gratiam: scio enim duo sectarum genera ex meis scriptis enascitura esse: alterum nequitiis refertissimũ, nec Diis, nec hominibus pro acceptis beneficiis gratum: alterum vero si ex nostris scriptis profecerit, præ gaudio referendæ gratiæ officium intermittent. Verum omnibus notum est, quò maiora beneficia sunt, eò ingratitudinem maiorem esse, & fere inter omnes actiones medicina maximam ingratitudinem experitur, atqui ingratitudo forsan ceu vulgatum vitium tolerari poterat, si non ea calumniis quoque oneraretur. Quomodo quęso non me laborum pœniteat, si mente recolo tres istos nequam seruos, qui victu, amictu, alimonia, à me sustentati, meis practicis experimentis adornati, subitò ceu noui quidam Galeni, conuitiis me incessere cœperunt, cùm ex me, præceptore suo candidiss. ne minimum quidem verbum conuitiatorium didicissent. Istos ne homunciones ad tantam peruicaciam euadere fas est? ipsos ne Galeni maledicentiam imitari decet? Vtinam omnes qui ex scriptis meis Praxim facere, vel defectus suos resarcire volunt, non ante tempus debitum nimium sibi pollicerentur, hoc est, ne ante multam comparatam sibi experientiam opus medicum aggrederentur, quid enim conferre ars sine vsu ac exercitatione possit? ad hæc necessarium omnino est quotidiana exercitatione semel comparatam experientiam

Medicina lucri causa primum reperta.

tiam confirmare. Verum sat scio lucri proprij, non publici commodi causa, meam medicinam, meaque experimenta plerosque vsurpaturos, vtinam illi finem considerarent, quo non de istis solum, verum & multo minoribus rationem reddere oportebit. Antiquitus medica ars penes eruditos, cordatos ac prudentes viros erat, atqui quod in riuulis accidit, vt procul à fonte quàm in ipsa scaturigine turbidiores sunt, hoc & nostra in arte euenit. Omnes passim nequitiosissimi homines, Monachi & Iudæi Medicinam artem impunè exercent, & artem iam non ex fine, sed ex superbia, fastu, ac librorum ostentatione homines æstimant. Itaque omnes ac singulos monitos ac rogatos volo, vt pro suo modulo, non pro vulgata superbia suam peritiam metiantur: interim vero ad cognoscendos ac excolendos Medicinæ fontes omnem suam operam strenuè conferant.

Ars antiquitus à bonis tractata.

De Experimentis Thermarum.

Inter cætera Experimenta Thermæ principem fere locum occupant, non in Chyrurgicis solum, imò & in Physicalibus quoque morbis, vt in vlceribus, Febribus, ac similibus. Vis autem illa illis inest, non quòd illæ per Mineralia transfluant, verum potius quòd ipsæmet Mineræ sunt: etenim perinde ac Plumbum, Ferrum, Cuprum, &c. generantur, sic & Thermæ ceu singularia quędam Mineralia nascuntur, quarum facultas proximè accedere solet, ad Vitrioli & Aluminis naturam. Hinc euenit (quoniam mineralis naturæ sunt Thermæ) vt in harum defectu arte tales conficerentur, verum ars naturam imitari vel assequi nequit, accedere tamen aliquo modo ad naturæ illam perfectionem conatur. Itaque vbi ad expellendam scabiem, ac Pruritum cum Gallica Lue complicatam Thermæ deerunt, *Recipiemus Aluminis lib. x. Vitrioli lib. j. Tartari calcinati lib. 3. Salis fusi lib. iij. omnia in Cacabum aquæ feruentis, in qua Lupulus intabuerit, coniiciantur, ac digerantur. Pòst ægrum Lue Gallica infectum in ista aqua balneabis, sed memento in pustulosa Herpetica ac Plyctenica saltem Lue remedium hoc efficax esse.* Quod si nimis inueteratum malum est, in quarta parte Vitrioli restingues Mercurium candentem quatuor vicibus: hac nam ratione etiam pruriginosam Luem curatam esse vidimus: veruntamen sciendum, nisi ex Cicatricosa specie, Lues ista sit, curationem perfectam nunquam fieri. Egò cùm aliquando Medicinam faciens, circumferre tantam molem commode non possem, materiam hanc in coagulatam huiusmodi massam reduxi, hoc modo.

Thermarum vires vnde.

Mercurij restincti vsus.

Recipe Aluminis calcinati, Plumosi ana ℥ j. Tartari calcin. Vitrioli colchotarini ana ℥ iiij. Aluminis, Rochæ, Salis Nitri, Vitrioli crudi ana lib. j. Casei præparati in viscum ad pondus omnium, mixta inuicem redigantur in pulticulam, quæ in còrneam duritiem in aëre induretur, vsus tempore in calidam iniiciatur, & vis illa ex cornu in aquam transmeabit. Fuêre non pauci, qui istam artem à me edocti, dein turpiter eam falsis pollicitationibus prostituere non sunt veriti, cum eam ad Lepram etiam (inutili tamen conatu) vsurpare auderent. Quidam quoque sacrilegi homines, vt diuinam existamationem huic remedio conciliarent, fontibus quos deinde sacros dixêre, ea iniecerunt, illa dein aqua pro Thermis vsi.

Quilibet dein Sal ex Parthenio, Serpentina ac Prionia confectus, ac in hanc aquam coniectus, scabiem ac pruritum ex lue gallicca natas curat, sed huiusmodi herbæ plures inueniuntur, eandem vim participantes. Prȩterea quiuis succus ex Vrtica ac Culica expressus cum modico salis fusi pedum manantia vlcera, lauamẽti instar adhibitus curare valet, hoc remedij genus cùm quidam ex me didicissent, illud ad omne morborum genus stulte & inutiliter adhibere ausi fuerunt. Omne etiam Phlegma ex Nitro destillatum si cum aqua Thermali commisceatur, vltra Mercurij virtutes longè antecellit in curandis Hydropicis, Luis Gallicæ vlceribus. Idem & oleum Tartari rectificatum præstare solet. Phlegma vero vitrioli idem in herpetibus, Phlyctenis, pustulis &c. Gallicis valere experti sumus, sed illud Oleum Vitrioli multis interuallis superat in quocunque vlcerum genere persanando. Tartari deinceps aqua pota ab intra Ictericam luem, ac eam quæ ex Menstruis originem duxit curat: quin & Lepræ principia ab eadem insigniter opprimi experientia cognitum est. Huius generis experimenta innumera adhuc supersunt, partim quia omninibus nota, partim quia ob veneni suspicionem periculum minantur, omittenda. Huius generis sunt. Aquæ Fortis, Regales, Corrosiuæ &c. atque eæ quæ ex Realgare & cæteris sublimatis extrahuntur. Quæ ipsa etsi insignes virtutes obtinent, tamen quia à nonnullis meorum discipulorum turpi abusu infamata sunt, præstat silentio præterire: hoc interim monens, non cogendas experimentorum virtutes ac facultates esse, verum frustra Experimentatores monentur, qui sine iudicio omnia audent.

Sales herbarũ.

Succus vrticæ & culiculæ.

Plegma Nitri.

Oleum Tartari.

De experimentis vnguentorum.

Sunt deinceps vnguenta quædam experimentorum nomine merito afficienda, à quibus vlcera Gallica (vbi ea fluere ac humorem fundere desierunt) feliciter curata esse meminimus tale est hoc quod sequitur. *Recipe Litargyrij, Minij ana ℥ ß. Olei Mirtillorum ℥ iij. Aloepatici ℥ j ß. Florum aëris præparati ʒ iij. Terebinthinæ ℥ ij. mixta coquantur ad consistentiam vnguenti.* Huiusmodi descriptiones variæ sunt, in quibus tamen Aloepaticæ ac Flori æris iure meritissimo omnis virtus tribuitur, cùm sine incommodo reliqua duo omitti posse animaduersum sit. Sic vicissim vnguentorum quorundam descriptiones quę reperiuntur, in quibus Basium loco sunt, Mumia, Thus, Myrrha, &c. in his ergo reliqua quæ medicamenti solummodo molem adaugere videntur, quoque non inutiliter quandoque omittuntur. Huiusmodi nos descriptionem (vt nulla in re vobis deesse videremur) subiunximus ad omne genus inueteratorum vlcerum Gallicorum vtilem, quæ *Recipit, Olei de Mumia ℥ iij. & ʒ j. Floris æris ʒ ß. Mastiches, Myrrhæ, Thuris, Mummiæ ana ʒ ij. & ß. Aloepatici quantum sufficit Terebinthinæ lotæ ʒ iij. & ß. fiat decoctio ad consistentiam vnguenti.*

Sunt deinde vnguentorum quædam descriptiones, in quibus Basis est Argentum viuum, hæc ad scabiem ac pruritum, aliaque cutanea vitia vulgus adhibet, veruntamen sciendum Mercurium virtute salis Nitri in oleitatem quandam

quandam prius reducendum esse: hoc namque modo præparatus quibuscunque tandem vnguentis commisceatur, ad omnia cutis vitia (vna Elephantiasi excepta) per sananda sufficiens est: vtendi ratio est vt inueteratorum vlcerum labra vnguento perliniantur: sanantur namq; subito, atque quò plus de lue gallica participant, eò velocius sanationem recipiunt.

Præcipitatus Mercuri' est remediũ inueteratum.

Conficiuntur ad hæc vnguenta quædam ex præcipitato, cuius inuentionem plurimi iactitant, atque sibi adscribunt, cùm tamen omnes ex veterum Artistarum ac Spagyrorum scriptis eum sint suffurati, à quo mendacij vitio nec Vigo immunis fuit. Præcipitatus certe Mercurius vetus remedium est, sed Medicorum perfidia multo tempore delituit, sciendum proinde omnia cauernosa (corrodentibus & ambulantibus exceptis) eius vsu perfectè sanari: verum oleum Argenti viui in Chirurgici curationibus extrinsecus multo maiore cum fructu vsurpari experientia docuit.

Vnguenta vero ex Mercurio coagulato confecta, Argenti viui maximam virtutem in coagulatione amisisse videntur.

Vulneraria vnguenta.

Fiunt etiam vnguenta ex herbis quibusdam, quarum potissimæ sunt Serpentina picta & Serpentina maculata: hæc enim ingredientia omnia vlcera corrodentia & vaga, imo & ipsam Phagadenam curare valent. Idem, sed paulò minus efficaciter præstare videntur Chelidonia, Ciclamen, Consolida pontica, Aristolochia acuta: harum itaque herbarum quæ maxima suppeditant experimenta accuratam obseruationem Medicus habere debebit. Nos vnicam hîc annotare formulam voluimus, vt, ℞. *Serpentinæ vtriusq; ana numero vij. Aristolochiæ acutæ, Consolidæ ponticæ ana lib. ß. contundantur, ac cum lib. j. ß. Terebinthinæ lotæ ac ℥ iiij. olei ouorum, fiat mixtura ad modum vnguenti*, tanta huius remedij vis ac efficacia est, vt si qua cutanea affectio est, quæ ab eo non persanetur, fere desperata illa sit.

De oleorũ Experimẽtis.

Sunt dein & olea aliquot, quæ & ipsa experimentorum instar se habent, qualia sunt quæ ex Mumia, Vitellis, Mastiche ac Lateribus conficiuntur, sed ad absolutas curationes sola sufficere non possunt, non contemnenda tamen vbi curatio promouenda, dolores mitigandi, vel aliud aliquid huiusmodi efficiendum erit. Sic & olea ex Metallis confecta mirificam vim obtinent, alia aliis maiorem quidem, maxima tamen auro vis inest.

Oleum Auri.

Petrolium cum Serpentina præparatum magnum certe remedium est. Sic axungia humana cum Mumia commixta itidem ad leniendos dolores vtilissima censetur. Huius generis innumeræ aliæ circumferuntur descriptiones, quas omnes enumerare nil opus est, itaque Medici magnas compositiones ex iam dictis basibus conficere contenti sint.

Mellis vsus.

Similiter in melle vis mirifica inest, si ipsum cum Aloe epatica vlceribus quæ madida non sunt, vel quæ in partibus osseis seu carnis expertib. (vt verbi gratia in Rasceta) consistunt, adhibeatur.

Resinæ vsus in Syronib.

Sed de Resina ratio alia est ea: namq; etsi in Syronibus prodesse conspiciatur, tamen ad absolutam perfectamq; curationem faciendam non sufficit, nisi ex supra enarratis simplicibus aliquod illi adiiciatur. Huiusmodi mea vnguenta cùm alij non pauci æmularentur, eaq; ad varias affectiones vsurparent, dum ipsorum materiam non intelligunt, inutiliter adhibuerunt quidem ex colore Cinnabarim, alij ex odore oleum Laurinum, nonnulli suffumigando Mirrham, alij denique calidæ ac auri experimentis Mercurium esse suspicabantur ac coniiciebant, quasi vero tam rudis ego sim, vt Mercurium abscondere seu celare nesciam. Fuerunt qui sub meo nomine nouas compositiones confingerent, cum ne minimum quidem simplex intelligerent, verum quo successu ij testari poterunt, qui ipsorum se curæ commiserunt, hi si iam nostra scripta perlegerint, ipsimet suam admirabuntur inscitiam ac ruditatem.

De Experimentis Emplastrorum.

Ex natura Ceræ ac Terebinthinæ emplastra primitus extitisse manifestum omnibus est, quæ deinde accessione ac commixtione variorum simplicium, ad varia vlcerum ac affectionum genera adhiberi cœperunt. Cera quidem ad omnes in vniuersum continui solutiones persanandas, catholicum quoddam remedium existit, verum non sic Therebinthina: ipsa enim solis humidis vlceribus conuenire conspicitur, itaque quidam, istis vsi sunt, commixto Colcothar, ad Phagedenas, alij adiecto Lytargiro ad pedum manantia vlcera, sicq; varij variis simplicibus variè luserunt. Post hæc incarnatiuis commixtis, tam diu vsi fuerunt, donec cuiusuis vlceris naturam absolutè perspicerent. Hinc dein error ille originem duxit, vt qui in Scrophulis eam vsurparent, eandem in Cancro ac Fistulis sibi vsurpandam putarent, sicq; in multis aliis, quæ in Lue Gallica vsuuenire solent, insolenter peccatum fuit. Veluti ergo Lues Gallica ab aliis morbis distinguitur, sic & remedia ab inuicem discernenda erunt. Notandum tamen, quod si vlcera in Fistulas abeant, ea remediis ad Fistulas pertinentibus curari posse, tum scilicet, vbi Lues Gallica vires suas aliquomodo amiserit: etenim tum Lues morbus amplius esse non videtur. Sin affectus recrudescat, ac noua Lues appareat esse, tum infinita sunt, quæ supra descripsimus remedia, à quibus perfectè sanari morbum difficile non sit, idq; mirum esse non debet, cùm Lues tantas vires non habeat, vt remedio vel lenissimo resistere queat: itaq; ad euincendum malum sufficiant, Emplastrum de Minio, Emplastrum de flore aëris & Oppodeltoch nostrum: sin altiores forsan radices egisset malum, difficilior curatio erit, nisi remedium aliquod contra lepram faciens, vnà cum cæteris commixtum adhibeatur.

Ceræ vsus singularis.

Colcothar.

Vlcera si in Fistulas abeãt quomodo sint curanda.

Quapropter Medicos omnes & singulos monitos volo, vt hoc genus receptas, ac experimenta nulla alia ratione, quàm quæ dicta à nobis est vsurpent: scilicet vt prius de morbi natura certi, ea quæ diximus imitentur, ne quod tonsoribus ac balneatoribus quibusdam accidit, qui ea quæ à nobis didicerant remedia, sine discrimine omnibus ex æquo exhibebant, plus damni quàm commodi miseris languentibus adferant. Sed frustra insolentes isti homines, quibus iudicium ac conscientiam, auaritia & inuidia eripuerunt, admonentur, &

opus fere de artifice suo abunde testatur.

Non defuerunt quoque, qui nostras descriptiones emendare ausi fuerunt, tamquam eruditione multò quàm ego superiores, persuadentes sibi, eò quòd Historiarum ac Græcorũ codicum lectione ornati essent, nec medicamenta sibi resistere posse, sed in ipsorum gratiam nullum non mali genus curatura. Similiter & Pharmacopæi, ad quos nostræ descriptiones quandoque pertinuerunt, insolenti proposito faciendæ Medicinæ ius sibi ob id vsurpantes, sic voti compotes facti sunt, vt postea eandem operam iterare ausi non fuerint. Itaque si quid mali ex nostris scriptis euenerit, illud non Receptis, sed medicorum imperitiæ omne adscribant.

Pharmacopæi Experiméntis Paracelsiabusi.

Sequuntur Descriptiones Emplastrorum quæ Experimentorum instar esse poterunt.

℞. Olei Mirtini, Ceræ, Minij ana lib. j. ß. Zinobrij Fl. æris, Mummiæ ana ℥ j. ß. Oppoponaci ℥ ij. Terebinthinæ lib. ß. fiat Elplastrum secundum artem, quod malaxetur oleo ouorum.

ALIVD.

℞. Floris æris lib. j. Olei anethini, Ceræ communis ana lib. j. ß. Colophoniæ ℥ iiij. Olei Laurini ℥ ij. Terebinthinæ lib. ß. Mummiæ, Masticis, Thuris, ana ℥ ij. Serapini, Galbani ana ℥ j. ß. fiat Emplastrum secundum artem, & malaxetur oleo verbasci.

ALIVD.

℞. Spumæ Saturni, rubeæ Ceræ Olei ana lib. iij. Celidoniæ, Serpentinæ, Guttosæ, ana ℥ ß. Masticis Oppoponaci Myrrhæ, Mummiæ Galbani ana ℥ j. Aristolochiæ rotundæ, Thuris, Ammoniaci ana ℥ j. ß. Terebinthinæ ℥ vj. f. Emplastrum, & malaxetur oleo de Spica vel Lumbricorum.

ALIVD.

℞. Ceræ Medionis lib. j. Colophoniæ ℥ iiij. Coralli vtriusque, Magnetis, lapidis Calaminaris, Carabe, Antimonij ana ℥ j. Mummiæ, Thuris, Myrrhæ Masticis ana ℥ j. ß. f. Emplastrum quod malaxetur oleo de Camphora.

Artificium horum Emplastrorum, decoquendorum hîc non describimus, tum quòd vulgatum est, tum quòd ex Cerotorum compositione facile innotescat, quo pacto ista decoquenda ac præparanda sint: quæ namque illic incidi ac dissolui debent, eadem & hic incidentur ac dissoluentur, sicque iuxta vulgatos canones commiscebuntur. Vlteriores compositiones necessariæ nullæ sunt: istæ enim ad omnia vitia sufficere possent, si rite adhibeantur: adhibebuntur autem ritè, si non plus quàm ipsorum fert natura (experientia comprobata) ab iis sperauerimus, hoc est, si non ad quosuis affectus singula sine iudicio vsurpentur, quod Balneatoribus, Apotecariis aliisque hoc genus indoctis medicis facere solenne est.

De experimentis pulueris.

In puluerum quoque censu, velut & in omnium reliquorum formarum medicamentorum ordinibus obseruata quædam sunt, quæ experimentorum nomine iure optimo appellari possunt. Notandum tamen de pulueribus est, quòd eorum quidam componi velint, reliqui extra compositionem asseruari malint, singuli scilicet pro suæ experientiæ natura ac ratione, non autem pro modulo canonum pharmacopœiæ, ac reliquarum quæ conficiuntur receptarum. Verbi causa: in Mumia ac in Culicula in quolibet nimirum per se excellens quædam vis seu Experientia inest, quæ ambæ vnà consistere possunt, incarnatio scilicet in Mummia: mundificatio autem in Culicula. Sunt dein quæ per se sine vlla alterius remedij acessione, sola sufficiunt ad vlcera sananda, veluti Serpentina maior, & Flos Martis, quorum hoc bona simul malaque curat, clauditque sine incommodo, illud autem mundificat simul ac curat. Alia præterea sunt quæ sub forma Corrosiui medicamenti, vt Fumus Caminæ, alia ex suæ naturæ bonitate, vt oleum de Medullis, vlcerum malignitatem pulcherrimè euincunt. Itaque obseruandum vbi vel æger, vel medicus, Corrosione, mundificatione, &c. vti maluerit, fœlicitatem in agendo, ac industriam in præparando spectandam ac exoptandam esse. Est & in administrandi modo sua quædam diuersitas: alij enim pulueres mutari ac iterari volunt, alij principio solum, alij in fine tantum adhiberi.

Flos Martis.

Caminæ alia.

Verum quanta quanta in Experimentis vis constituatur, obseruandum tamen exiccationem ac hæmorrhagiæ præcautionem vel ablationem experimentorum loco haberi non posse: etenim natura quæ istis remediis inest, manifesta qualitate in corpus Microcosmi agere videtur, non secus ac Sol in terram agit. Proinde in experimentis ad Chaos (experimentorum scilicet omnium parentem) solummodo respiciet medicus. Quemadmodum autem varij pulueres numerantur, sic duas saltem eorum differentias esse non ignorandum: dulcem nimirum & acidam, qui ergo pulueres dulces sunt, vt Medullarum ac Serpentinæ, ij simpliciter curant: qui vero Acidi instar Realgaridum, Sublimatorum, Calcinatorum, Destillatorum, &c. conferre vlceribus creduntur. Itaque in vsu puluerum diligenter inspiciendum, cuiusnam generis puluis sit, dulcis ne vel acidus: siquidem Acidi pulueres, ac Corrosiua vis Realgaris, nisi obliteretur, nihil commodi ad faciendam sanationem conducere potest. Quia ergo vis Realgaridum non in acrimonia consistit, manifestum est in dulcore eam quærendam esse, magnus itaque error est, quòd in Experimentis ea quæ manifestiores actiones habent, potiora ac præstantiora esse ducuntur. Sed hoc vitio ac imperitia medicorum accidit, qui pro qualitatum magnitudine omnia metiuntur, non intelligentes naturam malle amicè quàm inimicè, dulci quàm acri medicamento corporis passiones subleuare. Medicorum imperitorum tota actio in rosione consistit, quam si non satis crudelem faciant Arsenicum ac Mercurius, ipsi non dubitant, carnificum instar, ferro ac igne corpus lacerare. Itaque in experimentis Catholicus canon esto, vt in experimentis, quæ dulcia sunt, tota substantia vsurpentur, quæ vero acria, non nisi adempta prius veneni acrimonia, adhibeantur.

Sanguinē sistentia ac siccantia experimenta nō sunt.

Puluerũ duo genera.

Realgaridũ vis non in acrimonia quærenda.

(Sequuntur

(Sequuntur experimenta Dulcia.

Mummiæ Experimẽta. Mummia consolidatiua plurima in se continet, quæ singula ad quæuis vlcera (quæ Fixa iam sunt) curanda sufficere possunt.

(Primum experimentum.)

I. *Recipe Mummiæ quantum sufficit, imponatur vitro, ac ad tertium ignis gradum ad quatriduum in fornace vratur, pòst vase aperto sine vt euaporet, denique exiccetur, ac in puluerem redactum seruetur, vt decet.*

II. *℞. Mummiæ quantum sufficit, affunde Olei de vitellis ouorum trientem, exiccentur, ac per descensum destillata denuo in calce siccentur.*

III. *Recipe Mummiæ probè contusæ, quantum sufficit, cui Olei de semine lini tantundem affundatur, digerantur biduum, pòst ad quantitatem vtriusque affunde Alcool vini, iterumq́, stent biduum, tandem vinum euaporare sinatur, ac reliqua materia in puluere redacta seruetur.*

IV. Vltimo loco: *℞. Mummiam satis iusta quantitate, quam aduras, donec colorem alium acquirat cinis ille, ex quo dein lixiuium paretur, quod decoquatur donec consolidetur.*

Carabes experimenta. In Carabe seu Succino, duo quoque experimenta antiquitas obseruauit, alterum pro cauis, alterum pro depascentibus vlceribus. Hoc

I. sic habet. *Recipe Carabes, Petrolei, vtriusque quantum sufficit, dissoluantur coquendo in Liquorem, qui deinceps exiccetur.* Illud vero hoc

II. modo præparandum. Vt Carabe artificiosè destilletur, atque denuo exiccata adhibeatur, isti duo pulueres ad omnia vlcera, siue cutim, siue carnem depascantur, conducunt.

Myrrhæ experimenta. Alia duo Experimenta in Myrrha insunt, pro fœtidis vlceribus curandis, quorum prius sic

I. habet. *Recipe Myrrhæ quantum sufficit, cum Vitellis ouorum in oleitatem resoluatur, & quintuplo Alcool vini adiecto, per quinque dies digerantur,*

II. *digesta denique exiccentur.* Secundum est, vt Myrrha per descensum destillata cum Tragaganto exiccetur, Myrrha hæc omne genus vlcerum putridorum curat ac claudit, siue intus, siue extra consistant. Sunt præter hos multi alij pulueres, quos ceu vulgatos & omnibus notos hic describere intermittimus.

Sequuntur Experimenta corrosiua.

Tartari experimentũ. Inest in Tartaro Mummia quædam, quæ omne genus manantium vlcerum curare apta est, dum ipsorum Corrosiuam vim, ipsa attemperat ac tollit: namque nisi corrosio in vlceribus impediatur, etiamsi sanatio in propinquo videatur, tamen subito quandoque malum suo principio longè deterius euadit. Tartari ergo dulcedo sic conficietur vt supra, legitimum calcinationis tempus vigintiquatuor horis, ipse adhuc vratur, dein per aquam culiculæ dulcoratus exiccetur, atque iterum 15. vel 16. vicibus cum vino rectificato destillatus, super Marmor in aquam omni pinguedine ac oleitate carentem resoluatur, aqua hæc adeo dulcis euadit, vt ad vulnera quoq; sananda sufficiat.

Vitrioli experimenta. Vitriolo vis curatiua quoq; inest mirifica, quam eo quo sequitur modo extrahere, & à sua Corrosione separare poteris.

Recipe Colcothar vitrioli, & abs eo abstrahe cum aqua pluuiali rubedinem, quam dein coagulabis, & a coagulato rubedinem denuo extrahes, idque quinquies vel sexies iterabis, donec in durissimum lapidem illa materia induretur, qui lingua admotus dulcedinem quandam referat, hoc remedio Syrones, aliaq; grauissima vlcera sine mora sanantur. Obseruandum tamen, summam dulcedinem illi vitriolo inesse, qui ex cupro arte Chemica paratur.

Antimonii experimenta. In Antimonio deinde similiter Balsamus quidam inest, quem vt extrahas ipsum prius cum Sale Armoniaco resolutum pluuiali aqua dulcorabis, dein exiccatum iterum supra marmor resolues toties, donec limpidissimo rubore conspicuus euadat. Isto remedio Fistulæ, Carcinomata, aliæque grauissimæ affectiones cum Lue Gallica complicatæ facillimè sanantur.

Balsam. Argenti viui. Non secus Argento viuo quoque dulcis Balsamus inest, qui sic præparandus est, vt nec sublimatio, nec calcinatio accedat, sed per aquam ouorum supra suam calcem (in qua Mercurius extinctus sit) destillatam in rubicundum puluerem reducatur, hac præparatione tanta vis tantàque dulcedo comparatur, vt vulnera & vlcera (quæ in vesica consistunt, etiam aliàs incurabilia) perfectissimè curet: quin & caua vlcera, quæ fauces & œsophagum occupant, eodem medicamento sanantur. Hinc error ille in præparatione Mercurij primum originem

Erroris causa. duxit, dum quidam Præcipitati hæmatinam rubedinem eandem ipsam de qua loquimur esse putarunt. Atqui Præcipitatus Mercurius numquam perfectum remedium esse potest, eò quòd perpetuò corrodens vis ab Aqua forti impressa ipsum comitetur. Sed quales medici, tale remedium, itaque nil mirum si ipsis agentibus Mercurius non id efficiat, quod aliàs efficere potest, siquidem ipsi de auferenda corrosione solliciti non sunt.

Præcipitatus Mercurius improbatur.

Arsenici Balsamus. Arsenicum vim quoque participat (iuxta suum Balsamum) qua caua vlcera ac vulnera non secus ac Mercurius perfectissimè sanat, verum sic ipsum dulcorari prius oportet, vt instar butyri in vulneribus dolorem nullum inferat, quòd fiet, si ipsum Sale Nitri figamus, fixatum soluamus, solutum in Alembico sublimemus, ac in aquam pinguem reducamus. Per hoc Arsenici magisterium cuiusuis generis corrodentia vlcera, Fistulas, caua vlcera, &c. curantur:

Eius vsus. namque veluti, vbi ipse venenum adhuc est, dolores grauissimos infert, sic vbi veneni vim amisit, nullo penitus dolore affligere solet.

In Auripigmento similis plane virtus inest, similisque præparandi ratio adhibenda.

Sal Armoniacus. Verum Sali Armoniaco, etsi non minor virtus inesse videatur, tamen absolutam ex eo curationem sperare nemo debet. Sic & Alumen ad claudenda vlcera insufficiens est, etsi non mediocrem vim obtinere credatur. Non secus de Corallis iudicandum, quod ad perfectam curationem obtinet, attamen sine illis vbi hæmorrhagia in vlceribus molesta fuerit, non facile sanguis sisti potest. Sic Carnedus, sic Hematites agunt, nisi quòd præparatione nulla indigeant, sed in substantia sua adhiberi velint.

Corallorũ experimentum.

Balsamus ferri. Ferri quoque Balsamus, si in Resinam reducatur, vtilis ad vlcera est, quò rubicundior autem

tem is fuerit, eò melior esse cernitur: conficitur vero per Aluminis aquam, opera autem danda, ne ipsius oleitas deperdatur, studendumque ne dum opus reiteratur, illius crassities nimium accrescat. Hoc Ferri oleo omne genus humidorum, fluentium, ac Flaccidorum vlcerum, ea etiam tumida ac rubicunda labra habent, percurantur, atq; quò magis inueteratum malum est, eò promptior ac facilior curatio existit. Crocus etiã ferri, si per Reuerberatorium in Alcool redigatur, eadem vlcera si fluere desierint, atq; ad legitimam ætatem excreuerint, curare creditur.

Oleum ferri.

Crocus Ferri.

Plumbi Balsamus, qui cum aceto ex ipsius cineribus per destillationem extrahitur, corpus autem illud vbi exaltatum fuerit, per Reuerberationem in Minium redigi debet, vel per aquam Serpentinæ pictæ in Cerussam reduci. Ex istis tribus experimentis originem ducunt curationes vlcerum depascentium, Phagadenarum, ac ignis Persici: verum ex deprauata horum trium remediorum, Plumbaginis, Minij, Cerussæ (quæ secreta remedia in istis affectibus putantur,) præparatione plurimi errores à Pseudomedicis committuntur, vnde magnum plumbo conuitium conciliatum fuit.

Balsam' Plumbi.

Cupri flos, qui ad curandas Corrosiuas exulcerationes vtiliter adhibetur, bifariam præparari solet. Alter modus est, vt viride ex eo per Botim destillatum extrahatur, atque illud Botim iterum abstrahatur. Quamuis non negem, Veneri languidam satis vim adesse, nisi coniungatur Vitriolum. Vitriolum illud puto quod ex corpore Veneris extrahitur: namque in illo Vitriolo, altera illa vis inest, si eo quo dixi modo præparetur.

Flos Cupri.

Venus i. in Vitriolo non efficax [illegible] Vitriolũ ex Venere.

Auri Balsamus omnes quotquot vspiã sunt, solutæ continuitatis species curare tã efficax est, vt ne Lepra quidem ei resistere queat. Sed plura quàm eius præstantiam commemorare hoc loco animus non est, tum propter medicorum imperitiam, tum propter præparationis difficultatem. Balsamus certe hic, in morbis plus quàm quisquam hominum cogitare posset, efficere potest, cuius nos præparandi rationem cum aliis quibusdam præstantioribus experimentis, in Archidoxis nostris describemus.

Balsamus Auri.

Archidoxa Paracelsi.

Sunt denique experimenta quædam caustica, id est, quæ per vstiones fiunt, nimirum cùm cutis vel pars affecta vritur, atque vstio illa tamquam simplex aliqua alia vstio curatur, quam ego rationem omnino penitusq; improbare non possum. Verum curandum vt totum simul vlcus dictum & factum omni ex parte vratur, vnumq; vlcus seu vna crusta efficiatur: nisi enim hoc fiat, operam & oleum ludet medicus, frustraq; æger tantos dolores perpetietur. Obseruandum quinetiam & illud est, siue auro, siue pice, siue resina, de metallis vstio fiat, in carbones illam vim quoq; referendam esse, qui dein cum vnguentis (ad vstiones) curationem absoluunt. Caue autem, ne vlcera ex superioribus Mineralibus orta hoc modo curare aggrediaris. Alia caustica, quæ per Cantharidas, Flammulam &c. efficiuntur, quia ex vlceribus Fixis humiditates superfluas educunt, quoque improbare nequeo, maximè si dein dicta curandi ratio ad finem vsque continuetur.

Vstiones quatenus conueniant.

Fixa vlcera causticis curantur.

Quæ vero per sectiones fit curatio, vsurpanda nunquam erit, nisi totus affectus vnà eodem in loco consistat: nisi enim hoc sit, frustra ac magno cum incommodo ægri sectio administrabitur: etenim si totum morbi dominium non reiecetur, ad hæc sectio hæc tam grossum remedium est, vt an ad artem pertinere possit, merito dubitetur.

Sectiones improbantur.

Sunt qui corrodentibus remediis magnum operæ pretium faciant, verum quia corrodentem vim antea in experimentis tolerandam non esse monuimus, inter experimenta Corrosionem non numerabimus, maximè cùm peritum ac exercitatum Medicum ea requirere videatur. Plures præter has Experimentorum formæ sunt, quibus vlcera sanari conspiciuntur, sed quoniam omnes sine iudicio me insectantur, in præsentiarum ea scribere intermittimus in nostris Archidoxis accuratius de singulis disputaturi, vbi de Caracteribus & Adeptis (quæ æmuli mei superstitiones appellant) sermonem instituemus.

Experimentum di. i non debes Corrosio.

De Caracterib. & Adeptis Paracelsus.

Sunt denique ad fracta, luxata, ac sphacelata ossa, & in iis consistentia vlcera, sua quoque experimenta, quæ nos dante Deo in libris de vlceribus describemus.

EPILOGVS DECEM LIBRORVM PARACELSI.

PERORATIONIS *tandem loco Lectores beneuolos rogatos volo, ne elatum dicendi genus requirant, Experientiam potius tam Theoricam, quam Practicam spectent singuli rogo: namque eloquentia in arte Medica nil aliud est, quàm crumenæ euacuandæ fucatum quoddam medium. Itaque cùm non compta oratio, sed Experientia in arte medica dominentur, (Experientiam autem eam intelligo, quæ à veris Medicinæ fontibus aliena non est, Humiliore stylo vti visum fuit. Quod si cui nimis succinctus videar, ei liberum esto maiora commentari: sin prolixiorem quis me fuisse causetur, is poterit ea quæ non intelliget (quorum plurima erunt) sicco pede transiens, breuiorem me facere, quòd si denique mirabilia nimis cui videantur, eum discat hortor, quo admirari desinat. Multum quidem à veterum dogmatibus me recessisse fateor, verum causa in promptu est, quòd ipsorum practica scripta mihi sufficere non possent, itaq; non dubito etiam eos qui antiquos hactenus sectati sunt, posthac ab ipsorum sententia discessuros, quorum tenuitati vt consulam, librum de præseruatiuis pustularum conscribere animum induxi. Hoc etiam scriptum ad eos solum Medicos pertinere volo, qui ægri quàm crumenæ melius prospectum cupiunt: proinde si qui ipsorum vlteriorem explicationem desiderabunt, si me eius certiorem reddiderint, ego mea opera illis non deero. Cætera quæ adhuc ad absolutionem operis de Morbo Gallico pertinebunt, in libro de Præseruatiuis pustularum copiosius explicabuntur.*

Eloquẽtia adeu rationẽ nihil cõfert.

Prolixitatẽ, breuitate & nouitatẽ excusat.

FINIS DECEM LIBRORVM DE VLCERIBVS AC PVSTVLIS, ETC.

CHIRVRGIAE MAGNAE D. PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI, PARS QVINTA.

DE IMPOSTVRIS IN MORBO GALLICO, LIBER PRIMVS.

Prooemium.

Contradictiones in cuiusuis operis limine diluenda. Argumentu huius libri.

QVICVNQVE aliqua de re explicationem conscribere animum inducunt, ij meo iudicio rectissimè in ipso statim operis limine, contradictiones, si quæ in aduersum faciunt, dissoluere debent. Etenim donec eæ saluæ & integræ consistunt, perpetuo iis qui hauriendorum puriorum fontium cupidi sunt, scrupulos facere solent, sicq; numquam perfectè ars ipsa conscribi addisciq; potest. Namque contraria argumenta simultates professorum perpetuo excitant: hinc discipulorum quoque animi incertis fundamentis innitentes, numquam ad aliquam frugem perueniunt. Proinde constitutum quoque apud me est, præsenti libro Imposturas quæ nostro proposito aduersari poterant enarrare, tandemq; refutare, quo ij qui nostræ sectæ sese addixerunt, his perlectis habeant, quibus se tueantur, argumenta. Itaque omnibus in vnum coaceruatis meorum antagonistarum imposturis, quarum aliæ adhuc firmæ consistunt, aliæ nutant, aliæ penitus conciderunt, vno fasce complexus proposui, vt ij qui vel mea secta relicta, suæ se manciparunt, vel ab illis prohibiti, meam cognoscere noluerunt, quidquaq; in re sequendum fugiendumq; sit, intelligant. Etsi autem non statim optatum finem consecuturum me præuideo, spero tamen post obitum maleuolorum quorundam hominum nostram medicinam auctam iri.

Interpres Lectori Salutem.

GAlenum Dogmaticæ sectæ inter Medicos principem, passim acerbius in suæ ætatis pseudomedicos inuehi qui nescit, hunc Galenicæ medicinæ sectatorem dici indignum est. Atqui ex iisdem sectatoribus audire vellem quid commodi ex inuectiuarum illarum lectione, lectori accidere posset? quid ex prima Therapeuticæ Methodi a'tud addiscas, quam Thessalus quis fuerit scire, aliisq; maledicere? quod considerans ego præsentium duorum librorum argumenta solummodo afferre volui, quod maledictis (neq; tamen illis plane iniquis, dignis tamen quæ omittuntur) scaterent: quæ enim hic dicuntur, vel sæpius alias à Paracelso annotata inuenies, vel parum commodi præstare possunt, itaque mutilum opus ob id neminem dicturum puto, si nil nisi vtilia in eo contineri, in tuam rem volui. Vale, & nos ama.

PRimo de præseruatiuis Pustularum libro Paracelsus noster rei indignitate permotus, quoscunq; potuit errores pseudomedicorum in tota medicina, non solum in curatione Luis Gallicæ, in viginti classes seu capita retulit, quos dein errores cum hoc libro variis scommatis (quæ nos quia non histrionicam, sed medicam artem iuuare volumus) exsibillasset, firmissimis rationibus sequenti libro corrigit ac refutat. Nos classium nomina saltem annotare, atque breuiter saltem argumenta, quibus errores exploduntur, commemorare vtilius duximus, quàm inutili lectione studiosos onerare.

Capite

- I. Doctorum errores ridentur.
- II. Vnguentorum abusus ostenditur.
- III. Suffumigia taxantur.
- IV. Corrodentia exploduntur.
- V. Lauamenta censentur.
- VI. Sectiones partium improbantur.
- VII. Balnea ac sudatoria expenduntur.
- VIII. Caustica tolluntur.
- IX. Chemicorum empyrica ridentur.
- X. Tonsorum tota ars ridetur.
- XI. Ij qui diuinitus à sanctis immitti morbos vulgo persuadent, seuerissimè corripiuntur.
- XII. Serui ac discipuli desertores, qui Paracelso contradicere ausi fuerunt, accusantur.
- XIII. Abusus in Ligni Guaiaci decoctione commissi, aperiuntur.
- XIV. Iudæi qui medicinam se facere Mosis præscripto falso iactitant, conuitiis incessuntur.
- XV. Ij qui Linguarum studio ac peritia superbiebant, quasi ea ad Medicinam faceret, ridentur.
- XVI. Pharmacopæi qui sua arte relicta medicinam faciunt, miris salib. condiuntur.
- XVII. Sparadrapum improbatur.
- XVIII. Vstio per actualia ceu crudelis exploditur.
- XIX. Laminarum plumbearum abusus ostenditur.
- Vltimo. Præsectio venarum ac arteriarum, quòd mala sit, docetur.

LECTORI SALVTEM.

Quæ istis capitibus præter iocos, sales, scommata, & Ironias continentur, lector humanissime, ea omnia sequenti libro, in quo errorum classes corriguntur, repetita inuenies, itaq; eius lectione te saturabis.

D. THEOPHRASTI PARACELSI DE CORRECTIONE Imposturarum in curatione Luis Gallicæ,

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

Argumētū huius secundi libri.

ALTERA propositi nostri parte ad vmbilicum deducta, enumeratis scilicet illis erroribus ac dogmatib., quæ nostris principiis aduersari videbantur, altera iam superesse videtur, vt videlicet, cùm non desint impostores, qui istis nugis se tueri, easq; penitus reprobandas non esse arguere conabuntur, iis contradicamus. Cùm enim ad speciem videantur ipsorum non planè inutilia inuenta esse, quod (quamuis raro) aliquoties successus respondisse visus sit, atq; proinde laudem mereatur, veruntamen vbi causæ cardo vertatur, isti ignorāt: itaq; errores suos, ac ignorantiam, quam tueri illis impossibile est, suis quæ videntur propugnaculis denudare constitutum est. Quoniam autem intelligo technas illas specie boni palliatas, non statim ab omnibus reprobatas iri, quòd mihi displiceant, præsenti libro, quatenus imposturæ sint ac dicantur, aperiam, quo apparet, quomodo arcanis ac præstantib. remediis illis abutentes impostores sese nobis præbuerint. Quod vt sincerius efficiam, imposturas ipsorum candide refutabo, ostendens vbi illi errorib. occæcati vel liberi fuerint, quantumq; virtutum Deus Opt. Max. remediis ac simplicib. medicamentis implantarit vt iam impostores, solo contradicendi studio me illis aduersari, conqueri non possint, cùm ipsorum quoq; vtilia inuenta produces, ea saltem, quæ improbanda videntur, redarguero.

Contradictioni bus Paracelsus nō est addictus.

CAPVT II.

Anatomię morborū cognitio necessaria.

PRiusquam autem ad sequentium capitum lectionem accingamini, necessarium erit, Anatomiæ quandam cognitionem vobis comparari. Anatomiæ dico non cadauerum, sed corporum morborum. Siquidem frustra medicus morbo remedium adferre conabitur, nisi & affectum ipsum, & locum patientem cognoscat, itaq; hæc magnorum in curationib. errorum radix est. Icteritiam enim exempli causa nobis proponamus, hanc nisi loco patiente cognito, quis curari posse cogitet? contrà loci affecti cognitio planè facilem curationem reddet. Hæc eò à nobis dicuntur, vt vestros errores in adhibitione remediorū detegam: námque si verbi causa, vnguentum ad lauamentum affectui alicui adhibeas, neq; morbi vel remedij Anatomiam prius consideres, horum alterutrum incurres vel nimis vehemens remedium adhibebis, atq; tum non medicinam sed veneficium committes, vel debilius quàm par sit vsurpabis sine fructu remedium, itaq; non longius latiusq; quàm ipse affectus esto. Hic, hic primus fons, hæc prima Practicæ Medicinæ origo est, proinde in hoc cognoscendo sedulò laborandū, quodcunq, tandem remedium adhibere velimus, ne Anatomia remedij quam affectus latius serpat. Ex his sequitur, arborem morbi ex suis signis seu ramis cognoscendam esse, qua cognita, nil deinceps laborare, sed simplici opinione contentos esse decebit. Verbi causa, si morbus sit in venoso genere, vt in Saluatella, tum morb. in solo loco (nec vllo alio) consistit, illeq; solus (nec vllus alius) remedij vim sentiet ac experietur, sicq; de reliquis quoq; humani corporis partib. indicandum erit. Hæc ceu omnium Imposturarum radicem in præsentiarum proponere in medium consultum visum fuit, tamē quomodo Anatomia morborum ac corporum intelligenda sit, hîc repetere nolumus, cùm de iis abundè in libris de origine vlcerum disseruimus.

Icteritia sine Anatomiæ cognitione non curatur.

Practicæ Medicinę fons & origo in quo consistat.

Arbor morbi cognoscenda.

Morbus in Saluatella cōsistens vt curetur.

CAPVT III.

COnsequenter autem addiscendum, vt Remediorum diuersitatem internoscamus, & vt Bases singulorum remediorum seu Arcana omnium morborū intelligamus: hoc namq; cognito, error ille qui in falsis correctionib. & compositionib. remediorum committitur, deuitari poterit, atq; si quæ sunt deprauatæ compositiones, reiectis inutilib., corrigi, magnus certè error iste & latè ab imperitis Medicis propagatus, itaq; omni studio & opera extirpandus.

Bases cōpositionū cognoscendæ.

Sciendum itaq; in Lue Gallica atq; isthinc natis morbis Arcana seu remediorum Bases esse, Mercurium, Marchasitam, aliaq; Metalla, sine quib. Luem Gallicam percurari impossibile sit: proinde alia simplcia, quæ vulgus adiicere solet, repudianda ceu inutilia erunt, cùm ad curationem perficiendam non sufficiant. Quia ergo sola Mercurialis vis ea est, quæ ad curationē exoptatur, vt ea accuratissimè cognoscatur studendum erit. Cognoscenda autē non vno modo sed variis omnino rationib.: nimirum, quomodo virtus illa insit, quo loco vehementior existat, quomodo deniq; adhibenda sit. Quamuis autem in aliis quoq; simplicib. magnas vires perquirere ac indagare antiqui conati sint, nihil tamen vtile inuentum est, nisi quantum temporis commoditas, ac morbi clementia ad curationem absolutam concessisse videri potuerūt. Itaq; sciendum hanc imposturam abolendam esse, nihilq; posthac sine vi Mercuriali, illius Mercurij dico, qui ex Mineralibus extractus est, attētandum esse. Extrahetur autem non ex Metallis & Marchasitis modo, verumetiam ex Talco, Cakimia, aliisq; vitriolatis & Aluminib.: namque Mineralia hæc mirificas vires obtinere in hoc genere affectuum obseruatum est. Quomodo autem illæ specialiter cognoscendę sint, in libris nostris de generationibus naturalium, ad cuius lectionem te remitto, scriptum inuenies: isthinc namq; disces, quomodo horum medicamentorum imposturæ corrigendæ sint.

Arcana seu Bases Luis Gallicæ.

Mercurialis vis morbum Gallicū sola curat.

Mercurialis vis ex quib. extrahatur.

Paracelsi de generationib. naturalium.

CAP. IV.

De Prima Impostura.

CEnsuimus supra primum Doctorum errorem, quem in purgandis quatuor humorib. committunt, dum in illis morbos quærunt, qui illic tamen neutiquam consistere possunt. Causa certè Luis Gallicæ ex Auicennæ scriptis, aliorumq; eius sectatorum commentationibus produci vel demonstrari nequit. Proinde si ab ipsorum scriptis recedatur, iam maximæ imposturæ remedium inuentum erit; namque quod

Ex Auicenna nil de Lue Gallica produci potest.

quod illi ligni vsum Auicénæ canonib.coniungentes, maxima sibi in curationibus pollicentur, manifestus error est,cùm Auicennam luis gallicæ(cuius notitiam penitus nullam habuit) curationem descripsisse docere nemo possit.Similiter in suffumigiis, lotionibus,vnctionibus, &c. præsidia ab Auicenna quærunt,ac ex eodem præcipiunt ad meliorem faciendam medicamenti actionem, prius digerendum ac purgandum esse: verum hoc non ars,sed ipsorum esuriens ac famelica crumena loquitur, cui vt subuenirent,in quibusuis erroribus pecuniosam purgandi rationem commiscere conati sunt. Atqui meritò cathartica à nobis reiiciuntur, cùm nullum penitus purgans medicamentum depromere possint,quod vel minimam luis gallicæ speciem,non dico sanare,sed saltem occultare valeat. Quoniam autem omnino necesse est purgante medicamento luem Gallicam oppugnari, Mercurialis certè facultas ea erit,à qua effectum illum sperare licebit: siquidem absque ea nulla Lues curari possit, veruntamen obseruandum, per purgationem non intelligi hic solam alui solutionem:in ea enim minimum præsidij ponere licet,sed & omnes reliquas euacuationis species,vomitum,vrinas,sudores,insensibilem transpirationem &c. Hoc enim veri remedij nomen meretur, quòd morbum ipsum sic, vti ipse expelli postulat, purgat: viciſſim illud maximè improbandum, quod morbum pro suo more cogere conatur, quemadmodum coloquintida facere conspicimus, quæ per aluũ expellere morbum conatur, vbicunq; tandem morbi emunctorium constituatur. Sic Veratrum quoque omnibus modis superna petit,vt maximè morbus aliò feratur: itaq;in purgationibus hoc vnicè spectandum erit, vt tale illud purgans medicamentum sit, quod morbum per suum emunctorium educere possit: nisi enim hoc fiat,oleum & opera ludentur.Si itaq; purgandum sic est,vt non medicamenti verum morbi emunctorium spectandum sit, vt certè spectandum esse extra dubium est, manifestum hinc euadit, ex Mesue, Rasi, Auicenna, Lumine &c.frustra remedia ad Luem Gallicam quæri: noui ergo morbi, nouum remedium,Minerali Morbo Minerale remedium perquirẽdum: quemadmodum autem Mineralium tres differentiæ sunt,sic tres quoq; morbi species aptissimè constituentur. Quicunque itaq; Gallica lue ac isthinc natis vlceribus conflictantur, ij omnibus modis studebunt,vt radix morbi per emunctorium suum educatur, medicamento purgante,emunctoria autem quia varia sunt,variæ quoq; purgantium formæ constituendæ erunt. Inter omnia itaq; purgantia medicamenta principem locũ tenet,Essentia Mineralis, seu Mercurialis, si ipsa in virtutem Laxatiuam deducatur,cuius species variæ sunt,in eum qui sequitur modum.

Pecuniosũ remediũ purgatio.

Purgatio non est simplex alui deiectio.

Vera Purgatio quæ sit.

Veratri natura.

Morbi, nõ medicamenti emũctorium in purgationib. spectandũ.

Mineraliũ differẽtiæ tres.

Essentiæ Mercurialis vis Laxatiua purgat.

PRIMI ORDINIS SVNT.

Sulphur Vitriolatum, Vitriolum liquefactũ.

SECVNDI ORDINIS.

Mercuriale seua, Laxa Chimolea.

TERTII ORDINIS.

Mercurius Metallorum, Mercurius Mineralium præcipitatus, Extractus.

Paracelsi Chirurgia Magna.

Explicatio Horum Nominum.

Sulphut Vitriolatum, Sulphuris quædam species est ex Vitriolo excocta, eius dosis est, vt Ellebori nigri.

Vitriolum liquefactum est Calcanthum ex ære excoctum, quod numquam deinceps coaguletur.

Mercuriale Seua humor quidam est, seu aqua ex Aluminibus, in quibus Mercurius generatus sit, extracta.

Laxa Chimolia est, abrasus à floribus Salinarum.

Mercurius Metallorum præcipitatus, est reductio metallorum in suam primam materiam, quæ dein deorsum propulsa sit.

Mercurius Mineralium oleitas quædam est, extracta ex Metallis Auri, Argenti, &c.

Isthæc arcana & remedia impostorum inuidia hactenus suppressa, postliminio in medicorum scholas reducimus, errorum illas sordes interim expellentes, quo naturæ Arcana omnia aliquando innotescunt, sed male metuo, ne inueterata vitia difficile eximantur ex animis eorum,qui semel conceptas opiniones difficulter reiiciunt.

CAPVT V.

De Correctione Imposturarum in Argento viuo.

QVicumq; medicinam facientes Argento viuo,ceu remedio vti posthac volent, ij ante omnia temporis rationem habebunt accuratissimam:cùm enim omnia tempori obediant, omnia temporis ratione alterationes subeant, morbos quoque pro temporis diuersitate sui dissimiles euadere manifestum est, vt scilicet morbus hoc quàm illo tempore ad suscipiendam medicamenti actionem promptior esse appareat: proinde & pro temporis varietate ipsum Medicamentum immutari poterit: nisi enim hoc fiat,tum perinde est, ac si æstas ante tempus legitimum remitteret. Si itaque de hoc constet,medicamentum ad morbum,vt Solem ad terram se habere,tum hoc in Mercurio maximè obseruandum erit:nihil enim velocius ad actionem suam properat Mercurio, illius ergo maximè temporis(quo scilicet vehementissimè agit) nullo habito caloris vel frigoris respectu, rationem habebit diligens Medicus: quo morbo ad legitimum tempus producto, tandem vtiliter remedia ægris adhibeat.Repudianda itaque illa impostura erit,qua quidam opinantur iuxta Mercurij diuersitatem morbi tempora metienda esse: etenim contraria ratione ad hæc ille distingui debet. Proinde quicunque in vnguentis, lotionibus, fumigiis, aliisq; hoc genus remediorum formis,Mercurio vtuntur, ij maximam sui erroris causam esse intelligant, temporis scilicet contemptum:etenim etsi ille alius error,qui in non legitimo remedij delectu cõmittitur, nil nocumenti adferret, tamen iste si admittatur, non potest non præsentissimam ægro necem conciliare.Omnino enim moram ac festinationem morbi non admittunt, sed medicinam morbo legitimo tempore adhiberi oportet, considerandumq;quantum de remedio morbus tolerare queat. Similis error in loci affecti non legitima ratione ac cognitione commissus à quibusdam est, dum

Morbi temporis ratione mutatur.

Mercuri velociter agit.

Erroris radix in vsu Mercurii.

Loci affecti cognitio necessaria.

 hunc

hunc perinde, ac illum, scilicet omnes eodem loco perungere conati sunt: itaque & iste error deuitabitur, si prohibeamus ne cum ægris sanæ quoque partes vnguentis Mercurialibus oblinantur, quod nisi caueatur, posterius malum priore multò deterius euadet. Itaque qui ad curationem Luis Gallicæ cum Mercurio sese accingent, ad isthæc duo respiciet, potissimum vt temporis rationem accuratam & exquisitam loci affecti cognitionem sibi comparent. Imposturæ autem quæ in Receptis committuntur, cauebuntur, si nullum Gummi, nullum Laxatiuum, Constrictiuum, Repercussiuum, Opilatiuum, Stupefactiuum adiiciatur, sed solæ ipsæ per se Bases vsurpentur. Quale autem illud corpus Mercurij esse debeat, sic intelligendum est, Mercurius in se tria corpora continet. Primum est, illud ex quo generatur, antequàm perfectè sit id quod esse debet. Alterum, quo est id quod est. Tertium quod est, sic vti arte præparatur. Primum recipiendum est in sua minera dum floret, præparandumq; sic, vti ars præparandi Mercurium præcipit. Secundum æs à Mercurio separari artificio ignis requirit. Tertium est, vt ille Mercurius in formam adusti metalli præparetur, Ex istis inquam tribus corporibus isto modo præparatis omnis curatio, quæ Lui Gallicæ per vnctiones, lotiones, fumigia &c. adhibetur, originem ducere debet.

Mercurius tria corpora in se continet.

Præparatio. I. II. III.

De Vnguentariorum Formulis.

Loco affecto, atque legitimo curationis tempore in eum vti diximus modum cognitis, inquisita etiam conuenienti medicina, quæ per contrarium expellere morbum possit, tempestiuum dein erit ad præparationem remedij progredi, idq; in hunc modum. Recipe æris illius ex quo Mercurius generatur, vti ipsum in prima coagulatione consistere inuenitur: sic tamen coagulatum esse oportet, vt in durum ac solidum corpus nondum abierit, eius inquam æris, lib. 20. recipe, easq; contunde, ac in aqua pluuiali decoque, donec recrementa supernatent, verumq; corpus subsideat, quod dein per cribrum traiectum cucurbitæ impones, ac igni vehementissimo distillabis, inter distillandum videbis limpidissimum succum ascendere, quem reseruatum, per Balneum maris rursus destillabis, donec in fundo cucurbitæ oleitas quædam (insigni vt Mercurius pondere) subsideat: huius succi seu olei dosis est granorum duorum, cum sex granis olei de spica, adhibendi ratio seu modus non secus habet, quàm alius cuiusuis argenti.

Præparatio mercurii pro vnguentis.

Medicina autem corporis Mercurij hanc ferè preparandi rationem requirere videtur. *Recipe Mercurij corporalis, Stanni ana partes æquales, amalgamentur, & instar aquæ fluidæ reddantur, dein recipe huius aquæ, quantum sufficit, sulphuris tantundem, destillentur, & ascendet oleum coloris lactei, oleum perinde vt prius ponderosum, omni tamen acrimonia destitutum.* Vtendi ratio ac dosis perinde habent, vt prius.

Præparatio corporis Mercurii.

Tertio sciendum cuiusuis Mercurij præparationem eousq; progredi debere, donec acrimoniam suam ac mobilitatem amittat: hoc vno namq; præstito vulgatos adhibendi modos vsurpare nil prohibet.

In præparatione Mercurii quid sit spectandum.

Suffumigiorum Formulæ.

Quemadmodum autem antea demonstratum est, vestras suffumigiorum receptas vsurpandas non esse: sic illud certum esse ex iis quæ iamjam dicentur intelligetis. Etsi enim quandoque successus respondere videatur, tamen quia sine omni ratione id fit, & summum periculum coniunctum habet, tolerandum omnino non erit. Interim non inficias eo Mercurium variis modis vires suas exerere, nunc in vapore, nunc in exhalatione, mox in Chaos, vel in fumo. Etenim Mercurij essentia tam tenuis est, vt perinde vt fornax calorem, vapores suos exhalet, atque quemadmodum ad fornacem sedentes, etsi ipsam non attingant calorem sentiunt tamen: sic Mercurij corpus, etsi nostri corporis substantiam non subingrediatur, solo tamen vapore suo illud alterare potest, quâ enim Mercurij vapor penetrare potest, eò omnis ipsius quoque vis migrare solet. Nihil enim in rerum natura est, quod tam variis modis administrari queat, ac Mercurius, neque tamen ob id quòd admirabilis ac varius est, tutius eo vtemur, quemadmodum vulgo persuasum esse videmus.

Mercurius multis modis agit.

Mercurius plurimis modis vsurpari potest.

Sciendum præterea in adhibitione vaporum, Emunctoria morborum spectanda esse: namq; qua defluxiones extra corpus feruntur, illic suffumigandum erit, itaque spectandum quoque an singulares meatus natura fecerit, per quos morbi materia pro loci commoditate euacuari possit, vel an arte & coniectura alij inquirendi: pro istorum namque diuersitate actio Mercurij euariat, cùm non sic in his ac in illis Mercurius fluxioné impedire vel promouere possit.

Emunctoriorũ delectus.

Proinde si fumo Mercurij aliquid vtile præstandum sit, necesse ante omnia erit, Mercurio attractiuam vim arte conciliare, atque certe in hac Medica Praxi maximum secretum est, scire Mercurio eam vim ac naturam inesse, quòd arte præparari possit, vt Constringat, Purget, Laxet, Consolidet, Mundificet, Corrodat: imò quascunq; actiones edere queat. Itaque scire necessarium est, quo modo in singulis Luis Gallicæ speciebus ipsum præparari oporteat. Sunt namque pustulæ quædam quæ laxatione, aliæ quæ consolidatione, nonnullæ quæ virtute diaphoretica curari velint: quapropter istam diuersitatem accuratè spectare Medicus debebit. Ad hæc sciendum, Mercurij fumum aliam nullam actionem efficere posse, quàm alia sublimata, quæ ad cor penetrantia subitam mortem inferunt, vel toti corpori noxam insignem adferunt.

Mercurio vis attractiua concilianda.

Pustularum differentiæ ratione curationis.

Itaque si suffumigij forma Mercurio vti velis, eius singularem præparationem, qua ad opus hoc commodissime efficiendum aptus redditur, prius vt addiscas oportet: hoc namque cognito, obseruatisq; loco & tempore, vti supra monuimus, facilis curatio subsequetur. Præparatio itaque Mercurij, prout in præsentiarum eo vtendum præcipimus, in hunc vt sequitur modum adornanda erit. Mercurij satis magna quantitas cum Sulfure extinguatur, vt Cinnabrij similis euadat. Dein ad pondus omnium Sale petræ adiecto ambo à Sulfure sublimentur. Pòst *recipe Mercurium, ac impone instrumento Chemico, cuius longitudo sit duarum spithamarum,* materia

Præparatio Mercurii pro suffumigiis.

Artificiolus fumigandi mod.

materia vigulina, fundus amplus, orificium angustum, ordineturq; in hunc modum. Vasis orificium Emunctorio illi qua morbi materiam commodissimè prolici posse sperabimus, adhibeatur, ac subtus instrumentum ignis accendatur, quo Mercurius incalescat, non tamen euaporet, hoc modo adhibitus Mercurij fumus (moderandum tamen remedium est, pro ægri, morbi, ac temporis diuersitate) non secus ac si ipsa Mercurij substantia corpus subiisset, sanationem procurare sæpissimè obseruatus est. Caue ergo Mercurium in substantia, id est, Mercurium corporalem vsurpes, ne quod cæteris euenit, tibi quoque accidat: namque si Mercurij corpus nostrum corpus subeat, non potest non grauis alicuius morbi causa esse.

Mercurius corporalis non est vsurpandus.

CAPVT VI.

De Lotionibus.

SImiliter de Lauamentis sciendum Basin illorum esse Mercurium. Si itaque sine Mercurio nulla vis remedij esse potest, quid opus est, Piper, Cardamomum, Flammulam, aliaq; quæ impostores adiicere solent, illi commiscere? maximè cùm constet ab istis simplicibus Mercurij malignitatem vehementius irritari. Proinde neque vinum adustum, seu aquam vitæ quam vocant, adiicere licebit, cùm ab ea celertimè ad cor deferantur Mercurius, atque hinc Febres & alui fluores concitentur. Ad hæc sciendum, nulla alia de causa Mercurium adhiberi, quàm vt eo loco quo affectus est permaneat, neque vlterius progrediatur. Quod si ergo vlterius quàm morbi complexus est, Mercurium ferri non licet, sequitur ex hoc penetrantem illius vim venenosam ante omnia obliterandam esse. Præterea obseruandum, quibusnam Luis Gallicæ speciebus hæc remedij formula aptissima sit, & sanè in Paralysibus ac cauis vlceribus omnium commodissimè vsurpari posse obseruatum est: cauendum tamen, ne remedij multitudo, ac neglecta temporis ac loci ratio, quam toties spectandam esse iam monuimus, aliquid periculi ægro concilient. Mercurij ergo præparatio ac adhibitio, sic ferè in lauamentis se habet. ℞. *Mercurij per se sine omni commixtione sublimati quantum sufficit, sublimetur denuo aliquoties a sale fuso, dein cum vino sublimato destilletur toties, donec omnem corrodendi vim amisisse Mercurius videatur. Dein Mercurius hoc modo præparatus in aqua Chelidoniæ vel Persionis elixetur, ad horæ dimidiæ spatium, ac percolatus solo spiritu suo in aquam transfuso, non autem in sua substantia vsurpetur.* Hinc error ille impostorum originem duxit. Quòd Mercurij corpus non in aquam resolutum, sic vti decebat, adhibere voluerunt: namq; nisi hoc modo corpus Mercurij auferatur, non potest non in ægrorum corporibus vehementissima symptomata, imò ipsam quoq; mortem causare.

Mercurius quid in Lotionib præstare debeat.

Lotiones quibus morbis aptissimæ.

Mercurii præparatio pro lauamentis.

Erroris causa.

CAP. VII.

De Corrodentibus Remediis.

MAximus error qui in corrodentium remediorum vsu committitur is est. Quòd cùm Corrosio in hos fines potissimum excogitata ac inuenta sit, vt vel superflua absumantur, vel venenosa, si quæ sunt, extirpentur: multo tamen aliter impostores ea vsurpant. Atq; vt rectius rem intelligatis: altius paulò omnia repetamus. Quæ in vlcerib: ac tumoribus vulneribusq; generantur, superflua ea non in ipso vlcere originem habent, sed intrinsecùs in corpore radices suas obtinent. Ex quo sequitur Corrosionem frustraneam, ac inutilem esse, vbi radix mali intus in corpore recondita est. Iterum quemadmodum quandoq; à defluxionibus carnem, sanguinem, venas, ligamenta, neruos, &c. infici cernimus, sic commodissimum huic noxę tollendæ remedium esse Corrosionem non ignoramus. Veruntamen quòd vulgato illo modo facienda non sit Corrosio, sic intelligendum. Caro si veneno infecta videatur, quasi iam emortua esset, venenosa tamen adhuc non est; sic os si Sphacelatum, ac quasi carie exesum, colore nigro appareat, etsi tale videatur; nondum tamen auferri postulat, cùm perinde ac in pannis res sese habeat: si enim nigrore, cruore, vel alio colore tinctus albus lineus pannus sit, ipsum tamen lotione ad pristinum colorem reduci cernimus: quid prohibet à veneno alterato carnis vel ossis colore, ipsum concinnis adhibitis remediis, qualia sunt Emplastra ac Vnguenta venenum attrahentia, genuinum ipsis colorem denuo conciliari? neq; statim necesse est corrodentibus, quæ sana perinde ac ægra rodiunt ægros excarnificare. Sin pars aliqua sit, quæ istis remediis non obediat, iterum reiecta corrosione, talia vsurpanda erunt, quæ putrefaciant, ac putrefactas partes (iuxta supra descriptos canones) abscedere faciant. Omnino ergo ac sine vlla exceptione Corrodens Impostura repudianda erit, eiusq; in locum recipienda erit Medicina, cuius descriptionem hic subiunximus. ℞. *Mellis crudi lib. j. Aloepatici quartarium ß. Aluminis vsti, ac aceto restincti singulis vicibus ℥ j. Vitellos ouorum numero 20. Terebinthinæ lib. ß. agitentur ac commisceantur in pulticulam, quæ ad ignem coquatur donec crassitudinem Emplastri ac colorem fuscum acquirat.*

Corrodētia in quem finem reperta.

Caro infecta veneno vt curanda.

Color carnis deperditus vt restituatur.

Corrodentis imposturæ loco vsurpandum remediū.

Emplastra dein quę oleū & Gummi recipiunt, & instar Apostolici præparantur, non secus ac iā à nobis descriptum, conferre scias namq; sine Melle, Gummi, Ouis, Terebinthina, Lythargyro, Cera, Oleo, vno nimirum ad minimum ex istis nullum penitus vlcus mundificari potest.

Quæ sint mundificatiua præcipua.

Mundificatiua autem, quamuis passim apud quosuis plurima sint, tamen confidentiam nullam in illis reponunt vulgares Chirurgi, hac quoq; de causa, ne scilicet impostoribus peccandi occasiones præbeam, nulla ex Gummis Emplastra in præsentiarum descripsi.

CAPVT. VIII.

De Vstione.

QVemadmodum de Corrosione iamiam dictum à nobis est, sic & in vstionibus non secus impostores peccare solent. Atque sanè nil admodum discriminis inter vstionem ac Corrosionem inuenias, quantum ad finem attinet, itaque solo manus artificio differre videntur, quoniam autem sine ratione, ac vsu esse hoc remedij genus obseruatū est, indignū visum fuit, aliud in eius locum substituere, cùm correctionem penitus nullā admittere posse videatur. Quamuis autē quādoq; vstionē, ac rosionem sanationem subsequi contingat, non tamē vstioni vel rosioni hoc acceptū quisquam ferat, cū per accidens quandoq; morbi aliquod granū auferatis,

Vstio & Corrosio quatenus differant.

Obiectioni occurrit.

auferatis, quo sublato, deinde subsequatur. Quapropter in istis morbis eorumq; curationibus, nil nisi stultitia mera est velle vstionibus vti: proinde consultum videtur, vt iis morbis, quos vstionibus curari vobis persuasum est, ante descriptis remediis (in capite de corrodentibus) sanare conemini, aurúmque ac ferrum, &c. repudietis.

Vstionis succedaneum.

CAPVT IX.

De Sectionibus.

Simile peccatum commissum ab impostoribus est, quibus cùm artificium deesset, visum fuit inartificiale curandi genus ad manus sumere, hunc errorem ceu crassimum, non corrigere, vel argumentis refutare, sed penitus explodere vtilius est: namque sectio tantum abest, vt morbum curet, vt etiam antiquo morbo nouum necessario superaddat, etenim quod illis persuasum est, nouum morbum priorem obliterare ac obtundere, hoc supra quàm dici possit friuolum ac insolens est, cùm impossibile sit, ex creta carbonem facere. Interim tamen experientia docuit, non paucos quos desperatos Medici habebant, Sectionibus, ad quas ceu ad sacram anchoram confugerant, curatos esse, cui certè experientiæ nobis contradicere animus non est. Atqui distinctione consulere huic malo facile est. Etenim hi qui sectionibus curati sunt, cùm sub cura imperitorum medicorum aliquoties ad desperationem vsq; periclitati essent, nil mirum tandem ex malo remedio bonam opem sensisse: namque si primitus sub peritis medicis auxilia bona experti fuissent: multo antè quàm mala sectione vti cogerentur, curationem recepissent. Itaque vt de tota sectione verba faciam, ea nil à rosione & vstione differre videtur, nisi quòd hic immodica sanguinis profusio ad curationem aliquid commodi (per accidens tamen) quandoque adferre videatur, etenim vbi in vlceribus multum venenosæ ac malignæ materiæ collectum est, manifestum euadit, apertis sectione meatibus, per quos ea erumpere possit, aliquid ad faciliorem curationem præstari. Neque vero ob id remedium statim conuenire sequitur, cùm alia ratione, ac absq; membri iactura idem præstari queat: namque venenum, vti de rosione ac vstione dictum est, tolli potest: copia vero sanguinis venæ sectione ad radices mali facta imminui, quemadmodum in tractatu de phlebothomia à nobis demonstratum est.

Sectio ex vno duos morbos facit.

Sectio quatenus morbos curet.

Sectio vt à rosione & vstione differat.

Sectionis loco quid vsurpandum.

CAPVT X.

De Causticis remediis.

Vstatum hoc vulgo est, vt qui inscitia ac ignorantia conflictantur, nouis subinde, & ex sua phantasia excogitatis inuentionibus suæ ruditati ac inertiæ consulere conentur: hoc idem in excitatione pustularum per caustica remedia accidisse videmus. Persuasum enim huius remedij inuentoribus fuit, cùm manus perpetuo in actione non sit, dolorem propterea quoque continuum non fore: adhæc cùm pustulæ magnæ fiant, multumque aquæ effluat, morbi statim materiam etiam extractam esse, atqui non leuis error iste est, prioribus tamen paulò tolerabilior: etenim vbi frigidus affectus est, causticis membrum calefieri extra dubium est, attamen interim de nimia membri exiccatione periclitantur ægri, atque radicalis humoris absumptio neutiquam toleranda causatur. Veruntamen vbi in loco dolente nullus humoris immoderatior affluxus appareret, hic ego causticorum potentialium vsum non plane contemnendum putauerim, hac interim obseruata conditione, vt Attractiuis ipsum opus perficiatur: simplex enim pustulæ exiccatio ad peccantem humorem educendum non sufficere potest, nisi sordes quoque, Attractiuis fortioribus coniunctis vi extrahantur: proinde si à caustico cutis aperta fuerit, Attractiuum affectui illi destinatum superimponendum fuerit, vt sequitur.

Cauteria in frigidis morbis conueniũt. Ne nimis exiccent cauendũ.

Attractiuum Cauterisatæ cuti, per Canthariðes flores vel Flammulæ, conueniens.

℞. Conorum abietis recentium numero 20. coquantur in lebete, donec viscus ab iis separetur, cui dein æquas portiones Resinæ ac Terebinthinæ adiiciēs, decoque ad iustam consistentiam, eoq; vtere vt decet.

Causticorũ attrahentiũ formulæ.

Aliud vehementius ac perfectius attrahens.

Recipe Gummi Oppoponacis ℥ ß. Serapini, Galbani, Ammoniaci ana ʒ ij. Bdellij ʒ vj. in aceto liquefacta percolentur, & adiectis Rhabarbari ʒ ij. Radicum Ephemeri non lethalis ʒ ß. Carabes puluerisatæ ℥ ß. fiat Emplastrum secundum artem, cuius vsum tandem experientia abunde docebit.

CAPVT. XI.

De Balneorum ac Sudatoriorum Correctione.

CVm sudatio per Emunctoria fiat, atque quædam species Luis Gallicæ, hocce remedio curari possint, contradictione certe ipsum vacare videtur, omninóque non repudiandum esse, cuiquam in mentem subire posset. Veruntamen intelligendum, huiusmodi curationes non per vsum Theriacæ ac aquarum pestilentialium, verum per Mercurium perfici debere. Proinde omni studio in id incumbendum erit, vt Mercurium ad suam vim diaphoreticam deducamus, quo pręstito, non vsque adeo difficile erit, quasdam Luis Gallicæ species per sudorem percurare.

Mercurius ad vim diaphoreticum deducẽdus.

Quapropter curandum, vt Mercurij naturam in Balneum conuertamus, hoc est, vt absque stuffa sudatio procedat: namque vt primum à Mercurio sudor concitatus fuerit, iam in propinquo sanitas esse conspicietur, itaque absque Mercurij virtute omnis sudor inutilis penitus fuerit. Quamuis non desint qui absq; Mercurio sudorib, factis quosdam curauerunt, tamen fundamento res caret, & fere deterius malum minari videtur, adhæc numquam profuisse huiusmodi sudores visi sunt, nisi vbi iam vltrò natura ad morbi expulsionem insurrexisset. Itaque nisi vltrò natura ad sudores promouendos accincta sit, omnia Diaphoretica, solo Mercurio excepto, ad Luem Gallicam persanandam frustra adhibebuntur. Mercurij præparationem nos digito quasi demonstrare voluimus, in modum qui

Absque stuffa Mercurius sudorem excitet.

Mercurii Diaphoretici præparatio.

qui sequitur. *Recipe Mercurij cum Stanno Coagulati quantum sufficit, redigantur in tenuißimum puluerem, qui dein puluis in aurea scutella in aceto vini optimi constituta, ac vino sublimato repleta aliquandiu asseruetur, tandem vinum illud Alcoolizatum accendatur, idq; aliquoties iteretur, & videbis vinum, Mercurium, ac Stannum in quandam oleitatem resolui*, olei huius vsus est, vt eius Granum vnum in vino Tramineo vel Alsatico exhibeatur: atque æger stragulis optimè intectus ad sudorem se componat: sudoris autem normam ac modum experientia abundè docebit, vt hoc loco præceptis nil opus sit.

Dosis Mercurii Diaphoretici.

CAP. XII.

De Sparadrapi correctione.

FVerunt quæ vsu Ligamentorum magnorum quandoque morborum, eorum præcipuè qui ex defluxionibus orirentur, vel incrementa caperent, occasiones tollebant, atque illi sanè longo tempore nobis aduersati sunt, quòd illorum curandi ratio ad speciem videretur, penitus non improbanda esse. Verum quamuis nec à nobis omnino contemnatur, tamen pro pedum vlceribus vsurpanda solummodo esse videtur, ad hæc etsi ad reliqua manantia vlcera conferre credantur, tamen nisi ad superne defluentes humores, qui difficulter sanè auertuntur, adhiberi commodè potest. Itaque impostura ista penitus abolenda erit, nisi vbi manantia forsan pedum vlcera curare animus erit. Quin & hoc cauendum, ne in huius vsu fluxiones retro pulsæ intrinsecus vlcera, abscessus, ac tumores faciant, ad quæ dein mala mors subsequatur: quod vt præcaueatur, Mercurio Laxo vtemur: eius namque ea virtus ac efficacia est, vt omne genus pustularum Gallicarum ex contagiosis defluxionibus intrinsecus in corpore exortarum, penitus perfectéque curare ac resoluere valeat. Itaque Sparadrapum pro singulari ac artificioso remedio neutiquam reputandum erit, cum deriuatio ac obstructio solummodo fit, atque facile post huiusmodi obstructionem humida vlcera exiccentur. Atque proinde error in eo solummodo consistit, quòd huius remedij vsu causæ ac occasiones futurorum vlcerum non abscindantur: namque facile post factam per Sparadrapum curationem vlcera recrudescere videntur. Quapropter isthæc duo impendentia mala per Mercurium Laxum auertenda erunt, in modum qui sequitur. ℞. *Mercurij puluerisati quantum sufficit, destilletur ab aqua ouorum donec Coralletur, huius dein Corallati grana viij. in aliqua confectione aromatica exhibeantur*, ad fluxiones à Sparadrapo collectas exiccandas, neque ad has solum fluxiones, verum ad quasuis quæ toto corpore colligi possunt, hoc remedio exercitatus Medicus commodissimè vtetur.

Deligaturæ pedum vlceribus pro sunt.

In Sparadrapo quid cauendum.

Mercurii Laxi præparatio

CAP. XIII.

De Correctione Quintæ essentiæ.

LIbrorum qui sub nomine quintæ essentiæ circumferuntur, non puto quemquam esse qui corrigere & ad meliorem frugem perducere possit: namq; ne ipsi quidem librorum authores, quid quinta essentia sit, intelligunt vt non dicam, præter meras nugas, crassissim que mendacia in illis codicibus nihil contineri. Testantur hæc Arnoldi Villanouani, & Ioannis Rupecissæ quinta essentia mendacissimi libri, ex quibus dein insolenti titulo exornatum opus, Cœlum scilicet Philosophorum, consarcinatum est, verum qui hosce libros legere volet, is confestim intelliget, neq; præceptores, neque discipulos minimum eorum quæ conscripta sunt, intellexisse. Etenim ex eo quod singularem ac nouam Praxim extruxerunt, colligere facile est, ipsos morborum essentiam non intellexisse, cùm omnium morborum vnam quasi formam confingant, ad quam dein mira excogitarunt, suasq; istas cogitationes portentosis titulis ac encomiis adornarunt, in quibus tamen nullam Philosophiæ, Medicinæ, ac Astronomiæ mentionem fieri audias, sed merus nugarum ac mendaciorum cataclysmus est. Ex Chemica certè arte admirandas inuentiones primum in artem Medicam traductas esse constat, verum Sophistica eas mox adulterauit: fuerunt enim qui vbi semel aliquam præparationem chemicam inspexissent, in quadringentis aliis eam æmulari conarentur, sicq; veritatem cum mendaciis stultè confunderent. Itaq; scitote, istius imposturæ tutissimam correctionem in eo consistere, ne pollicitationibus ac superbis titulis quidquam tribuamus, sed tantum solummodo credamus, quantum sensus & experientia docuerunt: etenim si quis istis remediis (quæ maiorem quã Monachiac pseudochemistæ profitentur, experientiam requirunt) inconsultè vtatur, grauissimorum morborum occasiones concitare poterit. Obseruandum præterea in arte Chemica secreta præparationis Mercurij contra Luem Gallicam contineri, quin & omnia remedia quæ in huius morbi curatione Bases seu Arcana sunt, absq; Chemiæ singulari peritia præparari nequeunt, itaq; frustra hic pharmacopœi suas decoctiones venditabunt, nisi Salia Vitriolata, Aluminosa, aliaq; his similia artificio Chemico conficere possint: namque in istis remediis recondita sunt secreta, quæ ad curationem luis Gallicæ facere possunt. Horum autem nouam correctionem conscribere nil opus est, sufficit modum legitimæ præparationis tenuisse, neque fidem falsis Alcumistarum pollicitationibus adhibuisse, isti certè homines plura sibi tribuunt, quam vnquam opere præstare queant, verum hoc Alchimiæ cum non paucis aliis facultatibus commune est, vt eius professores antequam sementem fecerint, de messe glorientur.

Arnoldus de quinta essentia. Rupecissa de quinta essentia. Cœlum philosophorum.

Chemia multum medicinæ profuit & obfuit.

Remedia quæ ad luẽ gallicã adhibentur, sine Chemiæ peritia non cõparatur.

CAP. XIV.

De Chirurgorum Correctionibus.

CHhirurgorum ac tonsorum, (qui non libris vel arte, sed æreis splendentibus theculis mecum certare conantur) erroribus remedium vel correctionem adferre, ferè impossibile est: namq; in opere Practico, tam rudes ac imperitos sese præben, summa cum superbia ac iactantia, vt pigeat illos dignos responso reputare: maximè cùm ipsimet inter se, siue domestici sint, siue agyrtæ, ipsorum imposturas mutuo conuicientur, vt nostra animaduersione non vsque

Chirurgorum theculæ ridetur.

Chirurgicur difficulter correctionem admittant.

vsque adeo opus sit. Ad hæc adeo consenuerunt in suis erroribus, vt cùm optimam ætatem fricando ac pectendo, sub indoctis præceptoribus consumpserint, difficulter in senio correctionem admittant: imò si vltrò optima illis communices, non ea recipiunt tamen, sed pro suo modulo semper peccare pergunt. Verum si omnino correctionem conscribere necesse sit, id omnium primo procurandum erit, vt illa stultitia, quam in disponendis pro colorum varietate vnguentis, quæ in suis theculis circumferunt abrogetur: namque nulla paulò melior Medicina sic circumferri vult, ceu pictores suos colores circumgestant, itaque per fenestras deiicienda illa putida vnguenta erunt, cùm ægris non plus emolumenti adferre possint, quàm Requies à sacrifico decantatas, animabus in purgatorio afflictis prodesse queat.

Requies sacrificorum vnguento comparatur.

Chirurgus therapeuticen totã cognoscere debet.

Quòd si tamen omnino medici esse dicique velint necesse erit non solum Chirurgiæ sed totius therapeutices cognitionem sibi vt comparent, maximè eius quæ cum vulnerum medicina quandam cognitionem habet: etenim si oblato grauiori vulnere maiorem necessitas cognitionem postulare videatur, quàm quæ vulgarib. vulneribus sufficiat, atque tum Doctorem medicum consulere oporteat, væ vulnerato: namque nec doctor vulneris, nec Chirurgus symptomatum cognitionem habentes, neuter quidquam quod vtile sit in medium consulere potest. Quapropter Chirurgos istis sedulam operam nauent adhortor: nemo enim tondendo sanus efficitur, neque sufficit scarificare posse, vel signa Zodiaci discernere, vel denique scire quo pacto Emplastrum Apostolicon decoquendum sit: maior itaque, maior inquam diligentia ac experientia ad deuitandos istos errores requiruntur. Præterea vulnus curare posse, vel fracto ossi callum superinducere: quid ad Luis Gallicæ sanationem conducat? alia certè ars requiritur, quàm theculas variis coloribus exornatas circumgestare: quid multitudo instrumentorum sine eorum vtendi scientia prosit quæso? quid conferat refrigerare posse, sine vsu? Fundamentis ergo ac primis principiis cognoscendis, incumbite, & vltro istas nugas ridebitis: aliam namque correctionem, quàm vt meliora discere velitis, iam vobis adferre impossibile est.

Erroris origo.

CAPVT XV.

De Iudæorum imposturis corrigendis.

Iudæi medicinã nunquã intellexerunt.

IVdæos verò quid corrigere opus est, cùm ipsi nulla vnquam ætate Medicinæ fundamenta cognouerint? nam quod aliquando singularia callent remedia, non ipsorum scriptis vel industriæ tribuendum, hoc est, cùm ferè ab aliis ea suffurati sint, vel casu, vel præcario adepti. Siquidem quod linguam ipsorum attinet in ea neque in Theoria, neque in Praxi tantum inuenias, vnde simplicissimæ scabiei originem ac curationem demonstrare & præstare queas. Verum sic illis vulgóque persuasum est, quòd quia lingua Hæbraica rara sit, atque in ea Patriarchæ claruerint, denique ipsa antiquitate commendetur, ob id plus in ea, quod ad Medicinam faciat, descriptum esse, sed summum quo se tueantur argumentum est, Argentum per fas & nefas corrasum, quo dein preuilegia ac immunitates sibi comparant.

Erroris origo.

Iudæi in Medicina nihil singulare à Deo acceperũt.

Sciendum præterea, ipsos in arte medica nihil vnquam præ cæteris nationibus à Deo edoctos, vel dotatos esse; voluit namque Deus à prima mundi origine Medicinam omnibus ex æquo communem esse, neque plus Iudæi quàm Gentiles, vel hi quàm illi, de arte Medica à Deo acceperunt. Ad hæc nulli quoque linguarum aliquam prærogatiuam concessit, sed æquè Germanicam ac Hispanicam, Sarmaticam ac Chaldaicam dotauit, vt iam si quæ sibi plus tribuere velit, non verè sed saltem iactabundè id faciat. Neque vna certa aliqua lingua morbos continet, ac intelligit: veluti nec ipsorum remedia, sed omnium par ratio est, cùm Deus Opt. Max. non secus ac Solem, Medicam artem communem esse voluerit.

Medicinam perinde vt Solẽ omnib. cõmunem esse Deus vult.

Barbaricæ linguæ.

Quamuis hoc inficiari nolim, nec possim, quasdam linguas esse, in quibus quæ experientia cognita sunt, diligentius annotata ac conscripta sint, quod in aliis quæ Barbaricæ ob id nuncupatæ sunt, non accidit, attamen eam ob causam hanc illa potiorem ducere, superbum ac insolens est. Ad hæc superbia ista omni fructu caret, cum nihilo plus ad curationem faciat, siue plura, siue pauciora remedia in ea lingua, in qua æger decumbit, descripta sint: nisi quoque ipsorum perfecta cognitio accedat.

Iudæi nil nisi præstigias exercét.

Christiani à Iudæis decipi volunt.

Itaque de Iudæis sic iudicandum, siue vngant, siue lauent, siue fumigent, siue purgent, siue denique vrinas inspiciant, meris præstigiis miseris Christianis imponere: imponunt autem facilius, quod ij simpliciores sint, imò quandoque circumueniri, ac falli velint, malíntque ab alienis decipi, quàm à suis humaniter tractari: & sanè Iudæi, si toto anno vnum sanitati restituant, centum quos orcó transmiserunt nostra culpa, facilè excusant. Itaque vt rem paucis concludam, corrigi Iudæi meo iudicio non possunt, nisi ipsi fundamenta artis, prout scriptis mandata sunt, addiscant.

CAP. XVI.

De Græcorum Medicorum Imposturis.

VEluti supra dictum est, linguam vnam altera, quantum ad Medicinam attinet, ne gry quidam potiorem esse, attamen linguarum studium non nullo modo sectari Medicus debebit: namque si morbus aliquis multo tempore, aliqua in regione grassetur: verbi gratia, si Persiam diuturnus morbus affligat, is deinde Græciam, mox Pannonias, vicinásque Italiæ, Germaniæ, Galliæ ac Hispaniæ nationes peruagetur: tum Linguæ Persicæ cognitio eatenus Medico conferre potest, quòd cùm illa in regione vulgatus morbus sit, eiusdem cognitio ac curandi ratio ipsi perspectior euadat, ipséque illum aliis cognitum facere possit. Similiter Persis vicissim accidere potest, vt Germanicæ linguæ, Anglicæ vel Gallicæ cognitionem habere ipsos oporteat. Ex hoc tamen non sequitur, adhuc artem vel penes ipsos, vel penes nos solos esse: namque sic res nostræ à Deo comparatæ sunt, vt vbi morbus est, illic & remedium inueniatur, & vbi remedium est, illic medicus qui illud adhibeat, nascatur.

Linguarum studiũ quatenus sectandũ Medico.

Morbus Medicus & Remedium eodem semper loco inueniuntur.

Quomodo

Quomodo ergo Rhenanus Medicus ad Nilum, vel Niloticus apud Danubium nascetur ac fiet? certe millies hic æger periret, quàm isthinc Medicus aduocaretur: non sane sic Deus Optimus Maximus nouerca nobis fuit, vt homini alibi habitationem, alibi victum, amictum, quæ ad sanitatem faciunt, crearet sed in nostrum commodum in vnum locum collecta singulis clementer impertiuit. Quam diuinam contemnentes gratiam, linguæ quædam atque eæ maximè, quæ Homeri quoque testimonio nugis ac mendaciis addictæ sunt, Medicinam sibi vsurparunt, suasque nugas si, linguæ dulcedine adeo mellitas reddiderunt. vt cæteræ quoque linguæ omnes sua relicta bonitate, hanc delingere velint, putentque singuli, isthinc solummodo medicinam cognosci posse, cùm Deus meliora illis domestica remedia suppeditarit, quàm illinc vnquam haurire queant. Medico vtile esse non inficior, vt intelligat, qui morbi Græcos, qui Arabes, qui Sarracenos, qui Gallos, qui Germanos, qui Italos potissimum affligant: quid terræ, quid Mari, quid Cœlo, quid Elementis quotidie nouum ac recens accidat: quid item antiquitus acciderit. Hæc inquàm omnia in Medico requiruntur, non tamen necesse est, in *Græca lingua*, cæteris omnibus relictis, ista cognoscere velle, namque iis in regionibus vbi subiecta Græca non sunt, quid opus est Græcanicis remediis vti, quæ plus forsan damni quàm emolumenti ægris adferre queant? Sed facilis excusandæ inscitiæ modus est, vt cùm in Germanica lingua rem non intelligas, Græcè apud Germanos loquar, vel Latinè nesciens Indica lingua vtare: fere enim quæ rara & incognita sunt, opinionem singularis scientiæ merentur. Itaque vt correctionem huius impostutæ paucis aperiam, consultum mihi videtur, vt patriorum seu endemiorum morborum cognitionem, ac curandi rationem quiuis sibi comparet: interim autem cæteros morbos, qui exteras nationes affligunt, aliquo modo intelligere discat: etenim Rhenani ægri à Græcis medicis, Thuringi ab Arabibus parum auxilij sperare possunt. Neque Deus Opt. Max. Mendaces illos Græcos terrestres deos constituit, vel in arte medica quasi Euangelistas esse voluit: quamuis enim in sua regione fidem illis plane non derogem, tamen in Granata vel Portugalia minimum ipsis crediderim. Sed idem quod Romæ Græcis accidit, qui perinde vt illi salutem, sic medicinæ peritiam ipsi sibi solis ascripserunt: namque quemadmodum Latia lingua Romam, sic græca Græcorum Imposturas palliare cogitur, quòd si illæ linguæ suam praxim in Germanicam quoque transfunderent, actum certè iam de ipsarum authoritate esset.

Greci mendaces, Homero teste.

Correctio huius imposturæ.

Græci nō sunt Euangelistæ Medicorum

CAPVT XVII.
De Ligni Correctione.

AD tollendos errores qui in vsu ligni cōmittuntur, maximum auxilium præstabit, naturam ac vires ligni prius accuratè cognouisse: namq; si rationibus addiscas. Incarnatiuam vim in Guaiacano ligno prævalere, iam statim, nisi planè rudis sis, intelliges, magno ægrotum incommodo impura ipsorum corpora huiusmodi curandi rationi subiici: hanc itaq; si imposturam tollas, iam correctionem maximam huic errori attuleris.

Incarnatiua virtus in Guaiaco pręualet

Hoc autem incommodum cùm ipsimet animaduertissent, ne planè impuris corporibus mederi velle viderentur, ad ligni vsum abstinentiam quoque adiecerunt, putantes in defluxionibus Luis Gallicæ, ac vlceribus manantibus, hanc genuinam medendi rationem esse, cùm tamen fucata saltem sit: hunc ergo errorem vt corrigamus, consultum videtur, ægros euchymis, ac multum nutrientibus cibis pascere, quo imposturæ illi dieteticæ remedium inueniamus. Sciēdum tamen præparationem huiusmodi alimentorum, non vulgata ac magyria ratione fieri debere, sed in vase duplici incluso, scilicet in Cantharum vel vas clausum nutrimento decoquendo: in potu vero ea ratio, quam de potionibus vulnerariis præscripsimus obseruanda erit, quemadmodum in nostro libello de vsu ligni copiosius differuimus.

Abstinētiæ vulgatę correctio.

Paracelsi liber de vsu ligni Guaiaci.

Omnino autem ignorandum non est, tantas, tamq; copiosas virtutes, ligno non inesse, quantas clamosi isti agyrtæ ei tribuunt, atque ad multo plures affectiones ipsum vsurpari, quàm virtutes eius patiantur. Itaque in impostura ligni corrigenda, summum erit illud, vt quid certo de ligno sibi polliceri quis possit, intelligamus, veluti nos in correctione ligni copiosè demonstrauimus.

Error hic vt sit corrigēdus.

CAP. XVIII.
De superstitiosis sanctorum medelis corrigendis.

IMpostura hęc non Medicinæ solum, sed & puriori religioni omni ætate plurimum semper negotij fecit, licet nulla vnquam ratione demonstrari possit, sãctos vel immittere, vel curare morbos posse: cùm enim vel ipsorum testimonio, sancti summa nos charitate complectantur, quomodo illos grauissimorum dolorum causas constituemus? quamuis non negauerim, incantationibus ac maledictionibus morbos conciliari posse, verum multò alia ratione accidere, in nostro de superstitionibus libro demonstratum inuenies. Verum vt erroris huius originem adferamus, sciendum sacrificos impostores auarissimos homines sanctis primum hoc tribuisse, vt vulgo persuaderēt, Sãctos morbos immittere, qui vel à Superstitione, vel etiam à naturalibus causis orti excitatique essent. Atqui imposturā hac abolere impossibile est, nisi sacrificorum totum genus, quod superstitionem istā pertinacissimè defēdit, funditus extirpetur: namque sophismatis ac elenchis, sic vulgus circūueniunt nequā isti homines, vt etsi hodie errorē hunc quis cōdemnet, ab ipsis persuasus, cras obuiis, quod aiūt, vlnis cum denuo apprehendat. Tolerandū hoc fortasse erat, nisi & illi qui se à sanctis affligi autumant ægri, medico dein omnino inobedientes sese præstarent, vnde deinde ex falsis imaginationibs sic morbi trāsmutātur, vt cùm antea naturales fuissent, iam nullum penitus

Sancti morbos immittere non possunt.

Liber Paracelsi de Superstitionibus

Sacrificorū imposturæ.

Ægri seipsos affligunt superstitione.

typum obseruent amplius. Namque ex istis imaginationibus, defluxio, locus, aliaque signa, per quæ in cognitionem causæ morbi deuenitur, planè immutantur: tanta nimirum sophistices in loquendo, ac superstitionis in credendo vis existit, vt & ipsam naturam de suo tramite deiicere queat, itaque professio ista omnino explodenda est, vt ex qua non morbi solum, sed & desperatio, ipsaque denique mors oriantur. Quòd autem Sancti morbos infligere non possint, vel saltem non infligant, certissimum argumentum est, quòd non apud Christianos modò, sed apud Turcas quoque, cæterosque gentiles ista superstitio dominetur, si itaque Turca aliquo morbo conflictetur, suo certè Deo ille malum hoc adscribet, Christianus vero sancto alicui: iam ergo vel duo idem malum infligent, vel alterutri crudelitas falso adscribetur, vt certè sanctis demortuis falsissimè tribuitur.

Imaginatio mutat morbos, eorúmque signa.

Veruntamen curandi rationem quod attinet, intelligendum est eam in hunc ferè modum contingere. Æger cui persuasum est se à sancto affligi, omnibus certè modis nititur illum sibi reconciliare, qua fide dum nititur, donis ac precibus eum honorat, quod vbi præstitit, iam sibimet persuadet, sibi sanctum placatum esse, sicque sanitati restituitur, fide scilicet, vel potius superstitione sua, quam secundò concepit, quod si primam non cõcepisset, numquã secunda indiguisset: namque primum morbum sibimet conciliauit, itaque constat sanitatem, veluti nec morbum, à Sancto non esse, sed solum euenire prout æger semetipsum ligat vel soluit.

Morbi, qui sanctis tribuuntur vt lanentur.

Sciendum propterea hanc imposturam eiusque autorem penitus aboleri debere. Sin quis æger sit, is ad Christum confugiat, apud quem pro sanitate impetranda nil opus est sumptus facere in missas, preces, ieiunia, sodalitia, annuos redditus, aliaque huius generis onera, quibus miseros mortales affligunt auarissimi ac sacrilegi sacrificuli, qui si Christi ac Apostolorum exemplo aliquando hominibus mederi vellent, ipsimet suum errorem facile corrigerent.

Pia sententia Paracelsi

Cap. XIX.

De Pharmacopœorum Imposturis.

NOn leuis impostura est quæ Pharmacopœos exercere solet. Etenim quiuis apud se reputet velim, qualesnam illi sint scholastici ac beani, in illud pristinum detruduntur, neque illic meliore aliqua conditione sunt, cùm nil faciant vel discant aliud, quàm coquere & mortario tinnire: quod si ergo huiusmodi onagro quid in mentem veniat, quis speret aliud ipsum sibi persuasum iri pati?

Multa quidem experimenta illos nancisci dubium non est, sed ratione perpetuo destituũtur, cùm tamen ipsi magnam sibimet tribuant eruditionem. Ex quo sequitur, ipsis persuasum esse suam opinionem omnes artes longo spacio anteire. Atqui morbi cognitio tantam exercitationem ac peritiam requirit, vt si quis eam animo reputet, non sit facile crediturus, ex receptarum ac experimentorũ multitudine ipsos in veros medicos euadere posse: proinde cùm superbiam ac auaritiam apud ipsos dominari omnes facile cernant, nil opus est in correctione huius imposturæ multum insudare. Sunt tamen Pharmacopœi quidam, qui se cognitione Latinæ linguæ aliquo modo tueri conantur, quam consecuti sunt, cùm Conuentores, Pædagogi ac Procuratores essent: itaque cùm post hæc ductis viduis, libros, nomina ac officinas hæreditario iure recepissent, nõ secus ac si præstantissimi Medici essent, solę linguæ peritia superbiunt, putantes eò quòd sciant cuius casus sit Ioannes, intelligant quoque cuius generis sit Lignum Aloës &c.

Morbi cognitio operosa.

Lignum aloes cuius generis.

Ad hæc quantus error sit, ex hoc quoque colligi potest, quòd cùm primum species Bertholdi cognoscere didicerint, Venetias mittantur, ad importandas merces, quo vbi venerint, ex optimis pessima deligunt, ac pro recentibus cariosa & inueterata exportant. Aliquid prę cæteris in Medicina ipsos scire, omnino negari non potest, sed manca ac mutila omnis ipsorũ cognitio est: namque quemadmodum qui piscem probe coquere nouit, Piscator ob id non est, aut qui strenue bibit, vites bene colere scit: sic & in Pharmacopœia res se habet. Optima ergo horum errorum correctio est, vt quiuis sua sorte contentus, suam artem exerceat: namque qui suæ vocationi pie vacare volet, sat habebit quod agat, nec aliis sese actionibus immiscebit.

Pharmacopœorum inscitia ridetur.

Cap. XX.

De Laminarum Plumbearum correctione.

IMposturæ huius radix ex eo originem duxit, quòd Philosophi Minerales plumbi naturã similem efficere conati sunt naturæ Argenti viui: atque sane inuentio hæc authorum suorum magnam perspicaciam arguit, verum plus damni in medicina, quàm vsus ægris attulisse obseruata est: itaq; à medicina exulare iubeatur. Quin & in hoc errore alius est qui corrigi desiderat: nimirum quod ij qui hoc remedij genere vtuntur, morbi naturas sibi cognitas perspectasque nondum habent: hinc alij ad liberandas obstructiones, alij ad calidam intẽperiem emendandã plumbeis laminis vsi sunt. Verùm nihil horum considerari necesse est, sufficit natura Mercurij, ex quo lamina illa plumbea cõfecta est, perspectam habere. Cauendum ergo, ne Mercurium istum plumbi eundem esse putemus cum Mercurio vulgi: namq; Mercurius vulgi ille est, qui naturam ac essentiam suam, etsi in metalla transmutetur, incorruptam non seruat, ex quo cognoscere licet, quòd quantum Metallis virium inest, tantundem huic Mercurio tribuendum sit, atque proinde morbos pro varietate sua variis generibus Metallicarum laminarum curandos esse: hinc aureæ, argenteæ, cupreæ, stanneæ, ac ferreæ laminæ præparatæ à quibusdam fuerunt. Sed omnes istas magno interuallo superat Mercurius Fabricatus, quem dum intelligit, nisi quoad laminas plumbeas attinet, magna impostura committitur. Veruntamen si quis omnino vsum laminarum plumbearum vrgere velit, is correctionẽ aliqualem saltẽ admittere cogetur: nimirum vt Plumbum cum vigesima parte

Laminarum plũbearum origo.

Laminarum vulgaris vsus.

Mercurius vulgi quid.

Mercurius fabricatus.

Mercurij

Mercurij vulgi amalgetur, ac dein non plumbi instar solummodo, sed in cuiusuis metallis substantiæ sub vicesima parte administretur: metallum autem deligendum erit, parti affectæ ac morbo consentiens, vnico ferro excepto. Cæterum non ignorandum, metallum corruptum quàm integrum plus efficere, sic minio ac cerussæ maior quàm plumbo virtus inesse cernitur. Hinc causa elucescit, quamobrem Emplastrum de Minio ad curationes tam efficax sit: nimirum quia ex Saturno primitus confectum fuit. Sic Lythargirus nil aliud est, quàm Spuma Mercurij. Quocirca laminarum plumbearum inuentionem, quæ magnum secretioris philosophiæ argumentum est, non improbamus, eam vero imposturam summè abolendam ducimus, quòd nullius præterea rei cognitionem necessariam ad curationem esse quidam opinantur. Itaque si quis laminis istis vti velit, eum monitum cupio, vt totius naturæ Mercurij cognitionem prius consectetur: hæc enim comparata, omnes deyn imposturæ facile deuitabuntur, eæ etiam, quæ ab antiquis magno applausu vsurpatæ fuerunt.

Emplastrũ de Minio.

CAP. XXI.

De Arteriarum, Neruorum ac venarum præsectione cauenda.

IMpostura hæc non secus meo consilio ac Sparadrapi error corrigenda erit, eo dempto, quod nullius partis apertio subsequatur, intrinsecus tamen non illic de obstructione dictum est, omnia perficienda erunt. Interim autem non raro paralyses, luxationes, inflammationes, atque atrophiæ partium accidunt: similiter & scyrrhi, phygettæ, herniæ, bubones, vrinariorum meatuum affectiones, renum ac vesicæ vlcera, &c. euenire solent, quaproter correctio, imposturæ huius erit, vt non exterius præsectione, sed intrinsecus in corpore per Mercurium Laxatiuum defluxiones auertantur: namque præter Mercurium hunc nullum aliud superest remedium, quod malo huic mederi queat. Sin aliquæ ex supra commemoratis affectionibus, Herniam puta, Bubones, vel alias vlcerationes affligere videantur, tum sciendum erit, eas nisi aperta cute sanari non posse, atque quemadmodum si vlcus illud singulariter per se curandũ fuerat, sic eius simptomata quoque curanda fuerint: namque amborum vna eademque forma, origo, ac substantia existit. Quapropter ad hanc imposturam tollendam vtilissimum fuerit, (quemadmodum & de quibusdam aliis dictum est,) vt error qui in præsecandis meatibus committitur, præcaueatur.

Mercurius Laxatiuus.

CAP. XXII.

De Seruorum suorum perfidia.

VArij ac multiplices morbi dum Medicinam facerem, omni tempore oblati sunt, in quibus curandis cùm antiquorum canones mihi proposuissem consectandos, minimum tamen eius quod sperabam consecutus sum. Tandem coactus, varia hinc inde ponderare, expendere ac dimetiri, in tantam coniectus sum dubitationem, vt inter plurima quæ contigissent experimenta, vtrum potiore loco habendum esset, plane dubius hærerem: in qua inconstantia dum versarer, serui mei omnia bona malaque (quorum tamen paucissima ego vtilia esse expertus fueram) experimenta corraserunt, eaque sub meo nomine vsurparunt, magnas cum iis imposturas committentes, me tamen illa, ceu putida ac inutilia repudiante. Viderant quidem magnas à me curationes præstari, quas omnes æmulari stultè conabantur, atque vt id tutius facerent, Magisterij ac Doctoratus insignia ambiuerũt itaque si quid damni ex huiusmodi experimentis ægris conciliabitur, id non nobis, sed illorum nequitiæ adscribendum erit namque illorum quidam cum ad tempus ludimagistros egissent, nostra perspecta industria, famelicorum canum instar nobis adblandiri cœperunt, vt aliquid illis largiremur: qui vt primum duo, tria, quatuorúe experimenta secretiora à nobis extorsissent, nobis turpiter relictis, suo commodo studere cœperunt, sed quo honestatis titulo, quiuis facile iudicabit, Similiter in mea familia magnis sumptibus Chirurgos ac tonsores alui, iisque secretiora quædam remedia bona fide communicaui, qui statim ac Stictica emplastra à me accipissent, desertorum ac Apostatarum more, me relicto, mihi debitam laudem vsurpare, meque summis conuiciis incessere cœperunt, atque quamuis non diffitear præstantia aliquot remedia furtiuè vel præcariò à me ipsos extorsisse, tamen singulos candide admonitos volo, ne huiusmodi experimentis, quæ isti miris laudibus euehere non verentur, nimium tribuant: siquidem nisi experientia ac multiplex vsus ad ista accedat, inutilia ferè sunt huiuscemodi secreta, quemadmodum hoc discipulis meis non infrequens esse, experientia quosdam magno suo cum periculo edocuit. Neque vero omnes meos discipulos in hoc censu haberi velim: fuerunt namque quorum singularis in me fides extitit, quos ego frequenter in meis scriptis compellare soleo, reliquorum vero nomina rarissimè in nostris scriptis consignata inuenias. Sic nos libros quosdam in nostri Secretarij honorem conscripsimus, aliquos Doctori Cornelio, Doctori Petro, Doctori Andreæ, Doctori Vrsino, Licentiato Pangratio, ac Magistro Rhaphaeli transmisimus hos ergo vt omni laude dignissimos censeo, sic cæteros qui me perfide deseruerunt, omnibus modis rogatos & admonitos volo, vt quæ nondum apud nos addidicerunt fundamenta, magna diligentia consequi, vel nunc tandem conentur: interim Saturninam illam, ac Lunaticam, qua scorpionum instar nos consectantur, maledicentiam deponant, atque mente recolligant, quanta fide, quantoque candore, nihil ipsos celare, vel clam habere voluerim. Sed male metuo, ne postremi hi impostores omnium posthæc imposturarum cultores ac fautores futuri sint.

Chirurgorum seruitio vsus Paracelsus.

Paracelsi Discipulorum duo genera.

Amici Paracelsi

QVINTAE PARTIS CHICVRGIÆ MAGNÆ PARACELSI,

LIBER TERTIVS.

DE MALE CVRATIS ÆGRIS restituendis.

CAP. I.

OMNINO operæ pretium esse duximus, huius tertij tractatus propositum paucis aperire. Tractabimus igitur in præsentiarũ, quantum incommodi, quantumque morborum ex imperitorum Chirurgorum temeritate ęgris conciliatum sit. In qua dissertatione primum omnium obseruandum erit, quid Medicamenti inconuenientis inconcinnè adhibiti, venenositas cum pestilentis luis contagio coniuncta, mali efficere queat: hinc enim discere licet ex antiquorum scriptis, neutiquam Luis Gallicæ causas originem ac curationem deduci demonstrarique posse: quod certe omnes & singulos qui Medicinam artem sectantur vnicè obseruare consulimus. Dein spectandum quoque quomodo ægri qui perperam à veterinariis istis curati sunt, restitui pristinæ sanitati possint. Admoneo interim Chirurgos studiose, caueant, ne morbos sua imperitia ex simplicibus compositos, ex clementibus malignos faciant, atque discant, quo pacto morbis non ritè curatis subueniendum denuo sit. Sed malè metuo, ne, quoniam plerique Medicorum, artem, non alieni commodi sed sui priuati potius lucri gratia exercent, pauci sint futuri, qui nostris monitis mentem adhibeant. Namque manifestum hoc est, multos non propter ægrorum morbos Medicos esse dicique velle, sed ferè pigritiæ, superbiæ ac pompæ occasiones quærere. Ad hæc omnes facile coniicere possunt, cum tanta sit præstantissimæ artis amplitudo, támque exquisitam requirant morbi sui cognitionem, impossibile esse, vt Aniculæ, Monachi, Apostatæ, Agyrtæ, tonsores ac veterinarij, vel leuissimi, quod circumferũt remediis, causas ex artis principiis ac fundamentis deducere ac demonstrare possint, vt maximè interim clamoribus, iactantia, ac sophismatis, suam imperitiam celare conentur.

Argumẽtum libri huius.

In medicos fuæ ętatis inuchitur.

CAP. II.

QVo autem propositi nostri fundamenta constituamus, primum, omnium vtile fuerit, enumerare, quæ, qualia, quantáue mala ex perperam adhibitis Lui Gallicæ remediis oriri possint, quæ aliàs neutiquam comparerent. Atque primum quidem dum purgando, laxando, syrupisando, aliisq; pharmacopœorũ artibus ægros excruciant, hæc ferè mala concitare solét. Morbos nimirum latentes (& qui forsan numquàm prodituri erant) concitant: dum enim Hermodactilis, Turpetho, Diagridio, Silere montano, Rhabarbaro, ac similibus, quorum nullum causam Luis Gallicæ propellere aptum est, purgant: quoniam Luem Gallicam curare purgantia non possunt, necessario alium aliquem in corpore latentem affectum aggrediuntur, siue is maturus iam sit, siue adhuc crudus. Quòd si ne latens quidem morbus adsit, sed omnia integra & salua videantur, tum ne sanguini quidem, carni, medullæ ac humido radicali parcunt vehementia isthæc remedia, sed omnia sine discrimine depascuntur, vt posthac ad nullam perfectam actionem obeundam corpus satis virium habere possit. Ex qua dein virium iactura, occasiones nouorum morborum oriuntur, qui numquam aliàs illum ęgrum afflicturi essent: cuius generis sunt Apoplexia Hydrops, Pleurisis, aliique putridi morbi, quos tamen illi non imminutis viribus, sed malignitati remedij adscribunt, sed felium instar faciunt, qui donec possunt, defendere se summis viribus conantur. Verum vbi isti aliquando resipuerint, cognoscent erroris sui magnitudinem non in purgationibus modo, sed etiam in suis pulueribus Diaphoreticis, quos admodum temere ad educendam Luis Gallicæ materiam ægris exhibent, non intelligentes penitus non resistere hasce formulas ideæ morbi Gallici: interim tamen vbi subolfaciunt erroris sui causam (quod tamen raro euenit) ad solium aquæ dulcis recurrere solent, vnde aliæ quoque morborum causæ concitantur.

Morbi latentes. a purgatione irritantur.

Lypothimiæ effectus.

Pulueres Diaphoretici improbantur.

CAP. III.

SImiliter de externis remediis iudicandum erit, quorum omnium Basis est Argentum viuum, sine quo nulla vnguenta, suffumigia, lauamenta, imò nulla penitus remedia confici possunt. Morbi autem, qui à Mercurio inferuntur, quamuis aliquot iam enumerati sint, tamẽ vberioris doctrinæ gratia copiosius nobis describẽtur. Itaq; sciendũ, triplicem argenti viui naturã esse. Prima ea est, quæ purgat. Altera quæ putrefacit. Tertia quæ artus refrigerat: ex istis inquam tribus omne genus morborum procecedit. Ex purgatione nimirum virium deiectio oritur, vel totiùs corporis, vel principis alicuius partis: etenim siue supernè, siue per aluum, purgatio procedat, vbique imminutarum virium occasiones reperiuntur: namq; naturalia simul ac præternaturalia, noxia æquè ac vtilia propelluntur. Secundo quod putrefactionẽ attinet, ea est Mercurij natura, vt principalia viscera, pulmones dico, epar, lienem, ac ventriculũ subiens, magnas illic putredines efficiat, quarum dein quàm difficilis sit curatio, quilibet vel mediocriter in arte exercitatus facile cognoscet: itaque studiose cauebũt medici, ne in hunc crassum errorem incurrant, in quem certe admodum procliuis casus est, vbi vngendum ac lauandũ est: namq; istæ duæ formæ remediorũ omniũ celerrime ad interiora viscera penetrare solent, vnde deinceps post multos annos, grauissimi morbi ingruere solent, quorũ causa ad medicorũ imperitiam rectissimè refertur. Tertio deniq; ab Argenti viui refrigerante qualitate duplex morborum genus causari solet: vnum cum pinguedo ac adeps intrinsecus in corpore nostro congelatur, sic in pulmone eius adipe congelato trisses, ac peripneumoniæ generantur, in epate ac liene pingue-

Mercurius omniũ externorũ remediorum Basis.

Mercurij triplex natura.

Purgationis effectus.

Putrefactio à Mercurio facta.

Mercurij vis refrigerans quos morbos faciat.

pinguedine meatus obstruente, incogniti, & inauditi antea morbi fiunt. Alterum morborum genus fit, cum nerui ac ligamenta, ossa, ac periostion refrigerata doloribus affligunt. Cæteri denique morbi, qui hinc oriuntur, specialius alibi nobis enarrabuntur.

II.

CAP IV.

SEd quæ hactenus commemorauimus, quantum ad præsentia symptomata attinet, dicta sufficiant. Itaque de futuris quoque & ingruentibus malis, iam deinceps sermonem instituamus. In qua dissertatione ante omnia obseruandum erit. Veneni seu contagij Luis Gallicæ, eam esse naturam atque malignitatem, vt omne genus morborum in aliam essentiam transmutare possit: accidisse hoc animaduersum est, antequam morbus vulgaris euaderet, tum etiam, cùm iam Epydemicos grassaretur: namque cùm Lues hæc adhuc in fieri esset, quosuis morbos mali moris reddidit, donec tandem penitus veneni malignitas elucesceret. Influentiæ certe huius (quæ luem hanc peperit) tanta virulentia fuit, vt totum terrarum orbem peruagata, omnes mortales, vel Lue hac vel (si qui ad eam inepti essent) alio non minus graui malo affligeret, & sanè non Europa, non Asia, non Africa, imò nulla penitus orbis regio huic coniunctioni subiecta non est, neque prius sæuire hoc malum desinet, donec omnes totius orbis regiones peruagatum sit. Itaque maxime ex re medicorum erit, vt Luis Venereæ initia ac exitum sedulo contemplentur: intelligent enim ex eo, neque sui Principis Auicennæ vastum canonem, neque magnos Iacobi de Partibus, vel humilis Trusiani Centones, ad faciendam Medicinam quidquàm adiumenti adferre posse. Sin omissa ista contemplatione veterum nugis immori maluerint, & se & posteros suos in ægrorum perniciem armabunt. Quia ergo nouum contagium est, nouumque venenum, apparet, nouos atque inauditos morbos necessario existere: sic nouæ Pestes, nouæ Pleurises, nouæque Febres iam obseruatę sunt: quos omnes morbos occulta quadã cœlesti influentia vel de nouo producit, vel ex aliis medio transmutationis generat. Proinde nouam Theoriam, nouamque Praxim exædificare oportebit, quod tamen sine singulari Astronomiæ peritia nemo facile præstiterit.

Contagij Luis Gallicæ natura.

Lues Gallica totũ orbẽ affligat.

Noui morbi necessario fiunt.

Noua Theoria nouaque Praxis.

CAP. V.

HInc ergo causa elucescit, quamobrem pestes nostro seculo, tam malignæ, inordinatæ, ac mali moris fiant, adeo vt generalem earum curandarum methodũ præscribere impossibile sit. Quod si eadem nunc, quæ olim fuit, cœli facies esset, ab antiquorum remediis ac præceptis neutiquam discedendum esse consulerem. At quia mutata iam syderum constistutio est, quis putet eandem curationem vsurpandam esse? Atqui non desunt ex rudioribus nonnulli, qui opinentur, immutabilem cœli agendi modum esse, sed hoc facile ipsorummet ratio cõuincit. Quemadmodum ergo cœli conuersio, sic & Medicina Mercurij venenosã quãdam vim ex se fundit, quæ efficit vt dein pestis tempore ingruente quicumque illam Mercurij contagionem conceperint, ad patiendum dispositi euadant, iique tandem efficiunt quoque, vt toties malum recrudescere videatur. Itaque vbi sic dispositi homines plurimi fuerint, ibi diuturnam pestem sæuire mirum non est: donec enim Mercurialis natura in homine recondita est, eousque pestis causam ipse secum circumfert, atque etiamsi iam desiisse videatur, tamen isti superstites adhuc, non possunt non eandem quoque concipere, sicque regenerare morbum qui iam euanuerat. Non secus in Lue Gallica res se habet: latet namque in Mercurio alia quædam venenositas, quę ad omne genus impressionum à Planetis suscipiendum aptissima est, continetur. Cùm itaque Mercurius huiusmodi coiunctionibus ineuitabiliter subiectus sit, manifestum est, innasionem, signa, typumque Morbi pro Mercurij diuersitate euariare. Hinc si Mercurialis illa vis ad expulsionem præparata sit, salutem: sin ei resistat, diuturnum portendere intelligitur. Quæ iam de peste exempli causa proposuimus, ad alios quoque morbos referenda erunt: cætera vero quæ ad originalem causam pertinere videbuntur, ex libro De origine nouorum morborum naturalium petetis.

Pestes cur mali moris fiant.

Cœli status nouus nouam Medicinam requirit.

Mercurialis natura causa pestis est.

Prognosticon.

CAP. VI.

PRophylactice, Medicinæ non infima pars: quoniam ex contrariis describi, iisque cõstitui debet, quæ occasiones morborum præcauere possunt, paucis de ea disseremus, in modum vt sequitur. Principio, quia cœlestem influxum, dein terrestrem Luxuriam causas morbi esse constitutum est, extra dubium esse videtur, ex istis duobus deuitatis, regimen seu præcautionem constitui debere: namque præter actionem Naturæ, & exaltationẽ Veneris pauca admodum sunt, quæ insignem aliquã morbi occasionem præbere queant: etsi enim cibi quidã sint, qui prodesse vel obesse exhibiti vel prohibiti possũt, tamen illi ipsi, morbi Gallici causa nõ sunt, sed forsan alterius symptomatis, quod ingruere posset: illi verò symptomati competens regimen, nil ad Luem Gallicam attinet, cùm Lues Venerea, solis illis duobus pũctis prohibitis, arceri velit possitq;. Quapropter sciendũ, si qui morbi ex alimentorũ, quorundam exhibitione vel prohibitione augmẽta capiant, eos iam sic confirmatos esse, tantasque radices egisse, vt ægrè postea loco moueantur, veluti in lepra cernere licet. Obseruandum præterea de commemoratis duabus causis generalibus, hoc est, quòd, quoniam Morbus hic ex Venere, Firmamenti & Terræ ortum ac incrementum capit, eam esse quoque eius malignitatem, vt ad propagationem suę virulentiæ magis magisq; ad Venerẽ, homines eo correptos concitet, veluti enim morbi alij somnũ, alij vigilias faciunt, sic hic quoq; naturæ ordo immutatus esse cernitur. Itaque in prophylactice primum erit, vt potentia Veneris confringatur, non in terra solum, sed etiam in Firmamento, idque donec minimum de Lue Gallica superesse videbitur, interim autem & cæterorum Planetarum operationes contemnendæ non erunt: namque Actus Veneris cum Marte, multum alienus est à Saturni actu illi coniuncto sicque

Prophylactice quomodo instituenda.

Actio naturæ & exaltatio Veneris causæ sunt morbi Gallici.

Venus terræ & Firmamenti.

Actio veneris varius.

sicque de actionibus reliquorum etiam Planetarum iudicandum erit.

CAP. VII.

Qvia ergo ex cognitione duarum iam dictarum causarum communium, regimē describere necessarium est, manifestum euadit, quàm necessaria sit ad præcauendos morbos Astronomiæ peritia. Venus enim, etsi Morbum generet, tamen morbi magnitudo, malignitas, multa paucaúe non ex sola Venere dependet, cùm ista à commixtionibus reliquorum Planetarum gubernari Astrologicæ rationes doceât, nos coniunctionem illam seu commixtionem in præsentiarum IMPRESSIONEM appellabimus: namque hæ coniunctiones saltem per consensum fiunt. Nimirum si quis Exaltationem veneris tribuat, exaltationi Saturni vel Mercurij, vel alterius alicuius, is iam fingere solummodo coniunctionem videtur. Itaque omnino curandum erit, vt istis repudiatis coniunctionibus regimina describantur. Operationem autem (quæ sine Impressione fieri nequit,) quod attinet, cauendum erit, ne ea sine iis quæ reliquos ingruentes morbos arcere possunt, inchoëtur. Etsi enim sint quæ huiusmodi coniunctiones subsequi censentur alimenta, (hoc est, quæ irritent) cibi, potus, ocium, exercitia, &c. aliæque causæ quæ constellationes huiusmodi irritent, tamen omnia hæc præcauere oportebit: nisi enim huiusmodi diætam quis obseruet, non potest curatio perfici: atque etiamsi aliquando perfecta curatio esse videatur, non tamen ei confidendum erit, cùm perpetuo mali radices aliquo modo restent, neque patiantur se, nisi prædicta diætæ formula obseruata, expelli. Perinde etiam ac Veneris actio celerrima est: sic morbi aduentus recessusque celerrimè fiunt. Itaque si morbi iam inueterati recrudescant, recidiuæ causam soli inordinatæ victus rationi tribuendam esse.

Venus morbum Gallicū generat.

Impressio quid.

Diætæ formulæ necessasaria.

CAP. VIII.

Posthac ergo morborum curandi rationem aggressuris, necessarium videtur, ostendere quanta Astronomię peritia in Medico requiratur. Astronomiam autem intelligo, quæ Medicam solummodo considerationem contineat. Similiter Luminis naturæ experientia omnino ad Medicinæ perfectionem spectare videtur: quoniam enim quæ perficiuntur à Medico actiones, ex Lumine Naturæ proficisci debent, manifestum euadit, sine absoluta Luminis huius cognitione Medicinam non artem, sed imposturam esse. Quapropter cùm Medicinæ perfectio ex istis dependeat, non ex Auicenna, Valesco, Argillata, Landfranco aut Guidone, sed ex sola vi Mercuriali omnis curatio speranda erit, vt iam facile cognoscere liceat, an Medicus in Pharmacopæorum officinis, vel in Chemicorum laboratoriis nasci, crescere, perficique debeat: non enim statim qui dictare nouit, aptus ad Medicinam faciendam censendus est. Tales ferè antiqui fuerūt, nugatores scilicet, verum non sequitur vt antiquos iuuenes imitentur: cùm enim morbus nouus sit, antiquam medicinam non videtur requirere. Proinde nouitatis studium in arte Medica nemini vitio vertendum erit, cùm nemo verè affirmare possit, Medicinam omnibus modis absolutam perfectamque esse: namq; nouorum morborum exitus nemo adhuc perspexit, eaque de causa illi absolutè describi non possunt. Itaq; hoc verissimè dictum omnes intelligant, in nouis morbis antiquorum figmenta prorsus reiicienda esse, cùm constet in eas in quibus nunc versamini augustias ab iis vos coniectos esse. Est enim Medicinæ in terris non alia quàm Nauis in mari ratio: velut enim hæc nullo certo loco consistit, sed ibi semper est, qua illam nauclerus dirigit, non pro hesterni, sed pro hodierni venti ratione: sic Medicina iuxta nouorum morborum diuersitatem euariare solet.

Astronomię necessitas in arte Medica.

Lumen Naturæ.

Vis Mercurialis causa omnium curationum.

Nouitas nō semper est in vitio.

Simile.

CAP. IX.

Cvratio ergo illorum morborum, qui ex deprauata curandi ratione originem duxerunt, duplici ferè ratione fieri solet. Prior est, vt illa remedia quæ inconuenienter corpori adhibita in substantia sua adhuc intra corpus abscondita latent, expellantur. Altera, vt spiritus à Medicamenti venenositate inquinati, atque in Fixum seu Chronicum morbum transmutati, recteque cogniti, suo quem specialiter requirunt modo sanentur. Prior rursum modus varius admodum est: variæ namque sunt venenorum, quæ intra corpus impulsæ fuerunt substantiæ: alia Lythargiri, alia Cerussæ, alia Euphorbij, alia denique & multiplex Mercurij malignitas conspicitur ad horum ergo venenorum substantiam expellendam, magna loci affecti cognitio necessaria esse videtur. Sunt deinceps medicamenta quædam, quæ corporis substantiam subingressa (qualia Cathartica sunt) ipsius substantiam dissoluentia, eandem vna secum expellunt ac deiiciunt, quam illorum incommoditatem vt tollas, accurata circumspectione opus est. Summa itaque huius praxeos erit: vt remedij substantia primum è corpore expellatur, siue ea cùm vnctionibus, siue suffumigiis, siue quibuscunque tandem formis corpus subingressa sit. Dein vt spiritus Mercurij corporalis (qui etsi corporalis sit, inuisibilis tamen existit) à corpore humano separetur: donec enim ista corpora intra corpus substiterint, impossibile est vtilem curationem præstari.

Duplex ratio curandi morbos deprauatos.

Subdiuisio curationis.

Loci affecti cognitio ad curationem necessaria.

Corporalis Mercurius est inuisibilis.

CAP. X.

De Quibusdam Incurabilibus Morbis.

Sciendum quoque malignorum ac venenosorum remediorum vsu, morbos quandoque conciliari, qui nullo vnquàm tempore deinceps curationem admittant, sic ex vehementioribus remediis, in Lue Gallica vsurpatis, obseruatum est morbos extitisse, qui nunquam curari se paterentur: iique etsi quandoque manifestè non appareant, intrinsecus tamen tanta malignitate corpus affligere solent, vt salutis spes nulla vnquam expectari possit. Sic remedia Luis Gallicæ inconcinnè adhibita, variarū Lepræ specierum causas fuisse obseruauimus: non enim quatuor saltem, sed plus quadraginta Lepræ species existunt, contra quam vulgus imperitorum medicorum opinetur, proinde sciant Medici, in Mercurio rudimenta quædam

Morbi quidam manu facti incurabiles sunt.

Plures species lepræ

quædam Lepræ contineri, maximè si ipse cum principiis Luis Gallicæ complicetur, hinc omnia quæ deinceps generantur, Lepræ aliquam speciem referunt. De ista ergo occulta Lepra sciendum sæpe Phagadenas, Cancros, Syrones, Hecticas, Phtyses, &c. Leprosas esse, quos tamen affectus vulgares medici, non nisi pro simplicibus Cancris, Fistulis, Syronibus, &c. iudicant ac reputant, cùm tamen Lepra certò illos comitetur, verum ea paucis iisque obscurioribus signis cognoscitur. In hisce ergo morbis vnicè spectandum, vt an Lepra adsit cognoscamus: ea etenim præsente, frustra curationem molieris, quæ alias nō tam difficilis foret. Quin & multi morbi lethales incidunt, vt Hydropes, Quartanæ, horumque similes, qui si vel leuissimis signis adesse cognoscantur, certissimam perniciem imminere ne dubitato: namque etsi morbi expulsi esse cui videantur, tamen radices fixas hærere certissimum est. Quapropter istis animū aduertet medicus, cùm difficillimū sit naturæ impetus remorari, solumque naturæ minister rectissimè medicus dicatur, non autem illius dominium sibi vsurpare debeat. Proinde quicumque hanc Lepram, hosque grauissimos morbos accuratè perpenderit, Monachus Institor, Ludimagister, Architectus, manebit potius, quàm vt se difficillimæ huic arti implicet.

Hydrops & Quartanę lethales.

CAP. XI.

Post Factam curationem, an ea diuturna sit futura, quomodo considerandum.

ANtequàm autem restitutionem eorum qui perperam curati sunt describamus, signa quædam, quibus intendendum sit, antequam curationem aggrediamur, proponere necesse erit. Namque vbi deprauatus aliquis morbus est, is certè per se solus non consistit, sed plurimos post se habet æquè ac ipse cognitu necessarios, itaque tot quot sunt in corpore morbi, cognoscendi erunt, ne dum visibilem te ac manifestum curare putas, occultos alios & numquam prodituros, palam facias, posteriusque malū priore multò grauius euadat. Itaque si paralysis accidat, statim iuxta Anatomicas rationes regionem illam in qua affectus consistit expendes, vnaque occulti morbi quantæ sint vires considerabis. Similiter in vlceribus quandoque catarrhi accidunt, qui efficiunt vt ex vno vlcere octo vel nouem affectus progredi videantur: isthæc ergo consideranda sedulò erunt, ne quoniam simplex tantum vlcus apparet, simpliciter solum illud implendum esse putemus, cùm latentes & occulti morbi multò plus negotij facessere soleant, quàm ipsum, met vlcus. Quamuis autem isti morbi Gallicis vlceribus non appareant, illos tamen per ea expurgari manifestum est: proinde si quis nullo ipsorum respectu habito, meatum illum obstrueret (facta curatione) tum necessario affectus retrò ad suum fontem regurgitaret, alioque loco erumperet, nemo tamen rectè huiusmodi affectum à Lue Gallica initium duxisse affirmaret, etiamsi antea per illam expurgatus, protractusque esset. Simili omnino ratione de signis omnium reliquorum morborum iudicandum erit: namque signorum ratio edocet, quid quoquo loco cauendum metuendúmue sit, vt & posthac intelligamus, qui morbi inter nouos & ex deprauata curatione ortos connumerandi sint: neque vero hic de omnibus huius generis affectibus disserere animus est, sed de iis solum, qui venenoso contagio molesti sunt: cæteri namque ex vulgatis præcautionis ac curationis regulis, curandi quomodo sint, facilè elucescet.

Deprauati morbi semper aliis complicantur.

Catharrorum effectus

Signorū vsus.

CAP. XII.

Quid optimum in Medicina.

CVm in prima propositi nostri parte, is nobis scopus propositus fuerit, vt errores Medicorum, eorumque ex prauis curationibus ortas noxas describeremus: est enim tanta horum pseudomedicorum ruditas ac imperitia, vt ægros non dico non curare queant, sed ne ab imminentibus quidem periculis liberare, cùm eò angustiarum res ægrorum frequentissimè deducant, quo numquam morbus per se quantumuis malignus, detrudere potuisset. Hanc ergo horrendam ac miserabilem ægrorum lanienam, ex medicorum imperitia sequientem, quis non hominum, execrandam ac detestandam putet? An ne aliquis humanitatem sic exuere potuit, vt erroris sui effectum præ oculis conspiciens, eundem tamen agnoscere nolit? sufficereque hanc excusationē putet: QVANTVM POTVI PRÆSTITI, QVANTVM RATIONE ASSEQVI POTVI, CONSVLVI OPTIME. Ista ne excusatio Medico digna putanda sit? quomodo quæso optime consuluerit quis, qui quid optimum sit ignorat? Optimum certe ex optimo originem ducit, hoc est, illud optimum consilium est, quod ex optima affectus cognitione prodiit, de optimo sane gloriari is non poterit, qui quid optimum sit non intelligit. Itaque Medicus nullus verè dicere potest, se optimum præstitisse, nisi quod illi affectui conuenientissimum remedium sit, cognouerit, adhibueritque, qua in re certe non leuis Impostura committi solet. Nemo enim ex suamet ratione suisque speculationibus quid optimum sit assequi potest, neque quisquam æger, medici speculationibus ac ratiocinationibus sese concredit, sed ipsius potius experientiæ, ex qua salutem sibi pollicetur.

Quis optime consulet.

Medico cur se concredant ægri.

CAP. XIII.

INtueamini quæso Imposturarum vestrarum colluuiem, quot modis, Dij boni, ægros excarnificetis, iam Mercurio, iam Ligno, iam purgationibus contra naturæ artisque præcepta, contra vestras conscientias, contraque vestrorum præceptorum, quorum authoritatibus nitimini, canones, magno humani generis incommodo, in languidos debacchantes: inspiciatis moneo quid vestro optime consulendo efficiatis, nimirum corporis constitutionem intrinsecus corrumpitis, sanguinem contagioso veneno inquinatis, quatuor elementorum temperamentum, in quo sanitas tota consistit, dissoluentes, efficitis, vt nec syderum, nec alimentorum benignitas, quidquàm emolumenti ad restitutionem amplius adferre possit.

Mercurij vsū quæ mala sequantur.

Particularium remediorum noxæ.

possit. Sed ista vniuersalia sunt, in Particularibus autem membris ac visceribus, Pulmones quidem putredinem, Epate corruptionem, cæterisque membris venenositatem conciliari videmus, non ligno solum ac Mercurio, sed omnibus in vniuersum quibus vtimini remediorum formis, tantos tamque inauditos excitantes morbos, vt vel nomina ipsorum meditari ac confingere vix quisquam possit. Horum inquã malorum omnium vos causa estis, perpendite obsecro, quomodo figuram corporis, rosionibus, sectionibus, aliisque remediorũ formis, quibus mobos obstruere ac obruere conamini, deformaueritis, vt iam pro vno vlcere quod curandum susceperatis, decem alia multò deteriora eruperint, ex minutissimo amplissimum euaserit. Ad hæc vestris corrosionibus extrinsecis, intrinsecus tam vehementes corrosiones vos concitasse animaduersum est, vt minerabiliter manibus, pedibus, ossibusque decidentibus, tandemque nouis ac inauditis morbis erumpentibus, ægri iugularentur. Ista quæso humanitatis ac officij vos admonere patiamini. Si me odio prosequemini, ob id quòd ista detego, vicissim vos in vestri odium deducant, mala ac damna quæ vestra inscitia miseris ægris conciliastis. Atque si Dei Opt. Max. gratia plus ego in arte consecutus sum, quàm vestrûm aliquis, ne illud vna cum persona odio prosequamini: non enim perinde in remedium ac personam vos affectos esse decet, remedio vtamini bono, quod si in mea persona quid vobis desit, vbi ad concertationem deuentum fuerit, illud forsan corrigetur.

Pia admonitio Paracelsi

CAP. XIV.

Argumẽta prioris capitis.

PRoposita hactenus argumenta sunt eorum primum, qui se optimum consuluisse profitentur, tum nostra, quibus ipsorum vanas assertiones confutandas putauimus, summa eorum hæc ferè est, quòd nemo se tueri possit, affirmando, se optimum quod cognouisset, consuluisse, cùm id quod in illo affectu optimum esset, ignoraret, atque æger non quod ipsius rationi videretur, sed quid experientia didicisset confirmatumque esset, ex ipso speret, verum cùm languens quid ex ipsius cerebro natum sit vel quid vsu ac experientia, cognitum ignoret, sed subinde opinetur, id optimum esse quod inscius Medicus consulit, quanta ipsum iniuria affici, quantisque dolis circumueniri quis putet? Quanta quæso impostura sit, si quis optimum se consulere velle profiteatur, interim autem quid optimũ sit ignoret? Ille solũ qui quid optimum sit, nouit, optimè consulere potest, eiusque errores Deus excusatos habebit, si qui accidant. Multi namque ægri sunt, apud quos ne præstantissima quidem remedia commodũ aliquod efficiant: quis enim est, qui diuinam prouidentiam intelligat? Hinc accidit, vt morbi remediis etiam optimis non obediant, scilicet Deo nolente sanitatem adhuc largiri: huius generis ægros medici periti, velut suis remediis lædere nõ possunt, etsi lędere videãtur: sic impostores medici ægros non aduerso Deo languentes, etsi lædere non videãtur, lædere tamen possunt. Itaq; vt quid quisq; medicus optimũ faciat præstetque aperiam, propositum mihi est, præsenti tractatu, quomodo ea quæ ab impostoribus corrupta sunt, restituere oporteat, quod vt faciam commodius, primo quo pacto Impostustura lædere soleat: dein quomodo morbos ex deprauata curatione ortos cognoscere deceat edocebo: tertio denique loco, quemadmodum curatio præstanda sit, non quantum ego possum optimè (vt vulgus loquitur) sed quantum natura & ars admittunt, quantum terræ ac regionis constitutio admittunt. Itaque quæ describo, non ex me, sed ex natura in qua & ego sum, profecta esse singuli sciant.

Optimũ non cõsulit, qui quid optimũ sit non intelligit

Morbi cur quãdoque bonis remediis non cedant.

Propositum huius tractatus.

CAP. XV.

ET primo quidem ægrorum deprauatio quam vos committitis, ex regimine seu diæta ligni originem ducit: in præsentiarũ autem naturam ligni, vt de qua pluribus hucusq; locis mentionem fecerim, intactam relinquo, canones vestros examinaturus. Salis vsũ quod interdicitis, hoc vero est, quod medicinæ nomen numquam mereri potest, cùm veneni instar sit: namque ex Salis defectu necessario corpus corrumpitur, bonaque eius temperies perit, nos eius incommoda in tres classes distinguere solemus. Primo enim sine sale concoctio absoluta fieri nulla potest, neq; in ventriculo neque in hepate, vnde corporis humidior constitutio ad hydropem, Catarrhos, Paralysin, Apoplexiã, subitamque mortem suscipiendam aptum subsequitur. Secundo, corpori subtrahitis id, quod sanis ac valentibus mẽbris deputatũ est, hoc est, alimenta exhibetis quę corpori aduersantur, iam vero si quid corpori aduersum sit, quod ad nutricationem ineptum sit, non puto quemquam esse qui non intelligat: namque curatio omnis in eum modum fieri debet, vt nulli membrorum suum aptum nutrimentum subtrahatur, ne scilicet vires imminuantur: eæ namque semel deperditæ, vix posthac in integrum restitui possunt. Tertio, quòd tenuem victum præscribitis, id quidem efficitis, vt cum hostibus omnibus qui vnà cum morbo vobis resistunt, vires subtrahitis, eos subegisse quodammodo videamini: verum vbi corpus vires receperit, tum vnà cum augmento virium morbi quoque recrudescunt, multique quàm antehac fuerint grauiores euadunt: namque ex immodicis istis exiccationibus sanguis refrigeratur, viresque adeo debilitantur, vt cibum potúmque posthac imperfectè concoquant, vnde deinceps necessario sanguis, caro, adepsque frigidiora generentur. Hasce autem noxas quis vestrûm putat se excusare posse? cùm palam sit, vestra culpa euenisse, nullamque defensionem recipere posse.

Salis vsus cur interdicendus non sit.

I.

II.

Curatio bona quæ.

III.

CAP. XVI.

SIc in purgationibus non minus periculum conciliatis: non enim didicistis adhuc tutam purgationem conficere, sed sic vobis persuasum est, si multum excernant, vicinosque parietes concacent ægri, vtilem faustamque purgationem esse, verum vos vtilem corporis substantiam vehementibus catharticis in aqueum humorem resoluentes, ac extra corpus deiicientes, audetis pronunciare, ea forma ipsam

Purgationes vulgares nõ tutæ.

ipsam in corpore latuisse, eique noxam intulisse. Purgationes certè vestræ perinde vt sol niuem in aquam reducit, vtilem corporis substantiam, sanguinem, carnem ac medullas resoluere solent, vnde postea ipsorum quantitate ac legitimo pondere imminutis, omne genus morborum originem ducere solet. Similiter quoque nulla omnino purgatio est, quæ non nouos subinde in hominum corporibus morbos generare possit: eadem namque purgantium, quæ & morborum materia existit: itaque purgante aliquo in corpus subingresso morbi necessario multiplicantur, quod in Mercurio addiscere exempli causa licet. Ille enim intensissima sua frigiditate neruos, tendones, ac ligamenta in tantum alterat, vt numquam postea ad naturalem ac congenitum sibi caloré, velut nec sangnis ac caro recuperare queant. Ex hoc itaque frigore tremores artuum fiunt, nec artuum modò, sed & internorum viscerum: hinc in ossibus medullæ, in pericardio cor, in Epate bilis vesicula, in pulmone spiritus &c, intrinsecus contremiscere quandoque animaduertuntur. Quocirca de intensissimo hoc frigore non aliter quàm de vehementi hyeme iudicandum est, in qua corpus ac mens quandoq; tremunt: similiter inquam in Mercurio hyems quædam est frigus atque nix. Obseruandum præterea de isto frigore est, ipsum Stupefacien- di totum corpus virtutem participare: namque perinde atque ab hyemis frigore manus vel nasus &c. in stuporem præ frigore deuenit, sic interiora viscera à Mercurij frigiditate naturalem sensum amittant, vt nec esuriant, nec sitiant nec attrahant, nec expellant tempore legitimo, itaque quemadmodum frigus externum, sic & Mercurij natura corporis cõstitutioné corrũpit.

Purgationum noxæ. *Purgatio quæuis nouorũ morborũ causa existit.* *Mercurij frigiditas quid efficiat.* *Simile.* *Frigus Mercurij stupefaciens.*

CAP. XVII.

Qvemadmodum itaque de frigore dictum hactenus est, sic ipsum contradictione omnino vacare videtur: etenim vbicumque frigus tale intus in corpore latuerit, necessum est calorem internum contra ipsum insurgere, ex qua dein lucta morbi recétes subinde necessario prodeunt, qui dein vitam breuiorem reddunt, etsi lethales statim non sint: ad hæc omnes agentes facultates interiores in stupidã quandam naturam abeunt, vnde postea calore à frigore deuicto, putredo illius membri seu visceris oritur. Nam vbicunque calor naturalis extinctus est, illic necessario putredo subsequitur: ista ergo noxa vsu Mercurij cõciliatam, quis dubitet, vt tollatur, ad Medicum pertinere? Sed interna mala forsan, quàm externa tolerabiliora fuerint, externa dico quæ ab extrinsecus adhibitis remediis inferuntur, qualia sunt quæ ex retensione fluxionum efficiuntur: ex illis namque sequitur, vt quæ extra affligere volebant, intrinsecus molesta iam sint: etenim ea vis quæ exterius corrodit, nec intra corpus remittere potest. Sic etiam in affectibus ex Corrosione ortis, agendum: siquidem vbi à corrodentibus medicamentis in rabiem acta natura fuerit, morbus multo suo principio deterior euadit, qui corpus subiens, venas, totamque corporis compagem inficiens, ac succendens, illic ad tempus reconditus latet, donec tandem ex illa infectione contagiosus iterum morbus erumpat, ad necem inferendam satis efficax. Hæc itaque damna à vobis illata, quo pacto restituere oporteat, ne quæso pigeat ex nostris scriptis legendo addiscere, neque statim maleuolentiæ hoc tribuatis, si quando errorem aliquem vestrum detego, cùm si omnes imposturas excutere vellem, pro singulis singuli tractatus, deque singulis Simplicibus singula capita conscribenda essent; quæ tamen omnia tegendæ turpitudinis vestræ causa, ac breuitatis studio in paucas classes reduximus: in tres nimirum externos, ac tres internos errores. Interni sunt, Purgatio, Exiccatio, ac vsus Mercurij. Externi verò, fluxionum auersio, sectio, ac corrosio: cæteri denique si qui fuerint errores, illos ad hos sex, tamquam ad genera sua commodè referemus, itaque consequenter de iis tamquam de sex nouorum morborũ certissimis causis disseremus.

Ex lucta caloris & frigoris morbi noui exoriuntur. *Putredo calorem imminutum sequitur necessario.* *Corrodentium maligni effectus.* *Errorum classes.*

CAP. XVIII.

Libri huius partitionem quam supra tradidimuss puto vos adhuc memoria tenere: itaque nil opus esse puto admonere, secundæ partis nos hic initium facturos esse, proinde sermonis initium faciamus. Notum vobis est ex deprauata curatione hydropem quandoque oriri: vt quomodo ista à vulgari hydrope (hoc est, ea qua viscerum vitio accidit) differat, non sic forsan cuiuis obuium est, neque est vt quisquam putet, vtrarumque eandem naturam esse, cùm magnis ab inuicem distent interuallis. Itaque de proposita hydrope sic paucis pronuncio. Vbi ex Mercurio Hydrops originem duxit, sic omnino sentiendum, à Mercurio resoluta esse Mineralia corporis: ille etenim corporis substantiam in puram aquositatem reducit, carnem, sanguinem, medullas, aliaque quæ indies de nouo in corporibus nostris accrescant, liquefaciendo hęc itaque Mercurij natura, naturæ Firmamenti quàm simillima existit: est enim in eo curriculum totius anni, Æstas dico, hyemsque: quemadmodum ergo dictum antea est, Hyemis naturam referre Mercurium, sic eundem Æstati similem esse propter resolutionem, iam quoque intelligendum: quidquid enim frigore eius cõgelatur hyeme, hoc æstate ab eiusdem calore resoluitur, quę dein resoluti Hyposarca Mercurialis dicitur, ex quo differentiã huius ac naturalis hydropis internoscere facillimũ erit. Notandum quoque ex purgatione corruptioné in corpore humano accidere, quæ nullã omnino ex vulgaribus affectionib. referat: non enim vt purgationes vires imminuũt, sic morbũ inuenire licet, qui simili ratione virib. humani corporis efficiat, neq; vlla est sicca intéperies, quæ siccitati ligni Guaiaci respõdeat. Quapropter in huiusmodi casibus antiquorũ cõmentationes reiiciédæ erunt: namq; illæ hosce morbos cum recentibus nullo modo conciliare possũt. Itaq; quemadmodum in hac hydrope, sic in omnibus reliquis morbis distinguendũ erit: sic tremor manuum ex contactu Mercurij, à tremore ex reliquo corpore exorto discernendus.

Hydrops naturalis & deprauata quatenus differant. *Mineralia corporis à Mercurio resoluuntur. vt hydrops.* *Hyposarca Mercurialis.* *Ligni Guaiaci intensissima siccitas.* *Tremor ab argento viuo.*

CAP.

CAP. XIX.

SEd iam ad Praxin properemus, vbi ante omnia propositi nostri rationes explicandæ erunt. Constitutum ergo nobis est, morborum Theoriam non iuxta ordinem morborum, qui ex inueteratis originem duxerunt, deducere, sed ad manus sumpta Mineralium natura, iuxta ipsorum rationem Receptas seu remediorum formulas describere. Quia ergo nouam Theoriam hic machinari oportet, nil opus erit posthac compositorum rationem habere ei qui Theoriæ Mineralium imperitus fuerit. Neque est vt quisquam insolitam Methodum receptarum accuset: nam sic morborum ratio postulare videtur. Vellem sanè reliquas quoque descriptiones, quæ in istis affectionibus à cæteris vsurpantur, hic annotari posse: satis enim intelligo plerisque hanc nouam Theoriam, ac Praxim initio difficilem futuram ad hæc cùm in cognitione vulgarium morborum, tam miris modis peccent Medici, an ne mihi pollicear in istis difficillimis affectionibus ipsos erroribus vacaturos esse, male certè metuo, ne cum morbis ipsorum quoque negligentia accreuerit.

Propositum Paracelsi.

CAP. XX.

SCire etiam de nostra sequentis Practicæ methodo conuenit, nos quorundam morborum mentionem facere, qui singularibus ac specificis remediis cedant, cùm alij communibus facile percurentur. Postulant enim hoc & ipse stylus, ac morborum natura & series: processus enim inconstans, inconstantia symptomata subsequi videtur, hinc quandoque iuxta naturam Mercurij, quandoque iuxta naturam Constrictionis procedendum esse necessitas iubet, prout nimirum Mineralis illius natura tulerit, quam nos rationem in libro de origine nouorum Morborum, accuratè & abundè describemus, idque eo lubentius, vt impendentia pericula in curatione nouorum morborum, aliquo modo deuitentur, quæ ab iis qui subinde nouas remediorum formulas componunt, aliàs conciliarentur, quod si quæ interim silentio inuoluerimus, ea nostræ Theoriæ gnari facile dein eruent, quibus nos quoque potestatem facimus, si qui hiatus apparuerint, eosdem resarciendi.

Liber Paracelsi de origine nouorum morborum.

CAP. XXI.
DE NOVA HECTICA.

HEctica est consumptio totius corporis, ac substantiæ carnosarum partium imminutio, cum alternatim ingruentibus calore ac frigore. Originem fere ducit, ex eo quòd longo tempore non curata Lues Gallica naturales vires imminuerit: namque vbi morbus diutius afflixerit, assimilans nutrimentum facultas ferè euanescit, qua deperdita impossibile est, quod de substantia corporis defluxit rursum apponi. Hæc ergo curationis procrastinatio ac mora, Medicorum imperitia accidit, qui dum morbum curare conantur, non curant tamen, sed saltem distrahunt, vnde dein vires necessario imminuuntur, atque Hectica generatur.

Hecticæ definitio. *Causa.*

DE NOVA PHTHOE.

Quæuis corporis refrigeratio à Mercurij frigida intemperie, vel diuturna inedia causata sanguinis massam refrigerare solet, sic vt omnis eius substantia in mucum ac pituitam conuertatur, quæ subinde ad reiectionem nos irritare solet, vnde postea copus absumitur, deficiente nimirum nutricante sanguine, quo si corpus destituatur, necessario in atrophiam incidit, ad hæc perinde vt à frigore, vbi calor accreuerit, membra stupore corripiuntur, atque pituitosum sanguinem generant: omnis enim stupidus calor, omneque frigus ex medicamenti venenositate natum, corporis habitum in deterius transmutare potest.

Phthoe vt fiat.

DE NOVA HYDROPE.

Vbi à Mercurio coagulata fuerit corporis nostri, siue multa siue pauca substantia, tum idem ipse illam denuo resoluit, sic vt ipso recedente per suam naturam, id quod coagulatum antea fuerat, non secus ac glacies iterum resoluatur, qui dein humor in infernas partes decumbens, accedentibus flatibus, in tumores illas attollit, quod certè omne malum Mercurio perperam adhibito in vnguentis, suffumigiis, lotionibus, &c. adscribendum erit: quin & Ligno quædã malignitas inest, qua ad hydropem dispoſita redduntur corpora, si quis eo inconcinnè vtatur.

Flatus cum humore hydropē facit.

DE NOVIS APOSTEMATIbus.

Apostematum horum origo inde ferè est, quòd defluxiones quæ ad exteriora membra defluere debebant, Medicorum imperitia retrò pulsæ, obstructæ ac impeditæ, quæ in externis artubus effecturæ erant, regurgitantes ad interna, ibidem multo maiore periculo exequuntur, vbi cùm partium nobilitas non tam facile ac manus pedesque illam operationem patiantur, effectus oritur Pleuritidi omni ex parte respondens.

DE NOVA PVLMONIA.

Mercurij natura veluti per os expurgare solet, sic quoque magna vi ad pulmones penetrare, quos vbi occuparit, non secus ac in faucibus, omnes sordes quas expellere debebat, in pulmones colligit: atque quemadmodum in faucibus inflammationes, sic in Pulmonibus peripneumonias excitans, quæ vbi pulmones corripuerint, iam non ita facile vt faucium phlegmones persanantur, hinc ergo tusses, suppurationes, puris sputa, fœtor anhelitus &c. tandem exoriuntur.

Peripneumonia difficulte sanatur.

DE NOVA LYTHIASI.

Accidit quoque ex nimiũ imminuto naturali calore (à Mercurij nimirum maligna qualitate) vt Renes grauissimis morbis affligantur: namq; vbi præter omnẽ rationẽ Mercurius intra corpus

Mercuriũ Nephritia facit.

pus adactus fuerit, atque regiones Renum ac dorsi occupauerit, perpetuos lumborum dolores efficere solet, maximè verò vbi aliqua ad calculum inclinatione æger aliàs affectus est.

DE NOVA CARDIALGIA, SEV nouo Singultu.

Quando ex nimio Argenti viui vsu, ventriculi regio Mercurio grauata fuerit, ferè diuturnus singultus superuenire solet: namque perinde vt manibus tremorem, sic & ventriculo infert Mercurius: est enim singultus, nil aliud quàm tremor ventriculi. Atque quemadmodum Mercurius vomitum aliàs excitare solet, sic in ventriculo dominium adeptus, nauseam cibi ac potus efficit, neque nauseam solum, sed & debilitatem quoque, atque frequentissimum vomitum. Similiter ex frequentibus purgationibus haustis ac deuoratis, ventriculi supinitas causari solet, vt deinceps quotidie ægri ceu hausto Medicamento purgentur.

Singultus est tremor vẽtriculi.

DE NOVA DISSENTERIA.

Non secus vbi Mercurius intestinorum Anatomiam subierit, illorum quoque morbos causare aptus est: fiunt itaque ex illo quandoque alui fluores, per quos non stercora solum aliæque superfluitates, sed & vtilis corporis substãtia per aluum descendunt, causante idipsum Medicamenti venenosa malignitate, quod si venenosam illam Medicinam in igneum conuerti calorem contigerit, alui fluores lethales ac perpetuos efficiet.

DE NOVIS LATERVM PVNctionibus.

Vehementium medicamentorum, quæ in curatione Luis Gallicæ vulgus Medicorum adhibere solet, ea est malignitas, vt nisi iusto pondere, certa mensura, aptoque tempore exhibeãtur, subitò cor petunt, vnde dein laterum punctiones, anhelitus difficultas, læuiores vel molestiores, pro assumpti veneni quantitate affligunt. Quod si veneni malignitas etiam sanguinis massam occupauerit, dum isthæc symptomata non ante sæuire desinunt, donec Suppuratio fiat, morbus scilicet omnibus reliquis morbis, penitus dissimilis, quisque nil nisi ipsissima mors recte dicatur.

Suppuratio morbus grauissimus.

DE NOVA PHRENITIDE.

Vehemens inquam venenum hoc, si quando superna petens capitis ac cerebri interiora subierit, non secus ac aliis in regionibus, subitò in actiones suas prorumpere solet, atque quemadmodum veneni natura est, vt circumiacentes partes arrodat, atque singularibus quibusdam doloris speciebus sese prodat, sic quoque occupata cerebri regione, pro partis illius natura ac habitu, singulari doloris specie affligit, ad quam dein delirium ac mania sequuntur, qui affectus diuturni, an breues, tuti vel lethales futuri sint, ex eo cognoscetur, quatenus venenum illud igneam qualitatem concepisse videbitur.

DE NOVA SITI.

Veneno Epatis regionem subeunte, ab illius agente qualitate epatis siccitas causatur, ad quam sitis necessario sequitur, atque sane sitim facere, quoduis venenum aptum est, cùm omne venenum epar affligat, ipsum autem sitis sit locus quasi affectus,, vnde dein multa sitis ad mortem vsque durans affligit, quæ vbi in propinquo fuerit, sitis in lethalem morbum transmutari videbitur, quem morbum ad certum aliquod genus pro sua industria quiuis referre potest: namque vniusmodi semper non est.

Sitis fit à calore Epatis.

DE NOVIS MENSTRVIS AC vteris affectionibus.

Similiter ex inconuenientibus remediis, quæ quandoque mulieribus, quæ Lue Gallica laborant, exhibentur, quemadmodum in intestinis alui fluores, sic in vtero Mensium inordinatæ ac intempestiuæ ruptiones causantur, proinde donec Medicamenti malignitas ac virulentia vteri Anatomiam occupauerit, ne speres sanitati restitui affectam mulierem posse. Non secus etiam, veluti veneni huius vsus epar, cerebrum, &c. inficit hydropem aliasque affectiones generat, sic vbi vteri internas regiones ipsum subierit, sterilitatem efficit, veneni malignitate spermatis bonitatem corrumpente. Itaque vbi à Mercurij frigida intemperie vterus refrigeratus fuerit, pro veris Mensibus, Lochia seu alba menstrua prodire videbuntur, donec omnis veneni malignitas extincta esse appareat.

Vterij affectiones vt fiant.

DE NOVA LEPRA.

Venena atque ipsorum illegitimum vsum hactenus propagatum non intrinsecus solum, sed etiam externa corporis superficie actionibus suis morbos generare posse, ij facile intelligunt, qui ab adhibitione ipsorum pustulas, escharas, partiumque decolorationes factas esse aliquando obseruarunt, generationis autem modus sic ferè habet, vbi vis veneni intrinsecus in corpore imminuta non est, tum ea extra fertur, atque qua parte maximè illi commodum est, in conspectum prodit, lepraque efficitur. Simile quippiam accidere obseruatum est, in quibusdam corporibus, quæ cùm defluxionibus obnoxia essent, Mercurio curari attentata sunt, qui cùm fluxioni illi iunctus fuisset, non secus ac Lepra extra prorupit. Non dissimile de Morphea, Herpete, Phlyctenis &c. aliisque affectionibus cutaneis iudicium esse, facile intelligent, qui Lepræ rectam absolutamque cognitionem habuerint.

In defluxionibus abusus Mercurij.

DE NOVO ERYSIPELATE.

Noui Erysipelatis origo ex defluxionibus typicis ferè est, hoc est, vbi certis periodis solitæ fieri defluxiones, quibus tota corporis moles expurgabatur, Medicorum imperitia retrò pulsæ, meatusque obstructi fuerint, non potente amplius sese exonerare natura, tum subitò rigores, horrores punctiones, angustiæ pectoris, aliaque in inuasionibus Febriũ Biliosarum ac Pestilentium vulgata corripiunt, atq; præter hęc rubri quoq; tumores, eiusdemq; coloris

Febrium symptomata vnde.

coloris maculæ erumpunt. Hoc inquam erysipelas quandoque fœliciter, quandoque minus curatur, atque ferè vbi perperam curatum est, cor petit, ac non mediocre capitis periculum conciliat.

DE NOVO IGNE PERSICO.

Quemadmodum notum vobis est, venena Arsenici, Auripigmenti, Mercurij, &c. causticam quandam virtutem participare, sic ipsa quando corpori, vt ipsum alterent, adhibentur, si ignea vi non aliquantùm obliterata excelluerit, pro consueta sua natura inflammationem quandam machinantur, maximè si centrum suæ Anatomiæ occupauerint.

DE NOVA PHAGEDENA.

Vlcera depascētia.

Similiter si eadem ipsa caustica vis non integram cutem, sed aliqua parte, qua ipsa vlcerata est, attigerit, vlcera depascentia Luporum instar efficit, in quorum curatione (de qua deinceps plura) nil opus est, de loco affecto sollicitum esse: siquidem omni corporis parte tale vlcus efficere, venenum hoc satis efficax est.

DE NOVO CARCINOMATE.

Cancer vt fiat

Non alia ratione in veneno depascens quædam virulentia inest, ex qua & ipsa vlcera eandem concipiunt, quam aliàs sua natura non haberent, atque hinc fore carcinomata noua generari manifestum est.

CAP. XXII.

De Fucatis Quibusdam Morbis.

SCiendum quoque venenum hoc quandoque aliquem morbum occupare, eumque sic transmutare, vt impossibile posthac sit, eum eiusque essentiam absolutè perfecteque internosci: namque à veneno & noui morbi generari, & inuetetati transmutari facile possunt. Hoc in Podagra ac similibus affectionibus non difficulter animaduertitur: etenim si huiusmodi venenosum remedium in morbi alterius Anatomiam incidat, ibique dominium exerceat, procliue est Podagram cum Lupo, verbi causa, vel carcinomate, vel initiis Lepræ, vel aliis quibuscumque morbis suprà enumeratis: vt sunt Erysipelas, Gangræna, &c. complicatam generari. Possibile etenim vt huiusmodi venenum quemcunq; morbum in alium transmutet, maximè vbi plurimi inordinatè inuicem commixti fuerint, atqui hinc ortos morbos nemo facilè cognouerit, nisi cui venenorū vis perfectè perspecta sit. Itaq; accuratè Medici perpendere debent, an veneni aliqua portio morbum comitetur, necne, atque quemadmodum illud vires suas exerat dispicere. Namq; ex Luis Gallicæ origine ac curatione, duplex morborū genus primitus existere potest: alterum, de quo secundo libro dissеruimus, alterum quod deprauatam curationem subsequitur, de quo præsenti libro sermo institutus est, quamuis non inficior morbos hîc non omnes appellari, attamen ij ferè describuntur, qui nostra ætate vulgariter grassantur, quòd si posthac alij emergent, ex iam propositis fundamentis, quiuis illorum originem, causas ac curandi rationem facilè cognoscet. Itaque iam consequenter Receptas describam pro curatione eorum morborum, qui hoc tertio libro continentur.

Podagra cum Lue Gallica complicata vt fiat.

Duo morborum deprauatorum genera.

CAPVT XXIII.

ATque vt tandem curationem Luis Gallicæ, eius nimirum quæ perperam ab Impostoribus curata, varia morborum genera produxit, describamus, tempestiuum esse videtur, verum alicui hic forsitan præter decorum facere videar, quòd meæ Facultatis homines erroris insimulo: atqui candidiores iudices meum propositum sinistrè non interpretaturos puto, cùm necessitas sic postulare videatur. Sed vtut sit, nos nostra pertractemus, vbi obseruādum, duplicem me curandi rationem instiuere, quarum prior est, in correctione communium deprauationis omnium morborum causarum, cuiusmodi sunt vnctiones, Lotiones, fumigationes, ligni incōcinnus vsus, aliaque huiusmodi: nam ab istis remediis omnibus ferè ægris, qui horum veterinariorum curæ se committūt, ineuitabile periculum imminet. Altera curationis ratio est, vt commune venenum eiusque noxam rectè dignoscamus atque curemus. Notandum autem hîc est, cæteras imposturas vt sunt quæ sectione, vstione, corrosione &c. committuntur, aliam ac singularem curationem quàm supra commemoratur, obtinere: itaque singulares regulas præscribendas esse, quod nos deinceps quantum in nobis erit, accuratè præstare studebimus: alterā de vnctionibus, alteram de sectionibus, eiusque similibus tractationem descripturi. Quæ verò alia damna, ab aliis remediorum formis, ab impostoribus inferūtur, omnia hic describi ac corrigi non posse non inficior: non enim libelli breuitas hoc patitur: ad hæc si singula describere vellemus, de singulis imposturis, singulos nouos tractatus conscribere oporteret. Nostri autem propositi ratio ad Praxin vsque solummodo hic extenditur, cum alibi non desint occasiones, vbi copiosius de Theorematis disseramus: veluti in eo libro cui titulum fecimus, quid Morbus Gallicus in futuro efficere possit, quidque mali ex inconcinna curatione metuendum. Itaque hāc succinctam Praxin æquo animo suscipiatis oro, rogans interim quoq;, ne nouas descriptiones nostras contemnatis, siquidem vobis ipsis conscij sitis, vos in omni vestra scientia, ne minimum quidem remedium quod nouo huic morbo aduersaretur inuenire potuisse: ne ergo pigeat quæso noua atque nostra addiscere, cogitate obsecro vestras hucusque ad vos propagatas receptas sola eloquentia ac sophistica niti, cætera nullius penitus vtilitatis esse. Cæterùm non dubito, paucos vestrûm subsequentes nostras Receptarum descriptiones intellecturos esse, cùm in iis scholis, in quibus vos Medicinæ olim studuistis casualia potius, quàm quæ reuera sic se habeant, proponantur.

Casualia scholis docētur

CAPVT XXIV.

De restituendis iis, qui vnctionibus, lotionibus, suffumigiis, &c. corrupti sunt.

ARgentum viuum quod vestris imposturis, vnctionibus scilicet, lotionibus, suffumigiis, &c. intra corpus compulsum est, illic

illic delitescens omnino, quò minus recta curatio procedat, Mercuriali sua vi prohibet: quin & nouorum morborum, (qui curationi supra quàm credibile sit, inobedientes euadũt) occasiones subinde præbet, ex quibus duobus signis, ceu tecmiriis colligere medicus potest, an ab Argento viuo malum extiterit: sunt enim qui glorientur se Mercurium extinguere posse, hic calcinationem, ille Sublimationem, tertius hoc, quartus illud profitentes, cùm tamen omnibus modis adhuc verus Mercurius permaneat. Itaque omnes hi morbi sub vnam generalem curationis rationem colligũtur: siquidem nullus morbus deprauari potest, qui non suæ deprauationis cõcausã habeat. Mercurium hinc ergo tribus in vniuersum modis extra corpus propelli posse docebimus. Primus modus per Corallarum, alter per Aurum Diaphoreticum, Terrius per Thermas Iassę absoluitur. Methodi huius nostræ, hęc ferè ratio existit, Corallatum purgatio est, qua axungia, Euphorbium, Lythargirus, aliaque in Impostura enumerata, quæ vnà cum Mercurio adhibere soletis, ex corpore expurgantur: etenim impossibile est, istis non prius medio Corallati expurgatis, Mercurium ex corpore educi. Dein facta purgatione, sudor promouendus, exhibita iusta quantitate Auri Diaphotetici, hoc vero necessario exhibebimus, quòd nullũ aliud remedium inuenire impossibile sit, præter hoc Aurum. Tertio denique balneum præparandum, ex Iassa incocta in aquis Thermarum, in eoque balneandus æger, iuxta vulgatas balneandi leges. Istis ergo tribus remediis Mercurium ex corpore educi necesse erit, quo educto, quæuis reliqua remedia pro voto actiones suas exerent.

Mercurij fabulosæ extinctiones.

Corallatum. Aurum Diaphoreticum. Thermę Iassæ.

CAPVT XXV.

Corallati itaque descriptio in hunc fere modum habet. Recipe Liquorem Aquili, quẽ exsiccatum in Liquore Vitrioli præparato, imbibito dein, veluti à Calcinato Tartaro spiritum abstrahere Chemicorum regulæ præcipiunt, spiritum abstrahemus, atque tum Corallatum confectum erit. Cuius dosis & adhibendi modus erunt, vt granum vnum in ℈j. Theriacæ vel Metridatij, pro respectu personæ ter, quatérue exhibeatur.

Corallati vsus

Descriptio vero Auri diaphoretici, huiusmodi est: ℞ Auri ℥j. ex qua duæ patellę fabricentur, ac per essentiam vini secundum artem, in primo gradu Athanatis, illæ in Liquorem resoluantur: dosis est, vt grana tria in vino semel, vel bis exhibeantur.

Post hæc: duobus nimirum istis remediis, iuxta artis præcepta vsurpatis, an tertio, balneo scilicet opus sit, circumspiciendum. Est autem Iassa, Persicaria lenior, vel Aquilegium, vel denique Serpentinæ quædam species, cuius præparatio sic perficienda. Recipe Aquę sulfureæ de Thermis quantum sufficit in qua incoquantur herbæ predictę, balneenturque ægri, nulla sympromatum paralyseos, vlcerum, ac tumorum, &c. habita ratione. His hunc ad modum adhibitis, si quid in corpore de Argento viuo contentum fuerit, omne expellitur, atque artus ad suscipienda reliqua remedia vires satis magnas acquirunt. Hanc autem methodum *Paracelsi Chirurgia Magna.*

Auri Diaphoretici vsus.

curandi omnibus quicunque ex vsu Mercurij damnum perceperunt, medendum erit: quòd nisi præstetur, numquã ad aliquam frugem ægro perduci possibile erit: namque cetera remedia naturam penitus non recipere sæpissimè à nobis obseruatum est. Neque quemquam Rescripta nostra terreant, quòd non iuxta vulgarem pharmacopœorum consuetudinem composita sint: namque in pharmacopœorum officinis nata non sũt: quare si quis ea non intelligat, scholas in quibus docentur (Chemicas nimirum officinas) adeat: ibique addiscat: nemo namque vestrũm suopte marte tam eruditus est: vt de istis ex suo cerebro ratiocinari possit, sed omnino tyrocinia artis medico prius ponenda sunt.

Mercurij incommoda vt curentur

De Ægris restituendis Qui ex purgatione, sudatione, & Chemicorum experimentis morbos contraxerunt.

CAPVT XXVI.

Qvamuis turpe sit incommoda, atque errores circa vsum ligni à Medicis committi solitos describere, tamen cùm etiam rebus pro arbitrio succedentibus periculum non mediocre concilietur, atque in non leue discrimen naturæ bonitas deducatur, in illos animaduerte operæ pretium duximus. Quis enim ferat vestra culpa naturæ semitas interrumpi, eaque dilacerari, quæ natura omnibus modis integra seruare nititur? Ex quo sequitur, post huiusmodi curationem, corruptionem illam naturæ ante omnia oppugnandam esse suoque nitori ac integritati restituendam, quoniam ista restitutione procurata, morbus ex inconcinna curatione contractus ad suscipiendam vtilis remedij actionem dispositus redditur. Corrupta autem ista multis modis euenit: ac primo quidem purgatione, naturæ corruptio infertur omnibus modis, deinceps iterum resarcienda. Secundo corrumpitur naturæ temperamentum ab immoderato Ligni Guaiacani vsu: perinde enim vt diuturnis siccitatibus flores emarcescunt, terra illis debitum alimentum non suppeditante, sic hagyoxyli vsus corporis vtile nutrimentum exsiccans, ipsum in Marcorem deducit. Quin & aliæ quoque remediorum formulę, non secus ac iam commemoratæ multis modis naturę bonitatem corrumpunt, ipsius nimirum nutrimento absumpto: namque corpus quod ad tẽpus non alitur, refrigeratur, marcescit, ac viribus imminuitur, atque etiamsi postea iterum exhibito nutrimento humectetur, illa tamen humectatio tantum abest, vt aliquem vsum præstet, vt etiam omnis putredinis mater rectissimè appellari possit. Proinde suum ius corpori tribuat: siquidem nisi concinno id tempore fit, etsi fiat postea, nil tamen aliud efficitur, vt noua generata humiditate, quascunque illa partes attigerit putredo, quasi per contagium serpat, atque noui planè morbi generentur, quibus resistere impossibile sit, nisi suo iure corpori concesso. Hos ergo vestra culpa manufactos quodammodo morbos curare atque naturæ illatam iniuriam sarcire edoctus, nil mirum si à

Purgationis noxa.

Ligni Sancti noxa.

Putredinis noxa

sià Compositis seu Rescriptis Mesuæ, Auicennæ, Rasis, Galeni, &c. discessero, cùm nec apud illos, nec in libris de simplicibus ac Gradibus quidquam, quo hisce malis occurrere queas, reperiatur.

CAP. XXVII.

ITaque primum quod præstare oportebit, illud est, vt naturam eò bonitatis reducamus, quò alimentum sibi iure debitum iterum recipiat, atque sibi apponat, & assimilet, quod quomodo præstari possit, sic intelligendum: Humanæ naturæ ea conditio est, vt ipsa quamuis corrupta, ab Astronomicis artificibus in suum tramitem reduci sese patiatur: curandum ergo, vt naturam eò deducamus iterum, vt ipsa quod terra suppeditat remedium, à cœlo, vt libenter recipiat disponatur: nisi enim hoc procuretur, impossibile erit corruptionem illam resarciri. Quocirca Medici operam dent moneo, vt Astronomiæ cognitionem sibi comparent: siquidem absque illa nemo verus Medicus dici possit, sed Experimentator saltem. Quia ergo cœli generans vis atque facultas eiusmodi est, vt etiam ea quæ hominum imperitia corrupta sunt, restituat, sequitur hac habita, ad terrestrem Medicinam, quæ roris vel pluuiæ instar se habet, progrediendum esse: huius autem non vnum solummodo genus est, sed plura à pluribus commonstrantur: sunt qui huius vnius vsu donec cœlum suam operationem absoluerit, suam quoque perficere conentur. Nos methodi commodioris causa Medicinas bifariam diuidamus, alias viris, alias Mulieribus tribuentes, vtrisque nimirum binas: Mulieribus competunt Melissa, & Valeriana: Viris vero Lignum aloës, & Antimonium, has inquam Medicinas in suam primam materiam reducere oportet, hoc est, ab illis omnis terrestreitas remouenda. Reductionis huius seu præparationis varij modi, apud varios artifices reperiuntur, quorum nullum hîc annotare voluimus, cùm rerum imperitos sciam ex suo cerebro speculaturos noua esse, quibus nostra corrigere conarentur, illi tamen aliud nil efficerent, quàm vt omnia peiore conditione facerent. Dosim quoque legitimam eruditis metiendam eadem de causa relinquo, tum quòd de his aliisúe Arcanis in Archidoxorum libris nostris abunde à nobis disputatum sit. Hæc remedia vbi vna cùm cœli conuersione suum mensem adsoluerint, tum infra scriptorum remediorum vsus subsequatur: nimirum vt in viris Oleum salis viridis, in mulieribus Liquor de Carabe vsurpetur, quorum etiam remediorum præparationem vtpote vsuperitis, satis cognitam nos ad cæterorum Arcanorum præparationem reiecimus. Denique tribus istis successione quadam iunctis, cœli nimirum conuersione Arcanis, atque finali remedio, corpus suæ integritati restitutum esse, neutiquam dubitandum erit, quod si interim adhuc aliqui morbi corpore hærere vedeantur, eosdem concinnis remediis pellere non difficile erit. Sin ista vsurpata non fuerint, etiamsi à vero scopo ac tramite non aberres (quantum ad postremam curationem attinet) tamen curationem absoluere impossibile erit.

Humanæ naturæ cōditio.

Astronomię vsus.

Remediorum diuisio Viris vtili. Mulieribus vtilia.

Dosis remediorū tribuitur solis eruditis.

Curandi methodus.

CAP. XXVIII.

De Restituendis iis qui à Fluxionum diuersione corrupti sunt.

IMposturæ huius rationem multiplicem abunde superius à nobis explicatam esse persuasum habemus summa ferè dictorum fuit, quod dum exitum obstruunt, fontem fluxionis intactum relinquentes, necessariam regurgitationem, atque aliis in locis fluxionis eruptionem efficiant, vnde dein posterius malum priore multis modis grauius atque deterius euadat. Propositum itaque præsente loco est nobis, fontem, qui ab Impostoribus relictus est, quo pacto demoliri oporteat ostendere, vbi obseruare potissimum conuenit, omnino ne ipse curetur vel obstruatur, cauendum esse: namque fonte ac radice mali integra manente, quantumuis aliàs ad speciem curatio facta esse videatur, curatio tamen neutiquam dici potest vel debet: namque donec morbi radix intacta fuerit, de bona curatione gloriari non poterimus, itaque ad fontem ipsum penetrandum. Sciendum præterea ex huiusmodi Impostura plurimos adhuc morbos generari, qui ad morbos Chirurgicos referri possint, quibus morbis intra simul ac extrà, varias remediorum formas adhibent Medici, non intelligentes fontem mali interius in corpore latentem potius oppugnandum fuisse, quo fonte non oppugnato, omnis in cassum labor est, ne itaque frustra laborent, quandoque Medici, sequentem methodum curandi, meo consilio vtiliter obseruabunt. Fontem ergo mali cùm ante omnia anferre necesse sit, considerandum primo medico erit, quibus occasionibus fluxionis illa via obstructa sit, hoc est, an per Mercurium hoc perpetratum fuerit: non raro enim ex vsu Mercurij fluxionum meatus obstructos fuisse obseruauimus, vnde dein multa grauia mala ortum duxerunt: an vero meatum imperitus aliquis Chirurgus obstruxerit, veluti in examine Imposturę admonuimus. Vbi ergo à Mercurio meatus obstructi sunt, iuxta præscriptos Canones Mercurium expurgare, ac ab eius inquinamento mundum corpus reddere Medicus debebit, quo facto, iam morbus solus atque simplex est, quem iuxta methodum liberandarum obstructionum infra descriptam haud difficile fuerit. Sin non Mercurius, sed Sparadrapum, aliáue forsan fluxionum curandarum vulgaribus medicis vsurpata ratio, mali causa fuerit, curationem exterioris mali intermittes, atque ad fontem oppugnandum te conferes, in quo destruendo si quid profeceris, benè est: sin frustra laboratum sit, sequenti methodo vteris. Tota obstructarum fluxionum curatio, quantum experientia hactenus didicimus, tribus istis remediis absoluitur: Auro Diaphoretico, Succo Tartari, & Colcothar. Succus quidem Tartari hoc efficere videtur, vt in Epate, Liene, Cysti Fellis, Renibus, aliisque internis visceribus, nulla penitus fluxio radices agere possit. Colcothar vero prohibet, ne illis in partibus fonte mali constituto, cæteri artus exteriores illam fluxionem recipere cogantur. Denique auri Diaphoretici officium est, vt nullam toto corpore fluxionem, quæ intus vel extrà vlceratio-nem

Fontes morborū neg igāt medici.

Obstructio à qua causa fit, vt intelligatur.

Obstructorum meatuū curatio.

Succi Tartari vsus.

Colcothar quid faciat.

Auri Diaphoretici vsus.

nem causare possit, generari patiatur. Verum ista remedia incognita forsan erunt illis Medicis, qui sola vrinarum inspectione, syruporum ac Pillularum confectione, aliisque hoc genus nugis occupantur, quorum tamen nos nil motamur conuitia, cùm numquam experientia nobiscum pugnaturi sint. Itaque commemorata remedia, non nobis solum, sed & aliis artificibus nota, corrigere vel augere visum non fuit: sufficiat admonuisse, plus ipsorum viribus: quàm vulgatis remediorum descriptionibus tribuendum esse. Iis vero qui experientia destituti sunt, multæ paginæ cùm non sufficiant, vt sufficienter instruantur, quid opus est multum defatigari? Denique Dosim horum remediorum quod attinet, quia vsu peritis, eam incognitam non esse nobis constat, eam annotare noluimus.

Dosis.

CAPVT XXIX.

De Restituendis iis, qui sectionibus ac vstionibus corrupti sunt.

QVamuis proposito nostro hic, non vt necessitas postulare videbatur, satisfacere queamus, hoc est, vt id quod corruptum medicorum imperitia est, restituamus: nemo enim os fractum, cariosum, sphacelatum, &c. facilè, si maximè velit, restituet, tamen, quantum in nobis est, omnibus mobis Imposturis, quæ ossa corruperunt resistere conabimur. Imposturæ certè hæ non ossa modo, sed & artus, aliaq; membra sic extenuarunt, vt salutem sperare vix liceat, itaque hæc ceu impossibilia fato relinquenda: at vbi caro vel ei simile quidpiam abscisũ est, quod reparari natura patiatur, illud iuxta vulgares canones recomplendum denuo erit, quare de illo nihil singulare hic præcipiẽdum esse duximus. Veruntamen vt de ossibus quoque sermonem continuemus, obseruandũ vbi sphacelos plane nondum radices egerit, ad officium Medici pertinere, vt morbi perfectio ac status præcaueatur. Quod fiat, Mercurium iuxta prædictos canones extra corpus exturbando, atque reliquum morbi quemadmodum de curatione noui ignis Persici, infra præcipietur, curando. Cæterum quod noua ossa in præsectorum ac exemptorum locum quidam imlocum quidam impostores reponere conãtur, hoc impossibile in natura rerum est, nisi forsan defensionis causa huiusmodi quiddam fiat. Obseruandum præterea huiusmodi affectus in numero ex præscripto trium præcedentium capitum percurari posse. Iam tandem ergo finem faciamus preceptorum curationis ac ablationis primarum materiarum, quæ ceu cõmunes causæ corpus infestant, in quorum vsu obseruandum corallarij loco est, antequam curationem aggrediaris, corpus expurgandum esse, sicq; opus expediendum, cuius nos rationis aliquot exempla consequenter annotate non infrugiferum duximus.

Ossium morbi vt caueã tur oportet.

Primæ materię sunt causæ morborum.

CAP. XXX.

De nouorum Morborum ex deprauata Lue Gallica exortorum curatione.

PRriusquàm alicuius morbi curationem medicus auspicetur, antedicta expurgatione vtendum erit: dein si morbus aliquis recens adsit, considera, ad quam extirpandam, canonibus veterum probatorum scriptorum vtaris, vt sequitur, in curationem sic incumbito, quasi eam perfectam cupias esse, quod efficies Recipiendo mediam dosim cuiusuis Rescripti veterum, & addendo pro reliqua medietate, in singulis morbis, singulas subscriptorum remediorum (quæ semper in promptu habere medicus debet) doses integras.

Veræ doses nouorum & antiquorum remediorum.

Paracelsi Chirurgia Magna.

REMEDIVM IN NOVA HECTICA.

Victus esto Brodium caulium, & carnium animalium castratorum. Medicamentum verò Mummia Compacta, vtroque autem vtendum, donec absoluta curatio videatur.

Mummia cõpacta.

IN NOVA PHTHOE.

Victus ratio non admodum euariet à priore, de remedio vero, subtriplum esto ad Sulfur præparatum cum Calchothar, sic scilicet, vt humidam acquirat consistentiam, quàm ad duplum augere licebit, atque vulgata dosi exhibere.

IN NOVA HYDROPE.

Victus ratio veterum obseruetur, Medicamentorum quoque ratio antiquis vsurpata non repudietur, verum singulis quatuor diebus ante & post medicamenti exhibitionem, offeratur Crocus Reuerberatus, tandémque cum Electuario Diacubebe curatio absoluatur. Dosis Croci est ℥ ß. mane & vesperi, eademque Diacubebes interdiu.

Diacubebe.

IN NOVIS APOSTEMATIBVS.

Diætæ formula immutata esto, veterúmque medicamenta curationem ex dimidio faciant, reliqua vero morbi medietas residua, cum Tartaro Correcto, quem nos Crepinum introuersum appellamus, persanetur.

Crepinus.

IN NOVA PVLMONIA.

Diæta perinde, ac veterum victus ratio obseruetur, atqui medicamenta veterum penitus repudianda sunt: exhibe vero mane & vesperi Aurum Consolidatiuum, ac Liquore Serpentinæ, donec signa aliqua huius morbi supererunt.

Liquor Serpentinæ.

IN NOVA NEPHRITIDE.

Regimen victus omittatur, vtere curatione veterum per diuretica, ad medietatem curationis, reliquum Alcali Crystallino absoluito: námque isto medicamento mirè gaudent Renales morbi.

Alcali crystallinum

IN NOVIS VENTRICVLI AFFECTIBVS.

Antiqua diætę formula sarta tectáque seruetur, post cibum sumptum Galanga mane & vesperi deuoretur, ante cibum sumptum vero vtile fuerit, Conseruam Anthos cum Oleo Colcotharino Imberberisatã exhibere. Ad hæc nouæ Lunæ tempore mane & vesperi Granum vnum Auri diaphoretici exhibitum mire confert.

Galangæ vsus.

IN NOVA DYSSENTERIA.

Diæta sedulo conseruetur, atque exhibito Laudano fluxus alui sistatur, dein Croco Glauco curatio ad finem vsque deducatur. Deniq; in quartis Lunæ exhibe Rob Acetosum Colchotarinum consistentia mediocri.

Crocus Glaucus

IN NOVA PLEVRITIDE.

Venæsectio primum iuxta vulgatos canones

 fiat,

fiat, dein Angelica Laudina iuxta dosi exhibita, curationem (quæ nullo alio remedio perfici potest) absoluito.

IN NOVA PHRENITIDE.

Neque remedia, neque Diætam antiquorum respiciens, Cauterisationem locorum Maniæ, iuxta situm quatuor cardinalium ventorum, & motum Firmamenti, machinare, interim tamen Angelicæ Laudinæ, donec curatio perfecta sit, vsus non aspernandus erit.

IN NOVA SITI.

Succus vitriolatus. Abstinentia ac diæta repudiatis, appetitum illum Succo Vitriolato restinguito, & si commodum videatur, sub finem Diacubebe offerto quoque.

IN NOVIS VTERINIS MALIS.

Aurum Lunificatum. Vulgarem diætæ formulam nil cura, sed statim Auro Lunificato, iuxta cœlestis influentiæ canones, id est, respectu habito motus lunæ, qui legitimum exhibendi tempus moderatur, curare conatur.

IN NOVA LEPRA.

Antimonium album. Omissis antiquorum Canonibus, Antimonium album, Mercurium regeneratur, & nonnumquam etiam Liquorem solis dulcem ad curationem huius lepræ, quæ fixa ac permanens non est, vsurpato.

IN NOVO ERYSIPELATE.

Succus Tartari. Victus rationem contemne, Seca venam, Succum Tartari exhiberi ipse postulat, offer. hæc certissima ac facillima Erysipelatis curatio est, neutiquam aspernanda.

IN NOVO IGNE PERSICO.

Auspicare curatione iuxta antiquorum consuetudinem, qua media sui parte absoluta, recentem ei commiscere incipe. Noua autem qua nos vtimur Medicina, Gallreda confecta nobis appellatur. Gallreda confecta.

IN NOVA PHAGEDENA.

Coofectio de Lephanteis. Curam Lupi sequere, donec quarta adhuc curationis pars supersit, dein cum Confectione de Lephanteis confecta, & vua versa vsque ad extinctionem materiæ, progredere, sicque curationem perfice.

IN NOVO CARCINOMATE.

Panonicol. Medicamentum Panonicol ad tres septimanas exhibe, ac extrinsecus vulgata diæta vtere.

IN CORRVPTIS MORBIS.

Catholica remedia. Vrere Auro Liquefacto, Angelica, Laudina, Melissa, Anthimonio vel Mercurio non vulgato, quocumq; libuerit, iuxta suam commodissimam rationem.

Epilogus. Atque sic nouos & manufactos morbos enumerasse sufficiat, quorum etsi curationem succinctam attulimus, tamen eruditis copiosa satis videbitur. Interim eos qui rudiores adhuc sunt, oratos etiam atque etiam volo, vt ea quæ adhuc ignorant discere non grauentur, neque contemptum negligant, quemadmodum ij quandoque faciunt, qui suam negligentiam ac imperitiam contemptu scientiæ celare volunt. Considerent quæso omnes conscientiæ suæ integritatem & animæ salutem, cuius reddenda aliquando ratio erit coram eo, cui nihil absconditum esse potest.

FINIS LIBRORVM DE IMPOSTVRIS IN morbo Gallico.

CHIRVRGIAE MAGNAE QVINTÆ PARTIS THEOPHRASTI PARACELSI, LIBER QVARTVS.

IN OCTO ALIOS PARTICVLARES TRACTATVS diuisus, continentes perfectam cognitionis ac curationis Luis Gallicæ Methodum.

PRÆFATIO PARACELSI GENERALIS.

Trium præcedentium librorum argumenta. Paracelsi scopus in octo libris sequẽtibus.

PAVCIS *ab hinc diebus tres de Lue Gallica libros in publicum emisimus : vnum de Impostoribus medicis maximè necessarium. Alterum de vero vsu Rmediorum, quæ impostores sua inscitia infamarunt. Tertium de restituendis ægris perperam à Pseudomediciscuratis. Quos singulos antequam de vera ratione curandi differemus, emitti oportuit, quòd quid in medicina falsum verúmque esset internosci posset. Itaque iam deinceps octo alios conscribemus tractatus, in quibus in eorum gratiam, qui ab imposturis adhuc liberi sunt, de vera ac genuina curandi ratione, ex veris Medicinæ fontibus, disputationem instituimus. Monitos ergo cordatos medicos volo, vt ex horum octo librorum lectione vtilitatem ac necessitatem trium præcedentium tractatuum metiantur, omnibúsque modis studeant, vt quantum in ipsis est, errores ac Imposturæ omnes funditus extirpentur. Quamuis autem Medici ac Doctores, magnam ex nostris scriptis controuersiam exorituram ominentur : tamen neminem ista commoueant iubeo, cùm non arti, sed suæ crumenæ metuant isti homines, nihilq; nisi quod ipsi ignorant contemnere possunt, qui si facundiam, sophismata, vestes, ac inutilem pompam deponerent, stultis quàm simillimè esse ab omnibus indicarentur.*

DIXI.

THEO-

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE LVIS GALLICÆ,

LIBER PRIMVS.

Procœmium.

Tribus quos de imposturis Medicorum euulgauimus libris, si nil aliud, hoc certe effecimus, vt non tam procliuis posthac in errores prolapsus sit futurus, nec tam facile homines pseudomedicis istis fidem habituri sint. Namque non solum quid verum, sed etiam quid falsum sit, ad recti absolutam cognitionem pertinere videtur: etenim quomodo bona amplecti, mala deuitare oporteat, vtrumque ad scientiam refertur. Nunc autem præsenti opere primum quidem, quo pacto Medicus non terrestri solum, sed & cœlesti ratione in cognitionem morborum peruenire possit, ostendemus. Ex quo manifestum euadet, quanto errore omnes morbos ex terrestribus causis deduxerit antiquitas, cùm tanta in quibusdam efficiendis cœli efficacia sit, vt iam mirari nil amplius oporteat, veterum quoque receptas omni vsu carere. Neque quisquam est, qui se Medicum esse profiteri audeat, qui quatuor primas matrices, ex quibus omnes morbi prodeunt, cognitas perspectásque non habeat. Itaque nos causas morbi gallici, similiter quoque non corporaliter solum, sed etiam quomodo ex suis matricibus prodeant, ostendemus. Etiamsi autem Medica facultas vel Monspelienses medici mihi aduersabuntur, tamen parum illos moror, siquidem nihilo seipsis doctiores euasisse hactenus obseruauimus: multò autem minus terrent nos medici Germani, multò illis rudiores.

Cœlestes simul & terrestres causæ in morbis spectandæ.

Quatuor primæ morborum radices.

Capvt I.

Primo autem ad nomen morbi Gallici quod attinet, obseruandum, quorumcúque morborum nomina aliquo horum trium modorum confingi. Primus modus est, cùm eruditus medicus huiusmodi nomen confingit, vt nomen atque morbus simili planè ratione sese habeant, hinc Febris nomine ineruditi medici valde abuti conspiciuntur. Secundus modus est, cùm morbo nomen inditur, à symptomatis quadam similitudine: sic Caduci nomen à Casu, qui maximè in illo affectu elucet, originem duxit. Tertio, vbi aliquis morbus alicui regioni endemius, apud exteras quoque nationes nomen suum retinet: vt cum Persicum à Persia dicimus. Veruntamen obseruandum, duos posteriores appellandi modos, vt Caduci & Persici, medico indignos esse, sed nomina potius confingenda esse, quæ morbi materiam ostendant, atque tanta quidem proprietatis habita ratione vt illud nomen affectum hunc ab omnibus cæteris morbis distinguat, quemadmodum pyri nomen, pyri proprietatem insinuans ipsam ab omnibus reliquis arboribus discernit.

Nomina morborũ vnde ducantur.

Caduci nomen vnde.

Atqui in appellatione huius Gallicæ luis mirificè luserunt primi authores: primum enim quod cum variis morbis quandam similitudinem habere videbantur, rudiores medici qui affectus ab inuicem subtiliter distinguere gnari non erant, eorum affectuum nominibus quos referre videbátur, nuncuparunt, vt Mentagræ, Pustularum, Furfurum, &c. Veruntamen inter omnia nomina regionis solummodo nomen durabile fuit: meritò enim eius regionis nomen quæ morbum primò suppeditauit, reseruandum erat, vt scilicet Morbus Gallicus, seu Lues Gallica diceretur, ad hæc illa regio illius morbi astro immediante subiecta fuit. Sed meminisse decet iuxta arté rectius à materia Lvxvm, ab influxu Venerem, à remedio Crepinvm dici.

Luis Gallicæ nomen vnde.

Luxus, Venus, Crepinus.

Cap. II.

Qvomodo autem affectus hic primùm ad nos pertinuerit, sic breuiter intelligite. Antiquorum medicorum seculis inusitátum fuit, vt omnium vlcerum species ac differentiæ apto ordine conscriberentur, atque singulis speciebus sua singularia, longóque vsu cõprobata remedia subiungerentur, qua occasione facile erat quemuis affectum subitò curare. Verum tempore consequente (tẽpus enim omnibus rebus corruptionẽ adfert) cùm iunioribus hæc curandi ratio non sic ex voto succederet, factum est, vt à Petro de Argillata, Guidone, aliisq; huius farinæ Barbaris medicis nouæ singulorum morborum curationes, nouæq; causæ ædificarentur: neq; id planè sine causa, quoniam, quod certissimis rationibus confirmari potest, illa ætate rudimenta quædam luis Gallicæ iam apparere cœperant, cui vt mederetur, noua certè experientia (in qua indaganda mire luserunt boni illi homines) opus fuit, quod si tam manifestus tum temporis fuisset morbus ac nunc est, forsan non tanta difficultate illius remedia indagare eos oportuisset. Etenim omnis morbus dum adhuc recens est, cognitu difficillimus existit, plurimumq; negotij medico facessit, quod si quis tum veterũ placitis omnino inhærere conetur, neq; consideret morbos alios in aliorum locũ succedere, hoc est, noua influentia ingruẽte, nouos morbos prioribus antiquatis subiti existere: is certè sui erroris met causa est, dum scripta aliorum nimium torquet: quantumq; in confundendis morbis virium habeat influẽtia, non obseruat: hinc nimirùm tot Receptarum formulæ inutiles primitus extiterunt. Proinde decebit, vt medicus non corporalem solummodo naturæ cursum, sed & cœlestem influentiã ac motum, à quibus morbi gubernantur, intelligat. Itaq; si medicus motuum cœlestium ignarus sit, is necessario in sua Praxi confundetur: quod accidisse videmus Lanfranco, Brunoni,

Antiquorum laus.

Barbari Medici vnde.

Corporalis & cœlestis naturę cursus

Rogerio, Argillatæ, Valeſco, Vigoni, Bartapaliæ, Guidoni, aliisq; eius farinæ practicis, à quibus certam ac explicatam vel minimi morbi rationem expectare nemini licet: quippe ſolam experientiam errôneam omnes deſcripſerunt, nullo veritatis habito reſpectu.

CAP. III.

Quando primum lues exorta erit.

ITaque cùm diu multumq; iſtis difficultatibus exerciti medici eſſent, accidit tandem ſub annum Chriſti milleſimum quadringenteſimũ octogeſimum, vt ſubito perfectus morbus Gallicus erumperet, de cuius nomine iam abũdè explicatum eſt. Quamobrem autem Veneris nomen illi à quibusdã inditum ſit, hæc ferè cauſa eſt, quòd Venus huius morbi quaſi mater quædam ſit, & quòd eo ipſo tempore Veneris influentia in ſua exaltatione fuerit. Gaudent namque mirifice Planetę, ſi ſuas vires exercendi occaſio ſe offerat. Verum vir ſapiens dominatur aſtris, dum materiam illam ſubtrahit, vel præcauet, in quam noxã ſuam infuſuri erãt Planetę: ſciendum namq; ſtatim ac influxerunt aſtra iam ſuas vires ea explicare. At vbi nondum influxerunt, hic irriti conatus ſunt, hinc videmus quamobrem in fatuis ac pueris tam manifeſtæ ſint aſtrorũ inclinationes (ne dicam actiones) Similiter intelligendum Gallos illa ætate cœlo corpus quoddam ſubieciſſe, in quo Venus ſuam exaltationẽ exerere ac explicare potuerit. Nimirum vbi Venerem ſuam exaltationem effundere oportet, hoc nulla alia ratione fieri poteſt, niſi in intẽperantiore coitu: namq; vbi hic ex illius placito perficitur, tum Imaginatio, Cupido, & Actio influxum morbi cauſantur. Atq; ſic Venus ipſa ſanatur, dum morbum in corpus illi ſubiectum detrudit. Quapropter ſciendum Luxuriam ac Veneris intemperantia (quod ex cœli ſitu comprobare facile eſt) nulla vnquam ætate magis viguiſſe, quàm illa ipſa, quam antea annotauimus. Itaq; rectiſſimè illud nomen (Veneris ſcilicet influxionis) retinetur, cùm Venerem huius morbi matrẽ eſſe comprobatum iam ſit, adhæc conſtet, nullũ omnino hominem hoc affectu corripi, niſi qui actum venereum vel vere, vel cum perfecta imaginatione perficiat.

Sapiens dominatur aſtris

In fatuis & pueris manifeſte influunt Planetæ.

Imaginatio, Cupido & Actio influxũ cauſantur,

CAP IV.

IN hunc ergo modum publico hoc affectu contigit, vt ille permanentem quandam cõtraheret diſpoſitionem, atque nullum corriperet, niſi qui luxuriæ deditus eſſet. Atqui ſequentibus ſeculis non ſemper par fuit Veneris actio ac influxus, ſed eius in locum aliæ duæ ſucceſſerunt ſoboles ſeu filiæ, quæ in omnem deinceps ætatem ac ſexum, dirum hoc malum propagarunt: namque vel in ſanguine vitium inhęret, vel contagione quadam communicatur. In ſanguine morbus conſiſtere dicitur, vbi materia quædam luis Gallicæ ſpermati cõmixta in ipſa cõceptione vitiũ implantauit virtutis generatiuæ beneficio, atq; ſic pueri hæreditario iure morbis affligũtur. Sic multi quoque alij morbi hæreditarij generãtur. Notandũ quoque, non in conceptu modo infici fœtum, ſed poſt etiam nonnunquam, nimirum vbi poſt factam conceptionẽ mulier cum contagioſo cõcumbens, aliquid ſpermatis intra matricis cauitatem receperit, vel vbi mater puerum lacte immundo, vel contagione infecto, aluerit, huiuſmodi ergo prima veneris ſoboles eſt. Secunda verò Contagiũ ſcilicet eſt, quod variis etiã modis contrahitur: cõtactu, ſudore, affectione, aliisq; non paucis rationibus, quibus venenum conceptum intrò ſerpit. Hæ inquam duæ Filiæ Veneris hæreditatẽ poſthac perpetuo poſſidebunt, morbumq; fouebunt: namq; abolitum iri hunc morbum ſperandum non eſt, niſi ij, qui poteſtate harum duarum filiarum ſunt, actu venereo poſthac omnino abſtineant: namque hac cõcauſa durãte, perpetuo multiplicabitur morbus, peractum ſcilicet Luxuriæ, ſiue id per cõceptionem fiat, ſiue per contagium. Et ſanè ſi illi qui primo hoc morbo laborarunt, à Venere abſtinuiſſent, ſubito rurſum euanuiſſet, atque poſterioribus ſeculis planè incognitus foret, vt iam hinc quoque manifeſtum euadat, ignem hunc non aſtralem, ſed corporalem ſolummodo eſſe, hoc eſt, non à noua influentia generari: namq; quod ſemel cœlum generauerit, hoc ipſum denuo non generat, ſed oportet, ſi durabile eſſe debeat, hæreditaria illud ſucceſſione propagari. Conſultum itaque eſſet, vt lue venerea laborantes, perinde vt Elephantici ſeorſim ab hominibus diſtincti viuerent.

Luxurioſi qui nõ ſunt, nõ corripiũtur lue Gallica.

Poſt cõceptum etiam inficitur fœtus.

Contagiũ multis modis contrahitur.

Lues Gallica quando deſitura ſit.

Aſtralis ignis quid.

CAP. V.

LVxus autem nomen quod attinet, illud ab influentia, id eſt, efficiente cauſa deſumptum eſſe intelligendum eſt. Eſt autem luxus irritatio quædam ac titillatus ſpermatis, ad perficiendum actum venereum, à morbis in corpore latentibus cauſata, itaque Veneris impreſſione à morbo in actu ipſo facta, tum ex vulgari luxu fit luxus morbi, ſeu morbidus. Proinde luxus hic non naturalis, ſed Satyricus dicendus erit: namq; verus & naturalis luxus inter morbidas cauſas rectè non cõnumeratur, ſed ille ſaltẽ, qui in exceſſu eſt. Hinc eluceſcit, morbi Gallici non paruam cum Lepra cognationẽ eſſe: ſimiliter namque ac in hoc affectu Luxus à Lepra concitatur: quin non raròob Veneris vſum Lues Gallica Lepræ ſuperuenire cernitur: namque Venus Lepram gubernat. Vbi ergo Lepra corpus huius infectionis ſuppeditauerit, atque vtriuſque conſenſus adfuerit, vt ex ſtimulatione leprę ad Venerem morbus impreſſus ſit ſeu generatur. Proinde cùm Luxus mater ſit huius affectionis, meritò eius nomen hucuſq; propagatum, conſeruatumq; fuit: atque vbi luxus euaneſceret, tum puſtulas abolitas iri dubium non eſſet. Verum vt Luxus ſignificatio rectius intelligatur, ſimilitudinem hanc obſeruent medici. Frumentum verbi cauſa inſpiciamus, ipsũ certe primò à cœlo generatum eſſe dubium nemini eſt: nihil enim ex terra naſci poteſt, quod à cœlo ſeminatum non ſit: nec à primo ſolum cœlo, ſed à ſecũdo etiam cœlo, terra nimirũ hæreditario quodammodo iure ſemen ipſum cõſeruante: agri ſcilicet ea virtus eſt, quæ quod à cœlo ſeminatũ eſt, auget atque conſeruat, neq; quidquã de agro imminuitur, ſiue lolium ſiue triticum creſcat: etiamſi enim generato ſuũ põdus ſuppeditet, tamen quantitate decreſcere non videtur. Similiter in Lue Gallica ſine ſu prema cauſa nihil generatur, neque quidquam ſine inferiore cœlo hæreditario iure propagatur. Sic nihil ſine agro ſuam operationem perficere poteſt, hinc ſequitur, id quod ſummum cœlum gene-

Luxus nomen vnde deſumptũ.

Luxus Satyricus

Morbi Gallici cum lepra cognatio.

Luxus mater iuis ac Lepræ.

Luxus vera ſignificatio.

Simile.

generauerit, Venerem ceu inferius cœlum perfecisse, ſeminatum nimirũ in luxum ceu proprium agrum: namq; ſuperiora ſydera nõ agunt, niſi ſuum agrum habeant in humano corpore.

CAP. VI.

Soli omnes generationes acceptæ feruntur.

SIc de Sole omnes intelligunt, ipſum Planetam eſſe, cui omnes in iſtis inferioribus generationes acceptæ ferendæ ſunt. Veruntamẽ eius virtutem, influentiam, ac impreſſionem in ſaxis & arena fruſtraneam ferè eſſe cernimus, nimirum quia ſemen illic ceu in agro nullum reconditum eſt: inutilis quoque actio Soli eſt in Mari & aquis, quæ piſcibus deſtituuntur. Sic voluntas Veneris fruſtranea eſt, vbi luxus eius impreſſioni locum nullum concedis, atque quemadmodum ros & pluuia operationẽ Solis accelerare cernuntur, vbi ad eam acceſſerint: ſic intelligendum Veneris quaſi ſocias quaſdam eſſe Cupidinem, & Imaginationem cum Actione: namque neque ros, neque pluuia ſine actione fiunt, atque veluti initio ros & pluuia nihil ſunt, in tanta tamen corpora euadunt: ſic Cupido ac Imaginatio in ſuis principiis nihil quidẽ adhuc ſunt, ſed luxui tamen rorem ac pluuiã ſuppeditant, dum in actu in corpora commutantur, ac Veneris impreſſionem promouent, perinde etiam ac ſine rore ac pluuia Solis operatio fruſtranea eſt, inutiliſq; Solis terreſtris actio: ſic etſi Venus luxum infecerit, atque Gallicam luem generauerit, tamen ſi Cupido & Imaginatio extinguantur, impreſſio illa exiccatur, & in nihilum abit. Itaque cùm in ſingulis impreſſionibus valere poſſit, hoc exemplum quod de Sole attulimus, ſedulo illud annotaſſe vtile fuerit. Summa autem dictorum hæc eſt, quòd quemadmodum vbi ſiligo non ſeminatur, illic illa non generatur: ſic vbi Luxus nullus eſt, finis morbi Gallici nullus erit, proinde non incommode Luxus agricolæ, ſperma agro in quo venerea lues actionem ſuam perficiat, comparatur.

Veneris voluntas quando non neceſſaria.

Cupido & Imaginatio Veneris ſociæ.

CAP. VII.

QVoniam dictum antea eſt, luem Gallicam ſine aliquo alio affectu generari non poſſe, itaq; neceſſariò interueniente Luxu, quomodo id eueniat, breuiter explicandum nobis eſt. Omnes morbi qui intra corpus cõſiſtunt (quos Chirurgicos morbos vulgus appellare ſolet, ob id quod ferè extra corpus erumpant) innaturalem quendam coitum concitant, ſuprà quàm aliàs fieri vſitatum ſit. Coitu hoc, ſeu potius appetitu ad coitũ, ingruente, incredibilis prurigo, non aliter ac in ſcabie, ſerpigine, pruritu, cicatricibus, &c. affligere ſolet, intrinſecus euenire conſpicitur. Intrinſecus ergo in hunc modum titillatione moleſtante, ipſa ad vaſa ſpermatica, ac orificiũ vuluæ, aliaq; loca, in quibus Lux⁹ exaltari ſolet, maximè decurrere ſentitur. Ex hac dein exaltatione irritantis naturæ tandẽ actus ille erumpit, qui ex vtraq; parte, ſi præternaturalis fuerit, iã neceſſariò noui morbi principiũ exiſtit: in actu enim vtriuſq; naturæ, maris ſcilicet & fœminæ commiſcentur tam in bono, quàm in malo, tandemq; poſt abſolutũ coitum quilibet id quod cõmunicatũ illi ab alio eſt, reſeruat, ac retro per ſuos meatus recurrente virtute ſpermatica, per illos meatus illud vitiũ ad ſuum principiũ redit, ibiq; venenũ radices agit, atque in primo illo loco nil remanet, niſi quod initio conceptum fuerat. Ex quo intelligẽdum, quod huiuſmodi retractio, ſeu potius remeatio, ad ſua principia, prout fortis vel debilis, clemẽs vel venenoſa fuerit, commodo tẽpore, celerius ſcil. vel tardius, certis locis morbi huius principia prodat, ac repręsẽtet. Huiuſmodi ergo luis Gallicæ origo eſt, quòd ſcilicet ipſa ex inueteratis morbis originem ducat, interueniente Luxu ac Veneris conſtellatione, per coitum viri ac mulieris morbum ipſum tranſmutante.

Satyriaſis à morbis Chirurgicis irritatur.

Titillatio vuluę, ac Olei.

Morbi vt per coitũ generentur.

CAP. VIII.

COnſtat ergo luem Gallicam per ſe nouum corpus nullum producere, ſed ſaltẽ inueterata morborũ corpora immutare, quod ſic intelligendum. Cõſtat hydropem vnà cũ ſuo corpore in humano corpore reconditam iacere, atque vnum quiddam eſſe, aquoſitatẽ ſuam coniunctam habens, ex nullo alio genitum, quàm ex aqua ſeu ſero in corpore conſiſtente. Sic quoque Icterus proprium ſuum corpus habet. Non autẽ ſimiliter in lue Gallica res ſeſe habent: proinde impoſſibile eſt illam integrum ac illibatũ corpus commaculare, ſed illa ſaltem corpora, quæ luxum faciunt: ex illis enim corporibus, illaq; materia per tranſmutationem fieri poteſt morbus Gallicus. Vbi autem huiuſmodi corpora non ſunt, illic morbus generari nequit. Quia ergo Lues Gallica talis ſolummodo morbus eſt, qui corpus ſuum in aliis morbis conſtituit, ſequitur ex hoc varias illius differentias eſſe, neque certis ſignis, veluti hydrops, febris phrenitis, epilepſia, &c. poſſunt, internoſci ac deſcribi poſſe. Oportet itaque tot differentias luis Gallicæ cõſtituere, quot ſũt ſpecies ſcabiei, pruriginis, phlyctenarũ, herpetum, ſcyrrhorũ, puſtularum, vlcerũ, aliarumq; continuitatis ſolutionum: namq; hæc morborũ genera materiæ ſunt, atque corpora morbi Gallici. Itaq; ſtudioſe in id incumbendũ erit, vt intelligamus, quomodo aliquo morborũ ex prędictis pręsẽte, ipsũ cum lue Gallica coniunctũ eſſe prædicendũ ſit: cùm enim præcedẽtis affectus ſigna ferè ſtabilẽ permanentiã habeãt, cũ recẽtib. verò cõfuſa ſint magnũ artificiũ erit, medicum ipſa à ſe inuicẽ diſcernere poſſe. Etenim noua ſigna nouũ, inueterata inueteratũ remediũ indicant: vtraq; tamen ſimplicia vetera ſunt, at noua ſaltem præparandi ratione indigent: proinde antiqua ac recẽtia remedia medicus intelligat, oportet: namq; vetera ſolummodo ſcire non ſufficit, cùm noua illis ſucceſſerint.

Hydrops quid, & quomodo in corpore inhęreat.

Luis Gallicæ nulla certa ſigna ſũt.

Signa arte diſcernenda.

CAP. IX.

QVapropter ad perfectã luis Gallicæ cognitionẽ pertinere quoq; videtur, vt omnes continuitatis ſolutæ ſpecies, quotquot vnquã ab antiquis deſcriptæ ac obſeruatæ ſunt, in numerato habeantur: niſi enim ipſarum originem, cauſas, ac curandi rationem omnino perſpectam cognitámque quis habeat, is nullum in curatione morbi Gallici operæ precium facturus eſt: hinc tot paralyſes, manufacti morbi, atque mortes etiam ex imperitia medicorũ in huius affectus curatione conciliatæ fuerunt: namque impoſſibile eſt iſtis incognitis vtilem curationem fieri, ægrumque non perdi. Moniti

Omnes morbi Chirurgicales medico ſunt cognoſcendi.

niti ergo estote, ne ad curationem luis Gallicæ accedatis, nisi prius absolutè cognitam habeatis curandi Morpheā, Noli me tangere, Alopeciā, Elephantiasim, Polypum, Pruritū, Naptam, Serpiginem, Hydrophobiam, Nactam, Nattam, Scabiem, Lupum, Ignem Persicum, Fistulas, Pustulas, Scyrrhos, Oedemata, Nodos, Verrucas, Scrofulas, Cambuccam, Bubonem, caua ac depascentia vlcera, vlcera putrida, ac cum calida intēperie coniuncta, Carcinōmata, &c. aliásque similes affectiones: quarum omnium curationem perspectas nisi quis habeat, quomodo quæso lui Gallicæ medeatur? cùm lues in istis morbis corpus suum habeat. Quod si antiqua, quæ leuia sunt, ignoras, quid in nouorum ac difficiliorum curatione boni quis à te speret? Quoniam autem non dubito, plerisque medicis iam commemorata morborum nomina, imò ipsos morbos incognitos esse, aliis verò nomina quidem perspecta, rem autem absconditam, meo videre illi indigni sunt, qui medicorum nomen gerant, cùm impostores potius sint, & agyrtæ, architectis similes, qui nec ligna, nec instrumenta sua agnoscant. Hinc ergo discas licet, quanta temeritate moderni medici, Doctores, Chirurgi, Tonsores, Balneatores, Veterinarij, &c. in curationem luis Gallicę sese ingerant, cùm ne minimum quidem ex iam enumeratis malis curare didicerint, ne dicam possint, nisi quantum casus ac fortuna illis concedunt. Veruntamen forsan mirum non est, vulgus Medicinam sibi vsurpare, cùm meæ ætatis Doctores medici, ea sint eruditione, vt ab idiotis non parum differre videantur.

Catalogus morborum qui lui Gallicæ corpus suppeditant.

Casu curant modo medici

CAP. X.

Qvod autem antiquorum authorum scriptis quandoque non omnino aduersariū me præbeo, causa est, quòd ipsi satis concinna methodo plerorumque morborum chirurgicalium rationes descripserunt: sed hoc dolendum, reliquas therapeuticæ partes ab illis neglectas esse: ieiuna namque excusatio est, cùm se non Medicos, sed Chirurgos esse quidam profitentur, quasi verò aliquem ex suis antesignanis producere queant, qui non medicinæ Chirurgiam quoque coniunxerit. Hyppocrates certè, Galenus, & princeps ipsorum Auicenna, omnes Chirurgi quoque fuerunt, ij tamen eo nomine Chirurgiam descripsisse videntur, quòd Chirurgicales morbi omnes quoque in corpore, quod medici subiectum est, consisterent, itaque nulla penitus excusatio locum inueniet, qua quis se tueri posset, antiquorum medicorum scripta legenda ac cognoscenda non esse, primum namque antiquos affectus (qui leuiores sunt) vbi curare addidiceris, dein in nouorum (quorum magna difficultas est) curatione felicius versaberis. Ad hæc de antiquorum scriptis ac experientia hoc quiuis polliceri sibi potest, magnam ipsorum fuisse in indagatione suæ ætatis morborum, horúmque conuenientibus remediis diligentiam ac industriam, verum à Shcolasticis commentatoribus adeo corrupta ipsorum dogmata fuerunt, vt verum à falso iam non nisi difficillime discernere queas: cuius rei vnicum exemplum adduxisse sufficiat. Auicenna quæ in suo magno Canone conscripsit medicæ, non ipse quidem primus inuenit, sed ab aliis inuenta, quorum ne nomina quidem extant, vt fuit excellens Sophista, solummodo apto ordine digessit, forsan bono animo ac proposito, mala tamen fide: namque veritatem sic implicauit, vt eam discernere non nisi erudissimi sit hominis. Consultum itaque erit, vt quod experientia suorum præceptorum comprobatum est, diligens lector decerpat, reliqua quæ Auicennæ propria sunt, nil nisi sophismata negligat. Similia quoque ab aliis quibusdam medicis perpetrata sunt, inter quos Galenus excelluit, qui ferè ex margaritis silices efficere solitus erat.

Cur antiquos quandoque probet.

Medici præcipui Chirurgi quoq; fuerunt.

De antiquorum scriptis quid sibi lector polliceri possit.

Auicenna fuit magnus Sophista.

Galeni calūnię.

CAP. XI.

Qvoniam autem supra pronunciatum est, luem Gallicam proprio corpore destitui, sed in homine conceptione solum generari, sciendum porro est, ipsius facilem vel difficilem curationem, longitudinem vel breuitatem ex natura eius morbi, qui ei corpus suppeditauit, metiendam esse: quale enim corpus assumit lues hæc, talis quoque ipsius malignitas vel clementia existit, veluti in lepra, Morphea, Cancro, lentigine, &c. cernere licet: accidit enim hîc duorum morborum copulatio, quēadmodum in auro igne liquefacto. Quomodo autem huiusmodi contagium corpus immutet, hoc est, quomodo exempli gratia, fluxio depascens, seu Esthiomenos in luem veneream transmutetur, in hunc fere modum intelligendum est. Crocum videmus, nisi aliud illi corpus adiungatur, tingere non posse, illo autem iuncto, magnum illius dominium esse, similiter & morborum istorum corpora habent, veluti enim crocus tingit, sic lues Gallica, atque in quantis quibúsque regionibus illius morbi dominium existit, eousque lues peruagari solet ac potest. Iterum, quemadmodum aqua à Croco tincta nihilominus aqua est, sic morbus à lue infectus idem ipse adhuc manet, qui erat prius, obseruata tamen supradicta distinctione: atque veluti variæ aquarūm species sunt, varijque liquores qui pingi possunt, sic quoque non vnum morbi genus est, quod à lue Gallica contagium concipere potest. Sciendum quoque hic est, tincturas non vniusmodi esse: videmus enim aquam non à Croco modo, sed etiam à Calchanto, Cinnabari, Presilio ligno, tincturam recipere. Simili omnino ratione variæ Veneris tincturæ accidere possunt, nulla tamen alia Planetarum coniunctione accedente. Quamobrem in curatione luis Gallicæ non coniunctione, sed nouarum influentiarum effectus considerabuntur, per quos vno modo plures species sanari queunt, hunc ergo in modum antiquos morbos nouis, vetera remedia recentibus concilianda erunt: nunquam enim sperare licebit aliquem ex commemoratis affectibus inuentum iri, qui à fermento nouæ huius luis penitus liber sit, vel in quo non insit venenum, quod non facile accedente Luxu, in Gallicam luem transmutari possit.

Contagium vt fiat.

Exemplum de Croco commodiss.

Contagiū multiplex est

Tincturę Veneris variæ

Nullus morbus inueteratus est sine contagio.

CAP. XII.

Morborum omniũ sunt constituta tempora.

VT autem tandem corpus huius morbi clarius detegamus, corpus dico, quod tincturæ luis Gallicæ subiectum sit, obseruandum, omnes reliquos morbos ex corpore originem ducere, ipsos tamen constat multo tempore ante quàm erumpant, in corpore quandoque latere. Hosce ergo occultos morbos, qui iam in fieri sunt, atque ægrismet incogniti: medicus vt cognoscat, oportet: quilibet namque morbus constitutum tempus habet, quo erumpat, illo autem temporis curriculo possibile est morbi Gallici venenum communicari, itaque morbum illum ego corpus appello, quod ex Gallica tinctura morbum Gallicum contrahere possit: vbi enim corpus huiusmodi nullum est, fieri nullo modo potest, vt Gallicum venenum radices agat, cùm Luxus ex istis corporibus oriatur, inq; illis consistat, atque quod ad coitum stimulat, illud est quod venenum Gallicæ luis retinet, atque in illud transmutatur: atque quàm impossibile est marmor vel calybem à croco tingi, tam difficile est, vt sanum corpus à lue Gallica tingatur. Aliquo ergo tali corpore in hominis corpore recondito, ante omnia inquirendum, qualénam illud sit, an Tentigo, an Scrofulæ, an Cambucca, &c. Quo cognito, iam radicem mali intelligis, quam si euellere possis, per consequentiam quandam iam morbum quoque Gallicum curare poteris, itaque facilioris ac planioris doctrinæ & curationis gratia vtile fuerit, iuxta morborũ nomina, specierum morbi Gallici appellationes confingi. Verbi causa: si corpus morbi Esthiomenon in luem Gallicam transmutatum esset, illud commode Luxus Esthiomenos appellamus: ex hoc nimirum nomine quid facto opus sit, medicus colligere poterit. Luxus enim veneni latentes te admonét, quid extirpari oporteat. Esthiomenos autem admonet, illius affectus curationem cognitam esse debere. Similiter si Serpigo in luem Gallicam abeat, affectum hunc rectissimè luxum Serpiginosum appellabis: si Pustulæ, luxum Pustulosum, quæ omnia nomina aptissimè vtriusque curandi rationis medium admonent.

Pulcra Methodus.

Luxus Esthiomenos.

Luxus Serpiginosus.

Luxus Pustulosus.

CAP. XIII.

Antiquorum ratio curandi nõ penitus reijcienda.

ITaque constituto eo, duos morbos in vno corpore latere posse, obseruandum deinceps est, antiquorum simplicia, composita, ac curandi rationem omnibus modis retineri oportere: namque sine illis, omnis in curatione conatus frustraneus est: antiquus enim morbus cum recenti copulatus, antiquum simul ac recens remedium requirere videtur, itaque duæ simul curationes iungendæ erunt: atque veluti duæ ægritudines vnà consistunt, suis tamen gradibus certis se mutuo superant: sic duo remedia pari excessu diuersa coniungi poterunt: hoc est, si corpus morbi lue Gallica vehementer inquinatum sit, remedium quoque ipsum, quod lui Gallicæ deseruit, remedium corpori morbi aduersum similiter excedere debet. Ex quo sequitur, gradatione morbi incognita, si vnica compositione vtamini, ægros perdi: viciſſim verò ab alio quandoque curari, quem tu curare non poteras, vtroque eodem remedij genere vtente, huius rei causa est, quòd ille vel casu vel arte vetam dosin seu medicamenti gradationem attigit, itaque dubium non sit, cùm omnes eodem remedio vtamini, nec tamen perfectè omnes curetis, in sola gradatione seu dosi errorem committi: quia autem complicati antehac morbi non essent, donec lues Gallica orietur, illa ætate gradatione nil opus fuisse manifestum est: nunc autem cùm Luxus dominetur, necesse est corporum gradationem sedulo spectari: ad eam enim gradationem remediorum dein doses metiendæ erunt, quamuis autem ista in antiquis morbis spectari non inutile foret, tamen, quia de lue solum Gallica sermo nobis institutus est, sicco pede transire illa placuit.

Gradationis ratio.

Cur eodem remedio nõ æque feliciter vtantur duo medici.

CAP. XIV

Medicorum veterũ nomina incognita.

EXperientiæ antiquorum hucusque mentionem aliquoties fecimus, de qua notandum nostra ætate illorum quos nos intelligimus medicorum ne nomina quidem extare: namque cum arte ipsa nomina quoque à sophistis & Impostoribus obliterata sunt, itaque in lectione authorum modernorum diligenter in id incumbendum, vt gemmas saltem excerpamus, quas certè Scriptoribus istis non acceptas feremus, sed iis solum, à quibus illi ea mutuati ac suffurati sunt: accidit enim in medicina non secus ac in Theologia, vt quemadmodum hic Christi ac Apostolorum doctrina à Scholasticorum Theologorum sophismatis obscurata est, sic in Medica arte antiquorum quoque dogmata tenebris obfusis, splendorem suũ amiserunt, atque ea quidem maximè, quæ de vlceribus posteritatis memoriæ ab ipsis prodita sunt. Itaque sciendum, artes non hominum industria, sed diuina prouidentia primùm extitisse: itaque ne illæ sophismatis corrumpantur, omni studio præcauendum esse, sed hoc potius omnes curent moneo, vt sicuti ad nos pertinuerunt artes, sic sartas tectásque eas cupiant. Turpe enim est, quod benignè nostris necessitatibus natura largita est, à nobis imposturis corrũpi: maximè cùm tam imbecille sit rationis nostræ acumen, vt nostro marte ne reduuiam quidem quomodo curare oporteat, assequi possimus, nisi experientia rerum magistra adiuuemur. Ab experientia ergo omnia quibus opus habet medicus, desumenda erunt, cùm non ex litera, sed clausis ac conniuentibus oculis Medicus generetur: nam is nõ humanis, sed diuinis mediis vtitur, proinde veritatis studio maximè excultus esse debet, quia non sibi, sed Deo agit, id est, non suo marte, sed sic volente ac iubente Deo Opt. Max. proximo suo medetur. Hinc discendum, non ad fastum ac superbiam, sed solum ad necessarios vsus accommodandam esse, támque peccatum esse in deum intelligas, si quis aliis medicamenris imponat ac si quis non Deo, sed propriæ industriæ tribuere velit, quod ipsius cultu terra triticum produxisset.

Veterum libri vt legendi.

Theologia & medicina vt deprauatæ.

Medicus non ex litera generatur.

CAP. XV.

DIctum antehac generaliter de duabus filiabus Veneris est, ad quas hæreditas luis Gallicæ deuoluta sit: iam itaque specialius

rem

rem expendamus, atque de priore quidem, cùm ſcilicet conceptionis tempore vitium cõmunicatur, ſic breuiter intelligendum. Quemadmodum ad generationem & conceptionem hominis quatuor requiruntur neceſſaria: Corpus ſcilicet, Imaginatio, Forma, & Operatio. Corpus ex hæreditate neceſſitatis generationis, quæ in natura eſt, nimirum vt corpus fiat, originem habet: namque veluti ex glande quercus neceſſariò generatur, ſic ex homine homo fit neceſſariò. Secundo quemadmodum imaginatio comparata eſt, ſic infans ratione donatur atque veluti cœlum iam melius, iam deterius, iam ſubtilius iam craſſius in hæc inferiora influit, ſimiliter in ratione hominis motus quidam eſt motui aſtrorum non diſſimilis, ex quo ratio plus minuſue acuminis acquirere videtur. Tertio, forma fit ex figuratione & plaſmatione vt neceſſe ſit generatũ generati ſimile euadere. Quartum eſt Actio, ex qua ſanitas & ægritudo oriuntur. Veluti enim robuſtus artifex robuſtum ac validum opus facit, debilis verò debile, ſic in conceptione actio robuſta vel debilis ſui ſimilem diſpoſitionem efficit. Priora tria ergo philoſophiæ excutienda relinquo, quartum præſentiloco explicaturus. Obſeruandum ergo, ex Actione morbos, ac ſanitatem generari, itaque ſi homo laboret, omnes eius vires in illam actionem intendi, nec illas ſolum, ſed & omnia quæ quodammodo eò referuntur, verbi cauſa: videns omnes ſuos radios ac ſpiritus viſorios in id quod intuetur, conuertit, ſimili planè ratione in conceptione res ſe habet: perinde enim ac in viſione, ſi aliquod vel in organo, vel in obiecto vitium ſit, viſio bona non fit: ſic vbi id quod in conceptione alterare debebat integrum non eſt, vitium concipitur.

Ad conceptionẽ quatuor neceſſario requiruntur.

Imaginatio.

Forma

Actio.

Sanitas & morbi ex Actione.

CAP. XVI.

SCiendum itaque, in conceptione omnes vires illius actionis in vnum Centrum coire, vires illæ tales certe, quales in corpore ſunt, robuſtæ ſcilicet vel debiles, venenoſæ vel incorruptæ, in generatum neceſſario tranſeunt. Vbi ergo Epar infectum eſt, illud venenum in fœtum traducitur, ſicq; de reliquis viſceribus ac membris iudicandum. Ex hoc ergo ſequitur, ſperma illud ex quo fœtus generatur, parentum ſanitatis & ægritudinis notas impreſſas ſibi habere, quod ſic intelligendũ erit. Omnes morbi, quas non noſtra in temperantiore vita contraximus, à parentum vitioſa coniunctione iure hæreditario ad nos propagati ſine dubio ſunt. Quod ſi quando proles alio quodam morbo, quàm qui in parentibus conſpicuus fuerat, affligatur, tum vel mixtum vitium eſt, vel quod in parentibus maturum nondum erat, in filiis iam tandem perfectum erumpit: namque ſi qui morbi veneris vſu euaneſcunt, illi ſine dubio prolem dein occupant, quamuis non raro accidat, vt penitus aboleantur, verum eius cauſa eſt extrinſecus adueniens corruptio quædam. Ex his intelligere cuiuis promptum eſt, quomodo lues Gallica parentum vitio contrahatur: quia enim caro & ſanguis à parentibus ſunt, eorundemq; colorem ſemper repræſentent, illisq; implantatum ſit omne id, quod venenoſum eſt, dubium non eſt, generantibus viribus agentibus, vnà & venenum ſeu contagium illud in filiorum corpora tranſire, cuius certiſſimum argumentum eſt, quod facultates ab agẽtibus partibus ſeparari nullo modo poſſint.

Sperma quomodo infectũ eſſe dicendũ.

Morbi non hæreditarij vnde.

Facultates à partibus nõ ſeparantur.

CAP. XVII.

INfectio autem illa in conceptione ſuam ſingularem Actionem habere videtur: veluti enim in laboribus ac exercitiis externis copioſos quandoque ſudores fluere cernimus, qui vel ſalubres vel inſalubres eſſe à rerum peritis facile iudicantur: ſic internis iſtis generationis viribus agentibus ac laborantibus, ſuus quidam interior ſudor emanat, non ſecus ac prior, noxia, ſi quæ in corpore ſunt, expellens. Quia ergo huiuſmodi labor intrinſecus perfectè ſudorem mouere ac expellere debet, manifeſtum eſt hunc verum ſudoris illius finem eſſe, vt quod morboſum in ſpermate eſt, extirpetur, ac euaneſcat. Vbicunque ergo in actu venereo iſtiuſmodi actio impedita eſt, tum fœtui qui tum conceptus eſt, perpetuò illa ęgritudo inhæret, quod exemplo planius reddemus. Actus venereus quandam corporis calefactionem facit, corpus calefactum ſudorem pellit, ſudor autẽ quædã immundi à mundo ſeparatio eſt: ſi ergo ſudor ſeu ſeparatio non talis eſt, qualis eſſe debeat, tum ille actus fœtum intolerabili iugo, non luis Gallicæ ſolum, ſed omnibus quoque cæteris corporis affectionibus ſubmittit. Itaque ſi æger vel ęgra fœtum robuſtum generet, argumentum certiſſimum eſt, huiuſmodi ſeparationem bonam perfectámque contigiſſe. Sin à fœtu aliquid contagioſum ſeparetur, tum illud quod ſeparatum eſt, intrinſecus conſiſtens noui morbi interni cauſa ac occaſio euadit. Sic robuſti parentes ſi ægros liberos procreẽt, coniiciendum eſt, in conceptione non factam eſſe ægri à ſano, immundi à mundo ſeparationem. Conſtat ergo luem Gallicam incorporatum quodammodo morbum eſſe ab aliis inſeparabilem: ſiquidem demonſtratum antea eſt, luem Gallicam corpus ſuum ab aliis morbis mutuari, atque perpetuo cum illis complicatam permanere.

Sudores interni contagij hæreditarij cauſæ ſunt.

Sudor quid.

Cur robuſti ægros fœtus aliquando generet.

CAP. XVIII.

SImiliter de FILIÆ actione iudicandum, nimirum ipſam duplicem eſſe: Actionem nimirum Veneris, & actionem Contagij, quod ſic breuiter intelligendum. Eſto fœtus in vtero, vterúmque geſtans mulier altero coitu, à contagioſo vitium contrahat, tum perinde ac externus ſudor ſudorem coinquinat, ſic noua iſta actio ſeu ſudor internus, à noua iſta actione cauſatus, fœtum qui antea conceptus erat (vteri interiora ſubiens) cõtagio afficit. Quamuis accidere poſſe non infitior, Menſtruo in ſua exaltatione conſiſtente, ipſum Florem de ſe proiicere, qui dein maculatum ac decolorationum quarumuis cauſa fit: quin ſi Menſtruus ille ſanguis contagio quoque morbi Gallici deſtitutus non ſit, certiſſimum eſt, ipſum contagioſi morbi cauſam in prole exiſtere, qua de re qui plura deſiderat, legat quæ copioſe diſſeruimus in libro de Generationibus, inueniet illic cauſas omnium eorum, quæ Embryoni accidere conſueuerunt malorum. Secundam actionis ſpeciem,

Actio Veneris & contagij.

Embryo vt contagium cõcipiat.

Flos mẽſtrui eiúſque noxa.

CONTA-

Contagium per sudores maximè communicatur.

CONTAGIVM scilicet, quod attinet, sciendum per sudores illam potissimum fieri: sudor enim contagiosi contagiosus est: itaque si mundo corpori adfricetur, illud in sui similem, malignam scil. & venenosam substantiam conuertit, quod si contingat, sudorem contagiosi sano adfricatum, non tamen corrumpere, certum tunc est illa parte qua sudor adfricatus consistebat, morbum non insedisse. Similis ratio est manantium vlcerum: quod enim illinc effluit, illud quidquid attigerit, ex sui natura venenosa, sibi simile facit, veluti & in pustulis obseruatum est, eas contactu suo contagione inficere. Sin venenosa illa materia de corpore in corpus non transeat, contagium neutiquam sequitur, hoc verò (si non transeat scilicet) magnæ malignitatis morbi argumentum existit. Obseruandum tamen interim est, illum qui inficitur, nisi alio quodam morbo conflictetur, non contagium contrahere: oportet enim illum morbum in sua exaltatione cõsistere, vt duabus exaltationibus concurrentibus, coniunctio apta atque conueniens fiat, non secus ac illa, quæ in corpore consistens est.

Contagium nõ concipiũt sani.

FINIS LIBRI PRIMI DE CAVSIS & origine Luis Gallicæ.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE LVIS GALLICÆ,

LIBER II.

CAP. I.

INITIO præsentis libri, demonstrandum ante omnia est, omnes morbos, à quibus lues Gallica corpus suum mutuatur, in spermate reconditos esse, sicque hæreditario iure, mediante coitu, proli communicari atque qua corporis parte malum in parentibus resederit, eadem in filijs reperiri. Quando autem non hæreditatis ratione, sed iure Contagij lues Gallica communicata est, tum venenum illud retro corpus subiens, vsque ad sperma permeat illique implantatur: atque hæc secunda morbi species existit. Cœlum ergo huius morbi efficiens causa est, in materia, Luxus scilicet agens: ipsum namque ignis est, istique morbi ignei: latet namque hic elementum ignis. Non autem nisi cooperante cœlo coitus fieri potest: non secus enim ac ignem terrestrem videmus: in lebete ebullire, sic etiam præsenti loco Elementaris quædam Firmamenti operatio est, qua & morbi & sanitatis ascendentes laborant, ad faciendam impressionem. Similiter in terra quædam corruptio accidit, cui etiam parte aliqua subiectum esse hominis corpus extra dubiũ est: differunt tamen hominum corpora à se inuicem, non secus ac ager ab agro, terra à terra, regio à regione differre cernitur, hæc autem in præsentiarum singulis saltem verbis attingere placuit, alibi copiosius enarraturus. Haud secus in cæteris coniunctio necessaria est, vitæ nimirum & mortis, quorum diuortium similiter quoque non potest sine alterius corruptione causari. Itaque præter hunc calorem constat, Chaos etiam in corpore existere, omnium internarum actionum opificem: nulla namque penitus in Microcosmo actio sine aëris adminiculo perfici potest: etenim in homine vniuersus mundus est, non analogia saltẽ, sed in rei veritate. Motus autem trium prædictorum augmentum recipiunt ab humore: tria namque illa singula sicca sunt, quartum ergo, humiditas scilicet Elementi est, quod ad operis perfectionem necessario requiritur: nisi enim humor sit, siccum non crescere potest: augmentum namque à solo humore causatur. Magnitudo ergo ab humore, forma à terra existunt, atque quemadmodum calorem humiditatem desiderare, humiditatem verò siccitatem prohibere videmus, sic successione quadam de omnibus motibus iudicandum erit.

Morbi in sperma te omnes con sistunt.

Cœlum est causa efficiens luis Gallicæ.

Chaos corporis.

Humoris maxima necessitas in generandis rebus.

CAP. II.

PErinde ergo ac in mundo exteriore quatuor hęc suis orbibus cõprehẽduntur, sic intrinsecus in nobis contineri iudicandum est, quæ omnia ab exterioribus fouentur ac conseruantur itaque noster ignis ab elementari nutrimentum necessariò assumit: aliàs enim quemadmodum focarius ignis sine pabulo pingui, vel lignis consistere nequit, sic nec noster calor, nisi ab externo foueatur, durabilis non est. Constat ergo cœlum caloris nostri ceu pabulum quoddam esse. Quod si externa elementa non necessariò corpus alerent, manifestum foret, nec illa quiddam mali corpori inferre posse: etenim velut lignum quod ignem fouet, etsi ignis per se non est, tamen varias qualitates, odores varios, &c. ipsi imprimere potest. Sequitur ex his, vt quoniam in corpore nostro terra inest, propterea terram illud nutriri oportere, atque sic terram exteriorem terram hominis, non cœli alere dicendam esse. Sic de siti intelligendum, eam non à siccitate, sed potius ab humiditate fieri: est enim humor Elementum corporis omnibus actionibus pręcauendis destinatum, verbi gratia: si vstio aliqua immineat, vel iam affligat, nõ externo humido, sed solo illo interno eam restinguere possibile erit: nõ secus enim ac in elemẽtari mundo ignẽ ab aqua restingui videmus, sic temperamenta corporis à suis contrariis alterari ac mutari credendum est. Obseruandum itaque, quod si contingat Elementi humidi pondus imminui, ipsum ab exteriore Elemento suum nutrimẽtum appetere, quò ad iustum pondus reuerti, ac suo muneri præesse queat. Itaque quoniam humiditas ante corpus occupat, illáque ad restinguendum destinata est: sequitur ex hoc, sitim ex appetione humidi nutrimenti originem ducere. Fames quoque ex eo quod corpus nutrimentum desiderat, nasci videtur, fames certè corpus est, & à corpore sustentari cupit, corpus autem illud terra est, quæ ad sustentationẽ corporis creata fuit: in fame itaq; appetit⁹ est nõ calidi, humidi, vel sicci elementi, sed solius terræ: quia enim terrestris fames est, terram (sine qua restingui non potest) desiderat. Non secus interius cœlum nostrum ab exteriore conseruatur, vel humor internus ab externo, omnium scilicet comparatione facta tali, qualis inter ignem ac ligna esse cernitur. Panis ergo ceu

Noster ignis ab elementari nutritur.

Sitis nõ à siccitate, sed humiditate fit.

Sitis genuinæ genuina causa.

Fames vt fiat.

ceu lignum quoddam est, suum Elementum sustentans. Quod verò in suo circulo corpus conseruat, Chaos est, qui suum alimentũ, aëra nimirum, appetit. organum autem per quod nutritio fit, pulmo est: cuiusuis enim actionis quasi causidicum agit aliquod organum, sic ventriculus vniuersi corporis, epar humidarum partium, coitus firmamentalium appetitionum, pulmo aereę substantię causam agere cernitur. Huiusmodi ergo Elementorum nutritio existit.

Chaos corpora in suis circulis conseruat.

Quia ergo in spermate suũ quasi ventriculũ æther sortitus est, ventriculus autem ille à cœlo nutrimentum requirit, manifestum ex hoc est, cœlum tale quale in se habet nutrimentum illi suppeditare: nam & in Elementaribus nutritio hoc modo contingit, verbi causa: terrestrium alimentorum quę in ventriculum ingeruntur, variæ sunt in forma ac specie differentiæ: lac scilicet, caseus, pisces, aues, &c. sic aquatilium non vnum genus est: vinum enim à vino, aqua ab aqua multis modis euariant, sic varię quoque aëris differentiæ sunt: à quibus Chaos nutritur, atque veluti ista elementarium alimentorum varietas variarum generationum ac corruptionum causa existit: sic cœlum varijs modis suum Elemẽtum nutriens, variè illud afficere posse putandum est. Cœlo itaque coitum gubernante, suamque actionem in spermate, vt ignis in ligno perficiente, manifestum est, cœlo quoque tribuendum hoc esse, quòd hæreditario quodam iure, nunc patrem, nunc matrẽ proles imitetur, quodque parentum imaginationes filijs imprimantur. Quia enim & imaginatio & affectus parentum etiam à cœlo sunt, non potest cœlum huic hæreditatis propagationi aduersari. Sequitur ergo parentum affectus cœlo cooperante in sperma transfundi, atque omnes cœlestes morbos suam exaltationem in spermate, ex quo oriuntur, etiam habere.

Sperma est ventriculus cœli.

Cœlum varijs modis elementa afficit.

Fœtus ad parẽtes similitudo à cœlo est.

Ex iam dictis propositum nostrum scopum quibusuis elucescere puto: quæcunque enim hactenus dicta à nobis sunt, cò pertinent, vt quarti Elemementi (de quo iam sermonem instituimus) proprietates cognoscantur. Hîc tamen de Luxu & Venere, eorumque morbis, quomodo ex aliis morbis per transmutationem generentur, paucis admonendum duximus: vtemur autem methodo ea, qua vtuntur qui ciborum, potuum, aëris, &c. commoda & noxas describunt. Ad hæc commodioris quoque doctrinę gratiâ, totum negotium in tres partes partiri placuit: in Vlcera, in Articulorum dolores, in Pustulas: horum dein singulorum plures adhuc reperiuntur differentiæ: quemadmodum enim non vnum genus Veneris est, sic nec vnicum Vlceris, Pustulæ, vel Arthritidis genus constituere facile possis, quas differentias etsi omnes ad vnguem descripturus non sim: tamen ea quæ dicentur, Astronomicis medicis suffectura non dubito: reliquis autem humoralibus Medicis, etsi vasto codice describerentur, ignota essent.

Diuisio huius libri.

CAPVT III.

PRiore libro morbos in se mutuo transmutari posse demonstratum est: superest itaque vt transmutationis processum seu modum describamus. Proponamus ergo nobis carnem, quę in lebete ad ignem coquitur, ea etsi aliam à coctura essentiam nancisci videatur, tamen carnis sẽper substantiã seruat. Sic Venus in coitu sperma supercalefactum coquit, ex qua coctura morbi in spermate reconditi in aliam quandam dispositionem delabuntur, adeò vt calefactionem hanc spermatis, qua morbi essentia immutatur (manente semper substantia) non incommodè igni lebetem calefacienti, ac in eo positas carnes secundum formam (manente materia) immutanti comparari queat. In hunc ergo modum sciendum quoque morbos qui in corpore latent, nullamque cum spermate communionem habent, illa tamen supercalefactione quę in coitu fit, exagitari, atque per vniuersum corpus delatos cum spermatis affectibus complicari (namque ab vniuersali causa vniuersas partes affici probabile est) atque sic difficilem curationem euadere: reliqua autem affectus huius pars in artubus hinc inde delitescens, non sic penitus corrumpitur, sed perinde afficitur, ac si lotum calida perfusum indurescat, non tamen rumpatur. Hinc etiam discedum pro magnitudine huius ignis Venerei symptomata maiora vel minora conspici: quin materiei quoque varietas symptomata non eadem semper sinit esse, namque veluti in opere pyrico varia efficiuntur, cinis, carbo, calx, alkali, scoria &c. sic per huiusmodi supercalefactionem spermatis multiplices affectus procreantur.

Spermatis in coitu coctio.

Ignis Venerei vis.

Ex his intelligere facile poterimus proprietates Luxalium morborum: perinde enim acea quæ per ignem præparantur, nunc fixa manent, nunc (pro temporis ratione) putredini vel corruptioni obnoxia, finiunt: sic morbi Luxales alij curationem admittũt, alij verò respuunt: namque si qui morbi per hanc supercalefactionem spermatis Anathron vel calcinato, vel sali alicui similes euadunt, curationis difficultatem: qui verò putredini, atrophię, hæmorrhagiæ similes fiunt, impossibilitatem ostendere medico videntur.

Luxales morbi non omnes sunt curabiles.

Corporum itaque cognitionem, quæ ad Medicinam pertinent, necessariam esse exemplis palàm faciemus. Lepræ nouẽ species quæ habentur: Morpheæ duæ: quatuor Elephantici morbi: sic Saphenicæ venæ contortæ, & Varices, quæ & ipsę non vniusmodi sunt, vna cum Pruritu Chronico semetipsum Saturnante, ac Menstruo se regenerationi opponente, ac Aluminosis ad Vesicum defluxionibus, tam non curari possunt, quàm est impossibile Calces: quos Artistæ vltimas materias nuncupant, in nihilum reduci, causa huius impossibilitatis est, quod omnis corruptionis penitus expertes sunt, quocirca cauti sint medici, ne fixos iam factos morbos curare aggrediantur: quando enim eousque corrupta natura est, oleum & opera in curando luduntur. Fuerunt qui in hoc genere affectuum Regenerationem quandam machinarentur, idque in Sphariftis, veruntamen quàm illis impossibilis fuit formarum, primę in vltimam, ac vltimæ in primã transmutatio, tã difficilis ac irritus erit iste quoque conatus, quod exemplo discere potes. Caro cocta vt

Lepræ nouem species.

Calces sunt vltimæ materię.

Sphariſti

vt nō ad ſuam cruditatem redit,ſic morbus iſta ſupercalefactione tranſmutatus non reducitur ad priſtinam formam, quis enim vnquam vidit vltimam materiam in primam redire, cùm retrogaradus nullus ſit naturæ motus? Quare caueant medici ne fruſtra in iſta reductione laborent.

CAPVT IV.

Similiter ergo ratione ac lignum putreſcens & corruptum in vltimam materiam non ſtatim reducitur, cauſante hoc ipſum ligni natura, quæ in perfectam vltimam materiam difficillime abit: ſic Lepræ quædam ſpecies ſunt, quæ priuſquam omnino perfectæ euadant, curationem admittere videntur, itaque maius operæ pretium erit conſiderare, quid ſit Vltimum eſſe Lepræ, quàm vulgares illos Examinis Leproſorum canones, qui ex iamdicta ratione omnes dependent, quique claudicent, niſi ea prius diligenter obſeruata. Haud aliter in extracta Lepra res ſeſe habere cernitur: perinde namque ac ex calcibus, alkali extrahitur, ſic vt reliqua materia omni acrimonia deſtituatur: ſic in humano corpore Lepra à ſuo veneno, quod antea à nimia aquoſitate quaſi obliteratum delituerat, liberari poteſt, adeò vt inſtar mineræ edulcoretur. Ex quo ſequitur, perfectionem Lepræ corrumpi poſſe, neque hanc ſolam, ſed etiam vbi corpus Lepræ per illam Veneream tranſmutationem ſupercalefactum, in deteriorem diſpoſitionem abiiſſet. His inquam de cauſis natura non rarò admittit curationem in Luxalibus morbis Lepræ quoque ſubiectis: impedita enim perfectione morbi, curatio non vſque adeo impoſſibilis fuerit. Quapropter ſi contingat inter perfectionem ac imperfectionem, morbum medio loco conſiſtere, nil opus fuerit [illegible]minis Leproſorum ſuperſtitioſos canones obſeruare, cùm conſtet, nil certi ex illis pronunciari poſſe.

Lepræ quædam ſpecies curantur.

Morbi imperfecti curationé admittunt.

Neque verò eſt vt quiſquam putet, omnes Veneris differentias ſic in numerato habere medicum oportere, cùm ex ſupradictis facilis euadat horum intellectus, illud potius ſpectandum, vt varias ſpecies vlcerum quas Luxui acceptas ferre non decet, cognoſcamus, verbi cauſa. Lupus etſi in Venerea ſupercalefactione aliquam alterationem ſubiiſſet: tamen cùm ſua pathognomonica ſigna ſuũ locum, ſuamq; propriam Anatomiam perpetuò obſeruet, non rectè ex ſua claſſe in aliam reiiceretur: quamuis enim nomen aliquo modo alterari poſſet, vt fluxione iuncta, Arthriticus Lupus diceretur: hoc tamen fieret non niſi ratione defluxionis, quę aliàs inter pathognomonica ſigna non connumeratur.

Lupus in coitu nō ſemper mutatur.

Similiter in Eryſipelate, quia Anatomia & locus tam Chirurgiæ, quàm Phyſices ratione ſeruantur, nomen non mutatur: Symptomata tamen euariare non negauerim, verum illud Firmamenti motui tribuendum eſt, ſępius enim hactenus oſtendimus Medicum Aſtronomicum ſigna huius affectus iuxta cœli Impreſſiones metiri debere, ea nimirum de cauſa, quod Eryſipelas ex cœlo generetur, quamuis terreſtria ſigna referat: itaque ſi in illa Venereum Luxum delabatur, tum ipſa aſpectibus ſubiicitur, maximè vero aſcenſui ac deſcenſui Lunæ, ex quibus cognoſcere datur, an ex ſupercalefactione generata Eryſipelas fuerit. Haud ſecus in Eſthiomenis de Anatomiæ ratione iudicandum, habita tamen accurata obſeruatione ſupradictarum diſtinctionum, atque ſic in Carcinomate, Tentigine, Noli me tangere, Vlceribus profundis, Alberis, Condylomatis, Verrucis, Alcalis &c. ſuperioribus præceptionibus nos contentos quoque eſſe decebit. Notandũm autem ſub hac forma adhuc vlcera Eſthiomena dici, at vbi iam tranſmutata fuerint, Eſthiomena Veneris: Lupus verò, Venus Lupi, dicentur: ſicque de cæteris vlceribus quoque iudicandum. Puſtularum ſimilis quoque ratio eſt, vt nimirum hæ puſtulæ Morpheaticæ, illæ puſtulæ Teutiginis, rurſum aliæ puſtulæ verrucarum appellentur, quemadmodum de iſtis in curandi ratione copioſius diſputabitur.

Eryſipelas ex cœlo generatur.

Eſthiomena Veneris.

Puſtulæ Morpheaticæ.

Puſtulæ verrucarum.

CAPVT V.

De arthritide ſimilis docendi ratio inſtituetur, vbi intelligendum quemadmodum reliqua corpora luxus nomen aſſumunt, ſic in hac claſſe quoque Arthritidis nomen pluribus accomodari poſſe, veruntamen vti ſuperioribus capitib. nominis abuſum ad plura retulimus, ſic in præſentia non niſi ad duo extendimus genera: Arthritidis enim ac tumorum nomine omnia quæ ad hanc claſſem referri poterant complectimur. Atque de prima quidē ſpecie ſciendum, materiam illam ex qua fit, non ſemper ſuum optatum finem conſequi, cauſa, quòd materiæ non æqua ſemper malignitas eſt, quæ vlcera efficere poſſit: namque cauſæ vlcerum videntur ſecundum magis & minus euariare: quin & hoc obſeruatum eſt, humores qui antea moleſti non fuerant, tunc tandem erupiſſe: huiuſmodi ergo vlcerum horum cauſa origo & materia exiſtit. Atqui peculiare hoc huic humori eſt, vt meatus illos occupet ac peruadat, in quibus minimum efficaciæ habere naturam putauerit, verum quandoque ſine ſingulari noxa hoc euenit, quoniam cauſa tanta malignitas non exiſtit, neque ipſa ad eum virulentiæ gradum adhuc euaſit vt noxam inferre poſſit. Ex quo ſequitur huiuſmodi materias multum temporis quandoque in articulis deliteſcere cùm abſumi nequeant, ſeruant tamen interdum diſpoſitiones à quibus facilis eſt in vlcera prolapſus.

Arthritidis laxa eſt ſignificatio.

Cauſæ vlcerũ differunt ſecundũ magis & minus.

CAPVT VI.

Hæc (de qua loquimur) materia arthritidis cauſa exiſtit, quæ per Luxum facillimè contagium morbi Gallici contrahere poteſt: namque quemadmodum demonſtratum eſt, vlcera venenum Gallicum contagij ratione concipere, ſic de Arthritide quoque ac tumoribus cogitandum eſt: eo dempto, quod Arthritidem efficiens materia nondum eouſque proceſſit, vt Vlcus efficere poſſet. Ea enim acrimonia quæ in arthritide quandoque percipitur, non quæ arthritis eſt, ſed quatenus venenum Gallicum contagione affecit, adeſſe ſolet. Dolores ergo iſti ſine cutis apertione conſiſtunt, Paroxiſmum ſuum pro defluxionis ratione obſeruantes: ſunt namque defluxiones quæ

Arthriticæ defluxionis vlcera facere non poſſunt.

quæ Lunæ motum sequantur, aliæ quæ tempestatuum mutationib. gubernentur, aliæ deniq; quę pro dietæ formula nunc copiosæ nunc modicæ fiant. Interim venenum Gallicum contra sui morbi corpus agere putandum non est: namque tantum abest vt illi aduersetur, vt etiam ipsum ad actionem (à qua aliàs forsan quiesceret) suam obeundam excitet ac irritet. Itaque sciendum venenum Gallicum aliud non esse quàm spiritum quendam substantiæ nostri corporis quadam proprietate occulta aduersantem, qui in frigido corpore calidus in calido frigidus sentiatur: atque huic certè contrarietati dolores, vlcera &c. atque omnia quæcunque tandem in hoc affectu molesta esse solent tribuenda esse putamus.

Venenũ Gallicũ quid sit.

CAPVT VII.

Qvemadmodum autem extra dubium apud omnes est vlcerum non vnicum genus esse, sic nec dolorum neque arthritidis vnam solummodo differentiam esse cuiquam persuasum esse debet. Quin veluti loci ratione vlcera differunt, vt hęc pedum, illa brachiorum, alia pectoris, alia capitis vlcera dicātur, sic variis quoq; modis arthritidas euariare cōtingit. Atqui non omnia vlcera sic comparata sunt vt cum arthritide complicari queant: etenim quę in carnosis partibus atque in genitalibus fiunt, quis putet rectè arthritica vlcera dici. Adhæc obseruandum sedulo erit, quæ nam dolorum causa in corpore fiet vel quidnam dolor per se sit, quod exemplis paucissimis palàm facere conabimur. Loca quædam in hominis corpore sunt omoplata seu poples cubitus &c. doloris impatientissima, cuius causam reddere cuiuis promptum est. Sic in Neruoso genere similis impatientia existit, etiam omnibus notam causam præ se ferens, quæ si quis consideret, facile intelliget pro partium essentiæ varietate, dolorum causas constituendas esse. Atque qualitatum certè excessus calidi scilicet, frigidi, humidi ac sicci, si ad partium varietatem referantur multas causarum syzigias conficient. Itaq; si supra istas dolorum causas contagium quoque veneni Gallici in membro consisteret, manifestum est pro Mercuriali natura, nouum doloris genus fieri posse, quapropter hoc ceu confessum assumamus: loci ac causæ varietatem ostendere arthritidis possibilitatem: nullum enim ex iam dictis membris est, quod non queat futuri vlceris causam continere.

Arthritidis actu morbi differentiæ.

Neruosarum partium dolores.

CAPVT VIII.

Sciendum porro in Sinonia causas vlcerum etiam delitescere, quod si in eadem sinonia corpus quoddam veneno Gallico infectum quoque reconditum esset, neque tamen tanta acrimonia præditum, vt cutem rodere, ac vlcus facere posset, tum arthritidem atque eam supra quàm dici possit doloribus molestissimam expectare oporteret: nam Sinoniæ ea natura est, vt nihil quod sibi aduersum sit tolerare possit, atque sic de singulis corporis partib. cogitandum, dolores ac arthritidas ab iis vel in iis causari posse, vbique tamen Anatomiæ ratione habita. Obseruandum quoque in huiusmodi doloribus arthriticis summopere spectanda esse, locum, causam ac symptomata: namque omnium vna eademq; curatio esse non potest. Qui enim in articulis est dolor, aliter quàm qui in Medullis consistit, curari cōsueuit. Atqui medullarum mentio hoc loco insolens cuiquam videatur, verum non secus ac articuli, Medulla, quidquid suæ substantiæ ac temperamento aduersum est, tolerare non potest ac respuit: hinc venenum Gallicum medullarum dolores quemadmodum efficiat facile discas, si & illud obserues, dolores non ex magnitudine veneni Gallici, sed ex multitudine corporum morborum dependere: namque pro augmento corporis morbi Luem Gallicam quoque augeri cernimus.

Sinonia vlcerum causas continet.

Sinonia aduersa sibi non tolerat.

Medulla cur doleat in morbo Gallico.

CAPVT IX.

De tumoribus autem Arthriticis hoc potissimum obseruabis, multas defluxiones in corporibus delitescere, quæ ob paucitatem, vel immaturitatem vlcera adhuc efficere nequeant, itaque etsi adsint, iisq; venenum Gallicum complicatum sit, vlcera non efficiunt, sed tumores solummodo. Veruntamen etsi tumor saltem sit, non vlcus, tamen corpus hoc morbi simpliciter Arthritis dici nequit: plus enim est quàm Arthritis. Quomodo autem tumores attollantur, sic accipe: venenum defluxioni copulatum, quia ad vlcus erodendum non sufficit, materiam tamen illam exagitat atq; attollit, sicque tumorem facit, qui ob immaturitatem (si maximè vellet aliàs) vlcus nondum facere efficax putatur. Tumores itaque isti pro materiæ diuersitate varij sunt: alij enim curationem admittunt per digerentia, alij non nisi in vlcera transmutentur prius, curantur. Sedulo interim symptomata obseruanda erunt, dolores nimirum, punctiones, forma, &c. ista namque & futurum maturitatis statum, ac facilem vel difficilem curationem portendere videntur. Namque omnino ex tumoris natura colligere oportet, quando curationem sperare liceat: alij enim celeriter, alij ne ante obitum quidem maturantur. Quin si immoderatè augeri tumores videantur, noui corporis morbi accessione, ac subitam vlceris eruptionem ominari poterimus.

Materiæ paucitas pro vlceribus tumores facit.

Tumorũ varietas.

Tumorũ subita auctio quid portendat.

CAPVT X.

Qvod etiam ex insperato quandoque tumores aperiuntur, ac in vlcera abeunt, causa est malignitas ac vehementia veneni Gallici, quod miras difficultates in curatione medico facessere solet. Namque quod immaturum est, antequam ad suam maturitatem perueniat, non nisi fucatam curationem admittit. Itaque omnibus modis vt natura morbum concoquat procurandum, necessarium namque est, si modo curationem fieri velimus vt morbus ad statum perueniat. Canon ergo certissimus est concocta medicāda esse non cruda, atq; ob id cruda concoquenda esse, quo curatio fieri possit: si enim coctio morbi facta sit fortuitò, etiam curationes fieri possunt, quo fortuito casu mirum quàm abutantur impostores medici,

Immatura curari non possunt.

dici, ij interim dum hoc non obseruant, multos morbos quasi manu faciunt, quos certè naturæ tribuere nemo sanæ mentis audebit. Sed ad tumores reuertamur. Si quemadmodum diximus à veneno Gallico tumor sit factus, iam duplex morbus adest, alter Veneni, alter materiæ ratione, quod si tumore aperto dolores remittant, de curatione benè sperandum erit: sin perseuerent, certum argumentum immaturitatis esse putato, ad quam eniti naturam iudicabis, si quasi manans ac humidum semper vlcus appareat. Hic ergo genuinus modus est transmutationis tumorum in vlcera. Reliqui qui supersunt, quales sunt cùm caro luxuriat, pus multum fluit, œdematosum malum apparet, & sexcenta alia, quia ab antiquis indubitata fide, ac certa methodo descripta inuenias, non opus est hîc multis enarrare: nolo enim is esse, qui aliorum plumis se exornet, hoc potius meum studium semper fuit & erit, vt antiquorum inuenta saita tectáque conseruentur.

Tumor Gallicus duplex est morbus.

Paracelsi candor.

CAPVT XI.

SEcundum autem Arthritidis genus quod attinet, sciendum quòd quemadmodum de corporibus suprà commemoratum est, multas adhuc alias hoc genus ægritudines fieri posse, quæ omnes à veneno Gallico occultum contagium contrahere queant, quas vt rectius intelligas, supra dictorum te meminisse decebit.

Morbi vt varij sunt, sic varias arthritides faciunt, itaque sedulo obseruandum erit, an corpora contagium contraxerint nec ne: si enim contagium Luis Gallicæ complicatum sit, dictu mirum quàm periculosa curatio euadat. Morbi autem quos in præsentiarum intelligimus, hi ferè sunt. Dolor Articulorum, Artetica, Sciatica, Podagra, Chiragra, Genugra, &c. quarum multæ dein aliæ species existunt, quas tamen omnes vno ac communi nomine Germani (Gesücht) appellant. Atqui non vt nomen, sic & res vulgata est: namque vbi lues Gallica horum affectuum alicui complicata fuerit, non facile credideris, quàm difficile sit veram affectus speciem cognoscere. Quamuis enim tumores appareant, tamen in hoc à superioribus differunt, quòd hi nunquam rumpantur, illi verò promptissimè & rumpantur, & curationem suscipiant. Occulta ergo huius veneni vis est, non sic occulta malignitas: tophi enim scyrrhi, articulationum dislocatio in senioribus, in crescentibus adhuc, figuræ corruptio augmentatrix facultas impedita, atque infinita alia incommoda, non obscuræ virulentiæ, contagiíque malignitatem ostendunt. Dolores ergo ac formæ corporis dedecoratio si quid aliud, veneno Luis Gallicæ in huiusmodi casibus adscribentur, itaque hos affectus à cæteris artificiosè distinguentes, magno artificio curare conabimur: quòd si quis singularem affectum curare nequeat, is à complicato, nisi operam ludere velit, abstineat, moneo.

Articularii morbi, in quibus corpus luis figitur.

Veneni Gallicæ affectus.

CAPVT XII.

SVnt autem nonnullæ Arthritidis species, quæ exteriores solummodo articulos, cubitum puta, carpum, genu, pedium digitorum synarthrisinos, &c. occupant, atque tumores attollunt, in quibus nunc pus, nunc albumini ouorum simile quiddam inuenias, nunc planè aqueus tumor appareat, qui omnes tamen nunquam aperiuntur. Sunt dein aliæ, quæ tophos Podagricos faciunt, qui vel tumores quoque vnà concomitantes habent, vel ossibus simpliciter incumbentes apparent, aliæ denique inordinatos ac confusos penitus tumores faciunt, quarum omnium differentias sedulo obseruans, ad curationem facilem viam tibi aperies.

Arthritidum differentia.

Tophi podagrici.

Aliæ autem Arthritides in internis articulationibus fiunt, quales sunt quæ humerum, coxam, spinam dorsi &c. occupant, hasce omnes iuxta vniuersalem dignoscendi articulorum affectus doctrinam (quam hic non attingo) peritus medicus facile cognoscet, ac curationi subiiciet: interim de nomine Arthritidis (quo sæpius quasi abutor) neminem sollicitum esse vellem, cùm non ex nominis, sed ex rei peritia dependeat. Paroxysmos autem harum arthritidum quod attinet, scitote, neccasum, nec maturationem hic spectari debere: casus enim hic penitus nil potest, maturitas autem ne sperari quidem debet, cùm perpetua ad mortem vsque cruditas comitari soleat. Itaque ad primitiuum morbum, seu corpus dantem affectum recurrendum erit: ex illo enim discetis, an lethalis vel non, curabilis vel incurabilis morbus existat: secus enim, quod maximè præcauere conaberis, inscius ac præter voluntatem promouebis. Quod si ergo spasmi conuulsiones, rigores febriles, hydropes, &c. adsint, non secus ac si vlcera quoq; molestarent, incurabiles arthritidas pronunciabis. Hucusque itaq; dicta de vlceribus ac arthritide sufficiant, iam ergo Pustulas aggrediamur.

In paroxismis arthriticis quid spectandum.

Arthritides incurabiles quæ.

CAPVT XIII.

TErtia nunc propositi libri pars, de Pustulis nimirum tractatio sequitur, in qua etsi non vsque adeo à scopo vero vulgus aberrat, tamen pro nostræ methodi ratione nos (veluti & in vlceribus ac tumoribus factitatum est) quomodo ipsarum materia ac corpus cognoscantur ac dignoscantur, breuiter manifestum facere conabimur. Sciendum ergo nullum in vniuersum corpus, Pustulas Gallicas concipere posse, nisi in ipso prius delitescat materia quædam, quæ in pustulas conformari se patiatur: ea ergo si à veneno Gallico contagium concipiat, fermentata in pustulas attollitur: manifestum ergo est, pustulas Gallicas corpus suum ab alia pustulosa materia mutuari, imò nō corpus modò, sed & formam, dolorem, omniaq; symptomata. Atqui obseruandum, ecus ac de vlcerib. dictum est, in pustulis rē sese habere: Pustulæ enim semper fuerunt, non autē lues Gallica: atq; pustulæ vbi venenum Gallicum conceperunt,

Pustulæ vbi fieri possint.

Pustulæ qua lues sunt antiquiores.

perunt, & nomen & essentiam (aliter quàm vlcera quædam, quæ perpetuò nomen ac formam retinent) amittunt. Attamen etsi forma ac essentia pustularum immutetur, non tamen nisi prius materia aliqua adfuisset, generari pustulæ Gallicæ potuissent.

CAPVT XIV.

Germanicæ linguæ paupertas.

PVstularum innumeræ differentiæ, quas antiqui Medici ac Chirurgi posteritatis memoriæ prodiderunt, cùm difficulter Germanicis nominibus reddantur (nam vix duas appellationes, Scabiem nimirum & Pruritum apud Germanos rectè exprimi inuenias) non paucorum in enarratione errorum occasiones præbuerunt. Videas enim Chyrurgos, qui ad nominis alieni sonum etiam obstupescant. Itaque cùm quid mali sit, non intelligant, atque si non suo statim remedio morbus obediat, subito ad pustularum Gallicarum classem sine iudicio affectum sibi incognitum reiiciunt, quamuis ne minimum quidem veneni Gallici subesse conspiciatur. His autem malis meo iudicio facile mederemur, si differentias omnes, quas in hoc affectuum genere antiqui annotarunt, in numerato vt haberent Chirurgi operam darent, neque has solum, sed & insuper illas, quæ ex complicatione varia Luis Gallicæ cum illis speciebus nascerentur differentias, in suas quasdam certas classes reducerent, quod nisi fiat, non puto tot mortes, quas illi suis malis curationibus procurant, præcaueri posse: delitescit namque hic radix ex causa corruptionis complexionum in ægrotis. Hortor itaque singulos apud sese colligant, quantum malum ac dedecus præstantissimæ arti concilietur, si morbum qui non adest, dum curari tentas, alium de nouo ex sano corpore morbum efficias.

CAPVT XV.

ITaque rudi mineruа differentias pustularum delineare solum tentemus. Videtis scabiei formam nonnihil à prurítu, hanc à squaminis, hanc iterum à formicis seu minutis pustulis, differre: has autem differentias indocti Medici; si etiam verbis præeas, ne exprimere quidem voce, nedum intelligere possunt, quare illos nunc asinos missos faciamus. Pruritus ergo (nam quomodo se cum Lue complicati morbi habeant, iam ostendere incipio) vbi cum Lue Gallica commixtus est, & vehementior apparet, & curationi (quod proprium: signum complicationis est) admodum inobedientem sese præstat. Sic scabies quoque complicatione hac immutari cernitur. Sunt dein aliæ pustularum accidentales differentiæ, nimirum quod aliæ siccæ, aliæ humidæ, aliæ duræ, aliæ pyramidales, aliæ copiosæ, aliæ paucæ, longæ, latæ, albæ, nigræ, luteæ, virides, rubræ, calidæ, &c. & quidquid tandem est huiusmodi, videantur. Verum de istis nil sollicitos esse oportet: omnes enim ex corpore morbi, quod satis accuratè ab antiquis descriptum est, originem ducunt: itaque quod venenum Gallicum attinet, hic de eo ceu ipsum causa esset, non cogitandum: neque enim veneni Gallici specifica malignitas complexionibus seu temperamentis tribui debet, vt hæc lues Melancholica, hæc Colerica, illa Phlegmatica, alia sanguinea dicatur, sufficit pro varietate corporum morborum, Gallicum venenum distinxisse.

Pruritus in lue fit vehementior.

Pustularũ differentiæ accidentales.

Lues Gallica non à cõplexionibus dependet.

CAPVT XVI.

SEcundum iam dicta itaque, quia & Herpeticæ pustulæ, & Phlyctenes (nimirum quia horum materia in corpore delitescit) fieri cum Lue Gallica possunt, manifestum euadit, duo, tria, quatuórne morborum corpora, in vno eodémque morboso corpore fieri posse: præter iamdictas enim pustulas, vlcera quoque arthritidésque fieri impossibile non est, verùm officij medici erit, vt ista ab inuicem exquisitè distinguat, ne omnia vna eadémque curatione pellere frustra forsan attentet. Quin & hoc obseruandum, eos qui Sanguinei sunt, & sanguinolentis vlceribus, seu Phlegmonibus obnoxij, multo alia quàm cæteri ratione curandos esse. Adhæc sciendum liquorem radicalem quorundam morborum corpus (causam rectius) fieri, atque in vtrisque factam Gallicam Luem, & hæreditariò iure, ac Contagij consortio communicari posse. Ex quo certissimum argumentum quoque desumitur, hoc genus Luis Gallicæ quoddam futuræ sanitatis signum esse, ac ea dignitate præditum, vt futuros morbos abolere, vel si qui iam occultè agunt, manifestos facere queat: namque si quid in intimis corporis penetralibus immundi reconditum est, illud omne à corde ac visceribus ad extima propellens, non potest non oculis id subiicere.

In eodẽ corpore plures morbi esse possunt.

Liquor radicalis quorundã morborum corpus fit.

CAPVT XVII.

AD hunc quoque modum, si Liquor Epatis casu forsan quodam Gallico veneno coinquinatus, ab interioribus extrà versus de latus vlcera vel pustulas excitauerit, sperare confidenter licebit Epatis affectum intrinsecus penitus aboleri, neque in Epate solum, sed in omnibus in vniuersum visceribus sic sese res habet. Quin quandoque & illud accidisse animaduersum est, in vno eodémque viscere materiam delituisse, quæ duplici generi pustularum corpus suppeditaret, atque vnicum illorum solum venenum Gallicum conciperet, reliquo integro manente, atque sic duplici remediorum genere opus esset: magna ergo in hisce casibus cautione vtentur medici, ne plus damni quàm commodi ægris suorum remediorum vsu concilient. Obseruandum quoque, quasdam defluxiones exulceratiuas ac Arthriticas eius naturæ esse, vt antequam in vlcus vel articuli tumorem habeant, pustulas prius excitent, quas sic internosces: si vltrò pustulæ curentur, pustulosum fluxum: sin minus, vlcerantem vel arthriticum esse putabis. Sunt denique pustulæ, quas pustulas peregrinationis commodè vocaueris, quòd scilicet de loco

Liquoris Epatis infecti noxa.

Notabile.

Pustulæ peregrinationis.

loco in locum moueantur, nec ſemper eandem corporis regionem occupent.

CAPVT XVIII.

Lues Gallica alios morbos pcifectos reddit.

ANtiqui autem morbi, in quibus Lues Gallica radices agere conſueuit, eo nomine ab antiquis minus rectè deſcripti ſunt, quòd Lues Gallica illorum morborum cum quibus complicatur, ſigna multò manifeſtiora reddat; namque omnia de centro ad ſuperficiem propellens oculorum ſenſui ſubiicit. Itaque ſi à nobis plura forſan illarum affectionum ſigna annotentur, non antiquorum inſcitiæ, vel noſtro nouitatis ſtudio, ſed noui morbi inſolentibus moribus illud omne tribuetis, neque verò putetis velim, morbum Gallicum noua illa ſigna facere: namque illa excitat ac in propatulum profert ſolummodo, non ſecus ac vernum vel æſtiuum calorem cernimus folia, flores, ac fructus ex arboribus producere, qui etſi antea non apparebant, in arbore tamen erant, ac rectius ex arbore quàm ex calore prognati dicuntur. Sunt quoque quædam Gallicæ puſtulæ Lepram præ ſe ferentes, ſigna tamen vulgaria Lepræ neutiquam habentes: ſunt enim lepræ quædam quaſi pathognomonica ſigna, quæ quia illis ſcriptoribus qui Examen Leproſorum conſcripſerunt incognita fuerunt, non immerito vulgi opinionem in dubium vocare videntur. Interim illorum fidem neutiquam accuſauerim, cùm ea quæ experientia didicerunt, ſcribere maluerint, quàm incertis nugis ſua ſcripta commaculare, ſecus ac nunc quoſdam factitare videmus, qui ſaltem vt magnos codices conſcripſiſſe videantur, omnia promiſcuè, quæ ipſis in mentem venerint, eblaterare audent.

Simile.

Lepræ ſigna propria & cōmunia.

CAPVT XIX.

Complexiones meritò repudiātur.

QVocirca nemo miretur, ſi Complexionibus repudiatis, pro demonſtrandis iis quæ ſcire neceſſarium eſt, noua Corpora comminiſcamur: ſiquidem quæ iſthinc de cauſis, origine & fundamentis docentur, facilè reiici poſſunt, ſi ſaltem quædam teſtimonia ceu honoraria pronunciata referuentur. Itaque ſemper ætatem morbi Gallici ſpectare vtile fuerit: namque ægri ætas cum ætate morbi nonnihil conſentire videtur, verbi cauſa. Si iuuenis morbo Gallico conflictetur, tum maturationem ac coctionem celeriorem quàm in ſene ſperare licet. Ad hæc ea veneni Gallici proprietas eſt, vt ſi qua parte vlcus factum ſit, vel etiam ſcabies ſolummodo, ipſum per ſe aliam luem radicitus percurare poſſit, excitatum nimirum à propria ſua malignitate, quæ in iam maturo corpore non poteſt non pro expulſione laborare. Quin in iuuenum corporibus non raro nondum matura morborum corpora, etſi non erumpant, eruptionis tamen periculum minantur, quam eruptionem nec malam nec bonam, id eſt, nec vtilem nec noxiam indicare poſſumus. Itaque ſummatim hoc ſpectandum, tempus eruptionis à tempore generationis ſedulo diſtinguendum eſſe.

Ætatis indicatio.

Eruptio à generatione diſtinguēda.

Paracelſi Chirurgia Magna.

CAPVT XX.

SIngulariter verò obſeruandum, Luem Gallicam cum Morphea, Albara, vel Alopecia, &c. complicatam, inſolenti quodam generationis modo erumpere. Atqui pro harum difficultatum diſtinctione, ſufficiat admonuiſſe ratione loci affecti, quo huiuſmodi puſtulæ conſiſtunt: ſatis ac abunde dubium diſſolui poſſe: namque in capite Alopecia, in facie Morphea &c. nec vllo alio in loco reperiri poteſt. Adhæc ſi puſtulæ ab vlcere alio in loco conſtituto originem duxiſſent, tranſmiſſa ſcilicet aliam in partem materia, tum primogenio affectui omne quidquid eſt mali acceptum feretur: atque ſimili plane remedij genere curabitur. Veruntamen parti tranſmittenti prius medendum eſſe memineris: niſi enim illic præcautione vtaris, inutilis omnino curatio fuerit, ſed hoc non inficiabor quoque, non raro penitus locum genuinum mutare affectus quōſdam ſolitos eſſe: ſic enim vidimus Syrones in crurib. apparuiſſe, quos pro Eſthiomenis quidam curare enixi ſunt, itaque ſemper formam, ſigna atque morem cuiuſuis affectus ſedulo contempletur medicus.

Loci affecti indicatio quid faciat.

Syrones in cruribus.

CAPVT XXI.

PVſtularum inſuper quædam formæ ſunt, quæ quia Idrophorbiam quodammodo referunt, difficilem diſtinctionem reddunt, maximè cùm Idrophorbia ſit tranſitus quidam ad Lepram: hinc quandoque puſtulæ nonnullæ Idrophorbię corpore aſſumpto generantur ac augentur, quę rectius ad Herpetas vel Ectymata referuntur: proinde ſemper loci affecti & formæ ipſius affectûs ratione habita, de morbi ſpecie pronunciandum erit. Interim quod curationem attinet, non de forma, ſed potius de materia & loco affecto ſollicitos eſſe decet: namq; quæ puſtulæ ſingularibus quibuſdam locis erumpunt, curationi minus obedientes cernuntur, quàm quę vbilibet conſiſtere poſſunt. Ad hæc ſciendum formas puſtularum non caſu fieri, cùm materię habilitatem neceſſariò ſequantur, itaq; ſi forſan ex forma de materia difficilius pronunciatur, tum cauſa eſt, quòd materia non ſemper ſyncera eſt, ſed ferè alterius alicuius corporis acceſſione corrupta. Proinde ſi qui morbi ab antiquis forſan minus rectè deſcripti ſunt, id morbi nouitati adſcribemus: medicina enim non primitus perfecta extitit, ſed paulatim pro nouorum morborum generatione aucta cumulataq;, vt iam non mirum ſit poſteriores medicos antiquis eruditiores eſſe. Non enim eſt vt quiſquam putet antiquorum ſcriptorum ætate omnes morbos abſolutè deſcribi potuiſſe: namq; abſoluti nondum omnes morbi apparuerant, ſed paulatim in publicum prodierunt, vt vel hoc ſolo nomine à reliquis creaturis morbos diſtinguere facile ſit.

Idrophobia est initiū lepræ.

Morbos recentes antiqui non deſcribere potuere.

CAPVT XXII.

QVæ hucuſque de puſtulis à nobis conſcripta ſunt, rudimenta ſolum futuri operis

de pustulis esse volumus, quod etiam opus reliquis Medicis exornandum, absoluendum, & perficiendum relinquimus. Interim pustularum hanc nostram theoriam sic omnes considerarent vellem, vt intelligant, iuxta veterum canones nostra ætate impossibile esse pustulas curari: namque cùm pustulæ nostra ætate apparentes, in nullius penitus scriptoris laboribus ac libris descriptæ inueniantur, quis putet ab illis curandi rationem addisci posse? Tandem (ne hoc indictum nobis abeat) & hoc obseruandum, quasdam pustulas endemias reperiri, hoc est, quæ vni alicui regioni propriæ ac peculiares sint: ex quo factum est, vt communi aliquo remedio cognito, medici agyrtæ, casu quosdam curauerint, qui peregrina in regione peregrino morbo conflictabantur. Veruntamen vsus tandem docuit, istis experimentis confidendum non esse, cùm sæpius endemius morbus pro peregrino, & vicissim, ab imperitis habeatur.

Pustulæ iuxta veteres nō curari possunt.

Endemię pustulæ.

FINIS SECVNDI LIBRI de Causis & origine morbi Gallici.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE MORBI Gallici,

LIBER III.

CAPVT I.

TErtio hoc libro quasi parasceuen ad vniuersam curandi rationem conscribemus. Vbi ante omnia sciendum, veteres medicos ferè omnes in hoc impegisse, quòd remediorum solummodo Emunctoria spectantes, per ea omne genus morborum malignorum expellere conati sunt, quo errore ducti, nihil in lue Gallica, perparum in aliis affectibus curandis profecerunt: quod vel vnius Quartanæ febris exemplo palàm facere possem, quàm cùm per annum stultè pellere tentarent, irritos suos conatus esse intellexerunt. Sic in hydropis curatione, purgantibus, vrinam mouentibus, paracenthesi, aliisque hoc genus nugis luserunt, cùm in neutro horum Emunctorium medicamenti consistat. Summus ergo vulgarium medicorum error est, quòd Emunctoria non rectè distinguant: namque qui morbum per catharticum expellere vult, non solum remedij, sed & morbi Emunctorium considerare debet. Duo ergo Emunctoriorum genera sunt: morbi vnum, alterum Remedij, quod morbi est, illud genuinum suum remedium existit: quod vero remedij, hoc in semetipso est. Ex quo elucescit, in Praxi non remedij Emunctorium (vt quod nil auferre de morbo queat) sed solummodo vel certè potius morbi Emunctorium considerari debere, verùm reciproca quadam ratione Emunctorium morbi, emunctorium remedij, & hoc vicissim morbi emunctorium appellari potest. Hæc ea de causa commemoro, vt stentores illi Academici, ac Polyphemi professores intelligant, se ne principia quidem adhuc artis Medicæ degustasse, cùm iam cernant se hactenus frustra suis purgationibus laborasse, cùm nondum remedium, seu medicinam morbi cognouerint quæ tantum possit, vt vel nolente natura morbum eo adigit, vt ipse Medicamentum cogat per sua conuenientia loca actionem suam exercere. Verum quia hæc alijs quoque locis à nobis attinguntur, hic copiosius de illis disserere noluimus, Ruminare saltem (vt ita loquar) placuit ea de causa, quòd antagonistæ nostri sic vehementer vrgent, morbum per medicamentum cogendum esse, non obseruantes Morbum sibimet quandóque mederi, & remedio sic vti, sicuti athletæ suis fustibus. Medicina enim ceu gladius quidam in manu curantis est.

Quartanæ curatio

Hydropis curatio incōcinna.

Emūctoria duplicia.

Nota.

CAPVT II.

QVia itaque hunc in modum remedio morbus vtitur, necessarium videtur esse, vt plus operæ in morbo, quàm remedio cognoscendo ponatur: etenim hucusque nemo repertus est, qui quomodo remedium curationem perficeret, vel quomodo morbus remedio vteretur, ostendere potuerit. Est enim in morbo occulta quædam scientia pugnandi, qua ipse remedio sic vti illi commodum videtur, non secus ac athletas videmus quouis armorum genere commode ex artis suæ præscripto pugnare: atque veluti athleta æger factus armis amplius non vti potest, sic morbus vbi lethalis factus est, remedium amplius ad curationem non adhibet. Hæc manifestum facere puto, contra pseudomedicorum placita, remedium morbo, non morbum remedio obsequi oportere. Constituto itaque eo, quòd morbus ipsemet Medicus sit, nec quidquam à medico externo requirat, quàm telum (id est, remedium) quo contra morbum vtatur, sequitur medicum externum solummodo ministrum esse, illi magno athletæ arma suppeditantem: quod si Medicus minister solum est, non potest non pharmacaria officina antrum esse, in quo arma illa à Cyclopibus cudantur. Quapropter decet, vt medicus reiecta posthac sua phantasia, consideret non quid suo stolido capiti videatur, sed quid maximè ad faciendam curationem desideret natura namque sæpe in calido morbo frigidum remedium respuit, quod certè omnibus modis adhibendum Medicus ex suis speculationibus consuleret, verùm vbi ille naturam in consilium aduocauerit, mox sentiet vanum esse calidum frigido, & frigidum calido, contrarium scilicet suo contrario curari, intelliget etiam ad curationem perficiendam Remedium specificum omnino necessarium esse. Non enim quia copiosa in hydrope aqua abundat, ob id hydragogis purgantibus vtendum fuerit: purgatio namque non naturæ, sed Medici (inutile scilicet) telum est. Itaque naturæ telum ad pellendum morbum inquirendum.

Morbū quàm remedium cognoscere magis interest.

Morbus ipsemet medicus est.

Contrarietatis indicatio inpugnatur.

Specificorū necessitas.

CAPVT

CAPVT III.

CVm itaque arma Medici ad secandum incommoda sint (namque non morbi, sed saltem medici sunt) sequitur non mediocriter peccari, si quis purgatione vtatur: perinde enim est, si medici non naturæ armis vtaris, ac si pumilionem giganti quis in pugna vel lucta opponat, cùm & robore & armis inuicem pares esse nunquam possint, paritas autem armorum necessaria sit. Ad hæc mechanicum hoc est in morbis qui in magnitudine sunt (vt verbi causa in tympanite) velle putare magnitudine imminuta morbum curari. Videtur quidem à philosophia alienum non esse, vt si corpus ægri duo centenaria appendens, quod aliàs vnum appendit, sic imminuitur, vt ad vnum redeat: etenim vnum centenarium pondus corporis aliud morbi esse intelligitur. Veruntamen longè secus sese res habet: si enim hodie octo vel nouem libras de morbo adimas (namque totum morbum vna vice auferri impossibile est) cras totidem, vel duplo plus habebis. Similitudinibus his, omnium veterum dogmatum cyclopicam ruditatem delineare maluimus: crassos enim errores crassis argumentis explosisse satis est? Quis non hanc medicinam rideat & detestetur, qua decem diebus centum libras auferri, vndecimo præmium rectè peti persuasum hominibus est? scilicet vndecimo die vel iterum morbus centenarium appendit, vel æger in cœmiterium euolauit, cuius incommodi causa est, quod morbum suo telo priuasti.

Medicina mechanica

Cur si militudinibus vtatur.

CAPVT IV.

INsuper & in curatione vitalium facultatum robur vnicè considerandum erit: namque cordis actio ad omnium morborum expulsionem principali fungitur authoritate, proinde alter iterum error hic se prodit, quem committis, dum in curatione per emunctoria materiam extrahere volentes, ipsam necessariò intrò ad cor compellitis, ipso corde à se pellente, sicque vos quas promouere debebatis, cordis vires ipsimet oppugnatis. Est enim ea cordis natura, vt morborum emunctoria quàm longissimè à se constituat. Si itaque à corde ad exteriores locustas morbi pelluntur, quid quæso sibi vult, quòd à superficie ad centrum vos materiam vestris catharticis deducitis? Esto sane ita, concedatur vobis morbi causam purgando extra corpus pelli, an ob id perfectam curationem factam esse quis dicat? minimè verò: namque nulla vnquam hominum memoria obseruatum est, solius purgantis medicamenti vsu perfectè aliquem morbum curatum fuisse. Accedit ad hoc, quòd si morbifica aliqua materia à superficie ad cor deducitur, non solùm non morbus prior non curatur, sed etiam alius de nouo generatur. Quin ipsimet fatemini, illam materiam quam vos peccantem appellatis, & quæ in locustis recondita iacet, non sine noxa esse, sed morbi causam rectè dici, si itaque iam illam vos materiam ad ventriculum perducatis, an aliquod operæpretium vos fecisse cogitabitis, scilicet tum res bene gesta est, vbi ex manus dolore ventriculi morbus confectus est: quis quæso ignorat ventriculi quàm Locustarum affectus periculosiores esse? Herpetis materiam dic quæso an facilius in crure vel ventriculo feras? Sed scio, respondebis hic non in ventriculo consistere, verum extra corpus elabi, dignum sanè medico responsum, quasi non æqua ratione, ac multò facilius per cruris anatomiam hoc præstari potuisset: vt interim taceam in intestinis herpetem mordacem confici. Hoc ergo exempli causa adferre placuit, vt intelligeretis, quamuis medicinam sic comparandam esse, vt à corde, non ad cor morbificam materiam trahat: quod fiet, si cuiusuis morbi ac membri Anatomia accuratius obseruetur.

Vitiũ robur in curatione spectandũ.

A corde ad locustas morbi pelli tur.

Herpes à crure ad vẽtriculũ non rectè traducitur.

CAPVT V.

QVia ergo Medicina in corde constitui debet, atque per cor expelli, sequitur ipsam cum corde quadam substantię similitudine concordare debere. Est autem cordis ea specifica vis, vt quemuis morbum emunctorio suo tribuat, quod si præstare ob imminutas vires nequeat quantum periculi immineat nemo est qui nesciat: necessario namque morbi excitantur, cùm morbi aliud non sint, quàm quidam affectus cordis naturæ aduersantes, qui priora emunctoria dereliquerunt. Si ergo contingat iam dicta de causa aliquem morbum suo emunctorio relicto, aliud quærere, dubitandum omnino non erit, quin illud pro vero Emunctorio assumi vtile sit. Sin aliàs hoc accidat, omnino ad proprium emunctorium reduci morbum oportet: hinc enim euenit, quòd in febribus affectis ventriculo vel intestinis, nihil cathartica proficiant: nimirum quia intestina febrium proprium emunctorium non sunt, itaque si quis illud obseruet, facile etiam sine purgantium vsu leui remedio febrem percurabit. Sin forsan casu accidat, purgantia conferre illud certè non medicamento, sed viribus cordis, quæ quaquauersum agunt ac pellunt, adscribendum erit. Quæ hactenus generaliter diximus, eò pertinent, vt intelligatis, in curatione Luxus Venerei simili modo Remedia perquirenda esse, vt & facultates vitales adiuuent, & morbum ad suum naturale emunctorium dirigant: sunt enim omnium corporum duplicia emunctoria: naturalia scilicet, & præternaturalia. Naturalia quidem rarò in morbis vsurpantur, cùm solummodo quotidianis excrementorum egestionibus destinata sint, veruntamen vbi ea fortè obstruuntur, si illa obstructio liberetur, & ad curationem & ad præcautionem non mediocrè commodum præstabitur. Præternaturalia verò emunctoria vt & ipsorum morbi naturæ aduersantur, in morborum tamen arbore inueniuntur: namque si naturale est morbos fieri, naturalia quoque emunctoria sunt: sin minus, contrà.

Cordis specifica vis.

Emũctoriis mutatis quid agendũ.

Emũctoria duplicia.

CAPVT VI.

QVod si radices & non locustæ in emunctoria abirent, quemadmodum hic in Luxu fieri apparet, vbi in Anatomia Osei morbus figitur, consentaneum esse videtur, vt illic curationem auspicemur, quo nimirum radix mali ante omnia expurgata habeatur: namque donec in radice succus vitiosus est, eousque vitioso alimento rami nutriuntur. Si itaque radicem prius aggredi oportet, Emunctorium autem primo loco expurgandum, consequens est, radicem cum Emunctorio idem esse: neque tamen putandum est per radicem materiam peccantem seu causam morbi expelli posse: namque sola materia in qua illac fertur. Proinde non est vt speret medicus vllum remedium prodesse posse, nisi etiam Sperma ipsum ad simile Emunctorium perducatur. Quod fiet si ea vsurpentur quæ Osei vires roborare, ipsúmque ad expulsionem irritare possunt, caue tamen putes Luxum morbi hoc præstare posse, cùm illum prius auferre oporteat, quo luxus Osei in suam operationem progredi queat: fiet autem hoc, si vitales facultates etiam ei consentiant: consentiunt autem non nisi cor sentiat nullam in generationis partibus affectionem præter naturam inesse. Est insuper hoc medicorum vulgo in more positum, vt materias morbificas digerant, quod opus Maturationem quàm mollificationem dixeris rectius: namque ea quæ natura ad maturitatem perducit, rectè quoque ab arte maturari dicuntur, si & artis & naturæ idem sit finis. Si ergo naturam contingat aliquid maturare, tunc manifestum est hoc non per ea fieri, quæ materiam peccantem maturant, sed per ea potius, quæ eandem maturant, cuius rei exemplum sunto Verrucæ maiores: in his etenim curandis si materiam peccantem digerentibus aggrediaris, frustra laboraueris: at si id vnde illa materia defluxit oppugnes digerendo, iam morbum curare aggressus es. Simili ergo ratione hoc in affectu in Oseo illud digerere attentabimus, quod luxus causa existit, idque in sua propria regione: neque enim vt genitalia cures, ventriculum vel viscera ob id male affici operæpretium est.

Radix & Emũctorium idẽ est.

Osei roboratio quibus fiat.

Naturalis maturatio.

Digestio in Oseo

CAPVT VII.

CVm in explicandis Elementorum qualitatibus vulgares Medici mirifice insaniant, libet in præsentiarum secretiora quædam artis medicæ dogmata paulò altius repetere. Quòd elementorum qualitates manifestas quidam dicunt, hoc vanum est, cùm qualitates omnes ab occulto proficiscantur, neque sic gradibus certis distingui possint, quemadmodum pseudophilosophis nonnullis persuasum est, atque sane magnis erroribus Medicam artem implicauit dogma illud. Primò enim Elementa in suis corporibus abscondita latere: dein vnicum perpetuo suæ qualitatis gradum seruare, quæ ceu indubitata omnes assumunt, hoc dogmate conuelluntur. Insuper quod gustus iudicio primarum qualitatum censuram subiiciunt, quàm sit friuolum ij iudicent, qui sciunt calidum, frigidum, humidum, siccum, eodem gradu consistentia, neque excedere, neque excedi. Itaque quod vel odore, vel gustu diiudicatur, hoc solummodo Sal est, non autem Elementum. Error itaque in hoc vertitur, quòd hactenus non Elementorum corpora, in quibus illa qualitatum acuitas latet, sed saltem Salia diiudicata fuerunt. Quem nos errorem ea de causa detegere voluimus, vt testatum faceremus, Elementari ac perfecta natura Luxum curandum esse, quæ si ad curationem adhibenda est, vt certè adhibendam esse omnes sciunt, haud immeritò illud Errorem, quo pro Elementorum naturis Salia hactenus vsurpata sunt, explosimus. Itaque vt genuinum Elementum Luxum expellens depromamus, inspiciamus Flammulam, Piper, Camphoram &c. quorum priorum duo non ratione elementi, sed salis calefaciunt, posterius frigefacit: sic & Acori siccitas, non Elementi est, sed potius Salis, sic inquam Nenuphar Salis, non Elementi sui virtute humectat, quapropter deinceps à minerali ista vulgò vsitata curatione abstinentes, Elementarem vsurpemus: decet namque elementaribus morbis elementaria, mineralibus mineralia remedia adhiberi.

Qualitates elementorũ sunt occultæ.

Gustus iudiciũ quale.

Sal non ipsum elementũ, cal fig. hum. siccat.

Qualis morbus, tale remediũ.

CAPVT VIII.

QVemadmodum videmus ignem omnia quæcunque intra sui ambitus circumferentiam consistunt, expurgare, ac consumere, vt verbi causa: aërem, in quo ignis ardet, sic mundificari cernimus, vt si possibile esset, ipsum aliquo loco concludi, vt nulla deinceps inquinamenta externa reciperet, penitus ab omni corruptione liber haberetur. Vel aurum per ignem mundificatum intueamur, hoc scilicet sic mundum, purum, putúmque est, vt quæcunque in illius liquidum sepeliuntur, nullam vnquam putredinis noxam subeant. Actio ignis quam hisce exemplis delineauimus, similis quoque in Medicamentis Elementaribus, de quibus iamiam locuti sumus, inest: illa autem Elementi natura inuisibilis est, ac insensibilis, naturam tamen ignis non secus ac Balsamus participans, cuius tanta à suo interno igne puritas est, vt nihil ab igne ad eius similitudinem mundificari queat. Huiusmodi ergo ignis quemadmodum non sentitur in Balsamo, eius tamen actione ignea manifestissima existente: sic quoque in Luxu curandum, vt ille ignis qui Balsamo illam puritatem & incorruptibilitatem largitur, Venereo corpori imprimatur ac implantetur. Ab huius namque ignis actione Luxus domatur (non secus ac ex Ligno carbonem, ex hoc cinerem, ex hoc iterum diaphanum vitrum ab igne fieri videmus) Venere nimirum in fixum, purum, ac mundum corpus redacta. Obseruandum insuper, morbos hosce ab igne hoc absumi, non secus ac pabulum ligneum ab igne vulgari, scilicet quia eius vehementi actioni resistere nequeunt. Istam tamen curationem nunquam sali rectè acceptam referes, cùm Sal non nisi palliatas curationes

Aër & aurũ ab igne purgantur.

Ignis Medicamentorũ actionis opifex.

Luxus vt per ignem curetur.

Sal quales curationes faciat.

rationes faciat: non ſecus enim ac Sal vulgaris carnes à putredine tutas ſeruat, ſic Medicamentarius morbos in corpore latentes obſcurat, ac inſenſibiles efficit.

CAPVT IX.

VErùm quemadmodum ſal carnis putredinem quidem ad tempus arcet, ab ea tandem euincitur: ſic curationes illæ à Sale Medicamentario factæ, tandem iterum à morbis ſeparantur. Atqui cùm non Philoſophicè, ſed Medicè morbi curentur, hoc eſt, perfectæ curationes fieri debeant, non ſecus ac ignis ac aquæ actiones perfectæ ſunt, quis ferat Medicam artem inanibus philoſophorum deliramentis ſic miſerè conſpurcari? Quis aquam quæſo coagulauit, vt ex ea lapis fieret? an non ipſummet Elementum? an non ergo perfectæ actiones Elementis tribuuntur rectè? (perfecta autem opera dico, quæ reciprocare non poſſunt: vt carbo non iterum lignum fit, nec cinis carbo: imperfecta quæ reciprocationem admittunt, vt putredo ſalem euincens, &c. Tales ergo (perfectæ ſcilicet) in Medicina quoque actiones inſtitui debent, quod fiet ſi Balſami exemplo, puriſſimam Elementarem medicinam adhibuerimus, quam non in *Balſamo* ſolum, ſed in infinitis quoque aliis corporibus cernere licet. De ſimplicium quidem materia magni paſſim extant deſcripti codices, in quibus tamen euoluendis nemo adhuc tantos progreſſus fecit, vt intelligeret pro Sale Elementum vſurpandum, ac Salitam illam Medicinam repudiandam eſſe. Natura certè ipſamet multis modis horum ſcriptorum cæcitatem arguere videtur: namque cùm ipſi naturas rerum deſcribere ſe profiteantur, illud quod maximè naturæ nomen meretur, non intelligunt quidem, nedum vt ſcribant: quis enim illorum vnquam prodidit Adamantis duriciei, Saphiri incorruptibilitatis, vel mundiciei Monocerotis cauſam? Verùm quomodo iſta intelligerent, cùm ne ſalis quidem naturam perſpectam habeant: tam craſſa enim ipſorum philoſophiam, vt ſi bos ſalem lingens loqui poſſet, Salis naturam melius quàm illi explicaturus eſſet.

Elementis ſunt perfectæ actiones tribuendæ.

Naturas rerū antiqui nullas deſcripſere.

CAPVT X.

ITaque omnino cauete, ne iuxta qualitates morbos iudicetis, vt ſcilicet hunc vel alium calidum vel frigidum appellandum cenſeatis: morbi enim hoc iudicium omnino reſpuunt, cùm omnes ex æquo ab igne conſumantur, atque veluti ignis vulgaris omnia terræ naſcentia abſumit, ſic Medicinam omnes in vniuerſum morbos qui ex corpore prodeunt, ceu ignem quendam depaſcere putandum eſt. Ipſa namque Emunctorium cuiuſque morbi quærere & inuenire poteſt, atque veluti ignis cum pabulo abſumpto euaneſcit, ſic & remedium poſt factam curationem ſuum emunctorium iterum claudit, atque materiam educit, vt qua morbus ex corpore expulſus ſit, nequeas ſenſu perſcrutari. Proinde craſſa hæc medendi ratio eſt, cùm materia peccans corporaliter educitur: quomodo enim morbus qui corpus non eſt, corporaliter curari poſſet? Primaria ergo hæc indicatio eſt, vt curatio morbo ſimilis ſit, hoc eſt, cùm Venus ſolùm tinctura ſit, non autem vt corpus vel materia ſubſtantialis, ſed inſenſibiliter in corpore conſiſtat, vt ea inſenſibiliter, neque corporaliter è corpore expellatur: namque quod in corpore corporaliter non conſiſtit, illud incorporaliter quò educi debet. Atque hoc non ſolum in Venereis morbis, ſed in vniuerſum in omnibus Firmamentalibus impreſſionibus locum habet: quod non animaduertentes veteres medici, dum Salem pro vero Elemento vſurpant, ac vnicam mineralem naturam (quæ corporalis cùm ſit, pondus quoque augere poteſt) ſpectantes, infinitis ſeſe erroribus implicarunt. Diſtinguenda ergo elementaris natura à minerali fuerit, vt hanc pondus augere, illam imminuere, & purificare dicamus. Namque ex minerali cambucca, Bubones, Strumæ, Scyrrhi, & his ſimilia fiunt, Elementari nihil horum generante: itaque etſi ab antiquis iſta diſtinctio annotata non inueniatur, nihilominus tamen ſi obſeruetur, multarum difficultatum inuolucris ſe facile quis extricabit.

Medicamentia ctio qualis eſſe debeat.

Venus eſt tinctura nō corpus.

Mineralis natura pōdus auget.

CAPVT XI.

OBſeruandum deinceps eſt, cœleſtem illam corporis partem (quæ vna ex quatuor corpus conſtituentibus ſuprà numeratum eſt) huic igni ſubiectam eſſe, ſic tamen, vt illi totum corpus implicatum, & commixtum ſit: namque cœleſtis partis corruptio ex ſemetipſa fit, & in eandem denuò reducitur. Iam autem Elementum hoc non ſolius cœli eſt, cùm reconditum & inſenſibile ſit, ea autem quæ ex cœlo veniunt, ferè ſenſibilia ſunt, quod fulminis exemplo intelligere potes. Ad hæc ſciendum, hanc operationem ſic comparatam eſſe, vt vnà cum ſuis Emunctoriis penitus abſcondita ſit, ſemperque ad firmamentalem partem, cùm in elementaribus nil proficiat, referendam eſſe. Quin & hoc non ignorandum, motum morborum quandoque interrumpi, non tamen penitus aboleri, non ſecus ac diurnum motum ab annuo, hyemali ſcilicet & æſtiuo motu alterationem quandam ſubire videmus: nemo tamen interim eſt, qui non diem in æſtate æquè ac in hyeme eſſe dicat, vel qui non alium motum æſtatis quàm hyemis eſſe velit: neque enim dies ab æſtate vel hyeme efficitur, ſed quod diem efficit vel noctem, illud motus eſt: atque quod hyemem vel æſtatem facit, itidem motus eſt. Quod ſi ergo motus morborum hunc in modum mutuo tranſponantur, vel implicentur, vnum poſt alium conſiderabis: ſi enim in Febrili Paroxiſmo & calorem & frigus inſpicias, magnis te difficultatibus implicabis, itaque alterutrum priore loco expendes, quod ſi feceris, cuiuſuis morbi vnicam Elementarem qualitatem eſſe animaduertes, reliqua verò omnia

Quæ ex cœlo ſūt, ſenſuum iudiciū non effugiunt.

Dies & nox vnde.

quæ in eo apparent, symptomatum in classe habenda. Motus iste, quia pars eum Firmamentalis corporis per actionem suam perficere videtur, perpetuò in corpore consistit: quod si quandoque præter consuetudinem manifestior appareat, non est vt mali quippiam metuas: nil enim periculi subest, si à morbi natura vel essentia non digrediaris. Itaque scias errare te, si in motibus firmamentalibus iuxta calida & frigida mutuò pellere coneris. Quare nisi Astronomus sis, ab istis morbis curandis abstinebis: neque enim vulgatam illam complexionum partitionem admittunt.

Motus firmamentales vt considerētur.

CAPVT XII.

SI itaque quemadmodum in hæc inferiora Sol agit, nos quoque in medicina agere decet. Sciendum erit in homine duplicem motum inesse, lethalem scilicet & non lethalem: hic ex eo est, quod Elementorum mutationes subit (atque hinc Microcosmus dicitur) atqui vbi is Elementorum cursum anteuerterit, tum lethalis euadit, vt iam duos motus in homine esse manifestissimum sit: vnum cùm iuxta Elementorum mutationes alteratur: alterum cùm casu quodam ille motus interrumpitur. Exempli itaque causa Luxum nobis proponamus in quo elementari motu relicto, corruptibile corpus, quod inuisibile tamen sit, assumitur, illud autem sic cognoscendum est, vt sciamus nullum illi motum peculiarem esse, cùm prædestinationi subiectum non sit: namque hæc illius æstas est, quòd homo integra sanitate fruitur. Sanitas autem hæc non à motu quatuor elementorum est, sed à motu illo exteriore, consequenti autem tempore cùm sanitatis Caniculares, Autumnus ac hyems ingruunt, tum modò hoc, modò illud corrumpi in corpore incipit, non secus ac autumno aduentante, pira, poma, nuces, mox etiam vuas decidere videmus, hunc ergo in modum corrupta hominis sanitate, vt in anni temporibus hyems multis molestiis terræ nascentia afficit, sic paulatim in homine primum Saturni malignitas, mox Lunæ motus noua subinde incommoda machinantur; quæ non nisi eiusdem motus æstate curari, vel obliterari possunt.

Microcosmus cur dicatur homo.

Sanitatis Caniculares & autumnus.

CAPVT XIII.

QVemadmodum ergo dictum iam est, si quid proficere remedium oporteat, necessarium erit illud sub certa forma exhiberi, sic nimirum, vt ipsa forma morbum ex hyeme per ver ad suam æstatem deducat, non secus ac Solem cernimus omnium terræ nascentium ortus, augmenti, ac perfectionis tempora distinguere, quod certè medico perito difficile non erit, si ipse consideret, quemadmodum omnia quæ in exteriore mundo sunt, in homine quoque constituta & comparata sint, attamen nec ex Auicennæ vel Auerrois Medicina, vel Platonis, Aristotelis ac Tritinij, Theophrasti philosophia ista te addiscere posse cogites, cùm isti non cultores, sed obscuratores philosophiæ & medicinæ re-ctius dicantur, vt Plinij interim ac Arabum mentionem nullam faciam. Quod si ergo non ex horum authorum putidis scriptis, sed ex ipsa rerum natura ista addiscenda sunt, oportebit, vt quemadmodum Thymi ac eius terræ ex qua nascitur, tum apum ac mellificij naturam is qui de melle commentatur, cognitam habet: sic si de Morbis loquamur, similem cognitionem esse, nimirum vt sciamus in corpore quædam dulcia inesse, quibus alia membra (vt apes ex thymi rore) nutriantur: namq; nihil æquè inter esculenta ac poculenta corpus alere potest, ac succus iste dulcis ab ipsomet corpore generatus, cùm autem de nutritione loquor, nutritionem vitalium spirituum intelligi volo. Si ergo hunc in modum non ab externis, sed intrinsecus vitales spiritus nutriri necesse sit, mirum non est, tot atque tantos morbos vulgaribus medicis incognitos in corpore existere, quorum causas impossibile sit ex medicorum scriptis depromere, quomodo enim illinc discas, quæ illi met ignorant? vt iam luce meridiana clarius sit, illos non authores, sed Impostores Medicinæ esse.

Forma in remedio necessaria.

Medici ac Philosophi veteres accusātur.

Simile.

Vitales spiritus intus nutriuntur.

CAPVT XIV.

VT autem tandem remedij formam explicem, cùm hactenus à tam paucis intellecta sit. Scitote Luxum nullam curationem requirere, quàm curationem Mummiæ, in qua ipse consistit: namque corruptio corporis Mummiæ quoque alterationem necessario efficit. Si itaque Mummiam illam medicinam esse dico, hoc sic intelligendum est, quod corpus, quia ex illa Mummia nutritur, non possit sanum esse, si suo nutrimento destituatur, sed necessariò in ægritudinem incidere. Quid enim prodesset, si omnes totius mundi medicinas per Archeum in vnicum Arcanū reduxissem, nec interim corpori suum debitum alimentum suppeditarem? quid Venus plus conqueritur, quàm defectum sui alimenti? Itaq; quemadmodum diximus flores in corpore nasci, qui vitales spiritus nutriant: sic omnino necessarium esse putandum est, vt fructus in corpore generentur, qui Spiritui Sanitatis suam alimoniam præstant: talis autē fructus Mummia existit. Proinde si in Lacerto vel Musculo Esthiomenum vlcus fieret, nec fames sanitatis illic esset, vel si fame laboraret, alimento tamen destitueretur, quomodo quæso possibile esset curationē fieri? Sed Consolidam forsan vel Serpentinam ob id quòd curationem adiuuare videntur, illud nutrimentum esse putauerit quispiam, sed reuera non sunt: nihil enim præter hanc Mummiā hoc modo nutrire potest, & consolida ac serpentina hîc non secus habent, ac ventus qui puluere tectum frumentum oculis rursum subiicit, vt eos suauiter afficiat. Esthiomeni itaq; hoc exemplo puto vltimum theorema nostrum manifestum factum esse, itaq; iam tandem Theoriam Morbi Luxalis seu Venerei concludamus, nil morati pseudophilosophorum ac Medicorum nugas & conuitia.

Curatio Mummiæ.

Mummia nutrit spiritum sanitatis.

Consolida quatenus Esthiomeno conferat.

FINIS LIBRI TERTII DE CAVSIS & origine Luis Gallicæ.

THEOPH.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE MORBI Gallici,

LIBER IV.

CAP. I.

COMPOSITIONEM remediorum deinceps explicaturus sum: erroribus enim, qui in morborum cognitione committuntur, expositis, non inconueniens est, eos etiam qui in remediorũ compositione frequenter accidunt, detegi. Quia autem non possunt non antiquorum dogmata, vbi recepta in aliquod opus fuerint, magnam ruinam trahere, propositum mihi est, omnes antiquorum canones, ac Pharmacopœorum descriptiones repudiare, ne forsan nostro operi notam inurant: licet enim videantur speciem quandam bonitatis præferre, tamen moneo ne plus ex illis speretis, quàm sibi quis ex splendore solis in hyeme, caloris polliceri possit.

Ab antiquorum opinionibus cauedum.

Quoduis itaque corpus medicamentosum, quod nos remedij nomine iam afficimus, non secus ac reliqua terræ nascentia corpus quoddam est, ex terra prognatum, atque quemadmodum semen seu frumentum esui nondum est aptum, neque à corpore nisi iam perfectum appetitur: sic medicamentum nisi quandam præparationem subierit, vsui nondum aptum est. Iterum veluti terra vim insitam obtinet, qua ex grano spicam producit: sic homini tributum est, vt vltimum naturæ pro primo vsurpare artis beneficio queat, hoc est, vt ex crudo quod natura respuit, spicam, id est præparatum remedium efficiat. Scitote ergo cruda remedia exhibenda non esse, quod agrestæ exemplo intelligere facile potestis: ea enim vt maximè ventriculum impleat, ac famem quodammodo restinguat, quia tamen cruda est, non potest aptum naturæ alimentum esse vel dici: namque in appetitu naturæ non ventriculi morbus consistit, itaque medicamentum non ad saturitatem, sed ad naturę voluptatem exhibentes quidem felicissimè ægros sanitati restituerunt. Proinde iam deinceps de Medicamentorum compositione sic differemus, vt manifestum euadat, quemadmodum remedia componenda sint, vt ea morbus sic recipiat: ceu famelicus seu sitibundus potum vel escam, quæ rectè nutriant, non saltem ventriculum impleant ac distendant: namque huiusmodi veterum compositiones fuêre, quas ob id non immeritò ceu inutiles repudiamus. Perinde enim ipsorum medicamenta habent, quasi quis raparum esu satur, corpori tamen nutrimentum non præstaret, sed per Monocolon illas denuo excerneret.

Cruda remedia non vsurpanda.

CAPVT II.

TAlis ergo vester exhibendi modus est, qualis ea quę per rapas vel agrestum fit nutritio, quam repletionem quàm nutritionem dicere rectius fuerit: putant enim ægri se sanos esse, cùm non sint, haud secus ac rapis repleti se famem compescuisse existimant, cùm ventriculum solum repleuerint, namque nutrimenta hæc Narcoticam cæteris membris imprimunt dispositionem, vt scilicet ipsorum attractio seu appetitus conquiescant: sic etiam vulgaria remedia quæ adhibentur, Narcotica sunt, proindéque hoc solum efficiunt, vt ad tempus hostis sanitatis in nobis obdormiscat. Narcoticam ergo illam vim an non meritò ego incusem? cùm ex illa Diathesi membris & nutrimenta & remedia subtrahantur ad hæc impeditur, ne corpus cœlo subiiciatur: nihil enim in corpore dormire decet, vbi aliqua corruptio inciderit, sed omnia euigilare oportet, ad recuperandum id quod absumptum fuerat. In hunc ergo modum de remediorum compositione differentem me omnes vt intelligatis volo: namque donec impurum, ventosum, incoctúmque corpus essentiæ medicamenti iunctum permanserit, non potest non, si ipsum corpori adhibeatur, stupefactiuam suam vim, quæ essensificato iuncta est, demonstrare: quod si fiat, necessarium est nouum morbum generari, quod non animaduertentes ij qui de Febribus scripserunt, transmutationis huius quæ fit per hasce agrestosas curationes, non meminerunt: namque hæ curationes Diathesin morborum immutant, non secus ac ex Ostrutio Angelicam, ex Libistico Angelicam Laudinam (agente nimirum Narcotico Elementato) transplantari cernimus.

Narcotica vis nutrimẽtorum.

Agrestosæ curationes.

CAPVT III.

CVm itaque cruda remedia, ac alimenta Narcoticam vim participare demonstratum sit, consentaneum est, Medicamenta sic præparanda esse, vt famis illius, quæ in ægrorum corporibus inest, optatum alimentum, non autem stupefactiuum venenum euadant: quod efficiemus, si Narcoticam illam vim à Medicamentosa separauerimus. Namque velut videmus omnia terræ nascentia in medici vsus venire, ac à terra quantum in se est, perfectè produci: sic idem illud argumentum est, ex quo medicus colligere debet, sibi id muneris incumbere, vt quod natura perficere incepit, ipse absoluat penitus: nam quæ natura ceu perfecta relinquit, ea rudimenta modò artis sunt. Sic enim Medicum instructum esse decet, vt ex radice stolonem, ex hoc florem, ex flore semen sui corporis quod præ manibus habet, producere possit: omnino enim artem naturam vt sequatur, necesse est. Iterum veluti hyeme hortos non flores, terram non fructus producere videmus, scimus tamen futuro vere florem, æstate futura fructum abundè nasciturum: sic medicum remedium seu medicamentum aliquod intuens, intelligat se æstatem esse, itaque ex illo fructum aliquem producere debere. Namque etsi aurum habeas, magnásque illi virtutes insitas esse intelligas, nil tamen adhuc eo proficies,

Separatio Narcoticæ facultatis à Medicamẽtosa.

Arbor Medicinæ.

proficies nisi in Arbore Medicinæ ipsum regeneratum sit, itaque quemadmodum Archeus in terra coquit: sic in arte Medicus alter Archeus esse debet, vt quod ad opus naturale perducit mundi maioris Archeus in sua arbore, hoc idem in minori mundo Medicus artificiale opus deducat. Scilicet Aurum semen esto, tu augmentatrix Archei virtus sis, Athanar autem pro terra habeatur, & intelliges ex hac Analogia, quid ars naturam intuens efficere queat.

CAPVT IV.

Nivis quoque exemplum doctrinæ gratia assumamus, Natura quo pacto ipsam producat, dij dicantes, primum itaque nec forma, nec substantia, nec corpus, nec calor, neque denique complexio adest, generatur tamen Firmamento niuis semine existente: ex firmamento enim nix formam, substantiam, corpus, colorem ac complexionem sortitur, non secus ac ex terra Pinus. Itaque in hunc etiam modum Medicamenta ex sua forma in perfectissimam formam exaltanda erunt: in omnibus namque creatis corporibus Archeus quidam inest, qui ea ad perfectissimam formam euehere conatur, quare non secus ac in Elementis Archeus inest, & in Elementatis perpetua ad nouas generationes alteratio: sic in Medicamentorum ac hominum corporibus nunquam quiescentem Archeicam vim inesse putandum est. Quod dum multis retrò sæculis à nemine qui in re Medica excelleret obseruatum est, accidit vt Microcosmi sanitate corrupta, noui subinde morbi exorirentur. Exemplo autem niuis in eum finem vsi sumus, vt ostenderemus Medicamentorum vim ad summum euehendam esse, quemadmodum & niuem Solis calori summè aduersari conspicimus: namque sic comparatas medicinas esse oportet, vt quàm non metuendum est Cristolinam stellam non congelari, vel ignem non vrere, tam certus sis medicamentum ad euincendum morbum sufficiens esse. Nisi enim complexio perfecta sit, Elementatum esse nequit, & vbi elementatum non est, ibi nec Elementum, quod ad morbi curationem sufficiens sit. Ex his manifestum quoque euadit, quamobrem prioribus capitibus Narcotica improbauerimus remedia: nimirum quia ipsa vitæ nostræ dies decurtant, dum stupefaciendo sanitatem, quam nobis Cœlum, Chaos, & duo inferiora Elementa concesserant, corrumpunt.

Firmamentum est semẽ niuis.

Archeica in homine vis.

Cristolina stella.

CAPVT V.

Qvis non autem tantam artem ambiret, vel quis eam non omnibus modis expetendam esse putet, qua omnia quæ in maiore mundo Archeus efficit, nos quoque in nostris corporibus vel in ipsis remediis efficere possumus? Itaq; quemadmodum videmus Solem omnia quę in hoc sunt aspectabili mundo, suo splendore illuminare ac fouere, sic & nos Medicinam quandam vniuersalem meditemur, quæ suis viribus totam corporis molem quaquà versum illustret: atque perinde ac solem è medio sublato perpetua nox foret, nihilque quod terra produceret, augmentum caperet, omniúmque putredo immineret, Balsamo nimirum crescentium, qui à Sole fouetur, imminuto, vel corrupto. Sic comparatam medicinam oportet esse, vt instar diei aduentante, somno actionem suam perficere queat (nihil enim pondus respicere opus est) existente scilicet intrinsecus Archeo actionum omnium principe, morbíque hoste primario. Si itaque vt Sol, sic medicina se habere debet, non aliud erit, si quis cuiuis morbo particulare remedium adhibendum putet, ac si Lunæ vel cæterarum stellarum actiones, quæ respectu Solis actionum particulares sunt, omnibus terræ nascentibus ex æquo præesse putet. Lunæ splendorem non nullum esse haud inficiamur: at quantula quæso ipsius ad Solis lumen portio existit? haud itaque secus particularis medicina se habet, ac Noctuæ visio est, quæ ad Lunæ lumen fit quidem, sed obscura omnino.

Vniuersalis medicina.

CAPVT VI.

Exemplo ergo solis, qui omnium facultatum ac qualitatum augendi vim obtinet: namque omnibus plantis terræ, metallis aquarum, omni Mannæ aëris, omniq; cœli impressioni vim viuificam præstat: veruntamen quemadmodum Solis forma, calor vel splendor diuidi nequit, vt alia florum, alia arborum, alia lapidum &c. ratio Solis sit: sic omnino necesse est Medicinam diuisam non esse, vt scilicet hoc remedium huic parti, illud alteri destinatum sit: namque oportet vt quod huic salubre est, illi quoque, & quod alteri, huic etiam salubre existat. Itaque impossibile est speculationibus assequi, quid in hominis corpore particulare insit, nisi prius à maioris mundi similitudine argumento deducto, illud homini inesse cognouerimus, mundus namque maior verus Medici ac fidus præceptor existit. Atque quàm est Medico impossibile, si terram inspiciat, quid illa productura sit, pronunciare, tam etiam arduum est sine maioris mundi contemplatione certi aliquid pronunciare. Itaque cùm contradictione careat, vires solis omnes reliquorum syderum virtutes in se continere, vicissim vim attractricem plantis inesse, qua illas Solis vires sibi attrahendo proprias faciant: sequitur Medicinam nostram sic comparatam esse debere, vt omnes corporis nostri vires ac facultates (constituta nimirum in singulis partibus ac membris attrahente virtute) afficere queat. Hinc manifestum euadit errore non vacare, si particulari aliquo medicamento exhibito quis velit vnam partem roborare, cùm ipse ignoret quænam pars roboratione maximè indigeat. Summa ergo dictorum hæc est, Sanitatem à Medicina, vt Diem à Sole, non nocturnum splendorem à Luna proficisci debere.

Remedia nulla partibus certis destinata.

Particularia improbantur.

CAPVT VII.

Qvin & in prima mundi creatione, propositũ nobis nostrę medicinæ exemplũ fuit.

Etenim

Etenim velut illic luci tenebræ mixtæ, separatæ tandem fuêre, vt Lux diei, Luna ac stellæ nocti inseruirent. Sic in quouis remedio seu medicamento intelligendum, confusionem quandam lucis ac tenebrarum esse, quam Medicum separare oporteat: namque vniuersi separationem qui molitus est, Creator eandem adhuc conseruat & gubernat, particularium autem rerum gubernationem Medico commendauit, eiusque separationis quam in hisce corporibus facere deberet, magnam illam illius mundi Ideam proposuit. Itaque si Medicus separationem moliatur, talem necesse est mente concipiat, qualem à Deo in Solis lumine creando sibi propositum fuisse credibile est: nimirum vt ex suo corpore per separationem hoc Solem, illud Lunam efficiat, ac constituat: namque etsi Sol à tenebris separatus, tamen non nullam noctis vim quoque existere putandum est. Ex quo sequitur, etsi Sol Medicinæ separetur, tamé in reliquo adhuc corpore aliquid vtile inesse, Stupefactionem nimirum, quæ Somno qui à nocte causatur, aliqua ex parte respondet: etenim perinde ac Stupor ac somnus à nocte causatus quibusdam conducit, quibusdam officit: sic illa stupefactiua corporis medicamenti virtus, vt non omnibus officit, sic nec omnibus prodesse credenda est. Atqui propositum mihi hîc est, non de vsu noctis, sed de vsu Solis medicamenti differere: nimirum quòd ille vniuersalis sit, & nunquam non ad optatum nos finem perducat.

Separatio medici.

Stupefactio non omnino inutilis.

CAPVT VIII.

DE præparatione ergo huius Solis, cui tantopere contradicunt pseudomedici, quam tamen per archeum Medici Deus Opt. Max. humano generi largitus est, non inutile fuerit paulò copiosius differere. Quia ergo Medicus ea virtute à Deo donatus est, constat ad nullum alium finem ea vtendum esse, quàm ad curationis artificium, atque in hoc opere omnibus modis illi Magistrum suum, Deum scilicet imitandum esse. Velut ergo Deus Opt. Max. mundi maioris morbos omnes aboleuit, atque fecit etiam vt quotannis iam nix, iam flores generentur, quæ nisi Deus ipsorum generationis impedimenta, morbos scilicet, præcaueret, nunquam produci possent. Sic medicus minoris huius mundi, hominis dico, quasi Deus, quoque omnia quæ ad morborum generationem præcauendam pertinebunt, adhibebit, quod faciet facile, si consideret, quemadmodum intra CVTEM, hominis Firmamentum omnia quæ maiore illo Globo continentur, consistant, atque à Deo separata sint, ipséque illam separationem imitetur. Atqui maioris illius Globi Deus non sic in illo omnia curauit ac perfecit, vt nil Medico reliqui faceret: namque metalla produxit quidem, hominem fecit etiam, atque hunc Medico perficiendum ac curandum: illa metallorum fusoribus perficienda reliquit. Quamobrem officium medici erit, hominis expurgationi ac mundificationi studere, vt perinde ac aurifices aurum à sulphure, Antimonio, Arsenico, &c. expurgant: sic & ea quæ in homine illas sordes referunt, expurgentur, ac mundificentur.

Deus magister medici.

Medici munus.

CAPVT IX.

QVia ergo Medicus ad imaginem Dei agere ac laborare iussus est, constat ipsum non nugacibus rebus, sed secretioribus Magiæ ac Cabalæ studiis operam suam locare debere: non enim vt Iureconsultorum vel Physicorum scientia, sic & Medicina humanis speculationibus comprehendi potest, cùm ipsa supra omnes artes admirabiles ac occulta existat: namque sic Deus Electos suos artibus exornat, vt ne LVMEN quidem Naturale ipsis æquiparari queat. Quod si tanta Medici præstantia atque sapientia existit, absque dubio Stoicorum vel Peripateticorum inanibus fabulis cognoscendis, ipsum macerari non debere, omnes facile concesserint: quid enim est, si quis speculationibus in arte Medica vti velit? scilicet non secus ac ipsi in vitio quis esset? nec disputationibus lacerari artem decet, cùm disputatio nil sit, nisi inanis ostentatio acuminis rationis humanæ; cui tamen Medicum subiectum esse omnino negamus: namque medicum non ab iis qui de natura ex suis speculationibus scripserunt, discere volumus, sed potius vt ambulet in via Arcanorum, hoc est, vt perinde ac Deus, verbi causa, sensibile ac excellens frigus in niue creauit: sic & ipse re ita postulante, possit ex sui medicamenti corpore summam frigiditatem extrahere. In hoc enim vera medicina ab illa Sophistica differt, quòd verus Medicus ex quouis igne aquam, & vicissim, efficere queat, separationis nimirum ac transmutationis beneficio, nec contentus sit pipere vel cardomomo calefacere, aut nenuphare vel rosis refrigerare.

Disputationes medicæ improbantur.

CAPVT X.

SEmper à prima vsque mundi origine, operum diuinorum corruptor ac hostis demon fuit: itaque nec Medici dignitati, quæ omnem rationis captum superat, pepercit, sed omnibus modis vt eam commacularet, conatus est, quòd cùm in multis aliis, tantum in hoc etiam maximè præstitit, cùm hominibus persuasisset, vt vlteriore inquisitione omissa, quorundam particularium scientia contenti essent, sicque factum est, vt Solatrum satis frigefacere, Cardamomum abundè calefacere posse crederetur: quin & eo rem deduxit, vt persuasum homines haberent, ex suo capite se de causis & origine morborum iuxta humorariam illam quaternitatem abunde differere posse, suósque oculos cutem penetrare posse. Hinc scilicet factum est, vt Medici omnes mendaces facti, in omnium hominum perniciem inhiarent: atque nisi tanta Dei erga humanum genus bonitas esset, omnia ipsorum remedia venena forent præsentissima, sed benigniss. pater Deus subinde à gladio Medici ægros suos eripit. Atque tam hi errores radices egerunt, vt metuendum sit, ne cum

Diabolus corruptor operũ diuinorum.

Solatrũ. Cardamomũ.

Deus ægros è manibus medicorũ eripit.

cum tritico lolium abiicere oporteat, ſperare tamen aliquo modo poſſumus, fore, vt aliqui tandem abiecto lolio, ipſis ſint inhiaturi Arcanis, adeóque ipſum Lumen Naturæ ſuis inuentionibus ſuperaturi, Quod fiet, ſi reiecto corpore remedij ſtupefaciente, ſolam Diaphaneitatem ipſius vſurpandam eſſe intellexerint.

Diaphaneitas medicamentorum.

CAPVT XI.

Itaque cùm natura ſemen Medici generet: namque & medicus ipſe minor natura eſt, conuenit vt veluti in magno mundo, ſic etiam in minore operatio procedat, vt nimirum ipſe ſuimet Archeus exiſtat. Data ergo Medico Mineralia ſunt, non vt illa talia qualia ſunt permanerent, ſed potius vt creſcerent, quare quemadmodum Anthos à terra ſua, ac Cheyri è ſua petra, ſic & Remedium à ſua terra ſeparari debet, ſcilicet vt hoc primum in ſuum vltimum reduci queat, atq; veluti terra primum in vltimum tranſmutat, ipſa in ſe incorrupta manente: ſic & ſeparatio fieri debet, vt ſine corruptione id ex corpore enaſcatur, quod ei ineſt. Scitote ergo, plurima eiuſmodi corpora eſſe, quæ talibus creſcentibus ſeu arcanis dotata ſint, haud ſecus ac in terra plurimas videmus eſſe plantas, quæ ſingulæ proprio & natiuo ſolo gaudeant, quo ſi priuari ipſas contingat, iam ſuæ perfectionis ſpes omnis fruſtranea erit. Atque iterum veluti plurimæ ſpecies plantarum in ſe ipſis diuerſæ quodammodo ſunt: nam pyrorum exempli gratia infinitæ ſpecies ſunt: ſic & Arcana à ſe inuicem multis modis differre putandum eſt, hæc eo nomine à me dicuntur, vt oſtendam aliam eſſe terram Aurum, aliam Saphyrum, aliam Carabem, aliam Antheram(aliam Mannam, &c. quapropter conſtat talem inquirendam terram eſſe, qualis Medicina requiritur. Summum itaque ſeparationis myſterium in eo ſitum erit, vt terra corrumpatur, atque habilis reddatur, quæ fructum quem ſperas producat: namque ager incultus quid vtilitatis colono præſtare queat? excoli ac corrumpi terram omnino neceſſe eſt, ſi eam aptam reddere velimus, vt generet ea quæ nos cupimus ipſam producere. Simili plane ratione inculta terra in manu medici eſt, quam ipſe ſubigere, colere, & præparare debet, vt ex ea quid naſcatur ſimile ipſi Anthos vel Cheyri. Terræ ergo corruptio primum in præparatione eſt. Etſi enim Saphyrus vel Corallus maximis virtutibus excellunt: tamen ex perfectè ſuas actiones proferre nequeunt, donec artis beneficio purum ab impuro ſeparetur, terræque corruptio procuretur.

Medicus eſt minor natura.

Arcana varia ſűt.

Terræ corruptio ſummű eſt in præparatione.

CAPVT. XII.

Cvm itaque ſic ad corruptionem cogatur Medicus, veluti & cœlum ſubinde & quotannis nouas molitur corruptiones, vt ſuas impreſſiones niuis, pruinæ, &c. efficiat: vel vt terra ad flores & fructus, aqua ad lapides & metalla producenda cogitur: ſequitur quòd medicus, vbi terram confregerit, iam nil amplius admodum laborare cogatur: etenim ſi terra corrupta ſit, vltrò vires illæ prorumpunt, nec abſconditas ſe eſſe patiuntur amplius, itaque non amplius ſollicitus ſit medicus, quomodo ſemina, flores, fructus, &c. generari procuret, ſinat ſaltem omnia vltrò creſcere, veluti colonus terræ mandatum ſemen non curat amplius. Dum autem terra corrupta nondum eſt, tum Rubinus, Magnes, aliáque corpora ceu lapides hîc iacent, oſtendentes quidem multas in ſe vires reconditas eſſe, quæ tamen nondum ad actionem perficiendam aptæ penitus ſint: etſi enim attractiua vis in magnete aliqua videatur, tamen ſi eam conferas cùm illa, quam tota natura obtinet, magnum ſane interuallum reperies. Itaque Gradationis arti intendat Medicus oportet, quam ex frumenti ſimilitudine diſcas: licet granum enim frumenti in medium deponas, quod exempli cauſa drachmam appendat, huius ſi tu vires, quæ ſubſtantificæ ſunt, compares, plus quàm millecuplam obſeruabis portionem. In hunc ergo modum in Arcanis etiam vires iuxta gradus metiri oportet, non ſcilicet pro quantitatis modo, ſed pro ratione totius ſubſtantiæ virium. Folia Barbari intueamur, ea acida ſunt, acida & radix, verum multò acidior fructus quem profert: ſed ſi hanc aciditatem conferas cum ea, quæ verè ineſt, debebátque ſentiri, ſi ſeparata corpora eſſent, magnum ſenties in guſtu interuallum. Sic quoque in Aro viginti ſex guſtus diuerſi reperiuntur, quorum poſtremus (ceu iam perfectæ plantæ) ſummus eſt, ac excellentiſſimus, quare moneo in vſu remediodiorum, ne pro fructibus Barbari folia vſurpemus, id eſt, quæ nondum artis beneficio perfecta ſunt, adhibeamus: ſic enim Saphyrű foliorum inſtar vſurpari magno errore obſeruatum eſt.

Magnetis vis attractiua.

Barbari aciditas.

Arum 26. guſtus continet.

CAPVT XIII.

Qvid autem illud eſt, quod à terra ſeparat? nimirum illud ipſum planè, quod etiam niuem à cœlo, ſua ſcilicet inſita vis vbique mundum ab immundo ſecernit per naturam, ac concordantiam. Videmus omnia terræ naſcentia æſtati, vt ea perficeret, demandata eſſe? æſtatem itaque hoc loco artificem eſſe dicimus, hanc virtutem nulli alteri tribuimus, atqui hanc acceptam igni referimus actionem: namque calor ſemen in terra putrefacit, & aptum ad creſcendum reddit. Qualis ergo caloris ſolis ad æſtatem ratio eſt, talis in igne ad actionem Diatheſis exiſtit. Sol enim niuem fundit, glaciem liquat, terram calefacit, & vt æſtas fructum producere queat, ſemen putrefacit. Contra igneus calor artificis (haud ſecus ac Sol niuem, glaciem, aliaq; quæ generationi obſtant, depellit) corpus illud fundit & frangit, & quę ſunt generationis ac perfectionis impedimenta, abolet. Huiuſmodi ergo huius præparationis ratio exiſtit, quam non ſolum ob Luxum & Venereum affectum, ſed etiam propter quoſuis alios morbos in quibus omnibus neceſſe eſt reiecta vi

Analogia Solis & ignis Chemici.

cta vi Narcotica, Vniuersale remedium vsurpari conscripsimus, cùm constet Narcoticam illam ac particularem curandi rationem vitæ nostræ terminum abbreuiare.

FINIS QVARTI LIBRI DE CAVSIS ET origine morbi Gallici.

THEOPHRASTI PARACELSI, DE CAVSIS ET ORIGINE LVIS GALLICÆ, LIBER V.

Procœmium.

De administratione iam tandem disserere tempestiuum fuerit: ea siquidem scientiam ac peritiam Medici prodere solet, itaque cùm hactenus causæ, origo, ac compositio descripta sint, de administrandorum ritè remediorum ratione præcepta conscribere vtile duximus, quapropter cùm speciei ac causæ ipsius affectus, tum temporis cognitio administrationem gubernent, omnes scire vellem, quam obseruarunt antiqui in describendis morborum causis, signis, ac prædictionibus, rationem mihi ceu imperfectam & mancam displicere, ideoque in Luxu, quem hîc explicare propositum est (de quo tamen ceu de vniuerso morborum genere docendi causa loquimur) aliam explicandi methodum instituere: etsi enim friuolum cui videatur, repudiatis antiquis, noua comminisci velle: tamen si quis mente recolligat, quanto errore, quantaq; temeritate illa scribendi ratio approbata sit, is facile intelliget nostrum studium inane ac inutile non fore. Itaque cùm hæc ad medicam facultatem tantopere attineant, ipsosmet medicos iudices aduocare non dubitabo. Et exemplum maioris Sphæræ proponam, in quod intueantur, atque facile sentient, quantis erroribus hucusque ars medica inquinata fuerit. Etsi autem in minori sphæra exempla non desint, tamen cùm ferè Aristotelicis phantasmatis omnes dementati sint, maioris sphæræ, quæ nondum adeò nugacibus commentis conspurcata est exemplo vos in harum rerum cognitionem introducere maluimus. Neq; verò statim offendi lectorem vellem, si forsan (quod fore non dubito) istis nostris scriptis aliorum libros obscurari contingat: namq; si quis accuratius horum hominum codices euoluat, non difficile assequetur, quanta inscitia naturæ authoritate ipsi ad probandum suum propositum abutantur, vt interim taceam alterum alterius labores necessario suffurari. Namq; Astronomus nisi medicus sit, Astronomiam: vel Philosophus, nisi & ipse medicus sit, Philosophiam describere nequit.

Administratio ex quib. rebus dependeat.

Cur maioris Sphæræ vtatur exemplo.

Astronomus & philosophus esse debet medicus.

CAPVT I.

Et primo quidem, vt argumentum huius libri rectius intelligatis, ante omnia naturæ morborum absolutam cognitionem vobis delineare conabor. Scitote ergo cuiusuis morbi generationem Lunæ generationi similem esse. Hæc vt primum generata est, statim vtrisq; Ascendentib., maioris scilicet & minoris Sphærarum subiicitur, quib. vbi subiecta fuerit, iam eorum naturam ac mores refert, hinc sequitur, non sine causa nunc humidam, nunc siccam, nunc ventosam, nunc mixtam Lunæ naturam esse, vel ipsius subinde formam immutari. Quia itaque Luna ab ascendentibus vtrarumq; sphærarum suam generationem, naturam, ac essentiã sortita est, nisi enim Luna ab ascendentibus dependeret, duplicem Lunam esse oporteret: Naturæ alteram, alteram Substantiæ, quia, inquam, Luna sic sphærarum Ascendentib. subiecta esse rectè dicitur, necesse est & morbos iis subiici: aliàs enim nullus morbus nisi continui solutio lethalis foret, atq; nos cum Luna immortales essemus. Veruntamen etsi Lunæ quasdam accidentales vires alterari contingat, tamen quia nil præter eius regimen mutatur, integris semper manentibus luce ac lumine, nil refert etsi quandoq; morborum etiam regimina mutentur, saltem vt maneat eorum essentia. Regimen autem Lunæ illud est, quod terram afficit, quod modò ventosum, modò siccum, modò humidũ euadit, pro natura scilicet illorum ascendentiũ, qui illud gubernant: etsi enim Luna semper eadem ac vna est, tamen ab ascendentium impressionib. ipsius effectus alij atq; alij esse solét, quorum tamen causas nemo facile assignauerit, nisi habita prius cognitione omnium ascendentiũ, quod quã sit arduum, nemo non videt. Qualis itaq; Lunæ, talis descriptio morbi à medico assignanda est, quam nemo sine coniunctione Microcosmi hucusque magno ægrorum incommodo adferre potuit.

In Luna solum regimẽ mutatur.

CAPVT II.

Veluti autẽ ex naturali philosophia notũ nobis est, Lunam ac firmamentũ ab initio creata esse, ac constitutũ regenerationis terminũ habere, sub qua nouis quatuor teste cardinũ Ascendentib. à quib. cœli motus gubernantur, subiiciãtur, sed vtut ista sese habeant, eandẽ tamen perpetuò Lunã esse, eundẽ Iouem, eundẽ Mercuriũ, eundẽ Polum, eandem Vrsam, &c. Simili ratione & morbi suas essẽtias, ac formas, & cõplexiones reseruant semper, etiãsi regimen ipsarũ immutetur. Scitote ergo tot in spiritib. Microcosmi pũcta inesse, quot sũt in cœlo astra, ex quo sequitur, in homine omnes inesse morbos, velut omnes in cœlo stellæ constitutæ sunt: isti morbi dum suã complexionẽ propriã conseruant, morbi nondũ sunt: at vbi per regenerationẽ Ascendentes imprimuntur, tũ regimẽ mutatur, ex quo sequitur, morbũ regimen esse, nõ astrum, ideoq; regimini, non complexioni medicinã adhibendã. Hinc error medicorũ eluceicit, qui morbos corporales ac materiatos faciunt, persuasumq; habent,

Microcosmi tot sunt pũcta, quot cœli astra.

habent, materia illa extra corpus educta, morbum curari, quasi verò possibile esset semen morbi ex corpore, vel Lunam ex cœlo dimoueri posse. Verum quemadmodum Lunæ regimen auferri impossibile non est, sic morbi corpus, etsi non aboleatur, regimen tamen illius corporis tolli potest, quam sublationem nos curationem dicimus. Sequitur ex iam dictis ascendentium concordantia, ob quam omnes sanitates, omnésque ægritudines corporibus nostris insunt, vel certè suæ naturæ semina implantata habent, ex quibus flores fructúsque fiunt, mutatísque vicibus eadem ad sua principia celeriter redeunt. Si itaque eæ affectiones in eum quem diximus modum regenerentur, tum necessarium est eas nouis illis coniunctionibus, nouísque ascendentibus subiici, atque inde noua regimina recipere, inter quæ illud quod excellentius est, vel quod maximè tinget, dominabitur, siue sanitas illud sit, siue ægritudo. Huius ergo tum sanitatis, tum morbi generatio existit: similis enim morbi cum sanitate generationis modus est, namque velut Rosæ, Lilia, Violæ, sic & Asa fœtida, Ebulus, &c. generantur.

Regimẽ, non corpus morbi auferendum.

CAPVT III.

Sanitas & morb. sunt semina.

QVandoquidem ergo sanitas & ægritudo semina quasi sunt, quæ in corporibus hominum crescant, suis subiecta Ascendentibus, ex quibus sanitas vel ægritudo nascitur, constat ascendentis, non eius qui Ascendenti subiectus est, malignitatem morbi causam existere: ideoque Ascendentem sui remotionem ostendere: quis enim Lunam ventosam ob id (si possibile esset) ex cœlo deiiceret, quòd incommoda inferat? nemo sanè, cùm non Lunæ culpa, sed sui Ascendentis in causa sit, ad hæc Lunæ carentia incommodior multò esset, quàm si quis Ventorum vim auertendo, commodi efficere posset. Itaque Lunæ exemplo morborum semina constituamus: sunt enim semina morborum ceu stellæ quædam in corporibus nostris constitutæ, quæ necessariò nobiscum circumferimus, non quod commoda nobis sint, sed vt corporis nostri compages iis perficiatur, ceu Firmamentum suis malignis quibusdam syderibus: atque velut Luna cœlum carere nequit, eiusque iniurias illi ab Ascendentibus illatas perfert, etiam magno suo incommodo, sic vicissim terra Lunæ iniurias tolerare cogitur: namque Ascendentium ad sua subiecta similis ratio est, ac populi ad duos Reges, quorum prior clemens, alter tyrannus existit, scilicet necesse est, quidquid Ascendentes imprimunt, illud subiecta recipere, quare si Ascendens aliquis Lunæ pestilentiam imprimat, illam hæc certè perferre cogitur, neque tamen Luna vnquàm moritur: sic morbos seminibus impressos perferunt quidem semina, non tamen ob id intereunt. Ex his manifestum euadit, in quanto errore versentur antiqui scriptores, cùm ipsimet sua administratione testentur, se causas morborum non intelligere, scilicet ex suo cerebro eas, non ex maioribus Sphæris hauriendas esse existimantes.

Morborũ semina vt stellę sũt.

CAPVT IV.

TAntis itaque erroribus cum implicata sit vulgata, & remediorum applicatio & causarum morborum assignatio, haud immeritò quomodo sanitas & ægritudo crescant, pluribus ostendere conabimur. Scitote ergo, quòd quemadmodum Sol & Luna principio vnum erat, tandem verò à creatore in duo diuersa corpora separata. Sic sanitatem ac morbum initio idem fuisse, separata verò postea sanitatis ac morborum astra seu semina esse. Oportet itaque vtraque in corpore existere, ad perficiendam scilicet sui Firmamenti integritatem: omnes namque partes ad integri perfectionem requiruntur: non autem necesse est de omnibus sollicitum esse Medicum: sufficiat rectam cognitionem impressionum hausisse: ea namque fundamentum est Practicæ Medicinæ, cuius ratione applicandi ratio, cui præsens liber dicatus est immutatur. Itaque constitutum esto, non astri, sed morbi semen auferendum esse: quis enim Lunæ splendorem contemnat, cùm ab ipso mali nihil proficiscatur, sed à sola impressione: namque color, rotunditas, splendor neque bona sunt neque mala effectu suo, sed impressionis effectus boni vel mali habentur, si itaque regimen Lunæ subiectum aliquod sit tum ad illud noxium, non ad imaginem tollendam properandum erit: namque imago motus non est, sed ipsius Ascendens. Quia ergo in coniunctione venenosæ inquinationis imago ipsa constituta est, constat non ipsum per se morbum, sed eam quæ ipsum effecit, causam, ascendentem nimirum in sua natura cognoscendum esse, atque non partem, epar puta, cor, pulmones, ventriculum, renes, splenem, &c. sed ipsum Ascendentem oppugnari debere. Sciendum autem, remedia ob id morbos pellere, quòd contra Ascendentes crescant, sic Anthera impressionibus Scorpionis, Basilicon impressionibus Virginis aduersatur. Sequitur ergo ex his, curationem non in Physico corpore, sed in ipsis Ascendentibus quærendam esse: crescunt namque in suis impressionibus Ascendentes exteriorum Sphærarum, haud secus ac in suis Sphæris singula medicamina crescere cernimus.

Sol & Luna vnũ fuere.

Imago non est motus.

Anthera Scorpioni resistit. Basiliconis victus.

CAPVT V.

MEdici schola cùm non in corpore, sed extra ipsum constituta sit, sequitur, nullam scholam quærendam esse, in qua per latrocinia in doctores euadere queamus: namque si quis intra corpus discere velit, illicq; experimentari, tum haud secus ac si latronum consortio sese immiscuisset, latrocinia perpetrat: namque vires inquirere velle, latrocinium est, vt non immeritò vulgato prouerbio iactitatum sit, Nouus medicus nouum requirit cœmiterium: namque Salernitani ac Montis Pessulani medici, imò tota facultas medica satis & abundè testatum fecere, ex hominum plurimorum pernicie Medicos excellentes euadere. Verùm omnibus constare iam puto, medicinam ex exteriore mundo perfectè addisci posse, antequam quis corpus humanum aggrediatur: nam quòd illi in Physico corpore Medicinã inquirunt, ac per

Medicina ex mundo exteriore addisci debet.

per Saturnum medicinam intra corpus seu fulmen impellunt (& quasi Aurum per Cineritium) hoc friuolum est: etenim Fixatio Athanar in physico corpore tolerari non potest, sed cum ipsa Cineritium ac fulmen concidunt. Itaque quod præcedentibus capitibus iam aliquoties monuimus, Exteriorem Sphęram, vti ipsa in sua Testa conclusa est, Medici scholam esse pronunciamus, iuxta quam Microcosmus spiritualiter, seu analogicos cognosci potest: namque in microcosmo vti in maiore sphæra Firmamentum, Chaos, Lutum, Mineralia &c. analogiâ quadam insunt, non corporaliter, itaque stultè agunt medici qui ex horum ratione regimen ac remedia præscribunt, cùm ægri relatio non aliter habeat, quàm cæci de coloribus iudicium

CAP. VI.

SI ergo in Philosophia ac Astronomia tantopere fundata medica ars est, sequitur medicum Philosophum ac Astronomum esse debere, ne forsan in Physico corpore, dum aliquam actionem molitur, in vitæ periculum ægrum adducat. Itaque præter id quod superioribus exemplis edocti estis, morbos ex Ascendentibus seu eorum impressionibus prognatos esse, sciendum etiam, morbos pelli, ac transmutari ab inuicem in modum qui sequitur. Lunam intueamini quæso, hæc post suam regenerationem ab Ascendentibus in humidam transmutatur constitutionem, quam dein Eurus ac Vulturnus corrumpunt: quin & Boreæ, frigiditatem à Lunæ calore quandoque attemperari obseruatum est, atque sic quoque Auster & Zephyrus, atque in vniuersum Planetæ omnes. Huiusmodi inquam varias alterationes in Erysipelate accidere cernitis: namque tam impossibile est certam formæ ac causæ morbi descriptionem constitui, quàm impossibile est infinitas illas Ascendentium varietates indagare. Ex quo sequitur, morbum eundem sibi dissimilem esse, scilicet vt modo Erysipelas cum laxo & humido, modò cùm sicco & duro tumore accidat, vtrumque tamen Erysipelas rectè dicitur, veluti & Luna vna eademque est, & dicitur, quamuis alio atque alio tempore, nunc hanc, nunc illam qualitatem participet: itaque nomen à forma, non ab accidentibus morbis imponendum est: namque forma perpetuò manet eadem, vtut inter sese euarient regimina.

Erysipelas variũ est.

CAP. VII.

QVapropter ne per viam Latrocinij ingrediamini in medicam ciuitatem moneo, cœlum ac quę sunt in maiore mundo sedulo contemplemini: siquidem ex ipso facile omnia, quæ ad humani corporis ac remediorum cognitionem pertinent, cognitione assequi licet. Proonat ergo sibi cœlum Medicus, atque illapm scholam visitet, discátque quæ sunt in homine inuisibilia, per ista visibilia cœli, cognoscere: sic namque per cœlum latétes dolorum causas inquirimus: neque enim alia commodior cœlo schola existit, quod toties ego inculco eam ob causam, vt tandem Latrocinio illi medicorum occurratur, verumque ostium, per quod ad culmen medicinæ euadere datum est, cognoscatur: elucescet enim tum Philosophiam ac Astronomiam sufficere ad humani corporis constitutionem, eiusque accidentium cognoscendorum rationem: namque quidquid cœlo accidit, hoc idem & homini euenire solet, & vicissim, quæ homini accidunt, eadem & cœlo: homo enim etsi mundus inuisibilis sit, visibilem tamen mundum omni ex parte refert, atque sine maioris mundi notitia cognosci neutiquam potest: non enim phantasticis philosophorum capitibus subiectus est. Hunc in modum comparatis rebus quis administrandi rationem Medicorum illorum, qui in physico corpore didicerunt, bonam iudicaret? cùm administratio ex morborũ sola concordantia dependeat, cuius ratione in diei, horæ, ac minuti, quod adhibendum aptissimum sit, cognitionem deuenire possumus. Sic quoque in administratione Luxali & Venerea ex ipsius concordantia tempus ac minutum adhibendi catholici remedij cognoscimus.

Cœlum est schola Medici.

Philosophiæ & Astronomię vsus.

CAP. VIII

QVæ hucusque dicta sunt, tempus ac minutum administrandi remedij solummodo continent, cuius magna in vsu remediorum vtilitas simul ac necessitas existit, ad Ascendentem morbi pellendum. Sed de ægritudinis Ascendente saltem dictum est hactenus, at nihil dum de sanitatis ascendente explicatum, verum quia solum morborum curationem, non autem sanitatis conseruationem hîc conscribere propositum est, ista missa faciamus. Itaque in Luxu adhibendi remedij modum explicemus. Sciendum ergo in curatione exhiberi remedium, non vt materiam morbi extra corpus deiiciamus, sed potius vt spiritum morbi educamus: namque haud mediocris error est putare ad curationem morbi partis alicuius corpus illius partis adimendum esse: quid enim ad morbi curationem hoc attinet? id quod in parte illa inest, præternaturale hoc illud est, quod auferri postulat: aliàs enim à Corrosoribus medicis parùm admodum differre vos costaret, quibus persuasum est, si frustum carnis exedant, se morbum curasse. Quia ergo spiritus est morbus, spiritum peccantem, non materiam in qua ille consistit, educemus: etenim illa materia tantum est, vt noxia sit, vt etiam iure meritissimo pro necessaria corporis parte habeatur: namque si ab astris eër infectus sit, an ob id aëra ex medio tollendum quis consuleret? minimè verò, proponas enim tibi hypocaustum fumo odorifero plenum, oporteat autem odorem illum pellere, an ne aërem pellendum, vel odorem saltem, qui corpus quodammodo est, expurgandum diceres? certè odorem separandum ab aëre, non aëra expellendum omnes statim iudicabunt. Quàm igitur inconcinnum esset aërem expellere velle, tam inconueniens est velle spiritualia corpora corporis nostri expellere. Itaque in administratione sic comparata esse remedia decet, vt corpus ipsum per se illæsum maneat, spiritus autem qui corpus læsit, educatur.

Ascendens sanitatis.

Spiritus morbi.

Spiritus peccans purgari deber, non materia in qua consistit.

CAP. IX.

Spiritus corporalis.

SScitote ergo ſpiritum illum Luxus ac Veneris corpus non eſſe, ſed ſaltem ſpiritum corporalem, in Luxu ac Venere morbum gubernantem, atqui omnibus notum eſt, Luxum vbi ſe in coitu prodit, aliud oculis non repræſentare, quàm ſperma: verùm aliud conſideratio maioris ſphæræ nos docet, nimirum ſperma hoc non eſſe materiam illam, quam nos opinamur, ſed potius corpus quoddam, quod à ſpiritu gubernatur: notum inſuper eſt, alium eſſe ſpiritum fœcundi ſeminis, alium verò ſpiritum ſpermatis, à quo Luxus cauſatur: namq; Luxus non eſt vis generatiua, ſed potius materia peccans, cum virtute generatiua concurrens, eiusque ſimilitudinem gerens itaque appetitus non ſemper ſignum eſt virtutis generatiuæ, cùm non rarò Luxuria per eam malignitatem ſuam exerat, vnde quandoque ipſa ſeminare conatur, ſicque ſpiritus ille peccans virtuti generatiuæ immixtus, egeſtiones impurorum corporum efficit. Sequitur ergo corporis illius albuginoſi expulſionem non eſſe à materia ſeminis, ſed potius à ſpiritu peccante, qui ex morbis generatur, quemadmodum initio quoque admonueramus, ille nimirum leproſas illas egeſtiones in corpore latentes, illicque ſeſe emungentes deiieit. Curandum ergo in adminiſtratione erit ſedulo, vt ille ſpiritus qui per vniuerſum corpus diſperſus eſt, accuratè conſideretur: namque ſi rite remedium adminiſtretur, Luxus illius ac Veneris cauſa, ſpiritus ſcilicet peccans, facile omnis expelleretur, propter loci in quo Luxuria conſiſtit, commoditatem: quamuis enim materia peccans in artubus quoque conſiſtat, tamen illic nil laborare oportet, cùm Anatomia ſpermatis ſuum ſingularem obtineat locum: itaque ſi localem teneas adminiſtrationem, ſufficiet tibi.

Sperma Luxus quid.

Albuginoſi corporis expulſio. quid.

CAP. X.

COntra verò fiet, ſi vulgatam curandi rationem per corporum ablationẽ quis obſeruare velit: quamuis enim ſubinde auferas, nunquam tamen ſanitatem introduci obſeruabis: nam exempli cauſa Gonorrhæam ſeu inuoluntariam ſeminis emiſſionem intueamur: hanc per conſtringentia ac euacuantia illi curare nituntur, cùm iſtis omnibus nil opus ſit, ſi ſpiritum peccantem ex Leproſa diſpoſitione natum quis auferat. Neque verò iſtis localem adminiſtrationem ſignificari putetis: namque Anatomiam carnis & proportionis nos ab Anatomia morborũ multum diuerſam conſtituimus: itaque ſi vos locali adminiſtratione contenti, curationem aggrediamini, perinde facietis, ac ſi quis ramum arefactum, vel putridum ab arbore reſecaret, radicem autem putredinis relinqueret, atque ſic materia quæ priorem ramum putrefecerat, in alium qui integer adhuc eſt, ferretur. Quapropter morbum in Anatomia ſpiritus peccantis, non in Anatomia arboris proportionis inquiremus ac curabimus. Etſi autem ſpiritus iſte ob ſuam tenuitatem inuiſibile corpus exiſtit, tamen non ſic contemni debet: non enim paruum ob id corpus eſt, quia in oculos non incurrit: namque infinita alia ſunt in Microcoſmi ſtructura, quæ ſenſuum iudicio non patent, quæ tamen corpori ineſſe creator Deus voluit: ſunt enim in corpore noſtro plus mille arborum, lapidum, mineralium, Mannæ, ac metallorum ſpecies, quas is qui magnos montes omnium oculos admiratione implere voluit, haud difficulter viſus iudicio & acumini ſubtrahere potuit. Solem eiusque incredibilem magnitudinem intueamur, qui tamen tantillus nobis apparet: ſi ergo ob loci diſtantiam vt paruus nobis appareret, Deus efficere potuit, cur non & propè poſita minora vt appareant oculis, ipſum efficere poſſe diceremus? Ipſe qui tot ac tanta corpora teſtæ cœli incluſit, eadem in pugnum ſeu Microcoſmum contrahere potuit. Itaque ſcitote myſteria Microcoſmi myſticè capienda eſſe, id eſt, ne forſan localia iuxta proportionem, vel iuxta ſubſtantiam metiamur: namque magis ardua illic inquirere neceſſe eſt, vt intelligamus, in qua materia cuiuſuis efficientis effectum ſperare liceat.

Gonorrhææ praua curatio.

Anatomia ſpiritus peccans.

Myſteria Microcoſmi vt ſint intelligenda.

CAP. XI.

CVm hucuſque pleraque quæ ad adminiſtrationem pertinent, explicata ſint, ſolum adhuc medicamentorum pondus, quantum eſſe debeat, exponendum ſupereſſe videtur: habent enim & vulgares medici, dum corpora expellunt, certa ſuorum remediorum pondera, quæ Doſes illi appellant. Verùm quod nos hic pondus dicimus, non idem eſt cum illo Doſi: etenim pondus illud quod illi intelligunt, medicum & artificioſũ non eſt, cùm abſque ponderis lege exhibenda remedia eſſe medicorum ars præcipiat: quis enim eſt qui ſplendorem Solis, aërem, Spiritum Arcanum, vel ſimile quiddam appendere certis ponderibus poſſit? Repudiandæ ergo Doſes vulgares ſunt, vt quæ nil commodi in hiſce Luxus ac Veneris, tum aliis etiam morbis præſtare queant. Adminiſtrandi igitur ratio noſtra in hunc modum fieri debet, vt ſcilicet medicamentum in corpore inſtar ignis alicuius agat, & quidem tam efficaciter ac ignis in ſicco pabulo agere cernitur. Videamus ergo, an ignis doſis certa, quæ ad comburendam ligneam aliquam ſtructuram ſufficiat, conſtitui poſſit: certè ſcintillam vnicam ſufficere poſſe omnes ſciunt, ad integram ſyluam concremandam: quemadmodum ergo ſcintilla hæc ſine pondere eſt: ſic medicamentum quod adminiſtratur, quantulocunque pondere ſufficere debet ad actionem ſuam obeundam: quemadmodum etiam ſcintilla pro materiæ abſumendæ quantitate modò in magnam, modò in paruam flammam euadit: ſic & medicamentum exhibendum, vt in multo morbo valde, in modico mediocriter creſcere ac agere poſſit. Conſtat ergo actionem medicamenti nullam, vel paucam, non ponderi, ſed vni virtuti acceptam ferendam eſſe.

Doſis quid.

Virtus non pondus actionis eſt cauſa.

CAP. XII.

ADminiſtrationem itaque non ad quantitatem corporis, ſed ad ſcintillam referri debere

debere demonstratum hucusque est; namque (vt exempla quoque superaddamus) in mutuis actionibus elementorum, etiam Elementum, si suum contrarium vincat, ipsum in se crescit, ac maius euadit: ignis enim struem lignorum magnam absumens, magnus euadit, paruam minor: gaudet enim in suo pabulo ignis: curandum ergo, vt & medicamentum in suo morbo gaudeat, magnúmque euadat, hoc est, vt si magnus morbus sit, ipsum maius euadat, quàm si paruus morbus foret. Velut ergo æquum pondus ignis ad struem lignorum esse non oportet, sed sufficit vnico loco ignem succendisse: sic quoque in medicamentorum administratione curandum, vt ipso adhibito, statim ad sufficientem pro morbi absumptione quantitatem excrescat: quod lignorum exemplo facilè addiscere possis. Quin & morbi magnitudo vel pertinacia fortius vel lenius, copiosius vel paucius medicamentum indicare videtur, veluti & aliud velocius, aliud tardius ab igne consumi apparet, itaque pro natura & pertinacia spiritus peccantis medicamentum moderabitur peritus medicus, quod dum non animaduertit medicorum vulgus, vulgi fabula quoque euadit.

Magni morbi magnũ medicamentum

FINIS LIBRI QVINTI DE causis & origine morbi Gallici.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE MORBI GALLICI, LIBER VLTIMVS.

CAP. I.

ORIGINE causisque Luxus explicatis, quomodo per signa quædam ad absolutam cognitionem peruenire, tum ad curationem sese præparare medicus debeat, describendum nunc superest. Signa itaque Veneris cum reliquorum morborum signis nullam planè cognationem habere certum est: etsi enim quodammodo antiquorum morborum signa referre videantur, tamen origo horum signorum alia est: non enim materialem eam esse dicere possumus, quare cùm Luxus nouus sit morbus, & sic nouus, vt ex tot morborum generibus, quæ ante ipsum extiterunt, nullus omnino morbus inueniatur, qui similem cum hoc ortum habeat, non potest non alia ipsius forma esse, sed vt maximè forma sit, alia tamen signa quædam cum cæteris conuenire impossibile non est: etenim Luxale vlcus Cancrenoso vel Phagedenico vsque adeò dissimile non est. Quamobrem coacti quasi fatemur, nouorum morborum signa cum antiquorum quorundam signis conuenire. Interim & hoc accedit, quòd cùm noui morbi ex inueteratis & antiquis ferè fiant, non possit non antiqui morbi quædam signa recens sibi assumere & reseruare, Cùm itaque in omnium morborum curatione necessaria admodum sit signorum cognitio, tum maximè in hoc morbo Luxali ea summe necessaria est, adeò vt ausim pronunciare, tam referre multum hunc morbum rectè cognoscere medicum, quàm multum refert mediam totius Medicæ artis partem ipsum nouisse

Signorũ huius affectus à cæteris diuersitas.

CAP. II.

IN signorum igitur scientia obseruandum omnium primò est, antiquos morbos sua signa statim in ipsa generatione ostendere, hic autem res aliter sese habet: namque signa illa quæ vnà cùm morbo oriuntur, in ipso coitu statim illa supercalefactione, de qua secundo libro disseruimus, obliterantur. Itaque si quis morbus sit, qui vel ratione motus Lunæ, vel tempestatis, vel Melancholicæ imaginationis, vel vnius ex quatuor impressionibus antea mutabilis erat, iam autem & signa & formam quoque omnino transmutet, tum eum statim ad classem Luxus & Veneris referto: nullus enim alius morbus est, qui post suam generationem nouis sese submittat impressionibus. Quamobrem etsi morbus iste particeps sit cæterorum quoque signorum, tamen quemadmodum dictum iam est, illa in supercalefactione venerea extinguuntur, ac deinceps supradictis impressionibus subiiciuntur, vt iam Lues Venerea, lunatica, ventosa, tempestuosa, terrestris, firmamentalis, &c. euadat: veruntamen de ista morborum transmutatione nihil apud veteres descriptum inuenias: cùm noua Veneris natura nouam hanc genuerit transmutationis rationem, vt scilicet ex sua essentia in aliam delaberetur morbus, atque Lunæ vel aliis impressionibus subiiceretur.

Antiquorum morborũ signa.

Lues Lunatica, ventosa. &c.

CAP. III.

CAusa autem huius varietatis ac transmutationis ea existit, quòd Venus cum singulis aliis impressionibus coeat: quemadmodum enim publicum scortum omnibus viris sese copulat, sic & Venus hoc loco quibusuis impressionibus sese iungens, ipsarum quoque refert naturas, itaque ex hoc de signis certam coniecturam capere licet. Etsi enim vnus idémque semper in hoc affectu dolor est, tamen pro varia Coitus exaltatione non nulla penitus eius est diuersitas. Namque qui Luxus in motu Lunæ exaltantur, suæ passionis signum hoc habent, ob id quod eo loco Luna Veneri iuncta est sua impressione: quapropter Exaltationem hanc signum esse dicamus iunctæ cum Venere Lunæ. Sic quædam Venereæ passiones tempestatis ratione exaltari obseruatæ sunt: hæ nimirum Zephyro, hæ Austro, hæ Euro, illæ Borea flante, maximè affligentes, quod si quis obseruet, iam secundæ speciei Venerearum passionum indubitatum habebit signum. Similitérque de reliquis terræ, aquæ, & aëris impressionibus iudicandum. Necesse ergo est Astronomiam dein reliquorum Elementorum naturas perspectas medicum habere: hi enim fontes sunt totius symiotices medicinę partis, quam sequentibus hisce capitibus iam accu-

Veneris coitus transmutationis morborũ causa.

Luxus lunaticus.

Luxus tempestuosi.

accuratius explicabimus.

CAP IV.

VT ergo signa præsentia cognoscas, augmentum morbi tibi proponas, in quod intuearis: namque nulla alia ratione tẽpus impressionis, & occultam Luxus naturam cognoscas, quàm hac ipsa, quam nos præscribimus: interim si forsan & alij morbi referre Luxum videantur, eos tamen ratione doloris facile distingues: namque antiquorum morborum dolores non iidem perpetuò sunt, sed modò calore, modò frigore molesti: quin & hoc peculiare habent, quòd etiamsi constellationibus quodammodo subiecti esse videantur, non tamen qualitate cum ipsis conueniant, sed ferè certent, id est, vt constellatione frigida existente, ipsi calidi sint, & viciſsim, hæc calida, ipsi frigidi sentiantur at non sic in Luxu sese res habet, sed suæ impreſsionis hic morbus perpetuo subiectus permanet, vt vel hoc solo signo Luem Gallicam à cæteris morbis, qui semper à corporibus (non autem vt hæc à constellationibus) gubernantur, distinguere facile sit. Etenim si antiqui quoque morbi constellationibus quoque subiecti essent, tum non propriis, sed alienis signis ipsi discerni possent. Itaque dolore aliquo affligente, obseruandum an ipse suæ constellationi aduersetur: quod si sit, antiquum morbum: sin consentiant, nouam luem esse pronunciabis. Duo ergo hactenus constituti signorum fontes sunt, externa scilicet constellatio, & interna: quas constellationes si intelligas, facile tibi erit quemuis affectum ad suã classem reiicere: quod fiet, si cognoueris quid cœlũ, quid tẽpestas, quid frigus, quid calor, quid humiditas, quid siccitas, quid mutatio sexus & ætatis in transmutatione morborum efficere queant.

Doloris certa indicatio.

Ex doloribus iudiciũ.

CAP. V.

OBseruandum tamen quosdã morbos esse, qui nec Lunæ, nec cæteris constellationibus subiecti sint: itaque eos statim ab horum morborum censu eximemus, cùm nequeat in illis Luxus radices agere. Quamobrem si quis manante pedis vlcere affligatur, nec initio Luxu infectus sit, eum tu liberum posthac pronunciabis: namque qui manante vlcere laborant, ij toto corpore sic expurgantur, vt illa supercalefactio nil penitus efficere queat. Sic & ij, qui vniuersali Veneris fluxu laborant, nullis constellationibus subiecti sunt, cùm constellationes in corporibus stercora generantibus actionem nullam habeant, hinc & Diarrhea, & Dysenteria à Veneris exaltatione liberæ sunt. Similiter in Mensium fluxu tam albo, quàm rubro, cùm corpus dimidiatum ac corruptum sit, Venus quoque, quæ similibus semper gaudet, nullam exaltationem habere potest. Sic & Verminatione afflicti à Constellationibus liberi sunt, cùm Venus nulli generationi quàm suæ commisceri sese patiatur. Atque hæc de morbis, qui extra censum venereorum morborum constituti sunt, dicta sufficiant. Vbi verò excellentes aliqui in rebus non naturalibus excessus apparent, vt in ciborum, potuum ac Veneris intemperantiore vsu accidere solet, tum te certiſsimum signum crescentis morbi venerei habere ne dubita.

Qui morbi non sint subiecti cõstellationibus

Veneris fluxus vniuersalis.

CAP. VI.

CVm itaque propositum mihi sit, Luxalium morborum signa describere, ne forsan morbus pro morbo, magno errore & incommodo accipiatur, proponere exemplũ vesicæ, vel inflati vtris placet: vtrem enim inflatum accipiamus, qui hominis cutem referat: in eo ergo si vel oleum, vel aqua, vel alius quidam humor antea contentus fuit, tum is extra sese prodit, quemadmodum igitur oculorum indicio idiota facile materiam antea in vtre contentam discernit: sic peritus medicus ex iis quæ extra cutem apparent, efflorescentibus rebus facile coniecturam capiet de eo quod intus est: namque virtus expulsiua nil expellit aliud, quàm id quod materiæ contentæ egestio est: & rectè dicitur: excipio tamen ex signis naturales egestiones, quæ in luxum non transmutantur: stercus enim vel mucum nemo in Luxum abiisse obseruauit vnquam. Sic nec vrina Luxalia corpora concipere potest, ideóque magnum mendacium ac intoleranda impostura est, cùm ex vrina de morbo Gallico se iudicare posse medici profiteantur. Scitote ergo meatus naturalium excrementorum penitus nihil ostendere posse vnico sudore dempto, atque ore: os enim signa intus contentæ materiæ repræsentat, non per sputum, sed per anhelitum: sed distinguendorum horum signorum rationem ex sequentibus facile addiscetis.

Vtris inflati exẽplo sudoris rationẽ docet.

CAP. VII.

DVplici ergo existente expulsione interni corporis, per quàm quid corpus intus affligat, cognoscere poſsumus, distinguendum iam vlterius erit, vt intelligamus, quo modo per sua signa in suas classes quiuis Luxus referendus sit. Itaque cùm per cutem peccantes spiritus erumpunt, tum suum corpus vnà secum deducunt, in quo exaltantur: hinc manifestum euadit, tot signorum genera constituenda esse, quot sunt corporum seu partium species: aliud enim pinguedinis, aliud seui, aliud Sinoniæ, aliud epatis, aliud denique cæterarum partium, cordis, pulmonum, lienis, renum, musculorum, lacertorum, carnis, medullæ, oſsium, &c. existit signum: quorum signorum diuersitas dein loci patientis diuersitatem ostendit, sed quia magna ad hanc rem experientia opus est, lectorem remittimus ad lectionem libri, quem de caussis morborum naturalium conscripsimus. Cætera signa quod attinet, nulla ex re facilius ea discernes, quàm ex halitu, qui ab ægrotantibus prouenit. Sunt itaque odorum differentię in vniuersum tres. Odor naturę scilicet, odor putredinis, & odor fumi, primus salubritatis index semper est: alter cùm varius sit, variarum partium putredinis variis modis arguere potest: tertius verò adustę semper

Signorũ varietas.

Odor triplex.

materiæ

materiæ argumentum existit.

CAP. VLTIMVM.

Qvemadmodum itaque multipliciter de signis locuti sumus, sic sciendum quoque est, signa quædam ex sua propria natura morbos quosdam ad suas formas cõpellere. Ex quibus dein signis facile fit cognoscere Ascendentes, Planetas, & Constellationes morbum ipsum gubernantes. Quemadmodum enim alias strumosos Mercuriales, claudicantes Saturninos esse dicimus, sic & signa quædam luis Gallicæ Planetam suum certò indicant: itaque ex Forma Luxalium, Bullarum, Scintillarum, Eruginis, &c. si quis Astronomiæ peritus sit, non difficile iudicabit de Ascendente Planeta, vel constellatione prędominante. Hinc scilicet in strumosis varios mores obseruant homines, varia nimirum quia Mercurij natura existit: hinc quoque claudos inuidos esse coniicimus, pro Saturni scilicet natura, sicque simile de reliquis iudicium esse poterit. Vnicè autem studendum, vt morborum themata seu natiuitates cognoscamus, cùm plus ægrorum intersit, ipsorum morborum, quàm hominum natiuitates sciri, quod exhortationis causa dico: vt admonerem vos, quanta esset rerum astronomicarum peritiæ in arte medica necessitas: nisi enim morborum natiuitatem quis sciat, non aliter quàm agyrtæ, quorum loquacitas tota medicina est, medici nomen ferre poterit. Hinc nimirum accidit, vt nec Lepræ, nec Tentiginis, nec Scrophularum ac Ignis persici signa conscriberentur, nedum vt Luxalium morborum, Bullarum, Scintillarum, Eruginis &c. vera signa annotari possent. Sed iam tandem Signorum tractationi finem imponamus, opúsque propositum bonis auibus claudamus, de curandi ratione aliàs copiosius disputaturi.

Natiuitates morborum.

FINIS QVINTÆ PARTIS CHIrurgiæ Magnæ Paracelsi de causis & origine morbi Gallici.

DEO GLORIA.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE Morbi Gallici,

LIBER VII.

CAP. I.

Coepto dudum operi finem impositurus tandem, morbos pro remediorum diuersitate partiri, ac in certas quasdam classes referre conabor: requirit enim hoc & ipsemet Luxus, & cæteri ex quibus ipse originem ducit morbi. Etsi enim superioribus libris vulgatas morborum diuisiones aliqua ex parte retinui, tamen hoc ea de causa saltem à me factum esse omnes sciant, quòd scripta nostra etiam ad rudiorum ac tyronum captum accommodare conaremur. Namque vt cæteros taceam, Germani certè medici, tonsores, Chirurgi, &c. tam sunt eorum omnium, quæ in medico requiruntur, ignari vt præter crassam admodum experientiam nil laude dignum apud ipsos inuenias. Latini verò, sic omnino continuitatis solutæ, morbos à suæ artis professione remouerunt, vt multos inuenias medicos, qui vix quatuor hoc genus morborum nomina calleant, sed omne quicquid huius generis occurrit, vel scabiem, vel Cancrum, vel Fistulã appellant: plura siquidẽ nomina nesciunt. Atqui quàm crassa hæc sit ignorãtia, quis non videt? Dolendum certè, neque Latinos, neque Gręcos quę legunt intelligere: cùm enim adhuc quid Esthiomenon, quid Cancrena, quid Luxus, quid Tentigo, quid Verruca maior, quid Nacta, quid profundum vel sparsum, putridum vel putrefactum, maturum & immaturum sit, nesciant: quomodo alia magis ardua discernerent? Verùm ipsi vt ignorantiam suam celant, lumen ac nescio quam subtilitatem confingunt, quos dein fucos, vulgus medicorum mordicus arripiens, perpetuis ignorantiæ tenebris artem inuoluit, vt iam mirum non sit, pro Syrone Lupum, pro Cancro Fistulam, pro oue lupum appellari: qualis enim præceptor, talis discipulus. Sed ista missa nunc faciamus, sufficiat admonuisse, quamobrem hoc loco à consueta morborum partitione digredi propositum sit.

Chirurgorum in appellandis morbis ruditas.

CAP. II.

Nouam nostram diuisionem quò facilius percipere quis possit, exemplo rem prius adumbremus. Si quis vasto volumine humani corporis fabricam delinet, an ne is ad humani corporis sanitatem comparandam vel conseruandam aliquid operæ præcium contulit? neutiquam certè: namque qui sanitatem suam sartam tectámque seruare cupit, is quomodo deuitet malum quod ei imminet, non bonum quod præsens est cognoscere desiderat, hoc est, morbum quàm sanum corpus cognoscere mauult. Ad eum planè modum ego morbos quoque describam, non omnes sub vno genere comprehendens, sed singulos singulariter explicans, quo quiuis hostem suum cognoscat, & quemadmodum eum aggrediatur intelligat: namque quia sic homo describendus est, vt non quid in homine, sed quid in hoc vel illo homine insit, explicetur, consectarium est ex hoc, vt & morbi sic describãtur, vt cuiusuis morbi ideam sic delineẽ, quò secundum illam omnes dein omnium morborum formas quiuis peritus medicus diiudicare queat. Atqui hîc forsan aliquis obiiciat, vt maximè sic morbi dignoscantur, tamen adhuc regionis ratione semper aliqua varietas subierit: quemadmodum enim aliam videmus esse naturam frumenti Germanici, aliam Africi, aliam naturam vini Attici, aliam Alsatici: sic quoque necessariò eueniet vt lues Venerea aliter se habeat in Septentrionalibus, aliter in Australibus, aliter Orienralibus vel Occidentalibus regionibus: obiectio hæc reuera sic habet, eique contradicere difficile: siquidem hominem Microcosmum esse, & instar

Anatomia morbi quam hominis vtilior.

Regionũ ratione morbi differunt

instar exteriorum, mutationibus obnoxium dicere velimus. Verùm nos hìc de medicamentorum actionibus agimus, quas ex hoc exemplo addiſcas licet. Panis apud Germanos comeſtus Germanis carnem generat, Africanus Afris ſuam ſuam carnem, ſicque cuiuſuis nationis panis ſuis incolis carnem generat, ad eum modum de medicamentis etiam loqui licet: namque omnia in ventriculo commiſcentur, neque vllam ventriculi actio diuerſitatem habet: Aſianus enim ventriculus perinde vt Europæus, Auſtralis non ſecus ac Boreus, alimentum conficit: haud ſecus ac quemuis ventum ſiue Eurus ille ſit, ſiue Vulturnus videmus ſtipulam attollere ac mouere. Sic inquam ventriculi actio ſe habet: talis medicamentorum natura eſt, vt vbiuis ſuum alimentum, ſuúmque medicamentum ventriculo ac morbo offerantur: ſic enim in Alemannia ſuum, in Græcia itidem ſuum remedium præſto erit, quod hic perinde ac illic præparandum erit, nimirum vtrobique in eum modum, vt remedium contra morbi famem ac ſitim aptus potus ac cibus ſit.

Ventriculi actio qualis.

Cap. III.

Terræ cum ſuis generatis vnio.

Qvemadmodum in terra atque eo quod ex ipſa generatum eſt, quædam vnio exiſtit: namque terra eiúſque generatum vnum reuera ſunt, ſic etiam in morbis quædam ad corpora quibus implantati ſunt, harmonia datur. Iam ſi generatum vel germen remouendum ſit, radicitus certè illud euellendum erit, vt ipſum amplius non ſit, & terra emoriatur, ex hoc exemplo intelligere facile eſt, quale poſt factam curationem corpus relinquatur: nimirum boni vel mali ſuſceptibile. Iterum veluti terra nunquam ſine zizania inuenitur, ſic nunquam ſperes ſine aliquo vitio te corpus habiturum: ſemper enim in deterius rerum naturæ ruunt, veluti cernere eſt in tritico, quod demetatum numquam regerminat, at ſi ex eo aliquid lolij vel zizaniæ relictum eſt, illud certè copioſiſſimè germinabit, caue ergo, ne curationem faciens, aliquod ſimile vitij ſeminarium reſiduum relinquas.

Corpus hominis omnium morborũ parens.

Scitote ergo, quod veluti omnium plantarum mater atque parens terra eſt, ſic omnium morborum corpus hominis ceu parentem habendum eſſe. Ex quo ſequitur, cuiuſuis hominis morbos ſingulariter deſcribendos eſſe. Quos vt cognoſcas, primùm omnium diſcernes, an homo ille qui laborat, Veneri ſubiectus ſit: eo enim cognito, nomen morbi vltrò occurret: dein vlterius inquirendum erit, an forſan plures eius ſpecies forent: hoc enim inſolens non eſt, vt vnum generale nomen pluribus interdum ſpeciebus tribuatur, quamobrem etiam huius diſtinctionis meminiſſe decet, vt cuiuis morbo ſuam claſſem aſſignare poſſimus. His cognitis etiam certiſſima fundamenta iacta erunt vniuerſalis curationis, non ſolum illius particularis, quæ vnius ſaltem affectus propria eſſe ſolet Vniuerſalem autem dico, quæ ſui Elementi diſpoſitionibus quibuſuis medetur, verbi cauſa, Arcanum quod Venerem bullæ curat, idipſum ſi & Æruginem Veneris, & Scintillam Veneris curet, illud Vniuerſale remedium dicetur. Proinde etſi deinceps propter affectarum partium diuerſitatem Arcana quædam particulariter à nobis deſcribentur, ſic tamen ea intelligenda erunt, vt quæ non ad corpus ſimpliciter referenda ſint, ſed quæ perpetuò Arcanorum medicinarum inſtar ſeſe habeant.

Vniuerſalis curatio quæ ſit.

Cap. IV.

Verum hucuſque à me commemoratis, aduerſari ſolet, imò omnem & Theoriam & praxim, omniúmque cauſarum indagationem maximopere impedit, quin & arcanorum operationi non mediocriter obeſt Imaginatio: quia plures morbi nec medicamentis, neque ipſorum qui eam fouent doctrina curari poſſunt. Sed nil mirum medicis iſta accidere, cùm etiam ipſimet Chriſto acciderit, vt plurimi vel propter ſolam imaginationem ab ipſo curationem non acceperint: quod ergo Chriſto accidit, hoc idem & medicis euenire ſolet. Atqui imaginationis negotium prolixius explicare hic, operę pretium forſan fuerit. Homo Imaginationi ſubiectus omnino eſt, quæ quamuis incorporea & inuiſibilis ſit, ſic tamen ſubſtantias afficit, quaſi ipſa per ſe corpus ſeu ſubſtantia quępiam eſſet quod exemplo addiſcere facile eſt. Quid enim eſt quod perinde ac ſpeculatio matris fœtum magis afficit? neque id in fœtu ſolum illa efficit, ſed proprium quandoque corpus mirificè immutat, adeò vt rationem lædat, corpus ſanum ægrum, & hoc viciſſim ſanum reddat. Hac inquam ratione Mania, & illa affectio, quam vos Vitiſtam, (Veits dants) appellatis, primùm extitere. Sic terrores quò aliò quàm ad imaginationem quis referat commodius? cùm & cupiditates (quæ quò ſunt vehementes, eò fortiùs agunt) non incommodè ad hanc ceu caput referantur. His poſitis manifeſtum euadit, quanta ſit imaginationis vis in peruertenda legitima curandi ratione. Namque poſito eo quòd imaginatio, terror, ac metus morbos faciant, conſectarium ex hoc eſt, à gaudio alliiſque affectibus ſanitatem cauſari poſſe. At ſi imaginatio bona & mala eſſe poteſt, omni quoque contradictione vacat, ipſam æquè efficacem eſſe in comparanda ac deſtruenda ſanitate. Conſequens itaque etiam eſt ex his, maiorem imaginationis quàm naturæ vim eſſe. Quippe imaginatio naturam quodammodo gubernare cernitur: ipſa enim hominem ſic transformat, vt nec cœleſtibus, nec elementaribus amplius naturis ſubiectus ſit. Quod ſi horum imperio exemptus quis ſit, is nec naturæ, nec artificis induſtriæ amplius ſubiectus eſt. Ex quo ſequitur, multa Medici induſtriam ſuperare, quippe imaginatione vires ipſius frangente, atque certè quò nunquam imaginationes hominum vehementiores ac intentiores erunt, eò ſemper Medicinæ minus

Imaginationi ſubiectus homo.

Terror & metus ſpecies imaginationis.

Imaginationis vis.

nus obedientes morbos, ac viciſſim aduerſas curationes expectare oportebit.

CAP. V.

Scitote itaque, omnes eos quicunque imaginationibus ſeſe macerant, & aggrauant, non in Luxalibus ſolum, ſed in omnibus vniuerſim morbis curationis ſpem ſibimet adimere: namque conſtitutum antea eſt, multos fide ſanitatem, multos etiam ægritudinem ſibi conciliare poſſe. Vtraque hęc & ſanitas & ægritudo Imaginatoria, medico nec laudem nec ignominiam parare queunt. Eſt enim medicus inter iſta quaſi medius, qui nec imaginationem bonam ad ſanitatem, nec malam ad morbum adhibet, ſed abſque omni imaginatione opus ſuum obſoluit. Ex iſtis fides (ſeu perſuaſio) oritur, non tam in medicis operibus quàm in ſanctorum miraculis: namque ſic forti exiſtente imaginatione, ſi accedat vel naturæ robur, vel temporis benignitas, multi vltrò ſanantur, qui dein ſanitatis ſuæ cauſam ab imaginatione ad Sanctos tranferunt. Mirifica enim vt dixi vis imaginationis exiſtit, cui etiam admiranda nonnunquam cedere coguntur. Cùm enim Chriſtus dicat: Fides tua te ſaluum fecit, conſtat, fidei eam vim eſſe, quæ talia in homine perficere poſſit: ea autem vel bona eſſe poteſt, vel mala, pro ratione ſcilicet imaginationis. Sed ſciendum Medicinam illis ſolummodo conceſſam eſſe, qui nihil eiuſmodi imaginationibus tribuunt, itaque ſi quis medicinæ ſeſe ſubiiciat, is omneſque qui ei aſtant neceſſe habent omnibus huiuſmodi ſpeculationibus valedicere: namque ſi illi de ſalute deſperent, tum illa deſperatio quæ imaginatio quædam eſt, efficax eſt ad interficiendum ægrum, vt contra bona ſpes conducere plurimùm ad ſalutem poteſt. Differentia porrò fidei ſeu imaginationis hæc quoque notanda eſt, ſcilicet quòd alia ſit cœleſtis, alia humana: humana eſt ea, de qua hucusque nobis ſermo fuit: diuina vero, quia ipſa non per corporeas res perfici poteſt, neceſſariò illam humanam tollit, ac remouet. Si enim quis in Chriſto ſibi ſanitatem polliceatur, is pręter ſpem & charitatem ad ſalutem nil vltra deſiderat, atque iſta non ad ſanitatem ſolum, ſed ad cætera quoque bona imaginatione conſequenda ſufficere poſſunt. Atqui talis operatio fieri non poteſt, niſi ſpiritu bono cooperante: namque à malo ſanitas proficiſci nequit. Quamobrem ſi forſan pſeudopropheta quiſpiam ſic populum faſcinaret, vt ad ipſum ceu Diuum quendam imaginationem ſuam dirigeret, tum etſi per fidem, charitatem, & ſpem, miracula fierent, illa tamen non illorum vi ſed potius eorum qui imaginantur, facta eſſe diceremus.

Sanitas & ægritudo imaginatoria.

Medicina imaginatoribus nō confert.

Imaginatio etiam interficere poteſt.

CAP. VI.

Fides illa de qua Chriſtus loquitur, ſi in Chriſto radices egerit, reuera affectum ſuum ſortitur: quòd ſi contrà quis non in nomine Ieſu Chriſti, &c. dicat, ſurge & ambula ſicque miracula faciat, de eo ſciendum eſt, non ipſum, ſed fidem potius eius (qui virtutem illam Deo tribuit) hoc effeciſſe itaque ſanitatem illi conſequuntur non dante eo à quo ſperant ſe accipere, ſed ab eo, propter quem fides habetur: nemo enim eſt, qui prophetam vel Diuum aliquem Deum eſſe utet: omnes namque nôrunt Dei iſthæc opera eſſe, non hominum. Itaque ſiue vetus ſiue pſeudopropheta agat, imaginatio illa, fides ac ſpes ad Deum ſi dirigantur, bene habent. Sic per hanc operationem non inter Chirurgos ſolum ſed etiam inter Mahometanos diui eſſe poſſunt: quapropter non perſonam prophetæ ſpectare conuenit, ſed potius ſtatam fidem eius qui ſanitatem conſecutus eſt: neque tamen hîc de Idolatria intelligi volo, Deo ſuus legitimus honos tribuendus eſt, nihilque boni ex idolatria ſperandum. Miracula ergo de quibus diximus, ſi abuſu careant, explodenda non erunt, ego tamen propter imaginationis (propter quam illa eduntur,) inconſtantiam hîc illos morbos miſſos faciam: qui enim ei nimium tribuunt, vt illi qui S. Quirino vel S. Ioanni &c. ſuos morbos acceptos ferunt: ij enim ſuæ imaginationis incertitudine ſic omnium Aſcendentium viribus ſubtrahuntur, vt nullam ex medica arte opem ſperare queant, quin tantundem etiam à Deo ſperare poſſunt, cùm illi non plus quàm naturæ confidant. Medicus ergo ſemper initio iſta conſideret moneo: hoc enim hominum genus cùm à diuis ſe affligi putet, ſuæ imaginationis vi affligitur, ratóque correctionem admittit.

Mahometanos inter, diui eſſe poſſunt.

CAP. VII.

Ex iam dictis eluceſcit morborum quoddam genus eſſe propter imaginationem incurabile, aliàs verò nullum in vniuerſum inueniri morbum, qui curationem non admittat. Quamuis enim Lepra, Elephantiaſis, &c. hucuſque putatæ ſint incurabiles eſſe, hoc tamen ſolummodo accidit Medicorum ignorantia, qui cùm curandi rationem non intelligerent, curationis impoſſibilitatem aſſeruerunt, non intelligentes, & Deo, & naturæ (quæ cuiuſuis morbi remedium ſecum adfert) iniuriam facere. Sed de imaginatoriis morbis quædam adhuc dicenda reſtant. Membra ex motu ſuo morbum contrahere poſſe natura docet, oſtendit & hoc ipſum mechanicorum in igne & aqua laborantium quotidiana experientia, hoc idem & imaginationem poſſe, non cuiuis forſan ſic credibile eſt. Atqui videmus certè iis qui ſpeculationibus detenti ſunt, non raro morbos ſuperuenire: ſic qui dicendo ſe exercent, facile in organis voci conformandę deſtinatis morbum contrahunt: ſic tibicini in iiſdem locis, vt morbus alibi in corpore deliteſcens, emunctorium faciat poſſibile eſt, quæ quamuis naturaliter videantur accidere, tamen concurrentem quoque imaginationem habere poſſunt: ſiquidem ſic quis colligat, quo membro peccatum commiſiſti, & luendum tibi erit? Hic inquam radix deliteſcere poteſt morbi, qui incurabilis euadat, ſcilicet imaginatione locum afficiente, quapropter impoſſibile eſt, vt eorum hominum, qui lingua ac ſermone cauſas ac negotia ſua peragunt,

Lepra nō eſt incurabilis.

Imaginatione ad certū locum adduci morbus poteſt.

gunt, similem ac cæterorum curandi rationem constituas & obserues: sicque de cæteris quoque morbis iudicandum, maximè verò hoc de quo nunc loquimur, in luxalibus morbis elucescit. Luxuriosus enim seu scortator, dum operum suorum (quæ etiam abhorrens natura abscondita esse voluit) fœditatem contemplatur, sic apud se cogitat: Intemperans es, Deus peccata isthæc tua puniet, imò mirum non esset, vt ipsemet tibi perpetuæ ægritudinis causa diceteris. Qua imaginatione ipse concepta iam subinde speculatur, sicque firmiter sibi imprimit futuri mali causam: mirum enim est, quàm celeriter imaginationes istæ, accedente maximè conscientiæ læsione, quaquauersum peruadant: conscientia etenim imaginationis spiritum concitat sic, vt corpus quasi inuertat, omninóque alteret. Itaque istarum imaginationum talis generatio esto, priusquam ad suum regimen exaltentur.

Scortator quomodo sibi morbum cōciliare imaginatione possit.

CAP. VIII.

SEd iam tandem ad propositum examen nostra reuertatur oratio. Cognito genere morbi (veluti suprà docuimus) ad magis particularia tibi descendendum erit: vt ergo morbi nomen inuenias, primùm omnium morbos antiquos ordine recenseto, quorum cui & naturæ & téporis, proportionis ac symptomatum, aliorumque signorum ratione simillimus ille fuerit, eidem illum cognominem facere poteris. Hanc dignoscendi rationem ceu faciliorem, necessitate coactus vobis concedo: quia enim tam rudes estis, vt vix antiquorum etiam scripta intelligatis, nouam singulorum morborum descriptionem, quæ tamen nimis quàm necessaria fuerat, hic contexere supersedeo: maximè autem, quia labor prolixus foret, & antea à nobis quoque conscripti sunt de Vlceribus Libri, ex quibus quantum ad præsentem tractationem attinet, diligens lector facile haurire possit. Sequitur proinde nunc alia & facilior partitio, per quam promptius erit ad veram praxim peruenire: tradam enim compositionis morborum rationem, iuxta quam dignoscere quemuis affectum possis, quam diuisionem sedulo obseruare conueniet, quemque autem hic admonitum volo, ne pro suo crasso ingenio ista peruertere conetur, vel contra meas hypotheses istis vti tentet, vti aliàs vulgus medicorum in more positum habet: si enim quis talem se præstare velit, eum ego neutiquam pro discipulo agnoscam, maximè verò cupio, ne quis sua pro nostris venditet, vel ea vt quandam authoritatem acquirant nostris expunctis sua substituant: certò enim scio, fore vt ij meliora pro deterioribus, & vicissim hæc pro melioribus arripiant. In hoc censu etiam numerantur Alcumistæ, Spagyri, Artistæ, cæterique huius farinæ homines, qui suas præparandi rationes pro more solito, vel pro nostris substituere, vel pro legitimis ac salutaribus remediis venditare ac vsurpare consueuerunt, meminerint isti quæso, quantum in habendis hoc genus remediis periculi insit, metiantur quàm accurato iudicio opus sit. Monachi quoque & Moniales, & quicquid in vniuersum est hominum, quod ocij causa medicinam factitare solet, mea missa faciant, ægrísque nec prece nec precio, vel aliàs gratificandi causa, nostra (particularia excerpentes) communicent: æquè enim magna diligentia requiritur, si precario consulas, ac si sumpto precio medearis: non enim sola benefaciendi voluntas, sed vnà cum voluntate benefactum labores perficiunt, probet se quiuis, an Medicus sit nec ne: licet enim diligatis, nondum tamen expressam medendi vocationem habetis: posset namque quis aliàs de sola dilectione nescio quid sibi polliceri. Verùm sciendum non ex dilectione, sed ex experientia medicam artem originem duxisse.

Monachi remediis abutūtur

Dilectio ad medendum nón sufficit.

CAP. IX.

DIspositiones de quibus iam dictum est sumuntur potissimum ex constellatione externorum & internorum, quæ sic coniunctæ esse debent, vt externa internam referat, & vicissim interna externam: nisi enim operatio per influentias ac impressiones administretur, impossibile erit successum votis vestris respondere. Ascendentes siquidem hic aggredi nos necesse est, quæ aggressio nón fit nisi per huiusmodi constellationes. Hinc ars conscribendarum formularum medicamentorum haurienda quoque erit, quam priusquam aggredior, cognoscendorum dignoscendorúmue morborum hanc rationem non inutiliter præmittam.

Ascendētes per constellationē aggrediendi.

Si luxus occurrat in forma bullarum, quæ instar morbillorum vel pustularum magnæ sint, vel paruæ, sitque adiunctus calor immodicus ac dolor, atque à calidis adhibitis exasperentur, tum hoc bullarum genus sub curam Lubricam reiicies.

Cura Lubrica.

Sin occurrant veluti squamæ, furfures, scabies, pruritus, &c. sub curam Piscium referentur.

Cura Piscium.

Quod si bullæ quemadmodum scyrrhi ac chærades, aliique duri tumores formatæ sint, vel referant formam Verrucarum, iis cura Thymi conueniet.

Cura Thymi.

Vbi exanthemata, herpetes, ac serpigines apparuerint vel fixæ, vel locum mutantes, siue vlcerantes, siue non, maximè verò illæ, si & escharam faciant, vel cutis scissuras efficiant, illas pustulas ad curam Croci vitriolati referes.

Cura Croci vitriolati.

Quatuor isthæc bullarum genera, siue humida ac madentia sint, siue minus, perpetuò iuxta suam fixam & immutabilem curationem tractabis. Medicus namque externa forma humiditatis vel siccitatis nil commoueri debet, cùm illa non pro natura morbi oriantur: imò non secus hæc eueniunt, ac nonnunquam cernimus arborem vel plantam marcescere, nullo in ipsius radice existente vitio, quamobrem sic cogitandum, ista Ascendentium ac symptomatum generationis actione fieri, veluti in hominum quoque generatione fieri videmus, vbi hic claudus, ille strumosus, &c. à prima sua origine permanet. Scitote ergo hanc siue humidi-

humiditatem, siue siccitatem ab accidentali constellatione, quæ nullum requirit remedium, prouenire, sufficit Ascendentem remouisse: siquidem illo sublato, generatio statim quoque euanescit. Singulæ hæ bullarum species singulares suos habet generationis modos, quos tamen hoc loci describere animus non est, cùm abunde eorum causas in libro de vlceribus recensuerimus, ad quem lectorem remitto: haud secus enim ac illic de vlcerum generatione disseruimus, de Luxalis morbi generatione iudicandum erit.

Ascendentes in curationibus remouedi.

CAP. X.

Est præterea alia quędam collectio quorundam Ascendentium coniunctionum ad vnam aliquam conflandam speciem, quam Scintillam Veneris vocant, quæ cùm singularem requirant curandi curationem, singulariter quoque hoc loco describendas esse duximus: etenim ex harum constellationum coniunctione cognita, coniunctio Receptarum desumi potest, sicque exterior concordantia interiori tribui.

Vnum ergo genus est, cui scintillæ nomen tribuitur, cùm defluxiones ad articulos & coxendicem decumbentes, illic delitescunt, quæ omnes scintillæ sub Curam Iuncturarum pertinere putantur. Huc referri debent omnes defluxiones, quæ articulos ex suis cotylis emouent, artus incuruant, tophos, scyrrhos, œdemata, aliosque duros tumores generant: eorum siquidem omnium coniunctio cum Receptis vnam eandémque constellationem habet, curam scilicet, Mumiacam.

Cura Iuncturarum.

Cura mumiaca.

Porrò quæuis Influentia in penetrantibus scintillis tam crurum, quàm brachiorum, siue ad caput, siue ad radicem, siue in medio ossis ac articuli fiat, si vsque ad lacertos & musculos extrorsum peruadat, ac per venas erumpat, sub curam Virtutis Exclusiuæ referri debet.

Cura virtutis expulsiuę.

Est deinceps & aliud scintillarum genus, quod originem ducit ex medullis, ligamentis, synonia, atque aliis humiditatibus, quorum generatio etiam abundè declarata fuit, quasi singulæ singulatim ab aliis constellationibus imprimerentur, tamen hîc nil metuere debes, quin omnes sub vnam colligas: siquidem ipsorum medicamina sic sunt disposita, vt influentiam suam eò saltem referant. Hoc genus scintillarum omnium durissimum est, ac maximè osseas corporis partes (verbi causa in tibiis) occupant. Curam autem peculiarem habent Medullatam.

Cura medullata.

Illæ autem scintillæ, quæ pro varia aëris constitutione, nunc plus, nunc minus affligunt, vel quæ ex immoderata diæta augmentum accipiunt, singularem sibi & propriam habent Curam Abstinentiæ.

Cura abstinentię

Similiter & aliud adhuc scintillarum genus superest, quod vltrò curatum aliquando, à coitu tamen resuscitatum iterum recruduit, huic quidem speciei Cura Florum Veneris destinata est.

Cura florum Veneris.

Sunt insuper & multæ aliæ scintillarum differentiæ, quæ etsi singulariter hîc non numerantur, eas tamen pro signorum varietate discernere non vsque adeò arduum fuerit: nulla enim in vniuersum species est, quæ singulorum (præter numeratas) differentiam constituere possit: imò omnes facillimè ad has referri poterunt.

CAP. XI.

Similiter de Æruginosis etiam sentiendum est, nimirum vt intelligamus, alias atque alias hanc vel illam desiderare curandi rationem, quo scilicet vbique exterioris atque interioris constellationis coniunctio obseruetur. Quamuis autem has pro Arcanorum varietate considerare nil opus est: namque vbi actio ignis actioni similis requiritur, tbi singularem ignem non requirimus, sufficiat quasdam cautelas (quas vocant) obseruasse, ad ignem accendendum, & promouendam vstionem. Quapropter nemo existimet velim, me ab Elemento hîc longè abscedere, cùm hoc potius studeam, vt morbus Elementi lignum euadat: siquidem constellationis ista influentia alia de causa nobis introducta non est, quàm vt morbi adustibiles, (liceat sic loqui) euadant.

Morbus ignis lignũ esse debet.

Scitote ergo, quòd quæcunque Luxus vlcera, quandam Carcinomatis & Fistulę, Syronis faciei, Lupi, seu depascentis vlceris similitudinem obseruant ac præter hæc subtus cutem carnem erodunt, vrunt, pungunt, fumant, tensiua rubedine turgentia labra habent, ad primam curationis rationem, quam curam Cancrenæ appellamus, reuocanda esse.

Cura cancrenæ.

Quæ verò phlemonode vlcera sunt, vel Scrofularum similia cernuntur, vel denique instar vlcerum, quæ pedes affligunt, sicca sunt, ea sub curam de Fixis reuocare conueniens erit.

Cura de Fixis.

Quibus autem pedes tument, ac physodia, quendam tumorem, seu flatulentum, coniunctum habent, præter hæc, & fœtor, putredo ac effluens sanies iuncta est, aliáque signa prę se ferant, illac potum decumbere & euacuari, ad tertiam curationis speciem, quam curam Reuerberatoriam appellamus, reducentur.

Cura Reuerberatoria.

Qui deinde bullis acri humore refertis, ac pustulis talibus quę quasi caustico ex cantharidibus confecto excitatæ essent, formam habent, affliguntur, & insuper etiam Erysipilate, vel iam detinentur, vel aliàs quotannis aliquoties ceu per periodos corripiuntur, non sine rigore atque calore febrili, atque qui ex sectione venæ malleoli auxilium sentiunt in hoc affectus genere, horum omnium eadem curatio hîc ordine quarta cura Riuolæ dicta.

Cura Riuolæ.

At vbi Ignis Persici signa calida vel frigida apparuerint, cutis autem vel fusca vel liuida fuerit, atque vngues digitorum & pedum deciderint, haud secus ac in Panaritio accidere consueuit, tum quintum curationis genus, Curam scilicet Interclusam huic malo conuenire iudicabis.

Cura Interclusa.

Verrucæ verò, & Mariscæ, seu Condylomata, tum luxurians, seu supercrescens caro,

ſiue acer, atque hoc genus ſimiles tumores, fungi, &c. Curam quam nos Ingenitam vocamus, requirunt.

Cura Ingenita.

Quæcunque demum in locis generationi dedicatis inueniuntur, ſiue Cambuccam, ſiue Herniam, ſiue Bubonem referant, imò quidquid ſubter hypochondria ſitum eſt, omne id ad curam Chordarum referimus.

Cura chordarum.

Octaua deinceps curandi ſpecies Cura Cuſcute omnibus qui in oſſibus ſunt callis & fractūris deſtinata eſt.

Cura cuſcutæ.

Denique quicunque affectus Lepram referent, vel ſigna hydrophorbiæ, Vndimiæ & Elephantiaſis obſeruabunt, omnes vnam eandémque conſtellationem obtinent itaque nec tua ipſius puſillanimitate, neque antiquorum ſcriptis ad ſeparationem permoueare, ſed ſubinde cogita Deum Opt. Max. ſic humano generi benignum eſſe, vt quouis in morbo quale remedium ſit oſtendat. Cura ergo mea erit Cura Interpoſita.

Cura interpoſita

Cap. XII.

Antequam huic libro colophonem imponam, vnum adhuc ſupereſt (cuius nemo medicorum vnquam meminit) commemorandum: antiquis enim cùm tempora (quorum ad medici perfectionem non minimum momentum eſt) defuerint, & maxima ignorantia obfuerit, nil mirum iſta obliterata permanſiſſe. Quemadmodum ergo hactenus intellexiſtis Microcoſmum in quatuor Elementorum conſtellatione conſtitutum eſſe, atque omnibus earum influentiis ſubiectum, cui neque medicus neque Eſthiomenus contradicere poteſt. Quemadmodum inquam iſta conſtituta ſunt, ſic cogitandum Microcoſmi transferentias quandoque Eclypſari, perinde ac Solem ac Lunam lumine ſui defectum pati cernimus. Ex hac Ecylpſi terræ vires quodammodo imminuũtur, vnde ipſa detrimentum accipit: haud ſecus interna quoque ſi Eclypſin patiantur, internam corporis conſtitutionem demoliuntur. Veruntamen iſta ad alios magis referuntur morbos: atqui vt de iis de quibus cœpimus ſermonem concludamus, ſciendum terræ quandam ſterilitatem coniunctam eſſe, vnde nec cultus ſic vt debebat reſpondeat: ſic inquam in homine quiddam eſt, vnde non vt ſperabat medicus, ſucceſſus ſequitur, cauſante ſcilicet hoc Ecylpſi illa. Quamobrem niſi quis has Ecylpſationes obſeruet, fruſtra is, & in Luxalibus & in aliis quoque morbis curationem attentabit: etenim ſi exterior ecylpſis magnas noxas in corpore inducit: quis dubitet in humano corpore ſimilia accidere? An nouam Lunam exteriorem metuimus, & noſtram interiorem, cui tamen corporis noſtri regimen conceſſum eſt, non metuemus? Hæc quamuis ad noſtrum propoſitum nil pertinent, tamen quia ad alia quædam confirmanda faciunt, ſicco pede tranſire nolui, maximè cùm pictos illos medicos valdè exerceant, quibus nil niſi ille humorarius quaternio perpetuo in ore eſt.

Tempus ad medici perfectionem facit.

Ecylpſes in homine.

FINIS SEPTIMI LIBRI DE CAVSIS & origine morbi Gallici.

THEOPHRASTI PARACELSI DE CAVSIS ET ORIGINE Morbi Gallici.

LIBER VIII.

DE BVLLIS SEV PVSTVLIS curandis.

Cap. I.

Conſtellatione ac concordantia earum rerum, ex quibus morbi originem ducunt, cognitis, obſeruare deinceps conueniet duplicem morborum curationem eſſe: alteram per Arcanum, alteram per Remedium veternum (vſitatum rectius.) Atqui præſenti loco nil ſollicitum eſſe oportet de ſignis morborum inueteratorum, ſufficiat tibi nomen cuiuſuis ſpeciei cognouiſſe. In Veneris ergo curatione remedium quoddam eſt, morbũ ad perfectionem deducere, ex qua dein maturitate iudicium deſumere licet, nullum ex morbis inueteratis maturius quàm deceat medicum aggredi poſſe: namque quamprimum ac Luxus aduenerit, iam morbum ad maturitatem perueniſſe certum eſt, neque multum laborare oportet, quomodo per corpus hinc inde ſparſum malum ſit, cum multis modis Emunctoria euarient. Sciendum ergo remedij compoſitionem huiuſmodi eſſe debere, vt ipſo medicamento ſimpliciter exhibito, compoſitionis tamen ratione operetur, ſic vt omne illud quod in corpore noxium eſt, ceu vno faſce comprehenſum educat. Neque eſt vt putes medici opera factam compoſitionem, tantopere ad actionis bonitatem valere, cùm illud rectius compoſitum dicatur, quod vulgus ſimplex appellare conſueuit: ipſum enim morbificæ materiæ quantum eſt per ſe educit vt penitus nil opus habeamus tuo Recipe: adhæc ignarus omnino es, quid tandem cum radice mali complicatum in corpore lateat. Itaque in poſterum nulla alia de re, quàm de curatione agere inſtituimus, idque duplici ratione. Vna enim curatio contra Veneream conſtellationem, altera contra antiquum ac inueteratum morbum comparanda eſt atqui hoc ſemper ſpectandum conſulo, vt prius curatio Venereæ Conſtellationis inſtituatur: illa enim expulſa, facilis ac prompta dein conſequitur curatio, neque verò putes velim, Veneris conſtellationi conueniens remedium ſecundæ quoque curationi ſufficere: etenim vt nouo morbo nouum meritò remedium adhibetur, ſic inueterato antiquis vſitatum remedium non inconcinnè tribuetur: interim tamen in antiquorum placitis euoluendis, eorúmque remediis vſurpandis iudicium deſidero: pauci namque ex antiquis Scriptoribus authentici ſunt, ac fidem merentur, & ferè quæ typis excuſa ſunt, manuſcriptis minus fida habentur, neque quiſquam eſt, qui in illorum errata ſeuerius animaduertat, vt dolendum ſit medicinam cum religione eodem incommodo conflictari, id eſt, vt omnia ex

Remedium veternum.

Compoſitum eſt quod vulgus ſimplex dicit.

Curatio duplex.

ex æquo recta putentur. Verùm quomodo huic errori medendum, conabor in libro de Vlceribus veternis explicare, vbi quoque veterum Receptas, quantum in nobis erit, expendemus, corrigemus, ac supplébimus. Receptas dico non eas, quæ vulgò in scholis circumferunt, sed veras, genuinas, ac vtiles impostoribus omnino incognitas.

CVRA LVBRICA.

Nominis ratio.

Lubricæ curæ nomen, antequam rem ipsam describam, sic paucis accipe. Lubrica nuncupatur ea de causa, quòd in hac specie Lubricum excrementum Luxuriæ istis in partibus prædominetur, quàm Lubricitatem si auferas, iam curationem perfecisti: corpora autem huius Lubricitatis sunt, Morbilli, Pustulæ, Formicæ, Variolæ, &c. quorum nomina teuthonica hic præterimus. Curandi ratio.) Ægrum in hypocausto calido stragulis probè contectum vt sudet compellito, atque vt melius sudor profluat, grana iij. Ostrutij Mineralis, cum granis ij. Melissæ Diaphoreticæ, diluculo crescente Luna, quater vel quinquies exhibeto, quo facto, videbis radicitus subitóque morbi generationem promoueri, haud secus ac æstatem ex inopinato ingruentem, rigidam adhuc glacie terram resoluere, & confestim ex arboribus flores gemmásque protrudere videmus, scilicet in eum omnino modum, pustulæ protruduntur ac crescunt, quòd si fluxio forsan adhuc aliqua subsit, quæ paralysin aliàs factura erat, ea statim effluit quoque. Sin primo statim die, Elementi tui ignis (id est, medicina) ob paucitatem forsan, curationem non absoluat; opus idem iterare postero die non dubitabis, in hunc ergo modum Sole tuo operante, contingit etiam ipsa excrementa à corpore separari: itaque si per sua naturalia emunctoria excrementa prodire videas, nil mali metues: namque Elementi actio contrarium non tolerat, sed necessariò quasi separationem molitur: perinde enim ac æstas infœcunda foret, nisi Solibus antea niues liquarentur, sic nisi separatione ista facta, curari sperari non posset. Neque verò vellem te ista de purgatione intelligere (cui ego tantopere contradicere soleo,) actionem enim talem ego doceo, qua excrementa separentur, non purgentur: quantum verò inter Purgationem ac Separationem intersit, nemo est qui non abundè intelligat. Prima ergo operatione (quæ ferè in tertium diem protrahitur) absoluta, conueniet iuxta antiquorum placita, ea quæ extra corpus iam propulsa sunt, exterius adhibitis remediis, vt decidant, curare: videmus enim æstatem quoque eandem quæ flores ac folia producit, eadem rursus languefacta exarefacere. Remedia extrinseca variorum experientia varia esse docuit, nobis semper arrisit Persicaria Arsenicata, qua nos humectatis Morbillis, Variolis, Formicis, Pustulis, &c. effecimus, vt ipsæ haud secus ac à magnis solis ardoribus arborum Locustæ decidunt, exarefactæ vltrò deciderent. Hæc de cura Lubrica, quæ vnica per se est (vt & vnica æstas) dicta sufficiant, quam si quis omnino non, vel non integrè, necessitate postulante adhiberet, is certus sit, fore vt Bubones subsequantur, atque quoduis genus multiplicatione specierum mirificè augeatur, ex quibus non possunt non corruptiones qualitatum internarum, humorum putredines, principia scintillarum, causæ vlcerum futurorum, enasci, atque tanta quidem malignitate, vt neque de cognitione, neque curatione certa vlla spes esse possit: hinc morbi augmentum & complicatio (haud secus ac inter frutices in Aquilegio acuto cernere licet) oriuntur curatu admodum peruicacia, quemadmodum in curationibus tertiæ partis elucescet.

Ostrutiũ Minerale.

Separatio & purgatio differũt.

Persicaria Arsenica.

CVRA PISCIVM.

Nominis ratio.

Porrò autem vt & de hac curatione quædam pertexamus, non ignorandum est, eam curam Piscium nuncupari, tum quòd affectus species piscium squamas referat, tum quòd medicamenta quæ ad illum curandum adhibentur, tanquam desquamantem quandam operationem habeant. Quocirca veluti videmus squammas ex piscium corporibus & enasci, & alimentum desumere, illicque consistere, nec vt decidant marcescere: sic de hoc genere Bullarum, quod nos sub curam piscium conclusimus, iudicandum, cùm earum generatio perinde habeat, vt generatio corticis in arbore atqui quamuis hoc bullarum genus locum sibi proprium non teneat, tamen quia Mineralia loca eligit, suas subinde species producit.

Thimia, Furfur, Squammæ, Pruritus, Scabies, Malum mortuum, sex ista quamuis sextuplicem habeant differentiam, vnicum tamen Arcanum habent, trifariam interim diuidentibus antiquis. Arcanum illud est ARCANVM ARTIMONII: etenim quia vna generationis ratio intelligitur in squammis piscium, corticibus arborum, & hoc genere luxalium morborum, sequitur idem arcanum in istis morbis vsurpandum esse, quo & à piscibus squammæ, & ab arboribus cortices desquamantur ac excorticantur, sine corporis incommodo. Dosis ergo huius Antimonij ignis, erit pondus trium pisorum vsque ad sex: quia autem hi affectus quàm priores curatu pertinaciores existunt, maius quoque temporis spacium requirere videntur, itaque ferè nouum ad vsque diem curatio extendenda. Signa autem curationis absolutæ hæc tibi potissimum erunt, quòd vbi Thimiæ ac malum mortuum valdè multum humoris profundere cœperint, tum ad veterum experimenta descendendum sit, inter quæ principem locum apud me obtinent Realgar & Vrtica secunda. Reliquæ autem species, Furfur puta & Squammæ, nullum ex se humorem fundunt, sed vehementissimè exiccant: vbi ergo summè exiccatas conieceris, Lythargiri per acetum dissoluti experimento vtere. In pruritu denique & scabie magnum desiderium scalpendi ægros excruciat, quod vbi defierit, tempestiuũ erit veterum experimenta (inter quæ ego Vino Alcalisato plurimum tribuo) adhibere.

Arcanũ Antimonij.

Vrtica secunda.

Vinum alcalisatum.

Hæc

Hæc ſex genera tam fortiter antiquatis morbis Venerea impreſſione implantari conſueuerunt, vt impoſſibile ſit illa abſque ignea Antimonij purificatione extirpari, quod vbi Antimonij vires iam ſuo munere defunctæ ſunt, tum demum non ſine vſu antiquorum experimenta adhibeas: ſemper enim Veneream conſtellationem prius tollere conuenit, qua ſublata, reliqua tum ſuccedere poſſunt.

CVRA THYMI.

Nominis ratio. Tumorum illorum, quos nos ad hanc curationem retulimus, generatio, thymi generatum mirum quàm ſimilis exiſtat: perinde namque ac thymus ex paruo cauliculo magnum emittit capitulum, ſic hæ nouem ſpecies ex tenuibus Locuſtis ampliſſimè ſolent germinare & ampliari. Adhæc ceu in thymo quædam dulcedo deliteſcit, quam magno ſtudio apes ſectantur: ſic in iſtis Thymicis ſpeciebus ſuccus quidam deliteſcit, quo pediculi mirificè alliciuntur, & delectantur: quin haud ſecus ac ex thymo apes, ſic ex iſtis vlceribus ſuccum quendam exſugere conſueuerunt muſcæ. Hæc ergo à ſimilitudine deſumpta nominis etymologia eſto. Curandi ſcopus primarius eſt dulcedinis illius, ex qua Thymus enaſcitur, ablatio, enaſcitur autem ex dulcedine, quę huius vel illius formæ opifex eſt, ad exemplum generatorum maioris mundi. Itaque vt hæc nouem genera curentur, neceſſe eſt, Arcano vti, quòd illa dulcedine depulſa auſteritatem inducat: hoc enim præſtito illa decidunt: ſiquidem à guſtu alio alia forma introduci ſolet. *Arcanũ Tartari.* Arcanum hoc eſt Arcanum Tartari, cuius doſis eſt pondus trium fabarum, tempus exhibendi continuum dies quindecim, ſingulis diebus bis, mane ſcilicet & veſperi: dum autem agit hoc medicamentum, magna dulcedinis copia ex thymis emanare ſolet, quæ vbi ad auſteritatem declinare cœperit, tum admonet tempus eſſe vtendi remediis antiquorum. Nouem illæ ſpecies, quas toties diximus, hæ ſunt. Fauus, Lerdis, Chærades, Scyrrhi, Nodi, Verrucæ, Chondylomata, Mariſcæ, Polypus, quarum diuerſa ſunt apud antiquos experimenta: primo enim ſingularem habent Fauus, Lerdis, & Scyrrhus: dein aliam Chœrades, Nodi: iterum aliam Verrucæ & Mariſcæ: aliam dein Condylomata: denique & ſingularem Polypus.

Tres primæ ſpecies poſt Arcanici operis abſolutionem in hunc ferè modum curantur, *Lycius Magnesiacus.* Lycio Magneſiaco intra viginti quatuor horas æquo circulo centrum morbi comprehendimus, quo facto, Alumen incineratum cum vnguento de vitellis ouorum imponimus, donec fundum mundum inueniamus, eo habito, ſolo vnguento ouorum curationem abſoluimus.

Sequentes duæ ſpecies poſt Arcani operationem perfectam purificetur; cum Oppoponaco, Galbano, Bbellio, expurgatis & mixtis cum Aloë epatica, donec decidant: quod ſi forſan nimis firmas radices egiſſe viderentur, eas donec abſumantur, oleo iuniperino claro inungere vtile fuerit.

Verrucæ autem ac Mariſcæ oleo purgato communi, veluti Condylomata ſucco de granis Arenoſis, poſt abſolutum arcanum opus, omnium tutiſſimè curabuntur: quod ſi forſan nimis inueterata hæc mala ſcyrrhoſam contraxiſſent diſpoſitionem, tunc ſcyrrhorum inſtar tractare ea medicus tentare deberet. *Succus de granis arenosis.*

Polypi curatio. Polypum autem fumo iam dictorum remediorum facile extirpabimus, impoſito alumine incinerato, donec nullum in quantitate vicium ſuperſit amplius, atque dein cum Croco Martis ducta ſit.

CVRA CROCI VITRIOLATI.

Sal ille vitriolatus, qui in iſtis morbis (quos nos ſubter hanc curationis formam concluſimus) cauſa mali exiſtit, eam ſingularem obtinuit naturam, vt coloris inſtar intra cutem & in eius extima ſuperficie adhæreſcat. Sal iſte etſi cum multis aliis magnam cognationem habeat, tamen præ omnibus maximè Crocum Vitriolatum referre videtur: crocus enim iſte cùm quaqua verſum ſerpat, nullum tamen vlcus facere conſueuit, multis dein coloribus cùm refertus ſit, variis quoque modis corpora tingere ſolet. *Nominis ratio.*

Curandi primarius ſcopus eſt acuitatis ſalis ablatio: iſta namque abolita, radix mali iam extirpata eſt. Arcanum illud quod ſalis acuitatem extirpare efficax eſt, Radix eſt Peucedani, cuius vis ea eſt, vt radicem ſanguinis gubernet: vſus verò, vt ad xij. dies vſque dietim in aurora & occaſu exhibeatur, magnitudine quinque nucum ponticarum. *Peucedanum.* Quo facto, etſi iam certus ſis Centrum ſanguinis vitio carere, tamen de ramis & Locuſtis idem ſtatim polliceri tibi non potes, igitur vt & vitium harum partium euellas, balneo vti imperabis eo vſque, donec id quod eductum eſt, in grana ſalis amplius non coaguletur: balneum illud parabitur ex decocto radicis Sanguinarię, quod ſi ſat multum eductum ſit (intelliges autem, ſi in grana non amplius concreſcat) tum aliud balneum parabis ex Alumine aliiſque illi conuenientibus herbis, quo facto, iam arcanum illud opus ad finem perductum erit, & deinceps de vulgatis veterum experimentis cogitandum. *Balneum ex sãguinaria.*

Species morborum quos ſub curam Croci Vitriolati coniecimus, octo in vniuerſum numerantur. Serpigo ſcilicet, Impetigo, Cicatrices, Albaræ, Sciſſuræ, Gutta Roſacea, Morphea, Alopecia: harum tres, Serpigo, Impetigo, & Cicatrices ſuum ſingulare experimentum apud veteres adeptæ ſunt: dein Morphea & Albara itidem ſingulare: ſic & Alopecia cum Sciſſuris quoque ſingulare habent experimentum: denique Gutta Roſacea ipſa quoque ſingulari remedio donata eſt.

In eum ergo quem diximus modum ad curationem præparatis, Serpigine ac Cicatricibus Vrticæ ſecundæ (ea enim inter omnia experimenta vnicè conducit) vapore à noua Luna vſque ad plenilunium fouebimus: quod ſi forſan Impetigo curationi minus obediens eſſe videretur, Vaporem Tapſi adiicere conueniens erit. *Vapor Tapsi.*

In

In Morphea verò, & Albaris, præter Axungiam aliud non datur remedium, cui si non concedat morbus, vtilissimum fuerit locum Croci cum substantia resecare, atque paulatim per gummata cataplasmata loco cicatricem denuo inducere, quæ vt minus turpis sit indurabitur aqua florum Fabarum, Locustarum, Sigilli Salomonis, &c. præter hanc curationem alia nulla penitus est, de qua in Morphea vtile quid tibi sperandum sit.

Haud secus in Alopecia & Scissuris procedendum est, eo dempto, quòd gummatis Cerotis hîc non vtamur: quod si quando contingat nimis profundas scissuras esse, ac à sudore in eas decumbente occultari, post administratam superiorem curationem Persicaria præparata vtemur, donec cutis planè iterum adæquata & conglutinata sit.

Persicaria præparata.

Gutta denique Rosacea per Aquam Claretæ tollitur, etsi vniuersalis illa curatio non præcesserit. Veruntamen de gutta Rosacea obseruandum ipsam quandoque etsi vnà cum Luxali morbo antea curata fuerit, tamen per se solam quandoque recrudescere. Quamobrem sedulò studendum, vt, dum Venus expellitur, iuncti quoque morbi reliquę penitus extirpentur: etenim nisi Variolæ, Morbilli, Pustulæ,& Formicæ(has enim quatuor species exempli causa adducere liceat) rectè curentur, ex iis Thymia fieri solet, ex qua dein forma Lepræ, non autem causa Lepræ generatur.

Similiter nisi Furfures, Squamæ, Tineæ, Scabies, Pruritus, &c. absolutè, & iuxta suprà descriptos canones curentur, infrequens non est eas in Alopeciam transmutari. Alopeciam dico non simplicem, sed vniuersalem: sic enim obseruatum est ab. Alopecia mulieribus menstruum sanguinem in vniuersam cutim attractum esse, quin & humorem radicalem ex omnibus membris attraxisse animaduersum est, vnde dein affectus omnibus experimentis inuicti emerserunt.

Eodem planè modo, si Fauus, Nacta, Napta, Oedemata, Verrucæ, Nodi, Mariscæ, Chondylomata, &c. non iuxta Luxalem curandi rationem curentur, accidere solet, vt illi morbi in Botium externum (quem vocant) seu Strumam versam transmutentur, vnde isti dein tumore subtus cutim feruntur, & increscunt, adeo vt incurabiles planè euadant: quamuis enim non rarò ex Polypo fiat Noli me tangere, ex Botio iuncturarum Fistula, & ex Nacta carnosa, Cancer, tamen res nihilo ob id melius habet: siquidem iis quę veteres cognouerunt experimentis impossibile sit curationem perfici, cùm alij sint affectus hi ab iis quos antiqui descripserunt.

Struma versa.

Quocirca nisi quis Serpiginem, Albaram, Impetiginem, Morpheam, omnesque quos ad curam Croci vitriolati retulimus morbos iuxta præscriptam curandi rationem tollere aggrediatur, is certus sit se Lepram cum causa, Vlcera Esthiomena, Cancrenas & Ambulantia vlcera quasi manu facturum, neque id particulariter, sed toto corpore vniuersaliter, & tanto quidem cum periculo, vt impossibile dein sit hosce morbos aliquo hucusq; cognitorum experimentorum tollere.

Absolutæ nunc nobis sunt Bullæ Veneris, quas in Praxi veluti in Theoria factum est, quatuor istis nominibus appellare poteris: scilicet, vt Bullas Lubricas dicas eas, quæ sub Lubrica cura continentur. Bullas Croceas vitriolatas eas quæ, sub cura Croci vitriolati referuntur: sic denique Bullas Thymi, Bullas Piscium, &c. à curationibus Thymi & Piscium denominare poteris.

Bullarũ nomina noua.

CAP. II.

DE SCINTILLARVM DEFLVXIONUM curatione.

VT defluxionum & scintillarum per sua arcana curandi rationem intelligere commodius possitis, defluxionis (ẛά.ue) formam & naturam ostendere conuenit. Defluxio in corpore eiusque membris sic delitescit, vt ignis in ferro ferrum ipsum quidẽ per se incorruptum manet, nihilominus in ipso existente igne:& quod maius est, duo contraria simul subsistunt, horum alterutrum alteri vt cõcedat necesse est: namque vel ferrum ab igne consumi oportet, vel ignem à ferro abscedere: si ergo ignis discedat, tum ferrum ad suam priorem naturam reuertitur, interim tamen duo cernuntur accidisse: vnum, quòd ferri pondus diminutum est: alterum, quòd tandem ipsum in calcinatam quandam massam adurit. Quemadmodum ergo ab igni ferrum patitur, sic in hisce quoque morbis euenire solet, scilicet, quòd ossa vngues de se proiiciunt, tandémque consumuntur, haud secus ac ferrum ab igne comburitur. Quia ergo similium actionum similes causæ existunt, in igne defluxionem ponemus: quemadmodum enim in ferro accidens est ignis, sic quoque in humano corpore: ac veluti ferrum vel tale manet, vel corrumpitur, sic & hoc loco cogitandũ est, scilicet quia corpus materia peccans nõ existit: nam duæ contrariæ res sunt in eodẽ quod vnum tamen non est: causa vna siquidem constellatio est: namque quoduis Elementum in Microcosmo latet, vti sol in vitro, suámque naturam seruat: videmus namque manifestè eundem ignem siccare & humectare, dissoluere, fundere, resoluere, & vicissim coagulare. Perinde ergo ac ignis vnius variæ sunt operationes, sic intelligendum membra humectari vel siccari, non tamen à causa humida vel sicca, sicque de coagulationum ac dissolutionum causis quoque ratiocinandum. Non ergo est vt quis duritiem Melancholiæ, siccitatem Choleræ, humiditatem Phlegmati adscribat, imò omnia ad elementum ignis referenda sunt: valeat ergo omnis physica theoria vulgaris, dominetúrque Philosophia illa, quæ tam varias Elementi ignis operationes nos edocuit.

Similiũ actionũ similes causæ.

Veruntamen quo tandem commune ac generale in istis Arcanum inueniamus, sciendum illud haud secus comparatum esse debere, quàm est corruptio quæ in operatione firmamenti reperitur, veluti videtis incipiente constellatione tonitrum fulgur & fulmen generari, huius inquam corruptio contingit virtute terræ ipsa

ſuum chaos in illam coniunctionem intrudente, per hanc ſcilicet intruſionem grandinis, fulminis, fulguris, &c. generatio corrumpitur. Quemadmodum ergo in exterioribus Elementis alterum alterius generationes interrumpit: ſic quoque in Microcoſmo fieri putandum eſt: ſicuti enim Firmamentum terræ generationes corrumpit, ſic hæc viciſſim illius. Scitote ergo per huiuſmodi contrarium conſtellationis generationem alterius impediendam eſſe. Conſtellatio hæc terminum ſuum habet, veluti ex Scintillis colligitur: quocirca non dolor qui iam affligit, ſed illa conſtellatio, quæ illum peperit, pro morbo haberi debet: dolor enim vnà cum conſtellatione abit, redit tamen craſtina die & dolorem alium facit: dolor enim heſternus heſternæ diei, & hodiernus hodiernæ. Lebetem intueamur bullientem, eius vapores euaneſcunt, neque quidquam operantur, præterea: quod ſi præcauere velis, alia certè ratione non præſtabis, quàm ebullitionis ablatione, ſcilicet ignis remouendus eſt, non frigiditate euincendus, veluti vulgares phyſici ſtultè ratiocinantur, qui ad tres libras frigiditatis duas caliditatis apponunt, vel quinque humoris ad quatuor ſiccitatis, &c. perinde enim eſt ac ſi quis pyram ardentem frigoribus hyemalibus reſtinguere ac congelare conetur.

Exemplum.

Quia ergo curatio non in euincendo, ſed in auferendo conſiſtit, ſequitur curationem in Anatomia Veneris faciendam eſſe: quamuis enim interdum bullæ extra Veneris Anatomiam conſtitutæ ſint, cauſante hoc ipſum mutua ipſorum ſequendi promptitudine, tamen hic in ſcintillis aliter ſeſe res habet: illę enim iis rebus immixtæ ſunt, quarum Emunctoria occluſa ſunt, quæ ſi aperta eſſent, illac dolor tum prodire poſſet, nulla interim curatione in ſpiritu peccante præſtita, ſicque ſubinde euaporatio cauſetur. verùm hîc tale arcanum non requirimus. Sed hoc potius Arcanum eſto, quod ignem aufert, quo ablato, ſingulas dein ſpecies ſub ſua veterum experimenta colligemus.

Arcanum itaque eſt, vt Sperma non ſeminale (in quo conſtellatio ſuum opus exerit, & quinque illas ſcintillarum ſpecies generat) auferatur, quod præſtabitur per Satyrionem diaphoreticum drachmæ vnius pondere, ad dies ſeptem exhibitum: ſic namque conſtellatio expellitur, & ſpiritus peccans promptiſſimè remouetur.

Sperma non ſeminale.

CVRA IVNCTVRARVM.

Vt autem & externum remedium cuiuſuis ſpeciei intelligatis, à cura iuncturarum exorſus, quid vbiuis facto opus ſit, oſtendam. Nomen ex eo ſortita eſt hæc curationis ſpecies, quòd huius morbi centrum in Iuncturis ſit, eiuſque materia in earum cauitatibus generetur, quæ deinceps circumpoſitas partes ceu vento repletæ eſſent, in tumorem attollere conſueuit: huius ſpecies in vniuerſum ſeptem ſunt. Prima, quæ artuum incurationem molitur: altera, quæ rophum: tertia, quæ in coxendicem decumbit: quarta, Arthritis: quinta, quæ neruos occupat: ſexta catharrhalis: vltima, nodoſa: omnium tamen vnum & commune remedium exiſtit, Mumia cremata quadrupedum contra vulpes, qua omnes partes dolentes iunctæ ad quintam vſque iunctionem priſtinæ reſtituuntur ſanitati. Etſi non deſint alia quoque experimenta, ego tamen huic quid tribuam expertus ſcio.

Cura Iuncturarum vnde dicta.

Species vij.

Mumia cremata.

CVRA VIRTVTIS EXPVLSIVÆ.

Huic curationi ex eo nomen impoſitum eſt, quòd non remedium, ſed ipſamet natura ad expulſionem inſurgat, quia ergo vis illa ab interiori natura proficiſcitur, ob id à virtute expellente nomen conflatum eſt. Quia ergo nullum exiſtit remedium virtute expulſiua donatum, relinquitur naturæ negocium committendum eſſe, & ſolum in id intendendum, vt Emunctoria (quæ quomodo indaganda ſit, in libris de vlceribus à nobis deſcriptum eſt) aperiantur.

Nominis ratio.

Emunctoria aperiẽda.

CVRA MEDVLLATA.

Tertia curationis ſpecies eſt Cura Medullata, quæ & ipſa non anteà vſurpanda eſt, quàm Arcanum ſuam operationem abſoluerit. Scintillam verò hanc Scintillam Medullæ nuncupauimus ea de cauſa, quòd ipſa in oſſium Medullis radices habeat, vnde in neruos, artus & humores extrà fertur. Curatio autẽ in medullis fieri quamobrem debeat, pluuiæ exemplo diſcere poteſtis: pluente cœlo ſemina fructuum hoc ſentiunt, quamuis à pluuia ſolus cortex humectetur: ſic ros graminis ac herbarum extima folia tangit, virtus verò ipſius ad vſque medullas penetrat, nimirum ros medullarum illarum nutrimentum eſt, quamobrem ſi & tu medullis ſuum adferas legitimum remedium, nil ſollicitus ſis, quomodo ipſum eò pertingat. Remedium ergo in hac mali ſpecie, ſunt Mucilagines naturales crematæ exterius adhibitæ.

Nominis ratio.

Mucilagines crematę.

CVRA ABSTINENTIÆ.

Duplex hæc curandi ratio eſt: altera iis qui mutatione tempeſtatum & Lunæ luminis defectum ſentiunt: aliis quibus in diæta ſeu victus ratione peccato commiſſo celeriter noxam percipiunt, deſtinata. Scitote itaque primùm Arcani operationem promouendam ac perficiendam eſſe, dein duplicem abſtinentiam: exteriorem ſcilicet & interiorem preſcribendam. Interior eſt, vt crapula, ſi ea noxam augere ſentiatur, deuitetur: vel ſi victus ratio qua vti conſueuit æger, obſit, eam immutabis, non fame, non ponderis imminutione, ſed ſic potius, ne ipſa Luxuriem generet, quo curato, æger ſuimet medicus erit. Abſtinentia exterior procuretur exhibitione eſſentiæ colcotharinæ: quicunque enim grana eius duo deuorauerit, is ab omni Lunæ impreſſione ac noxa, quę ex aëris temperie immutata oritur, liber erit. Abſtinentiæ autem nomen huic impoſuimus, quòd quaſi carentiam impreſſionum exteriorum efficiat.

Abſtinẽtia duplex.

Eſſentia colcotarina.

CVRA

CVRA FLORVM VENERIS.

Nomen huius curationis, quæ ordine quinta existit, inde desumptum est, quòd incipiente coëundi appetitu, flores quidam promanant, qui in actu Venereo inficiuntur, haud secus ac flores arborum ab aëris inclementia exiccantur, & marcescunt. Hæc Scintilla Veneris ante & post operationem suos paroxismos habere consueuit, causa est, quòd celerrima sit operatio, quod si ad hanc celeritatem durabilitas quoque accedat, sequitur vt quotiescunq; postea seminis emissio vel cohercitio contingit, scintilla ista celerrimo motu sese prodat. Huius mali à spermate scabioso orti, extirpandi certissimum remedium existit Christallinum liquidum (post vsum Arcani) Oleo administratum: immutat enim hoc exitum spermatis præternaturalem in ordinatum & naturalem. Quod nisi isto remedio concedat malum, tum chronicæ ac variè exinde orientur ægritudines, vt eas vel discernere solùm, nedum curare impossibile sit.

Nominatio. *Cristallinum liquidum.*

CAP. III.

De Æruginosis Vlceribus Curandis.

NOuem species de quibus iam nobis sermo erit, æruginosas ea occasione appellaui, quod instar æruginis generentur: perinde enim vt rubigo suummet corpus consumit, exterius ipsi adhærens, sic & Æruginosa ista Venus quoque in suum cui adhæserit corpus agit. Sciendum ergo, quòd ærugo quæ hanc exulcerationem facit, non eo loco in quo sita est, generetur, sed intrinsecus in toto corpore collecta, per sudorem extrà expulsa, ibi in salem coaguletur, haud secus ac in ferro cernere est, quod dum rubiginosum est, seipsumque consumit, quæ rubigo à suomet sudore prouenit, qui sudor coagulatus in salem abire consueuit. Sal certè dum adhuc aqua est, vim nullam habet, at in salem coagulata aqua tum demum vires nanciscitur: sic planè sudor ferri aqua est in salem abiens. Atqui hoc porrò non ignorandum, salem, dum ipse siccus est, nullam actionem perficere, sed omnino necesse est, secunda vice in aquam resolui (primum enim illud aqueum ad salis generationem pertinet) vt in rubiginem abire, & rodere ac consumere possit.

Ærugi nosa Venus quomodo generetur. *Sal Siccus nihil agit.*

Simili omnino ratione intelligendum est vlcera Æruginosa ex proprio suo sale causam habere, ac originem ducere; qui centrum in propriis suæ arboris locustis collocare solent. Atque vbi iam apertum vlcus est, tum reiectiones excrementorum sequuntur, quas magno errore antiquitas fluores esse materiæ peccantis existimauit: atqui non sic res habet: etenim quandocunque morbus emunctorium parit, tum hocibidem nulla alia de causa facit, quam propter præternaturalia excrementa: nisi enim hæc molesta naturæ essent, numquam ipsa pateretur emunctorium fieri, neque innaturalia generarentur excrementa, nisi in natura quoque continerentur. Balsamus namque & mumia naturæ tolerare non possent, sciendum ergo, quod si hæc excrementa sint, nullum ex illis iudicium desumi posse. Si itaque fluores isti excrementa sunt, sequitur spiritum peccantem in illis non inesse: quamuis enim materia peccans sint, tamen spiritus non sunt! atqui spiritus, non materia hic considerari debet. Quia ergo excrementis spiritus coniunctus non est, nullum quoque in illis venenum, atque ob id nulla Veneris curatio hic quærenda erit. Curatio ergo omnis horum vlcerum in vniuersum duplex est. Vna quæ per Arcana fit ad spiritum peccantem directa. Altera per experimenta veterum, ad excrementa respiciens, interim tamen inficiari non possum, excrementa aliquid malignitatis ex corporibus in quibus inhærent contrahere, ex quo coniicere licet, aliquid de Luxuria in excrementis inhærere: veluti enim Rebis cineri Siberæ comparatur, ac similis est, sic etiam in isto Rebis vlcerum simile aliquid concurrere posset, hoc etsi fit, tamen contagio caret, ac perinde est ac si mulier semetipsa osculetur: scilicet, quemadmodum illa ex illis osculis voluptatem non percipit, sic & excrementa quia extra coniunctionem permanent, afficere contagio nequeunt. Altera ergo curationis parte in Arcanis, altera in experimentis veterum consistente, cauete ne ea quæ initio huius morbi inuenta & vsurpata sunt, vos seducant: omni enim artificio carent: namque in istis nostris experimentis quæ nos hic vsurpari volumus, nil opus est complexiones respicere, neque etiam correctiones, quas Montispessulani monoculi Polyphemi excogitarunt. Antiquorum autem illa experimenta quia abundè in lib. de Vlceribus à nobis descripta sunt, nil opus est hîc denuo repetere. Arcanum autem quod ante illa experimenta vsurpandum est, sic habet.

Vlcera Æruginosa ex suo sale oriatur. *Æruginosoru vlcerum curatio duplex.*

Recipe Theriacæ metallorum grana viij. Pharmaci Serpentinæ grana xxiiij. mixtis ambobus, de illa mixtura gr. vj. exhibeantur tertio quoque die, donec signa Venereï morbi, prout sexto Libro descripta sunt, effluxisse conieceris, quo facto, ad curationes antiquorum descendere tempestiuum erit. Atqui vt intelligatis, quo capite in libro de vlceribus cuiusuis speciei curatio tradatur, breuem tabellam subiicere placuit, singularum curationum speciales quoque quasdam affectiones commemorantes, quæ omnia & in libro de Pustulis, ac de Intercutaneis inuenire poteris, si quæ hoc loco forsan desiderabis.

Arcanũ Æruginosorũ Vlcerum

SVB CVRA CANCRENÆ.

Luxus cancrosus in Capite de curatione Cancri.
Luxus Tentiginosus in Cap. de curatione Depascentium.
Luxus Lupi capite de cura Phagedenæ.
Luxus Noli me tangere, Syronum, Esthiomeni.

SVB CVRA DE FIXIS.

Luxus phlegmonum Capite de curatione phlegmonis,
Scrophularum,
Fistularum,
Oleinus,
Concauus.

SVB

SVB CVRA REVERBERATORIA.

Luxus inflatus.
Florum,
Putrefactus,
Digestiuus.

SVB CVRA RIVOLÆ.

Luxus Incensiuus,
Vesicalis,
Erysipelæ,
Nubeculæ,
Febrilis,
Minutionis.

SVB CVRA INTERCLVSA.

Luxus Persicus Capite de curatione ignis Sacri.
Prunæ,
Locustalis.

SVB CVRA INGENITA.

Luxus Ficuum,
Luxalis,
Fauorum.

SVB CVRA CHORDARVM.

Luxus Virgalis,
Bubonicus,
Cambuccinus,
Lumbosus.

SVB CVRA CVSCVTÆ.

Luxus Adustus,
In augmento.

SVB CVRA INTERPOSITA.

Luxus Leprosus capite de cura Lepræ,
Hydrophorbiæ,
Vndimię,
Elephantiæ.

Nominũ nouorũ rationes explicatur.

Quamobrem verò ad curam Cancrenæ nullos alios morbos adiunxerimus, causa est, quod omnium similis Medicina est, coctum cancrum referens. Sic cura de Fixis nominis ratio est, quòd fixi illi morbi à semetipsis non curentur. Cura Reuerberatoria hinc nomen sortita est, quod nihil siccius sit iis, quæ reuerberatione præparantur. Cura Riuolę hinc etiam appellata est, quòd instar torrentis subinde humectétur & exiccentur eiusmodi morbis. Cura interclusa autem appellatur à similitudine lebetis, in quo aqua conclusa efferuescit, nemine operationem illam vidente. Curæ Ingenitæ nomen deduximus ex eo, quòd morbi varij in natura implantati, neque sanitatem, neque morbos ostendant. Curæ Chordarum appellatio à locis Chordarum in genitalibus nomen accepit. Cura Cuscuta ab effectibus qui cuscutæ instar sibi mutuò implicantur, nuncupata nobis est. Interposita demum cura dicta nobis est, quòd de illa desperandum non sit, cùm ferè aliquid boni seu fausti coniungatur. Has curandi rationes, nisi legitimè medicus administret, quiuis facilè videre potest, quantum malorum hinc conciliari possit, si modo corporum ac materiarum vires non penitus ignoret, de quibus tamen in præsentiarum loqui nil opus est.

FINIS CHIRVRGIÆ MAGNÆ

INDEX.

INDEX
IN THEOPHRASTI PARACELSI Chirurgiam Magnam vniuersam.

Numerus paginam, litera *a* primam paginæ columnam, *b* verò secundam denotat.

Ascaridum

C.

Centrum

curatio-

Ferulis

G.

H.

S. Ioannis

N.

O

P

Progno-

Q.

R.

omnes

FINIS.

OPERVM
AVREOLI PHILIPPI
THEOPH. PARACELSI
BOMBAST AB HOHENHEIM,

Voluminis Tertij

SECTIO SECVNDA

COMPLECTENS

BERTHEONEAM, SIVE CHIRVRGIAM MINOREM, cum Libris adiectis.

Omnia recensentur in ELENCHO *Admonitionem Authoris sequente.*

ADMONITIO
THEOPHRASTI BOMBAST
EX HOHENHEIM EREMITÆ,
Vtriusque Medicinæ Doctoris ac Professoris, ad Medicæ artis Studiosos.

QVVM sola omnium disciplinarum Medicina, tanquam diuinum quoddam munus, tum sacrorum tum prophanorum Scriptorum suffragio necessitatis titulo laudetur, atque paucissimi Doctorum eam fœliciter hodie tractent, visum erat, illam ad pristinam suæ auctoritatis laudem reuocare, & quam quidam à fece Barbarorum, nos ab erroribus grauissimis purgabimus. Non veterum addicti preceptis, sed iis duntaxat, quæ partim indicatione rei naturæ, partim nostro Marte inuenimus, & longo rerum vsu atque experientia comprobauimus. Quis enim nescit plurimos doctorum hac tempestate vel summo ægrorum discrimine, fœdissimè lapsos? quum nimis anxiè Hippocratis, Galeni & Auicennæ, aliorumque dictis adhæserint, perinde ac ex tripode Apollinis, hæc veluti oracula, manauerint, à quibus ne digitum latum discedere liceret. His enim Auctoribus splendidissimi quidem doctores, si diis placet, non autem Medici nascuntur. Non titulus, non eloquentia, non linguarum peritia, nec multorum librorum lectio (& si hæc non parum exornent) in Medico desideranda, sed summa rerum ac mysteriorum cognitio, quæ vna facile aliorum omnium vices agit. Rhetoris quidem est disertè posse loqui ac persuadere, atque iudicem in suam sententiam trahere: Medici autem affectuum genera, caussas ac συμπτώματα nouisse, & iis insuper sagacitate & industria pharmaca applicare, atque pro cuiuslibet ingenio ac ratione vel cunctis mederi. Cæterum vt paucis modum docendi depingam. Imprimis igitur quod ad me attinet, Ego amplo Dominorum Basiliensium stipendio inuitatus, duabus quotidie horis tum actiuæ tum inspectiuæ Medicinæ, & Physices & Chirurgiæ libros, quorum & ipse auctor, summa diligentia, magnoque auditorum fructu, publicè interpretor: illos tamen non aliorum more, ex Hippocrate, aut Galeno, aut quibuslibet, emendicatus, sed quos summa rerum doctrinæ experientia, atque labore assequutus sum. Proinde si quid probaturus, experimenta ac ratio, Auctorum loco, mihi suffragantur.

Quare optimi Lectores, si quem huius Apollineæ artis mysteria oblectant, amor desideriúmque tenent, cupitque breui admodum temporis spacio, quicquid huius disciplinæ est, perdiscere, ad nos è vestigio BASILEAM se conferat, & longe alia atque maiora, quam paucis describere possim comperiet. Sed vt nostrum institutum clarius studiosis innotescat, non piget exempli loco subiicere, nos in complexionum ac humorum ratione, veteres nequaquam imitari, qui sane omnes ægritudines illis falso acceptas ferunt. Vnde nullis aut certè paucissimis doctorum, hodie morbos, caussas, ac decretorios dies exactè nouisse contingit. Postremò hæc veluti per transennam demonstrata sufficiant, Vobisque tamen de his non, nisi audito priùs THEOPHRASTO, temerè iudicandum permitto. Valete, & hunc nostrum instaurandi medicinam conatum, boni consulite. *Dabam Basileæ Nonis Iunij, Anno* 1527.

ELENCHVS

ELENCHVS SECTIONIS SECVNDÆ

LIBRORVM IN VOLVMINE TERTIO
Operum THEOPHRASTI PARACELSI contentorum
BERTHEONEÆ siue CHIRVRGIÆ MINORIS &
Librorum adiectorum ideam exhibens.

THEOPHRASTI

TEOPHRASTI PARACELSI
IN TRES LIBROS CHIRVRGIÆ SVÆ MINORIS, QVAM BERTHEONEAM ALIAS INTITVLAVIT.

PRÆFATIO.

PRINCIPIO, *necessarium est Medico, sui finem operis perpendere, qui duplex est: sanitas, & satisfactio videlicet. Hoc prologo de solutione tractaturus sum, alijs & suis libellis de sanitate. Postquam ab initio Chirurgia per auaritiam & commodum proprium vt aratrum facta contra naturæ lucem exstitit, ad hæc ipsa necessitas exigit, vt cum debitum finem sanitas attigerit, solutio suum pariter consequatur effectum, cuius messis pecuniæ summa cum gratiarum actione fore deberent. Non enim vt in agro messis est, a quo rusticus frumentum domum euehit, pastorque lanam: in medicina vero commodum reportat æger, frumentum & lanam sibi reseruans, paleas medico relinquit. Sanitas namque frumenti commodique loco sunt, & pecuniæ minus ad eam comparandæ, quam ad frumentum paleæ. Cum igitur incuria superiorum regiminum Chirurgia nostra (proh dolor) ad aratrum sit redacta, & in solutione minus quam aliud quoduis aratrum compensetur, minimumque pro potiori cogitur accipere, quod nullo modo reciperet iterum in commutationem æger, nec satis compensare valeret: hoc argumento primum adseremus, cuinam irrequieta vita, sollicitudo cum grauissimis experimentis medici comparentur.*

Medico dies & noctes æger in animo hærere debet, ac præ oculis imaginatione ferri, totamque mentem in ipsius defixam sanitate versari necessum est medico, præ meditatione iudicioque non immaturis. Ad grauissimas istius curas, varij momento quolibet accidentibus & nouis comitatas, accedit & alia, mercedis vtpote suæ receptionis, tum quod pessimum est, fraudum atque doli tam liberatorum, & morbi laqueos euadentium exspectationis, & quinam his præueniendum foret illi, totisque prorogationibus, astutijs, omni cum ingratitudine aduersus illum, qui tribuit eis dono Dei, quod mundus totus nequiuisset, sæpius replicatis, & non sine vilipendio. Est vtique medicus ad ægrum comparatus, vt à carceribus detentum creditor, à quo tantum exigi nequit, quod ille non polliceatur & vltra: liber iam factus nil seruat, alius prorsum existens. Æger etiam obediens est, & bonæ voluntatis in medicum, donec euaserit ligamina.

Non est quod præterea medicus despondeat animum: probus enim centum solutiones infert iterum, centumque deceptorum ex aduerso compensat probitate nequitiam. Tam bonus & iustus est Deus, vt per huiusmodi pios, rationeque præditos ægros medico satisfaciat, loco centum aliorum, à quibus deceptus fuerat. Quapropter eiusmodi contrarietates (etsi non bene tolerabiles) cordi sibi graues fore, vel animum superare suum nulla ratione prætermittere debet, at mititissime potius pati, solutionem expectando vero tempore, quo damna cuncta resarcientur. Impostoribus Chirurgos inter, instructionem hoc loco dare nullam cupio, cum isti pecunias tantum quærant, & impostores cum fraudulentis optime conueniant. Probum vero medicum ista curare, vel ob ea commoueri minime decet, nec propter pecunias, vti mercedis est conditio, fore solicitum (quod nebulones inter Chirurgos nostros faciunt, ac turpius antequam lucrati sint, accipiunt) imo potius decem impiis ter subuenire propter probum vnicum non grauari: licet etiam non sibi semper luxerit Sol, non contristari, nec audire iudices in subsidium aduocando: nam quanto maior meliusq; promerita detentaq; merces fuerit, periculosius iudicium exspectant, qui iustos labores detinent iniuste. Si reliqua iudicia nostris æqualia fore deberent, plurimi restituere cogerentur, qui iam recipere prætendunt. Hac igitur præfatione probos medicos admonitos velim, ne mentem ita prorsum in pecunias defixam teneant, at in ægri sanitatem potius, & quod reliquum fuerit, Deo committant.

Ne tamen impostoribus fauere velle videar, addam: ubi iam ægrotus coram aliquo medico suam enarrans miseriam, dolum & imposturas medicorum insereret, conquerens, quæ sibi primum occurrissent, vt qui deprauassent aggrauassentque morbum, quem suscepissent curandum, & non intellexerant: pecunias multipliciter prius accepissent, multa fuissent polliciti, præstitissentq; nihil, forentque posteriora peiora prioribus, & imminuta cum sanitate vita: non aliunde quam ex medicorum incuria, tum ignorantia mera. Defectus vtrinque videtur. Medicus primum omnium loculos implet, vt si forte fortuna res non bene succederet, hoc nihilominus inde reportaret: ex altera parte voluit æger istius farinæ medicum habere, medicinæque fontem fugere. Quo factum, vt ab vtroq; latere miseria premat. Quare consilium ægris hoc fore cupio, medicos vt probent, priusquam admittant eos.

Periculum fieri potest (excepto nihilominus, quod nonnunquam accidere solet, vt impostor vna cum nequitia bonum aliquod experimentum habere potest, & penes hoc imposturis facere satis) primum considerentur, qui mederi volunt, & non sunt arte medici, verum sub vmbra medicinæ vulgaribus consilium exponunt, & nonnulli fauore solo, plerique ob honoris ambitionem, alij quod eis hoc vitij genus innatum. Cæteri quidem vt sapientes existimentur, & reperti plurimum, & hoc ipso veniant in admirationem hominum, vnde sibi tantam artem compararint. Eiusmodi Medici potissimum diuites, existunt in monasteriis, & otiosos inter illos, qui iactare sese vanigloriose fuerunt assueti, gratis omnia præstant in Medicina.

Reperiuntur alij, qui medicam artem vt aratrum exercent, vel ob munera, quod statum imminuere viderentur, si pecunias acciperent, quibus Iudæi baptizati sunt adnumerandi. Similes etiam quandoque sunt apostatæ monachi, tum illi, qui carnificinam artem alias exercuerunt: non vti Medici volunt mercedem accipere: dicunt enim, se non fore medicos, librosque legisse paucos, at hoc scire, tum ab Imperatoribus & regibus habuisse. Apta iactaque te corrigialis calcee tu. Non parua quidem horum astutia est. Si moritur æger, mirum est: ars enim ab Imperatore processit, non ita contigisse debuit: si vero sanabitur, clamores audiuntur in exsulationem elati, vera & experta est, inquiunt, ars nostra, nihil de manu Serenissimi procedere mali potest: iam in sede positi sunt isti Medici, non alias imo fixius vt putant, Francone quouis equite. Talis est eorum conditio, qui mederi, nec esse volunt Medici, prout is, qui monachus fore vult, & in pellicea veste diphera medicus. Isti medias interponere solent personas, qui dicant: Medicamentum hoc domino meo plurimo quidem ære constat, quapropter domino tuo dicas, domino meo compensæ loco donet equum: vel monasterium, aut alias Dei domus est egena, fratribus eme carpiones duos, quos die Veneris inter collationandum edant, priusquam eant cubitum, & à ieiunio iam aliqua refectione solentur, sic reddetur dominus Doctor pedendo creatus ad omnia promptior ac paratior.

Non quod bonas artes impedire cupiam eius, qui alto loco rasus, vel demisso promotus vt fuerit: abusus tantum carpere volo, quo me nedum errores, verum etiam deprauationes morborum, quas video longe plures quam subleuationes ægrorum, impellunt. Post hos omnes illi sequuntur medici, qui vestes & crumenam vt cribrum foraminatas gerunt, nec vt furem exercere suum tardi sunt: ante sexaginta plus minus annos se ditissimos fuisse prædicant, nunc vero depauperatos, in dolio vini putato. Sunt alij, qui magna comitante caterua militum aut equitum viguerunt equites, at in bello pro defensione Principum, & in penuriarum conflictu cunctas amiserunt opes. Alios ex Walachia Transsyluaniaque Turca propulit. Nonnulli reliquerunt vxorem & liberos, vt liberius Euangelium imitari possent. Multi libenter vltroque pauperes existunt, quod nemo quidpiam eis dare velit. Nec desunt qui vestes multifariam immutent: nudus hic incedit, alius semiuestitus & cilicio: tertij quidem ordinis ille, soccis ligneis ambulat iste, non edit alius ossa carnium, piscium spinas item alius non: super scamnum decubare debet iste, nouumque singulis habere noctibus hospitium, &c. Qui cum ne Medicina loquuntur, Spiritus sanctus (vt aiunt) inspirauit eis, plures in herbis quam in cœlo virtutes existere. Sunt ne tales egregij medici?

Apparentia latius honesti, bene quidem induti, sed eorum vestes pessime subductæ. Nonnulli suis immiscent Astronomiam, alij Geomantiam, alij Pyromantiam, Chiromantiam alij, Hydromantiam alij, plerique speculantes altius Narromantiam, id est, Nicromantiam, vel stultomantiam, vt Campiuagi de monte Veneris, vbi suam didicerunt artem, venientes, eam vino Rhetico baptizarunt. Item vna cum fratre Eckardo cantarunt matutinas, & cum Danhusianis farcimen aut botulum ederunt sanguineum: quo fit vt bestias & homines ab omnibus morbis, febribus, & caducis curare norint, item artem nobilissimam effodiendi thesauros, quæ tales non parum ornat medicos. Multi non indigent aromatibus, herbario nullo, nec Valesco, sed papyro sola, Ixis pro fixis inscribunt ei, Tetragrammaton, Ioannes in dolio, Iod, Vau, ante postque, supra tum infra crux, ne diabolus scribentem auferat. Apud rusticos Latini sunt, penes Germanos Itali, quorum nonnulli cæsi virgis vltra Alpes ex Germania pulsi fuerunt in Italiam, ex ista in Germaniam alij contra: nonnulli trans Rhenum propulsi, rursum citra virgis acti, similiter vltra citraque Danubium & Albim. Istorum peregrinatio nebulonum est mirabilis in arte Hippocratica. Apud Hebræos Græci, penes quos Hebræi sunt: apud rurales presbyteros, Theologi; penes balnearios medicinæ Doctores: apud Prætores Iuristæ: penes Histriones Poetæ: penes mechanicos Historiographi. Item in Germania sunt ex Italia, tum in ista ex illa se dicunt oriundos: in Portugalia vel alias Lusitania ex Hungaria, demum in hac ex illa natos, amplo genere semper, at parum locupletes: ex maxima familia, quæ meretrices, mœchos, fornicatores ac nebulones omnes peperit: multis artibus onustos, à quibus lucrum faciunt exiguum.

Præter eas, quas iam narrauimus, alia secta reperitur, quæ baptizatorum Iudæorum est, aliisque longe callidiores, & nequiores existunt. Non baptizatos etiam puto cum eis, qui Mercurium in vrsina pinguedine mortificare norunt. Ab istis idipsum didicerunt medici morbillorum, pustularum, qui Iudæis aptiores & meliores fore cupiunt, cum eodem corio sint obducti (licet vnus alium ex vtraque parte rideat) sandalo rubefaciunt: Mace quidem odorem suis inferunt medicamentis, quo fit, vt ad morbos omnes dicantur medici. Cum vnum, duos, aut tres curarint, priuilegiũ habent, & ius ducentis, vel trecentis imponendi postmodum. Proponunt hominibus Hebræam linguam totius medicinæ fundamentum habere. Non considerant interim, inter Iudæos nullum vnquam exstitisse medicum. Iactant sæpe

Rabi

Rabi Mosen, & librum Nebulobu,qui canones illos continet,excellentißimos,per quos Raponceoli radices è pratis eradicare docet ad acetaria conficienda.Iam dicunt,artem in sua progenie solum esse,hæreditariq́; etsi fatui stultiue forent omnes.Alij tandem effutiunt,Adamum patrem suum reliquisse, Noe dicunt alias in arca fenestram inter parietem intrusisse. O mere fatui, quam frigide vos calua iactantia iuuat miseros.Iam senex Iudæus prodit, modo iuuenis, cuius mater est in prostibulo præfecta meretricibus.At isti vagabundos Ægyptiacos nebulones reuocant in memoriam, qui suam artem ex Ægypto secum attulisse dicunt: at eorum pars maxima oritur Entlibuch, vel pigrorum vbique nebulonum patria, in quam redire non ante septem præterlapsos annos audent, vt mos eorum est latrunculorum & furum, qui virgis carnificibus flagellati sunt in exilium. O vos meretricium nati, cognatique, ne deseratis vos vtrinque,sed artem vestram in summo seruetis honore, quæ si gallinæ vel pulli forent, vix puluinar minimum implere possetis eorum plumis: taceo vos Hæbreorum arcana maxima procatum ducere nosse in amicitiam contrahendam, elatos incedere vos, equitare, penes aquas & in aquis certißimos fore fatuos. At annuli Diamantes atque Smaragdi, quæ munera datis illis quos nostis, optima hæc ars vestra potißimaque. Præter hos omnes, alij reperiuntur, qui reuelatione maiore digni sequuntur illos. Isti Logices plurimum vulgaris habent, Rhetorices vero parum aut nihil: tales Theriacæ venditores existunt, quos Theriacales vocant circulatores, His quidem si Tirus ille serpens deficeret, potius in Theriacam iniiceret vespertilionem. Coloquintidam ad febres venalem habent: Reponticam ad pulmonem & eius morbos: Quercinum viscum ad mulierum infirmitates: item occultißima quædam arcana contra periculosißimos quosque morbos: artes quas Deus atque mundus ignorant, inter nos dictum, & sub silentio maximo. Gentiana fit & Astrens hæc admiranda cura. Nonnulli vermes norunt expellere, hoc est, quidam in Schlesia Vratislauiæ nempe vermem expulit, qui repertus est Argentinæ postmodum in Nundinis, & inde capsula clausum detulit Basileam: hac ratione miliaria quatuordecim expulerat eum. Aliqui vermes duabus vel tribus vlnis plus minusue longiores existunt, & foramine craßiores, per quod erupperunt, ab hominibus expellunt, quos post sepes atque dumeta reperiunt. Ad hoc accedunt alij, qui strumas auferre norunt, & sal ad hanc artem componere magistralem, & alij qui panaricium vermem è digitis expellere possunt, vbi tamen pluuiale tempus nequaquam exstiterit, nec Solis splendor vllus. Item optimi dentium fractores, & iure se dicunt: nam dentem vi rumpunt, in maxilla prorsum eius radice relicta.Similes omnes medici coram hominib.habentur, ad quos muscarum decima pertinet.Nonnulli creuerunt ad hos in Histrionum ac morionum scholis,qui mentiendi potestatem omnem vsurparunt,accedente per aßiduum istius operis vsum habitu.Sunt & alij,qui mentiri per se nondum norunt quapropter Monspessulum se conferentes, ex Auicenna discunt:alij Parisios ex Galeno: cæteri tam prompti natura sunt vt ex seipsis addiscant. Non parum adhoc promouet hunc, magister artium, quod factus antea fuerit:illum vero,quod Apothecarius exstiterit olim:alium quod pro parte Mathematicus existat: alium quod Physicus, vel Theoricus.

Huic Montagnana placet, illi viaticus,& præ cæteris omnibus Ioannes de Garlandia. In ore terribiles: in Pharmacopolio requiem habent: sepulchris egregiis extrinsecus haud absimiles existunt. Plerique natura conditioneque iactabundi sunt: in Hollandia iuui Comitem inquiunt, alias à supremus scala magnæ gradibus in terram præcipitem dedisset. Aly sic aiunt: Ego Principis huius, aut illius viginti plus minus annis fui Medicus,præter me quidem & Conradum à Rosis Princeps sæpißime tristi mœstoque fuisset animo. Sunt qui viginti se dicunt annis in Vniuersitatibus legisse: quod vero si liber ipse per se præstare potuisset, illis non erat opus, Iam Græcos agunt: Epilepsia est caducus: nunc Arabicos, Alandahal, id est,Coloquintida: tredecim linguas callent, præter eas quas Pandectæ ponunt, & Germanicam omnium pessime. Iam in rerum naturis occupati, post in regimento coquini sunt. Alias generosis virginibus oculos glaucos transmutant in atros potius, quam nigros: iam ex deformibus venustas faciunt, ex obscuris splendidas:gibbosas in rectam proportionem extendunt: è naribus tandem expellunt mucos, iam odorifera poma componunt ex ambra, nec non alia delicatißima quæque munuscula, quibus optime delectantur fatui, seque Principum aulis immiscent. In Academiis autem audiri cupiunt: in calendris meis tuis. Domini auditores, quarta Fen primi de porcis scripsit noster Auicenna. ℞. Theriacæ cum longißima descriptione, scilicet Galeni (si forte boni quid in ea reperias ex improuiso) ℥ ß. specierum longarum besuardicarum (ingrediuntur etiam bona simplicia multa, sordes cum sordibus accumulatæ) ℥ j. ß. (postmodum speculare tu per te, quod longum est) specierum de gemmis, diamargaritonis, diagalangæ, diarhodon abbatis, diamusci (& omne quod in Pharmacopolio reperitur) ℈ j. Conseruæ, boraginis, buglossæ, anthos, rosarum, ana ad pondus omnium: fiat sicuti est dosis. Non refert, si non iuuerit, non nocebit. Recognoscite vosmetipsos in receptis vestris, & quorum argui poßitis perpendite.

Eius farinæ sectarum plurimæ sunt, hos inter Medicos, & plures quam ruinatorum vel decoctorum Pharmacopolarum, artistarum similium, mechanicorum, & rusticorum astutorum, qui nunc vrinas inspiciunt per galeam laneam, alias penes fenestrarum asseres. Hic suam artem Pharmacopoliæ probat auctoritatibus, & violenter: alius per Esulam lacte decoctam: tertius per Elleborum: nonnulli per fas & nefas, alij per lectionum aßiduitatem, quod ludi literary magistri fuerint, qui volare mox nituntur priusquam alas posuerint: alij per auditionem in lectoriis, in quibus pastorum Ascaulæ veniunt in vsum, id est, vbi tractantur clysteria, sua probare volunt. A signis medicorum istorum, quæ iam posuimus, quiuis æger sibi præcauere discat, eorum euadere manus, & sui pericula: nec est quod occæcari se permittant ab vnico fortaßis experimento, quod illis in vno succeßit, & in ducentis postmodum eos & ægros fefellit: aut eo seduci, quia vel in vno quid poßint, in omnibus valere putent, aut probata sua fore omnia.

Ab istis quos iam enarrauimus medicis, abusus omnes in medicina successerunt, vt in eorum fun-

damentis nulla sit ars penitus inuenienda. Diligenter igitur animaduerte lector: in ista namque præfatione declarabo suos errores, & enormes abusus, quo melius intelligas occasionem (quæ mihi vitio verti posset ab aliquibus iræ vel præcipitationis) cur tam repente statim à Prologo prorumpam in eos. Principio scire te decet, medicinam à laicis initium & exordium sumpsisse: prius enim ars huius nulla fuit in vsu, si qua fuit, ignota hominibus, & postea per Ondam inuenta iuxta suas experientias. Nam quod Centaurea purget similiter & Harmel, ante sua quidem experimenta notum non, at ab experientia doctum est. Similiter vulnera curat consolida, quod ab Onda cognitum fuit, & in medicamentum conscriptum. Hipericonis etiam vires inuenta sunt, atque descripta: pariter & Sophiæ: sic deinceps ab vnius in alterius notitiam peruenerunt. Quæuis itidem simplicia, terræque producta per Ondam innotuerunt, vt melius non potuissent, neque perfectius aut nobilius in lucem emersisse, nec esse, quam ab experientia data sunt. Pari modo purgationes, confortatiua, curatiua, mitigatiua, incarnatiua, &c. sunt inuenta, & omne medicamentum hoc tempore fuit. In ordine vero, quem à natura prius habuit, quodq; prout esse debuit, operatumque locorum vbiuis est cum honore maximo. Subsequutus est inde post abusus à receptorum Scriptore primo, de quo reliqui sumpserunt originem. Iste percepit, in hortis aliquid existere, quod vulnera curare posset: quare simul omnia collegit, quod ibidem creuit, & ex eis Cataplasma composuit, vt si forte boni quid inter cætera foret, quod fortuito casu rem attingeret. Ex his igitur abusuum occasio, tum quod Phantasticorum ingenia quædam à conditionibus melancholicis ducta dominataq; veram & nobilem artem à natura demonstratam emendare conata sunt, & ea quæ ab ipsis non processerant, nec vires suas receperant immutare, meliora reddere corrigereque voluerunt. Eoque momento compositionum plantarum & artem, veram naturam in seipsa corruperunt, & illud quod a natura datum est, in propria cuiusuis natura destruxerunt, ac propter ista composita dicta virtutes naturales & vires contempta sunt. Vt cum scripserunt isti: Recipe Centaureæ manipulum vnum, vini, mellis, zucchari, &c. fiat syrupus. Quid cooperantur ad Centaureæ virtutes vinum, mel, aut zuccharum, cum illius experientia, sine tribus his reperta sit? In incarnatiuis simile quid accidit: experientia compertum est, Consolidam ossium fracturas curare per se, nihilominus receptum hoc perperam excogitarunt: Recipe consolidæ, Aristolochiæ, Fænugræci, ana lib. ß. Boli armeni, hæmatitis, Terræ sigillatæ ana ℥ ij. Camphoræ (æstate si sit) quantum sufficit: hyeme vero Piperis longi. Considerate quæso, quam rude sit Compositum hoc cum experientia solum in Consolida sita sit, & non in Bolo armeno, neque in terra sigillata, nec in cæteris quicquam virtutis existat, quod ossis nimium fragmentum consolidare valeat) An friuola hæc additio naturam potius non corrumpat, irritet, vt inualida prorsum reddatur à crassissimis fatuis, qui frustra conantur eam onerare? Latius est quod animaduertas receptorum istos compositores nullum vnquam ex ingenio suo reperisse medicamentum ab exordio per suam experientiam: nec Hippocratem, neque Galenum, nec Auicennam, Rasimue minus id fecisse iure iactare posse se. Verum istorum omnium, & cæterorum eius farinæ hominum, omne fundamentum, & lapidem eorum artis angularem super experientiam rusticorum positum, & ab istorum experientia collectum in paginis, scriptum, & in facultatem suam quod aliorum est inuentum redactum. Imo probari minime poterit à quoquam istorum, Græcum aliquem vnquam (quorum cœtus mendax perpetuo fuit) Medicinæ lapidem angularem posuisse. Bene docebitur ipsos hunc lapidem vt peregrinos accepisse, iuxtaq; suam conditionem in Rhetoricam ægrorum experimenta, non secus ac Lucanus ac Salustius acta Romanorum scripserunt, in historias contraxisse. Hoccine merito Medicinæ fundamentum esse, vel dici potest? aut Græcis attribui medicinæ debet inuentum, quorum scripta per se testantur, eos in alienis experimentis versatos esse? Itidem quod per experientiam inuenerunt Arabes, hoc habent illi: & prout isti cuncta glossis in suis regionibus tractarunt, istorum etiam artem glossis munierunt. Quapropter Auicennam iactare se minime decet, aliqualem experientiam ex scriptis eius omnibus processisse, nec ex seipso: hoc iactare potest cum Galeno, bonas artes ab aliis inuentas funditus deprauasse se.

Postquam igitur Græcorum & Arabum ambitiosa gens, honorumque sitibunda, sic vt auditum est egissent in Medicina, Barbara genera gentium successerunt, vt Italia, Hispania, Gallia, & postmodum Germania, quæ glossas glossis, & commenta commentis addiderunt: & hac via sese mutuo iuuerunt, donec eo medicinam adduxerint, vt non alias quàm ordinarunt, administrata fuerit hactenus. Et ita se magistros super naturam extulerunt, verumque medicum à natura datum, & ab experientia natum eo traxerunt, vt seipsum tanquam inutilem, ignarum, & vt fatuum existimarit: imo vt à vero naturæ fundamento desierit, ambitiosus imitatus atque doctrinam eorum fuerit. Suum igitur ac sui decus & honorem isti Medici, prout Hippocrates, Galenus, & cæteri similes ab alienis expiscati sunt experientiis. Tum vt non iuxta cursum naturæ simpliciter appareret Medicina coram vulgo, sed mirum quid in ea fore videretur, & ab omnibus non intelligeretur: istorum propria ratio (quæ proh dolor non vsque adeo magna fuit) compositionum excogitauit artem. Postquam tales Medici iam surrexissent, experimentaq; rusticorum & vulgarium haberent in manibus, & vsurpassent, vnus ad Terebinthinam Dragagantum addidit: alius semen Plantaginis: tertius vero mucilaginem de fænugræco: & ita quisq; peculiarem compositionem, vel mixturam potius consolidis adiunxit. Non alias cum Reubarbaro, vnus emendare voluit, & ex eo fabas conficere: alius excogitauit in formas tabularum fore melius: tertius apposuit restrictiua: quartus autem confortatiua. Tandem sua ratione compererunt, ex vna parte se choleram purgandi modum non habere. Sibiipsis persuaserunt, vt per specularia trans corpus humanum videre, nec non olefacere se epatis apostemata, non secus ac vultur in agris cadauera. O vos olefactores, olefacite, &c. Postmodum innotuit experientia Cubebam conferre capiti: sed quod metuerunt, ne per posteriora fortassis excideret, Moscum adiecerunt, vt descenderet ad caput: sic nuncium ex mosco sibi finxerunt. Præterea gemmarum experientiam vbi viderent, putarunt quod acida non forent, neque dulces, sapores eis addendos: ita cum cæteris simplicibus egerunt. Naturam suo modo regere conati sunt, æque ac si ab eis irritari non posset. Hoc fuit pileatorum hominum exordium, in quorum hactenus manibus medicinæ facultas manet.

manet. De his Plato: sub Medicorum (inquit) manibus versatur miserrima vita, maximeque miseranda : quo dicto Naturæ nullam iniuriam fecit.

Medicus autem ex natura nascitur, artemq; suam habet, estq; solus ille Medicus, cui natura dedit suas experientias, & non ille, qui suis speculationibus acutis contra naturam, eius conditiones, & ea quæ sunt in illa, scribit, loquitur aut operatur. Si natura Medicum, vt supra, facit, inde sequitur, curam ex ipsa procedere, medicum etiã iuxta seriem & ordinem istius illã applicare debere, cum obseruatione tamen vtriusq; Anatomiæ. Cura dat applicationem, quod ex ea quidem oriantur Theoria, nec non Physica: hæc tria sunt vnica Philosophia. Cura morbi principium probat, & morbus curam, & hoc omne per naturã, & ex ea - nam per curam inimicus naturæ cognoscitur. Veruni prædicti glossatores primo ponunt originem morborum ipsius microcosmi, demum ex eis curas : non alias naturam inuertunt isti, nec illam sibi putant irasci debere vel posse. Græci, nec non Arabes potestatem & auctoritatem habere se credunt, vt eos natura sequi debeat.

Quod isti sese violenter in professionem hanc vt patronos eius intruserint, alienas experientias vsurpauerint: item quod ea signa quæ viderunt in ægris, & occurrerunt illis, annotauerint & scripserint: quid ad medicinam attinet, curam & necessitatem? Dubiosum in arte sua medicum bene concernunt. Si dicant signa cognitionũ, aut prænuntia fore, vetularũ inde sequitur negotium: si Medicinam, quare tot igitur ægros perdunt funditus? Galenus pugnat contra naturam: & si scripta sua medicina sunt, vbi iam natura suis in experientiis erit? Si nemo domi suæ sit, quid in eo tam alto laudandum esse ducitis? Pariter Auicenna tum alij, qui defendere potuerunt stupidas illas in Chirurgia sua descriptiones? Quæ si triginta sint eas inter, trecenta continentes materialia, vel simplicia corpora, decimam ego iure partem auferam: istorum igitur virtutes ab eis conscriptæ, mendacio suo confictæ sunt. Quid prodest hac superfluitate perperam onerare naturam? Accesserunt demum Italici, qui schedas huc atq; illuc descripserunt, articulatim declararunt, & quod illis iam non satis longũ erat, produxerunt additamentis. Inde post Romana sedes aduenit, quæ phãtasias istas approbãs, ex eis turrim ædificari voluit, vt quatuor in Academiis columnarũ vna foret, cuius abusus potestatem & auctoritatem haberent cum ægris quocunque modo vellent agendi : siue moriantur, siue priuentur oculis, recte facta sint omnia. O cæca sedes ægrorum præ cæteris miseranda conditio, deplorandaq; nimium, quod ab istis corpore, sanitate, vitaque priuatum iri debeant miseri. Si quis obiiciat mihi curam aliquam ab eis factam, isti sic responsum velim, Si præter compositionem ex suis descriptionibus accidit, à natura factam esse dico, prout ex meis descriptionibus, & absque sua doctrina: sin id compositio fecerit, vtrinque Deum laudent, quod in ea plus boni quam mali fuerit.

Medicina tantum in abusum redacta est, vt in omnibus chirurgorum libris, propter compositiones receptorum suorum ægris inimica fore natura cogatur. Adhuc latrant isti, Græci (dicunt) veri sunt Medici. Equidem si Medicina mendacium est, & ego Græcos maximopere laudo. Sed non ita chirurgia tractanda venit, sola veritate quidem opus habet, non mendaciis. Animaduertite quæso, quod fundamentum habeat Petrus de Argilato, qui nunquam aliquod receptum suo veneno non infectum reliquit: idem Galenus, Auicenna, Rasis, Bruno, Bertapalia, &c. fecerunt. Fundamentum suum ab eis mutuati sunt, quib. postmodum inuiderunt honorem inuenti. Cum peius agere non possent, eiusmodi recepta falsificarunt, vt sibi solis tribueretur honor per suas correctiones. Hac via peruenerunt ad Græcos à Germanis, & aliis nationibus experimenta : ad Italos etiam : qui quidem omnes in alienis laboribus simiarum opus imitati sunt. Quod autem ab eis ad Germanos allatum est aut venit, in suis primis viribus mansit immotum: Germanorum siquidem experimentorum, & vniuscuiusque nationis proprij reperiuntur medici, boni vel mali : boni, cum in luce naturæ manent, & mali, qui naturam ipsam regere conantur. Ad medicinam patet ostium, per quod intrare Græcis licet, Arabibus, Chaldæis, Barbaris, Germanis, Italis, &c. bonis atque peruersis : item filiis meretricum, & aliis, qui præ nimia pigritia sese diutius alere nequeunt : estque tam ignauis ac industriis patens aditus. Hactenus existimatum fuit, Græcos hoc ostium fore, cum ipsi vero solum illi sint, qui per ostium intrantes friuolos inter & industrios morantur. Quotquot ea uia transeunt, non sine medicina redeunt, sed quisque secum aliquid reportat, siue bonum siue malum existat. Qui tamen recta cum intrant eo, tum exeunt, isti naturæ vires adferunt: alij verò multiloquium. Aliquando crediderunt nonnulli, Monospelium & Salernum ostia medicinæ fuisse, cum tamen ab eis nihil aliud rediit vnquam, nisi pileolum illud rubeum. Iudicatus quandoque fuit Auicenna, tanquam introitus ad medicam artem, cum ex eo nihil præter febrium & humorum numeros exierit: qualis tamen in medicina sit iste, poterit vtrunque genus bonum atque malum ab experientiis iudicare. Nolo contradicere, si quis inscius homo, prout supra, per experientias aliquid adipiscatur : cum hoc non alia via fiat, quam ideo quod veri medici regulam tum obseruauerit, sua ratione relicta. Multi siquidem didicere multa, scilicet ex vna viginti plus minus experientias facere, velut hi, qui sunt ex abusibus nati : non enim vnusquisque seruare medicinæ fundamentum potest, quod ad hoc inclinatus non existat : nec suam quisque superbiam valeat relinquere, naturæque seruus fieri : hac ratione multi nati sunt ex vero medico vel fundamento, qui non successerunt, præceptoresque suos non imitati sunt. Quapropter nunquam præceptor & eius discipulus bene comparari concordareque possunt, nisi manserint ambo cum natura, & in ipsa perseuerauerint. Hos ego medicos meis genui laboribus: è centum discipulis, quos ex Pannonia tantum habui duos optimos : ex confiniis Poloniæ tres: ex regionibus Saxoniæ duos: ex Sclauonia tantum vnum : ex Bohemia pariter vnum: ex Belgicis regionibus vnum : ex Sueuia vero nullum. Quamuis ex omni genere nationum plurimi fuerint: vnusquisq; meam doctrinam suo modo voluit vsurpare: suos vt impleret loculos vnus, alius in ambitionem honoris & superbiæ, quidam interpretatur glossis & commentariis, quæ cum oblatæ me coram essent, ementita prorsum erant omnia. Nonnulli plura scire sibi persuadebant, quam ferret ingenium suum, alij scire se dicebant, quod non intellexerunt. Multi quidem intellexerunt, sed quod maxime necessarium

erat, istis defecit: qui didicerint omnes hi, non bene iudicari potest, at quinam vtatur, vnusquisque videat. Quandoquidem in meam artem & medicinam plurimi subintrant, qui sibimet ex ea perperam aliquod fundamentum faciunt, quo postmodum in Archiuagabundos circulatores euadunt. Quisq; torquet iuxta patientiam ægrotantis. Ex mea patria tanquam postrema nondum nati sunt: qui tamen sese pro natis paßim venditant, eos iuxta Sueuos pono, & in sectam perditorum medicorum.

Nec me sane parum angit, quod vt Bertheonicus id etiam pati debeam, sub forma cui nunquam fauitum Bertheonea mea, iuxta morem & vsum Vniuersitatum iudicari, tanquam fideli doctrina fundamentoque populus meus seduceretur.

Eo me cogunt illi, qui recedentes à me sanguinis Academiarum, & conditionis adhærentium sibi plus satis gerunt, loculisque suis implendis, quam ægrorum sanitati magis intenti sunt. Plus me miseret adhuc, quod iuxta scholarum vsum experientias aggrediantur, præter medicinæ rationem, ac contra prorsum & æquitatem ipsius naturæ. Cogor adhuc per eiusmodi seductores Bertheonea mea processum eundem iuuare defendi. Aptitudinum aliquando ac nunc (non vt ipsi tamen) habui rationem operationum lenium, & debilium conditionum, in quibus practicandi licentiam dedi, cum experientiis eo loco necessariis, at vlterius non procedendi. Verum ipsi commodi lucriue sui quam præcepti maiorem habentes rationem, inde sibi pecuniarum arcam exstruxerunt, & sub niue collegerunt messem, hoc est, vbi morbi deprauati sunt, ægrique perditi. Istos ego non alias defendo, quam eo, quod iusserim ipsos non docere latius, at solum se tales fore, Doctores nempe.

Sed eo quod etiam præter meum præceptum & voluntatem tentarint, omnino sese compararunt prædictis medicis, & penes doctorem discipulum posuerunt. Nam etsi millies contradicatis, vnus morbus doctorem vnum exhibet, ac duo morbi doctores duos, ita consequenter, quoties experientia, totius doctor eius occurrit. Vos tamen existimatis, eos fore doctores in omnibus, qui garrulitatem vestram callent, aut vbi febres curare norit, doctor per totum existat omnia sciens. Amen dico vobis: multi sunt inter vos doctores, qui de singulis morbis, vti de gutta, deque podagra quid sint abunde disputant, interim curare minime norunt, sic ne doctores existunt? præterea pustulas aliqui, sed esthiomenon curare non possunt, nihilominus amborum Doctores fore volunt: horum pars vna Doctor, altera vero discipulus existit, amboque sub vno rubeo pileolo morari possunt. Quapropter æquum est in particularibus Doctorem ponere me, sub vno morbo Doctorem vnum, & eundem sub alio morbo discipulum, quales psi vos estis.

ARGVMENTVM IN TOTVM HVIVS CHIRVRGIÆ LIBRVM D. DOCTORIS THEOPHR. PARACELSI.

FONS & origo scriptionis meæ Chirurgiæ processit eo, videlicet ex pompa, fastuque medicorum eorum, qui pluris multo se faciunt, quam reuera sint, & apparatum artis loco, tum os & linguam pro cura præ se ferunt. Secundo, quod vnus alteri nihil boni peritus optet, imo propter hæc sua tam enormia mendacia sese mutuo sic prosequuntur inuidia quadam, vt potius quam socio bene succederet curandum inter istius ægros interire cupiat quisque fere Medicus. Tertio vero quod laicos inter tot perfecti iustique medici reperiantur à natura tales, at tot artes veræ, quæ propter dictos abusus contemnuntur, & sub pedibus iacent: velint nolint bonas fore decet eas, & si maior despectus illos millies arripiat veri quam habent.

Hac mea Chirurgia partim ex Physica (sic dicta hactenus meas demonstrationes facio, hoc est, morborum origines ad chirurgiam pertinentium declaro, scriboque, ex quo fundamento profluant: & hoc vt quisque me possit intelligere melius, binam chirurgiæ facere differentiam: ab externis procedentem vnam, & ab internis prominentem alteram, & ambas vno sub volumine concludere: maxime quod incarnatiuis vtraque subiiciatur. Theorica vero mea talis est, vt corpus minerale fore proponat, vt est, & ex salibus nonnullos Chirurgiæ morbos prodire: postmodum illa salia corrosiua posse fieri, de quibus oriuntur in Chirurgia morbi superflui. Sic me quiuis medicus intelligat, vt eum qui ex Physica, Theorica, & Chirurgia Bertheoneam vnam efficiat, in experientia fundatam, ex qua medicus nasci debet, ac ab ea tanquam à præceptore discere. Meam igitur Chirurgiam hac serie diuisam fore cupio, vt quod sub curam Balsami cadit, suo libello ponatur: item quod sub Mumiæ potentia continetur, alio: quod liquoribus conuenit item alio, tum quod à Realgare curari debet, ab aliis etiam separetur: pariter quod ex forma specifica, quod ex arcanis, quod ex elementatis, & quod ex essentiis, quodque suo loco reseruetur. Nolo per meam hanc dici

Chirurgiam librum vulnerum, ſed Mumiæ, vel de Mumia: De Apoſtematibus non dici librum, ſed bene de Balſamo: item vlcerum librum, de Liquoribus intitulari cupio: nec non de eſthiomenis, librum de Realgare, prout vniuſcuiuſque libri præfatione continetur. Diuiſio quæ iuxta veterum libros fit, nulla ratione mihi placet, cum ſit contra medicinæ verum ordinem, vſum, & conditionem dicere: Capitulum de cicatricibus: at capitulum de Liquoribus dici debet, quod eo ſyrones omnes contineantur. Si de Mumia locutus fuero, puto vulnera cum curis eorum: ſi de arcanis in hac Chirurgia de puſtulis intelligo: ſic de cæteris.

Principio quidem ſcribo de Mumia, poſtea de Vlceribus & curis, poſtmodum de Apoſtematibus, &c. iuxta ſuum ordinem. Animaduerte primum humorum occaſionis loco nullum, nec etiam complexiones me ponere, atque membris internis, vt iecinori, ſpleni, renibus, cordi, cerebro, pulmoni, felliue minus vt aliquid mali de ſe præbentibus adſcribere vel attribuere quidpiam. Solum de minerali corpore quicquid hic à me tractatur, intelligendum eſt: quælibet pars per ſe tamen, vt quod ad ſanguinem pertinet huic, & quod carni pariter huic attribuitur. Quod ſi capitalibus membris aliquid iuxta ſuam conditionem accidere valeat, hoc omne peculiariter ex propria cuiuſque declaratur Anatomia. Summa totius fundamenti chirurgiæ meæ puncta ſunt prima tria, poſtmodum Anatomia iuxta naturam & conditionem Iliadi, prout ex vno libro in alium demonſtrabitur.

ARGVMENTVM IN PRIMVM LIBRVM, QVI VVLNERVM EST.

INITIO *per totum librum primum docetur, qua ratione, poteſtate vel auctoritate medicus aut chirurgus vulnerum curam ſuſcipere valeat, & audeat.*

In quo ſimul attingitur, qua poteſtate Medico à natura ſit iniunctum, vt recte, iuſte & diuine vulnerum cum accidentibus curam ſuſcipiat, eamque vi & poteſtate naturæ fortiter tractet, quo mors & mala futura præueniantur. Vbi ſimul ac vberius explicatur, quod natura Medico in manus quaſi ſubminiſtret, quibus modis, rebus ac viis natura deprauata ſemel ac læſa reſtitui, reparari ac refocillari queat. Simul quoque tum veterum & recentiorum ſcriptorum ſcripta & doctrinæ examinantur, eorumque ruditas, inſcitia, ineptiæ & errores craſſiſſimi, quibus iuniores ſeduxerunt, demonſtrantur: econtra vero ſolido fundamento docetur, quid Medicina, quid non ſit, quid futilitas, quid fundamentum, quid pietas, quid ſeductio, qua Medici hactenus vſi ſunt ſæpiſſime.

CAPVT I.

Quid Mumia, hoc eſt, Medicina.

I.

PRIVSQVAM attentes mederi, aut medicum profitearis neceſſe omnino eſt, vt primo ſcias, quid id ſit, quod vulnera curat. Quo cognito, tibi fidere potes ipſe ægrumque audacter conſolari. Principio Mumia eſt id, quod omnia vulnera curat, hoc eſt, dulcis Mercurius. Hic enim auſterus & dulcis inuicem ſeparantur. Dulcis cognitio à vulneribus: auſteri vero ab vlceribus dependet. Hic enim duo mineralium inſtar in corpore ſe habent. Dulcis itaque is eſt, à quo vulnera curantur.

Mumia quid.

II. Ex eo, quod modo dictum eſt, enucleatius addiſce, quod Mumia ſit liquor, in toto corpore diſperſus per omnia membra ea vi & fortitudine, qua requiritur: diuiſus tamen hoc modo, in carne ſecundum naturam carnis, in oſſe ſecundum eius naturam, in arteriis & ligamentis ſecundum naturam eorundem: in medulla, venis vel cute, prout ipſorum ratio poſtulat. Ex quo ſequitur, Mumiam carnis vulnera carnis, Mumiam ligamentorũ vulnera eorundẽ ſanare. Adeo vt quodlibet membrum ſua propria mumia indigeat. Inde enim promanat contractura ligamentorum & arteriarum, ſi peregrina ſeu aliena mumia curare debeat. Quin & inde cauſatur efferueſcentia & putreſcentia vulnerum, ſi nimirum alia Mumia in carnem, quam carnis attrahatur. Membrum quodlibet non niſi propria mumia conſeruatur & curatur.

III. Hoc dico, naturam corporis, quæ damnum perpeſſa eſt, ſuam ipſius curam ſecum perferre, non aliter ac arbor iuuenis vulnerata læſaue, quæ ſua ipſius mumia iterũ coagulatur, velut alnus & populus. Idem quoque eſt in homine. Quemadmodum enim arbor ſenex, ſi cædatur aut vulneretur, non iterum coaleſcit, ita quoque ſenum mumia, mãca, flaccida & velut arida eſt. Ex quo ſequitur illud;

illud; Senum maiorem curam, quam iuuenum habendam? Plantator seu hortulanus, qui arborem plantatam, immissa ei fronde, dissecat ac vulnerat, ille, per eandem herbam vulnus illud conglutinat, & quidem adeo, vt frons & arbor, & extus & intus inuicem coalescant: Non sane quod planta, seu cortex impositus, eiusdem naturæ sit, sed vt ab extrinsecus adueniente aere, eam præseruet, & Mumiam in sua humiditate conseruet, ex qua modo dicta sanatio profluit.

Canis lābēdo sua vulnera curat.

IV. Exemplum hoc vobis proponam, quo propriæ naturæ fidere melius possitis. Canem considerato, qui linguam lambens vulnera sua curat, quod lambendo mumia in sua conseruet humiditate ac in suo tēperamento. Quamobrem quoties mumia corrumpi cogitur ob siccitatem exterioris aeris, & accidentis, iterum lambit, eoque mumiam tamdiu sustentat in sua temperatura, donec sanetur. Itidem in serpentibus euenit, qui læsi per mumiæ conseruationem rore factam, ad herbas vulnera sua confricantes, illa curant, aut masticatis ore nec non attrititis earum succis mumiam suam sustentant. Pariter & reliqua brutorum genera, quæ vulnerantur, hac via medicamentum recipiūt, & curam, Non alias chirurgus vulnera cognoscere debet, quam, vt ea conseruet in temperata humiditate iuxta prædictorum exemplorum demonstrationem atque tenorem, quodque pro suæ mumiæ competentia.

Saniei attractio mumiæ corruptio.

V. Summe vobis cauendum, ne per aliam viam vulnerum curam aggrediamini, prout hactenus contra naturæ conditiones, artem & rationem, vos attrahere saniem audetis, quæ prorsus mumiæ corruptio, tum vulnerum sanationis impedimentum existit. Non est igitur, quod aliam vobis proponatis imaginationem, quam ab exemplo iam audistis, & cane, quem propria natura decet inimicum esse vulnerum suorum saniei purisque, tum vice versa hæc sibi prorsus inimica: hinc fit, vt abstergat ea lambendo. Similem rationem habere chirurgiam decet, ne corpus humanum eiusmodi naturæ contrarietatibus perdat, à quibus accidentia quæuis originem ducunt, vt clamores, vel incendia, frigora, tumores, & similia, Quæ statim atque perceptum fuerit ab initio vulneribus adesse, concurrereque, puri causa penitus est attribuenda: quapropter vna cum suis radicibus euellendum & auferendum erit. Ab eo potissimum annotato magisterium, quo natura conseruari potest in sua temperatura melius, vt ipsamet pellat à se malum, quod ei nocet. Item considerato bouem, cui costa frangitur, propria natura curari solum. Sic etiam aliud nihil chirurgus, quam, vt arceat accidentia, procurare debet, quæ tantum in temperaturæ defectu sita sunt. Nam inter hominem & brutum hoc loco notanda est hæc differentia, quod ille sit accidentibus obnoxius: istud vero non, ob Anatomiam. Quod reliquum est, natura perficit.

Corpus humanū naturæ cōtrarietatib. nō perdendum.

Hominis & bruti differentia.

Chirurgus ordinem naturæ peruertens, eum corrumpit.

VI. Vbi tamen chirurgus ordinem peruertere naturæ conatus fuerit, seipsum ea sapientiorem existimans, indigereque naturam sua speculatione, statim in errorem incidit, corrumpit naturam, & eius conatus impedit, ac opus aggreditur, quod in mortem vsque naturæ contrarium est. Iam incuruatiores membrorum, contracturæ, vel indormitiones, ariduræ, nec non grauiora quædam, & futuri caduci, post apostemata sunt exspectanda, non aliunde quam ab incuria chirurgi, vel ignorantia. Verum si fortassis ad inscitiæ tuæ defensionem adferas, hominem & canem simul non conuenire, vt vnum in alterius exemplum adduci debeat, cum homo nobilius animal existat. Sic tibi respondero, quod nobilius sit, Cæsari tribuendum est, subtiliores in se continet humores, ac venas plurimas, quæ carni deficiunt: inde notabis eum tanto meliorem habere Mumiam. Calor suæ linguæ, vulnera linguæ sanat, & aurium excrementalis pinguedo, vulnera suarum curat aurium, sic de reliquis. In his omnibus crede solum, quoduis à natura productum, in se, quo damna sua propellere valeat, continere. Sed accidentia quæ præter medicamentorum vires arceri pellique minime nequeunt, sub antiquis Mumiis comprehenduntur, euitanda vel expellenda, vulnerum ad refocillationem. Quod ad curam eorum tamen attinet, id omne Mumia per seipsam efficit.

Obiectio.

Resp.

VII. Quicquid igitur latius de vulneribus hoc loco habebitur, volo curam eorum per naturæ Mumiam fieri, tum quod superponetur medicamentum, incarnatiuum nullo modo vocari, sed bene conseruatiuum. Quod autem ab externis essentiis accidit, ex quibus elementatur, virtutibus medicamentorum elementalium potentissime pellendum erit. Animaduertendum igitur antiquorum chirurgorum errorem in eo fuisse, quod putarint Aristolochiam rotundam, consolidam maiorem, serpentinam, &c. procreare carnes, aut, vt crescerent efficere, cum nullum horum istius conditionis existat, nec essentiæ. Idipsum de mastice, thure, &c. falso crediderunt. Intellectus eorum hic fuit, vt vulnera stomachis ventriculisve comparanda forent, iecinoribus, & integri Archei viribus, ac si quum herbas radices, semina, panem, caules, &c. quis edit, inde nascuntur, aut vegetant carnes humanæ: pariter in vulneribus intellexerunt stomachum esse, qui virtutem haberet medicamenta superposita secundum Archei conditiones in carnes conuertendi, &c.

Vulnerā cura per naturæ mumiā fiat.

Chirurgorū antiquorū error.

VIII. Igitur ea, quæ Vulneribus conducunt, incarnatiua minime, tanquam illa, quæ carnes crescere faciunt, appellari, sed conseruatiua nominari debent, quod mumiam conseruent, & attractiua sunt, quod eandem ad vulnerum locum attrahant, quam extrinseca retrorsum egerant elementa, rursum ad se reuocant & ad vulnus: cuius exemplum hoc esto. Quod frigore congelatum est, lignum ardore soluit: non quod calor ille materiam exhibeat aut sit, quæ temperat, sed quod frigus extrahat, & in suum temperamentum corpus gelatum rursum adducat. Hominis membrum gelu rigidum, sua Mumia priuatum est. Vt igitur calor Mumiam iterum infert in membrum hoc attractu suo, quo quidem cedere gelu cogitur ac solui: non secus gelu vulnus comparandum, & medicamentum virtuti ex ligno procedenti per elementum. Pariformiter & in hunc modum se disponere chirurgum decet, in sui medicamenti

Incarnatiuū & conseruatiuū.

medicamenti virium cognitionem & coniunctionem, quæ ad Mumiam requiruntur.

DE VVLNERIBVS, ET QVID SIT VVLNVS.

CAP. II.

INitio quid vulnus, & qua via naturæ contrarium exiſtat, etiam qua ratione morbus fore dicatur, probe vobis cognitum ſit oportet. Quum in corpus inſertur, aut incutitur vulnus, duæ ſtatim occaſiones infirmitatis adſunt. Nam per ſe vulnus non at accidens ipſum eſt morbus, Sciendum itaque duas vnicuique vulneri contrarietates agnatas eſſe. Corporis videlicet in ſua ſubſtantia ſeparatio, propter quam naturæ curſus impeditur, ideo, quod interna anatomia ſeparata eſt, & corrupta. Altera contrarietas eſt, quæ cum ictu ſimul incidit, vt externorum elementorum, tam repente quidem, vt ab ea cauere poſſibile non ſit. Quapropter accidens illud, quod præter Anatomiæ corruptionem fit, externo chaos attribuendum.

Vulneri cuilibet duæ contrarietates adnatæ.

II. Animaduerte iam, qua via prior contrarietas naturæ ſit inimica, & quonam pacto fieri poſſit infirmitas aut morbus. Quod vulnus in morbum tranſeat, ex repreſſione ſubſtantiæ, naturæ curſuſque ſui contingit, prout in externis elementis, vbi tale quid eis accidit. Vt in ignis firmamento: ſi fiſſura lata vulneris inſtar in cœlo per tranſuerſum fieret, quæ comparatione quadam ita pateret, qui poſſent aſtra cœli ſui circuli curſum perficere? Ab vno labio vulneris ad aliud ſaltatio non admittitur. Non alias gradum curſumque ſuum ſiſtere Sol & Luna cogerentur. ſi circulus eorum ſectus foret. Natura ſiquidem integro plurimum gaudet, ruptaq; prorſus abhorret. Comparatione prout aſtra cœli ſtare cogerentur, interna pariter aſtra corporis humani ſiſti propter vulnus eſt neceſſum, vt integer naturæ curſus perfici nequeat. Et prout per ſtationem aſtrorum in cœlo, ſphæræ corruptio finiſq; fieret, itidem & cordis naturæ caſus foret, extinctioque.

Morbus qui fiat ex vulnere.

III. Cum igitur naturam integram eſſe neceſſario, non diſſectam, non aliqua parte læſam, nec impeditam in ſuo curſu modo quouis oporteat: inde ſequitur, quoties id non fit, curſus naturalis in corpore ſtatio vel repreſſio. quæ morbum infert, vulneri non attribuendum ſed curſui iam retardato. Veluti quum vulnus medio brachio per tranſuerſum aut alias illatum eſt: meatus vnius partis & venæ curſum ad alteram non habent, neque tranſitum, quo fit, vt illi membro fiat iniuria. Et niſi per Mumiam naturæ curandum inter illa membra, venæ, pori, &c. ſimul, vt ante fuerunt, & ex natura coire debent, coniungantur, damnum ſubſequitur, ex quo quidem aridura membri (quæ nihil aliud eſt, quam tranſpoſitio membrorum & curæ ſucceſſus prauus) naſcitur, ortumque ſumit. Quodlibet membrum ſiquidem cum alio conuenire debet, idque ſolum induſtria naturæ, non ſapientia Chirurgi: quapropter ego non immerito naturam voco medicam: non Chirurgum ipſum dico medicum fore vulnerum. Impoſſibile namque Chirurgo foret eiuſmodi coniunctionem per ſe facere poſſe, cum à natura fieri tantum debeat. Propterea poſſum optimo iure Galenum Præfectum, Auicennam, & alios Principes medicorum inutiles exiſtimare, vocareque medicos, qui nec ſibi, nec aliis talem doctrinam dederint, aut propoſuerint, qua naturam carnis in ſeſe curandi ſe poteſtatem vllam aut induſtriam habere, detegere, vel intelligere potuiſſent vnquam.

Natura ipſa morbum infert.

Aridura quid.

Natura vulnerũ medica.

Galenus Præfect.

IV. De contrarietatibus animaduerte latius: mox atque datus eſt ictus in vulnus tranſiens, adeſt momento ſimul accidens, vt ouo contingit, cuius cortex aperitur, hoc ab externo ſtatim aere talem infectionem recipit, vt in priorem ſtatum redire nunquam valeat, etſi teſta ſubtiliſſimam fiſſuram accepiſſet, quæ quocunque modo poſſet accidere, momentaneſq; poſſibile foret eam conſolidare, nihilominus in perfectam ſuam eſſentiam illud nunquam redit. Latius quicquid ouo huic accidit, vt putrefactio, exſiccatio, vel arefactio, clari vel albuminis, vitellique reſolutio, corticis vaſtatio, &c. hoc omne contingit humano corpori per apertionem vulnere factam. Ita contrarius eſt externus circulus interno, prout eſſentiæ quintæ, quæ quantumuis bona ſit, aut nobilis, vbi minimam fiſſuram Firmamentum conciperet, quicquid eo circulo continetur intrinſecus, id eſt, cœlo ſuam eſſentiam nunquam retineret. Pariformiter omne, quod inuolutum teſta reperitur, cortice vel pelle, mox atque minimum patuerit includens, ab externo ſic inficitur incluſum aere, vt ibidem integra nunquam eſſentia reperiri valeat amplius.

Accidens vulneris è veſtigio adeſt.

V. Conſiderate pomum, cui facta ſit inciſio. putrefit hoc non alio, quam aere ſolo, qui circulum eius intrauit. Et ſi talis inciſio non accidiſſet, cortex nihilominus poroſa foret ac humida contra pellis naturam: diu conſeruari nequit pomum iſtud, quod in id exteriora penetrent elementa. Hac ratione plurimæ corruptiones hominibus accidunt eorum ſanitatis, vbi contrarius circulus humanum, id eſt, pellem penetrauit. Eſt igitur Chirurgo maxime neceſſarium, conſideratuq; dignum, ab iſtis exemplis, accidentia quæuis agnata fore vulneribus, & propterea affectibus eorum eſſe præueniendum, ne poſtmodum erumpant, cauſæque ſimul vna cum ſuis accidentibus in locum vnum concurrant, optimeque præcauendum. Vt in arbore læſa, Mumia eiuſdem arboris fiſſuram huiuſmodi replet, ac in eam ſe confert alioqui putreſcit arbor, & areſit eo loco. Verum ſi per ſe repleatur, vulnus hoc ſuum præmunit atque defendit ab externo quouis aere, ne ſubintret, eoque ſeſe curare poteſt. Simile quidem exemplum habeto: cum arbor ſuo priuatur cortice, non defendit eã hic amplius, niſi donec Mumia humectetur: nam, vt non externo conſumetur & exſiccetur aere, niſi quid ſub cortice reſiſtat, arboris totius mox adeſt corruptio. Non ſecus igitur ac inſenſibilia producta naturaliter homini præ oculis exiſtunt: ſenſibilia pari modo ſibi proponenda putet, ac iudicanda, nec non ab inſenſibilium

Corruptiones qui hominibus accidãt.

Accidentib. præueniendum.

insensibilium exemplis à natura sibi prolatis ac præfiguratis, cum sensibilibus agendum oportet corporibus. Nec est, quod curet aut imitetur ineptias, ac mendacia receptorum, ab antiquis & recentibus traditorum Chirurgis, hactenus ad mea tempora perperam fictis glossis atque commentis in experti cuiusvis & inertis auctorum & adductorum, quæ suæ potius inscitiæ testimonia sunt, ac ignorantiæ, quam sapientiæ.

Receptorum mẽdacia.

VI. Quum ergo duo contrarij circuli simul concurrunt, externus & internus, inde sequitur, vulnus fore morbum, & indigere medicamentis etiam externis, quæ ab elementis producuntur: idque propter momentaneum illud accidens & agnatum: quod nisi foret, vumquodque vulnus percuraretur absque hominis adminiculo. Cum tamen infectio talis ab vno in alium circulum intrare valeat, inde colligitur naturæ medicamentum externum in istis accidentibus, internæ subuenire naturæ debere, quod hæc per se potens non sit, infectionem externi circuli propellere: sed natura, quam exteriora producunt elementa, bene potest. Ex his facile colligere potestis, intentionem fore meam atque fundamentum, quæ vobis in cura vulnerum propono solum, esse, quod ratione tantum accidentium adhibentur medicamenta vulneribus, non in auxiliũ naturæ corporis, at in expulsionem eorum, quæ ab externis elementis infecta fuere, siue per metallum, aut alia mineralia, per aerem, vel hæc omnia simul. Quamobrem ad auferendum accidens, latius habetur fundamentum huius operis in tota chirurgia, non in procreandis arte carnibus: in istis Anatomia non alias consideranda, quam in tollendis membrorum accidentibus. Amplius hoc libro non loquar de accidentibus effectualibus, at solum de causalibus quæ morbi sunt ipsamet vulnerum, vt exemplo hoc intelligi poterit. Si vulnus infecto veneno gladio, vel ense cuiquam inferatur, hoc ipsum inflabitur, ac tumefiet: item Balsamus & natura Mumia mox inficitur, impuraque redditur. In eo solo consistit ars, vt idem venenum à vulnere tollatur, vulnusque muniatur interna mumia, prout supra de arbore dictum est. Et non alias, quam vulnus à veneno concipit accidens, ab aeris contrarietate similiter potest infici: quapropter vacuum aut apertum siue detectum relinqui minime debet, at Mumia semper obduci munirique, tum iuxta conditionem externarum infectionum, accidens tumoris, caloris, aut alterius contrarietatis arceri semper, vel etiam auferri.

Vuln'cur in medicamẽtis externis indigeat.

Medicamenta vulnerib. cur adhibeantur.

Scopus auctoris.

DE CVRIS VVLNERVM.

Cap. III.

Priusquam aggrediatur curas, probe Chirurgus notum habeat, quoduis elementum Anatomiam integram atque perfectam in se continere. Quadruplicia vulnerum inde genera nascuntur, vt quædam subiiciantur igni, alia quidem aquæ, terræ nonnulla, cætera subsint aeri. Volo pariter ex suo quodlibet elemento curari, vt quæ terræ fuerint attributa, per ea, quæ terra produxit; & sic de reliquis. Nam vti quadruplicia vulnera: totidem ex aduerso Mumias fore putato. Latius istorum elementorum cognitio necessaria, quod ad medicinam attinet, ad hunc modum.

Vulnerũ g.nera quadruplicia.

Mumiæ quatuor.

Quæcunque in aquam transeunt, ex aqua sumpserunt originem: item, quod ex terra fuerit, huius in se Mumiam continet: quod vero Thereniabin exhibet, adhæret aeri: pariter quę sunt impressiones, ignis Mumiam dant. Ad vulnerum cognitionem intelligere nolo vos Melancholiam, Choleram, Phlegma, neque Sanguinem, quod fundamentum hoc mater sit mendosorum chirurgorum, & medicorum omnium. Similiter ex elemento terræ quid accipere vos minime volo, in quo elementum ignis operationem suam perficit: neque ex elemento aquæ quicquam sumatis, cui terram inesse dicitis (aut videtis:) nam quoduis elementum est in semetipso tantum, & non quatuor simul. Vos autem homines ad hunc modum cognoscitis, vt Aereos iudicetis, à multiloquio, Terreos à multo risu, Igneos à Venetis voluptatibus, Aqueos à delectationibus ex aqua sumptis. At quæ qualisq; horum cognitio necessaria sit, à vulneribus, & non à corpore, vel conditionibus vulnerati sumendam esse dico.

Æreus, &c. vnde quis esse dignoscatur.

Vtut hęc se habeant, recepta sumenda sunt ex temperamento quatuor elementorum, vt receptum vnicum in eiusmodi quadruplicia vulnera potestatem habeat. Nam fieri minime potest, vt aliquid absque simili temperamento curari sanarique valeat. Hoc est verum temperamentum, quum virtutes elementorum simul in corpus vnum rediguntur, vt ex eis vnica mixtura, & vnica tantum operatio, carens omni contrarietate, sic, vt ibidem vnius Mumiæ solum natura sit, ex quatuor tamen procedens. Non prout quis vinum & aquam simul confundit, eoquẽ putat, quod cum corpore mixta sunt, eorum virtutes etiam vniantur: hoc falsum est. Aut si nenuphar in vino coquerem, scolopendriam, mannam, aut lauri baccas, &c. & hac via cuperem corporum atque virtutum eorum simul commixtionem, vel potius vnionem efficere: falsum etiam foret intentum, quod permixtio quævis absque substantia corporum suorum fieri debeat. Quapropter vulnerum curæ nunc & in posterum assumentur, primo, quod ad manum & chirurgiam attinet. Principio medicamentorũ præparationes deinceps vulnerum cognitiones, tandem præparationes vulnerum, & postremo vulnerũ curæ, post vnum aliud ponetur: quorum quatuor intellectum ex sequentibus accipite.

Recepta vnde sumenda.

Tẽperamentum verum.

Animaduertite vos medici quotquot estis in genere, Doctores, aut quiuis alij qualescunque fueritis, qui vulnerum artem & curas habere iactabunde passimque spargitis. Penes vos, eos etiam puto, qui naturam viribus fraudant, atque virtutibus eius, imo perditus eneruant, siue textu, vel commentis Academiarum, aut aliis nugis id fiat: præcedentis meæ demonstrationis finem attigi. Verum latius est, quod vnus alteri dipteram iam concutiat melius, absque pileoli rubei, vel magni cuiusuis nominis titulive respectu

Medicorũ reprehensio.

respectu quopiam. Quam Theophrasto mensuram fecistis antea,nunc est,quod eam iam recipiatis. Pugna setia centuplicata, non iocosa dimicatione vobiscum agere cupio. Si quid honesti vestra contineant recepta, vel tota vestra medicina veri tantillum habeat, prodite contra me nunc in lucem. Serio iam agetur magis, nempe receptis meis, quibus vulnera superantur, & curantur,& vestris,quibus econtra perduntur, vulnerati funditus.

Sumite primum, & resarcite simul, glauca Galeni consilia caluaque,nec non aliorum omnium patronorum, quotquot habetis eorum, qui falsa recepta vestra patrocinati sunt hactenus, occasionemque dederunt vobis iuxta suæ doctrinæ tenorem, istiusmodi vos imposturis alendi. Si quid in Græcorum, Auicennæ, vel aliorum eius farinæ scriptis hominum est fundamenti, defendite iam, & ad lucem producite. Si quid etiam vtile scriptum sit vnquam ex traditionibus vestris,& industria, proferte, videteque vos, qui Schvvollis & Monspessulum ex opposito constent.

Receptum fide dignum, & consolatione plenum ad omnia capitis vulnera, corporis,& membrorum omnium, ac similium, exceptis intestinorum vulneribus.

Ad omnia capitis vulnera.

℞. *Axungiæ, Butyri ana lib.j. Liquoris Parthenionis,Consolidæ aureæ, Consolidæ maioris ana vertonem.j. Serpentariæ, Plantaginis ana vertonem ß.* Omnia commixta simul veteri suo loco decoquito ad vnguenti vel butyri formam. Huic adde.

Visci, Lumbricorum ℥ 5. Medullæ bouis ℥ 3. Mumiæ nostratis ℥. 4. ceræ satis, ad vnguentum. In vnguenti formam reduc. Vestra voluite reuoluiteque recepta,videteque num illa simul omnia, hoc vnicum virtutib. æquare valeant. En pro vobis flocci vix facio vos.

Aliud.

℞. *Butyri crudi, Mumiæ Medullæ ana lib.* v. *Aristolochiæ rotundæ, Consolidæ aureæ ana* ℥ v.Simul permisce, donec liquores & butyrum vnũ fiant. En iterum, si quid valetis, huic audacter vnico, vestris omnibus receptis oculum eruite. Sed ne credatis me vos Heueticis tantum vnguentis expeditos velle, quę tamen in conflictibus exercituum, cuncta vestra pud efecerunt vnguenta,cum chirurgis vestris: hoc etiam perlegite.

Aliud.

℞. *mellis crudi lib.j. ß. Succi Parthenionis,Peruincæ, Pirolæ. singulorum vertonem j. ß.* inde mixturam facito.

Aliud.

℞. *mellis crudi lib. vj. Visci, Consolidæ maioris lib. ij. Croci Martis lib. ß.* & permisce. Si præscripta recepta præ manibus acciperetis, quod facile non feceritis scio, tum primum intelligeretis ab experientia, quam enormes errores in vestris receptis hactenus commissi ac dimissi fuerunt. Etsi fortassis illa minus digna vobis viderentur, quam, vt recipere velletis(quæ communis est vestræ farinę hominum conditio, quo meliora quæq; fuerint, vt eo minoris illa faciant) iam altiora vobis proponam,quo sat sit, quod contemnatis.

Aliud.

℞. *Terebinthinæ, Olei lini ana lib. iij. Florum æris, Croci Martis, Salis fusi ana ℥ j. Liquoris Parthenionis ℥ iiij.* Coquantur in spissitudinem satis corpoream. Et quamuis ego receptum hoc non vocem balsamum, vt vestra conditio est, vestra quotquot habetis balsama colligite,quibus huic vni rursus oculum eruite, si quid potestis.

Aliud.

℞. *Terebinthinæ, Mellis cocti, Succi Parthenionis, Serpentariæ ana lib.j.* Coquantur simul in suam spissitudinem,

In his meis receptis quærite, si corpus vnicum vltramarinum inueniatis. Dico plus imposuisse vos hominibus, vestris illis Vltramarinis, quam probe cum eis egisse. Cæterum credite mihi fideliter asserenti, Græca & Arabica recepta regiones alias omnes perdite reducere.

Aliud receptum, in quo Mumia potentissime dominatur, ad omnium vulnerum curam.

Mumiæ dominiũ ad omnia vulnerũ.

℞. *olei anetini, Lini, ana lib. j. Terebinthinæ lotæ, vertonem j. Carabis triti ℥. j. Colcotharis, Croci Martis, Florum æris ana ℥. ij.* fiat viscus.

Aliud simile.

℞. *olei ouorum ℥ x. Olei nucum lib. j. Olei lini ℥ ß. Carabis contusi ℥ ij.* Coquantur in viscum, & huic adde *visci Consolidæ maioris, Lumbricorum ana ℥ ß.*

Quid opus est,vt multa variaque recepta ponam, cum duo vel tria tantum ad omnia vulnerum genera sufficiant, ac mihi magis inscitię verti posset: nisi factum ea de causa, vt constaret hominibus, quam vilia recepta vestra, contemptuque digna sint, & quod minimum inter illa quæ posui, certo citius omnia,quæ scripsistis vnquam, excellat. Verum chirurgos inter varia capita, sensusque diuersi reperiuntur: vni illitus, huic vnguenta, potiones vulnerariæ tertio, quarto frixum, & quinto lixum arridet. Quapropter,vt omnium appetitui per me satisfiat, in similibus plura hæc notate recepta, quæ sequuntur in hunc modum.

Chirurgorũ dissensiones.

Potio quædam vulneraria, quæ sumentis mane vesperique haustum eius vnicum, vulnera quæque persanat intus & extra.

Potio vulneraria.

℞. *de cornibus cerui manipulos sex, Pirolæ, Consolidæ aureæ, Aristolochiæ, Parthenionis ana M. j. Agrimoniæ, manipulos duos:* pone simul omnia in vinum recens & permitte sic in fimo equinto digeri, & renouato, rursusque digeri sic tertio finito per mediam hyemem: ex vna sex mensuras hac ratione conficies.

Alia potio vulneraria priori similis.

℞. *ceruisiæ recens coctæ mensuras xx. Succi de cornibus cerui mensuram j.* & simul digerantur.

Alia.

℞. *siceræ mellis recens coctæ, mensuras xxx. Serpentinæ, Agrimoniæ ana manipulos iij. Parthenionis manipulos vj.* &, vt supra digerantur.

Alia.

Alia.

Suprema potio vulneraria est, vt succum de cornibus cerui destilles, eiusque liquoris cochlear semis in potum administres, postea nihil amplius. Eo potu sanatur vulnus feliciter. Iam vide tu, quid potioris habeas: hoc adfer.

Emplastrum.

℞. ceræ mellitæ lib. j. Visci prædicti vertonem j. Mumiæ ex cruribus ℥ iij. Pulueris Parthenonis, Chelidoniæ ana ℥ j. ß. inde fiat emplastrum.

Alia.

℞. ceræ mellitæ, Terebinthinæ, Visci præparati ana lib. j. Olei lini, lib. iij. Lythargyrij præparati, Calaminaris præparati ana lib. j. Coquantur in emplastrum.

Pulueris ad vulnera compositio.

Vt his etiam pulueres addam, ob quos nonnulli sese iactabunde plurimum extollunt. *℞. Croci Martis, Veneris atque Saturni ana ℥ ß. Mercurij dulcis drachmam semis*, inde fiat puluis.

Recepta varia cur ponit.

Etsi minime necessarium, in vestræ tamen pompæ repressionem, operæpretium est, varia recepta ponere: cœruleum aut glaucum vnum, aliud viride, vnum ex lapidibus, aliud ex gummi vel corallis, tertium ex mastice, &c. Nec ea prætermittere volo, sed ex transmarinis etiam recepta ponere, quanquam ista centuplicato superentur ab aliis, quæ superius posui: nihilominus addita non alia de causa, quam, vt antiquorum error suis in receptis palam sit, vt infra.

Emplastrum cum vltromarinis ad omnia vulnera, nullo prorsus membro corporis excepto.

℞. Olei oliuarum lib. j. Ceræ lib. j. ß. Lithargyrij lib. ij. coquantur in cerotum, cui adde *Thuris, Masticis, Myrrhæ ana ℥ ij. ß.* Commisceantur, & adiice *minij ℥ iij.* pinse manib. extrahendo cum ℥. ß. *Camphoræ in oleo anetino, vel ex Verbasco.*

Aliud.

℞. Oliuarum olei lib. j. Masticis, Thuris, Myrrhæ, Oppopanaci, Serapini, Storacis, Bdelij ana ℥ j. Coquantur in formam. postmodum accipe *ceræ lib. j. Calamina. præparati lib. ß.* coquantur in cerotum, & pinse cum camphora, prout supra.

Aliud.

℞. ceræ nouæ lib. j. salis parthenionis, Mumiæ medullæ, ana ℥ iij. liquefac igne. Iam inspice recepta scribentium veterum, & meæ conditionem scriptionis ex opposito, ambobus vtere modis, & antiquorum scribentium simplicitatem experieris.

Balsamum.

℞. Oliuarum olei lib. ß. Olei de nucibus nostratibus lib. j. ß. Mumiæ de medullis ℥ 3. Mumiæ pinguedinis ℥. 9. Consolidæ aureæ, Florum centaureæ ana ℥ 15. digerantur ad solem.

Balsami præstantia.

Balsamum hoc altius & excellentius reperies, quam recepta quæuis hactenus scripta: reliquum hoc scite, si recepta componere vellem ex transmarinis è diuersis regionibus collectis, omnes sectas vestras confunderem, libros, pharmacopolas, atque thesauros vestros, quos ab Adami temporibus hactenus collegistis: eo vos redigerem, vt & canes vestri misereri cogerentur, quod hactenus tam egregia simplicia perperam in recepta compilastis: imo, vt muscæ vobis supersedere dedignarentur, nisi suum oletum emittendi causa. Verùm nisi tanta necessitas vrgeret, meque tam ardue sollicitèque ad hoc mouissetis: aliquoties velo paruulo dedecus hoc vestrum tegere voluissem, ne tantam in miseriam prorsum incidissetis, vt vestri tantum miserandum foret. Vt ad nos redeamus. Dico latius, supremum, in quo Mumiam pono maximam & potissimam, consistit in salibus, vt istis acredinem & asperitatem auferatis, & statim atq; dulcedinē receperunt, maxima supremaque Mumia facta sunt. Metalla similiter & Antimonium sine corrosiuis in liquorem adducta, mumias omnes excellunt. Item, vbi Tereniabin à spumis atque fecibus separantur, maiorem producere mumiam chaos minime potest istis, quæ dicta sunt. Et quicquid ex terra in purum viscum transit, hoc ipsum est mumia terræ. Item quum Nostoch in spiritum extra suum corpus educitur, ignis est mumia. Quapropter ad ista mumiæ quadruplicia genera stolida capita primum acuite vestra: Beanicas illas veteres conditiones relinquite. Tum demum in Scholam vos conferte, quid transmutationes & præparationes existant, addiscite. Nam in istis omnis chirurgiæ supremi latet arcani fundamentum.

Medicorum reprehensio acris.

Mumiæ supremæ præparatio.

Antimonium.

Tereniabin.

Mumia terræ.

Vulnerū coniunctio qui fiat.

Declaratio vulnerum solum consistit in coniunctione suarum partium ad hunc modum, videlicet, vt membra simul coniungantur in pristinum statum, & per huiusmodi naturæ coniunctionis aptitudinem, venæ simul iterum è directo conueniant, nerui, ligamenta, ossa, carnes ac similia quæque: id ipsum per concauos asseres, quod quidem instrumentum coniuncta membra semel, suo dimoueri loco non sinit. Hoc te docet vsus cum industria cognoscere. Quapropter dicere quidem audeo, rusticos & quosuis plebeios negotium istud minime decere. Non est etiam, quod hoc loco, nomini, vel arti suæ quisquam fidat, vt barbitonsores & balneatores solent, quorum pars maior huiusmodi caret industria, sed ineptitudine vulnera dislocant. Nequaquam etiam sarcienda sunt, quod vulnerum perditionis initium vnum existat futura. Quamobrem aptitudo summopere tibi quærenda est, ac appetenda vulnerum in coniunctione, vt ignorantia tua vulneratos non perdas.

Barbitōsorum inscitia.

Vulnera non sarcienda.

Vulnerū præparatio.

Præparatio vero vulnerum est, dum sanguis adhuc ab eis profluit, vt sistatur: post Mumia superponatur. Nec est, quod cures vtrum ossium fragmenta, vel similia manserint in illis, quæ ferramentis extrahere nullo modo tentes, quod ista pellendi purgandique munus Mumiæ relinquendum sit: hæc enim aptius, quam ferra, vel instrumenta quæuis euellere possint, expellit. Verum flauæ tuæ capsulæ hoc ipsum efficiunt, vt ferramentis fodere coactus sis, & instrumentis vulnera deprauare: superius tantummodo curare, fundo putrido per te relicto. Quamobrem ego, te merito per aliam viam ducere debeo, quam ea sit, qua graderis indies: ad hoc mouet me tui ruditas ingenij,

Ossium fragmēta non extrahenda.

ingenij, quæ balneatoribus ac tonsoribus adhæret. Isti sese tueri non alias norunt, quam eo solo, videlicet: *Magister ego Ioannes (inquit hic) vocor barbitonsor: ille magister Vlcericus balneator.* Cura postmodum sequitur in hanc sententiam, vt medicamentum, quod vulneri superimponis, applicare probe notum habeas. Quod quidem experientia mumiæ conditionum acquiritur, vt in emplastris. Nonnulla manent ab exordio primæ ligationis ad finem vsque sanationis, vt vnico sub emplastro curetur vulnus. Talia sunt ex mumiis fixis emplastra, quæ tamen reuerberatæ mumiæ sunt, vigintiquatuor horis duntaxat relinquuntur: & quæ sunt attractiuis commixtę, duodecim, & hoc omne cum permutatione. Sunt & aliæ Mumiæ quędam ex balsamali Mumia, quæ semel adligatæ vulneribus, per tres, vel quatuor septimanas, suas retinent vires. Pannis etiam mundissimis ligationes quum fiunt, quodque vulnus curari sanarique potest. Aliqui pulueres habentur, qui singulis octenis renouari volunt horis, quod ad superpositionem attinet. Similiter aliæ Mumiæ sunt, quarum superius multarum est facta mentio, quæ multo citius curant, quam futura fieri queat. Itidem nonnullę vulnerariæ potiones existunt, quarum haustus vnus in tertiam aut quartam septimanam operatur, donec sanetur vulnus, vti Mercurialis fert conditio. Mumiales huiuscemodi conditiones ex Mercurio possunt intelligi, qui postquam semel cœpit mundificare, per mensem integrum absque motu supplet. Ab experientia proprietates istas depromere debes, quod scriptis perfecte nequant exponi. Fundamentum namque medicinæ hoc est, vt operatio quæuis peculiariter vsu, tum experientia disci debeat. Ex Anatomia pariter quilibet Chirurgus aptus industriusque fieri, sic vt nullum in toto corpore membrum existat, quod non in mente fixum habeat, quo quum læsum aut sectum fuerit, connectere secundum eandem Anatomiam, per instrumentum concauum rite valeat. Alias quicunque chirurgus didicerit, aut rem ipsam intellexerit, medicus nulla ratione dici meretur, sed potius carnifex.

In emplastris quę notanda.

Pannus

Puluis

Mumiarum citissima cura

Potio.

Chirurgus debet esse Anatomus.

COGNITIO FODICATIONVM

Aut Confossorum Vulnerum Iaculorum, Ictuum Casuum, Contusionum, &c.

CAPVT. IX.

Latius atque de vulnerum aliis generibus loquendum est, vti de fodicatis, iaculis, aut casibus factis, idque genus reliquis: quæ quidem ab aliis non alias differunt essentia, præter quod confossa, vel iaculis icta strictiore sint orificio, profundiusque venas & carnes aliis & sectis vulneribus intrent, quo fit, vt non ita commode curari valeant. Nam accidentis cuiusuis conditio talis est, vt circum se plurimis cauernis delectetur, & amplis. Quo fit, vt patentia magis compressis minore sollicitudine satis indigeant, & illis, quibus orificium strictius exstiterit. Et quanto supernis magis vulnus aliquod stringitur, tanto periculosius in fundo fuerit iudicandum. Quod cum fodicatis & iaculis inflictis euenire solet vulneribus, quum inflantur exteriùs, introque versum protendit accidens, ad eosdem lacertos atque venas. Quo fit, vt ad mortem apertis & patentibus proniora exteriùs sint. Animaduertendum etiam in similibus, ea quæ relicta sunt a fodicationibus, aut iaculorum ictibus ramenta extrahenda mox fore, priusquam tumores & accidentia veniant. Quod nisi fiat, ea procliuia magis ad mortem, quam ad vitam cognoscenda sint. Quare statim atque signis admodum apparentibus, tale quid ob oculos exstiterit, aut in dubio relinquenda sunt instrumenta ferrea, Mumiæque munus & officium extrahẽdi committendum. Quod istorum cura quandam aliam aptitudinem habeat, idque ratione duplici: priore quidem, vt iuxta iaculum aliud vulnus incidatur, Mumia solum in attractionem permixta, manibus vero non extrahatur: quicquid enim hac via per medicinam extrahitur, vitæ nullatenus reluctari potest. Simile quid in contusionibus & casibus contingere solet, vt ibidem etiam alia studio vulnera fiant, vel arte, quo melius accidens in exitum prorumpere valeat, & introrsum ad vitam adimendam non protendatur latius: aut extrinsecus Mumia sedetur, & expellatur. Nam qualiscunque fuerit casus aut contusio quæuis, & quantumuis aspera dura ve, glauca vel nigra, per Mumiam à membro deletur sine incisione, vel saniei quapiam eiectione. Quandoquidem inflationes istæ corruptiones minime sunt, aut corruptæ naturæ, sed in bonis partibus tumores tantum. Quapropter ita præter amplius accidens abeunt. Si casum tamen, confossum ictum aut simile quid, ad internas regiones contingeret penetrare, vt venæ, vel quidpiam aliud ruptum foret, quo regionibus istis extranei quid accidisset: ibidem adhibenda summa cum diligentia tibi cura, simili pellendi modo, quo docebitur infra. Vbi vero ob ferrum alias reluctaretur aut hamos, exireque nollet, idipsum non retrograditur, at vltra protrudendum erit ad partes oppositas: aut alias putrefactione dilatandum orificium introitus, idque nisi vitæ præiudicium adferat: postmodum attractiua Mumia superposita, qua tumor sedatur, & aufertur accidens, attentari poterit, si cuspis alata ferreaq; retrocedere possit, eo quo subintrauit. Admonitũ etiam te velim, ne quicquam ferramentis coneris agere, membrumq; labefactes, nisi fortassis extrahendum prope cutim accideret, aut esset in aliquo plano, in quo nullum foret periculum arripere: quamuis absq; Mumia raro fieri valeat. Similiter eiusdẽ attractiuę Mumiæ natura conditioneq; nonnunquam incussi corporibus tormentorum, vel bombardarum globuli remanentes, retrorsum attrahuntur, ni forte in alienam regionem deciderent. In quibus animaduertendum est, Mumiam in extraneis regionibus nõ habere potestatem aliquam. Quapropter vbi globulus in corpus traiectus ad intestina, vel diaphragma subtus vel intus aduenerit, ab eis locis extrahi nullo modo potest. Itidem si fistulas intrarit, ac deorsum resederit, in aliam regionem transiuit. Et quamuis Mumia tam potens foret, vt globulos ad se trahere valeret, id fistulæ concauitas minime patitur. In istis igitur maxima cura diligentiaque videndum, quid & quinam agatur.

Accidentium cõditio.

Vulnus angustũ periculosum.

Relicta extra henda.

Relicta quomodo extrahenda.

Ferramentis nihil tẽtandum.

Globuli tormentorum, qui per Mumiã extrahãtur.

DE PRÆDICTORVM CVRIS, ET EIS, *quæ requiruntur in similibus.*

CAPVT V.

Mumia attractiuis cibãda & qualibus.

ISTorum cura vulnerum processui communium haud absimilis existit, excepto solo, quod Mumia cibari debet attractiuis, & eiusmodi quidem, quæ non attrahunt humores ad se, neque liquores aut similia: sed quæ metalla solum, aut lignum, os &c. trahunt. Nam si cõmunia hunc in vsum attractiua sumantur, fluxiones accurrunt. Quamuis accidere plerumque solet, vt globulus aut ferrum in lacertis post curam perfectam remaneat, id caussante bona Mumia, quæ in accidens nullum decidit, aut irrita vehementer non fuit. Inde post multos annos & successu temporis per pus & saniem erumpit, exciditque: hoc naturæ tantum est relinquendum, & nullatenus assumendum. Quod enim à natura curatur, quis emendabit, aut auferet ab ea potestatem?

Attractiua panni & liquorum &c. Attractiua nõ separanda.

Attractiua quædam habentur, quæ lignorum aut pannorum fragmenta trahunt ad se, prout *Asphaltum & Carabe*: Nonnulla ferrum, vt *Magnes*: alia cuprum, vt *stannum, & amethisti coloratiores*: pleraque plumbum & lapides, vt *Alabastrum*: aliqua frustula carnium ossiumque, vt *gummi, therebinthina, & asphaltum*: quædam alia sunt omnium attractiua, vt *serpentina*. Horũ omnium vires attractiuæ cum exsistant, à chirurgo separari non debent. Nam in operationibus naturæ, postquam vulneri superposita sunt, omnia simul attrahunt, vt quod extra per se, stramina lignave trahit, in vulneribus ferrum, plumbum, lapides attrahat, ossaque: contra quod ferrum duntaxat in vulneribus omnia, quæ soluta sunt in eis, ab ipsis extrahit. Nõ igitur externas, at potius internas vires atque virtutes chirurgus aspicere, considerareque debet.

Quanquam hæc omnia tibi proponuntur, in industria, niholominus multa sita sunt ad cognitionem, vt cum globulus in caput sagittatus foret, ac sub cranium decideret, in regiones oculorum, aut quoquo sit, Mumiam eo loco scias applicare. Vel si quouis alio corporis loco iaculatio, vel fodicatio fieret, prout indies mirabiliter occurrunt, aptitudine sola hoc ipsũ diiudicare debes ex supra posito fundamento. Verum quod naturali cursui reluctari volet, non attentes.

Naturæ non obuiandũ.

Recepta.

Receptorum compositiones emplastris fieri debent, vt cum in fodicatis aut iaculis factis vulneribus aliquid liberi vel soluti foret extrahendum: ad emplastrorum supra scriptorum libram vnam, attractiuorum, quæ iam dicta sunt, pars octaua sumatur, mixtorum simul, aut vnius tantum. Item viscus de botin, abietis, vel de pino attractiuorum istorum loco sumi posse notandum: qui viscus ex locustis & fructibus extrahitur ad spissitudinem & formam terebinthinæ.

DE FVNDAMENTO QVODAM SYNONIÆ, *sanguinisque profluentium.*

CAPVT VI.

Synonia quid.

VT supra de Synonia dictum est, quod intelligatur, quum ab orificiis vulnerum, iaculationum, aut fodicationum effluit: ille dolor, quem efficit hic fluxus, è frigore nascitur exterioris aeris, qui Synoniæ substantiam penetrat; ista contrarietas alterius elementi (vt supra) hoc loco plurimum etiam aduersatur, pariter vbi per medicamentum alteratur. Quapropter adhibenda cura, ne medicamenta Synoniæ sint amica, vel ad eam inclinata. Nam statim atque vulnus aliquod sub medicamento prauius redditur, & Synonia sequitur, infectioni venenoque medicamenti fuerit adscribendum, quod contra naturę verum ordinem applicatum sit. Quare merito huiusmodi præcepta reiicio, quæ similibus nempe contrariantibus permixta sunt, & falso peruulneratorum inobedientiam a chirurgis hactenus excusata, vel per signa contraria, similiaque defensa.

Contrarietas in Synonia duplici via demonstratur.

Eiusmodi contrarietas in Synonia, quæ ex aere vel ex medicamento prouenire potest, via duplici demonstratur, & apparet: priore quidé, cum Synonia resoluitur per aerem, & a sua substantia transmutatur: aut vbi nimium aere vel ipso medicamento siccatur, vt ea etiam via mutetur a substantia, non secus ac oleum tartari, quod in humiditate seipsum plus satis resoluit, ac oleitatem amittit, pariter ex vase, cui fuerit impositum: aut vtriusque causa fieri potest, vt exsiccetur atque durescat. Sciendum vtique hoc loco, exteriores cursus partim extrinsecus humectare, quandoque vero siccare, iuxta naturæ conditionem tum temporis ibidem exsistentem, & partis alterius. Quocunque modo fiat, est substantiæ corruptio, quam eo loci natura pati minime potest, ac sensualitate sua tam acuta, quam gustu linguæ percipitur.

Sanguis ebulliens sisti nequit.

Sanguinis tamen occasio talis est, vt quum in ebullitione fuerit, eum sistere nemo potest, si per apertionem factam effluat. Totius enim corporis partium omnium conditio talis est, vt paroxysmum ebullitionis habeat. Quo fit, vt cum sub huiusmodi paroxysmo naturæ contrarii quid acciderit, eo loco in quo fuerit paroxysmus, maximus oriatur morbus. Quapropter, vbi vulnus iaculationis aut fodicationis in venas aut membrum ebullitionis eiusmodi subiectum illatum erit, sanguis ibidem sisti nequit, vsque dum ebullitionis terminus fuerit adimpletus, etsi longe a fine, vel prope tentatũ sit, periculosum vulnus, aut non exstiterit, &c. Si tamen eiusmodi paroxysmus nullus adsit, opus non est sistere sanguinem, aut retinere, quod per seipsum, vbi tempus adfuerit, cesset fluere. Verum si nimium abundaret, aut diutius æquo flueret, vel occurreret aliud, cuius causa plus satis effunderetur, tum demum sanguinis retentiones locum, & suas vires habent. Ad hæc non ignorandum sæpius fieri phlebotomiam, quæ in mortem effluit, quandoque retrorsum in corpus effunditur, nonnunquam contractum cum tumore membrũ efficit, atque dolore maximo, Hoc ipsum accidit ex imperitia phlebotomiæ, quod sanguinis ebullitionis tempore facta sit. Quamobrem expeditius est, in suo cursu considerare sanguinem, quam cœruleum cœlum in suis temporibus.

Sanguis quando sistendus. Phlebotomiæ imperitia.

In exemplum adferemus ollam aqua bulliente plenam & coopertam, si cooperculum eius foramen aliquod habuerit; eo quidem

efferuet,ac tantisper effluit,quousque nihil adsit amplius aquæ liquorisve. Non alias in corpore quum ebullitio fuerit,ad vulneris orificiũ efferuet, vsque dum sanguinis,quid in ebullitionis loco sit,æque late,ac extenditur. Quod si vi reprimatur,aer in modum incendit,inficitque,vt retrorsum actus in corpus,iterum quærat exitum: vt olla prius dicta,si cooperculi foramen obstruatur,in partes & fragmenta rumpitur ac dissilit. Animaduertendum igitur ne furens iste sanguis, quoquo modo sistendus assumatur.at solum ad hoc apto medicamento & exterius applicato sedari potest illa bullitio, non secus ac olla bullientem aquam habens, aquæ frigidæ quum imponitur, ab ebullitione prohibetur. Ex sãguinis ineptis repressionibus error sequitur,vt similia medicamenta *sanguinis retentiua* dicta sint hactenus,quæ vulneratos perdiderunt funditus. Ea propter sistendi,vel exstinguendi ratioñe habere chirurgum decet.

Sanguis ebulliẽs nullo modo sistendus.

DE CVRA SYNONIÆ, AC EFFLVXIONIS *sanguinis e vulneribus.*

CAPVT VII.

AD Synoniæ curam balsami prius dicti medicamentum, aut aliud assumendum est, iucad libram, vnciæ duodecim testaculi,& tosti commiscendę: quod vulneribus applicatum, Synoniam ex promtu sistit. Notandum etiam quoduis antea positorum vulneralium medicamentorum ad Synoniam validum ac potens fore:similiter accidens istud ex imperitia chirurgorum procedere. Quare ro medicamento quis vsus fuerit,Syn... primetur,quæ non alio quam ab inexperto c... rurgo ducit originem:non immerito suam igitur in scitiam carpo.

Synoniæ repressio.

Synonia ab inexperto medico.

Quod ad sanguinis repressionem attinet, dum ebullit, administrandus est potu laudani puri præparati scrupulus vnus: eo quidem exstinguitur ebullitio,& sanguis vna reprimitur. Aut præparati seminis de lolio albo vncia semis cum lacte canabis detur potanda. Similiter pannis corticum Iusquiami decoctione madidis membro superpositis extinguitur ebullitio hæc. Nullo modo repressionibus in huiusmodi sanguinis fluxionibus vtendum. Quod vero fluxionis alterius est,carneoli viribus,hæmatitis, vsneæ, & plurium aliorum committo,quæ communia sunt, quapropter hic minime ponenda.

DE CRVRVM OSSIVMVE RVPTV- *rarum origine.*

CAPVT VIII.

VT fracturarũ ossium fundamentum probe cognitum sit, animaduertendum est naturæ nihil accidere posse,quod sibi contrarium sit extra damnum ossium. Nam os tantum frangitur absque neruorum,carnis,& reliquorum præiudicio: quæ conditio naturaque rupturæ cuiussuis ossium existit,vt illi nullum a primo casu latius accidens interueniat aliud,quam in sese ruptura fuerit: cuius cura maximopere notãda venit,quod in eius defectu quæuis accidentia sita sunt, vt calores, frigora, tumores, cruditates, pustulæ, nigri glaucive colores, insensibilitas, putrefactiones, fistulæ concauitates,incendia, &c.Quæ quidem ex primo casu non procedũt,sed ex accidẽtibus,incuria vel imperitia chirurgi caussatis in huiusmodi mẽbro:

Accidentia fracturarum ossium.

Fracturarum ossium conditioni simile ponemus exemplum hoc. Non alias intelligendæ,quam vbi quis accinctus gladio super hunc decidens,illæsa vagina frangatur ensis:hoc loco de osse pariter intelligendum,ad pellem & carnes comparando, prout vaginæ gladius,cui solum adhibendum est remedium:sic & ossi rupto, non pelli vel carni quidem integris. Nec est,quod in his admiretur quispiam,quod accidentia casusque mirabiliter accidant,vt a tonitru nonnunquam arbor deiicitur integro cortice manente. Item sæpius frangitur os,medullis penitus illæsis. Pariformiter equus pedem casu perfringit, absque alio quouis accidente neruorum, alteriusve damno. Chirurgo notandum est igitur,in qualibet ossium fractura, dolorem omnem casu prouenientem,in ruptura quærendum. Fistularum siquidem & fragmentorum earum conditio talis existit,vt huiusmodi quosuis dolores ad se trahant. Quapropter in rupturis ossium accidentia minime curanda calorum, frigorum, nec alia: medicamenta non consideranda sicca nec humida:nam inter curas omnes rupturæ similes facillimæ sunt,ac minus curandæ. Quod natura per seipsam ordinem seruet huius,cumque eius in medio damnum situm sit, cui nihil accidit mali: quo fit,vt liquores illi membrum sustentantes, ossis ipsimet existant medici: hoc ad hunc modum intelliges. Ossi fracto nihil accidere periculi potest,ac curari sanarique necessario debet Mumia corporis,in carne,ligamentis, medullis,&c. existente,cuius in medio situm os, & circumseptum est, a quibus omnibus etiam persanatur: quandoquidem apertum nil, per quod externis accidentibus pateret accessus. Quapropter apte riteque ligare, naturæque sua requies data, certissimum in istis medicamentum sunt,& indubia cura.

Dolor fracti ossis in ruptura quærendus.

Accidẽtia rupturarum ossium non consideranda.

Si tamen ad rupturas accedãt vulnera,perquæ fragmenta quæpiam apparerẽt ossium a fistulis soluta vel disiuncta,per vulneralia medicamẽta superius dicta, fac, vt extrahas,& nullo modo per ferramenta, vel alia quæuis instrumenta fodiendo coneris extrahere: nam vera Mumia, potest quicquid est naturæ contrarium elicere, tum quæ semifissuræ sunt, natura per se curat. Hac te cura non obruas,nec oneres, quod multi perdantur ad hũc modum chirurgorum imperita sapientia, retardenturque naturales vires,eo quod variis vti subtilitatibus artibusque velint,& naturam suis insanis capitibus, quam per seipsam exsistat,reddere meliorem: quo nedum sanitatem,sed membrum etiam & vitam auferunt. Notandum insuper plurimos iactabundos & gloriosos, breui tempore fracturas,herbis aut radicibus curare posse,capitibus suis persuadere subtilibus,quod omne ridiculum,vt ludus puerorum est. Membrum siquidem,vbi recte probeque rursus coniunctũ, suis aptis ad hoc instrumentis fuerit, ac in tẽperatura sua conseruatũ,per Mumiã propriã citius multo curatur,quã herbis omnibus fieri queat.

Ruptura ossis cũ vulnere quomodo curanda.

DE CVRA FRACTVRARVM OSSIVM.

CAPVT IX.

PRincipio fracturas ossium vt cures,animaduerte, concauis vt instrumentis membra conclu-

Fracturatũ ossiũ cura.

concludens erigas, vt supra de vulneribus diximus, vtque ab anteriore posterioreque partibus & quaqua versum libere possis accedere tangereque. Postmodum vulneralibus ligato medicamentis:& si promptus in eorum vsu fueris, hoc scito, quemlibet nempe viscum nigræ consolidæ, serpentinæ, & Aristolochiæ rotundæ rupturas optime curare, mane vesperique superligatum, uon vsque adeo stricte, singulis vicibus iterum apertis ligaculis, recentem & calidum appositum. Nam alia sane medicamenta, quæ per sparadrap, rotularia ligacula, vel aliis pannis fiunt, mere futilia sunt, & membri magis ad perditionem, quam subleuationem facientia. Quod vero si curetur sub istis ligationibus, laudet æger propriam naturam, & sanam, quæ veneno sui medici resistere valuit. Sic etiam ligationibus tertio quouis die tantum factis, item suffultionibus, compressionibus nimiis, ac similibus vanis operationibus accidentium excitantur centenaria. Verum etsi vulnera forent, e quibus ossa prominerent, erige prout supra dictum est, ac ad modum vulnerum cura.

Sparadrap.

DE DISLOCATIONE IVNCTVrarum.

CAPVT X.

Dolor dislocatarum iunctu rarũ vnde.

DOlor, qui dislocatis iuncturis inest, non aliunde prouenit, quam ex liquore, qui extra suam Anatomiam excessit, & ex acetositate hac membri dolores oriuntur. Nam liquores iuncturarum vbi corrumpuntur, in incendium transeunt. Pariter Anatomia corporis pati minime potest, absque dolore, membrorum dislocationes, aut læsiones fieri, quod in sua sanitate rectam dispositionem capiat: eiusque natura talis est, vt prout concatenata, neruis, arteriis, venis, &c. iuxta hunc ordinem fore manereque velit, ac debet, a quo si perturbetur, dolorem concipit illi similem, qui fit ex vulnere, fodicatione, vel ruptura, &c. Quare iuncturarum dolores optime considerandæ sunt, quod nonnullæ proueniant ex acetositate, sicuti prius dictum est: aliquæ ex dislocationibus Anatomiæ: quædam ex veteri crescentia: reliquæ ex Synoniæ corruptione. Ex quibus omnibus tumores membrorum oriri possunt, aridæ postmodum & contracturæ, &c. tum etiam internum accidens ex Anatomiæ corruptione. Considerandum etiam in istis, iuncturas peculiariter viribus esse dotatas magis, quam fistulæ, carnes, aut venæ sint, maximasque vires hominis, in veteri crescentia, neruis, & arteriis existere. Quare dolor maximus oritur, in huiusmodi iuncturis, præsertim vbi Synonia neruique simul concurrunt, in quibus vires omnes consistunt. Spasmi similiumque morborum occasio est, fluxus mineralis ex arsenico, natura cuius & conditio est excitare tumores & calores: in istis etiam suas vires exercet.

Iuncturarũ dolores varij & vnde.

Iuncturarũ peculiares vires.

Dolor maximus.

Spasmus vnde.

Particularia quædam ad curas istas necessaria primo scire vos decet, vt in dislocatis huiusmodi iuncturis, istas non fore prius medicandas, quam suis restitutæ locis fuerint, eoque redierint, vnde exiuerant: quod quidem scriptu possibile non est, hoc solum scribi potest, quod sequitur.

Nota.

Quicunque iuncturas optime suo restituere loco scire cupit, a carnificibus id ipsum addiscat: etsi tormentaria membrorum distractio per carnifices & iuncturarum dislocatio differant, eo, quod illud tardius fiat, istud vero momentanee.

Sæpius euenire solet, vt per tormentarias istas iuncturarum dislocationes, podagrici fluxus adimantur, & aliquando brachiorum contracturæ. Scito quoque iuncturarum suo loco restitutiones manu solum & oculis addisci posse, quod in vsu maximo, & in promptitudine consistant.

Iuncturarum dislocationes quomodo restituendæ.

Contingit etiam sæpe, dislocationes ab imperitis chirurgis deprauatas, per se ipsas ita sanari, vt concrescant, & a patientibus non existimentur amplius. Item, vt liquores illi cessent, ac ita postmodum in suum locum redeant.

Item sæpius euenire solet, vt iuncturis non dislocatis, vetus crescentia, neruique similes dolores concipiant, vt e suo loco fore putentur: & vt Synonia quandoque discedat, & membrum contractum fiat, non alias, ac si dislocatum esset. Est igitur, quod chirurgus hæc signa probe cognoscat, ne quando iuncturas præsumat restituere, quæ minime dislocatę sunt, & hac via dislocet eas, quod sæpe contingit, vt posteriora peiora fiant prioribus.

DE CVRA DISLOCATIONVM.

CAPVT XI.

SVo primum loco membrum dislocatum restituito, post camomillæ succo, vel agrimoniæ ligato. Si tamen infrigidata iunctura sit, oleo ex floribus herbæ flammæ cœli dictæ, mixtæ cum petroleo, cumque maturuerit, in locum restitue. Animaduertas etiam, ne facile terrearis reponendũ inter, aut extrahendũ: nam sæpe contingere solet, vt dolores huiuscemodi non transeant absque punctionibus, quod iunctura contra fit. Quæ vero subductæ sunt, curantur taxo laterino. Et si dislocatæ non fuerint, visco de consolida sedabis dolorem atque morbum.

Dislocationum cura.

DE HIS QVÆ VVLNERIBVS *contingere possunt accidentibus.*

CAPVT XII.

ACcidentium origo, contrarietatis & irritationis vulnerum, qua mumiam superant ac vincunt, & accedens malitia, naturę bonitatem expellit, ab externa essentia est: quod ad hunc modum intelliges. Duo contraria non possunt in vno consistere, quare semper vnum ab altero diuisum esse debet. In exemplum: Quicquid extra sphæram est ignis elementi, reluctatur intrinseco: tum quod in ea conclusum est intus, mundusque peculiaris existit, contra nititur externo resistere: quod quidem homo facit, cum sphæra minor existat. Et non secus ac elementa simul in vno cortice sunt conclusa, pariter & homo. Si cortex elementalis, aut eorum testa frangeretur, contrarium intraret ad eorum corruptionem. Similiter vbi hominis testa, pellis eius nempe, vulnere frangitur, externum accidens exterioris sphærę, iam in illum introducit accidens, quod non vulneris loco habendum est, sed, vt infirmitas & morbus.

Contraria duo in vno esse nequeunt.

Quinam

Quinam huiusmodi contrarietas accidat corpori, sic intelliges. Externa mineralia cum internis minime conueniunt, quo fit, vt Mercurius externus internum arripiat, & realgar internum externo resistat, & anachtron ambo sibi mutuo contraria sint. Hoc omne producit impressio recedens ab elementis, quæ suam operationem perficere nullo modo potuisset, nisi corpus fuisset apertum: iam vnum cum altero pugnat, &c. Statim atque ligamina mineralibus istis infecta sunt, sequitur inde spasmus, tetanus, incuruatio, & synthena. Quum tamen ipsa caro fuerit ab externis infecta, sequetur tumor & inflatio, similiter oppilatio, calor, & stupefactio. Sic de cæteris partibus corporis, quæque iuxta suam essentiam, peculiare suum accidens ex infectis venis recipit: vnde membro punctiones intrinsecus, & postmodum apostema sequuntur, & alia quam plurima.

Acciděntia vulnerum vnde.

Notandum igitur, accidens omne solum ex contrarietatibus duarum creaturarum procedere, quum Anatomiæ duæ simul concurrunt, & vnam altera concludit. His omnibus chirurgus præuenire debet, eo scilicet, vt naturam in Mumia sua conseruet per temperaturam: sic fiet, vt nihil horum incurrat. Si tamen id ab ipso, vel alio prius neglectum fuerit, accidens quoduis in sui membri temperaturam adduci debet. Vt si veniant synthenæ, ligamenta solum & arteriæ curanda sumantur: si ex inflatione periculi quid instet, vt partes carneæ tantum, sic de reliquis membris. Ex istorum namque neglectu, quinquaginta vel sexaginta plus minus accidẽtia possunt erumpere, semper vnum ex alio succedere. Vt inflatio, viginti potest accidẽtia producere, totidẽ & spasmus. Quapropter in vanum ambas hoc libello non est, quod putetur Anatomias ob oculos posuisse me, quæ per vnius testæ fractionem sese mutuo contingunt.

Accidẽs omne ex cõtrarietatibus.

Ad hęc modo sequitur, qua via similia refelli queant accidentia, non solum ea, quæ sunt præ manibus, verum etiam illa, quæ ex eis oriri possent, vt ventris oppilatio, nec non vrinæ, Chronicus morbus, vt Hemoptoica, morbus caducus, paralysis, cœcitas visus, ac aliæ similes infirmitates, quæ gignuntur ex prædictis accidentibus. Omnes concludi sub eo medicamento necessum est, vt Anatomiæ separentur, & interna superet ac vincat externam, ordine, qui sequitur, & regulis vna post aliam infra positis.

Acciděntia quomodo queant refelli.

Accidentia per imperitiam chirurgorum occurrentia plus minus sex & viginti reperiuntur. Vt sunt, ***vulnerum paroxysmus, ardor, stupefactio, tumor vel saccus, vermes, putredo, foraminatio, fœtor, ignis persicus, vel pruina, cancer, consumptio membri, vel aridura, tremor, contractura, contractio, contorsio spasmus, tetanus, fistula, gluten album, vel Synonia, sanguinis eruptio, caro putrida, tubercula, verrucæ, fungus, fistula pustulosa, oppilatio, Hæmoptoica***, &c. quæ omnia proueniunt ex incuria chirurgorum, vel imperitia: hoc loco solum adscripta, vt cum vel priusquam acciderint, eis præueniatur, aut præsentia iam amoueri queant, non quod natura per seipsam huiusmodi morborum sit causa.

Acciděntia ex imperitia chirurgorũ.

Paracelsi Chirurg. Minor.

Definitiones accidentium.

1. Vulnerum Paroxysmus est, cum primo calescunt admodum, inde post in frigus incidunt, febrium instar, & hoc alternis diebus vel horis. *Paroxysmus quid.*

2. Ardor eorum est, vbi calor oritur in vulnere, qui per totum corpus extenditur: postmodum cessat, ac determinato suo tempore deinceps redit, estque præter omne frigus. *Ardor.*

3. Stupefactio dicitur, quando vulnus dormire videtur, ac si formicæ discurrerent in eo. *Stupefactio.*

4. Tumor vel saccus est, quando vulnus cum calore tumefit, & vbi digito huiusmodi tumor comprimitur, fossam admittit remanentem, vt hernia aquosa. Tumores alij vero non sunt accidentia. *Tumor.*

5. Vermes dicuntur, cum in vulnere nascuntur vermes incuria chirurgi, vel imperitia qui tale medicamentum adhibet, vt simul vna cum vulnere putrescat, indeque vermes generentur. *Vermes.*

6. Putrescentia dicitur, vbi vulnus putrefit, & curam non admittit amplius. *Putrescentia.*

7. Foraminatio quidem est, cum vulnus æquo serius curatur, aut retardatur a sanatione, fluxus introducitur, inde foramen vnum fit. *Foraminatio.*

8. Fœtor est, quum vulnus siue sanetur, aut non fœtorem concipit, indicium est praui medicamenti, calidæque naturæ. *Fœtor.*

9. Ignis Persicus, vel pruina dicitur, vbi vulnus sub finem calore tumesceret, glaucum & fuscum, postea nigrum, colores conciperet: postremo hoc membrum incenderetur. *Ignis Persicus.*

10. Cancer est, quando vulnera calorem concipiunt, & cum eo simul fluxum, qui iuxta vulnus foramina produceret, ac circum illud exederet. *Cancer.*

11. Consumptio membri, vel aridura dicitur, quum vulnera perperam curata sunt, vt liquores per suos meatus transire nequeant, eos tunc absumit natura, quo fit, vt arescant membra. *Consumptio*

12. Tremor est, vbi membrum vna cum vulnere tremit, etiam post sanationem quiescere nunquam potest. *Tremor.*

13. Contractura dicitur, quoties membrum impotens factum est, ac debilius, quam, vt aliquid eleuare, vel tenere valeat. *Contractura.*

14. Contractio dicitur, quoties membrum erectum aut curuum remanet, vt incuruari, vel erigi non possit amplius, iuxta sui veram conditionem. *Contractio.*

15. Contorsio dicitur, quando membra simul in ipsis neruis cum tremore contorquentur, & incuruantur: item os & oculi deformiter inuertuntur, atque torquentur. *Cõtorsio*

16. 17. Spasmus & Tetanus duæ conuulsiones vulnerum existunt, & quandoque membrorum simul. *Spasmus*

18. Fistula dicitur, vbi vulnus concluditur superius, excepro foramine paruo, sed inferius omnino prauum existit. *Fistulæ.*

19. Gluten album, aut Synonia dicitur, quando clarum neruorum effluit, viscosum, vt concussum albumen oui. *Gluten.*

20. Sanguinis emissio dicitur, quum vulnera sub medicamento vice qualibet emittunt sanguinem, & nonnihil sudoris. *Sang. emissio.*

21. Caro superflua dicitur, ea quæ crescit in vulneribus præter necessitatem putrida. *Caro superflua.*

Verrucæ. 22. Tubercula vel verrucæ dicuntur, quoties in vulneribus illa copiose naſcuntur, iſtis etiam vna cum illis ſanationem admittentibus.

Fungus. 23. Fungus dicitur, quum poſt vulneris ſanationẽ enaſcuntur verrucæ quædã, & ex eis deinceps tumor in quantitatem duarum, trium aut quatuor librarũ excreſcens, ac adhærẽs nõ ſecus ac arbori fungus: fœtet, ac foraminibus ſcatet.

Fiſtula. 24. Fiſtula puſtuloſa dicitur ac fit, vbi vulnus repente nimiũ cõcluditur, priuſquã fundamentum firmũ poſuerit, & ita poſtmodũ putreſcit.

Oppilatio. 25. Oppilatio quidem fit ex debilitate naturæ propter nimiam ſanguinis emiſſionem, vt æger ventris beneficiũ habere non poſſit, nec vrinæ.

Hæmoptoica. 26. Hæmoptoica ſanguiniſque ſputatio procedit ex ſanguine congelato, qui retentus fuiſſet intrinſecus, & ab exordio purgatus non foret: ex ore ſuum emunctorium quærit.

DE CAVTIONIBVS, AVT PRÆVENtionibus & curis dictorum accidentium.
CAPVT XIII.

SI vulneribus Paroxyſmus, Ardor, aut Stupefactio fortaſſis incidiſſent, cura talis eſto.

Cura Paroxyſmi, &c. ℞. *Calaminaris, Lithargyrii, Minii, ana lib. ß. Tutiæ* ℥ *ij. Ceræ, Olei mirtillorum ana* ℥ *ix.* Cocta ſimul in cerotum omnia, ſuperpoſitaque, &c. Similiter oleum camphoræ vulneribus illitum mox adimit. Et vncia ß. Mithridaticæ conſeruæ pota hoc ipſum efficit.

Pro tumoribus.

℞. *Naſturcii aquatici, Nenupharis, ana* quod ſufficere videbitur, & coque ſimul in aceto roſaceo, calida ſuperpone.

Aliud remedium.

Accipe de furnis argillam aduſtam, & in aceto coctam, etiam ſuperpone.

Aliud.

Accipe melones, quos in aceto coctos etiam ſuperpone. Ictis ſpongia hoc modo cocta, ſuperpoſitaque id ipſum præſtat.

Ad vermes, putreſcentiam, foraminationem, & fœtorem.

℞. *Mellis, lib. ß. Aleopatici* ℥ *j. Succi chelidoniæ* ℥ *vj. Salis communis* ℥ ß Omnibus mixtis & calidis lauentur: hæc lotura vermes ac alia quæ ſupra dicta ſunt accidentia pellit.

Aliud remedium.

℞. *conſolidæ aureæ, conſolidæ rubeæ, ana manipulum vnum. Mellis cocti deſpumati lib. ij. Salis gemmæ* ℥ ij. *Vini lib. j.* ß. ſimul in loturam coquantur, eaque lauentur.

Ad ignem Perſicum, & cancrum.

℞. *vitrioli* ℥ *j. amborum gummi minorum ana* ℥ *ij. Ocræ* ℥ *ß. Vini & aceti ana lib. j.* cocta calidaque ſuperligentur.

Aliud.

℞. *Lithargyrii lib. j. Aluminis lib.* ß. *Salis* ℥ *ij. Thuris* ℥ *iiij, Gummi Romani* ℥ *v. Vini, aquæ & acetiana lib. j.* Coquantur ad quartam horæ partem, & calida ſuperponito. Item ſanguis deſtillatus & ſuperpoſitus aufert accidẽtia dicta.

Ad membrorum conſumptionem, vel ariduram, tremorem, contracturam, & contractionem.

Ariduræ, &c. ℞. *Galbani lib. j. Terebinthinæ lib. iij. Olei laurini, Olei oliuarum ana* ℥ *iij.* fiat oleum quo mane veſperique poteris vti.

Aliud.

℞. *vulpis adipis, & Taxi ana lib.* ß. *Mumiæ de medullis* ℥ *iij.* fiat vnguentum, quo mane & veſperi dãna hæc inungantur, & illis medetur optime.

Ad contorſionem, Spaſmum, & Tetanum.

Spaſmi. ℞. *Sandali maris* ℥ *j. Amygdalarum leporum,* ℥ ß. *Fiat puluis, de quo detis* ʒ *j cum aqua Baſiliconis potanda.* Si poſt primum hauſtum redire vellent, adhibe ſecundum. Ad collum ſuſpendes ægro, & in manum dabis, donec optime caleat.

Ad fiſtulas.

Fiſtularum. ℞. *emplaſtri de Mumia* ℥ *ij. Viſci de botin* ℥. ß. *Cõſolidæ rubeæ liquorum drachmam j.* Fiat emplaſtrũ, quod ſuperpoſitũ immotũ ad ſex dies maneat. Poſtmodum innouabis, & æque diu relinques.

Aliud.

℞. *Aquæ Galitheni,* ℥ *iiij. Olei vitellorum ouorũ* ℥ *j. Mumiæ liquorum,* ℥ *vj.* fiat oleum quo madidi panni ſuperponantur.

Ad gluten album, vel ſynoniam: ſanguinis emiſſionem, & carnem ſuperfluam.

Synoniæ. ℞. *Ceroti de Mumia,* ℥ *iiij. Olei de ſpica, drachmã vnam, Teſticuli, Toſti, ana drachmas iij.* Ex omnibus fiat emplaſtrum.

Ad Tubercula, Verrucas, &c.

Verrucarum. Accipe *oleum ardens,* quo locum ſingulis diebus quater inunge: hoc aufert omnia quæque ſimilia naſcuntur in vulneribus.

Ad fungum.

Fungi. Accipe *Filum arſenicale,* quo fungum abſcindes. Poſtmodum ſiſte ſanguinem, & oleo ardente perunge. Conſumentur hoc oleo verrucæ, fungique omnes ac rami vel radices, e quibus naſcuntur. Et poſt conſumptionem cura ſanaque poros emplaſtro de Mumia. Verum vbi ſanguis nimium abunde proflueret, laxa venam retro fungum, & refrigera prout ſupra de ſanguinis repreſſione dictum.

Ad puſtuloſam fiſtulam.

Fiſtulæ. ℞. *liquorum carabis, Aſphalti, Armoniaci ana* ℥. ß *Ceroti de Mumia* ℥ *iij.* Miſce ſimul in emplaſtrũ, & applicato. Si valde putridum inferius fuerit vulnus, aperi facque latius orificium eius, at vbi non, a fundamento ſanatur optime.

Ad oppilationem.

Oppilationis. Quilibet vulneratus & oppilatus Serapino purgari debet, aut per Mumiam vltramarinam iuxta ſuum pondus in potionibus vulnerariis adminiſtratum. Et vltra dictarũ potionum vſum per ſe, ceſſandum non eſt a dictis purgationibus. Nã iſtæ longe præſtantiores exiſtunt omnibus laxatiuis, eo quod abſque damno tranſeant.

Ad ſputationem ſanguinis, quam Hæmoptoicam vocant.

Hæmoptoicæ. ℞. *Reubarbari, Liquorũ de lacca, ana* ℥ *j. Mumiæ* ℥ *ij.* Huius drachmam j. adminiſtrabis potu, quãdiu ſanguinẽ exſpuerit. Et ſi forte ſuperari nollet, addes Mumiæ ſylueſtris tertiam partem, & eius tum drachmam ſemis tantum adminiſtrabis.

Et quamuis occurrant accidentia longe plura his, quæ dicta ſunt, indies & noua. Singula ſcribere foret impoſſibile. Quapropter ex prædictis, quod fore commodum, & vtile per experientiam & induſtriam tuo putabis vſui, ſelige.

Eſt quod etiam plura fore ſcias recepta, quæ cuique ſcriptu neceſſaria forent accidenti. Verũ quod fundamentum eorum antea demonſtratum ſit: ſi forte quid communioribus chirurgis grauius, quam intellgere valeant, erit, aut videbitur: in exemplũ aſſumant a fabro recẽs artẽ addiſcẽte, qui ſingulos ictus peculiariter diſcere, quodlibet

quodlibet ferrum & carbonum species omnes cognoscere cogitur: quo fit, vt peregrinari, seque ad eos, qui norunt, conferre debeat. Itidem Chirurge tu putato, non dormiendũ inter hęc tam ardua opera labore sine tibi, tum præter vsum acquirenda, vt hactenus communioribus mos fuit chirurgis, qui crediderunt, puluinaribus insidendo, mollioribusque decumbendo suis speculationibus omnia perscrutari se posse. At ego certo vobis assero, licet in diem vsque Iudicij speculemini, si non videndo & exercendo sedulo didiceritis omnes, vestrum nemo pendet obulum, nec valet.

DE MORBORVM ORIGINE VVLNERA *subsequentium.*
CAPVT XIV.

IN his animaduertito, sæpius contingere, vt in deprauata vulnera contra naturæ cursum tam inscite curata, mors dominium acquirat, per insitos mortales in corpora & morbos: vt in capitis vulneribus, aut cum venæ capitales alijs aperiuntur membris. Euenire sæpe solet etiam, vti mineralis Anatomia docet, ex huiusmodi vulneribus morbum lethargicum succedere, caducum, phrenesim, atque maniam, nec non accidentia plurima contra visum, & auditum, item vertiginem, linguæ gustus amissionem, & quandoque narium odoratum, ac alios huiuscemodi morbos, antea non consecutos, at postmodum violenter apparentes, & in senio potissimum perceptos: qui quidem omnes per Mumiæ medicamentum auerti possunt. Non est igitur, quod ęgre Doctores ferant, si in sua placita quandoque loquar ea, quæ sibimet ipsis ad reprehensionem attribuunt. Quum huiusmodi volunt infirmitates abscribere naturæ, tanquam ipsa præter vulnenera foret earum occasio, quod quidem erroneum est. Nam idipsum Anatomia docet aperte, per externa similes morbos in ipsam introduci naturam, & violenter id fieri. Sane si melius considerarent, quinam suas Mars impressiones inuehit, sanius de his rebus iudicarent. Quandoquidem vbi suam ille malitiam adimplere cupit, impressio gladius eius existit. Videte quæ somnia vestra, quamque nigriora sint carbonibus. Quoduis natura productum, ac vitam habens, per Martem læsum, tempestatis generationem recipere debet. Vos vtique naturam vituperare nulla via debetis, at medicum potius inscium, & externum accidens, ac perditionem ægroti.

Accidentia vulnerum varia.

Medic. reprehensio.

Nec etiam barbitonsores, rudesve medicos vel chirurgos ægre ferre decet, quod Mumiam extollam contra suam imperitiam, artis ac fundamenti veri prorsus ignorantiam. Hoc enim fundamentũ existimo verum, & maximã artem, vulnera sanare nedum, verum etiam ita curare sanareque, vt accidentia nulla postmodum expectanda sint. Vulnerum sanatio canibus agnata est, vt interim de hominibus taceam. At prædictis morbis & accidentibus præcauere, præuenireque, non est agnatæ conditioni tribuendum. Quo fit, vt eos existimare chirurgos minime valeam: qui sanare vulnera norunt. sed illi veri chirurgi merito vocandi sunt, qui: sanare simul & alia damna diuertere possunt.

Mumiæ virtus

Sartori chirurgus minime comparari potest, qui suturæ suæ nullam certitudinem habet, quum disiungetur, aliam, quam donec filum manserit integrum: tantisper & non diutius pollicetur, eiusque certus fore potest. Si medicina chirurgiaque tale foret veteramentarium opus frusticulatum, & veterum calceorum emendationi simile, quemque male habere posset, quod contra vos tam auide scripserim ac scribam: prout in chirurgia vestra hactenus existimastis.

Medic. reprehensio.

Et quod adhuc ob accidentia, quorum soli vos estis occasio, culpari nolitis pessimum indicium, & nullius causa boni. Si vos Anatomiæ vere periti foretis, experiremini fodicata, iacula, vel alia, vt pulmonis vulnera, medicamentis aliis quam alia vulnera prorsus indigere. Non quod Mumiam hac de causa mutem, aut inualidam existimem, sed, vt Asthmaticis & spirosis anhelitibus, tussi, sputationi sanguinis, aut hæmoptoicæ, pectorisque restrictioni, quæ in mortem vsque manere solent, præueniatur: sic etiam quod epati, spleni, renibus, &c. potest accidere, præcaueatur, siue sint apostemata; putrescentiæ, oppilationes, & similia.

Exterioribus membris etiam corporis tremores indies occurrunt, in spasmum incidentiæ faciles, consumptiones, aut ariduræ, nec non contracturę. Similiter intestinis a suo naturali dimotis ordine, variæ cholicæ, lacerationes, & contorsiones oriuntur. Adhuc existimatis omnes de hac medicina minime fore loquendum, vobisque fas & nefas in ius optimum esse prorsus relinquendum, ea de causa, quod medicum nomen apud vos existat, aliud vero nihil. Si culinis vestris per solum nomen satis foret, pessime quidem ederent illi, qui ex eis aluntur. Videte iã quid nomen sit, & quid ars, super quam illud fundamentum esse debet.

Sæpius etiam euenire solet, vt ex huiusmodi negligentia, vel imperitia potius febrium varię species enascantur, item hydropisis, Paralysis, Ictericia, similesque morbi, sæpe talis etiam, qui per annos aliquot latet, postmodum erumpit, non sine miseria maxima. Cum tamen præ manibus fuerint, vt indies accidere solet, in medicinam latius arripiendum, vt huiuscemodi morbi, qui peculiarem Theoricam & Practicam habent, curari queant: & qua via fieri debeat, sequentibus iam paragraphis habetur.

DE CVRIS PRÆDICTORVM ET *præuentionibus.*
CAPVT XV.

SCitote primum, quod ad capitis medicamentum in his attinet, vt quum Lethargicus ad paralysim accederet in veræ Paralysis curam non cadere, prout cura cõtinet in vulnerationibus & incisionib., per quas Paralysis cura fit integra. Plurimi namq; morbi reperiuntur, qui per vulnera tolluntur, omnes illi nẽpe, qui ex vulneribus occurrũt, vti Lethargicus & Paralyticus, qui ex vulnerũ accidẽtib. proueniũt. Ecõtra præter accidẽtia hæc, illos curãt vulnera In Ictericia similiter, quæ curã ex vulnerib. recipit, & sano per vulnus aduenit: sic & caduc⁹ per vulnera cessat, per quæ potest etiã accidere. Nõ alias de Hydropisi, nec nõ aliis morbis corporis euenit. Quapropter hoc loco Medicina debet

Cura Paralysis.

Ictericię.

Hydropisis.

alia ratione quodammodo, quam aliorum processus morborum habet, cōduci tractarique que, non sub eiusdem receptis poni, prout medici veteres scripserunt,& moderni per illos intelligunt. Fundamentum hoc est, vt vnicuique medicamento vulnerum administrari mumia debeat, & per idipsum applicari. Vt in Galitheno vires curæ caduci delitescunt, verum in isto non, nisi Galithenum ad essentiam eius accesserit. Sic & Paralysis cura Balsamus est de Galbano: si tamen ex vulneribus orta mumię admisceri debet ille balsamus, vt is & mumia sint vnum. Pariter in Synthena, Sandalum maris ad mumiam accedere necesse est. In Spasmo ac Tetano, Mumia cum Amygdalis vnum efficere debet. In pulmonis defectibus Resinam terræ præparatam, cum ipsa mumia simul oportet administrari. Et in tremoribus manuum, lauendulæ cum mumia liquores.

Talis differentia, qualis de accidentibus antea diximus, intelligenda est, excepta mumia tamē, cuiusque accidentis curę sanationisque. Sed quum accidens huiusmodi corporalem in morbum transmutaretur, medicamentum de Mumia (sicuti meminimus) ad vsum assumendum erit. Non alias quam de cura paragraphorum in morbis demonstratum, in istis etiam intelligendum cum additione Mumiæ in substantiam vnam, iuxta processum & ordinē, quem huiusmodi morborū cōditio requirit. Per compositi similem in vnum concordantiam, isti, qui causantur a vulneribus morbi tolluntur: Et nisi Mumia talis adfuerit, eo loci frustra curabitur.

Chirurgorū reprehensio & error.

Pati sane possem, chirurgos maiorem inter sese diligentiam in ægros adhibere, ne simile quid occurreret. Verum quod vulnerati duobus assibus vix maiore pretio sanari cupiant, non ita prorsus incusare possum eos, vbi tale contigerit ægris. Nam ob vilem eiusmodi solutionem, medicina vi quadam fore meretrix cogitur, & vnicuique subiici, qui præ nimia pigritia non potest alias alere se. Quapropter eos non culpo multum, a quibus id contingit: nam raro vili pretio bonæ merces emuntur. Nec ista loquor, vt vili medentes redarguam, cum pro tantilla pecunia vix aliud nil præstare possent, etsi scirent. Agere se fideliter etiam putant, interim & pauca merces hæc illis tota rarissime persoluitur. Quare melius igitur, aut altius quid addiscerent?

DE SIGNIS VVLNERVM AD MORtem, vel ad vitæ retentionem indicia ferentibus, CAPVT XVI.

Vulnera lethalia quæ.

CORporis humani conditionem fundatissime notā habere chirurgū decet, quo loco morti magis aut minus obnoxium existat, si vulnerentur ibidem. Hoc ipsum ab aliis abunde satis antea scriptum habetur, & optime cognitum, quod cor, cerebrum, vesicca, &c. quum vulnus recipiunt, ad mortem id fieri. Quinam tamen isti scripserint videamus. Alias non, quam si hunc in modum scripsissent, vbi cuiquam truncatum est caput, mortuus est. Hæc a me dicta sunt, quod membra superius allegata, & quæ notione communi per se clara sunt, libris non indigeant.

Quod vero scitu necessarium in his, & non ita communiter notum omnibus, & quæ mortem etiam inducant vulnera, quanquam dicta membra non attingant, animaduertens diligenter notato.

Vulnera neruis plurimum extensis, lacertis aut musculis illata, sunt ad mortem. Vt quum viribus omnibus membrum extenditur, eodem momento vulneratur. Artis digladiatorię potissimorum arcanorum vnum est, vt pugiles membris agiliter & facile præter violentiam agitatis aggrediantur.

Non alias fodicatio vel iaculatio, quantumuis exigua. contractionem huiusmodi vel spasmum, in suris aut alias in carne contingens, mortem infert. Quapropter summa diligentia chirurgo sunt curanda potioribus & selectioribus medicamentis.

Similiter in hydropisi vulnera mortalia sunt. In quartana vero & Paralysi, vitam retinere possunt.

Vbi cholera se receperit in arterias, tremorem & contorsionem excitarit, eoque tempore læsæ fuerint partes illæ mortem admittunt. Et vulnus omne, quod in ebullitionem fuerit illatum. Item omne, quod venas temporum pulsatiles & somniferas in paroxysmo secuerit, aut attigerit, mortale iudicandum est.

Animaduertendum etiam ex medicamentis vulnera plærunque reddi mortalia, potissimum vbi calorē ex eis recipiunt, ac sub eis intumescūt, aut indormiscūt: ista signa sunt corporis ac vitæ perditionis. Item quum sæpius emittunt sanguinem, tremunt, medicamento non conualescunt, & postmodum in paroxysmum incidunt, ad mortem tendunt.

Etiam quum alij calores & accidentia concurrunt alia, restrictio pectoris vel anhelitus, in vltimum signum cognoscenda sunt. Signorum eiusmodi multa quidem existunt, satisque nota: quare plurimis relictis, quæ magis notatu digna videbantur, hoc loco posuimus. Quæ vero prædictis carent accidentibus & signis, curatu facilia sunt. Notandum tamen, quum accidens aliquod in vulnus minime periculosum inciderit, vt morbi, qui dicti sunt, inciperent oriri, si per se bonum existat, id est curatu facile, medicamentum etiam bonum fuerit: est quod finis periculosus expectetur.

DE SIGNORVM AVT REGIMINIS lociue cuiusuis animaduersione, medico vel chirurgo perito minime necessaria. CAPVT XVII.

Pullorū caro vitrū melius nutriat, quā suum.

CVm ex regimine cibi & potus caro nascatur, vel potius nutriatur, oritur quæstio, si differentia sit, aut vnius cibi caro melior existat, quam alterius? vt vtrum pulli meliorem carnem efficiant, vel capones suillis carnibus hoc loco sint salubriores? Meam percipit, sententiam ad hunc modum. Principio non ignorandum, omne, quod editur, a stomacho digeri, naturaque in vnum finem, etsi mille ciborum varietates, vnica tamen omnes caro fiunt. Quare pullorum carnes talem carnem efficiunt, qualē auenæ pultes. Quamuis obiiceretur, vnū habere nigriorem carnem altero, magis rubeam &c. Hoc ipsum concernit generationem, & non ciborum igestionem.

Stomachus omnia ingesta digerit.

Simile

Simile quid a fabris ferrariis adduci potest, quorum quilibet peculiare ferrum, equinum cudit, estque vnum alteri quodque simile: sic etiam, quæ nigra caro natura fuerit, æque sanabilis erit, atque alia quæuis. In eo tamen conditiones carnium differunt, quod si homo quid ederit, hoc ipsum caro fit hominis: & si porcus comederit, porcina caro futurum est: si canis, canina. Cum igitur caro naturam imitetur, & in eam transmutetur, quid refert quodcunque comederit æger?

Carnis nulla differentia.

Contra si quis obiiciat, ab accidentibus, quæ ex cibo prouenire credat, vt in febricitantibus, & loquatur, statim atque porcinas carnes edit, in febrem incidit, aut quoties piscibus vescitur, male mox habet. Non est, quod ægrotationes eiusmodi carni vel piscibus adscribas, at potius imbecillitati malæque stomachi dispositioni, qui non semper omne, quod iniicitur ei, pati potest. Quare hac ratione sese defendit, ac ob eius irritationem corpus vna cum eo simul abhorret. Nam hominis vulnerati plurimum, & exanguis ventriculus nihil appetit. Si tamen quid administrandum sit, hoc ipsum tale fore necessum est, vt maxime debilis æger non abhorreat: vt offæ quædam aqua, butyro pauco, vel pinguedine modica madentes, aut vino: postmodum iure gallinaceo, deinceps bubulo, vel ex bouinis carnibus, & postremo si fuerit opus ex suillis: vno sic post aliud administrato, quoad potentior fiat. Vbi iam instauratus fuerit ex seipso natura sic adiuuante, non est quod respectum vulneris habeas, at exhibe quicquid ferre stomachus valuerit.

Morbus carnine an piscibus adscribendus.

Vulneratorum cibus.

Optimo possum igitur iure dicere, vulnerum non habendum esse respectum, at stomachi per seipsum: ne disturbetur aut destruatur vulneribus namque hac via subueniri melius potest. Quapropter accidentia vulneribus antedictis adscribito causis, & non cibis. Nam eo loci caro, quæ fit ex oleribus, gallinis, auibus aut botulis, talis est, qualem natura fore cupit. Hoc tamen obseruare bene poteris, vt cibos tales atque potus administres, qui sanguinis & carnis plurimum efficiunt, vt eis naturæ citius ac melius subuentum sit. Quod ad carnium salubriorem esum, atque potuum excellentiam attinet, hoc scito. Credis suillas carnes bubulis insalubriores: eadem est ac leporum ad vulpium carnes comparatio. Qua ratione chirurgus poterit gustare, porcorum superfluam pinguedinem, & quanto pondere bubulam excedat? Sane si talis humiditas in porcinis carnibus non existeret, eas, vt saluberrimas administrares, æque ac perdicinas. Quod scire de suillis carnibus voles: ipsæ quasdam in sua pinguedine proprietates habent, quæ stomacho quodammodo contrariæ sunt eorum, qui cibum huiusmodi non appetunt. Quamobrem stomacho nihil aliud huius imputandum venit, quam ob appetitus defectum & abhorrescentiam quandam, vel alicuius cibi nauseam, & non propter insalubritatem, vel ciborum noxam.

Vulnerũ non habendus respect'.

Caro suillanũ salubris.

In vino quidem obseruabis, id sano homini largius sumptum nocere posse, quanto magis ægro. Si capiti sano, quanto magis noxium erit vulnerato. Contra considerato, virium nihil aquam sano tribuere, multo minus infirmo. Qua de causa medium seruabis vtrinque iuxta conditiones infirmorum.

Vinum large sumptũ nocet.

Signorum & locorum nullam rationem etiam habebis, vti de cibis antea dictum. In exemplum. Vbi conflictus millium viginti contingit, fieri minime potest, quin mille vulnerentur eodem membro, in quo signum idem extiterit eo tempore ac loco. Quid inde? Mille contra vulnerantur alio loco, qui dolores acerbiores patiuntur, moriũturque magis aliis. Quæ tandem huius occasio, præterquam de locis corporis, habitu, medicamentisque prauis demonstratum fuit.

Signorũ & locorum nulla habẽda ratio.

Quisnam phlebotomiarum determinatam horam præscribit? quis frigidum aut calidum administrat? vel condimenta more Monspelianorum? Certe nemo. Accidere solet, vt, qui suillis & vitulinis carnibus, item ceruisia vinoque repletus existat, & vulneratus capite, perquam optime sanetur, quia peritum habet medicum: Alius vacuus atque ieiunus in tibia vulnus accipiens moritur, cuius rei causæ declaratæ superius extiterunt. Signa, regimina, loci, regionum, corporisque partes hactenus imperitorum excusationes medicorum fuerunt. Si hæc, vt vultis contraria forent infirmis, ex mille vix duo sanarentur. Istæ sunt vestræ conditiones, vt iam de sereno cœruleoque cœlo fabulemini, deque rebus altissimis duntaxat, & remotissimis. Nunc in cœlo hoc habetur: iam ab Occidente procedit illud: tum demum Luna furnariæ furcæ, vel rutabuli formam habet: postmodum Septentrionalis ventus afflat (de longinquis tantum) quæ in abietibus & in patibulis sunt, ac omnia prorsus impediunt, imo quę in Hispania, septemque Selandiæ montibus existunt, vnde longinqui venti prorumpunt: postremo de magnete comparationes adferunt. O cœci vos medici, quod in homine vobisque præ manibus existit, si conspiceretis aut videretis, & quid in medicina, his vestris peregrinationibus ore factis omnino relictis, cum eo minime peruenire possitis, nec ad locos pertingere quos inculpatis: in medicina perciperetis omnia consistere.

Medici reprehensio.

DE FVNDAMENTO QVODAM *Adustionum, & gelu.*

CAPVT. XVIII.

QVa ratione suas in corpus imprimat proprietates adustio, notandum venit, quocunque modo fiat: vtpote casum adustionis, vel accidens calorem non existere, sed subtilium spirituum asperitas vel acuitas potius corpus destruit.

Adustio.

Sal iterum accensum ignescit prorsum, & omne, quod ab igne hoc damnatum fit, nitrum efficit, & non essentiæ complexio. Sulphur etiam accensum, aliam substantiam ad se recipit, est nihilominus sulphur hoc ipsum. Quod autem absumit istud, est in eo, per accensionem tamen excitatum. Non alias de adustionibus. Quum ignis corpus aliquod arripit aduritque, non externus ignis hoc efficit, quod damnum existit: verum accenditur corpus & quicquid inde sequitur damni, solum ex eo, quod accensum est procedit, ac in accensionem incidit. Vt lignũ carbo per seipsum fit. Nã sulphur corporis,

corporis, quamuis ipsum exhibeat flammam ob fixam eius conditionem, accenditur vriturque tamen, estque fixus ignis, & eo per externum adducitur, cui tantisper tantumque resistit, quantisper & quantum adfuerit ignis.

Cura. Quamobrem in cura sulphur accensum arripi necessum est corporis, cum in eo sanatio consistat. Item vbicunque sanatio, vel vnde surgit eius origo, materia pariter & morbi subiectum existit. Et omnia, quæ huic adhibenda sunt medicamenta, solum ad superandum sulphur corporis ordinari debent.

Adustionis differentia. Adustionis differentia duplex: vna per flammam, quę molitur consumptionem: alteraq uę fit bullientibus. Flamma fit siue lignorum, puluerum, resinarum, aut pinguedinum. Bullitionibus, vt calidorum oleorum, aquarum bullientium, &c. Præterea reperitur alia naturam habens vtriusque, vt ea, quæ fit liquefactis metallis, & similibus.

Ad hæc animaduertendum, vtrum ex substantia quicquam adhæreat, an non: vt ex puluere, quod sulphur, & salnitrum post se, vel sui consumptionem accensione factam, reliquam adhuc pinguedinem relinquant. Similiter oleum peculiare suum residuum, aliud metallum, aliud resina, aliud aqua, quodque proprium habet, cognitu necessarium: non propter sanationem, sed extremos dolores, quos inferunt huiusmodi reliquiæ.

Salis nitri, sulphuris, & resinarum spirituum acuitas peculiares dolores edit: nam ibidem est spiritus salis. Ex metallis etiam alios ac singulares, quod eo loco sit Mercurius. Ex aliis adurentibus adhuc alios, quia sulphur ibidē est resolutum. Huiusmodi sulphuris separationibus variantur in membro dolores, vti quibuslibet coloribus peculiariter aqua tingitur, iuxta suā conditionē atque naturam. Sed hæc omnia medicinā prorsus non concernunt. Nam prout aqua tingitur omni colore per viam vnicā, non alias hoc loco per medicinā vnicā fit alimentū. Et non secus ac aqua flāmam & accensionē in corpore quouis extinguit, medicamentum etiā adustionem pellit. Adustionū dolores accidentalia sunt, originem ex igne ducentia: postmodum ex aere quidem exteriore mineralem conditionem acquirentia. Notandum insuper post veneni conceptionem istud per meatus, & venas in primum suum centrum penetrare, quo mortem inducit.

Adustionum dolores vnde.

Iam de Gelu sciendum, vnumquodque calidum, vbi frigore superatum, id est, congelatum fuerit, postmodum in putrefactionem transire. Hac de causa lignum & lapides ex gelu nullam putrefactionem accipiunt.

Lignum cur ex gelu non putrescat.

Quæ prius bulliuit aqua, frigore superatur in congelationem, immutatur, & ex ea fit alia quædam aqua, putrefactioni plurimum obnoxia. Verum ea, quæ recens frigidaque transit in congelationem, ita non corrumpitur, quia nunquam caluit. Sic de cæteris liquoribus intelligendum.

Quanto magis quod a natura calefit, putrefactionibus obnoxium existit: vt animal aut brutum congelatum, alias ac multo fœdius eius cadauer putrefactum olet, alio, quod alia via quauis interiit. Non alias de homine, quum sui corporis aliqua parte congelatur, accidit: quod naturalis calor, qui fuit ablatus, in suum cadauer nunquam redit amplius.

Membro congelato vita abit. Quum igitur membrum aliquod gelu prorsus rigidum fit, ab eo vita separatur, vt vbi tibia congelatur, vita moritur in ea, separarique necessum est a viuo, quod mortuum existit, a superiore parte genu videlicet. Ista congelatio priusquam emoriatur membrum: eius est vehemens indormitio, postquam a vita sua decidit. Et non alias ac ignis membrum aliquod superat ac vincit, frigus idipsum etiam efficit.

Frigoris in aduxendo vis cadē ac ignis. Item, prout aqua feruens etiam ignis ingenti frigore congelantur ac extinguuntur, non secus & naturalis calor, quum arripitur ab illo. Extinguitur itaque primo calor, & postmodum gelu vincitur. Nam atque membrum suo calore priuatum est, ei nunquam restitui potest. Cum hoc incipit congelari, calor a carne primo recedit, ob suæ humiditatis congelationem, postmodum a neruis, & postremo quidem a medullis ossium. Quapropter euenire solet, vt caro frustatim decidat, alia non corrupta, quod istam natura vehementer defenderit. Quandoque medullæ prorsum emoriuntur, vnde postmodum nulla sanitas vera succedere potest. Item sæpe contingit etiam, vt gelu tam subtile fit, porosque penetret in medullas, quas congelat, illæsis aliis partibus: & nonnunquam intestina cæteris non tactis.

Congelationis morbi. Ex huiuscemodi congelationibus oriuntur varij morbi, permanentes in mortem vsque, prout Hydropisis, contracturę, mania, lepra, &c. iuxta membri cuiuspiam arreptionem. In quibus chirurgum decet aliud quærere fundamentum, quo similia curare valeat, & non vtveteres, vnica lyra choream ducere semper vnam ipsos imitando. Congelationibus igitur istis dummodo membrum omnino rigidum non existat, sed in via succurrendum est.

DE CVRIS AMBORVM ADVSTIONIS VIDELICET AC GElu: *vel congelationis membrorum.*

CAPVT XIX.

CVram vtriusque, scilicet adustionis & congelationis vno sub medicamēto concludā, quod ambæ per consumptionem in putrefactionem tendunt. Qua de causa perquam vtilem Anatomiam vtrinque fore certum est. Communia, quæ passim a vulgaribus & aliis medicis remedia ponuntur, huc adducere nolo, nec eorum vix meminisse, propter eorum vulgarem vsum absque vtilitate, vt sunt *florum Tiliæ, Verbascique liquores, oleum lini, butyrum & laridum calida liquefactaque*, nec non alia plura. Similiter ea, quæ ad congelationem vsurpata sunt remedia, magis, quam ad remedium, in deprauationem vtilia, quod variorum accidentium productiua sint, in his, quæ per alia facile curari possent. Huius praui generis vnguenta sunt *Agrippinum, & de Terebinthina*, tum ea, quæ fiunt ex ouis, &c.

Remedia congelationis & adustionis.

Cura. Cura quidem earum est, vt vnius Mumiæ per additionem conseruetur altera, nempe debilitata, hunc in modum qui sequitur.

℞. Olei

℞ Olei costi lib. j. Seui hircini lib. ß. Ceræ ℥ ix. Fiat vnguentum, quod singulis quaternis horis applicandum est, aut sæpius, quo locus melius humiditatem suam retinere valeat.

Aliud remedium.

℞. Olei ex laganis auium ℥ v. Adipis cetui ℥ ij. ß. Ceræ, Liquorum ex ouis, ana ℥ iiij. Misce simul, & vtere. Huiusmodi medicamentum ab initio curæ sufficiens est in finem vsque, nec opus alio, quod in eo mumia constituta sit, qua quidem vtraque frigoris congelatio, tum caloris adustio curatur.

Conclusio libri primi Bertheoneæ, Chirurgiæque minoris.

NOn dubito quin ante dictæ demonstrationes aliquibus, etsi æquo saltem breuiores fore videbuntur, illis puto, qui horum non ante nihil cognouerunt. Qui tamen aliquid in hac arte callet, ac medicus appellari si debeat, aperte satis intelligit omnia. Tum, qui discere cupiuerit, ex istis fundamenti satis accipiet.

Secreta quædam hoc loco subticere volui, quę plurimum existimata sunt, vt in vulneribus capitis ac intestinorum, & similibus, quæ curæ periculosioris existunt: non ob ignorantiam, sed ex occasione quadam, scilicet, quod medicinæ temerarij nebulones immiscentur, qui sese præter fundamentum intrudunt, siue docti, vel indocti fuerint, & ægros æque temere curandos, audacterque suscipiunt, ac si plurimum experti forent: quo fit, vt infirmos funditus perdant, & quandoque iugulent. Vt istorum capitibus phantasias non adferam, quibus ex seipsis aliud perperam somniare possent, quod me non intelligerent, captu suę rationis, aut alias quam scriberem, occasioné dare nolo, qua latius ægris quam sint, ab istis perdentur, aut miserius. Quandoquidem in vulneribus capitis, quæ cerebrum detegunt, vel intestinorum, aut alui, quæ fissuram, scissionem, truncationem haberent, qui per instrumenta curandum sit, argenteas testas fistulasve, quibus tegi cerebrum, aut excrementorum ductus continuari debeat: idipsum expertum propriumque requirit hominem, & non insanum stolidumve caput, vt illi, qui sese passim in medicinam per fenestras, & non per ostium intrudunt, possident, &, qui quodcunque somniant, idipsum etiam audent exequi. His igitur quæ scripsi fecisse pro hac parte de Mumia, tum excusasse me satis volo.

Nebulones medicinæ.

Medici reprehensio.

FINIS PRIMI LIBRI DE MVMIA BERTHEONEÆ, vel Chirurgiæ minoris.

ARGVMENTVM SECVNDI LIBRI BERTHEONEÆ, CHIRVRGIÆque minoris D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.

HOc secundo libello tractabitur, quinam vlcus aut vulneris damnum (vt vocant) omne, quod ad suam partem attinet, minera sit, & ex mineralibus profluat, & isto fundamento concludatur, vt salia sint vlcerum origines: quæ postmodum vti sese iuxta mineralium conditionem demonstrant, aliqua reperiuntur acuta, quædam acida, corrosiua nonnulla, & pleraque alia venena sunt: & quoties species salis, toties morbi species etiam habetur.

Scopus auctoris.

Tum quod ex Iliadi natura conditioneque, morbi nonnulli præteriti, præsentes adhuc aliqui, noui quidam & recentes, & alij plurimi postmodum, & in futurum emergent. Item qui mineralium externorum varietas ac multitudo, varietatem & multitudinem internorum demonstrent, in consumptionem vsque totius Iliadi demonstrabitur.

Postmodum vlceris vniuscuiusque peculiaris conditio sequitur & essentia, cum origine, simul & emunctorio, nec non aliqua suæ transmutationis aliquo futuroque tempore facta mentione: cumque signorum & aliarum cognitionum inclusione, quinam similitudinem cum mineralibus habeant.

Postremo curarum ordo continetur, & qua via ratione que fieri debent, & similium sanationem aliud nil præter Balsamum externarum rerum naturæ solum existere, tum qui hæc ipsa, naturam superare non valeat, etiam quod Balsamum oleum sit elementorum, aut liquidum Microcosmi.

DIVISIO SECVNDI LIBRI BERTHEONEÆ, VEL *Chirurgiæ minoris D. Doctoris Theophrasti Paracelsi.*

PRæfatio quędam abusus penes medicos ortos, & in hunc diem perseuerantes continens, per quos verum sanationis & curæ fundamentum falsificatum & adulterinum factum extitit, quo factum etiam, vt natura sit in contrarietates adducta.

Postmodum, de quorumuis vlcerum originibus in genere.

De cuiusuis vlceris origine, post in specie.

De conditionibus, essentiis, & proprietatibus eorundem.

De curis eorum secundum Anatomiæ suæ tenorem.

Conclusio tandem huius libelli secundi.

LIBER SECVNDVS BERTHEONEÆ CHIRVRGIÆQVE MINORIS D. THEOPHR. PARACELSI.

DE BALSAMO, HOC EST, DE VLCERIBVS.

DE ABVSIBVS ET ERRORIBVS MEDICORVM ET Scribentium veterum, in hunc vsque diem perseuerantibus.

PRÆFATIO.

HVIVS libelli principio conceptus eius adducendus, vt qui nihil aliud, quam de Chirurgicis damnis, quæ natura per seipsam producit, hoc loco tractare solum intendat: quæque alias vlcera vel foramina vocantur. Priusquam tamen hanc meam præfatiunculam absoluero, quarundam contrarietatum & errorum hactenus a Medicis in vlceribus, quod originem eorum concernit, & curam commissorum admissorumque mentionem faciam, & qua via processerint, & quos tenuere veteres errores demonstrabo.

Acuitas an in corpore, eique noxia sit.

Primo notandum. Visum fuit istis acuitatem in corpore sitam esse, quæ tamen huic damnum inferret nullum. Qui vero post accommodarint, vt in vlcerum originem venerit, ac fecerit vlcera, non sine quadam astutia factum est, ad hunc modum videlicet. Antea dixerant acuitatem hanc innoxiam fore corpori, verum, vt vlcera, quæ contra naturam fiunt, illi tribui possent: hepar in occasionem adduxerunt, ac docuerunt hac via per vlcera nempe repurgari: quod planis etiam verbis, vt floribus ornarunt, obtegeruntque. Iecur autem, quod membrum sit ore carens, defendere se minime potuit ab iniuriis, quare falsam accusationem pati necessum fuit, cuius tamen est innocentissimum.

Potator strenuus vlceribus dat ansam.

Accesserunt alij, qui hanc acuitatem alias inuoluerunt, fluxum eam baptizantes, a capite per descensum in inferiorem petentem: & non secus ac iecinori capiti, quod rabulam non haberet, accidit. Vtrinque tamen horum expositores capitale fundamentum originis eorum, quæ asserebant, exponendum non assumpserunt, id est, Anatomiam ipsam, quæ minime consentit, neque patitur ex alterutro documentorum suorum, speciem vlcerum aliquam oriri posse.

Hepar an sit origo vlcerarij morbi.

Quamuis inficias ire minime nolim, potatorem ingentem vlceribus dominandi potestatem exhibere posse, medio debilis, aut læsi membri cuiuspiam, non iecinoris tamen. Dicite mihi vos Doctores, an fieri possit, vt ex hepate vulnerarius aut vlcerarius morbus oriri valeat, melioribus quam extent hactenus demonstrationibus. Docete me, *qua via fluxus a capite manans lupum efficit, scrophulas, aut alia cauernosa, hisve præbet originem, siue in brachiis vel pedibus, &c. Aut respondete saltem, vtrum pars vna in alteram absque partis eiusdem coniunctione transire valeat? interea progrediar.*

Vlcerum diuersitas.

Postmodum *hæc sua redegerunt in ordinem, per enormes errores, ex specierum vlcerum varietate depromptos. Oportuit enim eos considerasse tam varias vlcerum conditiones, in suis etiam originem variare, cum tot & tam variæ demonstrationes apparuerint. Quædam vrentia, pungentia nonnulla, mitia quædam, alia sicca, & alia humida fuere, &c. Origines eiusmodi suo modo frenantur, vt sequitur.*

Humores quatuor reprobantur.

Sua ratio quatuor humores eis inspirauit, Choleram, Melancholiam, Sanguinem, & Phlegma. *Quatuor hæc inter se concordarunt, eisque dederunt potestatem. Vnum est acidum, aliud amarum, vnum salsum, & aliud e contra dulce. Videte quæso, quinam ista cum originibus vlcerum, item cum fluxionibus & hepate conueniant, cum splene renibusque? Quaternarium hunc tamdiu cuderent in terebram, donec sub finem foramina terebrauit. Iam foramen extitit melancholicum, a colore sumpto indicio: iam cholericum ab vstione: modo sanguineum, a sanguinis emissione: postremo phlegmosum, a miti conditione, quia dolores nullos efficit. Aptere corrigialis calcee, sine te parari, vel teipsum accommodato.*

Quatuor istos humores etiam in corpore posuerunt: si verum sit, vbinam latent, vt quatuor isti sibi tam apte foramen eodem loco faciant? Item quod omnes sæpe contenti sint vnico tantum vlcerario foramine. & non pluribus? aut qua ratione cholera potest ossa, pellem, & carnem rodendo consumere? Nullus in ea canis moratur: quinam ipsa Melancholia potest acedine sua? cum æruginis ibidem nil habeatur, aut quod æruginem contrahere possit acetositate: quare id efficiet Phlegma, vel conditio sanguinis.

Pati sane potuissem, vos hanc vestram terebram in meliorem formam excussisse, mihique demonstrasse chalybem eius, & vnde veniat, item fabrum, qui tam acutam fecit eam. Si dicatis choleram esse adustam: quid hoc est, quod illam adurit? An ignoratis omne, quod adustum est, vires nullas retinere? carbones aspicite. Dicitis melancholiam adustam esse, quæ postquam sic vritur, instar Diaboli rodit. Si corrosio talis existit in adustionibus, quis adurit Phlegma? quis Sanguinem? Priusquam talia loqui vel scribere, ruminasse melius ea debuistis.

Splen sedes melancholiæ.

Epar sanguinis.

De sede quadam in splene loquimini, super quam ipsa Melancholia sedet: si sedeat ibidem, qui fit, vt in tibias veniat? Item in epate suam habere sedem Sanguinem asseritis: quantum ego iecur vel hepar vidi, nunquam in eo sedem aliquam reperi. Qui potest etiam cholera suam originem ex felle ducere: si cholera fore debeat, vbi nam est in ea fellis conditio? Phlegma suum in cerebro patrem habere, quam egregium genuisset filium nomine Phlegma? Si excrementa sint humores, oletum erit humor intestinorum

& vrinæ vesicæ. Primum amouete vos excrementum, ei suas proprietates, & loca in quibus existit tribuentes: postmodum videte melius, vbi vestri fuerint humores.

Vt de prolixitate fabulationum vestrarum taceam, quid sibi volunt illæ quas facitis coniunctiones: iam cholera melancholiam adurit, nunc illam ista: modo sanguis pati cogitur, mox medullæ: iam ossa, talesque variæ passiones fiunt. Quinam id probare poteritis, nempe coniunctiones humorum posse fieri, cum humor nullus alium recipiat, non inficiat alium, nec impurum efficiat? vt interim subticeam, vos nondum humorum Anatomiam vnquam probasse, vel scripsisse, quinam differant: multo minus vnde conditionem habeant, vt ex eis tam variæ plus quam centuplicatæ species oriri possint. Non sunt elementa, nec matrices, qui probare possetis, tot acedines, dulcedines, salcedines, & amaritudines, vna cum tot ac tam variis demonstrationibus & signis ex quatuor istis enasci? Verum consilia vestra puerilia sunt, ac inania.

Humorū coniunctiones nullæ.

Docete quid sit cancer: estne Melancholia? sedes eius hac ratione foret in pectore, vel scapulas inter. At sedes eius est origo, quæ quidem locus est morbi, quo in loco matrix etiam existit. Quid melancholici foraminis igitur in tibiis esse potest? si cholera sit hoc ipsum, quid igitur in lupo fuerit? Cancrum hac ratione separamus à lupo, matricem vnam vel duas considerantes, & sub eisdem signis manemus. Quid est Esthiomenum, quid persicum, sunt ne conditionis eiusdem adustio, vel natura? Vnde prouenit hæc adustio: an ex humoribus? Hac ratione humor aduritur, & non lignum, aut corpus. Quid hoc est quod vritur? est minera, non humor. Humor est vniuscuiusque rei humiditas, indita naturaliter ei, ne siccetur. Quid igitur tam admirandi vultis ex humore fingere?

Cancer quid.

Esthiomenum.

Si progrediantur hæc vestra consilia, lupus tandem in stomachum transmutabitur: poteritis ne vos illi ventrem etiam & anum assignare, tum humores in lignum aptare mihi, quod per seipsum accendatur? Sic vnusquisque humor aptabitur, non ex intellectu naturæ, vel eius luce. Non animaduertitis ignem persicum, aut prunum esse resinam? Omne siquidem ardens aut vstionem recipiens, resinæ subiectum est. Docete me rursus: vnde scrophulæ proueniunt, an etiam ex cholera? Quare non igitur totam regionem auferunt? Estne melancholica? Quis illi similem formam indidit? Estne phlegma? Quis illi sex aut octo facit emunctoria? Estne sanguis? vbi venæ, quæ hunc in modum expurgantur? Postremò persicum vlcus futurum est. Interrogo vos ergo: potestne hoc ex phlegmate, sanguine, melancholia, vel cholera nasci? Sunt igitur ista quatuor igne referta pariter omnia? Qui mihi fuerit intelligendum, quod humores & cutem in chalybem transmutent? aut qui chalybs eo peruenerit? Omnia fingite præter Ætnam, alias ad extremum redacti fingetis purgatorium, quod vestris adaptetis. Verum enimuero quantum ego vos meis agnoui temporibus, haud miror, tam futilia sequi consilia vos, & nugas tam enormes Philosophiam existimare, Theoricam & Euangelia sacra fore velle. Poterit vnusquisque iudicare, considerareque ab his, quæ dicta sunt a me non immerito, vos minime fideliter Medicinam exercuisse: quod enormia nimium hæc mendacia vobis in fundamentum elegeritis, & considerasse non potuistis, cum cura, quæ sumitur & sequitur, ex eo fundamento sit mendosa, radicem eius esse mendacium, & eos, qui hanc amplectuntur, per eam fore mendaces.

Ignis Persicus est resina

Scrophulæ vnde.

Medic. reprehēsio.

Asinus quiuis tantam discretionem habet, vt eo non redeat loco, in quo sibi mali sinistrive quid accidit: quanto vos prudentiores decet fore medicos? vtrum sapientia consistat in pileolo rubro, vel in auribus, iudicate vos ipsi. Friuola nullaque responsio fuerit, Auicennam, aut alium Patronum vestrum dixisse, Vlcus est incurabile: *iuxta suam rationem & artem responsio dici potest, iudicate vos tamen, vtrum vera sit an falsa. Probate melius, & si falsam inueniatis, cur igitur talem non existimatis, vt est? Honestum foret cognoscere vos, cur Lithargyrio ad curam vlcerum vtimini, cur æque vehemens sit, ac si camphora foret in persico, cum duarum tamen complexionum existant. Et quod maius est vitium, de vestro fundamento desperare vos necessario in Theorica receptisque vestris oportere, postremo rusticorum recepta suscipere. Vtinam vos æque bene chirurgiæ negotium intelligeretis ac rustici, putarem id a vobis non ita fœdatum iri vestris compositionibus. Quod ad verum fundamentum attinet, in sequentibus latius adducetur.*

DE QVORVMVIS VLCERVM Originibus in genere.

CAP. I.

VT primo de fundamento loquamur vlcerum, ignorandum non est, vlcus aliquod in corpore præter corrosiua nullo modo posse fieri: nullum etiam corrosiuum extra genera salium reperitur. Inde quæuis vlcera suam ex salibus originem ducere sequi necessum est: non ea via quidem, vt sal transmutetur, melius aut peius reddatur, vti de complexionibus fictum. Quapropter primum hoc est, quod sciatis, in corpore nil peius reddi, sed quod malum ibidem existit, à natiuitate simul ortum esse, ac in temperatura sic permansisse, vt nulla suæ substantiæ manifestatio facta sit.

Vlcus nullum præter corrosiua.

Vlcera ex sale omnia.

Malum à natiuitate.

Vti iam vlcerum originem salia fore dixi, hoc etiam est scitu maxime necessarium centuplicatam in corpore salium existere varietatem, quorum quodque genus peculiare suum vlcus efficit: ex quorum conditionibus iuxta salium existentiam, vlcus efficit: ex quorum conditionibus iuxta salium existentiam, vlcus peius fit, aut melius alio. Inde suam formam, conditionem & essentiam, vt externa salia sumunt. Sal quod limaturæ ferri permiscetur, peculiarem suam ferruginem habet: item sal vrinæ suam, & alumina propriam, &c. Quamquam ferrum vnum & idem existit, nihilominus transmutationes, quæ per salia fiunt, haudquaquam similes, quod in salium conditiones transeant. Et prout vnum gustu vehementius est alio, quod à differentia perci-

Salium varietas centuplicata.

pitur inter vitriolum, ſal commune, ſal nitrum, & alumen, quodque peculiarem dolorem infert, vti guſtum habet proprium. Hæc de ſalibus.

Non ſecus, imo peius ea, quæ proueniunt ex Realgaribus efficiunt, vt Arſenicalia ſunt, auripigmenta, vſnea petrea, &c. vt iſta pro ſui conditione veneni tumefaciunt, pungunt, &c. hic etiam vbi producunt vlcera ſeſe palã faciunt. Horum omnium primum fundamentum eſt, cognoſcere totum corpus in huiuſmodi ſalibus conſtitutum : & quantum externa mineralia comprehendunt, Microcoſmum tantundem etiam concludere. Ex prædictis fiunt vlcera, non alias quam ſuper ferrum ferrugo, quod proprium ſal conſumit. Sic & cuprum ſuo ſale proprio conuertitur in æris florem, aut viride æris : non ſecus in ſui conſumptionem per ſalia ſua tranſmutatur corpus.

Vlcera ex ſalib.

Vlcerũ alia origo.

Alia nonnullorum vlcerum origo fit ad hunc modum. Salia quædam ſubtilia ſunt, & liquoroſa, quæ per propriam ſubtilitatem corrumpuntur, eo quod in aliis liquoribus exiſtunt aut ſeparantur poſtmodum in hunc modum. Vinum integrum & ſanum videtur, & in eo ſal eius non percipitur, quia dulcebonumque, nec non in ſua ſubſtantia potentiſſimum: ſuo tempore poſt ab eo ſal proprium ſeparatur, ac tartarum producit ad latera vaſis, quod ſal acutiſſimum exiſtit. Pariter in corpore liquor, qui neceſſarius eſt illi, temporis etiam ſucceſſu talem in ſeparationem tranſit: pellis eius eſt vas: cui tartarus adhæret, vt in dolio, cum ſua differentia tamen, & corpus corrodit. Similiter vinum aceſcit, qui ſubſtantia ſua ſeparatur ab eo. Nam alias in corpore liquoribus accidit, qui centuplicate variantur, vbi ſimilem in acetoſitatem incidunt, ſtatim adeſt corroſiuum.

Sal tartari acutiſſimum.

Salium multitudo in corpore.

Nec eſt, quod miretur quiſpiam ob ſalium in corpore multitudinem, cum idipſum varietas demonſtret vlcerum corporis, in quo generationes omnes elementorum exiſtunt. Latius notandum ſalia corroſiua iuxta ſeparationis tartari, nec non aceti proceſſum à vino ſimiliter vlcerum originem eſſe, quum in ſuam exaltationem ad hunc modum veniunt. Et prout vnum diutius altero vinum conſeruatur, & acutius exiſtit, in corpore ſalia haud abſimilem differentiam habent. Quinam in corpore poſſet aliquid exiſtere, quod præter corroſiuum vlcus forare poſſet? aut corroſiuum eſſe poteſt, quod ſal non ſit? Quam ob cauſam igitur medicus ab hoc fundamento recedere vellet, tum ab originibus veris vlcerum? & id quod ipſamet natura dedit, in quo poſita ſunt etiam omnia non erit conſiderandum, ſecundum eius tenorem ac ordinem? & in his peculiares nugæ, quas effutit Auicenna cum adhærentibus ei, forent obſeruandæ.

Vlcerum origo alia.

Sal ac elementorũ.

Inſpicito naturam ſuis in proprietatibus conditionibuſue, in elementis, quid operetur ac producat. Propone tibi elementum Aquæ, videque diligenter, quam varia ſalia naſcantur ex eo, prout communia, tum alumina, &c. Pariter elementum Terræ, qui mirum in modum ſua ſalia producat in pipere, zingibire, Aromatibus, Vrtica, &c. vt interim tereniabin & noſtoch ſubticeam. Item in quot fines ſalia tendant, & quam varias operationes ſub finem demonſtrent. Ad hæc etiam conſidera, corpus in ſe conditionem elementorum habere, tum etiam ipſummet elementa fore, non ratione frigiditatis, aut humiditatis, caliditatis aut ſiccitatis. Hæc dicta putato, quod aquæ bene corpus fructus & mineralia producat, ac alia elementa.

Aſpice quinam generetur aurum, quod non niſi fructus eſt elementi ſui: aliud aſpice, nempe ſmaragdos, qui ſui ſunt etiam elementi fructus, vt horum incorruptibiles nonnulli, & alij magis. Vbi tales in corpore fructus generantur, quis non iudicabit illud ad vitam longam & ſanam? Contra, cum ex elementis ferrum etiam confluat, quod ſua ferrugo rodit: item Lephanteus, quem edunt vermes : ſi corporis elementum ſimilem fructum etiam producit, quis hominem eiuſmodi ſanum iudicabit? Ad hæc notandum, prout quoduis elementum in ſeipſo bonum atque malum producit, abſque damno ſui ipſius (hoc Anatomiæ quidem ordine cauſſante) ſic etiam in corpore, quum in damnum tendit ex tempore, per exemplum vini & aceti poterit intelligi.

Vt videtis accidere ſæpius, ex elemento mineram tempore quodam produci, quod eo loco minime fuerat auditum antea: hac ratione pariter origines morborum intelligo : nam prout illæ ſeſe patefaciunt, & morbi ſequentes prorumpunt. Quapropter originem ad hunc modum expromito, quum inueſtigare poteris, vt quum ſeparatio metallorum ſuos flores emittere cupit, etiam ſcire poteris, quum ſimilia produnt vlcera. Non alias enim atque ſe palam faciunt illa, per ſeparationem, & morbi ſeſe pariter manifeſtant. Quæ quidem ſeparatio niſi fieret, nulla neque bona, neque mala metalla prodirent in lucem. Sic etiam in corpore niſi fieret ſeparatio, nulla ſanitas, neque morbus vllus accideret. Cum igitur in ſeparationem ordinatã ſunt omnia, primum hoc fundamentum eſt, vt ſeparatio cognoſcatur à medico : Qua ratione homo ſit elementum, & quatuor elementorum in ſe conditionem habeat, intelligendum, non iuxta complexiones, quæ quidem elementum nullum efficiunt : at inde quæ naſcuntur mineralia, præbent elementum. Sic & homo etiam elementum exiſtit, ac ſua ſanitas & infirmitas mineralia ſunt: item corpus ex quo productio fit, eſt Matrix, & ſemen iſtius eſt id, ex quo procedunt omnia mineralia. Hoc de ſemine licet hic taceam, quod philoſophicum potius quam medicum exiſtat. Quanquam Ariſtotelica lyra, tum artiſtarum fiſtulæ viles, talia minime canant, propterea non eſt, quo moueatur medicus: nam ipſa natura demonſtrat, vbi ſemen hoc lateat: quid ſit Matrix, & quid poſtmodum ex iſtis duobus enaſcatur.

Morborũ origo qualis.

Separatio à medico cognoſcenda.

In cuius ſiquidem diſtinctionis declarationem, exemplum hoc ponemus. Elementum Aquæ ſuum in aqua corpus habet, ac ſua mineralia producit in aliud elementum, id eſt, in terram.

terram. Similiter elementum Terræ producit mineralia sua in aliud elementum, videlicet in aërem. Non alias elementum corporale sua mineralia producit in elementum aliud, sicut quod ex elemento aquæ prouenit, existit in Physico elemento corporeo: tum quod ex eo latius nascitur, in lucem erumpit. Cum igitur vlcera sint mineralia, hoc ad exemplum referuntur. Terra corpus est mineralium: accidit vt vno loco reperiantur aluminosa, vitriolata quidem in alio, salia similiter in tertio, quarto vero nihil, &c. sic etiam in corpore. Sunt homines omnes corpus morborum vnum, & inter nos omnes genus omne mineralium diuisum est, æqua repartitione. Inde sequitur in vno solum homine minime, sed repartitum, vt quotquot homines existunt, partitiones totidem sint., & iuxta venas & meatus eiusmodi hominem concernentes, sanitas eius aut infirmitas erit. Ad hæc, è libro de generationibus rerum naturalium instrueris latius.

Vlcera sunt mineralia.

DE CVIVSVIS VLCERIS ORIGINE peculiari.

CAP. II.

Scribendi fuit penes Antiquos hic vsus, vt vlcera pro maiori parte vocauerint *Apostemata*: sed errore factum, & intellectus sui defectu. Quare non est quod quispiam curet, si quando vocem in posterum Apostema quodpiam vlcus: eius rei causa declarabitur, vbi de apostematibus agetur. Apud veteres etiam nonnulla *foramina* dicta sunt, quæ quidem ego vocaui *Syrones*. Multa *nodos* vocaui *damna*, quæ veteres apostemata scripserunt & vlcera fore, non ex eo fundamento, sed ex abusu potius. Licet in posterum etiam antiquorum ego nominibus vna cum meis vtar, causam hanc esse putes, quia vetera vobis aut aliis nomina sunt notiora. Non quod ea defendere velim, aut eorum significata curem, vel declarationes, quas vna cum textu prorsum reiicio. Quæ Latina sunt nomina, & à Latinis deprompta, illa manent: in his origo morbi fere semper includitur, aut ex cura, vel à similitudine quadam, vel accidentali morbo suo deducta. Apud veteres tamen nomina cum suis morbis valde parum conueniunt; quo fit etiam, vt hactenus plus errorum inde quam boni surrexerit.

Vlcera non sunt aposte-mata.

Nomina vlcerum varia.

Nomina morbis conuenire debent.

DE NOLI ME TANGERE, VEL ALIAS Lentigine praua, vel ferrugine.

CAP. III.

Primum est, quod in hoc morbo notes, alibi quam in facie non produci, quia ferrugo est ex sale Calebino, quæ prorumpit per vel trans cutem, & postmodum introrsum rodit ex martiali natura carnem ferream, è septem vnam vsque ad radicem alterius carnis. Ad hæc tibi summe foret vtile, genera carnium iuxta metalla, Kakimias, margazitas, vitriolata, &c. cognoscere, quibus inest, locumque proprium habet omne, quod hunc inficit, eique nocet.

Lentiginis prauę locus.

Vlceris huius productionis tale signum habetur. Locus Martialis ad cutem sal suum expellit, crustas & scissuras, vna cum bullis & pustulis producit. Statim atque hoc apparet, adest salis istius copia, quæ violenter, & ita prorumpit in corrosiuam naturam, vt huiusmodi crustas abedat, sub naso fodiat, post ad maxillas, super & subtus labia, nasi cartilagines, maxillas, in palatum vsque, distenditur in latum, ad aures, oculos, & frontem. Et nisi remedium adhibeatur, sumit incrementum, ac ad oris interiora tendit ea corrodens, vt fame pereundum sit. Ad cerebrum vergit intrinsecus, capitis ossa rodit, ac piam cerebri matrem, subitaneamque post mortem infert. Item oculos & auiculas foraminibus circum excauat, & euellit.

Lentiginis productio qualis.

Eius vehementia.

Quod iam de lentigine praua dictum est, alia pariter similium vlcerum genera faciunt aliis locis corporis: at alia via demonstrationeque, modo formaque tamen similibus. Origo materiaque morbos huiusmodi producens, in Anatomia similis existit sali vitrioli colcotharino, iuxta Martis conditionem. Quapropter notandum atque sciendum, statim atque sal istud colcotharinum, alias quam ipsius Martis regiones arripit, signum adesse mortis.

Origo & materia.

Signum mortis.

DE CANCRO.

CAP. IV.

Prout colcotharis est conditio circum se rodere, ac abedere, quum ab eo separatum fuerit, à quo temperatur, ac tum pro situ suo corporis aliqua parte suam tyrannidem exercere: non secus colcotharinum sal acutum est materia producens cancrum, sub hac differentia videlicet viris ex hæmorrhoidalibus fluxionibus; fœminis autem ex menstrualibus. Ex his colliges cancri situs & loca non alibi fore posse, quam vbi fluxus eiusmodi sibi centrum faciunt. Nec alio sese loco ponere possunt, quam ex hæmorrhoidibus inter scapulas, & ex menstrualibus ad pectus.

Cancri materia quæ.

Locus.

Quum eiusmodi cancer exoriri cœperit, eius notanda signa veniunt. Primo sal colcotharinum separatur, & mirum in modum prorumpit in lucem, vt quandoque in verrucæ duræ similitudinem, aliquando crustarum instar: quocunque modo sit, vbi fuerit apertum: si verruca dura sit, sal corrosiuum hoc exedit carnem, & fœtore quod reliquum est, replet: si crustæ, has abedit etiam, & foramen apertum efficit, in latum protenditur, & ex corrosiuorum conditione, circum se rodit omnia cum calore maximo: ex quo rubedo prope vulnus oritur, temporis longo successu tamen summum dolorem adfert, gelu, caloremque, sali colcotharino præter situm assimulatur in lentigine praua suas operationes tyrannicas exercenti. Sub terminum sal colcotharinum hoc in regiones cordis penetrat, non alias quam lentigo praua cerebrum inuadit, & vt ista mortem inducit.

Signa.

Notandum etiam, fluxus menstruales acutissima salia continere. Quare si corrosiui salis in matrice fieret huiusmodi separatio, vt à menstruo seiungeretur: cancrum, vt supra dictum, & prauam lentiginem ibidem ori-

Menstrua sal acutissimū.

ri posse, dubitandum non est, summo cum periculo, quod vix aut parum cognosci valeat. Est etiam in huiusmodi sale, realgaris quidam concursus qui quidem in sale Calebino minime fit: quo lentigine praua cancer iste periculosior est eo loco iudicandus.

DE GANGRÆNA.

CAP. V.

Gangrænæ materia, & locus.

PAri modo quum sal vitriolatum acutum separatur ad alium corporis locum, quam supra dictum est, vt ad pedes, brachia vel alias partes. Alia ratione duobus prænarratis vlceribus comparandum venit, excepto solo, quod huic alumen plumosum admixtum sit. Eius in carne materia sita est, & liquor existit illius, in quo est, ac mercurialis morbus. Et quamuis alios etiam locos atripiat, eius occasio salia vitriolata sunt, quæ totum perfundunt corpus.

Quum in aliquo membro separatio contingit, vt sal vitriolatum cum alumine plumoso, inciperet carnem & cutem corrodere, primo rubedo quædam oritur, & aliquando calli duri glandium instar apparent, in carnosis partibus, at super ossa rubedo maior: & non alias quam cancer & lentigo praua primum incipiunt circum se rodere: sic istud etiam, peculiaribus cum doloribus, vstionibus & punctionibus, ob salis plumosi concurrentiam. Item prout est corrosiui conditio, quæ de salibus acutis prouenit, circum se rodit in altum, ac inter cutem & carnes, cauitates facit: vbi cum se receperit, humiditate sua perquam acuta, quoduis excauat, ossaque prorsum exedit, vt eis colorem adimat, & neruos contractos reddit: infra membrum tumores excitat, sensum tactus adimit, mirum in modum exulcerat, postremo totius in corporis virulentam infectionem terminatur.

Sunt & alia salia, quæ solum in latum circum se rodunt, & locum sui centri positionisque retinent: quibus quum aliud sal admiscetur, siue ex aluminibus, realgaribus, nitris, &c. iuxta mixturam hanc dolores maiores concipiunt, & ab eiusmodi proprietate rubedinem, corrosionem, & tumorum conditionem. Quapropter notandum, vlcera quotquot similia sunt, & in corpore hunc ad modum apparent, siue lentigines prauæ, siue cancri, vel gangrænæ fuerint, vna sub cura tria comprehendi posse cum illis, quæ sibi similia sunt apparentibus signis. Poteris etiam tribus vnicum assignare nomen, aut vnumquodque per se relinquere. Non est inter hæc alia differentia, locorum, & liquoris ex quo profluunt. Hoc etiam conclusum volo: qualecunque fuerit vlcus in corpore, superius aut inferius, originem hac via ducere suam, ex vitriolatis, vna cum salium speciebus admixtis.

Vlcera similia sub eadē cura.

Vlcera ex vitriolatis.

Quinam possent ex quatuor humoribus ista procedere? quæ si procedere dicantur ex eis, quare Melancholicus humor aut Cholericus, &c. iuxta situm loci corrodit, & non alibi? Vnde conditionem istam accipiunt in latum? & excepto solum eo loco, in quo pauciores habētur humores, operātur? Si dixeris eo meatu acquirere, purgariq; prauum quod existit. Dic igitur quando fluere cesset? aut instrue me, num bonum vna cum prauo non effluat? Si de morborum locis loqui voletis, & origines eorum vere demonstrare, quare hoc vel alio loco simile, vel aliud vlcus existat, cur istud ab alio sic differat, ista sine Anatomia elementa probare minime potestis: nam corporis oportet regiones vobis vt proponatis. Et quum eas repartiemini, reperietis, qui mineralia suam originem ducunt, & quid ex eis procedere locis valeat: modo cognoueritis, quænam salia corrosiua quiuis producere loci queant. Nam prout exempla superius data docent, videlicet regionem vnam alia continere mineralia, quam altera, iuxta Solis differentiam in earum productis: hoc ipsum etiam in corpore non alias reperitur. Item postquam salium naturam omnium probe cognoueritis, & quæ sit eorum operatio: tantundem in Microcosmo similiter inuenietis. Quid vos ergo dicere mouit, vlcerum formas tam varias ex quatuor humorib. procedere, quos tribuitis naturæ? Est etiam quod sciatis, vlcera non fore emunctoria, nec meatus per quos aliquid repurgari debeat, vel etiam repurgetur: sed non alias intelligenda veniunt, quam vbi foramen tuis corrodentibus, vel trappanantibus sanum in os inducis: quam diu rodens in foramine fuerit, nulla sanatio potest adesse: talis est salis corrosio suis locis, & in propria sua natura semper, donec adfuerit.

Vlcera non ex humorib. prouenire.

Vlcera non sunt emunctoria.

Iam de aluminosis vlceribus dicendum, quorum conditio solum est in profundum exedere. Hæc suam ducunt originem ex aluminum generibus, & quot alumina, tot etiam eorum sunt vlcera. Quum à suo corpore sal hoc separatur, quod sibi datum erat, & illud amittit, mox inde suum in corrosiuum transit, carnesque (prout omnis corrosiui salis est conditio) rodens exedit. Separationem hanc ad hunc modum intelliges. Nihil tam execrabile vides, quod non etiam aliquid boni contineat, exemplum ab aranea, quæ summum venenum est, è contra summum arcanum in febribus chronicis. Item vinum creticum, optimum, & supremum vinum, è contra tamen in se maxime præ cæteris corrosiuum acetum habet, quod merum est alumen, Vt ex ordine constat naturæ, bonum & malum semper vnum arcanum efficiunt, & venenum æque ac balsamum, acidum æque ac dulce fore debent in corpore: nam in isto colores & sapores omnes existunt, ac similia quæque. Prout in Saturno tres colores videtis latere, scilicet rubeum, flauum, & album: tamen in seipso non est color aliquis horum, in ipso nihilominus existunt, In ferro similiter colores, puniceus, rubeus, & niger latent: ferrum in seipso non est colorum istorum etiam aliquis. Ab hoc exemplo iam intelligite, non alias ac per separationem huiusmodi colores manifestantur, salia pariter in separatione cognoscuntur. Et prout Saturni rubeus color tingit in rubedinem, flauus eius in flauedinem

Vlcera aluminosa.

Aranea summū arcanum in febribus.

Vinum creti um corrosiuum.

Saturni tres colores.

separationem

ſeparationum viribus, ſic etiam alumen, & ſal in vlceribus. Quod ſi mirari te contingat, quinam alumen aut ſal, &c. ſic in corporibus exiſtere poſſet: conſidera, quinam acetum ſit in vino, vt minime percipiatur. Latius in cupro latet vitriolum, & ipſummet cuprum eſt vitriolum, & in ſeparatione tale nec non idem ſit. Nota ſuper his in forma ſeparationem exiſtere, fierique, non in ſpecie. Vna ſeparatio cupri tranſit in ſal Veneris, quod longe corroſiuius eſt vitriolo, fitque ſeparatione formæ, non ſpeciei. Per formæ ſeparationem concludentes iſta relinquemus.

Alumen & æs viride quid differãt.

Vlterius quum ſimile quid per ſeparationem oritur, iuxta ſeparationem eſt corroſiuum: alius dolor exiſtit, & foramen aliud. Differentiam inter alumen & æris viride conſpice, crudum & aduſtum, inter quam diſſimilium conditionum exiſtant: ſic & foraminum aut vlcerum eſt conditio (tamen in profundum tendunt omnia) tum eorum malitia, hoc eſt, quum peiora ſunt, quam ſalium ſit conditio, conſiderandum eſt, id à concurrentibus mixtionibus fieri, quæ magnitudinis multitudiniſque ſunt vlcerum vel foraminum cauſæ. Sic Lupus, Eryſipela, profunda Eſthiomena, Fiſtulæ, Scruphulæ, nec non id genus ſimilia naſcuntur, quibus veteres admiranda nomina dedere multa, quod quidem valde minori poterat exequi.

Lupi origo.

Lupi talis eſt origo. Si corporis aliquo loco fieret ſeparatio, præſertim carnoſis in partibus, quod iſtæ ſint eiuſmodi foraminibus obnoxiæ (nam ſuper tibias, vel in ſiccis locis corroſiua non ita poſſunt ac in aliis operari) lupuſque foret: hunc aliud nil exiſtere ſcito, quam ſal Mercuriale, hoc eſt, Alumen: ex Mercurio namque ſal hoc procedit aluminoſum, quod pari modo, quo vitriolum à corpore ſalis, à Mercurio ſeparatur, nec non alumina quæque. Inde ſequitur hunc ſui centri locum eſſe, quo generatur, & manifeſtum ſe facit: quamuis hepati perperam aſcribitur, quod morbus atteſtatur per ſeipſum. Huic ſi quid ex aliis membris afflueret, aliud nihil quam ſeparationis reſolutio eiuſdem ſalis, & ex in externis partibus corporis. Aluminis igitur conditio eſt, vt quum ſeparatur, ſuam in carne petulantiam exerceat, hanc putrefaciat & exedat, aliis proprietatibus quam de præcedentibus dixerim. Qua de cauſa quum in vlcus hoc impoſita fuerit alia caro, peroptimeque ligata, miſcetur alumen iſtud alienæ carni, quam etiam edit, viua tantiſper in ſua quiete relicta. Permanentis etiam & fixæ conditionis eſt, circumferentiam ſuam indurat, ac ſi muniret aggeribus, ne quid alienum ſubintret, præter ſuum reſolutum, quod vrit abſque requie: durat annos circiter quinquaginta, ſuo loco manet, circum ſe latius non rodit, quam regia ſuo continet. Si morbus acutus, vt Antrax vel carbunculus acceſſerit, tum primum ſuam proprietatem amittit, mitiſque redditur, in ſignum tamen mortis.

Materia. Materia.

Fiſtularũ origo.

Fiſtularum origo pariformiter exſurgit, vt quum alumina ſimul vna cum nutrimentis aliquo loco reſoluuntur. Hæ ſuum locum incluſum appetunt, hoc eſt, putrefaciunt, & non corrodunt: eſtque dulce quoddam alumen earum. In lacertis primum oriuntur, etiam in iuncturis arterias inter, aut ligamenta. Poſtquam occultam eiuſmodi putrefactionem fecerint, aut in latum extenderint, ſpiraculum ſibimet parant non alia de cauſa, quam ad reſpirationem. Ob debilitatem iſtius aluminis corrodi cutis nequit. Poſſunt etiam ex omnibus vlceribus & vulneribus naſci, ratione quam de vulnerariis fiſtulis prius enarrauimus.

Materia. Malitia.

Huius generis alia multa foramina fiunt in corpore, quæ minora ſunt extrinſecus, quam intrinſecus. Iſtorum eſt conditio, dolores non inferre, ſed prout aluminis dulcis eſt natura, ſemper humiditatem emittere, vel in aquam reſolui ſic & fiſtularum conditio, ſpumam, aquam, & ſaniem eiicere. Vbi tamen glaciei non fuerit alumen, aut eius acuitas mortificata: nam per iſtud fiſtula cauernoſum vlcus efficeret. Cum fiſtula perſeuerat in exaltatione ſua, manet quouſque morbus ad eam alius accedat: nam ex fiſtulis mors nulla producitur.

Cõditio.

In alumine quid cõſiderandum. Plumoſum.

Latius in alumine conſiderandum, id quod plumoſum vocatur ſæpius manifeſtari, de quo mirabiles admodum conditiones oriuntur, vt ſcrophulæ, formicæ, & id genus alia, quæ producuntur ex alumine plumoſo: quum ſeparatur, tria, quatuor, quinque, vel plura centra facit, vſque in centum vel ducenta, hunc in modum. Quoties gutta ſeparatur, toties ea coagulatur, & hac duritie circum ſe corrodit in foraminis productionem: & vbi multæ guttæ reſoluuntur multa foramina pariter fiunt, nodi, glandeſve donec incidant. Quandoq; mitigatur per aluminis dulcis acceſſionem, vt ſua foramina dolores non ita vehementes inferant, ac per ſe: nonnunquam ab arſenico malitiam ſuam adauctam habet, qua peius efficitur, quam alias exiſteret. Quicquid ſit, ignorandum non eſt eius fore conditionem, vt multa foramina corrodat, primo bullas vel puſtulas emittendo: poſtmodum vbi ſatis corroſerit, vnaquæque foramen ſuum adfert. Huiuſmodi plumoſi conditio quum incipit oriri, duplici via manifeſtatur: Priore, nodis ac duris glandibus præmiſſis, ex quibus fiunt ſcrophulæ, nec non id genus vlcera multa, quæ ſub ſcrophulis omnia comprehendenda ſunt. Poſteriore, pruritibus & vſtionibus primum aggreditur, ex quibus non adeo magna vel profunda fiunt vlcera, ſed peiora ſatis & acutiora, iuxta mixtionis incidentiam, ſeſe multo minuſue manifeſtare poſſunt. Notandum inſuper fœtorem profunditatem, vermes, & ſimilia, quæ occurrunt in ſimilibus, occaſione carnis fieri, quæ conditionis illius exiſtit, vt iſtorum facile generationem admittat. In carne vermes quandoque naſcuntur, quandoque putrefactio nimiam in reſolutionem tendit, vt in fœtorem tranſeat: quæ tamen omnia curam non concernunt. Pariter ſi cum Gangræna quod vlcus appareat, cauſam eſſe putandum eſt, quia bonum atq; malum acidentia ſua recipiunt.

Plumoſi cõditio.

Vermes in carne nati.

Vlcera ſalis vrinæ.

Sal etiam vrinæ varia producit vlcera, per vrinæ viam omnia, prout in cambuca, ſimilibuſque.

busque. Sal istud vna cum vrina simul, vt acetum cum vino bibitur, effluere debet. Quum tamen in separationem transit, inde mox centrum sequitur, post eruptio manifestatioque foraminis, quod pro conditione sui salis formam habet. Simili processu cognoscuntur salia hæc omnia, quæ ex salino vero corpore profluunt, quæque plura sunt, sub fundamento comprehensa tamen omnia, prout ipsa cambuca continet.

DE CONDITIONIBVS, ESSENTIIS, *& proprietatibus vlcerum.*

CAP. VI.

Vlcerum colores.

SCiendum etiam de coloribus, qui videntur vlceribus accidere, solum ex salibus, è quibus oriuntur omnes, procedere pariter & formas. Vbicunque sal non fuerit, ibidem & color nullus, & in extractione proprietatum salis, colores fiunt manifesti: sic etiam ex forma varia curantur, idque iuxta species. Crystallum in angulos cudit aliud nihil, quam sui salis proprietas: quod citrinus lapis aliam formam habeat, alterius est sui salis causa: sal aliud in Saphyro, quam in Granato: similiter aluminis est alia forma, quam in vitriolo. Salis communis formæ variæ sunt, vna quidem aquea, cotis instar alia, granulata quædam, &c. Sic & vlcera corporis apparent, longum vnum, latum aliud, angulare hoc, rotundum illud, quod salium suorum, vt cuiusque quæque proprietas, efficit.

Formæ.

Quales in quatuor elementis formæ producuntur, vt arbor nulla sit alteri similis, herbæ semina quoque similiter: hoc in elemento terræ. In elemento aquæ lapis nullus alteri similis etiam existit: quæque proprietas manet in seipsa, prout suum sal ordinat: sic etiam in homine proprietas.

Colorũ ac formarum quæ sint origines.

Libenter autem à medicinæ Sophisticis audirem, vbi colorum origines forent, ac formarum. An in Melancholia vel phlegmate respondeant: hoc mihi demonstrent in metallorum, lapidum, & arborum generationibus. Nam vnum & idem est, quod formam dat hominib., & quod elementis. Vnde prodeunt hu humores? vnde suam originem ducunt? potestis ipsi vos considerare, corpus internum, externo corpori nullum chirurgiæ morbum introducere posse: nam hoc loco separantur ambæ medicinæ, videlicet interni corporis, & externi. Si forte putatis vni foramini quemcunque clauum adaptare, latius in mea Physica librorum paragraphorum documentum accipere poteritis, quam hoc loco, qui chirurgiæ tantum existit.

His paucis origines, materias, & causas ex quibus vlcera quæuis oriuntur, abunde satis à me declarata fore volo. Quanquam vlcera plurima, variæque formæ possunt ex salium diuersis conditionibus oriri: cum tamen cura eorum minime requiret, manere volumus. Summa cura fuerit in istis necessitas, id à fundamento probe curam intelligere.

DE CVRIS ET SANATIONIBVS *Patentium vlcerum.*

CAP. VII.

Balsamũ cura vlcerum.

CVra sanatioque patentium vlcerum in Balsamo solum consistit, quod eo corporis loco simile Balsamum deficiat. Verbi gratia: Corpus in se Balsamum continet, quod à putrefactione conseruat quicquid in illo continetur, vbi tamen eorum aliquid à corpore separatum fuerit, huic balsamo non subest amplius. Inde sequitur medicamentum in corporis natura latius esse quærendum.

Balsamũ in quib. cõsistat. Balsamũ quid.

Balsamum quo sanari debent vlcera, consistit in exterioribus elementis, & est id, quod alia genera defendit à putrefactione. Merito dici potest igitur, quod sit Mumia corporis exterioris elementorum, hoc est, fructuum eorundem. Quamuis etiam Mumia sit, cum tamen ab vno in aliud corpus applicatur, Balsamum est. Nam quod ex vno corpore transfertur in aliud, vel permutatur, est Mumia transmutata sub nomine Balsami comprehensa. Vt sciatur tamen, vbi lateat Balsamum, in vnoquoq; naturaliter composito fore minime dubitandum est.

Mumia quid.

Balsami extractio.

Huius extractio Balsami fit in separatione, sic, vt hoc ipsum, quod sustentatur à Balsamo, sumatur. Iam ad hæc animaduerte, Balsamum existere, præter liquorem Mercurialem. Vnde sequitur in Mercurio sanationem omnem contineri. Similis & potentissimus in Thereniabin, & Nostoch, item in aquæ mineralibus, terræque fructibus Mercurius habetur. Ex eo colligi potest, Antimonium excellentissimum vlcerum exhibere medicamentum, cum huiusmodi liquoris Mercurij plus in se continet, quam aliæ quæuis Margazitæ, Kakimiæ, & cætera similia. Solum ex eo curam & sanationem suam recipit aurum, quod supremum arcanum & remedium habeat. Subtilior enim liquor Mercurialis inter ea, quæ per elementum aquæ producuntur, minime reperiri potest. Similiter eorum, quæ terra profert, nullum excellentius arcanum sanationis habet, quam liquor Mercurialis ex Realgare Cheiri. Sic de cæteris.

Antimonii præstantia.

Mercurialis liquoris cognitio.

Ad vniuscuiusque liquoris Mercurialis cognitionem, animaduerte, quum in huiusmodi liquorem metalla transmutantur, vt pro parte crocus Martis existit, ex alia flos Veneris, & pro sua parte spiritus Iouis: non tamen eo prorsum adductus: quum separatio vera facta fuerit, iuxta sui recepti, vel processus potius tenorem vnusquisque liquor Mercurialis huiusmodi potentissime curat vlcera.

Balsama plurima ad vlcera.

Plurima describuntur ad vlcera balsama, iuxta mineralia quatuor elementorum, in emplastrorum formam aliqua, nonnulla puluerum, aquarum, oleorum, &c. quocunque modo fiant, eiusdem curæ sanationisque balsama sunt. Quamuis apud veteres varia sunt recepta, nec non ordinationes cum regiminibus, quæ huc adducere minime volo,

volo, cum naturæ prorſus contraria ſint in vlcerum curis, ad hoc tam inepte poſita ſunt adminiſtrataque, tum præter neceſſitatem omnem regiminibus onuſta, naturæ potius inimicis quam acceptis, minime conſideratu neceſſaria, tamque varia, quæ penes antiquos ſcripta reperiuntur, quibus quidem ſeipſos, nec non alio - miſere ſeduxerunt, ac ægros perdiderunt.

Balſami natura.

Quapropter latius de Balſami curis & natura notandum, hoc ipſum fore, quod ſeparatum adimit, & abſtergit, corpuſque reſtituit in huiuſmodi naturam & conditionem, vt proprium eius balſamum rurſus in priſtinum locum antea corruptum redeat.

Balſamũ ex auro.

Primo quod ad Balſamum attinet ex auro productum ad hunc modum elicitur, vt aurum hoc abſque ſpiritu ſalis omni, tum realgare vel ſimilibus, in puluerem, oleum, aquam, aut huius generis tale quid adducatur: quod nedum in auro, verum etiam in quouis ei ſimili corpore per tranſmutationem fieri debet. Nam abſq; ſimili tranſmutatione, minera nulla ſuas operationes adimplere poteſt, vt in ſe continet ac habet à natura, licet aliquam ſimilitudinem exhibeat, ex fundamento vero non procedit. Eius extractionis proceſſus eſt, vt aurum per Thereniabin crudum in ſuccum reducatur abſque deſtillatione quauis. Nam per deſtillationem ſal exaltatur, quod in hoc auro nullo modo prædominari debet: nec alia via quacunque reducendum eſt in puluerem. Receptum eius hoc eſto, quod ſequitur.

Receptũ.

℞. *Auri laminati drachmam, Olei de pino drachmas quatuor.* Pone ſimul in digeſtionem ſeptimanis quatuor: poſtmodum oleum ablue, manebit in fundo puluis. Hunc vna cum Thereniabin crudo poteris adminiſtrare. Vel alio modo ſic facito.

℞. *foliorum auri drachmam, Olei Maſticis drachmas ſex.* Digerantur per menſem. Poſtea ſeparabis ab oleo, ſicut prius, & affundes alchol vini, digeri permittes octo diebus, poſtmodum abſtrahatur è balneo Mariæ. Hoc oleo quidem vtere. Si dicant alij medici, hoc medicamentum nimis fore pretioſum, aut ſubtilius æquo, loquetur eorum inſcitia. Nam leuius, minuſque medico decipere volenti, vel ægris imponere, ſatisfacere poterit. Qui ſanare vero cupit, morbos quoque rite pellendi ſuſcipit onus, tantum accipiet pro ſuo medicamento, quod compenſare ſumptus valeat.

Oleum.

Balſamũ ex ferro.

Ex ferro ſimiliter habetur balſamum ad hunc modum, ſcilicet, vt cum aceto deſtillato reuerberetur in crocum, à quo poſtmodum octies aut nouies eleuetur ſal armoniacum, & inde poſt in oleum redigatur optime dulcificatum. Horum vſus, auri videlicet ac ferri ſit, vt illud qualibet ſeptimana ter vlceribus patentibus imponatur, ferrum vero ſingulis duodenis horis ſemel.

Balſamũ è cupro.

Pariter in cupro ſimile Balſamum exiſtit, quum in vitriolum rurſus conuertitur, & hoc in aquam, eiuſque poſtea colcotharin rubeum oleum: quæ quidem ambo valent ad omnia vulneraria vlcera, ſicut cancer, lupus, fiſtula, vel ſimilia corrodentia quæq; foramina fuerint.

Balſamũ è plumbo.

Euam ex plumbo poterit haberi ſpiritus iſte, ſi per acetum deſtillatum ex cineribus eius extrahatur. Quæ dulcedo poſtquam in oleum venerit, nedum vlcerum patentium, verum etiam apoſtematum & vulnerum admirandum eſt remedium.

Balſamũ ex argẽto viuo.

Similiter ex Argento viuo, quum in oleum conuertitur, auri balſamo comparandum venit: & vbi congelatum poſtmodum fuerit à colcothare, poſtea cum aqua Parthenionis adminiſtratum, omnia quotquot ſunt excellit balſama. Et in crocum verſum, aut præparatum in florem, vlceribus eiuſmodi ſummam curam exhibet. Si medici, qui medicam hactenus exercuerunt artem, tales forent, quales fore præ ſe ferunt, metallorumque proprietates cognoſcerent, in fabrorum officinis metallariis meliorem fore medicinam, quam in pharmacopoliis Francofurdianis perciperent. At ipſi credunt, quo longinquius habent negotium, eo ſapientiorem ſub rubeo pileo ſtultum exiſtimari.

Realgaridarum præſtantia ad vlcera. Arſenicum.

Præſtantiſſimum etiam ad vlcera patentia remedium adferunt ipſa realgarida, prædictis non immerito comparandum. Arſenicum enim quodcunque patens vlcus, cuiuſuis etiam conditionis fuerit, validiſſime ſanandi ſufficientes vires habet, hoc ſuo proceſſu tamen, vt ſibi venenum quod habet, auferatur ad hunc modum. Fixandum eſt per ſal vrinæ, demum in oleum per ſeipſum conuertitur, quoduis vlcus patens perſanandi potentiſſimum.

Antimonium.

Hac via cum Antimonio feceris idem, vbi hoc in pultes aqua vitrioli decoxeris, & poſtmodum ab eo ſal armoniacum eleuaueris, colato, & inuenies rubeum obſcurum colore, liquorem & ſpiſſum, earundem, vt ante dictum virium.

Nec eſt quod mireris, vlcera curari ſanarique ſimplicibus huiuſmodi, quod natura per ſeipſam has virtutes compoſuerit, ac dederit mineralibus, vt auro circiter ſexaginta, cupro viginti, realgari triginta, &c. Quapropter ego merito recepta prorſus inualida reiicio, quæ poſuere medici nullius artis aut peritiæ. Hi conati ſunt ſuis compoſitionibus integram reddere naturam: interim non conſiderarunt iſtam per ſeipſam eſſe compoſitricem, nec ſciuerunt locum in quo pharmacopola naturæ moratur, imo naturam contempſerunt, & iſtius medicamentis meliora ſe putarunt æneis capſulis includere poſſe, quam arcana ſint naturalia.

Medic. reptehẽſio.

Salium vires ad vlcera.

Salium etiam vires ad vlcera patentia maximæ virtutis exiſtunt, quum alumina ſuis priuantur corroſiuis, abſque ſtipticæ ſuæ conditionis corruptione, ſic, vt ab alumine liquor ſumatur, non tamen à calcinatione. Contra capiatur à vitriolo ſuum oleum, & liquor nullus: à ſale color puniceus, alio ſemoto. Quis præparationis eorum ſit proceſſus, optime ſatiſque notum. Vſus tamen, vt cum eis procedatur, eſt vt ipſæ thermæ continent. Quandoquidem ex ſalibus omnia balnea procedunt. Horum etiam virtutibus aqua frigida caleſcit in balnea, quæ patentia quæuis vlcera curare, ſanareque poſſunt.

Balnea omnia ex ſalib.

Quæ ſupra poſita ſunt, elementum concernunt aquæ: iam latius quinam elementi Balſama terræ veniant in vſum ad ſanationem vlcerum audite. Primo notandum eſt Mumiam terræ balſamum exhibere: quum ad eundem ſalis vrinæ modum in alcali reducitur. Poſtmodum omne quod ex terra naſcitur, Mumiam latius præbet. Gradus eius melior omnino redditur, vbi ſimul iſta fuerint in mixtionem adducta, de qua poſtmodum extracta Mumia ſit.

Balſama terræ.

At vera balſama quæ latent in arboribus, & pro parte ſeſe patefaciunt, prout gummi non ſunt, hoc loco pro balſamis habenda. Sed quod Botin & Iuniperus exhibet, partim in vlceribus aliquid poteſt, in vno quam in alio magis tamen: aliquando frondes, alias fructus excellunt alia. Cum tamen in particularem vſum adduci debeant, eorum hic ego præparationis meminiſſe nolo: quod vlcerum curationis & ſanationis in eo fundamentum conſiſtat, vt generale balſamum fiat, quod omnia curet. Non eſt vtique cætera quæuis, inter producta naturaliter, arbores aut herbas, aliquod Parthenioni ſimile, quum liquores eius in modum extrahuntur, vt ſua virtus Mercurialis maneat, cum adminiſtratione ſui vera: hac via potens euadit chirurgus in fiſtulas, vlcera corrodentia, cancrum, ferruginem, &c. quocunque modo vel forma fuerint. Et non alias ac moſcus aromatum odores excellit omnes, Parthenion virtutes omnium vegetabilium, arborum, herbarum, &c. quæ terra producit. His ego Balſamis terræ Mumiæ, compoſitionis eiuſdem & Parthenionis, omnium terrenorum balſamorum vires concluſiſſe volo.

Balſama arborũ.

Pari modo quod elementum aeris in ſuo Thereniabin exhibet, liquoſa Thereniabin exiſtit, ſupremi balſami. Sed pro tenore ſuæ conditionis, & elementi proprietate, ſeparari debet à ſua humiditate, per additionem Parthenionis non alias & Noſtoch. Cum tamen iſta non ſint in vſu, repertu ſatis difficilia. Quapropter in præcedentibus curas admodum potentes poſui.

Balſama aeris.

Tandem vt ad vſus ordinem deueniamus, & vnicuique morbo ſuum peculiare medicamentum aſſignemus, vt vtriuſque ſpecies Anatomiæ demonſtrant, prout in praua tentigine, excepta practica tamen antea data, curam eius accipe, notaque diligenter. Principio mortifica materiam, poſtea mundifica, deinceps cura ſanaque. Mortificationem etiam notato fieri debere per dulcia realgaria, quæ nullam acuitatem vel aſperitatem habeant: nam iſtis fieri non poteſt, vt recte cura ſuccedat, quantum ipſe morbus expetit: ſimiliter in aliis vlceribus. Mundificatio fieri debet ſub emplaſtro curatiuo, ſic vt ligatione quauis eius materia ſumatur, quantum hac vice docebitur. Cura talis erit, vt maturum efficiat vlcus, attrahat immunditiam, vtque natura ſanare valeat: quod niſi fiat, nulla ſanitas venit exſpectanda. Mortificatio neceſſaria eſt ad morbi tollendam vitam. Mundificatio quidem, vt ſucceſſu temporis, quod mortificatum eſt, auferat: cura vero facit in defenſionem.

Balſami vſus. Mortificatio. Mundificatio.

In praua tentigine, noli me tangere, vel ferrugine talia recepta ſunt.

♃. *Realgaris ſublimati* ℥.*j.* coquatur in aceto duabus horis, & quum exiccatum fuerit, adde huic *olei Maioranæ* ℥*ij.* ſimul commiſceto. Hoc vnguento ligabis vlcus ad extenſionem ſui, quam tenuiſſime poteſt, & repetitis vicibus extrinſecus inunges oleo, ne ſiccetur. Maneat ita diebus duobus cum ſuis noctibus. Tandem incipiet ſaniem & aquam emittere, quo ſigno percepto, hoc emplaſtrum ſuperponito, maneatque tantiſper, donec nulla ſanies effluat amplius, aut alia fluxio.

Noli me tangere.

Mundificatio.

♃. *picis naualis vnam libram, Viſci pini & abietis ana lib.* ß. *Viſci locuſtarum è larice. lib.* ß. *Pici larignæ* ℥*iij.* liquefiant omnia ſimul cum ſui omnium ceræ medietate, ac olei quantum ſatis fore videbitur, vt formam acquirat emplaſtri. Quod iſtud non extraxerit, alia quæque nequibunt. His peractis curam aggredere.

♃. *Ceræ, Picis communis, ana lib.* ß. *Ariſtolochiæ rotundæ* ℥*iij. Mumiæ* ℥*ij. Antimonij triti* ℥*iiij.* ß. Fiat emplaſtrum, & eo mane veſperique ligabis, iuxta conſuetudinem.

Aliud emplaſtrum.

♃. *reſinæ abietis lib.* ß. *Viſci conſolidæ* ℥*iij. Succi chelidoniæ quantum ſufficit*, inde fiat emplaſtrum. Notato, maximam huius artem & curam in vnguento primo ſitam, & in altero ſcilicet emplaſtro fluxus extractionis.

In Eryſipela cura communis eſto hæc.

Primo cape *glutinis aquatici* ℥*iij. deſtilletur in aquam*, cui fimum iniice mineralium, & fiat decoctio per horam, donec in pultes vtcunque ſpiſſas euadant, quibus adde *camphuræ* ℥*j.* ß. fiat vnguentum, quo tibias ligato ſingulis ternis diebus ſemel, tribus ſeptimanis continuis. Poſtmodum vlcus hoc ablue foliorum quercus aqua mundum ſeruando, vel aqua ſalſa: ſic fiet vt æque ſanetur, ac ſi medicamentum ſuperpoſitum foret. Nam conditio talis eſt huius medicamenti, vt ſeptimanis tribus poſtmodum operetur.

Eryſipelas.

Ad Cancrum.

Poſtquam gluten aquaticum in aquam reduxeris, huic tantundem adde colcotharis, & ad iſtorum ſingula pondo libramve, floris æris ℥*j.* ß. adde: ſimul commiſce, primoque ſuper vlcus pone, putrefietque, ſuper illud permitte, quod plerunque fieri die quarto ſolet. Poſtmodum emplaſtrum appone mundificatiuum, quod in tentigine praua deſcriptum eſt. Et vbi totam immunditiem extraxerit, puluerem hunc ſuperſperge. Recipe pulueris ex ſucco *chelidoniæ, Parthenionis, Centaureæ ana* ℥ß. *Mumiæ* ℥*j.* ſub iſtis pulueribus mane veſperique ligatum vlcus, hoc optime perſanatur.

Cancer.

Ad Lupum.

♃. *Realgaris cryſtallini* ℥*j. Olei ardentis* ℥*ij. Ceruſſæ drachmas duas*: fiat vnguentum, quod

Lupus.

quod circum lupum apponatur, vt vlcus non intret. Ligationes innoua singulis duodenis horis semel in sextum aut septimum diem. Postmodum aufer hanc ligationem postremam, & abstine tandem ab ea, tantisperque relinquatur vlcus, donec locus ille circumseptus abeat & per se. Quo facto, lauetur mane vesperique hac aqua, sequentique ligetur sub emplastro, iuxta communem vsum. Recipe *aquæ glutinis, Rosarum ana ℥ vj. Parthenionis ℥ v.*

Aliud Emplastrum.

♃. *Olei lini lib. ß. Viridis æris ℥ iij.* Ceræ tantum, vt istius posterioris, coquantur simul in cerotum. Cui gummi Bdelij colati ℥ij. adde ligaque iuxta morem, ordinis quoque tenorem.

Ad Fistulas.

Fistulæ.

♃. *aqua de cornibus cerui lib. j. Centaureæ, Consolidæ aureæ ana ℥ iij. Parthenionis ℥iiij. ß.* His impone *Reubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana ℥ j.* Huius optime commoti singulis vicibus mane vesperique bibatur cochlear vnum, & mox inde vini cochlearia tria. His potiunculis mundificatur interne fistula, per seque sanatur, absque medicamento latius externeque posito. Si tamen aliquid superponere velis, hoc sit emplastrum.

♃. *de gummi quatuor, ℥ ij. Ceræ lib. j.* coquantur simul, & iniice *visci botini ℥ iij.* fiat emplastrum.

Ad Gangrænam.

Gangræna.

Eodem vtere medicamento, quoad prauam tentiginem, etiam ad vlcera corrodentia, excepto quod additionem hanc facias, vt curatiuis emplastris ad *lib. j. Scammoneæ ℥ ß.* adiicias, cui peculiaris ad corrodentium virtus inest vlcerum curam.

Ad vlcera putrida cauernosa.

Vlcera cauernosa.

Primo *croci, Hermodactylorum accipe grana vj. Olei nucis grana iiij.* Permisce, ac in quinque partes diuide: quarum vnam singulis noctibus administrabis. Postmodum sequens emplastrum super totum crus pro damni latitudine, vel extensione ligato.

♃. *ceræ abietis albi lib. j. Visci de Botin lib. ij. Resinæ communis lib. j. ß.* Liquefiant omnia simul, & eis adde nucum *olei lib. iij. Minij, Lithargyrij. Lapidis calaminaris ana lib. ß. Tutiæ ℥ j. Carabis ℥ iij.* terenda conterantur, & ex omnibus fiat cerotum. Et postquam satis coctum fuerit, adde *calcis corticum ouorum ℥ vij. ß.* & in magdaliones agitato. Huius emplastrum super damnum duobus relinque diebus atque noctibus, & amoto post, recens aliud superponito, repetendo ter processum hunc. Eo crus in fluxionem peruenit, qua tota virulentia repurgatur, tumorque residet, ac sedatur dolor, & hoc deinde curatur vnguento:

♃. *butyri non cocti lib. j. Terebinthinæ lotæ lib. ß. Succi Parthenionis, Chelidoniæ ana ℥ iij. Cerussæ ℥ j. drachmasque ij. Ceræ,* quantum ad incorporationem satis fuerit.

Ad Scrophulas.

Scrophulæ.

♃. *vini ardentis ℥ v. a colcothare & fimo mineralium sua extrahas alcalia,* Deinceps *eius ardentis vini sume ℥. ß. Aquæ rosarum ℥ ij. aquæ chelidoniæ ℥ iij.* Intinge fila, quibus madidis vlcerum foramina mane vesperique repleto, donec sanentur vltra medietatem: postea sub vnguento, quod supra datum est ad vlcera cauernosa ligato. Pari modo si Gangrænæ his innascerentur, amoueri possunt, vel si fœtorem aut vermes conciperent. Item eadem via formicæ curantur, efferæ, circumrodentiaque foramina.

Recepta plurima reperiuntur alia: quid ad rem? cum eis melior chirurgus minime reddatur, nisi tritus & expertus in illis fiat. Recepta iam quæ satis fore possent, scripsi, diligentiam latius adhibeat medicus chirurgusque, vt eorum conditiones & proprietates intelligant, & cum eis indies progredi valeant. Optimum hoc loco habendum artificium, ea probe tenere ac intelligere, quæ quicunque nouerit, opus non erit isti multos libros voluere. Vnicum siquidem ex æquo notum receptum plus prodest, & maioris est momenti, quam tot ac tam copiosas monasteriorum bibliothecas perlegisse, ac inter millena folia vix medium intellexisse. Alia quæ penes alios Doctores scripta sunt, passimque multorum manibus volutantur, quo magis nota fuerint, eo maiores inde nascantur errores, & ægrorum infinitæ ruinæ. Quapropter notandum ea, quæ natura dedit remedia, solum in longis receptis esse consideranda.

Receptorum paucitas præstantior multitudine.

Sunt & alia medicamenta quædam, quorum hactenus mentionem adhuc nullam feci, chirurgorum excogitata nequitiis, loculis suis quam ægris vtiliora. Nonnulli chirurgiam agunt rubeo sub Henrico (prout vocant) alumine quidem aliqui, vna pars arsenico, plerique sale armoniaco, ex quibus lixiuium parant, panniculos, ac alia potius histrionum opera, quam proborum chirurgorum. Viuentibus corrosiuis vlcera sanare præsumunt, quibus omnino deprauant cum eo damna, quæ tandem occurrunt, amouere nequeunt, nec euitare. Nihil prorsus emplastrorum aut vnguentorum habent, quod bonum in finem tendat. Gloriari iactabundeque seipsos extollere, potissimum eorum est magisterium, imponere, mentirique optimum vnguentum. Huiusmodi prauis medicamentis vtuntur medici nequam, & chirurgi plurimi, cum vno loco residentes, tum campiuagi circulatores. At istorum nemo finem perfectum attingit, imo potius eo tempore, quo de fine bono sperandum esset, per idē foramen, quo se vaccæ conferunt ad prata, hoc est, per portam aufugiunt: nedum priuati medici, verum etiam altius intitulati, huiusmodi nequitiis ac imposturis alere se minime verentur. Quanquam eorum id etiam exigit necessitas, cum in libris suis nihil extiterit veri, tum in suis compositionibus aliud non præter imposturarum in ordinem dispositio quædam: itaque studuerint, vt quæstum in dies nouum dolo fraudeque facere possint, quod eorum est fundamentum artis. Talis medicorum fraudulentorum nequitia, confirmata & approbata est ab Ecclesia, si potestatem & authoritatem

Medic. reprehēsio.

Medic. reprehēsio.

authoritatem eis concedat, vt volunt imposturis vti, cum istas Auicenna, Galenus, &c. scripserint, hac de causa bene se habere debent omnia.

Hæc non admiror, cum in medicina maior impostura sit, à sanctorum vicariis vsitata, qui quidem vlcera patentia, quæ natura parit ex defectibus, in diui Ioannis pœnitentiam, & in S. Kiriaci vindictam alij, vel in ignem S. Antonij transmutant, & similia: missas legere committendas iniungunt, orationes & ieiunia, Sancti manum supra fontis aquam olefacere, nec non isti perquam humiliter offerre, perpetuum ei seruitium addicere, pollicerique, singulis annis iuxta facultates portendere manum, in societatem inscribi: Sanctum quotannis inuisere, num adhuc viuat, an celebrari sibi nuptias velit, vxoremque ducere. Similes nequitias tam auide spirituales amplectuntur aliqui, sanctosque fingunt medicos, & pharmacopœos ex aquis sibi faciunt. Cur mihi displiceat, ratio hæc est (vt intelligi facile potest) si medicos eos fore decet, qui talia committunt, boni, veri, probique fiant medici potius, quam his trufis maculatos fore cupiant ac onustos. Quod vero sanctos excusem, & eiusmodi vicarium sanctum appellem: hac de causa factum, quod aliquando medicinam tantillum norit, vt ex chelidonia cum aqua facere decoctionem, ex quercinis foliis, & similibus aliis (de his plura, quam par sit loqui nolo) per quæ naturæ talia curare foramina & vlcera possibile est ex aliqua parte. Sed vt imposturis suis faciant satis, honorem Sanctis attribuunt, ac manus suas lauant, æque ac Pilatus innocentes. Interim ego valde maius taceo, quod reuelatione dignius foret, vtpote multis magicis operationibus eos vti, quibus aliqua sua complent opera. Nisi Theophrastus in eo Xenodochio decubuisset, mentitum esse nebulonib. istis ipsum toties quoties oporteret. Hæc & similia producit hominum auaritia, progressum dat ac defensionem. Item fritellam infernalem erga suos superiores.

Sanctorũ morbi. qui.

Experimenta quædam ad hæc plurimum vtilia tum ad præueniendum accidentibus, doloribus ac deprauationibus vlcerum detegere, docereque volo. Non ea conditione vel opinione tamen, vt perditis medicis, qui fraudibus & imposturis assueti sunt, instructionem ad suis nequitiis faciendum satis, dare cupiam, sed quod ipsos minime celare queam: nam si velim ægris impartiri, cogor & illis exponere. Hoc me contra solatur, nebulonibus id prodesse parum, quo nituntur ad nequitiam vti.

Experimentum ex aloepatico sumitur ad hunc modum.

Hoc in crudo Thereniabin destillabis, quod Balsamum optimo iure vocare potes, quo curantur gangræna, cauernosa vlcera, patentiaque: hæc illi pecuniarij perditi, perdentesq; medici *S. Ioannis pœnitentiam* vocant atque vindictam. Quot homines fraudastis vos nominibus sacris, patres memorandi, scilicet. Verum necessitate ferrum perfringitur: eo vos adducunt concubinæ vestræ cum spuriis.

S. Ioannis pœnitentia.

Aliud experimentum, penes hos & pretiosos medicos habetur ad hunc modum.

℞. Salis armoniaci ℥ ij. Salis communis ℥ ß. ponantur in aquam, & bulliant. Postmodum adde gummi atramentarij ℥ij. vt simul omnia liquescant, & in duritiem excoquantur. Huius ad fabæ quantitatem in aquæ mensura particulam iniice. Laua tandem, vlcera quæuis hac aqua mundantur, fiunt recentissima, nec non ad sanationem disponuntur. O quoties fons vester hac via temperatus exstitit: sat scio vos intelligere me.

Experimẽtum.

Aliud experimentum ad vlcera cauernosa.

Aperiantur venæ tres ad pedes existentes. Postmodum coq; Thereniabin crudum cum aloepatico, hac decoctione lauentur vlcera. Vidi quondam Diabolorum coniuratorem, qui sacris multis exorcismis curabat vlcera, nihilominus vtebatur medicamentis etiam. Hominibus persuadebat ex tibiis Diabolum se pepulisse, tandem superponebat sal benedictum, vt in eas non rediret amplius. Hac via Medicina sua priuata fuit honore, quo diabolus ornatus exstitit.

Aliud experimentum.

℞. *Parthenionem, & Consolidam auream,* simul contusas vlceri superponito, maneantque tribus horis, abiiciantur postea, lauetur vlcus foliorum quercinorum aqua: sic periculosa vulnera sanari possunt: Plurimi sanctorum quos dixi, hoc aluerunt opere se.

Aliud experimentum.

℞. *Chelidoniæ succi lib. j. Aloepatici ℥ ij. Mumiæ ℥. j. Viridis æris drachmam j. Aluminis vsti ℥ij.* Terantur omnia subtilissime quæ terenda sunt, & simul cum succo digerantur in calore per dies octo. Postmodum vlcera pannis eo madidis ligentur. Plurimi Doctores aluerunt se medicamento hoc, alias per Auicennam è medicis mendici facti fuissent.

Aliud experimentum.

℞. *Quercinorum foliorum aquæ lib. ij. Olibani ℥. j. Visci ex serpentina ℥ iij. Liquoris Mumiæ ℥ vj.* simul omnia misceto. Medicamentum istud plurimis doctoribus emit vestem nouam, & laceram quam eis dederat Hippocrates, ad sepes dumetaque suspenderunt.

Aliud experimentum.

℞. *viridis æris ℥ ß. Aluminis vsti ℥ ij. Henrici rubei quem vocant, vel colcotharis ℥ vj. Terebinthinæ destillatæ lib. j.* Misce simul, & vlcera perline. Melius medicamentum hoc est, quam prolixa Galeni scripta sint.

Aliud experimentum.

℞. *Olei ardentis lib. j. ß. Consolidæ aureæ, Parthenionis ana manipulum j.* Hoc experimentum innumeros Monspelianos Doctores perditos, atque decoctos releuauit, qui lacrymis conquerebantur de rubeo pileolo, suisque liberis, quod eos in summam paupertatem delabi fiuerant, eis de hac causa postmodum inimici facti.

Aliud

Aliud experimentum.

℞. argenti viui mortificati ℥ ß. Cerussæ ℥ ij. Euphorbij ℥ ij. Saxifragiæ, Lithargyrij, Sandalorum ana ℥ j. Axungiæ porci russi quantum sufficit. Plurimi Iudæi cum suis nobilibus hoc aluere se, per fas & nefas etiam, &c.

Experimentorum huiusmodi plura sunt, verum ego maiora docui: quæ fuerint alia non detinebuntur à suis authoribus. Etsi quæ plura forent ad hæc vtilia, libro de Liquoribus, id est, de Pustulis à me ponentur.

CONCLVSIO.

Postquam origines & curas vlcerum descripsi, pariter admonitos velim eos omnes, qui fideliter medicinam aut chirurgiam exercere cupiunt, vt breue hoc fundamentum originum & curarum huiusmodi bene considerent, ac addiscant. Potuisset quidem vnumquodque receptum augeri vigecuplo demonstrationibus, & origines latioribus verbis: verum in medicina scriptio longa minime locum habet, imo potius breuis & sententiosa, praua recepta magnis prædita viribus à quouis medico desideranda, considerandaque veniunt. Quo longior descriptio fuerit, eo minor intelligentia: quantoque receptum prolixius aut copiosius, tanto minus habet virium & virtutum. Quapropter vnusquisque medicus ex minimis maxima debet elicere: natura siquidem tantis à Deo virtutibus donata est, vt Thymus in agris abunde satis cognosci nequeat, quanto minus eà quæ Thymo longè maiora sunt? Quare decentius est vnicam in horto fundate cognoscere quantumcunque prauam herbam, quam vniuersa perlustrare prata & eorum, quæ continent nullam prorsus habere notitiam. Si quispiam hortus calendulis tantum floribus repletus esset, vel aliis, vnius cognitio solum est necessaria, quod omnes patefaciat. Quid opus est igitur medico singula cognoscere, quæ sub vna specie sunt indiuidua, si probe cognitum vnum habeat? Quapropter ego fundamentum istud in hunc modum concludo, prout extrahendum est, ex omnibus tamen balsamum vnum, quamquam ex plurimis oritur locis, vt seminibus, radicibus, &c. canistro nihilominus cariophyllis pleno floribus comparandum venit, in quo similem & vnicum odorem de se præbent omnes.

(Receptũ prolixius minus habet virium.)

Verum enimuero pauci medicorum quos tetigi, quibus etiam conculcaui caudam, boni consulent: non ea quidem indignatione, quod ars in lucem veniat, sed quod eorum nequitia cum imposturis palam fiat hominibus. Nemo se permittat ab his seduci, cum ex eis fundati nihil, nec veri quicquam, ex libris eorum proueniat, quo subuentum ægris iri quoquo modo possit: at solum fortunæ coguntur, & ambiguo casui suam artem committere miseri.

(Medic. reprehẽsio.)

FINIS LIBRI SECVNDI CHIRVRGIÆ minoris vel Bertheoneæ.

ARGVMENTVM IN TERTIVM

LIBRVM CHIRVRGIÆ MINORIS, AVT BERTHEONEÆ D. DOCTORIS THEOPHRASTI PARACELSI.

HOc libro tertio sanitatis & infirmitatis arbor comprehenditur, & quæ inter sanitatem & ægritudinem differentia: tum qua via conueniant externa mineralia cum internis, quid elementa suæ messis & autumni temporis & horæ præbeant, & quinam ista messis tempora, sint apostematum origines: item quo modo formave sese patefaciant in processu conditiones & proprietates vniuscuiusque apostematis, vna cum eius morbo.

(Summa huius libri.)

Diuisio libri tertij Chirurgiæ minoris, vel Bertheoneæ.

(Diuisio.)

Principio *ponitur præfatio quædam arborum ambarum sanitatis & infirmitatis, & qua via præparat artifex ægritudines & bonam valetudinem: quod exordium est vniuscuiusque morbi.*
Secundo: *quinam tempora morborum procedant, & qua ratione generentur apostemata.*
Tertio, *quæ caussæ sint eorum,*
Quarto, *qualem processum, & signa quiuis morbus istorum peculiariter habeat.*
Quinto, *curæ ponuntur eorum singulæ.*

PRÆ-

PRAEFATIO IN VTRAMQVE SANITATIS ET INFIRMITATIS ARBOREM TERTII LIBRI CHIRVRGIÆ MINORIS THEOPHRASTI PARACELSI.

Arborũ sanitatis & morborum duæ.

PRIVSQVAM *Apostematum origines declaremus, quænam sunt arbores morborum & sanitatis cognitu maxime necessarium fore duco. Harum duæ sunt: vna fructus profert sanitatis: altera vero morborum. Ad hunc modum intelligendum, videlicet prout pyra generaliter in vna considerantur arbore, nihilominus variæ pyrorum species, quodque sanum, bonum & æquum in essentia sua, prout pyrum decet. Similiter variæ spongiarum species existunt, ac vna generalis arbor, ex qua nascuntur.*

Morborũ non vna occasio.

Prout etiam in exterioribus elementis arbores fructus suos edunt, sic & in homine. Et non alias quam ex radice varia nascuntur arborum genera, & qualibet arbor cum diuersis speciebus fructuum, quarum omnium numerus æquat centenaria multa. Non alias in homine variæ sanitatis & morborum conditiones occurrunt. Vnum fore morbum, aut vnam occasionem omnium, falsum est, & vnum fore sanitatem: at hoc modo bene quot species, tot sanitates.

Naturæ gradum primum nemo cognouit.

Errorem penes veteres medicos notato, qui scripturis minimis contenti, simpliciter eis fidem adhibent: quo fit, vt sæpe sanitatem fore morbum iudicent, non considerantes album æque sanum ac rubeum esse, nigrum pariter aut fuscum. Eius rei causam puta, quod gradum in sanitate ac in ipsa natura & in infirmitate cognoscant æqualiter, id est, nec vnum nec alterum. Quinam fit hoc? Eo scilicet, quia naturæ cognoscere lucem vnquam, neque proprietates eius didicerint: item ignorant excellentes, admirandas, & varias in sua natura conditiones, tam in malum, quam in bonum. Propter ignorantiam veræ philosophicæ naturæ, mirum non est, Auicennam ita vilem & ignaram Scholam instituisse. Quandoquidem suæ sectæ nullus, nec aliorum suæ farinæ hactenus emersit, qui primum naturæ gradum cognouerit. Imo nec eorum Patroni maiorem eis notitiam huius, at minorem habent, etsi baiularint aquam, vtrinque stipite hucusque (Deus nouerit ipse) maximo cum errore, cæcitate, ignorantiaque.

Sanatio in homine varia.

Antea diximus tam variam in homine sanationem existere, tamque perfectam in seipsa, vt præ alia nulla laudanda veniat, præter solam pulchritudinem: vnus rubeum albo pulchrius existimat, hoc pallido magis laudat: in essentia viribusque naturæ tamen, omnia gradus vnus sanitatis existunt. Notato quæso quam inscite penes veteres, color non adeo gratus aspectu, vel imbecillitas conditionum, vt morbi reputati sunt. Non considerarunt isti naturam in gradibus & ornamento pulchritudinis admirandam, In auro vigintiquatuor gradus existunt: in argento mollities triginta duæ: sex & quadraginta durities in ferro: decem & octo fluxibilitates in plumbo, malleationes duodecim in cupro: tres & octuaginta proprietates aut rami sunt in Mercurio.

Gradus metallorum.

Sanitates in homine variæ.

Pariter in auro viginti quatuor colores existere possunt, & infimus omnium vel maxime pallidus æque diu durat, ac supremus & pulcherrimus: in argento mollities triginta duæ non impediunt, quin vnumquodque sit argentum prout aliud: sic de cæteris. Variæ similiter in homine sanitates existunt, & maxime pallidus omnium, æque sanus & pulcherrimus. Pariformiter in Smaragdo mutationes decem & nouem existunt: septem & octuaginta colores in Saphyro: centum & triginta duo splendores in carbunculo: decem conditiones in carneolo: nouem in corallis viscositates. Et quotquot producit natura similia corpora, vnumquodque verum est, vt alterum, & æque sanum ac alterum, ad id cui deputatum est.

Color pallidus nõ malus, nec rubeus bonus.

Inde sequitur, hominis arbores fore cognoscendas in sua sanitate, pro generum varietate mineralium, & vniuscuiusque suis in speciebus: non alias & homo. Falso loquitur ergo medicus, qui pallidum colorem iudicat esse malum, aut rubeum fore bonum, cum ista gradum sanitatis minime concernant. Possum igitur huiusmodi medicos merito contemnere, qui conditiones hominum ex quatuor complexionibus, quas natura minime demonstrat, nec etiam habet, cognosci volunt. Istæ siquidem ex naturæ fructibus nosci res omnes debent: nam ab exteriorum demonstrationibus, interiora nota fieri necessum est. Ex istis etiam colligi potest error Astronomiæ, quæ complexiones Solis & Lunæ describit: interim obliuiscuntur conditionum auri vel argenti, Anthos vel Antheræ, Tereniabin & Kakiniæ. Quapropter istorum interpretationes & iudicia, quæ sequuntur ex eis, demonstrationes contrariæ naturæ sunt, & contra naturam.

Sanitas vt cognoscatur. Stomachi varietates cognoscendæ.

Vt in homine, sanitas cognoscatur, primo sciendum est medico, stomachum vltra centum, imo plus mille conditiones habere, sic, vt si mille varij simul astarent homines, quorum quisque peculiarem suam digestionem haberet, nullaque similis alteri foret, at vna melior, aut alia peior: est nihilominus vniuscuiusque stomachus illi cuius est sanus & quamuis non æque bene digerat ac optimus, comparatur coloribus, vt supra. Non alias ac saphyrus maxime pallidus ad maxime coloratum comparatus se habet, hoc loco pariter vnus stomachus ad alium. Inde regimen subsequitur, non ratione morbi, vel infirmitatis stomachi, sed ad istius conseruationem sanitatis. Sic etiam in epate sunt centum variæ sanitates: vnusquisque hominum vnam habet.

Inde

Inde fit, vt æqualiter vnus cum altero bibere non valeat, & vnus alio magis sitiat. Quod omne quidem ex ista sanitatum oritur varietate, nec est, quod eorum aliquod infirmitatibus aut formis adnumeretur.

In toto corpore similis est vnicuique suæ parti conditio peculiariter ordinata quæ conditiones, vt illæ, quæ graduum æquè sunt innumerabiles. Videmus in exemplum, vnum altero semper fortiorem, & quoties natura fortiorem producit, peculiaris toties adest sanitas. Quare qui pondo quinquaginta solum eleuare potest, æque defensiuus exsistit ac ille, qui tria centenaria. Similis cognitio sanitatis ex natura sumitur, vt sciatur, vtrum ex sanitate iuxta suum gradum proueniat, aut ex infirmitate suanam quoties vna sanitas, contra, toties infirmitas reperitur. Veterum igitur medicorum eorum descriptio falsa est, huiusmodi sanitates in temperamentis ponentium: quandoquidem per istius arboris conditionem oritur etiam arbor morborum, quæ mors est.

Mors radix omnium morborũ

Cum igitur mors sit radix peculiaris, ex qua nascuntur omnes morbi ac infirmitates, estque penes alteram, vt pote sanam, etiam arbor in tot, ac tam varias species diuisa, quot altera sanitatis videlicet. Hæc terminum suum arripit, non aliàs, quam in conflictu quopiam, in quo per lanceam vnus moritur, alius per tormentarium iaculum. Quot externæ res homini sanitatem adimunt, tot modis ista radix in eundem, vt inuadat, irruit. Ex simili depromuntur variæ species apostematum. Nota deinceps vires mineralium penes ea, quæ dicta sunt, & quid per eas ad sanitatem illa conferant.

CAPVT I.

Quinam tempora morborum adueniant, & qua via generentur apostemata.

DEclaratis prius omnium causis morborũ, à quibus apostemata potissimum suam deducuntur originem, iam de suis temporis aliquot exẽpla notato primum. Arbor suos quotannis fructus profert. Item in singulos messis annos redit: nonulla tertio: quarto plus minus alia suum autumnum exhibent anno. Sed omne quod ex tempore nascitur elementi terræ, determinatum annum tempus habet.

Morbi aliquot præcise suum tẽpus obseruant, vt fructꝰ elementorum. 1. Aquæ.

Non secus aliquot morbi præcisum annorũ suorum tempus obseruant, qui quidem ex elementi sui proprietate sunt inclinati. Sunt & alij similiter ex mineralibus, qui ex elemento procedunt aquæ. Quæcunque ab ista producuntur, vnum fructum proferunt sæpe, nullum amplius, quandoque in metallis: alia quędam tertio. In crudis lapidibus vnum à prima materia quidem vsque ad vltimam, tunc eorum est autumnus. Non aliàs aliqui morbi semel influxi, nunquam iterum percipiuntur.

2. Ignis

Elementum ignis pro suis temporibus suũ fructum exhibet, quæ varia sunt: carbo quoties vnꝰ, toties peculiaris fluxus tempestiuus vnus, tardius alius, determinatis, & non temporibus. Vt sæpe cõtingere solet, ex elemẽto ignis prodire ventum, qui domos diruat, arbores eradicet, quique centum annos ante, postque nũquam auditus est: item quãdoque sex, octo, nouem, decẽ terminis, breuius aut longius grando cecidit, aliave tempestas orta est, aliquando fulgur cum frigore vel calore.

3. Aeris.

Vt & alia prædicta, sic & aer exhibet quædam inæqualibus, æqualibus alia temporibus: iam decidunt Thereniabin, iam Manna, lac iam candidum, &c. quandoque semel à decem annis, aliquando semel tantum, quandoque quater, quinquies, sexies, plus minusve.

Apostematum cursus in certus ab elementis.

Prout elementis in suis fructibus simile tẽpus datum est, eique prefixum, sic & apostematibus magis, quam aliis morbis quo ad sua tempora: quædam præcisis, indeterminatis alia temporibus eueniunt, cuius incertus cursus in elementis existens, & hominibus ignotus, causam præbet.

Itidem in corpore morbi quidam iuxta elementum terræ cursum accipiunt, vt *pruritus & scabies*, & secundum tempus determinatum terræ: fructus nascuntur: nonnulli iuxta cursum elemẽti aquę, prout *gutta paralysis*, &c. quidam iuxta certum cursum ignis elemẽti, prout *Pleuresis*: aliqui secundum elementum aeris, vt *febres*: alij per transuersum contra certos cursus omnes, vt *apostemata*: quæ suum tempus iuxta venti similitudinem accipiunt, estque vniuscuiusque nota & ignota maturatio.

Quæ sit apostematum causa.

Apostematum causa.

Sequitur inde causa, quod apostemata nonnulla quandoque iuxta cursum elementi terræ procedunt, vt *communia*: quædam secundum elementum aquæ, prout *carbunculi*: pleraque secundum elementum aeris, vt *zephirus*, &c. nonnulla iuxta elementum ignis, vt *bonarum pustularum genera quædam*: & alia per transuersum penetrant, vt *Pestis*: & est similis in corpore cursus, qualis extra procellę sunt, æstates calidæ, frigidæque hyemes.

Quare cum enormes huiusmodi cursus eueniunt, causam alicuius morbi grauissimi præbent, & corpori mirabiles contrarietates. Nam tunc fit coniunctio cursuum in suis proprietatibus, vt nondum inter se diuiserint hęreditatem, quæ data fuit illis à natura, tanquam ab vnico patre. Non est itaque de certo determinatoque tempore loquendum apostematum, neque per naturam à Medicis, nec ab Astronomis cognoscendum. Cum talia suis in cursibus occulta nimium existant, vt apud nos philosophia nulla valeat perscrutari. Quapropter comparanda non sunt aliquibus morbis, qui iuxta naturam certo suum cursum habent. Potest nihilominus aliqua ex parte medicus inuestigare iuxta conditionem & cõsuetudinem regionis prout ventus aliquis eo loco magis, quàm alio flare consuetus, non est tamen huiusmodi, cognitio tam certa, vt per iuramentum affirmari debeat.

Apostematum tempus determinatum nullum. Apostematum cognitio a conditione regionis:

Causa materialis.

Materialis causa vero prouenit ex tempore quum realgaricus ille cursus oritur ex arbore de radice morborum proueniente, quo tempore pariter morbi similes oriuntur, vt artifex ille præparauit. Non secus ac faber, qui modo hoc, illud cras opus facit, iuxta suos cursus & negotia sibi conuenientia, & occurrentia, & ille realgar fabricat, ad negotium, quod illum concernit eo tempore.

Ad hęc scito, medicum simili cursui fabroque, non minori periculo, nec alia opponi, quam tormento bellico thorax chalybeus. Et, vt in terra natura contra suum artificem, æque medicus cõtra morbos existit. Verum vti prudentia quid in internis in bonum potest, sic & ea nonnunquam in illis resistere, iuxta morbũ vniuſ-

vniuscuiusque, vt etiam in suis conditionibu occurrit.

Medicus quæ scire debeat.

Ad huiusmodi causas de mineralibus non immerito scripsi, quod etiam ipsa Philosophia requirit. Quandoquidem ille medicus, qui naturam elementorum extrinsecus non cognouit, multo minus ad intrinseca fuerit aptus. Origines & causas vtique de mineralibus accipere debet, quæ si non docuerint eum in cognitionibus & curis morborum, accidit illi prout iis, qui suas ad patibulum aures reliquerant: vt eorum omnium communis vsus est.

CAPVT II.

DE PROCESSIBVS ET SIGNIS *cuiusque particulariter morbi.*

EIus processus ac ordo primum est, vt quũ in suum transire morbũ cupit, illud quod mespila tẽpus ac kakimiam simili modo realgar maturescere facit: & vti fuerint eo tempore fructus varij, tot etiam apostematum varietates oriuntur.

Signa & processus apostematũ.

Quare quoduis apostema per se cognosci peculiariter debet, ex quo realgare proueniat, & quod sit huius initium. Eius processus & signa, quodlibet præ alio cognoscendi sequuntur. Nec est, quod nomina siue Græca siue Latina, Hebraica sint vel Arabica, vos moueant: signa siquidem atque processus morborum proprietates & conditiones exhibent. Quapropter anthracem & carbunculum non ex nominibus, at à suis conditionibus cognosci debent, ac inde post ex conditionibus nomina sumi, prout sequitur.

Anthrax quid. Anthraces tot, quot venæ.

CAPVT III.

DE ANTHRACE.

ANthrax est apostema, quod ex Realgare Mercurij generatur, & in radice venarum earundem oritur, postea sibi facit exitum, suo centro nihilominus in radice manente. Inde sequitur vnamquamque venã huiusmodi minerale realgar continere. Quare quot venæ, tot Anthraces, vt Anthrax saluatellæ, Anthrax medianę, cephalicæ, &c. Vbi primum in apostema transire cupit, cum calore frigoreque sumit exordium. Nam quiuis morbus venarum ex isto fluxu, corpus concutit semel tantum, postea se recipit in emunctorium: rubeam ponit vomicam quandoque nigram albedine permixtam, quæ mirum in modum dolet: somnum aufert, & si dormire contingat, grauia somnia plurimum inducit, phrenesin, &c. Quandoque nullibi dolor percipitur, quam in apostematis loco. Quum termino proximum fuerit, apostemata duo producit: vnum in radice, alterum in locustis, & nonnunquam externus disparet Anthrax, indeque sequitur mors.

Anthracis ortus & symptomata Signa.

De hydrophorbia.

Hydrophorbia

Hydrophorbia est apostema separatum à sale trium primorum, estque demonstratio quædam vnius naturę lepræ, & est rubeum sal narcoticum, vtcunque leprosum. Quum id à se natura pellit, in pustulam transmutatur ad modum fellis, vel bullarum a cantharidibus excitatarum, transparentium instar aquæ, nec non, vt speculum splendentium, &c. Alia quæ concurrunt in hydrophorbia, sunt in hoc morbo, sed lepram attingit, ab hac diuisa, quod Hydrophorbia producat apostema, Lepra vero transit in morbum vniuersalem.

De Panaricio, seu Verme.

Panaricius.

Origo Panaricii, aut vermis, est in carnis locustis, vt digitis manuum, pedumve, materiæ quidem illius, ex qua nascuntur vngues. Transmutatur in duos exitus, vt in vermem, ratione putrefactionis & in apostema radicale, causa loci. Ab exordio sui centrum inuisibile ponit, & postea tumorem ardentem concipit, cũ puncturis maximis: locustarum enim dolores. Terminatur eo nempe, quod vnguem atque digitum exedit, consumptaque locusta cessat.

De Ranula.

Ranula.

Ranula est apostema quoddam ex omnibus venis, quę sub lingua sũt accumulatum, ex radice linguæ sumens originem: quare tam late, ac lingua fuerit, extenditur: estque sal resolutum eiusdem sanguinis ex debilibus venis rautum. Quandoquidem in ætate prouecta huiusmodi resolutio minime fieri potest. Signum eius est, sub lingua tumor glaucus, quanto iunioribus, tanto maior exsurgens, asper, & quandoque niger. Terminatur aliquando cum oris putrefactione, vel in saniem erumpit, quandoque per naturam absumitur, & est ea materia, de qua balbuties oritur.

De Nacta.

Nacta.

Nacta est apostema, quod mulieribus ad vbera contingit: oritur quum fluxus mẽstrualis immature lacti commiscetur, & illud in suo vase, quo continetur, separat: hæc separatio generat acedinem, quæ postmodum intumescit in carne, corrodit, & edit foramina. Lac omne, quod separatur in vberibus, asperum fit serum lactis, quod corrosiuam recipit in se conditionem, ex fluxu de matre proueniente. Quare similia foraminibus, quod ad curam, annumerãtur vberum apostemata

De Vndimia.

Vndimia.

Vndimia quidem oritur ex conditione carnis, & est sal resolutum, à sano separatum hoc loco, in quo centrum suum ponit. Et quia sal est dulce, producit apostema, quod non aperitur. Sed cum premitur, humectatur, prout aliquis tumor, qui foueas à compressione relinquit. Quare signum eius est, dum intumescit apostema, quod nullum dolorem infert, ac in Chronicum tempus transiret: item compressione foueas relinqueret, Vndimiam fore dicito. Postremo terminatur eo, quod foramen ponat, ex quo fit cauernosum vlcus.

De Sephiro.

Sephirus

Sephirus est apostema quoduis, quod cum duritie terminatur, & est fluxus ex sicco sale productus, in maturationẽ trãsire minime potest, at in sua duritie semper manet atque tumore: coloribus omnibus tingitur, curam & sanationem à resolutione recipit.

De Squinantia.

Squinantia.

Squinantia est apostema, quod ex omnibus venis, quæ ab inferioribus partibus sursum, aut à superioribus deorsum ad collũ in centrũ concurrunt: & est apostemati carbunculo simile. Terminatur in cuta solum, in eo quod concernit locus ipse requirit. Ab eo loco producitur, in quo nascitur, & centrum est ibidem,

vbi

vbi apostema. Protenditur in circumferentiam quantum regiones ambæ continent, colli scilicet, capitisque. In circulo nuchæ collum intumescit, ac folium etiam, vna rubefit, caput admodum calet. Postea maturescit, vt apostema: deinceps foramen post vuam incidit: inglutionem & eiectionem aufert. Caue tum a purgationibus, a phlebotomis, & ventosarum applicationibus.

De Carbunculo.

Carbunculus.

Carbunculus est apostema, quod peculiarē locum non habet: nam vbicunque se Realgar ponit, ibidem fit etiam demonstratio. Est illud realgar huius morbi tam subtile, vt latius & magis aliis inficiat, eo que differt etiam, quod hoc loco magis in aliis rubefiat. Estque morbus, qui cum febrili paroxysmo sumit initium, eaque signa continet. Vbi foramen concipit, sperandum est de vita, alias non: in Carbunculo & Squinātia maxima cura est animaduersio, ne quid reprimatur: solum exstinguatur, & refrigeretur mundificationibus, tum demum per seipsa maturescunt.

Varia sunt adhuc apostematum in corpore genera: vnum hac via, sic aliud oritur, prout ex eorum conditionibus & natura: tum inter se differunt ea ratione, qua fructus, in quibus alia forma pisorum, alia quidem hordei, fabarum item alia, &c. Sic etiam alia forma est in Anthrace, in Carbunculo similiter alia: sic de reliquis aliis apostematibus. Hac de causa quodque peculiariter ob formam & qualitatem describere minime necessum est, vt Hippocraticorum est consuetudo medicorum. Solum animaduertendum, quinam in suis signis dolores & paroxysmi differant, ex istis tandem conditionibus fiunt recepta.

Apostematū colores vnde.

Item colores in apostematibus occurrentes, ex realgaris conditione proueniunt. Nam carbunculus rubedinem suam accipit ex realgare rubeo, non ex sanguine, venis, aut carne: saphyrus etiam ex suo realgare: chiadus etiam, cum in eo nigredo contineatur; albedo, cœruleitas, & postmodum flauedo cum viriditate. Quapropter medic⁹ minime curare debet eos qui sanguinem ponunt colorum causam, ac dicunt, rubedinem ex sanguinis conditione procedere, nigredinem ex adusta cholera, vel melancholia. Similes conditiones, proprietates, & essentiæ sunt omnes ex realgaris natura hoc est, mineræ sunt, & nullæ complexiones Quęq; namque minera, quod ad cōplexiones attinet, ab aliis separatur: etiam quęque species ab alia. Sequitur inde postmodū cura contra realgar, per quam apostemata curantur.

DE CVRIS.

In apostematum cura tria consideranda.

IN apostematum curis tria potissimum considerand a veniunt. Primum, vt spiritus vitę fortificetur, ne ab apostematibus superetur: at non alias, quam in venenato corpore medicamentis huiusmodi veneno præueniatur. Secūdum, vt venenum hoc morbos aut apostemata producēs diaphoreticis expurgetur, & hoc per specifica, quæ non solum clarificant, sed etiam mitigant. Tertium, vt locus, in quo venenum receptum est, superetur, & si caro, vel pars illa extra suam naturam, conditionem & essentiam deuenerit, omne, quod inualidum est atque destructum, auferatur. Nam per infectionem eiusmodi bonæ carni damnum infertur, non alias ac si lignum ab vna parte comburatur, & non alia.

Apostemata nō vnam omnes recipiunt curam.

Quanquam apostemata sub vna simul omnia communi cura minime debent apprehendi, vel vnico medicamento, quod ad vitam omnia fortificationibus non indigeant, vt illa cōmuniora demonstrant: similibus *oppodelt hoc* de Mumia superponito, hoc ipsum curat, & auertit omnia damna. Sunt & alia pariter, quæ, vt illa minime tendunt ad mortem (nisi depraua ta sint incuria, vel ignorātia perdita prorsus) illa sola mūdificatione sanguinis, carnis, aut venatum indigent.

In Anthrace a corrodētibus cauendum.

Quod ad peculiares curas attinet, primo notandum, vt in Anthrace quiuis caueat a corrodentibus: siue realgare fiat: aut alia quacunque via: vel alias pro maiori parte mors istis introducitur. Ab initio huiusmodi radici venatum diaphoretica virtus est applicanda, postmodū Saphiricis circum circa fuit vtēdum, & postremo tādem ad consolidationem accelerandum.

Diaphoreticum medicamentum.

℞. *Vini correcti* ℥x. *Theriacæ* ℥.ß. *Myrræ, Croci ana* ʒj. *Liquoris Zingiberis, Piperis, ana* ʒß. Misce simul, & huius ℥ß. cum optimo vino bibatur.

De cura Hydrophorbiæ.

Cura Hydrophorbię.

Hydrophorbia medicū exigit, a quo perquā optime cognoscatur, & ab vsu medicamentorum caueat eo non pertinentium, vt vnguenta pustularum sunt, & morbillorum. Eius cura duplex est, vna per liquorem orizontis, quo natura fortificanda venit. Postmodum applicanda est hæc aqua extrinsecus.

℞. *Aquæ regis* ℥.j. *Olei de realgare* ℥ß. *Olei Euphorbij quantum sufficit pro incorporatione.*

De cura Panaricij seu Vermis.

Panaricii.

Panaricij cura tripertita est, vt per charactéres, qui fiunt in Carinthia, per superstitionem, & per medicamēta naturalia. Cura naturalis fit per vnguentum narcoticū ex ranarum sperniolo. Sumatur optime pręparatum coriū, ex quo theca digito fiat apta, prius hoc sperniolo ter aut quater madefacta, postmodū induatur ita madida.

De cura Ranulæ.

Ranulę.

Ad Ranulam aperi venulas, e quibus fluere sanguinem facito: postmodum illinantur aut lauentur potius aqua *Brassatellæ, Achimillæ, Diapensiæ, Agrimoniæ, vel oleo Hypericonis, aut oleo de floribus Centaureæ.* Si post curam hanc Ranula rediret, iterū fiat eadem cura: sed si Ranula magna minime foret, vtere superius dicta aqua.

De cura Nactæ.

Nactæ

Nacta curari debet per Oppodeltoch ex aromatibus, ad hunc modum:

℞. *Oppopanaci, Bdellii ana* ℥j. *Serapini* ʒ ij. aceto contempera, liquide satis. & cola per pannum: colatum hoc in spissitudinem excoque mellis: huic adde *Mumiæ* ʒj. *aristolochiæ rotundæ* ʒ iij. *Liquoris de Kakimia pondere tantundem*, vt reliquorū: fiat emplastrum.

De cura Vndimiæ.

Vndimiæ.

Vndimia prouenit ex sale resoluto, siue sanguinis aut carnis, ita curabitur.

℞. *Realgaris* ʒ j. *Calcis* ʒ iij. *Visci quercini*, quantum satis fore videris ad incorporationem: inde fiat

de fiat emplastrum. Quum apertum apostema fuerit, appone de nostro *Oppodeltoch*. Mundificatiuum eius. Accipe *colophoniæ* ℥j. *Ceræ* ℥ iij. *Resinæ de Botin*, quantum ad incorporandum satis erit in vnguentum. Post huiusmodi mundificationem, Accipe *Consolidæ maioris, Aristolochiæ rotundæ ana* ʒj *Vitellorum ouorum, Terebinthinæ amborum æqualiter*, & fiat emplastrum.

De cura Sephiri.

Sephiri. Sphirus est nomen omnibus duris apostematibus cõmune, priusquam fiant matura & mollia, cui præstantissimum est remedium Viscus de *Botin*, & Viscus *iuniperorum*, in quibus mitigandi mollefaciendique magna virtus inest. Cura fit ad hunc modum.

℞. *Visci Iuniperi lib.ß. Fœnugraci* ℥iiij. *Aquarum iringii, Lappacii acuti ana* ℥ij. *Succi Altheæ*, satis ad incorporandum.

Aliud.

℞. *Olei Lithargyrii, Colophoniæ, Mumiæ ana* ℥j. *Olei vitellorum ouorum satis ad faciendum vnguentum.* Hoc Sephirum mollificat, & in maturationem adducit. Oleum ex lithargyrij fit ad hunc modum.

℞. *Alumen, Acetum, & Litargyrum*, & coque donec albescat, postmodum coque rursum eodem processu. Quum excoctum fuerit, erit oleitas: cuius Archelaus etiam fecit mentionem.

De cura Squinantiæ.

Squinantia. Squinantia, tum omnes in gutture morbi, curari suo loco debent, & non in confinibus. Quum balsamus naturæ deficit in gutture, fit in eo putrefactio sursum tendens, quæ vuulam & folium inficit. Eius cura fieri debet per gargarismum incarnatiuum ad hunc modum:

℞. *mellis rosacei* ℥iiij. *Aristolochiæ rotundæ, Pirolæ ana* ℥ß. *Aquarum de prunis, de Prunella ana* ℥ *septẽ*, Fiat inde gargarismus, quo patiens gargarizet sępius, quum apostema fuerit apertum. Si tumor adesset, extrinsecus applicari debet optimum defensiuum ad mitigandos dolores, & sedandum ipsum tumorem. Defensiuum hoc esto: ℞. *mucilaginis de fœnugraco* ℥x. *Cerussæ* ℥ ij. *Cãphoræ vitæ* ℥ß. Misce, fiat inde Cataplasma, quod apponatur. Bene poteris capiti mitigationes pręstare, pannis in aqua rosarum rubearum bursæ pastoris solatri, barbæ Iouis madefactis, & capiti superpositis atque ligatis.

FINIS BERTHEONEÆ D. Paracelsi.

AVREOLI THEOPHRASTI DE APOSTEmatibus Vlceribus, Sironibus, & Nodis, in Lxij. Capitula diuisum opusculum

DE COMMVNIBVS APOSTEmatibus ex sanguine prouenientibus.

CAPVT I.

Apostemata cõmunia vnde. Dico quidem ego Theophrastus Paracelsus, apostemata cõmunia, cum ex sale sanguinis, tum ex vtriusque humorum abundantia suam originem ducere, tanquam ex boni superfluo, propter excessum in apostema translato, post huiusmodi superabundantis separationem a natura factam: quod cum collectum est, in corruptionem transire cogitur, per locum, in quo situm habet, quia repletus est vltra suum diametrum.

Nota.

Nota. Vbi iam in sanguine superfluitas orta est, ex qua generantur apostemata communia, si cutis eo loci naturale centri foret eius emunctoriũ, transit in apostema, quod alias per nasum distillasset. Abscessus huiusmodi maximos dolores & putrefactiones præter infectionem excitat, eo quod excessus in sua puritate minime permanere possit: cum superfluum quoduis putrefactionis sit exordium.

Signa.

Signa. Si tumor sine calore frigoreque, sed cum intensione & rubedine surgeret, ac absque febrium aliqua demonstratione, iudicabis illud apostema fore commune, tam in iunioribus, quam in senioribus.

Terminus eius.

Terminus. Si per seipsum terminari permittatur, maturescet, erumpetque: verum si forte natura balsami parum eo loco habeat, orietur inde, vel apostemosum vlcus, aut fistula cum dolore maximo. Si tamen balsami satis habuerit, per se, vel paruo saltem auxilio curabitur, & naturaliter.

Cautela.

Est medice quod hic abstineas a magno magisterio, vel artis chirurgicæ nimia subtilitate, quę potius quam curabunt, inficient.

Cura.

Cura. Animaduertendum est in omnium vlcerum cura, naturam suiipsius esse medicum atque medelam, innato proprioque suo balsamo. Sed si forte balsamum hoc illi deficeret, vel aliqua parte minutum foret, balsamum erit introducendum per emplastrum oppodeltoch: quod quidem apostemata recentia maturando & mundificando curat vigesima quaque hora tenouando, ligandoque.

℞. *Lithargirii cocti in cerotum* ℥iij. *de incarnatiuis quatuor* ℥ß. *de gummi liquefactis* ℥ij. & fiat emplastrum secundum artem. In principio tutum erit præuenire phlebotomiis venarum, a quibus apostema generatur, & situm habet: his enim aufertur ills rubedo membrorum per sanguinis diminutionem, & vna cum ea tollitur superfluitas sanguinis abundantiis, nedum in his tantum, verum etiam in omnibus aliis apostematibus.

Inter curandum admonitio.

Obseruanda tria. Tria potissimum in apostematum cutis obseruanda sunt. I. Primum, vt spiritus vitę fortificetur, ne præ dolore debilis fiat: sicuti solet in his, qui venenum hauserunt, præseruantibus medicamentis noxæ præueniri. II. Secundum, vt infectio, quam introduxit morbus, diaphoreticis mundificetur, & specificis, quę non solum clarificant, sed etiam dolores mitigant. III. Tertium, vt locus occupatus a toxico præmuniatur. Si carnis aliqua pars a sua natura fit alienata, quod putrefactum est eius, auferatur: nam ex e.

ex eiuſmodi carnis infectione tale damnum infertur ei, quale combuſto fit ab vna parte ligno, & ab altera ſano. Quanquam vlcera communiter omnia ſub vna vel eadem cura concludi minimè debent(eo quod omnibus vitæ fortificatio non ſit neceſſaria, ſicuti patet ex communibus vlceribus, quibus *Oppodeltoch* de mumia ſuperponi debet: hoc enim accidentia quæuis arcendo curat illa) nihilominus generalis hæc admonitio non eſt aſpernenda. Sunt & aliqua morti non obnoxia (niſi per incuriam deprauata ſint) quæ alio nõ indigent, quã in carne ſãguinis purgatione, vel aliis.

CAPVT II.
DE ANTHRACE.

Anthrax quid.

Anthrax eſt apoſtema per ſanguinem, ex venarũ eius prima radice pullum vti cõmunia, cum emunctorio proprio: & eſt apoſtema radicale, quod oritur eo tempore, quo mineralia venena ſolent apparere: ſimiliſque corruptio eſt ei, quæ fit in mineralium concauitatibus.

Nota.

Nota. Eius inuectio priuatiua conſurgit ex Mercurij mineralibus, & eſt mineralis cuilibet innatus venæ flos. Inde ſequitur, tot anthraces, quot venæ fuerint, exiſtere, vt anthracem ſaluatellæ, medianæ anthracem, & cephaliæ, &c. quæ cauſantur ex venarum huiuſmodi corruruptis cauitatibus,

Signa.

Signa. Si calor aut frigus inuaſerit cum alicuius venę liuida nigredine, circumſepta rubore albicanteque centro, cum vredine, ſomni priuatione, grauibus ſomniis, & irrequieto motu, anthracem fore dicas alius membri, & pro aſperitate critica lenitateque ſuis ad mortem eſt iudicanda.

Terminus.

Terminus. Meatum ſuum accendit, ac retrocedens apoſtemata bina producit: vnum in radice, alterum in locuſta: mox inde ſequuntur inflammationes, laterum compunctiones, ſitis abſque multa bibendi poteſtate, labiorumque fiſſuræ, quę mortem indubiam indicant.

Cautela.

Realgaris, aliaque fuge cauteria.

Cura.

Cura. Primum eſt virtutis diaphoreticæ medicamentum adhibitum illius venæ radici. Poſtmodum vſtio ſphirica circumcirca facta. Deinceps in eſchpharã ductã cõſolidatiuis curetur.

Virtus diaphoretica, eſt deſcriptio lithontripon, ſi fuerit ſeparata à ſua ſubſtantia: quia tum accedit radices venarum, humectat ſanguinem excitatum, & tum venit ſudor, & eſt ſignum optimum. Species, quæ ingrediuntur lithontripon, debent à ſua ſubſtãtia ſeparari per ſpiritum vini.

Diaphoretica medicina talis eſt.

℞. *Vini correcti* ℥ x. *Thiriacæ* ℥ß. *Myrræ rubeæ, Croci ſingulorum* ℥ j *Liquoris Zingiberis, ana* ʒ. ß. Miſce, de quo bibatur, vncia ſemis in optimo vino.

CAPVT III.
DE CANCRO.

Cancer quid.

Cancer eſt apoſtema, quod ex hęmorrhagialibus effluxionibus prouenit, in viris atque mulieribus, ex menſtrualium corroſiuo ſale meatuum, in locuſtis manifeſtato: cuius ſalis duplex eſt, plumoſi videlicet, ac arſenicalis differentia.

Nota.

Nota. Cancrorum non eſt alia, quam duorum, quæ dicta ſunt, fluxuum origo. Quapropter in corpore nullis aliis locis imprimuntur, quam virorum inter humeros, & mulierum ad vbera Pars eorum maxima rodendo fodit intrinſecus, externeque minime cognoſcitur, donec ſedem ſuam fixerit.

Signa.

Signa. Quum humeros, aut in vberibus rubeus tumor exſurgit cum propria maturatione, poſtmodum in vlcerationem tranſit, rubicundis late radiis expanſis, & fœtorem cum interuenictibus vredine, frigore, calore, doloreq; diutius perſiſtenti concipit.

Terminus.

Terminus. Succeſſu temporis corrodit, foditque rectà cor verſus, mortemque repentinam in ſua molitur periodo

Cura.

Cura. Hæmorrhagiales menſtrualeſque fluxiones amouendę ſunt per phyſicum: demum per chirurgum anodyno mortificandum eſt ter, vel quater, vt in Noli me tangere dicitur: poſtremo deſcriptione cõſolidatiuą eodem loco poſita curandum.

Alia informatio.

Gluten aquaticum in aquam, vbi reduxeris, accipe ſemper ad vnam libram colchotaris eius ℥j.ß. *florum æris*: propoitionem hanc à quantitate colchotaris obſeruando, mixta ſimul, vlcerique vel cancro ſuperpoſita maneant, donec putreſcant: quod plerumque fieri ſolet in quatuor diebus. Deinceps amouendo ſuperpone mundificatum, quod in Noli me tangere deſcribitur, & quum putridã extraxerit materiam, ſuperpone puluerem hunc.

℞. *Puluerem ex ſucco chelidoniæ, parthenionis, centaureæ ana* ℥ß. *mumiæ* ℥j. mane veſperique ligabis.

Anodyni deſcriptio.

℞. *ſpernioli, ſucci ſolatri ana* ℥j. *liquoris de firnis* (vernicis puto legendum) ℥ß. & reducatur in formam vnguenti.

CAPVT IV.
DE NOLIME TANGERE, PRAVA lentigine, vel ferrugine.

Lentigo praua.

Noli me tangere, quod & *Lentigo praua* dicitur aliàs, aut *Ferrugo*, calepini ſalis eſt ærugo: quę ſe primum ad ſuperficiem recipit: deinum intrinſecus rodit, conſumitque Martialis naturę viribus, carnem quoque ferream vnam e ſeptem corrodit.

Nota.

Nota. Genera carnium ſecundum metalla, cachymica, marchaſitæ, vitriolataque notanda veniunt, vt cognoſcatur vnumquodque propriũ locum inficere.

Signa.

Signa. In facie ſumit exordium cum aquoſa quadam ſcabie, bulliſque minimis cum periodo, poſtea tranſit in corroſiuam, naſi cartilagines roden-

rodendo, maxillas & labia consumit, spargitur tenuiter cum fœtore.

Terminus.

Nisi præueniatur, nasũ, aures, & faciei formã à radice tollit ac delet, ad collum & fauces anterius descendit. Si latius quam sint confinia martialia progrediatur, ad mortem id iudicandum est fieri.

Cura.

Cura.

Initio si ferrugo non admodum late roserit, curetur emplastro de resinis. ℞. *Resinæ abietis lib.j. Farinæ hordei* ℥ vj. *Resinæ pini* ℥ viij. reduc ad formam ceroti. At latius progressa medium aut finem si propemodum attigerit, mortificatio præcedat, vt ærugini diminutum sit in origine, quod per anladar fit aqua rosarum super posita, & super hanc emplastro de resinis apposito. Notandum erit in hac cura, si ferrugo firmam radicem fixerit, vt iam secundo vel tertio cedere nollet, imo resistere videretur potius, non est ab anladar abstinendum, nec ab vna ad aliam curam transcurrendum.

Resina abietis vnde fiat

Resina abietis fit ex eius fructu viridi in aquam posito, quoad spissitudo malignosa cõspiciatur: deinde recentem aquam affundes, & aqua decoctione ferme consumpta, materiam spissam, vt resinam habebis.

Excellentissima cura est, cum simimilibus & pernitiosis morbis materialibus medicus ab initio realgari dulcificato vitam adimere nititur (non corrosiuo quidem: hoc minime tutum, eo quod patienti foret impossibile tolerare tantam istius actionem, quanta ad curam hanc bene foret necessaria) postmodum emplastro mundificare: postremo curam eo dirigere maturationibus, vt materia putredinis ablata, naturale balsamum ve ipsius naturæ curare valeat, alias frustraneè curabit medicus.

Mortificatio.

℞. *Realgaris crystallini* ℥ j. *coquatur in aceto per duas horas, & vsque ad exsiccationem, huic olei maioranæ* ℥ iij. *affundis, misce simul*: hoc vnguento super pannum pro loci continentia subtiliter extenso ligabis & oleo sæpius madefacies forinsecus, ne siccetur emplastrum, quod duobus diebus naturalibus immotum ita maneat. Post quos sanies & aqua profluet, quibus etiã perceptis ea quæ sequũtur, superposita maneãt, quousq; nullum pus aut humida putredo promanet.

Mundificatio.

℞. *Picis naualis, Visci pini, Visci abietis ana lib.j. Visci ex locustis de latice*(puto lar ce legendũ esse) *lib.j ß. Larignæ quar.j.* Mixta liquefiant cũ ceræ & olei partibus æqualibus, vt ambo sufficiant ad emplastri compositionem: quod isto non, alio quouis extrahi non poterit: eo peracto, cura mox inde sequetur.

Consolidatio.

℞. *Ceræ, picis communis ana lib.ß. Aristolochiæ* ℥ iij. *Mumiæ* ℥ j. *Antimonij* ℥ iij. Fiat emplastrum, quo mane vesperique ligabis, vt moris est.

Aliud consolidatiuum.

℞. *Resinæ abietis lib.ß. Visci consolidæ quartam* j. *Succi chelidoniæ, quantum sufficit ad formandum emplastrum.* Maximum in ista cura magisterium consistit in vnguento primo, & in emplastro secundo profluxionum extractionibus.

CAPVT V.

DE HERYSIPILA.

Herysipila quid.

Erysipila est consumptum sal vitriolatum hoc primum in rubedinem, & corrosionẽ postmodum in vlcerationem transit. Locus eius est inter genua & calces, circũcirca crus: ibidem etiam morbus Mercurialis.

Nota.

Nota.

Quamuis vitriolatum sal morbum efficiat, est tamen ipsa minera Mercurialis tantum, à qua proprium recessit balsamum, & liquor salis, eiusque species pro quantitate recessus demonstrantur.

Signa.

Signa.

Apparet primo rubedo cum dolore vredineque maximis, postea cum tumore, deinceps cum foraminibus fœtidis ac corruptis, vno penes aliud, & in planum subtus excauatis, nonnunquam siccis, alias flauo claroque liquore madentibus in cancri formam, aut Noli me tangere: totum crus inter duas (vt est Mercurij natura) continet.

Terminus.

Terminus.

Sale resoluto fluxus eo loco producitur, & sal ibidem, ac postmodum reliqua totius corporis salia resoluit, faciei colorem aufert, operationes impedit ventriculi. Postea sal cordis, hepatis, & cerebri surripit, ac tãdem chronisatione facta per huiusmodi resolutionem subsequitur mors.

Cura.

Cura.

Curæ principium est, vt ligamenta stringantur cum allahol, ne concurrant alia salia, postea sperniolo mortificandum est, deinceps amotis doloribus per oppodeltoch consolidatum.

Descriptio allahol.

℞. *Salis anathron* ℥ j. *Anodi* ℥ ß. *reduc ad formam cum oleo de spica.*

Descriptio Sperniolì.

℞. *Spermatis cati, Ranarum, Cerefolij, Iuniperi ana.* Fiat destillatio in sole.

Alia descriptio.

℞. *Glutinis aquatici* ℥ iij. destillentur in aquã cui fimus mineralium imponatur, & bulliant simul per horam, aut donec in formam pultium reducantur, adde *caphuræ* ℥ j. fiat vnguentum, quo cum ligetur crus terno quoquo die semel, per tres septimanas continuando. Postea sæpius abluendo mundetur aqua foliorum quercí, vel aqua salsa. Curabitur optime non alias, ac si medicamentum superpositum esset: nam eius est naturæ medicina prædicta, quod tribus hebdomadibus etiam operetur post eius omissionem, donec omnino curauerit. Anacthron est genus salis, quod crescit in petris, veluti muscus lapidibus supernascens, nitri similitudine: non est nitrum tamen, quod à vitrariis conficitur. Est sicut vsnea quid, ac decoctum aqua fit, vt alumen, acidum. Postremo vitri formam accipit, spumamque producit, quam antiqui falso putarunt *anacthron.*

CAPVT VI.

DE FISVTLA.

Fistula quid.

Fistula est sal ex nutrimentis illius membri tantum, in quo sita est, vel eorum excremẽtorum, latius non extendens seipsum, quàm illud sit excrementum vel nutrimentum. Ad aërem

rem tantum, fit apertio cutis: quia sal istud est debilius, quam, vt cutem sub qua latet fistula corrodere valeat.

Nota.

Nota. Ex omnibus apostematibus, item ex vulneribus fodicationibus, & accidentibus, cum sal illius loci moritur, oriri possunt: etiam ex morte nutritiui salis & excrementorum.

Signa.

Signa. Angusta profundaque sunt foramina, pro maiori parte in iuncturis & angulis penes emunctoria, vel in locis deprauatorum vulnerũ fodicationum, aut accidentium, spumam & aquam emittentia, spatio duodecim horarum sese purgant, dolorem non inferunt, quia de glacie præter acuitatem sunt emotua.

Terminus.

Terminus. Mortis non est effectiua, nec alicuius accidentis, ac in statu suo chronico permanet in mortem vsque.

Cura.

Mundificatiuis & incarnatiuis præter omne corrosiuum opus est hoc loco potionibus vulneratorum, aquis localibus, aut appodeltoch. Non est, quod ventilis angustiam cures: nam trium horum quodlibet operatur excellentissime.

Potio vulneratorum.

℞. *Aquarum ciclaminis, scilicet de foliis serpentinæ ana* ℥ iiij. Fiat mixtura ad haustum. Dosis ℥ iiij. mane & sero in finem vsque curę.

Alia.

Cura. ℞. *Aquarum de cornibus cerui lib.* j. *Centaureæ, Consolidæ aureæ, Parthenionis ana quartam* j. ß Quibus impone *Rheubarbari, Mannæ electæ, Spermatis ceti ana* ʒj. Huius potionis agitatæ prius, vt bene misceatur, cochlear vnum singulis diebus bibatur mane: post quod vini cochlearia tria sumantur per os. Hoc poto fistula mundatur intrinsecus, & per se curatur absque medicamento superposito forinsecus. Poteris tamen hoc emplastro vti exterius.

℞. *De quatuor gummi* ℥. ij. *Ceræ* vj. Liquefiat. ambo simul, & adde *Visci de bouin* ʒiij. fiat emplastrum.

Aqua localis.

℞. *anodyni* ʒij. *Crystallini præparati in lapillos* ʒj. *Aquarum plantaginis Ciclaminis ana.* ℥x.

CAPVT VII.

DE HERPETA MORDACE, vel Estiomena, vulgo Lupo.

Lupi origo. LVpus oritur ex sale Mercuriali tantum in eo loco, in quo est, eiusque centrum figitur, vbi defect⁹ maior fuerit: & quãuis adscribatur hepati, vel per eius curam procedatur morbus, tamen eam per se recusat.

Nota.

Nota. Eo, quod in musculis abscondítur, in quib⁹ periodus mouetur, ab apostematibus est separandus lupus.

Signa.

Signa. Fixus est, & in circumferentia centrum suũ coagulat intrinsecus ad os fodiens, vrit callososque nodos tandem procreat, vsque ad mortem.

Terminus.

Terminus. Herpetæ mordacis ætas est annorum triginta, vel quadraginta, membrum non consumit, suo loco manet: verum si morbus acutus inciderit, mortalis est: pariter si carbunculus vel anthrax accesserit: de cura desperandum est.

Cura.

Cura. Refrigeratio primum opus erit, demum remediis mucilaginosis, ad callos, nodosque tollendos, postea curetur per oppodeltoch.

Mucilaginosum remedium.

℞. *Liquoris de Mumia, de Mastice, de Caphura, singulorum* ℥ ß. *Mucilaginis de fœnugraco, de Psillio, de Cidoniis. ana quantum sufficit pro incorporatione.* Vsus eius est, sicuti emplastri oppodelto.h. Refrigeriũ, vel infrigidatio fit sperniolo, anodyno, per quinq; aut sex dies, post quos mumiam addes.

Alia cura.

℞. *Realgaris crystallini* ℥j *olei ardentis* ʒij. *cerussæ* ʒij. fiat vnguentum. Circumponatur lupi circumferentiæ tantum vt in medio nihil sit. Renouetur singulis duodenis horis semel, vsque ad sextum vel octauum diem: depone postmodum, & permitte. Circulus ille totus aufertur per se, quo facto, lauetur mane vesperique hac aqua, superponatur etiam infra scriptum emplastrum, secundum artem Chirurgicam.

Aqua, vel eius lauamentum.

℞. *Aquæ glutinis rosarũ ana* ℥vj. *parthenionis* ℥v.

Emplastrum.

℞. *Olei lini lib.* ß. *æris viridis, Ceræ ana quartam* j. Fiat cerorum, cui superaddantur *Bdellij colati* ℥ß Liga secundum artem.

CAP. VIII.

DE MALO MORTVO

Malum mortuũ quid. MAlum mortuum est colchotar narcoticũ, non inter apostemata, sed inter pruritus connumerandum potius: à centro fugit in superficiem, loca sola Saturni Mercuriique solum occupat.

Nota.

Nota. Cum spiritus somniferi separantur à sua circumferentia, membrumque suum arripiunt, vti quoduis narcoticum, non aliàs & colchotar istud expellit.

Signa.

Signa. A pedibus primum incipit, ac sursum assurgit, cutemque post duos aut tres annos, vt corticẽ insẽsitiuam efficit, cum angusto foramine.

Terminus.

Terminus. In vlcerationem terminatur, sibimet emunctorium facit, & viginti permanet annis, postmodum in lepram tendit.

Cura.

A cauteriis est incipienda cura, quibus tollitur id, quod in superficie fuerat, & postea per oleum de piperibus ad menses tres administratum.

Cauterium.

℞. *Sulphuris liquefacti, liquoris de colophonia, olei de carabe ana* ℥iiij. *Thuris* ℥ij. *Resinæ abietis* ℥viij. Fiat mixtura super ignẽ, cal. fac optime: postea superaffunde singulis diebus duodecies, & pes bene perfusus hac pinguedine, per dies tres aperitur.

CAPVT IX.

DE SERPIGINE.

SErpigo nihil aliud est, quam sal aluminatum, ab aeris elementis extra suum chaos expulsum ad cutem secundum aereorum expulsiuorum operationem.

Nota:

Nota.

Cum elementarum aëris per suum chaos purgatur, aut ad exteriora pellitur, substantiã salis aluminati relinquit in superficie sui chaos & quia sal aluminatum est minerale suum effectum habet in superficie.

Signa.

Signa.

Vbi maculæ quædam nascuntur in cute permanentes, vel non: fixæ siue vel non fixę suo loco fuerint: rubeę, luteæ, vel albo permixtę colore, quamuis in parte corporis, iudica serpiginem existere.

Terminus.

Terminus.

Vltimo per totum corpus dispergitur, bullas prauas producendo, postea crustas, indefissuras postremo tandem vlcerationes.

Cura

Cura.

Aeris purgatio præcedere debet, post vsus cauterij, sicut in malo mortuo: deinceps per plantaginem curabitur.

Mundatiuum aeris.

Succi cichoreæ, Gamandræ ana lib.j. Succi capillorum Veneris lib.ß. Mannæ ℥ij. Liquoris vitrioli ʒj. Fiat mixtura & destillario per alembicum, vsque ad oleitatem. Dosis a ʒ. vsque ad tres.

CAPVT X.

DE GVTTA ROSACEA.

Gutta rosacea quid.

GVtta rosacea prouenit ex croco, Martis habente naturam, qui in carne subiecta Marti, per totam cutem circa poros expulsus est, & crocea tinctura, Martialisque siue tinctura sanguinis, aut carnis est.

Nota.

Nota.

Caro quæuis in suæ mineræ naturam transit, pro augmento mineralium eo loco sanguinisque metallici.

Signa.

Signa.

Faciei color primo flauus, deinde rubicundus, indies magis absque bullis, vel pruritu, donec coccineum colorem cutis & caro simul acquisierint.

Terminus:

Terminus.

Vltimo transit in putrefactionem, quæ sal in se generat, cum pauca mordacitate.

Cura.

Cura.

Eius cura sita est solum in citrinula, & fabiola, nec non in re bona destillatis, aquam in & ista cura dicitur ex tincturis.

Alia cura.

℞. Albuminis ouorum coctorum numero x. calcis ouorum ℥vj. Destilla in aquam. & adde, Foliorum argenti, Stanni, Plumbi, Veneris ana ʒj Foliorum auri, Marchasita argentea, Aurea, Chimoleæ ana ʒij. Fiat digestio ad mensem, & destillatio.

CAPVT. XI.

DE MORPHEA.

Morphea quid.

EST morphea trium horum, scilicet sanguinis, carnis, & cutis, per mineralia salia causata corruptio, transiens in corrosiuam putrefactionem, internam & externam.

Nota.

Nota.

Cum substantia naturæ per sal mineræ corrumpitur, & figitur, per se, tunc illa tinctura secundæ generationis est initium morpheę.

Signa.

Signa

Quando pars Martis in rubedinem tingitur, & ex gutta rosacea transmutatur in alium colorem cœruleum, aut nigrum, cum bullis, nodis, aqueisque vesiculis, atque tumet, morpheam esse dixeris.

Terminus.

Terminus.

Incipit in fine sui putrescere nigramque ponere aschpharam in carnis medio, quo cum peruenerit morphea, est incurabilis, & in mortem vsque permanens.

Cura.

Cura.

Eius cura duplex est, prior ex tincturis, posterior ex mundificatiuis. Prior iterum fit in modum curæ guttæ rosaceæ, posterior, vt in malo mortuo.

CAPVT XII.

DE GLANDVLIS ET NAPTA.

Napta quid.

NApta quidem ex nutrimentorum proprij membri liquoribus originem ducit, eorumque liquorum, à quibus prouenit, similitudinem recipit. Inde sequitur aliquas naptas cartilaginosas, aliquas carnosas, & ligamentosas esse nonnullas, aut aliis membris similes, vt ossibus & articulis.

Nota.

Nota.

Quoduis nutrimentum est triplex: at si digestionem eius separatio præcesserit, in suę formę substantiæque separationem etiam transit, & inde naptę proprius locus oritur, & generatio.

Signa.

Signa.

Si globuli glandulæ, vel superfluum os prępter inæqualitatem ipsius membri nascantur sub cute recondita: mobilia vel fixa: siue doleant, vel non, dura vel mollia fuerint, naptam esse iudices.

Terminus.

Terminus.

Successu temporis putrefit, augmentoque suas membro vires deprædatur.

Cura.

Cura.

Aluminis plumosi filo tollenda est, in oleo de gilla prius madefacto, postmodum vngendo & excorticando venulæ per gillam consolidentur.

CAPVT XIII.

DE HYDROPHORBIA, VEL LEPRA expulsa.

Hydrophorbia quid.

EX trium primarum substantiarum centro, quæ separantur in lepræ generationem, per virtutem expulsiuam balsami liquorem expellentem, oritur hydrophorbia, rotundam in formam instar gallæ, & est de sale non acuto, sed leproso.

Nota.

Nota.

Quoduis resolutum narcoticum sine vlceratione manet, estque de natura vrticæ, salisque vitriolati.

Signa.

Signa.

Cum bulla nascitur similis ei, quę fit à cantharidibus, aut flammulis, vel in gallæ tumorē turgens, & circumquaque cœruleo colore perfusa, tanquam erumpere vellet, dura tactu sicut est aquosa vesica, hydrophorbiam esse dixeris.

Terminus.

Terminus.

Si penes oculos sita sit, fistulam ex se generat absque detrimento, putrescit introrsum versus ex originis abundantia suæ, colore formaque augetur indies, ac numero, vocem adimit, ac naturalem colorem corporis, inde lepra subsequitur.

Cura.

Cura.

Cura. Duplex est hydrophorbię cura: prior, vt per liquoré orizõtis natura corroboretur: altera quidem, vt bullarum liquor exsiccetur forinsecus.

℞. *Aqua regis* ℥j. *Olei de realgare* ℥ß. *Olei de euphorbii*, quantum satis fuerit ad incerandum.

DE ALOPECIA.

CAPVT XIV.

Alopecia quid. ALopecia scabies est in partibus Iouis nascens, & ex spiritibus istius originẽ & materiam peccantem, dolorem, & locum simul vnico contextu ponit.

Nota.

Nota. Cum spiritus Iouis a naturalibus separatur humoribus, & in mineram propriam transit: si in metallis operabitur, in cachinam: si in arboribus, in spongiam, & in humano corpore transmutatur, in alopeciam.

Signa.

Signa. Si cutis in capite post fricationes emittat sãguinem, postmodum crustas, deinceps flauam aquam, & extenditur pro crinium terminis in ceruicem vsque, mox ad hanc vbi peruenerit, alopeciam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Nisi præuentum sit, acquirit radices, post quas fluxio sanguinis indies subsequitur, & extre[illegible]us dolor, mordaxque: nulla foramina profert, sed in mortem vsque perseuerat.

Cura.

Cura. Eius cura triplex est, vna per picem, alia per corrosiuas aquas, & tertia per gi[illegible]lam. Quidam tonsores auferunt pilos & cutem, primamque Iouis partem ad nucham vsque.

℞. *Picis calcifictum lib.j. Colophonia lib.ß Bituminis de cornibus* ℥j. *Casei preparati lib.ß* & commisceatur. Primo pici colophoniæque liquefactis, alia paulatim addenda sunt, & erit factũ emplastrum viscosũ in fundo. Caseus, qui præparatus est, exsiccetur, & postea teratur. Hoc est eorum commune r[illegible]ceptum.

Poteris tamen bitumen & caseum coagulari permittere sine detrimento. Quidam putantes id melius reddere posse, tantum apponunt ceræ, quantum eorum est medietas. Postquam cutis vna cum ipso morbo fuerit adempta, mox vnguento de cerussa, quod pulcram cutem generat, vtere. Nonnulli caseum admodum nigrum accipiunt quem optime lauant, ac eo, quod in fundo residet, caput inungunt. Et quãuis hoc remedio repellatur alopecia, nihilominus perfecta cura non est: nam hac ratione pulsam inde post annos duos rediisse vidi.

Alij quidem corrosiuis & calcinato solent vti tartaro, quod etiam laudare minime possum, eo, quod ad nucham vsque rodant, vnde mania subsequitur, & quandoque mors. Cura per gill[illegible]m fit, vt per nouem dies continuatos caput inungatur ea, sed quia plurimum vrit oliuarum oleo desuper illito absque intermissione dolores isti mitigandi sunt: eo temporis spatio plurimum humiditatis attrahitur in spissam crustam concretæ, quæ post eos dies nouem decidit, cutisque subtus nudatur pulcerrima.

DE ALCOLA.

CAPVT XV.

Alcola quid. ALcola carnis est quædam superfluitas, insurgens ex venis Iouialibus per Martis regiones transeuntibus, & nascitur solum in emunctorio Martis, hoc est, in oris labiis.

Nota.

Nota. Cum spiritus Iouis, qui duntaxat in alopeciam transire deberet, alio se recipit, ad Martis regiones videlicet, in generationem excrescẽtium transmutatur, & pro natura Iouis fit alcola.

Signa.

Signa. Primo nascuntur in labiis porri: postea cum emittunt sanguinem per se, vel per incisionem enascitur caro quædam: quæ si spõgiosa fuerit, ac foraminibus vndique repleta, iudicabis alcolam fore, non spongiam.

Terminus.

Terminus. Finis eius est indies magis crescere, donec locum suum penitus occupans, os obstruat, vt comedi nequeat: in posterum phrenesin, atque maniam excitet.

Cura.

Cura. Venatum ductus atque meatus deflectendi per transuersum secundum regionem: & postmodum hoc vnguẽto fuerit inungendum, alias frustanee curabitur. Recipe realgaris pręparati succi chelidoniæ quantũ sufficit, & formetur vnguentum.

DE CANCRENA.

CAPVT XVI.

Cancrena quid. CAncrenæ locus est in cruribus, inferius ad calces originem ducit ex salibus dulcibus, & operatur contra humorem naturalem ab vtraque parte pręter omnem acuitatem.

Nota.

Nota. Quoduis sal dulce balsami liquoribus admixtum, morbum fixum producit: nã in eo non est acuitas: in Mercutij superficie tantum etiam emergit, estque sal a sale separatum armoniaco.

Signa.

Signa. Dies noctesque dolor non remittitur in eo loco, in quo cancrena fuerit, splendentique rubore crus totum depingitur: annos triginta perseuerat pręter exulcerationem.

Terminus.

Terminus. Cum post multos annos ad extremum peruenerit, natura præ senio deficiente, ad mortẽ aperitur.

Cura.

Cura. ℞. *Succorum nenupharis, Solatri, Papaueris, Lolii, singulorum* ℥ij. *Papaueris tritici* ℥iij. *Opii* ℥xv. *Mãdragoræ* ʒ iij. *Succi ex radicibus hyoschiami exterioribus* ℥v.

Reduc in vnguentum cum oleo de lithargyrio Dolor est mitigandus per anodyna. In hoc morbo nulla digestio nec purgatio, vel physica, chirurgicaque minus, alicuius momenti sunt. Poteris etiam ad cancrenam vti medicamento prauarum lentiginum, cum additione scammoneæ ℥ß. ad libram vnam illius vnguenti: peculiarem habet in vrentibus potissimum vlceribus & apertis scammoneæ virtutem.

DE PANARITIO PANDALITIO, vel Passa.

CAPVT XV.

Panaritii quid? DIco panaratiũ, quod vos vermẽ appellatis, esse vermem & naturalẽ passam, quæ postquam

quam nascitur, ventile quoddam aperiendum est: hoc idem ipsemet vermis efficit animali natura, suoque loco seipsũ fouet atque nutrit.

Nota.

Nota.

Duæ fiunt in corpore corruptiones, videlicet in humoribus naturalibus, & in mineralibus. Quæ in naturalibus fiunt, æschphares generant: quæ in mineralibus vero, panaritium: hoc in radicibus solum ad vngues locũ habet, ibi etiã est radix salis nitri: vel in eo loco, per quem transitum facit.

Signa.

Signa.

Cum in vnguium radicibus dolor, vstio, tumor, & inflammatio tanquam ignis sæuierent, & corrosio vermium instar, panaritium esse dixeris.

Terminus.

Terminus.

Eius hic est finis, vt postquam vermis natus fuerit, radicem vnguis & membrum totum, atque digitum cum dolore maximo, prolixoque mortificat.

Cura.

Cura.

Triplex est eius cura, per characteres vna, quam trisommistis superstitionalibus, ac aliis eius farinę magistris relictum velim. Secunda per naturalia, sicut sunt sperniolum & anodyna, cum ex corio sacculus digito constructus, aptusque sperniolo ter vel quater madefactus induitur. Etiam externis putrefactis curam agere poteris, vt porcorum stercore cum aceto decocto, superposi oque.

DE ASTCHACHILOS.

CAPVT XVIII.

Astchachilos quid.

ASchachilos ratione loci formæq; potius cancrena vocari deberet: est tamẽ sal minerale ex ossibus Mercurij, inde vbi minime exstiterit, originem ducit a iuncturis pedum ad genu per crus ascendens: tactu deprauatur, & intrinsecus rodendo foramina fodit.

Nota.

Nota.

Huiusmodi sal in ossibus, est & alumine glaciei, quod in carne consumitur, ad superficiẽ se recipit, roditque pro natura mineraliũ.

Signa.

Signa.

Cum rubedo super iuncturas ad calcis radicem inceperit, cum vlceratione lata superficialique, plurimis etiam vlceribus ad genu tendentibus, dic astchachilos fore, quod araneum ego voco.

Terminus.

Terminus.

Status eius annorum est viginti, non admittit accidens, manet in carnis tenuiore parte, super crura semper in eodem statu, per terminum, qui supra dictus est.

Cura.

Cura.

In primis panaritij medicamentis vtendum erit, quibus cum curatũ fuerit, persanetur emplastro de myrrha, quod sequitur: ℞. *Olei de vitellis ouorum* ℥ij. *Ceræ* ℥ß. *Colophoniæ* ℥iij. *Myrrhæ rubeæ ad pondus omnium*, Fiat emplastrum secundum artem.

DE STRVMA.

CAPVT XIX.

Struma quid.

STruma ex mineralibus, vt aliã quæ oriuntur ex eisdem, sicut in tempestiua marchasita, vel mineralia cruda, nascitur. Inde fit, vt strumosi magis ad maniam, quam ad intellectus temperantiam proni sint, propter mineræ cruditatem in struma sitam, quæ collum occupat, in quo mineralium est principium.

Nota.

Nota.

Quoduis minerale crudum prope radicem crudam generat excrescentiam illi similem, quod inde fieri debuisset: nam crudũ quodque mater & origo nodosorum est.

Signa.

Signa.

Cũ in collo nodosi tumores excreuerint, cure contecti raparum instar, strumam fore iudices.

Terminus.

Terminus.

In eodem statu permanet in mortem vsque, nisi fuerit elatior, quæ restringitur ante mortem, cuius etiam est præsagium.

Cura.

Cura.

Strumarum cura duplex est, instrumentalis, & medicinalis: hęc per pulueres aut potiones eius fit, illa per actualia cauteria, vel

DE POLYPO.

CAPVT XX.

Polypus quid.

POlypũ dico fore carnem deuiatam, & buccellos, qui per poros extra locum suum in excrescentiam nodosam transierunt.

Nota.

Nota

Diuiatum quoduis nutrimentum in alio quã sui situs loco, generat eandem carnem suæ generationis in magna copia.

Signa.

Signa.

Cum alicui caro nascitur in naso, quæ cum sanguine prorumpit, polypũ esse dixeris.

Terminus.

Terminus.

Sub finem eius incrementi venæ confluunt, sanguinemque suum prorsus aff nduut, & in vlcus transiens polypus transmutatur in prauã tentiginem, vel Noli me tangere.

Cura.

Cura.

Eius, vt in alcola cur, est ambo debent incidi buccelli, nutrimentumque tolli, deinum curari per oppodeltoch.

DE FICVBVS VEL VERRVCIS HÆmorrhoidarum.

CAPVT XXI.

Ficus quid.

EX hæmorrhagiali sanguine, cũ nutritius humor separatus est a substantia sanguinis & per porum suum emunctorialem penetrat extra materiam propriam, transit in excrescentiam, quæ ficus existunt, aut Verrucæ.

Nota.

Nota.

Quicquid a suo nutritiuo separatur, in suæ substantiæ similitudinem transit, ac in cancrum pro loci vitriolique salis ratione diuiditur: estque generatio talis, quæ de verrucis vuluæ.

Signa.

Signa.

Si in tenasmone porri, vel polypicę demonstrationes apparuerint in sanguinei ruboris similitudinem, ficus, vel verrucas esse iudicato. Si tamen & vna cum stercoribus sanguis admixtus foret: cum exitus difficultate, sudore quoque, vel aliquo labore dolores excitarentur in tenasmone, ficus intrinsecus nasci iudicabis.

Terminus.

Si perseuerauerint vsque ad vigesimũ annũ, in cancrum transmutantur. Si tamen eo tempore cancer non erumpat, vnaque plures exstiterint verrucæ concretæ, simul constipant anum, vel orificium vuluç.

Cura.

Cura. Ficuum cura duplex, vna quidem stercoralibus medicamentis: altera vero dulcibus & corrosiuis.

Corrosiuum dulce.

℞. *Olei laterini* ℥j. *olei de iuniperis* ℥ß. *Olei ex myrrha* ℥ij. miſceantur.

Corrosiuum dulce mixtum cum aceto.

℞. *Olei laterini* ℥j. *Aquæ aluminosæ* ℥ß. *viriditatis salis ad pondus omnium.* Fiat mixtura.

Cura de stercoribus.

℞. *Patientis deiectum stercus, misce cum oleo de vitellis ouorum*, premat patiens, vt exeant verrucæ ficusque, quibus tunc medicina superponatur.

CAPVT XXII.

DE TINEA.

Tinea quid. TInea prouenit ex salibus mineralibus cum humore carnis, & cutis liquore permixtis, postmodũ ex pulsione transeuntibus in crustas.

Nota.

Nota. Cum humor mineralis a proprio sale separatus in carnem se recipit, si hunc elementum igneum arripiat, eo per poros agitur in crustas.

Signa.

Signa. Si crustę naſcantur in capite, cum capillorum fluxu, vel aliàs, sudoremque non libenter emittunt, & crustæ cadentes die tertio rursus enaſcantur, tineam esse dicas.

Terminus.

Terminus. Post decimum sextum, aut quartum & vigesimum annum ætatis morbi, spargitur per vniuersum corpus, & crustæ per se decidunt: cum incidentia pollicum subsequitur, lepram ex tinea natam esse iudices.

Cura.

℞. *Cichorii, Gamandreæ, Capillorum Veneris ana* ℥ij. *Cassiæ extractæ* ℥ß. *Manna electæ* ℥j. Reduc in haustum cum aqua artemisiæ: omni anno, mense que Maio debet administrari, quia reuertitur.

CAPVT XXIII.

DE BVBONE VEL BVFONE.

Bubo quid. BVbo est infectio ex duorum similium commixtione proueniens, & ex tertio in apostematum generationem, ac per salia luxuriosa tandem in vlcerationem producta.

Nota.

Nota. Cum illa duo mineralia simul in matricem veniunt, inde generatur bubo, tum ex accessione tertij subsequitur bubo vitriolatus: & causa huius est, quod sperma luxuriosum scabie sua infectum est.

Signa.

Signa. Si tumor in altero sulco penes pudenda surrexerit cum rubore succedente, vireſque deficiant, calor atque frigus inuaserint, eadem die transierit appetitus, bubonem adesse dicas.

Cautela.

Caue à resolutiuis, corrosiuis, & attractiuis medicamentis.

Cura.

Cura. Ei s cura per apertionem fieri debet maturatione propria, postmodum per oppedeltoch curandum est.

Descriptio maturatiui.

De quatuor resinis ℥ß. *De liquoritus alihia, Bismalua ana.* ℥iij. Fiat mixtura superponenda.

Descriptio oppodeltoch.

Oppodeltoch. ℞. *De quatuor seminibus incarnatiuis* ℥ß. *Ceræ Colophoniæ ana* ℥ij. *Picis naualis* ℥iij. Reduc in emplastrum.

CAPVT XXIV.

DE CAMBVCA.

Cambucæ quid. CAmbuca prouenit ex bubonis materia, quæ citius quam oportuit sedem fixit: eius vlceratio fit eodem loco in quem figitur.

Nota.

Nota. Quęuis cambuca bubo est, nec ab eo, quàm propter locum differt.

Signa.

Signa. Si post actum Venereum cum calore tumor exsurgeret, ac in vrina sanies aliqua cerneretur, & inde sequerentur vlcerationes cum putrefactione, cambucam esse dicito.

Terminus.

Terminus. Vltimo trãsit in vlcerationem corrosiuã, quę foramina in vnũ exedit, & cãbucam putrefacit.

Cura.

Caphurato & emplastro de mumia curetur.

Formula Caphurati.

Cura. ℞. *Caphuræ* ℥ j. *Vitellorum ouorum* ℥iij. Fiat mixtura, quę posita super marmor in loco humido, vertitur in oleum.

Emplastri descriptio.

℞. *Mumiæ* ℥ß. *Resinæ de botin ablutæ per aquam rosarum quantum sufficit pro incorporatione*, fiat emplastrum.

CAPVT XXV.

DE VARICIBVS.

Varices quid. VArices oriuntur ex sale plumoso, quod cũ substantia resolutum est: illis euenire solet qui cauernosum vlcus espectant: ac mulieribus grauidis: ideo quod vlcus hoc in matrice debeant exspectare, per generationem in easdem venas expulsam.

Nota.

Nota. Cum sal aliquod ex operatione propria seipsum aperit, eius est sanitas: vbi non, transit ad radices huiusmodi venarum, & vlcus cauernosum intrinsecum generat.

Signa.

Signa. Si crurum venæ tumeant, qualescunque sint, nodoſæque fiant globulorum instar, cum natiui coloris in cœruleum, nigrum, aut subuiridem transmutatione, velut inflata cutis præter carnis detrimentũ varices fore iudicabis.

Terminus.

Terminus. Vltimo cutis in turpissimum fœtentissimumque foramen aperitur: quod si cum laterũ punctionibus accidat, morti iudicato morbum obnoxium esse.

Cautela

Caue plurimum à corrosiuis aquis, balneis, purgationibus, ab omnibus vnctionibus morbillorum, à Mercurio & sulphure.

Cura.

Nota. Aperiantur venæ cum tempore digesto, post modũ liquoribus gingiuarum leporum vnguendum erit per tres aut quatuor septimanas: vna tantum est aperienda vena per vicem, & postmodum altera non ambæ simul. Digestum tẽpus est, cũ per annum abfuerint, ac postea redeunt. In anno semel si venerint, & venæ semel aperian-

aperiantur. si bis & bis aperiendæ sunt ordine, deinceps leporum gingiuas, aut pinguedinem humanam superponas.

DE RANVLA.
CAPVT XXVI.

Ranula quid.

RAnula est immaturum plumosum: oritur ex radice linguæ sub infantiam, antequam linguæ radix sit firmiter affixa.

Nota.

Nota.

Si caro senuerit, ranula minime nasci potest quod in varices transire deberet, in linguæ regionibus fit apostema.

Signa.

Signa.

Si venæ sub lingua tumuerint cum cœruleo colore, ranulam esse dicas.

Terminus.

Terminus.

Vltimo cum ranula transit in maturationē, generat apostema, quod in infantibus mortale est: si vero non coagulari potest ranula, tunc infanti loquendi materiam, aut facultatem adimit, balbutireque facit.

Cura.

Cura.

Venulis apertis eliciatur sanguis, postmodum illines aquis brassatellæ, agrimoniæ alchimillæ, dispensiæ vel oleo hypericonis, aut oleo de floribus centaureæ. Si post curam hanc ranula redierit, curam iterum incipias: at si parua sit, aquę prædictæ sufficiunt.

DE NACTA.
CAPVT XXVII.

Nacta quid.

NActa est immaturū apostema, proueniens ex menstrualibus fluxionibus, cum illæ per sal plumosum in congelationem tractæ sūt, & ex ea post in resolutionem.

Nota

Nota.

Omnis immaturitas admixta maturo non recipit istius emunctorium, sed proprium sale suo plumoso hoc operante.

Signa.

Signa.

Si grauida vel puerpera mulier conquereretur de vberum dolore, prę tumescentia, doritia, rubedine, & eorum in foramen apertione, tum nactam esse dixeris.

Terminus.

Terminus.

Sal plumosum vltimo fit corrosiuum, & in vlcerationem transit, post in putrefactionē, & postremo pro balsami naturalis, aut medici saltem excellentiam terminatur.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, à cauteriis candentibus metallis factis, ab Arsenico cum aqua rosarum, ab oleis destillatis, vt sunt *laterinum, & terebinthina.* Caue pariter à cerussa, à refrigeriis & ab oleis rosarum & violarum.

Cura.

Cura.

Nactæ cura per oppodeltoch ex aromatibus fieri debet.

℞. Opoponaci, bdellii ana ℥j. Serapini ℥ij. Liquefac in aceto colato per pannum, postmodum inspissabis in modum mellis. *℞. Mumiæ j. Aristoloch æ rotundæ ℥iij.* Liquoris de chachimia ad pondus omnium, fiat emplastrum

DE SCROPHVLIS, SCROPHIS, vel suillis.
CAPVT XXVIII.

Scrophulæ.

SCrophulæ prodeunt ex sale de milio: quod suis foramen peculiare centrum habet, estque huius operatio similis operationi salis lapillaci de grandine.

Nota.

Nota.

Cum alumen resoluitur in aquam, & in primam redit materiam, ac postmodum in grana rursus coagulatur, gutta quælibet suum formā edit, ac in membro collectum remanet.

Signa.

Signa.

Si bullæ surrexerint in carnoso quopiam loco, rubei coloris cum flauo centro, cum vredine maxima, tumoreque, postea mirum in modum & citissime rubuerint, ac postremo foramina, quorum vnum alterum non tangit, inciderint, scrophulas esse iudicandum est.

Terminus.

Terminus.

Vltimum, si terminum attingere permittatur, post tres aut quatuor annos mutantur in alium colorem cæruleum nempe nigro commixtum: postea nona crisis incipit cum vehementi calore: tum subtus excauatur, ac in mortem vsque permanet.

Cautela.

Caueas à igne, calidis oleis ab aristolochia, viridi æris, ab arsenico, sale armoniac præcipitato, auripigmento, alumine calcinato, pariter & ab vngula caballina, tum ab omnibus herbis attractiuis.

Cura.

Cura

Earum cura fit corrosiuis & consolidatiuis.

Corrosiuum.

℞. Vitrioli albi ℥j. Aquæ rosarum ℥.iij. Lithargirij absoluti ℥.ß. Commisceantur cum oleo rosarum, & pannis in eo madefactis, foraminum orificia quæque leniter impleantur.

Consolidatiuum.

℞. Consolidæ regalis lib.ß. Aristolochiæ longæ ℥iij Myrrhæ ℥ß. Mumiæ ℥ij. Post triturationem. *℞. Olei rosarum quantum sufficit pro incorporatione.* formetur in modum emplastri.

DE VLCERIBVS CAVERNOSIS
CAPVT XXIX.

Vlcera cauernosa.

VLceris cauernosi, quod ex chordis neruisque prouenit, origo, ranularum & verrucalium vlcerum origini similis est.

Nota.

Nota.

Quod ex vno morbo transit in alium, etiam aliud medicamentum requirit, vti hic, vlceris cauernosi cura, similis est illi quæ de varicibus

Signa.

Signa.

Si quis varices haberet, post quas & foramina succederent, cum carnis & cutis putrefactione, tandem fœtor atque tumor vna cum spasmo sequerentur, vlcus iudicabis adesse cauernosum.

Terminus.

Terminus.

Si terminum suum attigerit, in ignem persicum transmutabitur, hoc est, in tertiam crisim, per se, vel ex medici negligentia, vel ignorantia potius.

Cautela.

Abstineas ab aquis corrosiuis, cauteriis, pariter & attractiuis ex gummi compositis: nam si his vsus fueris, ignis persicus subsequetur.

Cura.

Cura.

Duplex est eius vlceris cura, scilicet, vna ex varicibus, & ex vulneribus altera. Sedabis igitur varices, vt in eis dictum est.

Ad vulnera.

Ad vulnera.

℞. *Lithargyrij, Minij ana lib. ß. Olei oliuarum lib. j. Ceræ lib. ß.* Reduc in emplastrum. Postmodum accipe *Puluerem aranciarum, Chelidoniæ, Aristolochiæ rotundæ ana ℥. iij.* & formetur emplastrum.

DE BOCIO.
CAPVT XXX.

Bocium. BOcium nascitur ex menstruis & hæmorrhoidibus, eodem loco, in quo ambe huiusmodi fluxiones vniuntur, & in alio fluxu proprium sibimet emunctorium facit.

Nota.

Nota. Cum liquor (fluxus) constipatus fuerit, vt ad locum peruenire nequeat, nec idipsum exequi valeat, quod sui fuerit officij, retrograditur donec transeat in carnis generationem.

Signa.

Signa. Si mulieri bullæ nascantur, postea porri, postmodum carnis excrementum sub cute, vel super eam, quæ pro menstrualium agmento progressum habuerint, bocium esse dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo violentissime tendit in finem, & omnes humores attrahens in fluxionem ad mortem conuertitur.

Cura.

Cura. Fluxum exiccato per deopilationem, vehementissime prouocato menstrua, vel hæmorrhoidas. Postremo sistenda est fluxio, sicut in Noli me tangere.

Prouocatio menstrui cum deopilationibus venarum est.

℞. *Liquoris pulegij, Arthemisiæ ana ℥ iij. Vini correcti ℥ vij. De liquoribus splenis castrati bouis ℥. j.* Reduc ad mixturam, dosis ℥ *ß. mane & sero.*

Additio.

℞. *Aqua ex fructibus sauinæ, vel oleum de granis eius.*

Hæmorrhoidarum prouocatio.

℞. *Serapini colati ℥ ß. bdellij, masticis ana ℥ j.* Fiat emplastrum per se, secundum artem super locum hæmorrhoidarum.

DE TESTVDINIBVS, VEL CELSA.
CAPVT XXXI.

Testudo. TEstudinem, celsam (hoc est, id, quod huc atque illuc discurrit) ex salibus accidentalibus coagulatum esse dico.

Nota.

Nota. Cum celsa ex corpore suo transit in coagulatum, vagationem suam retinet secundum coagulationem.

Terminus.

Terminus. Postremo putrefacta in vlcus transit cancrosum in vigesimum quintum, aut sextum & vigesimum annum, & in crisin.

Cautela.

Caueas ab vnguētis, vnctionibus, & corrosiuis.

Cura.

Cura. Eius cura talis est, vt regio circumdatur eius alumine plumoso, & postquam æschphara deciderit, superponatur oppodeltoch: hac via testudo putrefit in eiectionem: communibus emplastris concludito.

DE IGNE PERSICO, ET PRVNA.
CAPVT XXXII.

Ignis persicus. PErsicus ignis est sulphureum corpus accensum, quod ex suo transformatum est iliado cum omnibus speciebus sulphuris, & est calx viua sicca, & calx viua liquida, quæ suam accensionem a liquido sale recipit. Postmodum vrit, consumitque membrum penitus, vti calx cadauer aliquod.

Nota.

Nota. Trium priorum transformatio mortalem consumptionem efficit: nam in persico, vel pruna consumptio talis impediri non potest, cum proprium & innatum in ipso calidum sit elementum occultum.

Signa.

Signa. Huius morbi signa sunt duplicia, videlicet ex frigido & calido. Quæ ex calido rursus duplicia, chronica & acuta scilicet. Chronica sunt, cum primo herysipela nascitur, postea bullæ flauæ penes foramina surgunt, pariter cum occulta rubedo cum vredine splendoreque tumuerit, in eoque statu per annos ternos, vel senos perseuerauerit, calidæ prunæ chronicæque signa sunt, ignisque calidi.

Acuta vero, cum repente calor membrum inuadit cum flauis vrentibusque bullis: vbi postmodum sicut in creticis color in cœruleum transit, ignem vehementissimum ibidem esse dixeris.

Signa frigida cum præcedentibus colorem nigrum induunt: at si membrum hoc antea varices habuisset cum nigredine prunam frigidam natam esse iudices.

Cautela.

Abstineas a medicamentis secundum elementa compositis, a repercussiuis, a morbillorum vnguentis, vnctionibus, suffumigiis, & guaiacano ligno.

Cura.

Cura. Ignis persici cura duplex est, vna priusquam natus sit morbus, altera, cū iam est vigentesimus.

Ad priorem curam.

℞. *Spermatis ranarum lib. ß. Caphuræ ℥ iij. Myrrhæ Thuris ana ℥ j.* Reduc ad destillationem solis: quod sic intelligas. Ponatur in vitrum ad solem, donec liquefiant. In hunc liquorem pannos instinctos superpone loco dolenti, cum siccati fuerint, rursus intinge, superponeque tam diu, donec sedetur.

Ad posteriorem curam.

℞. *Terebinthinæ induratæ lib. ij oppoponaci lib. ß. colcotharis ℥ iij.* Reduc in emplastrum. Poteris etiam bulliens despumare mel, cui præcedentia cum imposueris, inde fiet emplastrum tenue, hoc pannis illitum secto iam pedi superponatur.

Induratio Terebinthinæ fit hoc modo.

Terebinthinam in olla coquito lente, postmodum bacillo huic immerso & extracto, videnum dura sit effecta: quo percepto, remoueatur ab igne, fiet in vitri modum vtcunque dura, quæ terenda est in mortario, &c. Postmodum in aceti mensuris duabus oppopanaci cum leuiter coquendo liquefiat, coleturque per pannum, & coquatur tam diu, donec euaporet acetum, & materia spissa fiat: quo facto, colcothar imponatur & terebinthina. Dum hæc materia calida est, fiant ex ea pinnacidia longa xxiiij aut circiter: nam frigefacta materia durescit, vt vitrum: cum his vti volueris, melli ad spissitudinem cocto despumatoque, partem

eius vel totum impone pinnacidium, & in emplastrum tenue resoluetur, quod secto membro superpones.

DE CINZILLA.
CAPVT XXXIII.

Cinzilla

Cinzilla est, liquor salis ex diaphragmate, qui pro diaphragmatis altitudine, circulum ex suo producit excremento.

Nota.

Sal omne flammulatum in miliarem generationem transit, ac a loco suo non remouetur.

Signa.

Cum sub cingulo rubeus circulus enascitur, postea flauæ bullæ, longo post interuallo foramina cum vredine, rubore, doloreque maximo successerint, cinzillam esse dicas.

Terminus.

Vltimo retrorsum ad radicem redit, accenditque diaphragma, postea mors subsequitur.

Cautela.

A corrosiuis abstine, morbillorum vnctionibus, ab omni pinguedine, gummi, picibusque.

Cura.

In cinzillæ cura, diaphragmatis radix est per consolidam regalem mundificanda, postmodum oppodeltoch singulis duodenis horis, vt Chirurgiæ mos est, liganda.

Descriptio oppodeltoch.

℞. *Colophoniæ lib. j. puluerum chelidoniæ, aranciarum ana ℥ iiij.* Visci de botin, quantum satis est ad incorporationem.

DE GIBBO.
CAPVT XXXIV.

Gibbus.

Gibbus est ex quarta generatione concretum quid, & postmodum ex inæqualitate membrorum alicuius reliquum deformatum.

Nota.

Quicquid extra proportionem suam existit, in excrescentiam transit, quæ si vergat intrinsecus, ad membrorum principalium regiones, indicat eum, qui huic morbo fuerit obnoxius, ad sanitatem aptum non esse.

DE ELEPHANTIA.
CAPVT XXXV.

Elephantia.

Elephantia producitur ex hæmorrhoidarum liquoribus, menstrui. vel nutrimenti, descendentibus ad locustas membrorum.

Nota.

Quælibet elephantia serpit in modum naptæ, solum eo differt ab hac, illa, quod eius substantia liquorque simul nascantur.

Signa.

Membra fiunt naptalia, tumentiaque plurimum, & supra iuncturas consumuntur, postremo succedunt foramina. Tandem si ex menstruis, vel hæmorrhoidalibus morbus iste processerit, flaua profluit aqua: si tamen ex liquoribus, rubicunda.

Terminus.

Elephantia terminatur in vulcus cauernosum, quo membri consumptio transit ad principale membrum, & inde sequitur mors.

Cura.

Triplex est elephantiæ cura: quarum vna est hæmorrhoidarum: secunda menstruorum prouocatio: tertia liquorum exiccatio.

DE SCISSVRIS MANVVM.
CAPVT XXXVI.

Scissuræ manuū.

Manuum scissuræ proueniunt ex sale alopeciæ, hoc est, vitriolato, membrorumque locustas propter virtutem expulsiuam occupant.

Nota.

Cum alopeciæ generatio deuiat in alias quam proprias locustas, in eis fit eius etiam productio.

Signa.

Si manus bullas contrahant, quæ postmodum in crustas, & inde tandem in fissuras carnem subintrantes mutentur, in corpore nihil eius existente, alopeciam iudicabis in manibus fore.

Terminus.

Postremo totam cutem occupant, crustisque decidentibus cessant.

Cautela.

Abstinendum est ab aquis corrosiuis, cantharidibus, a purgationibus, vnctionibus, fumigiis, & ligno guaiacano.

Cura.

℞. *Ex quatuor gummi, Oppapanaci, Serapini, Galbani, Bdellij ana ℥ j. Colophoniæ ℥ ij. Terebinthinæ lotæ ℥ iiij.* fiat vnguentum. Liquefac illud super carbones & sic manibus calidum superponatur per duodecim horas, deinceps lauentur aqua munda, rursusque superponatur eis calefactum hoc toties repetendum est, donec liquorem amplius non emittant, quod plerunque fit in quindecim plus minusve diebus. Quatuor gummi, peculiarem admirandamque virtutem abstersiuam, exiccatiuamque habent.

DE PRVRITV ET SCABIE, Deque Sapharis, & Furfuribus.
CAPVT XXXVII.

Pruritus. Scabies. Sapharę. Furfures

Quatuor horum origo prouenit ex cruoribus resolutis, quibus accessit alumen minerale scissum.

Cautela.

Caueas a potionibus, digestionibus, purgationibus, a diaphoreticis, ab exiccatiuis, & morbillorum vnguentis.

Cura.

℞. *Aluminis repei lib. j. aluminis armeni lib. ß.* Fiat mixtura pro scabie.

Alia.

℞. *Aluminis plumosi, Entali, ana lib. ij.* Fiat mixtura pro pruritu.

Alia.

℞. *Alcali de albuminibus, Salis fusi ana* Fiat mixtura pro furfuribus.

Alia.

℞. *Vitrioli, aluminis scissi, ana lib. ß.* Fiat mixtura in sapharis.

DE FORMICA.
CAPVT XXXVIII.

Formica

Formicæ generantur ex cruoribus in virtute expulsiua deficientibus.

Nota.

Quando gradus expulsiuæ virtutis deficiunt, in eo loco centrum est morbi noui.

Terminus.

Generatio quæuis deficiens in expulsiua virtute, morbum nouum excitat in suo centro, qui terminatur postmodum in vlcerationem, prout sua signa continent.

Signa.

Signa.

Signa Si bullæ paruæ vna penes alterã,& ex fricationibus exeat aqua flaua,crustæ decidant, earumque loco renascantur aliæ cum vredine maxima, formicam esse iudices,

Cautela.

Abstineas ab omni medicamento, præterquam a refrigerio.

Cura.

Descriptio vnguenti Astarzof.

℞.*Lithargyrij abluti* ℥j. *Spernioli* ℥j.ß.*de liquoribus barbæ Iouis,Succi ex nenuphare ana* ℥ iij. Fiat cerotum sine cera, super pannum illine,& administra per noctem,infrigidat,vt nõ redeat.

Alia formula.

℞.*Aquæ rosarum* ʒ ij.*resolutæ caphuræ* ʒj.commisceantur.

DE COSSO. CAPVT XXXIX.

Cossum. Cossum est apostema,quod nascitur ex albo sulphure, saleque scisso, quæ prodeunt ex regionibus Martis.

Nota.

Nota. Cum sal scissum in parte Martis erumpit,ibidem extra cutem sua signa profert in locis, in quibus cartilagines existunt:nam, vbi cum carne caro iungitur, natura producit emunctorium.

Signa.

Signa. Cum nasus admodum vritur, postea fricationibus crustæ ponerentur, quæ per annum perseuerarent,cossum esse natum iudicabis.

Terminus.

Terminus. Nisi cossum auferatur incidunt fistulæ, quarum etiam terminum habet,

Cautela,

Caueas tamen a fistularum cura.

Cura.

Cura. ℞.*Succi agrimoniæ* ℥j.*de porris* ℥ ß.*Olei anethini ad pondus omnium.* Fiat mixtura cui pannum intinges:hunc superponito non aspergendo,liquor exibit,ac per se curabitur.

DE BRANCO. CAPVT XL.

Brancus. Brancus est liquor in faucibus suum cenrrũ ponens,& sibimet exitum facit.

Nota.

Nota. Quiuis liquor scissus descendens,cũ a vera deflectit origine,transit in emunctoriũ externum.

Signa.

Signa. Si tumor oriatur in faucibus cum dolore capitis,& postea fiat vlceratio,brancum existere iudicabis.

Terminus.

Terminus. Cum Brancus progreditur, vuulæ partem arripit, postea descendens squinantiam generat.

Cura.

Cura. Eius cura est in arcanis:& aqua brunellæ curat brancum optime.

Gargarismus ad Brancum.

℞.*Pirethri* ℥j. *Succi hypericonis* ℥ij. *Succi persicariæ* ℥ iij. *Oximelli scyllitici*.ad pondus omniũ commisceantur.

Aliud.

℞.*Liquoris mumiæ* ℥j.*Succi persicariæ* ℥ ij.*Aceti communis* iij.Fiat mixtura.

DE SQVINANTIA. CAPVT XLI.

Squinantia. Squinantia quidem oritur ex eodem loco, ex quo nascitur apostema, eiusque centrum est in apostematis situ, qui circumferentiam vtriusque regionis,nempe capitis & colli totam occupat.

Nota.

Nota. Omnis morbus in gutture proueniens, hujus loco curari debet:in confiniis alius non est inuestigandus.

Sgna.

Signa. Si collum in circulo nuchæ tumuerit cum rubore cacuminis eius ac folij,caput inflammatum sit non secus ac apostema tumor iste maturescat, postmodum retro cacumen foramen inciderit, inglutionem & sputum prorsus hæc abstulerint,signa sunt eius.

Terminus.

Terminus. Si forte balsamum naturæ deficiat in gutture, putrescit exterius,& vuulam atq; folium inficit.

Cautela.

Abstineas a purgationibus,a phlebotomiis, & ventosarum positionibus.

Cura.

Cura. Per gargarismum incarnatiuum curari debet squinantia.cuius descriptio talis est: ℞. *mellis rosarum* ℥ iiij. *Aristolochiæ rotundæ, Pirolæ ana* ʒ ß. *Aquarum de prunis, de prunella ana* ℥ vij. Fiat gargarismus, accipiat in os, gargarizet: si apostema est apertum, ter vel quater in die, vt intret apostema, tunc balsamum naturæ curabit:sed si non sit apertum, non proderit: verum si magnus sit tumor, superpone defensiuum extrinsecus.

Defensiuum in Squinantia.

℞. *Mucilaginis de fœnograeco* ℥x.*Cerussæ* ℥ ij. *Caphuræ tritæ* ʒß.Fiat mixtura & cataplasma extrinsecus,vt mitigẽtur dolores & tumores in collo.

Ad capitis calorem.

℞.*Aquarum rosarum rubearum,Bursæ pastoris, Solatri, Barbæ Iouis, singulorum æqualia pondera:* commisce, & eis immerge linteum, quod ita madidum liga super caput.

DE ALBORA. CAPVT XLII.

Albora. Alboram ex tribus mixtam fore dico: scilicet morphea,serpigine, & lepra.

Nota.

Nota. Cum plures origine vna concurrunt in idem centrum, ibidem & nouus morbus generatur sub noua denominatione.

Signa.

Signa. Vbi cicatrices natæ fuerint in facie,serpiginũ instar,postea trasmutantur in bullas morpheali natura, tandem vox amittitur, alboram adesse dicas.

Terminus.

Terminus. Præter omnem vlcerationem terminatur,ac cumfœtore maximo, cum nasi,tũ oris, eiectionibusque. Non alias quã eius morbi demonstratio est extrinsecus,in linguæ radice pariter existit.

Cautela.

Abstinendum est a medicamentis intrinsecis, ab aquis fortibus & corrosiuis.

Cura.

Cura.

♃.*Stanni, Plumbi Argenti ana ʒ j. Aquæ albuminum ouorum destillatorum lib. ß. commiſceantur,* &c. Albumina ouorum cocta deſtillanda ſunt in aquam, & huic limaturæ dictorum metallorum imponendæ, qua madefiat albora.

DE PANNO.
CAPVT XLIII.

Pannus.

EX colore pannus emortuo prouenit, quapropter colorum vitam atque mortem cognoſcere deberet medicus.

Nota.

Nota.

Quicquid ex coloribus moritur, in corpore fixum manet, aliaſque non eſt intelligendum, quàm de lepra.

Signa.

Signa.

Cum infans ex vtero matris ſuæ maculam aliquam luteam, cœruleam, aut nigram attulerit, pannum eſſe iudices.

Cura tinctura in panno.

♃.*De floribus fabarum ℥. ß. Calcis ouorum ℥. ij. Salis peregrinorum lib. j. Aquæ conſolidæ, Alcool vini ana ℥ xv.* Deſtilla per alembicum, & hac medicina pannum inunge: fiet albior quam cutis altera.

Alia tinctura.

♃.*aluminis plumoſi, Sciſſi, ana lib. j.* Deſtilla in aquam cum iſta additione.

♃.*Caphuræ ℥ ß. ſigilli Salomonis ℥ ij.* Rurſum deſtilla, poſtea linteolo hac aqua madefacto, pannum inunge lauaque.

DE SCISSVRIS SICCIS.
CAPVT XLIV.

Sciſſuræ ſiccæ.

SCiſſurę ſiccæ ſunt ex ſale carnis vel ſanguinis, quod cum ſudore prorumpit ſine corruptione: producuntur in locis, in quibus venę fiunt, & in illa carne.

Signa.

Signa.

Cum in plantis pedum, voliſque manuum ſciſſuræ ſiccæ fiunt, quæ contraherentur præter aliud quodpiam accidens, ſciſſuras ſiccas fore iudicabis. Si ſint in minimo digito, & in ſequenti, ſal eſt ſaluatellæ. Siccæ ſunt omnino, cruſtis & ſanie carent. Fiunt etiam in calcaneis ſciſſuræ ſiccæ, quales habere ſolent milites.

Terminus.

Terminus.

In eodem ſtatu manent, vti cœperunt prius, & nullas ponunt cruſtas.

Cura.

Cura.

Earum cura fieri debet eo loco, in quo ſunt, prout ſequitur.

♃.*Radicum vrticæ minoris ℥ vj. Reponticæ ℥ iij. Conſolidæ regalis ℥ j. ß.* Aquæ puræ quantum ſatis eſt pro decoctione. In decoctione ſuperpone manus, & olla ſit optime cooperta, vt vapor eas melius tangat: hoc fac ſingulis diebus quater aut quinquies poſtea purgabis ſanguinem, vti ſequitur.

♃.*Gamandreæ, Cichoreæ ana*, bulliant in optimo vino. Hæc potio rectificat ſanguinem tantum, quantus eius hauſtus fuerit: eſt enim vera & naturalis minutio ſanguinis.

Alia cura.

♃.*Farinæ hordei, Siliginis ana ℥ j. Pirolæ, Agrimoniæ, Centaureæ, Prunellæ ana ℥ ß.* Aquæ puræ quantum ſufficit pro decoctione.

Vnguentum ad hoc.

♃.*Petrolei, Axungiæ cati ſylueſtris, Axungiæ cerui, Taxi ana ℥ ß.* Fiat vnguentum ſuper carbones, mane & ſero inunge.

DE MORO.
CAPVT XLV.

Morum.

EX entalico ſciſſoque ſalibus naſcuntur mori, originemque ſuam ſumut, ſicuti ſciſſuræ ſiccæ.

Nota

Nota.

Cum duæ ſpecies in vnam generationem concurrunt, duas inde formas oriri contingit, vti de moris. Entalicum ſal non educitur per ſudorem, ſed ex eo, porri, & ex ſale ſciſſo fiunt ſciſſuræ.

Signa.

Signa.

Si porri ſupercreuerint fiſſi, præter cruſtas circum eos, aut humoris exitum, moros fore dixeris.

Terminus.

Terminus.

Mox atque porri ſimiles emiſerint ſanguinem per inſtrumentalem inciſionem, aut corroſiuis: id ſi fiat, morus nouus enaſcitur, poſt quem ſequitur fungus, & ſpongia duorum aut trium pondo, quæ plurimos porros carnemque duriſſimam habet.

Cura.

Cura.

♃.*Oleorum ex iuniperis ℥ j De ſpica ʒ ij. Laterini ʒ vij.* fiat mixtura. Vngantur hoc vnguento ſæpius, & euaneſcent: exſcindi non poſſunt, nec euelli. Minutio per gamandreæ, cichoreæque potum optime valet ad mundandum ſanguinem in hoc morbo.

Alia cura.

♃. *Oleorum benedicti ℥ j. Maſticis ℥ ß. miſceantur,* & inunge mane & ſero.

DE RAGADIIS. IN ORIFICIO vuluæ, & in ano.
CAPVT XLVI.

Ragadia.

RAgadia proueniunt ex ſale menſtruoſo, cum actus venereus & menſtruum ſimul concurrunt, ſeſeque mutuo complectuntur: ex huiuſmodi ſeparatione ragadij naſcuntur. Pariter & in ano prodeunt ex hæmorrhoidibus, quando ſal hoc ad locuſtas ſe recipit.

Nota.

Nota.

Quæuis ſeparatio ſalis ſciſſi tranſit in fiſſuras tantum, vbi cum alio mixtum non fuerit.

Signa.

Signa.

Cum circulus in orificio vuluæ aut in ano finditur, & per eiectionem vrinæ vel ſtercoris proſcinduntur, vruntque fiſſuræ tales, viſibiles ſint, aut non, ragadia fore dicas.

Terminus.

Terminus.

Vltimo tranſeunt in vlcerationem intrinſecam, & putrefiunt in eiectionem ſaniei.

Cura. Peſſarium in ragadiis vuluæ.

♃.*Aloe ſuccotrini ℥ j Radicis ariſtolochiæ rotundæ ß iij.* Terebinthinæ lotæ quantum ſatis eſt: fiat peſſarium ad ſufficientem longitudinem.

Aliud.

♃.*Terebinthinæ lotæ ℥ vj. Albi græci ß j. Ceræ ℥ ß. Puluerum agrimoniæ, Conſolidæ, Pyrolæ ana quantum ſufficit pro incorporatione:* fiat peſſarium, quod ragadia tegat, vlteriuſque non procedat, nec ſit ragadiorum loco breuius.

Alia.

Alia descriptio sparallij per vuluam.

℞. *Mucilaginis psyllij* ℥ j. *Olei amygdalarum amararum* ℥ iij.*Succi florum tapsi* ℥.vj.Fiat sparallium hoc modo: Linteũ eiusdem longitudinis, cuius ragadia fuerint,huic intinge liquori:postmodũ indes in vuluã, in qua per treshoras maneat:his transactis iterũ intingatur,induretur q;.

Alia.

℞.*Succorum pyrolæ, Consolidæ ana* ℥.iiij.*Florum hypericonis,Prunellæ,Centaureæ ana* ℥ j.*Betonicæ* ℥.vij. *Olei anethini* ℥iiij.Fiat mixtura.

Puluis ad ragadia vuluæ & ad hæmorrhoidas.

℞. *Mumiæ* ℥.j.*Laccæ rubeæ*℥.ß.*Pulueris arranciarum,Antimonij ana* ℥ ij,*Chimoleæ* ℥i ß.*Cachimiæ* ʒ v.fiat puluis.

DE ESSERIS.
CAPVT XLVII.

Esseri.

Esseri proueniunt ex vaporibus mineraliũ ex trisecorum,vbi calx inciderit aut cachimia.

Nota.

Nota.

Extrinseca medicum accidentalia cognoscere decet, vt extrinseci spiritus cum imprimuntur,ab eo cognosci queant.

Esseri plerunq; sæuire solent in illos,qui salia montana,vitriolũ, aut cuperrosã excoquunt, vel cuprum effodiunt, liquefaciuntque. Fodinarũ artifices morbo simili tũ pulmonis cordisque passionibus doloribusue torquentur.

Signa.

Signa.

Si nodus quispiam tumorque vermiculos pediculorum instar ederet, qui postmodum in latum extenderentur,crustasque rubeas,vt sunt squamæ piscium, producerent, esseros fore iudicato.

Terminus.

Terminus.

Cum in spiritibus mineralium hæreat hic morbus, nullum per se terminum facit, imo potius in vno statu permanet.

Cautela.

Cauendum est a physicis : hoc est, illis, qui purgationes extrinsecas dare cupiunt : nam quiuis morbus exterius productus, exteriorem etiam curam libenter admittit,non interiorem.

Cura.

Cura.

℞.*Olei ex iuniperis lib.*ß. *Olei amygdalarum dulcium lib.j.Olei de coste* ℥.viij.Fiat mixtura:postremum fit sicuti oleũ de gualaco, aut buxo.Oleũ de iuniperis non fit per descensum: sed oleum de coste,hoc est,ex fagino ligno.

Aliud vnguentum.

℞.*Olei de spica* ℥ß. *Olei quercini lib.iij.Axungiæ catti lib.j.*commisceantur:vngantur,& his oleis præseruabuntur a spiritibus,qui morbum hunc generant:quia vnctuositas illa non finit huiusmodi spiritum subintrare. Natura quidem aluminis est officiumque findere. Cum tamen his cutis peruncta fuerit axungiis,tales spiritus nullos recipit,qui sibi detrimentum inferre valeant.

DE VNDIMIA.
CAPVT XLVIII.

Vndimia quid.

A Sale resoluto producitur vndimia, siue carnis sal hoc sit, aut alterius,& in eo loco centrum ponit,in quo si tum est.

Nota.

Nota.

Quoduis sal resolutũ,acuitate carens, apostema generat absque lepra. Vndimia est apostema, quod ex compressione fossu lã remanentem concipit, vt in hydropisi fieri solet: estque morbus absque dolore prius, tandem ad putrefactionem peruenit,incipitque dolor.

Signa.

Signa.

Cum apostema surrexerit absque dolore,fossam ex compressione retinens,estque fine colore,quo reliqua tincta sunt,vndimiam esse dicas.

Terminus.

Terminus

Putrefit intrinsecus prius,postmodũ extrinsecus,& in vlcus transit cauernosum.

Cautela.

Abstinendum est a pharmacis physicis:nã iste morbus ad Chirurgos pertinet.

Cura.

Cura.

℞.*Realgaris* ʒj.*talci* ʒ *iij.*visci quercini quantum satis erit pro incorporatione : fiat emplastrum super vndimiam.

Post apertionem.

℞. *Colophoniæ* ℥ *j.Ceræ* ℥ *iij.*Resinæ de botin, vt satis sit pro formando emplastro.

Post mundificationem.

℞.*Consolidæ maioris, Aristolochiæ rotundæ ana* ʒij. *Vitellorum ouorum , Terebinthinæ ana* quantum sufficit: agitando fac vnguentum,& vndimiam inunge.

DE SEPHIRIS.
CAPVT XLIX.

Sephirus quid.

Sephirus est fluxio proueniens ex sale sicco, quæ non potest in maturationẽ transire sed in sua duritie semper manet, atque tumore, quosuis colores induit.

Nota.

Nota.

Nomen est omnibus duris apostematibus commune,sephirus, priusquã maturescant, aut mollia fiant,curam per resolutionem expetit.

Cura.

Cura.

Excellentissimũ est ad morbũ hunc remediũ viscus de botin & iuniperorum, ob eorum mitigationem & maturationem.℞.*Visci iuniperorum* ℥ ß.*Fœnugræci* ℥ *iij. Aquarũ iringi, Lappatij acuti ana* ℥ *ij.Succi altheæ,* quantum satis fuerit pro incorporatione:fiat cataplasma.

Alia descriptio.

℞.*Olei ex lithargyrio,Colophoniæ,Mumiæ ana* ℥j. *Olei ex vitellis ouorũ,* quantũ sufficit ad formandum vnguentum:hoc sephirum mollificat,maturumque reddit.

Oleum *lithargyrii fit hoc modo: alumẽ,acetũ, & lithargyrium.* coque simul õnia, donec albescant:postea rursus acetum & alumen addes, & ad consumptionem vsque liquoris decoques, & sic in oleaginosam conuertetur materiam, de qua scribit etiam Archelaus.

DE FVGILE VEL FVGILICO *Apostemate.*
CAPVT L.

Fugile quid.

Ex Martis ferrugine producitur fugile, vel fugilicum apostema : quod est indicium principij Noli me tangere. Archelaus vocat *fuliginem*, Hermes vero *ferruginem*. Nos autem *ferruginem Martis* nominamus. Iis potissimum accidere solet, qui nondum adoleuerunt,videlicet infra quartum & vigesimum annum exsistentibus : aliis vero si contigerit eam ætatem prætereuntibus , hos, *Noli me tangere,* dixeris expectare.

Nota.

Nota.

Quiuis liquor materialis apparet antea quam locum fixum ponat. Postea quicquid oritur in sui sanguinis principio, transit in prauam lentiginem.

Signa.

Signa.

Cum ad auriculas bullæ cum inflatione natæ fuerint in earum circumferentia, tertio post die rubicundæ fierent, postea calor atque dolor capitis, partim vna cum squinantia concurrerint, ferruginem fore dicas.

Terminus.

Terminus.

Si per se terminatur, in putrefactionem transibit, quæ vergit ad interiora, vel in alopeciam dilatatur.

Cautela.

Caueas ab aquis fortibus & corrosiuis, a purgationibus, a capitellis, aut lixiuiis acutis, quia per suum emunctorium purgari debet, id est, per anum.

Cura.

Cura.

Tripartita est eius cura: vna per mutationem: per mundificationem alia: tertia per consolidationem.

Maturatio.

Nulla fieri debet apertio: nam inde sequũtur accidentia praua: per se maturescere potius erit.

Nota.

Nota.

℞. *Olei laterini ℥ j. Oppopanaci colati ℥ ß. fiat emplastrum super carbones.* Oppopanacum per acetum colatur: deinde fit iterum massa, & induratur.

Mundificatio.

℞. *Mellis, Brunellæ ana ℥ j. Aristolochiæ rotundæ Aloe patici ana ∶ j.* Fiat mixtura in modum emplastri, administra quum iam apostema fuerit apertum.

Consolidatio.

℞. *Vitellorum ouorum numero iiij. Resinæ de botin ℥. iij Farinæ tritici, Hordei ana* quantum satis fuerit pro incorporatione: fingatur vnguentũ.

DE NATA VEL NASDA.

CAPVT LI.

Nasda quid.

CVm ambæ virtutes simul concurrunt in vnum latus, nasda producitur, eo, quod natura tribuit vni, quod ab altero surripit, estque naturalis concretio.

Signa.

Signa.

Quando membrum aliquod ipsamet hoc operante natura maius sit altero, nullusque dolor in eo loco fuerit, nec in stomacho, nasdam fore iudices. Si ventriculus aut thorax doluerint, signum erit phthisis.

Cautela.

Noli sumere potiones aliquas, quia natura per seipsam effluit.

Cura.

Cura.

℞. *De fecibus vini ʒ. x. Vini ardentis ʒ iiij. Axungiæ vulpis ℥ v. Olei anethini ad pondus omnium.* Fiat vnguentum.

DE PHLEGMONIBVS.

CAPVT LII.

Phlegmo quid

PHlegmo quidem est apostema, quod non tendit ad mortem, nec ad impotentiam membri, minus ad aliquod aliud accidens.

Nota.

Nota.

Apostemata quæuis præter corporis detrimentum orientia, producuntur ex aluminibus liquefactis: & ab aliis apostematibus hoc solo differunt, quod non sint obnoxia morti, nec etiam accidentibus.

Cura mundificans.

℞. *oleorum ouorum ℥. vj. Camomelini ℥ j Serapini, Galbani ana ʒ vj. Visci de abiete aut pino ad pondus omnium. Farinarum hordei, Fabarum ana quantum sufficit pro incorporatione:* commisce in formam vnguenti. Mel rosatum & salis aquam simul permisceas, quo liquore sero maneque lauabis.

DE HERNIA AQVOSA VEL HVMOROSA.

CAPVT LII.

Aquosa Hernia quid.

HErnia aquosa prouenit ex eo loco, in quo sita fuerit, estque liquor in oseo resolutus: producitur ab externis accidentibus & causis, cum quisquam læsus fuerit, vel ex abundantia spermatis putrefacti, quod in liquorem est resolutum.

Nota.

Nota.

Quoduis resolutum sal in suo loco remanet solum, nisi per poros deorsum transeat, & tunc destillat in exitum, quod in oseo fieri nequit.

Signa.

Signa.

Si pudenda fuerint inflata, compreſſioneque foueam remanentem contraherent ante maturationem, herniam esse dicito.

Terminus.

Terminus.

Cum hernia per se terminari permittitur, in testiculorum putrefactionem transit, & postmodum bubonis initium præbet: si per tres aut quatuor septimanas non recesserit, fit morbus incurabilis.

Cautela.

Caue ne aperias, at medice diligenter animaduertas, an hernia sit aquosa, vel inflatio testiculorum, vt vnum pro alio non cures, indeque maximum periculum subsequatur.

Cura.

Cura.

℞. *Ficuum lib. j. Olei granorum iuniperi ℥ iiij. Farinæ fabarum ℥ vj.* Fiat cataplasma super ignem, quod superponatur, quanto calidius pati valeat, mane, sub meridiem, & sero: nam ipsam materiam separat.

℞. *Farinæ fabarum lib. j. Seminum psyllij, Citoniorum ana ℥ j. Consolidæ maioris ℥ iiij. vini & aceti quantum satis est,* & fiat emplastrum. Recepta quæuis euacuantia vel exiccantia hoc loco sunt inutilia.

DE HERNIA VENTOSA.

CAPVT LIV.

Hernia ventosa quid.

HErnia ventosa prouenit etiam ex accidentalibus, & est arsenicalis inflatio præter salis resolutionem.

Nota.

Nota.

Omnis inflatio sicca producitur ex arsenico puro, quapropter apprime considerandum est in hac cura, quod ea, quæ mitigant arsenicum, herniam ventosam etiam curent.

Signa.

Signa.

Cum oseus inflabitur cum duritie, & intensione, illaque duritie, insensibilem oseum effecit & absque colore, herniã ventosã esse iudicabis.

Terminus.

Terminus.

In suo statu manet, donec altero anno subsequenti rursus in crisim incidat.

Cautela.

Cautela.

Abſtinendũ erit ab apertione, rebuſque ſiccis.

Cura.

Cura. ℞.*Ficuum lib.j Olei ex baccis iuniperi* ℥ *iiij. Farinæ fabarum* ℥ *vj.* Reſoluatur materia ſicuti ſupra de hernia aquoſa ſcriptum eſt: animaduertendum tamen in primis curando herniam ventoſam, vt per pinguia, viſcoſaque procedatur, non propter duritiem, cum ſit ventus: & quamuis diaciminum ad ventum in ventre clauſum optime valeat, nihilominus in iſta cura non eſt idoneum: quia tumor hic ab arſenico crudo, & realgare cauſatur, quæ quidem oleum amygdalarum dulcium, viſcus abietis, & emplaſtrum ex terebinthina mitigant.

Alia cura.

℞.*Olei amygdalarum dulcium* ℥ *ij.Farinæ fabarum* ℥ *ß. Fimi columbini, Fimi caprarum ana* ℥ *iij. Aceti quantum ſufficit:* fiat cataplaſma, quod ſuperponatur mane, ſub meridiem, & ſero.

Alia Deſcriptio.

℞.*Viſci abietis* ℥ *vj. Mumiæ* ℥. *v. Foliorum ebuli* ℥ *j. commiſceantur.*

Alia formula.

℞.*Terebinthinæ lib.ß. Cumini* ℥ *iiij.Seminũ lactucæ* ʒ *vj. Ceræ* quantũ ſatis erit: reduc in emplaſtrũ.

DE HERNIA CARNOSA.

CAPVT LV.

Hernia carnoſa quid. NOn alias quam alcola vel naphtha ſuam originem hernia carnoſa ducit, loco formaque ſolum ab eis differt.

Nota.

Nota. Poſtquam liquor nutritiuus quo ſuſtentatur oſeus, a vera ſubſtantia ſeparatur, & in excreſcentiam tranſit, herniam carnoſam profert.

Signa.

Signa. Si tumuerit oſeus, induruerit, ac ſub cute, vel trans cutem excreuerit caro, herniam carnoſam dicas.

Terminus.

Terminus. Vltimo tranſit in putrefactionem, & producit fiſtulam, & ſi non maturuerit infra quinque ſeptimanas, nullam curam admittit amplius.

Cautela.

A potionib. vel curis intrinſecis a reb. pinguib. & a ſuperpoſitione ſiccorũ & exiccantiũ abſtine.

Cura.

Cura. Eius cura duplatur, ſcilicet per inſtrumenta, perque medicamina. De inſtrumentis ſcriptum eſt in vlceribus.

Deſcriptio curæ.

℞.*Olei laterini* ℥ *vj. Oppopanaci, Galbani, Bdellij ana* ʒ *iij.* Reduc ad formam liquidam cum iſta additione. ℞. *Fabarum farinæ* ʒ *iij. Ficuum numero iiij. Caphuræ, Rutæ ana* ʒ *j.* fiat in modum emplaſtri: maturat, reſoluit, putrefacit, creſcere magis non ſinit, nec etiã dolorẽ inferre.

Reſoluentia herniam carnoſam, alcolam, & naphtan ſunt iſta.

Oleum benedictum, Oleum laurinum deſtillatum Oleum nucum, Oleum de ſeminibus papaueris nigri, Oleum aneti, Axungia ceræ deſtillata, Alcool vini deſtillatum cum fabis, Alcool deſtillatum cum ſeminibus pſillij, Aqua flammulæ, Aqua hirundinariæ, Aqua de perſicaria rubea, Aqua de eringo, Succus ex lapatio, Liquor deſtillatus ex vino caprino.

Notandum hic olea deſtillata rebus pinguibus non annumerari.

Paracelſi Chirurg. Minor.

DE TENTIGINE OBSCVRA ET praua, hoceſt, Noli me tangere, in matrice.

CAPVT LVI.

EX ſuperfluitate ſalis acetoſi, quod in profluuio, vel in menſtruis exiſtit, oritur obſcura tentigo.

Nota.

Nota. Si menſtruum aut profluuium tranſeat in ſalis acuitatem, ex qua produceretur ferrugo, tandem ad matris ſubſtantiam ſe confert, ac tentiginem excitat obſcuram.

Signa.

Signa. Quando ſui temporis ordinem profluuia menſtruaque non obſeruant, ac vna cum illis fluxionibus aqua permiſcetur, & cum vrina ſanies dolore pudendorum effluit, torminaque fiunt in ventre, quæ tempore coitus augentur, & inde poſt quatuor ſeptimanas ſanguis profluit, genus tentigenis fore iudices.

Terminus.

Terminus. Si per annum continuarit, mulierque ſterilis fiat, in vlcerationem incurabilem tranſit.

Cautela.

A purgationibus, conſolidationibus, & mundificationibus prorſus abſtinendum erit.

Cura

Cura. Eius cura tripertita eſt, vna per ſparallium, alia per potiones, tertia pet vnguenta parum differt hęc ab ea quę de matricis vlcerationibus cura fieri debet.

Cardonium.

℞.*Agrimoniæ, Saniculæ, Pyrolæ, Vtriuſque peruincæ ana* ℈ *j. Ariſtolochiæ rotundæ* ℥ *j. Herbarum paſtinacæ, Perdetis ana* ℥ *j.* Muſti non maturi ex vino rubeo vſque ad centum kiſt, fiat cardonium, hoc eſt, ponatur in muſtum herbæ ſupradictæ, macerentur, & ſimul repurgentur, de quo vino per medium annum continue bibat mulier. Kiſt vini duas menſuras implet.

Aliud cardonium.

℞.*Conſolidæ regalis lib.ß.Ariſtolochiæ rotundæ* ℥ *vj. Diapenſæ, Alchimillæ ana* ℥ *x. Serpentinæ minoris, adpondus omnium:* fiat cardonium ſecundũ vſum.

Salis compoſitio, cuius vſus ſit in omnibus periculis laborantis tentigine matricis.

℞. *Salis communis lib. ß. Thuris, Mumiæ, Hæmathitis ana* ℥ *ij.* Fiat mixtura cum ſale, quo condiatur omne quod ederit.

Sparallium in tentigine obſcura.

℞.*Aquarum plantaginis, Serpentinæ, Perſicariæ, Hypericonis ana lib. ß. Lumbricorum terreſtriũ* ℥ *vj. Dragacanti* ʒ *j. Conſolidæ. Foliorum ariſtolochiæ longæ ana* ℥ *iij.* Fiat ſparallium optimo Saccharo permiſtũ, hoc eſt, fiat metrenchita, vel clyſteriũ, vuluæ imponatur, perque tres, quatuor, vel quinque horas in ea maneat ſingulis diebus.

Aliud ſparallium.

℞.*Succi hypericonis, Perſicariæ ana lib. ß. Aquæ de prunis, de ceraſis ana lib. j. Terebinthinæ lotæ in aqua roſarum* ℥ *vij.* Fiat ſparallium pro matrice, quod indatur in vuluam, quolibet die bis, aut pluries, pro neceſſitatis exigentia.

Aliud ſparallium.

℞.*Olei hypericonis, Perſicariæ, Ariſtolochiæ rotundæ, ana lib. j. Olei ranarum Lumbricorum ana* ℥ *xij. Olei ex vitellis ouorum adpondus omnium*, formetur ſparallium, & ob ſuam pinguedinem, non eſt opus, vt in tanta quantitate hoc adminiſtres,

quia quicquid lubricum est, matrix ad se libenter attrahit.

Vnguentum ad dorsum.

℞. Mercurij absque substantia frigida, & omni mordicatione correcti ℥ ß. *Boli scissi* ℥ iij. *Axungiæ ceruinæ lib.* ß. *Olei anethi, Olei ex vitellis ouorum ana* ʒ vj. fiat vnguentum cum cera. Ista medicamina, scilicet vnguentum, sparallium, & cardonium simul administrari debent quolibet die bis.

DE MOLA MATRICIS.

CAPVT LVII.

Mola matricis. Nihil aliud est mola per se, quam menstruum, quia istud est matricis nutrimentum, & vna spermatis.

Nota.

Nota. Quoduis menstruum spermati permixtum in generationem transit: nam in eo loco nulla separatio fieri potest amplius, præterquam nascentis impleto iam termino separatur a suo loco decoctionis. Vita molæ est in spermate: nam donec sperma habuerit, inflatur venter, quo deficiente cessat etiam tumor augeri, donec, &c. Nonnunquam in renibus generatur excrescentia, quam Friburgi vidimus in vitulo (puto in intersignio vituli esse legendum) albo nigróve coloribus permixtam.

Signa.

Signa. Si mulieris vterus ex prægnanti natura tumuerit, menstruaque fluant, & modo venter minueretur, alias augeretur, aut extra verum terminum in duram inflationem exsurgeret, vna cum, vel absque doloribus, moueretur que, molam esse matricis dicito.

Terminus.

Terminus. Crescente mola matricis, spermatibusque vehementer in coagulationem commixtis, augetur in mortem vsque.

Cura.

Cura. Duplex est medicina molæ, vna quidem in expulsione, altera in præseruatione.

Ad expulsionem.

℞. Croci orientalis ℥ iij. *Boracis* ℥ ß. *Carabæ* ℥ ß. *Scammoneæ* ʒ vj. *Lapidis lazuli* ℈ j. Fiat pessarium cum oppopanaco inspissato. Animaduerte, quod huiusmodi medicamentum adhiberi nullo modo tuto possit: nisi mola praua sit adhuc, & per vuluã exire queat, ante partus veri terminũ: alias mulier exponitur mortis maximo periculo, si magnã expellere molam conatus fueris.

Præseruatiuum contra molam.

℞. Agaraci trochiscati ℥ j. *Euphorbij* ℥ ß. *Oppopanaci colati & inspissati ad pondus omnium:* fac pessarium, vtere antequam habeant molam magnam: si non desierit vna tantum nocte, siste gradum in eo medicamento, quia signum est generationis prolis.

DE EXITVRA.

CAPVT LVIII.

Exitura. Exitura habet exordium ex proprio defectu, sic, vt illa tria prima, quæ continent excrementum, in putrefactionem transeant.

Nota.

Nota. Quoduis excrementum primam suam materiam habet, ab eoque separatur, quod expellit, illud; postmodum aliud nihil præter infirmitates generat.

Signa.

Signa. Cum sanies per nasum flaua fœditaque decolat, vna cum dolore capitis, vel eo sine, pariter si aurium excrementa putrida fuerint, sputumque fœteat, vrina saniem proferat, ac stercus naturalem colorem amiserit, sudor sit fœtens, vngues corruptionem patiantur, ex auribus flaua pinguisque sanies profluxerit, oculorum lacrymæ salsæ destillarint, & acutum apostema turgeat, ac menstrua fœtentia cum impertinenti colore fluxerint, præter dolores renum aut fæmorum, ex his omnibus exituram iudicabis.

Terminus.

Terminus. Si exitura sæpius abierit, redieritque per quatuor annos idipsum continuando, permansuram esse iudicabis.

Cura.

Cura. In exitura non est alia cura, nisi quod excrementum extrahatur continuate.

Descriptio ad nares.

℞. Lolij, Seminis nigellæ, Ellebori albi ana ℈ j. *Maioranæ, Saluiæ ana* ℥ ß. *Musci grana ij.* Fiat sternutatorium, quod singulis diebus mane per nasum attrahatur parum: per vicem.

Descriptio ad aures.

℞. Diagridij ℈ j. *Bdellij* ℥ j. *Ceræ* ℈ j. ß. Fiat in modum emplastri: cũ aures spumã aut quam emiserint, impone pinnacidium his constructum.

Medicamentum ad vrinam.

℞. Croci orientalis ʒ ß. *Pilorum zenij* ℥ ß *Cantharidum numero v.* Fiat mixtura, sacculusque sub canali, subtusque vesicam, vrinam prouocabit, per vnum aut alterum diem, donec senies cesset. Zeni sunt folliculi circum leporum caudas existentes.

Medicina pro stercore, vel intestinis.

℞. Mellis quantum sufficit, Diagridij ℈ j. *Hermodactylorum, Turpeti ana* ʒ j. Fiant suppositoria secundum artem: præter sal in exitura, verum in constipatione poteris vti sale.

Medicina pro sudore.

℞. Theriacæ ℥ ij. *Alcool vini* ℥ ij *Euphorbij grana vij.* Fiat haustus ante ingressum balnei, sudet, postmodum calide contectus decumbat in lecto, bis hoc, ter, vel quater, ac toties repetas, donec fœtor abeat.

DE CALLO.

CAPVT LIX.

Callus. Callus est arsenicalis tumor, ex liquore carnis aut sanguinis proueniens.

Nota.

Nota. Quoduis apostema per fricationes excitatum in superficie carnis ponit suum emunctorium.

Signa.

Signa. Si post fricationes aliquod exurgat apostema rubeum atque tumens, callum esse dixeris.

Terminus.

Terminus. Si fluxiones arsenicales coniunctæ fuerint, cum affluentia terminatur in vlcerationem, & postmodum in estiomenam transit, maxime cum apostema, vel foramen in crus siccum inciderit ex fricationibus, aut in alio loco.

Cura.

Cura. In calli cura postquam in apostema transierit, hac vtere descriptione. *℞. Olei rosarum* ℥ vj. *Calcis viuæ extinctæ* ℥ iij. *Caphuræ v.* Fiat mixtura, quæ superponatur vnguenti loco. Si tamen

tamen prius in vlcus transisset callus, hoc vtere.

℞.Sperniolj ℥j.Olei de caphura ʒij. Succi papaueris, Hyosciami ana ad pondus omnium. Fiat cataplasma, quod superponatur, calorem sedat: postea sume descriptionem hanc. *Emplastrorum apostoliconis, Diaquilon ana ℥ ß. Mumiæ ℥ iij. Cerussæ ʒ ij. Caphuræ ʒj.* Misceantur, & fiat emplastrum super carbones.

DE PORRIS.

CAPVT LX.

Porrus.

PORri proueniunt ex auio liquore, qui nutrimentum radicum esse debet vnguium.

Nota.

Nota.

Vbi porrus, non longe distant vngues: itaque radices earum in excrescentiam transeunt, quæ porros efficit.

Signa.

Signa.

Cum in digitis pedum aut manuum porri nascuntur, quibus tactus dolorem infert, ac indies magis excrescunt in auellanæ nucis medietatem, porros fore dixerit.

Terminus.

Terminus.

Vltimo simul cum carne crescunt in vnguium duritiem, & cum per corrosiuas aquas, vel incisionem aperti fuerint, in elephantiæ principium incidunt, incisioneque maiores efficiuntur.

Cautela.

Ab incisionibus & corrosiuis aquis abstine.

Cura.

Cura.

℞. Oleum ex baccis iuniperi, Besonnæ, Agarici ana ʒj. Fellis bouis quantum satis erit pro vnguento. Vnge dies & noctes linteolo, quo magis triueris, eo melius efficiuntur nigri, siccanturque. Postea cura per oppodeltoch ad quatuor vel quinque septimanas.

Alia cura.

℞. Realgaris ℈j. Olei vitellorum ouorum ʒ.ß Calcis extinctæ, quantum sufficit in vnguenti formationem, hoc etiam nigros efficit porros, & putrefacit.

DE SCLIROSI.

CAPVT LXI.

Sclirosis.

SClirosis est apostema, vel nodus, qui nascitur per excrescentiam nouæ generationis.

Nota.

Nota.

Quando natura superfluitatem ex centro generationis producit, accumulata postmodum in excrescentiam iuxta membrum, in quo fuerit, generatur.

Signa.

Signa.

Cum in corpore durus & immobilis tumor, & caro simul cum ligamentis creuerit, quod si tactu simile quid percipitur, sclirosum fore iudices.

Terminus.

Terminus.

Sub finem indies magis ad suam generationem tendit sclirosis, & vltimo contorquet membrum, intestina debilitat inflationibus, & in regionibus existens membrorum, seipsum ad mortem suffocat.

Cautela.

Ab omni medicina, qua solitum est in apostematibus vti, caueas, & ab omnibus instrumentis, quibus tonsores vtuntur, & ab eorum magisterio.

Cura.

Cura.

Curat sit, quod sclirosis non accrescat, nec alias curari potest.

Descriptio vnguenti.

℞. Olei mirtillorum ℥ij. Nucis muscatæ ℥ ß. Axungiæ iumentoram ʒij. Petreoli ad pondus omnium. Fiat mixtura, qua spermatica vasa, prout renes & fœmora, mense quolibet inungantur: hac enim sclirosi tollitur incrementum.

Annotatio.

Regeneratio maior est, quam vbi corpus nascitur: possibile est, vt fiat secunda regeneratio: & est pura superfluitas regenerationis. Sclirosis aliquoties in fronte nascitur, vt nodus, in ceruice, & in manibus. Quando sub costis, aut sub ventrem nascitur, tunc eius durities non bene percipitur.

DE LENTIGINE.

Lentigo.

CAPVT LXII.

INexperti, nec non doctores, asserunt, ex cholera nasci lentigines: monachi dicunt ex cœlibatu. Verum ego liquoris Mercurij esse dico.

Nota

Nota.

Vbi liquor Mercurij fuerit, qui vergat in sui regenerationem, oriuntur lentigines. Omni anno quiuis carnis liquor florescens regeneratur, & qui lentigines habent, illis, qui carent saniores existunt: sub axillis & sub genubus, pallent, quas vulgus pulmonis maculas appellat, multasque sub lentiginum vocabulo concludit.

Signa.

Signa.

Cum in facie, vel sub genubus, aut supra maculæ nascerentur, crocei luteique colorum, siue maneant, aut recedant, lentigines fore iudicabis.

Cura.

Cura.

Curandum est, vt expellantur, quo vehementius, eo melius.

Descriptio contra lentigines.

℞.Heliotropij, Gamandreæ ana ℥iij. Manna electæ ℥ ß.Spermatis ceti, Baccarum lauri ana ʒ x. Aquarum melissæ, Verbenæ, Valerianæ ana ℥v. Fiat potus, eiusque dosis a quatuor in vncias quinque sit, cum incipiunt exire, bibatur: si Reubarbarum apponas, non exeunt amplius, quod minime bonum est. Vide quæso quam egregia res sit experientia, per hoc vnicum.

Helitropium herba solaris, quę penes me est melissa, mirum in modum carnem & sanguinem regenerat, eaque nil melius.

Sunt & alia penes Petrum Arelatum apostemata, quorum ego, quod hactenus eorum experientiam non feci, nec etiam hoc loco meminisse volui. Quod eos, qui ad Physicam & Chirurgiam pertinent morbos, mihi per experientiam cognitos, descripserim, boni consule.

FINIS.

THEO-

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST, Vtriusque Medicinæ Doctoris, & Philosophorum Principis, tres vtilissimi Tractatus. Vnus de *Cutis apertionibus*: de *Cura vulnerum* alius: tertius autem de *Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, cancris, & naturalibus a natiuitate maculis, &c.*

LIBRI PRIMI DE Cutis Apertionibus.

CAPVT I.

CVM Deus Medicum atque Medicinam creauerit, non est, quod his immoretur, at solum de rebus dicamus per se, hoc est, ex opere naturæ, quod nobis manifestant, hoc ipsum, vt suscipiamus, nihil ex propria phantasia fingentes vel adiicientes. Demonstrat ipsa natura corpus hominis cute sua conclusum, ex tribus in vnum corpus esse positum, id est, corpora tria fore, sed vnum in istis tribus, quod hominis est corpus, in quo morbi quiuis oriuntur, ex eo, quod separentur a se inuicem, aut vnum ab alio: hinc fit, vt in corruptionem transeat, quod separatum est. Corpora tria hæc sunt, *Mercurius, Sulphur, & Sal.* Quid vnumquodque per se, tum tria simul vnita, satis in chirurgia corporis enucleatum est, & in nostra philosophia latius. Iam est, quod chirurgus instruatur quo valeat ex eiusmodi principiis intelligere, quinam ex tribus illis quæ dicta vlcera, nec non cutis apertiones procedere queant. Per exemplum sic declaratur. Quoduis metallum etiam in tribus illis positum est, Mercurio nempe, Sulphure, Saleque. Sunt inter illa corruptibilia quædam, vt *ferrum, cuprum,* &c. ea de causa videlicet, quia sal consumit omnia: quod nisi foret, nihil absumeretur in similibus. Verum non consumit sal, nisi quod in corruptionem separatum est, eiusque habet initium: data sibi tamen occasione, prout si palea reperiat ignem, eam sequitur, & corruptionem ab ea sui recipit. Cum igitur sal occasioně habet, corpus in quo continetur, corrumpit, & corrodit, inde fiunt ærugines varię iuxta corporum & salium conditiones. Ærugo talis igitur a sale proueniens, corrumpit ac circum se rodit assidue, donec totum corpus absumpserit, quo continebatur, vel tam late ac potest, nisi reprimatur eius malitia. Nec solum in ferro hoc ipsum contingit, aut cupro, sed etiam in aliis corporibus omnibus ærugo generatur, quæ suum corpus absumit, hoc est, idipsum quod fore deberet, corrumpit. Non secus etiam in homine salis natura quædam habetur, quod postquam occasionem receperit, hoc loco chirurgice non declarãdam, cutem, & carnes abedit, venas ac neruos: item ossa, cartilagines, &c. iuxta cuiusque salis conditionem & locum. Ex eiusmodi sale, quod vnum est e tribus illis corporibus & materiis primis humani corporis, producuntur in eo cum interna, tum externa quæuis vlcera. Satis igitur vnicuique chirurgo dictum sit, omnia corporis foramina, vel vlcera sale fieri, quod corpus tertium existit in humano corpore. Prout enim pluuia sali ferrei præbet occasionem, hoc in æruginem transmutandi, non aliter in homine iudicandum est. Qui volet æruginem huiusmodi curare, debebit instar alchimistæ fore, qui ferrum aliquod præseruare nouit, vt nulla sibi detur ad æruginem occasio, cuprum etiam ac alia metalla: quibus vbi damnum eiusmodi contigisset, optime supplere scit. Quandoquidem eiusmodi naturæ quodlibet metallum est, vt cum a Philosopho iuuatur, non secus ac in homine, quod in illo defuerit, crescentia propria repleatur. In exemplum: Homo patiens vlcus auxilio medicinæ curatur, sic metallum etiam foraminatum remedio, quod adhibetur ei fit rursus integrum: quod enim in hominis natura fieri potest, in corpore metalli possibile fuerit: vt vnum, sic etiam alterum fit. Hæc sunt mysteria naturæ, nec non magnalia artium quibus Deus dotauit & ornauit medicum. Artes istiusmodi mirabiles ei sunt oblatæ, vt ex luce naturæ depromat, quę quidě lux homo est, & corpus vniuersi, quod propter illum tantum creatum est. Sciat ergo medicus chirurgus breuiter his instructus, quod corpus & cutem aperit, & quod curat, vtrumque ex natura quærere ac reperire.

Homo ex tribus corporibus constat.

Metalla corruptibilia, propter sal.

Salis virtutes.

Ærugo salis.

Sal in homine cutem & carnis exedit.

Vlcera omnia sale fiũt.

Vlcera curaturus qualis esse debeat chirurgus.

CAPVT II.

SAl est eiusmodi naturæ, vt rodat edatque. Proinde dicitur *ignis occultus*, quem nemo videt, neque sentit essentialiter, vt in vrtica latet. Per exemplum sal intelligi potest. Vti videntur herbæ, nec non radices, quæ carnem in bullas exurunt, vt *flammula, flos eius, & radix apium aquaticum, sinapium, vrticæ*, &c. reperiuntur etiam animalia, quę tale quid efficiunt, vt *cancri, vermes*, & alia, quæ quidem occultum ignem in se continent, operatione tantum perceptibilem. Similiter vt in istis exterioribus, in homine salia quædam habentur, non aliter corpus intrinsecus vrentia, quam flammula. Vnum aliud accendit, vnde resultat, quod ex naturæ potětia fuerit. Hæc omnia sunt a creatione diuinitus sic ordinata, vt videamus quid natura, quid nos existimamus, quid ars, & quid magnalia Dei sint. Pariter arbores sua salia habent, & abilia vegetalia, sic vt in aliquibus horum talis natura salis inueniatur, quæ in vermes transiens, vt isti ligna corrodit, &c. Non secus in homine Lupus, cancer, & similia nascuntur, quæ

Salis natura est rodere.

Herbæ carnem in bullas exurentes.

Arbores sua etiã habent salia.

quæ non aliter quam animalia viuentia repunt ac circumrodunt, qualia sunt *arsenicum*, *auripigmentum*, &c. Quæ foramina per putrefactionem in cutem & carnes hominum exedunt, ea de causa, quod salia sint ex sua natura. Et prout in extrinsecis rebus naturalibus multæ videntur differentiæ, sic etiam in homine variæ salium conditiones habentur, vt vnum foramen alteri simile non existat. Nonnulla salia peruruntur instar vrticæ vel vitrioli: quædam pruritum excitant, vt plumosum, & esula: pustulas eleuant alia: prout sinapium aquaticum, cantarides, & similia, quę in homine iuxta rerum naturalium conditiones diuidenda sunt in sua genera, speciesque. Reliqua duo corpora Mercurij, nec non Sulphuris, a Sale, quod seipsum rodit, eisque permixtum est in eodem corpore, pariter exeduntur, cum sal occasionem propriæ corruptionis habet, suum etiam corpus vna cum aliis consumit. Contra similes ærugines hominibus contingentes, naturæ vires opponendæ sunt, quæ tollunt eas, modo quis expertum eligere medicum nouerit. Medicina Dei donum est, cui concessum fuerit, is etiam habet eamque propte poterit exercere. Initium doni sapientia, hoc est, artis experientia iuxta naturæ demonstrationem, vnde nascitur medicus: is enim accipit omnem scientiam & instructionem ex manifestatione operũ naturalium. Quisque medicus igitur operã dare debet, xt ex ea medicina discat, quam Deus creauit, ac dedit hominibus, & non præter istam seipsum extollat, vt putaticij præsumentesque medici faciunt indies. Vt supra de sale cœlestis ignis in rebus naturalibus dictum est, sic etiam in hominibus occultus habetur ignis, & inuisibilis, qui nihilominus ardet, postquam scintillis suis accensus fuerit ex influentia, quæ est in homine: tum existit in suis flammis, prout calx aqua perfusa bulliens. Corpus enim eo loco, vt aqueum corpus cognoscitur, in quo latet sal, rodit, vritque, prout *piper*, *alcali*, &c. quod in sequentibus capitulis narratur sæpius. Non aliter hoc sal corpus suum exedit, quam ferreum sal ferrum, & non cuprũ: item cupreum sal cuprum, & non ferrum. Ad hunc modum salia reperiuntur, *neruorum*, *carnis*, *venarum*, *medullarum ossium*, *cartilaginum*, &c. quodque iuxta suam naturam ab aliis diuisum atque differens: de quibus abunde satis ad intelligentiam exemplorum *flammulæ*, *cantharidum*, *arsenici*, *calcis*, *&c.* dictum. Quicunque hæc exacte cognouerit, vlcerum originem ignorare minime potest.

Foramina dissimilia ex dissimilitudine salis.

Salium diuersi effectus.

Medicina donũ Dei.

Ignis in hominibus occultus.

CAPVT III.

PRouerbium hoc inter doctos versatur: *A finis termino Philosophiæ, Medicina sumit exordium.* Hoc innuit iuxta Philosophiam rerum naturalium, in operationibus, viribus, malis atque bonis, medicinam esse nobis addiscendam, vt iudicemus ex eis in hominis corpore pariter flammulæ sal existere, sal calcis, sal boracis, arsenici sal, &c. Non est imitanda hoc loco veterum theorica, iudicans originem vlcerum non ex demonstrationibus Philosophiæ, sed ex suis opinionibus & phantasiis: super quas nihil ædificandum est, quod non inceperint, vbi philosophia desinit, at potius a seipsis, philosophicum finem ignorantes. Quinam incipiendum sit a fine Philosophiæ, notate per exemplum. Videmus lac esulæ pruritum excitare: per hoc Philosophia docet aperte nos, esulam in corpus assumendam non esse, ne sit apertionis illius occasio. Post eiusmodi philosophicam rationem & instructionem, physicam ad hunc modum incipias, videlicet: pruritum in homine per esulam hominis ortum, sal esulæ fore iudicato, cum homo sit Microcosmus. Cum ergo philosophia sit ea, quæ nobis naturam suis in operibus proponit atque demonstrat, in eo naturæ fundamento medicum esse fundatissimum oportet: inde reperiuntur infinitæ rationes ac documenta rerum originum, de quibus iam scribimus. Erroneum curarum fundamentum olim positum fuit. Hoc enim curat hominem, quod exulcerat: id res naturales minime faciunt, aut efficere possunt, videlicet, vt illud, quod ipsæ produxerunt, curent. Nonnulla reperiuntur impedimenta, ne perurat vrtica, flammula exulceret, ac chelidonia cicatricet, &c. Similia perquam vtilia sunt, contra salium exulcerationes, vt quæ tollunt escaram ab arsenico, salis arsenici pariter escaram tollunt in homine, curantque non aliter quam in illis, in humano corpore: hoc ipso natura docet, vlcera medicum ex fundaméto cognoscere, qui per ipsam, & non ipse per seipsum efficitur. Quapropter, vbi docere suis demonstrationibus natura desinit, ibidem in homine medicum operari, scire debet. Non potest igitur fore medicus ille, qui philosophus non erit, cum in philosophia fundetur ipsa medicina, nec non ipse medicus.

Medicina quomodo a fine philosophię incipiat.

Vrtica ne perurat.

Saliũ exulcerationes impedientia.

Medicus esse non potest, qui non sit philosophus.

Non est arti fabrili comparanda medicina, quod antiquos fecisse doctores videtur. Faber enim, vt in animo domum concipit, non ædificat: non ita medicus ex cogitare per se morbum aliquem potest, cum hunc non efficiat, sed natura, quæ pariter eum nouit. At quia medicum etiam cognoscere decet, a natura petere debet, ac addiscere quãtum ea docet, æque tantum scit, & esse vere comperit. Faber lignarius truncat arborem, eamque pro suo parat ac captat arbitrio: medicina vero præparare se non sinit pro voluntate medici cuiuspiam at in suo statu manet, in quo similiter vti cogitur ea. Discere medicum igitur oportet in his, in quibus ars consistit, vt ab exemplis, quæ quod loqui non possint, indicant ea, quæ natura continet, quæque fieri non velit, vt vnicuique sapienti, cui datum fuerit intelligere, singula tanquam per parabolas & subtilitates ad oculum proponantur, & offerantur. Docet itaque nos philosophia parabolico modo per figuras, formas, virtutes, ac similitudines, vt per eas addiscamus quæ necessaria sunt. Ad hunc modum etiam Christus locutus est, non omnibus sapientibus, at solum illis, quibus datum est intelligere. Sic medicina quidem est ars non omnibus data, sed illi tantum, qui, vt supra narrauimus, intelligit. Quare non immerito veterum theoricæ, causæ, rationes, & similia, cum suis æmulis deridenda sunt, vt ex prouerbio, *Cæcus cæcum ducit, & ambo in foueã cadunt.* Nam quod er-

Non est fabro comparandus.

Medicũ in quibus discere oporteat.

Medicina non omnibus data.

errores, maximę cum tot in eam ſeſe violenter,& præter æquitatem indurant, non conſiderantes, eam peculiare Dei donum eſſe non conceſſum omnibus, conſcientiam ſuam non examinantes, &c. Qui nullius pretij vel intellectus exiſtunt, cor ad medicinam attentum habent, non ea de cauſa, propter quam a Deo creata eſt, quo fit, vt hoc meo tempore, poſt monachos, nulla gens medicis contemptior exiſtat: non propter artem, ſed perſonas, ex omni genere nequitiarum ad medicinam, vt ad refugium conflantes. Penes antiquos itidem accidiſſe non dubito, quod eorum artis fundamentum aperte ſatis docet: cum iſtorum plurimi vociferatores atque ſeductores fuerint.

Medicis nulla gens cõtemptior.

CAPVT IV.

NAtura ſalis, quod in homine tertij corporis locum habet, hæc eſt, vt alia duo putrefieri minime ſinant, & ea de cauſa naturaliter eis incorporatum fuit: nam vbi ſal nullum extiterit, putrefactio libenter ſubſequitur. Hac ratione quibuſuis in rebus natura ſal ordinauit, atque poſuit, vt corpora conſeruentur in ſua ſanitate. Varia reperiuntur ſalium genera, Sulphuris, & Mercurij, quo fit, vt variæ corruptiones etiam exiſtant. Quod guſtum exhibet, ſal eſt, quamuis acutus, vt in *Pipere, Mercurio, Sulphureque guſtus*: item in Gentiana ſal amarum eſt, in ſaccharo dulce, & acetoſum in acetoſa: nihilominus omnia ſalia varia, quotquot fuerint, inter ſe diuiſa tamen, vti carnes exiſtunt, iſtius vel alterius conditionis: hic, vt quadrupes animal, ibi tanquam auis, alibi ſicut piſcis aut vermis. Vbique tamen iſtorum locorum caro ſui ſpiritus ineſt earundem rerum, vel anima: quamuis homines in dubiũ aſſumãt, an hoc vel illud carnẽ iudicare debeant, aut non. Ac ſi quiſpiã dicat, mel nõ habere ſal in ſe, piper autẽ illud continere, cũ tamen ambo ſal habeant, ſine quo perſiſtere nõ poſſent. Multa ſalia ſeſe manifeſtãt, vt medicus oculariter eorũ cõditiones addiſcere queat: item vt iſta ſuis differentiis in multas ſpecies diuiduntur per naturam, non ſecus in homine fore iudicanda ſunt iuxta ſpecificas naturas ſuas & conditiones. Eorum quæ comeduntur multæ varietates exiſtunt: aliquot ex aquis profluunt, alia quidem ex terra depromuntur, quædam lapidum inſtar, mineralium alia coagulantur: & poſtmodum ex præparatione variantur, & vnũ alio pulchrius, clarius, & purius, vti ſal, gemmæ, ſimiliaque. Sunt nihilominus hæc omnia conditionis huius atque naturę vt in corruptionem concordent. Alia vero ſalia corroſiua reperiuntur, quæ ſeipſa rurſum curant, vt aluminoſa: corrodit enim alumen, & ſanat iterum. Vitriolata ſimiliter efficiunt, vt etiam diuerſimode per ſe demonſtrant. Poſtmodum ſalia plumoſa, quæ varia ſunt, peculiarem naturam habent: item auripigmenti ſalia, calcis, & ſimilium, quæ ſeparantur ab aliis corporibus. Hoc notandum, ea videlicet in corpore per ſe ſola non exiſtere, ſed vt tertia pars aliis permixta & integra facta. Habet enim corpus anatomiam ſuam, etiam & corpora metallica iuxta ſua membra. Hac de cauſa corpora prædicta mortem citius, quam alia membra percipiunt, quod ſal eorum arſenicum ſit, &c. Sic de reliquis generibus corporum intelligendum erit. Prout Globulus vniuerſus ex einſmodi corporibus conſtat, non ſecus & homo, per quem tranſeunt meatus, id eſt, venæ ſalium repartiuntur omnes per vniuerſum corpus, vt in terræ globo videre licet ex eius regionibus. Vna pars exſudat per poros, quæ pluuię de cœlo cadenti per ſimilitudinem comparatur, quam iſtud per ſuos poros etiam eiicit. Hac ratione diſcernuntur in corpore duo hæc, nempe cœlum & terra. Quod ad terram attinet, per lotium emittitur, veluti iſta fontes in mare profũdit ac fluuios, Danubium, alioſque: ſic in veſica reperiuntur fontes corporis. Quod vero ſecundum corpus, vt pote cœlum exhibet, per poros exitum facit, & aere vel conſumitur, prout pluuia cœli per terram abſorbetur pro parte, aut euaneſcat in aere. Cum igitur aqua ſit, & elementum aquæ, lapidem efficiunt, ſic etiam in vrina *lapides* ſiunt, & in ſimilibus locis. Iſta phyſicis potius quam chirurgis cognitu neceſſaria ſunt: ignorare tamen Chirurgus minime poteſt ſalia, quę ad per ſe naſcentia vulnera, ſecundum præpoſitum exemplum operatur in anatomiæ curſu, natura & eſſentia. Quicunque ſimilia nouit & phyſica, tanto fundatior exiſtit in medicina. In terra damnum ex eis non oritur, hoc eſt, in corpore, donec in eo manſerint. Non aliter quam in terra globuli, dum in iſta relinquuntur, ex eis nihil fit: nemo ſal aut ſimile quid videt, quouſque per præparationem artis hominis extrahantur illa, quæ in terra continentur, & aqua, tum primum apparent: vt per bullitionem ſalia ciborum, per ſeparationem vitriola, per præparationem alumina, per inueſtigationem calces, &c. Poſtquam extracta ſunt, non prius nocent, hoc eſt, ad operandum potentiam habent. Similis in homine latet artifex, qui præparat arte ſua naturali, per cuius operationem ea reſultant, quæ in corroſiuis apparent. Verum vbi tales præparationes eorum, quæ dicta ſunt, non fiunt, non niſi laudabilia, bonaque fore comperiuntur. Et niſi præparatio fuerit ibidem in exaltationem paroxyſmi, nullus apertionis morbus fit, at in vno corpore manent omnia, prout in terra.

Salis natura.

Salis varia genera.

Salia inter ſe diuiſa vt carnes.

Sal etiam in melle & ſaccharo.

Comeſtibiliũ multæ varietates.

Salia corroſiua & curatiua ſimul.

Salia plumoſa

Cœlum & terra in corpore vbi.

Lapidis vrinæ.

CAPVT V.

PRout cœlum cum ſuo firmamento, nec non terra cum ſuis elementis vtrumque duo ſunt, & vtriuſque partium alterutra per ſeipſam eſt vna: ſic & homo duo continet in ſeipſo, videlicet *influentiam*, quam ei cœlum præbet, curſum vero corpus adminiſtrat. Inde ſequitur producta per illa terræ meliora vel peiora fieri, conſeruari, aut corrumpi. Pluuia ſiquidem nimia deſtruit fructus, & pauca ſimiliter. In proportione conſiſtit igitur ipſa natura, medium habere cupiens. Prout ergo cœlum terræ ſimile quid infert, corpori pariter accidit, quæ quidem occaſio tranmutationis eſt ſalis in vltimam ſuam eſſentiam. Hæc eſt vltima rerum eſſentia, cum iſtæ poſtremo ſeſe manifeſtant, in ea fuerunt ab initio, ſub occulta forma, velut minera, quam nemo diſcernit quidnam exiſtat, donec veniat extra terræ firmamentum

Influentia in homine.

in ignem, tum demum apparent partes eius, vna repræſentat argumentum, alia realgar, tertio vero loppam: iam adeſt vltima dictæ mineræ eſſentia. Vt eſt iſtius cauſa, eiuſmodi ſunt cauſæ per ſpiritus accidentes, quorum labores hominum operibus haud abſimiles exiſtunt: item inuiſibile ſuis in corporibus manifeſtum efficiunt. Iſti ſunt Xeni, Nephirei, qui delectantur in ipſa natura conditiones iſtius manifeſtando, quod ipſis etiam permiſſum eſt. Nihil enim tam occultum, quod hominibus non reueletur, hoc eſt, quin per materiam vltimam, initium & occultam eſſentiam cognoſcant. Idipſum efficit occultus ignis in ſuis effectibus. Et prout videmus accendi ſulphur per calcidonium vel ſilicem, pariter & hic intelligendum, vtpote ſal recipere Nephidicos ictus, & accendi, ac in ſeipſo ardere quodam igne prorſus inuiſibili. Item, vt Ætna mons lapides in calcem & cineres adurit, & omnino conſumit, præter ignem exiſtentem in ipſis, at accidente ſolum, non ſecus in ſale quidam later ignis, qui ſuſtentatur & nutritur in ſulphure. Hic ipſius eſt, qui corrodit, per occaſionem ex accenſione ſalis acceptam, eoque perducitur, vt manifeſtum fiat: eiuſmodi cauſa non prouenit ex eo ipſo: quid enim contra ſeipſum eſſe vel'et? Verum, quia nihil tam occultum, quod nobis ob oculos quandoque venire non debeat: inde ſequitur, quaſdam eſſe cauſas, quæ ſimilia ſuccedunt. Vti firmamentum eſt cauſa lapidum & fulminis, quod ſyluas atque domos accendit, cuius cauſa quidem ignis eſt: non aliter in hominis corpore tonitru, fulmen, & lapides exiſtunt, quæ ſuo rempore prorumpunt in ignem ſuum. Itidem in calcedonio videtur, qui ſuper terram ignem exhibet, hic præter ipſum & chalybem cum ſilice, nec non id genus talia non haberetur. Hoc modo manifeſta fiunt omnia. Quiſnam homini diceret in ſilice vel in calybe latere ignem, arte manifeſtum ſi non fuiſſet antea. Sic etiam in homine ſimilis ars habetur, qua talia palam ei fiunt & innoteſcunt, vna cum ſuo deregente. Cœlum peſte laborare poſſe, nec non aliis morbis, haud ſcire poſſumus, niſi nos hoc eo doceat, quod eiuſmodi morbos in mundum inferiorem imprimat. Mirandum, incredibiléque nobis eſſe videtur, ac apud nos impoſſibile: verum Deo poſſibilia ſunt omnia, qui hoc ipſum etiam facit: aliud in his habere iudicium non poſſumus, quam in eius poteſtate cuncta fore. Hæc a nobis dicta purato, quod firmamentum noſtrum, & exiſtens in nobis, cum peſtilentiam producit, id per ſal efficiat, cui quidem & firmamento noſtro peſtis ineſt, vt ea, quæ ſuperna influit: verum eius loco præbet *Æſtiomonum, Herpetem mordacem, Ignem Perſicum*, &c. Non aliter quam ſupra dictum, de præ narratorum originibus morbum iudicare poſſumus, penes, quæ relinquendæ ſunt. Quis enim demonſtrare naturam poteſt apertius, quam eo, quod in tribus corporibus elementa quatuor occulta ſunt, per quæ ſumunt occaſionem in vltimam ſui tranſire materiam? Non ſecus atque lignum igne ſeparatur in Sal, Sulphur, & Mercurium. Ad hunc modum Phionitides occaſiones & cauſas exhibent, vt nihil maneat occultum, ſed in lucem prodeant omnia,

Sal corporis qui accendatur.

Lapides in homine vnde?

Cœlum peſte laborare.

Peſtis à ſale producta.

Elementa in tribus ſubſtantiis deliteſcunt

ſic, vt ocularirer appareant quæcunque ſunt in terris. Sciendum vtique tam in rebus inſenſibilibus, quam ſenſibilibus vnum alteri ſemper contrarium exiſtere, vt canes felibus, gallos baſiliſcis, ſic de cæteris, vti muſtelis, leonibus, Tabanis, vel aſilis, equis & aliis, quorum vnum ſemper aliud in corruptionem & mortem perſequitur. Phionitides vocantur illa quæ in corruptionem proſequuntur alia, prout ciconia ranas falco perdices, &c. Vt iſta ſibi mutuo contraria ſunt, Phyſica medicum docet in ſuis ſubiectis agere. Hic enim, vt piſcator fore debet, quo rerum conditiones atque naturas cognoſcat, quæ in aquis exiſtunt: item vti venator, vt ſciat naturas eorum animalium, quæ in terris & in aëre ſunt, &c. Si quis nouerit, quid Niſus faciat, rapiat, &c. cognoſcere pariter in corpore poterit, qui ſemper vnum concernat aliud: nam, vt falco & perdices ſe habent ad inuicem, ſic etiam in corpore ſe res gerunt vna contra aliam. Hæc eſt naturæ lux, de qua naſcitur medicus, & non ex ſeipſo, quamuis in ſeipſo maneat.

Contrarium vnum alteri ſemper.

Phionitides quid?

Phyſica quid doceat.

CAPVT VI.

SAlis duo fontes habentur, vnus ex venis, id eſt, in ſanguine, alter in liquore, hoc eſt, in carne. Prout in terra videntur aquæ fontium ex venis eius fluere, & non ex ſeipſis, at in ſe pariter, qui per terram in venis eius defluunt; Item quinam ipſa terra ſudat, ac in ſe continet humiditatem præter fontes, cum non omnes aquæ fontes exiſtant, quæ ſuper terram ſunt veniuntque? Nam vbicunque ſe terræ liquor aliquis recipit, & congregatur in torrentem vel ſtagnum, liquor eſt eius, & non fons: iſti namque liberas habent ſuas origines ex ramis venarum. Non aliter eſt intelligendum hominem in ſe dupliciter continere ſal, id eſt, penes ipſum in duabus columnis exiſtere, videlicet in ſanguine, tum in liquore: quorum vterq; peculiare ſal habet in operationibus, quod in ſanguine eſt, non repurgatur, at in venis manet: ſimiliter & liquor ipſe. Verum occaſionibus datis, per ſuos meatus & emunctoria tranſeunt eo, vel ad loca, in quibus conueniunt, veluti per poros cutis, per meatus renum, prout ipſa confluunt, & ſimul in mixtionem veniunt omnia.

Salis fontes duo.

Sal ſanguinis.

Sal liquoris.

Poſitis itaque duabus iſtis columnis, adiectus eſt fluxus quidam aſſiduus, vt Nilus, qui ſemper fluit, hic eſt vrina. Ex iſtis tribus proueniunt ſalia, nec non omnes fluentium torrentium apertiones, per ſuos meatus vi ſuorum ſalium tranſcurrentium, hoc loco latius non declarandorum, quòd libro de *Tartaro* ſatis abunde tractentur. Priora duo ſalia libri ſunt huius argumentum, quod demonſtratur, chirurgiam ſalis in duas diuiſam eſſe vias, videlicet in ſcabiem, & in vlcera. Scabies procedit ex ſale liquoris, quod in ſpumam tranſmutatur, aut in locuſtis exſiccatur, & ſuper cutem non aliter, quam ſal ſuper vrticam extrinſecus adhæret. Non ſecus illud, ſcabiei nempe, vel prurituum in extremitates erumpit ex liquore varias in cuſpides, prout in vrtica

Vrina comparatur Nilo.

Chirurgia in duas vias diuiſa.

Scabies vnde.

tica videtur. Alterâ viâ progreditur ex sanguine sal, & rodit cutem, carnem, ac ossa prorsum vna cum venis, ligamentis, neruis, iuncturis, &c. Salia liquoris in varias species diuiduntur, similiter illa quæ sunt ex sanguine, in diuersa partiuntur vlcerum genera, iuxta cuiusque salis existentiam in ipsa natura, quæ nos per exemplum docet ad hunc modum. Quædam in latitudinem crescunt, vt *fungi*: nonnulla in fistularum formam, vt *sambucus*, *iuncus*: alia per aggregatam multitudinem, vt *lauendula*, &c. quodque iuxta suam formam: quod quidem sal efficit, cum eius officium sit exhibere formas. Quapropter vlcera nonnulla fistularum instar, & iuncorum enascuntur, vt *fistulæ*: quædam in latitudinem, prout *cancer*: in multitudinem alia, sicut *scrophulæ*, cum similibus: quædam aquosa, prout *fungi*: sicca nonnulla, vt *vsnea super lapides*, sic de cæteris: vti natura nobis extrinsecus terræ sal ob oculos ponit in mineris, in lignis, & aliis crescentibus: pariter in corpore sal per suas operationes, eiusmodi formas etiam exhibet. Inde sequitur simile per simile curari, id est, vlcera similia per similes formas: quod quidem in generibus omnibus vlcerum apparuit euidentissimè, videlicet formam similem, simili medicinam semper extitisse. Pertinent igitur ad medicum Anatomia comparationum rerum per similitudinem. Vlcerum itaque, nec non prurituum varia sunt genera, iuxta salium conditionum diuersitates: nonnulla dulcia, hoc est, absque dolore, & comparantur sali *cerebri saccari*, *liquiritiæ*, &c. quædam ardentia, quæ *piperi*, *Zingiberi*, *granisque paradisi* comparantur: alia sunt eschara, sali quidem *arsenici* comparata: comedentia quædam *alcali* sali similia, *vitrioli plumosi*: stiptica nonnulla, quæ comparantur *aluminibus*. Sunt etiam vlcera frigida, *solatrina*, *nenufarina*, &c. calida, vt *anacardina*: sicca, vt *acorina*: humida *barba iouina*, sic de cæteris, vt supra, sal eorum acceptum, &c. Non aliter de scabie & pruritibus dolorem inferentibus, & non, cutis generis plures aliæ species existunt, vna dissimilis aliis. Tam subtiliter & artificiosè creatus est homo per manus Dei, vt si nobis ipse non manifestaret, incredibile foret hominem ex eis ita compositum esse rebus, quas in ipso philosophus atque medicus ita microcosmicè detegit per species omnes. Non potest ista cognoscere propria phantasia de humano corpore, si per naturam solam, cuius officium est eiusmodi comparationes, formas, atque similes operationes manifestandi.

Salium liquoris variæ species, vt & sanguinis.

Vlcerum diuersæ formæ vnde.

Simile per simile curatur.

Vlcerum varia genera.

Scabiei plures species vnde.

Cap. VII.

De signis etiam quod scribamus, quamuis ex rerum naturalium proprietatibus depromenda sint, vt vlcus omne, quod nigram carnem habet, ac escarizat, est ex arsenico: hinc fit, vt vna cum prædictis, tumorem, calorem, & liposychiam inferant, vt ex arsenici natura. Sal eiusmodi persæpe contingit effluere, quandoque non: cum verò fluit, est in operatione sua, prout salis fuerit conditio, proprietasque. Sunt & alia salia, quæ tumores concitant, emittunt sanguinis plurimum, ac vehementer effluunt, quocunque modo hoc faciant, hirundinariæ salia sunt, quæ sanguinem extrahunt instar sanguisugæ. Nonnulla reperiuntur, quæ duntaxat vrunt, & non rodunt, nec tumores adferunt, ac si commune sal vlceribus imponeretur: aliqua tumores excitant rubeos, vt *vitriolata*: pleraque alia tumores albos, vt aluminosa: quædam vna cum incidentibus circum foraminibus, vt *salia gemmea*: nonnulla cum caueis, vt *alcalia*. Talis est natura salium, vnius, vt ad hunc modum, & alterius manifestetur ad alium, iuxta suas conditiones, quas hoc loco non recitabo, sed philosophiæ potius committam, cuius fundatissimam peritiam habere medicum oportet in istiusmodi rerum & morborum cognitionibus. De doloribus dictum sit hactenus. Prout in sua natura salia sunt, animalia pariter in sua reperiuntur, & herbæ quædam, quorum, salia comparantur illis, vt sal colchotarinum, cancer, & persicaria salis vnius existunt, vt sal entali, iuncus, & fistula pariter vnum sunt. Quare sal colcotharinum operatione sua cancrum in corpore concitat, itidem efficit persicaria, nec non cancer aquæ. Similiter entali sal fistulam efficit in corpore, quod iuncorum & fistulosorum salis existat. Ex forma namque similia cognoscuntur, vt cum dicitur, hunc aut illum habere lupum, aut eo laborare, fit, quia sal eiusmodi est vnius, & eisdem cum vero lupo naturæ. In lupo quidem est idem sal, quod adscribitur choleræ, vel, vt nonnulli volunt, felli: hoc ipsum est origo choleræ, seu inuidiæ, corrosiuæque naturæ. Non est istius verum cholera nomen, sed lupinum sal. In tribus enim corporibus homo positus est: Mercurio videlicet, Sulphure, Saleque, & non in quatuor: at in spiritum cum quatuor elementis, ex quibus nulla hoc loco signa sumenda sunt, at ex sale duntaxat. Sal etsi nonnunquam igneæ complexionis existat, vt arsenicum: aereæ quandoque, prout vitriolum: terreæ, sicut entali: & aqueæ quandoque, vt alumen: nihilominus id non iudicatur ex elementis, cum ista non fecerint illa, sed è contra sint ab eis elementa facta. Non sunt etiam elementa corpora, sed ventus, aer, aut spiritus tantum. Item non sunt operatiua, sed hoc est operatiuum, quod sal existit: istud enim operatur, & non elementum, siue frigidum, calidum, aut qualecunque fuerit, sal cum extiterit, euenit, vbi non, etiam non contingit. Complexiones ergo diuiduntur in illa tria corpora, non in quatuor, & in vnoquoque corpore quatuor illa, cum eis vltra centum gradus & essentiæ. Non sunt igitur ex illis quatuor sumenda signa, prout cum dicitur: si cholericus existat, ex cholera: si melancholicus, ex melancholia: si phlegmaticus, ex phlegmate: si sanguineus, ex sanguine procedere: nihil minus. At si sal sanguinis occasionem habeat, sal erit eius, quod in sanguine fuerit: si autem ex sale, quod in liquore latet, erit, eiusdem etiam iudicandum, & iuxta salis essentiam formabit vlcus aut pruritus. Item cuius generis sal extiterit, hoc effluet: siue sit homo phlegmaticus, melan-

Signa vlcerum.

Sal arsenici.

Sal hirundinariæ.

Salis colcotharini virtutes.

Sal entali.

Sal non iudicatur ex elementis.

Sal est operatiuũ secus elementa.

Signa vnde sumenda.

melancholicus, cholericus, aut sanguineus: ista sal non curat, sed iuxta suam naturam agit. Morborum eiusmodi signa faciunt ad intellectum eorum, vt medicus ex philosophia valeat eos cognoscere, iudicaréque iuxta verum fundamentum, quod autem nisi cognouerit, iudicium præbet hominibus existimandi se fundamentum artis suæ super arenam posuisse. Pariter signorum ex philosophia cognitio, receptorum optimum componistam efficit: qui cogitur aliàs ab aliis opus emendicare suum, vnde surgunt enormes admodum errores. Inde recepta vera sumuntur, videlicet vbi quis morborum signa cognouerit. Hæc eadem eum docent origines eorum, quas vnà cum signis reperit ex luce naturæ: sic vt ex eo genere rursum in ipsam naturam iterum redeat, ex qua recepta sibi proponuntur similium cum similibus, & non contrariorum ad contraria. Non est enim ad hunc modum intelligendus homo, vt in eo contrarium contrario pelli debeat, vti per aquam ignis: quid ergo foret, quod aquam expelleret, quid aerem, quidnam terram, hyemem, quid æstatem? &c. Sal igitur suum sal habere vult, Mercurius suum Mercurium, & Sulphur suum sulphur: id natura demonstrat: in similibus expetere similia se.

Signa morborũ ad quid faciant.

Recepta ex signis sumuntur.

Cap. VIII.

Vt fundamentum ac initium istius absoluantur philosophiæ, sciendum est, salia rursum in duas partita vias fore: videlicet vnam, quæ curam & sanationem recipit: & alteram, quæ non admittit eas. Nam, vt in terra fluxus aquarum existunt, qui tolli minimè possunt, in corpore pariter occasiones aliquæ non possunt amoueri: nonnullæ super terram abeunt, vt fontes aliqui, postmodum autem redeunt: non secus habentur salia, quæ hoc ipsum faciunt. Sunt etiam quæ fluxus non existunt, sed exiccantur, & reuertuntur: plurimi torrentes ad hunc modum fluxerunt antea, qui iam exiccati non redeunt ampliùs eò loci, verum aliò discurrunt: itidem accidere solet in homine. Similia multa reperiuntur, quæ medicina sua, nec non ars eius aufert & exiccat, vt per Solem, aërem, atque tempus fieri suis viribus videmus, quæ quidem omnia pariter in medicina sunt. Quare si medicus recepta componere velit, eiusmodi res quæ soli similes vel aëri comparatione sunt, & non elementis, non calida, frigida, sicca, nec humida capere, sed corpora contra corpora, hæc ipsamet sua secum deferunt elementa. Verum enimuero prout in terris aquæ multæ sisti nec exiccari possunt, non secus in homine fluxus quidam, vbi iam occasionem acceperunt effluendi, non iuuant auersiones, minus exiccationes. Quandoquidem atque res aliqua sumpserit iter ad vltimam suam materiã, ad quam omnino corrupta sit, non potest amplius reduci, quamuis ad hoc regimina quædam abstinentiæ, exiccationes, exhaustiones, & similia sint excogitata, quæ quidem omnia diutius nõ iuuant, quàm noua congregatio fiat humorum: quibus remediis humoristarum duntaxat vtuntur consilia, sed frustrà. Nisi medicamentum aut cura fuerit conditionis eius, cuius morbus ipse, vana sunt omnia remedia, quod eis minimè curetur. Hæc est morbi conditio, videlicet, vt sit reducibilis ab vltima sua materia, cuius in via fuerit, ad primã. Vt cum lignum aliquod ardet, nisi per aquam eius ignis extingui valeat, nihil iuuat amplius, at qua præ manib. existente, iam adest remedium sic vt lignum solum sit igne sine. Si tamen lignum amplius non fuerit, sed carbo, non iuuat extinctio, cum ad lignum à carbone redire possibile non sit, carbones enim tales manent, aut accensione transeunt in cineres. Oportet igitur materiam adhuc adesse, quæ reduci debeat ad primam, sic, vt id, quod absumptum fuerit, abeat, quod autem adhuc restiterit, seruetur. Salia similiter pondere suo diminuuntur, vt lignum pro parte iam adustum, & pro parte non: & non pondere solùm, at multa salia prorsum ab homine fluentia recedunt, quibus iam expurgatis, eorum damna facilè curantur. Quapropter medicus ista iuxta Philosophiam perpendere debet, vt cognoscat, an fluxus expurgatus sit, vel in via diminutionis, & eo finito, cura facilis erit, vt etiam per se fieri queat, quod eius materia penitus effluxit. Accidere quandoque solet vt pars vna fluat, altera non: aliquando parumper, & postea cesset, ac per se, qui terminum hunc attigerit, fœliciter, at non artificiosè curabit. Eiusmodi fluxus etiam fiunt inæqualiter: nam sæpe corrumpitur sal quodcunque fuerit, sibique foramen excauat, quousque deueniat eò quò tendit: sudore corpus ipsum penetrat vsque ad cutem, ibidem congregatur, operationéque suã aggreditur. Euenire solet etiam, vt cesset ibidem, & alio loco se recipiat, in quo non aliter operatur, quàm in priore, post ab eo recedens iterum in alium tendit: eius rei causa est, quod species eiusmodi salis per corpus huc atque illuc discurrentes, cataractas suas quærant, prout aurum & argentum in terra per venas expanduntur, in quibus inuenta sunt: hic declinant, ibidem allurgunt, ibi terminantur, illic incipiunt. Ad hunc modum genera salium fiunt, multisque locis inueniuntur, in quos erumpunt: non semper tamen, quod emoriantur, vt vno loco, vel duobus tantum reperiantur, quæ si diutius viuerent, aut vigerent, multis aliis extenderentur. Similiter plurimi fluxus in corpore cessant, & in mortem vsque manent, qui si diutius vigerent, ampliarentur. Philosophia namque docet, hominem etiam in seipso globulum & sphæram esse, res prædictas omnes continentem: ei necessarium est igitur, vt microsmicorum conditiones probè cognoscat, in quibus similia cum sibi similibus conueniunt, cum in Theorica, tum in Practica.

Salia duplicia: alia curã, alia non recipiũt.

Receptorum compositio vnde sumenda.

Medicamentum sit eiusdem cõditionis cũ morbo.

Homo omnia in se cõtinet.

Animaduertite vos igitur medici, ne cum hominibus ita leuiter agatis, at optimè ponderate prius, quid præ manibus habeatis, quidque vobis faciendum sit. Nam si fluxus eiusmodi curaueritis, necatis homines: itidem facitis, cum præter naturam eorum reprimitis eos. Si curaueritis vlcera per se curabilia, videte, vt indicare possitis ea rursum eruptura, vel aliter hominibus imponitis. Non enim propter salia medicina creata fuit, sed propter manifestationem artis in proximi dilectionem: æger siquidem vester est proximus ô medici, quapropter est, quod curetis eum ex ordine, quo Deus curas in medicina creauit. Postquam sanus fuerit

Fluxus non omnes curãdi, nec reprimẽdi.

ope tua, tu proximus eius es: item est quod ipse tibi gratias referat, vt ille, qui cuperet à te sibi fieri, si tibi hoc ipsum præstitisset, quod ergo ipsum impleuisti. Medicinæ veritas igitur consistit in philosophiæ fundamento, postmodum cura feliciter succedit erga Deum & homines. Absque fundamenti huius cognitione, quid est tua caritas? quam etsi libéter exerceres, ista mors est alterius. Habe cognitionem artis igitur, atque naturæ, nec non lucis istius.

Medicinæ veritas in Philosophia.

LIBER SECVNDVS DE CVRA VLCERVM.

CAP. I.

Cibus & potus cur assumendi.

CIBVS atque potus ad ventris impletionem à Deo non sunt ordinati, sed ad naturæ contentationem: quæ si ieiunium expetat, id obseruetur: si famem, abstinentiam &c. Item non solum illi sunt ad ventriculi famem sedandam & sitim hepatis assumendi: verum etiam ad istarum corporis partium in officiis, quæ habent à natura sustentationem, & eorum, quæ corpori deficiunt supplementum. Nedum eni m caulis est nutrimentum, at medicamentum etiam: sic & rapæ, caro, panis, &c. Vinum etiam & sitis appetitusque non tantum expletionem continet, sed medicamentum. Aqua similiter non sola potum exhibet, ac cereuisia, fructuum succi, lac, &c. sitim extinguunt. In istis autem hæc seruanda potissimum differentia est, vt non solum appetitus hepatis & ventriculi sedetur, verum etiam ipsa necessitas ex ordine suppleatur. Hæc est necessitas, vt corpus ea ratione cibis & potibus contentetur, vt per istos in sanitate conseruari queat, & eius morbi pelli: nam in eis arcana, mysteriaque magna latent. Hac ratione Deus tam varios dedit hominibus cibos & potus, qui tamen à medicis haud bene cogniti sunt, & peius in vsum assumpti. Morbi reperiuntur, qui repetitionem habere necessitatiò volunt. Scitis enim vlcus esse, quod *lupus* appellatur, hoc assiduè repletum fore carnibus vult. Non aliter etiam in corpore lupini morbi nonnulli sunt. Item varij stomachi reperiuntur inter homines, vt canini vix satiabiles, istis est danda repletio, quòd hæc sanitas eorum sit. Sunt & vrsini stomachi, qui melle delectantur, atque rebus dulcibus, istæ sibi sanæ sunt, sic de cæteris conditionibus atque naturis. Vt in brutis peculiares conditiones repartitæ sunt, stomachorum hominum etiam diuersæ proprietates existunt: aliqui libenter oleribus vescuntur, a etariis, &c. quare vaccei ventriculi sunt: hij carnibus, qui canini reputantur: piscibus alij, qui lutræ stomachi dicuntur: sic de reliquis. Hac de causa Deus, quòd hominum ventriculos in tam diuersis appetitibus posuerit, etiam tam varios cibos atque potus ordinauit. De naturalibus & agnatis natura dicta sint hæc appetitibus, & non gulosis: gulæ námque stomachi suam peculiarem sumunt originem in cibis atque poribus.

Cibandi necessitas.

Cibi cur varij hominibus dati.

Morbi repletionem ciborum exigentes.

Stomachi varietates beluinę.

Ventriculorum diuersi appetitus.

Varia sunt vini genera, prout etiam diuersæ conditiones hepatum existunt, & potuum appetitus varij, hic ad iulep, ad hydromel alius, ad aquam ille, vel ad cereuisiam, fructuumve succos, aliosque nondum inuentos, quibus iecur delectatur, & qui medicis iuxta similes conditiones cognoscendi sunt ac ordinandi: natura siquidem hoc nos docet, ex ordine suo seruare diuersimodè.

Potuum appetitus varij.

Ad salium fluxiones accedit maxima deprauatio per sale conditarum carnium, aut similium piscium esum: nam eiusmodi sal carnibus aut piscibus admixtum vnà cum suæ substantiæ corruptione facilè præbet occasionem sui simili sali corruptionis. Idipsum etiam efficiunt acuti cibi, multis aromatibus conditi, prout zingibere, pipere, nec non aliis salibus, vt raphano, sinapio, alleo, similibusque. Hæc omnia corruptionem accelerant, quod sal accedat ad sal, Mercurius ad mercurium, & sulphur ad aliud sulphur. Sic in stomacho triplices coquuntur ex tribus illis corporibus, pariter in hepate fit ex potibus. Quapropter medici peritia consistit in eo hac in parte, vt hominem in spiritu salis cognoscere discat: postea sal vnumquodque, tum ex natura similem cibum, in eo sale constitutum, ne hunc administret: nam eo pondus augebitur, quo fieret ex abundantia quæpiam eruptio. Verùm contra sal amarum est medicina sibi simile sal, sed dulce, non amarum: contra sal asperum suum, ac mite: contra siccum simile, sed humidum, & ita consequenter iuxta proportionis demonstrationem. Eiusmodi seruata prius concordantia, tum demum adest in cibo regimen & potu, vt in his tribus continetur verè salibus ad sanitatis conseruationem adductis, & contra morbos præseruationem. Quare cum irruperunt morbi, iamque sumunt argumentum, subsequitur etiam ea, quæ dicta est, necessitas.

Carnes sale conditæ fluxiones salium deprauant.

Cibi acuti corruptionem accelerant.

Salium medicinæ.

Animaduertendum etiam, ad salis fluxum alios accidentales accedere, prout videtur in torrentes alias aquas incidere semper velle. Non aliter ad salis fluxum alij duo fluxus concurrunt, videlicet ex cibo & potu. Stomachus & hepar nutrimentorum sal accidentale, salis corpori naturali coaptant, ea ratione, qua nutrimentum in salis fluxum conuertitur pro parte, simulque fluunt Latius ex poris venarum & carnis liquor affluit, & sudor, qui cruor est ibidem, & guttatim in eiusmodi fluxus decidunt, ac ita propter vicinitatem in suam essentiam transmutantur cum aliis, & simile seducit hac via sibi simile. Sic triplex salis fluxus efficitur, qui corpus est pro tertia parte: videlicet ex sale ciborum & potuum ad huius tertij corporis nutrimentum existente, ex cruore, tum ex liquore & sudore, qui in carne sunt: affluxus isti tres per vnicum excitantur. Hæc à me dicta sunt, vt repletio vitetur prorsum in similib. at potius abstinentia seruetur, id est, ex signis fluxuum & vlcerum tantum ordinetur ipsa diæta vel abstinentia. Quo facto salis corp9 virulentiam relinquit, citiusque persanatur vlcus: nam exiccatur corpus eius, vt non valeat am-

Salis fluxus accidentales

Salis fluxus triplex.

Repletio vitanda in similibus.

Sal qui virulentiam remittat.

amplius ad cutem fluere, sed suo loco manens exiccari cogitur. Similis exiccatio minimè fieri potest, nisi corpus salis mitigatum sit, aliàs iterum fluendi sumet occasionem. Non tamen hac de causa volo, vt abstinentia medicamentum sit, aut æstimetur, sed Empiria solum, quæ aliquo tempore locum habet: nam aliquando per nimiam diuturnitatem æger moritur, aut incidit alius accidentalis morbus: tum loquuntur imperiti medici, *nisi hoc aut illud obstitisset, omnia se bene habebant*, &c.

Eremitę.

Sancti piique viri strictam in eremis viuendi rationem seruarunt, non (vt nonnulli dicunt) quod hac via sese castigare voluerint, sed potiùs, vt vitam longam consequerentur, quam etiam adepti sunt. Non per se repererunt, eiusmodi cibos atque potus ad longam vitam idoneos esse, verùm à spiritu medicinæ didicerunt per diligentem inuestigationem. Diætam igitur habuerunt ad vitam longam. Etenim quicquid homo desiderat, idque summa diligentia prosequitur, acquirit. Sic etiam Ioannes Baptista vixit ab adolescentia sua, vsque ad sui decollationis diem absque morbis, ea de causa, quia cibus eius mel fuit, non permisit, vt sal in suam transitet malitiam, neque mel cibis aliis admiscuit, nec vino, sed locustis ramorum arborum tenellis & virentibus: quare sanus admodum vixit, non ob sanctimoniam, aut meritum erga Deum, sed propter sobrietatem, quæ decuit eius officium. Huius vitę victúsque ratio medicis in exemplum esse deberet, qui consilium ad sanitatem hominibus dare cupiunt. At cum ipsi turpiter, immundè, nec non adulatoriè medicinam factitent, consilium in regimine coquinæ solùm adhibent, non autem ad sanitatem, sed in quantum videtur eis cibum non defluere. Tales medici prorsus ad chirurgiam sunt inutiles, vt in ea regimen aliquod instituant, verùm ad repletionem tantùm. Alij, qui victus rationem iuxta necessitatem intelligunt, sanos conseruant homines, & quos curant viuificant, id est, in sanitate perseuerantes efficiunt. Hoc dico solùm, vt medici per exempla sanctorum ad abstinentiam naturæ, suos admoneant quos curant, vt sani facti, perseuerent in sanitate.

Cibi ad longam vitam.

Ioan. Baptista vixit absq; morbis.

Ioan. vita medicis exemplo sit.

Medic. reprehensio.

Cùm igitur adsint exempla certorum hominum atque sanctorum, per quæ iudicare potest medicus, qua ratione componi recepta debeant, ab exemplis videlicet piorum, & non Epicureorum, sequitur inde medicamenta reperiti, quæ dictos morbos externos intrinsecùs, & extrinsecus persanant. Nam prout vulnera potionibus curantur ab internis extra, non secus & cibis fieri potest, ad hunc modum scilicet, vt *butyrum, caro, panis, herbæ, vinum, aqua*, &c. talia sint, vt locum potionis vulnerariæ supplere queant: nam eiusmodi cibis nutrimentum aptum sit suo corpori. Si consolidatiua sint, & mundificatiua, conditiones istas etiam in corpore seruant, idque conseruant iuxta suam naturam. In nutrimentis naturæ conditio talis est, vti medicamentum vnumquodque nihil aliud existit, quam instauratio quædam ægri membri, confirmatio, sustentatióque, nec non augmentatio sanguinis & carnis ei competentium. Cum ergo cibus nutrimentum sit, æquum

Cibis etiam morbos curari posse.

etiam est, vt ad hunc modum adhibeatur, quo membrum ægrum ab eo consolationem recipere valeat, & sui lumbi nutrimentum ibidem inueniat, auxiliúmque. Hac de causa nutrimentum continere debet, non quòd sicut cibus illud instar medicamenti cuiuspiam degluttiat, verùm vt nutrimentum digerat: sic de reliquo est iudicandum. Postquam latiùs & ad loca sua deuenerit, adest naturæ balsamum, quod hoc ipsum recipit, & potentius eo factum, abluit vna cum eius causa damnum: hâc viâ pars similis illi parti suam potestatem adimit, integramque reddit Anatomiam, ac in pristinas vires suas redit, sic vt fluxus amplius emanare minimè possint. Postmodum sanatio per medicamẽtum in cibis situm sequitur, hoc est, progreditur in finem vsque.

Nutrimentum in se cõtinet medicamentum

Si verò sumpseris ea, quæ proueniunt ex herbis, vt ex lacte butyrũ, fac vt eiusdem vaccis plurimum salis adhibeas lambendi, nec non vulnerariis herbis alias, vt *serpentina, hirundinaria, agrimonia*, & c. tandem ab ea cum lacte butyrum extrahas, edendum præbeas ægris, & bibendum lac, excepto caseo: nam vires herbarum vulnerariarum non transeunt in alia lacticinia, solum in lacte manent, aut in butyrum se recipiunt. Animalium quæ lac non exhibent, carnes administrentur eiusmodi nutrimento factæ, vt supra de lacte habetur, inde nil nisi bonum oriri poterit. Hac ratione suillæ carnes Iudæis prohibitæ sunt, quod inde morbos & lepram conciperent, cum eis in escam adhiberentur. Consuetum est enim, vt omni quod immundum fuerit cibentur porci, qui si, vt supra narratum est, alerentur, quæ caro suilla vel porcina foret excellentior? Herbæ vulnerariæ pariter ad hoc optimæ sunt, vt serpentina similesque: nam isti cibi malignos salis omnes spiritus digerunt. Reperiuntur herbæ quædam, quæ sumptæ vel comestæ, quæuis vlcera persanant, cancrum etiam atque lupum: verum Latinis carent nominibus, Græcis, Arabicis, Chaldaicis, &c. Veteres enim & primi medici nullam faciunt mentionem earum, aut Pandectæ falsò, perperámque nobis traductæ fuerunt. Verum contemptui sunt habitæ, virtutes earum tamen innumeræ, nec non inexplicabiles ad vlcerum curam existunt. In Germania nascuntur absque nominibus: non est enim, qui nomina dederit, vel audiuerit hactenus: quare si noua darem eis & prima, vitio mihi verteretur. Nihilominus cum herbarium in lucem venerit, eas manifestabo formis atque figuris, quæ hoc loco poni minimè possunt, vt intelligantur. Ponam tamen inferius vocabularium sub huius libelli finem, quo quidem intelligentur admirandæ virtutes earum supra quæuis extrinseca medicamenta. Meo tempore cereuisiæ iuxta suam artem coctæ sunt, cum additione dictarum herbarum, quæ singulis diebus potæ, præter alia mirabiliter curarunt vlcera, fluxus quoque represserunt, qui prorsus incurabiles existimabantur. Item in vino suspensæ hoc ipsum effecerunt, at non tam citò, quod vinum aduersari magis, quàm prodesse conetur. Similiter hydromel excoctum fuit, vt suprà de cereuisia dictum, quod ista fuit excellentius. In iure carnium etiam coctæ, mirabi-

Carnes suillę cur Iudæis prohibitæ.

Herbæ vulnerariæ malignos salis spiritus digerunt.

Cereuisiæ vulnerariæ.

Vinum vulnerarium.

Hydromel vulnerariũ.

rabiles curas operatæ sunt, etsi prioribus decoctionibus in cura tardiores, ad anni tertiam partem videlicet: curata sunt ad hunc modum vlcera, quæ multis annis patientes suos torserant. Æquum est igitur, vt earum faciamus hoc loco mentionem, quo cum herbarius venerit in lucem, per eiusmodi remedia subuenire possitis hominibus, illa relinquentes, in quibus auxilij nihil hactenus inuenistis, ob quæ merito vilipendimini. Mirandum est sanè Germanos medicos, in præsentem vsque diem tantum expertos non fuisse, quo potuissent eiusmodi herbis indere nomina, deque suis virtutibus aliquid scribere: solùm iuxta veterem picturam dicere, siquidem est, esto. Percipere non possunt etiam aliquem fore, qui fideliter ægris subuenire cupiat: solùm id, vt pecuniam habeant, omnes curant, hoc modo curatur nemo.

Vlcerum cum per decocta sarmum

Cap. II.

POsito vero corpore prout supra, sequitur inde cura per admixtionem, quæ similis existit. Vbi verum corpus adfuerit, cura consistit in herbis vulnerariis, aliâ viâ tantùm præparatis, quàm herbarum communis præparatio fieri solet, coctione scilicet cum vino veteri, vel commixtione, repurgationéque simul cum recenti, postea potis, &c. Non ita hoc loco: fieri liquores enim debent præter mixtionem. In exemplum. Qui præparare consolidæ radicem nouit, & per se, vt bibi queat, medicamentum habet ad vlcera, sic de cæteris herbis & radicibus: excepto solo, quod sine mixtione vel additione præparentur in potionem, & bibantur, non vt in vulneribus. Optimæ sunt ad hoc negotium & opus herbæ *Consolida*, *Serpentina solida*, *Persicaria*, *Ciclamen*, *Chelidonia*, & aliæ plures quæ hactenus in vsum non venerunt. Ad hunc modum in potiones adducuntur. ℞. *consolida radices optimè rasas & repurgatas, contunde: postmodum adde panis tantundem, & iterum tundendo simul commisce, plusque panis adde, tandémque postea pona in vesicam porcinam bene ligatam, & in fimum equinum calidissimum in quo maneat aliquo tempore, singulis octonis diebus aspiciendo.* Fiet inde rubea materia quædam, & postremo pultium instar mollis: non prætereat verum tempus, id est, in fimo longiori tempore, quàm decet non relinquatur. Extractum postea torculari fortiter exprimatur, secus manente pasta durissima: cui pastæ plus addito panis, & putrefac, vt supra, tam diù processum hunc seruato, quousque radix & panis expressè penitus existant. Accipe tandem succum eiusmodi viscosum, & per se putrefac in vitro suo tempore, postea destilla totum in cineribus, & ab eo quod ascenderit separa phlegma per balneum, vt nullum ascendat amplius. Manet in vitro consolida, pane quidem in phlegmatis albi forma per balneum separato. Non solum in consolida processus hic seruari potest, sed in omnibus aliis herbis & radicibus vulnerariis etiam, quarum numerus magnus est, & quæ postquam in præparationem adductæ sunt, nedum vlcera manifesta, verum etiam occulta curant intrinseca, pariter ossium & pudendorum rupturas, vt per saniculæ radicem albæ, similesque. Succus eiusmodi vulnerarius aut oleum ita præparatum, administrari debet cum admixtione medicamenti salini, prout supra, vel vino bibendum, aut in aqua destillata, quo curantur vlcera quæuis, ab internis ad exteriora. Et quamuis hic nouus processus existat, & non vetus, nihilominus maioribus præditus virtutibus, quàm veteres omnes, cum in illo substantia rerum in corpus transmittitur, & spiritus eius non solum, qui minimum auxilij præstare potest in similibus. Admirandæ reperiuntur in montibus herbæ, nec non aliis in locis, quæ non sunt in vsu, rusticis magis notæ quàm medicis ipsis, & per seipsas rudi modo mirandas virtutes patefaciunt: præparatæ quidem operationes perficiunt incredibiles, vt etiam Apothecarios omnes, herbarios eorum, & medicinæ codices pudefaciant. Quapropter medicinæ discipulo nihil vtilius, qui discere per quàm optimè cupit, quàm, vt in varias regiones peregrinetur: hoc fit, vt audiat, ac vt videat ea, in quibus omnes libri surdi cœcíque prorsum existunt. Quandoquidem schola medicinæ tegulis non, sed integri firmamenti, cœlíque magna testudine circumtegitur.

Liquores fieri debent præter mixtiones.

Herbæ vulneraria quomodo in potionē adducātur?

Consolidæ in potiones reductio.

Succus vulnerarius quomodo administrari debeat.

Herbæ montanæ earumque præstans vsus.

Cap. III.

VLcerosis ordinādi cibi potusq; ex herbis ad id medicamen congruis, aliis prohibitis in finem vsque sanationis. Quo facto primum capitulum præsupponendum venit, ex quo diæta sumenda est. Verùm quia materia peccans præ manibus existit, eam vnà cum cibis repurgare conueniens erit. Eiusmodi purgatio fit ante cibi sumptionem duabus horis, postmodum est quod edatur, idque singulis diebus continuandum erit absque intermissione. Hæc purgatio competens vlceribus, talis non est, qualis humoristarum illa: nam ibidem humor non est, quod isti putant: quare nihil præter vlcus purgatur, non stomachus, non cutis, nec simile quidpiam. Processus istiusmodi purgationum consistit in istis corporibus, nempe vitriolo, tartaro, esula, centaurea, sylanda, iuniperíque locustis. At quod ista purgent alio modo non præparata, hac de causa præparari prius debent, quàm ab ista præbeantur. Anatomiam vlcerum solum purgant, vt postmodum eâ purgatione factâ, reliqua corpora, scilicet incarnatiua, & consolidatiua suas operationes exercere valeant.

Vlcerosorum diæta.

Purgatio

Eius modus.

Purgatio eius processus.

Præparatio.

Præparatio vitrioli.

Suspendantur eius vnciæ quinque in viginti mensuris vini, & cum isto repurgentur. Eius vini sumatur cochlear vnum, vt supra narratum est.

Præparatio vitrioli.

Præparatio tartari.

Tartari liquoris destillati libra, in vini recentis mensuris quadraginta, repurgetur, vt supra per se naturaliter, & eius vini cochlear vnum detur qualibet vice.

Tartari.

Præparatio centaurea.

Maceretur hæc in aqua ardente, postmodum extrahatur eius essentia quinta, iuxta communem vsum. Huius extracti guttas administrabis decem in aquæ destillatæ ex herbis

Centaureæ.

bis vulnerariis vno cochleari, prout supra diximus.

Præparatio esulæ.

Esulæ.

Huius virentis radicem & herbam, atque semen in sero lactis coquito, quousque liquorem habeas, hunc exprimito, coquendoque suauiter elixato, donec indurescat: eius administrabis aliquantulum singulis diebus manè potandum. Lac omne siquidem hoc loco sumitur, eo modo, quo tyrus in theriaca.

Præparatio sylandæ.

Sylandæ

Coquatur in aqua ciclaminis destillata, cooperta quidem in vitro per horam, expressa postmodum aqua, recenti ciclaminis aquæ permixta bibatur manè singulis diebus ad quantitatem vnius cochlearis.

Præparatio iuniperi locustarum.

Iuniperi locustarum.

Præparandæ sunt in liquorem cum oleo de spica: hunc vino permixtum partibus æqualibus administrabis.

Et quamuis alia multa reperiantur eiusmodi simplicia contra fluxus salium, principalia tamen enumeraui, quibus contentus esto. Medicus omnis defectus hominis cognoscens, eosque supplere cupiens iuxta potestatem à Deo concessam, per naturæ medium, primo funditus quidnam sit corpus hominis, & in quo sit constitutus hic, vnà cum suo corpore materiáque scire debet: eo cognito, facilè reperiet quid sibi faciendum sit. Absque scientia fundamentóque nemo debet medicinam aggredi, maximè Christianorum, quibus veritas insita est. Verum Gentiles atq; Iudæi quoduis pro suo præsumunt facere arbitrio.

Medicinam absque fundamento nemo aggrediatur.

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ Doctoris de Cura Vulnerum, libellus excellentissimus.

Vulnerũ curæ tres viæ.

IN vulnerum cura tres habentur viæ, prouenientes ex vero fundamento huius artis, quarum *prima* vulnerariis in potionibus consistit: *secunda* quidem in fodicationum emplastris: *tertia* verò sita est in Balsamis. Plures viæ reperiuntur, narratu minimè necessariæ, cum tres, quæ dictæ sunt principaliores existant in hac artis parte. Quam igitur earum fueris ingressus, fœliciter cedet, quare fictitias alias, miserasque fugito vias.

PRIMA VIA.

De potionibus vulnerariis.

Potio vulneraria qualis esse debeat.

VNaquæque potio vulneraria debet accidentia quæuis arcere, ne vulneribus incidant. Quamobrem istas habere virtutes binas oportet: vnam ad vlcera curandum: alteram ad arcendum accidentia.

Ad vulnera curandum, istæ sunt excellentiores herbæ: videlicet, *agrimonia, pyrola, alchimilla, sanicula, serpentina omnes, consolida, betonica.*

Ad præueniendum accidentibus istæ sunt potissimæ, scilicet *hirundinaria, melissa, veronica, ciclamen, &c.* coquatur ex istis vulneraria potio secundum vsum, & in potum administretur.

Est quòd scias in his, quanto citius vulnus aliquod curatur, tantò melius ac fœlicius operatite. Et si forte non obstantibus eiusmodi potionibus accidens inciderit, ad mortem id fieri iudicato, vel in diuturnam infirmitatem. Procede vt sequitur hoc infra posito capitulo.

Potio vulneraria.

Potio vulneraria.

℞. *Pyrolæ manipulos duos, Ciclaminis, Saniculæ ana manipulum vnum, Alchimillæ manipulum ß.* Coquantur in duabus mensuris vini, iuxta communem vsum. Decoctionem istam in potum administrabis manè vesperíque. Verum herbas à quibus decoctionem elixasti, super vulnera ligabis, admixto pauco sale, procedesq; secundũ ordinem ad vulnera necessarium. Hæc potio curat vnumquodque vulnus sectum aut fodicatum. Caue solum ne quid alterius admiscueris medicamenti.

SECVNDA VIA.

De fodicationum emplastris.

EST quod hunc per fodicationum emplastra curandi vulnera modum notetis. Æquum foret cætera vos fictitia relinquere, putaticiáque medicamenta, manentes in vero medendi fundamento, cum tot signis demonstrationibusque sufficientissimis admoniti sæpius estis, illa non sine plurimis accidentibus in vsum vnquam assumpta fuisse, contracturis aut morte, similibusque prouenientibus ex eis. Quapropter vsum fodicationum emplastrorum tenere, quo vos haudquaquam, nec ægri vestri seducemini.

Emplastrorum fodicationum conditio.

Emplastrorum eiusmodi conditio talis est, vt accidentia quæuis auferant applicatione secunda, nihil corruptionis accidentalis aut contrarietatis admittant, &c. Quare propter hæc arcana sua notate compositionem eorum, vt eam probè cognoscatis. Melius est vnicum hoc medicamentum, quàm ars integra, quam factitatis.

Ex quatuor cõponitur.

Vnumquodque fodicationum emplastrum ex quadruplicibus compilari debet, quadruplici ratione. *Prima* quidem ob sanationem, quæ de cera fit. *Secunda*, vt accidentia quæ vulneribus indies & singulis horis incidunt, amoueantur, sic vt in eis nullatenus maneant: idipsum fit per gummi. *Tertia*, vt alia quibus vulnera, præter accidentia subiecta sunt, veluti putredini, vermibus, corruptioni carnis, & similibus, auferantur, & hoc per consolidatiua maiora, masticen, myrrham, &c. quicquid per ista crescit, optimũ est sub eo processu, qui positus est antea. *Quarta*, vt præseruet à spongiositate carnis, scabie, pruritu, aridura, contracturis, & similibus aliis, vt sequitur, idque per mineralia, prout lithargyrium, marchasitam, antimonium, calaminarem, & similia. In istis quatuor ars vera componendi fodicationum emplastra consistit, in quibus etiam cura sanatióque vera latet. Alia multa reperiuntur, quæ plus nominis quàm artis habent.

Compositio fodicationum emplastri.

Eius cõpositio.

℞. *Ceræ, Lithargyrij ana lib. j. Calaminaris,*

Colophoniæ, ana ℥ ij.ß. Olei communis lib.j.ß. Liquescant igne leni cera, colophonia, & oleum simul, postea lithargyrium & calaminaris contusa, tritáque subtiliter sensim iniiciantur ac decoquantur ad emplastri iustam spissitudinem, incombusta postmodum imponantur gummi hæc, vt sequitur.

℞. *Oppopanacis, Sarapini, Bdellij, Ammoniaci, Galbani ana ℥ j. ß. præparatorum tamen, & in aceto coctorum prius.* Et postquam aliis admixta fuerint, addantur isti pulueres.

℞. *Corallorum alborum & rubeorum, Mumiæ, Myrrhæ, Thuris ana ℥ ß. Antimonij ℥ ß. Croci Martis ʒ ij.* His aliis admixtis partem adiice larignæ masticis, deinceps infunde. Postmodum hypericonis oleo, nec non lumbricino cum additione Camphoræ ℥ ß. agitato manus inter, & serua.

Non est quòd excusationes quæras in descriptione hac, neque vt sumptus fugias, aut multitudinem abhorreas simplicium, aut potius adhibe diligentiam in his, quæ te securum faciunt, in omnibus vulneribus capitis, etiam fodicatis ac aliis, quæ minimè curare debes, solum relinque medicamento curam: ipsum est medicus, tu verò non.

Alia compositio fodicationum emplastri cuiusdam, ad vlcera cum vetera, tum recentia, nec non ad vulnera quæuis excellentissimi.

Compositio altera.

℞. *Galbani, Oppopanacis, ana ℥ ij. Ammoniaci, Bdellij ana ℥ ij.* Terantur omnia minutissimè ponant' per diē & noctem in ollam fictilem & vitreatam, affuso quidem optimo aceto ex vino facto. Postmodum coquantur in eo, suaui tamen igne carbonum, vt gummi liquescant, quo percepto calida in saccum effundantur, & exprimantur, vt separentur à fecibus, quæ sunt abiiciendæ. Colatura hæc iterum bulliat in olla, tamdiu, donec acetum euaporatum sit omnino: semper agitanda sunt, ne comburantur. Hoc serua mundissimè coopertum, ne quid incidat. Postea sume olei oliuarum libras duas, ceræ nouæ libram ß. quæ in ollam fictilem vitreatam & satis magnam ponantur super ignem carbonum, & sensim liquescant. Iniice tandem lithargyrij minutissimè triti libram vnam & ß. paulatim & successiuè semper agitando, quousque permixta sit, & spadicei coloris fiat materia, vel in eum incipiat conuerti. Postmodum accipe gummi prius coctum ad quantitatem nucis, & iniice qualibet vice tantundem, quousque intrârint omnia, mixtáque sint in aliis rebus & colliquata: videndum interim, ne materia plus æquo calescens efferueat, cum per se valde calida sit. Postremo hæc addes.

℞. *Vtriusque aristolochiæ rotundæ, Calaminaris, Myrrhæ, Thuris ana ℥ j. Tritis terendis, & iniectis affundatur olei laurini ℥ j. & vltimò Therebinthinæ puræ ℥ iiij.* coquantur agitando summa cum diligentia. Cum scire voles, an satis cocta sint, eius parum in frigidam aquam pones, & si non adeò mollis adhæserit, bene se habet, sin minùs, & adhæreat ipsis digitis, coquatur latiùs, donec optimè cocta sit materia. Depone pòst ab igne, & in magnam peluim aquâ plenam effunde, postquam infrigidatum fuerit, vt manibus eam tractare valeas, istis oleo camomillæ vel rosaceo perunctis, amalgama tribus aut quatuor horis, & mundo vase reconditum emplastrum hoc serua: quinquaginta post annos, æquè bonum est ac recens, vel anno primo factum.

Vsus.

Emplastri vsus.

Istius emplastri virtutes innumeræ sunt ad vlcera vetera, nec non recentia, siccat, mundificat, carnem bonam producit, consolidat, ac sanat vnâ septimanâ magis, quàm aliud integro mense: putrefieri non permittit, aut corrumpi, nec malam carnem excrescere: neruis truncatis aut contusis optimum est remedium, ferrum, lignum, plumbum & alia de vulneribus attrahit superpositum eis tantùm. Venenosorum animalium curat morsus, ictusque: maturescere facit apostemata cuncta sola superpositione: contra cancrum, fistulam, ignem persicum, &c. est excellentissimum, & ad mitigandos omnes dolores.

TERTIA CHIRVRGIÆ VIA.

DE BALSAMO.

Balsamū quid?

Balsamum aliud nihil est, quàm medulla Mumiæ. Mumia siquidem est balsami corpus, quare medicus vtens balsamo hoc, iuxta naturam operatur optimè. Verum est oleo præparata destillatáque vocari balsama, sed à nullis præterquam imperitis medicis: non continent enim in se Mumiam, ex qua sanatio procedit omnis. Nullam ergo ftiuolorum oleorum eiusmodi facio mentionem. Sal etiam balsami naturam habet, non quod balsamum existat, vel mumia, sed eorum est sustentaculum: continet enim vulnus mumiam, cui sal applicatur in sua præparatione plenum.

Humoristæ taxantur.

Haud imitandi sunt, qui dicunt, hîc frigidum, calidum, humidum, aut ibi siccum: ista quidem contra naturam adducuntur in vulnerum cutis, cum accidentia sunt. Cùm verum assumitur medicamentum, ista non occurrunt. Graue nimis atque damnosum est medicamentum, accidentibus obnoxium, quod eorum curæ contrariæ sint, contrario modo pariter succedunt. Huius rei causa latet in scatulatum variis coloribus.

Descriptio Balsami talis est.

℞. *Mumiam cum æquali pondere mellis, admixtis floribus hypericonis, & aliquo vase reclusa vitreo ponatur in digestionem, per septimanas quatuor.* Postmodum seruetur hoc digestum, quo quidem humectanda sunt assiduè vulnera, donec persanata sint.

FINIS LIBELLI DE BALSAMO.

THEOPHRASTI PARACELSI BOMBAST VTRIVSQVE MEDICINÆ Doctoris de Vermibus, Serpentibus, Araneis, Bufonibus, Cancris, & Maculis ortis à natiuitate Liber.

CAP. I.

DE ORIGINIBVS ARTIVM.

CVm Deus Opt. Max. nedum cuncta, quæ necessaria sunt hominibus ad cibum & potum,

potum, ac ad sustentationem creauit, sed etiam omne, quod ad eorum sanitatem & commoditatem est vtile, nec non ad vitam longam necessarium, idque per diuinum verbum suum FIAT, vt in Genesi legimus: hæc omnia non solùm visibilia vel sensibus obiecta fore voluit, verùm etiam occultis & magnis viribus naturalibus dotauit, suaque virtute cunctipotente confirmauit, vt indubiè nobis credendum sit, immutabilia sic in finem vsque sæculorum omnium permansura. Verùm, quod parùm admodum ista cognoscamus, eius nos ipsi causa penitus existimus, eo quod ira negligentes, desides, & mox fastidio simus affecti, cùm discere quærereque debemus: id facere nos tamen oportet, si naturam in suis magnalibus & mysteriis cognoscere volumus. Deus enim creauit eam eiusmodi viribus atque virtutibus ornatam, vt non occulta maneret in eis, vel istæ laterent in ipsa: verùm vt vniuersaliter omnibus hominibus, cunctis etiam creaturis venirent in vsum ad earum commodum & vtilitatem.

Naturæ mysteria cur nos lateant ipsissimus in causa.

Quinam tamen homo primus Adam hæc omnia nouerit, & naturam ipsam in suis viribus atque rebus supernaturalibus perfectissimè, valde miratu dignum, præsertim quod post sui creationem & ante lapsum, lucis naturæ prorsum expers foret, creaturarumque Dei nullam haberet notitiam, sed in Paradyso cum Eua sua coniuge viueret ac ambularet in summa simplicitate. Postquam Deus tamen eos in tentationem eam incidere permisisset, item serpentem seducere mulierem appetitu scientiæ, cogereque, vt morderet in pomum, istudque marito præberet comedendum, quod serpens eis polliceretur multa (prout in primo libro Moysis legimus) inquiens: *Omnia vobis innotescent, bonum atque malum, imo similes Diis eritis, vbi de fructu hoc ederitis.* Quod etiam statim factum extitit, etsi postmodum valde pœniteret eos, effregisse transgressosque fuisse mandatum Dei qua de causa fuerunt extra Paradysum eiecti Serpenti minatus est vtique Deus per mulieris semen, Christum videlicet, capitis contritionem. Hac via docti fuerunt. Adam & Eua, nec non in luce naturæ peritissimi facti. Horum omnium serpens ex permissione Dei causa fuit, & vti doctor eis extitit. Quapropter non sine causa in præsentē vsque diē serpentes, & præsertim Germanici, maximas & imperitis incredibiles potentias, ac supernaturalibus virtutibus persimiles adhuc retinuerunt.

Serpentum incredibilis potētia vnde?

Scitote igitur primum serpentem in Paradyso nedum potestatem & vires habuisse solum Adamum & Euam ex peculiari permissione secretoque diuinis tam alte in luce naturæ sublimādi vel instruēdi, ad boni & mali cognitionē: verùm etiam post illum cæteri serpentes omnes, vt supra dictus in finem vsque mundi: eiusmodi magnaque mysteria ex natura, & potissimùm ex voluntate peculiari Dei retinent & habent. Inde colligi potest, non sine causa tam alta mysteria naturæ serpentes in præsentem vsque diem possidere, rum etiam non præter occasionem lapsum primum, & mandati Dei transgressionem per serpentes accidisse, cùm Deus omnipotens ei plus mysteriorum & aliorum quàm aliis quibusuis animalibus, viuentibusque suis creaturis tribuerit, & appropriarit in earum creatione: quare non mirandum est magis per serpentem, quàm per aliud animal lapsum accidisse. Sciebat enim Deus penes arborem, quam summè prohibuerat primis nostris parentibus, habitare serpentem. Quamuis concedendum, in eum intrasse diabolum, & per ipsum esse locutum istum: quod etiam non sine causa fecit: optimè sciuit enim, animal hoc in luce naturæ tam egregiè dotatum esse per Dominum creatorem pro sui natura, vt ipsemet diabolus. Inde factum est (vt ex prouerbio) quod similis in sibi similem intratir, & ita si ex serpente, nec non diabolo facta consecutio quædam.

Serpens plus habet mysteriorū, quam omnia animalia

CAP. II.

QVo autem progressu tamen id fiat, vt serpens homini tam abstrusa mysteria naturaliter suæ lucis naturæ patefaciat, omne bonum atque malum, item simplicium omnium & creaturarum proprietates & vires doceat (quod inexpertis fieri supernaturali quapiam arte videtur) breuem de primo serpente vobis instructionem dabo.

Serpens quo pacto naturæ mysteria homini patefaciat.

Scitote, serpentem hunc per bona verba non, dulcem vocem, neque per constellationes, aut aliàs magico modo hominem in lapsum incidisse, verùm per morsum in pomum tantum: nam hic esus nisi contigisset, in peccatum non incidissent. Vnde satis colligi potest, serpentem pomo suum effectum inseruisse, nec non essentiam spiritualiter, non secus, si corporaliter in tota natura substantiáque sua fuisset in eo. Simplex in his minimum habere gustum valet: existimo hac de causa margaritas ante porcos non esse proiiciendas. Intelliget hæc sine dubio sapiens. In vltimo libello meo Mysteriorum non solum hunc processum perfectè prosequar, verùm etiam alia multa secreta pulcherrima propalabo. Quare his paucis hoc loco satis habeto.

CAP. III.

QVanquam antea de his scribere nolui, nec aliquo librorum meorum hactenus meminerim, tamen quod summè necessarium fore videam, nedum medicinam, verùm etiam omnes alias artes & secreta naturæ plantari denuò, cùm paulatim in obliuionem transeant, & ab imperitis contemnantur. Id ego veram in punitionem existimo fieri, quòd summa Dei mysteria donáque, non vti dona diuina recognoscantur ab hominibus. Ea de causa Deus irritatus, illa nobis à manibus eripiendi quæ dederat, occasionem habet, aliisque dandi, gratiamque similia, nec non alia plura tanquam dona sua cum gratiarum actione cognoscendi.

Medicina cum paulatim in obliuionem transeat.

Cùm igitur de serpente tractare proposuerim, æquum erit, vt latius quid emolumenti sit ex partibus eius ortum enarrem. Scitote pro parte linguæ hoc admirandum plurimum in sua potentia sese demonstrasse. Quamobrem plurimi gestarunt eam ad mirabiles effectus, videlicet contra quæuis arma, visibiles & inuisibiles inimicos, eisque feliciter successit, & in maximam victoriam in bello nedum, verùm etiā ad alia negotia multa, magis quā dici queat.

Serpentis lingua ad quid vtilis.

Ad hunc modum etiam venereus famulatus inten-

Veneri excitandæ serpens succurrit.

intentionis suæ compos factus fuit, quamuis narratu nimis indignum existat, non tamen ea de causa mentionem facimus huius, vt quispiam vtatur ea nequitia, sed quòd videat, quã admirandæ naturæ vis appareat. Quanquam in istis & similibus fides cooperatur addendo vel minuendo secundùm vsum. Nonnulli partem istam hominibus ad cor exterius super nudam carnem alligârunt, qui laborarunt internis apostematibus propter eiusmodi regiones, & ita venenum citra cutis apertionem extraxit, vt instar guttarum adhærere visum fuerit, quo semper absterso, rursus illa pars applicata est, iterum, ac tam diu, donec nulla gutta prorsum apparuit: hac via patiens sanus euasit.

Bufo illigatus extrahit venenũ.

Cum bufone similiter agitur, vt alio loco dicimus, dempto solo, quod hic viuus à capite baculo perforetur acuto deorsum, & in aëre suspendatur, donec siccetur, postmodum linteo mundo prorsus inuolutus superligetur: ad hunc modum è patientibus omne venenum attraxit. Verùm vno tantùm raro satis fuit ad liberationem patientis, quapropter iuxta respectum istius & morbi toties alius bufo similis applicandus erit, quousque non inflentur amplius, aut intumescant tum demum extractum fuerit omne venenum, ac ita patiens curabitur. Non propterea quod animal sit ita horrendum, reiiciendus est vsus eius in medicina, sed vt magnum habendum in ea naturæ mysterium. Optarem pro patre mea, vt ad omnia forent attractiua, maturatiua, & corrosiua medicis in vsum: plures ad vitæ retentionem curarentur, quàm hactenus actum sit.

Bufonis mysteriũ magni faciendũ

CAP. IV.

Multo maiora quàm supra posuimus, per dictam partem serpentis, & membrum adimpleta sunt, quæ hoc loco supra quod recitare prolixum, lectoribus tædiosum foret. Verùm vbi de curis magicis agam, nedum de hac, verùm etiam de aliis longè maioribus rebus & viribus supernaturalibus legi poterit abundè satis, & quàm varia gestârint veteres, quæ supernaturales vires atque virtutes demonstrârunt, in grauissimis ægritudinibus ac defectibus, in quibus terræ natura nihil efficere poterat, pepulerunt & curârunt. Operationes in istis ita potentes extiterunt, vt gestatione sola vires suas demonstrârint, homines mirabiliter ab armis omnis generis tutos reddendo, ab omnibus inimicis eorum similiter ipsis felices admodum successus & victorias adferendo, pluraque narratu minimè possibilia. Verba quædam inuenta sunt, characteres, sigilla, signa & mirabiles imagines in charta virginea depictæ, nonnunquam in metallis celatæ, præsertim in *Gamahi*, vt carneolis, saphiris mirum in modum, & variis formis hominum, animalium, ac diuersarum figurarum, quæ singula mirificas & supernaturales vires in suis operationibus manifestârunt, vt etiam pro parte scriptæ reperiuntur, prout à Ptolomæo, Virgilio, Alberto magno, &c. Cum tamen authorum eiusmodi libri iam extantes, à ceremonialibus ita corrupti sint, eis nullatenus fidendum, nisi quis prauum à bono separare nouerit, nucleum eliciens, abiectis corticibus.

Curæ Magicæ & supernaturales.

Vires rerum supernaturales.

CAP. V.

Nec non est, quod quispiam putet, me velle homines impellere, vt credant, aut his vtantur: ad id in cuiusque situm est arbitrio. Quanquam Virgilio, nec non Alberto magis quàm aliis scriptoribus est credendum: nihilominus optimum quod sciuerunt, sibi retinentes subticuerunt, secum in tumulum deferentes. Quare nihil excellentius præ manibus iam existit, quàm ipse Techellus scripsit, etsi minima scriptorum pars eius extet, quod penes eos, qui habent illa, contemnantur, ea de causa, quia Iudæus fuit, magnus tamen in Israël magister extitit. Verùm quòd ista patui fiant ab imperitis & insciis, ars maxima præstantissimáque Magica, nec non Cabala transierunt in obliuionem, & ab inexpertissimis contemptæ Sophistis iacent. Non considerauerunt isti rudes homines, omnipotentem Deum suo populo, Israelitico scilicet, manifestasse tunc temporis plus in luce naturæ, quàm post aduentum Christi factum sit hactenus. Quamuis in Theologia naturales & supernaturales artes omnes contentas habeamus, vt inde valeamus eas omnes addiscere, quod simplicibus hominibus occultum est, & longè difficiliùs quàm vt ab eis intelligi queat. Est etiam impossibile mihi cuiuis asino rudi, vt infãti pultes in os ponere, sed legito sũma cũ attentione Salomonẽ & Prophetas, cum nouo testamento, & reperies ibidẽ supremum totius mundi contineri thesaurum occultum.

Techelli commẽdatio.

Deus populo Israelitico plura manifestauit, quàm nobis.

Theologia omnes in se continet artes.

Vt ad propositũ de serpente redeam, scitote in eiꝰ cute vel spolio magnas latere vires, nedũ ad vulnera, cũ puluis eiꝰ eis iniectus fuerit, verũ etiam gestarũt illud plurimi super brachiũ nudũ, quo tulerũt arma, victoriãq; consecuti sunt. Inde puerperæ circa collũ aut corpꝰ opposito, victoriã in puerperij cõflictu habuerũt, citissiméq; liberatæ fuerunt. Sed nõ omne spoliũ serpẽtis id efficit, illud solũ, quod ipsemet serpens exuit & abiicit à se, prout cornua ceruꝰ. Pariter de lingua putandũ, non omnẽ habere virtutes, at illa tantũ, quæ de serpente viuo adhuc eruit.

Serpentinæ cutis vires occultæ.

Serpentinum spolium quod optimum

CAP. VI.

Iam ad serpentis conclusionem perueniamus. Postremò de hoc notato, pinguedinem eius & carnem in se maximam curationem continere, non solum in recentibus vulneribus, at venenosis morsibus etiam, in vlceribus, &c. Multas alias virtutes habent, & præsertim ipsa caro medicamentum est excellentissimum, vbi primum abscissum caput fuerit, & cauda (pulso prius ab eo sudore, qui venenum est eius) truncata & abiecta simul ambo. Breuibus ista comprehendo, quod alibi latiùs tractem, quare contentus his paucis esto.

Serpentini adipis virtutes.

Serpentina caro ad quid prosit.

De consecrationibus, & serpentum adiurationibus, vt aliquid adferamus. Istæ contra Deũ atque naturam factæ sunt. Quamuis admittam eos hoc medio domitos & mites reddi vincíque, tamen id fieri minimè debet, non magis quàm superstitiones & Idololatria, quæ neminem ęgrotũ aut sanum efficere deberent, cũ id vera fide per naturam facere possimus aliis quæ dicta sunt omissis. Verba quædã supra serpẽtes prolata faciles & quietos eos efficiunt, ac obedientes. Item preseruatiua nonnulla habentur, quæ tutos vtentes eis faciunt à serpentum & alio-

De serpentum consecrationibus quid statuendum.

Præseruatiua contra morsus serpentũ

& aliorum animalium venenoſorum morſibus: quæ varia ſunt, vt alibi ſcribimus. Quanquam de ſerpente cuius antea memini, parua cura habenda eſt, quod in ſuo genere ſit optimus, verùm de aliis pleriſque, nec non crocodilis, ſalamandris, atque baſiliſcis maxima, quæ ſub genere ſerpentum contenta ſunt omnia, hominibus inimiciſſima, venenumque ſuum in eos dirigentia. Quamuis in Germania raro vixque reperiantur, nihilominus eorum oportuit meminiſſe, quò meliùs ab eis cauere poſſint homines vbicunque fuerint. Melius præſeruatiuum non noui, quam ſit camphora in oleo petroleo, vel oleo de S. Quirino ſoluta, quantum poterit eo ſolui, & manus, pedes, ac aliæ corporis nudæ partes inungendæ ſunt: poſtmodum cum ſerpentibus tuto poterit agi verſarique. Si tamen hæc medicina præſeruans contra periculoſiſſimos ſerpentes, vt illi ſunt, qui ſagittarij dicuntur, eo quod eminus in homines irruant, non fuit ſufficiens: item illi, qui mortuis veſcuntur corporibus, & crocodili, nec non baſiliſci, qui homines aſpectu ſolo necant: aliqui ſupra ſe *Gamahi* geſtarunt, in quibus homines ſub ſiniſtro pede ſerpentem habentes, celati fuerunt, ſuper quem ſteterunt ad caput. Hoc fuit penes antiquos optimum atque ſupremum ad iſta præſeruatiuum. De his Techellus præ cæteris optimè ſcripſit authoribus omnibus. Verùm à Sophiſtis nebulonibus intercepta ſunt iſtius ſcripta viri, vt plebs communis priuata ſit eis: quæ ſibi retinuerunt, aliáque friuola ſtultiloquia ſubtruſerunt in locum, & falſas opiniones. Hac ratione proprium venati ſunt honorem, quod ſummè deplorandum eſt. Contra quid agendum, actum eſt, quare Dei iudicio relinquendum.

Techelli ſcripta intercepta.

Vt harum finem rerum attingam, exiſtimo, haud fore neceſſarium, eas hoc loco tractare latiùs, at libro, quo de Magicis agam ſecretis, & ſimilibus aliis. Quare ſatis de tractatu ſerpentum, &c.

CAP. VII.

SVnt & alia præter ſerpentes animalia quædam horrenda prorſum, & contempta, quæ myſteriis maximis dotata ſunt. Vt bufones, de quibus tertio capitulo dictum eſt antea, maximum in peſte remedium exhibent, & in morſibus venenoſorum animalium, exſiccati, nec non alligati, cito venenum extraxerunt omne, vitam ægris conciliantes, vbi cætera medicamenta nihil prodeſſe potuerunt. Videmus etiam per eiuſmodi remedia morpheam ſtatim à fundamento prorſus extirpatam fuiſſe, cum viui cocti fuerunt in oleo, quo damnum hoc inunctum perſanatum eſt, & alia multa, quæ putatitij medici tanquam fabulas exiſtimant, ego verò ſecretiſſima quædam arcana.

Bufones maximū in peſte remediū habent.

Morpheæ remedium bufo.

Similiter aranea, quæ horrendiſſimum animal exiſtit, quàm egregium contra febres quartanas remedium adhibet? cum inſcius eam nucis corticibus incluſam geſtarit æger in quartam vſque diem. Item in Salamandra, quàm varia tentarunt alchymiſtæ, donec repererunt artem conficiendi per eam aurum atque tincturam ad metalla: quanquam in medicina haud vtilis exiſtit, nihilominus ob ea, quæ dicta ſunt laudabilis, tractatu quidem periculoſiſſima, quod celerrimum venenum habeat, & potentiſſimum, quare cauendum ab eius tactu, &c.

Aranea arcanum contra febres quartanas.

Salamādræ vſus.

CAP. VIII.

POſtquam de venenoſis & horrendis animalibus egimus, alia communiora quædam adducamus: puto vos non ægrè laturos, vt mos putatitiorum hactenus medicorum fuit, omnia ſimplicia, quæ non ſunt apparentiæ magnæ, ſed facilè haberi poſſunt, contemnere tanquam inualida: non conſiderantes Dominum Deum fruſtrà creaſſe nihil, ſed vnumquodque peculiaribus dotaſſe viribus ac virtutibus, iuxta ſuam voluntatem.

Medic. reprehēſio.

Quod hæc autem ignoremus, eius ipſi nos cauſa ſola ſumus ob noſtram negligentiam, incredulitatem, & in perquirendo naturæ lucem pigritiam, &c. Tum ſi quiſpiam alius in quærendis Dei donis maximè ſudet, quo prodeſſe poſſit aliis, atque docere conetur: ita prauæ naturæ ſumus, vt nedum ingrati labores eius vilipendamus, at etiam carpentes irrideamus. An hæc fideli medico diſplicere non debeant?

Hoc à ſcriptione me retraxit, quanquam antea vos inter me numeraui, ſum tamen veſter indagator & inuentor, qui libenter vos meam artem omnem quam apertiſſimè ſcripſiſſem ac declaraſſem, & veluti pueris in os pultes indi ſolent, intuliſſem, niſi me veſtra detinuiſſet ambitio, nec non proprij commodi laudiſque venatio, qua vobis ipſis honores adſcribitis alienos, & non eis, à quibus habetis artes. Quare mea prorſum non eſtis arte digni, quamuis optimè ſciam vos eâ plurimum indigere, ſi veri medici eſſetis, haberetiſque tantillum in proximum caritatis. Cùm tamen loculorum vtilitatem, vxorum veſtrarum coquinam & arcas magis quàm ægros curetis, eſt quod eam vob. laudem attribuam, etſi me perperam inculpetis. Nil boni de vobis loquor, non ſine cauſa tamen, ſed quia loculorum eſtis medici tantùm, quos meliùs curatis omnib. corporis morbis, quo fit etiam, vt ſplendidas domos ædificetis, vt palatia, aureos geſtatis annulos, byſſinaſque veſtes, &c. Vos mihi improperatis leues opes meas, & veſtes humiles quas habui, geſſique: verùm ſi tantas extorſiſſem ab ægris pecunias, eaſque venatus fuiſſem, & loculos meos potiùs quàm ægros curaſſem vt vos, ditior veſtro quouis forem: quanquam & ſic longè ſum vobis opulentior omnibus. Conſtantiores diuitias enim poſſideo quàm vos videlicet artes, quæ meæ diuitiæ ſunt artes optimæ: nam eas fur à me non auferet non ignis aliquis nec deprædator, niſi vitam adimat, nec propterea poſſidebit illas, cum in me ſint occultæ nec non inuiſibiles, quare mecum recedunt vti ventus. Ecce tales opes habeo, quæ domos, prædia, veſtes, & pecunias excellunt, ac omnia quæ poſſidetis, cùm ſint permanentes. Et quamuis pecunias meas cum bonis viris abſumam, nihil de capitali mihi deperi, hoc artes exiſtunt, quæ nunquam auxiliante Deo me deſerunt.

Medic. reprehēſio.

Theophraſti opes.

CAP. IX.

PRopoſui de quibuſdam tractare ſimplicibus, & præſertim de quibuſdam animalib., & morbis ad quos pertinet, quorum nullus medicus ante me fecit hactenus mentionem, puto quod ignorarint, aut ſi forte nouerint, ea con-

ea contempſerunt, ſic vt in obliuionem tranſierint. Primò ſcite vermem terreſtrem omnium maximè vulgarem, quem lumbricum vocant,& pluuialem,quod iſtius tempore prorumpat extra terram. Quis putaret iſtum virtutum & myſterium in ſe tantum continere, contra genus omne vermium, ex morbis orientium, & potiſſimum in panaritio, vel pandalitio morbo digitorum, qui vermium inſtar eos maximo dolore corrodit, ac intolerabili, ſic vt noctes atque dies ægros torqueat, noctu maximè, quare veteres hunc morbum *rodentem vermem* appellarunt: nec ſine cauſa, cum ſcirent eum verme pellendum eſſe, curandumque. Proceſſus eius ad hunc ſe modum habet.

Vermes terreſtris arcanum aduerſus panaritium.

Recipe vermem iam dictum paruum aut magnum, iuxta reſpectum perſonarum atque dolorum. Nam ſi homo ſenex aut mulier exiſtat, vel dolor ipſe magnus, tanto maior lumbricus aſſumendus eſt, vt morbum eiuſmodi ſuperare valeat. Superligandus eſt linteolo digito, vel ei loco in quo dolor maximus exiſtit, & maneat ibidem viginti quatuor horas, aut donec viuit: eo mortuo, curatus eſt morbus, & vna cum verme mortuus. Non quòd hoc per incantationem, idololatriam, aut ſuperſtitionem fiat, ſed ex naturæ viribus & operationibus. Inde ſatis colligi poteſt, omnipotentem Deum nihil æquè paruum, ſimplex, vel deforme ſuper terram creaſſe, tam contemptum nil, quod in hominum ſanitatem eſſe non debeat.

Panaritii cura.

Cùm tamen iſta paruum aut nihil vobis in crumenam aut in coquinam adferant, ea minime pati poteſtis, at contemnitis & irridetis, imo prorſum eradicatis, quod ſane deplorandum venit. O quod ego iuui, quos medicina veſtra perdiderat, à quibus nihil mercedis accepi, vt interim alios multos ſubticeam labores, quos in pauperum gratiam libenter impendi, nihil ab eis cupientes: contra vos Doctores, ne lotium fruſtra conſpicitis, quantò minùs pedites vel equites ægros inuiſitis, non numeratâ pecuniâ ſatis amplâ? Singula penes vos ordinata ſunt, quibus obuenire nemini licet: cuique lotio batzius conuenit, ſchedulæ groſſus, viſitationi floreni quadrans, & equitationi ſuper aſinum florenus integer. Eſtne hoc corpus crumenæ magis quam curationis ægri? non ſat ſcio quid aliud ſit. Hic integer veſtræ medicinæ ſcopus exiſtit: vt ſi non ægris, crumenæ veſtræ ſatis abunde ſubuentum ſit.

Medic. reprehenſio.

CAPVT X.

QVod de vermibus rationem abſoluam, ſcitote latiùs eos nedum habere vires curandi panaritium & ſupprimendi: verùm alios vermes omnes in hominibus ortum & ſuſtentationem habentes, quocunque nomine vocentur, vbi ſiccati fuerint, puluerati, nec non hominibus intrinſecus adminiſtrati cum quouis liquore: in caprino lacte melius: vermes omnes ad hunc modum expellunt ab inteſtinis & ſtomacho per ſucceſſum. Per eundem etiam ſyrones expulſi fuerunt, aridura ſanata, nec non membrorum dolores maximi. Itidem de ſylueſtri mure putandum, hunc myſterium ad ariduram in ſe continere maximum.

Vermes terreſtres valent cõtra lumbricos.

Syrones aridurã colicam

Idipſum de cancro hunc in modum: aliqui ligatis ei manibus applicarunt eum ſuper locum, in quo morbus cancer exiſtit, ac rubedinem effecit, ibidemque mori permiſerunt, pariter & morbus ille mortuus eſt. At ſi fuit apertus, vnoquoque fodicationum emplaſtro curari ſe permiſit.

Cancri arcanum aduerſus cancrum

Ad hunc modum etiam febris & hydropiſis, vbi cancro fuerunt vngues omnes abſciſſi, poſtmodum ei ſuper dorſum colligati, & hoc modo rurſus in fluuium poſitus eſt, nulla tandem adhibita cura latiùs: hâc viâ datum eſt hominibus auxilium. Non quod iſtud ſuperſtitio ſit non magis quàm quæ dicta ſunt, vt putaticij præſumptioſique medici perperam iudicant, mundóque proponunt, ſed per naturales operationes atque diuitias, quæ huic vel illi creaturæ tales vires ab initio tribuerunt, adimpletas. Quamuis in omnibus non iuuent eiuſmodi remedia, cuius cauſa notanda venit, hæc nempe, quod patientis vitæ fortaſſis terminus inſtet, ſic vt morbus eius mortis initium exiſtat, à quo tendit ad finem: Id putaticij, nec non inexperti medici non conſiderarunt, vbi quid ſciuerunt, eóque ſunt vſi, fruſtrarique ſpe ſua, quare quod non in omnibus ſucceſſerint, falsò iudicarunt, & concluſerunt ea per ſuperſtitionem fieri, vt cùm homo firmam & conſtantem eis fidem adhiberet, abſque hæſitatione quapiam iuuaret, alias non: ſed fruſtraneam eſſe medicinam, vbi quis imaginaretur contra, vel dubitaret.

Febrem in Hydropiſin.

Remedia cancrorum cur non omnes iuuent.

Quanquam admitto imaginationem & fidem eſſe tam potentes, vt per eas nos ipſos redd ere ſanos aut ægros valeamus: imo quod maius eſt, poſſumus in æternum ſeruari, vel perdi, ſecundùm vſum in quem aſſumptæ fuerint. Quare non fruſtra Chriſtus tantùm de fide locutus eſt, vt etiam infirmos curando ſemper dixerit, *Fides tua te ſaluum fecit, aut fiat tibi iuxta fidem quam habes.* His nos admonet medicinæ, medicis quoque fidem ab ægris adhibendam eſſe, iuuatéque poſſe credendum firmiter: non comprehenduntur hoc loco putaticij, ſed medici fideles tantùm, & veri, qui de ſalute ſuorum patientum anxij ſunt, vti Chriſtus. Non eſt etiam quod facilia media ſuſpendantur, quorum nonnulla recitauimus. Nam legentes Scripturas ſacras & exempla, quæ continent, perpendimus & videmus, Chriſtum atque Prophetas graues admodum infirmitates leuibus curaſſe mediis, vt cùm ipſe Chriſtus oculos aperuit cœco ſimplici luto cum ſaliua. Propheta ſimiliter curauit peſtem, ſuperpoſitione ficus vnius. Alia pleraque ſimilia habemus in Scripturis exempla, quæ recitare longum foret. De virtutibus notate latiùs.

Imaginatio etiam ſanos faſcere poteſt.

CAPVT XI.

ALiæ multæ virtutes in cancris inuentæ ſunt, vti maximum in igne perſico refrigerium, contuſi cùm fuerunt, & ex eis ſuccus expreſſus & applicatus. Aliqui conflatunt vnguentum ex eo, quo curantur aduſtiones omnes aqua calida, vel igne, pice, aut aliqua pinguedine factas: compererũt hoc medicamentũ alia quæuis in ſimilibus excellere, ſimiliter in calidis & circumrodentib. vlcerib.: in doloríb. maxi-

Cancri virtutes in igne perſico, &c.

Vnguentum aduerſus aduſtiones ex aqua, &c.

maximis & intolerabilibus capitis, vt patiens, etiam putaret intellectum amittere solùm tempora capitis illinendo: pariter ad vlcerosa mulierum vbera maximum præstiterunt auxilium. Vrinam cient, & calculum aut arenam, & similes hominum defectus pellunt per vrinam: nullum in summa tartarum in corpore nasci permittit, at vehementer arcent. Quare qui vescuntur eis, ac vtuntur assiduè, non est qui calculum vel arenam curent, cùm ab eiusmodi morbis summe præ cæteris omnibus præseruent.

Aduersus calculum.

Iam de crudelibus, tyrannicis, & alienis ab omni pietate medicis aliqua dicenda sunt, qui cancrum: vermem & similia tollere præsumunt, abscisionibus, adustionibus, & corrosionibus per aquas fortes. Aliud fundamentum non habuerunt, quàm quod per corrosiua putarunt eos morbos fore superandos, quo factum, vt hominum dolores in martyria conuerterint, non considerantes eiusmodi per se defectus corrosiuos existere, sedatiuisque potius, quæ dolores mitigant, vtendum esse, quietéque sanitatem introducendam. Contra semper hæc friuola stulta nimis eorum opinio fuit, vt malum malo vincerent & curarent. Ego vero dico, dolores membrorum quosuis ad optimam quietem adducendos per sedatiua: sequitur inde sanatio. Exemplo tibi sit homo valde cholericus, qui non simili cholera verberibus & malis verbis mitigari, sedaríve potest hoc loco similiter fieri credendum. Itidem de mœstis & peccatoribus intelligendum, istorum tristitia cordisque mœror gaudio consolationéque pelli debent, vt absolutione per Euangelium: hæc est summa contra peccata recognita per pœnitentiam vera medicina. In istis etiam est quod consideretis, bono malum euincere, non è contra: negotium enim hoc non intellexistis nactenus. Curare voluistis falsa medicina vestra cancrum, & vermem occidere, quod nonnunquam accidit, sed patiens ante hos mori coactus fuit. Alij truncationibus, adustionibus, corrosionibus, & similibus tortorum operibus & martyriis eiusmodi prouinciam aggressi fuerunt, spem in auripigmento fixam, & in sublimato Mercurio habentes. Quamuis in calcinato magno, dulcique Mercurio sublimato, nec non oleo dulci Mercurij, & potissimùm in essentia quinta dicti Mercurij maxima sanatio consistat, nedum istorum, sed longè maiorum, vt syronum, fistularum, lupi, similiumque hîc non adducendorum: non tamen, vt ex montibus eruuntur ad medicinam assumenda sunt. Cum ergo vos eorum præparationem ignoretis, merito pariter ab eis abstinere vos deceret, aut priùs ab alchymistis addiscere, vt illa possetis in suum verum gradum adducere postmodum illis vti, non priùs: nam benè vobis alias minimè cedent: sed vt supra de mortificationibus dictum eueniet. Poteritis cancrum & vermem quandoque pellere, sed pectus, pedes digiti, manusq;, nasus, aures, & similia membra prius abedentur, tum oportebit eius-prius abedentur, tum oportebit eiusmodi morbos vna cum suis perir membris aut regionib. Istæ curæ non debent à magistratib. tolerari, sed maxima seueráq; plurimum in eiusmodi medicos animaduersione tolli. Ne quid obliuiscamur eorum quæ ad ista pertinent, animaduertite, lupum sanatum fuisse similiter vnguentis & cataplasmatibus ex lupinis carnibus & pinguedinibus compositis. Curæ plures istiusmodi narrari possent, cum tamen principales posuerim, reliquas omitto, latius experientiæ tuæ committens.

Med reprehenduntur ad curã cancri.

Mercurii sublimati magna vis.

CAP. XII.

VT in finem intentionis meæ perueniam, hoc mei præsentis libelli capitulo postremo, supremam sanè curationem & occultissimam in conclusionem patefaciam, quæ cunctas alias excellit plurimum. Notate primùm, intolerabilia nedum vlcera, quæ vermes à veteribus rodentes appellata fuerunt, vt *cancer*, *lentigo*, *praua*, *fistula*, *lupus*, &c. ad hunc modum per sibi similia persanata fuisse: verùm etiam alia quædam animalia sibi similibus ablata, prout si homo forma visibile quodpiam signum in corpore gestet à natiuitate, sine dolore, per matris imaginationem, conceptum, vel ad aliquam rem appetitum habentis, aut præ timore vel incusso metu, quæ macularum eiusmodi causa sunt, & maximè postremùm. Quânam id viâ fiat, vt per imaginationem talia mater fœtui adhuc in vtero suo existente valeat inferre tactu sui corporis, & non fœtus, suæ rationes habentur in libro, quem de imaginationibus conscripsi: quo loco nullam istarum feci macularum ab vtero matris conceptarum mentionem, quare hoc libello tractare volui, & hoc breuiter. Notate igitur processum earum per similitudinem.

Macularum natiuarum cura.

Demus te vermis imaginem visibilem, coloréque similem in maculæ forma quouis corporis loco habere. Perquirendum est à matre primũ, cuius magnitudinis, coloris, & formæ, cum tempore, die videlicet, hora, minutoque quibus accidit, ac adimpleta fuit imaginatio talis: perquirenda est istius occasio, tactusque. Si tamen exacte singula per matrem addisci nequeãt, quod raro cuncta recolãt: ab astronomia & Magia petendũ erit: istæ siquidem artes perfectissimã instructionẽ dabunt. His à te cognitis, est quod eiusdẽ generis vermem accipias vnũ, omni proportione correspondẽtem, & si viuus ille fuit, de quo mater imaginationem concepisset, viuum etiam sumere decet, si vero mortuus, & mortuum accipito, quem eodem etiam tempore, quo matris accidit imaginatio, super maculam seruata concordantia quauis ligato, & viuum in mortem vsq; relinquito. mortuum autem vsq; ad putrefactionem immotum. Et si forte matri ex appetitu contigisset, infans eo satiandus venit, & contentandus: si tamen ex timore terroreve, simile quid infanti fuerit incutiendum interea temporis quo superligatur vermis. Ad hunc modum eradicatur à fundamento vermis extra carnem, non tamen extra cutẽ intrinsecus. Ad hoc assumenda est aqua fortis, vel regis vehementissima, tum prius aqua recenti lota cutis, illa perlinienda, & eiusmodi cutis in octo vel quatuordecim diebus ad summum auferetur, & recens ac munda nascetur alia. Hac via

Vermis natiui cura.

Maculæ ex terrore appetitu, &c. vt curentur.

via poteris nedum animalium quascunque maculas eius delegere generis, verum etiam fructuum & creaturarum omnium, per ei simile quod matrem ad imaginationem traxerit.

Breuibus itaque propalaui curationem occultissimam inter omnes, qualem ante me nullus posuit aut scripsit. Nec ea de causa vereor, quia primus in hac re fuerim, cum egomet expertus sim, verissimum esse remedium, quod etiam ob oculos ponere possum. Hoc ipso meum hunc libellum conclusum volo.

FINIS.

D. THEOPHRASTI PARACELSI CHIRVRGIA VVLNERVM, CVM RECENTIVM, TVM VETERVM, OCCVLTORVM ET MANIFESTORVM VLCERVM, ETC.

CVI LIBRI DVO, PRIOR DE CONTRACturis: de Apostematibus, Syronibus & Nodis alter, accesserunt, per interna & externa medicamenta curam eorum veram continentes.

TRACTATVS PRIMVS DE RECENTIBVS VVLNERIBVS.

CAPVT I.

De prima vulnerum aspectione.

Chirurgus qualis esse debeat.

APPRIME necessarium, vt in quouis Chirurgo prudentia, tum ars & experientia simul coniunctæ sint, & mox atque vulnus aliquod inspexerit, eius optimum iudicium faciat curæ finisque: ne sese temere iactans ab exordio, plus minusve quam præstare valeat, pollicetur, vel ex natura queat fieri. Verbum omne suum ex possibiltate naturæ ponderare debet. Nam si, quam ipsa patitur, maiora promittat, quo latius progressus fuerit, eo res verget in deterius, infamiæque notam incurret non exiguam: si vero pauciora nihilominus, quod artis suæ nullam habere certitudinem videbitur, dedecori sibi fuerit adscribendum. Quapropter vtrumque, scilicet ars atque natura æqualiter sibi cognitæ fore debent, alias earum altera deficiente, quicquid operabitur, frustraneum nedum erit, verum etiam in ruinam patientis. Nulla ratione cogi se natura permittit, nec in aliam proprietatem, aut qualitatem quam sibi consentaneum, verti. Si remediis itaque non congruentibus fuerit vsus, labefactabit eam. Siquidem est quod medicus omnis ipsam, & non ipsa medicos vllo modo sequatur. Hæc est ergo summa Chirurgiæ methodus, vt ea medicamenta nota sint quæ naturæ maxime conueniunt: quib. etiam cognitis, curas aggredi quiuis tuto medicus poterit.

Chirurgiæ methodus.

Membrũ auulsum ictu affigi nequit.

Membrum aliquod ictu separatum à corpore, nõ potest iterum affigi. Quod si etiam vllo modo fuerit affixum, in pristinum locum restitui sine defectu minime poterit: nec id quod ad contracturam alicuius membri, vulneratum. Mortale non est in curam cum retentione vitæ suscipiendum, nec omne quod impossibile: nam fatuum foret, irrisioneque dignum.

Mortale nõ curãdum nec impossibile,

Disce igitur tu Chirurge, quæ palam sunt oculo tuo cognoscere, quo scias quid ars & natura valeant, in hisque progredere.

Et quanquam practica manualis omni ex parte scripturis exprimi non potest, vt sunt vulnerum conclusiones, & similia: nihilominus dexteritate propria per assiduam experientiam, habitum contrahente, discito non contra naturales conclusiones agere, ne monstri quid excites præter naturam, aut crescere facias.

Signa quæ in vulneribus maxime cognoscenda sunt.

Vulnerũ signaque bona, quæ mala.

Ignorare nullo modo Chirurgus debet, quæ bona, quæve mala signa vulnerum existant, & quid accidentis immineat, quid illa significent, vt occurrere valeat indies, & obstare. Quandoquidem si corpus sanum ab accidentibus tutum non sit, quanto minus ægrum. Hæc si non intelligis, ipsum te fallis, perdisque patientem, cum resistere non possis accidentibus, artique fidas, quam etiam non calles. En quinam ægros & vulneratos in maius vitæ suæ discrimen ponas, cum idipsum quod contemnis, vulnere longe periculosius existat. Contra cum huiuscemodi prænuncia signa malorum & accidentium tibi nota fuerint, viam illis obstruere facile poteris, laudemque tibi parare non exiguam. Prouenit enim ars omnis ab experientia, iudicioque præmaturo. Quare volatum ne moliaris, antequam plumæ tibi creuerint, hoc est, donec, optime

optime didiceris. Nihil hoc loco superbia, iactantia, vel arrogantia prosunt, at ipsa vera scientia. Hæc sentina fuit vitiorum omnium, in hac arte nedum, verum etiam in aliis quod finem exspectare vix è millibus vnus disciplinæ sui voluerit, sed fere semper in magistros euascunt omnes, antequam veri discipuli dici meretentur.

Ægris noxia nō permittenda quod & Medico dedecori fuerit.

Ægrotis ne permiseris quod noxium esse putes: nam solent aliqui petulantia sua curam applicatam etsi felicem pervertere. Cum igitur obedientia possis à multa sollicitudine curaque subleuari, coge si potes, vt obtemperent. Potius fuerit eos lamentari, quam errorem tuum deplorare te, seque sui ruinam indulgentia tua factam. Euenire sæpissime solet, vt ex permissione vel minima, quam ipse Chirurgus noxiam fore non iudicauit, maximum oriatur damnum, quo sibi dedecus etiam, atque merito contemptum conciliat, velut artifex ignarus artis. Tam occulta est hominis natura, vt fur aut latro latens in ea percipi nequeat, qui vel minimam occasionem quærit, aut ægro vitam, vel tibi famam deprædandi. Quapropter nimium potius quam parum esto sollicitus. Cum tot & tam varia sint accidentia, quæ circumuallant hominem, vt omne vulnus ferme diiudicari mortale magis, quam curabile debeat: nam tempus, natura, complexiones inæquales in deterius magis, quam in melius vergunt. Quapropter considera quicquid operi tuo completissime conuenit perfectius, ordinatius & minori cum defectu fabro, latomo, seu lapicida quouis. Hoc ergo quod sequitur Capitulum, summa cum attentione legas & relegas, quo maximam accidentium partem addiscas: tum demum opus aggredere. Quid boni mali ve tibi succedere possit, hac in re cognoscas oportet: non antea curabis vulnera. Noli donec præ manibus occurrant, exspectare mala, tumque prius addiscere, latronique fores, vbi iam intrauit, occludere, sed antea. Sic fiet, vt cum ea iam eminus apparuerint, aut etiam adfuerint, quo resistendum sit illis notum habeas remedium.

Vulnus omne magis mortale quā curabile iudicandū. Notanda chirurgia.

Cap. II.

Qua via rationeque vulnus curari debeat. Quidnam sit quod curet, quid perdat. Et quid naturale sit balsamum in omnibus corporis membris.

Balsamū omnibus corporis mēbris inest, quo læsa sanatur.

IGnorari minime debet omnibus corporis membris inesse balsamum naturale carnis, venarum, neruorum, ossium, &c. quod ipsis innatum ab initio per naturam, vulnera quæuis illata sanat. Hoc est: naturale balsamum in carne situm, naturaliter carnem, & quod in ossibus, fracturas eorum. Sic de reliquis membris intelligendum erit, vt pote, quoduis proprium in se continere medicamentum, quod ipsum quoquo modo læsum persanat. Est igitur natura sibimet proprius medicus, qui quod in ipsa deficit, optime reparat.

Natura sibi medicus.

Hoc loco scitu valde necessarium est, Chirurgum non sanare vulnera, sed balsamum in corpore situm hoc ipsum efficere. Quicunque crediderit alias, aut sibi temere sanationem vulnerum adscripserit, sese, necnon alios misertime seducet: cum artis propriæ, vel eius quod profitetur, nullam cognitionem habeat. Verum tu vulnerarie medice cognoscas, cuinam in hoc negotio rei sis aptus, & quid ars ipsa præstare valeat, est, quod audias.

Chirurgº nō sanat vulnera sed balsamū.

Medicinæ manus in læsionibus curandis hoc solum est officium, vt naturam eo loci defendat ab accidentibus & inimicis externis, intrinseci balsami; ne per eos inficiatur, aut impediatur, quo minus vires suas exercere valeat naturales at potius in illis auxilio Chirurgi corroboretur. Vbi vulnus iam apertum cura diligenti non tubabitur, certissimum est, illud operationibus naturæ solis nullo modo sanari posse, prout decet.

Chirurgi officium quodnā.

Quapropter is, qui hoc loco defendere tuerique nouerit, Chirurgus erit optimus, eaque ratione protector nominandus, quod ab externis elementis contrariis atque reluctantibus illam vindicare nouit. Externorum siquidem elementorum est maxima cura, naturæ defectibus maiores adiicere defectus. Huiusmodi vires elementares inimicæ naturæ, per Chirurgum optimis medicamentis pellendæ sunt: hac via poterit comite naturali balsamo felici cum successu progredi. Nam vbi defensionibus iam dictis in sua quiete conseruatur & pace, cumque ligationibus iuuatur accommodis, ipsamet operatur, at sese perfectissime sanat, carnem ac ea, quæ necessaria sunt, pro vulnerum facultate crescere facit. Verbi gratia, Quidnam id est, quod carnes, pinguedinem, adipem, sanguinem, atque medullas ad incrementum promouet? Non homo, non cibus, aut potus. At ipsa natura vegetatiuam & augmentatiuam in se facultatem habet, quæ corpus, potu, ciboque mediantibus tamen sustentet: quibus & ipsa conseruatur & roboratur etiam. Simili ratione pluuia terraque lignum minime producunt, sed arbor ipsa, non sine psis tamen. A ventriculo sumatur exemplum hoc. Naturale Balsamum est id, quod sanat, verum, vt hoc efficiat, indiget alimento, eoque duplici. Prius administrat cibus & potus: vnde ratio victus ordinati (quem *Diætam* vocant) ortum habet, Posterius exhibet medicamentum vulneribus applicatum, aut superpositum, hoc nutrit balsamum, vt eo celerius ac solidius sanet. Est igitur vnguentum, aut medicamentum balsami conueniens alimentum.

Vires elementares naturæ inimicæ pellēdæ.

Hoc igitur vnicum vulnerario medico restat, vt bonum & aptum nutrimentum eligat, quo perfectius ac felicius curet. Si vero hac in re fuerit negligens, aut imperitus potius, vulnera quæcunque prauiora fieri, nec non in accidentia quæuis incidere permittet. Cum etiam perceperis, fœtorem in vulneribus, facile iudicare poteris illa competens non habere nutrimentum, & hac ratione suas naturæ balsamum operationes adimplere minime posse. Quapropter est, quod

Nutrimentum bonum maxime chirurgo attendēdum. Fœtor in vulnerib. ex alimento.

munda per alimentum conseruentur vulnera, ne quid in illis putridi fœtidique reperiatur.

Purgationis differetia in vulneribus duplex.

Purgationis pariter est notanda quædam in vulneribus differentia dupliciter apparens. Prior ex eorum putrefactione prouenit, altera quidem ex sui prædicto nutrimento: hoc enim excrementum est, illud vero sanies. Balsamum siquidem ab vnguento suum sugit alimentum: quod autem ex eo superest, stercora dat ac immunditiem, vt reliqua ciborum nutrimenta solent.

Vulnera penes purgationē excrementorū conseruanda. Vulnera ligaturis non debent suffocari. Vulnera nō fuenda nec conglutinanda.

Ex his igitur non est ignoranda conclusio Chirurgis, vtpote vulnera penes purgationem excrementorum, & non saniei fore conseruanda, nec in putrefactionibus Naturæ contrarium est medicamentum, quoties vulnera ligaturis fuerint suffocata, recentique nutrimento non sustentata. Huius etiam enormis erroris vestri, vos inter Chirurgos communiter vsitati (quem indies absque iudicio vel arte, sineque successu felici committere soliti fuistis hactenus) eosque præsertim, quos id vitij delectat, monitos hortatosque velim, vt abstineant, scilicet à futura vulnerum, & conglutinationibus ouorum albugine factis, quibus naturam ipsam à sua in alienam, & ei contrariam prorsus qualitatem contorquetis. Hæc medicina vestra nullibi fundamentum habet. Hoc natura solum in sui sanationem optat, vt à putrefactione protegatur, & medicamento congruo balsamum eius nutriatur, vt supra, necnon vt excrementa vera penes vnamquamque vulnerum à vinculis dissolutionem inuenta sint.

Hactenus quid illud sit, quod vulnera sanat, ample satis diximus. Quicquid alias quam auditum est, actum cum illis fuerit, efficiet prauiora, vel ipsa penitus perdet.

Cap. III.

De vulneribus, quæ morti sunt obnoxia, vel non, aut in contracturam sui membri tendentia.

QVod ad vulnerum naturam attinet, latius cognoscenda sunt illa, quæ mortem inferunt corpori, vel suis membris contractionem, & quæ non. Quanquam id cognitu difficilimum est, & incertissimum plurimis: nihilominus pro vulnerum qualitate, Chirurgus ipsum se disponere debet in auxilium, eo loci potissimum, vbi natura sese iuuare conatur, non vt imperitus & ignarus artis eam aggredi.

Cap. IV.

De his, quæ Chirurgo metuenda sunt in vulneribus, astrorum impedimentis, & meta poßibilitatis, eiusque termino.

ET si plerunque vulnera non sint aspectu periculosa, vel talia non appareant: contrarietates tamen, & accidentia metuenda sunt. Exempli gratia. Si quod vulnus irato, vel cholera fellis commoto fuerit incussum, tale curatu difficilimum erit, ac valde periculosum. Deprauantur enim hoc accidente vulnera sic, vt nunquam prout æquum foret, curari valeant, quousque fellis irritatio sedata sit omnino, venenumque suum desierit. Siquidem ad choleram nullum aliud remedium adhiberi potest melius, quam vt per seipsum quiescere permittatur. Nonnullorum etiam oculi suo sunt infecti veneno, vt aspectu solo vulnus quoduis inficiant: eius etiam finis est exspectandus. Cum pleno ventre cibo vel potu, quis vulnus accipit, & præsertim vbi suillas carnes edisset aut simile quid, eo minus fit sanabile. Pariter agnatæ quæuis infirmitates, vt epilepsia, puerorumque morbi curam vulnerum impediunt. In accidentibus huiusmodi cautum esse te plurimum oportebit, maxime quod à natura latius progredi minime datum sit, anteque vulnerationem exstiterit. Si pariter ad vulnus accesserint infirmitates, *aridura, fistula, cancer, foramina, &c.* non prius natura curam admittit, quam huiuscemodi malorum tollantur genera. Latius igitur agere suscipias, quam se naturæ scopus extenderit. Nam ex istis vulneribus plura nascuntur, quam vulnerum pericula, nempe morborum & plurimarum ægritudinum; oportebit ergo te cautum in his plurimum existere.

Accidentia in curatione vulnerū considerāda plurimum. Choleræ nullum remediū. Oculi venefici. Vulnus pleni ventris.

Vulnera ob infirmitatem alias difficulter curātur.

Cœlorum cursus etiam varius, & operationes eius potentissimæ suis in nos impressionibus efficaciter agunt. Quandoquidem si pestem imprimere cœlum valeat, & vulnus aliquod inficere diuersimode poterit. Ex his colligere debet Chirurgus, ac intelligere, cur vbi cœlum infeliciter fuerit suis in aspectibus dispositum, & eius cura sit infelix. Contra cœlum nihil naturaliter opponere possumus: quapropter in similibus, infelicitatis istiusmodi finis est exspectandus. Interea tamen aliqua mutatio fieri potest, at non efficacior eis, quæ in curis pestilentialibus nonnunquam visæ sunt. Hac de causa maius ne susceperis onus, quam valeas vulnerum inimicitias exsequi, sed mature considera, quales & quantæ fuerint. Si medicamento potentiores exsistant, impotenti validiorem te vincere posse non existimabis. Absit à te iactantia, potius ea, quæ te præstare posse nosti, postremo reserua, quam statim ab exordio proferas: nam fragile vas, & homo bulla est.

Cœli impressio nes quid in vulnere agant.

Nonnunquam etiam euenire solet, vt vulnera miram per se naturam ipsa recipiant, non alias quam lignum in signo contrario truncatum vermes concipit, argillaque non congruo tempore de fossa, grillos producit: quod cum in aliquo vulnere perceperis, aliis remediis id euelli vel auerti posse non credes, quam particularibus arcanis quibusdam: vt illa sunt, quæ nonnullis in herbis & seminibus latent, vt lignum vermes non concipere, nec argillam grillos penes quæ fuerint, aut creuerint. His enim latius in similibus vtendum erit, quam communium vsus medicamentorum & curarum habeat. Vulnera sæpius deprauari sub optimo certoque medicamento vel vnguento compertum est, ob cœlestes cursus curam impedientes. Non secus ac lignum sub infelici constellatione tonsum, amplius vegetare non potest, nec insitum aut plantatum quid excrescere: vulneribus

Vulnerū quorundā mira natura.

neribus itidem (raro licet) contingere tamen aliquando solet. Quapropter huiusmodi cœlestium cursuum disciplinam non abhorreas, at potius conare totis viribus eos discere: ne videaris astantibus vt calcearius, qui totum calceum exstruere nouit præter inuersionem.

CAP. V.

De vulneribus recentibus, & vtraque medicina sua deprauatis, cum eorum demonstratione, quæ mortalia sunt, aut saltem periculosa.

Vulnera rite ligãda.

LIgandi vulnera modus non est ignorandus vt non deprauentur, & iam deprauata iuxta suam naturam debitis ligaturis inuoluantur. Recentia vulnera summopere tutanda sunt ab accidentibus, quæ damnum aliquot inferre possunt: horum enim contemptu, plurimum deprauantur. Cum igitur ista variis & prauis accidentibus obnoxia sint, operæpretium fuerit ea declarare.

Ab accidentibus tutanda.

Ligaturæ chirurgorũ prima erronea. Vulnera non consuenda. Repurganda. Quoties liganda.

Consuetum est hactenus istorum labia consui, demum ouorum albumine consolidari, triduoque sub ista ligatura teneri: quod omne deprauationis eorum primum est exemplar. A suturis abstine prorsus, & iuxta secundi Tractatus ordinem huius Libri vulnera per nutrimentum cura, sic primæ deprauationis labem effugies, damnorum in vulneribus radicem potissimam. Si tamen ipsa iam deprauata repereris, à fœtore corruptioneque repurga, prout in secundo tractatu docetur. Iam differentiam habes inter ea, quæ recentia sunt, & illa quæ deprauata, nec non quid cum eis agendum, & qua ratione curanda suscipere debeas. Quod reliquum est, vtere medicamentis in secundo Tractatu descriptis, & infra diem & noctem bis liga, singulis nempe duodenis horis ordinate consuetam nulla ratione prætereundo horam. Si diutius exspectaueris, operatio medicamenti propter nutrimenti consumptionem euanuerit, & cum ea defensio ab extrinsecis elementis, inde vulnus detrimentum patitur, ac deprauatur. Horam igitur obserua diligenter in finem vsque. Cum tamen conclusioni propinquum fuerit, poteris vigesimam in horam tardare, verum huic nimium ne fidas.

Hora ligaturæ certa obseruãda

Ligaturæ secundæ chirurgorũ error deprauatus quando corrigendus.

Primæ ligaturæ deprauationem ouorum pultibus & sutura factam, altera mox inde sequitur hæc. Resinis vtuntur in altera ligatura, quandoque cera non præparata, seuo & oleo mixta: nonnunquam æris viridi, mastice, thure, gummi, &c. quæ ob nimium calorem non conueniunt recentibus vulneribus, nec alimentum præbent oportunum. Sugunt igitur ab his vulnera succum valde noxium: quo fit vt nulla sit operatio naturæ, sed contra seipsam cogatur agere, nunc tumorem, iam corruptionem, tremores cum frigore caloreque, inflammationes, aut puncturas membrorum, & similia. Cum ergo tibi tale vulnus oblatum fuerit, vt prorsus deprauatum desperatumque suscipe curandum, & statim illi, quæ mundificant, applica medicamina. Vulnera quædam aliquibus illata mortalia sunt, aliquibus non: aliquibus etiam temporibus, non aliis: quæ posteriora tamen aliquando mortalia fiunt accidentibus. Quapropter fallax est admodum iudicium, quo conatum est quoduis ad mortem aut ad curam vulnus agnosci posse. Quædam tamen illata principalioribus membris, vt cerebro, quibus hoc moliretur exitum, circa regiones cordis, tanquam desperata poterunt existimari: nam illæsa confinia sua cor cupit. Vulnera vesicæ pariter, & intestinorum, quæ transitum excrementorum naturalem effundunt in vterum. Item pulmonis arteriæ, follisque respirationis eius, quæ ceruicem truncant omnino, vulneraque sicca ad cordis regiones vsque redundantia, cum sanguine congelato possunt ad mortem agnosci: nec non alia multa propter accessum alicuius accidentis mortem alias inuehentis, vt in pulmone iecoreque. Splenis etiam periculosa vulnera, pariter quæ fel aperiunt, ac illa quibus, vt fodicationum ictibus, venæ iecur & stomachum interfitæ truncatæ fuerint. Quæ vitæ musculum confodiunt, in loco vitæ præsertim existentem. Quæ membris extensis plurimum & expansis infliguntur, hoc est, dum quis membrum vi quadam extenderit, ac in eo simul vulnus receperit, cum reliquis quæ dicta, mortale, non æque tamen habendum est, at minus periculosum.

Vulnera quib & quãdo letalia.

Lethalia sũtillata, Cerebro, Cordi, Vesicæ, Pulmoni, &c.

Euenire solet etiam, vt propter situm aut contorsionem corporis, intrinsecus ordo naturalis deformetur, & venæ præter consuetudinem dispositæ sint, eo tempore si vulnus illatum fuerit, ad mortem iudicari poterit. Aliquoties impinguntur vulnera, quæ repentinam inferunt mortem, & alia quæ apoplexiam, aut simile quid morbi mortalis, itidem ea mortalia sunt. Alias ob influentiam in vulnus incidentem, id est, ob signum aut cœleste sydus infortunatum.

Nonnunquam ob nimium timorem: Sepius ob curæ negligentiam. Et quandoq; iuxta mortis occasionem irrumpentis, mortale vulnus efficitur.

Vulnerũ grauissima symptomata.

Obseruandum etiam est, vulnera capitis maniam producere: venarum, visus & oculorum cœcitatem: cellarum aurium, surditatem. Si genitalia lædantur, aut ad mortem, vel in sterilitatem iuxta læsionem accidisse putandum est. Sunt quædam loca, quæ læsa loquelam etiam impediunt. Vulnera quæ per transuersum illata sunt, cum truncatione venarum, ad contractionem illius membri vergunt. Si hemiplexia in vulnus aliquod inciderit, membrum quodcunq; sit, contractum reddit. Neruus omnis læsus, qui balsamo suo priuatur contractionem causat. Cum vulnus arripit ariduta, pariter contractum membrum efficit. Sunt & alia multa variaq; vulnerum contractionem causantium genera: veluti cum ligamentorũ truncatę radices fuerint, aut earum venæ, totum membrum contrahunt. Variæ contracturarum causæ præter eas quæ dictæ sunt, ac locis illarum contrariæ, nihilominus etiam contracturam adferunt à tempo-

Contracturarũ causæ.

ribus,& aliis accidentibus, quarum origo describi non facile poteſt. Eſt enim homo tot inuolutus miſeriis ex corrupta ſua natura, vt non ſit opus ei temere ſeipſum in illas profundius conicere (quod plerique male ſani faciunt indies: (nam ipſa pronior in deprauationem, quam in emendationem eſt: quo fit vt omnibus iſtis accidentibus reſiſtere non ſit humanarum virium, nec artis. Non enim poteſt Medicus contra impoſſibilitatem ipſius naturæ quicquam adferre, ſed ſolum quod permiſerit adiuuare. Hoc vero Chirurgi fundamentum fore debet. Quanquam aliquoties medio medicamento præuenitur contracturis, aliiſque ſimilibus accidentibus, vbi tamen ipſa natura medicamentum ad curam receperit, alias non curat medicus, vt in ſecundo Tractatu dicetur amplius.

Tumores vulnerũ vt curandi.

Tumores calido roſarum aceto curabis, reiecto prorſus & abiecto cupreæ capſulæ vnguento albo. Poſtquam vulnera mundificata fuerint, curentur vnguento fodicationum, in finem vſque.

De glarea vulnerum.

Aqua glarealis.

Ex cuprea capſula Chirurgorum oritur alia deprauatio vulnerum, vtpote glarealis aqua. Statim atque hanc perceperis, capſulam eiicias per feneſtram, & cura fodicationum vnguento, & aceto roſarum calido, proſequereque, propter membri calorem & inflammationem: quibus ablatis, ad mundificationem te conuertas, vt ſupra, poſt vnguento fodicationum comple, donec ea concluſeris. Hoc certiſſimum habe, vulnerum curam veram nulla putrefactione fieri debere, ſed medicamentis, quæ eam arcent & amouent: ea namque ſanant vulnera, conſolidantque Quicquid curare debet, proprietatem ſalis in ſe continere neceſſum eſt, quod vt balſamum extrinſecum, putrefactionem arceat: hoc ipſum oportet eſſe temperaturæ naturæ, compoſitum ex eis, in quibus nutrimentum reperitur membri vulnerati verum, tam carnis, quam neruorum, oſſium, &c. Iſto curabis feliciter, alias non.

Curare quod debet ſalis proprietatẽ habeat.

CAP. VI.

De vulnerum accidentibus à temporibus, & cæleſtium curſibus expreſſis, & aliis incidentiis.

Cœlũ influentiis ſuis variis morbos inducit.

MAnifeſtum eſt influentiis & ſuis impreſſionibus, cœlum varios morbos producere, iuxta varia ſua tempora, ſanoſque plurimum inficere, vt iſti tueri ſeſe ab eius incurſibus minime valeant, at humiliter ſuccumbere cogantur. Cum igitur bene habentes vincat, quanto magis vulneratos. Et veluti febres diuerſas in ſanis gignit, in vulneribus etiam eas imprimit, quæ paroxyſmorum temporibus operationes ſuas in vulneribus exercent frigore caloreque ſæuientibus, iuxta febrium proprietates, quotidianarum vel tertianarum: quæ non recedunt ab hominib., donec ſanata ſint vulnera.

Febres vulnerũ

Peſtis vulnerũ.

Suo tempore contingit vt peſtilentia ſæuiente, morbus hic ſe manifeſtarit in vulneribus vlceris inſtar, & cum frigore caloreque primum inceperit, qua nonnulli correpti fuere, qui tamen albi per totum corpus nihil præterquam in vulneribus fuerat ortum, ſenſerunt.

Euenit etiam aliquoties inter milites, vt in vulneribus angina ſit orta, non alias quam in lingua ſolet cum ſignis omnibus, & craſſa cutis à vulneribus exierit, prout lingua conſueuit, auelli. Innumerabilia ſunt accidentia ſimilia, quibus eiſdem ordine medicamentiſque obſeruatis, vt in ſuis locis aſſuetis, etiam in vulneribus medendum eſt. Eodem namque medicamento quo linguarum anginæ, vulnerum anginæ curatę ſunt, nec alia via potuiſſent à vulneribus expelli quam eiſdem, quæ contra peſtem aut in aginam applicantur.

Angina vulnerũ

Sæpius etiam contingit, vt vulnera ſanguinis profluuium eiecerint, qui verus non fuit ſanguis: hunc nulla medicina ſiſtere potuit. At cum eo tempore dyſenteria ſæuiret, in illis regionibus, & excrementa profluentia pariformia forent illis, quæ manabant è vulneribus, exitumque facerent non diſſimilem, imo prout ſeceſſus redirent, in omnibuſque reſponderent, collectum eſt & concluſum, vt idem quod applicatur dyſenteriæ medicamentum, iſtis vulneribus adhiberetur: quod etiam factum eſt. Hæc & ſimilia Chirurgo ſunt optime conſideranda: nam cum ea mihi contigerint, in aliquot vulneratis pluries euenire poſſent, ac pluribus.

Profluuiũ ſanguinis in vulnerib. Dyſenteria vulnerum.

Mineralium metallorumque foſſorem vulneratum præ manibus habui curandum, qui tremore maximo ter aut quater quolibet die concuſſus fuit, contractione conuulſioneque membri huc atque illuc actus ad quartam horæ partem. Statim atque potandum oleum exhibui, bibitque, melius habuit. Verum vbi liquorem vitrioli hauſiſſet ore, curatus eſt: ſiquidem ſpecies epilepſiæ fuit. Hæc à me tantum dicta ſint vt ſi forte ſimiles amplius ægritudines oriantur: cognoſci queat, plus ibidem vno damno, periculoſa quædam accidentia fore.

Liquor vitrioli curat epilepſiá.

In ſimilibus itaque recurrendum eſt ad medicinam intrinſecam, quamuis optime conueniret, vt Chirurgus per ſe talia curare ſciret accidentia præter aliorum auxilium.

Ex aduerſo, plerunque per vulnera generantur infirmitates, non tamen ſitum habent in illis, at veræ ſunt infirmitates intrinſecæ, veluti mania, epilepſia, &c. Quæ quidem ægritudines, licet perſanata ſint vulnera, nondum abeunt, at remanent. Qua de re debet alius hoc loco proceſſus, & curandi modus excogitari, quo medicamentum inueniatur prorſus alienum à Receptis, cuius hactenus inter medicos & Chirurgos pauca vel nulla notitia fuit.

Vulnera plerunque generant infirmitates.

CAP. VII.

De morbis occultis in corpore cum vulneribus ſeſe permiſcentibus, è quibus cancri, fiſtulæ, lupi, frigidæ calidæque naſcuntur vredines.

IN humano corpore latent cauſæ quædam, & corporales

corporales infirmitates, è quibus successu temporis fistulæ, cancri, foramina vulnerum, vlcerationes, vredo frigida vel calida, ferrugo vel lentigo praua, lupus, & id genus similia enascuntur. Cum aliquo in loco materia huiusmodi molitur erumpere, talis etiam patefit morbus, ex quo & vulnere simul damnum fit vnicum. Inde sequitur, vt vulnera curam omnem reiiciant, & nullis medicamentis quantumcunque bonis concludi queant: imo potius in accidentia, quæ narrauimus, erumpunt. Quamuis aliquoties ac sæpe his occurrunt, & vulnera breui curentur spatio, præsertim vbi materia talis recens adhuc fuerit, ac immatura, vel nondum enata. Verum si matura sit, incassum occurritur: erumpere necessum est idipsum, quod præ manibus fuerit. Quandoquidem vulneraria medicamina differunt ab illis quibus damna dicta restaurantur, vt ab albo nigrum. Quapropter infirmitatum huiuscemodi remedia sunt arripienda, vulneralibus omnino reiectis. Inde facile colligi poterit eiusmodi notitiam ægritudinum habere necessario debere Chirurgum, alias non sine maximo dedecore manum è tabella (quod aiunt) retrahere cogetur. Huius negotij fundamentum est, vt relictis vulnerum vnguentis, ad alia confugiat remedia, quæ dicta sunt.

Vulneraria remedia differunt à remediis infirmitatum.

Non ignoranda ea, quæ circa putridam & *superfluam* carnem in vulneribus orientem attinet, esse duximus. Nonnunquam in spongiæ magnæ quantitatem & similitudinem solet emergere, veluti videmus ab arboribus dependere tumores quosdam instar agarici. Ignari Chirurgi separationum aquis fortibus abrodere conati sunt: alij nouacula truncarunt, vnde prauiora multa, quæ legere quidem horrenda nimis forent, excitarunt: quapropter omittimus, & productorum istorum causam exponemus. Porri quidam existunt, qui quanto magis truncati fuerint, ac sæpius, tanto maiores turpioresq; renascuntur. Non alias faciunt cum eroduntur corrosiuis aquis, quæ quidem remedia porris minime conuenientia, quandoque fungos, vel eorum similitudinem referentes tumores excitant. Cum itaque per porros naturaliter hoc demonstretur, spongiæ vulnerum ortum habent ex porrorum fundamento, radiceque: dum huiusmodi sanguinis latebræ tactæ fuerint aperteque, postmodum ex cruoris huius malitia simile quid oritur monstri. Contingere potest etiam, vt aliquot annis postea spongiæ tales è conclusis vulneribus enascantur, est nihilominus earum fons & origo, quæ porrorum, & non alia: sed vulnerum conclusionem ante correctionem aut compescentiam istius virulentiæ, post curam imperfectam emergunt in formam similem. Nonnunquam in glandulas vel naptam excreuerunt, minori quam antea periculo. Est igitur Chirurgo summo necessarium, vt istorum accidentium cognitionem habeat, ne quando suscipiat eorum curam, quorum originis & remediorum ignarus inexpertusque fuerit. Hæc non alia de causa protuli, quam vt ægros ac vulneratos admoneam, ab istius farinæ putatitiis medicis, qui talia curare præsumunt, mere tamen deprauantibus, abstinendum esse, nisi perditum iri cupiant.

Carnis putridæ & superfluæ curæ.

Porrorũ vehementia & cura.

Spongiæ vulnerũ curatorũ.

Paracelsi Chirurg. Minor.

CAP. VIII.

De vulneribus infectis, & venenato ferro, vel similibus armis incussis.

AN arma, quibus vulnera corporibus inflicta sunt, veneno prius illita fuissent, animaduertendum est summa diligentia. Quanquam & scelestum & supplicio dignum est facinus, impiis tamen hominibus in vsu quandoque scitur exstitisse, videlicet pugiones, gladios, tela & omnis generis arma bellorum, vt veneno linirent, quo præter vulnera dira, dolorem eorum intolerabilem augerent, & aliquando mortem crudelius inferrent. Huius veneficij varia sunt genera merito subticenda,

Arma aliquando veneno illini solita.

Præter ea, quæ in quotidianum vsum veniunt instrumenta mechanica, nullo studio, vsibus necessariis venena contrahunt eorum quę secuerint: vt falces ex herbarũ variarũ in pratis (quarũ nonnullæ venenum suũ innatum, & à natura possident) sectionibus, & ferri calore tum etiam venenosorum animalium, prout serpentum, bufonum, & aliorum sub herbis latentium cruore sic inficiuntur, vt vulnus aliquod eis contractum instrumentis plurimum causa veneni sit periculosum.

Vulnus falce inflictu veneni suspicione non caret.

Quamobrem in similibus animaduersio particulariter est habenda curationis eorum & curæ vulnerum. Et licet acuitionibus lapide factis nonnihil auferatur istius veneni non omne tamen eximitur hac ratione, vel alia quapiam. Pariter aratrorum ferramenta venenum ex terræ natura concipiunt, vulneraque venenata faciunt.

Ferrum siquidem omne recipit in se naturam alienam, vt eius in quod applicatur vsu. Itidem & palæ faciunt hortenses, falcesque minores, at noxiæ minus prædictis.

Aratrorũ ferramenta etiam vulnera venenata faciunt. Palæ itidem.

Fabrorum lignatiorum tamen secures, & omne quod in lignum agit instrumentum veluti dolabræ, similiaque non recipiunt in se hoc vsu venenum, ac potius curabilem naturam acquirunt.

At nõ secures & dolabræ.

Vitrum autem ex sui natura venenum est, nec nisi frustrum eius aut fragmenta maneant in vulnere, non alias. Verum donec in eo manserint plurimum inficiunt.

Vitrũ sui natura venenũ.

Quæ tamen vulnera ligno fiunt eo maxime, quod manibus indies teritur, vt fusi muliercularum, pessimum venenum accipiunt à manibus: quoniam sudor liquorq; prauus per ligni cuspidem penetrat, inficitque plurimum.

Ligna manibus quotidie trita venenosa.

Lapides necnon alia metalla veneno carent, quod ad vulnerationem attinet. Ferrum quidem aliquando suo realgare non omnino repurgatum est, vnde magis alio puriore nocuum contingit.

Lapides non.

Quinam huiusmodi venena queant extrahi, singulatim scribere superfluum foret: nam secundi Tractatus id recepta perfectissime præstant ex sua proprietate: fac igitur, vt illa habeat.

Animaduertendũ etiam tibi, num vulnerũ accidẽtia procedant ex huiusmodi venenis, aut nõ. Siquidẽ accidere posset, vt ex venenis iudicarentur, quę nata forent aliunde, tũ ista venenis ascriberentur: nam signa parum differunt. Quamuis

Accidentia vulnerum vtrum ex veneno prodeãt, sedulo considerandum.

At morsu venenatorum signa.

venenatorum armorum studio manifestum indicium in vulneribus apparet, vtpote calor exurens, inflammatissimus tumor, coloris in carne mutatio non consueta, laterumque punctiones præsertim ex telorum alatis cuspidibus. Si dolor huiusmodi nimium presserit, infunde frigidum oleum vulnerare, post superposito fodicationum vnguento prosequere: sic venenum euinces.

Veneni cura & euictio.

Alia tamen instrumenta solis vsibus venenata, non ita crudeliter vulnerib. hominem torquent, nisi forte cruor aut pinguedo bufonis aut araneæ simul cum ferro lædente subintrasset in vulnus: tum demum vtere medicamentis, quæ tertij Tractatus receptis continentur.

Cap. IX.

De illis deprauationibus, quæ propria fiunt vulneratorum petulantia, veluti ciborum, potuum, & exercitiorum abusu, tum actu venereo.

Licet Chirurgus omnem diligentiam, & ex arte probatissima quæque medicamenta vulneribus adhibeat, vt hac de causa nihil ad sanationem requiratur perfectissimam nihilominus poterit æger sua petulantia totum hoc opus excellentissimum, & naturam ipsam peruertere. Quod sæpissime contingit, vt videlicet ex inordinato suo regimine, vulnerati sui membri sibi concilient aut ariduram, vel contracturam ægri, vel accidens aliquod in vulnere: quæ euenissent, vbi sub obedientia Chirurgi se continuissent: aliquoties etiam ipsi propriam suæ mortis causam excitant. Hæc non sine maturo iudicio considerata sunt, vt cognoscatur, vter in his culpandus veniat, æger an medicus. Ægri petulantia naturam irritat, vt non amplius in bonam dispositionem redeat, ad quam prona prius fuerat. Idipsum ex actu Venereo patet, eo nempe sic vulnus accendi, vt in quoduis accidens incidere pronum sit: iuxta situm eius. Quapropter est, quod hoc ex vulnere cognoscere discas, & præuenire. Nam sæpius contingit ex hoc vsu vulneratis, vt sibimet in vulnere Persicum ignem concitauerint: qua de causa vel totum oportuit membrum aliquoties amputare, vel aruit, vel mortales febres accesserunt, aut apoplexia, vel alia morti plurimum obnoxia. Id in his tibi summe notandum erit, cum violentum accidens petulantia contractum diligenti cura superare non potueris, vt rabiem hanc quiescere permittas ac sedari: tamen diligentiori studio curam interea prosequaris.

Diætæ inordinat incōmoda

Petulātia ægri naturā irritat. Venus vulnera accendit.

Vulnerati mēbri inquietudo plura accidētia accersit.

Non alias ex inquietudine vulnerati membri, plurima possunt accidentia (non ita periculosa tamen ac illa, quæ ex actu Venereo proueniunt) oriri. Nihilominus ex ea nonnunquam vulnera contrahunt alterationes ad incendium inclinatas, vel febrem vulneralem, aut contracturam, vel cum frigore, tremore, & calore, similiaque multa. Quietem igitur vulneratis impera membri læsi, contemptu huius quid peius oriatur.

Ciborum & potuum rationem præscribe, ne quid edant aut bibant, quod vulneri præiudicium adferat, neve se his aut bonis obruant: nam omnis repletio penes infirmos naturam infestat: quæ modum, atque mensuram potissimum vbi defectus in corpore fuerit, quo melius ei resistere valeat. Contra si prædictis obruta sit, in choleram & irritationem commouetur, iuxta quarum naturam per totum corpus diffusa sæuit: quæ sæuitia tremorum, febrium in vulneribus, aliorumque pessimorum accidentium est potissima causa.

Repletio naturam vulneratorum infestat.

Vt hæc igitur euitari queant, æquum est Chirurgum vulneratorum non aspicere personas, at miserias & calamitates, quæ sequuntur inobedientiam eorum.

Chirurgus non sit προσωποληπτης. Coitus vulneratorū accidentia periculosa.

Ex coitu nonnunquam oriuntur accidentia periculosissima, prout apoplexia, subitanea mors, epilepsia, hydropisis, &c. quæ curam non recipiunt, at in mortem tendunt.

Diætæ cōmoda.

Exquisitio ciborum & potuum particularium non est contemnenda. Nam si per cibos & potus ordinatos ad vulnera, curantur vulnerati, sic etiam potibus & cibis incongruis perduntur. Bono malum enim semper est promptius propiusque,

Cap. X.

De natura & proprietate accidentium, quæ ex ægrorum propria natura & complexione procedunt.

Quod vno curabilior alius reperitur, aut ad sanationem tardior apprime Chirurgus considerare debet, ne latius quam ipsamet natura valet, progredi conetur. Aptius operi lignum est alio, vel isto nodosius, durius, aut reluctantius aliud, quaqua versum arripiatur, attamen cum tempore dolatur omne: sic etiam cum hominibus. Ex terra quidem sumus omnes, in qua durum, ineptum, aptum habetur, & molle: quapropter id, quod in ipsa reperitur, illa continent quæ producit. Cum igitur natura talis aut alia suis in proprietatibus durior aut mitior occurrit, cedere naturæ Chirurgi probum est officium, à liguo sumentis exemplum, vt supra.

[illegible]mo homine curabilior.

Efficit etiam aliquando vulneratorum delicata natura sua, mortalia fore vulnera, quæ sanabilia forent in aliis. Est enim admiranda penitus in humano genere natura, variéque distincta, vt summa consideratione sit opus, vbi singulare corpus oblatum est, particulares etiam esse curas assumendas. Ratio hæc mihi dedit occasionem, putatitiorum Chirurgorum artem & medicamina reiiciendi, quod in vno corpore fundata sint, postmodum in decem aliis nihil operentur. Hac de causa remitto vos ad secundi Tractatus recepta, quæ cum habueritis, dolabram quibusvis aptam lignis possidetis, licet in vno quam in altero celerius agentem, suo tempore tamen in omnibus. Tarditatis etiam huiuscemodi causa non est mutandum medicamentum, at solum tempus expectandum.

Natura delicata vulnera minꝰ curabilia reddit.

Tarditatis curæ causa medicamentum non mutandum.

Videat igitur Chirurgus, & diligentissime curet, simile medicamentum assequi posse, quod

quod non vni carni tantum, sed omni fit aptum & idoneum, aliaque relinquat, quæ hactenus in Chirurgia tantas attulere tenebras, vt semper opus fuerit immutare, nunc in hoc, iam in aliud: nec tamen ad artis perfectionem aut fontem peruentum est.

CAPVT IX.

De vulneribus, quæ possunt in mulieribus offerri, sese menstruis permiscentibus.

Menstruorum eruptio per vulnera, quę cōcitet symptomata.

PRæteteundum non est, quod in vulneribus mulierum accidere quandoque potest, vtpote naturalis eruptio per illa menstruorum profluuij, quo tempore periculosissima concurrunt accidentia, prout epilepsia, vel species eius, quæ non prius quam sit optime sedata matrix, à patientibus recedunt. Vulnerum inde fiunt accidentia multa, nempe calores acerrimi, contracturæ, dolores capitis, restrictio pectoris, potus & cibi nausea: quæ omnia curam infelicem atque periculosam reddunt. Vt hæc tollantur accidentia, necessarium est, vt menstrua naturalem exitum faciant, & medicamina tum demum operari feliciter poterunt. Mulieribus etiam agnata peculiaris inest cholera, quæ si occurrat, multo periculosior est menstruis: nam ex cholera generantur contracturæ per totum corpus: quibus excitatis commouetur & matrix: concurrunt itaque duæ simul infirmitates, quarum vtraque particularia sua producit accidentia, prout contracturas vel paralysin in manibus pedibusque, tum ex matricis ascensu, species epilepsiæ. In his notandum est, omnes illas infirmitates per vulnera moliri transitum: quapropter considerandum est, qua ratione sedari mater debeat, & amoueri contractio; tandem curat vulnus. Huiusmodi concurrentes infirmitates non facile remouentur, at plerunque perseuerant in mortem vsque: & si remedium aliquod adhiberi potest, longo successu temporis id fieri visum est, quamobrem ab exordio, vel ante præueniendum erit.

Mulieri b'agnata cholera quędam. Cholera quos morbos creat.

Matricis sedatio.

CAP. XII.

De signis in vulneribus & vulneratis apparentibus: quid significent, & quid inde sequatur.

PRiusquam accidens aliquod in vulnus incidat, apparet in eo signum: est itaq; Chirurgo necessarium, vt à signis præcedentibus cognoscat subsequentia, quo vulnera quanto lenius fieri poterit, curet. Si tamen vltra diligentiam contrarij quid præter medicaminis vsum & consuetudinem eueniat, accidens aliquod exspectandum est. Hoc igitur Capitulo signorum tractare significationes & intellectum proposui: quod in Chirurgia summum arcanum existimo, & ipsemet expertus doceo: quodque sciam neminem diligenter obseruantem ea, quæ describam, fallere posse, licet à nullis hactenus Medicis aut Chirurgis prolata sint. Æquum est, vt si noui quid in his, quæ Rempublicam iuuare queant, ab aliquo sit expertum, in medium adferatur.

Signa in chirurgia summū arcanū.

Tumores vulnerum.

Si vulnera quatuor membrorum, vtpote scapularum, in iuncturis potissimum, brachiorumve, necnon coxendicum & crurum tumorem cum dolore concipiant, iuxta mutationes temporum aucto vel diminuto, aut secundum lunæ quartalia, plenæ præsertim, & nouæ, tum ante mediam noctem intendatur acrius, in ariduram tendunt, post conclusionem effectum consecuturam.

Tumores vulnerum.

Vulnera quæ facile curam admittunt nihilominus tumorem iuxta se tendentem ad manus vel pedes, aut retrorsum ad iunctutas emittunt, qui durescat admodum, & conualescente vulnere non minuitur, imo dolorem in se recipit omnem, indicant ibidem accumulari corruptos humores, qui magis quam ipsa vulnera vicinis membris obsunt, carnesque, nedum & venas, verum etiam ossa putrefaciunt, fistulas & foramina multa producunt, vt inde post incurabile damnum oriatur.

Glarealis aqua vulnerum.

Cum viscosus liquor ad albumen oui profluit à vulneribus, indicat accidens periculosissimum, vt membri totius & medullarum exiccatio, cui nemo poterit obstare, nisi liquor ille iusto pondere fuerit membro prorsum aliqua medendi ratione restitutus, alias exiccatur, vt lignum ab arbore sua truncatum: quod quidem accidens aridura vocatur.

Glarealis aqua vulnerum.

Aridura, quid.

Inquietudo membri vulnerati, patientisque.

Vulnus omne, quod patienti somnum impedit, ac prorsus aufert, ipsum etiam quiescere nequit, hisque laterum accedunt punctiones, indicat mortis occasionem adesse, præsertim vbi sitis intolerabilis patientem cruciet. Verum animaduerte ne forte id ab incongruo medicamento proueniat: loquor solum hoc loco de naturæ defectibus.

Membri vulnerati inquietudo.

Turbatus intellectus.

Spasmus in oculo cum apparuerit, lingua balbutiens, & ad interrogata nulla vel aliena ob turbatum intellectum responsio, mortem indicant potissimum si deprauetur auditus.

Turbatus intellectus.

Mania.

Si toruis intensisque homines oculis aspiciant, alacris tamen eorum sermo sit, vox acrior solito, & si in astantes accendantur, capitisque sit calor maximus, maniam aut furiæ speciem instantem significant, iuxta qualitatem eorum quæ dicta sunt.

Mania.

Si vulnera postmodum aquam emittant, ac ab excrementorum eiectione sui nutrimenti cessent, curamque non admittant interim, aut sanationem, in cancrum, fistulam, aut vlcerationem tendunt: vel si turbatio concurrat intellectus, cum debilitate membrorum, aut pulsatione cordis, mortem indicant.

Cancer. Fistula.

Mors.

Vulnere sanationem optime recipiente, si corpus aggrauetur, & eo magis, quo bene sit vulneri, mortis etiam est indicium. Cum vulnerati stridorem dentibus edunt, suique

sunque fiunt immemores, indicant mortis occasionem aduenturam: nisi fortassis vermes in eis postmodum inueniatur, tum demum se res melius habet.

Cum ore spumam eiiciunt; anhelitumque fortiter attrahunt, ac naribus strepitum emittunt, spasmo pariter oculos manus & pedes infestante, contractionum, aut epilepsiæ, vel subitaneæ mortis est indicium, præsertim vbi seipsos incuruant, corporaq; sua torquent.

Contractura. Epilepsia. Mort.

Si repentinus per se tractus in vulnere dormiendum inter, aut alias fiat, indicium est alicuius grauissimi casus vel accidentis, nisi forte per timorem aut horrendum somnium excitetur.

Si tumor ad vulnus accedat, qui pressione facta, foueam retinet, tenuisque sit admodum sanatio carnis, & plurimum tarda, membri talis indormitionis, vel in eo sensus amissionis est indicium.

Indormitio membri.

Vbi ventriculus digestiuam facultatem amiserit, vt cibum retinere minime valeat, inuaseritque maxima sitis, venas & neruos sectos à proprio loco suo fore dimotos, & è directo non conuenientes iudicabis.

Venæ dimotæ.

Multo plura dari possent indicia, verum hæc potissima sufficiunt, è quibus alia quæuis diligentibus innotescent: eaque hac de causa posui, vt illis quæ significant, præuenire valeant illi posterum occurrent. Non enim sine magna possunt experientia cognosci, scriptis quoque doceri complete, nec addisci. Quapropter diligentia maxima requiritur eius, qui peritus earum esse cupit rerum, quas eminus tanquam è speculo scriptura demonstrat.

CAP. XIII.

De vulneribus deprauatis.

In vulneribus deprauatis quid cõsiderandum.

ETsi libellum hunc de recentibus vulneribus conscribere cœperim: quia tamen ea, quæ per imperitiam putatitiorum Chirurgorum deprauantur, indies multo plura sint aliis, breue fundamentum etiam de his ponendum esse duxi. Primo considerandum erit quid illud sit, quo vulnus deprauatum est, an accidens aliquod superueniens, vel imprudentia medici. Quod si fuerit accidens, excellentissimum remedium habetur ad omnes vulnerum deprauationes, vt ad cancrum, fistulam, similesque hoc ipsum in secundo Libro faciam, vt ista ars recenter inuenta, & hactenus ignorata, nemini collata sit. Alchimia mater est arcanorum in Medicina, quibus desperati curantur morbi, prout in sequentibus audietur latius.

Alchimia mater arcanorũ.

CAP. XIV.

De sutura vulnerum, & eius vsu: deinde quid sutura vera sit.

TAm vetus est suturæ vulnerum vsus, vt eius exordium fere nemini cognitum sit: quid ad rem, si veteres vsus manere debeant, sunt & fatui cum stultis veteres: quid ad sapientem attinet. Si pater tuus aut auus pessime fecerit, vis propterea fallere decipereque homines? quid sapienti negotij est cum fatuitate patris tui? Hoc à me discito. Quamuis aliquod vulnus consueris, ipse perpendas, non diu sic manere: nam putrescit, funtque posteriora peiora prioribus, vt omittam ea, quæ subsequuntur accidentia periculosissima. Vt igitur meliorem suturam addiscas, accipe fundamentum hoc. Natura per seipsam tantum connectit, ac eo die sanat, & ita consequenter in dies vsque ad supremum concludit, & melius, ac si tu filis calcificum vulnera consuisses. Propter suturam enim citius aut melius non sanantur vulnera, sed longe deterius ac infelicius. Ista sutura tua sit, acusque: Bonum fac habeas medicamentum: quod enim habueris, eo consue. Si hunc vsum reiicias, nemo te merito Chirurgum existimare poterit, sed inimicum naturæ verum: & nisi Deus hominum quam tu sanitatem optaret magis, nullus curaretur vnquam. Summum naturæ defectuosæ desiderium est absque dolore suos curari defectus, quod etiam optime fieri posse nouit, hac de causa curandi processum hunc amat. Verum abhorret inflatos vtres, Chirurgorumque similium vnguenta. Nec solum ob ruditatem suturæ contrarior, at etiam propter incidentia mala, quæ per ipsam introducuntur.

Vulnera non suẽda.

Sutura melior.

Mirum sane, quod hominum deliria vocentur artes. Reperiuntur quidem pulueres & aquæ conglutinantes, quæ vulnus quoduis non alias connectunt, ac duos asseres optima colla. Hunc vsum ego maximam artem fore dico: nam ipso mirabiliter curantur vulnera, prout in secundo Tractatu de receptis docebitur. Si hæc ars loco suturarum venisset in vsum, aut mansisset hactenus, multa vulnera curata fuissent, quæ male sanata remanserunt. Verum destruentium semper, quam restaurantium copia maior exstitit, eo, quod vbi loquacitas, ibidem quæri solet ars, at inueniri nequaquam. Sic fundamenta ruunt artium, & construuntur abusus, qui locum earum occupant.

Conglutinatio [illegible] optima.

CAP. XV.

De ligaturis primis, mediis, ac postremis, ac aliis apprime necessariis.

IN Chirurgia quædam notanda sunt, ac ab initio vsque ad finem optime consideranda. Quamuis vnumquodque medicamentum eorum, quæ secundo Tractatu scribuntur, initium, medium, atque finem per se complectatur: nihilominus, vt citius curentur, & ab accidentibus tueantur vulnera, potior hic est, & conuenientior vsus. Ab exordio vulnera curans, oleis, balsamis, & vnguentis vulneraribus, imbutisque suis medicamentis ligato floribus, & istis impleto vulnera tepidis: tum demum vnguenta vulneraria, vel fodicationum superponito postremo circum vulnus olea vulneraria cum suis, quæ continent, ligato, singulis horis duodenis renouando continuandoq; nouem, vel ad minimum octo diebus. Hoc meum est consilium, vt fiat in maximis & periculosissimis vulneribus, in quibus nerui truncati sunt aut multo peiora quæpiam secta, & vbi dubitatur de accidentium incidentiis, aut contracturis; quæ

Vulnerũ curandorũ & ab accidentib præseruãdorũ potior & cõuenientior via.

quæ quidem euitantur omnia, si ligaturæ primæ tales fuerint, iuxta processum hunc obseruatæ. Et vbi vulnera fodicata periculosaque forent, per syringa inspuantur olea vulneralia vt huiusmodi latebris euitentur etiam accidentia. Nam principiis non tam diligenter obstare quis potest, ac necessarium est. Si capiti vero sint inflicta, linteolum tenue, vel byssinum velum, oleo vel vnguento vulnerali & calido madidum, (balsamo vulnerali nullo modo) superpone vulneri, sic vt fundum eius tangat, intacta pia matre tamen aut illæsa: postmodum imple sulcum eo medicamento, quod fit ex herbis & floribus in oleo vulnerari contentis, & prius expressis: postremo fodicationum vnguentum superpone (non tamen ex illis, quæ non ex lithargyriis componuntur) ligatoque, vt supra dictum est de aliis, donec perceperis patientem habere melius, & roboratum esse, quod plerunque fieri solet in octo vel nouem diebus. Deinceps cum feliciter patienti rem succedere videris, oleo balsamino curabis eum illito pluma leniter, & vnguento superposito, tamdiu, quousque neruorum iuncturas, aut similia non videris amplius: tum demum fere secunda ligatura finem habet. Tertia postremaque ligatura fit nudo soloque fodicationum vnguento, in finem vsque vulnerum, aut curæ. Hæc est medendi ratio, & consilium in periculosis vulneribus, quæ in ossa, neruos, arterias, & similia facta sunt, & de quorum cura desperatum fore posset. Cum tamen ita periculosa non fuerit, poteris vnico tantum medicamento vti, procedereque sine metu. Maximum est hoc negotium, in principio scilicet agere mitissime cum vulneribus, impositis medicamentis, quæ ex. fundamento vero composita sint, & veris etiam superius ab extrinsecis inimicis defendentibus. Sunt præterea quædam alia medicamenta, veluti potiones, & pulueres vulnerum, sublimata ac destillata, quorum vsus infra suis capitulis declarabitur.

Vulnerũ periculosorum in neruos illatorum cura & medẽdi ratio.

Cap. XVI.

De quibusdam intrinsecis morbis, quæ ex vulnerum conclusorum curis oriuntur.

Morbi ex conclusione vulnerũ orientes.

Solent plerunque post vulnerum conclusionem infirmitates periculosissimæ sequi. Non solum igitur in conclusione curandorum vulnerum ars tota consistit, verumetiam præuentione quibusuis accidentibus, quæ subsequi possent, ordine, regimineque bonis opposita. Exemplum ab his, qui minuunt sanguinem, accipiamus, exitum hunc naturæ præparant in auxilium, per quem vlterius iuuari vult: quod nisi fiant, sequuntur acidentia. Cum in tam leuibus ergo hoc ipsum euenire videatur, quanto magis exitu fuerit opus illis, quibus multa fuerunt inflicta vulnera vt infirmitates intrinsecæ, quæ subsequi possent, euitentur. Industria summa requiritur, vt cognosci queat ac intelligi, qua via rationeque hoc loco naturæ præparari debeat exitus, & quo tempore congrue fieri debeat. Animaduertendum est etiam, nimiam sanguinis effusionem sæpius pulmonem inficere, quandoque hydropisin, aut alios tumores excitare, vel aliquoties complexionem in aliam à propria sua natura qualitatem inuertere qua de causa vertigines, ventriculi malæ dispositiones, & similia in aliis membris oriuntur, latius consideranda: quam hoc loco describi queant. Cum igitur à te curatus quispiam recesserit, hoc regimen ex ordine præscribere decet, vt damna quæuis effugere possit. Nonnunquam etiam per vulnera graues curantur infirmitates. Vidi quendam ferme surdum à plurimis annis, cui fuit amputata cum frusto carnis amplo satis auricula, hoc vulnere curato ab ea parte melius audiuit. Hoc ipsum etiam aliquoties accidit oculis, vt clariores facti recuperarint aciem. Sic & in aliis defectibus ægritudinibusque euenire solet ac potest, quarum sanguis est occasio. Alij fuere, qui dysenteria sæpius in anno vexati, medio vulnerum sectorum fodicatorumq. longo tempore liberati sunt. Podagram etiam plurimis annis retardarunt. Quapropter vno plura consideranda sunt à Chirurgo, nec non æque ac vtilitates, damna cognoscenda vulnerum. Nam etsi quandoq; noxium quid esse videtur omnino, tamen alias vtile reperitur ex altera parte sæpius.

Sanguinis nimia effusio pulmonem inficit.

Surditas illuuione vulneris curata.

Cap. XVII.

De quibusdam in particularibus vulneribus, & fodicationibus animaduertendis.

Vulnera genitaliũ & pudẽdorũ, vt tractanda. Medicamentum ex fabis cõfectũ.

IN genitalibus & pudendis vulnera plus, quam in aliis partibus, doloris inferunt. Eorum ligationis ordo minime differt ab eo, qui de cæteris dictus est, vt pote cum obseruatione principij, medij, finisque ad mitigationem doloris, aut inflationis, tumefactionisque depressionem in illis concurrentium. Istud medicamentum confici debet ex farina fabarum in vino & aceto cocta, calidumque superponi, quantum pati valeat æger: & cum refrixerit, iterum vt prius innouatum calidumque superponatur, donec sedetur dolor: vel fabarum loco farinæ sumatur ex furnis argilla vsta, præpareturque vt farina, & eodem superponatur modo, quousque dolor cessauerit. Si forte his remediis nollet cedere prorsum, accipe florum chamomillæ manipulum vnum, & florum verbasci vel taxi barbati tantundem, coquantur in oliuarum oleo, donec in modum emplastri reducentur, hoc superpone calidum. Rursus vbi non iuuerit, ebulum in vino coctum superpone: postremum hoc est in his remedium.

Vulnera intestinorum vt tractãda.

Intestinorum vulnera debent artificiose connecti cannulis argenteis, modo fieri possit. Euenire solet etiam, vt successus intestinum vna cum excrementis exeat, quod eo si peruenire poterit, bene est. Verum industriam id requirit maximam ab omnib. non subeundam. Præcipua quæ à Chirurgo notanda considerandaq; (præter illa quæ de receptis cognoscẽda) sũt, hactenus aperui. Quæ si quis non intellexerit, secũdi, tertiiq; Tractatus recepta sibi sunt inutilia.

SECVN-

SECVNDVS TRACTATVS CHIRVRGIÆ D. THEOPHRASTI PARACELSI.

De medicamentis, artibus, & receptis, per quæ vulnera, fodicationes, iaculorum ictus, & similia curantur.

PRÆFATIO.

Chirurgi reprehė̄duntur.

HOc sequenti secundoque post primum Tractatu meo continentur omnia recepta & medicamenta, quibus verissime certissimeque iuxta naturæ verum ordinem quodlibet vulnerum genus, aut fodicationum curatur, & eo, quo peruenire debet ac potest, perducitur neglectis prorsus iis, quæ ab aliis scripta sunt. Chirurgiæ fuit hactenus & semper verum & certissimum fundamentum, at à putatitiis Chirurgis deprauatum & falsificatum.

Quod quidem expertus sum, hoc vobis palam facere possum, quo melius, & quinam corrigendi sint. Lege igitur, addisceque recepta quæ sequuntur, quibus fideliter agere cum proximo, non alias, quam ipse tecum fieri cuperes, ex æquo valeas. Considera superbiam, vanam gloriam, pompam, & multiloquium curare minime posse, at solam artem. Quapropter abiice quicquid arti contrarium est, vt perfectus fias in Chirurgia medicus.

CAP. I.

De abstinentia, regimine, & ordine, quæ à vulneratis obseruanda sunt.

CVM sanis corporibus inordinatus viuendi modus noceat, quanto magis infirmis. Idipsum in vulneratis considerandum est, præsertim quod videamus ordine bono cibi & potus, ac regimine vulnera curari posse, pariter, & malo deprauari. Seruandus est igitur, vt in omnibus, & in vulneratis ordo bonus, qui faciat ad sanitatem, contra quem nihil admittendum erit. Nam ordo malus & medicamentum, licet optimum nihil operari boni possunt: nec medicamē cum bono regimine prauum. Inde sequitur vulneratos cibis & potibus optimis alendos esse, iuxta sui tamen stomachi digestionem. Ordinem & vsum hunc obseruato. Si quispiam potus existens vulneratus fuerit, sine talem in secundum vel tertium aut quartum diem superfluum hoc, quod sumpsit, optime digerere: interea tamen poteris illi offas aqua madidas, & auenæ farina concoctas administrare, potumque dare decoctionem ordei. At si ieiunus vel non potus aliquod vulnus receperit, optima quæque saniora dabis, quod eius natura non sit alterata in digestione, prout altera poti, qui duo iam habet vulnera, prius intrinsecum naturam corrumpens, alterum extrinsecum in carne.

Ordo bonus vbi libet seruandus. Vulnerati cibis optimis alendi.

Vulneratus potus & nō potus, vt ambo tractādi.

Cibus vulneratorum sæpius mutandus est, eorumque varius appetitus exstinguendus, & non reprimendus, nisi talia forent ab eis desiderata quæ in omnibus ægritudinibus prohibita sunt, vt suillæ carnes, anserinæ, aquaticarum auium, &c.

Appetitus vulneratorū extinguēdus.

Hoc loco potissimum est, vt sæpius & qualibet vice parum cibentur & potentur vulnerati: non obruantur eis vllo modo, nec diu fameant aut sitiant. Nam eorū sitis ex iecore procedi, quod à vulnere suum cogitur nutrimentum exhibere, quapropter est in vulneratis exstinguenda sitis: quæ quidem potius quam sitis medicamentum est ad curam excitatum. Est ergo potus istorum concurrens medicamentum, & in vulnere solatiū: sic de cibo iudicandū erit.

Vulnerati quo modo, quando, & quoties cibandi.

Præter necessitatem edere vel bibere non cogantur, siue grauiter aut leuiter vulnerati, nisi foret infrigidatus ventriculus, & hac de causa non appeteret cibum, propter digestionis in eo defectum: quo percepto, calefaciendi stomachi gratia poterit cibus administrari calidus & potens qualibet vice parum & sæpius: vt sunt offæ carnium iure madidæ, vel pultes, quas Germani vocant adustas. Non est quod latius de cibo vel potu scribatur, quam vt respectu personarum leues atque digestibiles administrentur, suis etiam temporibus, vt pote cum exigit ipsa natura. In potu plurimum erit animaduertendum, vt adhibeatur ex æquo: nam plus vulnerati sitiunt quam fament, ob sanguinis effusionem (vti supra dictum est) quam sitis, & non ita fames sequitur. Siquidem ex effusione sanguinis, iecori suum deficit nutrimentum, & non stomacho: quapropter sua siti nobis indicat huiusmodi restauratum cupere defectum. Quod stomacho defecit, non est ita metuendum, nec tanti momenti hoc loco: citius enim & leuius corroboratur ventriculus ipso iecore. Stomachus omnis hac ratione suam digestionem amittit, quod ex cibo suo iecur satiare non potest: attamen potum digestio parum appetit. Pluris igitur quā stomachum iecur facito, quod istud vulneri suum nutrimentum exhibeat. Et quanto magis in se potus habuerit sanguinis, id est, in eum erit potius conuertibilis, tanto magis vulnus ad sanationem promouetur. Quamobrem potissimum & optimum iuxta regionis commoditatem, quem habere valeas elige potū.

Potus in vulneratis maxima ratio habēda.

Ventriculus iecore leuius corroboratur.

Iecur pluris habendum quā stomachus.

Iubeto vulneratum quiescere, ne membrum fatiget ægrum, eo melius curabitur.

Quies vulnerato imperanda.

Et si forte quæpiam infirmitates inciderent vt supra, scias addere vel detrahere: vt si contorsiones fierent membrorum, aut epilepsia, vel spasmus accederent, caprinas carnes ne dederis, & si febres, ouorum nihil: sic de cæteris infirmitatibus ad vulnera concurrentibus.

CAPVT

CAP. II.

De obstructione alui, eiectione per os, & vrinæ defectu, vulneratis aliquando contingentibus.

Alui obstructio in vulneratis vnde.

QVod vulneratis aluus obstruatur, ex sanguinis effusione fit potissimum, quæ naturam debilitauit magis, quam expellere valeat: *secundo*, longa decumbentia id etiam operatur: *tertio*, famis atque sitis defectus: *quarto*, vulnerum natura calorem concipit, qui siccat & consumit: *quinto*, sitis indicat obstructionem alui siccitate causatam esse.

An laxāda aluus.

In his animaduertendum, opus non fore laxationibus, nisi post diem tertiū, aut paulo diutius, vel vbi cordis astrictionem senserint, quo percepto suppositoriis imprimis vtendum erit: quæ si non iuuerint, cassia fistula detur, aut electuarium ex succo rosarum, diafinicon, aut benedicta laxatiua, iuxta communem vsum.

Non sunt etiam contemnendæ potiones decoctionum, quæ fiunt ex folliculis senæ, polypodio, similibusque.

Excrementorum per os egestio quomodo curetur.

Euenire solet aliquoties, vt vulnerati per os eiiciant, aut saltem ad hoc proni sint. Cum id contigerit, accipe frumentacij fermenti manipulum vnum, cum succo mentæ, & aceto contusum, & in emplastrum coctum, ac stomacho superpositum, teneatur donec refrixerit: postmodum calefactum iterum apponatur quoties ederit, ac duabus vel tribus horis postea super ventriculi cauitatem relinquatur. Non vsque adeo curandum est istud accidens, cum non sit admodum periculosum, nec in malum finem tendens, sed vt natura fortificatur, per sese transit in nihilum.

Stranguriæ cura.

Cum autem vrina meatum sistit, da patienti cancrorum oculos in aqua vel succo raphani tritos in potum, & si non iuuerit, crocus in sacculo pudendis alligetur extrinsecus, aut glandes edat siccas, etiam cum vulnerum cura cessat.

CAPVT III.

De præparationibus medicamentorum instructio generalis.

CViuis medico familiarissimum inter cætera fore debet hoc, scilicet, vt cognoscat, in qua præparatione quoduis potius ac potentius vires suas exerit, quicunque idipsum non didicit, ad Medicinam aptus esse minime potest.

Medicamēta omnia calore præparantur

Est enim differentia maxima calorum coquentium vel dirigentium: calore siquidem præparantur omnia, vel ignis, solis, fimi, vel naturaliter innato: quæ sic intellige. Cum aliquod medicamentum in phiala vitrea soli fuerit expositum, aliam virtutem habet, quam si calore digestum fuisset ignis ligno facti vel fimo: & in hoc postremo coctum aliam, quam in sole vel igne. Discrimen est etiam inter calorem arenæ & aquæ, licet ambo calorem ab eodem igne recipiant externo, pariter & simili modo. Cum igitur consideratu maxime necessarium, vt vnumquodque sit in conuenienti sibi calore præparatum, æquum etiam erit hoc ipsum declarare, quo digeri queat in sole, quod illi conuenit: & in reuerberatorio quicquid ab eo præparari debet: ac per se teneri, quod ex seipso præparatur: vt vinum in suo vase, nec non in fimo perfici, quod in eo potest emendari quoduis congruo suo loco, prout in sequentibus receptis habetur apertissime. Discite igitur quis naturæ sit ordo cognoscere simul & experiri, quave ratione præparari cupiat, alias quod in ipsa virtutum est, ac operationum, perficere non potest. Huiusmodi præparationum tantillam antiqui fecere mentionem, quantam ab Alchimistis & admodum sobrie fugere potuerunt absque vero fundamento: quamobrem hoc illo & aliud alio destinarunt, singula quo non pertinent: inde manifeste patet eorum ignorantia maxima.

Calor arenæ, solis fimi, & ignis differunt. Medicamentum quodlibet suo sibi calore conuenienti præparandum.

CAPVT IV.

De præparationibus vulneralium ciborum & potuum, correctionibus, viribus, & virtutibus eorum.

Vulneralium potionum vires quantæ.

TAnta vis atque potestas est vulneralium potionum, vt auxiliante natura quidem intrinseca, vulnus quodque fodicatum curet. Etenim si natura per seipsam proprius sibi medicus existat, solumque hoc vnum cupiat, vt ab extrinseca iuuetur ob communem inter sese conuenientiam, & symbolisationem (quod certissimum est) externa debet internæ coniungi naturæ. Habet itaque natura quædam corpora, quorum virtutes aliis in corporibus vsurpandæ sunt, & ex similibus fieri vulnerales potiones debent, vt in suum ea recipiat natura cibum: ea ratione sibi medicamentum associatur, vt vulnera curentur naturaliter. Quapropter apprime necessarium, vt vlnerum potiones doceantur iuxta suum ordinem, cum probatissima certissimaque sint medicamenta, quibus cum sectionum, tum fodicationum vulnera curantur omnia. Quamuis potiones vulnerales semper in vsu fuerint: in conuenientibus tamen compositæ partibus & præparationibus vanis ac inutilibus imperitia medicorum exstiterunt. Sunt itaque veræ potiones vulnerales medicamenta nedum, verumetiam nutrimenta. Pariter & cibi vulnerales fieri possunt, hac ratione videlicet, vt eadem, quæ dictas potionum compositiones intrant, vna cum cibo coquantur & edantur. Verumenimuero quod in stomacho tardius digeruntur, non ita celeriter auxilia sua præbent vulneribus vt potiones: & quia plerunque ventriculus ad digestionem est indispositus, omissum fuit istud medicamentum, vt natura non debilitetur amplius. Si tamen fieri possit bona digestio, perquam vtile fuerit, vna cum potionibus exhibere. Variæ sunt potionum vulneralium decoctiones, quod varia sint ea similiter, e quibus fiunt, vt centenarium fere numerum impleant: e quibus quinque vel sex plus vel minus eliguntur, vt in aliud corpus transferantur, scilicet in vinum. Quicquid sit, nonnulla meliora, peiora quædam, alia suis in operationibus tardiora, celeriora sunt alia, quæ prout a Chirurgis cognita medicamentum inde simile resultat. Erit igitur maxime necessarium imprimis, quæ potiora fuerint cognoscere, quibus maxima virtus ad prædictas potiones est insita, præparareque iuxta natu-

Potiones vulnerales quales & quæ esse debeant. Cibi vulnerales, non ita celeriter penetrāt ac potiones. Potiones vulneraris variæ.

naturalem eorum ordinem: hac via poteſt vnũquodque vulnus ſectione fodicationeque factũ, ad ſanitatem adduci perfectiſſimam. Potiones quę dictę ſunt, ac cibi ſimul ſumpti plurimis accidentibus occurrunt, ac futuris alias damnis. Nam in ſuo temperamento conſeruant naturã, vt mitis maneat, vtque nullam occaſionem inueniat aliquod accidens vel damnũ inferendi: ſiquidem omne quod naturã in pace conſeruat, efficit etiam, vt ipſa de nutrimento minime conqueratur: quo non deficiente naturæ, mẽbra ſanantur præter incidentiam prauorũ accidentium. Idipſum non ita facile per extrinſeca medicamenta fieri poteſt, velut per intrinſecus adhibita. Quamobrem ad vulnerum potiones & earum parationis ordinem quiuis Chirurgus animum ſtudiumque ſumma cum diligentia dirigere deberet, quod potius medicamentum eis reperiri nullum valeat, aut quo euitari melius poſſint accidentia praua. Præter eorum, quæ ponemus ordinem inferius, excellentiſſimas vidi potiones vulnerales, quæ peculiari ſua natura mirabilia curarunt vulnera, naturaliter tamen, & ita ſupra cętera medicamenta, vt merito forent admiranda. Vidi quendam Walachum in ciuitate quadam, quæ *Alba Cræca* nuncupatur, is vnico potionis hauſtu patientibus adhibito, vulnera quæuis, cum ſecta, tum fodicata curabat. Quamuis hæc non omnibus, nec in omnibus locis, neque in vulneribus omnibus valeat aut certa ſit, nihilominus cum ægrotos animaduertiſſem eius & vulnerum ſitus, percepi quæuis eiuſdem generis vulnera hoc modo curari poſſe leuiter: quod vero tale vulnus, aut ita ſitum non eſſet, fallebat: eſt in ipſa natura tamen virtus hæc magna. Vidi pariter in Croatia Ægyptium circumuagantem vnius herbæ ſuccum ſemel in potum dediſſe vulneratis, & curaſſe quæuis fodicata vulnera. Verum quæ in accidens erant prona, curare minime poterat. Itidem in Stockanima Daniæ vidi potioné vulneralem apud mulierem nobilem, cuius tribus hauſtibus, præter ea quæ ſectos neruos, & oſſa rupta continerent, alia quæuis curabantur vulnera. Cum tamen rariſſime caro ſola ſecetur, non eſt ſimilibus omnino fidendum. Alias dæmonum coniuratorem vidi, qui tribus hauſtibus alicuius potionis vulneralis omnia, tã oſſiũ, quã neruorum vulnera curauit. Sed cum eius rei veritatem examinaſſem, didici non curaſſe potiones, at id ſolum quod ſuperpoſuit vulneribus: quod etiam in aliis capitulis & ſuo loco dicetur. Interim quæ potiſſima ſunt, ac principalia fore iudicem ad huiuſce modi potiones, inferius enumerabo, quibus indubiam fidé adhibere poteris, ac illis omne genus vulnerum, excepto nullo curare. Pariter, quæ præparari debeant, cõponique, dicemus infra: numerus eorũ hic eſt, *Diapẽſia alba. Diapẽſia campeſtris. Alchimilla. Serpentaria. Ophioglоſſũ. Conſolidæ ſarraceniæ. Baucia flauæ folia. Pirola vtraque Perſicaria. Bleta alba, & rubea, Cauda pauonis. Glandes, Mumia. Sperma ceti. Terra ſigillata vera. Rheubarbarum libanetis. Aſarũ. Agrimonia. Conſolida maior. Polytriconis Apulei. Liliũ conualliũ.* Plura ſunt & multo, quæ hoc loco numerare ſuperfluum eſſet, cum inter ea, quæ ſuperius ponuntur, tria ſunt vegetabilia, quorum cuiuſuis ſuccus hauſtus quodcunque vulnus ſectum aut fodicatum curat. Etiam duo ſunt inter illa, quæ recenti prius aqua frigida madefacta, vulnerique ſuperpoſita, citius curant, quam herbarum alterutra putreſcat.

Potionũ vulnerariarum cõmoda.

I.

II.

III.

Potiones vulnerariæ mirabilia operantes.

Herbæ vulnerariarum potionem intrantes.

Vnum eſt adhuc inter eadem, quod ter hauſtum vulnera ſecta nec non fodicata curat, etiã ſi forent periculoſiſſimis accidentibus arrepta: his quidem ablatis illa curat perfectiſſime. Sunt etiam inter prædicta, quæ vulnera curant inteſtinorum, non alias quam carnium. Mirabilis enim eſt natura ſuis in arcanis, quæ quidé addiſcere, necnon experiri, pulchrum eſt & vtile: non ſine tamen id labore maximo, ſumma diligentia, nec non experientia multiplici fieri poterit. Iam ergo potiones vulnerales iuxta verũ ordinem & vſum earum ponam, quas diligenter addiſcito: vt bonus atq; perfectus Chirurgus factus, in vtilitatem Reipublicæ tuique laudem, artem exercere valeas.

Herbarũ adminiſtrandarũ vſus.

CAPVT V.

De præparationibus antiquis, & poſtmodum recentioribus vuneralium potionibus.

ANtiquis hic vſus fuit, vt herbæ vulnerales in vino coquerẽt, ad conſumptionem tertię partis vel medietatis. Iſta præparatio contra naturam eſt, & verum ordinem: quia ſi vinũ per ſe bullire ſcias, vt ſupra, frigefierique ſinas, reperies inſipidum liquoré naturæ prorſus contrarium: euaporauit enim quod vinum erat in auras, & remanſit fœtidus acidusque liquor naturæ penitus inutilis. Quapropter ſi hoc euitare corrigereque velis, ac retinere vinũ in ſuis viribus, ad iuuandam naturã idoneum, in ſtanneũ cantarum aut lagenam poſitum, & pultibus farina factia obſtructum, in aqua bulliat per horã vnã, aut ſeſqui, hac ratione ſuas vires nõ amittit, ſed in ſua natura manet integrum, & in id herbarum virtutes imprimuntur perfectius ac fortius, quam ex vſu veteri. Diligenter igitur quem tibi modum poſui ſerua ne fœtidũ & inſipidũ naturæ potum in ſui detrimentũ pares. Eſt etiam vtiliſſimus vſus, vt in Septembri, cum vinum adhuc recens eſt, a tortulari, ſtatim reponatur in dolium vulneraribus herbis prius impletum, & ita ſimul digerantur per tres mẽſes, quibus abſolutis abſtrahatur, erit hoc vinum, potio vulneralis vtiliſſima, quæ nulla coctione præparatio neue latius indiget: nam eſt iam potus vulneratorum optimus. Vſus vero meus communiter hic eſt, cum vinum adminiſtrari patientibus non potuit, neque debuit, vt herbas vulnerales optime diſſectas & virides in cantarum poſuerim obſtructum pultibus & in aqua feruente coxerim octo horis: inde liquoré habui, potionemque vulneralem, quam patientibus adminiſtraui. Eſt hic potus vtiliſſimus illis, quibus vinum bibere non licet, aut in capite vulnerati ſunt, &c. Trium harum quamlibet quocunque modo vulneralem potionem præparaueris iuxta proportionum ordinem, vtilis erit. Iſte modus etiam non eſt inutilis, vt herbarum vulneralium ſuccos in cantaro ſicut prius audiuiſti, coquas in aqua bulliente, fiet ex eis optimus potus, cui poteris parum aromatũ addere, vt reddatur gratior acceptiorque naturæ. Itidé intelligendũ erit de cibis vulneralibus.

Antiquorũ modus potiones vulnerarias præparandi.

Modus Theophraſti.

Primus.

Secũdus.

Potus vulneratorum optimus

Tertius.

Quartus

Quicquid

Quicquid cibi voles adhibere patienti, carnes aut gallinas, in cantarũ cum aquæ tanta quantitate, quantũ iuris habere cupis, additis insuper vulnerariibus herbis posita quæque obturato cãtaro coquantur in cacabo feruente aqua pleno, suo tẽpore conueniente. Hic cibus erit vulneratis vtilissimus ad curam. Poteris etiã aquæ loco sumere vinũ, pro his, quibus nõ oberit: cibus hic est nutriẽs vulnera præ cæteris õnibus.

Cibus vulneratis vtilissimus.

Instructio quædam ad componendum aliquas vulneratorum potiones.

℞. *Diapensiæ vel saniculæ, pirolæ, centaureæ, betonicæ, ana manipulũ vnũ, consolidæ regalis m.* ß. *Agrimoniæ m.ij.* coquantur ex ordine prædicto.

Varii cõponendarũ potionum vulnerariũ processus.

Alia potio.

℞. *Dragũculi manip.iij. alchimillæ m. ij. pirolæ minoris m.j. alyssi.ß. reubarbari ʒ.j. reuponticæ ʒ.iij.* & coquantur, vt supra.

Alia.

℞. *Angelicæ ℥ ß. mumiæ ℥ j. spermatis ceti ʒ ij. consolidæ sarracenicæ m.ij. ciclaminis ℥ ij. pirolæ vtriusque ana m.iij.* vini quantũ sat est: coquantur vt alia. Alio modo præparari possũt istæ potiones, vt pote, si destillatas aquas ex vulnerariibus herbis acceperis, easque suis herbis iterũ imbiberis, & in clauso cantaro coxeris, vt supra, potiones fient excellentissimæ, quarum vnum exemplum hoc habe.

℞. *Pirolæ minoris aquæ mensuram j. cui pirolæ m.j. inicias, diapensiæ m.ß. peruincæ tantunde:* coquantur, vt supra.

Est & alius processus, iuxta quẽ fiunt omniũ excellentissimæ potiones, in modũ, quo paratur album oleum baccarum iuniperi vulnerariibus herbis adiunctis, & simul præparatis omnibus. Hic processus omnium est artificiosissimus, ac subtilissimus, præ cæteris etiam eligendus. Nam in iuniperis baccis latet peculiaris ad sananda vulnera virtus, quapropter suadeo quibusuis, vt præparationẽ hanc addiscãt. At quia per destillationis artẽ fieri debet, quæ hoc loco non docetur, neceo ponendã esse iudicaui. Verũ qua ratione quæuis potio cum prædictis præparari baccis valeat, in exemplum adducam.

℞. *Baccarũ iuniperi libras ij. optime tritas, pirolæ vtriusque, alyssi, radices diapensiæ albæ ana m.ß. ophioglossi m.ß consolidæ maioris, aristolochiæ rotundæ ana ʒ.v. persicariæ ʒ.iiij.* præpara secundum artem huius destillationis. Poteris etiam easdẽ aquas ex huiusmodi destillatione prouenientes vulnerariibus herbis affundere, necnon in cantaro præparare, sicut antea diximus: nec solũ e baccis, verum etiã ex cinnamomo. similibusq; Subtilis alia fieri potest præparatio, si flores vulnerares vna cum spicæ floribus, non alias quam oleum de spica paretur in pinguedinem. Dosis tamen eius exigua cum cibo vel potu fore debet, in cuius declarationem hoc vtemur exemplo.

℞. *Florum spicæ m.j. florum hypericonis m. iiij. florum taxi m.ij. betonicæ, centauriæ, prunellæ ana m. ß.* præpara secundũ vsum de spica dictũ.

Alius præparationis modus.

℞. *Consolidæ maioris ℥ ii. Aristolochiæ rotundæ ℥iij. calami aromatici ℥ j. iridis ℥ ß. saponariæ m. v. diapensiæ albæ m.ß. herbæ caudæ pauonis ℥ ij. myrrhæ, masticis, thuris, mumiæ ana ℥ ß. rheubarbari ℥ j.ß.* coquantur in vino vel in aquis destillatis, vel in succo pirolæ, aut in aqua communi, prout commodius fieri potest. Hactenus de vulnerarium potionum præparationibus dictum sit. Multi reperiuntur, qui bona recepta habent, si tamen, vt supra diximus, præparentur, efficaciora forent, ac magis vtilia.

Paracelsi Chirurg. Minor.

Dosis huiuscemodi potionum discretioni tuæ relinquitur, qua præparationum vires & efficaciam cognoscere debes ac iudicare.

CAPVT VI.

De præparationibus vnguentorum vulnerarium, quibus in medicamentum efficacius aliis adducuntur.

VNguenta vulneraria medicamentum sunt præ cæteris antiquissimum, experiẽtiaque probatissimum ad vulnera: quod in vsu fuisse priusquam alia forent excogitata, scitur. Omnibus hæc ars communis fuit ac familiaris: nam a popularibus inuenta, patribusque familias, & suis asseruata domibus: quod medicamentum compositũ erat ex eis, quæ cuique suis in campis creuerunt, & hortis, quæque potuit vnusquisque serere metereque.

Vnguenta vulneraria.

Istorum vnguentorum vulnerarium fundamentum in duobus tantum constitutũ fuit, scilicet in melle, & in butyro, quæ duo vulgus potissimum elegit: quia considerarunt apes e floribus & herbis plurimas virtutes exsugere: cũque illa multas habeant, & mel habere necessũ esse cogitarunt. Pariter & vaccæ pascũtur multis herbis & floribus optimis: quapropter & butyrũ easdem habere virtutes debet. Hac ratione mel & butyrum electa sunt corpora, quibus medicamentũ inderetur. Ex istis considerationibus ortum est, vt medicamenta, quæ in campis creuerunt, cum melle butyroque fuerint vnita, seruata, & his postmodũ curata vulnera. Certissimum est, veram atque perfectam artem hanc existere, & vnguentorum vsum. At surrexerunt postea sophistæ medici & Chirurgi, qui contemnentes artem istam coram popularibus, rusticam eam appellantes, alias excogitarũt prauissimas, & optimas abiecerunt.

Vnguẽtorũ vulnerariũ fundamẽtum.

Iam similia ponam recepta, vt iterum in vsum redeant. Poterit loco butyri mel, vel in istius locum alterum substitui: hoc est, quoties vnum reperitur scriptum, alterum accipi.

Vnguenta cum butyro & melle.

I. ℞. *Butyri de mense Maio facti, crudi,* nõ cocti, cui per contusionem immisceantur, *vtriusque plantaginis, vtriusque pirolæ. Betæ cum radicibus ana m.j. dracunculi minoris vel ophioglossi m.iij.* Misceantur omnia tundendo simul, vt fiat vnguentum, quod soli clausum in vitro poterit exponi menses aliquot, & postmodũ ab impuro colari, sic defecatius reddetur, ac purius.

Aliud.

II. ℞. *Maialis butyri libras iij. radicis consolidæ maioris viridis lib.j. ophioglossi lib.j.ß. lumbricorũ purgatorum lib.ß. aristolochiæ rotundæ viridisque ℥ iij.* terantur omnia simul in pultes, & postea reponantur in locum frigidum, & si pinguedinem emittant, poteris eam abiicere: soli pariter exponi potest, vel in fimo digeri, postea seruari.

Hoc seruato processu, diuersimode cõponi poterũt vnguenta vulneraria, quæ per se potentia

sunt quoduis curare vulnus: addi potest etiam parum salis, ad humectationem: vel aqua salis ablui debent, aut salsa.

Vnicum potes etiam tantum assumere, prout mel & dragunculum, mel & flores hyperici, butyrum & consolidam maiorem, aut plura simul ex his, quæ vulnerales inter herbas numerantur. Et quia potior & efficacior vna est altera, meliores eligito, pro commoditate regionis & loci.

Vnguenta quædam ex resinis.

Vnguentum ex resinis.

Postquã ex butyro melleque vulgus vnguẽta vulneralia reperisset, alij resinas ex arboribus fluere conspicientes cogitarunt ex istis alia sibi conficere. Resinarum vero diuersa genera sunt, vt *abietis, laricis, &c. gummique*, iuxta cuiusque regionis & loci naturam, sibi quisque peculiaria præparauit vnguenta. Perfectissimæ sunt artes istæ, quarum aliquot recepta ponam, vt vnusquisque sumere valeat, quod in sua patria vel habitationis loco crescit, vnguentum quoque præparare.

Resinarũ varia genera.

In Germania resinarum excellentissimarum duo tantũ genera producuntur, vna abietis, altera laricis: cuius posterioris dabimus exemplũ.

℞. *Resinæ laricis lib. j. ouorum vitella xx.* contunde simul omnia, fiet inde flauum vnguentum huic impone *consolidæ maioris, optime tritæ ℥ ß aristolochiæ rotundæ contusæ ℥ j. ordei farinæ ʒ vj.* contere simul omnia, & fiat vnguentum, quo curabis vulnera quæcunque voles.

Aliud ex resina abietis.

℞. *Resinæ abietis claræ mundæque lib. ß.* liquefiat suauiter igne lentissimo, huic iniice butyri parum, & misce fortiter, contere postmodum in mortario cum æquali pondere consolidæ maioris, vt vnum inde fiat, quo vulnera curãtur.

Vnguentum ex cera.

Vnguentum ex cera

Post istas artes exorta sunt vnguenta cerea, cum resinis mixta simul & oleo temperata, postmodum adiectis vulneralibus herbis earumque radicibus, vt supra dictum est sæpius.

Est nihilominus inter alias artes minima, quamobrem eius hoc loco paucam admodum facere mentionem volui.

CAPVT VII.

De præparationibus oleorum & balsamorum vulnerarium.

Olea vulneraria.

Olea vulneraria penes antiquos in communi reperta sunt, & postmodum ab Alchimistis balsama.

Cum veteres vnguentorum vulneralium considerassent virtutes, eademque melli butyroque miscuerunt, oleo pariter coniunxerunt, experientes vtrum vnirentur ei prout aliis. Quum & hoc sibi successisse feliciter vidissent, eo sic vsi fuerunt oleo.

Primo lauerunt vulnera vino, demum inunxerunt oleo, curaruntque. Huius etiam artis meminit Christus, vbi de Samaritano loquitur in Hiericho vulneratum a latronibus, curante. Quamobrem coniectare licet, artem hanc fore vetustissimam, & olim priscis in maximo pretio fuisse.

Postmodum aduenerunt Alchimistæ, quæ destillata crudis olea præstare indicantes, ea quæ crudo prius admisceri consueta fuerant, oleo destillato non feliciter addiderunt, & alterius vsi loco nomen propter destillationem immutarunt, vocaruntque balsama.

Oleũ destillatũ.

Oleum crudum & destillatum differũt.

Nonnulla quidem est inter destillatum & crudum oleum differentia. Verum ego sum expertus oleum destillatum non debere hoc esse, quod ab Alchimistis *laterinum* dicitur, sed absque mixtione alterius rei destillatum per vas retortum, donec mutari color cœperit a natiuo, scilicet in rubedinem, quo percepto recipiens amouendum, & in eo reperietur oleum priore colore, nec odore vix immutatum: hoc vtere, cum balsamum voles ad vulnera componere.

Oleum destillatũ quale.

Terebinthina vt destillãda.

Terebinthinam pariter, vt oleum nimis destillarunt Alchimistæ, cui vulnerales herbas imposuerunt: at errore suo hoc etiam non caruit. Nam vbi hæc tam acriter destillata est, calida subtilisque nimium efficitur, ad promouendam carnem in vulneribus: quapropter vt oleum destillari debet, vt in suo maneat odore, caloremque rubeum non concipiat.

Latius tentatum fuit, vtpote gummi, resinas, & ceram destillare, sed absque fructu: quare manet olei terebinthinæque destillatorum aut crudorum vsus: e quibus aliquot infra ponemus recepta.

De balsamo crudorum vel destillatorum olei cum aliis & terebinthina.

℞. *Terebinthinæ lib. j. florum camomillæ, rosarum rubearum, prunellæ ana m. j. florum hypericonis m. iij. florum centauriæ, chelidoniæ ana m. ß.* commisce simul & expone soli, spacio duorum mensium. Hoc oleo vel balsamo curare poteris vulnera mirabilia sine dolore. Potest etiam anno reuoluto hoc exprimi, nec non recentibus imbui floribus, & exponi soli sicut prius: admirandæ virtutis est balsamum, siue cum oleo, siue cum terebinthina compositum sit.

Balsami vires.

Alia balsami compositio.

Compositio.

℞. *Ophioglossi, pirolæ minoris, agrimoniæ, diapensiæ, ana m. j. florum hypericonis m. ij. consolidæ maioris coctæ m. ß. lumbricorum purgatorum numero centum.* Affunde corpus, & in sole digerantur omnia suo determinato tempore. Hoc ad omnia vulnera balsamo potes vti feliciter, & ea curare citra dolorem.

Addi possunt huic oleo, mumia, mastix, myrrha, thus, at parum, nam olea balsamaque vulneralia delectantur plurimum herbis & floribus magis, quorum hypericonis hoc loco nobilissimus est. Addi solet etiam gummi, quod fatuum: aliquoties viride æris, æs vstum, & limatura ferri: sed minime laudabile est.

Earundem etiam herbarum, quibus imbuta sunt balsama, seminibus contritis iniectisque si digerantur post herbarum digestionem, per hyemem in calido, vel in æstuario seruata, olea longe fiunt efficaciora.

Vernicis vsus ex carabe.

Postmodum vt artium vna post aliam orta, vernicis ars reperta fuit ex carabe flauo, cuius artifices in aliquibus damnis corporis experti sunt, videlicet in vberibus mulierum exulceratis, & aliis plerisque foraminibus curam eius felicẽ esse. Quod cum animaduertissent, vernicem

herbis & floribus dictis expleuerunt, & vt alia balsama soli digerenda exposuerũt. Et quamuis præparatio tarda sit, ob eius tamen efficacẽ operationẽ, cum in sectis & fodicatis vulneribus, tũ in vlceribus maximopere laudandum est balsamum. Adduntur huic vernici cum ad medelã assumitur & prius, masticis ter tantum quantũ vernicis fuerit, myrrhæ & thuris ad eius medietatem. Etiam dum vernix adhuc est in digestione, debet adiungi mumiæ iuxta compositionẽ.

Medullę ossiũ & pinguedinis animaliũ vsus.

Tentauit postea vulgus olei loco terebinthinæque medullas ossium & pinguedines ex animalibus, in his tamdiu hæserũt. donec ceruinas didicerint inter brutales excellere medullas, quas, aut bouillas (deficientibus aliis) expleuerunt herbis, eorumque floribus, vt supra, solique digerendas simul exposuerunt, quousque suo tempore vulneraria facta sint olea. Postremo repererunt humanas medullas omnes alias præcellere, magisque fore vtiles. Non alias de pinguedinibus animalium actum est, vtpote floribus & herbis, cum in olea vulneraria redactæ sunt, quibus omnia vulnera curata fuerũt. Inter brutorum pinguedines, gallinarum & caponum optimæ compertæ sunt, verum illas ac omnes alias humana plurimum excellit. Inter pisces non est præstantior ea, quæ a Germanis appellatur Reichenchmals.

Medullæ humanæ vsus.

Pinguedinum quæ præstantior.

Potest etiam ex oleo terebinthinaque destillatis per præcedentem additionem subtilissima vernix fieri, quæ plus alia non destillata valeat. Varia sunt quidem oleorum & balsamorum genera, quorum hic nullam facio mentionem aut paucorum, quod sciam ea, quæ tibi iam posui certissima fore, quibus te certiorem facere possum, ad vulnera quæque fore præstantissima. Poteris ipse tibi iuxta commoditatem regionis, in qua fueris, & ex ordine sequentis Capituli recepta componere.

Vernix ex oleo.

CAPVT VIII.

De curatione vulnerum per ea, quæ munda conseruant illa, suaque mundificatione sanitatem conciliant.

Mundatio vulnerum à carne sumpta

CVm proprium natura balsamum penes se habeat, quo sua damna resarcit, & alio non sit opus, quam, vt munda conseruentur vulnera: mundationis ordinem istius æquum est vt demonstremus. A cane sumptum fuit exemplum, qui vulnera sua quæque, modo lambere possit ea, promouet magis ad sanitatem, quam curet: nam is mundat solum, & natura curat. Hoc ipsum imitati homines, manuum vulnera pariter lambentes canum instar, experti sunt in seipsis, quod in canibus apparet. Aliqui lauerunt lotio, curaruntque: verum quod hoc facile fœtorem vulneribus induxit, & sępius ista repeti debuit ablutio, latius perquisierunt ac vtinæ loco sumpserunt vinum, & quia parum in maioribus vulneribus effecit, ad falsam ventum est aquam: ista quidem & lauerunt & curarunt vulnera tam hominum, quam brutorum animalium. Communis hic vsus fuit, qui postmodum in dissuetudinem successu tẽporis abiit, aliique mundationum accessere modi, quorum aliquot in sequẽtibus enarrabo.

Lotio vrinaria vtrum vulneri cõducat Lotiones & mundificationes vulnerum varię recẽsentur.

Acceperunt herbas vulnerars, easque vino coxerunt vel aqua, sale iuxta libitum addito: decoctione hac sæpius lauarunt vulnera, fauumque mellis contusum vnguenti loco superposuerunt.

Alumine soluto in aqua cum modica lapidis gagatis, lauarunt & curarunt etiam vulnera. Item succo bursæ pastoris, vel plantaginis, aut aliarum herbarum cum sale modico lauarunt. Multæ sunt herbæ similes, quarum succi vulnera quæuis curant.

Apud Arabes mel & sal paucum infundere vulneribus communiter vsitatum est antea, quo curatum est remedio.

Sunt etiam aliæ mundificationes, quibus mirabiliter curantur vulnera, prout si persicaria recenti prius aqua madefacta vulneribus carnis imponatur, illa curat virtute salis in ea naturaliter insiti.

Sæpius oleo terebinthinæ salso curata sunt quæ communiora fuerunt vulnera. Nec est quod simplices artes, quas modo posui: talis est naturæ proprietas, vt per seipsam curet, vbi mundificatio seruata sit, ac potissimum, ne per medicamentum aliquod irrumpat accidens, vti plerunque solet imperitia Chirurgorum euenire, quare merito detegendũ. Verum alius ordo necessarius est ad euitandum accidẽtia, quia communioribus illis, quæ dicta sunt, minime fieri potest: in illis autẽ, in quibus talia nõ expectantur, simplicioribus vti poteris, vt in superfluas artes putatitiorũ Chirurgorũ non incidas. Tarde curate melius & bene, quã tardius superfluis artibus deprauare, quæ per se mala sunt.

Natura per seipsam curat.

CAPVT IX.

De præparationibus vulnerarium vnguentorum, & fodicationum, vna cum eorum inuentionibus, & admirandis operationibus.

CApitulum hoc peregrina remedia cõtinet, his ignota regionibus: & quia Deus nationum vicissitudines esse voluit. merito quod nobis ab exteris contingere boni potest, ac a nobis aliis: describemus. Quapropter fundamentum probatissimorum vnguẽtorum habe normam & compositionem, quibus arceantur accidentia, quantumuis magna, tolluntúrque. Licet leuiter ac facile vulnus curari possit, vt (quod ad curationem solum eius attinet) opus non foret vnguenta similia describere: verum quia damnum vix vnquam solum esse contingit, sed vnum alteri fere semper affluit, ea patefacere volui. Possunt accidentia rebus quæ nostris in regionibus crescunt: euitari: tamen hoc loco tantum fodicationum vnguenta proponam. Ab artificibus & mechanicis quædam arcana reperta sunt, in illis quibus indies vtuntur: vt ærarij fabri sanguinis fluxum ære adusto restrinxerunt, & fluentia siccarunt, vulnera. Ferrarij quidem adusto suo ferro, quod *crocus martis* appellatur, vsi sunt ad vulnera. Figuli vero lithargyrio argenteo (quod vocant) vel aureo nonnulla sunt etiam experti. Multa sunt vulgarium inuenta, quę dicta fuerunt experimenta. Multo plura tamen ab Alchimistis varia tentantibus, & in variis rebus hoc loco non describenda, prout minium, cerusa, simliáque reperta fuêre.

Sanguinis sistio

Crocus martis.

Emplastra.

Postmodum accesserunt Philosophi, qui rerum vires & naturam scrutantes, plura in vnum corpus redegerunt, vt oleum & ceram in emplastrum cocta, quod cum vtile parum fore videretur, adiecerunt, nunc minium, alias cerusam, lapidem calaminarem, rubiginem ferri, æs vstum, lythargyrium, &c. quæ simul cocta varia cerota facta sunt, hisque linteola fuerunt obducta. Deinceps gummi variorum proprietates attractiuas, atque megnetis cognoscentes, cerotis adiunxerunt, eisque meliora quam antea fuisse, quod perciperent, puluerem vulnerarem addiderunt ex mastice, thure, myrrha, &c. meliora tum demum exstiterunt. Sic vlterius progressi, fodicationum vnguentorum ordinem certissimum & compositionem adepti sunt, eisque mirabiliter curarũt: horum descriptionem ponimus variis, vtilibus tamen omnibus modis. Primum hoc modo communiter constructum.

Cerota.

Vnguenti fodicationum compositio.

♃. *Ceræ lib. j. picis græcæ ℥ iij.* liquefiant ambo simul, & liquefactis, non nimium tamen calidis iniiciatur puluis hic. ♃. *frusta carneoli, coralij rubei & albi magnetis, calaminaris lapidis ana ℥ ß. carabis flaui aut succini, masticis, thuris, ana ʒ vj myrrhæ, mumiæ ana ℥ j. ß.* trita minutissime liquidis immisceantur & his iam optime permixtis, iniice *terebinthinæ* ℥ j. ß. spatula semper agitato, donec frigescat. Postremo perunctis oleo piscium äschenschmaltz/ agitetur, & fiat emplastrum.

II.

Aliud.

♃. *Ceræ virgineæ lib. ij. picis græcæ lib. j. terebinthinæ ℥ iij. liquefiant igne lento, quibus impone tritæ masticis ℥ iij. carabis flaui ℥ j.* maneant in igne lentissimo quartam horæ partem. Postmodum accipe ℥ *ij mumiæ, thuris, & myrrhæ ana ℥ ß. aloepatici ℥ j. ß.* trita misce prædictis, & agita prout in emplastro priori, donec frigescant. Postremo in emplastrum agitabis oleo piscium äschenschmaltz/ addendo, *camphoræ tritæ ℥ ß.* hoc fodicata vulnera curabis omnia.

Aliud potentissimum, ad extrahendum ferrum, globulos, telorum cuspides, ac alia quæ remanent in vulneribus, & a præcedentibus elici minime possunt.

Ad extrahendum ferrum

♃. *Ceræ lib. j. colophoniæ, picis nigræ ana ℥ iij. liquefactis simul ambobus, iniice gummi armoniaci ℥ ij bdellij ℥ j. magnetis ℥ v. carabis flaui ℥ iij.* trita misce liquatis, & in emplastrum agita manibus ouorum oleo perunctis: hoc in maximis necessitatibus vti poteris ad concludenda vulnera, nec non restauranda quæ deprauata sunt.

Alia compositio cuius ab exordio mentionem fecimus.

♃. *Olei, ceræ, lythargyrij triti ana lib. j* liquefiant, & in cerotum coquantur, cui poterunt, ea, quæ sequuntur, addi.

Additio prima.

♃. *Armoniaci, bdellij ana ℥ ß. galbani, opopanacis ana ʒ vj.* soluantur in aceto, coquantur, & per pannum colentur, postea coquantur in emplastrum: hoc admisce præcedenti ceroto. Postquam simul iuncta fuerint, eis, qui sequuntur, pulueres addito. *Lapidis calaminaris, coralli, rubei & albi, magnetis ana ℥ j. ß thuris, masticis ana ℥ j. & cum permixta fuerint, admisce terebinthinæ ℥ iij & olei anetini ℥ ß.* reduc in formam emplastri oleo piscium äschenschmaltz/ vel alio, secundum artem.

Additio secunda.

♃. *Opopanacis ℥ iij.* repurga optime sicut audiuistis superius, & cum ceroto permisce. Postmodum adde *mumiæ ℥ iij. aristolochiæ rotundæ ℥ ij. masticis, thuris, myrræ ana ℥ ß.* deinceps adiice *terebinthinæ ℥ ij olei laurini ℥ j. camphoræ ʒ ij.* reduc in forma mcum oleo camomelino.

Additio tertia.

♃. *Armoniaci ℥ v.* præparati nempe sicut prius *sanguinis draconis ℥ ij colophoniæ ℥ iij. picis naualis ℥ j. thuris, masticis ana ʒ vj. terebinthinæ ℥ iiij.* reduc in formam cum oleo laurino. Iam habes compositionem fodicationum emplastrorum duobus modis, eorum inuentionem atque successum. Postremum tamen hoc melius omnibus antea positis, quo citius ac potentius euitantur & amouentur accidentia quæuis, diligenter obseruato.

♃. *Ceræ virgineæ lib. j. ß vulneralis olei tantundem, lithargyrij lib. j. lapidis calaminaris lib. ß.* ex istis fiat cerotum, cui vernicis lib. ß. adde cum herbis temperatæ, terebinthinæ iuxta vulnerum naturam præparatæ ℥ iij. & iterum in cerotum coquantur. Postmodum adde gummi, nec non præscriptarum additionum quam volueris, fiat emplastrum, & reducatur in formam cum vulnerari balsamo.

Quicquid his emplastris elici non poterit, alia nempe violenta via tentari debet: vt si globuli plumbei descendissent, impossibile fuerit etiam instrumentis eruere. Quapropter impossibilia Medicinæ committenda non sunt. De fodicationum emplastris dictum sit hactenus, quibus quicunque iuxta Medicinæ verum ordinem vsus fuerit, non confundetur.

CAPVT X.

De pulueribus quibusdam, fodicationes & vulnera quæuis curantibus.

Pulueres vulnerũ & fodicationũ.

Successu temporis pulueres quidam & succi reperti sunt, & alia, quæ vulnera conglutinarunt, vt ambo latera coniuncta sint. Et vbi talis fit coniunctio, natura potest in toto vulnere facilius operari, quam vbi non: at per alia medicamenta curari debet, vt sunt vulnerares potiones: vnguenta, olea, emplastra, &c. Natura quidem non potest alibi quam in fundo solum operari, in quo connectit indies, donec ad supremum deueniat. Fodicationum tamen & vulnerum pulueres connectunt æqualiter superius, inferius, & in medio.

Vbi locũ habeant.

Animaduertendum est, vbi vulnerum fodicationum pulueres in vsum venire queant, in his videlicet vulneribus, quæ sanguinem aut cruorem non emittunt, & calorem nullum neque duritiem habent, sed mollities in eis naturalis conspicitur: alias connectere nullo modo possunt. Si tamen accidentia iam sint præ manibus quæ dicta sunt, ea remouere scias oportet: antequam vtaris pulueribus: etiam dum vsus fueris, prouideas, ne via quauis irrumpere valeant: nam in vulneribus calor atque tumor coniuncta rursum disiungunt. Est illa celerrima ferme cura, nihilominus ab accidentibus

bus tutari debet quæ diximus.

Vnde illam proprietatē habeat.

Diuersis rationibus proprietatem hanc habent isti pulueres, aliqui propter naturalem siccitatē, vt bolus armenus, qui cuncta per insitā ariditatem, quibus interiectus fuerit, cōnectit.

Sunt aliae omptimentia quædam præter siccitatem, vt succus prunorum syluestrium immaturus. Alia conglutinantia, veluti dragacantum. Iuxta horum trium proprietates fiunt omnes pulueres conglutinantes. Vlterius notandum erit, non solum conglutinatiuis vtendum, sed etiam adiungenda esse medicamenta naturali balsamo suum alimentum exhibentia. Quapropter puluerum vsum iuxta proprietatem eorum, trium quæ dicta sunt, ponam, & compositionem.

℞. *Boli armeni veri* ℥ *iij.* quas in aqua nitri dissolues, postea destillatione separabis, & aliā priori similem aquam affundes pulueri, separabisque sicut antea: toties id repetendum erit quousque bolus in oleum conuertatur: hoc in sole siccandum est in puluerem, cui *thuris* ℥ *j. carneoli* ℥ ß. *mumiæ* ʒ *ij.* omnia simul in puluerem commisce, quē vulneribus insperges quouis die bis, & ligabis iuxta consuetudinem, superposito fodicationum emplastro, quo vulnera præseruentur ab accidentibus.

Alius puluis.

Succum prunorum immaturorum & syluestriū coquito, quousque in spißitudinem electuarij sit redactus. Gallarum etiam immaturarum tantundem coques, & istis consolidæ maioris contritæ minutim octauā aliorum partem addes, postmodum in aluminis aqua pura bullire facito: postremo simul omnia siccato, post vtere prout moris est.

Colla lapicidarū & fabrorum.

Lapicidarum & fabrorum colla, qua sub aquis vtuntur, quandoque vulnera ligaui, non in forma pulueris, ac spissi liquoris: & fodicationum emplastro superposito curaui mirabiliter. Verum olei lini loco, vulnerare sumpsi oleum ex oleo lini cum cæteris compositum pro calce, corallum album in cineres adustum. Colla caseii *Keßlin*, etiam hoc loco sumpta vulnera seiungi non sinit: noli tamen eo præter fodicationum emplastrum vti.

Alius puluis.

℞. *Thuris, myrrhæ, masticis ana* ℥ß. *coralli rubei* ʒ *ij aloepatici* ʒ *j* ß. omnibus permixtis, & in puluerem contritis, alterutrum adde puluerum antea positorum, pro media parte prioris.

Alius.

℞. *Succorum prunorum syluestrium immaturorum, gallarum etiam immaturarum, saniculæ vel diapensiæ, pirolæ, ophioglossi ana* ℥ *v.* siccentur in sole, donec semi sicci fuerint, postmomodum adde *gummi armoniaci præparati* ʒ *ij.* tum siccentur in puluerem.

Vulnera conseruentur in siccitate patientibus cibi modicum, & humidi valde parum administrando.

Reperiuntur & alia constrictiua, cum tamen ex Alchimia petēda sint, infra suo loco ponēda.

CAPVT XI.

De sublimatis atque destillatis mirabiliter vulnera curantibus.

QVicunque Alchimiam exercent, vtilissima reperiunt medicamenta, variaque scribentum recepta longe superantia. Verum quod morborum proprietates ignoret, parum inde possunt emolumenti proferre. Medicinæ siquidem Alchimia semper coniuncta fore deberet. Antimonium virtutem admirabilem possidet in curationibus vulnerum, quibus accidentia corporalia mixta sunt, vt *fistula, cancer, lupus*, &c. In quibus tamen illa non concurrunt, eius vsu non erit opus, cum in aliis tantum cæteras omnes excellat artes, vt maior aut melior non possit reperiri: saluâ tamen cuiusuis experientiâ dictum. Quapropter summè necessarium existimo declarationem eius, tametsi præparatio non facilè scriptis addisci queat, ab Alchimistis petenda est, vt antimonium reduci possit in oleum rubeum, vt sanguis, & ex lib. j. habeantur ℥ ij. vel j. ß.

Antimonij virtutes.

Antimonium vt reducatur in oleum rubeum.

℞. *Antimonij lib. iij. salis gemmæ calcinati tantundem*, & simul destilla per vas retortum tribus diebus naturalibus, & sic habebis rubeum oleum, cuius virtutes ad incurabilia desperatáque vulnera satis commendari nequeunt. Itidē de sublimatis censendum est, vt si cuprum vel æs rubeum sublimaueris, non minores in eo quam in antimonio virtutes erunt. Vt in sublimationem veniat, prius erit calcinandum, postea per separationis aquam dissoluendum, & coagulandum, in puluerem que siccandum, cui duæ partes liquidi salis, aut liquefacti sunt addendæ: postmodum ab eis in reuerberatorio sublimetur in viridem puluerē subtilissimum & leuem, quo vulnera cum curare voles, in ea spargatur fodicationum emplastro superposito.

CAPVT XII.

De sanguine sistendo, nec non eis, quæ ad hoc negotium sunt necessaria.

AD sanguinis retentionem quædam annotanda veniunt, vtpote venarum proprietates, completio corporis, natura hominis, cholera, tempus, hora accidens, & vulneris essentia. Nam si homini sano contrarietates & accidentia varia contingant, multò magis vulnerato. Sanitas & infirmitas multis calamitatibus obnoxiæ sunt. Cum in venas accidens hoc irruerit, non facilè potest amoueri: nam sæpius euenire solet, vt sanguis nulla ratione sisti valeat in vulneribus, nec vllis medicamētis, at per seipsum sedari debet. Quamuis aliqui putent vi quadam eum retinere: quod si contigerit, aliud accidens longè deterius orietur. Considerandum igitur quid natura possit, ne præter ipsam aliquid attentetur. Non præterit fluxus, donec eius amota sit causa: vt si præ cholera factus, ea prius cessare debet: nam ipsâ durante medicamentum natura nullum recipit. Si ex actu venereo, nisi prorsus extinctus appetitus ille sit, vanum etiam est remedium. Si propter ebrietatem, expectanda est completa digestio. Si membri fatigatione causatus fuerit, quiescere prius debet. Multi sunt articuli similes hoc loco non recitandi, solùm hoc tibi notandum erit, vt amoueatur causa fluxus, tum & ipse cogitur cessare. Si fortè cōstellatione causatus foret, ea præterire debet, priusquā sanguis retineri queat: si causæ tales cōsumptæ non sint, fieri potest vt vulneratus effusione moriatur sāguinis. Nā quis iuuare poterit eum, qui nolit ipse? quis etiam

Sanguinis fluxus variæ causæ.

etiam eius choleram sedare potest, qui pacificari non vult? Causam ergo cessare fluxus necessum est, alias nequaquam sisti potest. Ebrietas ad caput ascendit, & in eo sæuit: si contingat potum aliquem recipere vulnus, huiusmodi sæuiens natura per venas in sanguinem transit, & eo non alias, quam in capite sæuit. Quis ebrio potest ebrietatis suæ proprietatem auferre, nemo: pariter ebrium sanguinem sedare nemo poterit, sic de reliquis intelligendum est. Hæc à me me dicta sunt, vt Chirurgus in istis recta procedat, & non suscipiat quæ sunt impossibilia, verùm vt prudens ea, quæ natura potest, intelligat.

Sanguis ebrius sisti nequit.

Cum igitur ea, quæ dicta sunt, violenter ita prorumpunt, ab arte sistendi sanguinem cessare debet Chirurgus, eumque solum sistere velle, qui præter dictas occasiones effluit. Nam his nullum iuuare potest medicamentum, adustio nulla, ligatio, nec corticum nucum ad collum appensio, nullus character. Et quamuis aliqua ratione sistatur, aliud erumpet accidens, & in similibus communiter sequuntur ariduræ membrorum, vel contracturæ. Exempli causa, venæ sæpius aperiuntur in brachio, quamobrem contractum redditur, aut aridurum vel moritur is, qui sustinuit. Si tale quid in venarum pacificis laxationibus contingit, quantò magis in aliis? Cum tamen accidentia talia contigerint, aut apparuerint, poteris permittere sanguinem effluere pro discretione. Siquidem vbi vena quæuis aperitur, sanguinis pondus amittere determinatum oportet eam, antea sistere non est vtile, donec ad poudus hoc diminutus sanguis fuerit. Ab experientia propria discere te hæc oportebit. Vt à me tamen breuem instructionem habeas, qui sanguinis repressiones ex æquo fieri debeant, non cito nimium, vel tardius quam par sit. Eius rei verum in eo fundamento consistit, vt medicamentum quo vulnus curari debet, sanguinem etiam in eo sistat: nec est quod vtaris alio remedio. Nam medicamentum ex artis fundamento vero compositum sit (vt sunt *fodicationum emplastra, olea, balsama, & emplastra vulneraria, &c.*) sanguinem sistit omnem iusto pondere non tempestiuè, nec tarde nimis. Potissimum arcanum hoc est, vt metam iustam contingere valeat medicamentum. Sæpius etiam accidere solet, vt in sanguine lateat infirmitas: hæc si pèr suum quæsierit emunctorium, non sistetur sanguis, donec repurgatus fuerit. Aliquoties ob calidam complexionem sæuit fluxus talis poterit aliis quàm fodicationum emplastris, aut similibus reprimi: quorum aliqua ponimus inferius: tuæ tamen discretioni relinquitur, sistere si voles, poteris aut non. Potiùs tamen quam expectare mortem, sistendum esse iudicamus, vbi medium offertur accidens hoc amouendi. Procurandum præ cæteris, vt membrum seruetur calidum, nec vllo modo frigeat, neque fodicationum emplastro careat: hoc enim sedantur accidentia, vt retentionem citiùs admittant. Solent etiam aliquæ venæ reliquis esse repletiores, vt neruorum instar tumeant, hoc loco fluxum liberius patere sine metu: nam cum eo multum impuritatis effluit.

Quem sanguinis fluxum chirurgus sistere debeat.

Sanguinis fluxus permittẽdus pro discretione.

Sanguinis repressionis terminus ac meta.

Fluxus ob sanguinis infirmitatem.

Ob calidã complexionẽ.

Fodicationum igitur emplastra tibi sint commendatissima etiamsi alia scires, quæ sanguinem sistere possunt, eisque valeres vti: vide tamen, vt non tardiùs aut citiùs æquo feceris. Verùm in illis quibus natura sana, mitis & pura fuerit, sanguinis sit per se retentio, quæ potissima est.

Fodicationum emplastri vsus in sanguine sistendo.

Nonnulla sanguinem sistentia.

Crocus martis optimè reuerberatus & subtilissimus. Æs vstum, vt crocus præparatum. Farina volatilis inspersa vulneribus, vt cum sanguine pastam efficiat. Pili albi, qui sub caudis leporum nascuntur. Vsnea super capita mortuorum crescens. Carneolus in manu contẽtus, aut à collo suspensus. Cinis ex ranis adustis.

Sanguinem sistentia.

Vbi hæc sanguinem non represserint, præsertim, ea, quæ primo descripta sunt, non facilè fieri poterit, donec pro suo pondere fluxerit in finem vsque: qui tunc metam attigerit, leuiter sistet.

Hactenus de retentione sanguinis abundè satis dictum sit: quamuis alia reprimentia multa sint, cùm tamen causæ fluxus expectare sedationem & per se necessarium sit, & cursum accidentis, ne peius quid oriatur, quid multis opus est? Fac vt optima quæque medicamenta habeas, vt supra diximus, optime sistere poteris illis iuxta naturę desiderium.

CAPVT XIII.

De repressione glarealis aquæ.

GLarealis aquæ fluxus oritur ex medicamento naturæ contrario vulneribus applicato vel ex impertinenti ligatura, vel ex vulneratorum occasione data: quapropter illis omnibus præueniendum erit, & accidentibus. Postquam tamen inciderint, eodem ordine quo sanguinis & istius aquæ fluxus amouendi sunt probatis medicamentis in hoc Tractatu positis. Hic viã mitigatur irrita natura, & per se glarealem aquã sistit. Non sunt igitur vulneraria medicamenta, quæ solum curant, at illa, quæ pellunt accidentia, præseruant à nimio fluxu cùm sanguinis tum glarealis aquæ. Quæ similes virtutes non habẽt, medicamenta minimè dici possunt, nec ea, quæ deprauant vulnera.

Glarealis aquę fluxus vnde.

Cura.

Medicamenta.

Et quamuis multa quę glarealem aquam sistere putantur, à nõnullis descripta sint: nihilominus probata non sunt omnia, nec in omnibus: at in aliquibus vtilia, in aliis vero non: aliquoties conducentia, quandoquidem non. Cum ergo tam fallacia sint, neminem ea docere cupio, sed potiùs, quæ certissima sunt, vt *fodicationum emplastra, olea vulneraria, &c.* Accidentia, quæ per sanguinis amissionem oriuntur, hîc etiam per glarealis aquæ fluxum consideranda sunt, vt in isto prout in illo profluuio iuxta naturę potentiam, & non cõtra valeas operari. Quæ hoc loco requiruntur, aliis in subsequentibus capitulis reperies. Nisi retineatur, aut a nimio fluxu compescatur, aridura, nec non alia subsequentur accidentia.

Accidentia.

CAPVT XIV.

De propulsione paroxysmorum à vulneribus, caloris, frigoris, superflua carnis, tumorum, duriciei, nec non coloris præter naturam. Etiam de calculorum ac rupturarũ incisoribus Chirurgis.

PRæter illa, quæ dicta sunt, alia causantur accidentia. Licet vulnus ex aspectu iudicari posset à Chirurgis omnibus, carere quibusuis accidentibus

accidentibus: est nihilominus in ipsa natura propter variarum concordantiam in ea partium contrarietas orta. Nam vbi gladius membrum aliquod in corpore lædit, non solùm illud, verum etiam alia quæque membra per condolentiam: quapropter singulorum accurrit ira, misceturque vulneribus in vindictam læsionis. Vt si quis lapidem iaciat inter multos confabulantes amicos & socios, eorum nemo permanet immotus, nec in sua veteri natura vel temperie: verùm quisque cupit eorum hoc ipsum vlcisci. Non alias in humano corpore fit, cum ei vulnus incussum est. Qui potest igitur vulnus carere suis accidentibus agnatis, etiamsi non accurreret aliud.

Vulnus nullum absque accidentibus.

Cum igitur ob huiusmodi commotionem agnata sit vulneri talis inimicitia, merito ne diutiùs ignoretur, suscepi describendam. Etquamuis varia sint istius originis accidentia: tamen arte leui propulsanda sunt, alias cum ob istorum ignorantiam occurrentium, quis grauioribus medicamentis aliis magis conuenientibus vsus fuerit, vulneri nouum producet accidens, deteriusque damnum. Quapropter ab experientia debent agnata, non ex litera cognosci quæ sunt accidentia, cum describi proprie nequeant. Remedia tamen quæ his adhiberi possunt, breuibus enumerabo. Sunt agnati vulnerum *paroxysmi, spasmus, caro putrida*, quæ non solùm in vulneribus per choleram incussis, verumetiam studio vel arte factis, vt ab incisoribus calculorum, lapidum & rupturarum accidere possunt, ob locum, in quo facta sunt, periculo magis obnoxium. Quo pacto similibus agnatis erit succurrendum accidentibus, infra ponimus.

Accidentium remedia debent. esse agnata experiētia.

Paroxysmus in vulneribus.

Sub vulnerum paroxysmis concludo calorē præter naturam & frigus. Antea diximus originem, iam sedationem eorum vnico medicamento ponemus, nec horum tantum, at accidentium etiam ex eis orientium, sunt *durities, color cœruleus*, &c. In iusquiamo latet virtus, qua propulsantur ea, licet etiam in papauere vis mitigatiua reperiatur. Mitigatiuis enim plurimùm delectatur natura, sine quibus pacificari vel sedari nequit. Solam ista requiem appetit à Chirurgo sibi cieri: quid ergo proprius aut conuenientius esse potest, indormitiua natura? Hac enim, vt ebrius in somnum agitur, & non secus ac iste, rursus ad memoriam redit, illa per membri somnum ab irritatione quiescit, ac postmodum expergefacta digestionem sæuitiæ suæ fecit: sic tolluntur paroxysmi vulnerum cum suis accidentibus optimè, nec meliùs.

Paroxysmus vulnerū, & eius nomine quid intelligatur.

Remedium vulneribus somnum inferens.

℞. *Radices iusquiami*, quas in sole cum aceto rosaceo digeres, & lintea madida hoc liquore, calidáque vulneribus appones, humectando calefaciendoque toties iterabis, donec membrum in requiem adductum sit. Multæ similes aliæ radices inueniuntur: at quia hâc te certissimum reddere possum, quid multis obruere cupiam? sat erit si vnico securus esse remedio valeas.

Vulneribus somnum inferens remediū

Spasmus.

Antea spasmi fecimus mentionem, quinam ipse vulneribus admiscetur. Huius expulsio fit per venarum corroborationem. Oleo terebinthinę vel oliuarum vngendæ sunt venæ his enim vigorantur.

Spasmus

De carne superflua.

Quod ad carnem superfluam attinet, exceptis accidentibus, peculiaribus non est remediis opus: nam ex sui natura non permanet, siue ex medicamenti superfluitate nascatur, siue ex abundantia sanguinis. Et quamuis peculiare non adhibeatur ei medicamentum, eo solo quo curantur vulnera, consumitur. Verùm quod superfluam carnem adferam hoc loco, non alia de causa factum est, quàm quod sciam, Chirurgos putatitios eius nullam habere notitiam: eo patet, quia corrosiuis auferre conantur. Eorum corrosiua pessima, sunt varia, velut *alumen vstum, vitriolum*, &c. nonnulli sumunt *arsenicum*, alij *mercurium sublimatum*, quibus abrodere putant nec leuioribus auferri posse considerant. Non animaduertunt etiam ob nimiam suam ignorantiam, huiuscemodi praua medicamenta vulneribus intolerabiles adferre dolores, & varias infirmitates, illaque suo sic inficere veneno, vt natura nihil amplius consilij vel auxilij pati nec admittere velit. Sic ego te docebo, nempe vt cum in vulneribus caro superflua siue vlcerosa, siue sanguinolenta creuerit, aut alias quouis modo, solis medicamentis in isto Tractatu contentis vtaris, illa quidem auferent eam absque dolore.

Caro superflua.

Caro superflua vt tollenda.

Quod ad ipsam duritiem attinet, eisdem etiam remediis tollitur. Solū id te facere decet, vt optima quæque habeas medicamenta, iuxta verum ordinem & fundamentum composita, sic fiet vt accidentia nulla vulneribus incidant.

CAPVT XV.

De medicamentis vtilibus & inutilibus.

NOn solum in vulnerum ligationibus aut applicationibus, medicamentorum curæ negotium consistit, sed etiam & potissimùm in eo videlicet, vt Chirurgus cognoscat, vtrum vtile medicamentum sit, aut non: de cuius rei declaratione Capitulum hoc ad instructionem scribere volui. Primum in vsum & proprietatem assumas, vt cum perceperis dolores aut accidentia sub medicamentis oriri (siue multis vtaris aut paucis) præter communem vsum, ab eis abstineas, ac de aliis tibi prospicias, nam quoduis medicamentum inferens dolorem vulneribus, aut permittens, statim abiiciendum est, & nullo modo superponendum. Tempus etiam inter ligaturas erit obseruandum secundum alimenti vulneris digestionem, vnam tardiùs aut citiùs altera factam. Est communis terminus tamen horarum duodecim: quæ plus minusve requirunt, illis etiam pro sua ratione fuerit conniuendum. Hæc à me dicta sunt, quia solent ex inordinato ligandi modo plurimi dolores oriri. Cùm ex medicamenti defectu non fuerint, facilius accidentibus huiuscemodi cum diligentia præuenire poteris. Vnicum considératu maxime dignum, vt summopere dolores omnes euites, qui non sunt ex vulneris agnata natura: nam quacunque ratione sint alia, nihil boni præsagiunt. Cauendum erit etiam (vt sæpius antea dictum est) à sanie fœtoréque medicamētis ea propulsātibus, quę si debiliora fuerint, quam vulnerū prauitas, ab ista vincuntur.

Medicamentum dolorem inferēs, inutile.

Ligaturę terminus congruus.

Dolores ex inordinata ligatura plurimi.

Qua-

Quapropter efficaciora fortioráque sumito, cùm ea signa videris. Sæpius accidere solet, vt vulnera mutentur, ac in deterius vergant sub optimis medicamentis: consultum erit mutare sæpius etiam ipsam edicaméta, si non, pauca requies erit vulneribus. Hoc signum est multorum accidentium, vbi medicamentum recedens a vulnere, bonum finem curæ non indicauerit. Olea vulneraria non permittunt accidentia, nec potiones vulneratorum, præsertim si constiterint ex eis, quæ singula membra corpus inquietantia pacificant, & quiescere faciunt. Vnguenta pariter vulneraria suam in ligaturis proprietatem habent, vt singulis duodenis & octonis nonnunquam horis innouentur. In omnibus tamen medicamentis notandum est, vt ea, quę vulneribus apparent esse contraria, mutentur, & eorum loco applicentur alia. Cum etiam refrigerio fuerit opus, aut alio simili quouis auxilio, mox administretur. Quamuis ista recepta sint optima probatissimáque, nihilominus vix fieri potest, quin aliquando subuenire necessitati sit opus non magnis artibus, at solà refrigeratione. Siquidem vulnerati quandoque naturam pronam habent, vnus ad potiones vulnerares, alius ad emplastra, & alius ad olea balsamáque pariter vulneraria, quispiam alius ad fodicationum emplastra, vel ad sublimata, destillatáque pronus erit alius. Hæc & similia consideranda veniunt, non ista nempe: *hoc medicamento plurimi curati sunt, ergo & iste curabitur eo.* Varia sunt enim genera medicamentorum, & hominum variæ naturæ: quæ quidem omnia perpendenda sunt. Medicamentorum propriorum adhibendorum & non, erit adhibenda ratio, vulneratorumque proprietatum, atque medicamentorum est facienda comparatio, nec non alimenti vulnerum ad illa. Videndum etiam, vt ex vulneribus nulla sanies, nec fœtor, neque vermes exeant. Quicunque iuxta prædictas rationes operatus fuerit Chirurgus, poterit boni quid efficere. Si quę plura desiderantur, in aliis suis capitulis enarrata sunt, experientia quoque docet indies. Hæc tria potissimè notanda veniunt, vt supra, nempe, quod infirmi & medicamenta simul conueniant: vt ligatum sit iuxta normam excrementorum: & postremò secundùm euitationem saniei, fœtoris, dolorum & similium. In his enim potissimæ curarum animaduersiones consistunt.

Medicamenta inutilia quęnam.

Oleorũ & vnguétorum vulnerariũ præstantia

Medicamentorũ varia genera.

Tria Chirurgo potissimum notanda

Cum vero fodicata profundáque vulnera suis in cauernis aliquam saniem congregarint, obueniendum erit hoc modo, scilicet, vt myrrha saléque vino decoctis atque solutis, per syringa in fundum vsque vulnerum iniectis abluantur & mundificentur. Item patiens tali situ iacere cogatur, vt sanies effluere valeat, & non rodat in profundum. Quæ reliqua sunt annotanda, docet vsus & experientia.

Saniei cauernosæ vt cõueniendum.

CAPVT XVI.

De conclusionibus vulnerum ita fiendis, vt post curam nihil oriatur noui, sed solidæ sint ac permanentes.

VVlnus omne concluditur: est enim sanandæ carnis ars ipsa facilis admodum, venarum autem & neruorum potissime consideranda. Nam in ista curarum totum consistit negotium, quam, qui calluerit, Chirurgus erit, non ille, qui simpliciter curare vel concludere vulnera nouit. Bonæ vulnerum conclusiones æstimatione plurima dignæ sunt, post quas nullum subsequatur damnum, quod sæpe solet, vt *aridura, cicatricum apertura, spongiæ*, nec non alia multa. Vt ab huiusmodi tuta sint accidentibus, quædam arcana sunt in Chirurgia, quibus curandum inter arceantur.

Chirurgus quis.

Vulnerũ conclusiones bonæ quæ.

Ex porris & radicibus eorum spongiæ nascuntur è vulneribus aliquot libras æquantes. Dum curantur vulnera, possunt euitari lauamento quodam à prima ligatura statim adhibendo, postquam radices porrorum apparuerint, quæ facilè cognoscuntur. In istius lotiuæ liquore madefiant fila, vulneribusque imponantur pro porrorum extensione. Lotura fit ex sale armoniaco sæpius à tartaro sublimato, postmodum super marmoreum lapidem resoluto. Vbicunque hoc vsus fuerit Chirurgus, optimè concludet absque periculo damnorum subsequentium, quibus præuenire maximum arcanum est. Accidere potest etiam, vt post conclusionem vulnera rursum aperiantur, & per se tandem suo tempore cancri, fistulæ, noli me tangere, vel ferrugines oriantur. His etiam inter curandum præuenire potest Chirurgus, prę sertim vbi radices adhuc tenellæ sunt atque recentes (alias enim in vulneribus patefactæ fuissent) viridi oleo vitrioli cum abluta fuerint vulnera statim à prima ligatura, quæ dicta sunt euitantur, eorumque radices mortificantur, ac per saniem vna cum excrementis vulnerum alimenti per purgationem exeunt, ab ista sanie non est quod terrorem concipias. Hic verus, fistulas, & omnia cancrorum luporumque a radice tollendi genera, nec non alia quæque corrodentia damna, modus est optimus, antequam enascantur, tam in profundo, quam in plano.

Spongiæ vulnerũ vt euitãdæ.

Cancro. fistulis & vulneribus vt occurratur.

Sæpenumero solent etiam aliqui fluxus in iuncturis post conclusiones oriri, cum dolore maximo, pro mutationibus temporum aucto, vel immunito, vel iuxta Lunæ quartalia, postmodum ariduræ, membrorũve contracturæ sequuntur. Istis etiam præueniendum erit statim, dum curantur vulnera, vt cum perceperis dictis mutationibus temporum, aut Lunæ, pariter augeri dolores, iudicium facias, accidentia talia cum tempore, nisi præuenias, enasci debere. Quapropter leuibus obuenias purgationibus iuxta respectum personarum oportet, vt pillulis artheticis, & similibus: & in vulnera quandoque dolorum præcipue temporibus laterinum oleum calefactum infundatur, & ita postmodum ligentur. Non alias cum cæteris accidentibus agas, cùm apparere videris ea, præuenire mox addiscito.

Fluxui iuncturarum in vulneribus vt occurratur.

CAPVT XVII.

De animaduersionibus peculiaribus in fodicatis vulneribus habendis magis, quam in aliis, & necessariis.

ET si de fodicatis vulneribus antea satis amplè dictum sit, nihilominus, quod aliis tardiùs

Fodicata vulnera aliis tardiùs curantur.

diùs curantur & præsertim vbi medicamentum non pertingit fundũ, aliqua consideratu necessaria iam repetemus. Quod secta fũdum vulnera palam faciant, fodicata vero non, periculosiùs cum istis quam cum illis agitur. Quanquam raròcontingere soleat, vt in illis oriatur accidens, vbi fodicationum curata sunt emplastris, quæ vetant illa: tamen apprimè notandum est, cum remedio maiori consilióque sit opus quàm alias.

Præter ea quæ de fodicationum emplastris dicta sunt, cum eis adhuc duo maximum in vsum & necessarium veniunt: prius, vt potio vulneralis administretur: posterius, vt lotura aut lauamentum fiat immissionibus per syringam toties repetitis, donec clarum atque mundum effluat. Lauamentum hoc fit ex melle, vino, aqua, alumine, sale, &c. pro discretione iuxta necessitatem ordinatè proportionandum. Post huiusmodi lauamentum immittendum est oleum vulnerale per idem instrumentum in fundum vsque vulneris, & ligandum emplastris quæ diximus. Oculi cancrorum etiam in potum adhibiti maximæ virtutis existunt, efficaciæque mirabilis in fodicatis vulneribus.

Potio vulneralis.

Lauamentum

Oculorum cancrorum in fodicatis vulneribus efficacia.

Si forte vulnera deorsum fodicata sint, aut pro decubitûs ratione tendant, imperabis, vt alio modo patiens iaceat, vt lauamenta vel ablutiones prorsus eximi queant: nam per latera semper defluunt in fundum, operationesque medicamentorum impediunt. Fac igitur patiens ita iaceat, & vulneris fundus in altum sit, erectum, & orificium euis imum respciat, ni forte balsamum aut oleum immissum esset. Notandum etiam hoc loco fodicationum emplastra curare mitius deorsum, quàm sursum versa.

Est etiam aliud accidens in fodicatis vulneribus, ob quod maiorem diligentiam requirant quam alia vulnera, nempe quod ex propria sua natura magis in deprauationem tendant aliis. Cura nauiter igitur, vt ab eis congelatum sanguinem expurges, ventris naturalem conserues mollitiem, & in cibis meliorem ordinem habeas, potissimùm vbi iam vulnera fœtorem emittere cœperint putredinis, ac si persicus ignis irruere vellet, ac circum orificium cœruleum & rubeum colorem poneret: cauernosæ quoque vicinæ partes apparerent, ac si foramina quædam incidere vellent. Quod reliquum fuerit in fodicatis vulneribus curandis, inuenies in aliorum vulnerum curis, iuxta hos processus omnes fodicationes curare securè poteris, & absque dubio: nam Deus creauit completam ex omni parte medicinam, quapropter non est (quod ad eam attinet) quod anxiè cures, Nisi fortassis impossibile quid, vt lignum quod ob multitudinem ramorum nodorumve concurrentium, findi nequit, occurrat. Medicamentum à monstrosis terretur, cùm non reperit iuxta veram naturam formatos homines. In istis quidem cùm difficiles, tum dubiosæ curæ sunt, eo quod propriam naturam destructam habeant. Quid cũ his igitur potest agere Medicina?

Fodicata nauiorẽ curam requirũt.

CAPVT XVIII.

De cuspidibus telorum alatis, vulneribus adhuc inhærentibus.

Alatæ cuspides iaculorum aut sagittarum in vulneribus remanentium, vix elici possunt, ob hamos in carnem se figentes, cum extrahere quis conatur, ni forte maxima fiat industria, tali nempe, vt si torta sint in vulnere, dirigantur alæ rursus æqualiter ad orificium, non alias quàm intrarunt. Verùm vbi dum retrahuntur, infixi iam hami fuerint, hactenus ars nulla reperta fuit, qua valeant elici. Itidem cum globulis bombardarum solet accidere, qui vi quadam in iuncturas & ossium cauitates eiaculati sunt, ac ob sui contusionem formæque rotundę mutationem ita comprimuntur, vt eximi nequeant. Quanquam de radicibus & herbis multa scripta reperiuntur, quæ propriis viribus & naturalibus attrahunt: nihilominus istorum virtus in illis tantùm operatur, quæ per incuruationem aut intumescentiam solidam non reluctantur eiuscemodi viribus attractiuis. Cùm itaque hoc impediat, penes communia medicamenta remanere compertum est vtilius.

Cuspides iaculorũ vt extrahendę.

Quòd autem seræ fuerint apertæ, vel parietibus euulsi claui fixissimi, vel e vulneribus, à Magis id factum est, qui terræ magnetem cum firmamenti magnete reduxerunt, in eandem similitudinem, & hac arte clauos è parietibus extraxerunt, pessuláque forium retraxerunt, aut eleuarunt, serasque per attractionem aperuerunt iuxta magnetis præparationem. Similibus etiam viribus magneticis extractæ iaculorum & sagittarum sunt alatæ cuspides. Nonnullas etiam radices ac herbas Magi præpararunt, quæ prius ex se virtutem habeant attractiuam, & postmodum vbi cum syderibus cœlestibus in similitudinem conuenerunt, non alias attraxerunt, quam de magnete supra diximus. Ex eo nullo modo sequitur vnamquamque herbam aut radicem, nec magnetem quemlibet id efficere, sed ea tantùm, quæ constellata sunt: & ista cum tempore pereunt, moriuntur, ac rediguntur ad nihilum, cùm in omnibus rebus mors existat.

Serarum apertura herbis facta est Magica.

Herbæ constellatæ cuspides extrahẽtes.

Sunt etiam verba quædam constellata, quibus ea, quæ prædicta sunt, extrahuntur, duobus digitis tantum admotis. Artes istæ naturales existunt, certæ, probatæque, nec non incantationis omnis aut diabolicę superstitionis expertes, ad hominum vsum & vtilitatem datæ.

Verba cõstellata.

Cum ignoratæ fuerint artes huiusmodi, & medicamentis fieri debet extractio, vicinæ partes omnes putrefaciendę sunt, quousque latus admodum pateat exitus: aut incisio fienda, vel protrusione sunt ad alteram partem oppositam eximenda.

FINIS SECVNDI TRACTATVS CHIRVRGIÆ vulnerum recentium.

IN

IN TERTIVM TRACTATVM
CHIRVRGIÆ RECENTIVM VVLNERVM
DOCTORIS THEOPHRASTI PARACELSI.

PRÆFATIO.

Vulnera quæ alia ratione, quàm armis infligũtur.

ALIA ratione, quam armis in humana corpora sæpius infliguntur vulnera, eisdem subiecta medicamentis. Nam etsi canis morsus armis non fiat, vulnus tamen efficit: sic de reliquis morsibus, & infectionibus extrinsecis. Itidem oßium rupturæ, vulnera carnis etsi non sint, oßium vulnera tamen existunt, hac ratione sub Chirurgia comprehensa. Sic etiam adustiones quocunque modo factæ, sunt vulnera pellis. Et congelatus in corpore sanguis, casu vel percussione factus, & gelu frigoréque maximo damnum excitatum, ad Chirurgiam pertinent. Horum omnium vnà cum sectis & fodicatis vulneribus intelligentiam habere debet Chirurgus, vt cognoscat ea, quæ poßit in similibus, & quæ non: poßibilia quæque, necnon impoßibilia: quid ad Chirurgiam pertinet, quid vero non: quid mortale, quid non: quid ad vitam conducat, & quid non, &c. Tandem opus est impoßibile quodque relinquere, & poßibile quoduis in sua potentia conseruare curaréque, ne fiat impoßibile: nam ad istud nulla medicina reperitur, at solum ad illud, poßibile nempe. In poßibili namque mors etiam cõtinetur, vt in impoßibili: in poßbili tamen amobilis, eo scilicet, vt cõseruetur, ne fiat impoßbile.

Summa huius tractatus

Hoc itaque Tractatu docetur de vulneribus, quæ aliis quàm armis infliguntur, & nihilominus ad Chirurgiam pertinent, quæ quidem indiget vsu maximo, diuturnóque tempore. Huius artis quodlibet experimentum in vno patiente solum comprobatum fore non debet, at in aliquot centenis diligentia maxima, nec non animaduersione ad naturales proprietates. Tum demum his vsibus continuis dicitur cognosci natura, nec priùs operari potest Chirurgus, aut seipsum talem agnoscere. Apud inutiles & nullius aut minimè saltem æstimationis homines, experimenta nonnulla reperiuntur, præter verum ordinem ab eis vsitata: quorum Chirurgus vsu longißimo tum experientia corrector & examinator fore deberet, vt in verum vsum redirent, iuxta sui tenoris potentiam & vires. Nam speculationes Chirurgorum non efficiunt, at artes, quæ pariter speculationes non existunt, sed experimenta manu reperta. Hæc postmodum sequitur contemplatio, quæ proprie dicitur ad naturam animaduersio, quinam ea sit vtendum. Postremò venit experientia similium artium, & hæc est vera magistra, non ipse tonsor aut balneator, nec eorum collegæ. Theorica Chirurgi fore debet experientia. Iam ponemus curam eorum vulnerum, quæ fiunt absque armis cum regimine, &c.

Cura vulnerũ absque armis illatorum

CAPVT I.

De ordine cibi & potus vulneratis adhibendorum similibus, & primò de canum rabidorum morsibus, &c.

Canis rabidi morsus cura.

PRIMVM ad canum rabiosorum morsus hoc esto remeduim, vt videlicet fel & cholera superentur, ne vincant naturam: quandoquidem vt canis rabidus momorderit, inde mox ille morsus vnitur cum felle choleráque, tum demum sæuiunt, ac omne quod ex eis oriri potuit accidens, promouent in esse, deque minimo maximum excitant. Non est opus hoc loco multis considerationibus, prout in felle & cholera, solum bibatur aqua frigida continuo, tamque magnis haustibus, vt iterum per os eiiciatur. Cauendum est & abstinendum a vino. Ceruisia tamen, quæ parum lupuli virium habeat, vti patiens poterit. Præ cæteris autem potionibus illæ, quæ fient ex oxiacanta, & prunulis syluestribus, aut pomis, optimæ sunt.

Diæta.

Itidem & frigidis cibandi sunt vt brassicis albis contusis, & acetosis ita per se confectis, vt in Germania solent, & ita copiosè, vt etiam euomant. Et vbi voles potum optimum adhibere, coquas folicula senæ, & folia rosarum in in lacte sero suo priuato, & huic decoctione benedictæ laxatiuæ parum admiscebis, & frigidam bibat, vt moderate purget. Non est quod verba medicorum communium cures, dicentium, *senæ folia melancholiam purgare:* hoc loco debitam purgant materiam. Poterunt ei lactucæ cum aceto & oleo dari comedendæ, rosarum etiam electuarium cum aceto mixtum in potum adhiberi, cum acriter agitari patiens videbitur.

Summopere cauendum est, ne quid cum aromatibus conditum edatur, aut ea per se, nihil quod bene redoleat, aut calidum sit. Nullum fiat fumigium. Si calor admodum excesserit, vt in rabiem incidatur, potus adhibeatur ex aceto rosaceo cum succo oxiacanta mixto continuus. Hæc omnia fiant iuxta conditiones patientis

Considerandum est etiam hoc loco, tales infirmitates in caninam tendere naturam: qua de re miti regimine non est opus, vt supra diximus. Patientes in aquam iacere frigidam, bonum erit.

Morsi à cane rabido, nõ in rabiẽ omnes incidũt.

Vbi tamen in aliam complexionem huiusmodi canum tenderent morsus, vt cum choleræ parum sunt obnoxij patientes, istorum esse debet mitiùs regimen. Non in rabiem incidunt omnes, quos rabidi canes momorderunt, sed in aliud accidens iuxta cuiusque naturam. Notanda sunt igitur signa, quibus in quod accidens vnusquisque possit incidere, demonstratur, & ex eo indicio regimen erit ordinandum.

CAPVT

CAPVT II.

De regimine vulneratorum à morsibus anguium, serpentum, viperarum, lacertarum, & aliorum venenati generis animalium.

Venenorũ omnium remedium quid.

INter venenatos morsus periculosi magis existunt illi, qui per choleram fiunt, aliis, qui casu: periculosissimi verò, qui ex incantationibus. In his omnibus remedium est, vt in cibum administrentur ea, quæ stomachum, iecur, & cor tuetur atque præseruant. Nam venena mox tendunt ad cor: non enim cupiunt solum in membrum læsum imprimi, sed ex sua proprietate nobilissimum hominis membrum inuadere, quod quidem hac ratione prę cæteris præseruandum est.

In defensionem cordis, aliorumque membrorum principalium, statim atque perceperis venenum ad cor tendere, oliuarum oleum, in qua calybs candens aliquoties priùs extinguatur, & cui pro qualibet libra, corallorum rubeorum & minutissime contusorum ℥ i j. fuerint additæ, nec non specierum de gemmis ʒ j. calidum in potum haustumque primùm administrentur, aliis verò vicibus frigidum, hoc ipsum detur potandum, quinquies ad minimum vno die. Postmodum sit potus eius vinum rubeum calybis, sicut oleum, extinctione præparatum cui theriacæ parum admisceatur, & pro quolibet haustu ʒ ß. coralli rubei puluerizati. Continuetur hic potus, donec signum appareat euidens.

Si tamen inter potandum oleum sitis inuadat nimium patientem, detur interpositis vicibus calidum lac mixtum puluere coralli. Est etiam philonium persicum postremæ hiuc potioni mixtum, per quàm vtile, sæpius post olei haustus potum, in membrorum capitalium defensionem: contradicant licet omnes quotquot sunt medici.

Nihilominus vbi sitis non naturalis interuenerit, non est necessarium, vt omnino satietur: est tamen indicium verissimum, venenum cordi proximum fieri. Quaprorter vtile fuerit huiusmodi sitim extingui hoc modo, nempe, vt exterius applicetur aqua rosacea cum camphora sandalóque mixta.

Quod ad cibum attinet, iuxta infirmitatis exigentiam gubernetur cibis digestibilibus & paucis admodum. Reliquum in medicamento situm est, vt in suo capitulo dicetur.

CAPVT III.

De regimine seruando in rupturis ossium, & in sanguine congelato intrinsecus.

Rupturarũ ossiũ cura & regimen.

IN rupturis ossium non est ciborum & potuum cura peculirais habenda, nisi quod eis vti, quæ refrigerent oporteat, vt præ calore non incidant in febres ægri: nutritiuis & optimis quibusque moderate cibentur, &c.

Eorum tamen quibus sanguis intrinsecus est congelatus, cibus atque potus purgantibus commisceri debent, vt hordei decoctio cum pauco rheubarbaro, vel radicibus hirundinariæ, cum senę folliculis, aut therebinthina modica, vel cum pauca lacca. Et in cibis mumia, vel reupontica coqui debet. Hic ordo simul cum pertinentibus medicamẽtis obseruãduserit, iuxta magis aut minus, pro necessitatis exigẽtia.

CAPVT IV.

De diæta regiminéque pro his qui patiuntur adustiones.

Adustorũ diæta.

IN communioribus adustionibus diæta minimè fuerit opus, at in illis tantùm, quæ mortem inferre possunt. In istis regimen optimum erit medicamentum: quo ab internis ad exteriora calor adustionis attrahi valeat. Verum si nimium penetrarit, externis remediis omnino retrahi nõ potest, quapropter intrinsecus etiam refrigeriis & extinctionibus opus erit.

Extinctiones internæ fiunt sedi succo aquæ permixto, aut cucurbitarum succo mixta cum tiliarum florum aqua per pannum expressâ: & acetum rosaceum cibis admixtum plurimum prodest: & alia quæ supra posita sunt. Non diutiùs tamen his vtendum erit, quàm summè necessarium fore videbitur.

CAPVT V.

De regimine eorum qui frigore congelati sunt.

Frigore congelatorũ diæta.

HIs qui frigore sunt ita congelati, vt ad interiora gelu penetret acetum rosaceum pipere longo, vinóque mixtum in potum adhibeatur: eisque cibus condiendus est, plus minusve iuxta frigoris intensionem. Iis verò, qui in mortem vsque gelati sunt, ardens aqua theriaca mixta, radicibusque tussilaginis detur potanda non modice. Hæc si haberi nequeant, zingiber vel caryophilli, cardamomum & grana paradisi coquantur simul, & administrentur calida, postmodum sudent.

CAPVT VI.

De curis morsuum a venenosis animalibus externè factorum, rupturarum ossium, adustionum omnium quibusuis artif[illegible]us accidentium, coagulati sanguinis & gelu.

De morsibus canum rabiosorum, & aliis.

Morsus canũ in tres species.

MOrsus canum in tres species diuiduntur: aut rabiosi, vel cholerici, vel communes existunt. Omnium rabiosi pessimi: nam rabiosa natura simul cum ipso morsu naturam hominis inficit, vt eam rabiendi mordendíque proprietatem inducat. Postea choleræ morsus est, cum canes irritati mordent: secundum hîc malignitatis locum obtinet, eo quod cholera cum morsu remanet in vulnere. Postremò qui fit a canibus non iratis, at subito motu, minus omnium periculosus, tum facilius curabilis existit. Luporum etiam & porcorum syluestrium ac similium animalium, non alias quam canum sunt curandi morsus: non tamen sub rabidis, aut cholericis comprehendi.

I. II. III.

Morsus luporum & porcorum.

Morsus canis rabidi cur rabiosũ faciat hominẽ.

Considerandum vlterius, quanam ratione fiat, vt morsus canum rabiosorum, hominem eo vulnere possit etiam rabiosum efficere: quod ita contingit. Cum canis mordet, eo momento suam naturam integre fixam habet in hominem, & eo loco potissimùm, in quem arripit. Mox atque subitam læsionem homo sentit, retrogressus totam speculationem habet in morsu, & ita conueniunt in vnum ambæ phantasiæ momentaneæ, vt speculatio hominis imaginatione canis inficiatur, non alias quam vbi duo fumi, redolẽs vnus, & fœtens alter, simul cõmiscentur. Nam licet imaginationes non sint sensibiles, corporales tamen existunt, vt venti, miscentur etiam vt isti, vel fumi.

Habet hominis phantasia vires attractiuas magneti similes, quibus alias phantasias ad se trahit, non secus ac si quis ab alio quid audiat aut videat, hoc ipsum ab istius phantasia trahitur in phantasiam alterius, vt fit in ista prout in alia: hoc loco pariter attrahit homo suâ phantasiâ canis conditiones, quarum attractionibus inficitur, ac in naturam caninam transmutatur: vt croco tingitur aqua, pariter & hominis ratio, maculatur à canis rabiosa natura, corrumpiturque, vt conditiones in homine similes fiant illis, quæ caninæ sunt. Euenire namque solet, vt homo talis rabiosus etiam fiat, & in homines irruat vt canis, stomachumque similem acquirat, & in eo modo conditionatum, vt canum instar foret, istorumque proprietates complures, quæ ex sua natura sibi minimè contingere possunt, at solùm ex imaginationibus antea dictis. Quapropter non sunt isti morbi mortales at naturæ maximè contrarij. Et cum rabiosos homines morsus canum efficiunt, eorum est rabies canũ rabiei similis, omnibus conditionibus & proprietatibus. Accidentia quęuis etiam vt calores, tumores, paroxysmi, nec non similia, concurrentia, non sunt communibus similia, nec infirmitates accedentes cum aliis conueniunt. In istis igitur nullo modo, prout in vulneribus, operari debet Chirurgus: at eorum in cura primùm hoc sit, nempe vt fel & cholera purgentur accerrimè, ne dominentur, cholera potissimùm: nam hoc loco sic inficitur, vt nisi repressa, hominem interimat eius virulentia. Purgatio talis fieri debet, quæ fel & choleram tantùm purgent, siue coloquintida, vel agarico, esula, succo ex sambuci corticibus, rheubarbaro, similibusque constet: quanto violentiùs, tanto meliùs infernè, superneque pellendum erit absque respectu.

Rabiosorum hominũ cura.

Inter purgandum exterius etiam refrigerandum est, illis quæ vermem interimunt, vt stupefactiuis, ranarum cruore, oleo mandragoræ, similibusque, donec dolor cesset omnis. Ligentur vulnera morsuum huiusmodi fodicationum emplastris, sine pice Græca tamen compositis.

His tribus remediis, vtpote purgationibus intrinsecis, refrigerationibus externis, & fodicationum emplastris, poteris omnes canum rabiosorum curare morsus. Et si his cessare nollet rabies, opiatis vtendum erit iuxta consuetudinem eorum. Ab his nullius dimoueri te suasionibus permittas: nam per illa sedatur optime rabies. Inter quæ potissimum & optimum est sulphur à vitriolo per tostionem & præparationem depromptam: poteris etiam aliis vti notissimis. Varia purgationum, refrigerationum, & opiatorum describi recepta possent: verùm hoc loco non necessaria, tantùm illa, quibus fiunt, vt supra, compositionem ex vsu discere debes, & industriâ tuâ successu temporis acquisita.

Reliqui morsus canum vt cholera facti, medicamentis internis aut purgationibus non indigent, sed externis, vt superius narratum est: communes verò morsus medicamentis in secundo Tractatu positis ad vulnera. Hactenus de canum sit morsibus dictum: solum hoc restat, vt admoneamus eos, qui curam istorum agent, nisi medicamentis præscriptis vtantur, subsequi facile hæreditarias infirmitates, aut perpetuas posse, velut internas corruptiones, aut vlcera manantia crurium, &c. Curam igitur adhibete, ne simile contingat vobis & patientibus.

Admonitio.

CAPVT VII.

De morsibus anguium, serpentum, lacertarum, & similium infectorum animalium.

VT naturaliter de venenatis morsibus loquamur, vbi iam venenum in carnem hominis introductum est, aperiuntur venæ, & hoc ipsum in se recipiunt. Est quidem veneni proprietas, vt per venarum conductus fluat vsque ad earum originem: vt si capitis & cerebri venas corripiat, capiti periculum infert: si iecoris isti: si cordis, etiam isti: sic de reliquis. In eo loco periculum est mortis metuendum, quapropter internis medicamentis vtendum erit, ad cor & reliqua interna membra tuendum, & cum eis externis attractiuis, ad retrahendum, atque defensiuis ad exterius membrum tumoribus & veneno in eo iam existente vindicandum.

Veneni proprietas.

Præseruatiuum internum hoc esto, videlicet, vt sumantur *mithridati* ℥ ij. *theriacæ* ℥ j. quibus immixta sit ℥ j.ß. *coralli rubei*, & pro necessitate patientibus adhibeatur: nam dosis administrationis non bene describi potest: experiendo igitur addisce per te hoc ipsum cognoscere. Si hoc etiam non iuuerit, penes me non est melius quærendum.

Præseruatiuum internũ.

Medicamentum supra vulnus applicandum est, vt fodicationum emplastrum hoc, quod ex *lythargyrio gummi, & mumia* compositum est, & ad huius ℥iij. addas quatuor *gummi singul* ℥j. coquas omnia simul, & liquefacias, postmodum super vulnera liges, vt moris est. Animaduerte cum vulnera melius habere cœperint, vt mox inde fodicationum emplastris illa cures in finem vsque. Fac in istis vt velocissimus ex istas, ob veneni velocitatem.

Medicamentum

Defensiuum ad membrum vngendum, & vulneri superponendum est, vt accipias flores taxi, rutæ, flores hypericonis & rosarum, quæ ponantur in aceto bono ad digerendum in solesuo tempore. Hoc aceto madefacta linteola, calefactáque sæpius imponantur aut superponantur membro, donec tumor & calor inflammatus abeat. Aliorum damnorum veneno bufonum, aranearum, salamandrarum illatorum optimum remedium est, vt sumatur vera terra sigillata, (non illa pharmacopolarum argilla) saliua in pultem conteratur, & morsibus dictorum animalium superponatur: hæc venenum adimit.

Defensiuum.

Terra sigillata venenũ abigit.

CAPVT VIII.

De cura rupturarum ossium.

CVm talis ossium ruptura facta fuerit, vt pellis aperta non sit, eo loci fieri debet industriosa coniunctio, & vnumquodq; suum locum proprium occupet. Postmodum vtendum erit suis medicamẽtis. At si in similibus rupturis aliquod vulnus apertum interueniat, fodicationum emplastris & oleis vulneraribus, vt ad vulnera dictum est, vtere, tum supra hæc eis, quæ ad rupturam idonea sunt.

Rupturarum ossium cura.

Rupturæ

Rupturæ quoties dietim curādæ.

Rupturæ bis quonis die curandæ sunt, compressæ tamen & extensæ ferreis annulis, iuxta Chirurgorum expertorum vsum. Hoc instrumento potest omnis ruptura curari. præter motionem coniunctionis: quod excellentissimum est in rupturarum curis. Et nisi diligentiâ summâ curentur, metuendum est, ne pessima subsequantur accidentia, præsertim in teneris complexionibus, quæ faciliùs aliis inflammantur. Et ex inflammationibus putrefactiones oriuntur, istas mox totius membri destructio sequitur, & sæpe mors ipsa, iuxta locum & accidens. Erit igitur summè cauendum ab inflammationibus maximè quod putrefactiones ex eis prouenientes, amoueri non possint, ac foramina generent, fistulas, & fœtores maximos eisdem in locis. Liga singulis diebus mundissimis pannis bis, ita securus eris ab accidentibus.

Ab inflāmationibus cauendū.

Rupturæ ligatio in afferibus qualiter administranda.

Amotione comprimentium assularum disiungitur commissura partium, alias disligando fieri minimè potest, & præter huiusmodi solutiones etiam fit. Nam si ligare voles in asseribus comprimere debebis acerrimè, pannisque suffulcire, quibus operationibus oportet necessariò tumores oriri, nec non paroxysmos. Et vt moris est istiusmodi tumefactiones mane diminuuntur, & per consequens laxantur ligacula, quo fit vt etiam disnectantur quæ coniuncta fuerant: & priusquam ea comprimas, accidit quod euitare putas. Hac de causa non potes rupturam, vt æquum esset, curare, sed potius inflammas ad putrefactionem, aut inflectis vt semper curuum os maneat. Licet aliquoties inopinate cures vnicum, non semper tibi tamen ita succedit. Est ars curandi rupturas ossium certissima, nec nisi propter Chirurgorum ignorantiam fallax.

Sophiæ herbæ prēstātiæ ad rupturas ossium.

Ad rupturas ossium curandas, herba quędam *Sophia* nomine dicta, Sclauoniis optime nota, cum lacte cocta præ cæteris omnibus est pręstantissima. Summe necessarium foret eam ab omnibus communiter plantari, vt curæ multæ releuarentur à malis accidentibus.

Alia cura. Decoctum.

Alia cura præter eas habetur, vt rupturam postquam in ferreis annulis fuerit, optime vulneraribus oleis inungas circumquaque. Postmodum hanc decoctionem superponas. Accipe *consolidæ maioris libras duas, aristolochiæ rotundæ lib. j.* coque simul in vino, & aqua, post in pultes contundantur, & exprimantur aquâ materiæ tantum addito calidæ vernicis, vt fiat in modum emplastri. Calidum hoc ac pati patiens valeat, superponatur. Fiat id in die ligatura talis, & ita curabitur omnis ruptura ossium.

Alia cura

Communis est etiam & certissima cura, quæ fit vnctionibus ad rupturas, oleis vulneraribus vel similibus balsamis, aut fodicationum emplastris. Quapropter non est necessarium hîc adducere multa Recepta, quæ potius ad perditionem quàm ad sanitatem faciunt.

CAPVT IX.

De cura coagulati sanguinis, qua pelli potest.

Coagulationis sanguinis varij modi.

COagulationes sanguinis vario modo fieri possunt, *vt trusionibus, casibus, percussionibus,* &c. vel in corpore, vel in membris. *Paracelsi Chirurg. Minor.* Cùm aliquod membrum graui nimium percussione contusum fuerit, impossibile est, vt in eo fiat iterum naturalis vnio læsi cum circumstantibus, quia mortem in se recipit a percussione vel trusione: quapropter auferendum erit separatione prius, quod mortuum est, vt à reliquo vitam recipiat.

Coagulatio sāguinis ex percussione, trusione.

At si percussionibus, trusionibus, aut casu coagulationes intra corpus contigerint sanguinis, mox in putrefactionem transeunt: nam ibidem ac in membris extrinsecis tamdiu resistere non potest, ob internum calorem in corpore, sic in deterius pronum est, vt quicquid in eo læsum fuerit, mox in putrefactionem agitur. Quamobrem celerius adhibendum est remedium eo loci, quàm in extrinsecis, ad internorum defensionem principalium membrorum, quæ facilè tali sanguine mortificari possunt. Nam vitæ radices intrinsecus existunt, extrinsecus rami. Quapropter magis metuendæ sunt internæ quam læsiones externæ: hac ratione citiùs illis, quam istis obueniendum erit, & absque mora.

Remedia. Remediū percussionū.

Sunt itaque duæ conditiones remediorum pro coagulationibus. Externarum, hoc est, percussionum vel contusionum remedium, vt locum oleo laterino perungas, postea liges cum aceto rosaceo. Non est, quod cœruleum colorem auferre cures, at resoluere, tum abeunt per se colores. Inter cætera quæque præstantissimum oleum ad omnia externa membra contusa fractáque, hypericonis exsistit, ac vtilissimum. Itidem & olea vulneraria, balsama, & ex fodicationum emplastris tracta, sunt in vsum, qui dictus est, vtilia.

Remediū coagulati sāguinis.

Ad coagulatum sanguinem intrinsecus, multa recepta possunt adferri. Sunt aliqua tamen corpora præstantissima è quibus omnia constant remedia, quorum ego tibi seligam potissima, nempe *rheubarbarum, sperma ceti, laccam, carbones tiliarum arborum, astrucium, vel brancam vrsinam, aquam peoniæ, aquam endiuiæ, bolum armenum, terram sigillatam, hirundinariam, reuponticam, lapatium maius, aquam valerianæ, aquam florum tiliæ, mumiam, diagridium, agaricum, scolopendriam, ysopum, aquam cardui Mariæ, sal gemmæ.*

Purgationes omnes coagulatum sanguinem pellunt.

Non ignorandum est, omnes purgationes aut laxationes coagulatum sanguinem pellere, cum aliud remedium haberi nequit. Locus etiam casus aut contusionis, iungi debet prædictis medicamentis ad exteriora mebra positis, ad mitigandum. Poteris etiam clysteriis vti, iuxta necessitatem. Manna pariter est excellentissimum hoc loco remedium. Animaduerte ne priusquam ad maturitatem peruenias, acribus vtaris medicamentis, at à mitioribus incipias.

CAPVT X.

De combustionibus, ignito ligno, aqua, melle, vel oleo calidis, aut pinguedine factu.

HOc capitulo ponam communiora quædam remedia, quibus vulgares vti poterunt.

Adustionum remedia.

Accipe *butyrum*, liquefac, & ita calidissimum effundes in aquam frigidam, & cochleari tamdiu

tamdiu agitabis, donec vt nix albescat. Postmodum ab aqua separabis, & emplastrum ex eo factum adustionibus appones: hoc inflammationes extrahit. Si damnum maius fuerit, vt vnico superetur, alia multa post vnum statim aliud emplastrum superpones, donec totum incendium extractum sit, atque tumor subsederit. Hoc ipsum ex larido poteris conficere: prout butyrum præparato. Iam aliquot adustionum capitula ponam, & remedia, quibus latiùs instrúeris.

CAPVT XI.

De adustionibus, quæ liquefactis calidisve metallis, sale, aut vitriolo coquendis fiunt.

Adustionũ extinctiones variæ.

ADustiones metallicæ peculiarem extinctionem requirunt apud fusores & alios metallarios: aliam salium, vitrioli, & aluminum coctores. Similiter cum eis, quæ fiunt ex mineralibus, vt torrendo, liquando, euaporando, necnon illis, quę sub montibus igne subterraneo fossoribus metallorum aliquoties accidunt, & eis, qui cinnabarim & minium, ac similia conficiunt.

Adustionib omnibus commune vnguentũ.

Primò commune fit vnguentum omnibus adustionibus vtile, hoc modo: ℞. *Nucum oleum, seuum ceruinum,* & liquefac simul, inunge combustas partes: hoc vnguento metallicę combustiones curari possunt: & quæ ligno factas curant, eas quæ metallis fiunt & curant, & econtra. Verum sub curæ finem post extractionem incendij, curabis medicamentis vulnerum, aut *siccis pulueribus, aut croco Martis, vel croco Veneris.* Si vero salium adustiones vitrioli & aluminum his extingui non possent, *aqua ex squamulis ranarum viridibus aquæ supernatantibus vtere.* Nam quoduis remedium extrahi se non permittit, nisi priùs extinguatur eo loco, in quo quidem existit, vt quod fulgurum ictibus, aut sub montibus vel coquendo cinnabarim, factum fuerit, inueteratumque. Verùm vbi mox à principio remedium adhibetur prædictis medicamentis iuuari potest: si non, profundiùs indies fixum retrahi se non patitur: quod ab initio tamen amotu facillimum erat. Caue ne impertinentibus extinctionibus vtaris ab exordio, sed vide vt simul semper imflammationes extrahas, & nisi iuuet, optimis & potissimis opus hoc exequere: postmodum si curam admittere nollet, vulnerum curato medicamentis. Fodicationum etiam emplastra combustionum extrahunt incendia: verùm ordo supra positus est optimus. Alia multa reperiuntur extinguentia extrahentiaque, sed ob eorum leuitatem relinquere volui, & solùm ea, quæ communiter omnibus adustionibus vtilia sunt, ponere.

Notandum.

CAPVT XII.

De incendiis a bombardico puluere, sulphure, nitróque factis, & similibus.

Adustio à puluere pyrio vt curanda.

ANimaduertendum est in adustionibus à puluere bombardico factis, aut eis, quibus inest sulphur, aut nitrum, ignem ad interiora penetrantem fore non leuiter extinguibilem. Quapropter vbi quæ proposita sunt remedia non iuuarent ab initio, his quæ sequuntur vtere: tandem post extinctionem incendij, cura medicamentis, vt supra.

Similia remedia fiunt ex eis, quæ sunt humida per se: hoc est, naturam habent aqueam, vt *semperuiuum, cancri, nenuphar, & linum palustre.* Horum tusorum accipe succum, & eo laua partes adustas, quarum incendia facilè non extinguuntur: nam ex propria natura vincunt adustiones omnes.

CAPVT XIII.

De extinctionibus & extractionibus incendiorum à globulis bombardicis ortorum, & aliis puluere tormentorum incussis.

Incendiũ à globulis causatum vt extinguatur.

AD extrahendum incendium à globulis causatum nota remedium, hoc scilicet: *Lithargyrium in aceto eóque tamdiu, donec in sal conuertatur, sed primo debet acetum præparari cum alcali. Postmodum sal istud lithargyrij soluatur in aquam, hanc succo permisce cancrorum.* Iste liquor in momēto qualecunque sit incendium tollit. Cum igitur à globulis incendium auferre voles, hunc liquorem immitte per syringam in vulnus, vt globulum attingat, quem vbi contigerit, mox cum dolore cessat incendium.

Quod ad vulneris oculum aut orificium attinet, si patiatur incendium, medicamentis vtilibus hoc ipsum extrahito: quo quidem extracto, nullum in oculo damnum aut accidens metuendum est. Verùm si forte neglectum fuisset quod iam diximus, vide vt alia medicamenta, quæ veniunt in vsum, accipias.

CAPVT XIV.

De congelationibus in aqua, vel in sicco contingentibus.

Mēbrorũ congelationes quæ damna secũ afferant.

MEmbrorum congelationes duplicia damna secum adferunt, vt *paroxysmos & tumefactiones.* Paroxysmi successu temporis nascuntur magis indies aucti: verum tumores in putrefactionem incidunt. Hoc medicamentum certò certius expertus sum. Oleum vrinæ, quod in proprio sale suo conseruatur, congelationibus in aqua natis, & similibus, omnem paroxysmum aufert.

Remedium.

Quod inflationes concernit, atque tumores, hoc penes me certissimum est experimentum. Vrina perungantur aut lauentur optime, postmodum fodicationum emplastris ligentur aut conseruari poterunt, præsertim vbi mox ab initio remedium hoc fiat. Si tamen caro mortificata sit, post illa, quæ dicta sunt, fodicationum emplastris, aut similibus aliis vulneraribus medicamentis erit mundificandum. Animaduertendum etiam, vbi gelu tenderet ad interiora cor versus, vt patientibus theriacam, & aquam ardentem in potum ambas commixtas administres, vt calor in membro congelato restauretur. Quicquid oleo prædicto fuerit vnctum ante mortificationem, absque damno restitui potest integrum.

Finis primi Libri Chirurgiæ Paracelsicæ.

CHIRVR-

CHIRVRGIAE PARACELSICÆ LIBER SECVNdus Curas Vlcerum continens.

CAP. I.

De cura vlcerum sæuientium.

Vlcerum origo primum perquirenda.

CVM tibi fuerit oblatus vnum aut plura patiens vlcera, perquire primùm eorum origines ab exordio. Si dixerit à frigore priùs incepisse, tandem in calorem fuisse mutatum, & aliquoties id accidisse: post rubedinem ortam in vlceris loco, tumore cum, incendio, duritiéque, &c. huc atque illuc vagatum esse, in vno loco non quieuisse donec temporis aliquo successu radicem fixerit, eoque loci fecerit exitum. Nunc adest sæuiens vlceris infirmitas.

Vlceris curæ tres partes.

Istius cura diuidenda est in tres partes. *Prima*, priusquam vlcus enatum est: *secunda*, post ortum istius: *tertia*, postquam curatum erit: quinam in sanitate conseruandum.

Cura prima.

Primam ita curam aggredere: cum frigus aduenerit, nihili faciens illud transire finito per se, quamuis æque foret intensum, vt in pestilentia. Verum vbi calor irruperit, animaduerte nauiter, in quem locum ponere centrũ velit. Hoc percepto, myrrhæ rubeæ semunciam accipe minutissimè tritæ, & albi thuris tantundem etiam contusum, per se ponatur in sacculum lineum vtrumque, & coquantur ambo in aceti mensura ß. & in vini albi mensura vna: postmodum linteum hoc liquore madidum, & ita calidum super centrum collocabis: & vbi siccatum fuerit, humectatũ iterum & calidum toties applicetur, donec omne incendium consumptum sit. Melius medicamentum ad vlcera sæuientia reperire non potes: bullire permittas optimè. Calefieri sæpius poterit, ac materiæ plus & pulueru m iuxta proportionem addi, coqui latiùs, &c. Non indiges alio medicamento: nam ablato calore tantùm, cura hæc erit absoluta.

Vlceris cura secunda.

Secunda fit, vbi iam vlcus patulum os habet, origine simili cognita, quam supra narrauimus. Amoue primùm calorem atque tumorem, si adfuerint, dictis medicamentis: postmodum vlcus inspice, num indigeat mundificatione: hanc adhibe, si non, consolida.

Mundificatio.

Mundificatio talis est: Accipe *aluminis vsti* ℥ ß. in aceto quidem exstincti, *mellis* ℥ ß. *aloepatici* ℥ j. pulueranda puluerizentur, & super ignem coquẽdo modice commisceantur, & in emplastri non duri formam reducantur: hoc manè vespérique ligentur vlcera. Si vetera sint, & praua, calcinati parum adde, & sic mundificabuntur ad fundum vsq;. Mox inde sequitur consolidatio talis: Accipe *fodicationum emplastri lib. j. secundum artẽ Chirurgiæ compositi*, cui croci Martis addatur ʒ ß. & calcinati ʒ ß. & inter manus cõmisceantur: hoc medicamento ligentur vlcera manè vespéríque in finem conclusionis. Pro tertia cura videndum erit, vt quod cõsolidatum est, hac ratione stabiliatur, vt singulis annis aliquot vicibus venæ magnæ vel varices aperiantur, & venæ sæuiẽtes in suris aut nodis extrinsecus, aut intrinsecus, prõ dãni respectu, naturæ proprietatisque. Animaduertendum etiam inter curandum quales venæ sæuientes appareant: si putridæ sint, aut leprosæ, tum aperiantur, & fluant pro necessitate, quoties opus fuerit. Nam laxationibus conseruantur.

Consolidatio.

Vlceris cura tertia.

CAPVT II.

De cura fistularum.

SI patiens offeratur, qui tibi foramen paruum ostendat spumans, instrumentoque reperias tentando, latius intrinsecùs, quam extrinsecùs, & profundum admodum exsistere, petas quod eius exordium fuerit, & qualis origo. Si fuisse primò dixerit apostema, quod eò se contulerit post eruptionem, aut inconueniens medicamẽtum, fistulam fore iudicato.

Fistula quomodo cognoscenda.

Nunquam hactenus auditum est, genus hoc vlcerum sanatum per se fuisse, verùm per medicamenta solùm, & optimè conditionata, vel alias minimè curabuntur. Duplex est istorũ cura, videlicet interna per potiones, & externa per aquas & emplastra, vel alias illitiones, Cùm verò semel consolidata fuerint, nunquam ampliùs erumpunt, nec indigent conseruationibus, & minus diæta.

Fistulæ nunquã per se sanatæ.

Fistularũ cura duplex.

Potio talis erit.

Potio.

℞. *Ciclaminis m ij. sanicula alba m. j. herba sophia m. ß.* coquantur in vino prout vulnerares potiones. Postmodum adde *caryophyllorum olei per alembicum tracti* ℥ j. ß. Ter quouis die patientibus dabis in potum, vt in quouis haustu iusta sit olei portio mixta & æqualis. Hac potione solâ quæ recentes fistulæ fuerint, curabuntur, at si veteres latiùs procedendum erit.

Ablutio talis fore debet.

Ablutio.

Destilla simul ℥ *ij. olei laterini*, ℥ *vj. olei terebinthinæ*, ℥ *j. ß. olei charyophyllorum, per alembicum*: & postmodum cum additione hac rursum destilla. ℞. *Masticis, myrrhæ, thuris ana* ℥ *ij. mumiæ* ℥ *iij.* Destillato hoc ablue fistulam immissione per syringam vsque ad fundum quouis die bis: & intermissis vicibus abluatur eodem instrumento sæpius vino vel aquâ salsa, vt in eis nulla putredo maneat.

Extrinsecùs applicetur fodicationum emplastrum cum calcinato mixtum, & eo manè vespéríque ligentur, secundum vsum. Alia multa reperiuntur, quæ fistulas & similia curant efficaciter, vt *oleum Saturni, oleum Mercurii, aqua Mercurialis.* Hæc certissima sunt, & minimè fallentia medicamenta.

Sæpius euenire solet, vt accidentia similia vel alia nascantur in oculis, auribus ac locis, in quibus emplastris vti non bene conuenit, potionibus & ablutionibus contentum esse te decebit. & vtcunque poteris guttulas tres, quatuor, aut plures, iuxta commoditatem immittere.

CAPVT III.

De cura vlcerum simul accumulantium.

CVm patiẽs aliquis multa foramina tibi vnũ penes alterum ostẽderit profunda, & in latum disposita, sicca, vel paucâ saniẽ proferentia, in

Vlcerum simul ac cumula- tim cura.

in quouis loco sita corporis, pauca siue multa sint, originem perquirere. Si prius multæ rugæ fuerint, durique nodi plurimi, quæ postmodũ aperta sunt, & mediocrem dolorem inferunt, curabis, vt infra.

Ab eorum exordio fine, vt sibi per se faciant exitũ, quæ nodosa sunt, & nulla durities ibi maneat: nam curare minimè poteris, quamdiu duri nodi fuerint ibidem: & si concludãtur, non permanebunt. Ad hæc noli corrosiuis vti: nam istis applicatis in aliam cõditionem incidunt, & alio loco. Noli etiam propellere quæ certò reuersura sunt. Poteris tamen duros nodos circa foramina medicamento in ista resoluere.

Cura.

Vnica est eorum cura, videlicet in consolidatione sita, præcedente mundificatione: liganda sunt singulis duodeis horis incarnatiuo hoc.

℞. *vnguenti vitellorum ouorum* ℥ *iij. olei Mercurii* ℥ *j.* his mixtis ligando curabis ea, vsque ad cõclusioné. Vel accipe *loco oleorum calcinati magni* ʒ *ij. & cum vnguento prædicto misce.* Vel omnium accipe loco fodicationũ emplastrum, cũ calcinato magno mixtum, iuxta conditiones vlcerum. Quocunque horum vsus fueris, similia quæuis vlcera curabis in quolibet corporis loco sita. Quamuis talia foramina varias conditiones habeant, ac nonnunquam superiorem partem crurum occupent, inferiorem alias, aliquando latera, vel regionem ventris instar cinguli, & quandoque brachia: licet etiam aspectu similia fore non videantur, nihilominus vnius omnia generis existant, ac sub hac vna cura cõprehenduntur. Hoc vnicum animaduertendũ est ab initio, num duros nodos habeant, quibus cognoscenda sunt.

CAPVT IIII.

De cura vlcerum emortuorum.

Vlcerum emortuorum dignotio.

CVm tibi patiens sui dixerit vlceris initium atque finem hæc fuisse, videlicet nunquam, nec pro præsenti sensisse dolorem aliquem. Qualecunque sit vlcus, vbi signum hoc audiueris, curabis vt sequitur.

Cura.

Primò quidem erit mundificandum: & postea consolidandum: postremò verò concludendum, & his tribus operationibus curari poterit, alias non, nisi fortassis pusillum foret hoc damnum. Mundificatio fit calcinatis: cura fodicationum emplastris: & conclusio, croco Martis. His curantur huius generis vlcera, præter vllã resistentiam.

Mundificatio.

Mundificatio.

Calcinata misce cum vnguento de melle, hoc ligabis tamdiu, donec bonum fundamentũ appareat, absque putrefactione carnis, & fœtore sine, aut similibus, quod quinto ad summum die fieri solet. Post fundamentum hoc operare latiùs, vt sequitur.

Cura.

Cura

Fodicationum emplastra ex lithargyrio, vel colophonia superpone, & liga: quinto quoque die renouabis emplastrum ab initio semper cõtinuando. Si tamen succeſſu temporis maiore mundificatione sit opus, iterum ac toties mundificabis, & rursũ ligabis amplius iuxta necessitatem. Postmodum fodicationum emplastro prosequere, vsque ad conclusionem.

Conclusio.

℞. *Crocum Martis* in igne per se combustũ, aut reuerberatione paratum, non per acetum hunc vlceribus istis insperge quoquo die bis. Et cum secundò voles eundem inspergere, lauato priùs vlcus hac aquâ. ℞. *communis aquæ mensuræ partem quintam, aluminis* ℥ *j. salis communis* ℥ ß. Et vbi mundè laueris, exsicca, postmodũ insperge crocum Martis & conclude. Patienti post poteris diætam aut ordinem in cibo & potu præscribere, necnon phlebotomias conuenientes supra damni locum. Etiam in thermis balneare fuerit vtile.

Conclusio.

CAPVT. V.

De cura crurum quæ per se aperiuntur.

Crurum per se apertorum cura

SI tibi quis offeratur, sub genibus crus inflatissimum & humorosum, cum plurimis foraminibus putridis, concauis, circumrodentibus, & maxima duritie habens: origine diligenter examinata, si comperiatur ab initio bullas quasdam aggregatas fuisse, quæ longè post auctæ creuerint, incurabile damnum fore per seipsum iudicabis, & indies prauius futurũ.

Ad istorum curam operationes quinque requiruntur. *Prima* est in vaporibus balneatio: *secunda*, tumorum ablatio: *tertia*, mundificatio: *quarta*, consolidatio, *quinta*, conclusio: quæ omnes cum diligentia maxima perfici debent.

Balneatio in vaporibus.

℞. *Hirundinariæ* ℥ *ij. saniculæ vel diapensiæ, anagallidis aquaticæ, vsneæ lapideæ, florum sambuci ana m. j.* coquantur in aqua, post in vapore calido crus teneatur, aquâ non tactâ. Potes etiam addere *camomillæ m. ij. fimi palumbini m. ij. fimi gallinarum m. ß.* erit eo melius balneum. Hoc manè vesperíque fiat ante ligationem.

Balneatio.

Ablatio tumoris.

Ablatio tumoris.

Florum taxi, florum hypericonis ana m. ij. florũ sambuci m. iij. florum camomillæ m. ij. coquantur simul in vino & aceto. Postmodum expresso prorsus humore, flores tantum superponantur vniuerso dãno, tãdiu, donec hic humor cesset.

Mundificatio.

Mundificatio.

Vnguentum de vitellis cum calcinato mixtũ, hoc implebis quoquo die sine intermissione, donec fundamentum bonum, & fœtorem omnem atque putredinem recessisse videas, tum demum ad consolidationem transi.

Consolidatio.

Consolidatio.

℞. *Fodicationum emplastri ex colophonia* ℥ *iij. & fodicationum emplastri ex lithargyrio* ℥ *vj. resinæ mundissimæ* ℥ *j. ß.* igne lento misceto simul, & in formam reduc emplastri cum croco Martis, & calcinato pro discretione sumptis. Hoc liga secundum emplastrorum vsum quolibet die bis, & renoua iuxta necessitatem. Postmodum abstineas à tumoris medicamento, & à balneo supradicto, solùm vtere hoc emplastro.

Conclusio.

Conclusio.

℞. *Corticum ouorum calcinatorum* ℥ *ß. aluminis vsti & extincti* ʒ *j. croci Martis* ℥ *j. ß. thuris, masticis, myrrhæ ana* ʒ *ß.* his omnibus optime tritis vtere vt moris est. Non est, quod cures, etsi crus gibbum retineat: nam sæpius euenire solet, vt aliquoties hoc loco tanta fiat induratio, quæ per naturã auferri nequit. Animaduertas vt post curam tuos in cõuenientibus venarũ phlebotomiis oportunis temporibus fiendis instruas. Si forte contingat ex

cibo & potu fluxus aut aliquos humores accedere, tollantur per theriacam de corallinis purgando subtus & superne simul,& electuario diacubebæ confortandum erit, iuxta personarum complexiones. Est etiam patientibus diæta in abstinentiam præscribenda prohibendáque repletio quæuis.

CAPVT VI.

De cura fœtentium Vlcerum.

Vlcerum fœtentiũ cura.

VBi quispiam habens putridum crus,oblatus fuerit, non ex corrosiuorum genere proueniens, at ex seipso putrescens, maximo cum fluxu, tumore, fœtore, putredineque perquiras originem. Si perceperis illum eo loco quandoque percussionem, trusionem, sectum aut fodicatũ vulnus recepisse, vel alias ex læsione prouenisse quocunque modo curabis, vt sequitur. In primis hoc loco mundificabis, & postea consolidabis.

Mundificatio.

℞. *Recentia pinnacidia abietis de mense Maio numero triginta, succo plurimo resinaque plena: coquantur in aqua tamdiu, donec resina tota exiuerit.* Postmodum in euaporationem bullitione cogatur aqua, vt resina pura soláque maneat in terebinthinæ formam. Ex ea cum vitellis vnguentum confice, quod cum calcinatis mixtum pro necessitatis exigentia, mundificat optimè.

Consolidatio.

Consolidatio.

℞. *Ceræ libram vnam, colophoniæ lib. ß. resinæ quam coxisti,* ℥iij.& liquefac omnia simul. Postmodum iniice *puluerem hunc, masticis ʒij. myrrhæ ʒ vj. carabis flaui ʒj. ß.* adde postremo *consolidæ maioris, aristolochiæ rotundæ ana ℥ß.* Redige simul in emplastri formam, quo manè vesperíque ligabis. At si necessarium sit in curæ medio mundificare, non prætermittas, vt semper fundamentum recens habeas, aut frustra curabitur. Animaduertendum erit,an cum damnis huiusmodi non sit admixtum aliud: quod si contigerit, iuxta signum operaberis: hoc loco non, at suo describetur. Post curam patiens mittendus erit in balneum salsum: per decem dies aut amplius, vt illa corruptio cesset: nam ex humida frigiditate procedit aluminis,quæ per salsũ balneũ calefit ac superatur.

CAPVT VII.

De cura vlcerum curatu difficilium.

Vlcerum curatu difficiliũ dignotio.

OMnium pessima & intolerabilia maxime cognosces vulnera,cum patiens de continuo dolore,nulláque requie conquestus fuerit, ob inflammationis vredinem, propriam corrosionem, vt in lupo & cancro, &c. contingere solet, ac in cruribus apertis: nulla poteris istorum alia signa habere. Cura primò fieri debet per mitigationem: secundò per fundamenti boni recentisque positionem: tertiò per consolidationem,quartò per accidentium, si quæ sint, expulsionem. Hoc genus vlcerum, non nisi quod mite sit medicamentum, patitur. Quapropter ante omnia mitigandum est, & postmodum, vt sequitur,operandum.

Cura.

Cura.

Destilla per vas retortũ hæc olea. ℞. *caryophyllorum ℥ iij. baccarum iuniperi, sulphuris vitriolati ana ℥ j. ß.* clausa peroptimè destillentur in oleũ. Huic adiice olei laterini, quod mediam partem omnium præcedentium æquet, trium maiorum mitigantium, omnium cum additione quartam partem, at istorum inter se partes æquales fore debent. Hæc simul omnia secundò destilla. Quicquid vlcerum illinitur hoc oleo, dolorem omnem remittit, qualecunque fuerit. Postea mundificationem aggrediaris oportet, quæ talis est.

Mundificatio.

℞. *Olei de arsenico fixo ℥ vj. olei caryophyllorum ℥ viij. realgaris clari, perspicui crystallini ℥j.* permisce, & in eo linteum humectatum superponatur vlceri, damnóque toti, singulis duodenis horis iterando tertiò, tum demum eiicit squamam tenuem, & inferiùs fundum recentem efficit. Postea sume parum ex mundificatiuo de calcinatis antea posito ad alia vlcera, hoc ipso ter quaterve ligato.

Consolidatio.

Consolidatio.

Fodicationum emplastris demum ligato solis in finem vsque. Non est quod cures admodum, si primo fueris vsus medicamento, nempe mitigatonis, & mundificationis, fundum ita recentem ponunt, vt vlcera, vulnera fiant leuissimè curabilia.

Accidentium expulsio.

Accidentium expulsio.

Animaduertendum etiam est ad accidentia quæ solent vlceribus commisceri:nam aliquoties rodunt os, aut nigrum faciunt, quandoq; neruos & venas, aliaque similia. Quod vbi percipies,ac ad fundum veneris, non est quod vllo modo radas aut frangas ossa, prout ex vsu Chirurgorum inexpertorum: at potiùs extingue calores inflammationũ refrigeriis tantùm, & post curam prosequere:nam ea via caro subducit ossa præter vllum detrimentum. Fatuum est ea radere, limare, trapanare tortorum instar, cum Deus aliud medicamentum dederit. Hoc medicamento quæ vsta sunt ossa, vel corrosa,restituuntur. ℞. *olei de camphora per aërem clarificati, olei de caryophyllis ana ℥ ij. misce simul,* & bis liga cum aliis ligaturis, donec ossa carnibus obducta sint.

CAPVT VIII.

De Vlceribus in latum corrodentibus.

Vlcerum in latum corrodẽtiũ cura.

SI tibi quis damnum aliquod in facie, scapulis, pectore, costis, & similibus ostenderit locis aridioribus corporis:animaduerte, cum in latum extenditur, carnem erodit omnem, ac ad venas tendit vsque post auriculas,dentes & maxillas nudat, costas & scapulas ac similia corrodit,vt inter cætera quæuis vlcera prauius, nec peius fore valeat. Duo sunt, quibus istæ curantur fistulæ, videlicet oleum ex metallis, & Mercurij dulcedo si quolibet die bis abluantur aut illinantur. Oleum hoc a radice mortificat sal omne damnum istud inferens. Optimum ad hoc oleũ est Saturni,post Lunæ,postea Martis, deinde Veneris, & postmodum Iouis. Excellit hæc omnia tamẽ dulcor Mercurij,qui formam etiam habet olei. Plura sunt, quæ curant hæc vlcera in principio,vt arcanum regis, aquæ Mercuriales,nec non alia quædam experimenta. Verùm graues admodum sunt infirmitates, quæ leuioribus medicamentis minimè

curari possunt. Quapropter excellentissima quæque sunt eligenda remedia.

CAPVT IX.

De cura vlcerum, quorum vnum in aliud genus transmutatur.

Vlcerum inuicem se transmutátiũ cura.

CVm patiens conqueritur, vlcus suum in varias mutatum esse formas, nunc in hanc, iam in aliam, & nunquam ad priores rediisse, nec in vna persistere, sed nouam semper induere: indicium hoc tibi sufficiat, vt contra præsentem formam opereris, non contra præteritas. In duobus horum cura sita est. In Mercurio scilicet, qui bonum fundum efficit absque fallacia: postmodum in colophonia, lithargyrio, & gummi quæ consolidant.

Mercurij præparatio.

Præparatur Mercurius coagulando ipsum cum aqua aluminis, & istud coagulatum in puluerem subtilissimum reducendo: hic nullum dolorem excitat. Commisceatur cum vnguento fusco, hoc illinas vlcera, donec fundum bonum acquirant.

Postea fiat emplastrum ex emplastri *lithargyrij, olei, & ceræ ana lib. j.* & in hoc emplastro siue ceroto liquefiat *colophoniæ lib. j.* Postmodum iniice *thuris ℥j. ß. & inde mox vernicis ℥ ij. ß.* Reduc in formam emplastri, quo ligabis vlcera sæpius, vt audiuisti.

Non est quod plura medicamenta cures, hoc loco tibi sufficiunt, quæ supra posuimus. Nam vlcera similia curam leuiter admittunt.

Terminus.

Vbi diutiùs ita ex vna in aliam sese transmutarint formam, vltimo in lepram libenter transeunt. Animaduerte igitur ad signa præsentia, ne maiora suscipias, quam per naturam valeas exsequi.

CAPVT X.

De cura fluxuum corporalium.

Vlceris agnati cura. Seu Fluxus naturalis cura.

SI cuipiam agnatum sit à parentibus vlcus, est fluxus corporalis, præsertim vbi iuxta complexiones & proprietates personarum correspondent. Istorum cura non est similis aliorum curis: nam fonti naturali fluxum adimere, non est facile negotium, aut impedire. Verùm sæpe visum est, exsiccatos fuisse fontes, vel ardore solis, aut ipsius terræ siccitate, vt nullum fluxum emiserint ampliùs. Sic etiam naturales inueniuntur soles, hoc est, medicamenta naturalia, quæ siccam in se naturam habent, & exsiccantem, vt sol cœlestis: hæc perquirenda sunt. Qui tamen siccæ sunt admodum naturæ, fluxus tales naturaliter absumunt, vt in vlcus erumpere non possint.

Primùm sit abstinentia remedium: nam quid prodesset exsiccatio solis, vbi rursus incideret pluuia, repleretque? Post diætam exsiccatio sequatur per crocum Martis subtilissimũ, qui naturalem operationem promouet in homine. Sufficit hoc medicamentum istis vlceribus, abundè mundificat, vbi tamen opertum semper teneatur, siue fluat, siue non, aerem expetit. Non secus etiam, vt fons per aliam viam duci potest, & corporalis fluxus, at cum summa difficultate: nam etsi quandoque sit eum sistere possibile, rursum erumpit, fiuntque posteriora peiora prioribus. Corpus euacuare non est ad exsiccationem hanc inutile, quo melius absumi fluxus valeat: at è contra metuendum est, ne purgationes alio loco noceant.

CAPVT XI.

De generibus vlcerum & eorum cura, quæ ex crurum fracturis, adustionibus, vulneribus, &c. oriuntur.

Vlcerum ex crurũ fracturis & adustionibus cura.

GEnus istud vlcerum cognoscitur ex eo, quod ipsemet patiens, de suorum vlcerum, vulnerum, adustionum, aut morsuum animalium cum origine, tum deprauationis successu loquitur: cuius quidem prauitatis caussa, Chirurgorum ignorantia est potissima, quod nihil addiscere cupiant, donec occurrat ac periculum adsit, vnde processit omne malum. Cognoscere quidem oportebit, vtrum eo loco potest remedium hac adhiberi viâ, vel aliâ, tum an iterum ad vegetationem adduci queat, os ruptum, vel membrum, cui damnum illatum est: quod in vulnerum Chirurgia posui. Si tamen industriâ tuâ non possis id assequi, sic facito. Primò quod impurum est mundifica, tum vt in Chirurgia vulnerum doctus es, prosequere.

CAPVT XII.

De cura vlcerum ex propria constellatione prouenientium.

Vlcerum ex constellatione ortorũ cura.

ACcipe *chelidoniæ m. iij. foliorum quercus m. ij.* trita simul, in fimo putrefiant, & post in oleum destillentur, quo lauentur hæc vlcera: tum ad incarnationem insperge tritum puluerem ex eisdem, quæ dicta sunt factum, in finem vsque. Non est quod in hoc medicamento metuas, quod ad constellata pertinet vlcera.

CHIRVRGIAE PARACELSICÆ LIBRI II.

Tractatus Secundus de Curis Vlcerum.

CAPVT I.

De cura Vlcerum per mundificationem.

Vlcerum cura per mundificationem.

NONNVLLA reperiuntur simplicia, de quibus composita fieri possunt absque dolore mundificantia. Iam consideratu necessarium est, quænam vlcera mundificationibus curari queant: nam istis minimè cedunt omnia. Quæ tamen eo referuntur, his operationibus curantur perfectissimè. Hoc te primò scire conuenit, quod medicamentum cuique sit vlceri congruum, vt propria suis appropriatis adhibeas, aut secus faciens errabis, & deprauabis omnia.

Medicamentum cuique vlceri cõgruum.

Cum sal adurens in se non continuerint vlcera, vel corrosiua, sub hoc medicamento comprehenduntur absque reluctantia.

Mundificans.

℞. *terebinthinæ lib. j. vitellorum ouorum nu. 20.* misceantur in vnguentum, postea tantundem adde mellis vt amborum est pondus, & coquantur igne lento, spatula semper agitando (ne comburatur) donec fuscum inde pulmentum fiat. Hoc ligabis vlcera manè vesperique: mundificat enim impuritatem omnem, & fœtorem aufert. Quo peracto, fundum ad curam habes optimum, vt nihil relinquatur, quod curã impediat. Si tamen hoc fundamentũ ab initio iactum non sit, ad curã peruenire minimè licet.

Notandum

Notandum est, hanc mundificationem priorem ad perfectam denique curam non sufficere: quapropter sequens hoc receptum posuimus, quod perfectam docet mundificationem, hoc modo: ℞. *mixturæ superius positæ libram j. terebinthinæ lotæ lib. ß. permiscenda simul, non tamen bulliant, & iniice galbani triti, opoponaci, bdellii ana ℥ j.* Scinde, contundeque minutim vt potes, & vt supra coque cum aceto, vt mixturam habeas omnium. Deinceps adde *aristolochiæ rotundæ contusæ ℥ j. ß. optimè commisce.* Hoc omnia curabis vlcera, quibus nullum corrosiuum inest, nec sal adurens.

Mundificatio perfecta.

CAPVT II.

De cura vlcerum per calcinata.

IN calcinatis peculiaris est operatio: hoc est, in his quæ corrosiua non sunt, vlcera mirabiliter illa curant, & vi quadam. Hoc tamen ignorare minime potes, ea tantum vlceribus conuenire, in quibus vrentia vel corrosiua salia (quæ causa sunt ipsorum) operationem suam perfecerunt, ac emortua sunt. Sæpius enim accidere solet, vt fluxus abundantia, tanquam nubis repentina laceratio fiat, indéque mox vlcus erumpat, & postmodum nihil efficiat amplius, Ex eo concluditur, vbi congruum non adhibetur medicamentũ, peius quid oriri posse, quod sal balsami rursus incendit, vnde permanens vlcus enascitur. Cum ergo similia tibi fuerint oblata, calcinatis cura, prout sequitur: ℞. *Vitella ouorum decem, terebinthinæ ℥ viij. ß. in vnguentum age, prout moris est:* huic adde calcinati ℥ ß. His bene permixtis, manè vesperique liga: videbis mirabiles operationes hoc loco.

In concludendis vlceribus his, emplastro de resina poteris vti, quo meliùs pellem obducat. ℞. *Resinæ communis libram j. ceræ lib. ß. picis Græcæ ℥ iij. liquefac simul. & his permisce calcinati ℥ j.* & vtere hoc emplastro solùm in vlceribus non vsque adeo profundis, aut magnis, & facilè curabuntur. At si profunda latáque fuerint, poteris hoc ipsum emplastrum indere filis in pinnacidium contortis, &c. Curabis omne genus horum vlcerum ex abundantia fluxuum ortum habentium.

Emplastrum de resina pro concludendis vlceribus.

Animaduertendum in his, vt in principio sæuire permittas, Nam hæc est multarum infirmitatum deprauatio quod Chirurgi curare velint ante maturum tempus, & cum adhuc sæuiunt morbi. Quicquid eo tempore fuerit assumptum, siue ligno, fumigiis, aut vnctionibus, hoc omne deprauatur, & ita fit enorme, vt nullum amplius medicamentum, non nisi post multos annos admittere velit. Quapropter Chirurgus optimè sæuientis naturæ terminum obseruare debet, antequam incipiat curam: vt non sæuientem naturam lacessat magis, dum in opere suo fuerit, at expectet finem turbationis eius, & fatigationem, postquam omnia requiem quærunt. Hoc ipsum felices curas efficit, & Chirurgus eo sibi laudem acquirit non exiguam.

Infirmitatũ deprauatio ex præmatura cura.

CAPVT III.

De cura vlcerum per corrosiua salia calcinata.

NOnnulla per corrosiua calcinata salia curantur vlcera, sed ea solùm, quæ deprauata, & non sunt in proprio corrosiuo suo genere, nihilominus curam alia via factam abhorrent. Eius causã esse scias, quod fundamentũ nullum habeant, super quod carnẽ plãtare possent, aut in quo vegetare quidpiam aut crescere valeret. In his animaduertendũ est, nonnunquã vlcera curam suscipere nolle, quæ tamẽ aspectu pulcra iuxta conditiones vlcerum existunt. Hoc fit, quia fundus eorũ non valet. Quapropter amonendus est, donec bonus inueniatur. Vbi quæ diximus iam non apparuerint, isto medicamẽto non erit vtendũ: nam eo damnum fiet maius, & ita prauum, vt vero suo medicamento reluctabitur. Certissimum hoc est, statim atque medicamentum incongruum adhibitum fuerit, in deterius damnum vergit, vt longo tempore post nulli curæ morem gerat.

Vlcerum cura per corrosiua salia calcinata.

Cura.

℞. *Alumen vstum in aceto exstinctum, & oleum de arsenico per propriam suam resolutionem paratũ, permisce simul in vnguentum.* Postea fac vnguentum ex vitellorum vnguento cum alumine mixto. Item fac vnguentum cum calcinato vitriolo, & vnguento de cerusa. Sic vtere.

Cura.

Cum itaque scire non possimus, quàm profunde caro sit auferenda, primò nobis vtendũ erit vnguento ex vnguento cum alumine calcinato, ligandumque tamdiu, donec sanum sit vlcus, quod plerunque fit in quatuor diebus, aut citiùs. Si hoc non iuuerit, vtendum erit vnguento cum alumine & oleo de arsenico. Et si hoc secundum nihil proderit, vnguentum de vitriolo rem perficiet. Animaduertendum, vt quod vnguento primò potest fieri, fiat, & nõ assumatur ad hoc tertium, ac si crederetur isto rem absolui citiùs, vtriusque, nempe Chirurgi patientisq; damnũ erit: nam raro bene succedit hoc negotium, vbi meliùs operari præsumitur, quàm res ipsamet exigat. Chirurgo dedecus maximum est, ordinẽ Chirurgiæ nõ obseruare.

Latiùs notandum erit, vbi necessum fuerit vti postremo, quandoque eiicit escharam, hanc oleo laterino subleua, butyróque statim superposito, vt separari melius valeat. Nihilominus curandum non erit, etiamsi eschara sit adhuc in foramine, sed absque butyro & oleo ligandum vnguento de calcinato semper, aut cum eisdem calcinatorum emplastris, & eiicitur. Vbi iam ceciderit, æquatum est vlcus, & sola consolidatione, positioneque pellis indiget.

Plura corrosiua reperiuntur, vt Mercurius sublimatus, arsenicum, & similia. Verùm ab eis caueat vnusquisque. Nam ex ordine Chirurgiæ non sunt hoc loco idonea, quod martyria carnificum adferant tormentis haud absimilia. Leuius negotium hoc alia via rationéque perfici potest.

Dicam & hoc: Vbicunque talia fuerint vlcera, quæ fundum peruersum habent, corruptione meliùs & perfectiùs, præter escharam curari poterunt. Aut vbi caro bona foret, at infecta veneno, sine damno carnis erit extrahendum. Cuperem in vtilitatem patientum hanc artem penes Chirurgos omnes fore communẽ. Puncta duo hæc notatu dignissima sunt, ad euitandum intolerabiles calcinatis salibus dolores excitatos, & præsertim eorum abusus maximos. Vnum est putrefactio, & alterum a carne veneni præter læsionem extractio.

Putrefactio

Putrefactio.

Putrefactio.

℞. *Aluminis adusti per acetum correcti ℥ ß. salis armoniaci ʒ j. vitella ouorum numero quatuor, mellis cochlear vnum, farinæ hordei ℥ ß.* in vnguentum simul omnia permisce, quo singulis vigintiquatuor horis ligato semel, foramen implendo: tum incerato linteo superius obstrues optime ne quid exeat. Hoc fac ter aut quater, & satis erit. Quod nullius est momenti, putrefit, ac separatur à bono sine corrosione, dolore, & præter escharam, ac similia: quodque remanet, bonum est, vt super hoc incarnare tutum sit.

Extractio veneni de carne, quæ adhuc bona est.

Veneni extractio de carne quæ adhuc bona est.

℞. *Carabe tritum optime, & in vase cooperto positum, igne lento paulatim liquefiat:* mox atque liquescere cœperit, iniice terebinthinæ tertiam partem, & misce. Postmodum infunde plus terebinthinæ, & misce: qualibet vice, parum huius affundes, donec in ℥ ß. *carabe ℥ ij. terebinthinæ* miscueris. In hac materia fila madefiant: si durior exstiterit, admiscebis oleum lini, vt illiniri se permittat, & vlceribus indi calida. Deinceps fodicationum emplastra superpone de colophonia per dies quindecim, & ita venenum extrahitur in sanie. Poteris post quinque dies addere calcinatum iuxta negotij conditionem.

CAPVT IV.

De cura vlcerum per balsamum tartari.

Vlcerum cura per balsamũ tartari.

VLcera, quæ centrum habent in eodem loco, in quo sumpserunt originem, vtilissimè curantur balsamo tartari. At si origo non sit ibidem, eius erit cura frustranea. Maximi namque per abusum tartari sunt ab ignaris errores orti, præsertim cum locis quibus non conuenit, applicarunt, eóque plurimos seduxerunt. Errarunt etiam turpiter in præparatione, dum non calcinatum resoluerunt, &c.

Tartari præparati maximæ virtutes.

Maximæ virtutes in præparato tartaro latent, vt in eius balsamo, quo ad consumptionem humorum superfluorum, putredinum, inflammationum, & corrosionum, vt in cruribus putridis, in quibus operatur potentissime, qualiacunque, & quantumuis magna, tumefacta, vetera putrida, foraminata, vel corrosa fuerint. Vbicũque Balsamum hoc vsurpatum est, instillationibus, vnctionibus, illitionibus, aut superpositionibus, ad interiora penetrat, & in os tam profunde ac origo latet vlceris, ibidemque mortificat omne quod inutile repererit, à radicéque prorsum euellit: consumit, & exiccat omnes tumores, & admirandâ siccandi virtute suâ tollit omnem infirmitatem à fundamento & origine. Salia quæuis, hæc vlcera causantia mortificat, & mundissimè repurgat, vt nullus humor eo loco redire potest amplius, & vt sol aquam in terræ superficie siccat. Nihil est, quod huic balsamo comparari valeat: nam radicitus & fixè curat, & in pristinum statum adducit ea, quæ putrida crurum sunt vlcera. Verum in aliis non est eius experientia tam perfectè probata, ac in illis.

Præparatio balsami tartari.

Tartari balsami præparatio.

℞. *Salis petræ lib. j. arsenici ℥ j. calcis viuæ ℥ ij. tartari ℥ ix.* terantur omnia minutissime simul, & ponantur in ollam ad ignem, & calcinentur. Quod calcinatum fuerit, soluatur, & per filtrum destilletur. Solutum hoc iterum calcinater: primò coagula, & adde salis petræ tantundem, & iterum calcina, postmodum bis iterum vt priùs. Ad postremam coagulationem affunde acetum destillatum, & per destillationem separa toties, donec in dulcedinem transeat, cum calore maximo, tum demum ita compones.

Hoc oleo crus madefac optimè, postmodum cum alumine calcinato per acetum extincto, quod residuum est in vnguentum permisce, quo ligabis vlcera iuxta consuetudinem. Post horas duodecim animaduerte, qui se res habeat: si cum rubore tumoréque, paulatim progredere, & singulis viginti quatuor horis liga semel tantum, nec cesses, donec rubor & tumor abierint: tum demum ista compositione ligabis à priore non vsque adeò dissimili.

℞. *Purum hoc oleum, & lib. ij. addito draganti in aqua rosarum soluti ℥ ij. camphoræ tritæ ℥ j.* optime permisce, & eo totum damnum vnge, tum in foramen iniice, donec apertum fuerit. Tum demum incipit operari sine damno, doloréque & exiccare, vt non secus ac à facie solis aqua dispareat. Sequere processum hunc, donec in pristinum statum crus adductum sit.

Animaduerte si foramina sint, quæ incarnari debeant, alia compositone fieri debet, vt pote ℞. *huius olei ℥ v. mumiæ ℥ j. croci Martis ℥ j. ß. olei ouorum ʒ x.* misce simul, & hoc ligato: nam incarnat, & concludit. Post conclusionem bonum erit, vt eodem oleo balsamóque per se præter additionem totum perungas membrum dies decem, &c. Deinceps quolibet anno vicibus aliquot venas in futuris aperire iuxta commoditatem, & experti medici consilium erit vtile.

CAPVT V.

De cura vlcerum per ablationem venarum & neruorum.

Vlcerum per ablationem venarum & neruorum cura.

COntigit aliquoties, vt ex originibus vlcerum, humores deciderint subtus genua, &c. ac ibidem vlcera generauerint: & licet eorum salia non sint infecta veneno, tamen quia sunt in aliis locis quam suis, & ob eorum abundantiam in vlcus erumpunt, quod in eo loco non potest curari, sed in alio. Quapropter factum est, vt iuxta meatum retrogressum, ac inuentum ibidem fuerit, materiam peccantem non ampliùs fore venenosam, indéque venarum & neruorum ablatio sumpserit originem. Hæc tamen fieri nullâ ratione debet, nisi fluxus huiusmodi peccent inferiùs tantùm, & non superius, alias frustra futura sunt omnia, nec solum frustra, sed in dubium adferent vtrum accidere possit, nempe vt vel incurabilia reddantur, vel ad mortem tendentia. Nam si natura fluxum infra direxerit ad crura, & Chirurgus cum retrorsum ad corpus resciderit eo cordi fit proximior, & ad infectionem pronior. Et si cõtigerit paroxysmum intercedere, vitam impedire vel auferrre conabitur omnino: aut si forte concludatur, operationem in corpore suam exercebit mortalẽ, vel absque spe curationis, damnũ hoc relinquet. Quamobrem vide quinã operaberis, ne fias homicida. Siquidẽ curare vel medi-

medicinam agere præter artem & experientiam, latrocinio peius est artificium.

Venarū aut neruorum truncatio vbi fieri debeat.

Truncatio venarum aut neruorum in ablationem fieri debet supra genua, vbi proprius & conuenientius videbitur abscissionibus, adustionibus, corrosionibus, aut aliis quibusuis truncationibus, vt satis amplum vulnus fiat. Et inter ambas extremitates venarum & neruorum fluxus est attrahendus, cum superior & inferior pars coniungi nequeant, fluxus etiam quo prius, descendere minimè potest. Contigit aliquando, vt fluxus super alias venas deciderit, ac per eas ad suum locum rursum venerit, eruperitque: alias vt in aliud latus defluxerit, illudque destruxerit: quandoque ob abundantiam ambo latera. Nonnunquam etiam per membrorum huiusmodi truncationem intrinsecæ fuerunt infirmitates ortæ, vt flaui colores, stomachi debiles, infirmia iecora: quandoque successu temporis est subsequuta mors. Admoneo te igitur, in his vt non erres, abundantem fluxum arripiendo, vel assuetum, sed mitem & recentem, in iuuenibus tantum. Phlebotomiis etiam indies curato pro necessitatis exigentia.

Truncationum istarum vsus, nec docendus, neque laudandus est, cum nulla sit ars. Alius est venas truncandi modus per adustiones etiam non adducendus, quod rustici non ignorent. Solum animaduertas, vt locum quæras proprium, ne quem contractum reddas, vna cum aliis accidentibus ex truncationibus facillimè prouenientibus. Latiùs consueuit Mercurio sublimato, & aliis corrosionibus escaram eiici: pariter non est memoratu dignum, cum vna cum cæteris præcedentibus sit carnificum ars, non nisi propter summam necessitatem vsurpanda, Latius vulnerum, post curæ modus est communis, adustio & corrosio, quæ describendæ non, at solum industriæ cuiusuis relinquendæ.

Si tamen expertum sit per truncationem venarum & neruorum vlcera talia curari, compertumque latius in damnum incidi posse, meum hoc documentum est, vt potionem vulnerarem componas iuxta communem vsum, & in potum administres, ita fiet vt ex foramine fluat egregiè: si clarus liquor exstiterit, indicium est ablationem non procul à foramine fiendam, & quantò proximius, tantò melius, & sub genu potiùs quàm supra. Cum locum scieris, vnguentum istud superpone, tam late ac opus fore videbitur: hoc enim coagulatur fluxus intrinsecus & in venis atque neruis, durescitque, & non amplius defluit. Maneat hoc emplastrum quatuor aut quinque septimanas tum demum certus eris nihil amplius descendere. Quod citra dolorem omnem fit, ac apertionem. Quo peracto, curabis vlcus communibus medicamentis à me recitatis antea, & cum fodicationum emplastris, per mundificationem aut alias: nam facilè post curam admittit.

CAPVT VI.

De cura vlcerum per vapores aquarum, & sudores.

Vlcerum cura per vapores aquarū & sudores.

SVnt & alia multa vlcerum genera, quæ sub genubus accumulantur, tamen sub cura balneorum non comprehenduntur. Quapropter optimè cognoscenda sunt ea, quæ curam istam habere cupiunt, alias plurima deprauabis vlcera. Nam in isto balneo particularis conditio sita est, vt ea, quæ ad hoc non sunt ordinata naturaliter, in aliam quam propriam naturam transeant, vtpote in sanguinis maximam effluxionem, præter eorum vsum. Quæ verò sub curam hanc pertinent, ea sub genu sita magna, putredinis & cruoris ac similium plena sunt, crurum putridorum instar, & mox atque tacta fuerint, sanguinem emittunt. Illa per huius balnei proprietates curari possunt, etsi alio quouis loco posita sint, modo signa, quæ diximus, edant. Si medicamento simili voles vti, vide vt ipsum optime cognoscas: nā eius operatio talis existit, vt cruorem putridum & carnem inutilem extrahat ab vlceribus in aquam. Vbi iam fluxus omnis exiccatus fuerit, aliis medicamentis postea curandum & consolidandum erit: siquidem balneum ad euulsionem sanguinis superflui tātum ordinatum est à carne venisque, propter quem vlcus enatum fuerat. Hoc enim ablato, cura facilis erit. Animaduertendum, ne diutius aquo balneum continues: nam vbi terminum eius præterieris, aut non repereris, in posterum & sanguinem bonum attrahit, vt non facilè, nec sine periculo sisti potest.

Cura talis est.

Cura.

℞. viridia pinnacidia abietis, quæ succi resinæque plena sint, m. ij. summitates recentiores iuniperi, corticum fagi ana m. j. chelidoniæ, cepeæ, foliorum quercus, ana m. j. radicum hirundinariæ, aristolochiæ rotundæ ana lib. ß. Coque simul in aqua tantùm, vt sat est ad pedum balneum. In eo manè vesperique balneo teneatur vlcus.

Alia.

℞. Saniculæ vel diapensiæ pirolæ, dragunculi, foliorum quercus ana m. iij. hirundinariæ radicum m. j. consolidæ maioris, aristolochiæ rotundæ ana m. ß. pinnacidium abietis viridium m. j. ß. Coquanvt supra. Huiuscemodi balneum ad tres dies sufficit, ni fortè fœteat, tum demum innouetur.

Post balneum habeas vnguenta vel emplstra, quibus cures, optima: nam solo balneo curari nequeunt. Est etiam, quod ea, quæ sistunt sanguinem, tibi sint promptissima, vt superuenientem quandoque fluxum retinere valeas: abstine prorsus ab ista curandi via. Non sis etiam temerarius in suscipiendis huiusmodi curis, nisi cognoueris optimè, sub istis medicamentis vlcera talia comprehendi.

CAPVT VII.

De cura vlcerum per olea destillata, gummi, & per similes aquas.

Vlcerum cura per olea destillata.

ALia reperiuntur vlcera, quæ maximum dolorem inferunt inflammationibus & stimulationibus, in eis tamen corrosiuum aut calcinatum vitriolum nullum: nec alumen aut aliud quidpiam operari potest, neque medicamentum quoduis aliud optimum illa recipere vel admittere volunt, vt fodicationū emplastra sunt, vnguētáque: nec ad vlcera quæuis alia perquam vtilia quicquam in eis efficere possunt, imo his omnibus indies redduntur prauiora. Ista quidem vlcera pertinēt solùm ad curā, quæ fit

fit per destillata. Verum his cum curare voles, vide vt etiam optima consolidatiua quæque habeas: nam per destillata solum curari non poterunt, at præparari, & medicamentis obedientia reddi. Quæ potiora sunt enarrabo: tamen est quod animaduertas sub istam ea tantùm comprehendi curam, quæ nullis medicamentis volunt cedere, quæque dolores noctes & dies inferunt cum ardore, acerrimisque stimulationibus absque requie.

Pauca sunt ea, quæ ad hoc negotium destillanda veniunt, vt oleum petroleum, terebinthina, caryophylli, zingiber, miristica nux, & similia. Vbi destillata iuxta conditionem vlcerum istis indita sunt, omnem dolorem auferunt & ita mitigant, vt libentissimè curam admittant. Pariter omnia, quæ glarealem aquam sistunt, in sole digesta vel destillata conducunt.

Cura.

Hoc loco deficere videtur aliquis liquor.

℞. *Caryophyllorum* ℥ *v. zingiberis* ℥ *j. nucis muscatæ* ℥ *ß. destilla simul per alembicum*, & separa gradus , quos iuxta dolorum gradus applicabis.

Alia.

℞ *Olei communis, vel oliuarum lib.j. thuris albi* ℥ *ß. caryophyllorum* ℥ *ij. ß.* destillentur omnia per alembicum, & separentur eorum gradus.

Alia.

℞. *Terebinthinæ lib.j. petrolei* ℥ j. ß. destillentur per suos gradus, & secundùm eos applicétur.

Alia quæ cum præcedentibus incarnat, consolidat , & concludit.

℞. Thuris , *masticis ana* ℥ *j. ß. caryophyllorum* ℥ *j. mumiæ* ℥ *ß. bdellij* ℥ *ij. galbani* ℥ *j.* destilla simul, & separa gradus inter stillandum. Postmodum oliuarum olei per gradus etiam destillati partem æqualem adde miscéque, & in vitro positis ambobus oleis impone: flores hypericonis ad summum vsque digerantur , & in vsum assumantur. Vsus eorum destillatorum est, vt illinantur plumis integra damna circumquaque manè vesperíque. Etsi forte interea dolores inciderent aut ardores, mox iterum illinendum erit absque intermissione.

Quod ad superpositionem , optimum erit emplastrum de calcinato, vt in priori particulari ponitur, aut in secundo. Horum vlcerum conditiones attractiua nulla patiuntur, nullam terebinthinam crudam, aut emplastrum, nullum etiam vnguentum, &c. siue mitia sint, aut non, at solùm destillata, vel destillatione præparata. Quapropter, Chirurgus omnis rerum omnium destillationem callere debet optimè, vt ea, quæ pharmacopolarum coquina restaurare non potest, id potioribus efficere valeat.

Sunt etiam nonnulla collyria ad oculos ordinata, quæ in istis vlceribus admiranda pandunt quosuis dolores auferunt, corrosiua mortificát, illisque vires adimunt, & potissimũ, quæ destillata sunt, imbutáque pinguedine.

Nonnulla balsama ex prædictis destillantur cum corrosiuis, & corrosiuam naturam amittunt, fiuntque mitiora per destillationem, nihilominus etiam retinent qualitatem: ista mirabiliter operantur in vulneribus.

CAPVT VIII.

De cura vlcerum per naturalia balnea.

Vlcerum per naturalia balnea cura.

NEmo de balneis naturalibus vel thermis dicere potest, quòd vires in se non contineant, ac virtutes hominibus plurimùm vtiles, vt sunt *aluminosa, vitriolata, sulphurata*, siue acida, siue dulcia balnea. Per medicinam expertum est, ea, quæ nascuntur in terra, maximas habere vires, & nonnullas aquas illis esse conformes, ac salia plurima variáque hoc loco non adducenda. Hac de causa tantillam istorum hîc facio mentionem, vt cognoscatur viribus aliis etiam crescentibus ad curam vlcerum conducentibus, non impares aquas forre , cum vt alia productæ sint naturaliter.

Vlcera quæ non habent originem ab interioribus regionibus corporis , at ab eo loco tantùm, in quo sunt, balneis curari debent, naturâ similibus: hoc est, si vlcus aluminosum fuerit, aluminoso curandum est balneo: cum illa duo conueniunt, cura feliciter subsequitur: & vbi similis concordantia non fuerit, frustra curabitur. Est igitur hæc obseruanda Chirurgis & cognoscenda.

Vlcus omne quod fluxum prorsus eiecit, expurgauitque, facilè curari potest: quapropter vbi Chirurgus tale cognouerit, ad balnea relegare debet: nam citiùs & meliùs quam aliquo medicamento curabitur, ac illa quæ sunt adhuc recentia, & fluxu, necnon accidentibus carentia. Demonstrant etiam balnea propriam virtutem, vt quæ incarnatiua, quæ consolidatiua sunt, & quid simplex eorum sit, aut species, iuxta similitudinem vlcera sunt illis committenda.

Summe cauendum est, ne remittantur ad balneum illi, qui suápte naturâ facilè curantur, & vlcus patiuntur, quod non priùs curari debet, quàm à radice prorsus extirpetur, ac origo non sit eodem loco, in quo foramen apertum est: nam in istis vlcerum conclusio peius accidens, & quandoque mortem adferet. Si tamen a sæuitia deprehendantur vlcera fore, similiáque, tum demum concludi poterunt , & phlebotomiis iuxta sæuientem eorum succurre naturam: his enim propulsantur accidentia quæ succedere possent. Accuratissimè cum balneis igitur agendum est, & certissimè, ne quispiam ad sui ruinam seducatur.

CAPVT IX.

De cura vlcerum à tempore.

Vlcerum cura à tempore

NOn alias quàm pluuia diu decidens tempore suo postmodum cessat & per seipsam, vlcera quædam vbi diu satis malitiam suam exercuerunt, & adimpleuerunt, quiescunt. Verùm hac de causa nondum curatum est vlcus: id est, foramen illud a tempore solùm curari non potest, quamuis ablata radix & origo sit, remanet adhuc vlcus. Hoc loco non est opus alio quam ad vlcera medicamine, quibus nulla materia peccans inest ampliùs. Inde colligi potest, plurimos Chirurgos, qui talia conati variis medicamentis ante suum à natura tempus determinatum, frustra laborasse: at vbi tempus aduenerit leuissima quæque res ea curare potest, vt emplastra, vnguenta, fumigationes, lotiones, guaiacum, & similia, quæ nil operantur in istis vlceribus , donec tempus dictum præterierit,

&

& fuerit consumpta radix eorum. Alias vbi hæc adhuc aderit, frustra sunt omnia. Hinc fit, vt multi guaiaci decoctionem bibant, vngantur, & fumigentur: quibus hæc omnia prosunt nihil, nisi tempus adimpletum sit originis consumptionis.

Tempus hoc igitur animaduertendum est, & cùm venerit, omnibus remediis vti poteris, quæ tibi sunt cognita, prout vnctionibus, fumigationibus, & guaiaco: si verò non, abstine penitus: quoniam prauiora per te fient omnia. Ea quæ diximus rudissima sunt medicina, meliora quidem fodicationum emplastra, & vnguenta vulneraria, quibus vlcus omne qualecunque sit, vbi tempus originem illius absumpserit, facillimè curatur.

Cognoscuntur vlcera hæc, vbi dolorem omnem reliquerunt, ac per se disponuntur ad curam: hoc est, vbi reluctantur, & nihilominus veterem suam reliquerunt malitiam, ad huiusmodi curam satis apta sunt: nam iuuat ipsamet natura. Non existimabis, ideo, quod vnum curaueris vlcus, & casu potiùs quàm arte, reliqua te curare posse: tempus in omnibus non est impletum: hoc te considerare decet, ne patientes vnctionibus, fumigiis, & guaiaco ruines.

CAP. I.

De cura Vlcerum per sparadrap, id est fluxuum retentionem.

Vlcerum cura per sparadrap.

VLcerum sub genubus, quorum fluxus à corpore prouenit, est alia cura non multum ab ea quæ venarum & neruorum truncationibus fit, absimilis, ac pariter intelligenda; quod in illa prout in ista fluxuum retentio fiat, ne decidant ampliùs: & postquam steterint, sub genubus curatur vlcus. Verùm considerare non solùm te oportet, quâ ratione curare valeas, at etiam, vt ea cura peius non adferat accidens, vt hoc loco per fluxus retentionem intelligi potest. Nam per seipsam ars dici nullo modo, sed potius deceptio (cui magis videtur æquiparari) debet. Nequaquam etiam istius retentionis vsus in omnibus admitti, nec vsurpari deberet, at solùm vbi fluxus eo moliuntur exitum, non ex propria malitia, sed ex occasione data. Verbi gratia, si damnum aliquod pedibus inferatur fricationibus, aut contusionibus, &c. ob contemptum vel iniuriam, apertum vulnus hoc humiditatem corporis ad se quandoque fluere cogit, quæ tamen aliàs eo non descendisset. Vbi simile quid acciderit, sparadrap vsurpari poterunt, donec foramen conclusum fuerit: in eis tamen, quibus causæ tales non interueniunt, nulla ratione vtendum est.

Sparadrap ars.

Sparadrap ars ligationum linteis & similibus exsecuta, non fuit antiquitus; vt iam in abusu maximo: sed facta fuerunt olim ex eis, quæ sanguinem & glarealem aquam sistunt; hoc modo videlicet: ℞. *Limacum domuncularum vastarum, & corticum ouorum calcinatum etiam ana ℥ v. lapidis hæmathitis ℥ j. boli armeni ℥ iij. terræ sigillatæ ℥ ij. ß.* minutissimè terantur omnia simul, & cum draganto gummi in aqua rosarum dissolutò misceantur in pultes, quibus ligandum est ab imo ad supremum. Hæc est omnium optima ligatura. Nonnulli decem assumpserunt materialia, quæ superposuerunt, eo suam inscitiam patefacientes.

Sparadrap cõfectio.

Cum fluxus itaque recenti sunt, facilè fuerit inferiùs vlcera concludere. Verùm humores, qui superiùs hærent, absumendi sunt aut abstinentiâ, vel purgationibus, phlebotomiis, guaiaco, vel aliis exsiccantibus, quocunque modo poterit. Hoc enim tamdiu fieri debet, donec omninò certus fueris, post solutionem vinculorum humores ampliùs non descensuros, at in propriam rediisse naturam: quod omne minime fieri poterit, vbi fluxus corporales extiterint: nam semper iterum erumpent, & constantiam nullam habituri sunt. Quapropter cognoscere te priùs decet, in quibus vtendum erit hoc remedio.

CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ

LIBER TERTIVS de Morbillis.

CAP. I.

De prima cura morbillorum practica.

HVIVS curæ communis & primus ingressus fore debet, vt anatomia cognoscatur: id est, locus, origo, finisque morbi. Maximi hîc oriuntur, & enormes errores, dum lauantur aut vnguntur iuncturæ, scapulæ, vel aliæ corporis partes, siue doleant, siue non inconsideratis accidentibus, quæ subsequi possent ea de causa. Nam si latiùs extendatur vnctio, quam ipse morbus venenum est aliis partibus: & non vngatur locus integer æque latè ac anatomia morbi comprehendit, debilis erit vnctio. Primus est huius practicæ punctus iste, quem audiuisti: nam cum iuncturæ fuerint vnctæ, latius iam dilatatur medicamentum, quâ sit morbi locus. Est igitur arbor cognoscenda morbi, nec non ramorum eius extensio, vt in ea maneat Chirurgus, & limites non prætereat. Si morbus in venis foret, vt in vlceribus, qui procederet saluatella, in vena locus eius est quærendus, & ius medicamentum solummodo recipiet, aliud non.

Vnctiones in morbillis periculosæ.

CAP. II.

De potissimis ingredientibus medicamenta morbillorum.

IN morbillorum medicamentis primatum obtinet Mercurius, Marchasita, & metalla, sine quibus morbilli curari nequeunt. Vis Mercurij summa purgatio est præter quam euelli morbi nullo modo possunt. Eorum purgatio fit per excessum, per os, per lotium, per sudoré, &c. Nihil excellétius feliciùs fixiusq; purgare potest essentiâ Mercuriali, cum præparatur in laxatiuorum ordiné & vires, quorum ista sunt nomina.

Ingredientia medicamenta morbillorum. Laxatiua.

Sulphur vitriolatum, est sulphur à vitriolo per elixationem tractum, cuius dosis est, vt ellebori albi.

Sulphur vitriolati quid.

Vitriolũ liquefactũ quid. Mercurialis feua. Laxa chimolea. Mercuri' præcipitatus. Mercurius mineraliũ.

Vitriolum liquefactum, est id, quod ex minera trahitur: & coagulari se non permittit.

Mercurialis seua, est aqua ex aluminibus tracta, in qua Mercurius natus est.

Laxa chimolea, est puluis abrasus à salis mineræ floribus.

Mercurius metallorum præcipitatus, est reductio metallorum in primam suam materiam, postmodum in seipsam subsidere coacta.

Mercurius mineralium, est oleaginitas, quæ ex mineris argenti vel auri trahitur, vel ex eis, quibus immixta sunt naturaliter.

CAPVT III.

De abusibus in medicamento Mercuriali factis, & eorum correctionibus.

Morbi singuli suum habent tempus.

SVa quibusuis ordinata sunt tempora, morbi etiam determinatum suum terminum habent ad curam, vltra quem accelerari minimè debent, imo potiùs medicamentum hac ratione dirigendum est, vt eius tempus cum infirmitatis tempore simul concurrat. Aliàs vbi medicamentorum tempus æquo citiùs exspirauerit, idem accidit, ac dum æstas nimis tempestiuè desinit. Hoc potissimè notandum in Mercurio, nempe nihil fore, quod potentius maturitatem promouet. Quapropter Chirurgo maximè necessarium, vt istius tempus morbi tempori valeat aut sciat accommodare: nam iste nec præcipitari, nec tempore Mercurij pelli sese patitur. Quamobrem vnumquodque non vt aliud medicamentum ordinari debet, nec sana membra Mercurialibus viribus arripi, veluti fumigationibus, vnguentis, aut lotionibus. Istorum omnium maximam habere notitiam oportet eum, qui volet vti Mercurio, vel argento viuo: pariter & corpus ita cognoscere, vt sciat, an occultus aliquis morbus, aut eius initium in eo lateat, quod in posterum erumpere posset.

In morbillorũ cura quæ nõ vsurpãda, & quæ.

In cura morbillorum nulla ratione gummi, laxatiua, cõstrictiua, repercussiua, oppilatiua, stupefactiua, &c. sunt vsurpanda, sed penes Mercurium tanquam scopum erit manendum. Hic tribus concluditur, vtpote minera sua cum sanguine, quæ præparatur vt Mercurius. Postmodum corpus à minera separatum repurgatur igne. Tertium verò corpus est, cum in formam adusti metalli reducitur. Ex tribus istis corporibus omnis morbillorum cura ponenda est, vngendo, fumigando, lauando, &c.

CAPVT IV.

De præparatione Mercurij in vnguentum.

Mercurii in vnguẽtum præparatio.

POstquam tempus morbi repereris ordine, locum, & expellendi modum, cum simili medicamento auxiliari, Mercurium in vnguentum sic præparabis.

℞. *Mineræ, ex qua Mercurius, prout in prima coagulatione reperitur, antequam indurescat, vel in corpus facta sit, libras xx.* Tere, & in aqua pluuiali coquas per horam, sic decidit impuritas à puro quod effusum reseruabis, & cucurbita destillabis igne vehementissimo: ascendit liquor albus coloreque cœruleo mixtus, hunc serua. Postea destillato phlegma, separatóque balneo Mariæ, manebit in fundo quædam oleaginitas æquè ponderosa ferme, vt Mercurius, immaturæ mineræ liquor, hoc vtere, nempe *granis ij. cum olei spica granis vj.* iuxta consuetudinem & argenti viui conditiones.

Aliud medicamentum corporis Mercurij.

℞. *Mercurium corporalem, & amalgama cum tanto sui pondere stanni,* fluere permittas, & in aquam verti, quam vnà cum tanto sulphure destillabis, & ascendit oleum in forma lactis ponderosum, absque aliqua asperitate. Hoc vtere cum vstione, vt supra, iuxta pondus, &c. Omnis Mercurij præparatio fieri debet tam diu, donec fatigetur, & nullam habeat asperitatem ampliùs, post vtere, vt supra.

CAPVT V.

De fumigatione Mercurij.

SI vapore Mercurij voles vti, primo præparãdus est in attractiuam naturam. Est etiam, quod scias, vsum ipsius varium fore posse, videlicet ad constipandum, purgandum, laxandum, consolidandum, mundificandum, corrodendum, &c. Istius ad fumigium præparatio talis est.

Mercurii ad fumigiũ præparatio.

℞. *Mercurium, & cum sulphure mortifica, prout ad cinnabarim fieri consueuit.* Postmodum à sulphure cum tanto sale petræ, quantum vtriusque pondus fuerit, sublimato. Ponatur in vas aliquod altum palmis duobus à terra, quod latum sit inferiùs, & strictum superiùs, ab vtraque parte vel extremitate patulum. Applica damni locum extractè supra vasis orificium strictius, vt istud emunctorium, à quo fieri debet extractio, è directo conueniant. Calefiat igne lento Mercurius, vt non euaporet: fiant hæc omnia iuxta morbi respectum & personarum. Per calidos vapores, quos recipit emunctorium à Mercurio per vas sursum ascendens, operatio melior, ac si Mercurij corpus damnum subintraret, efficitur, & sine damno: quoniam ab istius corpore cauendum est, & à substantia, ne ad curam vsurpetur, alias vsus eius nouas infirmitates producet.

CAPVT VI.

De cura morbillorum per lotionem.

Morbillorũ cura per lotionem.

CVm lotio præter Mercurium nullas vires habeat, nihil iuxta communem vsum addendum est, vt *piper, cardamomum, flammula, &c.* Nam ista Mercurium incitant ac inficiunt. Nulla etiam ardens aqua fuerit assumenda, quod illum ad cor vsque penetrare faciat, vnde ventris purgationes & ardores oriuntur.

Antea dictum est, Mercurium non latiùs, quã ipse morbus extenditur, applicari debere, ne venenum eius operetur, vbi non est opus. Cùm igitur lotionibus vti voles ex Mercurio, noli præterire locum infirmitatis. Hæc etiam ad contracturas plurimùm conducit.

Lotio per Mercurium.

Morbillorũ cura per corrosionẽ.

℞. *Mercurium per seipsum absq; additione sublimatũ, & aliquot vicib. à liquefacto sale sublimetur,* ab eoq; destilletur ardens aqua, donec amplius non sit corrosiuus, at absq; asperitate. Coq; post in aqua hirundinariæ per mediã horã, & effundatur

datur liquor, vt Mercurij corpus non permisceatur, neque assumatur in vsum, at spiritus eius tantùm.

CAP. VII.

De cura morbillorum per corrosionem correctione.

VSus corrosionis omnis est, ad superfluum aut infectum veneno tollendum. Et quicquid in vlceribus nascitur superflui, non oritur ex eis, at ex radice intrinsecùs existente. Sequitur inde, cum origo non sit extrinsecùs, omnes corrosiones fore superfluas. Nam quicquid per eas tollitur, iterum vt priùs ex intrinseca radice corporis nascitur. Quapropter frustranea sunt corrosiua, solùm ad internam originem confluendum, & postmodum externa tollenda sunt.

Ex altera parte fluxiones in vlceribus carnem, sanguinem, neruos, & ossa cum inficiunt, primum imperitorum Chirurgorum est remedium, carnem, neruos, &c. corrodere tam latè, ac infectio se extenderit: quod etiam factum est. Nam etsi caro sic infecta, mortua fore prorsus appareat, & os nigrum ac si mortuum etiam foret: nihilominus vt linteum album iam infectum & maculatum, lotionibus vt prius album & mundum redditur, non secùs etiam caro & ossa lauari possunt emplastris & vnguentis, quæ venenum extrahunt, & mundant carnem sine corrosiuis: omne tamen quod aufertur, putrefactione rebusque separantibus, vt supra fieri debet. In Chirurgia igitur, corrosiua nullius valoris existunt, eorum vero loco hoc emplastrum est vsurpandum. ♃. *Mellis syluestris libram, aloepatici ℥ j. ß. aluminis adusti & in aceto extincti aliquoties ℥ j. vitella ouorum numero xx. terebinthinæ lib. ß.* permisceantur in pultes omnia, & bulliant in sartagine, donec emplastrum croceum & obscurum fiat. Hoc vtere: nam venenum attrahit, & mundificat.

Corrosiua in chirurgia nullius sunt valoris.

Potest etiam emplastrum hoc, vt omnia, cum gummi iuxta modum Apostoliconis coqui, & optime mundificat. Nam absque melle, gummi, ouis, terebinthina, lythargyrio, cera & oleo non potest vllum vlcus mundificari. Hæc omnia Chirurgus iuxta necessitatem & respectu vniuscuiusque patientis & morbi, debet quinam ordinanda sunt, cognoscere, non in vno permanere semper.

Emplastrũ loco corrosiuorum.

CAP. VIII.

De cura morbillorum erronea, quæ fit per adustionem.

NOnnulli solent adustionibus vti, quod vt corrodere fatuum est: nam ferrum vel aurum nihil ad rem adferunt. At medicamento solùm, vt supra de corrodentibus opus est.

Morbillorũ cura per adustionem.

CAPVT IX.

De incisionibus.

EX ignorantia simili Chirurgorum imperitorum incisiones ortæ sunt, quibus nouam ad veterem infirmitatem adduxerunt. Dum putant antiqua recentibus loco cessura, noua curant veterum obliti. Verùm hac viâ tam possibile foret morbos in aliam adducere conditionem, ac albam cretam ex carbonibus facere. Quamuis ab incisionibus huiusmodi curæ nonnunquam promoueantur, nihilominùs corrosionibus aut illis ne pilo meliores existunt. Verùm est quod ex abundanti sanguinis effusione curæ possint accelerari, quod accumulatus & infectus ille sanguis effluat. Nullâ ratione tamen fieri deberet, at solùm per medicamenta, prout supra de corrosiuis habetur, curandum est. Ratione sanguinis venæ sunt aperiendæ, quæ ex damni radice profluunt, & vlceribus affines existunt, vt ex phlebotomiarum ordine cognosci potest.

Incisiones in morbillis nõ adhibendæ.

CAP. X.

De cauterisatione pustularum ex morbillis.

PVstularum ex morbillis prouenientium cauterisationis vsus etiã est ineptissimus: tamen admittendus magis, quam illæ quæ præcesserunt operationes ob calorem, qui hac viâ frigore gelidis locis introduci potest. Contrà, quia membra possunt exsiccari, & humores eorum absumi, non facilè cura similis est assumenda: solùm in his vbi dolores congregantur absque fluxu sub loco, in quo dolores existunt, ea conditione tamen, vt post apertionem pustularum, attractiuorum applicatio fiat, vt infectio quæuis extrahatur. Cauterium in pustulis per se medicamentum non est perfectum, at apertio tantùm, cui medicamentum infirmitati congruum (hoc scilicet) applicari superponique debet.

Morbillorũ pustulæ nõ cauterisandæ.

Attractiuum potentissimum ad cauteria.

Attractiuum ad cauteria.

♃. *Viridia pinnacidia abietis numero xx. coquantur in resinam, vt superiùs dictum est.* Huic terebinthinæ tantundem adde, & alterutrius medietatem resinæ foliorum: coquantur simul in mixtionem.

Aliud quod nihil relinquit.

♃. *Gummi oppopanaci ℥ ß. galbani, armoniaci ana ʒ ij. bdellij ʒ. iij. soluantur in aceto, cola,* & in emplastrum reduc, huic impone *rheubarbari ʒ duas, colchiconis ʒ ß. galbani, carabis ana ℥ ß.* terantur & immisceantur.

CAP. IX.

De cura morbillorum per sudorem.

NOnnullæ morbillorum species curantur sudoribus. Non tam efficaciter cum theriaca, vel aqua pestilentiali, atque fit, cum ipse Mercurius sudorem excitat: tum demum in sanitatem eius hominis id futurum est certissimum, In aliis sudoribus non est fidendum, quam à natura vel Mercurio pulsis hoc medio. ♃. *Mercurium cum stanno coagulatum, & postea minutißimè tritum, & in aureum vas profundum satis positum, ita mergatur in acetum acerrimum & vinaceum, cui quidem ardens aqua rectificata priùs affundatur: accendatur & aduratur aliquot vicibus:* hac operatione Mercurius, viuum, & stannum in oleaginitatem reducuntur. Hanc serua. Dosis eius est granum vnum in optimo vino veteri potum. Postmodum sudor imperetur in lecto, odorque seruetur & experientia.

Morbillorũ cura per sudorem.

CAP. XII.

De ligaturis per rotulas.

Ligatu-rarū rotularium quis v-sus.

ROtularium vsus ligaturarum est potissimùm ad crura, quibus vlcerum fluxiones retinentur. Eorum ad interiora nullus est vsus at ad fluentia solùm. In his metuendum est, ne retenti fluxus accumulentur in corpore, ac ibidem generent apostemata, post indubie mors irruat. Huic solus præuenit malo Mercurius laxus, qui resoluit apostemata morbillorum fluxuum in corpore congregatorum. Ligaturæ similes retinent fluxiones, at contrà sunt apostematum internorum origo, tum etiam post curam eruptionis. Duo hæc per Mercurium laxum modo, qui sequitur præparatum, euitantur accidentia.

℞. *Mercurij puluerem, per ouorum aquam toties actam, vt coaguletur.* Huius dosis est ʒ viij. cum optima confectione: fluxus ex ligaturis rotularibus, aut alia via simili congregatos aufert. Sæpius tamen administrandus est.

FINIS CHIRVRGIÆ PARACELSICÆ.

AVREOLI THEOPHRASTI PARACELSI TRACTATVS Prior De Contracturarum Origine.

CAP. I.

MVLTIGENVS inter homines contracturarum numerus me summopere mouit, duos de contracturis in præsentiarum tractatulos in lucem edere, partim in Chirurgorum vtilitatem, vt ex his earum originem & curam addiscere valeant: partim, & potissimùm, vt patientibus meliùs tutiùsque subuentum sit. Inprimis de Contracturis ex læsione dicemus. Earum ego differentiam quintuplicem esse reperi, quarum quidem omnes, & per se quælibet membrorum contractionem modo curabilem, aliquando prorsus incurabilem efficit. Singularem quæuis originem habet, sed non sunt vnius & eiusdem omnes principij, per eandem viam ad locum diuersum, & diuerso modo perueniunt, vna quæque pro suæ naturæ proprietate, sicuti suis capitulis infra dicetur latius. Illa quæ fit ex læsione corporis, est omnium pessima, de qua primo tractandum etiam esse duximus, externis accidentibus fit, vt pote verberationum, vel fodicationum ictibus, casu, vel alias diuersimode, iaculis, telis, bombardis, abstrusionibus, fractionibus, &c. Quandoque propter constipationem in carne, quæ nutrimentum impedit, contracturæ fieri solent, vel ariduræ, quarum suo loco mentionem facimus, vbi de aridura loquimur. Similiter accidere solet propter venarum obstructionem, quæ nutrimento suum transitum impediunt, non per naturam, sed accidentibus extrinsecis, vt si cuipiam venæ, truncatæ fuerint, nisi per competens medicamentum in vulnerum conclusione rite iungantur, quod vias atque meatus omnes aperiat: ex alteratione pororum & meatuum in arteriis, oriuntur contracturæ. Sæpius etiam euenire consueuit, vt propter abbreuiationem alicuius membri, vel curæ defectum (quod plerunque fit ex medicamentorum impertinentia, sicuti loco de vulneribus habetur) contractura nascatur, cuius cura sub ante dictis accidentaliter factis continetur, quia causa per quam lapsus iam factus fuit, carnes & venas obstruxit, atque mortificauit, vt nerui prorsus in seipsis deficiant, membroque nullas vires adhibere valeant, vnde ipsum etiam deficere cogitur: quod patebit clarius, vbi de cura per quam mortificata membra quæque resocillari, viuificarique rursus possunt, agetur in posterum.

Contractura ex læsione quintuplex.

Contractura ex læsione omnium pessima. & vnde fiat.

CAP. II.

De contracturis ex tartaro calculóve prouenientibus.

OFfertur & alia contractura, quæ procedit ex calculo vel tartaro, sub cingulo duntaxat regionem habens doloribus quandoque maximis præcedentibus, totam illam corporis plus mediam partem interimit, insensitiuam & immobilem reddit. Nonnunquā in ventre solum torminibus intestina contrahit, quod externe videri nequit. Aliquando nates & fundamentum arripit, dorsum incuruat, & femora, feminaque super genua, tunc in fundamento contracturam facit. Aliquoties vsque ad ipsa genua extenditur, & crura postmodum totam corporis partem sub cingulo contractam, impotentemque reddit omnino. Iam de huiusmodi contracturarum origine loquemur, calculi relinquentes originem, aut renum & vesicæ tartari, quæ licet istarum sint contracturarum exordia, libro de Lithiasi tamē & arenis abunde satis explanātur. Arena & lithiasis in spiritu rerum, in sanguine, & in omnibus, quæ concauitates habent, existunt, præsertim in renibus, & cum sanguine per totum corpus expanduntur. Vbi iam ista materia congelata, vel ad congelationem eo loci, quo se recipit, ex sua natura proprietatéque disposita fuerit, spiritus vitalis & humor vitæ cordisque (in quo sumit exordium) qui ad femora, crura, pedésque totos pertinent, (cum per totum corpus diffusum sit) eiusque potio, quæ partibus inferioribus competit, per loca transiens, in quibus tartarum, & calculus situm habent, ibidem sophisticatur: & propter suam humorum attractionem, per quos transitum facit, à tartaro vel calculo recipit impressiones, tartareasque proprietates, quas retinet, secumque vehit ad regiones, ad quas à natura disponitur, in singula membra scilicet inferiora. Quod si pauca fuerit huiusmodi substantia, manet in fundamento hærens, & incuruationem dorsi facit. At si paulo plus fuerit substantiæ, progreditur ad femora: si plurimum, ad extremas corporis partes, infimasque transiens, contrahit omnes, impotentesque reddit. Non omnes hac ratione, qui tartaro laborant, vel calculo, contracturas patiuntur, quod eorum calculosa, tartareáque substantia compacta coagulataq; sit, vt humori spiritnique vitæ permisceri non possit, illæsique renes, & vesicam transeant.

Contractura ex tartaro vel calculo.

Contracturarū tartari quæ origo.

Incuruatio dorsi & femorum.

Calculo laborātes cur non statim omnes cōtracturam patiantur.

Spiritus & humor vitæ cur membra cōtrahat.

transeant. Est & alia ratio, videlicet, quod arenosæ, calculosæque substantiæ paucitas, parum etiam inficiant spiritum, isque non plus damni potest, quam receperit, inferre. Hæc est indubia ratio, cur vitæ spiritus & humor, quòd nempe materiam ad se talem receperint, membra contrahant. Arenæ lithiasisque materia lapidea est, acerrimæ concretionis & coagulationis: cum igitur venis, iuncturis, ossibus, medullis, & carnibus admiscetur, horum naturam immutat, nutrimentum ductus obstruit, venas & medullam ossium frigefacit, vt instar aceti congelati fiant, &c. Natura sua tamen per commixtionem cum spiritu vitæ non immutatur, imo semper acrior euadens illum in qualitate magis falsificat, qui rursus id ipsum quod nutrire tantùm deberet, etiam falsum, non ex suo, sed ex alieno facit. Ex ista qualitate, complexionum, & naturæ contrarietate, nascitur constipatio pororum, arteriarum, carnis, & medullarum in ossibus congelatio: sic vt per acetosam & tartaream huiusmodi frigiditatem prorsus immobilia membra facta sint: nec solùm propter frigiditatem, sed etiam ob aciditatis asperitatem ipsæ venæ corroduntur. Corrupta quædam est frigiditat omnis spiritus expers, & materia spiritu carens, tanquam acetum, quod fixum est absque spiritu corpus, & membris inhærens humida frigiditat, spiritum nullum habens: quod aliis corporibus frigidis & humidis non contingit, quia viuentem ista spiritum continent, qui non permittat ea contra naturam aliquid moliri, sicuti scripsimus de acetosis, in libro de *Lapide & arena*: quorum etiam generatio, contracturarum ex arena tartaróque prouenientium est origo, spiritumque vitæ, necnon eius humorem impediens tartarea calculosáque suá proprietate membris in inferioribus dispersa diuisáque materia, prout supra dictum est.

CAP. III.

De contracturis, quæ ex colica ducunt originem, in manus atque pedes repartitis.

Contracturæ ex colica passione. Eius variæ species. Colica qui contracturarũ caussa sit.

CONtracturæ quædam in colicis passionibus oriuntur, de quibus colicam & originem eius, quod in alio Libro particulariter tractemus, eam relinquentes hoc loco scribere prætendimus: quarum variæ sunt species. Nonnullæ cum aridura: aliæ cum tremore: aliæ cum membrorum & venarum attractionibus: aliæ cum venarum prominentia: cum doloribus aliæ: quædam per membrorum indormitionem: aliæ cum vomitu prorumpunt: quarum omnium colica, vt in posterum audietis, causa est. Primò cùm tormina colica ventrem exagitant, vt eorum est proprietas, eius loci natura quærens auxilium ab ipsa natura, de membris carne minùs onustis, vtpote brachiis, cruribus, & spina dorsi (quibus vitæ spiritus debilior existit, ideo facilior ad recedendum à suo loco, membrisque læsis succurrendum) attrahit humorem hunc vitæ, qui quòd in illis membris paucissimus existat, totus affluit: nõ ita quidé à carnosis. Vbi iam humor vitę relictis suis mẽbris peruenerit in ventrẽ, à colica etiam materia propter coniunctionẽ inficitur, illiusq; veneno quoq; tingitur (de quo mẽtio fit in descriptionibus colicæ) & inde contracturarum tres species oriuntur.

Contracturarũ ex colica species tres.

I. *Vna*, postquam per se iam cessauerit morbus absq; medicamento, rediens vnde processerat, victoriam adeptus humor iste vitalis, ad singula sua membra colicæ perniciem secum vehit, quæ non alias, quam arena & lithiasis est contractura naturæ. Talis corruptio, quod contra membrorum naturam illa subintrarit, aliarum instar in contracturam transit, & inde sequitur impotentia. Quod ex quauis colica non accidat, ratio est, quia substantiæ colicæ parum hoc, ab humore vitæ penitus absumitur.

II. *Secunda* colicæ contractura fit ex insufficienti, vel impertinenti medicamento, quod omnem huiusmodi materiam consumere minimè potuit, & quod residuum fuit, humori vitæ permixtum est, qui postmodum sparsus in omnia sua membra, contracturas induxit.

III. *Tertia* colicæ contractura nascitur, cùm sub istis passionibus intratur in balneum, quia statim atque membra calefacta sunt, calor iste rursus humorem vitę reuocat in suum locum, maximè quod eius sit proprietas, ad calorem se recipere. Vbi iam in sua venerit, secum adfert colicæ materiam sibi permixtam, & membris refrigeratis relinquit eam, quę tandem operatur ex proprietate sua, capitaliáque membra quatuor impotentia reddit. Nonnunquam inter balneandum, si talis materiæ plurimum fuerit, quia iam alias quàm assueta sit (in ventre scilicet, in brachiis, & pedibus se reperiat) continuò membra contrahit: eius namque salsedinis asperitas (cum nihil aliud sit colica, præter sal, vt ignis calore, aciditatéque vehementissimis vtens) venas atque iuncturas impotentes reddit, vt in aliis suis agnatis proprietatibus efficere solet: aliquando carnes & musculos, vt acidorum est natura, corripit.

Contractura ex colica quid.

Talis est in istis locis contracturarum origo, quæ nihil aliud esse videntur, quam humoris vitæ in colicam attractiones, & postmodum istius in quatuor membra capitalia cum concepta malitia receptio, ibidemque manens corruptio similis tamdiu, donec per eam humor ille vitæ penitus absumatur.

Aridura vnde.

Ex huiusmodi corruptionibus membrorum aridura nascitur, eo quod natura retrocedere, suasque nutriendi vires cogatur his amittere: tum propter fellis aciditatem abundantissimam, tremor in membris excitatur: in vno tamen quàm in alio magis: aliquando cum retractione membrorum, quod fellis natura sit, in quæ dominatur, ea stringere: aliquoties cum extensionẽ superflua, propter humoris vitę fortitudinem, qua membrum læditur ad impotentiam: & persæpe cum debilitatione propter eiusdem humoris deprædationem à colica factam.

Contracturæ insẽsitiuæ.

Insensitiuæ contracturæ sunt emortuę, propter humoris corrosionem ab aciditate, frigiditateque materiæ colicæ temporis successu factam, sic vt stupefacta membra non sentiant.

Contracturæ sensitiuæ.

Sunt & alię sensitiuæ, quòd robustum humorem vitæ retineant, qui se contra morbi conflictum defendere nititur. Quæ vomitum excitant, à colica procedunt, membra nondum obsidente prorsus

sed partim in ventriculum recepta per fel, eum infestat, uti libro de *Colica* demonstratur. Quicquid praeterea de praedictis contracturis scitu necessarium fuerit, capitulo de cura continetur.

CAP. IV.

De contracturis quae ex cholera proueniunt.

Contractura ex cholera orta cur omniũ pessima.

OMnium est pessima, quae à cholera gignitur contractura: nam transmutatione contra naturam, ex totius corporis accensione, cum externorum, tum internorum membrorum in cholericis tantùm, & praesertim in mulieribus, in omnia membra producitur in hunc modum. Ad excessiuam hominis choleram, fel aciditatis stipticitate sua calorem addit in corpore, quo tandem in venis omnibus accendit sanguinem, ex cuius feruore sudant venae sub cute: sudor hic est sal, in quo viuit & conseruatur sanguis, uti de sanguine suo loco dicitur: huiusmodi sal ad venas, neruos, & carnes transit, ac ad omnia, quae corripere potest asperitate suâ. Sic etiam ex impressissima cholera solet accidere, cum per vniuersum corpus saeuit, huius motu sudor excitatur perquam acidus, qui nulla alia motiua cogi potest in exitum, quam superfluo calore per choleram ortum habente, quo fel accenditur in amaritudinem, eam adfert, ac vnà cum sudore per venas ad sanguineum transit: postmodum acrimonia fluxionis istius, in materialem aquam sal huiusmodi resoluitur, per quam dictorum quatuor in vnicam formam essentialem fit in venis & iuncturis commixtio, sicut in aliis. Postquam sudor huiusmodi cholera motus iam cessauerit, fel ad suum locum redit, sedatur calor sed remanent illae commixtiones in locis, ad quae cholera sudoréq; promotae sunt, quia non recedunt à iuncturis, in quas receptae semel fuerint. Cholera pariter abeunte, mox adest humor vitae, qui cum dictis commixtionibus iunctis, acrimoniae materialem earum subtilitatem recipit, hac etiam brachia, pedes, & exteriora membra quaeque reddit contractionibus impotentia. Periculosa tandem cura subsequitur, atq; difficilis, & potissimùm in mulieribus, quibus tam inordinata cholera naturaliter inest, ut sanguinem vitae spiritu suo prorsus euacuet. Quapropter in mulieribus cholerae contracturarum curae difficiliores existunt, quam in viris, & plerumque mortem inducunt: maximè quod accedat inuidia, per impressionis ascensionem orta: quae non alias ac fel ascendit, ac mouetur ab inuidia, sicuti fel è cholera. Fieri potest igitur, ut ex inuidia nascantur incuruationes, & ex istis contracturae, prout ex cholera proueniunt. Est itaque cholerae contractura, calor ab exterioribus cholerae motibus ascensus, quo spiritus, & humor vitae contra venas & iuncturas inficiuntur, & corpus suum in contracturam ducere, motumq; similem in his magis, quam in aliis contracturis exserere coguntur. Inde fit etiam, ut minus aliis curabiles existant, raróq; penitus curari possint: nisi spiritus adhuc aliquid residuum sit in membris, totusq; non fuerit exiccatus, sic ut ex tantillo rursus multiplicari queat, alias frustra curabitur, ut in practica latiùs.

Cholera mulierũ inordinata.

Contracturae ex cholera in mulierib. difficulter curantur.

Contractura cholerae quid & cur min⁹ curabilis.

CAP. V.

De contracturis ab excessiuo potu prouenientibus.

Contractura ab excessiuo potu.

EX vino superfluè poto generantur etiam contracturae, quae prolixissimae durationis, membra prae caeteris exedentes, & ex sua natura difficillimae curationis existunt, hac de causa. Vinum spiritus habet subtilissimos: quos vbi potum fuerit, vnà cum humore vitae permiscet, faciléque recipiuntur, cum propter similitudinem, tum etiam ad humoris vitalis nutrimentum. Permixtione facta, vini qualitas calida & sicca suas operationes exercet indomitè: propter sui subtilitatem tartarum in se resolutum etiam continet: inde fit, ut cum tempore magis atque bibitum, humorem vitę magis exiccet, absumatque, nec vegetare permittit: quod vbi perfecerit, membrum eo loco priuatur suo nutrimento, motu post, & vltimò vitâ: venae siquidem, ut ex sua natura, stringuntur, arescunt, ariduráque subsequitur, aut crassus spiritu vitae vacuus humor effluit. Non tamen omne vinum id efficit, potissimum illud quod subtiles admodum, tartareosque spiritus non habet. Quapropter ex aliquo podagra vel calculus oritur, sicuti libro de Podagra & Lythiasi diximus, hoc fit ex diuersitate naturae, cum vini, tum hominis, ut libro de varietate crescentium secundum naturam ponimus.

Vinũ habet spiritus subtilissimos.

Vinum quodnã cõtracturam inferat.

MEDICORVM EXCELLENTISSIMI DOCTORIS

Aureoli Paracelsi Tractatus alter, de cura, & medicamentis, quae sunt Contracturis adhibenda.

CAP. I.

De ordine differentiaq; seruandis in practica.

CVM supra quinque contracturarum origines posuerimus, aequum etiam fuerit, earum curas ex ordine describere, quod praesertim hoc Capitulo facere conabimur. Eadem, praemissae contracturae, non diuersa ratione curandae sunt omnes, & in sui cura non separandę, quod eundem habeant exitum, & principiorum causa medicamentis non indigeat. Nam atque morbus à membris expulsus est, & spiritus humorq; vitae restituti sunt in pristinũ suae naturae statum, isti per sese curant, ac omne quod vitiosum est, explodunt. Primo de cura dicimus, medicamenta quaeuis ad contracturas aperitiua pororum, humorum calefactiua, humectantiáq; neruos & arterias esse debere. Hoc tamen animaduertendum est, ut in eodem gradu sint, in quo morbus ipse: nam si leuiora fuerint, inutilia prorsus futura: qualitates eorum morbi qualitatibus oportet ex aequo correspondere. Non omne calidum nec humidum quoduis, licet etiam aperitiua sint, &c. faciunt ad curam hanc: sed ut inclinationem habeant à forma specifica necessarium est, particulariterque particularibus etiam contracturis apta sint: quia viâ, non aliâ, cura possibilis. Notandum super, contracturas in supremo gradu morbi constitutas, & postremò non solùm siccitatis, humiditatis, caloris aut frigiditatis, verùm etiam

Medicamenta qualia esse oporteat in cura cõtracturarum.

exstinctionis

exstinctionis humoris, & mortificationis, æqualibus etiam extremum sanationis gradum obtinentibus medicamentis, & quæ ad vitam restituendam membris valeant, curari debere, non aliis. Talia proprietatum præparationibus rerum naturalium quæ sequuntur, at non omnium, acquiri possunt medicamenta. Spiritus vitæ reuocandus est, recuperandus, & renouandus, excellentissimis & confortantibus plurimùm remediis, quorum humore nouo spiritus ille vi quadam introducatur in membra, de quibus praui cum suis venenis & infectionibus humores expellantur, singulari medicinæ practicâ naturaliter hoc ipsum operante. Considerandum est vlterius, huiusmodi medicamentum, quod istis morbis resistere debeat, non commune, non crudum, nec inseparatum (ni forte leuis, & quæ iam cessare cœpit, contractura sit) existere debere, sed spirituale quid, corpus totum penetrans cum proprietatibus antedictis. Duobus modis ista cura fieri debet: vno quidem, vt illa membra, quæ sunt à suo loco mota, restituantur, vt decet. Altero vero, quod maximis confortatiuis, vti sunt, *Aurum potabile, Oleum Solis, Materia perlarum, Essentia antimonij, Arcana quintæ essentiæ, Aqua vitæ, Oleum vitrioli, Aqua tartari, Quintum esse gemmarum, Coralliorum, & similium,* paulatim subleuentur, confortentur, & in pristinas vires reuocentur. At licet hæc vocabula sint medicis antiquis, vel qui saltem antiquorum nomine medicorum se venditant, cum tamen antiquas denominationes & medicinas ignorent, incognita, non est quod cures aliud, quàm, vt benè cures: illa tibi clarius in libro nostro. *Quintarum essentiarum, & eorum præparationes* pro maiori parte ponimus. Nunquam D. O. M. sufficienter canere laudes, nec agere gratias totum genus humanum poterit, pro tanto medicamento, quod paterna sua liberalitate suis dedit creaturis: nam illud est ad calorem & frigiditatem, omniumque supplentissimum, humoris & vitæ spiritus ita restauratiuum, vt isti postmodum quasuis infirmitates naturaliter pellant, quæ ad finem à Deo positum impediunt corpora peruenire: verùm vnde similem efficaciam nactum sit, hoc loco non: quia libro *Quintarum essentiarum* apertissimè declaramus. Admirabilis profectò medicina, quæ pariter humidum atque siccum, calidum æquè ac frigidum curat. Hæc est ratio, cur generalem curam ad omnes contracturas ponimus, vt in auro potabili: cuius etiam non miratur quicunque verè philosophus existit, quod aurum & eius proprietates, eiusque supremum operationis gradum nouit, in confortatione totius naturæ humanæ: per quam solam omnes morbi sunt, & potissimùm illi, qui supremum gradum occupant, vt contracturæ curandi. Non alias in perlis vel vnionibus, cum præparatæ fuerint: & magis quam in illis in antimonio, qui virium in corpore est renouator omnium, vti loco de restauratione, vitæque renouatione ponimus: item in arcano quintæ essentiæ, in aquis vitæ, quæ per earum subtilitatem virtutes omnes in vniuersa corporis membra ducunt, augentque: singulariter in viribus olei vitrioli, & aquæ tartari, cum ad similitudinem essentiæ quintæ præparantur. Non minor est in corallio, pretiosisque lapidibus virtutum efficacia, quæ singula præfatis libris enarrauimus: quod magis requiritur, addemus ad hanc practicam.

Contracturæ cura duob. modis fieri debet.

Quintarũ essentiarũ pstantia.

Auri potabilis virtus.

Perlarũ vires. Antimonii vires. Aquæ vitæ & quintæ essentiæ vires.

Est & alius contracturas curandi modus, per externa medicamenta non inutilis, vt per fumigationes ex balsamis, & arcanis: per balsama terebinthi, lauri: per oleum ranarum, adipum, gummi: per arcana, compositum, solidum, & elementatum: quorum descriptiones ponemus: at præparationum processus, cum in libro de Essentiis existant, hîc superfluè non repetendi. Pariter ad vnguenta nullam demonstrationem, quod in libro de *Ægritudinibus membrorum* habeantur, facimus, at solùm practicè docemus, curas cuique suam dosin & vsum adscribentes.

Contracturam curandi modus alter.

CAP. II.

De auro potabili, & oleo solis ad membrorum contractiones.

Diximus antea, contracturas alio modo curari minimè posse, quam per medicinas in supremis gradibus existentes, vt est earum aurum potabile similesque, de quibus in gradibus maioribus egimus: quamobrem earum, vt in libro de *Quinta essentia* dicitur, est habenda maxima cura.

Dicitur aurum potabile, quoties vna cum aliis spiritibus & liquoribus, in substantiam, quæ bibi possit, redigitur. Oleum eius est, cum ex sola sui substantia præter additionem, oleum iam factum est aureum. Quinta essentia dicitur auri, quoties ab eo rubea tinctura tracta separatáque fuerit à suo corpore: nam virtus, actiuáque vis in tinctura duntaxat existit. Dosis auri potabilis est ℈ *j. qualibet vice.* Olei dosis aurei pondus granorum hordei decem non excedat. Et quintæ essentiæ auri, granorum est trium similium per vicem aquæ vitæ bonæ, vel alterius aquæ subtilissimæ commixtorum, manéque, sub meridiem, & vesperi sumptorum, pro medicinæ quidem exigentia: qua sine corrosiuorum, aut corrumpentium additione fit, eius naturam immutare minimè valentium, vel cum ea permisceri.

Aurum potabile quid. Oleum auri. Quinta essentia auri.

Auri potabilis descriptio.

℞. *Auri foliati, puluerati, necnon in succum soluti* ℥ *j. & aceti destillati quantum satis est,* addito, simulque destillando toties à se mutuo separato, quoad saporis eius, quod adiunctum est, nihil prorsus maneat. Postmodum sume subsequentis aquæ vitæ ℥ v. quas in pellicanum affusas vna simul per mensem digerendo, perfectum habes aurum potabile, cuius practicam ex libro nostro de *Quinta essentia*, discas oportet: quæque licet multis coloribus non depingatur, vt moris est, par tamen hoc sæculo medicina reperiri non potest.

Auri potabilis descriptio.

Eius aquæ vitæ descriptio.

℞. *Vini ardentis lib. decem, Rosarum, Melissæ, Rorismarini, Anthos, Cheiri, Foliorum vtriusque ellebori, Maioranæ, ana m. j. Cinnamomi, Macis, Nucismuscatæ, Garyophyllorum, Granorum paradysi, Piperum omnium, Cubebarum ana* ℥ *ij. Succi chelidoniæ, Tapsi, Melissæ,*

Aquæ vitæ descriptio.

lissæ, ana lib. ß. *Cinerum fabarum* ℥ v. Mixta simul omnia per duodecim dies in pellicano digerantur separa tandem, & vtere, sicuti dictum est.

Olei solis descriptio.

Olei solis descriptio.

Postquam succus ab auro per acetum, vti supra fuerit separatus, bulliat quindecim dies in digestione, quæ sequitur, deinceps balneo separetur, & in fundo manebit oleum spissum, quod aurum est permixtionis expers. Hoc vtere sicut supra.

Corpus digestionis eius fit hoc modo.

℞. *Succi chelidoniæ, Aquæ vitæ ana lib. j. Resoluti solis, vt supra* ℥iij. Misce simul, & operare sicut audiuisti,

Formula quintæ essentiæ.

Quintæ essentiæ formula.

Accipe quantum voles auri, per cementum regale, vel antimonium repurgati, cui per aquam salis metallicam proprietatem, aut malleationem auferas. Postmodum ablue residentiam aqua dulci. Tincturam eius extrahas per spiritum vini. Postremò spiritum eleuabis ab ea, manebit in fundo quinta essentia.

Aquæ salis constructio.

Aquæ salis constructio.

Sal tritum accipe mundissimum, & albissimum per se, quod sine decoctione, bullitione, vel alia quauis arte, qua sal fieri consueuit, à natura productum sit, hoc ipsum liquefacias aliquot vicibus, & subtilissimè tritum, ac vnà cum succo radicum raphani mixtum, atque solutum destillabis, & cum sanguinea dum viridis exstitit, iterum ponderibus æqualibus admixtum destillato quinquies. In isto liquore laminatum solem, vt supra diximus, in puluerem solues, Abluatur hic puluis aqua limpidissima, destillataque toties, donec omnis ab eo salsedo recedat: libenter enim sal separatur ab eo, quod non misceatur corporibus in profundo, quapropter ablato corrosiuo, manet aurum per se solum, vt oportet.

Spiritus vini extractio.

Spiritus vini extractio.

℞. *Vini mensuram vnam optimi, naturalis, & rubei potius quam albi*, quod in circulatorium vas amplum (vt melius rotetur) positum, & obstructum, ac in balneum maris ad profunditatem vini mersum, per quadraginta dies bulliat. Postmodum effusum in cucurbitam destilla frigidè tam diu, donec spiritus exierit, & postquam signum suum non dederit amplius, cessato mox (alias in secunda parte Chirurgiæ magnæ sic habetur.)

Postquam dederit signum suum, cessabis: nam quod sequitur, est aqua vitæ, non spiritus, vtrumque valet: quia signum hoc loco duplum apparet, vnum spiritus, alterum aqua vitæ.

Hunc vini spiritum ad residentiam effundes, quæ est pulueris instar mundissimi, sic vt sex digitorum latorum altitudine supernatet, clausaque simul omnia vitro peroptimè, digerantur in balneo dies triginta: quibus tinctura spiritum subintrat, in fundo residet puluis albus. Separa per artem, & fluat puluis, inde fiet aqueum metallum, vel aqua metallica. Spiritum euaporare permittas, vt Alchimia docet, manebit succus liquoris similitudinem habens in fundo. Liquorem hunc ad quinam vicem graduabis, per vas retortum pro quantitate materiæ, substantiæque capax: graduatio talis fit per eleuationem duntaxat, quæ subtilem reddit huiusmodi substantiam, sed vltra quintam essentiam se trahi non permittit.

Alias eodem Chirurgiæ magnæ, quo supra loco subsequitur, hoc est, ÿ. iiÿ. o. vlteriùs comburitur.

Vsus istius essentiæ quintæ est, vt superius, & libro de Quinto esse latiùs declaratur.

Cap. III.

De medicamine materiæ perlarum, & essentia antimonij.

Materia perlarum quid.

Materia perlarum succus est ex margaritis & vnionibus tractus, & potabilis, ita potens, vt inter spermata nullum illi simile ferme reperiatur, cuius extractionis modus talis est.

Formula conficiendi margaritarum succum.

Margaritarũ conficiendi succum formula.

℞. *lib. j. aceti destillati mundissimi, aquæ vitæ circulatæ libram semis, margaritarum mundatarum vncias quatuor*, quæ postquam pulueratę subtiliter, & præparatæ fuerint, vnà cum aliis in circulatorio digerantur per mensem: subsidebit materia perlarum, vt pinguis liquor: qui cùm apparebit, separentur aquæ per effusionem succo reseruato, de quo dentur grana sex per vicem. Sunt & aliæ succum huiusmodi parandi, viæ, sed hæc est omnium vtilissima.

De essentia antimonij.

Antimonii essentia.

Essentia antimonij est purgatio præter secessum, quæ purgat hominem excellentissime super alia quæuis arcana, radicitus euellit auferendum, ac omne quod immundum reddit humanum corpus: hoc in supremum vsque sanationis gradum purum efficit, ac ab omnibus ægritudinibus mundat, etiam illis, ex quibus oriuntur vlcera. Quidquid penes hominem fuerit impuri, delet, ac magis omne quod in homine per hominem indecentis inueniri potest. Si tu medicinam hanc vel potiùs arcanum reperias, imperito ne dederis. Philosophi, nec non artistæ plurima tentarunt in antimonio, verùm ad fundamentum eius purum & perfectum peruenire non potuerunt ante mortem, quam etiam priusquam nascerer, persoluerunt. Hæc loco præparationis eius principium non, quod in libro nostro de *Quinto esse* reperiatur, sed remediũ contra colicã ponimus, vt sequitur.

Ad colicam.

℞. *Aquarum melissæ, Vitæ circulatæ, Succi chelidoniæ ana* ℥ *iij. Florum alborũ antimonij* ℥. *j.* ß. Digerantur dies duodecim. Postmodum in separando per balneum, inuenies essentiam antimonij, de qua dosin vnã facies ℥ ß. qualibet vice.

Cap. IV.

De remediorum arcanis essentiæ quintæ, sulphuris, & aquarum vitæ pro contracturis.

Arcana essentiæ quintæ & sulphuris.

Accipe *florum sulphuris lib.* ß. *Florum alborum antimonij* ℥ *j.* ß. *Succi auri* ℥ *j. Aquæ vitæ circulatæ* ℥ *x.* Digerantur ad mensem, & in massam duram congelentur. Huius qualibet vice ʒj. administrabis.

Aquæ

Aquæ vitæ mirum in modum penetratiuæ compositio.

Aquæ vitæ compositio.

℞. *Aquarum melissæ, Rosarum, Cheiri, Saluiæ, Balsami ana lib. j. Piperum omnium, Cubebarum, Zingiberis. Cinnamomi, Masticis, Myrrhæ rubeæ, Maccris, Caryophyllorum ana ℥ ij. Succi mellis lib. ß. Aquæ vitæ rectificatæ lib. v.* Digerantur omnia simul per nouem dies, & postea separentur, & in pellicano destillentur ad spiritum. Tandem ad liquorem hunc adde pomum tostum, & fractum, & simul vnà cum subsequentibus aromatibus digerantur super cineres per iij. dies: de qua sumantur grana quinque singulis diebus.

℞. *Cinnamomi, caryophyllorum, macis ana ℥ ij. anthos, cheiri ana ℥ ß. ambræ ʒ ij. musci grana v. zibetæ ʒ ß. zingiberis, cubebarum, nucismuscatæ ana ʒ j. ß. amoni ʒ ij. zedoariæ ʒ ij. ß. granorum paradysi ʒ j. ß.* Post horum omnium digestionem separa seruáque vasis vitreis obstructissimis.

CAP. V.

De medicamento vitrioli & tartari pro contracturis.

Vitrioli & tartari medicamentum pro contracturis.

OLeum vitrioli per seipsum absque additione, sed ex proprio succo medicina est: at quia non omne vitriolum perfectum, non immeritò quod optimum fuerit eligendum, ex quo phlegma totum, & oleum exhauritur, postea rectificatur à suis fecibus toties, donec ad spiritum exaltetur: de quo tres guttas administrabis cum alia conuenienti quapiam aqua mixtas: poteris & aquarum vitæ pauxillum affundere. Non reperitur medicamen aliquod penetrantius membra citius, aut materialius isto perquires à fundamento, quam tibi iam posuimus. Est & aqua tartari tracta de vero tartaro, perquam excellens ad ea, quæ dicta sunt, vt etiam libro de Quinta essentia scripsimus.

Processus in extractione phlegmatis, & olei vitrioli, tendens ad contracturas.

Spiritus vitrioli vt extrahatur.

Ad extractionem spiritus vitrioli, qui est omnium excellentissimus & potentissimus, licet ab aliquibus phlegma nuncupetur, hoc modo procedendum est. Igne violentissimo, necnon in erecta cucurbita, vsque ad nonum alembicum, per reuerberatorium in athanar locatum ad quartum diem naturalem vrgeatur, & spiritus hic præparatus erit.

Processus ad aquam tartari pro contracturis.

Aqua tartari pro contracturis.

Tartarum optimum acerrimè destillatum, in pellicano subtilissimè rectificabis, cui quidem aquæ vitæ rectificatæ partem æqualem addes, eiusque decem guttas administrabis qualibet vice. Habet enim tartarum peculiarem vim ad membrorum contractionem curandam, & proprietatem ad penetrandum per vniuersum corpus. Sunt alij lapides, quorum liquore eandem vim obtinent à natura, prout corallia, colorataque, quorum hoc loco mentionem nullam facimus, quod pauci sunt, ac Essentiarum libro contineantur. De confortantibus & internis dictum sit hactenus, licet breuiter. Libro de Essentiis quære latiùs.

CAP. VI.

De fumigationibus membrorum contractorum per extrinseca medicamenta.

Contractorum cura per fumigationes.

POssunt etiam contracturæ per extrinseca remedia curari diuersimodè, sicuti ponemus per suffitus & fumigia, prout sequitur. Contractum siue pedem siue brachium includes in vas appropriatum satis amplum, vt in eo constrictum non sit, ac vas cooperiri valeat, ne fumus exhalare possit. Postmodum accendes quod sequitur, & in vas reconditum cooperi, tantisper ibi maneat, donec fumus ille cessauerit: hoc fac per medium diem. Si suffimen vnum videatur non sufficere, plura fiant, vapores in vase densabuntur in liquorem, vt in alembico solent.

Huiusmodi subtilis vapor, qui proprie fumus non est, penetrat, membrum calefacit, venas & humorem vitæ refocillat, ac ad naturalem vitam reuocat. Processus hic tenendus erit, donec durabit infirmitas. Instrumenta, vas, & alia quæ necessaria sunt ad hanc rem, ponimus in libro de Curis vlcerum, vltimo cap. de vaporibus.

Receptum.

℞. *Olei oliuarum olei iuniperi ana ℥ v. masticis lib. ß. Terebinthinæ ℥ iiij. ß. Salis petræ ʒ j. &* ß. Mixta simul in cacabo succendens, accensa peroptimè super fundum vasis inferiùs, & intus pones, ac membrum teneatur supra vaporem, cooperiatur vas fundo superiore, ne vapor exeat. Cùm perceperis extinctam esse materiam, exemptam rursus accendas & impones toties, donec tempus supradictum impletum sit. Vapor iste mirum in modum calefacit ac recreat membra. Sunt & alia suffimenta, quorum hic vnum adhuc ponemus.

Accipe *taxi pinguedinis, olei oliuarum, adipis ranæ minimæ viridis, & calamites appellatæ ana lib. j. mirrhæ masticis, therebinthinæ ana lib. ß.* Ascende, sicut supra dictum est.

CAP. VII.

De balsamis, quibus & contracturæ curantur.

Contracturarũ cura per balsamũ.

FIunt & quædam laudabilia balsama, quibus contracturæ curantur, & quorum magnus est numerus: nos tamen ea solum huc adducemus, quæ nobis cum vsu, tum experimento probatissima sunt. His enim calidis membra sunt optimè perungenda, singulis diebus ter, & absque intermissione.

Primum balsamum.

℞. *terebinthinæ destillatæ lib. ij. Galbani destillati lib. j. Gummi elemni destillati lib.* ß. Rursus destilla simul, & inde fac balsamum à suis fecibus & phlegmate separatum, eo demum vtere, vt supra.

Aliud balsamum.

℞. *terebinthinæ, oleorum laurini, oliuarum, iuniperi, ana li. j. masticis, myrrhæ, thuris, singulorum lib. ß.*

lib.ß. Destilla per se, quæ sunt eiusdem qualitatis videlicet olea per se reliqua tria etiam per se; quæ mixta simul iterum destilla semel,& vtere sicut audiuisti.

Aliud.

℞. *Adipis taxi, seui ceruini, ranarum adipis, ceræ ana lib. j. masticis lib. ij. thuris lib. ß. euphorbij ℥ iij.* Destilla sicut narratum est.

Aliud.

℞. *Gummi oppopanacis lib. j. Galbani lib.ß. Armoniaci quartam j. Bdellij quartam ß.* Simul commixta cola per acetum, & in oleum destilla,cui tandem ea, quæ sequuntur addes. ℞. *Terebinthinæ destillatæ lib. iij. Olei philosophorum lib. ß. Olei laurini destillati lib. j. Masticis, Thuris ana lib. j.* Destillentur omnia cum oleo prædicto rursus in oleum, huic ea, quæ sequuntur imposita simul, in sole digerantur vase vitreo.

℞. *Styracis liquidæ ℥ j.ß. ranarum numero xx. adipis taxi lib. ß. aceti destillati, vini ardentis ana ℥ j. ß.* Postmodum mensem exprimens, vsuique reseruabis. Notandum est insuper, ex prædictis naturalibus corporibus, quolibet per seipsum sufficiens esse, cum destillatum & rectificatum fuerit, vti per Alchimiam huiusmodi præparationum vnicam artificem docetur.

Aliud.

℞. *Lignorum iuniperi, Fraxini, Sabinæ, id est, Tamaricis, Fagini ana lib. j.* E quibus arte communi destilletur oleum, quo quidem rectificato per pellicanum, vtere.

Aliud.

℞. *Seui ceruini lib. iij. Adipum felium, Vrsi ana lib. j. Taxi lib. v. Hirci lib. ij.* Ex quibus etiam oleum destilletur, huic ranarum viuentium sex libras addito. Postmodum rursus destillato, quæque sequuntur imponito: videlicet.

Seui ceruini lib. j. Adipis taxi lib. iij. Ceræ lib. ß. Aceti quartam ß. Et vnà cum præcedentibus fiat vnguentum: hoc in contracturarum dieb. primis vtere potissimùm.

CAP. VIII.

De arcanis & contracturarum aliis medicamentis.

Contracturarũ arcana.

LAtius te lectorem facere cupio participem arcanorum, quibus non alias quam balsamis contracturæ curari possunt, quorum etiam forma non olei, vel pinguedinis, at aquæ similitudinem refert. Qua de re dicuntur arcana, quod reliquas excellant aquas. Horum arcanorum species quatuor existunt: videlicet Arcana compositum, Solidum, Elementatum, & Metallicum.

Formula arcani compositi.

Arcanũ cõtracturæ cõpositum.

℞. *Alcool vini lib. vj. Cantharidum ℥ x. Canapi, foliorum Tapsi, Camomillæ, Hypericonis ana m. vj.* Tere, misceque simul, & in sole, vel fimo digerantur per mensem, destillentur postmodum, & huic, ea, quæ sequuntur, impones.

℞. *Canapi, Florum tapsi, Camomillæ, Hypericonis, Centaureæ, Prunellæ, Betonicæ ana lib. ß. Masticis, Mumiæ ana ℥ j. ß. Thuris ℥ v. Lumbricorum terrestrium, Ranarum ana lib. ß.* Destillentur in circulatorio per octo dies, hoc vtere non alias quàm de Balsamis supra dictum est.

Arcanum solidum.

℞. *Succi flammulæ, ex tota substantia: hoc est, ex floribus, caula foliis, & radicibus, Succi florum tapsi ana lib. j. Alcool vini lib. ij.* Digerantur in ventre equino per decem dies, & his vtere sicut supra.

Arcanum elementatum.

℞. *Chelidoniæ, Melissæ, Erucæ, Iuuæ artheticæ, Florum tapsi, Papaueris, Centaureæ, Bethonicæ, Parthenionis, Hypericonis ana m. ij.* Terantur omnia simul, & aceti parumper addito, putrificentur, & exprimantur optime, succusque per circulatorium vas decem diebus ascendat absque intermissione, quo liquore tandem vtere: nec erit inutile masticem addere, similiáque.

Arcanum metallicum.

Resolutum accipe metallum, quod circuletur octo diebus, dulcificetur postmodum, & in vsum assumatur. Metallorum tamen discrimen erit faciendum: Solis est aqua metallina præ cæteris ad contracturas præstantissima. Breuiter hoc loco discurrimus ea, quæ de Quinta essentia libro latissimè contenta sunt.

CAP. IX.

Conclusio de contracturarum curis, per quam earum vires declarantur.

IAm aliquot recepta pro contracturis posuimus, pro maiori parte non incognita, quorum si debito præparatum fuerit ordine pariter & administratum, quodlibet est ad curam sufficiens. Verùm quod aliquibus non subuentum est aliquando causa duplex assignatur. Prior atque minor, quod membro spiritus humorque vitæ prorsus relicto, nullo residuo deperiit, naturæque medentis intrinsecùs, vel naturalis balsami nihil in eo remanserit. Altera maior, est fatum à Deo sic ordinatum, de quo libro de *Fatis* agimus. Vtraque non alias innotescere medico potest, quàm ex perfectorum adhibitorum ad curam hanc medicamentorum effectuum nullâ demonstratione, per quod indicium, alteram, vtramque diiudicare poterit occasionem, cur nihil efficere possit in contracturarum cura. De cætero nulla reperitur infirmitas, quæ proprium non habeat ex aduerso medicamentum: etiam nulla contractura per infirmitatem orta, cui resisti non possit. Quapropter quoties vna morbi, toties & eius remedij causa reperitur. Quod fatalibus morbis difficilè mederi queat medicus, fidei defectus erga medicinam, & naturæ cursum id efficit. Quamobrem hîc in terris spe constantissima duci, & mortalitatis, ac medicinæ vires, vt morborum etiam occasiones, & inimicum à corpore nostro pellendi modum cognoscere deberemus. Fatum nos etiam docet, per certitudinem exspectare hoc ipsum, quod impedire nullo modo possumus, & in nobis ipsis nullam, at in eo solo spem, ad quod Pater ille noster Deus, & ordinauit omnibus in operibus nostris ponere docet: vnde proueniunt ea, quæ libro nostro de *Fatalibus* profitemur. Verùm enimuero, cum iam medicinæ tantam perfectionem habeamus, & quod magis est, misericordiam eius, qui creauit eam, spe firmissima

Medicaméta cõtracturæ cur interdu nõ iuuent. Morbus nullus absque medicamento & remed. eius.

Morbis fatalibus cur difficulter medeamur.

freti

freti progredimur, quantum ex eius voluntate nobis eſt permiſſum ad reſiſtendum Fatis, medicamentis in ſupremo gradu, contra ſupremum infirmitatis gradum conſtitutis: in quibus etiam infirmitates ſuperandi, poſt ea, quæ dicta ſunt, magnam habemus fidem, vti prologo primo librorum omnium ponimus.

OPERIS CONCLVSIO.

Metallorū eſſentia & origo vera quæ.

AD eorum veram & fundatam concluſionem quæ dicta ſunt, notandum erit his, qui metallorum eſſentiam & originem ex ratione vera cupiunt cognoſcere, metalla noſtra nihil aliud fore, quàm lapidum communium partem potiſſimam, optimamque, lapidum, ſpiritum, gluten, ſeuum, butyrum, oleum, & pinguedinem, quæ adhuc in lapide mixta non bona, non pura, nec ſincera minuſque perfecta ſunt: hæc eſt ratio, cur in lapidibus quæri, reperiri, cognoſci, ſeparari, & per contuſionem ac liquefactionem extrahi debeant. Quo facto non ſunt ampliùs lapides ſed præparata completáque metalla ſyderibus cœleſtibus comparanda: quæ quidem lapides à terreſtribus ſecreti ſunt. Poſtremò ſi quiſpiam inueſtigare cognoſceréque mineralia metalláque voluerit, eſt quod firmiter ſibi proponat, in communibus cognitiſque mineris ſemper non eſſe quærendum, nec in profundo montium: quia ſæpenumero faciliùs inueniuntur in ſuperficie terræ, quàm in eius vtero, copioſiùſque. Hac de cauſa quiuis lapis in aſpectum oblatus, ſiue magnus, ſiue paruus, rupes integra, vel cos extiterit, diligenter examinandus, cuius proprietatis, aut naturæ ſit: nam aliquando coticula reperitur, quæ licet aſpernata, vaccæ valorem excedit. Non eſt etiam opus conſiderare latiùs, vnde lapis hic originem habeat, aut à quo maiore ſit auulſus, vt eius copia maior haberi queat, quia non aliunde quam à cœlo, quod habet, ortum eſt. Reperitur & vilis terræ puluis, aut arena, quæ ☉ & ☾ plurimum contegit ſecumque vehit: hæc notato.

Lapides diligēter examinandi.

Coticula interdū pretioſa.

FINIS CHIRVRGIÆ MINORIS.

INDEX

INDEX
IN THEOPHRASTI PARACELSI
Bertheoneam siue Chirurgiam Minorem.

Numerus paginam, litera *a* primam paginæ columnam *b* verò secundam indicat.

D.

E.

F.

Fœtor

quintarum

cura

FINIS.

PHILIPPI THEOPHRASTI PARACELSI,

PHILOSOPHI GERMANI PERITISSIMI, ac vtriusque Medicinæ Doctoris

TESTAMENTVM,

Siue Libellus exhibens

I. MICHAELIS TOXITIS Præfationem.
II. Atteſtationem. & Diplomata vrbis Villacenſis,de vitâ & deceſſu Parentis THEOPHRASTI.
III. Canonizationem Teſtamenti THEOPHRASTI.
IV. Ipſum Teſtamentum.
V. Inuentarium THEOPHRASTI.
VI. Apocha, Aduocati Abbatis Ainſidlen concernens obitum Matris THEOPHRASTI.
VII. Epitaphium THEOPHRASTI PARACELSI.

MICHAELIS TOXITIS PRÆFATIO.

Reuerendo Domino Georgio Vetter, Paſtori in Bervelden, Amico meo optimo.

DEBITA ac promptiſſima mea officia tibi ante omnia offero. Reuerende àc dilecte Domine Georgi. Nuntium quod præterito autumno à quodam amicorũ meorum accepi, te de vitâ & curationibus Theophraſti Paracelſi aliquid ſcribere propoſuiſſe, non parum lætitiæ mihi attulit. Cum enim Baſileæ conſuetudine Viri huius pretioſiſſimi vſus fueris eo tempore quo Canonicũ exiguo temporis interuallo in priſtinam ſanitatem reſtituit quem antea cæteri Medici nec cito nec tarde ſanare potuerunt, prout id plurimis honeſtis viris notum, qui adhuc hodiè in viuis ſuperſunt: nemo igitur te melius noſſe poteſt (ſiquidé præſens adfueris) hunc promiſſam mercedem Theophraſto perſoluere noluiſſe ex eo quod fuerit adeò breuis curatio, hancq; ob cauſam Theophraſtum Baſileâ diſceſſiſſe. De hâc inquam & alijs ipſius ſanationibus, nec non cæteris actionibus melius & certius teſtimonium præbere poteris quam alius quiſquam. Nihil falſi contra amicum meum Ioannem Oporinum allegare volo, at hoc mihi non prætereundum (ſiquidem veriſſimum) quòd mihi faſſus eſt, ſe nunquam fauente fortunâ apud Theophraſtum vſum, & hunc illi prædixiſſe, quòd Medicinæ ſtudio relicto aliam profeſſionem amplexurus eſſet: præterea ſe tum temporis non nouiſſe tantâ doctrinâ Theophraſtum pollere, prout id poſtea compertum habuit; atque duorum ſe valde pœnitere ſæpius queſtus eſt, nimirùm quòd libros à Theophraſto acceptos integras. ſcilicet eius præparationes & res alias, alijs mutuo dederit: deinde quòd epiſtolam de Theophraſto ad Doctorem Wierum ſcripſerit. Idcircò Andreæ Iociſco in pomposâ ſuâ oratione paulò tenuiùs agendum erat; ſcribit enim, Theophraſtum nomina herbarum Diſcipulis ſuis referre aut declarare non

potuisse, cùm tamen fusè adeo herbarium condiderit, in quo de his & alijs rebus naturalibus tam excellenter scripsit, vt nihil tale præstantius in hoc genere vnquam in lucem prodierit: inscripsit illud signaturam rerum, docetque quomodo illæ naturaliter sint cognoscendæ. Hûc quadrat dictum illud: *Ne sutor vltra crepidam.* Alia quoque recitat in suâ oratione à veritate aliena, quæ illi ipsi cum adhuc in viuis esset Argentorati sæpiùs in os retuli. Plurima de Theophrasto sparguntur falsa, & cur ad ea sileremus? Nonnulli dicunt, eum paucos sanâsse, plurimos perdidisse; alij inquint ferè omnes qui eius medicamẽtis vsi sunt breui post fato functos esse, nec quemquam vltra septennium vixisse; quæ splendidæ sunt, calumniæ sunt, cum contrarium sat superque demonstrari possit. In Bavariâ eques ætate iam prouectior hydrope laborauit cùm celebris ac insignis Baro (cuius frater Historiam hanc mihi narrauit) præ dicti equitis intimus, Theophrastum per literas quæsiuit rogauitque vt in sui gratiam equitem morbo detentum visitaret; quod fecit, & Dei gratiâ aquam omnem expulit, ita vt per hypocaustũ flueret, ac mox morbus cessit, & restitutus postea integris decem annis firmâ fuit valetudine. Augustæ Vindelicorum vni ex præcipuis Ciuibus apud quem Theophrastus hospes agebat, Filia erat quatuordecim annorum graui morbo afflicta, Medicorum remedijs huiusque omnibus irrritis, *Theophrastus* absente vtroque Parente cyathum vini afferri iussit, & medicamẽto imposito eum *Puellæ* exhauriendum præbuit, quo pacto mox cum stupore Parentum sanata, adhuc hodie superstes in matrimonio viuit: Hæc ex ore istius Mulieris ac Mariti ipsius accepi, cùm aliquoties apud ipsos in diuersorio fui. Viuit adhuc in Algouiâ vir pius atque doctus, quem Theophrastus anno trigesimo quinto non ab exiguâ infirmitate liberauit; antea (vt ipse mihi narrauit) quotannis morbo cruciabatur, à curatione verò Paracelsi hucusque sanus vixit. Plura enumerare possem, nisi breuitati studerem, vnum tamen adhuc hîc commemorare libet. In territorio Salisburgensi Nobilis totus membris captus multum cum medicis expenderat, nec tamen valetudinem recuperare potuerat, tandem consilio Medicorum Thermas Syluestres Italicas constituit adire, quum quidam Nobiles Theophrastum in diuerticulum ægroti duxerunt sub specie boni consortij, ac ansam ei præbuerunt de morbo differendi; tum Theophrastus iter susceptum dissuadet, ac numine fauente laboranti paucis diebus sanitatem restituit: prout mihi præterito anno septuagesimo tertio Saltzburgi honesti aliquot viri retulêre. Cur igitur obsecro tam imprudenter mendacia de hoc non satis æstimando Viro, qui toti Germaniæ tantum boni præstitit proferuntur? Ideòne persequendus est quòd non omnes sanauerit? quis istud potest præter Deum? At inuidia processum suum habet, feriari nequit, sed semper vsque ad scopum suum pergit. Tu scis quid tuis temporibus laude dignum peregerit, & quot morbis afflictos Deo benedicente sanitati reddiderit. Quoniam verò quidam alij contra doctrinam Christi (quamuis illi Christiani audire velint) spargunt nesciri ortum Theophrasti, illegitimè natura atque mendicum fuisse, ideò hunc libellum ex eo illis authenticis sigillatis, quæ à plurimis probis Viris visi, & mihi adhuc ad manus supersunt, collegi, & in veritatis gratiam prælo commisi. Parum quidem refert si ea non omnibus placent, veritatis amans hîc videbit qui fuerint parentes Theophrasti, quid hic post obitum reliquerit, cui bona sua legauerit, & vbi *ipse* parénsque vitâ excesserint. Piè defunctus Reuerendissimusque Princeps ac Dominus, Dominus Georgius; Magister Ordinis Sancti Ioannis, Heitersheimi in Brisgovia Helvetiorũ fassus est præsentibus nobilibus aliquot Honestissimis viris, genitorem Theophrasti nomine VVilhelmum fuisse filium patrui sui, attamen extra matrimonium natum, optimè se gessisse, diligentiam studiis adhibuisse ac in licentiatum Medicinæ euasisse. Hic Dominus VVilhelmus in oppido dicto Einsidlen nupsit honestæ fœminæ, Abbati ratione dominij subjectæ, ex quâ Theophrastum in coniugio concepit prout id probari potest tam ex attestatione Villacensi, quàm ex apochâ Petri Vessener. Atque ita Theophrastus non originem ducit à rustico, Monacho vel Sacerdote, sed ex nobilissimâ familiâ Bombastorum ab Hohenhaim. Quid Saltzburgi reliquerit, in Inuentario cernere est. Augustæ Vindelicorum cistas duas in quibus libri & res pretiosæ (vt de hoc

testimonium

testimonium perhibet spectabilis Dominus N. Kesselman Cubicularius & Argentarius Principis Saltzburgensis qui adhuc in viuis est) asseruandas dedit. Etiam in oppido Leuben & alibi in Carinthiâ plura bona fidei & custodis aliorum commisit, quò Testamentarij post mortem ipsius literas misêre, & bona illa repetiêre. Sed quantumcunque reliquerit parum refert, cùm constet semper eum copiosè habuisse quò se & famulos suos vbicunque sustentaret, vt ipse Oporinus mihi fassus est: Vnde verò hoc habuerit libri eius de Tincturâ Physicorum & multi alij testantur. Hunc verò libellum Chare Domine Georgi tibi in amicitiæ sigillum dedico, vt causam habeas me reprehendendi, si in scribendo errans à verò declinauero; quod si autem non nisi veritatem ipsam (vt reuera est) dixero, eam testimonio tuo fulcire non abnuas. Atque hic Domino Christo diligenter te commendo. Datum in Hagenau duodecimâ die Martij, Anno 1574.

MICHAEL TOXITES D.
C. VV.

ATTESTATIO VRBIS VILLACH, DE VITA & obitu Patris Theophrasti Paracelsi.

NOS Iudices, Senatus, Populusque Ciuitatis Villach notum facimus diplomatibus hisce quòd honestus, doctissimus, & celebris Dominus VVilhelmus Bombast ab Hohenhaim, Licentiatus Medicinæ, apud nos in Ciuitate Villach vt municeps spatio triginta circiter annorum habitauerit, ac toto hoc temporis interuallo erga vnumquemque honestè ac laudabiliter se gesserit; ita vt in veritatis gratiam non possimus non testimonium publicum exhibere de honestâ & irreprehensibili eius conuersatione, & quòd hic etiam præterito anno trigesimo quarto, die Natiuitatis Mariæ Virginis, vitam cum morte commutâuit, cuius animæ Deum propitium optamus & precamur. Huius dicti VVilhelmi Bombast, filius naturalis & legitimus proximusque hæres est Honorabilis Doctissimusque Dominus Theophrastus Bombast de Hohenhaim, vtriusque Medicinæ Doctor, & hunc solum supranominatus Dominus VVilhelmus Bombast, pro legitimo suo Filio & proximo hærede superstite agnouit, ideoq; Dominus Theophrastus Bombast omnes ad se deuolutas hæreditates, debita & alia sibi relicta bona & possessiones, ceu filius legitimus & proximus hæres, post decessum parentis postulare & exigere potest, nec non conquirere & ad se recipere omnia & singula, vbicunque sint & quocunque nomine gaudeant, absque vllâ vllius rei exceptione ab omnibus illis à quibus ipse VVilhelmus Bombast de Hohenhaim Pater ipsius carissimus hæreditariò vel alias ius quidpiam postulandi vel exigendi habuit.

Et postquam post obitum supranominati VVilhelmi Bombast ab Hohenhaim antedictus Dominus Theophrastus Bombast ab Hohenhaim Doctor apud nos exquisiuit, & attestationem exitûs parentis sui legitimi & perchari ex hâc miseriarum valle à nobis petijt, vt post patefactam & exhibitam certitudinem obitûs paterni ipse pro commoditate suâ in posterum exigendi & recipiendi prædicti Domini VVilhelmi Patris sui relictas hæreditates, debita, possessiones ac bona alia, etiam alibi vbicunque esse possint vt verus ac legitimus filius, nec non proximus & solus hæres ipsius potestatem haberet: nos æquitate impulsi ac veritatis amore moti id ipsi abnuere noluimus sed absque morâ precibus eius cessimus, & postulatum ipsi concessimus. Atque propterea præsentes hosce codicillos testificatorios fide dignos, & majori Vrbis Villach sigillo obsignatos illi dedimus. Actum die Dominicâ Iubilate, duodecimâ Maij, à Natiuitate Christi nostri Saluatoris, Anno 1538.

CANONISATIO TESTAMENTI THEOPHRASTI.

VNIVERSIS & ſingulis præſentes literas inſpecturis pariter & audituris, EBERHARDVS A HVRNHAIM, Canonicus Eccleſiæ, Vicariatuſqúe & officialatus Saltzeburgenſis Commiſſarius Surrogatus, Salutem & ſynceram in Domino charitatem. Noueritis, quòd nos nuper ad Inſtantiam prouidorum virorum, Magiſtri Georgij Teyſſenperger procuratoris Curiæ, & Michaelis Setznagl Ciuis Saltzeburgenſis *Executorum* Teſtamenti, Codicilli, ſeu vltimæ voluntatis & legatorum, per quondam venerabilem & Egregium virum Theophraſtum de Hochēhaim, Medicinæ Doctorem conditi & facti, ſeu conditæ, factæ, atque factorum, Omnes & ſingulos ſua communiter vel diuiſim Intereſſe habere putantes, aut ipſorum procuratores ſi qui ſint in Curia Saltzeburgenſi, pro eiſdem ad videndum & audiendum huiuſmodi Teſtamentum, Codicillum ſeu vltimam voluntatem & legata, auctoritate noſtra Ordinaria cum interpoſitione decreti, vt moris eſt, canoniſari, approbari, ac debite executioni demandari, vel dicendum & cauſam ſeu cauſas Iuſtas & rationabiles, Cur hoc fieri non debeat allegandum, per literas noſtras citatorias in valuis maioris Eccleſiæ Saltzeburgenſis de mane infra miſſarum ſolennia publicè affixas, & executas, citari, & ad noſtram præſentiam euocari fecimus, & ad certum terminum peremptorium & Competentem in eiſdem literis expreſſatum. Quo quidem termino adueniente, Comparuit coram nobis in Iudicio, prouidus vir Magiſter Georgius Strigl, Cauſarum Conſiſtorij noſtri & antedictorum executorum legitimus procurator, prout de ſuæ procurationis mādato apud acta dicti Conſiſtorij legitime conſtat, ac quendam libellum articulatum, & in viam eiuſdem Inſtrumentum teſtamenti Puplicum infraſcripti tenoris exhibuit atque produxit, Citatorumqúe ſuperius Commemoratorum nos Comparentium contumaciam accuſauit. Et licet tunc quidam Petrus Vueſſinger laicus de Ainſidl, dicti teſtatoris cognatus, per ſuum prælocutorem Copias præſcripti teſtamenti decerni obtinuerit, attamen in alio termino in dicto Iudicio recomparentur: tam pro ſe ipſo, quàm alijs cognatis ſuis, & à quibus mandato ſuffultus extitit, Canoniſationi antedictorum teſtamenti, & legatorum expreſſe conſenſit, Quapropter nos præfato magiſtro Georgio Strigl inſtāte & petente, alias noſtras literas Citatorias, aduerſus omnes & ſingulos ſua communiter vel diuiſim intereſſe habere putantes, ad videndum & audiendum articulos in hac cauſa ſuperius datos ad probandum admitti, ac nonnullos teſtes deſuper produci, recipi, iurare, & Examinari. Et deinde illis probatis, videndum in hac cauſa, concludi, ac Sententiam declaratoriam in ſcriptis ferri & promulgari, vel dicendum & cauſam ſeu Cauſas iuſtas & rationabiles cur hæc fieri non debeant allegandum, decreuimus atque conceſſimus, illaſque diuerſis diebus Iuridicis in valuis maioris Eccleſiæ Saltzeburgenſis de mane infra miſſarum & aliarum diuinarum horarum ſolennia affigi, & debite exequi fecimus atque mandauimus, quibuſquidem literis citatorijs ſic decretis ac executis, ac iudicialiter coram nobis reproductis. Nos dictos Citatos non comparentes, reputauimus, prout merito erat, exigente Iuſtitia, contumaces, & in eorum contumaciam dictis articulis admiſſis, & ſufficienter probatis, in hac cauſa concluſimus, & ad noſtram declaratoriam proceſſimus Sententiam, quam viſis actis & actitatis in cauſa huiuſmodi coram nobis

habitis

habitis & factis, in scriptis tulimus & promulgauimus in modum subscriptum. Tenores verò Articulorum, Instrumenti publici, ac Sententiæ declaratoriæ, de quibus supra fit mentio, sequuntur, & sunt tales.

CORAM VOBIS Reuerendo ac Nobili Domino Eberhardo ab Huernhaim, Canonico Ecclesiæ, Vicariatusqúe & officialatus Saltzeburgensis Commissario Surrogato, Procurator, & eo nomine procuratorio prouidorum virorum Georgij Teyssenperger, & Michaelis Setznagl ciuis Saltzeburgensis Executorum vltimæ voluntatis quondam venerabilis & Egregij viri domini Theophrasti de Hochenhaim, artium & medicinæ Doctoris, Agendo in Iure contra & aduersus quemcunque in Iudicio legitimè Comparentem, & se contra dictam vltimá voluntaté opponentem, pro libello & Summaria petitione, graui querela, dat & offert positiones & articulos subscriptos, pro quorum verificatione se ad probationes lelegitimas refert, ad nullam tamen superfluam probationem se astringendo; de quo protestatur solenniter & expresse. In primis quidem dictus procurator ponit & probare intendit, quòd de Anno Domini, &c. nunc currenti, videlicet quadragesimo primo in festo diui Matthæi Apostoli die vicesima prima mensis Septembris proximè præteriti, dictus quondam venerabilis vir dominus Theophrastus de Hochenhaim medicinæ Doctor, licet corpore lãguens sana tamen mente, rationis ac memoriæ optimè compos, suam vltimam voluntatem & legata condidit, fecit, & ordinauit, iuxta vim & continentiam & tenorem cuiusdam publici Instrumenti, de manu Notarij publici subscripti, ac suo proprio signeto subsignati, quod quidem Instrumentum dictus procurator hic in partem Libelli, & in viam probationis huiusmodi vltimæ voluntatis offert. Item ponit, quod dictus testator huiusmodi suam vltimam voluntatem & legata supradicta valere voluit iure testamenti nuncupatiui, Codicilli, seu vltimæ voluntatis, ac iure legatorum, seu alio quocunque iure, quo melius & efficacius valere valeant & debent de iure, prout hæc pariter in huiusmodi publico Instrumento supradicto clare continentur, ad quod iterum se dictus procurator refert verum. Item ponit, quod idem testator huiusmodi vltimæ voluntatis & legatorum supradictorum dictos actores, executores, & fidei commissarios deputauit, constituit, ordinauit, & creauit, dans & concedens eisdem plenam & omnimodam facultatem & potestatem huiusmodi vltimam voluntanem suam & legata supradicta exequendi, & fine debito terminandi, prout pariter in huiusmodi Instrumento plenius continetur & habetur, verum. Item ponit, quod dictus olim testator huiusmodi sua vltima voluntate supradicta, minime mutata, nec reuocata, diem suum clausit extremum, verum. Item ponit, quod de præmissis omnibus & singulis fuit & est publica vox & fama, verum. Petit igitur dictus procurator nomine quo supra procuratorio, pronunciari, decerni, & declarari testamentum codicillum, seu vltimam voluntatem, & legata, supradictum & supradicta fuisse & esse Canonicum & legale, seu Canonicam legalem & legalia, ac Canonice & legaliter factum & facta, suumque debitum debuisse & debere sortiri effectum, Eandemqúe vltimam volũtatem & legata supradicta dicti olim testatoris in omnibus suis punctis & Capitulis per dominationem vestram auctoritate ordinaria cum interpositione decreti, Canonisandum, approbandum, & confirmandum fore, Canonisari, approbari, ac debite executioni demandari debere, dictisqúe actoribus eiusdem vltimæ voluntatis, & legatorum supradictorum, præfati quondam testatoris Executoribus plenam & omnimodam facultatem & potestatem, huiusmodi vltimam voluntatem & legata supradicta exequendi, ac fine debito terminandi, per eandem dominationem vestram concedendum fore, & concedi debere. Et propterea omnes in præmissis se opponentes, vt se dictæ vltimæ voluntati & legatis supradictis dicti olim testatoris conforment, & eandem obseruent, nec dictis actoribus in exequendo eandem vltimam voluntatem & legata quouis modo impedimentum præstent, litisqúe expensas persoluant, condemnandum, cogendum, & compellendum fore, condemnari, cogi, & compelli debere dominationis vestræ Sententia, & Iustitia mediante, Saluo Iure addendi, &c. de quo protestatur expresse.

m 3 TESTA-

TESTAMENTVM THEOPHRASTI.

IN NOMINE DEI Amen. Notum sit omnibus & singulis præsens instrumentum visuris lecturis vel legendum audituris, quod à Natiuitate Christi Domini nostri, anno millesimo quingentesimo quadragesimo primo, indictione decimâ quartâ, Die S. Matthæi Apostoli, vigesimâ primâ Septembris, circa meridiem, septimo anno Pontificatûs Sanctißimi Patris & Domini Domini Pauli Dei gratiâ huius nominis Pontificis III. præsentibus, me Notario publico, & infra nominatis testibus ad hos specialiter vocatis & requisitis, comparuit personaliter Venerabilis ac Doctißimus Dominus Theophrastus ab Hohenhaim, Liberalium Artium ac Medicinæ Doctor, sedens in lectulo, debilis quidem corpore, sed sanus mente, sensibus & intellectu; ac ne ex hoc mundo discederet absque Testamento & dispositione bonorum suorum temporalium, ipse verbis perspicuis, vltrò, sciens, ac à nemine coactus, statum essentialem rerum suarum ac vltimam voluntatem tunc fassus est, ordinauitque formâ atque tenore sequenti.

Primò commendat vitam, mortem, ac miseram animam suam tutelæ & protectioni Omnipotentis Dei, indubitatâ fultus spe Æternum ac Misericordem Deum non passurum, acerbam paßionem, mortemque Filij sui vnigeniti, Saluatoris nostri Iesu Christi ipsi misero homini infructuosam frustraneamq; fore esse: Nam sepulturam prædictus Doctor sibi elegit apud S. Sebastianum propè pontem, ac præcepit, vt in Ecclesiâ Cathedrali secundùm veterem consuetudinem, prima, septima, & trigesima in sui memoriam canerentur, & singulis vicibus in singulos egenos ante fores Ecclesiæ denarius distribueretur.

Secundò, legauit Magistro Ioanni Rappelpader huius ciuitatis incolæ sex florenos.

Tertiò, Magistro Andreæ VVendl etiam ciui & Chirurgo Saltzburgensi legauit omnes suos Medicinæ ac aliarum liberalium Artium libros; similiter Emplastra pro punctionibus, & alia Medicinam spectantia, quæ illo obitûs cui tempore penes se ac in potestate sua erant, vt de ijs disponeret tanquam de bonis eius proprijs.

Quartò, consanguineis suis proximis in Ciuitate Ainsidl Heluetiorum degentibus legat atque ordinat decem florenos monetæ; at si intra anni spatium à notitiâ ipsius mortis & huius legati, hoc non petituri essent, mandatum & voluntas Testatoris est, vt in pauperes erogetur.

Quintò, omnium aliorum suorum bonorum & possessionum hæredes in genere instituit & ordinat pauperes egenos & alios ad victum & amictum necessarijs sunt destituti, quibus infra nominati Testamentarij reliqua ipsius bona (debitis tamen antea si quæ restant persolutis) secundum conscientiam & arbitrium elargiri debent, atque in distributione minimè fauoris aut maleuolentiæ, sed solummodo neceßitatis & inopiæ respectum habere. Vt autem præsens ipsius Testamentum Testatore fato functo (secundùm Dei omnipotentis voluntatem) effectum deduceretur, & executioni realiter mandaretur, Testamentarios iam ab illo tempore nominauit & instituit Doctißimum præstantem ac spectabilem Magistrum Teissenperger Procuratorem Curiæ Iuratum, & Michaëlem Setznagel ciuem Saltzburgensem, qui ambo præsentes ad instantiam & petitionem Testatoris hoc onus & executionem Testamenti libenter susceperunt: His communiter & singulatim Testator plenam potestatem contulit, eandemq; virtute præsentis Instrumenti publicè confert, post obitum suum omnia reliqua bona capessendi, asseruandi, at vniuersa & singula ex præscripto huius Testamenti distribuendi; præterea cum illis procedendi & agendi prout ipsis Testamentarijs hoc in casu iurè, & optimâ consuetudine id exigentum videbitur; cùm integram fiduciam in illos locauerit, ipsos hâc in parte quàm optimè & prout

prout maximè conueniens est processuros. Ideòque ordinat ac legat vnicuique dictorum Testamentariorum pro labore & diligentiâ decem florenos monetæ.

Hæc omnia & singula dictus doctor Theophrastus in Testamento suo disposuit & ordinauit, voluitque vt pro Codicillo, fideicommisso, vel etiam legato ad pias causas habeatur & firmiter teneatur, eodem modo & forma ac si omnes conditiones & clausulæ requisitæ & fortassæ hîc necessariæ & inseruientes, in ipso clarè expressæ & insertæ fuissent, ac idcirco ipsemet rogauit infra nominator vt omnium supra comprehensorum memores, testesque esse vellent. A me quoque Notario publico ratione officij mei requisiuit, vt apographa darem Testamentarijs & alijs quorum interest huius antea confecti instrumenti. Actum Saltzburgi in ædibus aut diuersorio dicto ad equum album, sito in Chay in hypocaustulo in quo tunc temporis hospitio erat sæpè nominatus Testator. Anno, Indictione, die, horâ, mense, & Pontificatu, vt supra. Præsentes adfuerunt Nobilissimus Melchior Spach Iudex ciuitatis Hallein; Etiam prudentes ac honesti Andreas Setznagel, Ioannes Mulberger, Rupertus Strobl, Sebastianus Groz, ciues Saltzburgenses, & Stephanus VVaginger ciuis in Reichenthal, nec non Claudius Fraichemaiir, tum temporis famulus Testatoris, vt testes ad prædicta vocati & singulariter requisiti.

Et quandoquidem ego Ioannes Kalbsor Clericus conjugatus Saltzburgensis Episcopatus, Imperiali authoritate Notarius publicus, prius dicti testamenti & albinæ voluntatis ordinationi, omnibusque & singulis alijs, vt superius conscriptis, vnà cum prænominatis testibus præsens interfui, eáque sic fieri vidi & audiui. Idcircò hoc publicum instrumentum manu fideliter scriptum confeci, subscripsi & in hanc formam redegi, signoque & nomine meis consuetis consignaui. In fidem & testimonium præmissorum vocatus ad hoc & specialiter requisitus.

CHRISTI nomine inuocato, pro tribunali sedentes, ac solum Deum præ oculis habentes, habentes per hanc nostram Sententiam declaratoriam, quam ferimus in his scriptis pronuntiamus, decernimus, & declaramus testamentum, Codicillum, seu vltimam voluntatem & legata, supra descriptum & descripta, per quondam dominum Theophrastum de Hochenhaim Medicinæ Doctorem supradictum, de anno Domini nunc currenti, videlicet Quadragesimo primo, circa festum diui Matthæi Apostoli proximè præteritum, conditum & factum, seu conditam, factam & facta, fuisse & esse Canonicum & legale, seu legalem & legalia, Canoniceque & legaliter factum, seu factam & facta, Suumque debitum debuisse & debere sortiri effectum. Et propterea huiusmodi Testamentum, Codicillum, seu vltimam voluntatem, & legata dicti quondam domini Theophrasti testatoris in omnibus suis punctis & articulis, auctoritate nostra ordinaria, cum interpositione decreti nostri, confirmandum, approbandum, & canonisandum, seu confirmandam, approbandam, canonisandam, & debite executioni demandandam seu demandanda fore, prout de expresso consensu, apud acta huius causæ, descripto Petri VVeßinger de Ainsidl dicti Testatoris cognati, tam pro seipso, quàm aliorum cognatorum, & eorum, à quibus sufficienti mandato suffultus extitit. Præstito ac in contumaciam omnium & singulorum interesse habere putantium ad hæc legitimè citatorum, Confirmamus, approbamus, Canonisamus, & debite executioni demandamus. Dantes propterea Georgio Teyssenperger & Michaeli Setznagl Executoribus huiusmodi testamenti, Codicilli, seu vltimæ voluntatis & legatorum, per dictum testatorem ad hoc specialiter deputatis, plenam, liberam, & omnimodam facultatem exequendi dictum testamentum, Codicillum, seu vltimam voluntatem, & legata dicti quondam Theophrasti testatoris, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, Amen.

LECTA, Lata, & in scriptis promulgata fuit prainserta nostra Sententia declaratoria Saltzeburgæ in domo Custodiæ, nobis tunc inibi, hora vesperorum & Causarum consueta, Ad iura reddendum, & causas audiendum pro tribunali sedentes, sub anno à natiuitate Domini Millesimo, Quingentesimo, Quadragesimo primo, Indictione decima quarta, die verò Mercurij decimaquarta mensis Decembris, Pontificatus Sanctißimi in Christo patris & domini, domini Pauli Diuina prouidentia Papæ tertij anno octauo, Præsentibus honestis viris Matthæo Schmeckhenpfrill Substituto, & Iohanne Pirgmoser Cursore iurato Consistorij curiæ Saltzeburgensi testibus in præmißis.

QVÆ

QVÆ omnia & singula vobis vniuersis & singulis supradictis communiter & diuisim, Intimamus, insinuamus, & notificamus, ac ad vestram & cuiuslibet vestrum noticiam deducimus, & deduci volumus per præsentes, Ne de præmissis aut eorum aliquo ignorantiam prætendere possitis, seu etiam imposterum quomodolibet allegare. In quorum omnium & singulorum fidem & testimonium præmissorum, præsentes nostras literas exinde fieri, & per Notarium publicum, Scribamq́ nostrum infrascriptum subscribi & publicari, Sigilli quoq́ maioris Officialatus Curiæ Saltzeburgens: prædictæ iussimus & fecimus appensione communiri

ET Ego Ioannes Kalbsor Clericus coniugatus Saltzeburgensis dioc. publicus Imperiali auctoritate, causarumq́ Consistorij curiæ Saltzeburgens: Notarius iuratus, Quia præinserta Sententiæ declaratoriæ promulgationi & præsentium decreto, omnibusq́ & singulis alijs præmissis, dum sic vt præmittitur, fierent & agerentur, vna cum prænominatis testibus præsens interfui, eaq́ sic fieri vidi & audiui. Idcirco de ante nominati Reuerendi ac Nobilis domini Eberhardi à Huernhaim Iudicis Surrogati mandato, præsentes literas aliena manu scriptas, exinde confeci, subscripsi, publicaui, & in hanc formam publicam redegi, Signoq́ & nomine meis consuetis, vna cum Sigilli maioris Officialatus antedictæ Curiæ Saltzeburgensis appensione consignaui. In fidem & testimonium præmissorum vocatus ad hoc, & specialiter requisitus.

HÆc præsens Copia est per me Matthæum Schmeckenpfrill, sacris Apostolica, & Imperiali auctoritatibus publicus, approbatus, ac consistorij Saltzeburgensis iuratus Notarius, collacionata, & auscultata, & cum suo vero originali in omnibus, & per omnia: in cuius rei testimonium manu mea propria subscripsi.

INVENTARIVM THEOPHRASTI.

INVENTARIVM & enumeratio bonorum & possessionum relictarum hîc Saltzburgi, à Venerabili quondam & Doctissimo Domino Doctore Theophrasto de Hohenhaim, Liberalium Artium & Medicinæ Doctore, ad instantiam & petitionem Doctissimorũ & spectabilium Magistri Georgij Teissenperger Procuratoris curiæ, & Michaëlis Setznagel ciuis Saltzburgensis, vt à dicto Doctore Theophrasto conditi Testamenti executores sunt denuntiati, per me Ioannem Kalbsorn publicum & hanc ob causam accersitum Notarium, in præsentiâ dictorum Testamentariorum, & infra nominatorum Testium factum & conditum. Sic habet.

Primò ex duabus peris in capsulâ viatoriâ in hodiernum vsque diem occlusis & asseruatis, quas quidem dicti Testamentarij antè, ego verò Notarius nomine Magistratus Ecclesiastici post obitum Testatoris sigillo obsignaui, quæ nunc attentiùs visæ & visitatæ à me vbique intactæ atque integræ repertæ fuerunt.

Item quindecim floreni aurei Vngarici.

Item Ducatus vnus Saltzburgensis.

Quinque aurei nummi honorarij majores, ac totidem minores, ponderant omnes septem Lotones cum dimidio, ac semiquadrantem.

Talerus Ioachinicus deauratus, ponderis vnius lotonis & dimidij cum vnâ sedecimâ.

Sex nummi honorarij argentei germanici majores & minores ponderant omnes 8. lotones cum dimidio.

In cremenulâ quâdam quadraginta quatuor Numismata antiqua maiora & minora

minora, ponderant omnes vnà ſeptemdecim Lotones & dimidium.

Duo Annuli aurei, quorum vni Topazius, alteri verò lapillus liquefactus cyaneus incluſus erat, ponderant ambo ſeſquilotonem, & tres ſedecimas.

Tria Fruſta quæ ex auro obrizo cenſebantur, ponderant ſimul quinque Lotones.

Vnum Fragmen metalli aurei, ponderat Lotonem & quadrantem.

Catenula aurea de Maſſainen/ ponderat Lotonem & quadrantem cum dimidio.

Globulus argenteus exemptilis catenulæ argenteæ alligatus, ponderat octo Lotones cum quadrante.

Scyphus argenteus, cui nouem caliculi ſunt inſerti, ſumma, infima, & operculum eſt Knort/ eſt quoque intus & extra deauratus, vno fulcro ruptus, ſed fragmenta adſunt, totus ponderat quatuor Marcas, & Lotones duos cum dimidio.

Aliud Vaſculum potatorium argenteum intus & extra auro obductum operculum quoque & Knort tribus pomis ſuffultum, ponderat viginti duos Lotones & dimidium.

Cantharus argenteus, cælatus, deauratus, ponderat duas Marcas ac totidem Lotones.

Calix argenteus cum capitibus leoninis, ponderat ſeptem Lotones & dimidium, cum ſemiquadrante.

Caliculus argenteus cum circulis deauratis, ponderat nouem Lotones, partim contortus, partim fractus.

Pixides duæ argenteæ cum operculis, medicaminibus aſſeruandis deſtinatæ, ponderant quatuor Lotones, tres quadrantes, & duas ſedecimas.

Parua patera cælata, ponderat quatuor Lotones & vnam ſedecimam.

Varia fragmenta argentea ponderantia ſeſqui Lotonem & duas ſedecimas.

Corallium argento deaurato incluſum ad formam coxæ, ponderat Lotonem & dimidium cum tribus ſedecimis.

Quinque Fruſta Vnicornu, & Amethiſtus Bohemicus aſper & Impolitus.

Cryſtallum rotundum & planum filo circumligatum argenteo, ponderant omnia ſeptem Lotones & dimidium quadrantem.

Alia rotunda & plana Cryſtallus etiam argento incluſa, ponderat duos Lotones & ſeſqui quadrantem.

Præterea alia rotunda & plana Cryſtallus.

In ſacculo nigro coriaceo tria fragmenta Cryſtalli.

Tria Steuffel æris fuſci.

In pyxide ligneâ albâ lapillus elegans manufactus.

Item. In aliâ pyxide ligneâ lapillus incognitus ceræ viridi inſertus. Nota: Figura illi inſculpta reperitur in Inuentario ceræ impreſſa.

Thorax rubeus ex ſerico duplicatus materia quâdam nigrâ. (Kröpflin).

Tunica Damaſcena cinerei coloris abſque manicis.

Sagum Damaſcenum rubeum manicatum.

Torax bonus rubeus Damaſcenus.

Pileolus (ſchläpl) damaſcenus rubeus.

Ejuſdem materiæ crumena.

Pileolus niger damaſcenus Vetus & detritus.

Tunica ex lanâ rubeâ, ſubducta albâ quâdam materiâ (Kröpflen.)

Tunica alia nigra ſemiſerica cuius munimentum interius eſt ex pellibus vulpinis.

Sagum vndulatum Bohemicum.

Pileolus laneus niger.

Tunica ex nigro cilicio.

Subligaculum ex alutis, & thorax.

Femoralia lanea alba.

Tres pileoli rubri.

Sagum vetus & detritum nigrum cum cucullo, omnia ſunt ſimplicia.

Pallium nigrum cilicinum.
Femoralia tota ex alutis.
Pectoris tegumentum ex vndulâ.
Sagum cilicinum griseum.
Tegumentum capitis ex martibus.
Femoralia rubra pannea.
Fascia pilei aurea.
Tria indusia cum collaribus pulchris aureis acu pictis.
Item indusia tria cum fimbrijs.
Indusium detritum.
Lintea duo, tredecim vlnarum.
Vna vlna cilicij albi confecti Augustæ Vindelicorum.
Malleus & igniarium vtrumque ferreum.
Cultellus cum Furculâ, in vaginâ argento munitâ.
Tres Cultri Bohemici in vna vaginâ.
Par Ocrearum, saccus viatorius, & calcaria.
Pileus viatorius niger.
Tusäcken liquefactum igne, non munitum.
Supradicti Doctoris Theophrasti bulga viatoria ordinaria, in qua duæ claues repertæ, & vnum paruum Prächsen non munitum ei appensum erat.
Præterea sigillum argenteum dicti Doctoris.
Theca ex pelle alcis, cum vngue alcis.
Attestatio membranea vrbis Villacensis de obitu Patris Theophrasti.
Concordiæ Bibliorum.
Biblia in paruâ formâ.
Nouum Testamentum.
Interpretationes Hyeronimi super Euangelia, in duobus libellis ejusdē formæ.
Liber medicus impressus, & septem manuscripti, aliaque similia collectanea.
Præterea Collectanea Theologica, quæ à Theophrasto concepta dicuntur.
Pyxides & Cistulæ aliquot, in quibus omnis generis pulueres, Emplastra, vnguenta, & alia ad Medicinam spectantia.

In bulgâ veteri aliquot instrumenta rotunda, ferrea, corio munita, ad aquas eleuandas, vt tum credebatur, destinata; Item septem virgæ ferreæ.

In sacco oblongo instrumenta varia lignea, tornatilia, ad aquam eleuandam.

Prædicti Domini Testamentarij etiam tunc fassi sunt, se viuente adhuc Theophrasto, ac ipsius iussu, præter aurum supra in hoc Inuentario nominatum, dedisse Magistro Andreæ VVendl sedecim ducatoꝝ aureos, pro varij generis expensis necessarijs, de quibus ille rationem & computum reddere tenetur.

Actum & scriptum Saltzburgi in diuersorio dicti Michaëlis Setznagels, die S. Lucæ, decimo octauo Mensis Octobris, Anno Christi millesimo, quingentesimo, quadragesimo primo. Præsentibus Honestis, Magistro Leonardo Sultzberger aurifabro: Andreâ VVendel, & Ruperto Strobl Ciuibus Saltzburgensibus veluti testibus, ad Inuentarium hoc condendum, requisitis.

Ego Ioannes Kalbsor, Imperiali autoritate publicus & ad Inuentarium dictum requisitus & accersitus Notarius, ad attestationem & fidem omnium supra scriptorum propriâ manu signaui.

APOCHA

APOCHA

PROCVRATORIS ABBATIS de Ainſidlen.

EGO Petrus VVeſner, Noſocomus venerabilis Xenodochij Beatæ Virginis in Ainſidlen, & vt Procurator Reuerendiſſimi Principis & Domini, Domini Ludouici Abbatis dicti Xenodochij, notum hoc ſcripto facio illis ad quorum notitiā perueniet, quòd à ſpectabilibus, Honeſtis & circumſpectis, Magiſtro Georgio Teiſſenperger Procuratore Curiæ Saltzburgenſis, & Michaële Setznagl ibidem ciue, vt Executoribus Teſtamenti Doctiſſimi Domini Doctoris Theophraſti de Hohenhaim (cuius animæ Deus velit eſſe propitius) acceperim calicem argenteum ponderantem ſeptem lotones Viennenſes cum dimidio; ideò verò mihi hoc poculum datum, quia mater dicti Theophraſti ſuperior huius Noſocomij fuit, & dicto Domino ac Principi meo Celſiſſimo ab omnibus & ſingulis huius Xenodochij membris poſt obitum debetur præſtantiſſimus equus, aut ex armento optima pecus, vel ſi his careant, pretioſiſſima veſtis vel gemma, prout Celſitudo ſua in mandato ad hoc confecto indicauit. Quapropter, vt Procurator Celſiſſimi mei Principis Abbatis de Ainſidlen, dictos Dominos Teſtamentarios hac Apochâ debito ſolutos agnoſco, ita vt nec prænominatus Dominus meus, nec quiſquam alius nomine eius, aut dicti Xenodochij, vllâ ratione vel modo, in enumerato caſu eos iudicio conuenire, aut aliâ viâ ab illis quidpiam poſtulare vel exigere poſſit.

Notum quoque facio, vt ſuprà, pro me & omnibus conſanguineis & cohæredibus qui de hæreditate vel bonis à dicto quondā Domino Theophraſto relictis, jus participandi habent, me à ſupra nominatis Teſtamentarijs florenos decem numeratò accepiſſe, quos prædictus Dominus Doctor, chariſſimus meus auunculus, ſuis proximis conſanguineis legauit ac ordinauit, ideòque Dominos Teſtamenti Executores pro me & cohæredibus meis de dictis decem florenis liberos dimitto. Atque cum ego quoque prænominatus Petrus ad inſtantiam meam à Dominis Teſtamentarijs, pro me & nomine meorum & cohæredum acceperim numerato, præter dictos decem florenos, alios ſedecim ex piâ causâ prouenientes ex bonis relictis dicti Domini Theophraſti, quibus petitioni meæ ſatisfactum, ideò hoc ſcripto acceptum fateor, ac omni prætentioni vel juri, quæ ego vel Domini Theophraſti piè defuncti hæredes allegare poſſemus, omni modo renuncio, & Dominos Teſtamentarios, vel alios quorum intereſt, omni obligatione hâc in parte ſolutos liberoſque pronuntio; ita vt nec mihi nec alijs cohæredibus meis actio juris in eos competere poſſit, cum hîc reſignem & dimittam omnes allegationes hâc in parte mihi & illis fauentes. Ac idcircò hanc Apocham nomine meo & cohæredum Dominis Teſtamentarijs do, munitam ſigillo minori Doctiſſimi Domini Hieronymi Fürers, pro tempore Procuratoris noſtri Conſiſtorij, de quo ſpecialiter Dominum Fürers obnixè rogaui, abſque detrimento tamen ipſius, ſigilli & hæredum. Teſtes huius obſignationis ſunt Honeſti, Mathias Schmeckhenpfrill Subſtitutus Conſiſtorij, & Vitus Bachſvvel ciuis huius Ciuitatis. Datum Saltzburgi, octauo Septembris, Die Conceptionis Beatæ Virginis. Anno Domini 1541.

EPITAPHIVM
PHILIPPI
THEOPHRASTI PARACELSI,
PHILOSOPHI GERMANI EXCELLENTISSIMI, ET VTRIVSQVE MEDICINÆ DOCTORIS INCOMPARABILIS:

QVOD

SALISBVRGI IN NOSOCOMIO APVD S. Sebaſtianum ad Templi murum erectum, lapidiq; inſculptum.

CONDITVR HIC PHILIPPVS THEOPHRASTVS, INSIGNIS MEDICINÆ DOCTOR : QVI DIRA ILLA VVLNERA ,LEPRAM , PODAGRAM , HYDROPISIN , ALIAQVE INSANABILIA CORPORIS CONTAGIA , MIRIFICA ARTE SVSTVLIT : AC BONA SVA IN PAVPERES DISTRIBVENDA,COLLOCANDAQVE HONORAVIT. ANNO M.D. XXXXI.DIE XXIV. SEPTEMBRIS VITAM CVM MORTE MVTAVIT.

ROCHI LE BAILLIF EDELPHI MEDICI

DICTIONARIOLVM VOCVM QVIBVS IN SVIS Scriptis vsus est PARACELSVS, ET POST EVM IN RE SPAGYRICA PHILOSOPHI.

A.

ABESSI, *est vltima ciborum materia.*

Acetum *philosophorum, est lac virginis, vel aqua mercurialis, qua metalla soluuntur.*

Adamitæ, *sunt albi lapides durissimi, species Tartari.*

Adamitus *propriè, est lapis in vesicâ.*

Adech, *est Inuisibilis interior homo, qui omnibus rebus formam dat in animo: quas exterior visibiles ac manibus tangibiles efficit.*

Agallia, *est aquilegia spinosa vel anonis.*

Alboras, *est maculosa defœdatio planæ cutis, neque in principio est vlla exulceratio, sed in processu temporis idem quod Morphea.*

Album *græcum, vel grammaticum.*

Alcali *vel* Alkali, *est sal extractum ex cinere omnium corporum idque siue sint liquida, siue solida, omnibus inest proprium.*

Alchaheft, *est mercurius præparatus in hepatis medicinam.*

Alembroth, *est sal philosophorum clauis operis.*

Alembroth *desiccatum, est sal tartari, quem magisterium magisteriorum vocant.*

Althea *Saturni, Vide anima Saturni.*

Amianthus, *est Impolutus, salamander lapis, aluminis plumæ similis, è quo inextincta fiunt Ellychnia, alias linum viuum & polia, & est illud animal Salamandra, quod dicitur in ignis flamma viuere.*

Amnis *alcalizatus, est aqua per terræ calces ducta.*

Anachron, *vel* Anathron, *est species salis quod in petris crescit, quidam sal nitrum appellant.*

Anatrum, *est terra sarracenica & spuma vitri.*

Anadei, *est futurus paradisus, ver æternum.*

Aniadus, *est rerum efficacia, spiritualis homo, cœleste & glorificatum corpus ex Christo habens.*

Anodus, *est nutrimentum quod separatur in renibus.*

Anima *Saturni, vel* Althea, *est suauissima plumbi dulcedo, quæ per acetum extrahitur.*

Anthera, *est ex hyacinthis medicinæ extractio.*

Aqua *cœlestis, est vinum sublimatum.*

Aqua *lubricata, est mucilaginosa vt sirupi.*

Aqua *permanens, est Solis & Lunæ aqua.*

Aqua *saturnia, est generata ex tribus primis in meatibus terræ, quales sunt Thermarum.*

Aquarius, *est sal nitrum.*

Aquastor, *est visio quædam rem aliquam repræsentans quæ reuera non est.*

Aquila *spagyricorum, est sal armeniacum; & aliquando Mercurius præcipitatus.*

Aquila *philosophorum, est mercurius metallorum quando metalla in suam primam materiam rediguntur.*

Arbor *maris, est Corallina.*

Arcanum, *est res secreta incorporalis, atque immortalis, quæ cognosci non potest, nisi experientia. Est enim virtus cuiusque rei quæ millies plus operatur, quàm res ipsa.*

Archaltes *quasi columnæ terræ; non enim ab aliis columnis sustinetur sed ab archalte.*

Archeus, *vis est producens res ex Ileiaste, & dispensator omnium rerum.*

Archeos, *est oberrans inuisibilis species & se à corporibus separans, medici vis, atque naturæ virtus.*

Ares, *est peculiaris cuique speciei natura, atque forma ab aliis differens, & est dispensator naturæ in tribus primis consistens, vnde omnia constant.*

Arles *crudum, sunt guttulæ in mense Iunio cadentes, alias hydatis.*

Artboicum, *vel pannonium, est oleum rubrum ex radicibus herbarum cum pane in fimo equino digestis expressum.*

Arsanech *Arsenicum sublimatum.*

Asaphatum, *est impetigo, & serpigo.*

Assalia, *sunt vermes intra asseres crescentes cossi, teredines, temres, thripæ & xilophagi dicti.*

Aſtrum, *eſt Sydus cœleſte. Sed pro vi ac naturá ſumitur quam res in præparando acquirunt, vt Mercurij ſublimatio, eſt eius aſtrum.*

Aurum *potabile eſt auri oleum, vel in liquorem redactum ſine corroſiuo.*

Azoth, *vel* Azoch, *eſt vniuerſalis medicina paucis cognita, vnica medela, lapis phyſicus, alij putant Mercurium corporis metallici.*

B.

Balſamus, *eſt ab omni putrefactione corporum conſeruator, & eſt duplex, Internus & externus. Internus in homine eſt res temperata, abſque ſalſedine & amaritudine, eſt ſal liqueris quod à putredine preſeruat, eſt gluten temperatiſſimum. Externus vero, eſt therebinthina nullam vim ignis paſſa ſed digeſta.*

Balſamus *Elementorum externus, eſt mercurialis liquor ſiue Elementorum Mumia, vnum ex tribus principiis.*

Boæ, *vide Bothor.*

Botin, *eſt Terpentina.*

Botor *vel* Coſſus, *eſt apoſtema in facie album, papulæ faciei, boæ, excreſmata & pythedones.*

Botium, *eſt* apoſthema *ſiue excreſcentia in gula, vt ſtruma.*

Brunus, *vel* Brinus, *eſt ignis ſacer, ereſypelas, & erythropelas.*

Bruta, *eſt vis quædam Influentiæ cœleſtis, quæ per animalia bruta manifeſta fit.*

Butiga, *vel gutta ruonia, aut rubea, eſt Inflatio totius faciei.*

C.

Cabala, *quaſi ſolo auditu vnius ab altero nuncupata eſt. Et eſt ars peruetuſta. Eius duplicem tradunt ſcientiam. Vnam de Breſith, quam & Coſmologiam vocant (hoc eſt) rerum creatarum naturalium & cæleſtium vires explicantem: & legis Bibliorumque arcana philoſophicis rationibus exponentem. Quæ profectò hac ratione nil differt à magia naturali, in qua Salomonem regem excelluiſſe credimus. Namque in ſacris Hebræorum hiſtoriis legitur illum diſputare ſolitum à Cedro Lybani vſque ad hyſſopum. Item de Iumentis, reptilibus &c. quam conſequutus eſt noſter Theophraſtus Paracelſus Diuino numine afflatus.*

Alteram eius ſcientiam De Marcana vocant, quæ eſt de ſublimioribus, diuinarum Angelicarumque virtutum, ac ſacrarum nominum, & ſignaculorum contemplationibus, quædam quaſi ſymbolica theologia. In qua litteræ, numeri, figuræ, res, & nomina, elementorumque apices ac lineæ, puncta, accentus, omnia ſunt profundiſſimarum rerum & magnorum arcanorum ſignificatiua.

Cabales, *Spectra hominum ſunt qui immatura morte interierunt.*

Calcedonium *tartarum, eſt materia peccans generata a ſeparationibus virtutis ſeparatiuæ.*

Calcinatum *maius, eſt quicquid non natura, ſed arte ſpagyrica dulce fit, quod mirabili celeritate curat, vt dulcedo mercurij, plumbi, & vitrioli.*

Calcinatum *minus, eſt quicquid a natura dulce fit, vt ſaccharum, mel, & therentabin.*

Cambuca, *eſt bubo, vel panus inguinis.*

Cancer 69, *eſt ſal armoniacum.*

Capricornus, *eſt alumen plumoſum.*

Carbunculus, *idem fere quod antrax, niſi quod hic, illo eſt crudelior: vlcus è craſſo ſanguine, celeriter eſcharam faciens.*

Carena, *eſt vigeſima pars guttæ.*

Calx, *eſt cinis.*

Caſſatum, *eſt ſanguis mortuus in venis, motum obſtruens ſanguinis boni.*

Cauda *draconis* ☊, *eſt mercurius.*

Cenigda *eſt inſtrumentum quo cranium humanum perforatur in epilepſia.*

Chaomantia, *quando per aërem aliquid futurum prædici ac præuideri poteſt.*

Choeras, *vide ſtrumia.*

Chaos, *eſt omnium rerum congeries atque confuſio & informis materia.*

Cherio, *eſt accidens externorum elementorum ſiue naturæ caliditatis, aut frigiditatis, per quam omnes ægritudines ſanantur.*

Cherionium, *eſt vbi natura alterari non poteſt, vt Cryſtallum induratum quod ſolui non poteſt.*

Cherubin, *eſt vis, potentia, gloriaque cœleſtis, ex Deo in terram hominesque vniuerſos influens.*

Cheiri, *ſpagiricè, eſt mercurius metallorum, aliquando pro auro potabili, & aliquando pro Antimonio ſumitur.*

Clareta, *oui albumen*

Cliſſus, *eſt vis occulta hinc inde vagans, rediensque, vt virtus radicis primum in Caulem, deinde iterum in radicem.*

Ciſt vini, *facit libras quatuor*

Citrinella, *eſt flammula.*

Citrinolus, *eſt pallidus criſtallus.*

Cohob, Cohobare, *vel* Cooptare, *eſt quum materia ſæpe cum liquore imbibitur ac diſtillando liquor iterum abſtrahitur. Item cum herbæ contunduntur & in vaſe putreſiunt, donec purum ab impuro ſeparari poßit.*

Cohos, *eſt omne quod cutis in toto corpore comprehendit ac concludit.*

Colcotar, *eſt vitriolum in rubedinem calcinatum.*

Colica, *eſt morbus fixus ex tartaro reſoluto in Inteſtinis.*

Complexio, *eſt qualitas calidi & frigidi ſolum.*

Confirmamentum, *eſt corpus ſydereum in homine.*

Conſtellatio, *eſt ſuperiorum corporum & inferiorum coniunctio, & in hac illorum operatio.*

Cooſtrum, *eſt media pars ſepti tranſuerſi vel diaphragmatis.*

Correctum, *eſt acetum diſtillatum.*

Cornu cerui, *ſpagyricè, eſt roſtrum alembici.*

Corpus, *eſt res in qua rerum virtutes deliteſcunt.*

Corpora ſupercæleſtia, *quæ mens tibi ob oculos ponit, quoties vis.*

Cortex maris, *eſt acetum philoſophorum.*

Cruor, *eſt ſal egeſtum à primo ſale ſeparatum, & eſt vitium ſecundæ digeſtionis.*

Criſtallinus, *eſt diaphanitas nutrimenti.*

D.

Daura, *eſt elleborus, alij aurum foliatum intelligunt.*

Demotinus

Demotinus lapsus, *est quando quis morte repentina obruitur.*

Derses, *est fumus siue vapor ex quo arbores crescunt.*

Diatessadelton, *Mercurius precipitatus*

Digestio, *est gradus spagyricus similis ventriculo, per quem gradum materia coquitur melius, vt puri ab impuro separatio fieri possit.*

Diuertallum, *sunt elementorum generationes.*

Dubelech, *de omni apostemate dicitur in quo concauitas est manifesta cum continuitatis solutione.*

Dubelcoleph *est compositio ex corallo albo & carabe.*

Dulcedo saturni, *sæpissimè pro cerusa accipitur.*

Duelech, *est in homine tartari species, lapis spongiosus, periculum, & maximum dolorem creans.*

E.

Edelphus, *est qui ex naturâ elementorum pronosticat.*

Edir *ferrum siue Chalybs.*

Electrum, *est septem metallorum coniunctio iuxta coniunctionem planetarum.*

Elementa, *sunt matrices rerum, ex quibus omnia generantur; & etiam status mundi caducus ac periturus, & quicquid in mundo est, & afflictionem patitur vsque in extremum diem.*

Elixir, *est interna corporis in suo statu conseruatrix, in quo illud reperit: est præterea medicina fermentata ex auro solo, vel ex 7. metallis.*

Elephas, *spagyricè, est aqua valida vel fortis.*

Entalum, *vel* Entali, *est alumen scissum.*

Enur, *est fumus aquæ occultus ex quo lapides generantur.*

Essatum, *est virtus in omnibus rebus existens.*

Essatum vinum, *dicitur, quando in rectificato vino, vires herbarum extrahuntur.*

Essentia quinta, *est, ex omnibus quibus vita inest, corporalis materia extracta, ac ab omni elementorum impuritate & corruptibilitate, subtilissime separata, in qua vis, & potentia est & medicina.*

Essaræ, *Pustulæ sunt paruæ, latæ sicut vesica, differunt solum In hoc, quòd vesica est aquosa, & essara similis pustulæ ab vrticâ factæ.*

Essodinum, *est certa futuræ rei iudicatio.*

Esthiomenus, *est membri perambulans completaque corruptio.*

Eueftrum, *est spiritus propheticus in nobis, vel est corpus hominis sydereum, quod nobis aut mortem futuram, aut aliquod aliud malum prædicit. Aut est perpetua firmamenti stabilitas.*

Excesmata, *vide botor.*

F.

Faba *est tertia pars scrupuli vnius.*

Fabiola, *est flos fabarum.*

Fel vitri, *est vitri spuma.*

Ficus cutis, *medicamentum ad matricem, lichen plinij & Dioscor.*

Filletin *lamina ferri*

Flos sectæ Croæ, *est flos croci, vel extractum foliorum chelidoniæ.*

Fœnix, *est lapis physicus.*

Fons phylosophorum, *est balneum Mariæ*

Formicæ, *verrucæ sunt apostemata vulgo porra appellata.*

Fugile, *parotis est, abscessus secus aures.*

Fuligo *metallorum Mercurius.*

G.

Gamahei, *sunt lapides in quibus imagines iuxta corporum superiorum constellationem insculptæ sunt.*

Gemini xx, *est auripigmentum.*

Gemma tartarea, *est lapis in corpore generatus ex diaphano, & perspicuo.*

Gibar, *est medicina metallica.*

Gilla, *vel* Grillus, *est species calcanthi mitior, purgans ventriculum.*

Glacies dura, *est cristallus.*

Gluten album, *vel* synonia, *est pars corporis nobilissima, subtilis, pura, alba, perspicua, sal dulce resolutum, & humor naturalis in omnibus iuncturis, & est locus tartari, & podagræ.*

Glutinis tenacitas, *est mineralis resina vt therebinthi est resina arboris suæ.*

Gnomi, *sunt spiritus terrestres humiles.*

Grilus, *vide Gilla.*

Guarini, *homines sunt ex Influentia cœli viuentes.*

Gluta *vis quædam est picis tenacis.*

Gutta rosacea, *est rubedo extranea similis incipientis lepræ rubedini.*

Gutta ruoma, *vide Butiga.*

H.

Henricus rubens, *est vitriolum in rubedinem calcinatum.*

Halcion, *vel* alcion, *alcedo, ornis actae, cerylus, est auis hybernalis.*

Haro, *est species filicis similis polipodio.*

Heliotropium, *est Melissa Theophrasti.*

Horizon, *est mercurius auri.*

Humor vitæ, *est qui omnia viuentia ne arescant sustentat.*

Hydalis, *vide Aridura.*

I.

Ignis pruinus adeptus, *est quinta vini essentia, cum tartaro rectificata.*

Ignis Leonis, *est Ignis elementum.*

Ilion, *est sol vel aurum.*

Ilech.
Ileias } *est primum principium.*
Ileadus

Ilech *primum ex astris; est supercelestis coniunctio & siderum firmamenti cum astris rerum inferiorum vnio.*

Ilech crudum, *est compositio ex prima materia trium primorum Mercurij salis & sulphuris.*

Ilech Magnum, *est astrum siue ascendens medicinæ,*

dicinæ, quam accipimus vnà cum medicina in qua occultatus est, quemadmodum superiora sydera in firmamento, & inferiora in homine.

Ileidus, *est aër elementalis vel spiritus in nobis per omnia membra transiens.*

Iliastes, *est omnium rerum prima materia constans ex tribus principiis.*

Iliaster primus, *est hominis vitæ terminus, ac ipsa vita, ac balsamus.*

Iliaster secundus, *est iam preparatus vitæ terminus quem ex elementis rebusque elementatis habemus.*

Iliaster tertius, *est terminus vitæ, quem ex quinta rerum essentia habemus.*

Iliaster quartus, *siue magnus, est mentis siue animi raptus in alterum mundum, veluti Enoch, Helias in alium mundum rapti fuere.*

Imaginatio, *astrum est in homine corpus cœleste siue super cœleste.*

Impurum tartari, *est ipsius alkali.*

Impressio, *est fructus inuisibilis, vt stellarum non Solis & Lunæ quæ videntur*

Iupiter ♃. *est stannum.*

K.

Kakimia, *est cuiuscunque metalli immatura minera, quæ adhuc in primo suo ente consistit, vt infans in vtero matris suæ eius species plus quam triginta sunt.*

Koboltum, *vel* Cobaltum, *est lapis calaminaris, climia, catimia, lapis ærosus.*

Kymit eleuatum *Cynabrium album sublimatum.*

L.

Labor Sophiæ, *est alter mundus, vel paradisus Dei.*

Lac Virginis, *vide Acetum.*

Lapis physicus, *est medicina illa per quam veteres transmutarunt metalla, & morbos omnes sanarunt.*

Lapsus Demotinus, *vide Demotinus.*

Laudanum Theophrasti Paracelsi, *est Medicina laude digna ex duabus tantum rebus constans quibus excellentiores in mundo reperiri nequeunt qua morbos omnes fere curabat.*

Laxa Thimolea, *est sal lapidibus adnascens.*

Leffa, *est herbarum prædestinatio.*

Leffas, *est occultus & feruescens terræ fumus, per quem plantæ crescunt.*

Leo ♌, *est sol vel aurum.*

Lephante, *siue* Lephanteus, *est prima Tartari species, scilicet bolus, medium inter lutum & lapidem.*

Libra ♎, *est vitriolum romanum.*

Limbus, *est mundus vniuersalis cum suis quatuor elementis.*

Liquor essentialis, *est qui à membris interioribus attrahitur, & in sanguinem & carnem transmutatur.*

Liquor, Mercurij, *est balsamus rerum in quo consistit omnis sanatio valdéque potens est in teremabin, & nostoch.*

Liquor salis, *est balsamus naturæ, qui sustentat corpus ne putrescat.*

Liquidum resolutum, *est quod ex primo ente liquidum fit.*

Liquor aquilegius, *est vinum sublimatum.*

Lorcha, *est dulcedo locustarum arborum vsque ad substantiam.*

Ludus, *est lapis ex vesica excisus, qui omnium calculorum est medela.*

Luna compacta, *est argentum fixum siue Aurum album.*

Lustum, *est pinguedo lactis.*

M.

Macha, *est vermiculus volans.*

Magnalia, *sunt Opera Dei.*

Magia, *vox est Persica, Lat. sapientia.*

Magisterium, *est quod ex rebus extractum est, sine elementali preparatione & separatione, vt fit additione aliarum rerum, in quibus quod extrahitur, conseruatur.*

Magnetinus Tartarus, *est lapis spongiosus in homine ac durissimus, veluti Magnes.*

Magnesia, *est marchasita cuiusuis metalli.*

Magnesia philosophorum, *est argentum cum mercurio coniunctum in metallum facile fluidum.*

Manna, *est syderum saliua ros exiccatus species balsami, & fructus aeris, Item dulcedo ex qualibet re extracta.*

Malk Arabicum *est Latinis sal*

Marchasita, *est minera multum habens de sulfure rubeo.*

Marmoreus Tartarus, *est lapis in homine durissimus vt marmor.*

Martach *lythargirium*

Materia saphyrea, *vel* saphyrica, *est liquidum illud in quo non est materia peccans.*

Matrices rerum, *vide elementum*

Melaones, *siue* Meloes, *sunt vermiculi nigri, qui contriti odorem bonum reddunt, Mense mayo in pratis reperiuntur viridis alioqui scarabei genus, luteo auri colore lucens.*

Melissa, *sumitur aliquando pro manna ex herbis nobilioribus extracta.*

Mensis philosophicus, *est tempus digestionis Chymicæ.*

Mercurius, *est vnum ex tribus principiis, corpus in quo rerum proprietates continentur.*

Mercurialis sena, *est aqua aluminum in quibus mercurius Generatur.*

Mercurius crudus, *est qui adhuc in sua minera est.*

Mercurius coagulatus *fit, vel cum rebus metallicis, vel succis herbarum. Item metallum omne solidum.*

Mercurius cristallinus, *est qui in colorem cristalli sublimatur.*

Mercurius laxus, *est Turbith minerale.*

Mercurius corallinus, *fit vi quadam specifica, per oleum ouorum & quasdam aquas.*

Mercurius metallorum, *est mercurius præcipitatus.*

Mercurius mineralium, *est oleitas extracta à mineris auri, vel argenti.*

Mercurius regeneratus, *est primum ens mercurij.*

Missadam *Argentum viuum.*

Misterium magnum, *est prima rerum omnium materia, chaos illud rude.*

Mumia, *est quicquid occisum vim habet sanandi. Inde Mumia elementorum est, Balsamus externorum elementorum.*

Mumia transmarina, *est manna.*

Mumia Versa, *est liquor mumiæ, vt nonnullis videtur.*

Mustus, *est calx alba vrinæ, veluti pinguedo.*

N.

Nacta; *est in pectore apostema.*

Nasda *vel* natha, *est Gibbositas.*

Nebulgea, *est sal ex humiditate nebulæ, sæpius in pratis cadentis, vi solis induratum.*

Nectar, *fit ex vino rubeo coagulato, & ex vino albo.*

Necrolium, *est medicamentum prohibens mortem, & vitam conseruans.*

Neutha, *est pellicula oculis adnascens, siue auriculis puerorum, siue totam pueri faciem in partu contingens.*

Nitrialis, *est quicquid calcinat & adurit, vt sulfur & nitrum.*

Nostoch, *est stellarum purgatio: sunt qui volunt ceram.*

Nuba, *est thereniabin secunda species, siue manna colore roseo. Qualis in hibernia cadit.*

Nutrimentum, *est in ventriculo res per putrefactionem transmutata.*

O.

Obrisum, *est aurum purum, vel in castaneum colorem calcinatum.*

Oleitas, *est sulfur.*

Oleum ardens, *est oleum tartari ad summum correcti.*

Oleum colcotharinum, *est oleum vitrioli rubeum.*

Olympicus spiritus, *sunt astra in homine, quæ vmbram efficiunt in hominibus.*

Operimethiolim, *est spiritus mineralium.*

Ordeolum, *est apostema paruum ordeo simile.*

Orexis, *est ardor à tartaro in stomacho excitatus.*

Orobo, *est vitrum metallinum.*

Orizeum, *est aurum.*

Ossa paralleli, *est vniuersale in podagra medicamentum.*

P.

Pandalitium, *est apostema in digitorum extremitate.*

Pannonium, *vide Arthoicum.*

Panus inguinis, *vide Cambuca.*

Pentacula, *amuletum, quod appensum collo, amolitur fascinum & sortilegia, periamma, periaptum, apotropæum, parartema.*

Periodus, *est vita hinc inde in corpore currens.*

Phantasmata, *spiritus in locis desertis, de quibus Theophrastus in explicatione super Matheum.*

Phionitides, *sunt persecutores qui alteri insidias struunt, eiusque mortem quærunt, vt falco perdicibus*

Phœnix, *est ignis in Quinta essentia. Item est lapis Physicus.*

Phlotron, *est fluxus ex cloostro generatus.*

Pilizenij, *sunt foliculi albi circa leporum caudas existentes Alij circa collum volunt.*

Polia, *vide Amianthus.*

Primales, *sunt fallacia corpora quæ astra ob oculos nobis ponunt.*

Pruinum, *est prima tartari species.*

Pruina, *est ignis persicus.*

Pulpezia, *est attonitus stupor, syderatio, apoplexia.*

Pusta, *est digestio saniei innata.*

Pythedines, *vide, botor.*

Q.

Quartura, *est summa auri probatio.*

Quintum esse terræ *vel* aëris, *sunt animalia eiusdem elementi.*

Quinta essentia, *nihil aliud est quam natura, vita, virtus, color, spiritus, ipsa medicina & proprietas rerum, à corpore suo extracta per artem. Alij formam specificam vocant.*

R.

Rabeboga, *sunt radices flammulæ maioris.*

Realgar *per se sumptum, est fumus mineralium; aliquando sumitur pro vitiosa corporis humani natura ex qua vlcera oriuntur iuxta elementorum numerum, nam dicimus Realgar terræ, aquæ, aëris, ignis, quæ totidem sunt in homine. Tot autem sunt in corpore species Realgaris, quot in elementis.*

Rebis, *est vltima rerum materia.*

Resibola, *est arcanum ex vrina, in icteritia.*

Rebona, *est stercus adustum.*

Rellolleum, *est virtus ex complexione: vt in hypericone est prima virtus, quod calida sit: accidentalis vero & occulta, quod vermibus aduersatur.*

Rillus, *instrumentum Chymicum in quod metalla liquefacta funduntur,*

Rolamandri, *vide Saldinij.*

Resina terræ, *est sulfur.*

Rubedo de nigro, *est de talco nigro.*

Rubinus, *est rubedo sanguinis.*

S.

Sagani spiritus, *sunt quatuor elementorum.*

Sagittarius, *est alumen.*

Saldinij; *ac* Rolamandri, *sunt homines ignei.*

Sal, *est vnum ex tribus primis quod rerum corpora coniungit.*

Sal aluminosum, *id est plumosum.*

Sal enixum, *est resolutum.*

Sal cristallinum, *quod ex hominis vrina fit.*

Sallena, *est species salis petræ.*

Sal Mercurij, *est spiritus vini qui inebriat.*

Sal practicum, *est mixtura ex nitro & armoniaco in olla non vitreata coniunctis partibus æqualibus, & in olla veluti pruina adhæret.*

Sal scissum, *est alumen scissum.*

Sal resolutum externum, *quando quis quod comedit sal esse arbitratur.*

Saltabari, *id est salembrot.*

Samech tartarus, *est omnium vulnerum medela*

Sanguis calcetus, *id est acris & albus.*

Saphirea materia, *vide materia.*

Sapo sapientiæ, *est sal commune in aquam præparatum.*

Saxifragus, *est cristallus pallidus citrinolus.*

Saxifragium, *est quiuis lapis qui in homine frangit tartarum ac dissoluit.*

Scacurcula, *est spiritus ossu de corde cerui.*

Seirona, *est ros autumni.*

Scorpius ♏, *est sulfur.*

Sebel, *est panniculus oculorum ex venarum inflatione.*

Secta croa, *vide flos sectæ*

Sexhyros

Sephyros, *est apostema durum & exiccatum.*

Seraphin, *significat immensam cœli potentiam, preter Angelorum chorum.*

Serpheta, *est medicina liquefaciens lapidem.*

Sinouia, *vide gluten album.*

Sirza, *est escara.*

Spagyrica *vel* spagiria, *est ars quæ purum ab impuro separare docet.*

Spara, *est vis mineralis ex primis maioribus mineralibus.*

Spares, *idem est.*

Sparalium, *est vterinus clyster.*

Sperma aquæ fortis, *sunt feces illius.*

Stannaymater, *est fumus occultus quo metalla generantur.*

Stellio adustus, *est Cinabrium vel Vitriolum calcinatum.*

Struma, Botium, Choëras, *est scrophula.*

Succus albus, *argentum viuum.*

Suffo, *est panis porcinus.*

Sulfur, *est vnum ex tribus primis omnium rerum, oleosum illud quod ardet.*

Sulfur vitriolatum, *est à vitrioli ratione sulfur separatum.*

Summa, *est Syderum operatio quæ nocte fit in Somno.*

Superna medicina, *est virtus à substantia separata.*

Sylo, *est totus mundus.*

Syphita praua, *est morbus sancti viti.*

Syphita stricta, *morbus phantasticus eorum qui noctu dormientes ambulant.*

Syrenes *sunt Monstra Marina.*

T.

Tartarus, *est lapis vini vasorum lateribus adhærens, à similitudine Paracelsus arenam lapidemque appellat.*

Tallus, *idem quod Lumbricus.*

Taurus ♉, *est asphaltum, bitumen.*

Temperatum, *est quando res aliqua virtutem suam temperat, aliamque assumit, vt vinum ardens.*

Tenacitas glutinis, *vide Gluten.*

Tereniabin, *est species mannæ.*

Terra Hispanica, *vitriolum.*

Thaphneus, *est medicina mundata.*

Tronossa, *vide Tronus.*

Tinctura, *est quicquid penetrat atque tingit corpora, veluti crocus aquam.*

Trachsat, *est metallum in sua minera.*

Trarames, *est vmbra, & veluti inuisibile quid, quod tamen auditur, vt spectra.*

Trigonus, *est iuxta numerum & elementorum naturam spirituum mutatio quilibet in 200. annos durans, videlicet. Igneus, aëreus, aqueus, & terreus.*

Tronus, & Tronossa, *est species roris omnium dulcissima, densa, tenax, in albedinem colorata, & ex solo mercurio generata, & a sale, sulfureq; separata, in vere & æstate cadit, & in foliis arborum manè reperitur.*

Truphat, *est occulta minerarum virtus.*

Turbith minerale, *est mercurius sine corrosiuo præcipitatus & dulcis.*

V.

Verto, *quartæ libræ pars.*

Vitrum philosophorum, *est alembicus.*

Vinum correctum, *est alcool vini.*

Vinum essatum, *est vinum sublimatum in quo sunt herbarum vires & essentiæ.*

Viscaleus, *est viscus arboris.*

Virgo ♍, *est arsenicum rubeum,*

Viriditas salis, *est liquor siue oleitas salis.*

Viscus, *est pix cocta ex arborum locustis.*

Viscus Secundæ Generationis, *est cruor à salibus descendens.*

Vlcus æstiomenum, *est phagedena cancri genus.*

Vlissipona herba, *serpentaria dicta ad colicam præstantissima.*

Vndæ, *sunt aërei terrestresq; spiritus.*

Vndosa, *sunt hominum pecudúmque excrementa.*

Vrina, *est sal resolutum, in hepate generatum descendens ad suum emunctorium tanquam superfluum.*

Vrina vini, *est acetum.*

X.

Xenechton, *collo aduersus pestem suspenditur alias est primum virginum menstruum Theophrasto.*

Xeni nephidei, *sunt spiritus quibus Iucundum est naturæ occultam proprietatem aperire: atque id eis conceditur.*

Xissimum, *est acetum.*

Y.

Yrcus, *est cuniculus masculus, cuius sanguis vitra molefacit atq; silices, si rebus diaphoreticis pastatur. Quod Hirco ab Imperitis ad scriptum est.*

Z.

Zadir *venus aut viride æris.*

Zenium, *vide pili zenij.*

Zephena, *est circulus extremitatum labiorum & aurium.*

Zerna, *impetigo vlcerata.*

Ziniat, *est fermentum.*

Zonneti Gnomi, *sunt corpora fantastica.*

FINIS.